

T.C

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YENİ TÜRK DİLİ ANABİLİM DALI

TEDBÎRÜ'L-MEVLÛD

3a-182b VARAKLARI ARASI

(GİRİŞ-İNCELEME-SÖZ VARLIĞI-METİN-DİZİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burak OKUR

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sebahat ARMAĞAN

TOKAT-2022

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğr. Üyesi Sebahat ARMAĞAN danışmanlığında hazırlamış olduğum "Tedbîrül-Mevlûd Mine't-Tıbb 3a-182b Varakları Arası (İnceleme-Söz Varlığı-Metin-Dizin)" adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi hâlinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

11.02.2022

Burak OKUR

ÖN SÖZ

Tabip ve *tıp* kelimeleri Arapça olup iki kelimenin de kökü *tabbe*'dir. *Tabbe* için ehli olma, bir işte usta olma, bir işin ilmini bilen kimse anlamlarındadır. Bu bakımdan *tabip*, *işini iyi bilen*, *titiz yapan*, *bilgili kimse* demektir ki hastasını iyice inceleyip teşhis ve tedavisini gerçekleştiren kimseye de *tabip* denir. *Tıp* kelimesine *nezaket* ve *yumuşaklık* anlamı yüklenmiştir. *Tıp* nefsi ve bedeni tedavi eden disiplin olarak tanımlanabilir.

Osmanlı döneminde tıp alanında yapılan çalışmalar çoğunlukla tüm yaş gruplarına isabet eden hastalıkları ihtiva eder. Çocuk sağlığı üzerine yazılmış müstakil bir eser yok denecek kadar azdır. Üzerinde çalışma yapılan Tedbîrû'l-Mevlûd, çocuk hastalıkları alanında yazılan ilk eser olarak görülmesi vasfı ile benzerlerinden ayrılır.

18. yüzyıl başlarında Ankara'nın Ayaş kasabasından Hekim Şa'bân Şifâ'î Efendi tarafından yazılan Tedbîrû'l-Mevlûd adlı eser, müellifin kendi ifadesiyle hicri 1112 (1701) yılında tamamlanır. Şifâ'î, kendinden önce çocuk hastalıklarına özel bir eser olmamasından yakındığı için bu konuda kendisi bir kitap yazar.

Eserde, cinsel birleşme, hamilelik, fetüsün oluşum ve gelişimi, anne ve çocuk sağlığının korunması için alınması gereken önlemler, çocuk hastalıkları ve çocuğun nasıl bir eğitimden geçmesi gerektiği anlatılır.

Tedbîrû'l-Mevlûd başlıklı eserin incelenen nüshası, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesinde 36101 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Çalışma, müellifin kendi yazdığı düşünülen nüsha üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesinde 344 arşiv numarasıyla kayıtlı nüsha ve bu nüshanın Millî Kütüphane mikrofilm arşivinde bulunan kopyası ile karşılaştırma yapılmıştır.

Çalışma, *Giriş*, *İnceleme*, *Söz varlığı*, *Metin*, *Ekler*, *Dizin* ve *Sonuç* bölümlerinden oluşur.

Giriş bölümünde Şa'bân Şifâ'î'nin hayatı ve eserleri, Tedbîrû'l-Mevlûd'un içeriği, nüshaları ve incelenen nüshayla ilgili bilgiler yer alır. Bu bölümde ayrıca Tedbîrû'l-Mevlûd'un akademik çalışmalarda nasıl ve hangi yönleriyle ele alındığı ile çalışmada izlenen yöntem belirtilmiştir.

İnceleme bölümünde yazım özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi incelenerek ayrı başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Söz varlığı bölümünde metinde geçen kelime sayısı, kullanılan kelimelerin kökenleri ve tüm kelimelerin istatistiği incelenmiştir. Bitki, terkip, organ, hayvan, hastalık ve hekim adlarının metinde kullanımı verildikten sonra söz varlığı incelemesinde tespit edilen bulgular ile bölüm tamamlanmıştır.

Metin bölümünde Tedbîrû'l-Mevlûd adlı eser, transkribe edilerek verilmiştir. Ayet, hadis ve dizeler italik yazılmıştır. Kitapta kırmızı mürekkeple yazılan kelimeler koyu yazılmış, altı çizili kelimeler yine altı çizili olarak aktarılmıştır. Ayrıca derkenarda yer alan notlar *Ekler* başlığı altında metinden ayrı olarak transkribe edilmiştir.

Dizin bölümü Dr. Mehmet BOZUYLA tarafından geliştirilen TürkSözDiz 3.5 yazılımı kullanılarak hazırlanmış, madde başı kelimeler ve tanımlar alfabetik sırayla verilmiştir.

Sonuç bölümünde Tedbîrû'l-Mevlûd adlı eserde tespit edilen dil unsurları, kelime istatistikleri ve değerlendirmeler yer almıştır.

Tez çalışma dönemim boyunca kıymetli desteklerini esirgemeyen hocam Dr. Öğr. Üyesi Sebahat ARMAĞAN'a; eseri bulmamda yardımcı olan Merve ŞAHİN'e; dizin bölümünü hazırlamamda yardımcı olan hocalarım Doç. Dr. Tuncay BÖLER ve Dr. Öğr. Üyesi Yalçın KULAÇ'a; nüshanın ikinci yarısını çalışan ve birlikte çalışmalar yaptığımız Sider Melek KARA'ya; uzun çalışma sürecimde ilgi, destek ve sabırlarını eksik etmeyen kıymetli aileme ve Bilge'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Hastasını iyice inceleyip teşhis ve tedavisini gerçekleştiren kimseye *tabip* denir. *Tıp*, nefsi ve bedeni tedavi eden disiplin olarak tanımlanabilir. Osmanlı döneminde tıp alanında hazırlanan eserlerde genellikle tüm yaş grubuna isabet eden hastalıklar birlikte ele alınırken Tedbîrû'l-Mevlûd başlıklı eser çocuk sağlığı için müstakil bir eser konumundadır. Şa'bân Şifâ'î'nin bu eseri, çocuk sağlığı ve eğitimi için müstakil olarak ele alması bakımından bir ilk niteliğindedir.

Tedbîrû'l-Mevlûd adlı eserde cinsel birleşme, hamilelik, fetüsün oluşum ve gelişimi, anne ve çocuk sağlığının korunması için alınması gereken önlemler, çocuk hastalıkları ve çocuğun nasıl bir eğitimden geçmesi gerektiği anlatılır.

Tedbîrû'l-Mevlûd başlıklı eserin incelenen nüshası Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesinde 36101 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Müellifin kendi yazdığı düşünülen nüsha üzerinden çalışma gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesinde 344 arşiv numarasıyla kayıtlı nüsha ile karşılaştırma yapılmıştır.

Çalışma, *Giriş*, *İnceleme*, *Söz Varlığı*, *Metin*, *Ekler*, *Dizin* ve *Sonuç* bölümlerinden oluşur. *Giriş* bölümünde Şa'bân Şifâ'î'nin hayatı, eserleri ve Tedbîrû'l-Mevlûd adlı eserine değinilmiştir. *İnceleme* bölümünde metnin yazım, ses ve şekil özellikleri incelenmiştir. *Söz Varlığı* bölümünde metinde kullanılan kelimeler ve dil verileri ele alınmıştır. Ayrıca bitki, organ, hastalık, terkip, hekim adları ve söz varlığı incelemesinde elde edilen bulgular verilmiştir. Sonrasında transkribe edilen Tedbîrû'l-Mevlûd adlı eser yer almıştır. *Ekler* başlığı altında derkenar notları verilmiştir. *Dizin* bölümünde TürkSözDiz 3.5 yazılımı yardımıyla hazırlanan madde başı dizini yer almıştır. Dil unsurlarının ve kelime istatistiklerinin yer aldığı *Sonuç* bölümü ve sonrasında incelemede yararlanılan kaynakların yer aldığı *Kaynakça* ile çalışma tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tıp, Şa'bân Şifâ'î, Tedbîrû'l-Mevlûd, Çocuk Sağlığı

ABSTRACT

The person who examines the patient thoroughly and performs the diagnosis and treatment is called a physician. Medicine can be defined as the discipline that treats the soul and the body. In the works prepared in the field of medicine in the Ottoman period, diseases that affect all age groups are handled together, while the work titled Tedbîrû'l-Mevlûd is an independent work for children's health. This work of Şa'bân Şifâ'î is a first in terms of handling child health and education independently.

In the work called Tedbîrû'l-Mevlud, sexual intercourse, pregnancy, the formation and development of the fetus, precautions to be taken to protect mother and child health, pediatric diseases and what kind of education the child should undergo are explained.

The examined copy of the work titled Tedbîrû'l-Mevlud is registered in Ankara University Faculty of Theology Library with the archive number 36101. The study was carried out on the copy that was thought to be written by the author himself. In addition, a comparison was made with the copy registered with the archive number 344 in the Süleymaniye Manuscripts Library.

This study consists of Introduction, Review, Vocabulary, Text, Appendices, Index and Conclusion. In the introduction, Şa'bân Şifâ'î's life, works and his work named Tedbîrû'l-Mevlud are mentioned. In the analysis section, the spelling, sound and shape features of the text were examined. In the Vocabulary section, the words and language data used in the text are discussed. In addition, plant, organ, disease, composition, physician names and the findings obtained in the vocabulary analysis are given. Afterwards, the work named Tedbîrû'l-Mevlud, which was transcribed, took place. The margin notes are given under the title of appendices. In the index section, the headline index prepared with the help of TürkSözDiz 3.5 software is included. The study was completed with the Conclusion section, which includes language elements and word statistics, and then the Bibliography, which includes the resources used in the analysis.

Keyword: The Medicine, Şa'bân Şifâ'î, Tedbîrû'l-Mevlûd, The Child Health

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ء	:	'
آ	:	a, ā
ا	:	ā, a, e
ب	:	b, p
پ	:	p
ت	:	t
ث	:	s
ج	:	c, ç
چ	:	ç
ح	:	h
ه	:	h
د	:	d
ذ	:	z
ر	:	r
ز	:	z
ج	:	j
س	:	s
ش	:	ş
ص	:	ş
ض	:	ž, đ
ط	:	ṭ
ظ	:	ṣ
ع	:	ʿ
غ	:	ğ
ف	:	f
ق	:	q
ك	:	k, g, ŋ
گ	:	l
م	:	m
ن	:	n
و	:	v, o, ö, u, ü, ū
ه	:	h, a, e
ی	:	y, ā, ı, i, ī

KISALTMALAR VE İŞARETLER

Ar.	Arapça
bkz.	Bakınız
çev.	Çeviren
DLT	Dîvânu Lugâti't-Türk
ea.	Eser Adı
Far.	Farsça
Fr.	Fransızca
H.	Hicri
Hi.	Hintçe
Hz.	Hazreti
İt.	İtalyanca
ka.	Kişi Adı
Lat.	Latince
Mac.	Macarca
öa.	Özel Ad
S.	Sayı
ss.	Sayfa sayısı
Tr.	Türkçe
Yun.	Yunanca
()	Satır numaralarını gösterir.
[]	Metne yapılan eklemeleri ve metinde yapılan onarımları gösterir.
[...]	Metinde silinmiş ve yıpranmış kısımları gösterir.
[?]	Metindeki şüpheli okumaları gösterir.

İÇİNDEKİLER

	sayfa
ETİK SÖZLEŞME.....	i
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	ix
KISALTMALAR VE İŞARETLER.....	xi
İÇİNDEKİLER	xiii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1. Şa'bân Şifâ'î Bin Ahmed	2
2. Eserleri	3
2.1. Şifâ'iyye fi't-Tıbb.....	3
2.2. Kısâs-ı Enbiyâ Tercümesi	4
2.3. Fezâ'il-i Âl-i Osmân	4
2.4. Şiirleri.....	5
3. Tedbîrû'l-Mevlûd Mine't-Tıbb	5
3.1. Eserin İçeriği	6
3.2. Eserin Nüshaları	8
3.3. Akademik Çalışmalarda Tedbîrû'l-Mevlûd.....	9
4. Çalışmada İzlenen Yöntem	10
BÖLÜM II	13
İNCELEME	13
1. YAZIM ÖZELLİKLERİ.....	13
1.1. Ünlülerin Yazımı.....	13
1.1.1. /a/ Ünlüsünün Yazımı.....	13
1.1.2. /e/ Ünlüsünün Yazımı.....	14
1.1.3. /ı/ ve /i/ Ünlülerinin Yazımı	14
1.1.4. /ü/ ve /u/ Ünlülerinin Yazımı.....	14

1.1.5. /ö/ ve /o/ Ünlülerinin Yazımı.....	15
1.2. Ünsüzlerin Yazımı	15
1.2.1. /p/ ve /b/ Ünsüzlerinin Yazımı	15
1.2.2. /ç/ ve /c/ Ünsüzlerinin Yazımı	15
1.2.3. /s/ Ünsüzünün Yazımı	16
1.2.4. /ñ/ Ünsüzünün Yazımı	16
1.2.5. /h/ Ünsüzünün Yazımı	16
1.2.6. /t/ ve /d/ Ünsüzlerinin Yazımı	16
1.2.7. /k/ ve /g/ Ünsüzlerinin Yazımı	17
2. SES BİLGİSİ	18
2.1. ÜNLÜLER	18
2.1.1. Ünlü Değişmeleri.....	18
2.1.1.1. /i/ ~ /e/ Değişmesi	18
2.1.1.2. /u/ ~ /ı/ Değişmesi	18
2.1.1.3. /ı/ ~ /u/ Değişmesi	18
2.1.1.4. /ü/ ~ /i/ Değişmesi	19
2.1.1.5. /i/ ~ /ü/ Değişmesi	19
2.1.2. Ünlü Düşmesi	19
2.1.3. Ünlü Türemesi	19
2.1.4. Ünlü Birleşmesi	19
2.1.5. Ünlü Uyumu	20
2.1.5.1. Kalınlık-İncelik Uyumu	20
2.1.5.2. Düzlük-Yuvarlalık Uyumu	20
2.2. ÜNSÜZLER.....	21
2.2.1. Ünsüz değişimleri	21
2.2.1.1. /t/ ~ /d/ Değişimi	21
2.2.1.2. /d/ ~ /t/ Değişimi	21
2.2.1.3. /g/ ~ /k/ Değişimi	21
2.2.1.4. /g/ ~ /v/ Değişimi	21
2.2.1.5. /k/ ~ /h/ Değişimi	21
2.2.1.6. /k/ ~ /g/ Değişimi	22
2.2.2. Ünsüz İkizleşmesi.....	22

2.2.3. Ünsüz Benzeşmesi.....	22
2.2.4. y Koruyucu Ünsüzü	22
2.2.5. Haploloji (Hece Yutumu)	22
3. ŞEKİL BİLGİSİ.....	23
3.1. EKLER.....	23
3.1.1. Yapım Ekleri	23
3.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri.....	23
3.1.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri	24
3.1.1.3. Fiilden İsim Yapım Ekleri	25
3.1.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	26
3.1.2. Çekim Ekleri.....	27
3.1.2.1. İsim Çekim Ekleri.....	27
3.1.2.1.1. Durum Ekleri.....	27
3.1.2.1.1.1. Yalın Durum.....	27
3.1.2.1.1.2. Yaklaşma Durumu.....	27
3.1.2.1.1.3. Bulunma Durumu	27
3.1.2.1.1.4. Ayrılma Durumu	27
3.1.2.1.1.5. İlgi Durumu	27
3.1.2.1.1.6. Belirtme Durumu.....	27
3.1.2.1.1.7. Eşitlik Durumu	27
3.1.2.1.1.8. Vasıta Durumu.....	28
3.1.2.1.2. İyelik Ekleri.....	28
3.1.2.1.3. Çokluk Ekleri	28
3.1.2.1.4. Soru Eki.....	28
3.1.2.1.5. Aitlik Eki.....	29
3.1.2.1.6. Ek Eylem.....	29
3.1.2.1.7. Zamir n'si.....	30
3.1.2.1.8. Yön Ekleri	30
3.1.2.2. Fiil Çekim Ekleri	31
3.1.2.2.1. Kipler.....	31
3.1.2.2.1.1. Basit Kipler.....	31
3.1.2.2.1.1.1. Geniş Zaman	31

3.1.2.2.1.1.2. Gelecek Zaman	31
3.1.2.2.1.1.3. Görülen Geçmiş Zaman	32
3.1.2.2.1.1.4. Duyulan Geçmiş Zaman	32
3.1.2.2.1.1.5. İstek Kipi.....	33
3.1.2.2.1.1.6. Şart Kipi.....	33
3.1.2.2.1.1.7. Gereklilik Kipi	34
3.1.2.2.1.1.8. Emir Kipi	34
3.1.2.2.1.2. Birleşik Kipler	35
3.1.2.2.1.2.1. Hikâye	35
3.1.2.2.1.2.2. Rivayet	35
3.1.2.2.1.2.3. Şart-Koşul	35
3.1.2.2.2. Birleşik Fiiller	36
3.1.2.2.3. Fiilimsiler	37
3.1.2.2.3.1. Zarf-fiiller	37
3.1.2.2.3.2. Sıfat-fiiller	38
3.1.2.2.3.3. İsim-fiiller	39
3.2. SÖZCÜK ve SÖZCÜK TÜRLERİ	40
3.2.1. İsim	40
3.2.2. Sıfat.....	40
3.2.2.1. Niteleme Sıfatları	40
3.2.2.2. Belirtme Sıfatları.....	40
3.2.2.2.1. İşaret Sıfatları	40
3.2.2.2.2. Soru Sıfatları	40
3.2.2.2.3. Belirsizlik Sıfatları	40
3.2.2.2.4. Sayı Sıfatları.....	41
3.2.2.2.4.1. Asıl Sayı Sıfatı.....	41
3.2.2.2.4.2. Sıra Sayı Sıfatı	41
3.2.2.2.4.3. Üleştirme Sayı Sıfatı.....	41
3.2.2.2.4.4. Kesir Sayı Sıfatı.....	41
3.2.2.2.4.5. Topluluk Sayı Sıfatı.....	41
3.2.3. Zamir	41
3.2.3.1. Şahıs Zamirleri.....	41

3.2.3.2. İşaret Zamirleri	42
3.2.3.3. Dönüşlülük Zamirleri.....	42
3.2.3.4. Soru Zamirleri.....	42
3.2.3.5. Belirsizlik Zamirleri.....	42
3.2.4. Zarf	43
3.2.4.1. Zaman Zarfları	43
3.2.4.2. Yer ve Yön Zarfları.....	43
3.2.4.3. Durum Zarfları	43
3.2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları	44
3.2.4.5. Soru Zarfları.....	44
3.2.5. Edat.....	44
3.2.5.1. Çekim Edatları	44
3.2.5.2. Bağlama Edatları (Bağlaçlar).....	45
3.2.5.2.1. Karşılaştırma Edatları.....	45
3.2.5.2.2. Cümle Başı Edatları	45
3.2.5.2.3. Sona Gelen Edatlar.....	46
BÖLÜM III.....	47
SÖZ VARLIĞI	47
1. BİTKİ ADLARI.....	48
2. ORGAN ADLARI	49
3. TERKİP ADLARI	49
3.1. Zımâdlar (Tılâlar).....	49
3.2. Habblar.....	50
3.3. Sefûflar.....	50
3.4. Kurslar.....	50
3.5. Yağlar.....	50
3.6. Eyârîciler	50
3.7. Cüvârişler	51
3.8. Lu'âblar.....	51
3.9. La'ûklar.....	51
3.10. Rubblar.....	51
3.11. Perverdeler	51

3.12. Netûllar.....	52
3.13. Matbûhlar	52
3.14. Buhurlar (Se'ûtlar).....	52
3.15. Şiyâflar	52
3.16. Sikencebinler ve Şaraplar.....	52
3.17. Çorbalar.....	53
4. HAYVAN ADLARI.....	53
5. HASTALIK ADLARI	54
6. HEKİM ADLARI	55
7. SÖZ VARLIĞI İNCELEME SONUCU	58
METİN.....	61
EKLER.....	209
DİZİN.....	225
SONUÇ.....	721
KAYNAKÇA.....	725

BÖLÜM I

GİRİŞ

Tabip kelimesi, işini en iyi bilen ve en iyi şekilde yapan, tıp kelimesi ise bir işi en iyi şekilde yapma anlamına gelir. Bu da gösterir ki insan sağlığı en iyi kişilerce, en iyi şekilde ilgilenilmesi gereken konudur.

Türkçede hekim ve hekimlik anlamlarında kullanılan Arapça *tabib* ve *tıb* kelimelerinin kökü *tabbe* olup işin ehli olma, bir işte usta olma, bir işin ilmini bilen kimse (âlim) anlamlarındadır. Bu bakımdan tabib, işini iyi bilen, titiz yapan, bilgili kimse demektir ki hastasını iyice inceleyip teşhis ve tedavisini gerçekleştiren kimseye de tabib denmiştir. Tıp kelimesine ise nezâket ve yumuşaklık anlamı yüklenmiştir. Arapçada büyüclük, efsunculuk anlamlarında da kullanılır (Bayat, 2010: 20).

"Geçmişte felsefe, içinde tıbbı da içeren bir araştırma alanıydı. Dolayısıyla, felsefeyi meslek olarak seçmiş filozofların bir kısmı tıp sanatıyla da ilgileniyor, kitaplar yazıyor, hastaları tedavi etmeye çalışıyorlardı" (Bayat, 2010: 20). Hekim kelimesi filozofluk yani bilginlik anlamına gelen hâkim kelimesiyle bir ilişki hâlinindedir. Bu bağlamda filozof düşünsel olarak insanı ele alırken hekim bu işi insan vücudunu gözlemleyerek işler.

Kâinatın ana maddesini (arke) arayan İlk Çağ Yunan filozoflarından Anaksimenes (MÖ. 585-528) evrenin ana maddesinin hava olduğunu düşündü. Felsefe tarihinde ruh kavramını ilk kez kullanan Anaksimenes, bütün canlı varlıkların bir ruh taşıdıklarını ve ruhun son nefesle bedenden ayrılmasıyla vücudun hayatiyetinin kaybolduğunu söyler. Anaksimenes tıpkı psişenin bedenlerimize hâkim olması gibi havanın da kozmosa hâkim olduğunu ve onu bir arada tuttuğunu ileri sürer. Ondan kalan fragman şu şekildedir: "Havadan oluşan ruhumuzun bizi yönetmesi gibi, tüm evreni de soluk ile hava kaplamaktadır." Anaksimenes'in felsefi düşüncesinde yer alan kosmos içerisindeki insana bütüncül bakış, Galen'in metinlerinde karşılık bulmaz (B.Aydın, 2010: 3-4).

Genel kabul gören ruh arayışı tıpta Galen'le devam eder. Evrendeki dört ana unsur olan ateş, su, toprak ve hava gibi insan vücudunda da kan, safra, sevda ve balgam olmak üzere dört ana unsur yer alır. Bu dört unsur İslam tıbbında *ahlat-ı erbaa* yani dört karışım olarak adlandırılır.

İslam tıp sahası Arap, İran, Osmanlı, Türk ve geleneksel halk tıbbı bilgilerini içine alır. Bu sahada Hipokrat ve Galen'den süregelen ortak bir görüş vardır: tüm hastalıklar kan, balgam, safra ve sevdanın dengesinin bozulmasından ileri gelir. Bu bozulmaya hararet (sıcaklık), bürudet (soğukluk), rutubet (nemlilik) ya da yübuset (kuruluk) sebep olur. Tedavi de bu unsurlar gözetilerek gerçekleştirilir.

İkinci tıbbî sistem Geleneksel İslam Tıbbı ya da Tıbb-ı Nebevî olarak adlandırılan sistemdir. Kaynağını, Hz. Muhammed'in sağlık ve tedavi ile ilgili hadisleri oluşturmaktadır. Üçüncü sistem ise halk hekimliğidir ve yazılı bir kaynağı yoktur. Deneyime dayanan ve yüzyıllardır nesilden nesile aktarılan bilgilerden oluşmuştur (Dinçer, 2019: 15-16).

Osmanlı dönemi tıp tarihi Selçuklu tababetinin şark esas ve klasiklerine göre devamından ibarettir. Ancak XV. asır ortasında İstanbul'un tarafımızdan alınması garp tıbbî bilgileri sırasıyla XIX. asra kadar şark karakterini muhafaza ile beraber sürmüştür. Ancak geçen asırda tamamen garba dönmüştür (Ünver, 1983: 10).

"Osmanlı tıbbının Klasik dönemi 1450-1730 arası kabul edilmiştir. 1730'dan 1827'ye kadar olan dönem ise batı tıbbını tanıma ve tercüme dönemi olarak değerlendirilmiştir" (Bayat, 2003: 253).

"18. yüzyılın tercüme faaliyetleri yalnız batı dilleriyle sınırlı kalmamış, Arapça ve Farsça önemli eserler de Türkçeye kazandırılmıştır. Tokatlı Mustafa Efendi tarafından, İbn Sînâ'nın El-Kânûn Fî-tıbb adlı eseri çevrilmiştir" (Kâhya ve Erdemir, 2000: 195). Bu dönem tıp alanında tek yöne bağlı kalmaktan öte tüm yönleriyle tıp çalışmalarının başlaması sebebiyle önemlidir.

Osmanlı tıp sahasında 18. yüzyıl başlarında Ayaşlı Şa'bân Şifâ'î Efendi tarafından yazılan Tedbîrül-Mevlûd, dönemin önemli çalışmaları arasında yer alır. Yazıldığı dönemde çocuk sağlığı alanındaki tek kitap olması bu eseri önemli kılar.

1. Şa'bân Şifâ'î Bin Ahmed

Meşhur Osmanlı tabiplerinden ve kadılarından olup Ankara'nın Ayaş kazasındandır. Küçük yaşta İstanbul'a geldi. Süleymaniye Medresesi'ne girdi. Burada tıp öğrendi. Hocası Hayâtî-zâde Mustafa Feyzi Efendi'dir. Tıp ilminde ilerleyerek Süleymaniye Tıp Medresesi'ne müderris oldu. Sarây-ı Hümayûn etibbası arasına girdi. Bunun yanında dinî ilimlerle de uğraştı. 1684 tarihinde Minkârî-zâde Abdullah Efendi'ye mülazım oldu. Tedrise başladı. Zamanla yükselerek 40 akçeli medreseden azledildi. 1688 tarihinde Tabib Seyyid Abdullah Efendi yerine Galatasaray Medresesi hariç kısmına müderris tayin edildi. 1692'de Şeyhülislam Hüseyin Efendi Medresesi'ne tayin edildi. 1697 yılında Koca Mustafa Paşa Medresesi'ne, aynı yıl Diyarbekir kadılığına tayin edildi. Şubat 1705 tarihinde Diyarbekir niyâbetinden mazulen dönerken Ayaş'ta öldü (İhsanoğlu, 2008: 329-330).

"Dönemin değerli bir hekimi olması yanında Şifâ'î mahlası ile yazdığı şiirleri de vardır" (Bayat, 2010: 310).

Kaynaklar, Şifâ'î'nin asıl adını Ahmed Şa'bân olduğunda müttetikirler. Hastalarına şefkatli davrandığı için halk tarafından çok sevilen tatlı dilli, güler yüzlü bir hekim olarak bilinir. Meclis adamı olmasıyla devlet adamları tarafından da sayılmış ve sevilmiştir (İnce, 2005: 428).

*Sâlim Tezkiresi'*nde anlatıldığına göre Şifâ'î, yakından tanınan ve sevilen bir kişidir.

2. Eserleri

2.1. Şifâ'iyye fi't-Tıbb

Eser, panzehirler hakkında olup Silahtar İbrahim Ağa adına, klasik devir İslam tabiplerinin eserlerinden faydalanılarak 1111/1699'da telif edilmiş bir mukaddime, altı bap ve bir hatimeden mürekkep bir eserdir. Baplar fasıllara ayrılır. Eserin ilk kısmında mineral ve antidotlarla ilgili açıklamalar yer alır. İkinci kısımda hayvani antidotlar hakkında bilgi verilir. Bunu izleyen kısımlardaysa basit ve mürekkep antidotlar anlatılır. Son kısımda şifâ vereceği düşünülen taşlar ele alınır (İhsanoğlu, 2008: 330).

Eser panzehirler ile ilgili yazılmış olmakla birlikte Şifâ'î'nin bir diğer tıp kitabıdır. Bir bahis sonrası kitabını yazmaya başlayan Şifâ'î tüm panzehir kitaplarını tarar ve panzehirle ilgili ayrıntılı bir eser oluşturur.

Mukaddimesi panzehirin tanımı ve türleri, birinci faslı madeni panzehirler, ikinci faslı hayvansal panzehirler, üçüncü faslı panzehire bağlı taşlar ve hatimesi ise bazı garip özellikleri olan taşlar üzerine olan bu eser, düşmanlarından zarar gören Şa'bân Şifâ'î'nin, Sultan II. Mustafa'nın yüksek gölgesine sığındığında Silahdâr İbrâhîm Ağa ile tanıştığı sırada geçen panzehir bahsi sonrası hazırlanmıştır (Acıduman, 2019: 249).

Nâsuriddin Tusi'nin (672/1273) 'Tensukname'si gibi müessir taşlardan bahseder. Eserin İstanbul kütüphanelerinde birçok nüshası vardır, bazıları şunlardır:

Veliddin Efendi, İstanbul Devlet Kütüphanesi 2559/3, 119-170 arası, nesih.

Çapa Tıp Tarihi 2555C. 1/3785, 55 varak, nesih, 1111H.

Nuruosmaniye Kütüphanesi 3544, 70 varak, nesih, Seyyid Mustafa Safi (Tuncel, 1991: 21). Tuncel'in belirttiği yukarıdaki nüshalar dışında Şifâ'iyye'nin aşağıdaki nüshaları da mevcuttur:

1.) Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Koleksiyonu, Ms. or. oct. 2442 numarada kayıtlı, 102 varak ve 13 satırdan oluşan bir nüshası mevcuttur.

2.) Topkapı Sarayı Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, H.551 numarada kayıtlı, 63 varak 21 satır olan nüshası da vardır.

Şifâ'iyye risalesinin mukaddimesinde şöyle denilir: "Pâdzehir iki manaya gelip; birisi ruh ve bedeni koruyan ve zehirlerin zararlarını defeden ilaçlardır ki bütün pâdzehrler ve tiryâk türlerini kapsar. İkincisi, tabipler arasında haceriyyet ile nitelenen ilaçlardır ki madenî ve hayvani olarak iki çeşittir. *Pâdzehr* kelimesi Farsça olup *pâd* ve *zehr* kelimelerinden oluşmuştur. Pâd, zararı defedip fesadı düzelten nesneye denir. Bu sebeple ruh ve bedeni koruyup zehirlerin zararlarını defeden, dert ve kederlerin kötü etkilerini düzelten şeylere pâdzehr denilmiştir (Eliaçık, 2012: 192).

Şifâ'î, kitabına panzehirin tanımının ne olduğuyla başlar ve devamında ne için kullanıldığıyla ilgili bilgiler verir.

"Panzehir risalesi olan Şifâ'iyye, tıp bilimi yanında jeoloji, farmakoloji, biyoloji, kimya vs. birçok bilim dalını ilgilendiren bilgi ve belgeyi içeren orijinal bir eserdir" (Eliaçık, 2012: 202). Böylece edebî, tıbbi ve farmakolojik yönden kaynak niteliğinde bir eser olduğu anlaşılır.

Şifâ'iyye ile ilgili yapılmış iki çalışma mevcuttur. Bunlardan ilki Muhittin Eliaçık (2012), "Şa'bân Efendi'nin Şifâ'iyye Risalesinde İnci Üzerine Açıklamalar" adlı makaledir. İkincisi ise Nazmiye Yalçıran (2019), "Şifâ'î Şa'bân Efendi'nin Şifâ'iyye'si (İnceleme-Metin)" adlı yüksek lisans tezidir.

2.2. Kısâs-ı Enbiyâ Tercümesi

"Sultan IV. Mehmed'e sunulmuştur. Eserinde yazdıklarını ayet ve hadisler ile desteklemiştir ve peygamberlerin hayatı ile ilgili bilgiler vermiştir" (Acıduman, 2019: 34). Dini nitelikte yazılmış bu eser Şa'bân Şifâ'î'nin bu konulardaki bilgisini ispatlar niteliktedir.

Eser, Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlarda 3419 arşiv numarasıyla kayıtlıdır.

2.3. Fezâ'il-i Âl-i Osmân

"Merî b.Yûsuf el-Kermî tarafından yazılan Kalâ'idu'l-Ikân fî Fezâ'ili Âli Osmân adlı eserin Türkçe çevirisidir. Şevval 1115/6 (Mart 1704) tarihinde tamamlanarak Sultan IV. Mehmed'e sunulmuştur" (Acıduman, 2019: 34). Osmanlı tarihi ile ilgili olan bu eser, Şifâ'î tarafından yazılan bir tercümedir.

Farsça yazılmış bir kitaptır. Şifâ'î, bu eseri Farsçadan tercüme eder ve ek bilgiler verir.

Şifâ'î, eserinde Osmanlılar'ın doğuşu hakkında, Osman Gazi'nin rüyasında, göğsünden bir ağacın çıktığı ve dallanıp ortaya yayıldığı, bunun da Osmanlı Devleti'nin temelini ilahi nura dayandığı ve Osmanlıların'nın Allah tarafından seçilmiş bir kavim olduğunu ifade eder (Tuncel, 1991: 22-25).

Fezâ'il-i Âl-i Osmân adlı eserin nüshaları aşağıda verilmiştir:

1.) İstanbul Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde, 3404 arşiv numarasıyla kayıtlı nüsha, 165 varak ve 19 satırdır.

2.) İstanbul Kütüphanelerinde bulunan Türkçe Tarih-Coğrafya Yazmaları Koleksiyonu, Bayezid Umumi Ktb. 5073 numarada kayıtlı, 1134 (1722) tarihli, 316 varak ve 15 satırdan oluşan nüshadır.

3.) Ankara Anıtkabir Müzesi 06 Anıt 1020 numarada kayıtlı olan nüshanın müstensihisi Seyyid Ebu Bekir Amidî'dir, 140 varak ve 19 satırdan oluşur.

2.4. Şiirleri

"Şifâ'î mahlasıyla yazdığı şiirleri vardır" (Okumuş, 2010: 208). Tabip, tarihçi ve şair olan Şifâ'î çok yönlü, âlim biridir.

"Hekim ve tarihçi kişiliği yanında edebî kişiliği ile de bilinir. Süleymaniye Kütüphanesinde Hüsrev Paşa Koleksiyonu 444'te kayıtlı olan bir şiir kitabı bulunmaktadır" (Kâhya ve Erdemir, 2000: 189).

Birçok şiiri Şuara tezkirelerinde ve mecmualarda yer alır. Sâlim Efendi'nin Tezkiretü's-Şu'arâ'sında şairliği hakkında şu cümleler geçer: "Şifâ'î mahlası ile eş'ârı ve hayli şi'r-i âbdârı var idi. Bu birkaç güftâr ol tâbîb-i ma'rîfet-şinâsın cümle-i âsârındandır:

Gazel

Bu tekyegâh-ı tarabda çerâga muntazırız

Semâ'u devre münâsib ayaga muntazırız

Felekden eylemeziz gerçi nâle vü şekvâ

Yine bu tarz-ı revîşden ferâga muntazırız

Safâ-yı 'îdi murâd üzere etmedik icrâ

Bahâr mevsimine seyr-i bâga muntazırız

Şifâ'iyâ suhan-ı tâze eyledin peydâ

Mey-i 'aşk ile kesb-i dimâga muntazırız" (İnce, 2005: 429).

"Şeyhî Mehmed Efendi'nin Şakâ'ik Zeyli Vekâyi'ul-Fuzalâ'sında "Şifâyî" mahlası ile eş'ârı vardır" (Ekinci, 2018: 2367). Bu gazel haricinde nazımları mevcuttur.

3. Tedbîrül-Mevlûd Mine't-Tıbb

Şifâ'î, eseri 1701 tarihinde tamamlar. Eseri Sadrazam Hüseyin Paşa ve Reisülküttâb Râmî Mehmed Efendi'ye ithaf eder. Şifâ'î'nin mukaddimede anlattığına göre yetişkinler ve gençlerden daha çok sıhhi tedbirlere ihtiyaç duyan çocuklar ve bebeklerin hastalıkları, tedavileri, bakımları ve hıfzıssıhhalı için müstakil bir kitap yoktur. Şa'bân Şifâ'î hasta çocuk ve bebeklerin bakımında zorluk çekildiğini görerek bu kitabı yazmaya karar verir. Kitabın yazımına epeyce önce başlar fakat ordu tabibi olması hasebiyle orduyla beraber bazı seferlere katılması gerekir. Bu sebeple müsvedde hâlinde bekleyen kitabı derleyip toplaması zaman alır.

İbn Sînâ ve diğer büyüklerin dağınık olarak yazdığı tedbirleri toplayıp düzenleyerek çocukların durumları hakkında herkese yararlı olabilsin diye Türk dilinde bir mecmua yazmaya karar vermiştir. Lakin II. Viyana Seferi sonrası düzenlenen seferlerde ordu tabipliği yaptığı için, bu girişiminin kesintiye uğradığını bildirmektedir (Acıduman, 2019: 36).

Şa'bân Şifâ'î'nin önemli eseri, doğum ve çocuk hastalıkları konusunda kaleme aldığı Tedbîrül-Mevlûd'dur. "Kitabın yazılma nedeni" konusunda:

"sözün kısısı çocuklar konusunda her yönüyle özen göstermek gerekli iken perişan durumlarının, tıp bakımından düzgün olmasını gerektiren kendi başına bir esere ulaşamadığı için, harflerin yazıcısı fakir, adı geçen durumları düşündükçe ve çocuklarda bazı hastalıkları gördükçe eserlerin bolluğu aklıma gelirdi ki onların hakkında Şeyh-i Reis'in ve diğer büyük tabiplerin ayrı ayrı yazdıkları tedavileri tanrısal bereketin verimliliği ile toplayıp düzenleyerek Türk dilinde bir yararlı derleme yazdım, ta ki herkes çocukların ders alınacak durumlarını öğreysin, olabilir ki insanların çoğu, kullanmayı ve sonuç çıkarmaya gücü yeterek ciğerleri derecesinde olan çocukların sağlık, güvenlik ve her yönüyle esenliğini sağladığı için, herkesin yararına olarak saygın olanların ve halkın rahatını artırsın..." der. Şa'bân Efendi bu amaçla birçok ayrıntılı incelemelerde bulunuyor, notlar alıyor (Aciduman, 2010: 248).

Şa'bân Şifâ'î, İbn Sînâ başta olmak üzere El-Râzî gibi klasik devir tabipleriyle Hacı Paşa gibi kendinden önceki Osmanlı tabiplerinin eserlerinden, Galen ve Hipokrat'tan, çocuk bakımı ve sağlığı ile alakalı bölümleri alıp tedvin eder. Kendi tecrübelerini de ekleyerek Tedbîrü'l-Mevlûd adlı kitabı yazar.

3.1. Eserin İçeriği

Eser ayrıntılı bir embriyoloji ve pediatri kitabı olarak tanımlanabilir. Bir mukaddime, sekiz bap ve bir hatimeye ayrılır. Birinci bap cinsi münasebet, iktidarsızlık, bu noksanlığın giderilmesi, cimayı kesmek; ikinci bap gebelik alametleri ve gebelik durumu; üçüncü bap fetüsün uğrayabileceği felaketler; dördüncü bap hamilelerin tedbirleri, doğumu kolaylaştıran veya zorlaştıran etmenler ve düşük; beşinci bap doğum sonrasında bedenen ve dinen yapılması gerekenler, kundaklama, isim koyma, ilk tıraş ve akika kurbanı, çocuk bakımı, emzirme, süten kesmenin zamanı, süt harici gıdaya başlamanın yolu ve süt mahalline yani memelere isabet eden hastalıklar; altıncı bap dimağ-ı sıbyan, teşennüc, kulak, göz, ağız, boğaz, kalp, mide, karaciğer, dalak, bağırsak hastalıkları, hummalar ve çocuğun geçirebileceği yanma, boğulma gibi küçük kazalar; yedinci bap veba ve taun; sekizinci bap çocuğun eğitim ve öğretimi, balığ olmadan önceki ve sonraki eğitimi, meslek seçimi gibi konuları içerir. Şa'bân Şifâ'î, kitabın bâb ve fasıl başlıklarından oluşan bir fihristini de verir. Ayrıca hemen her sayfada derkenar notu vardır. Şifâ'î, derkenarda bazen metinde geçen bir kelimenin anlamını bazen bir ilaç tarifini bazen de yararlandığı eserle ilgili bilgi verir.

"*Tedbîr-i Mevlûd, bizde hemen ilk müstakil yazılan ta çocukluktan ilk gençlik çağına kadar şümulu olan çocuk hastalıkları ve bakımı hakkında bütün doktrinleriyle pek mükemmel bir eserdir ki yeni yeni hekimlerimizin dikkat nazarını çekmektedir*" (Ünver, 1983: 26-27).

Eserin ilk sayfalarını münacat bölümü oluşturur. Bu bölümde ayetler ve hadislerden örnekler vardır. Şa'bân Şifâ'î, ilk sayfanın derkenarında, münacat bölümünü Kur'ân'ın bazı ayetleri ile Peygamber'in bazı hadislerinden yaptığı alıntılarla oluşturduğunu belirtir.

Münacat bölümünden sonra tıp ilmi hakkında açıklamalara başlayan Şifâ'î, hadislerin yanı sıra filozofların deyişlerinden de yararlanarak tıp ilminin öneminden bahseder. "Mekânlar ve ülkelerden her birinde insan toplulukları şüphesiz adil bir sultana, maharetli bir tabibe,

akar bir suya ve insana gerekli olan şeylerin bulunduğu, alındığı ve satıldığı bir çarşıya muhtaçtır" hadisine vurgu yapan Şifâ'î, *Şerh-i Külliyyât-ı Kânûn*'da bu hadise uyan şehrin Tebriz olduğunu bildiren Allâme-i Şîrâzî'nin eğer İstanbul, Edirne ve Bursa'yı görmüş olsaydı, olasılıkla her birini, en çok da İstanbul gibi hükümdarların hasreti olan ulu şehri, Tebriz'e tercih edeceğini iddia etmektedir. Çünkü, hadise uygun olarak, devrin padişahı Sultan II. Mustafa Han'ın zulme rıza göstermediğini, çarşılardan ve çoğunlukla saraylardan akan sulardan başka, Kağıthane suyunun dünyaca övüldüğünü, İstanbul'un her semtinde çok sayıda çarşı ve maharetli tabiplerin bulunduğunu bildirmektedir (Acıduman, 2019: 35).

Şifâ'î, Tedbîrû'l-Mevlûd'un önsözü olan mukaddimede eşref-i mahlukat olan insanın neslini sürdürmek üzere erkek ve dişi olarak çift yaratıldığını söyler. Allah'ın erkekte ve dişide soyun devamını sağlayacak madde yarattığını belirtir. İnsanların yaratılıştaki mizacından bahseder. Mizacın kuruluk, nemlilik, soğukluk ya da sıcaklığının hastalıkta da önemli rolü vardır. Bu sebeple her hastalığın isabet ettiği mizaç farklıdır. Bu farklılık bir hastalığın tedavisinde de mizaçlara göre değişiklikler ortaya çıkarır.

Tedbîrû'l-Mevlûd'a göre kadın mizacı erkek mizacından daha soğuk ve nemlidir. Bu nedenle kadında *hayz kanı* hamilelik zamanında rahimde toplanır. Fetüs, can bulduğunda hayz kanının saf olan kısmını gıda olarak kullanır. Doğuma yakın bir zamanda ise hayz kanının bir miktarı annenin göğsüne çıkarak süte dönüşür. Bebek dünyaya geldikten sonra kanın gıdaya uygun olan kısmının tamamı bebek için süt hâline gelirken gıdaya uygun olmayan kısmı rahimden akıp gider. Rahimden lohusalıkta akan bu kana *dem-i nifâs*, hamilelik haricinde her ay akana ise *dem-i hayz* denir. Buradan anlaşılacağı üzere kadın mizacı yaratılıştan itibaren anne olmak üzerine kuruludur. İstisna olarak erkek mizacında kadınlar da vardır. Bu kadınlar hormonal olarak erkek bedenine eşdeğer yaratılmış bulunurlar.

Erkek mizacı olan kadınlar olduğu gibi kadın mizacı olan erkekler olduğunu haber veren Şifâ'î, bu konuda Râzî'nin *me'bûn* kişiler üzerine yazdığı bir eserinden alıntı yaparken, *hünsâ* olanların/*hermafrodit*lerin ise farklı bir durumu oluşturduğunu bildirmekte, konunun açıklaması kısmında İbn Sînâ'nın Kânûn'undan da alıntı yapar (Acıduman, 2019: 37).

Şifâ'î, sağlıklı bir cinsel ilişkinin nasıl olması gerektiğini detaylı bir şekilde anlatır. Cenin anne rahmine düştükten sonra ceninin ay ay gelişimini, annede olan değişiklikleri ve annenin karnındaki bebek ile kendisini nelerden ve nasıl koruması gerektiğini ayrıntılarıyla ifade eder.

"Şa'bân Şifâ'î, doğum yapacak kişinin zayıf olmasının, yaşının çok genç ya da ilerlemiş olmasının, şişman olmasının, çok hassas, nazlı ve dayanıksız olmasının doğumu zorlaştıracaklarını belirtmiştir" (Bahadır, 2017: 190).

Şifâ'î, doğum sonrası dinen ve bedenen yapılması gerekenleri "'âdet-i beşeriyye üzere göbegi kaṭ' olunup ğasl olunduktanşoñra şardıkları kımât pāk ve ṭāhir olup rengi beyāz ola ve mülevven olduğu şüretde şarı olmaya ba' dehu sağ kulağına ezān-ı şerīf okuyup sol kulağına kāmēt getüreler ol sünnet-i seniyyeye nā' il olan mevlûduñ ümmü's-şıbyān

didikleri marazı mürtefi' olduğunu İmâm Gazâlî 'aleyhi'r-raḥme İhyâsında sebeb-i ḥayevât benî âdemden şalli-allâhu 'aleyhi ve sellem rivâyet itmişler (140b/4)" ve "vâlideşi daḥı toğurdukdansoñra ta'âma ḥurmâ ile iftitâḥ eyleye ve mevlûduñ vilâdetinden yedinci günde kurbân boğazlayalar fuḳahâ lisân-ı şerîflerinde ol kurbâna 'aḳîḳa dirler anıñ zebḥi İmâm Aḥmed bin Ḥanbel 'aleyhi'r-raḥme katında vâcib ve Ḥazret-i Şâfi'î mezhebinde sünnet ve bizüm e'imme min Rûḥullâḥ Ervâḥhum mezheblerinde müsteḥabbdır (141a/1)" örneklerindeki gibi dinî ve beşerî kaynaklarını da belirterek ifade eder.

Şifâ'î, anne-çocuk bağıını tüm incelikleriyle ele aldıktan sonra çocuklara isabet edebilecek hastalıklar ile bu hastalıkların tedavi ve önlemlerini aktarır. Çocukların karşılaşabileceği küçük kazalar ve musibetlerden de bahseder.

"Tedbîrû'l-Mevlûd'un hidrocefali ve makrocefali konusunda dönemin klasik tıp bilgilerini ayrıntılı olarak içeren önemli bir eser olduğu fark edilmektedir" (Acıduman, 2015: 15).

"Tedbîrû'l-Mevlûd hakkında; 'Anne ve çocuk sağlığı konusundadır.', 'Bir nevi embriyoloji ve çocuk hastalıkları ile ilgili bir kitaptır.', 'Tedbîrû'l-Mevlûd, doğumdan ve çocuk hastalıklarından söz eden ilk Türkçe yapıttır.' denilmektedir" (Tuncel, 1991: 14-15).

Şifâ'î, tüm hastalıklarla alakalı bilgi verdikten sonra çocuğun eğitim yönünü de ele alır. Özellikle kız çocukları için eğitimin önemini vurgular. Asırlar boyunca bu ümmet içerisinde, hareketi dinde delil olan nice muhaddis ve fakih olan Müslüman âlime hanım yetişmiştir (Bayraktar, 1996: 143).

3.2. Eserin Nüshaları

Tedbîrû'l-Mevlûd'un Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 36106 arşiv numarasıyla kayıtlı nüshası, Şa'bân Şifâ'î'nin kendi yazmış olduğu düşünülen ve üzerinde çalışmanın yapıldığı nüshadır. Tedbîrû'l-Mevlûd'un diğer nüshaları aşağıda şu şekilde verilir:

1.) Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Mihrişah Sultan Koleksiyonu, numara 344'te bir nüsha bulunur.

2.) Ankara Millî Kütüphane Mikrofilm Arşivi 1994 A 3887'de kayıtlı mikrofilm, İstanbul nüshasının kopyasıdır.

3.) Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonunda, H. 555 numarada kayıtlı, H. 1117 (1706) tarihli, 174 varak ve 23 satır olan nüsha bulunur.

4.) Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonunda, B. 345 numarada kayıtlı, müstensihî Mehmed Emin olan, H. 1159 (1746) tarihli, 276 varak ve 21 satır olan nüsha mevcuttur.

5.) Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Koleksiyonunda, Ms. or. oct. 899 numarada kayıtlı, H. 1112 (1701) tarihli, 384 varak ve 19 satır olan nüshasıdır.

6.) Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Koleksiyonunda, Ms. or. oct. 3544 numarada kayıtlı, H. 1117 (1706) tarihli, 303 varak ve 19 satır olan nüshasıdır.

7.) Mısır El-Ezher Şeyhliği Kütüphanesi, 86719 numarada, Lugât-ı Şarkıyye Koleksiyonu 1049'da kayıtlı olan, 333 varaklı nüshasıdır.

3.3. Akademik Çalışmalarda Tedbîrû'l-Mevlûd

Tedbîrû'l-Mevlûd üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde genelde eserin tıp ve eğitim anlayışı üzerinde durulduğu görülür. Bu çalışmalar şunlardır:

Ahmet Acıduman (2010), Şair ve Tabip Şifâ'î Şabân Efendi, Ali Canip Yöntem, Ankara: Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, sayı: 53, sayfa: 244-250.

Ahmet Acıduman (2015), Ayaşlı Şair ve Hekim Şa'bân Şifâ'î'nin Eseri Tedbîrû'l-Mevlûd'da Makrosefali ve Hidrosefali Üzerine, Ankara: Türk Nöroşirürji Dergisi, cilt: 25, sayı: 1, sayfa: 9-15.

Ahmet Acıduman (2019), Ayaşlı Şa'bân Şifâ'î ve Ünlü Eseri Tedbîrû'l-Mevlûd-I: Kitabın yazılma nedeni ve önsöz, Ankara: Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, sayı: 62, sayfa: 31-48.

Aydın Abdussamet (1997), Şa'bân Şifâ'î'nin Tedbîrû'l-Mevlûd isimli eserine göre çocuğun doğum öncesi dönemi gelişimi ve çevre şartları, Bursa: Uludağ Üniversitesi, yüksek lisans tezi.

Ekmeleddin İhsanoğlu, Ramazan Şeşen, Veysel Bulut, M. Serdar Bekar, Gülcan Gündüz (2008), Osmanlı Tıbbî Bilimler Literatürü Tarihi Cilt-1, İstanbul: İslam Tarih Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi, sayfa: 330-331.

Kâmil Tuncel (1991), Şabân Şifâ'î'nin Tedbîrû'l-Mevlûd Adlı Eserinde Eğitim Anlayışı, İstanbul: Marmara Üniversitesi, yüksek lisans tezi.

M. Faruk Bayraktar (1996), XVIII. yüzyıl Osmanlı Âlimlerinden Şabân Şifâ'î'nin Çocuk Eğitimi ile İlgili Görüşleri, İstanbul: Din Araştırmaları Dergisi, sayı: 6, sayfa: 133-144.

Şaziye Dinçer Bahadır (2017), Osmanlı Tıp Yazmalarında Zor ve Kolay Doğum Üzerine Bir Araştırma, Kırşehir: Lokman Hekim Dergisi, sayı: 7, sayfa: 187-199.

4. Çalışmada İzlenen Yöntem

Çalışma Tedbîrû'l-Mevlûd başlıklı eserin Ankara İlahiyat Fakültesi Kütüphanesinde bulunan nüshası üzerinden gerçekleştirildi. Eser, diğer nüsha ile karşılaştırıldı.

Eser "*Giriş*", "*İnceleme*", "*Söz Varlığı*", "*Metin*" ve "*Dizin*" olmak üzere beş başlık altında incelendi.

Giriş bölümünde Şa'bân Şifâî, Tedbîrû'l-Mevlûd ve çalışmada izlenen yöntem ile ilgili bilgi verildi.

İnceleme bölümünde yazım özellikleri, ses bilgisi, şekil bilgisi açısından eser incelendi.

Söz Varlığı bölümünde Tedbîrû'l-Mevlûd kelime istatistiği ile bitki, terkip, organ, hayvan, hastalık ve hekim adları tespit edildi.

Metin bölümünde ilk olarak eser transkribe edildi. Arapça ve Farsça kelimeler İsmail Ünver'in *Çeviride Yazım Birliği* çalışması gözetilerek okundu. Satır başı numaralandırma yapıldı ve sayılar parantez () içerisinde gösterildi. Sayfa numaraları *xa-xb* şeklinde verildi. Metinde kırmızı mürekkep ile yazılan kısımlar **kalin** yazı tipi kullanılarak ve altı çizili şekilde yazılan kısımlar yine altı çizili şekilde aktarıldı. Ayet ve hadisler, okunuşlarıyla *italik* yazı ile yazıldı. Şüpheli okumalar köşeli parantez içinde soru işareti [?] ile gösterildi.

Az da olsa bağlamsal eksiklikler olan metne birtakım ekleme ve düzeltmeler yapıldı. Bu değişiklikler köşeli parantez [] içerisinde verildi. Metinde tahrir sebebiyle okunamayan kısımlar köşeli parantez içinde [...] şeklinde verildi.

İncelenen nüshada her sayfa on yedi satırdan oluşur. Sayfalarda satırlar birden on yediye kadar numaralandırıldı. Her satır başında parantez içerisinde satır numarası verilerek transkribe edildi.

Metinde bazı sözcüklere gelen eklerde ünlülerin kullanımı konusunda, kelimelerin uyuma girmeye başlaması sebebiyle, ikili yazım söz konusudur. Bu tür sözcüklerin okunuşunda metindeki yazım esas alınır "toğurduğı (طغوردغی)" ve "toğurdığı (طوغردیغی)" gibi.

Noktadan (.) sonra gelen kelimelerin ve özel isimlerin ilk harfleri büyük harfle yazıldı.

Metin harekesiz bir nesihle yazılmıştır. Lakin bazı kelimeler harekelidir. Bu kelimeler harekeler doğrultusunda okunmaya çalışıldı.

Metinde kimi kelimeler şeddeli olarak yer alır. Aynı kelimenin farklı yerlerde şeddesiz kullanımı da görülür. Bu durumda kelimenin genel kullanımı göz önünde bulundurularak okundu.

İncelenen nüshada ilaç terkipleri, metinde geçen eser veya kişi isimleri ve müellif notlarının yer aldığı derkenarlar metinden ayrı olarak değerlendirilerek *Ekler* başlığı altında transkribe edildi.

Dizin bölümünde derkenarlar hariç, fihrist de dâhil olmak üzere Tedbîrû'l-Mevlûd adlı eserde geçen tüm kelimeler alfabetik olarak verildi. Dizinleme, Dr. Mehmet Bozuyla'nın hazırladığı TürkSözDiz 3.5 yazılımı ile yapıldı.

Eş sesli kelimeler ve ikilemeler de dâhil olmak üzere her sözcük ayrı madde başı olarak gösterildi. Eş sesli kelimelerin yanına her bir kullanımı için "(I), (II)" ifadeleri eklenerek bu kelimeler farklı madde başı olarak yazıldı. Her madde **kalın** yazı ile verildi.

Metin içinde farklı anlamı olan Farsça tamlamalar ve kalıplaşmış sözler ayrı madde başı olarak gösterildi.

Her bir madde başında kelimedenden sonra kelimenin ait olduğu dil "Türkçe için [Tr.]", "Arapça için [Ar.]", "Farsça için [Far.]" şeklinde verildi.

Madde başında kişi adları, eser adları ve özel adlar büyük harfle; diğer kelimeler küçük harfle başlayacak şekilde yazıldı.

Her madde başında kelimenin metin bağlamındaki anlamı yazıldı.

Bir maddenin metinde kaç kere geçtiği, açıklamadan sonra "-sayı-" şeklinde gösterildi.

Dizinde, her bir madde başı şu şekilde verildi:

‘â’id [Ar.] İlgili, ilişkili, dolayı. bkz. dâ’ir, bkz. müte‘allik

‘â. olan 017a/5, 017a/13, 169a/12, 169a/14, 177a/2

-5-

Metin ve Dizin bölümlerinde kullanılan sözlükler şunlardır: İlhan Ayverdi-*Misalli Büyük Sözlük*, Turhan Baytop-*Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*, Ferit Devellioğlu-*Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Mehmet Kanar-*Büyük Sözlük;Farsça-Türkçe*, Besim Atalay-*Divanü Lügat-it-Türk Tercümesi*, Şemseddin Sami-*Kâmûs-ı Türkî*, Ekmeleddin İhsanoğlu-*Osmanlıca Tıp Terimleri Sözlüğü*, İbn Sina-Kanun (6. cilt-*Sözlük*), İsmail Parlatır-*Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Mehmet Kanar-*Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ali Nazıma-*Mükemmel Osmanlı Lügati*, *Luggat Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, *Lügat-ı Naci*, *Ötüken Türkçe Sözlük*, *Müntehab-ı Lügat-ı Osmaniye*, *Kamus-ı Osmani*.

BÖLÜM II

İNCELEME

1. YAZIM ÖZELLİKLERİ

Tedbîrû'l-Mevlûd, 17. yüzyılda yazılmaya başlanır ve 18. yüzyılda tamamlanır. Bu dönem Osmanlı Türkçesinde geçiş dönemidir. Eserin dil özellikleri bunu kanıtlar niteliktedir.

Muharrem Ergin'e göre Klasik Osmanlı dönemi Osmanlı Türkçesinin ikinci evresidir. 16. asrın sonundan 19. asrın ortalarına kadar süren devredir. 16. yüzyıl sonu ile 17 ve 18. yüzyılları içine alır. Bu dönemde dil oldukça karışık, Arapça ve Farsça unsurlar arasında Türkçe unsurlar âdeta görünmez hâldedir (Ergin, 2008: 20). 17.-18. yüzyılda Arapça ve Farsça etkisi sebebiyle anlaşılamayacak derece karmaşıklaşmış bir Osmanlı Türkçesi görülür.

Faruk Kadri Timurtaş, XIII. yüzyıldan XX. yüzyılın başına kadar olan dönemi Osmanlı Türkçesi (Tarihî Türkiye Türkçesi) olarak adlandırdıktan sonra, bu dönemi de kendi içinde üçe ayırır. İkinci dönemi XVI.-XIX. yüzyıllar arası olarak Klasik Osmanlı Türkçesi olarak adlandırır. Dudak uyumu XVI. yüzyıldan itibaren gelişmeye başlamış; XVIII. yüzyılda neredeyse tamamlanmıştır. Bunun yanında fonolojik ve morfolojik bakımdan eskiye bağlı şekiller de XVIII. yüzyılın sonunda yerini yeni şekillere bırakmıştır. Bunun için bizce Klasik dönem XVI-XVIII. yüzyılları kaplamalı; XIX. yüzyıla taşmamalıdır (Kartallıoğlu, 2011: 17-18).

Klasik Osmanlı Türkçesi dönemine ait olan Tedbîrû'l-Mevlûd adlı eserde; imlada belli bir kalıp olmaması, ünlü uyumlarının standartlaşmaması sebebi ile ikilikler sıkça görülür. Bu dönemde metin yazımında hareke kullanımının azalması okuma noktasında farklı görüşler ortaya çıkarır. Daha sonraki dönemleri de etkisi altında bırakır.

1.1. Ünlülerin Yazımı

Türkiye Türkçesinde sekiz ünlü vardır. Bir ünlünün imlası, kelimedeki bulunduğu yere; başta, içeride ve sonda olmasına göre değişebilir. Kelimenin içerisinde ilk hecede bile veya diğer hecelerde bulunduğuna göre farklı olabilir. Bu değişiklikler, tamamıyla açık ve kesin kurallara dayanmayıp ünlünün yazıda bazen gösterilmesi bazen gizlenmesi durumundan ileri geliyor. Kelimelerin sonunda ise ünlüler her zaman yazılıyor (Deny, 1921: 21).

Metinde tüm ünlüler mevcuttur. Yazıda bazen gösterilmeyen ünlüler kelimelerin okunuşu esnasında hece durumu ve dönemin özellikleri esas alınarak verildi.

1.1.1. /a/ Ünlüsünün Yazımı

İlk hecede elif (l) veya medli elif (İ); kelime içerisinde elif (l) ile bazen de işaretli verilir. Kelime sonlarında ise genellikle he (o) kullanılır.

Metinde harfin başta, ortada ve sonda kullanımı şu şekildedir:

anne (92b/8) انه	anlar (38b/12) انلر	ayva (57a/6) ايوه
açılır (57b/1) اچلور	acımağ (179a/16) اچيماق	altmış (28b/12) التمش
ardında (50b/11) اردنده	yohsa (95a/5) يوخسه	şoñra (57a/10) صكره
ola (99b/2) اوله	taşra (27a/4) طشره	yumurda (80a/8) يمرده
baş (181a/9) باش	şası (7a/8) شاشى	yaramaz (52b/4) يرامز

1.1.2. /e/ Ünlüsünün Yazımı

İlk hecede elif (ا), kelime içerisinde elif (ا) ile veya işaretli, kelime sonlarında ise he (ه) bazen de elif (ا) kullanılır.

Metinde başta, ortada ve sonda şu şekilde gösterilir:

erkek (35b/4) ارکک	gice (136a/7) گيجه	ekşi (115b/6) اکشى
eski (120a/14) اسكى	yine (152b/15) ينه	eyleyüp (152b/15) ايليوب
ele (65a/8) اله	nesneler (61b/1) نسنه لر	gelen (125a/11) كلان

1.1.3. /ı/ ve /i/ Ünlülerinin Yazımı

"Bu iki ses için yazılış tamamıyla aynıdır" (Deny, 1921: 25). İlk hecede elif (ا) veya elif ye (ای), kelime içerisinde bazen (ي) ile bazen de işaretli kullanılır. Kelime sonlarında ise (ى) veya (ي) ile gösterilir.

Metinde başta, ortada ve sonda şu şekilde gösterilir:

keskin (132a/4) كسكين	ince (135b/13) انچه	irüce (162b/3) ايروجه
gibi (47b/4) كىبى	ıssı (181b/16) اسى	dili (46b/6) دلى
piliç (57a/3) بلچ	ikisine (147a/10) ايکيسنه	dişi (75a/8) دشى
içine (59a/16) ايچنه	kimi (75a/7) كمى	bıyığı (29b/17) بيغى

1.1.4. /ü/ ve /u/ Ünlülerinin Yazımı

Esasta /ü/, /u/, /ö/, /o/ bu dört ünlünün yazılış aynıdır. Tümü vav (و) harfi ile yazılır. Bununla beraber bir taraftan /ü/ ve /u/, öbür taraftan /ö/ ve /o/ ünlülerinin imlası arasında küçük farklar vardır. Bu iki sonraki ünlü, yazıda daha az gizlenik bırakılır. Bundan başka bunlar bir Türkçe kelimenin yalnız ilk hecesinde bulunabilir. Öbür hecelerde bulunduğu görülen kelimelerin, yabancı dillerden alınmış kelimeler olması gerekir (Deny, 1921: 26).

İlk hecede genellikle elif vav (و) ile bazen ötreli elif vav (ؤ) ile bazen de ötreli elif (ئ) ile kullanılır. Kelime içerisinde bazen vav (و) bazen ötreli vav (ؤ) bazen de işaretli olarak kullanılır. Kelime sonlarında ise vav (و) ve ötreli vav (ؤ) şeklinde kullanıldığı görülür.

Harfin başta, ortada ve sonda kullanımı metinde şu şekildedir:

un (116b/2) اون	uzun (88b/10) اوزن	şulu (51a/4) صولو
üçüncüsü (68b/6) اوچنجيسى	üşümek (33b/5) اوشومك	ülker (163b/16) اولكر

güzel (155a/5) گوزل	üstüne (139a/9) اوستنه	üzüm (116b/4) اوزم
üzerinde (54b/17) اوزرنده	bütün (117a/3) بتون	irü (55a/2) ايرو
büyük (54a/4) بيوك	böyle (22a/14) بويله	içün (155a/5) اچون
kendü (45a/14) كندو	diyü (44b/10) ديو	

1.1.5. /ö/ ve /o/ Ünlülerinin Yazımı

/ö/ ve /o/ ünlüleri ilk hecede genellikle elif vav (و) ve bazen ötreli elif ve vav (وا) bazen de ötreli elif (ئ) ile kullanılır. Kelime içerisinde bazen vav (و) bazen ötreli vav (ؤ) bazen de işaretli olarak kullanılır.

"/ö/, /o/ ünlüleri Türkçe tek heceli kelimelerin sonunda hiç bulunmaz, kendisinden sonra her zaman bir ünsüz gelir" (Deny, 1921: 27).

Metinde başta, ortada ve sonda şu şekilde bulunur:

şovuk (51a/1) سوق	ola (116b/4) اوله	ölü (131b/16) اولو
gögüs (77a/8) كوكس	otını (121a/1) اوتتى	şol (124a/14) صول
kolı (139a/3) قولى	onuncı (28a/6) اوننجى	oda (143a/11) اوده
döli (58b/6) دولى	ortasına (28a/6) اورتاسنه	örtü (143b/1) اورتو

1.2. Ünsüzlerin Yazımı

1.2.1. /p/ ve /b/ Ünsüzlerinin Yazımı

Çift dudak ünsüzü olan /p/ harfi kendi gibi çift dudak ünsüzü olan /b/ harfi gibi aynı harflerle kullanılır. /p/ harfi hem /p/ (پ) hem de /b/ (ب) harfleriyle karşılanır ve her iki harf de /p/ sesini verir. Metinde harfin kullanımında bir düzen olmayıp birbirleri yerine kullanıldıkları görülür:

Metinde kullanımı şu şekilde gösterilir:

yaprağı (133b/5) بيرغى	çepeçevre (181a/2) جب جوره
pek (149b/17) بك	yapça yapça (137b/16) يابجه يابجه

1.2.2. /ç/ ve /c/ Ünsüzlerinin Yazımı

Metinde /ç/ ünsüzünü karşılayan harfler şunlardır: /ç/ (چ) ve /c/ (ج). Her iki harf de birbiri yerine kullanılır.

çiyneme (163b/2) جينمه	çörek (158a/10) جورك	çöge (165b/5) جوكه
çiçek (58a/15) جيچك	güç (163b/15) كوج	çatalca (154b/15) جتالجه

1.2.3. /s/ Ünsüzünün Yazımı

"İnce sınıftan kelimelerde her zaman (س); kalın sınıftan kelimelerde her zaman (ص) şeklinde" (Deny, 1921: 43) gösterilir. "sin" ve "sad" harfleri kullanılır.

Metinde şu şekilde kullanılır:

şuyı (165a/9) صوی	şarı (61a/15) صاری	şerçe (136b/16) صرجه
şovuk (166a/7) صوق	şoñra (29a/2) صكره	sekiz (147b/5) سكر

1.2.4. /ñ/ Ünsüzünün Yazımı

Metinde genellikle kef (ك) şeklinde kullanılırken nadiren üç noktalı kef (ڭ) şeklinde kullanımları vardır. Aynı sözcüğün hem kef hem de üç noktalı kef ile yazıldığı örnekler de mevcuttur.

Metinde şu şekilde gösterilir:

anlarıñ (149b/7) انلرك	südiñ (150b/6) سودك	yalñız (156b/7) يالكز
aña (161b/17) اكا	geñiş (138a/12) ككش	baña (30b/4) بكا
siñek (144a/13) سكك	deñizinden (156a/16) دكزندين	

1.2.5. /h/ Ünsüzünün Yazımı

İlk hecede ve kelime içerisinde ħ (ح) ve ħ (خ) şeklinde nadiren de h (ه) şeklinde yazılır.

Metinde şu şekilde gösterilir:

daħı (97a/3) دخی	ħatun (103a/10) خاتون

1.2.6. /t/ ve /d/ Ünsüzlerinin Yazımı

"Ön damaklı sınıfta her zaman (ت), art damaklı sınıfta ise (ط) veya (ت), ince sınıftan kelimelerde her zaman (د) kalın sıradan kelimelerde (د) veya (ت)" (Deny, 1921: 43).

İlk hecede ve kelime içerisinde /t/, (ت) veya (ط) harfleriyle kullanılır. Kelime sonlarında (د) veya (ت) şeklinde kullanımları vardır.

Metinde şu şekilde gösterilir:

dürlü (41b/4) دورلو	dörder (122a/11) دردر	demir (119b/6) دمر
ter (99a/7) تر	ťuz (121a/1) طوز	ťavuk (115b/8) طاووق

1.2.7. /k/ ve /g/ Ünsüzlerinin Yazımı

Harfler ilk hecede kalın sıradan kelimelerde k (ق) ile, ince sıradan kelimelerde k (ك) ve g (ك) ile gösterilir. Kelime içerisinde ve kelime sonlarında kalın sıradan kelimelerde k (ق) ve ğ (غ), ince sıradan kelimelerde k (ك) ve g (ك) şeklinde kullanılır.

Metinde şu şekilde gösterilir:

kendü (25a/17) كندو

eglenmek (110b/16) اكلنمك

ķırķ (58a/5) فرق

ķocalıķ (26a/12) قوچلق

ķulaķ (104b/17) قولاق

ķangı (87a/8) قنغی

2. SES BİLGİSİ

2.1. ÜNLÜLER

2.1.1. Ünlü Değişmeleri

2.1.1.1. /i/ ~ /e/ Değişmesi

Eski yazıda kelime başında ve ilk hecede olup "i" harfi ile yazılan bütün sesler 16. asra kadar yani Eski Anadolu Türkçesi ve ilk Osmanlı Türkçesi devresinde "i" idi, henüz "e" olmamıştı. Bunu vokali harfle değil hareke ile işaretlenen metinlerden açıkça anlamaktayız. "i"~"e" değişikliğinin Osmanlı Türkçesi döneminin sonlarına çok yakın zamanlarda ortaya çıktığını, bu değişikliğin birçok misallerde bugün bile henüz tamamlanmamış olmasından anlayabiliriz (Ergin, 2008: 80).

Metinde bazı kelimelerin ilk hecesinde hem "i" hem de "e" harflerinin kullanıldığı görülür.

Metinde şu şekilde gösterilir:

didikleri (126b/1)	yimiş (41a/16)	beş (179a/6)
eşid (112a/6)	nice (60b/15)	yidigini (106a/17)
gice (41b/12)	verdi (121a/10)	geri (163b/9)
yedi (55a/4)	işitdik (30a/10)	virdigi (164a/13)

2.1.1.2. /u/ ~ /ı/ Değişmesi

Eski Türkçe döneminde içinde "u" harfi bulunduran bazı kelimeler, metinde bazen "ı" ünlüsüyle kullanılırken bazen "u" ünlüsünü korurlar.

Metinde şu şekilde gösterilir:

yukarı (59a/14)	yukarı (181a/2)	yavru (29b/d.)
tatlu (116b/4)	tatlı (126b/7)	yavrı (82b/17)

2.1.1.3. /ı/ ~ /u/ Değişmesi

Eski Türkçe döneminde içinde "ı" harfi bulunduran bazı kelimeler, metinde bazen "u" ünlüsüyle kullanılır bazen "ı" ünlüsünü korurlar.

Metinde şu şekilde gösterilir:

şarı (140b/7)	şarusı (119a/7)	ķırı (157b/12)
ķuru (157b/13)		

2.1.1.4. /ü/ ~ /i/ Değişmesi

"Eski Anadolu Türkçesinden sonra ortaya çıkmakla beraber değişen misaller bugün bile bazı ağızlarda eski şeklini muhafaza etmektedir" (Ergin; 2008: 80).

Metinde hem "ü"lü hem "i"li kullanımları mevcuttur:

kendü (50b/15)	kendi (62a/15)	içün (158b/15)
içüre (161a/6)	içireler (58b/1)	iyüsi (156a/17)

2.1.1.5. /i/ ~ /ü/ Değişmesi

Eski Anadolu Türkçesi döneminde "i" ünlüsü ile kullanılan bazı kelimeler, metinde hem "i" ünlüsü hem de "ü" ünlüsü ile kullanılır.

Metinde şu şekilde gösterilir:

içerü (35b/11)	içeri (50b/15)	gizlü (75b/16)
berü (67a/16)	beri (99a/8)	

2.1.2. Ünlü Düşmesi

"Sözcüklere çekim ve yapım eklerinin gelmesi ve birleşik sözcüklerin yapımı sırasında bir ünlünün kaybolmasına ünlü düşmesi denir. Türkçede kökler genellikle değişmez. Ancak, bazı durumlarda bir ünlünün düştüğü görülür" (Hengirmen, 2005: 74).

Metinde, genel olarak organ adlarında ünlü düşmesi görülür:

burnı (100a/8)	ķarnı (152b/16)	uyķu (60b/17)
boynu (148b/16)	aķzı (57b/1)	

2.1.3. Ünlü Türemesi

"Sesler, gramer birlikleri içinde yan yana düşerken bazen birbirleriyle doğrudan doğruya birleşemez ve aralarına bağlanmayı sağlayacak ilâve bir ses alırlar. Bu hadiseye ses türemesi denir" (Ergin, 2008: 51). Türeme, bir canlı sayılabilen dilin en az çaba kanununa göre ortaya çıkmış bir ses hadisesidir.

Metinde;

yumşak (98b/17) iken "u" türeyerek yumuşak (57a/16) örneği mevcuttur.

2.1.4. Ünlü Birleşmesi

bu+öyle>böyle (22a/14)	şu + ol>şol (180a/17)

2.1.5. Ünlü Uyumu

Türkçede bir sözcük içerisinde bulunan ünlüler ve ünsüzler birbirlerini etkileyerek benzeşir. Bu benzeşme konuşurken uyulan en az çaba yasasından kaynaklanır. Çünkü seslerin çıkış ve boğumlanma noktaları birbirlerine ne kadar yakın olursa, konuşma da o kadar kolay olur.

"Türkçede ünlüler dilin ve dudakların durumuna göre iki yönden benzeşmeye girer" (Hengirmen, 2005: 71).

2.1.5.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Büyük ünlü uyumu, Türkçe bir kelimedeki ünlülerin *kalınlık* ya da *incelik* bakımından benzeşmeleridir. Türkçe bir kelimenin ilk hecesinin ünlüsü kalın ise, ondan sonraki hecelerin, o kelimeye ulanacak eklerin ve "de, mi, ile" edatlarının ünlüleri de kalın olur. Buna göre ince ise ince olur.

"Büyük ünlü uyumu, başlangıçtan çağımıza kadar Türkçenin, her döneminde görülen genel bir özelliğidir; onun güçlü ve canlı bir ses yasasıdır, geleneğidir" (Ediskun, 1999: 79).

Metinde kalınlık-incelik uyumu tamdır:

kendü (50b/15)	yukarı (59a/14)	eyleyüp (18a/8)
dörder (122a/11)	onuncu (28a/6)	ortasına (28a/6)
yıdığını (106a/17)	iyüsü (156a/17)	ardında (50b/11)

2.1.5.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Küçük ünlü uyumu, Türkçe bir kelimedeki ünlülerin *düzlük-yuvarlaklık* ve *darlık-genişlik* bakımından benzeşmeleridir. Türkçede bir kelimenin ilk hecesinin ünlüsü düz ünlülerden biri (a, e, ı, i) ise, ondan sonraki hecelerin ve o kelimeye ulanacak eklerin ve "de, mi" edatlarının ünlüleri de düz ünlü olur.

"Türkçede bir kelimenin ilk hecesinin ünlüsü yuvarlak ünlülerden biri (o, ö, u, ü) ise, ondan sonraki hecelerin, o kelimeye ulanacak eklerin ve düz-geniş (a, e) ya da dar-yuvarlak ünlü (u, ü) olur, "de, mi" edatları da bu kurala bağlıdır" (Ediskun, 1999: 79).

Metinde bazı eklerin sürekli düz veya yuvarlak kullanımı sebebiyle tam bir uyum görülmez:

diyü (44b/10)	eyleyüp (152b/15)	açılur (57b/1)
gizlü (75b/16)	tuşlu (152a/4)	içerüsünde (80a/8)
taşlu (116b/4)	çiyname (163b/2)	otını (121a/1)

2.2. ÜNSÜZLER

2.2.1. Ünsüz değişimleri

2.2.1.1. /t/ ~ /d/ Değişimi

"Eski Anadolu Türkçesinde karışık olarak bazen 'd' ile bazen 't' ile görülen misaller de daha çok bu 't' ile yazılan kalın kelimelerdir" (Ergin, 2008: 92). Klasik Osmanlı dönemi metni özellikleri barındıran Tedbîrû'l-Mevlûd'da, t'li kullanım kalın kelimelerde tercih edilir.

Metinden örnekleri, aşağıdaki gibidir:

yumurta (43b/2)

tar (128a/4)

tarı (51a/4)

itdikleri (57b/10)

gitdikçe (54b/8)

2.2.1.2. /d/ ~ /t/ Değişimi

"Süreksiz dişliler, kelime başlarında çoğunlukla cınlamalı 'd' söylenişiyle boğuk 't' söylenişi arasında kararsızdır" (Deny, 1921: 64). Metinde kelime başında genellikle t'li kullanımlar vardır:

tarmağ (71b/6)

tarı (51a/4)

tar (128a/4)

tararları (132b/14)

2.2.1.3. /g/ ~ /k/ Değişimi

Metinde yalnızca aşağıdaki örnekler mevcuttur:

kağı (87a/8)

kağı (41a/5)

2.2.1.4. /g/ ~ /v/ Değişimi

Eski Türkçedeki "g" ünsüzü, birkaç kelime içi -g->-v- değişmesi dışında değişmemiş, olduğu gibi korunmuştur.

Metinde, çok az örneği vardır:

şovuk (143a/12)

şovduğunda (52b/12)

şovuğunu (181b/11)

2.2.1.5. /k/ ~ /h/ Değişimi

Bu değişme kelime başında görülmez. Çünkü Türkçe kelimelerde ön ses durumunda "h" ünsüzü yoktur. Bugün "h" ünsüzü ile başlayan kelimeler, Eski Türkçe devresinde "k" ile başlamaktaydı. Eski Türkçede "k" ile başlayan birkaç kelimede bu ses Batı Türkçesinde "h" olmuştur. Eski Anadolu Türkçesinde devam eden bu değişiklik daha sonra kesin "h" olmasıyla tamamlanmıştır (Yelten, 2009: 87).

Metin, geçiş dönemi dil unsurlarını barındırdığı için hem /k/ hem de /h/'li kullanımlar vardır:

yoħsa (84a/7)

yoksa (125a/10)

ħatun (61b/9)

daħı (75b/7)

2.2.1.6. /k/ ~ /g/ Değişimi

Metinde, genellikle iç seste /k/~/g/ değişimi olduğu görölür. Kelime başında ve sonunda böyle kullanımlara rastlanmaz. Aşağıdaki kullanımları mevcuttur:

yumurda ağı (134b/15)

tiz ağarmanın (162a/3)

ağsırmak (181b/2)

şuya bırağalar (54b/16)

olmağile (43b/10)

bulunmağile (164a/16)

2.2.2. Ünsüz İkizleşmesi

ıssı (52b/3)

elli (63a/2)

2.2.3. Ünsüz Benzeşmesi

olduķça (176a/3)

bittigi (179b/2)

oędıķça (168a/1)

2.2.4. y Koruyucu Ünsüzü

"(Dilin) art arda gelemeyen iki ünlü arasında bir ses türetirken rastgele birçok ünsüzü kullanması düşünölemez" (Ercilasun, 2000: 220). y koruyucu ünsüzü en az çaba kanunu sonucunda iki ünlü arasına gelebilen, yarı ünlü diye isimlendirilen bir ünsüz olması hasebiyle kullanılır.

Metinde, aşağıdaki kullanımları mevcuttur:

nuşfeyi (49a/12)

mi' deyi (123a/1)

řıbāya (166a/14)

eřıbbāya (45b/8)

sinn-i nemāyı (179a/5)

meni'yi (51b/1)

2.2.5. Haploloji (Hece Yutumu)

Haploloji, sözcükteki benzer hecelerden birinin düşmesi olayıdır. Tekrarlanan sesler kakafoni oluşturacağı için düşmeye meyillidir.

"Orta hece ünlüsünün vurgusuz olması, hece düşmesine yol açan diğer önemli bir etkidir. Doğanın bir parçası olan dilde en az enerji düzeyine inme eğilimi güçlüdür" (Eker, 2015: 236-237).

Metinde, bildirme eki dUrUr'un -dUr hâline dönüştüğü örnekleri vardır:

ne durur>nedir (157a/12)

degil dürür>degildür (7a/15)

bu durur>budur (136b/1)

yok durur>yokdur (143b/7)

3. ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. EKLER

3.1.1. Yapım Ekleri

3.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

+IIk/+IUk

gebelik (26b/8)	kocalık (126a/12)	kanburluk(9a/16)
pelteklik (167b/14)	geñişlikde (51a/9)	ikizlik (109a/10)
erklik (74a/8)	arılık (54a/5)	

+AK

"Eski Türkçede canlı -gAk küçültme adlarından kaldıkları anlaşılıyor (başgak, tamgak). Dilimizde bu ek türlü adlar bırakmış olmakla birlikte işlek değildir" (Banguoğlu, 2007: 173).

"Özellikle çift organların adlarında görülür" (Eker, 2015: 271).

Metinde kullanımı işlek olmamakla birlikte organ adlarından örnekleri aşağıda mevcuttur:

bögrekleriñ (42a/15)	ayaıkları (117a/3)	kulaıkları (137a/6)

+sIz/+sUz

âletsiz (83a/13)	zağmetsiz (140a/12)	vağitsiz (146b/7)
münâsebeetsiz (147b/6)	istimdâdsız (85a/16)	kıvâmsız (39b/8)

+II/+IU

+II/+IU, Eski Türkçeden itibaren kullanılan, kelimeye sahiplik anlamı katan işlek bir ektir.

"Türkiye Türkçesinin her ada gelebilen ve addan ad ve sıfat türeten en işlek eklerinden biridir. +II/+IU eki dilimize Arap ve Fars dillerinden ekleri ve kuralları ile girmiş birtakım sözlerin Türkçeleştirilmesinde de başvuru olan bir ek olmuştur" (Korkmaz, 2003: 53-55).

Ekin, metinde aşağıdaki kullanımları mevcuttur:

dürlü (41b/4)	gizlü (75b/16)	kerametlü (18a/15)
fañiletlü (22a/8)	mişilli (96b/6)	tuзли (152a/4)

+Incl/+UncU

altıncı (163b/3)	onuncu (75a/14)	kaçıncı (84b/2)
altmışıncı (87a/14)	toğuzuncu (92a/10)	ikinci (81a/1)
dördüncü (81a/12)	beşinci (81b/10)	üçüncisinde (82b/1)

+In/+Un

uzun (88b/10)	yakın (26b/13)

+(I)l

yeşil (143b/1)	kızıl (116b/14)

+mİş

"Altı ve yedi sayı isimleri üzerinde kalıplaşmış olarak kullanılan bu ek, çok eskiden 'on' anlamını taşıyordu" (Gülsevin, 2007: 118). Metinde, +mİş eki yalnızca aşağıdaki örneklerde mevcuttur:

yetmiş (29b/5)	yetmişinci (87b/9)
altmışıncı (87a/14)	altmış (28b/10)

3.1.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri**+A-**

dilerse (176/4)	oynamak (89b/14)	oynamaya (170a/5)

+Al-

çoğaldır (158a/2)	azaldır (158a/3)

+IA-

başlasalar (167b/9)	başladuğdanşoñra (27a/4)	başladuğı (28b/5)
aruklamayup (124a/16)	şallamayup (145a/1)	tužlamaya (136a/17)

+lAn-

eklenmek (116a/8)	etlendikdenşoñra (119a/14)	eklenürse (130a/14)
kalınlandır (48a/1)	arıklanmağdır (7b/11)	ğıdālanmak (60b/14)

+lAş-

yirleşmek (34a/1)	pekleşüp (167a/5)	penirleşüp (5b/19)

3.1.1.3. Fiilden İsim Yapım Ekleri

-(A)K+

"-Ak eki (ünlülerden sonra -k), bazı araç-gereç adları türetir" (Korkmaz, 2003: 70). Metinde de -(A)K ekinin araç-gereç adları türetme işlevinde kullanımı vardır:

döşege (8b/19)

döşegi (117a/6)

-gun+

kızgun (10b/5)

tutgun (28a/4)

-İcİ+

çıkarıcı (65a/9)

yumuşadıcı (57a/16)

akıdıcı (110b/10)

oñuldıcı (133a/15)

kesici (165b/11)

bitürici (90b/9)

-U+

korculmaduğı (168b/9)

korqu (169a/6)

korculur (103a/16)

ölü (125a/10)

-Um+

"Eski Türkçeden beri bir anlatım özelliği ile fiilden yalın adlar yapar. Bu kelimeler aslında birden ve bir defada ya da aralıklı meydana gelen kılışlara, dolayısıyla bunların ölçülerine, zamanlarına ad olurlar" (Banguoğlu, 2007: 252). Arkaik bir ek olması nedeniyle metinde kullanımı sınırlıdır:

görümden (27b/16)

görüm (114b/4)

-mA+

bulanma (117b/2)

urmadan (6a/13)

kanaması (7a/18)

kuşma (113a/10)

kılınması (118a/5)

-mAz+

"Geniş zamanın olumsuzunu bildirmede kullanılan bu ek zaman zaman donuklaşıp kalıcılaşabilir" (Karaağaç, 2012: 304). Metinde, -mAz+ ekinin kalıplaşmış bir kaç örneği dışında kullanımı yoktur:

yaramaz (52b/4)

yaramazdır (100a/6)

3.1.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-Ar-

çıkarmağ (112b/1)

çıkarıcı (65a/9)

giderir (32a/4)

-Ur-

toğurmağa (150a/17)

pişüreler (121b/1)

içüreler (129b/16)

-DÜr-

aldurup (112b/11)

irüşdürüp (22a/3)

yidürsünler (49b/4)

-mA-

"Olumsuzluk ekidir. Bu ek eskiden beri kullanılan ve işleklik derecesi tam olan bir ektir. Bütün eylemlerin olumsuzu için bu ek kullanılır" (Karaağaç, 2012: 314). İşlek olan bu ek metinde çok kullanılır:

şıkılmaya (129/4)
olmayup (127a/16)

bulamayup (124b/9)
aruqlamayup (124b/10)

olmayan (127a/5)

-II/-UI-

urılır (122b/4)
açıldığı (128a/6)
şoyulur (8b/15)

katıldığı (124b/10)
yırılmayup (127a/10)
yorulmuş (34b/9)

gerilmek (125b/4)
boğulmak (8a/15)
ovulup (46b/8)

-t-

uyutmak (25a/14)
tütüntmek (131a/8)

toğurtmak (31a/2)

ağsırtmak (130b/8)

3.1.2. Çekim Ekleri

3.1.2.1. İsim Çekim Ekleri

3.1.2.1.1. Durum Ekleri

3.1.2.1.1.1. Yalın Durum

kan (133a/17)

anne (92b/8)

çiçek (112b/1)

3.1.2.1.1.2. Yaklaşma Durumu

+A

kendüye (89b/7)

babaya (106a/3)

taşıya (105b/7)

3.1.2.1.1.3. Bulunma Durumu

+dA

ağzında (61a/12)

ikinci ayda (99a/10)

anda (68b/7)

3.1.2.1.1.4. Ayrılma Durumu

+dAn

kulâkdan (104b/17)

bundan (178b/17)

Ebuḫrâḫdan (114b/11)

3.1.2.1.1.5. İlgi Durumu

+nIn/+nUn/+In/+Un

parmaklarını (138a/2)

karını (139a/8)

Cālīnūsū (68a/1)

3.1.2.1.1.6. Belirtme Durumu

+nI

elini (130a/7)

yumurdalarını (50b/6)

otını (121a/1)

3.1.2.1.1.7. Eşitlik Durumu

+CA

semizce (179b/2)

irüce (162b/3)

uzunca (135a/16)

3.1.2.1.1.8. Vasıta Durumu

+lA

şuyla (25a/4)

bile (139b/15)

anıñla (83a/5)

3.1.2.1.2. İyelik Ekleri

Metinde, tüm iyelik ekleri mevcut değildir. II. teklik şahıs ve II. çokluk şahıs eki örneğine rastlanmaz:

I. Teklik Şahıs Eki:

faķır müşāhede eyledim (100a/1)

benim recüliyetim gitdi (39a/3)

II. Teklik Şahıs Eki: metinde örneği yoktur.

III. Teklik Şahıs Eki:

eşyā'nıñ koķusı ĥatunuñ aķzında ve burnunda zāhir olur (61a/12)

anası emzirmesiniñ nef'i beyānında (146a/15)

I. Çokluk Şahıs Eki:

ve kerāmetlü pād-şāhımız Sulţān Muştafā ĥān (18a/15)

üstādımız Ĥayātī-zāde merĥūm (57b/17)

II. Çokluk Şahıs Eki: metinde örneği yoktur.

III. Çokluk Şahıs Eki:

eķibbā yazduķları üzere (62b/1)

başlarına yağ sürmek (117a/13)

3.1.2.1.3. Çokluk Ekleri

+lAr

sigiller (10a/17)

şışler ve yaralar (35a/13)

bögrekler (37b/16)

3.1.2.1.4. Soru Eki

+mI(dIr), +mU(dUr)

kızlarda daķı lāzım midir ve 'adedinde daķı müsāviler midir (141a/7)

efrād-ı nev'-i beşerde kuvvet midir (145b/1)

alup Rabbim bu nuķfe muĥallaķa midir yohsa degilmidir (94b/14)

3.1.2.1.5. Aitlik Eki

+ki

evvelki (45b/6)

evvelkisi (73b/1)

evvelkiden (57a/17)

3.1.2.1.6. Ek Eylem

Metinde bulunan isim ve isim soylu ek-fiiller:

-dIr, -dUr

eṭfāle maḥṣūṣa olan **aḥvāldır** ki ‘ilācları iki vechle mümkün olur (178a/5)

ṭilā ideler ve sâ’ir müdāvātına daḥı taḳayyüd **lāzımdır** (174b/4)

faṣl-ı sâdis cenîni muḥîṭ olan ağṣiye **beyânındadır** (4a/20)

Şeyḥ-i re’îs ve sâ’ir kibâr **müttefiklerdir** (82a/5)

tecvîz eyledükleri daḥı ḳavānîn-i ṭıbbdan ḥâric **degildir** (29b/5)

bir kimse yalnız muḥaṣama eylese ğalebe Cālînūs **içündür** (73a/13)

on beş **gündür** zirā Şeyḥ-i re’îs ibtidâ’en on iki **gündür** (85b/11)

Metinde bulunan birleşik fiil çekimli ek-fiiller:

-idi

sultānu’l-enbiyādan ‘aleyhi’s-selām biñ yüz on bir senesi **evā’ili idi** (21a/10)

ol ruṭûbet erkeğin nuṭfesinden erṭab ya’ nî **raḳîḳ idi** (67b/10)

müşābehetin aşıl māddesi ṭarafeyniñ menîleridir **dimiş idi** (104b/2)

eger sebep-i müşābehet mücerred peder ve māderin menîleri **ola idi** (104b/11)

evā’il-i İslāmda yedinci gün sünnet **iderler idi** (141b/11)

siñirlerin aşlı otuz sekiz çift bir tekdir nuḥā’ dan **biterler idi** (38b/5)

bir cüşse toğurdı ḥayâtı ve ḥissi ve ḥareketi **varidi** (63a/17)

-imiş

ṭuzlayup sâ’ir diyârlara götürürler bir ḳarış miḳdârı küçük **olur imiş** (156a/17)

ol ‘ illete lisân-ı Yûnânide ifṭaṭa **dirler imiş** (118b/14)

muḥtelifu’l-elvân bir ḥayevânın **adı imiş** (118b/15)

ḥayz ve bevli ve anların mişilli fażalâtı aḳıdııcı **dimek imiş** (125b/10)

meşîme-i müte’ affın gördükde raḥim zann **iderler imi** (132b/13)

-ise

eger sū’-i mizâc-ı bâriden neş’et **itmiş ise** (157b/4)

eger keşret-i ruṭûbetden nâşî tekellümünde ‘ usret **bulunur ise** (167b/12)

ḥâtunda ḳan ğalebesi **var ise** faşd yâḥūd ḥacâmet olunur (178a/15)

ḳara tut ve baḳla ve süd ve yoğurd her ḳanğısı ele **girer ise** (43a/16)

murād menî anlardan munfaşıl olur **dimek ise** (76b/4)

3.1.2.1.7. Zamir n'si

Geçmiş arkaik Türkçe'ye dayanan zamir n'si üzerine farklı görüşler mevcuttur. *n* ekinin, zamir işlevinde kullanımını kabul edenler yanında *y* ile birlikte yardımcı ses olarak kabul edenler de vardır. Bu noktada Ercilasun'un (2000) tespiti önemli bir görüştür. Korkmaz (1992) ise *n* ekini hem *zamir n'si* başlığında hem de *yardımcı ses* başlığında ele alır.

"Teklik ve çokluk 3. şahıs zamirlerinin çekimi ile teklik 3. şahıs iyelik ekli kelimelerin hâl ekleriyle kullanılışı sırasında araya giren "n" ünsüzü" (Korkmaz, 1992: 178).

"Bütün Türk dillerinde ad çekimlerinde bulunması, en az İlk Türkçe dönemine ait bir özellik olduğunu gösterir" (Eker, 2015: 293).

İlgi hâli eklerinin ünsüzle biten tabanlara *+In*, ünlüyle biten tabanlara *+nIn* şeklinde gelmesi *+n*'nin yardımcı ses olarak değerlendirilmesine yol açmaktadır. (Yardımcı ses için) bütün örneklerde *+y* kullanılırken bir örnekte *+n*'ye başvurulmasının hiçbir anlamı yoktur. *+n*, fonetik bir sebeple, ünlü çatışmasını ortadan kaldırmak maksadıyla ortaya çıkmamıştır; onların Ana Türkçeye, belki de İlk Türkçeye dayanan başka sebepleri vardır (Ercilasun, 2000: 220-221).

Zamir n'sinin metinde kullanımı:

olduğ**ı**ndan (173b/2)

bun**d**an (178b/17)

elin**i** (130a/7)

3.1.2.1.8. Yön Ekleri

+ArU

yukar**u** (59a/14)

içer**ü** (35b/9)

içer**ü**sünde (80a/8)

3.1.2.2. Fiil Çekim Ekleri

3.1.2.2.1. Kipler

3.1.2.2.1.1. Basit Kipler

3.1.2.2.1.1.1. Geniş Zaman

"Ekte esas itibarıyla 'her zamanı' içine alan bir süreklilik işlevi vardır. Bu işlevi dolayısıyla, sık sık yapılan, alışkanlık ya da âdet hâline gelen veya her zamanı kapsayan ve genellikle taşıyan oluş ve kılışlar hep bu kiple anlatılır" (Korkmaz, 2003: 637).

Metinde, emir kipinin tüm şahıslarda kullanımı mevcut değildir. Ayrıca metinde, "**ben** zann **iderin** ki" örneğindeki gibi, iyelik kökenli I. teklik şahıs eki, yalnızca geniş zaman yapısında olmak üzere, Eski Anadolu Türkçesine ait "+In" şeklinde kullanılır.

Metinde bulunan geniş zaman örnekleri şunlardır:

I. Teklik Şahıs Eki: -ArIn

ben zann **iderin** ki (73b/9)

ben anı az taşdıķ **iderin** (30b/5)

II. Teklik Şahıs Eki: *Metinde örneği yoktur.*

III. Teklik Şahıs Eki: -Ar,-Ur

niyâz ider (94b/15)

gider (96a/9)

uğrar (33a/4)

ķurur (51b/4)

başar (62a/3)

ķolar (62b/16)

ķıķar (63a/7)

arturur (456a/6)

I. Çokluk Şahıs Eki: -ArIz, -ArUz

murâd iderüz (70b/2)

olur diriz (70b/2)

II. Çokluk Şahıs Eki: *Metinde örneği yoktur.*

III. Çokluk Şahıs Eki: -ArIAr,-UrIAr

toğarlar (84b/2)

şararlar (136a/7)

icrâ iderler (50b/9)

zahmet ķekerler (68a/12)

girerler (97a/15)

ķûzı ekerler (136a/9)

gömerler (139b/7)

devâ bulurlar (21b/15)

muhtâc olurlar (28a/4)

3.1.2.2.1.1.2. Gelecek Zaman

-AcAk

Gelecek zaman eki -AcAk, metinde yalnızca III. teklik ve III. çokluk şahıs ekinin çekiminde kullanımına rastlanır.

III. Teklik Şahıs Eki: -AcAk

kanķı buķ'ada medfūn **olacak** (95a/11)

III. Çokluk Şahıs Eki: -AcAklAr

huşyeteyne vāşıl **olacaklar** (70b/16)

3.1.2.2.1.1.3. Görülen Geçmiş Zaman

I. Teklik Şahıs Eki: -dIm, -dUm, -dUñ

zaḥmet çekdim (175a/6)

müşāhede eyledim (100a/1)

işitdim (63a/16)

tecride eyledüm (58a/6)

beş veled toğurdığı gördüñ (109b/9)

II. Teklik Şahıs Eki: *Metinde örneği yoktur.*

III. Teklik Şahıs Eki: -dU, -dI

beyān oldu (54b/5)

zemānemizde görülmedi (113a/13)

i'ṭā eyledi (140a/13)

huşūle geldi (18b/14)

I. Çokluk Şahıs Eki: -dUk, -dIk

terk eyledik eyledik (30a/8)

işitdik (30a/10)

zemānemizde işitmedik (133a/13)

II. Çokluk Şahıs Eki: *Metinde örneği yoktur.*

III. Çokluk Şahıs Eki: -dIlAr

mükerrem kıldılar (142a/14)

ḥalk olundılar (76a/16)

su'āl buyurdılar (142a/12)

eṭibbā yazmadılar (155b/5)

iḥticāc eylediler (78b/7)

cevāb virdiler (78b/13)

vācibdir didiler (83a/7)

zu' m itdiler (83b/11)

3.1.2.2.1.1.4. Duyulan Geçmiş Zaman

Metinde, duyulan geçmiş zamanın yalnızca *III. Teklik şahıs* ve *III. Çokluk şahıs* ekleriyle kullanımına rastlanır. Eski Türkçede, tüm tabanlarda -mIş eki kullanılırken, metinde uyuma bağlı olarak yuvarlak tabanlarda -mUş şeklinde kullanımı mevcuttur:

III. Teklik Şahıs Eki: *-mİş, -mUş*

geldiği görülmüş (108a/4)	hükümünde olmuş (100b/2)
ve dahı düşürmüş (150b/8)	süd ile döğülmüş (164b/12)
ta' ab çekmiş (34b/9)	tevellüd itmiş (105b/12)
cevâb virmiş (107a/16)	mu' tade olmamış (127a/9)
kalbe inmiş (46a/14)	ihtiyâr eylemiş (141a/13)

III. Çokluk Şahıs Eki: *-mİşlAr, -mUşlAr*

mevķūf kılmişlar (29a/14)	nef in yazmışlar (65a/8)
taķrīr buyurmuşlar (77b/10)	toğurur dimişler (130a/11)
ıtlāk itmişler (178a/1)	ta' yīn eylemişler (57b/15)
vücūda getürmüşler (19a/12)	beyāz kocaya virmişler (105b/12)

3.1.2.2.1.1.5. İstek Kipi

Metinde, istek kipinin tüm şahıs eklerinde kullanımı mevcut değildir:

III. Teklik Şahıs Eki: *-A*

efdal ola (17a/17)	yukarı çıķa (61b/1)
cenīne irhā vire (118b/5)	aşığı ine (61b/2)
terekküb ve meymeneti bile (139b/15)	

I. Çokluk Şahıs Eki: *-AlIm*

eṭibbā kelāmına gelelim (93a/17)

III. Çokluk Şahıs Eki: *-AlAr*

bī-şekk ve lā-şübhe bileler (76a/8)	silecek ile sileler (139a/7)
muķayyed olalar (131a/2)	şıkup şuyını alalar (119a/14)
şıgır ödi süreler (49b/15)	

3.1.2.2.1.1.6. Şart Kipi

"Şart bildirdiği sürece esas cümlelerin yüklemi olamayan ve bu yüzden bir kip özelliği taşımayan *-sA* eki, sadece dilek-istek bildirdiği örneklerde asıl cümlelerin yüklemi olabilmektedir" (Gülsevin, 2007: 110). Metinde, şart hem de dilek-istek bildiren *-sA* eki her iki işlevi de barındırır.

Şart kipinin, metinde üç şahıs ekinde kullanımı mevcuttur:

III. Teklik Şahıs Eki: -sA

maḥşūr kalsa (124b/16)	el ile başılsa (62b/17)
şovuḡ şuya ḵonsa (86b/17)	raḥme vāşıl olsa (90b/5)
nuḵşān bulunsa (105b/3)	men' olunsa (111b/17)
mümkin olmasa (121a/8)	uyḵudan uyansa (143b/12)

I.Çokluk Şahıs Eki: -sAk

aḵşarlarını cem' eylesek (86b/12)

III. Çokluk Şahıs Eki: -sAlAr

gebe olsalar (109b/4)	vaḳitli vaḳitsiz emzirseler (146b/7)
uyḵudan uyansalar (170a/2)	ḵan çıkarsalar (33b/2)
nisvāna virseler (65b/2)	aḡaca işleseler (75a/15)
vaz' itseler (104a/2)	mevlūde gelseler (140a/2)
nuṭḡ-ı rūḡ-efzāya başlasalar (167b/9)	

3.1.2.2.1.1.7. Gereklilik Kipi

Metinde, kullanımı az olan gereklilik kipinin -mAlI, -se gerek ve gerek şeklinde kullanımı mevcuttur:

ol ḥinde tıflı bir sâ' at miḵdârı boş ḵomalıdır (144a/4)

ol diyârda leṭâfet ile şühret-i şî' âr olan şınıfı olmaḡ gerek (119b/3)

sersâma mübtelâ olanlar ziyâde aḡsırmaḡ gerek (182a/2)

tekrâr münhażım olduḡda ḵan ḥāşıl olsa gerek (153a/8)

3.1.2.2.1.1.8. Emir Kipi

Zeynep Korkmaz, emir kipinin, yapılması istenen işi kesinliğe bağlayarak emir biçiminde ifade eden bir gramer kalıbı olduğunu, bu kalıpta kip ekleri ile şahıs eklerinin iç içe girdiğini söyler. Ona göre fiil kök veya gövdesine getirilen kip eki aynı zamanda şahıs da karşıladığından, kipe ayrıca şahıs ekleri getirilmez. Dolayısıyla, her şahıs için ayrı bir emir eki vardır (Korkmaz, 2003: 665).

Metindeki kullanımı aşağıdaki gibidir:

III. Teklik Şahıs Eki: -sUn

ve sımt-ı takrîr-i resîde ḵîl bir kitâb-ı şıḥḥat nişâb olsun (21b/4)

dahı ḥayevânâtın şu' â' başarıları müteferriḡ olmasun (143b/5)

I. Çokluk Şahıs Eki: -*Allm*

taştîr olundu yine eţibbâ kelâmına gele**lim** (93a/16)

III. Çokluk Şahıs Eki: -*sUnlAr*

mürüvvet ve ‘inâyetlerinden şıbyân dağı hışşe-dâr ol**sunlar** (21b/)

ekberini dağı murâd idenler mağalline mürâca‘ at eyles**ünler** (41b/6)

gebe olmaz tecrîbe murâd idenler bir tavuğa kırk güne degin yidürs**ünler** (49b/4)

3.1.2.2.1.2. Birleşik Kipler

3.1.2.2.1.2.1. Hikâye

Duyulan Geçmiş Zamanın Hikâyesi: -mİşdI, -mUşdU

birinde ‘alâmet-i zükûriyyet ve birinde ‘alâmet-i ünüşiyet **bulmuşdum** (62b/2)

muhtaşar-ı nâfi‘ a imlâsına sa‘y idüp ba‘zı mertebe cem‘ ve telfîk **itmişdim** (20a/15)

rahmiñ femi munzamm olduğı muğaddemâ zıkr **olunmuşdı** (109a/5)

Geniş Zamanın Hikâyesi: -XrdI, -XrdU

bir gayrı şey' bilmedim el-ibn-i yılandan gâyet **korğardım** (107a/14)

ikişer a‘zâ mütekevvine olup iki insân muhtelif olmağ lâzım **gelürdi** (75a/2)

İstek Kipinin Hikâyesi:

eger hiss ve hareketiñ itmâmı âletsiz mümkün **olaydı** (83a/12)

3.1.2.2.1.2.2. Rivayet

Geniş Zamanın Rivayeti: -Xrmİş, -XrmUş

güzel bir şûret taşavvur itmişdim anıñçün gökçek oldu **dirlermiş** (107b/5)

3.1.2.2.1.2.3. Şart-Koşul

Görülen Geçmiş Zamanın Şartı:

bu faşl-ı râbi‘ de mevâni‘ -i hâbelde ba‘z zıkr **olundıysa** (49b/7)

istihsân olunduğı üzere ıflı vâlidesi emzirmek karar-dâde **oldıysa** (148a/1)

Geniş Zamanın Şartı:

devā-i kürküm ve tiryāk-ı erba' adan kangısı ele **girerse** (65a/9)

nāfız olursa 'ākır olmamış olur ve eger nāfız **olmazsa** (55a/16)

habel bulunmaz ve eger menide ruṭubet-i mutavassıta **bulunursa** (88b/11)

tevellüdüne māni' bulunup raḥimde bākī **kalursa** (89b/11)

tıfl meme emmege ilhāḥ idüp **ağlarsa** (165a/1)

tekrār cimā' maḥallinde açılmaḥ ihtimālī **virilürse** (109a/6)

yāḥūd bedeninde ziyāde imtilā hiss **olunursa** (112b/13)

birinden tebevül ider kangısından tebevül **iderse** (30b/1)

her kangısı batmayup şuyuñ üzerinde **gelürse** (54b/16)

3.1.2.2.2. Birleşik Fiiller

"Bir hareketi karşılamak veya bir hareketi tasvir etmek üzere yan yana gelen kelimeler topluluğudur" (Karahana, 2018: 73). Metinde bulunan birleşik fiiller, bir isim + yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller ve bir fiil + yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller olmak üzere iki başlık altında gruplandırılıp örnekleri ile verildi.

Metinde bulunan birleşik fiiller şunlardır:

Bir İsim ve Yardımcı Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller:

it- (et-)

tebevül itmekde (59b/12)	istidlāl itmek (61b/3)	ḳabūl itmekle (79b/4)
taḥrīk itmekle (79b/15)	zuhūr itmekle (89b/15)	ṭaleb itmekle (90a/7)
ictimā' itmekle (89b/4)	teḥayyül itmekle (106b/3)	cimā' itmek (110b/6)
men' itmek (111a/13)	süde irāş itmekle (111b/3)	def' itmekle (124b/2)
cezb itmekle (130a/4)	ḡasl itmek (138b/5)	su'ūd itmek (148b/11)
zuhūr itmekle (148b/11)	cereyān itmekle (151b/17)	ḥavāle itmek(159b/16)

eyle-

ḥabs eylemek (126a/13)	sa'y eylemek (126a/14)	ḥavāle eyle (160a/2)
tevellüd eylemek (179b/8)	cimā' eylemek (33b/13)	müdāfa'a eyle (35a/3)

tafşıl eylemek (66a/7)	beyân eylemek (79a/16)	terbiye eyle (91b/16)
delk eylemek (121b/6)	medh eylemiş (42b/3)	emr eylemiş (48a/13)

kıl-

perdahte kılınup (83b/9)	ferzice kılınmak (42a/10)	havâle kılındı (103b/6)
pūşide kılınan (143a/8)	mevkūf kılmışlar (29a/14)	mezkūr kılmış (18b/6)
mükerrem kıldılar (104a/14)	müsemma kılmak (104a/7)	
maḥrec-i menî kılınmak (77b/17)		

ol-

mevcūd olmak (84a/9)	helāk olmak (88a/10)	vāşıl olmak (97b/9)
hāmīl olmak (109a/14)	karīb olmak (116a/12)	meşgūl olmak (118b/8)
sākin olmak (40b/12)	muskıṭ-ı cenīn olmak (49b/10)	
‘azīm olmak (126b/2)	mānī‘-i ḥabel olmak (49a/13)	

Bir Fiil ve Yardımcı Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller:

şalıvirdikleri (102b/16)	şıkıvire (161a/2)	şıkıvirüp (172b/3)
bulunagelmışdir (34a/7)	idebile (17b/9)	

3.1.2.2.3. Fiilimsiler

3.1.2.2.3.1. Zarf-fiiller

-Inca

rahmīn ağzına var ınca (36b/12)	dört rıtl şuyla nışfı kal ınca (65b/11)
te'şiri mündefi' ol ınca (160a/1)	ol 'ileli def' id ince (159b/15)
ıslāh-ı mizāc id ince (178b/9)	ya' nī südden kesil inceye (66b/9)

-dUkda

ol cihetden menî şıçrad dukda (52a/11)	uykudan uyand dukda (61a/1)
kız toğur dukda (132b/3)	bir miqdār büyüd dukde (51b/12)
anlar ḥayz görd dukde (68a/11)	ķundaķdan ķözöld dukde (143b/17)

-mAdAn, -mAdIn

didikleri yayķan madan (167b/1)	süde mübeddel ol madın (124b/6)
memeye ur madan (6a/13)	cigere vāşıl ol madan (84a/8)
ķalak zaḥmeti çek medin (130b/14)	inhizām mürūr it medin (153a/1)
on beş tecāvüz it meden (28a/1)	

-Up

sukūṭa mübtelâ ol**up** (125a/3)
 kürsî üzerine oturd**up** (131a/3)
 gül yâğına batur**up** (133a/5)
 ta' âmlara alışdır**up** (161b/16)
 büşürât biri birine ulaş**up** (7b/11)

dağı ağızını aç**up** (130a/3)
 yağların biri ile yağlay**up** (132a/3)
 bir kâseye şağ**up** (156a/1)
 uyku uyumay**up** (6b/9)
 hayevânın nesli toğ**up** (31a/1)

3.1.2.2.3.2. Sıfat-fiiller**-dlk, -dUk**

olundukdanşoñra şard**ı**kları (140b/6)
 ve ümmü's-şıbyân did**ü**kleri (147b/11)
 saḥḥ olunup elend**ü**kden (122a/6)

görümünden kal**ı**dukları (28b/8)
 südi ifsâd it**ı**dukları (169a/10)
 eyleyüp vird**ı**dukları (75b/14)

-mAdUK

ḥarâretten korkul**ı**maduğı (168b/9)
 ' uḳalâya sezâ ol**ı**maduğı (78b/7)

gebelik bulun**ı**maduğı (27a/5)
 ta' arruz buyurıl**ı**maduğı (78b/7)

-An

südden kesilen (165a/17)
 kız toğuran (140a/6)
 mevcûd bulun**an** (81a/8)
 bögreklere gelen (73a/81)
 chemm-i mühimmâtdan olan (16b/16)

beşikleri püşide kılm**an** (25a/14)
 mu' âlecesinde yazıl**an** (168b/3)
 eṭibbâdan geçinen (147a/8)
 ḥâmile virilen (116a/11)

-mİş

çıynen**miş** etmek (163a/13)
 kesil**miş** süd (152a/8)
 erim**iş** kıyruk yağı (162b/17)

piş**miş** etmek (120a/4)
 şağıl**mış** keçi (158b/12)
 şağıl**mış** süd (164b/12)

-AcAk

kifâyet ide**cek** mertebe (19b/5)
 yata**ca**k maḥallde (45b/16)
 yaşşı ol**aca**k a' zâsı (138b/16)

bite**cek** saçlar (91b/4)
 çık**aca**k yumurdada (82b/17)

3.1.2.2.3.3. İsim-fiiller

-mA

gebe ol**ma** ve t**ur****ma** (58b/17)
 maḥrec-i menī kılın**ma** (77b/17)
 yīrinden oyn**ma** (89b/14)
 uy**kud**an uyan**ma** (100b/3)
 eşyā' k**o**k**ma**dan (111b/10)
 bedenini t**u**zla**ma** (136a/17)
 memeleri yar**ma** (175b/9)

nesli yumurdl**ma** (31a/5)
 iḥtilāta başla**ma** (85b/1)
 sālīm t**o**ğ**ma** (89b/9)
 cimā' maḥallinde açıl**ma** (109a/6)
 çiyneyüp yut**ma** (121b/7)
 ḥammāma k**o**ma**ma** (138b/13)
 maṭlabü'l-ğāşy bayıl**ma** (8a/15)

-mA

ḥafīfī ile getür**me** (115a/4)

yürek bulan**ma** (117b/2)

3.2. SÖZCÜK ve SÖZCÜK TÜRLERİ

3.2.1. İsim

sedef ve merzencüş ve fūdenec ve fencengüş ve şibt (48b/7)

bir cüşşe vücūda gelür başı insān ve sā'ir a' zāsı yılan (107a/7)

gözin açdıķca ağ(ı)zına meme şokup tā boğazına degin sūd ile tıldururlar (147b/5)

şedīd olur ise bakla unı ve arpa unı zīmād ideler (173a/1)

3.2.2. Sıfat

"Sıfatlar isimlerle yakından ilgileri olan kelimelerdir. Görevlerini yerlerine getirebilmeleri için bir isimle birlikte yer almaları gerekir. Bu bakımdan Türkçede sıfatlar, niteledikleri veya belirttikleri isimlerin önüne gelirler" (Vural ve Böler, 2012: 187). Metinde sıfatlar, isimlerin önüne gelerek onları niteler ve belirtir.

3.2.2.1. Niteleme Sıfatları

gizlū işler (75b/1)

bed rāyiha (111b/12)

küçük sivilceler (10a/12)

iri dāne (9b/14)

güzel ad (5a/16)

yaramaz maraz (32a/7)

şarı şular (7a/2)

beyāz kız (105b/11)

kırmızı nohūd (130a/15)

3.2.2.2. Belirtme Sıfatları

"Varlıkları işaret, sayı, belirsizlik, soru yoluyla belirten sıfatlara denir" (Ediskun, 1999: 133). Metindeki belirtme sıfatları, işaret, soru, belirsizlik ve sayı olarak gruplara ayrılmış, örnekleriyle birlikte verilmiştir.

3.2.2.2.1. İşaret Sıfatları

bu terkīb (115b/1)

şol kimse (33b/5)

ol dişler (163b/14)

bu fetīle (131b/15)

şol marāzlar (180a/11)

ol ' illete (32a/9)

bu merhem (135a/4)

şol kuvvetki (68b/15)

o hālet (109a/15)

3.2.2.2.2. Soru Sıfatları

kaç günde (84b/2)

ne miqdārdır (95a/6)

nice ' alāmetler (60b/15)

3.2.2.2.3. Belirsizlik Sıfatları

bir tabīb (17b/6)

cümle eczā' (122a/14)

her a' zāy (138a/8)

cemī' bedene (51a/11)

ba' z raḥim (51b/17)

ba' zi eṭibbā (119b/9)

3.2.2.2.4. Sayı Sıfatları

"Sayı bildiren kelimeler, aslında sayı isimleridir. Bunlara eskiden ism-i aded deniyordu. Son zamanlarda kullanılışları göz önünde tutularak sıfat olarak gösterilmiş ve sayı sıfatları diye adlandırılmışlardır" (Timurtaş, 2005: 64). Metindeki sayı sıfatları, Timurtaş'ın (2005) tasnifine göre gruplandırılıp aşağıdaki gibi örneklendirilmiştir:

3.2.2.2.4.1. Asıl Sayı Sıfatı

yüz yigirmi hüdudını (26a/13)	iki mişkâl (46a/12)	iki ay (9a/6)
ikiyüz yetmiş gün (88a/1)	yedi gün (55a/7)	üç eczâ (47a/5)

3.2.2.2.4.2. Sıra Sayı Sıfatı

on beşinci sene (28a/6)	ikinci ayda (99a/10)
üçüncü faşda (27a/13)	

3.2.2.2.4.3. Üleştirme Sayı Sıfatı

altışar dirhem (42a/6)	üçer üçer üç kısım (113a/4)
birer miqdâr (44a/7)	yarımşar dirhem (130b/4)

3.2.2.2.4.4. Kesir Sayı Sıfatı

üç buçuk yaş (168b/15)	nısf dirhem (130b/2)
şülüşân dirhem (119b/10)	ayda bir/yılda bir (29b/8)
yarım dirhem (41b/16)	

3.2.2.2.4.5. Topluluk Sayı Sıfatı

ikiz tevellüdi (109b/10)	ikizlik (109a/10)
sekiz çift (38b/5)	çifti dimâğdan (38b/6)

3.2.3. Zamir

"(Zamir)Varlıkların gerçek adlarının yerini tutma, onları kişi, işaret, belirsizlik veya soru yolları ile temsil etme görevi yüklenmiş olan ad soylu bir söz türüdür" (Karaağaç, 2012: 430). Şahıs, işaret, soru, dönüşlülük ve belirsizlik zamirleri başlıklar hâlinde incelenerek, metinden örneklerle birlikte verildi.

3.2.3.1. Şahıs Zamirleri

1. Teklik Şahıs Zamiri

ben (93b/7)	benim (39a/3)	baña (140/13)

2. Teklik Şahıs Zamiri: Metinde örneği yoktur.

3. Teklik Şahıs Zamiri

ol (52a/2)	oldur (83b/3)	anı (99a/8)
anıñ (39a/9)	anda (68b/7)	aña (61a/1)

1. Çokluk Şahıs Zamiri

biz (65a/15)	bizüm (119a/10)	bizleriñ (117a/11)

2. Çokluk Şahıs Zamiri: Metinde örneği yoktur.

3. Çokluk Şahıs Zamiri

anlarıñ (17a/3)	anlaruñ (25a/5)	anlardır (25a/5)
anlara (40a/1)	anları (62b/8)	anlarda (73a/5)

3.2.3.2. İşaret Zamirleri

bu zamiri ile;

bu (21b/10)	budur (19b/11)	bunlardan (45a/1)
bunlar (45b/1)	bunlarıñ (32a/11)	bundan (17b/16)
buña (64a/1)	bundañsoñra (152b/9)	bunlardır (133a/9)

şu zamiri ile;

işbu zamiri ile;

o zamiri ile;

şundan (151a/2)

işbu (20a/10)

o (28b/8)

3.2.3.3. Dönüşlülük Zamirleri

kendi (111b/1)	kendü (36a/5)	kendisinde (126b/17)
kendüye (72a/16)	kendileri (163b/1)	kendisi (131a/1)
kendüsünde (37a/4)	kendine (154a/16)	kendülerinde (34b/12)

3.2.3.4. Soru Zamirleri

kim (60b/10)

ne (84b/4)

3.2.3.5. Belirsizlik Zamirleri

Metinde belirsizlik zamirleri, çok olmakla birlikte genel olarak Farsça, Arapça ve bu dillerin Türkçe ile karışımından oluşan zamirlerdir. Bunun dışında çeşitli sözcüklere getirilerek oluşturulmuş belirsizlik zamirleri de mevcuttur.

Belirsizlik zamirleri, kişileri ve nesneleri belirsiz olarak temsil eden zamirlerdir: Aslında belirsizlik zamiri olan sözler birkaçı geçmeyecek kadar azdır: adam, insan, kimse, Farsça-Türkçe karışımı *herkes*, Arapça-Türkçe karışımı *cümlesi*, Arapçadan alıntı *falan*, *filan* ve *şey* gibi (Korkmaz, 2003: 432).

"Bunlar dışında kalan belirsizlik zamirleri; bazı belirsiz sıfatlara, soru zamirlerine ve zarflara iyelik eklerinin getirilmesiyle oluşturulur: başkası, bazısı, bazıları, biri, birisi, çoğu, hepsi, öbürü, öteki, tümü vb." (Korkmaz, 2003: 433).

Metinde geçen belirsizlik zamiri örnekleri şunlardır:

ba' zı (142a/17)	çoğu (63b/2)	cümlesinden (82a/13)
kimse (142a/5)	kimesne (8a/10)	kimseniñ (38a/6)
başkadır (56a/16)	her kes (145b/4)	birbirine (131a/5)

3.2.4. Zarf

"Fiillerin ve sıfatların önüne gelerek anlattıkları kılış, oluş veya vasıfları açıklayan ya da değiştiren kelimelere denir" (Banguoğlu, 2007: 371). Fiil ve sıfatların önüne getirilerek oluşturulan zarflar, zaman, yer-yön, durum, azlık-çokluk ve soru zamirleri başlıkları hâlinde incelenmiş, metinde geçen örnekleriyle birlikte verilmiştir.

3.2.4.1. Zaman Zarfları

hatun otuz altı yaşında kesilür ve en **geç** kesilenler altmış yaşlarına (28b/12)
 evlād elemi çekmediklerinden nāṣī **geç** kocayup her bār tāze nigārlar gibi (59a/1)
 esbāb ve 'alāmātı ile ber-**hoş** bilindükden **şoñra** mümkün olur (39a/15)
 mütevāliye bal şerbeti ile müdāvemmet eyleyüp **ba' dehu** mücāme' at olunur (57b/16)
 zīrā **ba' de**'l-cimā' rahmiñ ağzı yumrulur (59a/13)
 āheste taḥḥ idüp her **gice** uykuya yatacak maḥallde (45b/16)
aḥşām ve **şabāḥ** birer mişkāl isti' māl olunur (122a/9)

3.2.4.2. Yer ve Yön Zarfları

evvel sağ ayağını **ileri** başar (62a/3)
 hattā ağzınıñ lu' ābı **taşra** aḳa (168a/2)
 gāh **yukarı** çıka ve gāh **aşağı** ine (61b/2)
 lāzımdır erkegi şardıkda ayaklarından başlayup **yukarı doğru** bağlayalar (138a/11)
 o maḥallde **içerü** evirüp meni' şabb eyleyeler (35b/11)
 el ile başılsa ol cüşse **şaga şola** müntakıl olur (62b/12)

3.2.4.3. Durum Zarfları

tıfl bir **hoş** maşş idüp ememez murzi' a (172b/2)
 mevlūd **gışa ile** toğup kablehu şakḳ itdigi daḥı vāḳi' dir (99b/15)
 ḥīn-i vilādetde memeleri **küçük** olup zemānına degin (175b/14)
 daḥı **çok çok** oğmak daḥı süde keşret (158b/3)

riḏā^ʿ iḳtizā iderse bārī **az az** emzüre (161b/1)

ba^ʿ de zemān saçları ve şakalları **tiz** ağarmağa sebep olur (162a/2)

yapça yapça ova ve yaşı olacaḳ olacaḳ a^ʿ zāsı ki elini ve gögsi (137b/16)

3.2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları

çok emzirmeniñ mazarratı beyānındadır (25b/1)

yapışıldıkda **çok kerre** kopmasında ʿ usret çekilmiştir (157b/14)

bedeninde **fazla** olan ruṭūbet (155a/3)

bir miḳdār otura andanşoñra arḳası üzere yata (129b/16-17)

ol daḥı **yarım** dirhemden **bir mişḳāle** varınca nisvāna (58b/5)

hażm-ı rābi^ʿ iñ **fazlası** olduḡı (72a/7)

3.2.4.5. Soru Zarfları

kañısından tebevül ider (30b/2)

3.2.5. Edat

"Edatlar, başlı başlarına anlamları olmayan, ancak anlamlı kelimelere, takımlara, kelime öbeklerine ulandıkları ya da bir cümleye girdikleri zaman çeşitli anlam ilgileri kuran ve böylece kendi anlamları sezilen kelimelerdir" (Ediskun, 1999: 284).

"Edatların cümle içinde kurdukları anlam ilişkileri geçicidir. Bunlar benzerlik, beraberlik, başkalık, miktar, sebep, vasıta, zaman, mekân, yön gösterme v.b. ilişkilerdir" (Korkmaz, 2003: 1052).

Edatlar, tek başına anlam taşımayan kelimelerdir ancak kelime, kelime grupları ve cümlelere gelerek farklı anlam ilişkileri kurar ve anlam kazanırlar. Edatların kurduğu anlam ilişkileri geçicidir. Edatların, standartlaşmış bir anlam yahut işlevi yoktur.

Metinde bulunan edatlar, çekim ve bağlama (bağlaç) olarak gruplandırılarak verilmiştir.

3.2.5.1. Çekim Edatları

"Bir adla birlikte kullanılarak o ada yer, yön, zaman, şekil, tarz, neden, miktar gibi nitelikler yükleyen, kendisinden sonra gelen eylem veya adı bu özelliklerle niteleyen veya ilişkilendiren çekimlik bağlı birimleridir" (Karaağaç, 2012: 434). Bir adla birlikte kullanılan çekimli edatlar, tek başına anlam barındırmayan kelimelerdir.

Metinde çekim edatı kullanımları şunlardır:

devālar **ile** mu^ʿ ālece olunup münāsib ḡidālar tenāvül itdüreler (178b/5)

Aristo nisvān **içün** nuṭfe-i ricāle müşābih bir nev^ʿ ruṭūbet olduḡına (68a/4)

meme ucu ağzına girdiği **gibi** hafî olan elemi mündef' olur (146a/2)
 karpuz **kadar** olur ve ekşeriya balgam-ı galizden tevellüd ider (174b/17)
 iktizâsına **göre** eyâric-i lügâziyâ ve eyâric-i Câlînûs saqy olunur (65a/5)
 cenîn olur **diyü** ikrâr i' tirâf eylemiştir nefsi'l-emrde nisvân için (68a/7)
 hazm sebağından **şofra** efvâh-ı ' urûkda tal gibi mebsûse olmuş (70a/4)
 eşyâdan şakınalar huşûşen evvelki ayda ve ' ale'l-huşûş yigirmi güne **dek** (117a/25)

3.2.5.2. Bağlama Edatları (Bağlaçlar)

"Sözleri, söz öbeklerini veya cümleleri bir araya getirmeye yarayan çekimli bağlı birimlerdir" (Karaağaç, 2012: 434). Kelime, kelime grubu ve cümleleri bağlamaya yarayan edatlardır. Bağlaç olarak da adlandırılan bağlama edatları, karşılaştırma, cümle başı ve sona gelen edatlar olarak gruplandırılarak örnekleri ile verilmiştir.

3.2.5.2.1. Karşılaştırma Edatları

aña **ne** şihhat dinilür **ne** maraz ıtlâk olunur (177a/10)
 şabîniñ **hem** nefsi ve **hem** bedenine menfa' at-i ' uzma hâşıl olur (169a/11)
 kesilmesi **ya** menîniñ bi'l-küllîye inkıta' ına **yâhüd** neslin inkıta' ına sebep (73a/17)
 kundağa **ne** keyfiyyet ile şarılır ve a' zâsı **ne** güne terbiyye (137b/12)

3.2.5.2.2. Cümle Başı Edatları

"Cümle başı edatları cümleleri mana bakımından birbirine bağlayan edatlardır. Bu edatlar daima cümle başında bulunur" (Ergin, 2008: 354). Cümle başında bulunan bu edatlar genellikle iki cümleyi bağlamak için kullanılan edatlardır.

Metinde, aşağıdaki kullanımları mevcuttur:

otuzdur **çünkü** hilkatde müzekker mü 'enneşden muqaddemdir (93a/10)
meger tıbben ol hatunuñ mevtini mü 'eddî olur (112a/12)
ancağ emzice-i nâs münâsebeti ile ta' arruza muhtâc olmağın (30b/12)
 ünüşî fâ 'iz olup erkekmi olacak **yoksa** dişimi müte' ayyin olur (81b/14)
 tabî' atı bir şey 'i bitürmek degil **belki** bitmege mâni' olmağdur (55a/10)
ki hayz câri olmamadan hâmil olmayan hatun (58a/4)
ammâ fi'l-haқиka mādde-i müşābehet meniye maqşūde degildir (67b/6)
hattâ peder ve māder sinn-i nemāda bulundukları şūretde (85a/3)
illâ şadr ve dimāğ ve sâ 'ir a' zāda olan ğudedler (71b/17)
zirâ ağısırmağda rahāt ve meymenet muqarrer olup (181a/16)
kaçan peder ve māderiñ meniñleri rahme vâşıl olsa (90b/5)

3.2.5.2.3. Sona Gelen Edatlar

"Dahi, da (de), ise, ki, kim, bile, değil sözcükleridir. Bunlar dil birliklerinin, kelimelerin, kelime gruplarının, cümlelerin sonuna gelerek onları önceki veya sonraki unsurlara, kelimelere, kelime gruplarına ve cümlelere bağlayan edatlardır" (Ergin, 2008: 357).

Başlı başına anlamı olmasa da cümle sonunda gelen bu edatlar genellikle iki kelime, kelime grubu ve cümleyi bağlamak için kullanılır.

Metinde, aşağıdaki kullanımları mevcuttur:

bedenleri âheste gâmez ve delk olunmak **dahı** nâfi' dir (11a/4)
 yiridir demek **ise** bu **da** za'îfdir zîrâ menîniñ mustakarrı ev' iye-i menîdir **ki** (76b/17)
 gebe kalduğı şüretde **ise** tarafeyne işâbet ider (160a/7)
 vâşıl olur tâ **kim** mesâfe-i tavîlede dimâğdan ve dimâğa (73a/4)
 virmekle suķûṭ vâķi' olur eger mümtelî **degil** ise (111a/8)
 cenîniñ **dahı** ğıdâsını ifsâd ider (111b/2)

BÖLÜM III

SÖZ VARLIĞI

Tedbîrû'l-Mevlûd dizini toplam 48.079 kelime sayısı ve 5557 madde başından oluşur. Bunların 3989'u Arapça, 312'si Farsça, 917'si Türkçe, 117'si iki dilin birleşimi ve 28'i diğer dillerden kelimelerdir. Bunların dışında eserde 80 özel isim, 36 adet eser adı, 78 kişi adı bulunur.

Eserde bazı terimler, kolay anlaşılabilmesi için birden fazla dilde karşılığı ile verilir. Şifâ'î çokça kitaptan alıntı yaparak müellif isimleri ile bunları aktarır. Terimlerin farklı dillerde karşılıkları ile verilmesinin nedeni, alıntı yapılan eserlerin bazen farklı dillerde olmasıdır. Metinde özel adlar ile eser ve kişi adlarının varlığı, Şifâ'î'nin taramış olduğu eserler ve bu eserlerin müelliflerini isimleriyle belirttiği içindir.

Eserin 3a-182b varakları arasında incelenen tıbbi terminolojide Arapça kökenli sözcük kullanımının diğer dillerden fazla olduğu görülür. Bu Arapça üstünlüğünün sebebi, Osmanlı dönemi bilim dilinin Arapça olması ve yararlanılan tıp kitaplarının çoğunlukla Arapçadan tercüme edilmiş olmasıdır. Arapçanın üstünlüğüne rağmen Şifâ'î, metinde bazı terimlerin Türkçe karşılığını da vererek terimlerin anlaşılmasını kolaylaştırır:

izlâk-ı cenîne yâ' nî rahimde şıyrıncaçlık hüdûşına bâ'îş olmağla (117a/9)
 ğuddeniñ Türkçesi bezdir (174a/11)
 insânın 'ömrleri ya' nî Türkçe yaş ta' bir olunan müddet-i hayâtları (179a/2)
 fûvâk. Türkce inçkırık demekdir (8b/1)

Tedbîrû'l-Mevlûd adlı eserde hastalık ismi verilirken bir hastalığın birden çok dildeki karşılığı belirtilir. Eserde zaman zaman hastalığın adının yazılış farklılığından dolayı bazı kimselerce yanlış anlaşıldığı ve tıp sahasında dahi bunun yaşandığı ifade edilir. Hastalıklar, hastalıkların tedavi yolları ve ilaçlar dışında eserde dil konusunda da önemli bulgular yer alır.

Metinde bir hastalığın farklı dillerdeki izahı ve kritiği aşağıdaki şekilde verilir:

bu marazîñ aksamından recâ tesmiye olunan bu kısmdır ya' nî kıt'a-yı lahmiyye tevellüd iden şınıfıdır ki **lisân-ı Yünânîde** mülî didikleriniñ 'aynıdır bu kısmdan ğayrısına mülî dinmez. **Farisîde** buña bâr-ı durûğî ya' nî haml-i kâzib dirler diyü tahrîr itmişler ammâ mülîniñ ma' nâsı dahı ma' lûm olmadığı ecilden ol huşûşda recâ nakşı cîm ile mi yâhûd hâ-i mühmele ile mi telaffuz olunmak eşağhdır diyü şurrâh beyninde eşkâl ve ihtilâf vârid olmuştur 'Allâme-i Şirâzî 'aleyhi'r-rahme Külliyyât şerhinde haqq olan bu 'illetiñ ismi câ-i mühmele ile recâ olmağdır zîrâ rahimde tevellüd eyleyen kıt'a-yı lahmiyye **bi-lisân-ı Yünânîde** câ-i mühmele ile recâ dirler **Türkce** degirmen taşî demekdir 'illet-i ma' hûdeye

mübtelâ olan hatunun dağı karnı müdevver şişmek ile degirmen taşına teşebbüh itmişler diyü taşrîh itdiler ammâ **lisân-ı Yûnânîde** mülî degirmen taşının ismi olduğu şüretde ‘allâmenîñ ıtlâkı yirinde olmaz (63b/15-64a/12)

1. BİTKİ ADLARI

Bitkiler, ilaç yapımında hammadde olarak kullanılır. Bir bitkinin meyvesi, kökü, odunsu kısmı, dikenleri, tohumları ya da öz suları terkiplerde yer alır. Bitkiler, bazen kurutularak bazen kaynatılarak hazırlanabilir. Tedbîrû'l-Mevlûd'da bitki adları verilirken Türkçe, Arapça ve diğer dillerdeki karşılıkları beraber kullanılır. Bu kullanımın amacı, bitki adının herkes tarafından anlaşılması ve gerekli bitkiye kolay ulaşılmasıdır. Metinde çok farklı bitki adları vardır. Bunun sebebi, bitkilerin tedavide ana madde olarak kullanılmasıdır.

"Tarihî metinlerdeki bitki adlandırmalarında dikkati çeken bir diğer husus da bu bitkilerin yetiştikleri yerler, tedavisinde kullanıldıkları hastalıklar ya da tıp ilmi dışında kullanıldıkları alanlar hakkında ipucu edinmemizi sağlamalarıdır" (Küçüker, 2010: 402).

Bitki adlarının metindeki bazı kullanımları aşağıdaki gibidir:

bezrû'l-benc içüreler **ayva** yâhûd **nar rubbı** ile bir mîqdâr **afyûn** virilmek dağı yazmışlar (133b/12)

Türkce **isver tuhmın** ve **şalgam** ve **hâvuc** ve **turb** ve **ışırgân** gibi tuhmaları ve **şu teresi** didükleri **circîr tuhmı** (43a/6)

‘**âkırkarhâ** bir dirhem **zencebîl maştakî** dörder dirhem **zürûnbâd derûnec kerefs kâkule cevz-i bevvâ besbâse kırfe** ikişer dirhem **behmen-i aḥmer** ve **ebyaz fûlfûl dâr-ı fûlfûl** üçer dirhem **dârçini** beş dirhem **sükker-i Süleymânî** (122a/11)

sünbül ve **gül** ve **efsentiñ** ve **maştakî** bunlar ‘ale's-seviyye aḥz ve saḥḥ olunup (122b/6)

‘**afş** ve **tâze mersin** ve **cüft-i bellûṭ** ve su‘d ve **gül** ve **summāk** ve **varaḥ-ı zeytûn** ve **ceviz-i serv** ‘ale's-seviyye aḥz oluna (133a/9)

kuru mersin yaprağı gül kurusu böğürtlen yaprağı summāk nar kabı mâz ve **mürr-i şâfî** bunlar (133b/5)

buğday dânesin ve yedi **arpa dânesin** ve yedi **baḳlâ** yâhûd **mercimek** ve **noḥûd** her kaḡısı olur ise aḥz idüp bir avuç (55a/4)

2. ORGAN ADLARI

Tedbîrû'l-Mevlûd'da organ adları genellikle Türkçe karşılıklarıyla birlikte Arapça olarak verilir. Metinde organlar iki başlık hâlinde ele alınır: *a'za-yı re'îse* ve *a'za-yı re's*. Buna göre *a'za-yı re'îse*, liderlik eden organlar anlamındadır. Vücudun temel çalışma prensibine direkt olarak katkıda bulunan organlardır. Bunlar tenasül organları ile dolaşım sistemi, solunum sistemi, sindirim sistemi ve boşaltım sistemi organlarıdır. *A'za-yı re's* tabiri kafada bulunan organları ifade eder. Başta bulunan beyin, ağız, gözler, dil, diş, diş eti, çene, kulak, burun gibi organlardır.

Metinde bulunan organ adları örnekleri aşağıdaki gibidir:

ol cümle **baş** ıtlâk iderler aña binâ'en **gözler** ve **kulaqlar başdan** ma' dūd olmak ile **göz** ve **kulaq** ağrılarına şudâ' dinildi (181a/8)

anlarıñ kurbunda olan a' zâda yâhūd **mi' de** ve **bögrekler** mişlî a' zâ-yı re'îse (37a/6)

dimâğ ve **kebed** ve **kalbi** birbirinden mütemâyiz olup (91a/9)

lehât. **küçük dil** dimekdir (7b/19)

sağ kulağına ezân-ı şerîf okuyup **sol kulağına** kâmet getüreler (141b/7)

eţfâl **ağızına** giren şey'i çiynemege ve **parmakların** ısıрмаğa mâ' illerdir (167a/5)

3. TERKİP ADLARI

Terkip, tedavide kullanılmak üzere hazırlanan ilaç karışımıdır. Tedbîrû'l-Mevlûd'da terkipler zikredilirken içinde bulunan karışımlarla ya da ilk hazırlayan kişilerin adlarıyla birlikte kullanılır. Metinde terkipler genellikle özel bir isimle anılmayıp hastalığa göre hangi tür ilacın hangi karışımla yapılacağı belirtilir.

Terkip tarifi verildikten sonra terkinin nasıl kullanılacağı bilgisi de yer alır. Kimi zaman vücuda doğrudan uygulanırken kimi zaman içine terkip konmuş sıcak bir havuza ya da küvete girmek tavsiye edilir. Eserde geçen terkip türleri şunlardır:

3.1. Zımâdlar (Tılâlar)

Tılâ bir bez ile vücuda merhem sürmektir. *Zımad* ise merhem sürülmüş bir bezi vücudun herhangi bir yerine yakı şeklinde yayarak uygulamaktır.

Metinde, bir zımâdın ne için kullanılacağı, terkipleri ve nasıl uygulanacağı şu şekilde gösterilir:

diş etleri yarılıp inâb zâhir olsa başlarına ve boyunlarına yâ yıkanmış zeyt yağı ısıcağ idüp süreler ol **tılâ** bi-izi-i'l-hâlık te' âlâ zikruhu ol maḥalliñ yarılmasında ve dişleriñ zühûrında şiddet muḳâvemetleri sebebi ile başa ve boyuna ḥâşıl olan a' yâyi dâfi' olur (166b/13)

3.2. Habbler

Habb, bir bitki tohumunun kurutulup toz hâline getirildikten sonra küçük ve genellikle yuvarlak taneler hâlinde hazırlandığı ilaçlardır. Suyu veya farklı bir sıvıyla yutulup kullanılır.

Metinde bulunan habbin uygulanışı ve tedavi ettiği hastalık şu şekilde verilir:

fülfül ve müşk-ṭarāṃṣī' cümle bi's-seviyye ahz ve saḥḥ olunup noḥūd miqdārı **habblar** olunup vaqt-i ḥācette her gün bir mişkāl on güne degin sedef suyuyla içsün (49b/12)

3.3. Sefûflar

Sefûf, ağız yoluyla kullanılan kuru toz hâlindeki ilaca denir.

sükker ile **sefûf** olunup ahşam ve şabāḥ üçer dirhem isti' māl ideler (159b/10)

3.4. Kurslar

Kurs, ağızda eritmek suretiyle kullanılan tablet ya da pastil hâlindeki ilaçtır. Belli karışımların bir kalıp içine dökülerek kurutulmasıyla oluşturulur.

‘ūd ve sünbül ve maṣṭakī ve seliḥa ve fiḳāḥu'l-izḥir ve dārçin ve efsentīn her birinden ikişer dirhem cümlesi ahz ve saḥḥ olunup alması şarābı ile **kurslar** düzile (119b/17)

3.5. Yağlar

Yağlar, farklı bitkilerin ezilmesiyle ya da bazı hayvanlardan elde edilen, yiyeceklere katılarak ya da doğrudan masaj yoluyla uygulanan yüksek enerji veren maddelerdir.

Metinde, birçok tedavide kullanılan zeytin yağı, aşağıda bebeğin doğumundan sonra gözlerine ve burnuna halis zeytinyağı damlatılarak uygulanması şeklinde ifade edilir:

ḳundağa şaralar ve ḳimāṭa şardıḳdan soñra burnına ve gözlerine birkaç ḳatre lezīz **zeyt yağı** ṭamladalar ki muḳaddemā zikr olunduğı üzere ṭabaḳāt-ı ‘aynı ḡasl idüp cilā vire (139a/11)

3.6. Eyârîcler

Eyâric müşhil anlamına gelir.

Eserde *recâ* yani *yalancı gebelik* için yazılmış eyârîcler vardır:

eger faşd ve istifrağ ve ḳay’a muḥṭāc ise ‘alā mā-yenbağı tedbīr olunur ve **eyâricât** kibârdan iḳtizāsına göre **eyâric-i lûḡāziyâ** ve **eyâric-i Cālīnūs** saḳy olunur Şeyḫ-i re’îs bu marazda **eyâric-i lûḡāziyâ** şedīdū'n-nef’dir dimiş hazā **eyâric** mübârek diyüp emrâz-ı şa‘beniñ cümlesine nef’-i ‘azīm ile nef’ in yazmışlar (65a/3)

3.7. Cüvârişler

Cüvâriş, hazım için ve diğer rahatsızlıkların tedavisinde kullanılan macunlardır.

Mide hastalıklarına iyi gelen ilaçlardan olan bu terkip aşağıda *hublâ* yani *hamile* için tavsiye edilir:

cüvârişen-i lü'lü' dahı ħublânıñ cemî' a' rāzına nāfi' dir (122a/8)

3.8. Lu'âblar

Lu'âb, bazı bitkilerin kök, çiçek veya dallarında bulunan koyu yapışkan sıvıdır.

Aşağıda ayva çekirdeği lu'âbı ile hazırlanan terkip verilir:

ayva çekirdeği lu'âbı ve şovuk ṭabî' atlu otlar 'uşâresi ile ferzice getürdeler (57a/6)

3.9. La'ûklar

La'ûk, yalama, kaşıkla yalama yoluyla kullanılan ilaçlara verilen addır.

Aşağıda verilen tarif sonucu uygulanmasından anlaşılacağı üzere yalatılarak uygulanan bir terkiptir:

kifâyet miqdârı tâze erimiş kıyruk yağı ile **la'ûk** idüp ħalâvet virecek mertebe nebât sükkeri yâḥûd beyâz sükker zamm eyledükdenşoñra her gice iki ve üç bardak miqdârı **yaladalar** (162b/6)

3.10. Rubblar

Rubb, bitkilerden elde edilen özsuğu ve meyve veya sebzenin, pişirildikten sonra ortaya çıkan koyu kıvamlı şırasıdır.

Metinde ayva, koruk ve nar suları yani rubblarının terkipleri mevcuttur, aşağıdaki terkip ħublânın yani hamilenin ishali için ayva rubbı ile hazırlanır:

ayva şarâbları ile vireler ve kıruş-ı ṭabâşîr ile ayva rubbı dahı nāfi' dir bu terkîb dahı ħublânıñ ishâlini men' ider (115a/17)

3.11. Perverdeler

Perverde, terbiye görmüş, yetiştirilmiş, beslenmiş demektir. Metinde genellikle çorba terkipleri için perverdeler kullanılmıştır.

Aşağıdaki örnekte gıdanın içine nar, koruk suyu ve nanenin perverde edilmesi uygun görülür:

ğıdaları piliç ve oğlağ eti olup nar şuyı ve kıruk şuyı ve na' nâ' ile **perverde** olmuş ola (120a/3)

3.12. Netûllar

Netûl, hastanın azasına dökülmek için, deva ile pişirilmiş suya denir.

Çeşitli otların kaynatılarak suyunun başa dökülmesi ya da buharının başa tutulması şeklinde kullanılan ilaçtır. Metinde 12a/18'de bulunan netûl başlık olarak verilmiştir.

3.13. Matbûhlar

Matbûh, pişirilmiş, bir sıvı içine konulup kaynatılmış ilaca denir.

Aşağıdaki örnekte doğumdan sonra kadından çok kan geldiği surette şu matbûhın hazırlanması ve uygulanma şekli metinde şu şekilde belirtilir:

şamg-ı ‘ Arabî ĩn-i Ermenî mǎzû demü'l-aḥaveyn cümlesi ‘ale's-seviyye aḥz ve saḥk olunup şâflar düzilür ve bu **matbûh**la āb-zen unmaḥ daḥı ḳanı keser (133b/2)

3.14. Buhurlar (Se'ûtlar)

Buhur, tütsü anlamına gelir. Çeşitli otların yakılarak dumanının solunması şeklinde uygulanır. *Se'ût* ise burna enfiye şeklinde çekilen deva anlamındadır.

Şırınga benzeri bir alet ile verilen bu terkip, metinde kadın için kısırlığın olduğu durumlarda tedavi yolu olarak kullanılır:

‘illet için olursa olsun müdāvemete muḥtācdır ve raḥmiñ bürüdetini def için **ḳam**‘ **didükleri ālet** ile **buḥûr** daḥı virilür (56a/11)

3.15. Şiyâflar

Şiyâf, göz, kulak, makat gibi yerler için deva sürülmüş mil veya fitiller anlamına gelir.

Fitil işlevinde olan bu terkinin, aşağıda, *hublâ* yani *hamile* için kullanımının uygun olup olmadığı tartışılır:

ba‘ zı kibār ḥublāniñ telyini bābında **şiyâf** ve iḥtiḳāni terciḥ itmişlerdir (115b/13)

3.16. Sikencebinler ve Şaraplar

Sikencebin, sirke ve balla yapılan, harareti kesen ekşi şerbetlere denir. *Şarap* ise ısıtılıp pişirildiğinde yoğunlaşıp koyu bir kıvam bağlayan sıvıdır. *Şurup* olarak da bilinir.

Erik, limon, zûfâ, elma, sūsen, meysevsen, nar, koruk, temr-i hindî, nilüfer, unnâb, kuzukulaḡı, ekşi elma, ayva ve bal şarapları metindeki terkiplerde kullanılır.

Hublâ yani *hamilenin* ikinci ve üçüncü aylarda yaşadığı *yürek burması* yani *mide bulantısı* için metinde bulunan terkip şu şekilde verilir:

sikencebîn-i sefercelî ve benefşe ve nîlüfer **şarâbları** ve gül şarâbı ve gül şuyı cümlesi muvâfîk ve münâsibdir (118a/6)

3.17. Çorbalar

Çorba, sebze, tahıl, et vb. ile hazırlanan sıcak, sulu içeceklere denir. Tedbîrül-Mevlûd'da mercimek, nohud, piliç, tavuk, horoz ve serçe çorbaları hastalıkların tedavilerinde kullanılır.

Aşağıda, bebeğin beslenmesi ile ilgili olarak dişlerinin çıkmaya başlamasından sonra şu çorbaların sırasıyla ve alıştıra alıştıra verilmesi gerektiği belirtilir:

kibâr-ı eţibbâ hafîf çorbalar ile etler tertîbini bu şavır üzere takrîr itmişlerdir ki ibtidâ'en **piliç şuyı ile pişmiş çorbaya** alışdurup ba' dehu etini vireler andanşoñra **tavuk şuyına pişmiş çorbaya** nakl idüp ba' dehu etini isti' māl itdüreler ba' dehu **oğlağ eti çorbasına** ve etine anlardanşoñra **genç koyun eti çorbasına** ve etine tevaqqî ideler (165a/8)

4. HAYVAN ADLARI

Eserde genellikle etinden yararlanılan hayvanlar yer alır. Bu hayvanlar beslenmenin tedaviye olan faydası hasebiyle ilaç takviyesi olarak belirtilir. Günümüzde kullanılmayan hayvan beyni, dışkısı ve mayası da terkipler içinde yer alır.

Metinde hayvan adları şu şekilde geçer:

tavşan beyni ile **tavuk yağını** mezc idüp süreler ol maḥalliñ sühûlet ile yarılması ve bi't-tab' dişleriñ bitmesi âsân ola zîrâ **tavşan beyni** bi'l-ḥâşşa dişleriñ tîz bitürür (166b/7)

mey' a-i sâile **keçi kağı gügercin tersi** naṭrûn râtiyânec bunlar 'ale's-seviyye aḥz ve cem' olunup (176b/1)

ḥuşuş **tavşan mâyesini** münferiden ba' de't-ṭuhr ya' nî ḥayzdan pāk olduğdanşoñra getürmek mu'în-i ḥabeldir (58b/9)

ve **oğlağ eti** ve **semiz tavuk** ve **durrâc** ki **süglin** didikleri kuş olduğu eşaḥḥdır ve semiz **piliç** çorbaları ve nîm-birişt yumurda şarısı isti' māl itdüreler ve **balık** envâ'ından şağîr ve ṭarî olup eti müte' affin ve katı olmayan nev' i münâsibdir (155a/1)

piliç ve **guguk** ve **durrâc** ile pişmiş çorbaları (156b/13)

Şeyḥ-i re'îs **tranç** nāmına bir **balık** yazmış Erciyes kırbında Aḥlâṭ Deñizinden olurlar ve ṭuzlayup sâ'ir diyârlara götürürler (156b/15)

5. HASTALIK ADLARI

Eserde hastalık isimleri, hastalığın görüldüğü organlara göre sınıflandırılır. Osmanlı döneminde tıp alanında hazırlanan eserlerde hastalıklar, vücudun baş kısmından ayak kısmına doğru ele alınırken Tedbîrû'l-Mevlûd'da ilk olarak gebeliğe ve doğuma engel olan hastalıklar (kısırlık, cinsel kuvvetsizlik) ve tedavileri verilir. Eserin çocuk hastalıkları kitabı olması sebebiyle bu sorunlar çocuk hastalıklarından sayılmaz ve klasik sıralama devreye girer. Çocuğun kafasında görülen hastalıklar ilk başta yer alırken gittikçe boğaz, kalp, ciğerler, mesane, böbrekler, boşaltım organlarına isabet edebilecek hastalıklar ve bu hastalıkların tedavi yolları anlatılır. Bazı hastalıkların tedavisi anlatılırken aynı hastalığın büyüklerdeki işaret ve tedavi şeklinden bahsedilir.

Metinde hastalıkların sınıflandırılması, hastalığın isabet ettiği organlara göre yapılır. Bu sınıflandırma *Başla ilgili hastalıklar, Göz hastalıkları, Kulak hastalıkları, Diş hastalıkları, Akciğer ve Kalp hastalıkları, Mide-bağırsak hastalıkları, Makatta görülen hastalıklar, Böbrek ve idrar yolları hastalıkları, Deri hastalıkları, Ateşli hastalıklar* şeklinde yer alır.

Bazı hastalık isimleri metinde şu şekilde geçer:

emrâz-ı re's evvelâ beş kısma münkasıme olup her bir kısmında emrâz-ı 'adide bulunmuşdur (180a/4)

emrâzü'l-'ayn. tabakât-ı 'aynî beyânındadır (7a/6)

emrâzîñ tevârûşî ya' nî anada ve babada olan ba'z emrâzîñ veledlerinden dahı zuhûra geldiği (36b/7)

emrâzu'l-fem ve'l-lesşe ve'l-lisân ve ahvâlü'l-esnân (7a/4)

nisvân aña Türkce **duvak** dirler meşâhîr-i eţibbâdan İbn Şerîf merhûm ânı ba'z emrâza bi'l-hâşşa 'ilâc yazmışdır (100a/1)

emrâzu'l-kebed. kebed Türkce kıra cigere dirler (8b/4)

ishâl ider ve kılağı ve gözi me'lûf olup bedeninde günâgün **büşûrât** hâşıl olur ve **şar'** ve **ümmü's-şıbyân** didükleri emrâz 'urûzına bâ' iş olur (147b/9)

maţlab-ı **veremü's-sürre.** gâh olur ki eţfâlîñ göbeklerinde şiş olur (9a/12)

emrâzdan **düvâr** ya' nî **baş dönmesi** ve **zulmet-i başar göz kıarması** zuhûr ider ve ta'âma iştihâları sâkıf olup **hazmları fâsid** olur (32b/5)

6. HEKİM ADLARI

Tedbîrû'l-Mevlûd müellifi Şa'bân Şifâ'î, Osmanlı tıp sahasındaki ilk çocuk hastalıkları kitabı olarak bilinen eserini yazmaya karar verdiğinde geniş bir alan çalışması yapar. Başta İbn Sînâ olmak üzere İslam sahasındaki tüm hekimlerin görüşlerini tarar. Bazı hekimlerin görüşlerini kabul ederken bazı hekimlerin görüşlerini -kınayarak- reddeder.

Eserde bulunan hekim adları ve metindeki kullanımı aşağıdaki gibidir:

Şa'bân Şifâ'î b. Ahmed: Tedbîrû'l-Mevlûd müellifi Osmanlı hekimidir.

Hâzâ Kitâb Tedbîrû'l-Mevlûd te'lîf Şa' bân Şifâ'î bin Aḥmed (14b/1)

İbn Sînâ: Ebû Alî b. Sînâ, İslam Meşşâî okulunun en büyük sistemci filozofu, Orta Çağ tıbbının önde gelen temsilcisidir. Eserde "Şeyh", "Şeyh-i re'is", "Şeyhü'l-küll", "Re'isü'l-küll" olarak da anılır.

Şeyhü'l-küll ve fûnûn-ı şettâda pîşvâ-i sübûl Ebû 'Alî bin Sînâ (19a/13)

Ebûkrât: Hipokrat; eski Yunan hekimi meşhur Hipokratis. Eserde "Bukrât", "Ebû'l-etibba", "Üstâdü'l-etibba", "Üstâdü'l-küll" olarak da anılır.

Ebû'l-etibbâ ile mükennâ olan Ebûkrât'dır ki ol Üstâdü'l-küll (19a/8)

Câlinûs: İslam tıbbını etkileyen ünlü Grek tabip ve filozof. Asıl adı Galenos olup İslam literatüründe Câlinûs şeklinde şöhret bulmuştur. Eserde "Lînûs" olarak da anılır.

Câlinûsuñ kavlini ba' zı kibâr bugüne şerḥ itmişler (104b/9)

Muhammed b. Zekeriya Râzi: Ebû Bekir Muhammed b. Zekeriyyâ er-Râzî; ünlü hekim ve filozof.

müteḥazzıkât-ı fenn-i tıbb olan Muḥammed bin Zekeriyyâ Râzî (180a/7)

Allâme-i Kureyşî: İbnü'n-Nefis Alâüddîn Ali b. Hazm el-Kureyşî(Kuraşî); 13. yüzyılda yaşamış, küçük kan dolaşımını keşfiyle ünlü hekim ve düşünür. Eserde sadece "Kureyşî" olarak da anılır.

'Allâme-i Kureyşî ta' bîri üzere râki'e tarzında egile (53b/9)

Halef b. Abbâs Zehrâvî: Ebû'l-Kâsım Halef b. Abbâs ez-Zehrâvî; cerrahî alanda getirdiği yeniliklerle tanınan Endülüslü tıp âlimidir.

Ḥalef bin 'Abbâs Zehrâvî 'aleyhi'r-raḥme (149b/1)

Ali b. Rabben Taberî: Ebû'l-Hasan Ali b. Sehl Rabben et-Taberî; Ünlü hekim ve dinler üzerine mukayeseli çalışma yapan ilk âlimlerdendir.

'Ali bin Rabben Ṭaberî inkâr-ı Câlînûsı nakl eyleyüp (73a/12)

Hacı Paşa: Celâleddîn Hızır; Anadolu'nun İbn Sînâ'sı olarak adlandırılan hekim, kelim âlimi ve müfessir.

bu sefûf lebeni kaç^ç itmek için Hâcî Paşanın muhtârıdır (159b/5)

Hayâtîzâde Mustafa Feyzî: Osmanlı tıp âlimi, hekimbaşı; Şa'bân Şifâ'î'nin hocasıdır. Eserde "Üstâd" olarak da anılır.

üstâdımız Hayâtî-zâde merhûm ^ç İllet-i Merâkıyye risâlesinde (57b/17)

Aristo: Dördüncü yüzyılda yaşamış, Platon'un öğrencisi; filozof, matematikçi, fizikçi, tıp âlimidir. Eserde "Aristâlis" olarak da geçer.

hakık olan Aristô zâhib olduğu üzere kalbiñ evvel mütekevvin olmasıdır (83b/17)

Kutbuddîn Şîrâzî: İranlı filozof; astronomi, matematik, tıp ve din âlimidir. Eserde "Allâme-i Şîrâzî" ve "Ulemâ" olarak bulunur.

^ç Allâme-i Şîrâzî kıvâm tecribesinde bir şişeye bir miqdâr sūd taqtîr olunup (152b/4)

Necîbüddîn Semerkandî: 13. yüzyılın önde gelen hekimlerinden.

Necîbü'd-dîn Semerkandî aleyhi'r-raḥme kırtım ve acı bādām ve fustuk (42b/2)

Hekim Kuşyar: İbn Sînâ'nın, yanında tıp eğitimi aldığı hocasıdır.

Hekîm Kuşyârdan menkûldur ki (90b/1)

Muhammed b. Ebi'n-nasr Hucendî: Fıkıh ve tıp âlimidir. Eserde "Allâme-i Hucendî" ve "Allâmetü'l-verâ" olarak da geçer.

^ç Allâme-i Hucendî ^ç aleyhi'r-raḥme ol ḥuşûşa üç sebeb zıkr eyleyüp (108a/16)

Mesîhî: Ebû Sehl Îsâ b. Yahyâ el-Mesîhî el-Cürcânî; 11. yüzyılda yaşamış tabip ve filozof.

olur Mesîhî Külliyyât-ı Kânûn şerhinde (98b/4)

Molla Nefîsî: Burhâneddîn Nefîs b. İvaz el-Kirmânî; Osmanlı fakih, filozof ve tabibi.

Mollâ Nefîsî merhûmun Esbâb ve ^ç Alâmât şerhinde recânîñ sebebi (63a/12)

Ebû'l-Kâsım b. Ebî Sâdık: Ebû'l-Kâsım Abdurrahmân ibn Ebî Sâdık el-Nişâburî; İbn Sînâ'nın öğrencisi, tıp âlimi, *Mesâ'il-i Cenîn* yazarı.

kibâr-ı etîbbâdan Ebû'l-Kâsım bin Ebî Şâdık ^ç aleyhi'r-raḥme (102a/15)

Nûh el-Kumrî: Ebû Mansûr Hasan b. Nûh el-Kumrî, Sâmânî Hânedanlığına mensup, dönemin saray hekimi, tıp âlimi. İbn Sînâ'nın hocası.

fenn-i tıbbda Şeyhîñ üstâdı olan Ebû Manşûr Ḥasan bin Nûḥ (130b/11)

İbn Şerîf: Tabib İbn Şerif, 15. yüzyıl Osmanlı hekimi, Yâdigâr isimli sade Türkçeyle yazılmış tıp kitabının müellifi.

eṭibbâdan İbn Şerîf merḥûm anı ba‘zı emrâza bi'l-ḥâşşa ‘ilâc yazmışdır (100a/2)

İbn Hakîmüddîn Hüseyin: Mes'ûd b. Hakîmmü'd-dîn Hüseyin el-Cîlânî el-Gîlânî el-Şîrâzî; Mir'âtü's-şifâ yazarı, 9. yüzyılda yaşamış tabip.

eṭibbâ-i müte'ahḥirîn Mir'ât-ı Şifâ mü'ellifi İbn Hakîmü'd-dîn Hüseyin (42b/15)

İmâm Fahr Râzî: Fahreddin er-Râzî; kelam, felsefe, tefsir ve usul-i fıkıh alanlarına dair çalışmalarıyla tanınan Eş'arî âlimi.

ḫikâyet olunur ki İmâm Fahr Râzî ‘aleyhi'r-raḥme gâyet güzel imişler (107b/2)

Lütfullâh Tebrîzî: Telvîh-i Hucendî adlı eserin şârihi, yorumcusu, tabip.

kibâr-ı mü'ellifinden Luṭf-ullâh Tebrîzî ‘aleyhi'r-raḥme (86b/4)

Şeyh Dâvud: Dâvud b.Ömer el-Ekmeh ed-Darîr el-Antâkî; hekim, âlim ve şair.

Şeyḫ Dâvûdın Tezkiresinde ol ḫuşûş için şenâ eylediği terkîbdır (135a/4)

Sedîdî Kâzerûnî: Sedîdüddîn Muhammed b. Mes'ûd el-Kâzerûnî, 14. yüzyılda yaşamış tıp âlimi.

Sedîdî Kâzerûnîniñ Şerḫ-i Mûcezde yazdığı ḫubûbdan ḫabb (131b/8)

Muhammed b. Abdüsselâm: Hipokrat'ın Fusûl olarak bilinen "Aforizmalar" kitabının şârihi, tabip.

Fuṣûl-i Ebuḫrâṭ şârihi kıdvetü'l-muḫaḫḫikîn Muḫammed bin ‘Abdü's-selâm (62a/16)

Ebû'l-Hasan Sa'd b. Hibe: Dürretü'l-ferîde fi't-Tecâribü'l-Müfîde yazarı.

mü'ellifinden fâzıl feylesûf Ebû'l-Ḥasan Sa'd bin Hîbe Dürre-i Ferîde (45b/9)

Zâkûn: Tedbîrü'l-Mevlûd'da bahsi geçen Latin hekim.

Ḥayâtî-zâde merḥûm ‘İllet-i Merâḫiyye risâlesinde eṭibbâ-i Latin müte'ahḥirlerinden Zâkûn nâm şahşdan (57b/17)

7. SÖZ VARLIĞI İNCELEME SONUCU

Söz varlığı incelenen Tedbîrû'l-Mevlûd başlıklı eserin genelinde harekesiz nesih kullanılır. Metnin ilk sayfalarında eserin konuları varak numaraları belirtilerek fihrist hâlinde verilir. Eser hamdele ve salve bölümleri ile başlar. Bu bölümlerde Arapça ve Farsça tamlamalara sıkça yer verilir. Genel olarak metnin dili sade ve anlaşılırdır. Metinde tıp terimlerinde Arapça kullanımlar fazla olmasına rağmen baş, göz, dil, ayak, böbrek vb. organ adları Türkçe ağırlıklı olarak kullanılır. Ayrıca bir terimin birden fazla dildeki karşılığı, gerekli görüldükçe, konu içinde verilir:

lisân-ı Yûnânîde mülî didikleriniñ 'aynıdır bu kısımdan ğayrısına mülî dinmez. **Farisîde** buña bār-ı durûġi ya'ni ħaml-i kâzib dirler diyü taħrîr itmişler ammâ mülîniñ ma'nâsı daġı ma'lûm olmadığı ecilden ol ħuşûşda recâ naķşı cîm ile mi yâġûd ħâ-i mûġmele ile mi telaffuz olunmak eşaġġdır diyü şurrâġ beyninde eşkâl ve iġtilâf vârid olmuşdur 'Allâme-i Şirâzî 'aleyhi'r-raġme Külliyyât şerġinde ħaķķ olan bu 'illetiñ ismi cā-i mûġmele ile recâolmaķdır zîrâ raġimde tevellûd eyleyen kıt'a-yı laġmiyye **bi-lisân-ı Yûnânîde** cā-i mûġmele ile recâ dirler **Türkce** degirmen taşdı demekdir (63b/15)

Yukarıda örnek olarak verilen kısımda, bir hastalığın Arapça, Farsça, Yunanca ve Türkçe karşılığı bulunur.

Şa'bân Şifâ'î, Tedbîrû'l-Mevlûd'u yazmaya karar verdiğinde geniş bir alan çalışması yaparak başta İbn Sînâ olmak üzere İslam sahasındaki tüm hekimlerin görüşlerini tarar. Şifâ'î'nin, araştırma yönü ve hekimliğinin yanında dil yönünden zengin bir birikime sahip olduğu bitki, hayvan, hastalık, organ adlarının çeşitli dillerdeki karşılığını vermesinden, halk dilindeki kullanımlarına da yer vermeye çalışmasından anlaşılır. Şifâ'î, taradığı eserlerde karşılaştığı fikirleri aynen aktarır. Zaman zaman kendi fikrini de öznel cümlelerle ifade eder. Fikrini reddettiği kişilere yine *ben* diliyle karşılık verir.

Metinde kullanılan tüm kelimelerin yaklaşık % 72'sini Arapça oluşturur. Bunu % 16,5 ile Türkçe, % 5,6 ile Farsça takip eder. Bu oranın % 1'den az bir kısmını ise Yunanca, Latince, Fransızca gibi diğer diller oluşturur. En az iki dilin birleşiminden oluşan kelimelerin oranı % 2'den fazladır. Tedbîrû'l-Mevlûd'da geçen özel adlar eserin % 1,5'ini, kişi adları yaklaşık % 1,5'ini, eser adları ise yaklaşık % 1'ini kapsar.

Bitkilerin adlandırılması bazen "... otu, ... ağacı, ... diken, ... kökü" gibi kelimelerin yardımıyla yapılırken bazen de anlam kayması yoluyla hayvan isimleri ile birlikte kullanıldığı görülür. Tedbîrû'l-Mevlûd'da bu tür kullanımlar yaygındır. Bitki adları genellikle Arapça ve Türkçedir.

Organlar detaylı olarak adlandırılır. Her organın Arapça kullanımı yanında Türkçe kullanımı da verilir. Örneğin hem *kalb* hem *yürek* hem *kebed* hem *karaciğer* hem *kilye* hem *böbrek* hem *riye* hem *akciğer* kelimeleri beraber kullanılır. Organlar *a'za-yı re's* ve *a'za-yı re'ise* olarak iki grupta incelenir.

Hayvanlar tedavide farklı şekillerde kullanılır. Hayvan, binek, yük taşıma ya da diğer sebeplerle değerli sayıldığı için hastalık tedavisinde kullanımı kısıtlıdır. Hayvanın eti, iç yağı, yumurtası, hayaları ya da bazı türlerin midesinde bulunan mayaları kullanılır. Bu hayvansal maddeler genellikle kaynatılarak, közlenerek ve pişirilerek tüketilir.

İlaç olarak kullanılan karışımlar, yani terkipler detaylı tariflerle verilir. Bu tariflerde genel olarak bitkiler kullanılsa da bal, reçine, şeker ve hayvansal maddeler katkı maddesi olarak yer alır. Terkipler yakı, krem, hap, fitil, yiyecek ve şurup olarak yahut buharı içe çekilerek kullanılabilir. Terkiplerin hazırlanışında her bir malzeme, tartılabilenler için miskal, tutam, dirhem, danik; sıvılar için rıtl; taneliler için adet gibi ölçülerle verilir. Ayrıca karışımların kullanım miktarı ve süresi de belirtilir.

Hastalık isimleri hastalığın görüldüğü organlara göre sınıflandırılır. Bu sınıflandırmada isimler, genellikle Arapçadır. Ancak bu sözcüklerin Türkçe ve diğer yabancı dillerdeki karşılıkları da verilir.

Tedbîrû'l-Mevlûd'da geçen hekim adları genellikle tabibin kısa adı, lakabı ya da herkes tarafından bilinen ilk adıyla yer alır. Bu eserde hem Osmanlı coğrafyasındaki hekimlerden hem de klasik tıp dünyası ve İslam coğrafyasından hekimlerden bahsedilir. Zaman zaman hekimlerin eserlerinden de örnekler verilir.

METİN

3a

- (1) **Hāzā fihrist Kitāb-ı Tedbīrū'l-Mevlūd Mine't-ṭıb**
- (2) 8- sebeb-i te'lif
- (3) 17- muḳaddemū'l-maḳdem kitābdaki fuṣūl
- (4) 44- el-muḳaddime emzice-i ricāl ve nisā
- (5) 44- **bāb-ı evvel** bu bāb umūr-ı tenāsül beyânında olup altı faşlı müştemildir
- (6) 44- **faşl-ı evvel** mücāma' at aḥvālī beyânındadır
- (7) 44- **faşl-ı şānī** bāhıñ ya' nī cimā' ın nuḳşānı beyânındadır
- (8) 46- fī teşriḥu'l-ḳaḍīb
- (9) 50- **faşl-ı şālīs** bāh nuḳşānının ba' zı mertebe mu' ālecātı beyânındadır
- (10) 59- el-edvīyetü'l-müfredeyi'l-bāḥiyye
- (11) 64- tedbīrū'l-emziceyi'l-ḥārre **64** devā-i āḥer **64** devā-i misk
- (12) 64- tedbīrū'l-emziceyi'l-ḥārre'l-yābise
- (13) 64- tedbīrū'l-emziceyi'l-bāride
- (14) 64- tedbīrū'l-emziceyi'l-bārideti'r-raṭbe
- (15) 65- bu daḥı terkīb-i āḥer
- (16) 66- muḳavviyāt min-ğayr-i ekl ve's-şürb

3b

- (1) 67- **faşl-ı rābi'** bāhı ḳaṭ' idüp gebelige māni' olan eşyā' zikrindedir
- (2) 70- musḳıṭāt **70** ferzice
- (3) 74- ḥayz ḳanının rengi bilünmek murād olunduḳda
- (4) 79- fī esbābu'l-ḥuḳm **ve'l-ḥuḳr ve** ' usru'l-ḥaml **ve'l-ḥuḳm**
- (5) 71 (81?) - **faşl-ı ḥamse** ' uḳr beyânındadır

- (6) 82- **faşl-ı sādise** ‘uḳruñ ba‘zı mertebe mu‘ālecātı beyānındadır
- (7) 84- terkīb-i ihtikān
- (8) 85- terkīb rahmiñ ağzı ḳapalı olduğı şüretde
- (9) 86- zıkr edviye ta‘yīn ‘ale'l-ḫabel
- (10) 89- **bāb-ı şānī** ḫaml ya‘nī gebelige ta‘alluḳ olan aḫvāl beyānında
- (11) ... olup üç faşlı müştemildir
- (12) 89- **faşl-ı evvel** gebelige delālet iden ‘alāmetler
- (13) 96- **faşl-ı şānī** recā didikleri beyānındadır
- (14) 100- **faşl-ı şālīş** ol marazıñ ba‘zı mertebe mu‘ālecātı
- (15) 102- **bāb-ı şālīş** cenīne ta‘alluḳ olan aḫvāl beyānında olup
- (16) ... on faşlı müştemildir
- (17) 104- **faşl-ı evvel** mādde-i ḫılḳat-i cenīndeki ihtilāfāt
- (18) 104- gebe olan ḫatunuñ memelerinde süd
- (19) 106- sāniyen raḫimler müsterḫī olan ba‘zı nisānıñ
- (20) 107- sālisen ḳocası olmayan ba‘zı nisvāna ihtināk-ı raḫim

4a

- (1) 106- rābi‘ an nisvān daḫı ricāl gibi ihtilām olur menīleri seyelān ider
- (2) 110- **faşl-ı şānī** menīleriñ kendi māddelelerinde ve mevzi‘ -i tekevvünlerinde
- (3) ...olan ihtilāfātı
- (4) 117- ‘acā’ib bir şey’
- (5) 129- **faşl-ı şālīş** cenīniñ keyfiyyet-i ḫalkları ve tekevvün iden ‘uzvları
- (6) ...ve cesedleri itmāmına deḡin ḳaç ṭavır eylediḡi beyānındadır
- (7) 130- ṭavr-ı evvel menīlerinde zebediyyet ḫuşūlidir

- (8) 134- ikinci tavrı gışāda kırmızı nuṭfe zāhir olur
- (9) 134- tavr-ı şālīş uyuşmuş kan
- (10) dördüncü tavrı muzğalık hālīdir
- (11) beşinci tavrı kalb ve ‘ izām ve şerāyīnīñ ve evridenīñ halkı
- (12) 137- yumurṭadan yavru tekevvüni haḳḳında kelām
- (13) 140- **faşl-ı rābi**‘ ol altı tavrı kaç günde temām olur ve cenīñ
- (14) ... kaçınıcı ayda toğarlar sekizinci ayda toğan veled ekşerīyyā
- (15) ... mu‘ammer olmadıgınıñ tıbben vechi ne olduğı beyānındadır
- (16) 152- **faşl-ı hams** müddet-i hilḳat-i cenīnde erbāb-ı nücūm
- (17) ... ve sā’ir fırḳadan naḳl olan rivāyetler beyānındadır
- (18) 159- **maṭlab-ı** cenīnīñ baṭn üssünde ne keyfiyyet üzere halk
- (19) ... olundıgına dā’ir ḥadīs-i şerīf
- (20) 164- **faşl-ı sādīs** cenīni muḥīṭ olan ağışīye beyānındadır

4b

- (1) 172- **faşl-ı sābi**‘ cenīnīñ bi-izni-hālīḳ zükūret ve ünūseti
- (2) ... ve cüşşeleriniñ ‘uzmā ve ḳāmetleriniñ tūl ve ḳaşrı ve ‘illeti beyānındadır
- (3) 179- **faşl-ı şāmin** mevlūduñ vālideynine ve sā’ire müşābehet ve ‘adem-i
- (4) ... müşābeheti beyānındadır
- (5) 184- **faşl-ı tāsi**‘ müsebbibu'l-esbāb te‘ālā şānuhu esbāb-ı bedeniyye
- (6) ... ve hāriciyyeden cenīnīñ zükūret ve ünūsetine ve şūret
- (7) ... ve şīretiniñ ḥüsn ve ḳubḥına ve hey’et-i nev’iyyesine muḥālīf
- (8) ... şūretde bulunmasına bā’iş olan aḥvāl beyānındadır
- (9) 187- ḥükemā ḳatında lezzet üç kısımdır lezzet-i ḥissīyye lezzet-i ḥayāliyye

- (10) ... lezzet-i 'aqliyyedir
- (11) 187- **faşl-ı 'aşr** tev'em ya' nî ikiz toğan tıfların ahvâli beyânındadır
- (12) 191- **bâb-ı râbi'** tedbîr-i havâmil beyânında olup dört
- (13) ... faşlı müştemildir
- (14) 191- **faşl-ı evvel** hâmil olan hatunların tedbirleri ve hıfz ve
- (15) ... hırâsetleri beyânındadır **208** aş yirmek hakkında ba'z kelâmlar
- (16) 217- **faşl-ı şânî** sağı vâki' olan hatunların tedbirleri beyânındadır
- (17) 224- **faşl-ı şâliş** vilâdet-i 'usretine sebep olan eşyâ' ve toğurmağı
- (18) ... âsân iden mu'alecât ve kıbileyeye lâzım olan tedbirât beyânındadır
- (19) 235- **faşl-ı râbi'** nüfesânın tedbirleri 'ale'l-huşûş ibtidâ'en

5a

- (1) meşîme ihrâcına takayyüd olunmanın lüzümü beyânındadır
- (2) 241- şemeretü'l-kerm didigi tıbbda
- (3) 241- **bâb-ı hams** mevlûduñ vilâdeti hinde
- (4) ... ba' dehu lâzım olan tedbirât beyânında olup on faşlı müştemildir
- (5) 241- **faşl-ı evvel** tıfl vücûda geldikde evvel emrden ne güne
- (6) ... tedbîr lâzımdır
- (7) 242- tıflın sürresi kaç' olunduğda mühimm bir şey'dir bu maqâma
- (8) ... nazâr oluna
- (9) 242- **faşl-ı şânî** kundağa ne keyfiyyet ile şarılur ve a'zâsı
- (10) ... ne güne terbiyye olunur ve ne şekl gâsl olunur anların beyânındadır
- (11) 250- **faşl-ı şâliş** evlâd vücûda geldiği eşnâda ber-muktezâ-yı şer'-i
- (12) ... şerîf muṭahhar Muṣṭafavî 'aleyhe ve 'alâ âlihî ve aşhâbihî mine's-şalavât

- (13) ... ezkaha kavlen ve fi'len icrâsı lâzım olan umûr-ı dîniyye-i müstaḥsene beyânındadır
- (14) 252- ve mevlûduñ vilâdetinden yedinci günü 'aķıķa kurbânı beyânındadır
- (15) 254- ḥitân haķķında ba'z maķâleler
- (16) 255- ve daḥı mesnûn olan evlâda güzel ad komaķdır
- (17) 257- **faşl-ı rābi'** eṭfālîñ icmâlen tedbirleri ve nevm ve yaķazaları
- (18) ... beşikleri pūşide kılınan örtüniñ nāfi' olanı ve taḥrîk-i
- (19) ... ḥafîf ve tağannî-i mü'eşşir ve laṭîf lüzûmı ve ba'zı umûrı beyânındadır

5b

- (1) 264- **faşl-ı ḥams** mümkün olduķı şüretde tıflı kendi vâlidesi
- (2) ... emzirmesiniñ ḥüsniyâtı ve emzirmeniñ evķâtı ve çok
- (3) ... emzirmeniñ mazarratı beyânındadır
- (4) 267- **faşl-ı sâdis** dāye ya'nî sūd nine ittiḥâz olunduķı şüretde
- (5) ... ol dāyeniñ şıḥḥat-ı mizâc ve ḥadâset-i sinn ve ḥalk ciheti
- (6) ... ve toğurduķı velediñ şıfatı ve sâ'ir lâzım olan şürûṭ
- (7) ... ve kuyûdı beyânındadır
- (8) 272- **faşl-ı sābi'** eger vâlide ve eger dāyesi sūdleri keyfiyyet
- (9) ... ve kemmiyyet cihetiyle ḥâliş olup ğıdāya şâliḥ olmağla muḥtâc
- (10) ... olmağın südiñ eşnâfı ve memdūḥ olan evşâfı beyânındadır
- (11) 281- **faşl-ı şâmin** murzi'anıñ lâzım olan tedbirleri ve sūdleri
- (12) ... kıllet ve redâ'et cihetile fâsid olduķı şüretde mu'âleceleri
- (13) 291- **faşl-ı tāsi'** eṭfālîñ tafşîlen terbiyye ve tedbirleri
- (14) ... ve müddet-i riḍâ'ları ve tedricile ṭa'āma alıḫdırmaķ ve
- (15) ... südden kesmeniñ evķâtı ve nūhûz ve kıyama her

- (16) ... isti' dādları maḥallinde taḥrīkleri aḥvālī beyānındadır
- (17) 312- **faşl-ı 'aşr** memelere 'ārız olan emrāz ve mu' ālecātı beyānındadır
- (18) 315- tecebbün'l-leben fī's-şedy gāh olur memelerde süd tecebbün
- (19) ... ya' nī penīrleşüp müte' affin olduğu cihetden verem 'ārız
- (20) ... olur

6a

- (1) 317- temeddüdü's-şedy ' annüt-tecebbün gāh olur südiñ tecebbün
- (2) ... idüp penīrsi olduğundan memelere gerilmek 'ārız olur
- (3) 318- el-verem fihimā min raḍḍ gāh olur memeler urmaḳdan nāşī
- (4) ... mevādd munsabb olduğudur
- (5) 318- evrāmü's-sedy
- (6) 320- veca' ü'l-ḥaleme eger şedyiñ ḥalemelerinde ya' nī uçlarındaki
- (7) ... tıflıñ ağzına giren maḥalldir veca' zā[hir] olur ise
- (8) 320- şalābetü's-şedy gāh olur ki şedylerde yāḥūd birinde verem
- (9) ... sulb ya' nī şiş zāhir olursa
- (10) 320- sil' ü's-sedy sil' bir ḡalīz şişdir et ile deri arasında zāhir olur
- (11) 318- ḡuded-i şedy ya' nī memeniñ içindeki bezdir şiş ise
- (12) 318- evrām şedy
- (13) 318- el-verem fihimā min raḍḍ gāh olur memeye urmadan ḥāşıl olur şişdir
- (14) 323- dübeyleü's-şedy meme içinde iriñ cem' idici verem 'ārız olsa
- (15) 324- ḳurūḥu's-şedy ve'l-ekkāl-i münne ḳaçan memelerde ḳarḥa zuhūr eyleyüp yāḥūd ākile peydā olsa
- (16) 324- **bāb-ı sādīs** eṭfāle 'ārız olan emrāz beyānında olup
- (17) ... dört faşlı müştemildir

(18) 324- **faşl-ı evvel** ser-tâ-be-ka-dem emrâz-ı cüz 'iyyeleri ve esbâb ve 'alâmât ve

(19) ... mu'âlecât beyânındadır

(20) 328- el-emrâzu'l-cüz 'iyye el-'ârızatü's-sıbyân

6b

(1) 334- fî'l-'atfâs Türkce ağsırmağ

(2) 335- 'izamü'r-re's ba'zı etfâliñ başı hey'et-i tabî'îsinde

(3) ... büyük tevellüd eyleyüp kem-ter gice büyür bi'l-âhire sebep sevki olur

(4) 338- el-mâ' fî dâhilü'r-re's ve hârice şabîniñ depesiniñ kemigi

(5) ... dahlinde şu terāküm idüp ıztırâb virmek

(6) 343- 'urûku'l-veremü'l-hârr fî'd-dimâgü's-sıbyân ya' nî gâh olur ki

(7) ... sıbyânıñ dimâgında yâhûd gışâlarında ıssı şış 'ârız olup

(8) ... veca' ve elem gözlerine ve boğazına vâşıl olur ve çehresi

(9) ... sararır ve uyku uyumayup dâ'imâ bükâ eyler

(10) 346- seherü's-sıbyân gâhî şıbyâna uykusuzluk 'ârız olup dâ'imâ ağlar

(11) 366- feza' ü's-sıbyân 365 feza' ü's-sıbyân

(12) 348- feza' ü's-sıbyân şıbyân mûhiş düş görmekle uykusu eşnâsında feza' eyler

(13) 351- şar' şıbyânda şar'a 'illeti zuhûr ider

(14) 354- şar' ın sebebi

(15) 354- marâz-ı kâhini ya' nî yine şar'a 'illettine dirler

(16) 365- şar' 'ârız olan 'alîl şabî degil ise 'ilâcı

(17) 354- marâz-ı şıbyânî 364 ümmü's-sıbyân 365 rihû's-sıbyân

(18) 366- rihû's-sıbyân

(19) 366- feza' ü's-sıbyân iş bu 'alîl maşrû' gibi olur ve ba'zısıñ

(20) ... çeñeleri kaçılup gözlerini diker

7a

(1) 367- el-teşennüc ve küzāz ve ‘ öẓr dahı dirler

(2) 368- el-ķulā‘ bu bir marāzdır ki ķulaķlarıñ dibi yarılup şarı şular

(3) ... ve iriñ aķar

(4) 579- maṭlab-ı hıfẓu'l-üzn

(5) **emrāzū'l-‘ ayn**

(6) emrāzū'l-‘ ayn ṭabaķāt-ı ‘ aynī beyānındadır

(7) 369- hıfz-ı sıhhatū'l-‘ ayn

(8) 370- el-ḥükük[?] tıflıñ gözi şaşı olmak

(9) 371- esbāb-ı ḥavlden biri dahı

(10) 378- beyāzū'l-ḥadeķa eṭfālīñ gözlerinde beyāzlık olmak

(11) es-sülāk tıfl çok ağlamakdan nāşī gözleriniñ kapaķlarında

(12) ... ḥumret ile ğalīzāt olur 578 hıfẓu'l-‘ ayn

(13) 380- **emrāzū'l-enf**

(14) 382- ḥaşem bu ol bir ‘ illetdir ki ‘ alīl bir şey’iñ rāyiḥasını alamaz

(15) 384- cefāfū'l-enf burunda ķuruluk ‘ āriz olmak

(16) ķurūḥu'l-enf burunda envā‘ yaralar ḥudūşı ve sigiller

(17) ... ve etlerin bitmesi

(18) 384- el-ru‘ āf burun kanaması

(19) 389- kesrū'l-enf ve raḍḍe burun kırılup ezilmek

7b

- (1) 390- el-zükkām ve'n-nezle ve's-su'āl
- (2) 579- maṭlab-ı hıfzu'l-enf
- (3) 394- **emrāzu'l-fem**
- (4) 394- emrāzu'l-fem ve'l-liṣe ve'l-lisān ve aḥvālū'l-esnān
- (5) 395- el-ḳulā' Türkce ağız ağrısı dirler
- (6) 399- bu terkīb daḥı şıbyānıñ beyāz ḳulā' ına nāfi' dir
- (7) 397- maṭlab ağız ağrısıñıñ beyāzına mu' ālece
- (8) 398- maṭlab siyāh ağız ağrısına mu' ālece
- (9) 399- bu terkīb daḥı şıbyānıñ beyāz ḳulā' ına nāfi' dir
- (10) 400- siyāh olan ḳulā' a bu terkīb nāfi' dir
- (11) 400- eger büşürāt biri birine ulaşup ḳarḥa olur ise
- (12) 400- eger diş etlerinde ve dilde ḳarḥanıñ āşarı bākī ḳalur ise
- (13) 401- evrāmū'l-liṣe gāh olur eṭfālīñ diş diplerinde ve çeñeleriniñ
- (14) ... eṭrāfında olan ve terk maḥallinde
- (15) 403- aḥvālū'l-esnān diş haḳḳında maḳāleler
- (16) 415- tezeyyüdü'l-esnān 579 maṭlab-ı hıfzu'l-fem ve'l-ḥalk
- (17) 419- **emrāzu'l-ḥalk ve's-şadr ve'r-riye**
- (18) 419- emrāzu'l-ḥalk ve's-şadr ve'l-riye 579 maṭlab-ı hıfzu'l-fem ve'l-ḥalk
- (19) 420- lehāt küçük dil dimekdir

8a

- (1) 420- ğalşame
- (2) 420- levzetān neġāniġ dirler
- (3) 421- ḥaṇçere 424 veremü'l-lehāt 426 istirḥāü'l-lehāt

- (4) 421- şadr gögüs
- (5) 421- riye ak ciger
- (6) 431- maṭlabü'l-büşür fî'l-ḥalk 432 maṭlabu'l-ʿalaḳu'n-nāşib fî'l-ḥalk
- (7) 440- maṭlabü'l-eşyâ ʿü'n-nāşibe fî'l-ḥalk sū ʿü'l-ʿalaḳ 441 tedbîr-i âḫer
- (8) 441- intibâku'l-merî
- (9) 443- el-ğarîḳ mine'l-maḥnûḳ deñize ve yâ ğayrı şuya düşüp boğulmak
- (10) 444- maṭlab şuya düşen kimesne ihrâc olunduḳda
- (11) 444- el-maḥnûḳ suya boğulmak
- (12) 447- ḥarḫaratü's-şıbyân fî nevm hem eṭfâle uyḫusı arasında
- (13) ... ḥarḫara ʿâriz olsa ve boğazları ḫırlar
- (14) 464- **emrâzu'l-ḳalb**
- (15) 467- maṭlabü'l-ğaşy bayılmak
- (16) 472- maṭlab-ı emrâzü'l-mi ʿde
- (17) 479- fî ḳay ʿü's-şıbyân Türkce ḳuşmağa mi ʿde bulanmak
- (18) 479- tehevvu ʿ öğürmek

8b

- (1) 480- fuvâḳ Türkce mçḳırık demekdir
- (2) 484- cümüdü'l-leben gâhî eṭfâliñ mi ʿdelerinde süd münce mid olup
- (3) ... penîr olur
- (4) 486- emrâzu'l-kebed kebed Türkce ḳara cigere dirler
- (5) 490- el-tıḫâl Türkice ṭalak dirler
- (6) 490- merâre öde dirler
- (7) 490- kilyetân kilye Türkice bögrek dirler

- (8) 491- mesāne Türkice kavuk didikleridir
- (9) 494- za' fu'l-kebed Türkice ciger za' fi
- (10) 497- nukū' u'l-etfāl
- (11) 497- emrāzu't-tihāl talak ' illeti
- (12) 498- veremü't-tihāl talak şişmek
- (13) 502- el-havāss evrām-ı tihālde hāşşaları
- (14) 505- nefhatü't-tihāl talak şişine dirler
- (15) 506- südedü't-tihāl talak tıkanmak
- (16) 507- maṭlabü'l-kilā ve'l-mesāne
- (17) 507- maṭlab-ı hasātü's-sıbyān
- (18) 511- maṭlab-ı ihtibās-ı bevlü's-sıbyān bevlîñ ihtibāsı ve ' usreti
- (19) 515- maṭlabü'l-bevl fî'l-firāş ba' z şıbyānıñ döşege işemege mübtelā olur
- (20) 517- maṭlab-ı emrāzu'l-em' ā bağırsak marazları

9a

- (1) 518- maṭlabü'l-ishāl yürek burması
- (2) 519- maṭlab-ı ishālü's-sıbyān
- (3) 522- maṭlab-ı mağsü's-sıbyān yürek burması
- (4) 522- maṭlab-ı zahîrû's-sıbyān yürek burması
- (5) 524- ihtibāsü's-sıbyān şıbyān kabz olmak
- (6) 525- maṭlab etfāle ba' de'l-vilādet bir iki ay büyük abdesti bozmağ olmaz sebebi
- (7) 525- maṭlabü'd-didān kurt ve şogulcan
- (8) 530- el-dūdül-müstedîr kabak çekirdegi gibi ve degirmi kurt
- (9) 531- maṭlab-ı hurūcu'l-mağ' ad

- (10) 533- maṭlab-ı fetk kasık yarılma
- (11) 539- maṭlab-ı nütü 'u's-sürre göbek fırlama
- (12) 540- maṭlab-ı veremü's-sürre gâh olur ki eṭfâliñ göbeklerinde şiş olur
- (13) 543- maṭlab-ı suḳūtu's-sürre göbek düşmesi
- (14) 545- maṭlab-ı saḥc gâhî eṭfâliñ budlarınıñ üzerinde ince
- (15) ... derisi şoyulur
- (16) 545- maṭlabü'l-ḥadebe kanburluk 545 riyâḥü'l-efrise
- (17) 545- 'ilâcü'r-riḥî 550 'ilâc-ı veremî
- (18) 550- 'ilâcü'd-darbe ve's-sakt
- (19) 551- maṭlab-ı 'ilâc-ı teşennücü'r-ribâṭât
- (20) 551- inḥinâ 'ü's-şuyūḥ pîrleriñ beli bükülmesi

9b

- (1) 553- **altıncı bâbdan ikinci faşl** 'uzv-ı vâhîde
- (2) ... maḥşûşa olmayan emrâz-ı kilyeden ḥummayât beyânındadır
- (3) 553- maṭlabü'l-ḥummayât 554 ḥummâ-ı yevmiyye 554 ḥummâ-ı yevm-i ḥayevânî
- (4) 554- ḥummâ-ı yevm-i nefsanî
- (5) 557- maṭlab-ı ḥummayātu'l-eṭfâl
- (6) 560- **faşl-ı sâliṣ** emrâz-ı 'âmme ve cüderî ve ḥaşbe
- (7) ... ya' nî çiçek kızamık esbâbı ve mu'âleceleri
- (8) 578- maṭlab-ı ḥıfzu'l-'ayn 579 maṭlab-ı ḥıfzu'r-riye
- (9) 579- maṭlab-ı ḥıfzu'l-üzñ 580 maṭlab-ı ḥıfzu'l-em' â
- (10) 579- maṭlab-ı ḥıfzu'l-enf 580 maṭlab-ı ḥıfzu'l-mefâşıl
- (11) 579- maṭlab-ı ḥıfzu'l-fem ve'l-ḥalk

- (12) 580- maṭlab-ı ıslāḥ-ı büşūrāt cüderi'ü'l-ḥaṣbe
- (13) 580- maṭlab-ı kaṭ' -ı āşāru'l-cüderi
- (14) 584- maṭlabu'l-ḥumeykā çiçekden bir nev' dir iri dāneli olur
- (15) **585- altıncı bâbdan dördünci faşl** zıkr olunan emrāzdan
- (16) ... mā-^ç adā ^ç amme-i bedene vuḳū' ı mümkün olan evrām **ve** büşūr ya' nî
- (17) ... şişler **ve** çıbanlar **ve** sivilceler ve anıñ esbābı ve ^ç alāmāt
- (18) ... ve mu' āleceleri beyānındadır

10a

- (1) 586- maṭlabü'l-büşūrāt şıbyānıñ bedenlerinde siyāh ve beyāz
- (2) ... sivilceler zuhūr ider
- (3) 586- maṭlab-ı rūḥiyye şabīnıñ başında ve yüzünde zuhūr iden şey'ler
- (4) 588- maṭlab-ı sa' fe ya' nî çaḳmaḳ didikleridir
- (5) 590- maṭlab-ı igne başı ya' nî şıbyānıñ başında saçlarınıñ
- (6) ... diplerinde igne başı gibi zuhūr ider
- (7) 591- ru' ūsu'l-ibre
- (8) 591- tīnī ya' nî encir çıbanı
- (9) 591- sa' fe-i ḥamrā yüzde ve başda zuhūr ider kılaḡulı
- (10) ... didikleridir ya' nî berberleriñ usturasından oldu dirler
- (11) 592- maṭlabü'l-ğuded **ve** l-^ç uḳde ya' nî şıbyānda zuhūr iden bezler
- (12) 593- maṭlab-ı fūceşlā kulaḳ ardında zuhūr ider
- (13) 594- maṭlab-ı büşūr-ı ġudedi başda ve yüzde ve sā' ir a' zāda
- (14) ... bez gibi ancak küçük sivilceler zuhūr ider
- (15) 594- maṭlab-ü'l-^ç uḳde ba' z a' zāda luḡūmı funduḳ kadar yir ve lenfe dirler

- (16) 596- maṭlabü'l-ḥanāzīr şıraca
- (17) 599- maṭlabü's-şe'ālīl Türkce sigiller nev'leri şukḳa müte'alliḳa
- (18) ... mismāriyye mu'vecc ḳurūnī menkūse ḥıntıyye münfetiḥa
- (19) ... 'adesiyye dirler

10b

- (1) 602- maṭlab-ı dübeyle **ve** ḥurāc **ve** dümmel **ve** sereṭān ya' nī yengec
- (2) ... **ve** nüfāḥāt **ve** nüfāṭāt **ve** ḥumre **ve** cemre **ve** nemle **ve** nār-ı Fārisī
- (3) ... **ve** şerā **ve** cereb **ve** uyuz **ve** temregi **ve** tuzlu balḡam
- (4) 604- maṭlab-ı ḥarḳu'n-nār **ve**'l-mā' **ve**'l-dühn **ve** şıbyānlara āteş
- (5) ... ve ısıcaḳ şu **ve** kızḡun yaḡ işābet eylese
- (6) 605- maṭlab-ı ḥarḳu'd-dühn
- (7) 605- maṭlab-ı ḥarḳu'l-mā'
- (8) 606- **bāb-ı sābi'** vebā **ve** ṭā'ün ıtlāḳ olunan
- (9) ... yaramaz çıbanlar beyānındadır
- (10) 608- maṭlab-ı ḥikāye-i cin **ve** ṭā'una müte'alliḳ es'ile ve ecvibe
- (11) 611- e's-sebebü's-semāvi 614 e's-sebebü'l-arzī
- (12) 617- maṭlab-ı ḥikāye
- (13) 621- maṭlab-ı ḳabl-i ḥudūşu't-ṭā'ün **ve**'l-vebā 'alāmāt-ı hevāiyye ve ḡayriḥā
- (14) 623- maṭlabü's-sebebü'r-rūḥānīü't-ṭā'ün ya' nī ṭā'una sebeb nedir
- (15) 624- el-'alāmātu'l-münziretü'l-ḥudūşu'l-vebā **ve**'t-ṭā'ün fī şaḥşu'l-maḥmūm
- (16) 626- **faşl-ı şānī** 'illet-i ma' ḥüdeniñ mümkin olduḡı mertebe
- (17) ... mu'ālecātı beyānındadır
- (18) 650- el-muḥāfazāt-ı ḳable'l-vuḳū' fī't-ṭā'ün **ve**'l-vebā

11a

- (1) 616- maṭlab Aristō nām ḥekīmīn zelzele ve ṭā'ūn ḥaḳḳında kelāmları
- (2) 662- **bāb-ı şāmin**
- (3) ... şıbyānīn te' dīb ve terbiyyeleri beyānındadır kezālik
- (4) ... iki faşlı müştemildir
- (5) 663- **faşl-ı evvel** mevlūduñ sinn-i şabī ve sinn-i tera' ru' intihāsına
- (6) ... deġin ya' nī bulūġa mūntehī oluncaya deġin lāzım tedbīr ve terbiyyeleri beyānındadır
- (7) 674- **faşl-ı şānī** şıbyānīn ba' de'l-bulūġ lāzım olan terbiyyeleri
- (8) 683- maṭlabu'l-ḥātime 'Arabīde esnān-ı 'ōmr ve Türkce yaş didikleri
- (9) ... müddet ve anīn aḳsāmı ve ecel-i ṭabī'ī ve ihtirāmı aḥvālī
- (10) ... ve sīnīn-i 'ōmri yüz yigirmi ḥudūdını geḥmek şaḥīḥ olduġı
- (11) ... beyānındadır
- (12) 693- maṭlab-ı ḥışāl-i ḥamse

11b

12a

- (1) **edviyeler**
- (2) 458- şıfat-ı ma' cūn-ı zūfā
- (3) 656- ma' cūn-ı müferriḥ
- (4) 459- şıfat-ı sikencebīn-i 'unşulī
- (5) 459- la' ūḳ-ı sebistān
- (6) 479- sefercelī-i Cālīnūs

- (7) 648- sefūf
- (8) 657- ḥabbu'r-resī
- (9) 657- dīger ḥabb
- (10) 658- cüllāb
- (11) 497- nuḵū' u'l-eṭfāl
- (12) 648- zīmād
- (13) 521- zīmādāt
- (14) 550- zīmād-ı ḳabz
- (15) 521- kimādāt
- (16) 532- maṭbūḥ miczeb
- (17) 645- ihtikān
- (18) 645- neṭūl
- (19) 655- ḳurşu'l-buḥūr
- (20) 390- terkīb-i rāmik
- (21) 604- tavuḳ yağı küli
- (22) ... merhem-i yanık
- (23) 597- merhemü'l-ḥānāzīr
- (24) 654- nūre merhemi
- (25) 604- nūre ğasl
- (26) 646- şıfat-ı merhem
- (27) 646- dīger merhem
- (28) 59- el-edvıyetü'l-müfredetü'l-bāh
- (29) 62- tedbırü'l-emzıcetü'l-hārre
- (30) 63- devā'-i āḥer devāü'l-ḥasek

(31) 63- tedbîrû'l-emzicetü'l-hârre'l-yâbise

(32) 64- tedbîrû'l-emzicetü'l-bâride

(33) 64- terkîb-i âher

(34) 64- tedbîrû'l-emzicetü'l-bârideti'r-raṭbe

(35) 65- bu daḥı terkîb-i âher

(36) 66- muḳavviyât min ğayr-ı ekl

(37) ... ü şürb bi'l-rü'yet

13b

(1) Tedbîrû'l-Mevlûd

14b

(1) Hâzâ Kitâb Tedbîrû'l-Mevlûd te'lîf Şa'bân Şifâ'î

(2) ... bin Aḥmed sene 1112

15a

(1) Hâzâ Kitâb Tedbîrû'l-Mevlûd

(2) *Yâ vâhiden lem yetteḥiz şâḥibeten ve lâ veled ve yâ şameden lem yelid (3) ve lem yûled ve lem yeḳun lehu ḳüfuvven aḥad lâ tezernâ ferden ve ente ḥayru'l-vârişine (4) ve'rızuḳnâ bi'l-evlâdi's-şâliḥine'l-mu'ammerine ve metti'nâ bi's-sa'âdeti'd- (5) dîniyyeti ve'd-dünyeviyyeti ecma'ine va'fu' annâ v'agfir lenâ ve'rḥemnâ (6) ve ente erḥamu'r-râḥimîne bi-ḥürmeti men erseltehu bi'l-ḥayri'l-avferi ve a'tiyytehu (7) ma'a'l-maḳâm ve fazîlete'l-kevşer ve ca'alte a'dâ el-bağdâ- (8) i'l-ebteri fe-yâ vâcibe'l-vucûd ve yâ fâyize'l-cûd ve yâ ğâyete kulli (9) maḳşûd ve 'alâ âlihi ve aşḥâbihi mâ dâreti's- (10) semevât ve'l-arzîn ammâ ba'dehu* 'ilm-i tıbb eşref-i 'ulûmdan (11) olduğı 'aḳlen ve naḳlen şâbit olmağla ma'lûm-ı 'âlem (12) ve 'âlemiyan olmuşdur zîrâ 'ulûmın eşrefi mevzû'ınıñ (13) şerefi ve maḥşûliniñ 'uẓm-ı ḳadri ile ma'lûm olur (14) 'ilm-i tıbbiñ daḥı mevzû'ı eşref-i 'âlem-i ekvân olan

15b

(1) ebdān-ı insān olup her ‘aşr u evān ve her diyār (2) u bıldānda benī ādemiñ ol fenn-i celīle eşedd (3) ihtiyāc ile muhtāc oldukları şābit ve āşikār olduğu (4) cihetden ‘ilm-i ilāhīden şöñra ‘ilm-i tıbb ‘ulūmıñ eşref (5) ve enfa‘ı olduğu vāzıh ve ‘ayān oldu anıñçün (6) ümem-i sālīfe ve lāhika-yı kıyāsāt-ı şāhīhe ve tecārib-i müstakīme (7) ile şınā‘at-ı tıbbıñ faẓīlet ve celāleti ve ‘uluvv rütbesi (8) bābında icmā‘ eyleyüp şerāyi‘ ve düvel-i mütehlāife ol umūra (9) şehādet idüp dahı ol fenn-i şerīfi enbiyā-i ‘izām ‘aleyhi’s- (10) selām isti‘ māl buyurup evliyā ve etķiyā anlara iktidā (11) idüp cümle hāzret-i Kelīm Rabb-i Raḥīm ‘alā nebiyyinā ve ‘aleyhi’t-taḥiyyeti (12) ve’t-tekrīm devā tenāvülinden a‘rāz ve dārūyı tevekküle (13) teşebbüs ile intizār-ı def‘-i emrāz buyurduķlarında ıaraf-ı (14) bārī-i bī-riyādan celle na‘mā’uhu *eturīdu an tebtule ḥikmetī* (15) *bi-tevekkilke ‘aleyye yā Mūsā men evda‘a’l-menāfi‘a fī hāzīhi’l-‘akākīr* (16) ḥitāb-ı ḥikmet nişābı vārid olduğu kütüb-i mu‘teberede (17) muşarraḥdur kezālik kibār-ı aşḥābdan İbn Kuteybeden

16a

(1) raḍiyallāhu te‘ālā ‘anh isnād-ı şāhīh ile mervīdür enbiyādan (2) bir nebī-yi şerīf ‘aleyhimü’s-selām ḥālīku’l-ķuvā ve’l-ķader (3) der-gāh-ı re’fet penāhına za‘findan şikāyet itmekle ıaraf-ı Kādir-i (4) lā-yezālīden *en atbuḥa ellaḥme bi’l-lebeni ve küllhumā fe-inne’l-ķuvvete* (5) *fīhimā* vārid oldu ya‘nī luḥūmdan birinüñ ta‘yīni ile (6) anı sūd ile ṭabḥ idüb isti‘ māl ile anlarda ķuvvet (7) muķarrerdür diyü vahy vārid oldu Rabbu’l-‘ibād celle şānuhu (8) insāna laḥm ve lebensiz ķuvvet virmege kādır iken ol-güne (9) esbāba ta‘līķ buyurılmaķ esbābı Rubūbiyyete maḥmūldur ve dahı (10) Faḥr-i ‘ālem ve ol ṭabīb-i envā‘ ‘ilel ve elem ‘aleyhi’s-selām *el-‘ilm-u ‘ilmāni* (11) *‘ilmu’l-ebdāni ve ‘ilmu’l-edyān* buyurup ‘ilm-i ebdāni ‘ilm-i edyāna (12) taķdīm ile edyān şıḥḥat-i ebdānsız kā’im olmadığına işāret-i (13) ‘aliyye ve eḥādīs-i ‘adīde ile müdāvāta tenbīh-i şerīf buyur- (14) muşlardur ve yine kibār-ı aşḥāb Usāme bin Şerīķden (15) mervīdür rıḍvan-allāhu ‘aleyhim ecma‘īn ol ‘alīlān-ı ümmet-i ğamm-ḥārī (16) ‘aleyhi’s-selām *tedāvav i‘bādallāhi fe-innallāhe lem yeḍa‘ dā’en illā* (17) *vaḍa‘ lehu devā’en ğayre dā’in vāḥidīn ve huve’l-heremu* rivāyet-i uḥrāda

16b

(1) *tedāvav fe-inne lem yeḥluķ dā’en illā ḥalaķa lehu şifā’en illā es-sām* (2) buyurılmış sāmıdan murād mevtdür ve kāle ‘aleyhi’s-selām *inne li-küllī* (3) *dā’in devā’un fe-izā eşābe’d-devā’u berīde bi-izni’llāh* ve kāle (4) ‘aleyhi’s-selām *mā nezzele Allāhu min dā’in illā ve enzele lehu şifā’en ‘alimehu* (5) *men ‘alimehu ve cehilehu men cehilehu* ve bunların emşālī aḥbār-ı laṭīfe (6) kütüb-i eḥādīsde muşarraḥdur ‘ale’l-ḥuşuş ol raḥmet-i (7) ‘ālem ve ‘ālemiyānıñ ‘aleyhi’s-selām *ed-devā’u mine’l-ķader* (8) buyurdıķları fenn-i mübārekde şübhesi olan aḥmaķların (9) cemī‘ şübühātların def‘ ider ve ba‘z selef-i şālīḥīn dahı *el-‘ilmu* (10) *‘ilmāni ‘ilmu’t-ṭabī‘ati ve ‘ilmu’s-şerī‘ati* dimişlerdir ve ḥükemā dahı meṭālīb (11) iki nev‘dür biri ḥayr ve biri lezzetdür bunlar bedende şıḥḥat olmadıkça (12) ḥaşıl

olmaz didiler ve fî'l-ḥaḳīḳa ebdānda şıḥḥat olmadıkça 'ibādet (13) bulunmayup sa'ādet neyl müşkil olduğundan mā-'adā lezzet-i dünyā-yı (14) bî-beḳā daḥı bulunmaz 'ale'l-ḥuṣūş a'azz-ı meṭālibden olan tenāsülde (15) daḥı tekāsül bulunur zîrā dünyā için lāzım olan lezzāt (16) ve āḥiret için ehemmi-i mühimmâtıdan olan ḥayrāt taḥşîli elbette (17) şıḥḥat-i ebdān ve selāmet-i ezhān ile olur vācibü'l-vücūdun

17a

(1) cellet-i ḳudret-i elṭāf-ı behiyyesinde şıḥḥatden ziyāde ni'met (2) olmaz ve aḳ'ad-ı insān beden ile nefsdan mürekkeb olmağın (3) ikisiniñ daḥı kemāli şıḥḥat ile müyesser olur ki anlarıñ (4) ḥıfzında ve marāz'arız olduğda izālesine 'ilm-i ṭıbb kāfî (5) belki insāna 'ā'id olan dünyevî ve uhrevî menāfi'niñ (6) cümlesine vāfıdır zîrā fā'id-i şıḥḥatden mā-'adā bu 'ilmle (7) ḥaḳāyık-ı eşyā'ya ma'rifet ḥāşıl olur evvelā teşriḥden ebdān-ı (8) insānda munderice olan 'acā'ib şun'-ı bārî idrāk (9) olunup ḥıfz-ı şıḥḥat ve izāle-i marāz cihetiyle daḥı (10) nebātāt ve ḥayevānātın ṭabî'atlarında vedî'a kılınan esrāra (11) vuḳūf taḥşîl olunmağla Ḥakīm-i muṭlaḳın cellet-i ḥikmet-i ferdāniyyetine (12) ve vaḥdāniyyet ve kemāl-i ḳudretine taşdıḳ ḥāşıl olup sa'ādet-i (13) 'uzmāya neyl-i küllî bulunur ve ṭabîbîñ kendüye 'ā'id olan (14) nef'-i küllîden mā-'adā ḡayra daḥı menāfi'-i celîlesi vāşıl olmağla (15) sâ'ir nāsdan efdāliyyeti şābitdür zîrā her bār 'aṭiyye efdāl (16) ola mu'ṭisi daḥı efdāl olur ve ber-emrde aşl olan (17) efdāl olduğu şüretde elbette nā'ibi daḥı efdāl ola

17b

(1) şıḥḥatın ise ni'met-i behiyye olduğu muḳarrer ve anıñ fî'l-ḥaḳīḳa (2) mu'ṭisi cenāb-ı Rabbu'l-'ibāddır cellet-i ḥikmetuhu eṭibbā ol şinā'atda (3) emr-i ilāhiye iḳtidā ile nā'ib-i menāb-ı ḳudret-i ḥaḳḳ olmuşlardır (4) ol cihetden *ḥayru'n-nāsi men yenfā'u'n-nāse* feḥvāsına mazḥarlardır (5) ammā kibār-ı eṭibbā-yı selefde bāb-ı veşāyayı ṭıbbda tavşiiye olunan (6) umūr ile 'āmil olmağla muḥtāclardır gerçi bir ṭabîb her ne ḳadar ḥāzık (7) olsa efrād-ı nāsdan biriniñ tāzeligi ve cemāl ve kemālını ibḳā idemez (8) ve fî zemāninā ṭul-i 'ömr ta'bîr olunan yüz yigirmi seneye irişdirmege (9) ḳādir olamaz ḳanda ḳaldı-ki mevti men'idebile zîrā ol emr-i muḥāl (10) 'uḳalādan biriniñ ḥātırına ḥuṭūr itmez ammā bir kimse bu fenn-i celîlin (11) ḳavānîn-i cemîlesine 'alā-mā-yenbağî ri'āyet üzere ḥareket itdikle (12) mādām ki ecel-i ṭabî'îye menāfi' mevti muḳteżî olur sebeb-i ḥāriciyye (13) müşādefet bulunmaya bi-emr-illāh ecel-i ṭabî'îsi muḳteżāsı üzere mu'ammer olduğu (14) şer'-i mübîne daḥı muvāfiḳdur 'ale'l-ḥuṣūş şıḥḥat ve selāmet ile geḳen (15) 'ömr elem ve saḳāmet ile geḳen 'ömrden vücūh ile mufaşşal olduğu mübeyyindir (16) bundan şoñra daḥı ma'lūm ola ki fenn-i ṭıbb eşref-i 'ulūm-ı ıztırāriyye ola (17) 'ulūm-ı siyāsiyye cümlesinden olduğu mu'ayyen ve müberhendür ki benî

18a

(1) âdemiñ fî küllî zemân ve mekân beķāsına medârdır hattâ sultânu'l-enbiyâ (2) ve Şehin-şâh-ı melekût *mâ yanıķı* 'ani'l-hevâ enne huve illâ vahyun yuvhî' aleyhi's-selâm (3) ve ezkiyâ hazretleri *ţubâ li-beledin fîhi* 'âdilun ve *ţabîbun ħâziķun ve nehrun* (4) *cârin ve şûķun ķâ'imet* buyurmuşlardır zîrâ emâkin ve büldândan (5) her birinde nâsiñ cem' iyyeti elbetde sultân-ı 'âdile ve *ţabîb-i ħâziķa* (6) ve aķar şuya ve levâzım-ı insân bulunur ve şatılur ve çârşûya muhtâcdır (7) 'Allâme-i Şîrâzî 'aleyhi'r-raĥme Dîbâce'-i Şerĥ-i Külliyyât-ı Kânûnda (8) bu ĥadîs-i şerîfi îrâd eyleyüp büldân-ı memâlik-i A'câmdan Tebrîz (9) şehrinde bu şıfatlar kâmil ve mevcûddur ol şehre cennet vaşf (10) eylemişler ammâ e'âzım-ı bilâd-ı Rûm'dan dâru'l-ĥilafeti'l-'aliyye (11) Koştanîniyye ve dâru'n-naşr ve'l-meymene ile mevşûfa olan Edirne (12) ve dâru'l-ĥilafeti'l-kadîmet Bursâyı görseler yaĥtemil ki her birini Tebrîze (13) terciĥ iderler idi 'ale'l-ĥuşuş İstânbûl gibi ĥasretü'l-mülûk (14) olan sevâd-i a'zam ola el-ĥamdu-lillâh zemânımızda şevketli (15) ve kerâmetlü pād-şâĥımız Sultân Muştafâ ĥân ĥalled-allâhu ĥilâfetehu (16) ilâ inkırâzü'z-zemân ĥazretleriniñ ber-vechle zulme rızâ-yı ĥümâyûnları (17) yokdur nehr-i cârimiz İstânbûla gelüp esvâķda ve ekşer serâylarda câri

18b

(1) olan şulardan mâ-'adâ Kâğıd-ĥâne şuyı memdûĥ-ı ehl-i 'âlemdir (2) sūķ-ı ķâ'ime ĥöd her semtinde tavşîf ve ta'dâddan müberrâdır ve ĥuzzâķ-ı (3) etîbbâ daĥı mevcûdlardır **sebeb-i te'lîf-i kitâb** zamîr-i münîr âyîne-i nażîr-i 'ârifân (4) ve ĥâtır-ı ĥatîr-i ĥurşîd tenvîr-i kâmil-âne ĥafî ve pûşîde (5) degildir ki ĥâlîķu'l-ķuvâ ve'l-ķader te'âlâ şânuhu şînâyi'-i tıbb-ı ģarâ'iz nev'-i (6) beşerde maţbû'a belki *ţabâyi'*-i sâ'ir ĥayevânât daĥı mezkûr kılmışdır (7) ancak insân ol fenn-i şerîfi *ţab'en* ve ta'allümen isti'mâl idüp eşnâf-ı (8) ĥayevânâtı *ţabî'at* ve ilĥâmât cihetiyle 'amele getürürler ve ol 'ilm-i celîlîñ (9) evvel ĥudûş ve keyfiyyet vücûdunda ihtilâfât-ı 'adîde rivâyet olunup (10) şaĥâ'if-i kütüb ve defâtire taĥrîr ve tedvîni ĥuşûşunda daĥı âşâr-ı 'adîde (11) naķl olunmuşdur ba'zılar ol 'ilm-i şerîf taraf-ı bârî-i bî-riyâdan celle na'mâye (12) erbâbına vahy ve ilĥâm ile vücûd-pezîr olduĥına zâĥib olup (13) ba'zılar tecrîbe ile ve ba'zılar aşĥâb-ı uķûle-i şâfiyyeden ve müşâdefet (14) kıyâs ile ĥuşûle geldi didiler bir cemâ'at daĥı anı Ĥazret-i Şît nebî (15) 'aleyhi's-selâm izĥâr eyledi aña vâlid-i 'âlî-şân-ı Ĥazret-i Âdem 'aleyhi's-selâmdan (16) mevrûş olmuşıdı didiler bu ihtilâfa binâ'en Câlînûs'dan menķûldur ki (17) Kitâb-ı Eymân-ı Buķrât tefsîrinde el-baĥşu fîmâ beyne'l-ķudemâ 'an evveli men

19a

(1) *men evcede şînâ'ate't-tıbbi lem yekun baĥşen yesîran* ya'nî şînâ'at-i tıbbî evvel kim (2) îcâd eyledi diyü ķudemâ beyninde vâķi' olan baĥş az baĥş degildir (3) taşrîĥi müşkildür dimiş 'Uyûnu'l-Enbiyâ fî Tabâķātu'l-Etîbbâ nâm te'lîf-i (4) laţîfde kibâr-ı mü'ellîfîn tıbbiñ vücûd ĥuşûlünde umûr-ı mezkûre (5) cümlesiniñ medĥaliyyeti olduĥını beyân itdükleri

muşarrahdır ammā (6) ibtidā'-i hāme-i dü-zebān ile beyāna getürüp şaḥā'if-i kütüb ve defātire (7) taḥrīr ve tedvīn eyleyen şikāt-ı eṭibbā ittifākları üzere Ebū'l-eṭibbā (8) ile mükennā olan Ebuḫrātdır ki ol Üstādü'l-küll 'ibād-ullāha (9) menfa'at içün ol fenn-i şerīfī kaleme getürüp bezl ve işā'at eyledi (10) andanşoñra ümem-i müteferriḳadan ol fenne iştiḡāl iden erbāb-ı 'ilm (11) ve kemāl kendi lisānlarında güncāyış-peḫr havşala-i isti'dādları mertebesi (12) nice te'līfāt-ı 'adīde vücūda getürmüşler 'ale'l- ḫuşuş eṭibbā-i İslāmiyye- (13) den Şeyḫü'l-küll ve fūnūn-ı şettāda pīşvā-i sübül Ebū 'Alī bin Sīnā (14) ve daḫı sâ'ir fuḫalā ol Şānī'-i bedī'iyeniñ ḳavānīn-i külliye ve cüz'iyye ve ḳavā'id-i (15) nazariyye ve 'ameliyye fevā'id-i müfredāt ve mürekkebāt ve 'avā'id-i müdāvāt (16) ve mu'ālecāt ve sâ'ir levāzımâtını 'ale' t-taḫṣīl beyān iş'ār eyleyüp (17) ḫıfz-ı şıḫḫat ve izāle-i marāz ḫuşuşlarında yed-i tūlā izhār eyledüklerinden

19b

(1) mā-'adā sâ'ir ḫayevānāta müte'allıḳa olan aḫvālī daḫı taḥrīr ve beyān (2) eylemişlerdir şükr-ullāh sa'yehum ez-cümle Ḳānūn-ı Şeyḫ-i re'īs bir mecmū'a-yı bī-hem-tā- (3) dır ki senāsında şāḫib-i kemāl olanlar lāl olmuşlardır ḫāl bu minvāl (4) üzere iken yine umūr-ı tıbbiyyeden ba'zısını belki Külliyyātdan ekşeri (5) her kes istifāde idecek mertebe muşarraḫ bulunmayup ba'zısı daḫı (6) bi'l-iḳtiḫā fuṣūl-i müte'addidede yazılmışdır ez-cümle eṭfāl-i 'acībetü'l- (7) eṭvārīñ aḫvālleri mevāzī'-ı müte'addidede icmālen beyān olunmuşdur ol (8) za'ifu'l-ervāḫ ve'l- ebdān olan ma'sūmenīñ 'ilm-i tıbbā ihtiyācları (9) fityān ve şübbān ve küḫūl ve şüyūḫdan daḫı ziyāde olduğu muḳarrer iken (10) anlarıñ tedbirleri ḫuşuşında kibārīñ müstakill te'līfleri bulunmadığı (11) ḫann-ı ḡālib budur ki aḫvālleri bi'n-nisbe umūr-ı ḫasīleden olmaḡla (12) tenezzül itmemiş olalar yāḫūd kibārdan ba'zı āṣār bulunduḡı şüretde (13) daḫı fī zemānīnā şühret-şi'ār olmayup külliyyāt-ı 'ilm gibi oldaḫı (14) unutulmuş gitmiş ola ve hā-ke-zā *yuzḫebi'z-zemānu 'ale'l-'abd ve yefnāu'l-* (15) *'ilm fīhi ve yedrusu'l-eşer* el-ḫāṣıl eṭfāl her vechle ihtimām lāzım (16) iken aḫvāl-i perişānlarıñ bi-ḫasebi't-tıbb intizāmına bā'is olur (17) müstakillen bir eşere ḫafer bulunmadığı ecilden nāmıḳu'l-ḫurūf faḳīr aḫvāl-i

20a

(1) mezkūreyi fıkr itdükce ve eṭfālden ba'zı merzāyı gördükce ḫāṭır-ı (2) feyz-i me'āşirime lāyih olurdıki anlarıñ ḫaḳḳlarında Şeyḫ-i re'īsīñ ve sâ'ir (3) kibār-ı eṭibbānıñ müteferriḳan yazdıḳları tedbirāti feyz-i 'amīm-i ilāhī ile (4) celle na'mā'uhu cem' ve tertīb eyleyüp lisān-ı Türkide bir mecmū'a-yı nāfi'a (5) taḥrīr eyleyem tā ki her kes aḫvāl-i 'ibret-mā'il-i eṭfāle vāḳıf belki (6) ekşer-i nās istiḫrāc ve isti'māline ḳādir olup meşābe-i ekbād- (7) ları olan evlādlarıñ bi-tevfīḳ-illāh te'ālā şıḫḫat ve 'āfiyetlerine (8) ve sâ'ir aḫvāllerine muvaffaḳ olmaḡla nef'-i 'āmm olup rāḫat (9) fezā-yı ḫavāşş ve 'avām ola egerçi ol nev' şuḡla iḳdām ve bu (10) ṭavr-ı mühimme ihtimām işbu āzürde-i ṭa'n a'dā-yı bed-nihād ve

mecrûh-ı muhâlif-i (11) mekâyid-i hussâd olan Şifâ'î-i maḥzûnu'l-fu'âdîñ havze-i isti'dâd (12) isti'dâdından birün ve havşala-i iktidârından efzûndur ammâ 'inâyet-i (13) bi-'illeti Rabbu'l-'ibâde celle şānuhu istinād ve i'timād ile mübāşeret (14) eyleyüp Şeyḥ-i re'îsîñ Ḳānûnunda ve sâ'ir zafer-yâb olduğum (15) kütüb ve resâ'il-i mu'tebereden tedbîr-i mevlûd huşûşında bir muhtaşar-ı (16) nâfi'a imlâsına sa'y idüp ba'zı mertebe cem' ve telfîk itmişdim lâkin (17) 'alâyıḳ-ı rûzgâr ve ḥilâf-ı gerdiş-i gerdün-ı sitem-kârdan nâşî cem' iyyet-i

20b

(1) hâtır hâlel-pezîr olup 'ale'l-huşûş sefer-i hayret-eşer-i Beç vukû'ından (2) soñra mümtedd olan seferlerde bu faḳîr daḥı riyâset-i ṭabâbet-i ordu-yı (3) hümâyûn münâsebeti ile birkaç sene müte'âkıben es-seferu kıt'a mine's-saḳar (4) miḥnete mübtelâ olduğum ecilden ḳalb-i nâ-tüvânîñ cem' iyyeti bi'l-küllîye (5) perîşân olmaḡla 'alâ mâ huve'l-me'mûl silk-i taḥrîre irtibât ve intizâm (6) müyesser olmayup o müsvedde olunan evrâḳ-ı perîşân verâ'-ı (7) perde-i hicrânda ḳalmaḡla üzerine 'anâkib-i nisyân perdeler çekmişdi (8) tâ ol zemân sa'âdet-i iktirân ki 'inâyet-i bi-'inâyet-i Rabbânî ve elṭâf (9) ve 'aṭâf Sübhân-ı mu'în ve zahîrleri olmaḡla şulḥ-ı rāḥat-güzîñ ve ol (10) umûr-ı müstaḥsene-i devlet ve dîn re'y-i münîr ve tedbîr-i dil-pezîrleri (11) ile şûret-nümâ olan nâzım-ı ḳā'ide-i Devlet-i 'aliyye ve muḥarrem esrâr-ı (12) salṭanat-ı 'aẓîm-i bânî mebânî-i luṭf ve kerem müşeyyid-i esâs mekârim-i ḥüsn (13) şiyem-i şeh-vâr-ı meydân-ı feẓâ'il ve 'irfân-ı ḡavvâş biḥâr envâ' 'ulûm (14) ve îḳân-ı maşrıḳ-ı âf-tâb cevd ve nevâl-i maṭla' envâr-ı ḥüsn maḳâl-i (15) mu'aẓẓamu'l-'ulemâ ve mu'înu'l-müslimîn kehfü'z-ẓu'afâ' melce'u'l-mesâḳîn (16) **nâẓm en luṭf-ı ḥaḳḳ 'aḳl ne yedest ve ne şenbed şükrâne vâcibest** (17) *ki derîñ rûzgâr mâset dîger müfîz-i cevd ve envâ' keremdir*

21a

(1) mu'în zümre ehl-i ḥikmetdir ḥâris-i dîvân-ı 'adâlet ḥâmî-i (2) ḳavânîñ-i dîn ve devlet aḡter-i burc-ı şeref nişâb-ı mâh sipihr-i (3) sa'âdet-i iktisâb a'nî cenâb-ı mekremet-me'âb re'îsu'l-küttâb (4) sellem-allâhu'l-melikü'l-vahhâb ḥazretleri tevḫîḳ-i Rabbânîye maẓhar (5) olup yümn-i himem-i mevfûrları ile ḳılıp ḳâsiyye a'dâyı emrine (6) râm itmekle mizâc-ı ber-i'tilâl 'âlemden emrâz-ı 'adâvet ve 'udvân (7) ve 'ilel cenk ve cidâl-i pür-ṭuḡyân mündefî' olup kemâl-i i'tidâle yüz (8) ṭutduḡı ecilden ḥalk-ı cihân ser-â-ser mesrûr ve pür-ḥubûr (9) ḥandân olmuşlar idi ol zemân-ı fîrûz ve ol evân-ı sa'âdet- (10) efrûz ki hicret-i 'aliyye-i sultân-u'l-enbiyâdan 'aleyhi's-selâm biñ yüz on (11) bir senesi evâ'ili idi âsmân-ı şerefdan sitâre-i sa'd zuhûr ve bürûz (12) eyleyüp Devlet-i 'aliyye 'umûmen İstânbûlî şeref-yâb eyledüklerinde (13) bu faḳîr-i şikeste-zamîr daḥı ol vücûd-ı ferîşte nazîrîñ meclis-i sa'âdet- (14) feẓâ ve maḥfil-i ḥayât-efzâları ile müstes'ad olmak müyesser olduğda (15) aḥvâl-i ber-melâlimi beyân eşnâsında ol evrâḳ-ı perîşân aḥvâlini daḥı (16) yâd itmişdim

taleb buyurup nazār-ı huceste eşerleri ta' alluk eyledükde (17) ol mu' iddden fazl ve efđal ve menba' -ı cevde ve nevāliñ ol fennde dahı kemāl

21b

(1) mahāretleri olmağla kariha-yı şeriflerine pesendide gelüp 'āleme (2) mebzūl olan mürüvvet ve 'ināyetlerinden sıbyān dahı hişşe-dār (3) olsunlar için bu bende-i qalilu'l-bizā' iyye ol risāle-i keşiretü'l-menāfi' (4) silk-i tahrīr-i keşide ve sımt-ı taqrīr-i reside kıl bir kitāb-ı şıhhat (5) nişāb olsun diyü nuṭk-ı cān-fezā ve emr-i lāzimu'l-ittibā' ları şadır (6) oldu ol memdūh-ı eşnāf-ı ümem sellem-allāhu te'ālā bir zāt-ı huceste (7) şıfatdır ki celīl-i 'ināyet ve cezīl-i hidāyetleri şağır ve kebīr ve bernā (8) ve pīre vāşıl olmağın halk-ı cihān miḥnet-i irem keremleri olmuşdur (9) kelām-ı rūh bahşası dem-i 'İsādan dem urduğı zāhir ve hüveydā- (10) dır ki bir söz ile nice dil-i mürdeyi ihyā iderler ve bu el-'aceb-i hikmetdir (11) merzā-yı aşhāb emel ve recāya fī-zaḥmet edviye ve 'aḳāḳīr (12) kelimāt-ı cān-fezā ve dil-pezīrleri bir ānda bahş ide kānūn-ı (13) şifā olur ve mu'ālece ve müdāvātlarında eṭibbā-yı cihān vālih (14) ve ḥayrān kaldıkları merzā-yı aşhāb recā bir sözleri ile (15) 'ilāc ve devā bulurlar ol vücūd-ı şerīf ve 'unşur-ı laṭifde (16) olan beşāset-i rüy ve ṭalāḳat-ı lisān ve şabāḥat-ı vech (17) ve ğudūbet-i beyān ve kelimāt-ı rüz-merresinde olan ḥüsn ve ḥalāvet

22a

(1) ve 'ibārāt-ı faşīhesinde olan luṭf ve melāḥat bir vechle (2) kābil ta'bir ve rivāyet degildir es'ad-ullāh-ı fī'd-dāreyn ol mevhūbe-i (3) Rabbāniye şerefi ile ḥadeng murādāt-ı hedef tīr-i icābete irişdürüp (4) kılup kāsıyye-i izāfī a'dāyı emrine rām ideceğine lisān-ı efşah-ı (5) 'Arabī ve zebān-ı 'azbu'l-beyān Fārisi iktizāsı üzere vücūd-ı behbūd (6) ve 'āḳıbet-i maḥmūdlarında qadīmī delālet ve aḍḥā mevcūd idigi nām (7) sa'īd ve sāmī ve laḳab-ı mübārek ve kirāmları Muḥammed Rāmīdir efşah- (8) u's-şir fazīletlü Şābit Efendiniñ medḥ-i aşfā inşā eylediği (9) Kaşide-i Ğarrāsında bu birkaç ebyāt-ı feşāḥat-şir ile ol (10) nükte-i faşīheyi iş'ār itmişlerdir **beyt (şiiir) kavs tedbirin ile Rāmī ile nā-gāh** (11) *ramy-i maḳşūdı idüp vāşıl hüdāf müdām* (12) *bād-ı tevfiḳ müşādif getürüp taḳdīde* (13) *taş degdi virüp aḥvāl-i perişāna nizām* (14) *böyle bir ḥidmeti maḥdūmına kim itmişdir* (15) *işte ḥuddām-ı enām işte maḥādīm-i kirām* (16) **naẓm** *lā-yudrik vāşifu'l-maṭdī ḥaḳdā yaşhu* (17) *ve en yek sābıkan fī külli mā ve şafā*

22b

(1) Ḥaḳḳ sübhāne ve te'ālā vücūd-ı mes'ūdlarını āsīb-i dehrden (2) maşūn ve maḥfūz eyleyüp eyyām-ı 'izzet ve sa'ādetlerden (3) alā yevm-i temāmü's-sā'atu'l-kıyām muḥalled ve müstedām eyleyüp ḥayr ḥalef (4) nice evlād-ı kirām ile şād-gāh eyleye āmin mecdemet seyyid- (5) u'l-enbiyā-i ve'l-mürselīn ol menba' -ı cevde ve nevāliñ ve ol (6) nāşır-ı mu'īn ehl-i kemāliñ iltifāt-ı 'aliyyeleri bu maḥzūn- (7) u'l-fu'ād nā-tüvānı mesrūr ve ḥandān ve

şād-mān eyleyüp kuvā-yı (8) müdrike münkenes ve iktidār taḥṣīl itmekle tekrār tettebbu'ı ḥavze-i kudretimde (9) olan kütüb ve resā'il tefahḥuş idüp bi-ḥasebi'l-vüs' ve't-ṭāffına (10) ol te'lif-i laṭifin cem' ve taṣrīfine şarf-ı maḳdūr eyledüm (11) 'ināyet-i bî-'illet-i der-gāh-ı re'fet-penāh Rabb-i müte'ālden celle (12) na'māya tazarru' ve niyāz olunur ki 'alā aḥsenü'l-ḥāl itmāmı (13) müyesser eyleyüp eşnāf-ı 'ibāretiden her bir ferde nāfi' bir nüṣḥa-yı (14) mecmū'atu'l-menāfi' kılmağla emzice ve ebdān-ı enāma sebeb-i selāmet (15) ve vesīle-i ḥıfz-ı şihḥat eyleye enne ra'uf bi'l-'ibād naẓar-ı enverleri (16) ile şeref-yāb olan aşḥāb faẓl ve 'irfāndan me'mūldur ki (17) bi-ḥasebi'l-beşeriyye nuḳṣān vāḳi' olan yirlerde 'uyübına nigerān

23a

(1) nigerān olmayup me'mūldur ki ıslāhına luṭf-ı 'amīm buyuralar (2) ve ḳurretü'l-'aynları olan evlād-ı kirāmları aḥvālinde muḥtāc (3) oldukları tedbire bu risāle-i nāfi' a mütāla'ası ile muvaffaḳ (4) olup menfa'ati müşāhede olundukda ümīddir ki muḥarrerini (5) ve bā' iş-i taḥrīr olan veliü'n-na'mı du'ā-yı ḥayr ile yād ideler (6) *va'llāhu'l-müste'ān ve 'aleyhi't-tuklān ve mā tevfiḳī illā billāhi 'aleyhi tevekkeltu* (7) *ve huve Rabbu'l-'arşı'l-'azīm* bu kitap bir muḳaddime ve behişt-āsā (8) sekiz bāb ve bir ḥātımeye maḳşūr olup bi'l-münāsebeti ve'l-maḳşūd (9) **Tedbīr-i Mevlūd** mevlūd ile müsem mā kılındı **muḳaddime** ber-muḳteẓā-yı hikmet bāliğe-i (10) şamedānī envā'-ı ḥayevānāt 'ale'l-ḥuşuş eşref-i maḥlūḳāt olan (11) insān zükrān ve nisvāna maḳşūm olup erkek ile (12) dişiniñ izdivācları mādde-i zirā'at ḥāşıl itdükleri (13) evḳāt-ı bulūğları ve ṭarafeyniñ mizācları muḳteẓası olan (14) aḥvālleri beyānındadır **bāb-ı evvel** umūr-ı tenāsül beyānında olup altı (15) faşlı müştēmildir **faşl-ı evvel** cimā'in menfa'ati ve mazarratı ve vāḳt-i (16) muvāfiḳı beyānındadır **faşl-ı şānī** za'f-ı bāh ya'nī nuḳṣān-ı cimā' (17) beyānındadır **faşl-ı şālis** nuḳṣān-ı bāhın mu'āleccesi ve bāha ḳuvvet viren

23b

(1) ba'z müdāvāt beyānındadır **faşl-ı rābi'** bāhı ḳaṭ' iden (2) ve gebelige māni' olan eşyā' zikrindedir **faşl-ı (3) ḥams** 'uḳr ya'nī evlādı olmayan ādemleriñ aḥvāli (4) beyānındadır **faşl-ı sādīs** 'uḳruñ ba'zı mertebe mu'ālecātları ve ḥabele (5) mu'in olan müdāvātı beyānındadır **bāb-ı şānī** ḥamle gebelige (6) müte'alliḳa olan aḥvāl beyānında olup üç faşlı (7) müştēmildir **faşl-ı evvel** gebelige delālet iden 'alāmetler (8) ve bi-emr-illāh te'ālā ḥāmil olduğu cenīn erkekmi yāḥūd (9) dişimi bi't-tecribe maḥsūsa olan 'alāmetler beyānındadır (10) **faşl-ı şānī** recā didükleri marāz beyānındadır **faşl-ı şālis** (11) ol marāziñ ba'z mu'ālecātı beyānındadır **bāb-ı şālis** cenīne (12) müte'alliḳ olan aḥvāl beyānında olup on faşlı müştēmildir (13) **faşl-ı evvel** mādde-i ḥilḳat-i cenīnde felāsife ile eṭibbā (14) miyānlarında ve beyne'l-eṭibbā daḥı vāḳi' olan iḥtilāfāt-ı (15) 'adīde beyānındadır ya'nī

ricālîñ nuṭfesi gibi nisvānîñ (16) daḥî menîleri olur mı ol ḥuṣûşda muḥtâr-ı ülî'l-ārâ (17) ne vechle olduḡu beyân olunur **faşl-ı şānî** menîleriñ

24a

(1) māddelelerinde ve mevzî' -i tekevvünlerinde olan ihtilâfât (2) beyânındadır ya' nî menî mücerred kandanmı mütevellid olur yohsa (3) aḥlât-ı erba'adan ḥāşıl olan ruṭûbet-i şāniyyedenmi (4) ve a' zâdan kaṅḡi mevzî' de mütevellid olur ve ne maḥallde nuzc-ı (5) tām̄m bulur mezāhib-i muḥtelife üzere beyân olundukda (6) mecānîñ-i melāḥideniñ sūre-i kerîme-i Târiḳda *felyenzûrî'l-insānu* (7) el-âyet-i naşş-ı kerîmine ḥāşâ daḥl ve ta' arrużları muṭlaḳ cehālet (8) ve mel' anetlerinden neş'et itdükleri beyân olunur **faşl-ı şālîş** (9) cenîniñ keyfiyyet-i ḥilkâtleri ve evvel tekevvün iden ' uzvları (10) ve cesedleri itmāmına degin kaç tavır mürûr eylediḡi beyânında- (11) dır **faşl-ı rābî'a** ol altı tavır kaç günde temām olur ve cenîñ (12) kaçınıcı ayda toḡar müddet-i vilâdet-i ṭabî' inüñ miḳdârı ve sekizinci (13) ayda toḡan veled ekşeriyyâ mu'ammer olmadıḡınıñ ' illeti beyânında- (14) dır **faşl-ı ḥams** müddet-i ḥalḳ ve vilâdet-i cenînde erbâb-ı nücûm (15) ve ḥisâbdan naḳl olunan rivâyetler beyânındadır **faşl-ı sâdis** (16) cenîni muḥîṭ olan ḡışâlar beyânındadır **faşl-ı sâbi'** cenîniñ (17) bi-izni-ḡalîḳ zükûret ve ünûşeti ve cüşşeleriniñ ' ızamu

24b

(1) ve kâmetleri ṭulâ ' illeti beyânındadır **faşl-ı tâsî'** müsebbib- (2) u'l-esbâbîñ te' âlâ şānuhu esbâb-ı bedeniyye ve ve ḥāriciyye- (3) den cenîniñ ḥîñ-i tekevvününde ve zükûret ve ünûşetine ve şûret (4) ve sîretleriniñ ḥüsnü ve ḳubḥına ve hey'et-i nev' iyyesine (5) muḡālîf şûretde bulunmasına bâ' iş olan aḥvâli beyânında- (6) dır **faşl-ı 'aşr** tev'em ya' nî ikiz toḡan tıfllarıñ (7) aḥvâli beyânındadır **bâb-ı rābî'** tedbîr-i ḥavâmil beyânında olup (8) dört faşlı müştemildir **faşl-ı evvel** ḥāmîle olan ḡatunlarıñ (9) tedbîr ve ḥıfz ve ḥirâsetleri beyânındadır **faşl-ı şānî** (10) saḳṭ vâḳî' olan ḡatunlarıñ tedbîrleri beyânındadır (11) **faşl-ı şālîş** vilâdet-i ' usretine sebep olan eşyâ' (12) ve toḡurmaḡı âsân iden mu' âlecât ve ḳābileye lâzım olan (13) tedbîrât beyânında **faşl-ı rābî'** nüfesānîñ ya' nî toḡuran (14) ḡatunlarıñ tedbîrleri ' ale'l-ḥuṣûş ibtidâ'en meşîme iḥrâcına (15) taḳayyüd olunmasınıñ lüzûmı beyânındadır **bâb-ı ḥams** mevlûduñ (16) vilâdeti ḥinde ve ba' dehu lâzım olan tedbîrâtları beyânında (17) olup on faşlı müştemildir **faşl-ı evvel** tıfl vüçûda geldikde

25a

(1) evvel emrden göbegini kesmek lâzım olmaḡla ne vechle (2) kesilür ve ne şekl bağlanur ve ol ḥinde düşdüldenşoñra (3) göbek üzerine edviye-i meşḡūḳan ne güne devâ gelür ve (4) tuz ekmek yāḡûd tuzlı şuy la ḡasl itmek ne vechle (5) olur anlarıñ beyânındadır **faşl-ı şānî** ḳundaḡa (6) ne keyfiyyet ile şarılır ve cemî' a' zâsı ne güne terbiyye (7) olunur ve ḡammâma ne keyfiyyet ile ḳonur ol umûrda (8) ḳābileniñ üzerine lâzım olan ef' âl

beyânındadır (9) **faşl-ı şâliş** ol eşnâda ber-muktezâ-yı şer'-i muṭahhar-ı (10) Muṣṭafavî aleyhi's-selâm ve âlihi ve aşhâbihi mine's-salavâtı (11) ezkāha kavlen ve fi'len icrâsı lâzım olan umûr-ı dîniyye-i (12) müstaḥsene beyânındadır **faşl-ı râbi'** etḫâlîñ icmâlen (13) tedbîrleri ya'nî nevm ve yaḳazaları ve beşikleri pûşide (14) kılınan örtüniñ nâfi' olan levni ve uyutmaḳ ḥuşuşında (15) taḥrîk-i ḥafîf ve taḡannî-i mü'eşşir laṭîf lüzûmı ve ba'zı (16) umûrı beyânındadır **faşl-ı ḥams** mümkün olduḡı şüretde (17) tıflı vâlidesi kendü emzirmesiniñ ḥüsniyâtı ve emzirmeniñ

25b

(1) evḳâtı ve çok emzirmeniñ mazarratı beyânındadır (2) **faşl-ı sâdis** dâye ittiḥâz olunduḡı şüretde ol dâye- (3) niñ şıḥḥat-ı mizâc ve ḥadâset-i sinn ve ḥüsn-i ḥalḳ ciheti ve daḡı (4) toḡurduḡı veledniñ şıfatı ve lâzım olan şürût ve ḳuyûdı (5) beyânındadır **faşl-ı sâbi'** eger vâlidesi ve eger dâyesi (6) südleri keyfiyyet ve kemmiyyet cihetiyle ḥâliş olup ḡidâya (7) şâliḥ olmaḡın südiñ eşnâfı ve memdûḥ olan eşnâfı (8) beyânındadır **faşl-ı şâmin** murzî'anıñ lâzım olan tedbîrleri (9) ve südleri kıllat ve redâ'et cihetiyle fâsid olduḡı şüretde (10) mu'âleceleri beyânındadır **faşl-ı tâsi'** etḫâlîñ tafşilen terbiyye (11) ve tedbîrleri ve müddet-i riḏâ'ları ve tedricile ta'âma alıṣdırmanıñ (12) ve südden kesmeniñ evḳâtı ve nühûz ve kıyâma isti'dâdları (13) maḥallinde taḥrîkleri aḥvâli beyânındadır **faşl-ı 'aşr** memelere 'arîz (14) olan emrâz ve mu'âlecât beyânındadır **bâb-ı sâdis** etḫâle (15) 'arîz olan emrâz beyânındadır ve dört faşlı müştemildir (16) **faşl-ı evvel** ser-tâ-be-ḳadem emrâz-ı cüz'iyyeleri ve esbâb ve 'alâmât (17) ve mu'âlecât beyânındadır **faşl-ı şânî** münferiden cüderi ya'nî çiçek

26a

(1) didükleri marâz ve esbâbı ve 'alâmâtı ve mu'âlecâtı beyânındadır (2) **faşl-ı râbi'** kezâlik ḥaşbe ya'nî kızamıḳ didükleri (3) marâz ve esbâbı ve 'alâmâtı ve mu'âlecâtı beyânındadır **bâb-ı** (4) **sâbi'** ḥummâ-ı vebâiyye ve tâ'ûn didükleri dâ'-i 'udâl (5) beyânındadır ve iki faşlı müştemildir **faşl-ı evvel** ol 'illet-i müḥişeniñ (6) arzî ve semâvî esbâbı ve 'alâmâtı beyânındadır **faşl-ı şânî** (7) mümkün olduḡı mertebe mu'âlecâtı beyânındadır **bâb-ı** (8) **şâmin** sıbyânıñ te'dîb ve terbiyyeleri beyânındadır ve iki faşlı (9) müştemildir **faşl-ı evvel** bulûḡa müntehî oluncaya deḡin terbiyyeleri beyânında- (10) dır **faşl-ı şânî** ba'de'l-bulûḡ lâzım olan mu'âme[le]leri beyânındadır (11) **ḥâtime** esnân ya'nî 'ömr Türkce yaş ta'bîr olunan müddet ve (12) tâzelik ve ḳocalıḳ vaḳitlerinde 'arîza olan ḥâlet ve insânıñ (13) ecel-i ta'bî'î ve aḥterâmîleri ve sînin-i 'ömrleri yüz yigirmi ḥudûdını (14) geçmek şâḥiḥ olduḡı beyânındadır **el-muḳaddime** ma'lûm-ı ülî'l- (15) ârâdır ki ḥâlîḳu'l-eşyâ' celle na'mâ'uhu envâ' ḥayevânâta 'ale'l-ḥuşûş (16) eşref-i maḥlûḳât olan insâna zükûret ve ünûset ile (17) izdivâc virüp tarafeynde mâdde-i zirâ'at-ı nesl ḥalḳ

26b

(1) itmekle ilā-āhirü'd-dehr silsile-i tevālüdi ve tenāsüllerine (2) beķā iķsān eyledi ve daķı 'ināyet-i ezeli bi'n-nisbe a' del-i (3) emzice olan nev'-i beķerde nisvānıñ mizācları zūkrānıñ (4) mizāclarından ebred ve erķab olmasına ta'alluķ eyledi tā kim (5) bürüdet ve ruķubetlerüñ izdiyādlarından nāşī bedenlerinde (6) hayz ķanı ıtlāk olunan fażla-yı dem müctemi' olup (7) ħīn-i ħamlde ħarafeyniñ menīleriniñ menīlerinden mā-'adā mādde-i (8) tekevvün-i cenīne her vechle medār ola zīrā ol ķan gebelik (9) vaķtinde raķmiñ içinde muķtebes olup cenīniñ cüşse- (10) sinde laķm ve şaķm ve semīn gibi ba'ż a'żāsıñ mādde-i ħilķat (11) olduķundan ħayrı rūķ-ı pür-fütūķ ifāza olunup ħayāt (12) bulduķda cenīn ħıdāyada muķtāc olmaķla şāfīsi aña (13) ħıdā olur ve vilādet zemānı yaķm geldüķde ol ħıdāya (14) şalāķıyyeti olan ķanıñ bir miķdārı vālidesiniñ memelerine (15) şu'ūd eyleyüp süde mübeddel olur toĖduķdan şoñra daķı ħıdāya (16) şāliķ olanı fī'l-cümle şu'ūd itmekle şir-i şīrīn olup (17) mādde-i neşv ü nemā olur zıķr olunan fevā'ide şalāķıyyeti olmayan

27a

(1) ķanıñ daķı cenīn raķm-i māderde iken cüşsesiniñ ħırāsetinde (2) ve ba' dehu ħīn-i vilādetde nice menfa'ati olmaķla cenīn vücuda (3) gelinceye deĖin maķbūs ķalup o maķallde ve daķı şoñra raķimden (4) taşra aķar gider aña dem-i nifās dirler sâ'ir zemānda ya'nī (5) gebelik bulunmaduķı evķātde māh-be-māh vaķti ile cereyān (6) ider aña ħayz ķanı dirler eger nisvān daķı ricāl gibi müstaķkem- (7) ü'l-ħarāre olalar idi ol mādde bedenlerinden müteħallile olup (8) cenīniñ mālzemesi mefķūd olur idi fā'ide-i celīle-i mezkūre- (9) den mā-'adā nisvānıñ kıyām-ı menzile sa'y ve ihtimām ve muşāliķ-i beyte (10) ve terbiyye-i evlāda taķayyüd-i tāmmları daķı mizāclarınıñ bürüdet (11) ve ruķubetleri neş'et itmişdir 'Allāme-i Şīrāzī 'aleyhi'r-raķme (12) ŞeyĖiñ Kānūn Kitāb-ı Evvelden fenn-i evvelde ta'limü's- (13) şālişden üçinci faşda emzice-i insān beyānı intihā- (14) sında ve *emmā el-ecnāsu fī iķtilāfi emzicethā fe-inne'l-ināş* (15) *ebredü emziceten mine'z-zūķūr ve li-zālik ķaşarne mine'z-zūķūr fī-* (16) *'l-ħilķati ve erķab fe-li-berdi mizācihinne yekşuru fuzūluhunne* ķavlleri (17) şerĖinde nisvānıñ mizācları ricālīñ mizāclarından ebred

27b

(1) olduķı yedi vechle istidlāl eyleyüp ruķubet-i (2) fażliyye ictimā'ını bürüdet levāzımından ķılmışdır bu (3) bundanşoñra ma'lūm ola ki cins-i nisvān bāliģe olup (4) ħayzları cereyāna başladıķdanşoñra gebe olmaķa (5) müsta' idde olurlar ve ħadd-i iyāsına irişüp görümden (6) kesildüķdenşoñra gebelikden ķalurlar ammā erkekler her ne (7) ķadar pīr-i nā-tüvān olsalar āķir-i 'ömrlerine değin evlād (8) getürmege müsta' iddlerdir ancaķ 'ālem-i pīride ħāşıl olan (9) veled ekşeriyyā ünşā ve za'ifetü'l-cüşse olur ve ricāl (10) nisvānıñ ibtidā'-ı müddet-i bulūĖları kuvvet ve za'f-ı ebdān (11) ve tefāvüt-i büldān

münāsebeti ile mütefāvit olup (12) ricāl müddet-i ‘ömrlerinde ekşeriyā on dört ile (13) on beş hüdūdlarında bālīg olur ammā nisvān onıncı (14) seneden ba‘z eṭibbā katlarında belki tokuzıncıdan (15) on beş yaşlarının intihāsına degin bulūğa müsta‘iddlerdir (16) ba‘z kızlar on yaşında bālīg olup görüm görürler ba‘zıları (17) on birinde ve ba‘zı on ikisinde ve on üçünde görürler

28a

(1) elbette on beşi tecāvüz itmeden bulūğa irişürler on yaşlar- (2) ından muḳaddem ḳan görmesine görüm degildir nezf-i dem tesmiye olunur (3) on beş yaşlarını tecāvüz idüp ḳan gelmese ihtibās-ı dem-i ḥayz (4) ta‘bır olunur Türkce tutğun dirler iki şüretde mu‘āleceye muḥtāc (5) olurlar pes ‘āme-i kibār-ı eṭibbā katlarında bi’t-tecribe ve’l-istikrā (6) şābit olan onıncı sene on beşinci sene ortasına (7) maḳşūr olup lākin hevāsı ısıcaḳ olan vilāyetin nisvānında (8) taḳaddüm ider dimişlerdir ba‘z on ile on beş arasında (9) taḥallül iden dört seneden bilād-ı ḥārre sevākininde taḳaddüm (10) bulunur ekşeriyā onda ve on birde ve on ikide görüm (11) gören anlardır ammā bilād-ı bāride sevākinleri on üçde (12) ve on dörtde görürler zīrā bilād-ı bāride ahālisiniñ hazımları (13) ḳavī ve ḥarāret-i ġarīziyyeleri çok olmağla fażalātı az (14) olur dirler Telvīḥ şāriḥi Luṭf-ullāh Tebrizī aleyhi’r-raḥme (15) taşriḥ ider ki fażalātı keşir ve ḥarāret-i ġarīziyyesi ḳalīl (16) olan nisvān tiz görürler anıñçün on iki yaşında (17) ḥayz görenin mizācı on bir yaşında görenden ḳavī olmuş

28b

(1) olur kezālik on dörtde gören on üçünde görenden (2) ḳavī olur ammā on beşinde görenler yāḥūd tecāvüz idenler (3) mezkūre-i muḥālifdir ṭabī‘atlarının za‘fına yāḥūd raḥimlerinin (4) ‘illetine delālet ider dimişler ve nisvānıñ memeleri ḥayzları cereyāna (5) başladığı evḳātte büyümege başlar zīrā raḥmin ya‘nī Türkce (6) oğlan yatağı didikleri ‘uzvuñ memeler ile şiddet-i müşāreketi (7) vardır süd huşuşı daḥı ol müşāreketden neş’et ider ve ḥadd-i (8) iyās ki ḥatunların görümden ḳaldıkları yaşıdur o daḥı (9) emzice ve ebdān ve beldān ve büldān ihtilāfı ile muḥtelif olup kibār-ı (10) eṭibbā muḥtārları üzere otuz altı yaşlarından altmış yaşlarına (11) degin yigirmi dört sene müddet-i inḳitā‘ bulunmuşdur eñ tiz kesilen (12) ḥatun otuz altı yaşında kesilür ve eñ geç kesilenler altmış yaşlarına (13) degin görürler zīrā otuz altı yaş anların sinn-i kūḥūletleri evvelidir (14) andanşoñra ḥarāret-i ġarīziyyeleri za‘fa yüz tutup ḳanlarına (15) nuḳşān gelür lākin bilād-ı bāride nisāsından ekşerī kırk beş (16) seneye degin mümtedd olur elli iki ve altmışa degin daḥı mütemādī (17) olur bilād-ı ḥārrede kırkı tecāvüz nādir vāḳi‘ olur el-ḥāşıl

29a

(1) otuz altıda munḳaṭı‘ olursa ihtibās-ı ḥayz olmuş olur (2) mu‘ālece olunur ve altmışdan şoñra ḳan gelse nezf-i dem i‘tibār (3) olunur ḥayz degildir oldaḥı ‘ilāca muḥtācdır anıñçün

hadd-i (4) iyâsdan altmışı tecâvüz iden hârunlar gebe olmazlar rahm-i mâderde (5) cenîne ğidâ ve mādde-i nemâ olacak kan bulunmaz fuḳahâ-i dîn-i mübîn şükr-ullâh (6) sa'yehum hâzerâtı daḥı nisvânın bulûğlarını toḳuz yaşlarında bâliğe (7) olduḳdanşoñra ta'yîn buyurup hadd-i iyâs huşuşında (8) kezâlik beynlerinde cârî olan ihtilâfât-ı 'adîde nev'-i beşerîñ (9) ebdâna dâ'ir olan aḥvâllerinde 'ilm-i tıbbâ muhtâc olduḳlarını taşrîḥ (10) ve her biri ol huşuşda şâhid-i 'âdil olmuş olurlar zîrâ zıkr (11) olunduğı üzere emzice ebdân ve büldân ihtilâfı degildür (12) der-kâr olduğıçün ol hafaḳa-yı milk ve milletden rûḥ-ullâh (13) ervâḥum ba'zıları kaṭ'an müddet ta'yîn buyurmayup ṭabîb-i müselleḡ (14) ve ḥâzıḳa mürâca'ata mevḳûf kılmışlar müddet ta'yîn idenler (15) daḥı kibâr-ı eṭibbânın i'tibâr itdükleri yigirmi dört (16) sene arasında ta'yîn buyurmuşlar ez-cümle elli yaş (17) taḳdîr olunduğı binti's-Sıddıḳ Ḥâzret-i Â'îşe-i Kübrâ raḍiyallâhu

29b

(1) te'âlâ 'anhâ ve 'an ebîhâ ḥâzretleriniñ ḳavl-i şerîfleridir fî zemâninâ (2) şer'an müftiye olan oldur ammâ Buḥârâ ve Ḥarezḡ meşâyihî (3) ḳaddes-allâhu esrârahum elli beş sene taḳdîr eylemişler ve ekşer (4) meşâyih nur-ullâh maḡca'hum altmış sene i'tibâr eylemişler ba'z (5) fuḳahâ-i dîn şa'af-allâhu ucûrehum yetmiş sene imtidâdını tecvîz (6) eyledükleri daḥı ḳavânîñ-i tıbbdan ḥâric degildir el-'ilmu 'ind-allâhe (7) nisvânda erklik mizâcî ğâlib olmaḡla görüm görmeleri (8) müddet-i medîdede zuhûr ider ya'nî kimi altı ayda bir ve kimi (9) yılda bir ve ba'zısı daḥı bir seneden ekşerde görmek vâḳi' (10) olur ve ba'z ḥârun olur ki 'ömründe kaṭ'an görüm görmez (11) şaḳalı ve bıyığı biten ḥârunlar daḥı erklik mizâcında bulunmuşlar- (12) dır ba'zı ricâlîñ üñşâ mizâcında olup saç ve şaḳalı az (13) bitdiği gibi fâzıl feylesûf kırdvetü'l-eṭibbâ Muḥammed bin Zekeriyâ Râzî (14) 'aleyhi'r-raḡme me'bûn âdemler ḥaḳḳında te'lîf eylediğı risâlede (15) ḥulefâ-i 'Abbâsiden muḳteşid ḥalîfe ḥuzûrlarına 'ibret-nümâ (16) olmaḳ içün bir şaḳallı Kürd 'avreti getürdiler diyü naḳl (17) eylemişler fî zemâninâ daḥı ba'zı mertebe şaḳalı ve bıyığı bitmiş görüldi

30a

(1) eşnâf-ı beşerden ḥünşâ olanlar daḥı başkadır zîrâ (2) mücerred şaḳalı ve bıyığı bitmek ile ḥünşâ olmaḳ lâzım gelmez (3) faḳıl-ı mezbûr risâle-i mezkûreniñ intihâsında ğâhî (4) zeker ve üñşânın menîleri mütেকâfî ya'nî müsâvî (5) olup eḥadü-hümânîñ âḡer üzerine zuhûrî ḳalîl (6) olmaḡla mevlûd ḥünşâ olup hem ferci hem zekeri (7) zuhûr ider o huşuşda nice aḡbâr-ı şenî'a rivâyet (8) olunmuşdur biz anı terk eyledik ve bir 'avret müt'e addid evlâd (9) toḡurduḳdan şoñra zekeri zâhir olduḡını çok (10) kimse rivâyet eyledi işitdik buyurmuşlar nefis- (11) u'l-emrde ḥünşânın eşnâf-ı 'adîde ve evşâf-ı ġarîbe- (12) leri görülmüş ve naḳl olunmuşdur Şeyḡ Ḳânûndan Kitâb-ı (13) Şâlişde ḥünşâ evşâfından ba'zısında ricâl (14) ve nisvân âletlerinden biri bulunmaz ya'nî erkek ile (15) dişi beyninde

müzebzebinden olur ve ba' zısında iki (16) ikisi dağı bulunur lakin biri ahfā ve ez'af (17) olup ol biri zāhir ve kavī olur ve elbette

30b

(1) birinden tebevül ider kangısından tebevül iderse o taraf (2) kavī olmuş olur ki cimā' husūşında dağı ol taraf (3) der-kār olur ba' zısında dağı tarafeyniñ 'ameli (4) müsāvi olur baña haberi bālig oldu ki anlardan ba' zı (5) hem cimā' ider ve hem cimā' olunur imiş ben anı az (6) taşdıķ iderin ammā bu tarafı hafī olduğı şüretde (7) anlardan çoğı ol hafī olan 'uzvı kesmek ile mu' alece (8) olunurlar dimişdir fuķahā-i dīn-i mübīn rūḥullāh ervāḥum (9) dağı hūnşā-i müşkil için başka fuşul yazmışlardır fī (10) zemāninā bir mer'eniñ bikri izāle olunduğı ān ālet-i zūkrānı (11) zāhir olduğı işidildi ol mebhāş mā-naḥnu fīhden olmayup (12) ancak emzice-i nās münāsebeti ile ta'arruza muhtāc olmağın (13) bu miqdār iş'ār olundu ve dağı envā' ḥayevānātdan (14) toğuran ile yumurdlayanlarıñ dağı 'illeti bi-izni- (15) ḥālīķ ḥarāret-i ġarīziyyeniñ kıletti ve keşretine dā'ir- (16) dir dimişler zīrā kulaķları ḥāricden olan ḥayevānātıñ (17) ālet-i tenāsülleri dağı ḥāricden olur anlardan ol

31a

(1) ḥālet ve kuvvet ḥarārete delālet ider ol cins ḥayevānıñ (2) nesli toğup ve toğurtmak ile müteselsil olur ammā (3) ol ḥayevānki kulaķları ġā'ire ola ālet-i tenāsüli dağı (4) ġā'ire olur ol ḥālet ḥarāretleriniñ nuķşānına delālet (5) ider ol cins ḥayevānıñ nesli yumurdlamak ile husūl- (6) pezīr olur Zālike taķdıru'l-'azīzi'l-'alīm **bāb-ı evvel** (7) bu bāb umūr-ı tenāsül beyānında olup altı faşlı (8) müstemildir **faşl-ı evvel** mücāma'at aḥvāli beyānındadır ḥālīķu'l-ķuvā (9) ve'l-kader te'ālā şānuhu cimā' da lezzet-i evfer ḥalk eyledi (10) tā ki nev'-i beşer ol fi'l-i lezziziñ isti' māline ḥariş olmağla (11) tevālūd ve tenāsülleri bu dār-ı fenā intihāsına degin bāķī ola (12) pes 'aqlen ol fi'l-i mücerred taḥşil-i lezzet için mübāşeret (13) itmeyüp belki tevālūd ve tenāsül sa'ādetine nā'il olmak için (14) ihtimām iderler egerçi efrād-ı nāsdan ricāl ve nisvānıñ (15) ekşeri ḥadāset-i sinn ve şıḥḥat-ı beden ve keşret-i ervāḥ ve kuvvet-i (16) kavī muķtezāsı üzere ol lezzet ḥiss-i behīmiyye min ġayri (17) ihtiyār keşret ile iştiğāl ider ve geliri muķarrer ammā

31b

(1) ekşeriyyā min ġayr-i fikr ve reviiyye mübāşeret olduğı şüretde (2) dağı ef'ālleri yine keyfe me'ttefaķ aḥvāl-i mezkūreyi ya'nı tevliğ (3) muntic olur lakin cimā'ıñ menfa'at ve mażarrat cihetini bilmek (4) ḥaşā'ış-i 'uķalādandır zīrā eṭibbā mücāma'atıñ tedbīrini esbāb-ı (5) sitte-i zarūriyyeden müstefriğāt cümlesine idḥāl (6) itmişlerdir ḥıfz-ı şıḥḥat aḥvāline 'arīf olan dānāya (7) sezādır ki ol lezzet-i behīmiyyeye vāķitli vāķitsiz iştiğāl (8) ile fenā-i vücūd eylemeye bā-huşuş eṭibbā cimā'ıñ menfa'atı (9) bābında ihtilāf eyleyüp ba' zısı bi'l-küllīye inkār eylemişler (10) ammā ekşer kibār a'zā ve ķuvānıñ müsā'adesi (11) ve sā'ir

esbābīn muḳteżāsı üzere menfa‘ati işbāt (12) eylediler el-ḥāşıl kaçan zıkr olundığı üzere ḥadāset-i (13) sinn ve kuvvet-i kavī ḥasebiyle keşir ve ārzūsı şedīd (14) olup şehveti kavīyye ola kim eliyle tahrik ve yāḥūd (15) şehvet-engiz olan şuret-i ḥaseneye nezāret yāḥūd (16) anlar ile mülā‘abet yā ol ḥāleti fikret ile hareket itmiş (17) olmaya ol güne cimā‘ in ḥıfz-ı şıḥḥat cihetiyle menfa‘ati

32a

(1) muḳarrerdır ‘ale’l-huşuş hem-şohbeti bir gülendām-ı dilā- (2) rām ola ol şuretd e ḥarāret-i ġarīziyyeyi in‘āş (3) idüp bedenīn neşv ü nemāsına bādī olur ve feraḥ (4) ve sürür ve pür-ḥubūr īrāş eyler ve ġazabı giderir ve yaramaz (5) fıkrleri ve mālīḥūlyā gibi ve vesvāsī tefekkürü men‘ ve def (6) idüp ekşer emrāz sevdāya ve balġamiyye izāle ider (7) ve ‘aşḳ didükleri yaramaz marāza mübtelā olanlarıñ ol (8) belādan ḥulāşalarına sebeb olur ya‘nī ma‘şūḳ ile vuşlat (9) müyesser olmadığı şuretd e āḥer ile mücāma‘at ol ‘illete devā olur (10) ve başda ve göğüsde olan şıḳletı giderür ve nefsinı (11) ve şureti gökçek eyler ve bunlarıñ emşāli menāfi‘ olur (12) ‘adīde īrāş eyler ve ma‘a-zālik faşl-ı ḥamlde taḳdīr olduğı (13) üzere şürūṭ ve ḳuyūdı ile mübāşeret olunup (14) keyfiyyet-i memdūḥe üzere hareket olunsa ez-cümle (15) merāre görümden kesildiğı ḥīnīñ ‘aḳabinde vāḳi‘ olup (16) ve ṭarafeynīñ menīleri vaḳt-i inzālde muvāfaḳat eylese yāḥūd (17) maḥbūbenīñ evvel nāzil olmuş olsa bi-fazlih-ullāh te‘ālā tevīd

32b

(1) ve tenāsül mü‘eddi olur bu daḥı ma‘lūm ola kim evşāf-ı (2) mezkūre ile mevşūf olan kimesneler ya‘nī mizācları (3) ḥarāret ve ruṭubet üzere olup sinn ve kuvā ḥabsi (4) ile şehvetleri kavīyye olanlar mu‘tād oldukları cimā‘ı (5) terk itmeseler emrāzdan düvār ya‘nī baş dönmesi (6) ve zūlmet-i başar göz ḳararması zuhūr ider ve ṭā‘āma iştihāları (7) sāḳıṭ olup hazımları fāsıd olur ve ḥuşyeleri (8) ve ḥālib didükleri ṭamarları şişer ve bedenlerinde şıḳlet (9) ḥāşıl olup ḳalkamaz düşerler ve gāḥ olur ki (10) a‘rāz-ı mālīḥūlyā zuhūr ider anlarıñ mu‘āleceleri mücāma‘at (11) ile olur kaçan murād üzere cimā‘ itse ol ‘illetler (12) ol sā‘at mündefi‘ olur ve gāḥ terk-i cimā‘dan ricāliñ (13) daḥı ev‘iye-i menīsinde menī terākūm idüp bürüdet ḥāşıl itmekle (14) semmiyete döner ve andan ḳalbe ve dimāġa buḥār-ı redī ve semmī (15) şu‘ūd itmekle nisvāna ‘arız olan ihtināḳ-ı raḥim gibi ḥālet (16) ricāle daḥı ‘arız olur ‘ilācı mücāma‘at ile müyesserdir (17) bundanşonra ma‘lūm ola kim cimā‘ ḥuşuşında ḥāl bu minvāl

33a

(1) üzere iken ifrāt itmek ya‘nī ḥaddden ziyāde çok cimā‘ (2) itmek insānīñ kuvvetin işḳāt ider ve beñzini şarardur ve (3) siñirleri zarar ider a‘zāyı ditredir ve felc ve teşennüc ve ra‘şe (4) marāzlarına uğrar ve veca‘-i mefāşıl ve yan aġrıları iḥdās (5) ider ve küllī şāniye zarar

ider bevli ziyāde idrār idüp (6) bedene cefāf virür ve gāhī fetḫ nev' inden üdre didikleri (7) marāza mü'eddī olur ve ağız ḳoḳusu ve diş ağrısın ḥāşıl (8) ider ve gāh olur ṭamar çatlamak ile ḳan tükürmege ve sille (9) bā' iş olur ve göz nūrın ḳā'if ider ve seher ya'nī uyḳusuzluk (10) marāzı getirür ve bedeniñ yaşığını ḳurudur ḥummā-ı daḳḳ ve ḥummā-ı (11) ḥādde 'ārız olur bā-ḥuṣūş aşlinda ḳā'ifu't-terḳīb (12) olup sinn ve ḳuvāları daḳı müsā'ade eylemeye ol fırḳaya (13) ḡāyet zarar ider ve bedenlerine ḳā'f-ı 'izām ile ḳā'f (14) virüp tiz ḳocadır zīrā kim muḥtār-ı mezāhib-i kibār-ı (15) eṭibbā olduğu üzere menī faẓla-yı ḥazm-ı rābī' den ya'nī (16) dördüncü ḥazmıda nuẓc-ı tām̄m bulup cevāhir-i a' zāya (17) munḳalib olacaḳ ruṭūbetden tevḻid olur anıñçün bedenden

33b

(1) beş dirhem menī çıkmasınıñ virdiği ḳā'if ikiyüz elli (2) dirhem ḳan çıkarsalar virmez diyü taṣrīḥ iderler daḳı (3) cimā' lezziz olduğu için ervāḥ ve ḳuvā ma'an iḥrāc (4) olunup ekṣeriyyā cimā' dan lezzet-yāb olunur ḳā'ifu'l-beden (5) olurlar ve şol kimse kim aña cimā' dan şoñra üşümek (6) yāḥūd ḳiḳ-i nefes ve ḥafaḳān 'ārız olup yāḥūd ṭa'āma (7) iṣtiḥāsı sāḳıṭ ola aña evfaḳ olan cimā' ı terk (8) itmekdir umūr-ı mezkūre bilin[dik]denşoñra cimā' a isti'dādları (9) olan kimesnelere ḥıfz-ı şihḥat ve taḥşil-i vilādet ciheti ile (10) evḳātını ve şürūṭ-ı lāzimesin daḳı bilmek lāzımdır pes cimā' ın (11) vaḳt-i muvāfiḳı aṭ'ime-i mu'teddle isti'māl olunup mi'dede ve cigerde (12) ḥazm-ı evvel ve ḥazm-ı şānī ile münḥazım olduğdanşoñradır zīrā (13) ṭoḳ ḳarna cimā' eylemek ḥazmı men' eylediginden mā'adā imtilā (14) vaḳtinde ḥareket-i 'afife eylemekden emrāz-ı seddiyye ve imtilāiyye (15) mişlī marāzlarıñ serī'an ḥuṣūlini icāb ider şaḳınmaḳ lāzımdır (16) ve eger bi'z-zarūrī ṭoḳ ḳarna cimā' itmek iḳtiẓā iderse bārī 'aḳıbuṭ- (17) ṭa'ām mücāma'atdan muḳaddem bir miḳdār ḥareket ideler tā kim ṭa'ām

34a

(1) ḳā' r-ı mi'dede yirleşmek ile maẓarrat-ı fem-i mi'dede bulunduḳı (2) şüretde neş'et iden zararından az ola nitekim zarūret (3) ḥālinde ba'zı maẓarratıñ zarūrī ehven-i şerrin feḥvāsıyla (4) ba'zından eḳall olduğu şüretde iḥtiyār olunduḳı üzere (5) ve daḳı cimā' uyḳudan muḳaddem olmaḳ efdaldur ba'zılar (6) uyḳudanşoñra lāzımdır dimişler ammā ekṣeriyyā uyḳudan şoñra (7) açlık buluna gelmişdir aç ḳarna ise muẓırrdır ki ḥarāret-i ḡarīziyye (8) istifrāḡ ile zevebāna ya'nī bedeniñ ruṭūbet-i aşıyyesini (9) eritmege mü'eddī olur kezālik ziyāde şusuzluk maḥallinde daḳı (10) şaḳınmaḳ lāzımdır ve daḳı vācib olan ba'de'l-cimā' uyumaḳdır (11) ol uyḳudan istirahat virmekle ḥareket-i cimā' dan ḥāşıl (12) olan ta'ab mündefi' olur anıñçün 'aḳıb-i cimā' dan ḥammāma girmegi (13) eṭibbā men' eylemişlerdir ba'zı kibār cimā' -ı ḥareket ve taḥayyülünden şoñra (14) ḥammāmıñ daḳı taḥlīli maẓarratından ḡaflet eyleyüp ba'de'l-cimā' (15) ḥammāma girmek ile ervāḥ ve

kuvâlarına za'f virürler (16) ve seher marâzından ya'nî uykusuzluk 'arız olduğu evkâtde (17) ve göz ağrısı maḥallinde ve ḥumârda daḥı cimâ' dan ictinâb lâzımdır

34b

(1) fâzılu'l-eṭibbâ olan Cālînūs cimâ' ın vaḳti bedeniñ ḥarâret (2) ve bürüdet ve ruṭûbet ve yübûset ve ḥalâ (boşluk) ve imtilâ ve istifrâğ (3) ve ihtibâs cihetiyle mutavassıṭu'l-aḥvâl olduğu maḥallde didigi (4) cümle-i cāmî' dūr ki aḥvâl-i mezkûreden her biri müte' addid (5) ' illete bâ' iş olur kezâlik müşhil şürbinden ve faşddan ve ḳay' (6) ve ihtikân-ı ḥâddeden soñra ve heyza didikleri marâz ve zereb (7) didikleri ishâliñ def' -i zuhûrunda bevl ve berâz iktizâsı (8) maḥallinde ve şiddet-i ḥarâret zemânında ve büldân-ı ḥârda ve ḥarekât-ı (9) bedeniyye maḥallindeki ḡâyet ta'ab çekmiş ve yorulmuş ola ve ḥarekât-ı (10) nefsâniyye ki ḡamm-ı vehm ve elem ve feraḥ ve ḡazab ve ḥavf (11) ve ḥacâletiñ ifrâtları eşnâsında mücâma' atdan ictinâb (12) lâzımdır ve daḥı medfa' ciheti ile yaşda kendülerinden (13) yaşlı olan ḥatunlardan ve nefsü'l-emrde görümden (14) ḳalmış 'acûze ḳarılar ve sinn-i bulûḡa irişmeyen şaḡireler ve ḥayz-ı (15) mer'eye eşnâ-i ḥayzda ve birkaç zemân cimâ' olunmamış nisvân (16) ve saḳṭ vâḳi' olan ḥatun ve bâkire ve marîze ve ḳubḥ- (17) u'l-manẓar olan 'avretler ile daḥı mücâma' atdan ictinâb

35a

(1) lâzımdır ki zümre-i mezbûreniñ mücâma' atları bi'l-ḥâşşa muza'af (2) olmaḡla ebdân ve kuvâyı za'f îrâş iderler ve cimâ'a mübâşeret (3) olunduḡdansoñra ḥabs-i menî ile müdâfa' a eylemek ḡâyet zararlıdır (4) üdret marâzı getirür ve ḥuşyeteyni şişürür ve ḡâh olur (5) yumurdalarından birisi yukarı çekilür ḡâ'ib olur (6) ve eşkâl-i mücâma' atda der-kâr olan aḥvâli daḥı bilinmek (7) lâzımdır ez-cümle ḥilâf-ı muḳtezâ-i ṭabî' at erkek (8) altına yatup 'avreti anıñ üzerine çıḳmak hey'et-i rediyye (9) olduğundan ḡayrı menî-i ricâliñ bi't-temâm ḥurûc (10) müte' assir olur ḳaḏîbde menîden baḳiyye ḳalup (11) ta' affün itmekle zekerde ḳarḡa îrâş eyleye ve daḥı ḳorḳulur ki (12) üdre didükleri fetḳ 'arız ola ve ḥuşyeteyn ve ḳaḏîbde (13) ve meşâne de şişler ve yaralar olur ve ḡâh olur ki zekeriñ (14) içine 'avretiñ fercinden ruṭûbet seyelân eyleyüp fesâda (15) mü'eddî olur yanın yatup cimâ' itmek daḥı muẓırrdır veca' -ı (16) kilye ya'nî bögrek ağrısı îrâş ider kezâlik ayaḡ üzere (17) daḥı yan şey' aḡrıları getirür ve ard taraftan yine ferce

35b

(1) olan mücâma' atda daḥı maẓarrat muḳarrerdır ammâ ziyâde semîn (2) olan 'avretiñ ard tarafından a' mâl itmek raḥmi (3) içine menî ilkâsına mu'în olduğu yazılmışdır ve eşkâl-i (4) cimâ' ın efḏali olan erkek dişiniñ üzerine 'âlî (5) olmaḡdır bâ-ḥuşûş ḥatunuñ gebe ḳalmış maṭlûb ola (6) muḳaddem mülâ'abe-i tâmmeye mübâşeret olup memelerine ve (7) sâ'ir raḥim ile müşâreketi olan a'zâlarına temâm daḡdaḡa (8) vire ba' dehu zekeri ferce mess ve

hakk idüp bir uğurdan (9) içerü kıomayalar kaçan maḥbūbeniñ gözleri müteḡayyir (10) olup nefes-i ‘ızam ḥāşıl itmekle ḳaḏībīñ idḡālını (11) ḡālibe ola o maḥallde içerü evirüp menī şabb (12) eyleyeler ki maḥbūbeniñ inşibābı muḳaddem yāḡūd muvāfaḳat (13) bulunmaḡla bā‘ış-i ḡabel ola zīrā muḳaddemā zıkr olunduḡı üzere (14) ḡabeliñ ḡuşūli ḡarafeyniñ meniñleri inzāl ve inşibābından mütevāfıḳ (15) yāḡūd mer’eniñ meniñsi inzālde sābıḳ olmaḡa mevḳūfdur (16) zīrā bi-emr-illāḡ te‘ālā ḡılḳat-i cenīñ peder ve māderiñ meniñleri (17) ana raḡminde muḡteliḡ ve mūmtezic olduḡından neş’et ider

36a

(1) ricāl evvel inzālde olduḡı şūretde mer’e ḳazā-i vaḡar (2) idemeyüp raḡmi inzāle meşḡūl iken zevce ḡarafından muḳaddem (3) muñşabb olan meniñyi cezb ve bel’ idemez ammā inzālde muvāfaḳat (4) yāḡūd mer’eniñ inşibābı muḳaddem bulunsa ḡarafeyniñ lezzetleri itmām (5) bulup raḡim kendü meniñsi ileñ ricālīñ nuḡfesini iştıyāḳ-ı (6) tāmm ile cezb ve bel’ idüp maḳşūd ḡāşıl olur mer’eniñ (7) keyfiyyet-i inzālde daḡı iḡtilāf vardır ba‘zılar nisvāniñ ev’ıye-i (8) meniñleri raḡimleriniñ içinde olduḡı ecilden meniñleri ibtidā’en dāḡil-i (9) raḡme muñşabb olur ḡāricden cezb itdigi yalnız ricālīñ nuḡfesidir (10) dimişler ammā ol mezheb vāḳi’ye muḡḡālif olmaḡla bāḡıl olup ḡaḳḳ (11) olan ibtidā’en ḡāric-i raḡimlerine dōkūl[dük]denşoñra fem-i raḡim anı tekrār (12) cezb eyledigidir aḡvāl-i mezkūreyi Şeyḡ Ḳānūnda Kitāb-ı (13) Şālişden yigirmi birinci fennden evvelki maḳāleden ‘uḳr ve ‘usrul-ḡabel (14) beyānında taḡrīr ve taḡḳıḳ itmişlerdir el-ḡāşıl seri‘ul-inzāl (15) olan ādemler cimā’ dan muḳaddem zıkr olunduḡı üzere mülā‘abe (16) ve memelere ve sā’ir a‘zāya daḡdaḡa virmege muḡḡāclardır ammā (17) aḳviyā-i aşlābdan olanlar ol taşarrufāta muḡḡāc degillerdir

36b

(1) ve daḡı ba‘zı eşḡāşıñ meniñsi ba‘zı sebebden nāşī müvellede (2) olmaz ḡālet-i mestīde cimā’ idenleriñ meniñsi gibi ki ol (3) ḡāletde veled getürmez ve ḡadāset-i sinn cihetiyle henüz bulūḡa (4) irişen şabīleriñ ve pīrleriñ ve cimā’a vāḳitli vāḳitsiz iḳdām (5) idüp keşīrūl-cimā’ olanlarıñ meniñleri daḡı müvelled olmaz (6) nitekim ‘uḳr faşlında tafşıl olundu ve me’ūful-a‘zā (7) olanıñ veledi daḡı marīzu-l-a‘zā olur emrāzıñ (8) tevārūşı ya’nī anada ve babada olan ba‘zı emrāzıñ (9) veledlerinden daḡı zūḡūra geldiḡi velediñ vālideyne (10) ve ḡayrıya müşābeheti faşlında zıkr olundu Şeyḡ-i re’īs taşrīḡi (11) üzere bir kimesneniñ zekeri mā-yelīḳ-i beden uzun olsa (12) meniñiñ ḡareketi meḳānı mesāfe olmaḡla raḡmiñ aḡzına varınca (13) ḡarāret-i ḡarīziyyesiniñ ḳuvveti münkesire olup ekşer emrde (14) veled ḡāşıl idemez dimişlerdir ammā müte’ahḡirinden ba‘zı kibār (15) anı men’ itmişler ‘uḳr faşlında zıkr olunur **faşl-ı şānī** (16) **bāḡiñ ya’nī cimā’ıñ nuḳşānı beyānındadır** ma’lūm ola kim cimā’ (17) nuḳşān üzere olduḡınıñ sebepleri çokdur ez-cümle muḳaddemā

37a

(1) zıkr olunduğı üzere menide keşret ve ârzûda şiddet (2) ve şehvetde kuvvet bulunduğı şüretde bâhiñ za‘ fî muğarrerdır (3) Şeyh-i re’îs ve sâ’ir kibâr cimâ‘ ın nuğşânına esbâb-ı ‘adide (4) nakl olunup evvelâ zekerin kendüsünde yâhûd a‘zâsında (5) ya‘nî ev‘ iye-i menide yâhûd dimâğ ve yürek ve ciger gibi (6) a‘zâ-yı re’îsede yâhûd anların kurbunda olan a‘zâda (7) yâhûd mi‘de ve bögrekler mişlî a‘zâ-yı re’îse ile a‘zâ-yı cimâ‘ (8) beyninde mutavassıt olan a‘zâda yâhûd esâfil-i bedende nefh (9) kalîl olduğı için yâhûd cümle bedende nefh kalîl olduğı (10) içündür zîrâ intişâr ya‘nî zekerin kıvâmı kendüsünde (11) olan mücevvef sinirlerin ve tamarların ve şiryânların içlerine (12) rîh-i kavî ve rûh-ı şehvânî metîn munşabb olmağın tûlen ve ‘arzen (13) ile olur ki ol rûh ile dem-i keşir ve rûh-ı (14) ğalîze dağı müncezib olup intişâr-ı temâm hâşıl olur ve dağı (15) zeker-i karar re’s-i kağîb sebebi ile olan nuğşân-ı cimâ‘ zekerde (16) sū’-i mizâc ve istirhâ-ı müfrit olduğı içündür ki Türkce aña (17) selbek[?] ta‘bîr iderler yumurdalar ve ev‘ iye-i menî sebebi ile olduğı yâ

37b

(1) sū’-i mizâc-ı müfreden neş’et ider ya‘nî yalnız ifrât üzere (2) hârr ve ifrât üzere bârid ve ifrât üzere yâbis ve ifrât (3) üzere raṭb olduklarından olur ‘alel-ḥuşuş yübüset (4) ile muḳîr iderse ya‘nî mizâcları hârr ve yâbis olursa ol (5) şüret ğâyet yaramazdır ve ğâh olur nuğşân-ı bâh menîniñ kılletinden (6) yâhûd mizâc-ı menî bürüdet üzere olmağla cimâ‘ ı müheyyic olur ḥiddet (7) ve lez‘ i bulunduğundan neş’et ider hattâ ba‘z kimesnelerin ev‘ iye-i (8) menîleri tolu iken muncemid olmağla cimâ‘ itduğında inzâl olamazlar (9) ammâ gice ile uyku eşnâsında ihtilâm olurlar ya‘nî inzâl olur (10) zîrâ uyku ḥâlinde ḥarâret-i ğarîziyye batna rücu‘ itmekle menîye sühûnet (11) ve rikḳat virüp cereyâna bâ’iş olur ammâ a‘zâ-yı re’îseden hâşıl (12) olan nuğşân eger kalb cihetinden olursa mādde-i intişâr-ı (13) kağîb olan rûh ile rîhiñ li-‘ illetihi kağîbe sirâyeti munḳaṭı‘ (14) olmuş olur ciger cihetinden olursa mādde-i menî olan kanda kılet (15) bulunmuş olur dimâğ cihetinden olursa kuvvet-i ḥassâse za‘îfe (16) olduğundan olur ve bögrekler cihetinden olursa ol ‘uzvlar (17) ‘alîl oldukları için olur mi‘de cihetinden olursa sū’-i hazmdan

38a

(1) olur ve ğâhî dimâğ cihetinden olan nuğşân urmağdan (2) ve düşmekden dağı olur şol sebab ki esâfil-i bedende yâ- (3) hûd cümle-i bedende nefh bulunmadığından evvelâ ol a‘zânîñ (4) yâ ziyâde şovukluğundan yâhûd ziyâde ısıcağığundan ve yâhûd (5) ziyâde kuruluşundan neş’et ider zîrâ nefh intişâr-ı âlete mu‘în-i (6) kavîdir hattâ bir kimsenin batnında elem vermeyecek mertebe rîh (7) olsa kıvâm-ı âlete sebab rûh ve rîhtir ki meniden ve âlet-i menîye (8) meşârik olan a‘zâdan münba‘iş olur ḥarâret ve bürüdetiñ (9) ifrâtları ise rîhiñ mu‘tâdlarıdır zîrâ bürüdet ol rîhiñ (10) tevliğini men‘ ider ve ḥarâret māddesini taḥlîl

ider ve dahı şol (11) sebebler ki a'zâ-yı meniye mücâvir olan 'uzvdan neş'et eyleye (12) bevâsîre mübtelâ olup maḳ'adından mühimmler kesilmek ile yâhûd (13) maḳ'addan bir elem işâbet itmekle ol maḥallde olan siñirin mutaẓarrır olduğundan (14) zekeri hareketden 'âtlı olur zîrâ kim ol siñir maḳ'adın 'adalesi ile (15) qaḏîb beyninde müşterek olmağla zeker dahı mutaẓarrır olup hareketden (16) kalur erbâb-ı teşrîh taşrîhleri üzere âlet-i cimâ' olan (17) zekeriñ hiss ve hareketi andan neş'et iden meger maḳ'ada gelen

38b

(1) siñiriñ şu'besindendir ki ol siñir insânda 'us'us Türkce (2) kıyruk şorkunı didükleri eñ âhir fıkradan biter bir tek (3) siñirdir ibtidâ'-i maḳ'ada ulaşur maḳ'addan erkekde qaḏîbe (4) nisvânda 'unuḳ-ı rahme ulaşur ma'lûm ola ki bedenden insânda (5) olan siñirlerin aşlı otuz sekiz çift bir tekdir nuḥâ'dan biterler idi (6) çifti dimâğdan baḳiyyesi boyundan 'us'usa inince otuz 'aded (7) fıkra kemikleri içinde olan nuḥâ'dan çift çift bitüp bedende (8) münteşir olurlar ancak eñ âhirde mezkûr siñir tek biter fetebârek-Allâh (9) aḥsenü'l-hâlıkîn ve gâh olur kuvve-i vâhime cimâ'ın nuḳşânına yâhûd (10) bi'l-küllîye fıkdanına sebep olur sultânlar yâhûd kibâr-zâde olan (11) muhteşeme ḥatunlar nikâhına mâlik olan kimesneler gibi ki kuvve-i vâhimeleri (12) anlar ile mücâma'atı umûr-ı 'azîmeden 'add itmekle ibtidâ'-i emrde cimâ'a (13) kudretleri olmaz ve ba'z ḥatunları ricâl ile imtizâc itmeyüp (14) ṭabî'atlarında nev'en buğz ve ḥakâretleri cây-gîr olmağla mâni'-i ülfet (15) olup mücâma'atda kudret bulunmaz ve ba'zı kimesneler dahı (16) kendülerinde cimâ'a 'adem-i kudret mülâhaza iderek ol (17) ma'ni-i kuvvet-i vâhimelerinde rûsûḥ bulup cimâ'a kıâdir olamaz

39a

(1) nâmıḳu'l-ḥurûf faḳîr ol meşrebde çok aḥmaḳlar gördüm (2) ba'zıları dahı ol ḥuşûşda meshûr olmak vâhimesine (3) düşüp baña sihr itdiler benim recüliyetim gitdi ḥatırasıyla (4) cimâ'dan kalur bağı ol tâ'ifedendir ba'zı kimesneler dahı (5) birkaç zemân cimâ'ı terk idüp ḥatırlarından ârzü-yı (6) cimâ' devr olmağla nefsleri ḥâlet-i cimâ'ı unutup (7) âletleri dahı münḳabız olmağla ṭabî'atları tevliḏ-i meniye ihtimâm (8) itmez olurlar evlâdını südden kesen ḥatunlarıñ ṭabî'atları (9) süd tevliḏine ihtimâm itdiği gibi anıñ gibi kimesneler (10) tedricile mücâma'ata sa'y itseler kudret ḥâşıl iderler pes (11) ṭabîbe vâcib olan bâhiñ nuḳşânı esbâbını ve a'zâ-yı (12) mezkûreniñ aḥvâlin bilüp müdâvât-ı lâzimesine başîret (13) üzere mübâşeret ide zîrâ her marazıñ devâsı zâlike'l-maraz (14) esbâb ve 'alâmâtı ile ber-hôş bilindükden sonra mümkün olur (15) evvelâ nuḳşân-ı bâha sebep qaḏîbiñ istirḥâsı ve siñirleriñ şovuklığı (16) olursa hareket ve kıvâm bulduğundan bilinür gâh olur (17) meni vâfir olur sehlü'l-ḥurûc olur ammâ kıvâm bulunmadığı ecilden

39b

(1) intişârsız inzâl vâkı' olur eger sebep huşyeteynde (2) ve a'zâ-yı menîde olup bürüdetlü[gi]nden olursa menîniñ (3) 'usret ile hurûcı ve lemslerinin şovuklığından bilinür (4) ve eger yübüsetlerinden olursa bedeniñ neḥâfeti ve menîniñ (5) kılleti ve hurûcınıñ 'usretinden bilinür ve eger sebep kebedde (6) olursa kıanıñ ve şehvetiñ azlığından bilinür ve eger yürekden (7) ise intişârıñ azlığından bilinür bu şüretde daḥı (8) kıvâmsız inzâl bulunur eger dimâğdan ise ḥavâss (9) aḥvâli ile istidlâl olunur darbe ve saḳtdan olanlar (10) ma'lûmdur ve eger esâfil-i bedende nefhiñ kılletinden ise sâ'ir (11) a'zâ ve kuvâ selîme olup za'f ancak intişârda (12) olduğundan bilinür ṭabīb-i lebîbe cümlesi hüveydâdır **bâb-ı** (13) **faşl-ı şâliş** bâh nuḳşânınıñ ba'z mertebe mu'âlecâtı (14) beyânındadır bu maḥallde mu'âlece huşûş daḥı bir miḳdâr iş'âr (15) olunmaḳ münâsib olmaḡla 'alâ ṭarîḳu'l-icmâl taḥrîre taşaddî (16) olundu ma'lûm-ı ūl'l-ârâdır ki 'ilm-i ṭıbb evvelâ (17) ve bi'z-zât iki kısma münḳasım olup bir kısmı ol fenn-i celîleniñ

40a

(1) 'ilmiyyesini bildürür ve kısım-ı âḥer 'amelîsini ifâde ider anlara (2) cüz'-i nazârî ve cüz'-i 'amelî dirler ikisi daḥı 'ilmdir ya'nî (3) cüz'-i nazârîsinden ol fenn-i şerîfiñ kavâ'idine 'ilm (4) ḥâşıl olur meşelâ ṭıbbiñ mevzû'ı beden-i insân olduğu (5) bilmek ve 'anâşır-ı dört ve mizâc-ı toḳuz olup biri (6) mu'tâddan mâ-'adâsı ġayr-i mu'tâddan olduğundan ve a'zâ (7) iki nev' olup birine müfred ve birine mürekkeb itlâḳ olduğına (8) kezâlik emrâz daḥı iki nev' olup biri müfred ve biri (9) mürekkeb i'tibâr olunup müfredi daḥı üç kısım olmaḡla (10) sū'-i mizâc ve emrâz-ı terkîb ve teferruḳ-i ittişâl didükleridir (11) ve ḥummayât sū'-i mizâc kısmından olup üç nev' olmaḡla (12) yevmiyye ve 'afine ve dıḳḳıyye ta'bîrlerine ve sū'-i mizâc istilâsından (13) bâha daḥı za'f ṭarî olduğına ve bunlarıñ emşâli kavâ'id (14) 'ilm cüz'-i 'ilmiden ḥâşıl olur ve cüz'-i 'amelîsinden ebdân-ı (15) nâsdan bu 'illet zuḥûr eyledükde anıñ tedbîrine ne keyfiyyet ile (16) mübâşeret olunmaḳ lâzım idüğüne 'ilm-i ḥâl olur meşelâ mâ-naḥnu (17) fîhde za'f-ı bâhdan neş'et itdiği bilindüğü şüretde

40b

(1) anıñ esbâbını izâle itmeniñ ṭarîḳi bilinür bundanşoñra cüz'-i (2) 'amelî daḥı iki kısma münḳasım olup biri şıḥḥat ḥıfzını bildürür kim (3) esbâb-ı sitte-i zarûriyyeye ri'âyet ile ḥâşıl olur ve kısım-ı âḥeri (4) 'ilâc aḥvâlini ifâde ider 'ilâc daḥı bi'l-ittifâḳ üç şey' (5) ile ḥâşıl olur tedbîr ile ve edviye isti'mâl ile (6) ve a'mâlyad ile ya'nî ḳan alup ve ḥacâmet itmek ve yara vire (7) şarmaḳ ve anlarıñ mişlî el işlerin bilmek ile olur pes tedbîr diyü (8) ıstılâḥ-ı eṭibbâda esbâb-ı sitte-i zarûriyyede taşarrufa dirler (9) muḳaddemâ zıkr olundığı üzere ol altı sebebeden biri ebdân-ı (10) ḥayevânâtı ihâṭa iden hevâdır ikinci ġidâ ile mâ'dır üçüncü uyḡu (11) uyḡu uyumaḳ uyanıḳ ṭurmaḳ dördüncü ḥarekât ve sükûn-ı bedeniyye- (12) dir ki gezmek ve ata ve 'arabaya ve ḳayıġa binmek ve oturuḳ sâkin olmaḳ gibi (13) beşinci

harekât ve sükûn-ı nefsanîyedir gâzab ve feraḥ ve ḡamm ve ḡuşsa ve elem ve (14) hacâlet çekmek gibi altıncı istifrâḡ ve ihtibâsdur bevl ve berâzıñ (15) ve aḥlât-ı rediyyeniñ iḥrâc-ı ve ḡabs olunması gibi bu altı sebep zarûriyyât-ı (16) ḡayâtdan olmaḡla esbâb-ı sitte-i zarûriyye didiler ḡıfz-ı şıḡḡat ve izâle-i (17) maraẓda elbetde bu esbâb ‘alâ-mâ-yenbaḡı taṣarrufuna muḡtâcdır ‘ilâc bâbında

41a

(1) ḡôd bu sebebleriñ keyfiyyet cihetiyle taṣarruflarında ḡükm hemân mu‘âlece (2) gibidir lâkin aralarında ḡıdâ için maḡşûş ḡükkâmlar vardır ki maḡallinde (3) yazılmışdır devâyla ‘ilâc itmek daḡı üç kâ‘idesi vardır (4) biri ol devânıñ keyfiyyeti ihtiyâr olunmaḡ lâzımdır ki mu‘âlece (5) olunmaḡ maraẓ ḡanḡı nev‘dir bilindükdenşoñra *el-emrâẓ tedâvi* (6) *bi’z-zıdd* feḡvâsı üzere ol maraẓ bârid ise devâ-i ḡârr ve eger (7) raṡb devâ-i yâbis ihtiyâr olunur ikinci ol devâ ḡanḡı derecede (8) olmaḡ lâzımdır ve ḡaç dirhem aḡz olunur vezni ve derecesiniñ (9) keyfiyyet ihtiyâr olunmalıdır üçüncü emrâẓ evḡât-i erba‘ası (10) bilinüp her bir vaḡte ne ḡüne devâ isti‘mâl olunmaḡ lâzımdı[r] anıñ (11) kâ‘idesi bilmekdir evḡât-i erba‘a didükleri her maraẓıñ ibtidâ’sı (12) ve tezâyüdi ve intihâ ve inḡitâṡtır ki ‘ilâcları mütefâvitdir (13) ve'l-ḡaşıl ḡaçan nuḡşân-ı bâḡı mücib olan sebebi bilse ol (14) sebebiñ izâlesine ihtimâm vâcibdir ki eger sebep-i nuḡşân (15) a‘zâ-yı re‘îsede ya‘nî kebed ve dimâḡ ve ḡalbde olup sū‘-i (16) mizâc-ı bârid ‘urûẓ ise şaḡiḡu'l-eczâ’ olan Meṣrûḡiṡusdan (17) enfa‘ ‘ilâc olamaz a‘zâ-yı re‘îseden mâ-‘adâ sâ‘ir ‘uzv daḡı ‘âriz

41b

(1) olan sū‘-i mizâc ıṡlâḡında şaḡiḡu't-terkîb olan Meṣr[üḡiṡus] ‘acibü'n-[ne]f‘dir ve devâ-i (2) misk ve tiryâḡıñ daḡı ol ḡuşuşda menfa‘atleri muḡarrerdir eger sebep-i (3) mezkûre yalnız cigerde ise devâ-i kürküm ve emrûşiyâ ve sencerniyâ mişlî (4) devâlar vireler devâ-i kürküm Ḳânûnda aşfer ve ekber nâmı ile iki dürlü (5) taḡrîr olup sehlü'l-me‘âḡiz olmaḡla bu kitâbda aşferi ihtiyâr (6) olundu ve ekberini daḡı murâd idenler maḡalline mürâca‘at eylesünler şıfat-ı (7) devâ-i kürküm aşfer sünbül-i ṡîb mürr-i şâfî seliḡa ḡuşṡ fiḡâḡu'l-idḡir (8) dârḡin za‘ferân her birinden ‘ale's-seviyye aḡz ve saḡḡ olup üç (9) aḡra keffi alınmış ‘asel ile ma‘cûn idüp bir mişḡâl isti‘mâl ideler ba‘z (10) nüṡhada sünbüle bedel nârdîn vâḡi‘ olmuş nârdinde daḡı ihtilâf (11) muḡarrer ancak Türkce ḡetük otı ve kedi otı ta‘bîr olunan esârûn (12) olduḡı muḡtâr-ı kibârdır mürr-i şâfî bir ḡün bir gice müşelleşde ıṡladup (13) ba‘dehu zamm oluna **şıfat** ma‘cûn-ı emrûşiyâ budur Şeyḡiñ muḡtârıdır (14) düḡû Türkce beyânı ḡâvuc tuḡmıdır kemmûn-ı Kirmânî ‘ud-ı belesân seliḡa ḡardemânâ (15) fiḡâḡ-ı idḡir kerefs bezri her birinden bir dirhem dâr-ı fülful ḡuşṡ ve (16) fülful-i ebyâz her birinden yarım dirhem mürr-i şâfî üç dirhem defne yimişi (17) on ‘aded egir ve za‘ferân her birinden ikişer dirhem cümlesin saḡḡ

42a

(1) olunup üç ağra keffi alınmış bal ile ma'cün idüp (2) kabuklu funduk miqdârı isti'mâl idüp üzerine ısıcağ (3) şu içeler ma'cün-ı sencerniyâ Kânûnda nüshası müte'addid bulunmağla (4) bu terkîb ihtiyâr olundu **şifati** kunduz hayâsı afyûn dârçîn (5) mû fû dükû esârûn her birinden onar dirhem ve fülful dâr-ı fülful (6) mürr-i şâfî kınne kışt her birinden altışar dirhem ve za'ferân üç bucuğ (7) dirhem zencebîl on dirhem mey'a-i sâile otuz dirhem (8) düstûr-ı sâbık üzere ma'cün olup altı aydan sonra (9) isti'mâl olunur miqdârı fülfulden mişkâle degindir ve bu (10) ma'cünüñ tılâ olunup ve ferzice kılınmak ile dahı menâfi'-i 'adîdesi (11) yazılmışdır ve eger sebab-i nuşşân mi'deniñ sū'-i hâzmından (12) ise takviyetine sa'y oluna ve eger za'f-ı külliden ve ev'ie-i (13) meniden ise anlarıñ takviyeti lâzımdır ammâ ekşeriyyâ işhânla olur (14) ya'nî at'ime-i hârre ve edviyeden hârâret ve ruṭûbete mâ'il olanları (15) isti'mâl olunup bele ve belden aşağı bögrekleriñ üzerine (16) ve kısıklarına edhân-ı hârre temrîh oluna bi-'aynî sürte zîrâ (17) zâhr ve külliyi işhân itmek takviye-i bâha sebebdır süsen ve bân

42b

(1) ve zanbağ yağları mişilli ısıcağ yağlar ihtikân dahı olunur Necîbü'd-dîn (2) Semerkandî aleyhi'r-raḥme kırtım ve acı bādām ve fustuk ve kışt (3) yağların medh eylemiş anlar ile teşhîn olundukdan sonra yine (4) at'ime ve edviyeden vaşf olanları isti'mâl oluna 'ale'l-ḥuşûş (5) ağdiyeden hârârete mâ'il olup gıdâsı keşir ve müvellid-i riyâh (6) olan enfa' olduğu in-şâa'llâh te'âlâ 'an-ḳarîb zıkr olunur (7) hōş koḳulu ve murattıb olan atyeb devâlarıñ dahı dimâğ takviyetinde (8) 'ızam-ı nef'i vardır buruna çekmek ve dimâğ üzerine tılâ (9) itmek ile nef'i müşâhede olunur eger sebab-i nuşşân esâfil-i bedende (10) nefhiñ kılleti ise tefahḥuş oluna ve eger şovukluğñ şiddetinden ise (11) edhân-ı hârre ile laṭîf delk olunup dârçîn mişilli (12) müsahḥhin şey'ler isti'mâl olunup ve gıdâlarına ḥubûbât minfâḥa zamm (13) olunur şoğan ve bakla ve bögrölce ve noḥûd gibi ve eger (14) sebab a'zâ-yı ḳadîbiñ şovukluğu ve istirḥası olursa kibâr-ı (15) eṭibbâ-i müte'ahḥirîn Mir'ât-ı Şifâ mü'ellifi İbn Ḥakîmü'd-dîn Hüseyin 'aleyhi'r-raḥme (16) meşâne 'illeti maḥallinde bir devâ-i istirḥâ için yazılan müdâvât (17) ile mu'âlece oluna diyü ta'yîn buyurup kışt ve bân ve nârdîn

43a

(1) ve gayrı yağları temr-i Hindîye teşebbüh itmişdir bu ma'cün dahı ol (2) ṭabîb-i lebibûñ muhtârâtındandır helyûn tuḥmı ve şekâḳul Türkce (3) mühr-i Süleymanî dirler ve zencebîl her birinden beşer dirhem tûderîler (4) ya'nî kuş etmegi didükleri iki nev' otuñ tuḥmları (5) ve behmeneyn her birinden üçer dirhem kırtım tuḥmın harîz dahı (6) ıtlâḳ olunur Türkce isver tuḥmın ve şalgam ve hâvuc ve (7) ve ṭurp ve ısırgan dikenî tuḥmları ve şu teresi

didükleri (8) circîr tuhmı ve habbu'r-reşād ve lisān-ı 'aşāfir her birinden ikişer (9) dirhem pişmiş yabān şoğanı üç dirhem penîr şekeri kırk (10) beş dirhem aḥz olunup ve saḥḥ olunup bir ḳā'ide 'asel ile (11) ma'cūn olur isti'mālî beş dirheme degin taḥrîr olunmuşdur (12) ve eger kıllit-i nefḥiñ sebebi ḥarāret istilāsından ise (13) tebrîd ve ta'dîl ile mu'ālece olunur müberreden yüzüne ḳomaḳ (14) ve müberridāt ile tılā itmek gibi ve bürüdeti ve nefḥi olan (15) şey'ler isti'māl olunmaḳ gibi meşelā emrūd ve ekşi ḳara tūt ve baḳla (16) ve süd ve yoḡurd her ḳangısı ele girer ise müdāvemet (17) ideler ve eger sebeb-i nuḳşān za'f-ı bedenden neş'et itmiş

43b

(1) ise muḳavvî gıdālar ile taḳviyet olunmaḳ lâzımdır isfîdbā- (2) cāt ve maṭbūḥāt ve āşūbe ve kebābāt ve herāyis ve beyāz yumurta (3) mişilli ve süd ve tereyaḡı ve ḥālîş buḡday etmegi ve ḥubūbdan (4) bādām ve fustuḳ ve cevz ve nārcîl mişilli ḥubūbāt isti'māl eyleye (5) ve istiḥmām-ı münāsib ile istiḥmām eyleyüp ba'dehu sūsen ve bān (6) yağları gibi muḳavvî yağlar tılā ideler el-ḥāşıl ḳuvve-i bāḥ taḥşîlinde (7) aḡdiye her vechle edviyeden 'umdedir zîrā serî'u'l-hazm (8) ve keşîrû'l-gıdā olan ta'āmlar şürût ve ḳuyūdî ile yinse iştiḥā (9) kemālinde olduḡı maḥallde mübāşeret olunup iştiḥādan ba'idde (10) variken ferāḡat olunsa ve müte'addid olmasa hazm-ı kāmîl olmaḡile (11) mādde-i menî ḥāşıl olur ancak gıdāların ve devāların mehmā- (12) emken ṭabî'atları ve ḥāşşaları bilinmeḡe lâzımdır muḳavvî-i bāḥ olan (13) eşyā' üç ḥaşlete cāmî' olur andan keşret-i gıdā ve tevîd-i (14) riyāḥ ve ḥarāret-i ḡayr-i muzırra ḥāşıl olur ol aḥvāl bilinmek ile (15) münāsib olanları ihtiyār olunup bāḥa muzır olanları ictināb (16) oluna ve daḡı imtilādan ve keşret-i şürb-i mā'idēden şaḳına ve keşret (17) ile cimā'dan ve istifrāḡdan ḥaddden ziyāde faşd ve ḥacāmet

44a

(1) ve ishālden ve bunlardanşoñra cimā'dan ihtirāz ideler (2) 'ale'l-ḥuşūş infî'ālāt-ı nefsāniyyeden hemm ve ḡamm ve ḡuşşalar ve elem (3) gibi infî'ālāt ki menîye degil cesedi ifnā ider andan rehāya sa'y (4) ideler ve daḡı taḳviyet-i cimā' bābında gūnā-gūn gıdālar ve müfred (5) ve mürekkeb devālar yazmışlardır ki cem' ve tertîb olunsa (6) başḳa mücelled olmaḡa muḥtācdır ancak bu maḥallde lâzım olan müfredāt (7) ve mürekkebātın birer miḳdār taḥrîr ve taḳrîr olındı **el-edviyetü'l-** (8) **müfredetü'l-bāhiyye** bāḥa ḳuvvet viren müfredātın ba'zısı tuḥmlar ve (9) ba'zısı ḥubūbāt ve ba'zısı lübūbāt ve ba'zı şümūḡāt ve ba'zısı (10) ḳabuḳlar ve ba'zısı otlar ve ba'zısı köklerdir evvelā tuḥmlardan şalgām tuḥmı (11) ve laḥana tuḥmı ve ısırgan ve hāvuc ve helyūn ve ṭurp tuḥmları ve tere (12) ve kerefs 'ale'l-ḥuşūş fuṭrāsāliyyūn didükleri mi'de-i nevāş tuḥmları (13) ve bi't-ṭab' anlarıñ emşālî tuḥmlar muḳavvî-i cimā'dır yalnız her biri bi'l-münā- (14) sebe birkaç mecmū'an isti'māl olunur ve ḥubūbātın noḡūd gibi (15) ve bögrölce ve simsim ve büber ve dār-ı fülful ve

ķākūle ve ķabbu'l-bān (16) ve ķabbu'l-fūlfūl ve ķabbu'z-zelem ve daķı anlarıñ emşālidir lūbūbātđan (17) funduķ ve fustuķ ve elsinetū'l-‘aşāfir ve ķabbu'l-ķađrā mişālidir

44b

(1) sūmūğlardan keşirā ve ħillīt mişlīdir ‘ale'l-ķuşuş ħillīt (2) ħārr ve minfāķ olmağla mebrūdu'l-mizāc bir mişķālin meybuħtec ile (3) içse nef in ‘azīm olmaķ üzeredir ķuşūr cinsinden olanlar (4) kırfe ve dārċin ve besbāse mişillidir ve otlardan ħasek (5) ve tālīsfer didūkları otlar mişillidir uşūl cinsinden (6) olanlar lūf kōki ve behmenān ve zūrūnbād ve ķuşt-ı ħulv (7) ve şa‘leb ve helyūn kōki ve şekākūl ve zencebīl ve ħavlencān ve ‘ākır- (8) ķarĥā ve aşl-ı ħasek ve şoğan mişillidir ķuşūşen pişmiş ola (9) ħāşşaten lu‘be-i Berberiyye didūkları otuñ kōki ħarāret-i şarāb (10) gibi cemi‘ bedeni teheyyūc ider diyū Şeyĥ-i re‘īs taşriĥ itmişlerdir (11) ve su‘d daķı şūrben ve meshen nāfi‘ olmaķ üzeredir ammā ħayevānātđan (12) seķankūr şūhret-şī‘ārdur Şey‘hiñ muĥtārı üzere ķuyruğıñ (13) dibi ve göbegi ve bögrekları raşad olunduķda ekdiklari ‘ıtrı (14) isti‘māl olunur kezālik verel didūkları ħayevānıñ yalnız (15) tuzı ta‘yīn olunmuşdur ve cümle adı beyān ħayevānātıñ (16) dimāğları ķuşūşen serçe beyni ma‘rūfdur keçi ve ķuzı (17) ķuşyeleri ve cümle ekl olunan ķuşlarıñ ķuşyeleri

45a

(1) ķuşūşen ĥorūs ķuşyesi ve cigeri ve semuz tavuķ (2) cigeri ola muķavviyātđandır Şeyĥ-i re‘īs öküzüñ zekeri (3) ħavāşş mecrāsına cārī ve deve kōşeginiñ māyesi ‘acībū'l- (4) fi‘ldir dimişler ve ba‘ż kibār esediñ ķuşyesi daķı (5) ‘acībū'l-fi‘ldir dimişlerdir yılan balığı ve yengec muķavviyātđandır (6) olmaķ üzeredir bunlardan mā-‘adā her nev‘de muķavviyāt (7) ekşer min en yuĥşādır tabīb-i ħāzık meşveretiyle mezkūrātđa (8) münāsib olan müdāvemem olunur ammā edviye-i mürekkebe-i (9) bāhiyyeden kırmız ve ferrūĥ yāķūtı ve sā‘ir cevāhir ma‘cūnları (10) mişilli zī-ķıymet olan ma‘ācīn şūhret-şī‘ārdur ammā her kese (11) anlarıñ taĥşīle ‘usr olmağile sehlū'l-me‘āĥiz olanlardan emzice-i (12) muĥtelife münāsebeti ile birkaç terkīb taĥrīrine ihtimām olundu (13) tā ki bu bābđa mu‘ālece mübāşeret idtiler emzice teĥālūfi ile (14) müdāvātıñ daķı muğāyeretini bilüp kendü mizāclarına (15) münāsib olan mu‘ālecātı taĥşiline sa‘y ideler ve ibtidā‘en mizāclarını (16) i‘tidāle getürmege sa‘y idüp ba‘dehu münāsib olan muķavviyāt (17) aĥzına mübāşeret eyleyeler zīrā muķavviyātđan her mizāca muvāfık

45b

(1) olur ma‘cūn azdır ancak zūhūruna binā‘en ekşeriyyā ıtlāk (2) üzere muķavviyāt yazılmışlardır Meşrūdīŧūs ve felāsife ve belāzur (3) ma‘cūnları mişilli bunlar fi'l-ĥaķīķa muķavviyātđandır ancak mizācları (4) ħarāret üzere olanlara münāsib olmaz nitekim sū‘-i mizāc-ı (5) bārid beyānında zıkr olundu **tedbīrū'l-emzicetū'l-ĥārre** (6) Şeyĥ-i re‘īs Kānūnda

Kitāb-ı Şālīşde yigirminci fennden evvelki (7) maḳālede za‘f-ı bāh mu‘ālecātını vüçūh-ı ‘adīde ile (8) taḥrīr olunup ḥuzzāk-ı eṭibbāya i‘timāden emzice-i muḥtelifeyi (9) ta‘yīn ve tefrīk eylemişlerdir ammā kibār-ı mü‘ellifinden fāzıl (10) feylesūf Ebū'l-Ḥasan Sa‘d bin Hībe Dürre-i Ferīde nām te‘līfinde her (11) mizāca muvāfiḳ olan mürekkebātı başka başka taḥrīr eylemişlerdir (12) anlaruñ taḥrīrleri üzere ba‘zı sehlū'l-me‘āḥiz olanları tercüme (13) olundu bu sehlū'l-me‘āḥiz olan terkibe müdāvetmet ḥārru'l-mizāca (14) keṣīrū'l-menfa‘at olmak üzeredir **şıfatı** otuz dirhem ḳudret (15) ḥelvāsı ve bir rıtlıyun yüz otuz dirhem ḥālīş süd ile (16) ḳoyulunca āheste ṭabḥ idüp her gice uyḳuya yatacaḳ maḥallde (17) iki mil‘aḳa ve ‘ale'r-rīḳ kezālīk iki mişḳāl isti‘māl ideler

46a

(1) mil‘aḳa devāda bir mişḳāl ve ‘aselde dört mişḳāle ıtlāk olunduḡı (2) muḥtār-ı kibār-ı eṭibbādır ol eṣnāda ekṣer ḡidāları şoḡan (3) ile terbiyye olunmuş tāze balıḳ ola ısıcaḳ iken ekl idüp üzerine (4) meybuḥtec içeler **devā-i āḡer** iki rıtl şıḡır südüne yigirmi dirhem (5) ḳudret ḥelvāsı ve yigirmi dirhem nebāt şekerı ilḳā olunup ve nerm (6) āteşde ‘asel gibi revāk olunca ṭabḥ ideler miḳdār-ı isti‘mālī (7) yigirmişer dirhemdir ‘ale'r-rīḳ mübāşeret oluna **devā-i ḥasek** (8) daḡı maḥrūrū'l-mizāca münāsibdir ki Ḳānūnda Şeyḡ-i re‘īs daḡı zıḳr (9) itmişdir ḥaseke Türkīce demir dikenı ve çöbān ḳalkıdan dirler bir dikenli (10) otur anda tāzesinden bulunmazsa ḳurusundan aḡz idüp (11) kifāye miḳdārı ṭabḥ ideler ba‘de't-taṣfiye şeker ile ḳıvām virüp (12) ‘ale'r-rīḳ iki mişḳāl isti‘māl ideler ve üzerine bir kāse (13) ısıcaḳ süd içeler **tedbīrū'l-emzicetū'l-ḥārretū'l-yābise** ve eger mizāca ḥarāret (14) ile yübūset daḡı ḳalbe inmiş olsa aḡdiye ve edviye- (15) den muraṭṭıbe olanlara müdāvetmetden mā‘adā ḥammām-ı muraṭṭıb (16) ve āb-zenler ve edhān-ı bāride tılası ile mu‘āleceye sa‘y ideler (17) ammā ol güne mizāciñ tarṭibi ḡāyet müşkildir ḥazāḳat-i

46b

(1) ṭabībe ‘ināyet-i Rabbānī refāḳatine muḥtāc olur v'allāhū'l-muvaffaḳ (2) **tedbīrū'l-emzicetū'l-bāride** bürüdet ḡalebesinden neş‘et (3) iden nuḳṣān-ı bāhiñ ‘ilācında aḡdiye ve edviye-i ḥārre taḡşīline (4) sa‘y olunur luṭf-ı Ḥaḳḳ ile ol nev‘iñ ‘ilācı āsāndır bu ma‘cūn (5) fāzıl-ı mezbūruñ muḥtārātındandır **şıfatı** şekāḳul ve bezr-i circīr ve tūderī-i (6) aḡmer ve ebyaz zencebīl fūlül her birinden ikişer dirhem serçe dili (7) ve ḡünlük her birinden birer dirhem aḡz ve saḡḳ olunduḡdanşoñra cevz (8) yaḡıyla ovulup ıslāḥ olunur ve bir dirhem serçe beyni olup (9) aḡşām ve şabāḡ birer mişḳāl isti‘māl oluna **terkīb-i āḡer** bezr-i circīr ve bezr-i (10) başal ve bezr-i şalgām ve nāñḡāḡ bezr-i helyūn ve şekāḳul her birinden beşer dirhem (11) fūlül ve dār-ı fūlül ve zencebīl ve tūderī-i ebyaz ve aḡmer ve laḡm-ı şekāñḳūr (12) ve şa‘leb her birinden ikişer dirhem aḡz olunup ve saḡḳ olunup üç (13) aḡra keffi alınmış ‘asel ile ma‘cūn idüp andan birer mişḳāl isti‘māl şedd (14) **tedbīrū'l-emzicetū'l-bāridetū'r-raṭbe** mizāclarına bārid ve raṭb (15) olan kimesnelerin menīleri raḳīḳ olup ‘inde'l-

cimā' vāfir çıkar (16) ammā ekşer mevlūd ve münsell olmaz sâ'ir 'alāmâtı ma' rifetdir bu ma' cūn (17) bārid ve raṭb olan emziceye muvāfiqdır **sıfatı** bir ḥurf ḥabbu'z-zelem

47a

(1) simsim-i muḳaşşer her birinden ikişer dirhem na' na' on dirhem ḥuṣa- (2) 's-ş'a leb beşer dirhem bezr-i helyūn ve bezr-i circir ve bezr-i şalgām (3) ve bezr-i hāvuc serçe dili her birinden onar dirhem ıştırğan tuḥmı (4) ḳuṣṭ-ı ḥulv her birinden beşer dirhem şeqākul ve laḥm-ı seḳanḳūr ve milḥ her (5) birinden onar dirhem ve üç eczā' aḡra 'asel ile ma' cūn idüp (6) birer mişḳāl tenāvül idüp ve üzerine şovuk şu içeler **bu daḥı** (7) **terkīb-i āḡer** circir bezri ve bezr-i şalgām ve bezr-i başal ve bezr-i ṭurp (8) ve bezr-i helyūn ve bezr-i yonca ve hāvuc tuḥmı ve ḥabbu's-şanevber ve ḥabbu'l- (9) ḳılḳıl ve ḥabbu'z-zelem būzīdān ḳuṣṭ-ı ḥulv ve zencebīl ve lisān-ı 'uṣfūr (10) ve şeqākul behmeneyn ve dār-ı fūlfül her birinden 'ale's-seviyye aḡz ve saḡḳ (11) olunup üç aḡra keffi alınmış bal ile ma' cūn idüp ikişer (12) mişḳāl tenāvül idüp ve üzerine bir kāse nebīz içilse 'acā'ib (13) müşāhede olunur ve yine Dürretül-Ferīde şāḡibi yazdığı üzere (14) ḥillīti 'asel ile ma' cūn idüp bir mişḳāl isti' māl idüp (15) ve üzerine bir kāse nebīz içseler her bir isti' mālde iki sâ'at (16) mürûrunda te'şiri zuhûra gelüp 'acā'ib müşāhede ideler (17) ve daḥı taḳviyet ḥuṣûşında ba'zı ihtikānlar ve mesûḡlar yazmışlardır

47b

(1) taṭvīlden ictināb olunup anlar maḡalline ḡavāle olundu (2) **muḳavviyāt min ḡayrı ekl ve's-şûrb** ve cimā' a 'anānet iden aḡvālden (3) ba'z muḳavviyāt daḥı insānıñ mûcāma'atını yāḡūd ḡayevānātıñ (4) müsādefetlerini görmektir ol ḡuṣûşda görüldüğü gibi elbetde (5) mûcāma'atıñ lezzetini mûlāḡazası taḳviyet bā' iş olur kezālik (6) mûcāma'at bābında te'līf olan kitāblar ḳirā'at olunduḡda 'ale'l- (7) ḡuṣûş muṣavvir olup ḡünā-ḡün hey'etler ile muvāşalat gösterilmiş (8) müşāhedesı meḡmā-emken nedreti olanlara taḳviyet getürür ve daḥı (9) cimā' a mûte'allıḡa olan ḡikāyetler ve ol ḡuṣûşda ḡavīu'l-iştihā (10) olan kimesnelerden naḡl olan rivāyetler ve nisvānıñ yāḡūd (11) maḡbûblarıñ nefaḡāt-i raḡīḡeleri cümle muḳavviyātdandır arḡa üzerine (12) yatup uyumaḡ gerḡi min-vech muḡırrdır ammā cimā' a mu'īindir dimişlerdir (13) ve kezālik ḡasıḡı tırāş itmek şehveti teḡeyyüc ider anıḡcün tecerrüd ihtiyār (14) iden zāhidler ḡasıḡların ustura ile tırāş itmeyüp āḡer tedbīr (15) ile tanzīf iderler zīrā usturaniñ ol 'uḡv üzerine mürûrı (16) ḡan cezb itmekle ḡarāret ve şehveti taḡrīk ider anıñ içün ḡasıḡı (17) tırāş itmek zekeri büyüldür başı tırāş itmek insānıñ boynunu

48a

(1) ḡalınlandırır dimişler **faşl-ı rābi'** bāḡı ḡaṭ' idüp gebelige (2) māni' olan eşyā' zikrindedir ṭabībe lāyık olan bāḡa taḳviyet (3) virüp ḡabbla i'ānet eyleyen eşyā'ı bildiği gibi bāḡa nuḡşān (4) viren ve gebelige māni' olan eşyā'ı daḥı bilmektir zīrā insānıñ (5) bu

huşûşda nâfi‘ olan şey’leri belki ihtiyâc ol huşûşda zarr (6) olan şey’leri belki ihtiyâcından ekşer ve evlâ degildir elbetde nâfi‘ (7) olan bilüp taḥṣîline sa‘y itdiği gibi muzırr olanı daḥı bilüp (8) ictinâb lâzımdur ‘ale'l-huşûş mā-naḥnu fihde gâh muzırr olanı (9) isti‘mâl olunmak iktizâ ider ez-cümle gâyet arık olan ḥatunlarıñ (10) ve bi-ḥasebi's-sinn henüz bâliğe olmuş kızlarıñ gebe olmaları kendülere (11) muzırr olduğu ecilden anlarla mâni‘-i ḥabel olur mu‘āmele ile mu‘āmele (12) olunmak lâzımdur ḥattâ Ebû'l-eṭibbâ Buḳrât ve ne güne gebe kaldıkda (13) düşürici devâ virilmelik emr eylemiş tâ kim toğururken helâk olmaya (14) marîze olan nisvânıñ daḥı kezâlik ‘adem-i tevellüdüne sa‘y olunur (15) tâ kim marîz veled vücûda getürmeyeler emrâzdan ba‘zısı mütevâriş (16) olduğu maḥallinde beyân olundu ol huşûşda evvelâ zıkr olduğu (17) üzere hey‘et-i cimâ‘ da gebelige mu‘în olan ef‘âlîñ zıddı

48b

(1) ile mu‘āmele olunup mâni‘-i ḥabel olan edviye isti‘mâl olunur (2) ve'l-ḥâşıl kaṭ‘-ı cimâ‘ ve mâni‘-i ḥabel olan eşyâ’nıñ bilinmesi daḥı (3) me‘zîm olmağile bi-ḥasebi'l-iktizâ tercüme ve imlâ olundu (4) ma‘lûm ola kim edviye ve ağdiyeden cimâ‘ ı kaṭ‘ olanlar (5) iki şınıfdır bir şınıfı menîyi taḥfîf idüp ifnâ ider ve bir şınıfı (6) taḡlîz ve tecmîd eyler pes ruṭûbât kırıdup riyâḥı taḥlîl (7) idenler sedef ve merzencûş ve fûdenec ve fencengüş ve şibt (8) ve ḥarmel ve kemmûn ve şehdānec ya‘nî üzerlik ve şarımşak (9) ve bunlarıñ emşâli şiddet-i ḥarâreti cihetiyle tecfîf-i menî (10) ve taḥlîl-i riyâḥ iden şey’lerdir ve taḡlîz ve tecmîd idenler (11) mercimek ve tarı ve keçi boynuzu ve marul ve semiz otı (12) ve bakla-yı Yemāniyye ve sermak ve anlarıñ emşâli bârid olan (13) eşyâ’dır ki müdāvetleri kâṭi‘-i bâḥ olmağile mâni‘-i ḥabel (14) olmuş olurlar ve buḳûluñ ḡayrı ekşi şey’ler daḥı bâḥa (15) muzırrdır ve sirke ve ḳoruk şuyı ve ekşi alma ve ekşi nar (16) ve summāk ve ḥummāzü'l-ütrüc ve rîbās ve ekşi yoğurt ayrıñ mişilli (17) ve kâfûr ve nîlûfer ve bezr-i ḳaṭûnâ gibi şedîdüt-tebrîd olanlar

49a

(1) ve afyûn ve yebrûḥ mişilli muḥaddir şey’ler kâṭi‘-i bâḥdır bunlardan mā-‘adâ ḳabl- (2) e'l-cimâ‘ isti‘mâl olsa mâni‘-i ḥabel olunur terākîb yazmışlardır bi-ḥasebi'l-iktizâ (3) lüzûmı olmağile anlardan daḥı birkaç terkîb imlâ olundu ez-cümle fûdenec-i (4) cebelî ‘uşâresini ‘inde'l-cimâ‘ zekere tîlâ idüp mer‘e daḥı ba‘d- (5) e'l-cimâ‘ ol ‘uşâreden ferzice getürmek ḥabeli men‘ ider didiler (6) Dürre-i Ferîde mü‘ellifi Sa‘îd bin Hîbe huşûş-ı mezbûrede nisvāndan (7) ḥarru'l-mizâc olup cism-i naḥîf olanlar ile semîne olup bâridü'l-mizâc (8) olanları tefrîḳ eyleyüp ‘ilâc-ı mezkûr ḥarru'l-mizâc men‘ ider ve ammâ (9) semîne olanlarıñ mizâcları ta‘dîl itmekle belki ḥabele mu‘în olur anlara (10) kâfûrı saḥḳ idüp gül şuyı ile ferzice itmek lâzımdır dimişlerdir (11) ve kezâlik vaḳt-i cimâ‘da zekere ḳaṭrân sürmek ‘acîbü'l-fi‘ldir zîrâ (12) nuṭfeyi ifsâd itmekle emzice-i muḥtelifede ‘amelini

işler ve eger müdāvāt (13) olunsa bi'l-küllîye mâni' -i hâbel olmak üzeredir dimişler belesân yağ (14) ve soğan 'uşâresi dağı anın gibidir gârebdır ki bir nev' kavağ (15) adıdur anın yaprağın ve çiçeğini saḥk idüp şu ile içmek ve üç (16) mişkâlin 'avret yine gâreb şuyıyla ferzice itmek kezâlık na' nâ' (17) 'uşâresini getürmek mâni' -i hâbel olur lahana bezri dağı saḥk idüp

49b

(1) getürmek dağı menîyi ifsâd idüp hâbeli men' ider simsim nağ' (2) olunan şuyı dağı içmek mâni' -i hâbelidir dimişler min ğayr tecrîbe i' timâd- (3) sezâ degildir ba' z eṭibbâ bir hatun kırk güne degin 'ale'r-rîk bakla yise (4) 'ömründe gebe olmaz tecrîbe murâd idenler bir tavuğa kırk güne degin yidürsünler (5) yumurdlamaz olur andan bilsünler dimiş bu ma' nâda eṭibbânın taḥrîr (6) itdükleri müfredât ve mürekkebât ekşer min en yuhşâdır ancak bu maḥallde bu (7) miqdâr ile iktifâ ider çünkü bu faşl-ı râbi' de mevâni' -i hâbelde ba' z (8) zikr olundıysa bi-hasebi'l-iktizâ muskât-ı cenîn olan terâkîbden (9) ba' zısı zikr olundu ve münâsib görüldi **muskât** Sa' id bin Hîbe (10) taḥrîri üzere bu terkîb muskât-ı cenîn olmak üzeredir **şifâtı** (11) zerâvend-i tavîl centiyanâ habbu'l-ğâr ve mürr ve kuş ve selîḥa ve fuvve ve aḫtin (12) 'uşâresi ve kardemânâ ve fülful ve müşk-ṭarâmşî' cümle bi's-seviyye aḫz (13) ve saḥk olunup noḥûd miqdârı habblar olunup vaqt-i hâcetde her gün (14) bir mişkâl on güne degin sedef şuyıyla içsün ve sedef ile (15) ferzice ideler ve mer'eniñ göbegine şığır ödi süreler **ferzice** türbûd (16) ve mürr ve ḥarbak ve cāvşîr ile 'ale's-seviyye aḫz olunup şığır ödi ile (17) bellûta itdüreler gerçi kim eṭibbâ bu aḫvâliñ kitmânı ile tavşiyeye

50a

(1) itdiler ammâ bi-hasebi'l-iktizâ bu miqdâr iş'âr olundu me'mûldur ki (2) Ebuḫrâtdan nağl olunduğı üzere ziyâde muḳteẓî olmadıkça a'mâl itmeyeler (3) Ḥaḳḳ te'âlâ muḫyiddîn kulların çâre-i şer' -i mübînden ayırmaya bi-ḥürmet-i (4) seyyide'l-enbiyâ-i ve'l-murselîn **faşl-ı hams** 'uḳr beyânındadır 'uḳr 'aynıñ (5) ve ḳafîñ zammeleri ve râniñ sükûnı ile evvelki bâbdan gebe (6) ol[ma]mak ve veled getürmemek ma'nâsınadır gebe olmayan hatuna (7) veled ḥâşlitmeyen erkek âdeme ikisine dağı 'âḳır ıtlâḳ (8) olunur ricâl ve nisvândan ba' zları bi-emr-illâh te'âlâ bi-hasebi'l-ḥilkâ (9) 'âḳır olup 'ömründe veled getürmezler ve ba' zısı aşl-ı ḥilkât hasebiyle (10) 'âḳır degillerdir lâkin esbâb-ı dâḫiliyye ve ḥâriciyyeden nâşî (11) ba' z sebeb bi'l-küllîye mâni' -i hâbel olmağıle ve yâḥûd gebelige 'usret (12) virmekle ve yâḥûd nisvânda ekşeriyyâ düşürmege bâ' iş olmağıle (13) veled getürmezler Şeyḥ-i re'îs bir maḳâlede cümlesin taḥrîr ve beyân eylemişlerdir (14) pes 'uḳruñ esbâbı hatunların raḫimlerinde yâ erkek âdemlerin zeker- (15) lerinde yâḥûd zeker ve üñşânın menîlerinde yâḥûd âlet-i menî ıtlâḳ (16) olunan a' zâlarında olur yâḥûd mebâdide ya' nî a' zâ-yı re'îse- (17) de olan sebeblerden olur dimâğ ve ḳalb ve kebediñ za' f

50b

(1) oldukları gibi ğamm ve ħūn ve ħavf ve elemden neş'et iden (2) mevāzı' dağı anlara mülhaktır ve dağı başda ħāşıl olan evcā' (3) ve za'f-ı hażm ve imtilā ve dağı esbāb-ı ħāriciyyede vāķi' olan ħatālar (4) gibi ez-cümle meşānelerinde taş tevellüd iden kimesnelerin ba'zısında (5) el-'iyāzu billāh te'ālā devā kār-gīr olmayup zekeriñ ālet tarafı yarılmağıla (6) iħrāc muhtāc olmağın ol 'amelden nāşī a'zā-yı tevlīde zarar (7) işābet idüp māni'-i tevlīd olur kezālik li-'illetihi yumurdalarını (8) çıkarmak yāhūd bi'l-küllīye kesmek yāhūd bi-ḥasebi'l-iktizā enemek (9) didükleri 'ameli icrā itmek anı çoçlarda ve öküzlerde icrā (10) iderler elbetde māni'-i tevlīd olur ve Ebuķrāṭ mezhebinde kulaķlar (11) ardında olan iki tamarları kaṭ' itmek dağı māni'-i nesl olur (12) ammā Cālīnūs ol ħuşuşda inkār itmiştir bāb-ı şālīşde faşl-ı (13) şānīde takfīl olundu ve dağı şol sebebler ki raḥimde ola evvelā sū'-i (14) mizāc-ı bārid olduğı şūretde keşīf olmağıla cirminde olan (15) tamarların ağızları kapanup içerisine ḥayz kanı ve kendü menīsi geregi (16) üzere cārī olamadığından mā-'adā kaçan erkek menīsi dāḥil (17) olsa bürüdet mizācında nāşī ol menī dağı şu virüp ḥabele māni'

51a

(1) olur Şeyḥ-i re'īs ve ittibā' ı şovuk şu içmek dağı raḥimde menī (2) müfsid olur bürüdet irāş ider raḥmiñ bürüdetiniñ 'alāmeti (3) ḥayz kanımıñ kılleti ve geç geç gelüp renginiñ dağı ḥumreti nākış ve kıvāmı (4) tırı ve şulu olduğıdır zīrā tamarları tıtgun olmağıla (5) kanıñ ğalīzini muḥtebes olup raķīķi cārī olur ol ecilden (6) kanıñ rengine dağı nuķşān tārī olur raḥmi bārid olan (7) ḥatunların kaşığında kıl dağı az olur zīrā kılın tevellüdi ḥarāret-i (8) ğarīziyyeniñ te'sīri sebebi ile aḥlātdan munfaşıl olan ebḥire-i (9) duḥāniyyeden olur mesāmmāt-ı beden dağı tırlıkda ve ğeñişlikde (10) mu'tedil olmaķ lāzımdır zīrā bürüdet ise anlara māni' dūr (11) anıñçün kıl az biter ğāḥ olur mizāc-ı bārid cemī' bedene 'amme olur (12) 'alāmeti levn ve lemsden ğayrı 'avārizdan bilinür eger raḥmiñ (13) sū'-i mizācı ifrātla ḥarāret üzere olur ise menī iḥtirāk (14) cihetinden ifsād ider 'alāmeti ḥayzın kılleti ve ḥarāreti ve ğalīzini (15) ve renginiñ siyāḥ olduğıdır ve ğāḥī ḥarāret-i raḥimden cemī' bedene (16) sirāyet eyleyüp ol ḥatunuñ bedeni neḥāfet üzere olur (17) ve göbegi altında kıl çok biter ve eger raḥmiñ mizācında ḥarāret

51b

(1) ile ma'an yübūset dağı menīyi tağlīz ve tecfīf ve ifsād (2) itmekle ḥabele māni' olur 'alāmet-i beden neḥāfet ve ḥayz kanı kılleti (3) üzere olup dā'imā ferc kuru olmaķdur ğāḥ olur raḥim yübūsetinden (4) nāşī kurur riye döner aña vāşıl olan dağı gerçi saçılmış (5) yire düşmüş tuḥma dönüp bir şey' ḥāşıl olmaz eger raḥmiñ (6) sū'-i mizācı ruṭūbet üzere olur ise menīyi ifsād idenden (7) mā-'adā istirḥā sebebi ile kuvve-i māsikesi za'ife olup (8)

menîyi tutamaz izlâk ider ve kuvvet-i cāzibesî daḥî za‘îf e (9) olup menî recûlî cezb idemez ve itdiği şûretde ol menî (10) irâdetiyle düşmüş tuluḡma döner ya‘nî şu sızındısı ile bata- (11) kılık olmuş yir gibi bir şey’ bitürmez ve bitürdiği şûretde (12) daḥî cenîniñ cüşşesi bir miḳdâr büyüdükde keşret-i ruṭûbetden (13) nāşî ednâ sebeb ile düşürür ruṭûbetiñ ise ‘alâmetleri (14) zâhiredür ‘uḳruñ sebebi sū’-i mizâc raḥimden ğayrıdan (15) olduḳda gâhî raḥme balġamî ve şafrâvî yâḥūd sevdâvî (16) hılt dökülmek ile raḥmiñ ve menîniñ mizâclarını ifsâd (17) itmekle mâni‘-i ḥabel ve bâ‘ iş-i suḳûṭ olur ve ba‘ z raḥme maraz

52a

(1) ‘arîz olmaġla mâni‘-i ḥabel olur ez-cümle aġzında ḳatı (2) şiş ḥâşıl olur yâḥūd laḥmı zâ‘id biter ol daḥî (3) sigil gibi olur ve ğayrı güne olur ve retḳ didükleri (4) ki rânîñ ve tâniñ fetḫaları ile ferciñ aġzı (5) tarafında biten şey’dir zekeriñ duḡûlüne mâni‘ olur (6) ve anlarıñ mişilli fem-i raḥmi sedd idüp menîniñ duḡûlüne (7) mâni‘ olan ‘illetleriñ cümlesi ‘uḳra sebeb olur gâh (8) olur raḥmiñ aġzından bir tarafında li-‘illetiḥi şalâbet ‘arîz (9) olmaġla yâḥūd ribâtlerine ve lîflerine ġalîz ve lezic hıltâ (10) muṣabb olmaġla raḥmiñ aġzı bir tarafa bükülüp ferciñ (11) berâberinde bulunmaz ol cihetden menî şıḳraduḳda (12) aġzına doġrı dökülmeyüp içersine alamaḫ bu ‘illetiñ (13) ‘alâmeti ḥîn-i cimâ‘da ḫatuna veca‘ ‘arîz olmaḫdır (14) zîrâ raḥim ḳaḫîbiñ ‘aynî olmaġla ol ḥinde ḳaḫîbe (15) müstaḳîm olduġı gibi ‘unuḳ-ı raḥim daḥî istiḳâmete sa‘y (16) itmekle ‘alîl olduġı cihetden veca‘ ‘arîz olur tecrîbe (17) şâḫibi olan ḳâbile ḫatunlar ol ḫuşûşî yoklayup

52b

(1) ol ‘illet şalâbetdenmi imtilâdanmı ve daḥî ‘urûḳuñ yâḥūd (2) lîfleriñ temeddüdündenmi bilürler aña göre ‘ilâcına taḳayyüd olunur (3) ve gâh raḥimde bevâsîr zuḫûr ider ve gâh olur ıssı (4) şişler ve yaramaz yaralar ‘arîz olup cümle ḫabele mâni‘ olur (5) zîrâ ḫabel ve tevîd raḥmiñ şîḫḫat ve selâmetine mevḳûfdur (6) öyle olsa tevâlüd ve tenâsül ṭalibi olanlar ol bâbda (7) ṭabîb-i ḫâzıḳa mürâca‘ at eyleyüp mâni‘-i tevîd olan emrâziñ (8) esbâb ve ‘alâmât ve mu‘âlecâtına taḳayyüd eyleyeler tâ kim müsebbib- (9) u'l-esbâb fetḫ-i bâb murâdât eyleye sebeb-i ‘uḳra ḳaḫîb cihetden (10) olduġı muḳaddemâ zıkr olundu üzere ba‘ z zeker bi-ḫasebi'l-ḫılḳa (11) ḳışır olmaġla menî raḥme işâl idemediginden neş’et ider (12) ve ba‘ zısı ifrâtla ṭavîl olmaġla menî ol mesâfede şovuduġından (13) olur bu ḫuşûşda ‘Allâme-i Ḳureyşî muṭlaḳ ta‘lîl idüp Şeyḫ-i (14) re‘îs olan ekşer emrde ta‘bîr itmişdir lâkin müte‘aḫḫirînden (15) ba‘ zısı tereddüd eylemişler gâh zekeriñ ḳışalıġı şâḫibiniñ semizliginden (16) neş’et ider ve gâh olur mer’eniñ semizliginden tâ fem-i raḥim (17) ba‘ id olmaġla ḳışır olmuş olur gâh olur zekerde i‘vicâc

53a

(1) ‘arız olur ya‘nî maraz ‘urūzî ile egri olup her bār (2) hareket eylese bir tarafa egilür ol cihetden ba‘zısı mücāma‘ata (3) kâdir olamaz ve kudreti olanlar daḥı istikāmeti bulunduğu ecilden (4) menīsi fem-i raḥime vāşıl olmayup māni‘-i ḥabel olur i‘vicācîñ (5) bir nev‘ini daḥı zeker ālet tarafında olan tamarların kışır olduğundan (6) nāşî ḥîn-i hareketde başı aşağı tarafına mā‘il olur bu nev‘i (7) cimā‘a ḥalel virmez lâkin menīniñ istikāmet üzere şıçramasına (8) bā‘iş olmağla māni‘-i ḥabel olur sebab-i ‘uḳr nefs-i menīde olduğu (9) şüretde kılletinden yāḥūd rüsvāt ve fesādından neş‘et ider ki (10) ḥarr-ı muḥrık ve bārid-i mücemmīd ve raṭb-ı seyyāl ve yābis-i ḡayr-i münbasıt olmağla (11) müvelled olmaz menīniñ daḥı revādeti muvāfiḳ olmayan ḡidālardan (12) ve ekşi şey’lerden neş‘et ider yāḥūd şaḥīḥ ve sālīm olmayan a‘zādān (13) ḥāşıl olduğūn olur zīrā menī kibār-ı eṭibbā muḥtārı (14) üzere cümle a‘zādān ḥāşıl olmağla selīmden selīm ve saḳīmden (15) saḳīm gelür ḡāḥ olur fesād yalnız zevcîñ menīsinden olup (16) tevlīd bulunmaz tefrīḳ ve tebdīl vāḳi‘ olup zevc-i āḡere varsa (17) veled ḥāşıl olur ‘aksinden kezālik tevlīd bulunur ḡāḥ olur

53b

(1) fesād tarafeyniñ menīlerinden neş‘et ider ya‘nî ikisiniñ daḥı (2) sū‘-i mizācları muvāfiḳ bulunur eḥādü-hümā uḡrā ta‘dīl idemez meşelā (3) ikisi daḥı ifrātle ḥārrîn yāḥūd bāridîn yā raṭbîn yāḥūd yābisîn (4) olsalar beynehümāda tevlīd bulunmaz tebdīl vāḳi‘ olsa biri muşlīḥ (5) ve mu‘addile-i muzāf olmağla tevlīd ve tenāsül bulunur ve ḡāḥi mer’e (6) ziyāde semiz olmağla iç yağının keşreti raḥmiñ aḡzını şıkar menī-i (7) recül geregi gibi içine vāşıl olamaz meger ol güne semīne olan (8) ḡatunlar ḥîn-i cimā‘da sācīde hey‘etinde iki diziniñ üzerinde (9) başı aşağı tura yāḥūd ‘Allāme-i Kureyşî ta‘bīri üzere rāki‘e (10) tarzında egile ol tarīḳ ile dāḡil-i raḥme menī idḡālî mümkindir (11) lâkin ekşeriyyā mūcibü'l-ḥabel olamaz ve kezālik ol şerb ḡatunların (12) kendü menīsiniñ ve dem-i ḡayzîñ daḥı mecrāların taralmak ile (13) fezā-i raḥme menīsi az vāşıl olur ve ḡayz kanından daḥı hem (14) ḡalīl ve hem raḳīḳ vāşıl olmağla cenīniñ tevlīd ve taḡaddī- (15) sine kāfī olamazlar tarafeynden kifāyet miḡdārı menī dāḡil (16) olduğu şüretde daḥı iç yağının raḥmi şıḳduğundan (17) nāşî ekşeriyyā cevfinde menī iḡrāca mü‘eddī olup māni‘ olur

54a

(1) bunlardan mā‘adā ḡāyet semīne olan ḡatunların bedenlerinde bedel (2) mā-yeteḡallelden mā‘adā cenīniñ tevlīd ve nemāsına kifāyet idecek kadar (3) fazla ḡidā az ḥāşıl olur ekşer ol cihetden şemere-i evlād peydā (4) olmaz ziyāde büyük meyve aḡacınıñ ekşer ezmānda yimişi az olduğu (5) gibi ammā mer‘eniñ ifrāt üzere hüḡālî ya‘nî arılık olması (6) mādāmki raḥminde sū‘-i mizāc olmaya ve sā‘ir mevāni‘ bulunmaya gebelice (7) māni‘ olmaz lâkin cenīni kemāle irişdüremeyüp saḳt vāḳi‘ olur (8) zīrā ol ḡāletde ṭabī‘î bi-izni-ḡalīḳ bedeniñ tedbīrine cenīniñ (9) tedbīrine ziyāde ihtimām idüp ḡidā menīyi nefsîñ iḡlāḡına (10) ve ḳuvvetiniñ ‘avdetine şarf itmekle kıllet-i ḡidā cihetinden cenīn za‘īf (11)

olup sâkıt olur mebdâide hâşıl olan âfete dahı sebeb (12) ‘ukrendir dimâğ ve ƣalbiñ ve kebediñ za‘îf oldukları gibi ve mi‘deniñ (13) za‘fı ve kesret-i imtilâsı gibi zîrâ kim tevellüd-i cenîn-i ervâh ve ƣuvâniñ (14) kesretine muhtâcdur a‘zâ-yı mezkûre za‘îfe oldukları şürette (15) mādde-i tevellüd nâkışa olmağla ya‘nî menide nuşşân bulunmağla ‘ukra sebeb (16) olur ve a‘râz-ı nefsâniyyeniñ şiddeti dahı bâ‘iş-i ‘ukrdur zîrâ kim (17) infi‘âlât-ı nefsâniyyeniñ bedende te‘şîr sâ‘ir emrâzdan eşedd

54b

(1) olduğı zâhirdir ki ğazab ve ģavf ve ģüzn ve elemden birisi (2) tārî olduğı insâniñ levni ve şüreti ve ģarekât ve sekenâtı (3) muğayyer olur ol ecilden hem mâni‘-i ‘ulûğ ve hem bâ‘iş-i suķût olmağla (4) tevliide mâni‘ olur ol a‘râz-ı rediyyeniñ aĥvâli muĥâfaẓa-yı ģâmilde (5) beyân oldu aña fevrî çok içmek ve li-‘illetihi ģuşyeteyne şevkerân (6) tazmîd itmek dahı sebeb-i ‘ukrdur bunlardan mâ-‘adâ esbâb-ı ‘adîdesi (7) muĥarrerdür ancak meşhûr ve müte‘ârif olanları tahrîr ve takrîr olundu (8) pes ‘ukr ģuşuşında zıkr olunan esbâbdan ekşeriniñ ‘alâmetleri (9) zâhirdir ki zıkr olundu ammâ esbâb-ı mezkûreniñ ģayrı bi-emr-illâh (10) te‘âlâ bi-ģasebi'l-ĥılka ricâl ve nisvâniñ meniñlerinde veled hâşıl olmamak (11) bir ģişse olup ba‘z meyve ağaçlarının yimiş bitürmediği gibi (12) anlarıñ dahı meniñleri müşmir ve müvelled olduğıniñ ‘alâmât-ı zâhiresi (13) yokdur ancak ģafıyye ģafıyye ģanğı tarafda olduğına ‘ale’t-tarîğ (14) tecrîbe ve vukûf tahşîl için ba‘zı vâhî ‘alâmetler yazmışlardır Şeyĥ-i (15) re‘îs ol tecribeleriñ şıĥhatini men‘ eyleyüp şühretleriñ olmağla birkaçın (16) tahrîr itmişlerdir biri bu ki meniñleri şuya bırağalar her ģanķısı batmayup (17) suyuñ üzerinde gelürse takşîr anıñ tarafındadır ve biri dahı

55a

(1) bu ki ikisini dahı başka başka birer tarafa tebevvl eyleyüp ol (2) bevlleri irü irü marul diblerine döke her ģanķısıniñ bevlinde (3) ol marul ģurur ise takşîr ol tarafdadır ve biri dahı yedi (4) ‘aded buğday dânesin ve yedi arpa dânesin ve yedi bağla yâĥûd mercimek (5) ve noĥûd her ģanķısı olur ise aĥz idüp bir avuç nev‘ dâneleri (6) bir şaķşıya bir ģâ‘ide toprak ile ekeler ve şu yirine biri anıñ üzerine (7) tebevvl idüp yedi ģün ģâlî üzerine koyalar ve eger ol ģabbeler biterse (8) anıñ tarafında takşîr olmamış ola ve bundan eb‘ad dahı tecribeler yaz- (9) mışlar nefsü'l-emrde ģubûb-ı ģuşuşî ģâyet ba‘îd görinür zîrâ anıñ (10) tabî‘atı bir şey’i bitürmek değil belki bitmege mâni‘ olmağdur ammâ nisvâniñ (11) raĥimlerinde olan südde ģafıyye ģuşuşında tahayyür ile yazdıkları tecribeyi (12) bi'n-nisbe istihsân itmişler ve tarîki oldur ki ģam‘ ta‘bîr itdükleri (13) âlet ile raĥme ‘ud ‘anber mişilli tayyibü'r-râyiĥa şey’ler buĥûr iderler ki (14) ol âletin ucı ferdde raĥmiñ ağızına dâĥil olup ģatunuñ (15) burnuna ģâricden buĥâr vâşıl olmaya ol ģâlde ol buĥûr olunan (16) şey’in râyiĥası içerdin ģatunuñ ağızına ve demen nâfiz olursa (17) ‘âķır olmamış olur ve eger nâfiz olmazsa yâ raĥmi mesdüddur

55b

(1) yāhūd ahlāt-ı rediyye vardır ki buḥūruñ rāyiḥa-i ṭayyibesini (2) ifsād itmişdür ıanğısı ise bilinmege taḫayyüd olunup ‘ilācına (3) sa’y olunur ba’zılar şarımşağı ferce itsünler eger ağızlarında (4) rāyiḥasını ve ṭa’mını bulurlarsa raḫimde südde yokdur (5) ‘uḫruñ ğayrı sebebi vardır ve eger bulmazsa sebebi südde olmuş (6) olur didiler tebhīr aḫvāli gebelik ‘alāmeti maḫallinde daḫı taḫrīr (7) olundu **faşl-ı sādīs** ‘uḫruñ ba’zı mertebe mu‘ālecātı beyānında- (8) dır ma‘lūm ola el-ezādır ki bi-ḫasebi'l-ḫilḫa ‘ākır ve ‘aḫīm (9) olanlar daḫı zevc ve zevcenin mizācları münāfi-i ḫabel (10) olmağla tebeddüle muḫtāc olanlar ve āleti kışır bulunanlar (11) için devā olmaz ve kezālik raḫimlerinde ḫarḫa zuḫūr idüp (12) oñulduḫdanşoñra ḫayz ḫanı cereyān iden ṭamarlardan (13) ağızlarında melāset ve insidād ḫāşıl olan nisvānın (14) mu‘ālecelerin daḫı mümkün olmaz bu mezkūrenin mā-‘adāsı için (15) bi-‘ināyet-ullāh te‘ālā ṭıbben mu‘ālece mümkündür ez-cümle ‘uḫruñ sebebi (16) raḫmin ḫalñız sū’-i mizāc-ı bāridinden yāhūd cümle bedenine (17) sū’-i mizāc-ı bārid ‘arız olduğundan olursa ki

56a

(1) ‘alāmetleri zıkr olunmuşıdi ‘ilācı bedenine münāsib müşilāt (2) ve ḫuḫneler ile tenḫıye eyleyüp ba’dehu cüvārişāt-ı ḫārre **ve Meşrūd-** (3) itūs ve d[ev]ā-i misk ve felāsife mişilli ma‘ācın isti‘māl itdirirler (4) ve raḫmin bürüdetini izāle idici ferziceler getürdeler ki (5) nisvānın ṭarīḫin bilürler cümleden bu ferzice sehlü'l-me’āḫiz- (6) dir **şıfatı** za‘ferān ve sünbül-i Hindī ikililü'l-melik kefe kemmūnı berāber (7) aḫz ve saḫḫ olunup ḫaz ve tavuḫ yağıyla mezc ideler ve ḫoyun (8) yünı ile getüreler ve belesān ve bān ve sūsen yağlarıyla daḫı (9) eczā’-yı mezkūre ile münferiden ferziceye sezādırlar ve ferzice (10) ve fetile getüren ḫatunlar yigirmi dört sâ’atde bir tecdīd (11) eyleyüp her ne güne ‘illet için olursa olsun müdā- (12) vemete muḫtācdır ve raḫmin bürüdetini def için ḫam’ didükleri (13) ālet ile buḫūr daḫı virilür cümleden bu eczā’yla tebhīr hecriyāt-ı (14) ḫuzzāḫdandır zernīḫ-i aḫmer mürri şāfi ve serv ḫozalağı ve ḫara (15) günlük ve ḫabbu'l-ḫār ve ḫinne ki dāne ḫadırı didükleri (16) şamḫdur ḫadır uşağı didükleri başḫadır ‘ale’s-seviyye (17) aḫz ve birbirleri ile imtizāc idecek miḫdārı saḫḫ

56b

(1) olunup ḫurşlar olunur ve vāḫt-i ḫācetde ālet-i mezbūre ile (2) buḫūr olunur eger sebab-i ‘uḫr raḫmin bürüdeti ile ma’an ifrāt-ı (3) ruṭubeti olsa ‘ilācı zıkr olduğü üzere bedeni tenḫıyedenşoñra (4) ruṭubet-i fażliyyeyi tecfif idici nāşif ḫıdālar virilir zencebīl (5) dārḫin ve bu mişilli ebāzīr-i ḫārre ile perverde olunmuş ola ḫalyeler (6) gibi ve müceffif ferzice getürdeler ve bu ferzice tenşifde mücerrebdır anzerūt (7) summāḫ mürri şāfi za‘ferān ‘ūd bunlar ‘ale’s-seviyye aḫz ve saḫḫ olunup (8) ‘asel ile mezc olunduḫdanşoñra ḫoyun yünı ile

getürürler (9) ve kâbiz ve tîb olan eşyâ' ile ihtikân itmek dağı rahmiñ (10) ruṭubet-i faẓliyyesini izâle ider bu ihtikân mücerrebâtındandır gül korusu (11) azfâru't-tîb sa' ter ve sünbül misk ve selîḥa bunlar 'ale's-seviyye (12) aḥz ve ṭabḥ olundukdanşoñra raḥme maḥşûş olan âlet-i ihtikân (13) ile ferce ḥuḳne olunur Şeyḥ-i re'îs mâni'-i ḥabel olan esbâbdan (14) ekseriyyâ kâbil 'ilâc olanlar bürûdet ile ruṭubetdir dimişler (15) eger sebep-i 'uḳr rahmiñ sū'-i mizâcî yalnız ḥârr olduğu ise (16) 'ilâcî mizâcın eşribe-i bâride ve ağdiye-i münâsibe ile tebdîl ve (17) ta' dîle muḥtâcdur ve eger mizâc-ı raḥimde ḥarâret ile ma'an

57a

(1) yübûset-i müfriṭe dağı bulunur ise 'ilâcında eşribe ve ağdiye-i (2) muraṭṭıbe ile tartîbe ziyâde sa'y olunmağla ağdiyeden isfîd- (3) bâcât ta' bîr olunan çorbalar ve piliç ve kızu ve oğlaḳ etlerin (4) ve kâbak ve semiz otı ve ıspanaḳ mişilli buḳûl ve sükkeri bi-âlûde yidüreler (5) ve süd içireler ve eşribeden nîlûfer ve benefşe şarâbı mişilli şerbetler (6) virüp muraṭṭıb ḥammâmlara müdâvemet itdüreler ve ayva çekirdegi (7) lu'âbı ve şovuk ṭabî'atlu otlar 'uşâresi ile ferzice getürdeler (8) kemik iligi ve tereyağı getürmek rahmiñ yübûsetine nâfi' olmaḳ (9) üzeredir ve eger 'uḳruñ sebebi aḥlât dökûlmekden olursa (10) 'ilâcî tenkıye-i bedenden şoñra ihtikân-ı mezkûre müdâvemet ile raḥmi (11) dağı tenkıye eylemekdir ve eger 'uḳruñ sebebi rahmiñ inzımâmı ve verem ve südde (12) mişilli 'arız olan emrâz olursa tedbiri mümkün'izâle olanlarıñ (13) müdâvâtı ile mu'âlece olunmaḳdır ez-cümle rahmiñ ağzı ḳapalı (14) olduğu şûretde mu'âlecesi merḥî yağlar ve lu'âblar ile ferzice (15) ve zımâdlar ile vücûd-peẓîr olur Şeyḥ-i re'îs ḳurşundan mîl (16) aḥz olunup rahmiñ ağzına idḥâl olunur ve yumuşadıcı merhemler (17) sürölüp ol mîl tedricle taḡlîz olunur her gün evvelkiden

57b

(1) ḳalınca aḥz olmağın müdâvemet ile ağzı açılır bu eşnâda ḥammâm (2) dağı olunur müfettiḥâtından kemmûn ve kerefs ve enîsûn isti'mâl (3) itdüreler laḥana ḳalyesi virilüp cimâ'ında dağı tekşîr oluna (4) dimişler ve eger sebep-i 'uḳr riyâḥ olursa ma'cûn-ı kemmûnî ve şarâb-ı uşûl (5) ve mâ'-i uşûl ile mu'âlece olunur mâni' olmaduğı şûretde enîsûn (6) ve kerefs tuḥmı ve sezâb tuḥmı içüreler ve eger sebep meniniñ nefsinde (7) redâ'et ve fesâdı ise münâsib olan müdâvât ile i'tidâline (8) sa'y olunur ve eger sebep nisvânıñ ziyâde semizliginden olursa 'ilâcî (9) ishâl ve taḳlîl-i ḡidâ ile arıḳlanmaḳdır ıtrîfîlû's-şagîr kemmûniye müdâvemet (10) dağı arıḳladır ve devâ-i lükk ta' bîr itdikleri terkîb bi'l-ḥâşşa 'acîb- (11) ü't-tehzîldür dirler raḥme 'arız olan envâ' emrâz mu'âlecâtı (12) ve mufaşşâlât kebedde muşarraḥadır bu maḥallde 'uḳr münâsebeti ile taḥrîr lâzım (13) olanlar zıkr olundu **zıkr-i edviye-i ta'yîn 'ale'l-ḥabel** Şeyḥ-i re'îs ıtlâḳ üzere (14) nüşâr[et]ü'l-'âc ḥâzıru'n-nef dir diyüp 'Allâme-i Ḳureyşî bir mişḳâl (15) ta'yîn eylemişler Nefîsî merḥûm Esbâb ve 'Alâmât şerḥinde yedi güne degin (16) mütevâliye bal şerbeti ile

müdāvemēt eyleyüp ba‘dehu mücāma‘at olunur (17) dimiş ammā üstādımız Ḥayātī-zāde merhūm ‘İllet-i Merākīyye risālesinde

58a

(1) eṭibbā-i Latin müte’ahhīrlerinden Zākūn nām şahşdan kuruş- (2) u'l-‘āc süddeleri teftih ve kalbi tefrih eylediği cihetden ol (3) marāza nef‘-i ‘azīm olduğun naklinden sonra cumhūr-ı hükemā-i Latin ittifak (4) eylemişlerdir ki hayz cārī olmamadan hāmil olmayan hatun (5) ba‘de'l-tenkīye kuruş-ı mezbūrdan beş dirhem ‘ale'r-rīk kırk güne (6) degin mütevāliye müdāvemēt eylese hāmil olur didiler fakīr tecrībe (7) eyledüm bi-izn-illāh te‘ālā hilāf eylemedi dimişdir ammā beş dirhem (8) yazıldığı gālībā sehv-i kalem-i nāsīhden nāşī gālaṭ olmak (9) görünür zīrā kavānīn-i ṭibba münāsib olan birer mişkāl kāfī (10) olmadığı şüretde za‘fı ki ikişer mişkāldır ol mişkāra (11) degin izdiyād olunup tecāvüz olunmamağdur ‘ale'l-ḥuşūş zemān-ı (12) isti‘mālī dahı mümtedd ola ki kırk güne ta‘yīn olunmuşdur ve yine (13) Üstād merhūmuñ nakli üzere devā-i mezbūre-i kuruş düzmeniñ (14) tārīkī budur ziyāde ince bürādetü'l-‘āc otuz dirhem ve sükker-i (15) ebyaz yüz yigirmi dirhem muḳaddem sükkeri kifāye kadar çiçek şuyıyla (16) kuruş kıvāmına gelince ṭabḥ idüp ba‘dehu bürādeyi mezc idüp kuruşlar (17) düze dimişler ve fīlīñ bevli dahı bi'l-ḥāşşa ‘acībū'n-nef‘ dir cimā‘

58b

(1) vaktinde yāhūd mübāşeretden muḳaddemce hatuna içireler dirler (2) ammā mişkārı ta‘yīn olunmamışdur ammā kırk elli dirhem kāfī (3) olduğu ḥuzzāka zāhirdir ve sīsāliyūs ki encudān-ı Rūmī (4) olduğu muḥtār-ı ekşer ‘aşşābındır anıñ tuḥmı dahı mücerreb olmak (5) üzeredir oldaḥı yarım dirhemden bir mişkāle varınca nisvāna (6) sakı olunur Şeyḥ-i re‘īs dölلی olunmak için şu itiniñ dahı (7) dışisine içürilür dimişdir dahı ḥayevānıñ cevflerinde (8) māye ta‘bīr olunan şey’ hatunlar ferzice idüp getürmek (9) cümle mu‘īn olmak üzeredir ‘ale'l-ḥuşūş tavşan māyesini (10) münferiden ba‘de't-ṭuhr ya‘nī hayzdan pāk olduğdanşoñra getürmek (11) mu‘īn-i ḥabeldir ve mu‘ālecesine mübāşeret olunan hatunuñ mizācına (12) devā ciheti ile muvāfık olanı ihtiyār olunmak lāzım olduğu (13) erbābına ma‘lumdur v'Allāhu'l-muvāfıku'l-mu‘īn kibār-ı eṭibbā müttefik (14) u'l-küllīye olup bi't-tecrībe ve'l-me‘āniye müşāhede olan umūrdandır ki (15) ‘ākır olmağla toğurmayan hatunlarıñ marāzlarıñ keşir ve şebābları (16) her dem tāze didikleri gibi mümtedd olur egerçi günā-gün marāzlara (17) mübtelā olurlar lākin gebe olmak ve ṭurmak zahmeti evlād elemi

59a

(1) çekmediklerinden nāşī geç kıocayup her bār tāze nigārlar gibi ṭar- (2) āvetyār olurlar ammā velūd olup çok toğuran hatunlarıñ (3) egerçi anlara nisbet marāzları kalīldür lākin hāmil ve vilādet (4) ciheti ile envā‘ zahmete mübtelā olup ruṭubāt-ı bedeniyye ve ervāḥ-ı (5)

keşireleri mütehallile olmağla tiz kocarlar şer'an ve tıbben velud anlara (6) hayrlı oldukları muğarrerdür *Rabbenā ātinā fi'd-dünyā ḥaseneten* (7) ve *fi'l-āhireti ḥaseneten* ve *kınā 'azābe'n-nār* **bāb-ı şānī** ḥaml ya'nī gebelige (8) müte'allik olan aḥvāl beyānında olup üç faşla müştemildir (9) **faşl-ı evvel** gebelige delālet iden 'alāmetleri ve bi-emr-illāh te'ālā (10) ḥāmil olduğu cenīn erkekmi yāḥūd dişimi ba'z delāletler zıkr (11) olunur evvelā nisvānıñ gebe olmalarına bundan aḳdem zıkr olunduğı (12) üzere ḥālet-i cimā' da ve 'aḳabinde vāḳi' ba'z delālet ile istid- (13) lāl olur zīrā ba'de'l-cimā' raḥmiñ ağzı yumrur ve daḥı (14) yukaru çekilür kapanması ol mertebe olur ki mīl ile yoklansa (15) girmez ol ecilden mu'azzam mādde cesed-i cenīn olan ḥayz kanı (16) daḥı munḳatı' olur ya'nī vāḳti geldükde raḥmiñ içine dökülüp (17) taşra çıkmaz ba'zı nisvānda bi'l-külliyeye muḥtebes olmayup vāḳtinde bir

59b

(1) kaç def a az az görmek vāḳi' olur ve ba'zısında ḳat'an (2) munḳatı' olmaz toğuruncaya degin görüm görür Şeyḥ-i re'īs ḥabel (3) 'ale'l-ḥabel civārında ḥaṣebātü'l-ebdān olan nisvānki bedenlerinde (4) kıl çok ve dem ve ḥarāret-i ḡarīziyyeleri keşir ola müddet-i ḥamlde ḥayz (5) görmege ḳayırmaz menīleri ve raḥimleri ḳavī olmağla düşürmeden (6) berī olurlar dimiş ammā olgüne ḥatun nādir olmağla ekşeriyyā (7) ḥālet-i ḥamlde ḥayz gören nisvān düşürmedikleri şüretde (8) daḥı ḥāşıl eyledikleri veled za'ifu'l-ḥabbe olup mu'ammer olması nādir (9) vāḳi' olur dimişler zemānemizde ol ḥuṣuṣ birḳaç ḥatuna (10) vāḳi' oldu ve Allāhu'l-ḥamd toğurduḳları evlād mu'ammer oldılar ve daḥı (11) gebe ḳalan ḥatunun göbegi altında bir miḳdār aḡrı 'ārız olur (12) ve ba'zısında nādiren tebevviul itmekde 'usret vāḳi' olur ekşerī cimā'dan (13) ikrāḥ ve ictināb iderler maşlahat-ı cimā' olunsa raḥmiñ ağzı ḳapalı (14) olduğından nāşī ba'z eṭibbā zāhib olduğu üzere ḥārice (15) inzāl olamazlar ol ḥinde göbeginiñ altında veca' 'ārız olur (16) ve ḡışyān gelür Türkce yürek bulanması dirler ve daḥı erkege gebe olan (17) ḥatunun cimā'dan ictināb dişiye gebe olandan ziyāde olur

60a

(1) zīrā ḥāmil-i ünşā olan nisvānıñ ba'zısı cimā'dan ictināb (2) itmez didiler ammā eṭibbā ṭabāyi' -i muḥtelife olmağla ḥāmil-i zeker (3) olan ḥatunun daḥı cimā'a meyli görülmüşdür ve daḥı ḥayz kanı (4) muḥtebes olmağla raḥimde müctemi' olduğu ecilden ebḥire-i fāsidesi ḳalbine (5) ve dimāḡına şu'ūd idüp mi'desinde daḥı ol ḳandan (6) nāşī ruṭubāt-ı fażliyye müctemi' olmağla ḡışyān ve kerb ve şikāl-i (7) beden ve kesel ve baş aḡrısı ve düvār ve seder ve yürek oynaması (8) 'ārız olur ve fesād-ı şehvet didükleri 'illet ki ca'liye (9) nisbet ve ol ve ḥā-i mühmeleniñ fetḥalarıyla vaḥam ve viḥām (10) tesmiye olunur bir marāzdur mi'dede mu'tād-ı ṭabī' iye muḥālif (11) ḥılt-ı rediyye ictimā'ından olur ol ecilden ekşeriyyā ḥublāya (12) 'ārız olmağla ṭabī'atları bi-izn-illāh şifāya sā' iye olmağın (13) ol ḥılt-ı

rediiyyeyi izāle için muḍāveti ṭaleb ider ki (14) ol daḥı mu‘tāde muḥālifdir kömür ve kireç ve tuz ve gül ve toprak ve desti (15) bardaḳ kırığı gibi ol ‘illet ḥafīf olduḡı şüretde ṭabī‘atları (16) ekşi ve acı ve dil buran şey’ler ārzū ider cümlesine daḥı Türkce (17) aş yirmek ta‘bır olunur ba‘zı mertebe mu‘ālecesi ḥublā muḥāfaza-

60b

(1) sında taḥrīr olundu ve daḥı gebe olan nisvānıñ beşereleri (2) daḥı müteḡayyire olup ba‘zısında levni kümūdet ḥāmil ider ve göz- (3) leriniñ ağı şarar ve ba‘zısında yeşil göstere ve gāh olur kim (4) gözleri çukurlanur ve kapaḳları geñişir ve ba‘zısının naazarında (5) ḥiddet ve bebeginde şafvet ve beyāzında ḡılzet olub şufret (6) ve ḥudret görölmesi ve memeleriniñ uçları siyāh olur ve ibtidā’ (7) memeleri ḳatulub ba‘dehu geñişir el-ḥāşıl Şeyḡ-i re’īs taḳrīrleri üzere (8) elbetde ḥublāda taḡayyūr-i levn ve daḥı umūr-ı ṭabī‘iden ḥāric āşār-ı ḡayriyye (9) ḥudūs muḳarrerdur ancak erkege ḥāmil olanda ḥāşıl olan taḡayyūrāt (10) dişiye ḥāmil olandan az vāḳi‘ olur zīrā kim erklik (11) ḥilkati dişiniñ ḥilkatinden muḳaddem itmām bulmaḡla muḥtebes olan (12) ḡayz ḳanı evvelā laḥm ve şaḥm mişilli a‘zāları tevellūdüne maşrūfe (13) olup ḳaçan cenīn ḡayāt bulsa ol ḳanıñ laṭifini daḥı (14) ḡidālanmaḡ ile ol a‘rāz zā’il olur zıkr olunan aḡvālden (15) mā‘adā mücerrebātdan ḡabele dālle nice ‘ālametler yazmışlardır ez-cümle (16) Ebuḳrāṭ Fuşūlunda yazdıḡı üzere ḡabeli meşḳūk olan ḡatuna (17) uyḡu maḡallinde bal şuyı içürdeler ḡuşūşen mā’-i yaḡmur şuyı ile

61a

(1) azalmış ola eger aña maḡş işābet iderse ya’nı uyḡudan (2) uyandukda göbeginiñ eṭrāfında burundu ḡiss iderse (3) gebe itmezse diñlemedim Ebuḳrāṭ balıñ miḡdārı (4) ta’yīn olunmayup ancak çig bal şuyı zıkr olunmuşdur ki maṭbūḡ (5) olmamaḡ ile riyāḡı teḡeyyüc idüp nefḡ tevellūd itdürür ve raḡmi (6) munzamm olup baḡırsaklar daḥı bi’l-müşāreke şıḡılmaḡ ile ol (7) ḡāşıl olan riḡ cevalān ider ḡurūca menfez bulamaz (8) ol ecilden me’aşş ‘ārız olur Şeyḡ-i re’īs yigirmi dirhem olmasını (9) taşrīḡ eyleyüp yaḡmur şuyın daḥı ‘asel miḡdārı göstermişdir (10) muḳaddemā za‘f-ı bāḡ ilācında zıkr olunduḡı üzere raḡme buḡūr (11) virmek ve şarımşak ḡetürtmek ile daḥı tecrube olunur eger ol (12) eşyā’nıñ ḡoḡusu ḡatunuñ aḡzında ve burnunda zāḡir olursa gebe (13) degildir bu ḡuşūşda aç ḡarna bulunmaḡa lāzım dirler ḡabeliñ şıḡḡatine (14) bevl ve nabz ile daḥı istidlāl olunur evvelā bu cihetinden delālet (15) olunduḡı ibtidā’-i ḡabelde bevl mā’ilige mā’il şarı olup intihā- (16) sında ḡumuvvete meyl eyler ve bevl iñinde atılmış penbe gibi şey’ler olur ve (17) ba‘zısında bevlī şāfi ve ḳivāmı gözle olup üzerinde ṭuman gibi

61b

(1) şey’ler olur ḡuşūşen iñinde ḡabbe gibi nesneler ḡāşıl olup gāh yukarı (2) çıḡa ve gāh aḡaḡı ine eger ḡārūrede eblek gibi şey’ler olursa mer’e (3) henüz cimā’ eylemişdir ve

nabzdan gebelige istidlâl itmek tabîb-i hâzika (4) muhtâcdır ammâ ekseriyyâ icmâl üzere dirler ki hâbeliñ evâ'ilinde nisvânî (5) nabzları 'azîm ve serî' ve mütevâtir olup kuvvet ve za'fda mutavassıt olursa (6) altıncı aya karîb olduğda dahı soñra kuvâlarına za'f 'arîz olmağla (7) ekser zemânda nabzlarının harekât ve sekenâtı muhtelif ve perîşân olur (8) ve dahı haml huşûşında mu'tebere olan 'alâmâtıdır ki erkege gebe olan (9) hatun ber-neş'et olup levni gökçek ve ta'âma iştihâsı şahîhe ve a'râzî (10) sâkine ve hafîfe olur ve sağ tarafında şikal hiss ider zîrâ erklik (11) olan cenîn ekseriyyâ rahmîñ sağ tarafına mündefik olan menîden tevellüd ider (12) sağ cânib şola nisbet hârr olmak ile menî kabûlünde sebkat ider yâhûd (13) ol menî sağ tarafda olana yumurdadan mündefik olmağla madd-e tevellüd (14) zeker olur dirler bu bâbda kibâr-ı etibbânîñ muhtârları olan aqvâl-i zükûret (15) ünûşet esbâbı zıkr olunan faşlta taḥrîr olundu ve cenîn hareket (16) eyledükde sağ tarafında harekât ider ve sağ memesi evvel büyür ve aña (17) süd şol memeden evvel cârî olup ve ḥilmiyyetini ya'nî uçları kızarır

62a

(1) ve südi gâlib ve beyâz olur hattâ âyineye şağılup güneşde nazar olursa (2) incü dâneleri yâhûd jîve katreleri gibi görünür ve hareket eyledükde (3) evvel sağ ayağını ileri başa kalmaḥ murâd itdikde sağ tarafın (4) kullanur hattâ sağ göziniñ dahı hareketi sür'at ve ḥiffet üzere olur (5) bu mezkûrâtıñ cümlesi gebe olan hatunda zıddı ve 'aksi olmaḥ (6) üzeredir ammâ Şeyḥ-i re'îs ve sâ'ir kibâr taḥkîkleri üzere ba'z cenîn (7) mezkûr olduğ şûretde dahı li-'illetihi za'ifu'l-ḥilkâ olmağla kavîu'l-ḥilkâ (8) olan cenîn mü'enneşe nisbet ile edille-i mezkûreden birisi i'tibâra (9) şâlih olmaz ve mezkûr olan cenîn bi-izn-illâh te'âlâ üç aydansoñra ve mü'enneş (10) olan dört aydansoñra hareket eyledigi dahı mezkûruñ maddesinde dahı (11) harâret ve kuvâsında keşret olup mü'enneşde anlarıñ kıllinden neş'et (12) ider tafşîli ḥilkât-i cenîn faşlta taḥrîr olundu ve lâkin cümlesi zann-ı gâlib (13) kabîlinden olup umûr-ı yakîniyyeden olmadigi ma'lûm-ı ulî'l-ârâdır zîrâ kim (14) huşûş-ı mezbûre muḡayyebât-ı ḥamseden olmağla 'Allâmu'l-ḡuyûb celle şânuhu 'ilmini (15) kendi zâtı bilgine maḡşûş kıldigi umûrdandır beşerâtı yakînen idrâk (16) idemez ancak zann-ı gâlib cihetiyle ba'zı sözdür ki söylenür hattâ Fuşûl-i (17) Ebuḡrâḥ şâriḥi kıdvetü'l-muḥaḡḡikîn Muḥammed bin 'Abdü's-selâm 'aleyhi'r-raḥme benim katımda

62b

(1) iki hatun gebe oldu etibbâ yazdukları üzere aḥvâllerin (2) tecessüs eyleyüp birinde 'alâmet-i zükûriyyet ve birinde 'alâmet-i ünûşiyet bulmuşdum (3) ki zann-ı gâlibime taḥallûf eylemeyen kaçan toḡurdılar kaḡiyye benim zannımıñ 'aksi (4) zuḡûr eyledi diyü kısım yâd eylemişler **faşl-ı şânî** recâ didikleri marâz beyânında- (5) dır ba'z nisvânî li-'illetihi hayzları muḡtebes olup beşereleri müteḡayyir ve ta'âma (6) iştihâları sâḡıḥ ve raḥimleri dahı aḡzı munzamm olmağla yâhûd şalâbet (7) bulmağla aḥvâlleri gebe olan

hatunların aḥvāllerine müşābih olduğu (8) ecilden kendülerin gebe zann eyleyüp veled recā iderler ve anları görenler (9) daḥı bādī nazarda gebedir kıyās iderler anıñcün ol marāza cīm ile (10) recā tesmiye itmişler ammā ḥā-i mūhmele ile rehā daḥı ıtlāk olundığınıñ (11) vechi ‘an-ḡarīb zıkr olunur ol ‘illete bādī raḥimde yāḥūd feminde mevādd-ı (12) evrām olan fużūl-ı sitteden riyāḥ-ı keşīre yā fużūl-ı ḡalīz muḥtebese oldığıdır (13) ki anlar ḥayz kanı ile ma‘an muḥtebese olurlar ḡāḥ olur raḥimde ḥayz (14) kanı cārī olacak tamarlar mūnsedd olmaḡla şişüp mūmtedd olurlar ve daḥı (15) ol emrāzıñ a‘vāz-ı fāsidesindedir ki ba‘zı nisvānıñ memeleri (16) tolar şişer ve ıarınlarında cenīn ḥareketi gibi bir şey’ ve cenīn cūşsesi gibi ḥacm (17) ḥiss olunur ve el ile başılsa ol cūşse saḡa şola mūntakıl olur

63a

(1) ba‘zı nisvānda ol şūret dört beş sene baḡiyye olup ba‘zısında (2) elli āḡirü'l-‘ömr mūmtedde olur ‘ilāc ḡabūl itmez ve ba‘zısında istiskā-i ṭablī (3) mişlī ḡālet zuhūr eyleyüp ıarını şişer lākin ṭablī gibi şadā virmez ammā (4) mu‘ālecesinde ihmāl olunsa şaḡīḡ istiskāya ḡetürür ve ḡāḥ olur kim (5) ḡavātīn beyninde oḡlan burusı dimekle ma‘rūf olan aḡrılar zuhūr eyleyüp (6) ḡā’ile olan faḡīreler vāfir tekāpū iderler bir şey’ çıkmaz ba‘zısının māddesi (7) yalnız riḡ olmaḡla ol buru maḡallinde vāfir riḡ çıkar ve ba‘zısında (8) kan ile ma‘an muḥtebese olan fużūl boşanur ve ba‘zısında bir kıṭ‘a (9) laḡm zuhūra ḡelüp ol et pāresi için bir şūret-i mu‘ayyene olmaz her bir (10) ḡatundan başka ḡey’etde tevellūd ider eṣnāf-ı mazbūta degildir ba‘zısında (11) daḡı zī-rūḡ olur ol ḡuşūşda eṭibbā ḡikāyāt-ı ‘acībe naḡl iderler (12) Mollā Nefīsī merḡūmuñ Esbāb ve ‘Alāmāt şerḡinde recānıñ sebebi keşret-i (13) mevādd olup raḡme muṣabb olduḡda ḡarāret-i ḡarībeniñ istilā- (14) sından nāşī mūte‘affin olmaḡla isti‘dād mertebesi nefis-i ḡayevāniyye ḡabūlüne (15) mizāc ḡāşıl idüp bi-emr-illāḡ te‘ālā olḡüne şūret ifāza olunur (16) işitdim bir ḡatun ḡablunbaḡa şūretinde bir cūşse ṭoḡurdı ḡayātı ve ḡissi ve (17) ḡareketi varidi birḡaç sâ‘at mūteḡarrik olup ba‘dehu helāk oldu ve bir

63b

(1) ḡatun daḡı ḡorūs şūretinde ṭoḡurdı iki ḡanadı varidi (2) diyū ḡikāyet eyleyüp çoḡı daḡı nāḡışu'l-ḡillḡa insān şūretinde (3) bulunur dimişler Şeyḡ-i re’īs ḡānūndan Kitāb-ı Şālişde raḡimde et (4) pāresi tevellūdünüñ ‘alā ṭarīḡu’z-zann ve’t-ṭaḡmīn ṭıbbā idrāk olunan (5) sebepleri ikidir birisi raḡme şiddet-i ḡarāret ile mādde-i keşīre (6) muṣabb olup laṭīfi mūteḡallil ve keyfi mūn‘aḡid olmaḡla bi-ḡasebi’l-isti‘dād (7) şovur ḡayr-i ma‘ḡūd üzere laḡmi bir cūşse-i ḡarībe tevellūd ider ol cūşse daḡı (8) rūḡ olduḡı şūretde ḡarāret-i ḡarībe istilāsından nāşī ta‘affūn (9) eyleyüp nefis-i ḡayevānī ḡabūlüne mūsta‘idde olmuş olur ki mebdē’-i feyyāzdan (10) isti‘dādı mertebesi ḡayāt ifāza olunur sebab-i şānī ol cūşse (11) şūrūṭı ile vāḡı‘ olmayan cimā‘dan neş’et ider zīrā kim (12) ba‘zı mūcāma‘atda raḡim ancaḡ ḡatunuñ kendi menīsī mūştemil olup (13) li-‘illetiḡi ricālīñ menīsini alamaz ol ecilden

ṭabī' at yalnız menīsi temdīd (14) ve tereyyübe idüp menī-i zeker mün'adim olmağla şüret-i nâkışada bir kıṭ'a (15) lahm mütevellid olur ve bu maraẓın aḳsâmından recâ tesmiye olunan (16) bu kısmdır ya'nî kıṭ'a-yı laḥmiyye tevellüd iden sınıfıdır ki lisân-ı (17) Yûnânide mülî didiklerinin 'aynıdır bu kısmdan ğayrısına mülî dinmez

64a

(1) Fâriside buña bād-ı dürüġi ya'nî ḥaml-i kâzib dirler diyü taḥrîr itmişler (2) ammâ mülîniñ ma'nâsı daḥı ma'lûm olmadığı ecilden ol ḥuşûşda (3) recâ naḳşı cîm ile mi yâḥûd ḥâ-i mühmele ile mi telaffuz olunmak eşaḥḥdır (4) diyü şurrâḥ beyninde eşkâl ve ihtilâf vârid olmuştur 'Allâme-i Şîrâzî 'aleyhi'r- (5) raḥme Külliyyât şerḥinde ḥaḳḳ olan bu 'illetiñ ismi câ-i mühmele ile recâ (6) olmağdır zîrâ raḥimde tevellüd eyleyen kıṭ'a-yı laḥmiyye bi-lisân-ı Yûnânide câ-i (7) mühmele ile recâ dirler Türkce degirmen taşu dimekdir 'illet-i ma'hûdeye (8) mübtelâ olan ḥatunuñ daḥı ḳarnı müdevver şişmek ile degirmen taşına (9) teşebbüh itmişler diyü taḥrîḥ itdiler ammâ lisân-ı Yûnânide mülî degir- (10) men taşınıñ ismi olduğu şüretde 'allâmeniñ itlâkı yirinde (11) olmaz ḥâşâ Üstâdü'l-verî 'aleyhir'raḥmeye daḥı ḥaddimiz degil lâkin (12) ol tevcîḥ üzere kıṭ'a-yı laḥmiyye şüretinde olana ḥâ ile reḥâ (13) dinüp anda mâ-'adâsına cîm ile recâ dinmek iḳtizâ ider ammâ (14) Şeyḥiñ murâdı nisvânıñ ḥamlar ve veled recâ itdikleri kıṭ'a-yı laḥmiyye (15) şüretinde olanı olduğu vâzîḥdır zîrâ kim recâ dinmek o kısm (16) şâdıḳdır kim min-vech tevellüd bulunur bâḳî aḳsâmda tevellüd bulunmağla (17) recâ taġayyürüne şâliḥ degillerdir anlar ihtibâs-ı ḥayz ve sâ'ir emrâz raḥme

64b

(1) dâḥil olurlar bu tevcîḥ-i mevâlîniñ bād-ı dürüġiden mâ-'adâ (2) degirmen taşu ma'nâsına olduğına daḥı münâfî degildir zîrâ kim (3) ḥatunuñ ḳarnı degirmen taşu gibi olduğu şüretde daḥı bād-ı dürüġi (4) olur ancak münâsib olan Şeyḥiñ mülîden murâdı cîm ile bir câ olduğuna (5) Allâh-ı a'lem bi-ḥaḳîḳu'l-ḥâl bâ-yı vech-gân ṭabîb-i lâyıḳ olan marâz (6) ile ḥaml-i şaḥîḥ beyninde mümeyyiz olan 'alâmetlere vaḳit eyleyüp tefrîḳ (7) eyleye evvelâ ḥaml-i kâzibde ḥâdiş olan şey'i bir vaḳitte ḥareket (8) idüp ba'dehu sâkin olur cenîn ise üç aydanşoñra yâḥûd (9) dört aydanşoñra ḥarekete mübâşeret eyleyüp dâ'imâ taḥrîki ḥiss (10) olunur ve marâz 'urûzunda ḳarında olan şiş ḳatı olur ve degirmi (11) şişer ve elleri ve ayakları gevşek olur ve gâḥi şişmek daḥı (12) vâḳi' olur ve evrâm-ı raḥim ve ḳûlinc marâzlarınıñ a'râzı gibi (13) aḥvâl vâḳi' olup veca'-ı şedîd iḥdâş ider ya'nî a' ver didikleri (14) baġırsak tazayyuk itmekle ḳûlinc gibi elem virür çok olur ḳûlinc (15) îrâş ider ḥabel-i ḥaḳîḳide bunlar bulunmaz ṭabîb-i kâmile her vechle (16) farkları nümâyândur Allâhu'l-muvaffaḳ **faşl-ı şâliş** ol maraẓın ba'z (17) mertebe mu'âlecâtı beyânındadır mu'aẓẓam 'ilâcî mâddesini ne ise

65a

(1) anıñ men' i ile tedbîr olunmağdır eger kûlinc ĩrâş itmiş olursa (2) ' ilâc-ı kûlinciden mâ-
' adâ ma' cûn-ı temrî ve şehriyârân ve anlarıñ (3) mişilli ma' âcîn-i muhallile virilmek
nâfi' dir ve eger faşd ve istifrag ve kay'a (4) muhtâc ise ' alâ-mâ-yenbağî tedbîr olunur ve
eyâricât kibârdan (5) iktizâsına göre eyâric-i lûgâziyâ ve eyâric-i Câlînûs saqy olunur (6)
Şeyh-i re' is bu marazda eyâric-i lûgâziyâ şedîdü'n-nef' dir dimiş hâzâ (7) eyâric mübârek
diyüp emrâz-ı şa' beniñ cümlesine nef' -i ' azîm ile (8) nef' in yazmışlar dahmersâ ve devâ-i
kürküm ve tiryâk-ı erba' adan kanğısı ele (9) girerse tirmis ve ebhel ve müşk-ţarâmşî'
mişilli cenîn-i meyyiti çıkarıcı şey' ler (10) taḥḥı ile tedbîr olunur ve daḥı ḥayzı heder olan
meşrûbât ve maḥmûlât (11) virilür ve riyâḥı taḥlîl idici kimâdât ve zimâdât isti' mâl olunur
(12) ve daḥı raḥimde şalâbet olduğı şüretde eşyâ'-yı muhallile ve müleyyine ile mu' âlece
(13) olunur kıllet-i ḥareket ve terk-i riyâzet lâzımdur ve zemâne eṭibbâsı müteḥaddimîniñ
(14) bugüne ḥubûbât ve müdâvâtların kadḥ iderler ammâ kâni' -i keşireleri (15) olduğı
iştibâḥ bu kadar nâmıḳu'l-ḥurûf tesvîd-i kitâb eşnâsında biz (16) meflûc kimse ḥabb-ı
müntin yapup virdim bi- ' inâyet-ullâḥ te' âlâ ' ilâc-ı bür' ü's- (17) sâ' a oldu ol ecilden bu
terkîbi daḥı iltizâm eyledim bu nesḥe

65b

(1) yazulduğı üzeredir dürüstçe terkîb eyleyüp ' illet-i mezkûreye mübtelâ (2) olan nisvâna
virseler âmîzdir ki ' avn-i Bârî ile birkaç def' ada (3) ḥalâşlarına sebep ola sâ' ir emrâza daḥı
' ilâc-ı kavî olduğı muḥarrerdür (4) şerḥden yoḳlana ve Allâhu'l-hādî nesh-i kelkelânicü'l-fâṭ
müfredâtıdan (5) olmayup ba' zı mürekkebâtıñ ' ilmidir ez-cümle edhân-ı müdebbereden (6)
bu terkîbe ıtlâk eylemişler aḥlâtı Kâbüli kara helîle ve belîle emlec otuz (7) dirhem ve
kerefs köki râziyâne köki yedişer dirhem ve dâr-ı fülful ve zencebîl (8) ve fülful altışar
dirhem cāvşîr ve benc ve sekbînec beşer dirhem ve türbûd on altı (9) mişkâl tâze laḥana
yaprağı seẓâb ve ḥasek her birinden bir ḳabza eczâ'-ı (10) mezkûre aḥz olunduḳdanşoñra
kuru olan eczâ' bir miḳdâra döḡölüp (11) ve yaş olanlar toḡrana cümlesin yigirmi dört rıtl
şuyla nişfi ḳalınca (12) toprak ṭencerede taḥḥ ve taşfiyedenşoñra ol şuya sekiz rıtl ḥırva'
(13) yağı koyup şuyı zâ' il olunca ḳaynadalar ol yağıñ taḥlîl (14) ḥuşûşında fi' l-i ' acîbi
muḥarrerdür evcâ' -ı ' adîdeye ṭlâ oluna ve bi-ḥasebi'l- (15) iktizâ birkaç ḳatre isti' mâl daḥı
câ' ızdır ez-cümle ' illet-i mezkûra (16) mübtelâ olan nisvânıñ ḳarınlarına ve ḳasıḡına ṭlâ
idüp raḥmine (17) ferzice ile işâl ideler **bâb-ı şâlis** cenîne müte' allıḳa olan aḥvâl

66a

(1) beyânında olup on **faşlı müstemildir** faşl-ı evvel mādde-i ḥilḳat-i (2) ceninde felâsife ile
eṭibbâ miyânlarında ve beyne'l-eṭibbâ vâḳi' olan (3) ihtilâfât-ı ' adîde beyânındadır ya' nî
ricâlîñ nuṭfesi gibi nisvânıñ (4) daḥı menîleri olur mı ve ol nuṭfeleriñ māddesi ne

müşekkeldir neden (5) mütevellid olurlar ve a'zânî cümlesindenmi yâhûd ba'zısındanmı huşûle (6) gelürler ve mādde-i cesed-i cenîn oldukları ne vechledir ol aḥvâlde (7) vâkı' ihtilâfât beyânındadır ekser ol ihtilâfâtı kemā-yenbağî tafşîl eylemek (8) ṭabîbîñ üzerine vâcib olmadığı müselleme ve muḥarrerdir ammâ her birinde fevâ'id-i (9) 'adîde olmağla mehmâ-emken naḥl ve taḥrîre ihtimâm olundu ve Allâhu'l-muvaffâk (10) ma'lûm ola ki beden-i insânîñ eczâ'sı ola a'zâ ıstîlâh-ı etîbbâda (11) evvelâ ve bi'z-zât iki kısma münkasıme olup olup bir kısmına a'zâ-yı (12) müfrede ve müteşâbihü'l-eczâ' ta'bir olunur kemikler ve ḡudrûflar ve sinirler ve tamarlar (13) ve etler ve yağlar gibi bir kısmına daḥı a'zâ-yı mürekkebe ve elye ıtlâk olunur ki (14) a'zâ-yı müfrededen terkîb olunmuştur insânîñ başı ve gögsi ve ayakları (15) ve elleri ve sâ'ir mürekkeb olan a'zâları gibi pes kudret-i Kâdir-i lâ-yezâlden (16) te'âlâ şānuhu bu 'uẓvlarıñ ana rahminde mebd-e-i ḥilkatleri peder ve māderîñ (17) menîlerinden olup ba'dehu ol a'zânîñ neşv ü nemâları ve her birine

66b

(1) maḥşûşa olan şüretiñ itmâmı ḥayz kanından neş'et idüp (2) cesed-i cenîn menîteyn ile ya'nî ananın ve babanın nuṭfeleri ile dem-i (3) ṭamşdan tekevvün ider ḥâsıl a'zâ-yı müfrededen laḥm ve şāḥm ve semînden (4) mā-'adâsı menîden ve anlar ḥayz kanından maḥlûk olurlar ve mebd-e-i ḥilkati (5) menîden olan a'zâ-yı müfredeye a'zâ-yı aşliyye daḥı ıtlâk iderler cümle- (6) siniñ şüretleri temâm bulup cesed-i cenîn kemā-yenbağî kemâle irişdikdensoñra (7) rûḥ-ı pür-fütûḥ fâ'iz olup ḡidâ lâzım olduḡda dem-i ḥayzıñ luṭfı ile (8) ḡidâlanur ve vilâdı eşnâsında bir miḡdârı ve toḡduḡdansoñra cümlesi meme- (9) lere şu'ûd idüp süde mübeddel olmağla zemân-ı fiṭāme ya'nî südden (10) kesilinceye deḡin daḥı ol kan ḡidâ-yı cenîn olur fetebârek-Allâḥ aḥsenü'l-ḥâlıkîñ (11) huşûş-ı mezkûre ya'nî aşl mādde-i ḥilkat-i cenînde cumhûr-ı felâsifeden (12) ez-cümle kebîr felâsife ta'bir olunan Aristodan menḡûl olduḡı üzere nisvân (13) içün menî olmayup cenîn ancak erkek menîsi ile ḥayz kanından şüret- (14) peẓîr olur dimişler ammâ ol 'ulûm-ı riẓâziyye maḡlûbı olan mütelaşîler (15) nisvânıñ menîsi olmaz didiklerinden mā-'adâ erkek menîsi daḥı mādde-i cesed-i (16) cenîn olmaz diyüp keyfiyyet te'sîrinde birkaç vech naḥl eylemişlerdir ve daḥı bir (17) rivâyet ki Aristonun kendi mezḡebi olmak üzere menḡûldur eczâ'-i cesed-i

67a

(1) cenîn olan a'zânîñ māddesi mücerred ḥayz kanından olup nuṭfe-i (2) ricâliñ kuvve-i 'âkidesi olduḡı cihetden ol kanıñ in'ikâda te'sîri (3) ve rahmîñ ḥarâretiniñ daḥı i'âneti sebebi ile eczâ'iyeden olan a'zâ-yı (4) aşliyye dem-i ḥayzdan mütekevvîn olur ve ba'de't-te'sîr ol nuṭfe a'zâ-yı (5) cenîne sirâyet itmekle mādde-i ervâḥ olur kıvâm-ı a'zâda medḡaliyyeti (6) ol cihetiyledir didikleri kâ'in şey' vâḡid hem fâ'il ve hem kâbil olmaz (7) kâ'idelerine râci'dir Aristō ittibâ'ından ba'zısında daḥı nuṭfe-i recûl (8) ba'de't-te'sîr ve't-

ta' aḳḳud mādde-i ervāḥ daḥı olmayup müteḥallil ve fesād (9) olur dimişler Şeyḥ-i re'îs Şifāda Kitāb-ı ḥayevāndan toḳuzıncı maḳāle- (10) den faşl-ı evvelde aḥvāl-i mezkûreyi zıkr eyleyüp Aristoḅnūn rāyi nuṭfe-i (11) recül ba' de't-te'şîr mādde-i ervāḥ olduḡın taşrîḥ itmişdir ammā Lînūs (12) nisvān için menî olduḡın vüçūh-ı 'adîde ile işbāt ider ol (13) evveleniñ eñ aḳvāsı budur ki evlād ekşeriyyā anaya ve babaya müşābih (14) olur müşābehete elbetde bir mādde lâzımdır ki aşl müşābehete ola (15) ol mādde yalnız ḥayz ḳanı olmak cā'iz degildir zîrā babanıñ ḥayzı (16) olmadıḡı cihetden berü babasına müşābih olmamak lâzım gelür evlād (17) ise gāhî babaya daḥı müşābih muḳarrerdir pes müşābehetiñ aşlı menîlerden

67b

(1) olmak lâzım geldi ol cihetden nisvānda daḥı menî olduḡı sābit (2) oldu ve ol menîde ḳuvve-i 'āḳide ḥuşūli daḥı lā-büddür tā kim velediñ (3) müşābehete mutaşavver ola diyü nisvānda daḥı menî olduḡına ve tarafeyniñ (4) menîlerinde hem ḳuvve-i 'āḳide ve hem ḳuvvet-i mun'āḳide mevcûde olup ancak (5) nisvānıñ menîlerinde ḳuvve-i 'āḳide muz'if olduḡına ihticāc itmişdir (6) ammā fi'l-ḥaḳîḳa mādde-i müşābehete meniye maḳşûde degildir menîden (7) mā-'adā esbāb-ı 'adîdesi olduḡı inşā-allāhu'l-mevlā tekmîl-i cesed-i (8) cenîñ beyānında tafşîl olunur şāniyen raḥimleri müsterḥî olan ba'zı (9) nisvānıñ vi'ā-i menîleri ruṭûbet meneviyye ile tölmuş gördüm lâkin (10) ol ruṭûbet erkeḡiñ nuṭfesinden erṭab ya' nî raḳîḳ idi dimiş şālişen (11) ḳocası olmayan ba'z nisvāna ihtināḳ-ı raḥim didikleri 'illete (12) müşābih ḥālet 'arız olup ba' dehu raḥminden menî keşîr cārî oldu (13) ve ol ḥāletde cimā' lezzeti gibi 'aẓîm mütelezzîze olup şihḥat- (14) peẓîr oldu dimiş ve **rābî'an nisvān daḥı** ricāl gibi ihtilām olup (15) menîleri seyelān olur lezzet-i 'aẓîm bulurlar diyü birkaç delîl (16) daḥı müdde'āsını işbāt ve Aristoḅnūn mer'e için menî yokdur didiḡi (17) teşnî'-i 'aẓîm ile teşnî' eylemişlerdir Şeyḥ-i re'îs Şifāda maḳāle-i mezbûre

68a

(1) Cālînūsūñ edillesini naḳl eyleyüp Aristo tarafından cümlesin (2) tanẓîf eylemişler 'Allāme 'aleyhi'r-raḥme Ḳānūn şerḥinde Şeyḥiñ (3) Şifāda olan taşrîḥ ve tanẓîfin naḳl eyleyüp taṭvîlāt-ı Şeyḥde (4) müfād olan Aristo nisvān için nuṭfe-i ricāle müşābih (5) bir nev' ruṭûbet olduḡına mu'terifdir ki ol ruṭûbet ḥayz (6) ḳanınıñ ḡayrıdır cesed-i cenîne muḥālaṭa itmekle mādde-i a'zā-yı (7) cenîñ olur diyü iḳrār i'tirāf eylemişdir nefsu'l-emrde nisvān (8) için anlara maḥşûş menî olmasa raḥimlerinde ḥuşyeteyn ve mecrā-i (9) menî ḥilḳati 'abeş olmak lâzım gelür idi ve anlarda cārî olan (10) ruṭûbet dem-i ṭamşa muḡāyir olmasa raḥimlerine seyelān itdikde (11) telezzüz ḥāşıl itmeyüp belki meşālime olurlar idi zîrā anlar (12) ḥayz gördükde zaḥmet çekerler ammā ḥîn-i cimā' ve ihtilāmda (13) telezzüz-i 'aẓîm ḥāşıl iderler el-ḥāşıl nisvān için daḥı nuṭfe (14) olduḡı muḳarrer ancak anlarıñ nuṭfeleri ile ricālîñ nuṭfeleri (15) beyninde muḡāyirāt sābit olup Cālînūs ve ittibā'ından mā-

‘adā (16) kibār-ı eṭibbā muḥtārıları üzere kuvve-i ‘ākide nuṭfe-i ricālde (17) ve kuvvet-i mun‘ākide nuṭfe-i nisāda bulunmağla anlarıñ raḥm-i māderde

68b

(1) ictimā‘ları ve dem-i ḥayzıñ anlar ile ihtilāt ve imtizācī mādde-i (2) mādde-i cesed-i cenīn olur ve daḥı eṭibbā nuṭfede beş şıfāt i‘tibār (3) iderler anlarıñ cümlesi nuṭfe-i nisvānda bulunmağla aña binā‘en (4) menī ıtlākı mücāvız olmuş olur didiler ol beş şıfātıñ birisi (5) levni beyāz olmağdur ikincisi ‘użv-ı maḥşūşa cereyān itdiği ḥinde (6) lezzet ḥāşıl olmağdur üçüncüsü rıfķla çıkmāğdır dördüncüsü (7) anda kuvve-i ‘ākide olmağdur beşüncüsü rāyihāsı ṭal‘ yāḥūd (8) semen rāyihāsı gibi olmağdur ‘Allāme taḥḳīki üzere kuvve-i (9) ‘ākide ḥuşūşında mā-‘adāsı nuṭfe-i nisvānda mevcūdedir (10) ve lākin Cālīnūs ve ittibā‘ı nisvānda olan ruṭubete daḥı ḥaḳīkat-i (11) menī ıtlāk idüp tarafeyniñ menīlerinde kuvve-i taşvīr ve taşavvur (12) ma‘an mevcūdedir ancak ricāl tarafında daḥı aqvādur dirler (13) ‘Allāme-i Kureyşī ‘aleyhi’r-raḥme benim katımda ḥaḳḳ olan nisvān için (14) daḥı menī muḳarrerdir lākin anlarıñ menīsi ricālīñ menīsi gibi (15) degildir dimişler muḥaşşal-ı kelām şol kuvvetki bi-izni-ḥālīk mebdē‘-i (16) taşvīr andan neş‘et eyleye ol kuvvetde ricālīñ menīsi aqvā (17) ve şol kuvvetki mebdē‘-i taşavvur andan şüret-pezīr ola ol

69a

(1) ol kuvvete mer‘eniñ menīsi aqvā olmağ üzere qarār-dāde (2) olmuşdur ol cihetden raḥm-i māderde ictimā‘ ve imtizācları (3) mādde-i cesed-i cenīn olur Şeyḥ-i re‘īs daḥı Kānunda Kitāb-ı (4) Evvelden fenn-i evvelden ta‘līm-i ḥāmisden a‘zā faşlında (5) taḥrīr itdükleri üzere beden-i insānda a‘zā-yı aşliyyeden (6) laḥm ile şaḥmdan mā-‘adāsı zeker ve ünşānıñ menīlerinden mütekevvīn (7) olur lākin ḥükemādan muḥaḳḳağ olanıñ ya‘nī Aristonun ḳavli (8) üzere zekeriñ menīsi penīr ḥuşūşında māye maḳāmında ve mer‘eniñ (9) menīsi süd maḳāmında olup penīr māye ile südden ḥāşıl (10) olduğı gibi insānıñ a‘zā-yı aşliyyesi daḥı zeker ve mer‘eniñ (11) menīlerinden tekevvün ider didiği cesed-i cenīn menīsinden mütekevvīn (12) olup menī-i zekeriñ daḥı bedende cüz‘iyetini müş‘ir olur zīrā südi (13) uyudan māye-i penīr cirminde mevcūd olduğı muḳarrerdir el-‘ilm (14) ‘ind-allāhe te‘ālā ‘alel-ḥuşūş seyyid-i veled-i ādem ve ol Muḥbir-i Şādīḳ (15) ve muḥterem şalli-allāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem ḥazretiñ *ḥalku’l-insān* (16) *min erba‘a ‘aşr eşyā‘-i erba‘a mine’l-āb ve erba‘a mine’l-em* (17) *ve sitte min ḥazā’inullāh te‘ālā ammā el-erba‘a altı mine’l-āb*

69b

(1) *el-cild ve’l-‘azm ve’l-‘aşab ve’l-urūḳ ve ammā el-erba‘a-yı altı min* (2) *el-emm el-laḥm ve’ş-şāḥm ve’d-dem ve’ş-şar ve ammā altı min ḥazā’in-* (3) *ullāh te‘ālā e’s-sem‘ ve’l-başar ve’ş-şem ve’z-zevḳ ve’l-lem ve’r-rūḥ* (4) buyurdukları cesed-i cenīnde peder ve māderiñ menīleri mādde-i (5) mu‘azzam eczā‘-i beden olduğı müş‘ir olmağla eṭibbā-i İslāmiyyeye

(6) delîl-i kavî ve bürhân-ı celî olmuşdur **faşl-ı şânî menîlerin kendi** (7) **mâddelerinde ve mevzi'-i tekevvünlerinde olan ihtilâfât beyânında-** (8) **dır** ol huşûşda dağı ihtilâfât-ı 'adîde nakl olunup (9) ba'zıları ihtilâf-ı erba'adan hâşıl olan ruṭûbet-i (10) şânîden mütevellid olur didiler ruṭûbet-i ūlâ ve şâniyye i'tibârı (11) aḥvâl-i hażma râci'dir ki insânın ekl eylediği ağdiye bedende (12) bedel mâ-yeteḥallel oluncaya degin kavî-i muḥtâr üzere dört dürlü (13) hażma münhażım olur evvelkisi hażm-ı mi'dî ikincisi hażm-ı (14) kebedî üçüncüsü hażm-ı 'urûkî ve dördüncüsü hażm-ı 'uzvî- (15) dir hażm-ı kebedîden hâşıl olan aḥlât-ı erba'aya ruṭûbet-i (16) ūlâ ve andanşoñra hâşıl olan mevâdda ruṭûbet-i şâniyye (17) ıtlâk olunur ol ruṭûbâtta dağı dört mertebe vardır Şeyh-

70a

(1) ü'l-küll Kânûnda Kitâb-ı Şâlişden yigirminci fennden evvelki maḳâlede (2) menî hażm-ı râbî' in faşlında sîr bedel mâ-yeteḥallel olup a'zâ-yı (3) munḳalibe ve a'zâ andan mun'aḳide olacaḳ ruṭûbâtıdan mütevellid olur (4) gâh olur hażm sebaḳından şoñra efvâh-ı 'urûḳda ṭal gibi mebsûse (5) olmuş ruṭûbât keşîre bulunup a'zâyâ gıdâ olmaḳ için (6) baḳiyye ḳalan ruṭûbâtıdan hâşıl olur didikleri muḥtâr-ı eṭibbâdır (7) ammâ Câlînûsıdan menḳûl olan yalnız ḳandan mütevellid olmaḳ (8) üzeredir ki kibârdan fâzıl feylesûf Ebû'l-Ḥasen Sa'id (9) bin Hîbe Dürretü'l-Ferîde fî't-Tecâribü'l-Müfîde nâm te'lîf-i şerîfinde (10) i'tikâd-ı Câlînûs bu vechle beyân iderler ki menî kebedde (11) bâḳî ḳalup andan ünşeyeyne câri olan demden mütevellid olur (12) ol ḳan ḥâliş olmayup mâ'ıyyet ile muḥteliṭ olmaḳla cigerden (13) ünşeyeyne gelüp ev'ıye-i menîde eklenmek ile ol mevâzî' in (14) ḥarâretinden nâşî ḥiddet hâşıl ider ol cihetden a'zâ-yı menîyi (15) lez' idüp insânı cimâ'a taḥrîk ider anıñçün ḥurûcunda (16) lezzet-i 'azîme bulunur dimişdir 'Allâme-i Ḳureyşî 'aleyhi'r-raḥme Külliyyât-ı (17) Kânûnda aḥlât faşlı şerḥinde menî ruṭûbet-i şânîden mütevellid

70b

(1) olur diyü taşriḥden şoñra biz gâhice menî ḳandan hâşıl (2) olur diriz ammâ aḥlât-ı erba'anıñ mecmû'ı murâd iderüz (3) zîrâ dem lafzı yalnız ḳana ıtlâk olunduğı gibi aḥlât-ı erba'a- (4) nıñ mecmû'ına dağı ıtlâk olunur diyü tevcîḥ idüp 'Allâme (5) merḥûm dağı ol maḥallde İbn Ebî Şâdıḳ ve İmâm Faḥr Râzîniñ (6) 'aleyhimü'r-raḥme müdde'âları dağı menî sâ'ir aḥlât ile maḥlûṭ (7) olan demden mütevellid olduğı nakl olunmuşdur bundanşoñra (8) ma'lûm ola kim eger fażla-yı hażm-ı râbî' ve eger ḳan mâdde-i menî (9) olan her ne ise bögrekler ile huşyeteyn ya'nî yumurdalar beyinde (10) ev'ıye-i menî ta'bîr olunan 'urûḳ ve şerâyîn mültekâyâ munşabbe (11) olup ol maḥallde şüret-i menîye munḳalib olur ba'dehu ünşeyeyne (12) dâḥil olduḳda kemâl bulup anlardan mecrâlarına vâşıl olur (13) ünşeyân ve huşyetân yumurdalarıñ adıdır gâh olur torbaları (14) ile cümlesine dağı ıtlâk olunurlar ev'ıye-i menî didikleri (15) ecvefden münşa'ibe olup ünşeyeyne dem-i gıdâyı ve dem-i rûḥı getürürler (16) ve huşyeteyne vâşıl olacaḳları

maḥallde her ne birinden ‘urūḳ-ı ‘adīde (17) münşa‘ibe olup birbirlerine şarılurlar anıñçün ev‘iye-i meniye

71a

(1) ‘urūḳ-ı mülteffe ta‘bır iderler pes mādde-i meni ol ‘urūḳda eklenmek ile (2) sū‘iyyete mübeddel olup beyāzlığa meyl ider huşyeteyne munşabb (3) oluḳda nuḳcı kemāl bulur Şeyḫ-i re‘īs Kitāb-ı Evvelde a‘zā faşlında (4) ḥādime ve maḥdūme beyānında ünşeyān a‘zā-yı maḥdūmedendir anlarıñ (5) fi‘lini ḥāzır idici ḥādimler kendülerden evvel meni-i mevlūd olan (6) ‘ūzvlardur anlar zıkr olunduğı üzere min ğayr-i kemāl meni-yi tehniye (7) iderler ya‘nı ihzār ve ricāl ve nisvānıñ āletleri ol meniñ mü‘eddīler- (8) idür maḥalline ya‘nı rahme ilkā iderler diyü taḥrīr itmişlerdir huşyeteyni (9) kaṭ‘ olunan ādemleriñ daḫı aḫvālī aña delālet ider zīrā ḥādimler (10) ihtilām olurlar ve meniye müşābih bir beyāz ruṭūbet def‘ idüp mütelezziz (11) olurlar ammā münsell degildir tevliḍ ḥāşıl idemezler ḥattā Ḥayevān-ı (12) Şifādan beşinci maḳālede bir öküz ihşā olunduḳdanşoñra ya‘nı inledikden (13) şoñra inzāl olduğı ḫikāyet olunmuşdur İmām Faḫr Rāziniñ (14) ‘aleyhi’r-rahme Ḳānūndan bu maḥalliñ şerḫinde Şeyḫin kelāmı meni huşyeteynde (15) tevelliḍ eyleyüp belki kendülerden muḳaddem olan a‘zāda tevelliḍ (16) eyledigini müş‘irdir ki Aristō ve Cālīnūs daḫı mezhebleri oldur (17) ikisinden ya‘nı Aristō ve Cālīnūsdan daḫı naḳl olunan kelāmın

71b

(1) me‘ālī meniñ tevelliḍüne sebep ālet-i meni ta‘bır olunup birbirlerine mülteffe (2) olan evride ve şerāyiniñ şifākāt ve telāfif ve istidāretleridir ki (3) mādde-i meni anlarda eklenmek ile meneviyyet ḥāşıl ider dimişler ammā Muḥammed bin (4) Zekeriyā ikisiniñ daḫı kollarında naḳar vardır zīrā ‘urūḳ ve şerāyın (5) müşābihü’t-ṭabī‘adır sā‘ir a‘zāda olan tamarlarıñ her birinden (6) memlū olan ḳan anlarda ṭurmak ile meneviyyet ḥāşıl itmez keşret-i telāfif (7) ve istidāret sözleri za‘ifdir şekk yoḳdur ki Cālīnūsdan (8) ol söz sehven vāki‘ olmuşdur ‘amden degildir zīrā ‘urūḳ ve şerāyın (9) mevlūd-ı meni olamazlar belki mevlūd-u meni anlar ile muḫtelif ve mümtezic olan (10) luḫūm-ı ‘adīdedir ki memelerde süd aḫvālī daḫı anıñ gibidir dimiş (11) ‘Allāmetü’l-verā muḫākeme eyleyüp ḳanıñ ve mādde-i meniñ memeler ile (12) huşyeteyn mecrālarına nüfūzları bāḳī a‘zāya nüfūzları gibi degildir (13) zīrā bāḳī a‘zānıñ mecrāları müstaḳīm ve ğudediyyetleri bu ḳadar mādde- (14) niñ beyāzlığını müstelzim olan ise i‘vicāc ve ğudediyyet mecmū‘ıdır (15) anıñçün ḳan sā‘ir ‘urūḳıñ mecrālarında bir zemān eklenmek ile (16) beyāzlık ḥāşıl olur itmez mücerred laḫm-ı ğudedī daḫı müvellid olmaz (17) ve illā şadr ve dimāğ ve sā‘ir a‘zāda olan ğudedler daḫı mütevellid-i meni

72a

(1) ve leben olurlar idi el-hāşıl keşret-i telāfif ve lahm-ı ğudediden (2) her birisinin medhalleri muqarrer olmağla mecmū'ının te'sirlerinden (3) mevāzī'-ı ma'îşelerinde menī ve leben mütevellid olur Cālīnūsun dağı (4) mevāķi'-i müte'addide olan sözleri cem' olursa 'illet-i tevellüd-i menī ve leben (5) onların mecmū'ı olduğu müte'ayyin olur diyü tahkik bahş eylemişlerdir Allāh-ı (6) a'lem-i bi-haķiķu'l-hāl el-hāşıl huşuş-ı mezkūrede kibār-ı eţibbānīn muhtārları (7) menī ruṭubet-i şāniyyeden mütevellid olup hażm-ı rābi' in fazlası olduğu (8) taraf rāciḥdur anıñçün menī cümle a'zādan munfaşıl olur andan her bir (9) 'uzvdan hāşşa vardır ancak raṭb ve seyyāl olmağla ḥissānī temyīz (10) idemez dirler ve müşābihü'l-imtizāc i'tibār eyleyüp Aristo ve ittibā'ının (11) menī yalnız ünseyeynden munfaşıl olmağla müteşābihü'l-eczā' didikleri (12) birkaç delil ile men' iderler tafşili bu ki hükemā menīnin cemī' (13) a'zādan müncezib olduğunda ittifaķ idüp lākin ḥissen (14) müteşābihü'l-eczā' olmağla fi'l-haķiķa muhtelifü'l-eczā'mıdır degilmidir (15) ihtilāf eylemişler ba'zılar muhtelifü'l-eczā' olduğuna zāhib olup (16) ceninden her bir 'uzv kendüye müteşābih olan 'uzvdan hāşıl (17) olan meniden maḥlūk olur ya'nī vālideynin gözlerinden müncezib

72b

(1) olan meniden gözler ve burunlarından müncezib olandan (2) burun ve ellerden müncezib olandan eller kezālik sā'ir (3) a'zādan müncezib olandan müşābihi olan a'zā maḥlūk (4) olur dimişler ve müdde'alarını birkaç delil ile işbāt (5) itmişler eñ aķvāsı ba'z emrāz mütevārişe olup babada (6) yāḥūd anada bulunduğu şüretde elbetde evlāda dağı (7) zuhūr eyledigidür ki anlardan yedi maraz ṭabīb sā'irinin (8) bu mışrā'ından müstefāddır **mışrā'** mütevārişü'l-emrāz (9) 'add-i ḥurūfiḥā binsācamad ba'zı hükemā gerçi menī cemī' a'zādan (10) müncezib olur ammā fi'l-haķiķa muhtelifü'l-eczā' degildir (11) ancak bi'l-ķuvve munfaşıl 'anhümāya müşābeheti mutazammın olmağla (12) ķuvve-i muşavvire bi-izn-illāh te'ālā ḥıfz-ı envā' için veledi (13) vālideynine yāḥūd anlara ta'yin olan şüretde taşvīr ve (14) teşkilē sa'y itmekle şüret-pezīr olur ḥālīķu'l-eşyā' tebāreke (15) te'ālā ṭabī'atı ve ķuvve-i muşavvire-i ceninin şüret-i aşliyyede (16) taşvīr ve teşkili için müvekkil kıldı dimişler el-'ilm-i 'ind-allāhe (17) ammā Buķrāṭdan menkūl olduğu üzere ol Üstādü'l-küll

73a

(1) Kitāb-ı muğayyere cumhūr mādde-yi menī insānīn dimāğındandır (2) andan ķulaķ ardında olan iki ṭamlara nāzil olur (3) anlardan nuḥā'a girer ya'nī fıķarāt içinde olan şulba (4) vāşıl olur tā kim mesāfe-i ṭavīlede dimāğdan ve dimāğa (5) müşābih olan nuḥā'dan ba'īd olmağla anlarda olan (6) dem-i lebeninin mizācı müteğayyir olmaya ba'dehu ol mādde cigerin (7) muḥaddebinde ecvef ta'bir olunan büyük ṭamardan münşa'ibe olup (8) bögreklere gelen iki ṭamara nāfize olur ba'dehu anlar ile ünseyeyne (9) vāşıl olur anıñçün ķulaķ ardında olan iki ṭamarın kaṭ'i (10) şāhibinin neslini keser dimişler Cālīnūs ol huşuşı

ya' nî (11) kulağ ardında olan iki tamarın kaç' i kâti' -i nesl olduğunu (12) inkâr ve Ebukrâṭ taḥṭî'e eylemişdür Firdevsü'l-ḥikme mü'ellifi 'Ali (13) bin Rabben Ṭaberî inkâr-ı Cālînûsı nakl eyleyüp bir kimse yalnız (14) muḥaṣama eylese ğalebe Cālînûs içündür diyü taṣrîḥ ider (15) 'Ulemâ 'aleyhi'r-raḥme Külliyyâtdan faşd şerhinde ḥaḫḫ Cālînûsuñ (16) ḫavlidir zîrâ Ebuḫrâṭın ḫavli üzere menîniñ dimâğda tevellüdi (17) teslîm olunsa mezkûr tamarların kesilmesi yâ menîniñ bi'l-küllîye

73b

(1) inḫıṭâ' ma yâḥûd neslin inḫıṭâ' ma sebep olur evvelkisi (2) zâhirü'l-butlândur zîrâ mezkûr tamarları kaç' olunan kimesne- (3) niñ menîsi bi'l-küllîye munḫaṭı' olmaz ikincisi kezâlik bâṭıldır (4) zîrâ ol tamarlar sâlim ṭurup ḥuṣyeteyni kaç' olan kimesneniñ (5) nesli bâḫî olmağ lâzım gelür bu daḫı fâsid ve bâṭıldır didiler (6) ḥâşılı bevlîde her biriniñ medḫali olmağla ikisiniñ daḫı (7) vücûdi lâzım oldu Şeyḫ-i re'îs Kitâb-ı Şâlişden yigirminci (8) fennde Cālînûs ol iki tamarın kaç' i 'uḫr îrâş idermi (9) bilmedi ve ben ḫann iderin ki menî yalnız dimâğdan olmağ (10) vâcib degildir egerçi ḥamîdesi dimâğdan olup Ebuḫrâṭın (11) 'ırḫeyn ḥuṣûşında ḫavli daḫı ṣaḫîḫ oldu ise belki vâcib olan (12) menî içün her 'uẗv re'îsden bir 'ayn ve sâ'ir a'zâdan ol uşûle (13) Şeyḫ ṭarîḫi ile ḥişşe vardır anıñçün veled vâlîdeyne müṣâbih (14) olur ve 'uẗv-ı nâḫışdan nâḫış 'uẗv mütevellid olur dimişlerdir (15) 'Allâme-i Ḳureyşî 'aleyhi'r-raḥme Şeyḫin muḫṭârı mü'eyyid olup menî (16) cemî' a'zâda ḥuṣûle gelür ammâ bu daḫı ma'lûmdur ki a'zânın (17) cümlesinden ünşeyeyne cârî olacak mecrâ yoḫdur a'zâ-yı

74a

(1) re'îse gibi cereyân mümkün olanlardan bi'z-zât cârî olup (2) sâ'ir 'uẗvdan evvelâ tebaḫḫur ṭarîḫi ile dimâğa şu'ûd olup anda (3) tekrâr ruṭûbete mübeddel olmağla zıkr olunduğı üzere menîniñ (4) mu'azzam eczâ'sı dimâğda ḥâşıl olmuş olur ba'de'l-ḥuṣûl (5) ma'ḥûd 'urûḫlarından nuḫâ'a andan ünşeyeyne vâşıl olur lâkin (6) ünşeyeyne ḫarîb olup bögrekler ile ḥuṣyeler beyninde vâşıla olan (7) 'urûḫ vâşıl olduḫda ol tamarları bögreklerde süḫûnet ḥâşıl (8) itmiş laṭîf ḫan ile memlû bulmağla ol ḫanı daḫı ba'zı (9) müṣâbehet ile kendüye döndürüp ḥuṣyeteyne nâfîz oldukları (10) ol maḫallde i'tidâl ve beyâz ve nuẗc-ı kâmil olup ba'dehu mecrâ-ı menîye (11) mündefi' olur diyü şerḫ ve beyân itmişler taḫdîr-i mezbûreden (12) müteṣâbehet ḥuṣûşı ve muḫaddemâ zıkr olunduğı üzere müteṣâbih- (13) ü'l-imtizâcdır dinilir ḫavlleri mü'eyyid olur ammâ Şeyḫ-i re'îs Ḥayevân-ı (14) Şifâda on birinci maḫâlede ikinci faşında ṭarafeyniñ daḫı edille- (15) sini taḫrîr ve cümlesin tezyîf idüp bir ṭaraf tercîḫ itmişlerdir (16) tafşîllerin ḥâşılı buña menî cemî' a'zâdan munfaşıl olur (17) ancak cesede müteṣâbihü'l-eczâ'dır diyenleri ol ḫann dâ'î olan

74b

(1) olan üç emrdir Ebukrāt ol umūr-ı şelāşe ile mezhebiniñ (2) şıhhatine temessük eyler evvelkisi lezzet-i cimāc bedene cāmm olduğudur (3) eger menī cemīc a'zādan hāşıl olmaya idi lezzetiniñ cemīc beden-i cūmūmī (4) olmayup yalnız çıktuğı cūzlar ya'nī ferc ile zeker müteleziz olurlar (5) idi ikincisi a'zā-yı ceninde müşākele-i külliye bulundığıdır ya'nī (6) vālideyne ne miqdār a'zā var ise veledde dağı müşākili mevcūd (7) olduğunadır üçüncüsü vālideyndən birisi nākışu'l-cūz olursa (8) yā bir cūzları alīl olsa yāhūd ziyāde bulunsa veledde dağı (9) aña müşākelet bulundığıdır dimiş nitekim Kānūnda dağı zikr eyledi (10) ve yine Şifādan faşl-ı mezkūrede Aristō Ebukrātın bu delillerini (11) on vechle kadh eyleyüp menī cemīc a'zādan munfaşıl olmayup (12) fi'l-hākika müteşābihü'l-eczā' olduğü tarafı tercih eyledigini nakl (13) eylemiş ol on vechiñ evvelkisi veledin vālideynine tırnağda (14) ve saçda dağı müşābeheti muḳarrerdur ammā anlardan meniye vāşıl olur hārri (15) munfaşıl olmaz ikincisi meniye a'zā-yı āliyeden cūzvī munfaşıl (16) olmaz ma'a-hāzā mevlūdda anlar dağı mevcūdedir dimiş lākin bu vech (17) merdūd olduğü zāhirdir üçüncüsü tarafeyniñ meniñlerinde her

75a

(1) her biriniñ a'zā-yı aşıyyelerinde munfaşıla eḫāden bulundığı taḳdīrce (2) her bir cūlūḳda ikişer a'zā mütekevvine olup iki insān muhtelif (3) olmak lāzım gelürdi dördüncüsü tarafeyniñ meniñinde cemīc (4) a'zādan hişşe der-kār olduğü şüretde yalnız mer'eniñ meniñinden (5) veled huşūli mümkün olurdu beşinci menī cemīc a'zādan geldigi şüretde (6) veled gāh zeker ve gāh ünşā vücūda gelmesi müşkil olurdu altıncısı (7) ba'zı hayevāniñ bir şifādde müteaddid yavrıları vücūda gelüp kimi (8) erklik ve kimi dişi olur bu huşūşda menī cemīc a'zādan munfaşıl (9) olduğına münāfīdür yedincisü gāh olur veled dedesine ve akrabā- (10) sından ba'ide olanlara müşābih olur olhuşūşda müşābeheti (11) meniye taḫşış mümkün olmaz sekizinci ba'zı hayevān hilāf cinsinden (12) mütevellid olur toḳuzıncı eger menī cemīc a'zādan mütevellid olsa (13) hurūcı dağı ale't-tertib olmak var olmamak var ikisinde dağı (14) hilḳatde nuḳşān muḳarrerdur onıncı ba'z meyve bitürmeyen ağacıñ (15) budağından āḫer ağaca işleseler meyvesi hāşıl olur pes (16) bu zikr olunan vücūh-ı aşere menī cemīc a'zādan munfaşıl olduğına (17) münāfīdür dimişler ammā Ebukrāt tarafından cümlesine cevāb

75b

(1) virilmişdir hāşıl-ı kelām bu taṭvīlden ğaraż umūr-ı mezkūreden (2) ya'nī meniñiñ keyfiyyet-i tevellüdi ile a'zāniñ keyfiyyet-i tekevvünlerinde (3) cümlesiniñ ḳavlleri maḥz-ı vehm ve ḳānn-ı za'ife mebnī olup her bir (4) delilleri ehven min beytü'l-āneḳbūt iken ḫālīḳu'l-ins ve'c-cānn (5) cellet-i ḳudrete sūre-i kerīm-i Tārīḳda *felyenzūri'l-insānu mimme ḫuliḳ* (6) *ḫuliḳa min mā'in dāfiḳ yehrūcu min [beyn]e's-şulbi ve't-terā'ib* ḳavlı kerīmine (7) hāşā ta'n iden melāḫide-i melā'in-i mecāniñden dağı kem-ter oldukları (8) muḳarrerdur ki

‘Allāmu'l-ğuyūbīn te‘ālā şānuhu kelām-ı kerīmi anlarıñ zāhib (9) oldukları ihtilāfātīñ cümlesini cāmī‘ ve mādde-i iştibāhları (10) kaţ‘-ı bürhān-ı sātī‘ iken ziyāde hamākat ve kemāl-i mel‘anetlerinden (11) nāşī eyledükleri daḥl ve ta‘arruzı kibār müfessirīn rūḥullāh (12) ervāḥumına anlarıñ kendi ıştılāḥları üzere men‘ ve def‘ (13) eylemişlerdir ez-cümle İmām Faḥr Rāzī ‘aleyhi'r-raḥme Tefsīr-i Kebīrinde ol (14) mecānīnīñ hezeyān-ı kevne sözlerin nakl eyleyüp virdükleri (15) cevāb Şāfī āyet-i kerīmeniñ taḥtū'l-lafz ma‘nā-ı şerīfini taḥrīr- (16) denşoñra taḥrīr olundu pes ol gizlū işler anda āşikār olan (17) rüz-i cezānīñ mālīki celle celālehu ibtidā‘-i sūre-i kerīmede kısm yād idüp

76a

(1) bu ‘ālemdə nefs-i beşerden her nefsiniñ üzerine Zāt-ı Bāķī ile (2) ḥāfız ve müheymīn oldukları yāḥūd her birin muḥāfaẓa ve ‘amellerini (3) ihşā için melā‘ikeden muḥāfızlar ta‘yīn buyurdıklarını (4) i‘lān ve ne şekl şey’den ḥalk oldukların fıkır itsünler (5) diyü tavsiyye ve fermān eyledi tā kim ol ‘ālime's-sirri ve'l-ḥafıyyāt (6) kemāli kudret ve ḥikmeti idrāk eyleyüp birkaç kaṭre menīden (7) ḥalk itdiği ecsādīñ yevm-i teblī[ğ]ü's-serāirde ve ric‘at (8) ve i‘ādesine kadar olduğunu bī-şekk ve lā-şübhe bileler (9) ve kendülerine ‘ākıbetlerinde lāzım ve nāfi‘ olur a‘māle (10) sa‘y idüp muḥāfızları ve a‘māllerine kātibleri olan (11) meleklere yazdırmayalar ālā ‘ākıbetinde ve ol günün şiddet (12) ve dehşetinde kendülerin mesrūr idecek a‘māl yazdıralar (13) nitekim *felyenzūri'l-insānu mimme ḥulīk* ya‘nī insān ne şekl şey’den (14) ḥalk olundıklarını fıkır eylesünler *ḥulīka min mā’in dāfiḥ* her biri (15) zī-rıfḥ olan ya‘nī şıçramak ile çıkan birkaç kaṭre (16) şudan ḥalk olundılar *yeḥrūcu min beyne's-şulbi ve't-terā'ib* (17) ol şu babalarınıñ şulbi ve analarınıñ terbiyye ya‘nī

76b

(1) gögsi kemikleri beyninden çıkar buyurıldı şadaḥ-allāhu'l-‘azīm (2) zıkr olunduğı üzere bu āyet-i kerīmede melāḥide ḥazelehum-ullāh (3) dört vechle iştibāh ve i‘tirāz eyleyüp evvelā ol şu (4) şulb ile terā'ib-i bedeniyyeden çıkar demekden murād menī anlardan (5) munfaşıl olur demek ise ḥāl ol minvāl üzere degildir (6) zīrā menī haẓm-ı rābi‘ fazlasındandır eczā‘-i bedeniñ cemī‘sinde (7) munfaşıl olur her ‘uẓvūñ ṭabī‘at ve ḥāşşıyyetini aḥz ider ki (8) anlarıñ mişlī a‘zā tevellüdüne müsta‘idd olur veledə daḥı ol (9) a‘zāda tevellüd eyleye anıñçün cimā‘da ifrāt iden kimesne- (10) leriñ cimā‘ a‘zālarına za‘f müstevlī olur dimişler şāniyen (11) eger murād mu‘aẓẓam eczā‘-i menī şulb ile terā'ib beyninde tevellüd ider (12) demek ise ol daḥı za‘ifdür belki menīniñ mu‘aẓẓam eczā‘ı (13) dimāğda ḥāşıl olur menīniñ şüretde dimāğa müşābih olduğu (14) aña delīldür daḥı çok cimā‘ iden ādemiñ za‘fi ibtidā‘en gözlerinde (15) zāhir olur dimişler şālişen eger murād şulb ile terā'ib beyni (16) menīniñ müstaḥarrıdır ya‘nī cemī‘ olup qarār idecek yiridir demek (17) ise bu da za‘ifdir zīrā menīniñ müstaḥarrı ev‘iye-i menīdir ki

77a

(1) beyzeteyn katında birbirine şarılmiş 'urûk ve şerâyinden 'ibâretdir (2) dimişler râbî' an eger murâd şulb ile terâ'ib mahrec-i menîdir demek ise (3) ol dağı birinde degildir belki mahrec-i ihlîldir dimişler İmâm Fahr 'aleyhi'r-raḥme (4) ol mecânîniñ bu güne şübhelerini nakl itdükdensöñra cevâb-ı bâ-şavâb (5) virüp belî kâ'ide-i fenn-i tıbb üzere menî huşûlinde i'ânet bu bedeniyyeden (6) dimâğ-ı a'zam a'zâ olduğu muḳarrer olsun lâkin nuḥâ' anıñ ḥalîfe- (7) sidür ki şulbuñ ya'nî fıkârâtıñ içindedir ve dimâğıñ muḳaddem (8) beden ya'nî göğüs kemiklerine iner çok şu'beleri vardır ol (9) ecilden ya'nî a'zâ-yı mezkûreniñ birinde dimâğıñ ḥalîfesi ve birinde (10) şu'b-ı keşîresi olmağla 'Allâmu'l-ğuyûb celle şānuhu anları taḥşîş (11) bi'z-zıkr eyleyüp *yaḥrûcu min beyne's-şulbi ve't-terâ'ib* buyurıldı (12) ma'a-hâzâ melâhideniñ kavlıleri mahz-ı vehm ve zann-ı za'ife mebnî ve kelâm-ı (13) ilâhî ḳabûluhu'l-yak ve teslîm-i aḥrâdır *lâ ye'tîhi'l-bâtılû min beyni yedeyhi* (14) *velâ min ḥalfihi* kerîmesi ḥatm-i kelâm itmişleri Ḳadı Beyzâvî (15) beyz-ullâh veche fî'd-dâreyn ibtidâ'en anlarıñ kelâm-ı bâtıllarını (16) men'e işâret eyleyüp şāniyen teslîm tarîki ile eger nuṭfe hazm-ı (17) râbî' in faşlısı olup zıkr olundı üzere cemî' a'zâdan

77b

(1) munfaşıl olduğu ve ba'de'l-infişâl-i huşyeteyn katında birbirine (2) mülteffe olup ev'ıye-i menî ta'bîr olunan 'urûk ol nuṭfe- (3) niñ maḳarr olduğu şaḥîḥ olursa dimâğ ol menîniñ tevli'dinde (4) i'ânet yönünden cümle a'zânîñ a'zamıdır anıñçün nuṭfe dimâğa (5) müşâbihdir ve cimâ'da kıratıñ dimâğa za'fı serî' olur pes (6) dimâğ için ḥalîfe vardır ki şulb içinde olan nuḥâ'dır terâ'ibe (7) nâzile şu'b-ı keşîresi vardır ki a'şâb-ı 'adidedir ol ecilden (8) ya'nî şulb dimâğıñ ḥalîfesi olup ve terâ'ibde dağı şu'b-ı keşîre- (9) si olmağla bu iki 'uzv dimâğa ta'alluḳda sâ'ir a'zâya nisbet ev'ıye-i (10) menîye ḳarîb oldukları için taḥşîş bi'z-zıkr olundı diyü taḳrîr (11) buyurmuşlar ammâ efâzıl-ı Rûmdan ḳadı muḥaşşîsi Şeyḥ-zâde merḥûmuñ (12) ḳuddise sırruh taḥşîş huşûşında taḥrîr itdükleri veche vecîh muḥaḳḳıḳan (13) mezbûruñ beyân itdükleri vechden her vechle etemm ve evfaḳ (14) ve kibâr-ı eṭibbânîñ muḥtârlarına gâyet muvaffaḳdur ol fâzıl (15) taḳî 'aleyhi'r-raḥme İmâm Fahr ile Beyzâvîniñ kelâmlarını nakldenşöñra (16) ḥafî degildür ki dimâğıñ terâ'ibe nâzile mücerred a'şâb müteşâ'ibesi (17) olmağla terâ'ibi ol ecilden mahrec-i menî ḳılınmaḳ ba'deden ḥalî

78a

(1) olmaz zîrâ terâ'ibiniñ menî tevli'dinde medḥal-i 'azîmi vardır (2) belki şulb ile terâ'ibiñ taḥşîş bi'z-zıkr olunduklarında veche (3) vecîh olan budur ki taḥḳıḳan nuḥâ'ıñ ve ḳuvâ-i ḳalbiyye ve kebediyye (4) ve dimâgiyyeden her biriniñ anlarıñ zu'mları üzere fazl-ı mezkûre-i (5) ebrârında ya'nî tevli'dinde mu'âvenetleri etemmdir pes 'Allâmu'l-ğuyûb (6)

celle şānuhu şulb zeker ile dimāğ ve nuḥā'ın medḥaliyyete tenbīh eyledi (7) zīrā şulb dimāğın ḥalīfesi olan nuḥā' maḥallidür ve terā'ib (8) zikri ile ḳalbin medḥaliyyetine tenbīh eyledi zīrā terbiyye eyledi (9) müştēmildür buyurdıkları ḥaḳḳā ki ḥaşm-ı eşkānda seyf-i ḳāṭi' menzile- (10) sindedir muḳaddemā zikr olunduğı üzere Şeyḥ-i re'îsin belki (11) vâcib olan menî için her 'uẓv-ı re'îseniñ bir 'ayn ve sâ'ir (12) a'zâdan ol uşûle tercih ṭarîḳi ile ḥişşe vardır didikleri (13) ḥuşemānıñ ıstılâḥları üzere tıbbā daḥı ol cevâb-ı bâ-şavâbı (14) mü'eyyid olur zīrā beden-i insānda bi-ḥasebi's-şahş a'zâ-yı re'îse (15) üç olup dimāğ ve ḳalb ve kebed olduğı ve dimāğ menî (16) ḥuşûlinde cümleñiñ mu'azzamı olduğıñıñ vechi mufaşşalan (17) zikr olunmuşdı muḥaşşî merḥûm 'aleyhi'r-raḥme taḥḳîḳ-i maḳām

78b

(1) eyleyüp naşş-ı kerîmiñ tefsîr-i şerîfinde terā'ibi nisāya taḥşîş (2) eylemege zarûret yokdur zīrā eṭibbâdan bir ḳavm veled erkek (3) şulbi ile yine anıñ terā'ibi beyninden çıkan māddeden maḥlûḳ (4) olduğına zāhib olup Ḥaḳḳ te'ālā Ḳur'ân-ı Kerîmde insānıñ (5) mâ'-i dâfıḳdan maḥlûḳ olduğı beyân eyledi defḳ ile (6) mevşûf olan erkeğın menisidir diyü terā'ibden murād terā'ib-i (7) recül olduğına ihticâc eylediler ve mer'eye ta'arruẓ buyurılmadığı (8) andan ḥaşıl olan şunıñ daḥı tekevvün-i veledde medḥalî (9) olduğına münâfî degildir didiler ammâ veled erkeğın şulbi ile (10) mer'eniñ terā'ibden çıkan şudan maḥlûḳ olduğına zāhib (11) olanlar nisâda defḳ bulunduğı şûretde ol mâ'-i mümteziciñ (12) defḳ ile mevşûf olduğı bir vechle ol cümleñiñ ba'z (13) eczâ'sı ile tavşîf ḳabîlinden olur diyü cevâb virdiler (14) buyurmuşlar şükr-ullāḥ sa'yehum revḥ-i rūḥa kibâr-ı eṭibbâ- (15) dan ba'zısı nisvānıñ menîlerinde daḥı defḳ bulunduğı taşdîḳ (16) iderler 'Allāme-i Şîrâzî Külliyyât-ı Ḳânûnda a'zâ faşlında (17) ve şerḥinde naḳl itmişdir vuḳû'ı şâbit olduğı şûretde tarafeyniñ

79a

(1) menîleri daḥı şulb ile terā'ib beyninde ḥurûc ile mevşûf (2) olur el-'ilmü 'ind-allāhe te'ālā el-ḥaşıl evvel faşldan bu maḥalle gelince (3) felâsife ve eṭibbâdan her ne güne ihtilâfât naḳl olundu ise (4) bu âyet-i kerîmede cümlesine işâret-i 'aliyye bulunmağla (5) ṭabîb-i lebîbe mādde-i ḥilkat-i cenîn aḥvâlinde bu naşş-ı mübîn ile istidlâl (6) itmek sezâ iken mecânîniñ melâḥideniñ daḥı ve ta'arruẓları ḥâṭır- (7) ḥırâş muvaḥḥidîn olmağla mehmâ-emken tafşîl ve tebeyyün olundu te'ālā (8) Allāḥ 'ammâ yeḳûluz'zâlimûn 'aluvven kebîra ve hüve 'alā külli şey'in ḳadîr ni'me'- (9) l-mevlâ ve ni'me'n-naşîr faşl-ı şâliḥ cenîniñ keyfiyyet-i ḥaḳḳları ve evvel (10) tekevvün iden 'uẓvları ve cesedleri itmâmına degin kaç tavır (11) mürûr eylediği beyânındadır ḳāle ḥālîḳu'l-eşyâ' tebârek ve te'ālā (12) lekād ḥaleḳnâ'l-insâne min sulâletin min ṭîn şümme ce'alnāhu nuṭfeten (13) fî ḳarârin mekîn şümme ḥaleḳnâ'n-nuṭfete 'aleḳaten feḥaleḳnâ'l-âleḳate muẓḡaten (14) feḥaleḳnâ'l-muẓḡate 'izâmen fekesevnâ'l-'izâme laḥmen şümme enşe'nāhu ḥalḳan (15) aḥara fetebârek-Allāḥ

aḥsenü'l-hālîkîn bu naşş-ı mübînîñ feḥvâ-i kerîmi (16) üzere keyfiyyet-i ḥilkat-i cenîni beyân eylemek idrâk-ı nev'-i beşerden (17) müberrâdır ammâ eṭibbânîñ bi't-tecribe ve'l-istikrâ vâkıf oldukları

79b

(1) mertebe taḥrîr ve takrîr itdükleri budur ki muḳaddemâ zıkr (2) olunduğı üzere kaçan bir mer'eniñ raḥminde kendi menîsi ile (3) zekeriñ menîsi müctemi' ve muḥtelif olup qarâr tutsa raḥim ol (4) nuṭfe-i 'âşıkâne qabûl itmekle ağız yumulup yukarı çekilür (5) şol mertebe kapanur ki eger mîl ile yoklanmak lâzım gelse ol (6) mîl raḥme girmez ol vaḳtte kuvve-i muğayyere evlâ bi-izn-illâh te'âlâ (7) cellet-i kudrete 'amele mübâşeret eyleyüp ba'dehu kuvve-i muşavvire taşvîri (8) âgâz eyler ḥilkat-i cenîñ itmâm bulup a'zâ-yı aşliyye ve fer' iyyesi (9) tekmi'l ve nefḥ ile hareket ḥâşıl idinceye degin altı ḥâlet üzere (10) istiḥâlât ve tağayyürât ḥâdiş olur anlara eṭvâr-ı sitte i'tibâr (11) iderler ṭavr-ı evvel menîlerde zebediyyet ḥuşulidir ki Şeyḥ-i re'îsiñ (12) Qânûndan Kitâb-ı Sâlişde yigirmi birinci fennden evvelki maḳâlede (13) taḥrîr itdükleri üzere evvelâ zebediyyetiñ ḥuşulî kuvve-i muşavvire (14) bi-izni-ḥâlîk menîde mûnderice olan ervâḥ-ı nefsâniyye (15) ve ṭabî' iyye ve ḥayevâniyyeden her birini taḥrîk itmekle üç 'aded (16) nefḥa peydâ olup anlardan ya'nî ervâḥ-ı şelâşeden her biriniñ (17) ma'den ve müstaḳarrları ḥalk oluna ya'nî ḳalb ve dimâğ ve kebed

80a

(1) maḥlûḳ olup ol ervâḥa maḳarr ola ol nefḥalar ḥâricde (2) hevânîñ ihtilâṭından nâşî şular üzerinde ḥâdiş olan (3) ḥabâb didükleri qabarcıqları ile tanzîr olunmuşdur ba'zı (4) kibârîñ ğışâ ḥuşulini daḥı nefḥadan 'add eyledikleri ṭavr-ı (5) evvel beyânına muvâfıḳdır ol taḳdîrce nefḥa dört olup (6) anlardan evvel peydâ olan nefḥa raḥm-i mâderde müstaḳarr olana mâddenîñ (7) cümlesini iḥâta eyleyüp içerisine olur tâ kim ḥarâret-i ğarîziyye (8) menîyi ḥaşr eyleye ol ḥinde ol ğışâ yumurda qabuğının içerüsünde (9) ğırķî tesmiye olunan zara müşâbih olur ba'dehu seḥânet ḥâşıl (10) ider meşîme didükleri ğışâ oldur aña Türkce soñ ta'bir iderler (11) Ebuḳrâṭdan mervîdir ki bir raḳḳâşe 'avrete 'ulûḳından altıncı günde (12) saḳṭ vâķi' olup menîsi mezkûrede yumurda zârı gibi perde (13) içinde bulundu andanşoñra cenîni muḥiṭ olur iki (14) ğışâ daḥı ḥâdiş olur inşâ-allâh te'âlâ 'an-ḳarîb meşîme faşında (15) zıkr olunur aşḥâb-ı tecribe ol ğışânîñ ḥudûşını bir ısıcaḳ (16) ṭarafa yumurṭa şoydurulduḳda yâḥûd furuna ve tennûre ḥamîr ḳonduḳda (17) fî'l-ḥâl eṭrâfında ḥâdiş olan zara teşbîh itmişlerdir

80b

(1) ol ğışânîñ ḥuşulüne miḳdâr zemânda mümkün olur ma'lûm (2) olmayup ancak deverân-ı felekde bir devre ki yigirmi dört (3) sâ' atden 'ibâretidir ol miḳdâr zemânda vücûd-peṣîr

olduğı (4) faşl-ı hâmisde zıkr olundı ol ğışâ raħimde fuvvehât-ı (5) şerâyîn ve ‘urûk olan mevâzî’-ı haşineye ta‘alluk idüp (6) kendüde dağı ol fuvvehâta muvâzî şukbeler hâdiş (7) olmağla raħme gelen hayz kanı ve dem-i hayevânî ve dem-i hayevânî (8) ol şukbelerden cârî olur pes ol dört nefhâlardan (9) ikinci nefhâ menîniñ vasaına ğavr idüp qalbiñ maħalli ya‘nî ‘alaqiyyesi (10) olur ki mebde’-i hayât ve menî kuvâ-i hayevâniyyedir bâkî iki (11) nefhâdan birisi cânib-i a‘lâya şu‘ud idüp dimâğîñ (12) ‘alekası olur ki kuvâ-yı nefsanıyye mebde’idir ve birisi (13) cânib-i inme ya‘nî sağ tarafa meyl idüp kebediñ ‘alekası (14) olur ki mebde’-i qavî-i tabî’iyyedir ol nefhâ yevm-i ‘ulûkdan (15) altıncı güne deĝin itmâm-pezîr olup yirli yirinde qarâr (16) ider dimişler bu üçinden ya‘nî qalb ve dimâğ ve kebedin (17) hilqatde qankısı muqaddem olduğına vâkî’ olan ihtilâfât

81a

(1) ‘an-qarîb zıkr olunur ikinci tavır ol ğışâda kırmızı nutfeler (2) zâhir olup cirmi dağı imtidâd bulur ve raħimde olan (3) noqdalar ya‘nî fuvvehât-ı şerâyîn ve ‘urûkda olan delikler (4) berâberinde ol ğışâda dağı şukbeler hâdiş olmağla (5) anlardan muqaddemâ zıkr olunduğı üzere raħme dem-i tamş (6) ve dem-i hayevânî cârî olur ol hâletde nefhâlar qan (7) şûretine istiħâle iderler ve mâddelerinden vâhibü’s-suverden (8) şûret-i hayât qabûlüne mevcûd bulunan isti‘dâda iştidâd (9) hâşıl olmağın evvelâ sürre ya‘nî göbeğîñ kendi hey’etine (10) istiħâlesi maħsûse olur tavır-ı şâliş ol menîler ‘aqliyye (11) müstaħîl olduğıdır ki bir nev‘ uyuşmuş qana dönerler (12) aña istiħâle-i şâlişe itlâk olunur dördüncü tavırda (13) muşğaya müstaħîl olurlar ya‘nî bir kıt‘a laħme dönerler bu mertebe- (14) de a‘zâ-yı re’îse birbirlerinden infişâle âĝâz eyler ve dem-i (15) hayevânî ve tamşıyyeden kıst‘-i vâfir ya‘nî hişşe-i vâfire mütereşşih (16) olup cenîne nefs-i nâtiqa ta‘allukunıñ âşârı dağı (17) zuhûra gelür ya‘nî bu mertebe-i râbi‘ada qalb ve dimâğ

81b

(1) ve kebed birbirlerinden ayrıldığı zâhir olur ve dem-i hayevânî (2) ve tamşı ziyâde tereşşuh eyler tâ ki dem-i hayevânîden cenîne (3) rûh-ı hayevânî i‘tâ olunup dem-i tamşî cenîniñ qanından (4) müteħallik olan a‘zâ-yı laħmiyye ve şaħmiyyesi itmâmına medâr (5) ola ol hâletde hayâta isti‘dâd bulunmağla mebde’-i (6) feyyâzdan nefs-i nâtiqanıñ bedene ta‘alluğı zâhir olur (7) ba‘zı taħakkukıñ nefs-i nâtiqa ta‘alluğı tavır-ı evvel ile tavır-ı şânî (8) mâ-beyninde işbât eyleyüp ya‘nî zebediyyet hudûşından sonra (9) ğışâda faqat zuhûr itmezden muqaddem ta‘alluğ ider dimişler (10) el-‘ilm ‘ind-allâhe te‘âlâ beşinci tavırda qalbiñ ve ‘izâm ve şerâyîn (11) ve evride mişilli a‘zâ-yı aşliyyeniñ tekevvünleri mütemâyiz olup (12) her biri âherden mütebâ‘id olmağa başlar ve bu tavırda (13) cenîne bi-izni-hâlik bi-hasebi’l-isti‘dâd mizâc-ı zükürî (14) ve ünüşî fâ‘iz olup erkekmi olacağ yoksa dişimi (15) müte‘ayyin olur tavır-ı sâdisde fûrû‘ ve uşûl birbirinden munfaşıl (16) ve mütemâyiz olur

ya' nî a' şâb dimâğdan şerâyîn kalbden (17) evride kebedden ribâtât 'izâmdan bitmek ile anlardan

82a

(1) her biri ve sâ'ir a' zâ-yı basîta ve mürekkebe 'alâ-yenbağî itmâm (2) bulup hey'et-i maşûşası üzere şûret-pezîr olmağla (3) bi-ğudret-ullâh te'âlâ emr-i hilkat kemâle irişür fetebârek-allâh ahsen- (4) ü'l-hâlıkîn müddet-i hilkat-i cenîn altı tavra maksûme olduğına (5) Şeyh-i re'îs ve sâ'ir kibâr müttefiklerdir ammâ fâzıl feylesûf Sa'id (6) bin Hîbe Câlînûsdan dört olmak üzere nakl eyleyüp (7) evvelkisi nuţfede tağayyür-i hafî 'urûzı ve ikincisi menîde (8) ya' nî gışâda kırmızı nuţfeler zühürüdür ki kan ile tolup (9) bir kıt'a lahma müşâbih olur üçüncüsü a' zâ-yı re'îsenin (10) birbirinden mütemâyiz olup sâ'ir a' zânın dahı rûsûm ve şûr-ı (11) hafıyyeleri zâhir olduğu zemândır ol a' zâlardan (12) a' zâ-yı re'îseye yakın olanlarının temeyyüzi azher anlardanşoñra (13) âlet-i batnın temâyüzleri zâhir ve cümlesinden temâyüzde ba'id (14) olan eller ve ayaklardır ki anlar eñ şoñra munfaşıl ve mütemeyyiz (15) olurlar dördüncü müddet şol zemândır ki anda eller (16) ve ayaklar zühûra gelüp cemî' a' zâ takviyet ve şalâbet bulur (17) ve cenîn harekete gelür Bukrât ol maddeye zemân-ı evvelde

82b

(1) nuţfe ta'bir eyleyüp ikinci müddetde veled üçüncisinde cenîn (2) dördüncisinde şabî ıtlâk ider diyü tahtîr eylediği cumhûrın (3) nakllerinde muhâlifdir ammâ ba'zı fevâ'id içün tercih olundu (4) **evvel maḥlûḳ mine'l-a' zâ'u'r-re'îse** bundan şoñra ma'lûm ola ki (5) a' zâ-yı re'îseden kanķısı evvel halk olduğında ihtilâf (6) olunup Aristo ve ekşer kibâr kalb muḳaddemdir dimişler Üstâd- (7) ü'l-eṭibbâ olan Ebuḳrât dimâğ ile iki gözler muḳaddemdir diyüp (8) Muḥammed bin Zekeriyâ er-Râzî kebedin taḳdîmine zâhib olmuşlar ve ba'zılar (9) fıkraların ya' nî arkada ve boyunda evvelâ seyr kemiklerinin (10) taḳdîmini iddi'â itmişler Şeyh-i re'îs maḳâle-i mezbûrede ol (11) huşûşda ḥaḳḳ olan kalbin evvel halk olunduğudur egerçi (12) Ebuḳrâtdan dimâğ ile gözlerin evvel maḥlûḳ oldukları (13) dahı hikâyet olunur ise dimişler ve itmâm ciheti ile göbeğin (14) cümleden evvel kemâl bulunduğunu tercih eyleyüp Muḥammed bin Zekeriyâ (15) ve ittibâ'ı ciger evvel halk olunur didiklerini ḳadh ve men' itmişler (16) Şeyhin taḳrîrleri üzere Ebuḳrât dimâğ ile gözlerin taḳdîmine (17) yavrı çıkacak yumurdada anların evvel zühûrını müşâhede itmekle

83a

(1) zâhib olmuşlar lâkin kalbin evvel maḥlûḳ olduğu her ḥayevânda (2) zâhir ve celî olmadığı ecilden ol huşûşda Ebuḳrâtdan (3) nakl olunan hikâyeyi teslim itmediler el-ḥaşıl Aristâlîs (4) ve ittibâ'ı kalbin evveline zâhib olup kalb eşref a' zâ-yı (5) re'îse ve menba'-ı ḥarâret-i ğarîziyye olmağla ḥayât anıyla temâm (6) olduğu ecilden hilkatde cemî' a' zâdan

muḳaddem olmak (7) vācibdir didiler Ebuḳrāṭ anlara muḫālefet idüp evvel maḫlūk (8) olan dimāğdır zīrā dimāğ nebātātadan şecer menzilesine (9) olup sā'ir a'zā anıñ dalları ve budakları maḳāmındadır (10) ve daḫı ḫayevānāta 'ale'l-ḫuṣūṣ insāna maḫṣūṣa envā' ḫiss (11) ve ḫareket dimāğdan neş'et ider sā'ir a'zā evvel ḫiss ve ḫareket-i (12) irādiyyeniñ itmāmı içün ālet ḫalk olunmuşlardır eger ḫiss (13) ve ḫareketiñ itmāmı āletsiz mümkün olaydı sā'ir a'zā ḫalk (14) olunmaz idi ol ecilden dimāğ muḳaddem olmak vācib oldu (15) didiler ammā cigeriñ evvel ḫalk olundığına bulunması ĩcāb (16) ider zīrā ol 'uẓv ḡidā ve nemāniñ aşlı olduğı cihetden (17) eşcārniñ kökleri menzilesinedir ol emrden ḫayevāniñ

83b

(1) beyze ve hisse ihtiyācı yokdur ki henūz nebāt menzilesinedir (2) ammā kuvve-i ḡāziye ve nāmiye muḫtāclardır ki cemādātı ḡayr-ı nāmiyeden (3) fāriḳ olan oldur pes kaçan kuvve-i nāmiyeniñ fi'li kemāle (4) irişse ol ḫinde kuvā-yı ḫayevāniyye ve nefṣāniyyeye muḫtāc (5) olur ol ecilden niẓām ĩcāb ider ki evvelā kebed ba' dehu (6) ḳalb andanşoñra dimāğ maḫlūk ola didiler ve fıḳarātıñ evvel (7) ḫalk olduğına zāhib olanlar ḫayevānātda olan fıḳra kemikleri (8) gemileriñ eyegüsi bend olunan ma' hūd ağaç maḳāmındadır nite- (9) kim gemiñiñ ĩcādında ol ağaç cümleden evvel perdaḫte kılınup (10) sā'ir eczā'sı aña meşdūd ve murtabıṭ olduğu gibi a'zā-yı ḫayevānda (11) daḫı fıḳarāt muḳaddem bulunmak vācib oldu diyü zu'm itdiler (12) Sa'īd bin Hıbe Dürre-i Ferīdesinde fark-ı şālişeniñ müdde'ālarına (13) teşriḫ ile istidlāl olunmaz bir saḳt ve yāḫūd bir teşriḫde (14) cenīniñ dimāğ ve ḳalb ve kebedi ḫiss olunmak mertebesinde bulunsa (15) cümlesini mevcūd bulunmağla ḳanḳısı muḳaddem maḫlūk olduğu (16) bilinmez dimişdir pes cümlesiniñ sözleri zann-ı ḡālibelerine mebnī (17) olmuş olur bu taḳdīrce Şeyḫ-i re'īsiñ 'aleyhi'r-raḫme ḫaḳḳ olan

84a

(1) Aristo zāhib olduğu üzere ḳalbiñ evvel mütekevvīn olmasıdır (2) diyü taşriḫleri ve kendi re'y-i rezīnleri üzere göbegiñ (3) cümle a'zādan muḳaddem itmām bulunduğunu terciḫ itdükleri (4) teveccüh-i laṭīfdır zīrā cenīn raḫm-i māderde ḫāricde bulunduğu (5) gibi ağzından ḡidālanmayup göbeginden ḡidālandığı müttefik-i 'aliyyedir (6) ammā göbeginden nāfiẓ olduğda evvelā cigerine vāşıl olup sā'ir (7) a'zāya cigerdenmi tevzi' olunur yohsa göbeginden dāḫil (8) olduğda cigere vāşıl olmadanmi taḡaddī bulunur muḫtelefün-fīh- (9) dir cigerinden tevzi' olunup ḡidāsi emrinde ciger mevcūd olmak (10) lāzım olduğu şūretde cümlesi mevcūd bulunmağla ḳanḳısı (11) evvel itmām buldı yine meşḳūk olur ammā ḡidā göbeginden (12) nāfiẓ olduğu cihetden göbegiñ itmām cihetinden taḳdīmi terciḫ (13) olunur bu daḫı ma'lūm ola ki a'zā-yı müfrededen laḫm ve şaḫm (14) ve semīinden mā'-ı adası peder ve māderiñ menīlerinden ve anlar dem-i ṭamşdan (15) maḫlūk oldukları tettebbu' olunup dimāğ menīlerden ve yürek (16) raḫm-i māderde tekevvün-i cenīn içün cārī olan dem-i şerāyīn-i (17) rūḫiden ve ciger dem-i 'urūḳ-ı kebediden ḫalk olundukları

84b

(1) muhtâr-ı kibâr-ı eṭibbâ bulundu Allâh-ı a'lem **faşl-ı râbi'** ol altı (2) tavır kaç günde temâm olur ve cenîn kaçınıcı ayda toğarlar (3) sekizinci ayda toğan veled ekseriyyâ mu'ammer olmaduğının (4) ṭibben vechi ne olduğu beyânındadır ma'lûm ola ki eṭvâr-ı (5) sitteden her biri için başka yâhûd her ikisi için (6) bir müddet taḳdîr olunmuştur ol müddetleri muhtelif degillerdür (7) zîrâ fenn-i ṭibba mübâşir olan erbâb-ı tecrîbe ḥuşûş-ı mezkûre- (8) de sa'y ve ihtimâm idüp her biri bi't-tecrîbe ve'l-imtiḥân (9) müşâdefet itdükleri üzere taḳrîr ve beyân itmişler (10) ol ecilden şüreten muhtelefün-fîh zann olunur ammâ fî'l-ḥaḳîḳa (11) miyânlarında ihtilâf yokdur ancak zûkrân ve inâşın müddetleri (12) muhtelefün-fîhdir zîrâ bi't-tecrîbe şâbit olduğu cenîn mezkûr (13) olsa eṭvâr-ı sittenin müddeti ḳalîl ve eger mü'enneş olursa (14) keşîr olur muḳaddemâ birkaç def'a zîkr olunduğı üzere cenîn-i (15) zûkrândan ḥalk olunan menînin mizâcî aḳvâ ve kuvve-i ğarîziyyesi (16) eḥadd olmağla bi-izn-illâh te'âlâ a'zâlarının ḥilkat cihetinden (17) itmâmı inâş a'zâsı itmâmından muḳaddem olmağla müddetleri

85a

(1) ol müddetden az olur ve ecinne-i zûkûruñ daḥı mizâcları (2) efḍal ve ğayr-i efḍal olduğu ecilden müddet ikmâllerinde ihtilâf (3) bulunur ḥattâ peder ve mâder sinn-i nemâda bulundukları şüretde (4) anların menîlerinden ḥalk olunan cenînin ikmâllerinde sür'at muḳarrerdir (5) dimişler ağdiye cihetinden daḥı tefâvüt mu'teber olup ferâric (6) ve sükker mişillide ve fuşûl ve emkine i' tibârında daḥı medḥal (7) muḳarrer olup faşl-ı rebî' ve beledi cenûbide sür'at işbât itmişler- (8) dir lâkin kibâr mücerribîn kemâl-i gün ve ḥilkatiñ eñ az müddeti (9) otuz gün ve çoğı kırk beş gün olup otuzdan (10) nuḳşân ve kırk beşden tecâvüz itmez didiler ammâ ba'zî ḳudemâ- (11) dan aṭvel-i müddet elli gün olduğu daḥı mervîdir ki (12) onuncı ayı tecâvüz iden mevlûdda zîkr olunur ba'zî kibâr (13) zûkûra nisbet zemân-ı mu'tedil otuz beş ve inâşa nisbet kırk (14) beş gündür dimişler pes eṭvâr-ı sitteden ṭavr-ı evvel ki zemân-ı (15) zebediyyetdir müddeti altı yâhûd yedi gün olur bu müddetde raḥimden (16) istimdâdsız yalnız kuvve-i muşavvire muteşarriḳe olup andan soñra (17) raḥimde olan 'urûḳ ve şerâyinden ve dem-i rûḥî cereyân ve ihtilâta

85b

(1) başlamak ile raḥimden daḥı imdâd irişür ṭavr-ı şânî ki ğışâda (2) ḥaṭtlar ve kırmızı noḳtalar zuhûr zemânından müddeti üç gündür (3) ol müddetde ğışâda şukbeler 'ârîza olup muḳaddemâ zîkr (4) olunduğı üzere dem-i ḥayevânî ve ḥayzî duḥûline menfezler (5) zâhir olur bu ikisinin müddetleri toḳuz yâhûd on güne (6) müntehî olur Şeyḥ-i re'îs gâh olur ṭavr-ı şâliş bir gün yâhûd (7) iki gün taḳaddüm ider dimiş aña binâ'en ṭavr-ı şâliş intihâsına (8) degin müddet-i 'ulûḳ on dört yâhûd on üç gün (9) olur ṭavr-ı râbi' ki 'aleḳanın muza'af

istiḥālesi (10) zemānıdır müddeti on iki yāḥūd on yāḥūd toḳuz (11) yāḥūd on dōrt yāḥūd on beş gündür zīrā Şeyḥ-i re'îs (12) ibtidā' en on iki gündür didikdenşoñra gāḥ olur iki (13) yāḥūd üç gün taḳaddüm ider gāḥ iki üç gün te'ḥīr (14) ider dimişler bu müddetde a'zā-yı re'îse birbirinden inḫşāle (15) āgāz ider bu dōrt ṭavriñ eḳall i'tibārları ile mecmū' (16) müddetleri yigirmi iki ve ekşer i'tibārları ile yigirmi ikiden (17) otuz bir güne deḡin mūmteḍd olur ṭavr-ı ḥāmis ki ḳalbiñ

86a

(1) ve a'zā-yı basīṭanıñ ḥilḳatleri itmāme idüp a'zā-yı (2) mürekkebeden daḡı başıñ omuzdan ve sâ'ir a'zā-yı (3) mürekkebeniñ her birileri āḥerden mūmtāz olduḡı ba'z (4) mertebe maḥsūs olup mizāc-ı zükūret ve ünūset feyezān (5) itdiḡi zemānıdır müddeti toḳuz gün 'add olunmuş mecmū' (6) otuz bir yāḥūd otuz ikiden temām kırk güne mūntehī (7) olur ṭavr-ı sādīs ki a'zānıñ birbirinden inḫşāle (8) ve fūrū' in uşūlden seyelānı ve eṭrāfiñ tekmīli zemānıdır (9) müddeti dōrt gün yāḥūd beş gün 'add olunmuş pes (10) eṭvār-ı sitteniñ mecmū' aḳşar müddeti otuz beş gün ve aṭveli (11) kırk beş güne mūntehī ḥadd-i aḳşar ve aṭvel beyninde 'arz-ı temām-ı (12) ḥilḳat ya' nī tefāvūtleri on gün olmuş olur ammā (13) Şeyḥ ve sâ'ir kibār eṭvār-ı sitteniñ eḳall müddeti otuz gün (14) olduḡını daḡı naḳl itmişlerdir ol taḳdīr üzere aḳşar ve aṭvel (15) beyninde tefāvūt on beş gün olmuş olur bunlarıñ (16) cümlesine saḳṭ yāḥūd ḡayrı cihet ile tecārib-i 'adīde (17) vuḳū' indanşoñra vuḳūf taḥṣīl olunmuşdur Şeyḥ-i re'îs naḳl

86b

(1) ṭarīḳi ile kırk gün mūrūrundanşoñra vāḳi' olan saḳṭıñ (2) ḡışāsı yarılıp şovuk şuya ḳonsa cenīniñ a'zāsı (3) mūtemāyiz olduḡı zāḥir olur dimişlerdir Allāḥ te'ālā a'lem-i (4) bi-ḥaḳīḳu'l-ḥāl kibār-ı mü'ellifinden Luṭf-ullāḥ Tebrizi' 'aleyhi'r- (5) raḥme Telvīḥ-i Ḥucendī şerḥinde ibtidā' en 'ulūḳdan otuz (6) gün şoñra vāḳi' olan saḳṭda daḡı cenīn daḡı tāmümü'l- (7) ḥilḳa bulunduḡını naḳl idüp lākin eṭvār-ı sittede taḥrīr (8) olunduḡı üzere aḳşar müddeti otuz beş gün olduḡın (9) iḳtiżā itmegin beşinci ṭavriñ toḳuz gün olduḡı mūttefiḳ-i (10) 'aliyye degildir ol müddet dōrt gün olmaḳ daḡı mervīdir (11) aña binā' en aḳşar müddet otuz gün olur diyü def'-i şübhe (12) itmişlerdir nefsu'l-emrde altı ṭavriñ taḥrīr olunduḡı üzere aḳşar- (13) larını cem' eylesek cümlesi otuz beş gün olur zīrā (14) ṭavr-ı evvel ve şānīniñ aḳşarı toḳuz gün üçüncü ṭavriñ (15) dōrt gün dōrdüncü ṭavriñ toḳuz gün beşinciniñ (16) kezālik toḳuz altıncınıñ dōrttür cümlesi otuz beş gün (17) ider Allāḥ te'ālā 'alīm ve 'inde'l-eṭibbā erkek olan cenīniñ

87a

(1) tekevvünleri bi-emr-illāḥ te'ālā dişi olanıñ tekevvünlerinden muḳaddem (2) olduḡı mūttefiḳ-i 'aliyyedir nitekim kirāren zıkr olundu ba'zı (3) kibār erkeḡiñ tekevvünlerinde

zemân-ı mu‘tedil otuz beş gün (4) ve dışınıñ tekevvünlerinde kırk beş gündür dimişler bundanşoñra (5) ma‘lûm ola ki hilkat-i cenîn bi-izni-hâlık-ı cihân-âferin celle şānuhu (6) ve ‘amme nevāle ezmine-i eṭvār-ı sitte-i müteğāyire ‘arzdan ki otuz (7) ile kırk beş mābeynindedir ol on beş gün arasında (8) kaṅgı müddetde itmām-peṣîr olursa bi-emr-illāhu'l-mülkü'l-kadîr (9) ol müddetiñ za‘finda ya‘nî bir olmiḳdār zemân mürûrında (10) feyezân-ı ervāḥ ve kuvâ ile müteḥarrik olur zemân-ı hareketiñ (11) taḳrîben üç mişilli ezmine mürûrında tevellüd idüp maḥall-i teng (12) ve ṭardan rehâ bulduğı muḥtâr-ı şikât-ı mücerribîn ve min ğayr-i iddi‘â (13) yaḳîn mezheb kibâr-ı eṭibbâ-yı hâzıḳındır pes eger hilkat-i cenîn (14) otuzıncı gün itmām bulsa altmışıncı günde müteḥarrik olup (15) yüz seksen gün itmāmında mütevellid olur ki altı ay (16) temām olup yedinciye duḥûlde zuhûra gelmiş olur ve (17) ma‘lûm ola ki eḳall müddet-i ḥaml altı ay olduğına Kitâb-ı Kerîm-i

87b

(1) Rabbânî daḥı nâṭıḳdır ki sûre-i kerîm-i Ahḳâfda *ve vaşşaynâ'l-* (2) *insâne bivâlideyhi ihsânen ḥamelethû ümmühû kürhen ve veḍa'athu kürhen* (3) *ve ḥamluhû fişāluḥ selâşüne şehren* naşş-ı mübîni anı mübeyyindir (4) fuḳahâ-i dîn-i mübîn rûḥullāḥ ervāḥhum taḥḳîḳleri üzere (5) müddet-i riḍâ‘ ḥavlin kâmilîn olmağla otuz aydan yigirmi (6) dördü iskâṭ olunduğda müddet-i ḥaml içün altı ay bâḳî (7) ḳalır nesebe ve riḍâ‘a dâ’ir olan ahḳâm-ı şer‘iyye bu naşş-ı (8) mübîn ile bilinmişdir eger cenîniñ hilkati otuz beşde temām olursa (9) yetmişinci gün müteḥarrik olup ikiyüz on gün temāmında mütevellid (10) olur ki temām yedi ay olur eger kırkda temām olsa sekizde (11) müteḥarrik olup ikiyüz kırk gün temāmında mütevellid olur ki (12) temām sekiz ay ider lâkin ‘inde'l-eṭibbâ ‘ale'l-ḥuşûş muḥaḳḳıḳîn (13) ḳatlarında meşhûr olan sekiz ayda tevellüd iden cenîn bi-emr-illāḥ (14) te‘âlâ üñşâ ise elbetde mu‘ammer olmayup erkek olduğı şûretde (15) daḥı mu‘ammer olanı nâdirdir ve mu‘ammer olduğı taḳdîrce mübtelâ-i (16) eşḳâm olur dimişler ‘illeti inşâ-allāḥ te‘âlâ ‘an-ḳarîb zıkr (17) olunur ve hilkati kırk beşde temām olan cenîn ṭoḳşanda

88a

(1) müteḥarrik olup ikiyüz yetmiş gün temāmında mütevellid olur ki (2) temām ṭoḳuz ay ider bu şûretde daḥı yedinci ayda tâmm- (3) ü'l-hilkâ bulunursa ḳaviu'l-mizâc olup mu‘ammer olur on ay (4) temāmında ṭoğan cenîniñ ḥükmi daḥı ‘ale'l-ekşer sekiz ay (5) temāmında mütevellid olan gibidir ya‘nî mu‘ammer olması nâdirdir (6) dimişler ol şûretde hilkati ellinci gün temām olup yüzde (7) müteḥarrik olmuş olur Şeyḥ Dâvud Nüzhesinde ḥikâyet ider ki (8) mu‘allim-i evvel ve ittibâ‘ı müddet-i ḥaml ṭoḳuz ay tecâvüz itmez eger (9) ‘aşere meḳş eylese raḥimde muḥalled ḳalmaḳ lâzım gelür zîrâ ‘aşer (10) beyt-i melîḳdir yâḥûd sür‘at üzere helâk olmaḳ lâzım gelür (11) zîrâ Mirrîḥ ḡâyet ḥarâretde ve raḥmi ḡâyet dîḳde olup (12) cenîn daḥı tâmmü'l-a‘zâ ve keşîru't-teneffüs olmağla seri‘an (13) helâkı muḳtezîdir dimişler ammâ Ebû'l-eṭibbâ ‘aşere bâḳî ḳalmasını (14) tecvîz eyleyüp şühûruñ

cümlesi hükmde birdir dimişler el-‘ilm (15) ‘ind-allāh te‘ālā lākin ekşer müddet-i hilkat kırk beş günü tecāvüz (16) itmedigi ‘inde'l-eṭibbā ve'l-mücerribīn şıḥḥat-i ḳarīn olduğu (17) şüretde tevellüd-i cenīn on ay temāmında olmak tecārib-i

88b

(1) mezkūreye ḥalel virür meger aḥvāl-i mezkūre aḥkām-ı yakīniyye- (2) den olmamağla taḥallüfünde ḥalel yokdur dinile Cālīnūsdan (3) menḳūldur ki menīde olan ḥarāret-i ġarīziyye ruṭūbet-i ġarīziyye (4) ġālib olup cevher-i menīde ruṭūbet az olsa şüret-i (5) cenīn otuz günde itmām bulup altı ay mürürında toğar (6) anıñçün yüz seksen dört günde muḳaddem toğurmuş ‘avret (7) görölmedi elbetde altı ay tecāvüz itmege muḥtācdur (8) ammā eger cevher-i menīde ruṭūbet ġālibe ise şüret-i insāniyye (9) geç temām olup vilādeti üç yüz dört günde müyesser olur ki (10) temām on ay ve dört gün ider andan uzun (11) müddet ḥabel bulunmaz ve eger menīde ruṭūbet-i mutavassıta bulunursa (12) tekml-i hilkat daḥı altı ay ile onıncı ay beyninde şüret- (13) peṣīr olur dimiş yāḥūd ümmehāt ḥisāblarında ġalaṭ (14) itmiş olalar nitekim Şeyḥ-i re’īs Ḥayevān-ı Şifāda taṣrīḥ (15) eyleyüp sekizinci ayda mütevellid olan mevlūduñ mu‘ammer (16) olduğu nādirdir meger bilād-ı maḥdūde ola Mışır gibi (17) ya‘nī Mışırda mu‘ammer olurlar ammā Mışırın ġayrıda tevellüd idüp

89a

(1) mu‘ammer olursa fī'l-ḥaḳīka sekiz degil belki yedinci aydır (2) ancak ḥatunlar ḥisāblarında ġalaṭ iderler meşelā ḥabelden (3) bir ay muḳaddem li-‘illetihi ḥayzları muḥtebes olup ba‘dehu ḥabel (4) zūhūr itmekle sekiz ay kıyās iderler ammā ḥaḳīkatde yedinci (5) ay olmuş olur didükdenşoñra buña ġāyet i‘timād itdigim (6) kimesne naḳl eyledi bir ‘avret yedinci aydanşoñra vaż‘-ı ḥaml (7) idüp veledi mu‘ammer oldı dimiş sekizinci ayda tevellüd iden (8) mevlūduñ mu‘ammer olmadığını ‘illette kibār iki vech-i (9) vecīḥ naḳl itmişler ya‘nī ṭıbben nücūmen taḥḳīḳ ve tedḳīḳ itmişler- (10) dir nücūmen taḳrīrleri faşl-ı āyetde beyān olundı ammā ṭıbben (11) taḥḳīḳleri bu ki yedinci ay ḳā‘ide-i üsbū‘iyye üzere (12) müddet-i vilādet olmağla tekevvün-i cenīn ol müddetden muḳaddem (13) kemālin bulduğu ecilden vilādeti yakın olduğda māder (14) müşfıḳanın ṭabī‘atı bi-izni-ḥālīḳ ġıdā-i cenīn olan (15) ḥayz ḳanından ḥişse-i vāfire ibrāz idüp memelere irsāl (16) ider ki istiḥyānıñ ziyāfeti gibi cenīn daḥı vücūda (17) geldikde ġıdāsını ḥāzır bula ol ecilden raḥm-i māderde

89b

(1) olan ġıdāsını nuḳşān ṭarī olmağın cenīn ġıdā (2) evfer ve nesīm-i ergād ve dīḳden ḥalāş ve vüs‘ata şulı ṭalīb (3) olur ya‘nī ḥayz ḳanından kendüye vāşıl olan ġıdā (4) nuḳşān-peṣīr olmağla anıñla iktifā itmeyüp ḥāricde de (5) ihzār olunan südi ve anıñ mişilli ziyāde ġıdāyı ve teneffüs (6) içün laṭīf hevāyı ve ṭarlıḳdan ḥalāş ve menāşı (7) ṭalīb olup çıḳmağa ḥareket

ider eger ol maḥallde tevliḍine (8) māni‘ bulunmayup vücuda gelürse aṣında kuvveti qavī (9) ve māddeşi müteveffire bulunduḡı şüretde şahih ve sālim toḡmak (10) ile ta‘ ayyüş idüp mu‘ammer olur eger ol hareket ve ıztır[āb] (11) itdükdenşoñra tevellüdüne māni‘ bulunup raḥimde bākī kalursa (12) ya‘ nī ḥublānıñ ibtidā‘-i gebeligi olmaḡla raḥmi ıarlıḡından yāḥūd (13) fem-i raḥimde verem ḥudūşından ve ġayrı ‘ illetden nāşī ‘ āyık (14) bulunup toḡmaḡa māni‘ olursa cenīn yirinden oynamak (15) ile mizācına za‘ f tārī olup ḥaste olur eger sekizinci (16) aya vāşıl olduḡda toḡarsa za‘ fı ḥālinde toḡmak ile (17) ta‘ ayyüşü nākış olur eger toḡuza vāşıl olursa ol müddetde

90a

(1) hareket ve ıztırābı sükūn bulup tekrār taşhīḥ-i mizāc itmiş (2) olur ve kuvāsi in‘ āş taḥşīl etmekle ol şüretde (3) toḡuzda tevellüd idenler ḥilḡati kırk beşde temām olup (4) toḡuzda toḡan veled gibi mu‘ammer olurlar ammā aṣında (5) kuvā ve ter gibi za‘ īf olduḡı şüretde tekevvün (6) ve nemāsi ve nühüft ve hareketi altı ay temāmında kemāle irişüp (7) yedincide ḥurūc taleb etmekle toḡmak müyesser olursa (8) anıñ daḡı mu‘ammer olması mercūdır sekizincide toḡarsa (9) mu‘ammer olması nādir olur el-ḥāşıl sekizinci ayda cenīniñ (10) ḥaste bulunduḡına raḥimde yirinden oynadıḡı ecilden (11) vaż‘ma taḡayyür gelmek ile göbegi gerilür ve sā‘ir a‘ zāsı (12) müte‘ellime olur eger ol ıztırābdan şoñra kırk günü (13) tecāvüz idüp toḡuz aya bākī kalursa ıslāḥ-ı mizāc (14) ider dimişler ve onıncı aya daḡı te‘ḥirini tecvīz itmişler ammā (15) ‘ arz-ı eṭvār i‘ tibārı üzere on ay müddetde olan (16) ḥalel ve cevābı bundan aḡdem taḥrīr olunmuşdır Allāḥ-ı a‘ lem-i bi-ḡaḡīḡ- (17) u'l-ḡāl **faşl-ı ḡāmīs** müddet-i ḥilḡat-i cenīnde erbāb-ı nücūmdan

90b

(1) ve sā‘ir fırḡadan naḡl olunan rivāyetler beyānındadır Ḥekīm (2) Kuşyārdan menḡūldur ki ol feylesūf Huşyār-ı Mücmel nām (3) te‘līfde cenīniñ ḥilḡati müddetini ve qable'l-vilāde vāḡi‘ olan (4) aḡvālını erbāb-ı nücūm i‘ tibārları üzere taḡrīr eyleyüp (5) qaḡan peder ve māderiñ menīleri raḡme vāşıl olsa pişmek (6) içün tennüre yapışdırdıkları ḡamīre müşābih olur ya‘ nī (7) muḡaddemā zıkr olunduḡı üzere eṭrāfında yumurda zarı (8) gibi perde ḡāşıl olur raḥimde vāḡi‘ olan taḡayyürātıñ evveli (9) oldur ki anı bir bitürici yire tuḡm ekmege teşbīḡ iderler ammā (10) insāniñ tuḡmı olan menī raḡme vāşıl olduḡı ile ol (11) ġışāniñ ḡuşūli zemānı ma‘lūm olmayup ancak bi-ḡasebi't-tecribe (12) ve't-taḡmīn yigirmi dört sā‘at olmak üzeredir ki deverān-ı (13) felekden bir devredir pes nev‘-i beşere bi-izni-ḡālīḡ te‘ālā ve teḡaddes (14) kuvā-yı nefsanıyye ve āḡerce-i ṡabī‘iyyeden muḡtaşş olan aḡvāl ibtidā‘-i (15) ḥilḡati ol vaḡtiñ ṡālī‘i ḡasebiyledir didiler müddet-i ḡamlden (16) her bir ayda seb‘a-i seyyāreden kevkeb tevellī eyleyüp her biriniñ (17) tevellī ve te‘şīrleri ol ayda cenīniñ ḡāl-i ṡabī‘iisine delīl olur diyü

91a

(1) ittifaḳ eylediler anlarıñ i'tiḳādları üzere evvelki ayda Zuḥal (2) nām aḥter bilā-maḥall tevelli' ider eger ol aḥter ṭāli' ibtidā'da (3) bulunup yāḥūd zātında ḳavī olursa ol mevlūd fehīm ve 'amīḳ- (4) u'l-fikr ve 'āḳıbet-endiṣ ve ṣādıḳu'l-ḳavl ve'l-müdde olur ikinci (5) ayda Müşteri' tevelli' ider ki nuṭfede ḥumret zāhir olduḡı müddetdir (6) eger ol aḥter sa'īd ṭāli' ibtidā'da bulunup yāḥūd zātında (7) ḳavī olursa ol mevlūd ḥayyir ve fāzıl ve kāmil olur şehir-i (8) ṣāliḡde Mirriḥ tevelli' ider ki cenīniñ a'zā-yı re'īsesi ya'nī (9) dimāḡ ve kebed ve ḳalbi birbirinden mütemāyiz olup sā'ir a'zāsı (10) daḡı rüsüm-ı ḥafıyye ile zāhir oldukları müddetdir eger (11) ol yıldız ṭāli' ibtidā'da bulunup yāḥūd zātında (12) ḳavī olursa ol mevlūd ṣecī' ve ḳavī ve miḳdām ve cerī (13) olur şehir-i rābi'de ṣems tevelli' ider sa'd-ı ekberdir ol eṣnāda (14) cenīniñ sā'ir a'zāsı daḡı zāhir ve kāmil ve cereyān-ı rūḡ-ı pür-fütūḥ (15) ile ḥareketi nümāyān olur mühr-i 'ālem-ārā eger ṭāli' ibtidā'da (16) bulunup yāḥūd ḳavī olursa ol mevlūd 'āḳıbet maḥmūd selā- (17) ṭīn ṭabī'at ve ṣāḡib-i cür'et ve ṣecā'at olup emr-i siyāset

91b

(1) ve salṭanata 'ārif bir merd kāmil olur beşinci ayda Zühre (2) tevelli' ider ol eṣnāda ḡidāyı cezb ve iḡālesi ḳavī (3) ve a'zāsı 'ālā mā-yelīḳiye iştidād bulup raḡm-i māderde (4) bitecek saçları biter eger ol aḥter ferḡunde fer ṭāli' ibtidā'da (5) bulunup yāḥūd ḳavī olursa ol mevlūd 'āḳıl ve naẓīf (6) ve mā'il-i zīnet ve zārīf ve ḡusn-i bahā ve cemāl-i bā-kemāl ṣāḡibi olur (7) şehir-i sādıse 'Uṭārid tevelli' ider ki cenīniñ ḡilḳati temām ve (8) dehānında lisānı bi'l-ḳuvve tekellüme isti'dād tām bulduḡı müddetdir (9) eger ol seyyāre-i sa'īd ṭāli' ibtidā'da olup yāḥūd ḳavī (10) bulunursa ol mevlūd edīb ve faṣīḡ ve kātib ḡoṣ-nüvīs olur (11) şehir-i sābi'de ḳamer tevelli' ider mäh-ı 'ālem-ārāniñ fermān-ı Rabb-i Ḳadīr (12) ile te'ālā ṣānuhu 'ālem-i süflīde sā'ir kevākibe nisbet ba'zı te'ṣīri (13) nümāyāndır eger ṭāli' ibtidā'da bulunup yāḥūd ḳavī olursa (14) ol mevlūd umūr-ı filāḡat ve zirā'at ve ḡars-ı eṣcār-ı 'ālem ve taḳdīr-i (15) miyāḡa 'ārif olur ya'nī ekin eküp ve biçmek ve bağ ve büstān (16) ve eṣcār terbiyye eylemek ve şular icrāsınıñ ṭarīḳini bilmek (17) ve anlarıñ emṣāli umūra muvaffaḳ olur ve daḡı ḳamer bu dünyā āsmānında

92a

(1) olduḡı ecilden seri' u'l-ḡareke olmaḡla anıñ tevelli'si temāmında (2) cenīn müteḡarrık olup bi-izn-illāḡ te'ālā raḡm-i māderden ḡurūc ve zūḡura (3) ṭālib olur eger ol evānda tevelliüd iderse bi-izn-illāḡ te'ālā ol (4) mevlūduñ ḡükmi ta'ayyüş idüp mu'ammer olmaḡdır eger muḳaddemā zıkr (5) olunduḡı üzere māni' tevelliüd idemeyüp sekizinci ayda bāḳī ḳalursa (6) tekrār Zuḥal tevelli'sine dāḡil olmaḡla ol cenīn dem-i cāmıd gibi (7) uyuşup raḡme şıḳlet virir ḡurūc için ḡareket-i seri'e (8) ve ḡafife ḳadīr olamaz eger sekizinci ayda

tevellüd iderse umûr-ı (9) mezkûre eciliçün ya' nî Zuhalîñ tekrâr tevellîsinden 'ârız olan (10) kelâlden nâşî ta' ayyüş idemez ve mu'ammer olmaz ammâ eger toközüncü aya (11) bâkî kâlırsa ol hînde tekrâr Müşterî tevellîsine nâ'il olur (12) seyyâre-yi mezkûre kavîu's-sa' âde olmağın cenîn kuvvet-i kavîyye (13) ve şalâh-ı hâl iktisâb eyleyüp kuvâ-yı ğarîziyyesi kemâl bulmağla (14) hurûc-ı tabî' iyyeye tâlib olur tevellüd müteyessir olursa mu'ammer olmak (15) kâ'ide-yi nücûma evfâkdır dimişler Allâh te'âlâ a'lem-i bi-haķîķu'l-hâl (16) ba'zı erbâb-ı nücûm dağı müddet-i hîlķat-ı cenîni beynlerinde (17) maķbere olan kavâ'id-i savâbi' e râci' kılmışlardır zîrâ müneccimîn

92b

(1) insânîñ ekşer aḥvâlini ḥarekât-ı felekiyye ve seb'a-i seyyâre-i sa'diyye (2) ve naḥsiyyeye 'ale'l-ḥuşûş devriyye-i kameriyye ve şemsiyyeye nisbet itdikleri (3) ecilden cümlesini savâbi' ile ta'bîr eyleyüp eger gün ve eger (4) ay ve eger yıl yedişer 'aded üzerine i'tibâr iderler ya' nî ḥallâķ-ı (5) cihân-âferîniñ celle na'mâ'uhu fermânı ile 'âlem-i 'ulvîniñ 'âlem-i (6) süflîde te'sîri muķarrer olup cism-i eşîrîniñ yedi 'adede mebnîdir (7) ki seyyâreniñ ve felekleriniñ 'adedi yedi olduğına muķarîndir (8) dirler ve anıñçün insân anne rahminde yedinci ay kemâl bulur ve (9) toğduķdanşoñra yedinci ayda dişî biter ve yedi yaşında dişini (10) değışür ve ikinci yedide bâliğ olur ve üçüncü yedide ya' nî yigirmi (11) birde saçı ve şakalı biter ve dört kerre yedi 'aded mürûrında (12) ki yigirmi sekizinci yaşında sinn-i nemâsi temâm olur dirler (13) ve 'ömri dağı üsbü' ile i'tibâr iderler ve ḥastelik (14) aḥvâlinde buḥrânîñ üsbü' a mebnî olduğı aḥvâl-i buḥrânda (15) mezkûrdur pes müneccimîn hîlķat-i cenînde eṭvâr-ı sitteden kaşîr (16) ve ṭavîl i'tibâr olunan müddetleri ve cenîniñ ḥareketini ve üç (17) mişilli zemân mürûrında vilâdetini cümle üsbü' la ḥisâb iderler

93a

(1) ḥâşılı yine eṭibbâdan naķl olunan kavâ'id muṭâbîķ bulunur (2) ehl-i ḥisâb dağı ḥuşûş-ı mezkûre (3) kendi i'tibârları üzere ferd ihtiyâr eyleyüp müddet-i hîlķat (4) ferdiñ zevcinden eşrefiyyeti kâ'idelerine ircâ' itmişlerdir anıñçün (5) tiliñ 'aşere-i kâmile fehvâsınca on 'aded cümle a'dâdîñ ekmeli- (6) dir ki vaḥadâtdan mürekkebdır ve cemî' a'dâdları câmi' dir dirler (7) pes cenîn müzekker olursa hîlķatîñ itmâmında eñ az müddet otuz (8) gündür didiklerini taşdıķ eyleyüp belî ferd zevcden (9) şerîfdır ve 'aşerâtdan ise evvel efrâd-ı a'dâd olan elbette (10) 'aded-i tâmmdır ki otuzdur çünki hîlķatde müzekker mü'enneşden muķaddemdir (11) aña binâ'en 'aşerâtdan mürekkeb olup hem ferd bulunan a'dâdîñ eñ (12) evveli olan otuz 'aded dağı müzekker hîlķatîniñ evvel müddeti bulunmaķ (13) ḥikmete evfâkdır dimişler sâ'ir aḥvâli dağı kâ'ideleri üzere (14) taķrîr ve taṭbîķ itmişler Allâh te'âlâ a'lem-i bi-haķîķu'l-hâl hîlķat-i cenînde (15) olan ihtilâfâtı mehmâ-emken tebyîn içün erbâb-ı nücûm (16) ve ḥisâbîñ dağı sözlerinden olmiķdâr naķl ve taşîr olundu (17) yine eṭibbâ kelâmına gelelim kibâr-ı eṭibbâ-yı A'câmdan kıdvetu'l-ḥükemâ-

93b

(1) i'l-muḥakkikîn Muhammed bin Ebî'n-naşr Hucendî rahm-ullâh metn-i Telvîḥde (2) eñ evvel müddetü'l-ḥaml sitte eşher ve eñ evvel şehriveled fîhü'l-cenîn (3) hüve's-sâbi' ve ammâ ekşer hâfârî'-i metîn diyü taşrîḥ eyleyüp Şâriḥ-i (4) Telvîḥ 'aleyhi'r-raḥme Şeyḥ-i re'îsden naql itmişler ki Şifâda kendüniñ (5) i' timâd-ı küllîsi olan kimesneden naql idüp bir ḥatun ḥamliden (6) dört sene soñra dişleri bitmiş veled toğurmuş ve ol veled (7) mu'ammer olmuş ve Şeyḥ kendüsi ben toḡuz aydan soñra dişleri ile (8) toḡmuş tıfl gördüm lâkin mu'ammer olmadı yigirmi gündensoñra fevt (9) oldu dimişdir müddet-i ḥamliñ dört seneyi tecâvüz (10) eylediginiñ cevâzı zemân-ı sa'âdet iktirân-ı ḫilâfet Hâzret-i (11) 'Ömerin raḍiyallâhu te'âlâ 'anh ve 'an sâ'irü's-şâḥâbe ecma'in vâkı' (12) olan vilâdetiñ rivâyeti şîḫḥatini mü'eyyid olur ve Allâh (13) 'alâ külli şey'in ḫadîr bundansoñra ma'lûm ola ki müddet-i ḫilkat (14) ve miḫdâr-ı zemân-ı vilâdetde ḥükemâdan naql olunan eḳâvîl-i (15) 'adideyi eṭibbâ-i İslâmiyye şükr-ullâh sa'yehum Şâḥib-i Şerî'at (16) şalli-allâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem ḥâzretlerinden rivâyet olunan ḥadîs-i (17) şerîfine tevfiḳ ve taṭbîḳ itmişlerdir ez-cümle şâḫîḥ-i Buḥârî ve Müslimde

94a

(1) İbn Mes'ûd raḍiyallâhu 'anh rivâyet olunan ḥadîs-i şerîfde (2) nefḥ-i rûḥ ile murâd-ı 'aliyye rûḥ nefsanî olundığından mâ-'adâ (3) fevâ'id-i 'adideyi câmi' olmaḡla meşâriḳu'l-envârda mektûb (4) bulunan ḥaber-i laṭîf taḥrîr olundu ḳâle 'aleyhi's-salavât ve's-selâm (5) *Ann eḫadaküm yücme' ḫalkuḥ fî baṭn ummihi erba'in yevmen nuṭfeten şümme yekûn 'aleḳaten* (6) *mişle zâlik şümme yekûn muḫḡaten mişle zâlik şümme yürselullâh ileyhu'l-melîk* (7) *fayanfûḥ fîhe'r-rûḥ ve yüvmer bi-erba' kelimâten bi-katbi rızḳıḥî ve eceliḥî* (8) ve 'amelihî ve şaḳıyyun ve sa'idun feve'l-lezî lâ ilâhe ḡayruhû inne eḫadaküm le-ya'melû (9) *bi-'amelî ehli'l-cenneti ḫattâ mâ-yekunû beynehû ve beynehâ ille zirâ'en feyesbiḳu* (10) *'aleyhe'l-kitâb feya'melû bi-'amelî ehli'n-nâr feyedḡuluhâ ve an eḫadaküm* (11) *le-ya'melû bi-'amelî ehli'n-nâr ḫattâ yekûn beynehû ve beynehâ ille zirâ'en* (12) *feyesbiḳu 'aleyhe'l-kitâb fe-ya'melû bi-'amelî ehli'l-cenneti feyedḡuluhâ* Şeyḥ (13) Dâvud 'aleyhi'r-raḥme Tezhetü'l-mübhece nâm te'lîf-i laṭîfinde bu ḥadîs-i (14) şerîf îrâd eyleyüp *izâ 'arafte zâlik 'arafte ann lâ nizâ'e* (15) *beyne ḳavliḥî şâḥib-i şerî'at 'aleyhi efḡalu's-şalavât* (16) ve *ekmelü't-taḫiyyât ann eḫadaküm yücme' ḫalkuḥ fî baṭn ummihi erba'in* (17) *yevmen el-ḥadîs zîrâ bu ḥaber-i şâḫîḥiñ müfâdı rûḥ-ı pür-fütûḥ*

94b

(1) ibtidâ'-i 'ulûḡdan yüz yigirmi gündensoñra nefḥ olundığıdır (2) eṭibbâ ise ḫilkat 'inde'l-bedeḥ cesed-i cenîn otuz beş günde (3) temâm-peḫîr olduḡı şûretde yetmişinci gün ifâza-yı rûḥ (4) ile müteḫarrik olur dimişler idi eṭibbânîñ ḳavlleri rûḥ-ı ṭabî' iyye (5) maşrûf olur ki

ğidā ve nemā aña maḳşūddur ve şāḥib-i nazārīn (6) ḳavl-i kerīmi ‘aleyhi’s-şalavāt ve’s-selām *ḳulī’r-rūḥ ve min emr-i Rabbī* ile (7) mevşūf olan nefsi-nāṭıḳadan ‘ibāret olur ki insān (8) anıñla rütbe-i kemāle nā’ıl olup sā’ır ḥayevānātdan mümtāz (9) olur dimiş bundan mā-‘adā ḥadīş-i belīğīn tefsīrinde kibār-ı (10) muḥaddişīn bu güne taşrīḥ tebeyyün iderler ki nisvāndan (11) biriniñ raḥmine ricālden biriniñ nuṭfesi vāşıl olsa (12) erḥām-ı nisvāna müvekkel olan melā’ikeden raḥm-i ma’ḥūde (13) müvekkel olan ferīşte-i nūr-sirişte ol nuṭfeyi keff-i destine (14) alup Rabbim bu nuṭfe muḥallaḳa mıdır yoḥsa degilmidir diyü dergāh-ı (15) ferdānī-yi tebāḥ ḥallāḳ-ı cihān-āferīne ‘arz ve niyāz ider eger muḥallaḳa (16) olmadıḡına tenbīh-i ilāhī şudūr iderse melek ol nuṭfe- (17) yi raḥme bıraḡur raḥim anı ḥārice ḳazf ider ve eger

95a

(1) muḥallaḳadır diyü ol mā’u’l-ḥayevānīn şūret-i beşerde taşvīr (2) olunmasına işāret-i ‘aliyye şudūr iderse ol melek-i (3) müşfīḳ tekrār niyāza ser-āḡāz idüp yā Rabbī bu libās-ı (4) beşeriyet ilbās olunacak nuṭfe erkekmidir yoḥsa dişimidir (5) şaḳīmidir yoḥsa sa’īdmidir eceli kaç senedir ve rızḳı (6) ne miḳdārdır ve eşeri ne maḥalldir ya’nī vefāt itdikde (7) rüy-ı zemīnden ne maḥallde medfūn olur diyü su’āle cūr’et (8) itmekle ṭaraf-ı ‘Allāmu’l-ḡuyūbdan *ümmü’l-kitāba nazar eyle* diyü me’mūr (9) olur ol melek levḥ-i maḥfūza mürāca‘at eyleyüp ol mevlūduñ (10) ‘ömrini ve rızḳını ve ‘amelini ve eşerini görür ve bilür ve aña göre ‘amel (11) ider ve ḳanḳı buḳ‘ada medfūn olacak ise andan bir miḳdār (12) toprak aḡz idüp ol nuṭfeyi anıñla ḥamīr ider naşş-ı kerīimde (13) *minḥā ḥalaḳnākūm ve fīḥā nu’idükūm* kerīmesi daḡı anı mübeyyin (14) olduḡını tebeyyün ve taşrīḥ itmişler bu ḥadīş-i şerīfīn (15) tefsīr münāsebeti ile kibār müfessirīn naḳl itdükleri (16) mezāyādandır ki ehl-i Medīne-i münevvere ol ṭīb-i ṭayyibe ḥaḳḳında (17) ve ehl-i Mekke-i mükerreme ol buḳ‘a-yı mübareke fażīletinde şeref-hümā Allāh

95b

(1) te‘ālā kitāblar te’līf eyleyüp her biri kendi medīneleriniñ (2) fażīletini terciḥ itmişler ammā taḥḳīḳ-i mezkūre binā’en Seyyidü’l- (3) kevneyniñ cesed-i aṭharına mümāss olan buḳ‘anıñ eşref (4) ve efdāl olduḡı azher mine’s-şems olmaḡla ṭīb-i ṭayyibeniñ (5) sā’ır arzın üzerine fażīleti zāhir ve bāhir olur (6) ve temām-ı ḥadīş-i şerīf *enne’s-sa’īd ḳad yaşḳī* ve bi’l-‘aks ile (7) *el-şāḳī şāḳī fī baṭn amme ve’s-sa’īd fī baṭn amme* (8) aḥvālını mübeyyindir tafşīli bu maḥalle münāsib olmamaḡla (9) maḥalline ihāle ile iktifā olundu ve şāḥīḥ-i Müslimde yine İbn (10) Mes‘ud Ḥazretlerinden rivāyet olunmuş ki raḍiyallāhu te‘ālā ‘anh (11) *izā merra bi’n-nuṭfeti eşintāni ve erba‘ūn leyleten ba‘eş-allāhu ileyhe* (12) *meleken faşavvarahā ḥalaḳa sam‘ehā ve başarāhā ve cildehā ve laḥmehā* (13) *ve ‘izāmehā şümme Yā Rabbī ezkurū amma üñsā feyaḳzī Rabbūke mā şā’e* (14) *ve yektubū lehū’l-melek şümme yeḳūlu Yā Rabbī eciluhū feyeḳūlu Rabbūke mā şā’e* (15) *ve yektubū’l-melek şümme yeḳūlu*

Yā Rabbi rızkuhū feyekūlu Rabbūke mā şā'e (16) ve *yektubū'l-melek şümme yehrucu'l-melek bi's-şahîfeti fî yedihî felâ yezîd* (17) 'alî emrin ve lā yanķuş şadaķa resūlullāh zāhir ḥadîş-i şerîf

96a

(1) emr-i kitāb rahm-i māderde olduğunu iş'ār ider ammā (2) bundan aķdem nakl olunduğı üzere levh-i maḥfūzda mektūb (3) olanı taḥrîr ider ma'nāsına olduğı muķarrerdir ancak (4) efşahu'l-fuşāḥānîñ 'aleyhi's-şalavāt ve's-selām ḥaber-i şādıķlıkta (5) isti'āreye mebnî olup aḥvāl-i mezkūreyi kâtib olan (6) melek 'ālem-i ḥāricden bir kimesneniñ evinde ba'zı mühimmâtı taḥrîr (7) eyleyen kâtibe teşbîh olunmuş ki me'mūr olduğı umûr (8) kaleme getirüp gereği gibi taḥrîr itdikdenşoñra kâğıdını getirür (9) gider ba'dehu aḥvāl-i muḥarrere aniñ yazduğı üzere icrā olunur (10) bu isti'āre ḥuşuşını kibār-ı muḥaddişin taşrîḥ itmişlerdir (11) el-ḥāşıl mā-naḥnu fîhde vārid olan eḥādîş-i (12) şahîḥe *mā yanṭıķ* 'annu'l-hevā inn huve ilā vaḥyin yuḥā ile muttaşif (13) olan zāt-ı ḥuceste-şifātdan şadır olmağla 'aleyhe (14) efḍalu's-şalavāt ḥükemādan olup sözleri mücerred zānniyāt (15) ve vehmiyāt ḳabilinden olan eşḥāşın taḳrîrleri ol (16) Muḥbir-i Şādıķın kelām-ı kerîmine tevfiķ olunmağla muḥtāc olduğunu (17) 'uķālādan bir ferd inkāra ḳādir olamaz v'allāhu'l-hādî ilā

96b

(1) sevā'i's-sebîl **faşl-ı sādîs** cenîni muḥîṭ olan ağşıye (2) beyānındadır bundan aķdem etvār-ı sitteden ṭavr-ı evvel (3) beyānında meşîme aḥvāl-i icmālen zıkr olunmuş idi tafşîli (4) bu ki rahm-i māderde cenîni muḥāfaẓa için üç ḳat (5) ğışā maḥlūk olur ḥāricde yokdur Allāh te'ālā cevz ve bādām (6) mişilli ḥubūbatıñ üç ḳat ḳabuğı olduğı gibi anlarıñ (7) üçi daḥı cenîni ihāta iderler evvelkisi meşîmedir ki (8) ıtlāķ üzere aña şoñ dirler ve ikincisi lefāyifdir ki (9) seğā ile müsem mā olan perdedir seğā luğatde cevz ve bādām (10) ve funduķ mişilli ḥubūbatıñ içerüsünde olan ḳabuğa dirler (11) üçüncüsü selādır ki luğatde cism-i cenîni muḥîṭe cild-i (12) raķîķe dirler pes meşîme seğāyı muḥîṭ olup seğā selāyı (13) selā daḥı cenîni ihāta ider meşîme muḳaddemā zıkr olunduğı (14) üzere meniyyi muḥîṭ olan iki ḳat şıfāķdır ki (15) ḳavl-i muḥtār üzere yalnız mer'eniñ menişinde muteḥallik olup (16) rahmiñ ba'zı saṭḥında nuķre-i rahim ta'bir olunup fuvvehāt-ı (17) 'urūķ ve şerāyîn olan mevāzı'-ı ḥaşinesine muttaşıl

97a

(1) olur ki Şāni' ve Ḥekîmiñ cellet-i ḳudrete ḥikmeti ile ol (2) 'urūķ ve şerāyîn ağızları muḳābelesinde ol ğışānıñ (3) içinde ya'nî iki ḳatı arasında daḥı şiryānlar ve ṭamarlar (4) ḥalk olup ṭamarlardan cenîne dem-i ṭamş ve dem-i rūḥî (5) vāşıl ve şiryānlardan rūḥ ve nesîm fā'iz olur ṭarîķ-i (6) vuşûlleri bu güne taşvîr olunur ki evvel emrden ol (7) ğışā-i raķîķ ve cüşse-i cenîn mütemāyiz degil iken ol ḳat (8) terşîḥ ṭarîķi ile nāfîz olup ba'dehu ol ğışāda

şukbeler (9) hâdiş ve tamarlar ve şiryânlar maḥlûḳ olmağla anlardan vâsıl (10) olurlar ol ḥuşûşda daḥı ihtilâfât-ı ‘adide naḳl olunup (11) ekşer eṭibbâ muḥtârları üzere ğışâda müteşebbiḥ olan ‘urûḳ (12) ve şerâyînden her bir cins başka başka müctemi‘ olmağla cenîniñ (13) göbeginden dâhil olup maḥallerine vâsıl olurlar evvelâ ol (14) tamarlar meşîme dâhilinde müctemi‘ olup iki tamar olurlar ve cenîniñ (15) göbeginden girerler ba‘dehu ikisi bir olup Câlînûs ḳatında (16) kebed-i cenîniñ maḳ‘adına ya‘nî alt ṭarafına Şeyḥ-i re’îs ḳatında (17) muḥaddebine ya‘nî üst ṭarafına muttaşıl olurlar kezâlik şiryânlar

97b

(1) müctemi‘ olup iki şiryân olurlar ve sürreye duḥûldenşoñra (2) ikisi bir olup cenîniñ yüreginden biten ebher didikleri (3) büyük şiryâna andan ḳalbine muttaşıl olur ba‘dehu ol evride- (4) den nüfûz iden dem cenîniñ kebedinden cemî‘ a‘zâsına ğidâ (5) içün cârî ve şiryânât ile nâfîz olan rûḥ kezâlik (6) ḳalbinden sâ’ir a‘zâsına müteferriḳ olur didiler lâkin (7) ‘inde’l-muḥaḳḳikîñ ol evride ve şerâyîn cenîniñ kebed (8) ve ebherinden bâbete olup sürresinden çıkdıḳdanşoñra (9) meşîme vâsıl olmaḳ üzeredir ki Şeyḥü’l-küll Ḳânûnda Kitâb-ı (10) Şâlişden yigirmi birinci fennden evvelki maḳâlede taşriḥ itmişler ol (11) ‘urûḳ ve şerâyînde iki hâlet vardır biri raḥimde olan (12) fuvvehâta mülâḳî oldukları maḥallde her biri daḳîḳ varınca (13) olur eşcârîñ budakları gibi ikincisi ol ‘urûḳ (14) ve şerâyîn ol maḥallde kırmızı olup ba‘dehu cenîñ ṭarafında (15) aḳ görünürler bu i‘tibâra binâ’en ‘urûḳ ve şerâyîn meşîme- (16) de bitüp ba‘de’l-cem‘ iyyet cenîniñ göbegine girmiş olurlar ammâ (17) i‘tibâr-ı evvele binâ’en ya‘nî meşîme ṭarafından ince ve müte‘addid

98a

(1) olup cenîñ ṭarafından büyük olmağla cenîniñ (2) cigerinden ve yüreginden bitüp çıkdıkları terciḥ olunur bâ-yı (3) vech-gân ol meşîmede olan ‘urûḳ ve şerâyîñ raḥimde (4) olan ‘urûḳ ve şerâyîñ efvâhına muttaşıl olmağla anlardan (5) cenîne dem ve rûḥ nâfîz olup ğidâ ve nemâsına mü’eddî (6) olur pes ḳavl-i şaḥîḥ üzere cenîñ göbeginden ğidâ alup (7) ağızından ğidâ alınmaz ammâ ḥâricde i‘tibâr olunduğı (8) üzere ḳan ibtidâ’en cigerine varup ba‘dehu tamarlar ile (9) sâ’ir a‘zâsına nâfîz olur kezâlik ervâḥ daḥı (10) ibtidâ’en yüregine varup ba‘dehu şiryânlar ile sâ’ir a‘zâsına (11) sârî olur ba‘zlarıñ iṭlâḳ üzere cenîniñ a‘zâ- (12) sına ervâḥ ve ḳan-ı mücerred göbeginden vâsıl olur (13) didikleri müselleḡ degildir teneffûs ḥuşûşında daḥı Şeyḥ-i re’îs (14) eṭibbâdan naḳl ṭarîḳi ile cenîniñ ḳalb ve riyesine (15) vâsıl olan şiryân ve veridîñ raḥm-i mâderde iken (16) teneffûs ḥuşûşında menfa‘at-i müte‘addideleri olmamağla (17) menfa‘atleri cenîniñ ğidâsına şarf olunur didiler

98b

(1) andan muḳaddem daḥı yine ol maḳâlede ağızında teneffûs (2) ider didiklerini daḥı men‘ itmişlerdir cenîniñ bevlleri (3) daḥı ihlîl ve ḳubûlünden çıkmayup göbeginde olan (4)

âhirden hâric olur Mesîhî Külliyyât-ı Kânûn (5) şerhinde cenîniñ berâzı dağı ol mecrâdan hâric olur (6) didigi müselleme degildir zirâ muqaddemâ zıkr olunduğı üzere (7) cenîniñ meşîmeden mâ-‘adâ bevl ve ‘arâkına mağall olsun (8) içün seğâ ve selâ nâmında iki gışâya dağı muhtâc (9) olup berâz içün vi‘â-yı âhire muhtâc olmadı gıdâsı (10) raķîķ olmağla anıñ içün şalâbet ve süfliyyet olmayup (11) berâzı bulunmaz ancak anlardan bevl ve ‘arâkı cereyân (12) ider bevlîñ dağı hurûcî müzekkerde ihlîlden ve mü’enneşden (13) kûbûlünden olsa idi cenîne mülâķî olan selâ nâm (14) gışânıñ dâhiline munşabb olup anda ictimâ‘ itmekle (15) beşere-i cenîne mülâķî olur ve hiddet ve harâfeti ile dâ’imâ (16) eziyyet virir idi ve dağı ihlîl ve kûbûl ol eşnâda gâyet (17) leyyin olmağın ya‘nî ziyâde yumşak bulunmağla bevlîñ hiddetinden

99a

(1) ve bakmasından müte‘ezzi olur idi anıñ içün (2) Kâdir-i bî-hem-tâ celle na‘mâ’uhu selâdan mâ-‘adâ seğâ nâm gışâ (3) halk eyledi bevl-i cenîni mecrâ-yı sürreden çıkup anıñ (4) tecvîfînde müctemi‘ olur selâ ki aña kısr dağı dirler cenîni [muhtî] (5) olan gışâ-yı raķîķdir cenînden râşîha olan (6) ruṭûbât anda müctemi‘ olur ve mesâmmâtından hârice olan (7) buḥârât ki andan müstekmilinde olan ter mağâmındadır (8) anı dağı kâbûl idüp cenîni eziyyetden berî olur (9) ve cenînde bevl ile ‘arâkı beynini erbâb-ı teşriḥ râyiḥa ile (10) fark itmişler ve seğâ nâmında olan gışâ ikinci ayda müteḥallîķ (11) olur zirâ şehir-i evvelde cenîni içün tebevvl bulunmamağın (12) ve vi‘âya ihtiyâcı yokdur didiler el-‘ilm ‘ind-allâh te‘âlâ (13) el-hâşıl cenîniñ vilâdeti ekall ve ekşerinden kaçğı müddetde (14) olursa olsun a‘zâ ve kuvâsı istikmâl bulduğdan (15) soñra ilhâm-ı Rabbânî ile kuvâ-yı nefsi müteḥabbih ve âgâh (16) olmağın mağall-i vâsi‘ ve nesim-i ergad ve gıdâ-yı evfer taleb idüp (17) mağall-i dîğden hûlâşa sa‘y ider ve bâ-ḥuşûş ol eşnâda

99b

(1) ṭabî‘at hayz kanınıñ bir miğdârını sūd ihzârı içün (2) memelere irsâl itmekle gıdâsına kıllet ṭarî olmuş ola (3) ol ecilden vaķtı geçdiği gibi harekât-ı muṭṭaribe ile (4) müteḥarrik olup kendüyi muhtî olan gışâları yırtar (5) ol ağşiyede muḥtebese olan beḳâyâyı dem-i hayz ve dağı (6) ‘arâķ ve bevl gibi ruṭûbât-ı mezlaķa cârî olur anlağın [anlarıñ] (7) cereyânı ve rahmiñ kuvve ve nâfi‘asınıñ nüḥûzı dağı (8) vilâdete i‘ânet eyleyüp ol cenîni vücûda gelür ve ol (9) mağallde meded-i ilâhî ve tā [?] semâvî feyezân idüp rahmiñ (10) ağzı infitâḥ-ı ‘acibü’s-şân ile münakkaḥ olup ba‘dehu (11) yine ḥâlet-i ülâsına ‘avdet ider feta‘âlî Allâhu'l-meliku'l-ḥaķķ- (12) u'l-mübîn ba‘zılar ağşiyeniñ inşikâķı cenîniñ nifâsından (13) nâşîdir rahm-i mâderde cüşsesi büyüme ile (14) yırtılır didikleri merdûddır ki ‘alâ sebîlü'l-nedret (15) mevlûd gışâ ile toğup kablehu şaķķ itdiği dağı vâķi‘dir (16) öyle olsa mücerred nemâ ile münşakķ olmaz cenîniñ meşîme (17) taḥtında olan gışâ-i raķîķ ile tevellüdini nâmıķu'l-ḥurûf

100a

(1) fakîr müşâhede eyledim nisvân aña Türkce duvak dirler (2) meşâhîr-i eţibbâdan İbn Şerîf merhûm anı ba'zı emrâza (3) bi'l-hâşşa 'ilâc yazmışdır ve cenîn hîn-i vilâdetinde hey'et-i (4) keşîre üzerine tevellüd ider ammâ eslem ve aşlah evvel başı (5) zühûr eyleyüp elleri butlarına mülâşıkân memdûde (6) olmasıdır bu üslûbdan mâ-‘adâsı yaramazdır ve cenîniñ (7) kable'l-vilâdet vaz‘-ı tabî‘îsi diz çökmüş gibi oturup (8) yüzi ayakları üzere ve elleri dizlerinde ve burnı (9) iki diziniñ ortasında olup yüzi vâlîde- (10) siniñ arkası tarafına ve arkası vâlîdesiniñ (11) karnına mecâzî olur bu vaz‘da nice menâfî‘-i ‘adîde (12) bulunduğundan mâ-‘adâ hîn-i vilâdetde inkılabâ dağı evfağdır ki (13) vaqt-i hurûcda munğalib olup başı üzere toğar (14) ve dağı rahm-i mâderde cenîne rûh nefh olunduğdanşoñra (15) nâ’immidir yohsa yaqazamıdır ihtilâf olunup (16) uyurluk ve uyanıklık ahvâlini işbât mümkün olmayup (17) sekrân hükümünde olmak dağı harekât ve sekenâtına evfağ

100b

(1) olmamağla mesbût hâline müşâbih hâletde olduğına (2) zâhib olmuşlar ki nâ’im hükümünde olmuş olur hattâ hîn-i (3) hurûcda bükâ eylediği kâ’in uyğudan uyanmak gibidir ve (4) dağı vilâdetinden kırk gün mürûrında gülmege âğâz eyleyüp (5) iki aydanşoñra düş görmege başlar ve ekşer etfâliñ yedinci (6) ayda dişleri zühûra gelüp ba’dehu yedi yaşıdanşoñra (7) dişlerin değışdürürler inşâa-allâh esnânıñ ya’nî dişleriñ (8) ahvâli ve inkılabâtınıñ ezmânı mahallinde zıkr olunur (9) **faşl-ı sâbi’** cenîniñ bi-izni-hâlık zükûret ve ünüşeti ve cüşşe- (10) leriniñ ‘uzmâ ve kâmetleriñiñ tûl ve kâşrı ve ‘illeti beyânında- (11) dır ve muğaddemâ beyân olunduğı üzere zükûret ve ünüşet hikmeti (12) levâzım-ı vücûd-ı insâniyeden olup bi-emr-illâh te‘âlâ nev‘-i beşeriñ (13) tenâsüli âlî âher elde hedefiniñ tevâlûdüne mebnî olmağıle (14) silsile-i benî âdeme kıyâm-ı sâ’ate degin bekâ i’tâ olunduğı (15) mustağnâ ‘anne'l-beyândır ammâ bi-hasebi'l-beşeriyye ümmehâtıñ ba’zısından (16) dâ’imâ inâş ve ba’zısında dâ’imâ zükûr mütevellide olup (17) ba’zısından dağı gâh zeker ve gâh üñsâ vücûda geldiği ecilden

101a

(1) Müsebbibu'l-esbâbıñ hikmet-i bâliğesi beyânında hükemânıñ bi't-tecribe (2) ve'l-istikrâ tahrîr ve takrîr itdikleri esbâb-ı ‘adîde bu vechle (3) taştîr olunur ki tahkîk-i mezkûra binâ’en zükûret ve ünüşetden (4) birisi elbetde levâzım-ı beden-i insâniyeden olmağla ‘inâyet-i ezeli (5) ta‘alluğı ile nuṭfe-yi zeker mebd’-i taşvîri ve nuṭfe-yi üñsâ mebd’-i (6) taşvîri olduğı ecilden zekeriñ menîsinde munderice olan (7) kuvve-i muşavvire-i taşvîrde kendi munfaşıla olduğı cesediñ (8) şehiyyeti ihtirâ’ itmekle cenîniñ müzekker olmasına sâ’iyye (9) olur kezâlik mer’eniñ menîsinde munderic olana (10) kuvve-i muşavvire şûret

ķabŭlŭnde kendi munfaşıla olduğı (11) a'zānıñ ŝehiyyeti ķabŭl eylediği ecilden cenīnıñ mŭ'enneş olmasını (12) iķtiżā ider ammā keyfiyyet ve kemmiyyet ciheti ile ğalebe ķanęı tarafda bulunursa (13) veled zŭkŭret ve ūnŭsetden zer'ı ğālib olana mŭřābih olur (14) meger bir mānı' zŭhŭr idŭp şabı'atlarının muķtezāsını icrā (15) idemeyeler řeyh-i re'is sebep-i izķār ricālīn menīsi ve řarāret (16) ve keşret ve cimā'ın vaķt-i řuħra muvāfaķatı ve menīnīn (17) řaę cānibden cereyānıdır ki ol şaraf eşhan olmağla menī

101b

(1) ĥarr ve nazīc olur ve raķimde daķı řaę cānibe vuřŭlıdır (2) kezālik sebep-i ināř daķı menīsi umŭr-ı mezbŭre ve cihet-i mez- (3) kŭreye muķālif olduęıdır dimiřler sā'ir kibārdan daķı (4) naķl olunan aķvāl-i 'adīde minvāl-i muķarrer ūzere řarār-dāde (5) olur ba'zılar zŭkŭret ve ūnŭsetiñ 'illetini yalnız raķmiñ řarāret (6) ve bŭrŭdetine ķařr eyleyŭp eger raķmiñ mizācı řarāret ūzere (7) bulunursa cenīn erkek tekevvŭn ider ve eger bārid olursa (8) diři ĥāřıl olur didiklerini vŭcŭh ile men' itmiřlerdir (9) ez-cŭmle bir raķimde ikiz tevellŭd eyledięi řŭretde ikisi daķı (10) erkek yāķŭd diři olmak iķtiżā ider idi ĥāricde (11) kerrātle ĥilāfı mŭřāhede olundı ya'nı zeker ve ūnřā tevellŭdi (12) gŭrŭldi dimiřler el-ĥāřıl cumhŭruñ muķtārları ūzere cenīnıñ (13) zŭkŭret ve ūnŭsetinde esbāb-ı ĥāriciyyeden ķať -ı nazār 'illet-i (14) mŭřtaķille peder ve māderiñ menīlerinden birisi kemmiyyet ve keyfiyyet (15) cihetiyle ol birine ğālib olduęı olur ĥattā babasınıñ (16) menīsi keřir ve ĥarr ve nazīc olup ķuvve-i fā'iliyyesi ķurbe (17) bulunduęı řŭretde raķmiñ daķı mizācı sŭķŭnet ūzere bulunsa

102a

(1) ananıñ menīsine her vechle ğālib olduğı cihetden (2) mevlŭduñ mezkŭr olduğından mā-'adā anda ĥavāřř-ı zŭkŭret (3) ğālibe olur ba'de'l-vilādet a'zāsınıñ 'uźmā ve řalābeti (4) ve bedeninde ķılıñ keşreti ve nabz ve nefesiniñ ķuvveti ve mufaşşallar (5) zŭhŭrı gibi ki ol mişilli veled evřāf-ı zŭkŭreti cāmi' (6) olur ba'zı ķudemā mevlŭduñ bi-ĥasebi'l-ķılķa zŭkŭret ve ūnŭsete (7) ve ūnŭsete 'illet ĥin-i cimā'da peder ve māderiñ menīleri řaę ve řol (8) ciheti ile cārī olduğıdır eger eřnā-yı cimā'da peder ve mā- (9) deriñ menīleri řaę cāniblerinde cārī olup raķmiñ (10) daķı řaę cānibine vāřıl olursa ol cimā'dan mŭtevellid (11) olan mevlŭd erkek olur ve eger řol taraflarından cārī (12) olup raķmiñ daķı řol tarafında vāķi' olursa diři (13) olur eger babanıñ şağından cārī olup raķmiñ şoluna (14) vāřıl olursa mŭ'enneş mizācında olur 'aksi vāķi' olursa (15) mŭzekker mizācında mŭ'enneş olur dimişler kibār-ı eťibbā [r-ı eťibbā] dan (16) Ebŭ'l-Ķāřım bin Ebī řāđıķ 'aleyhi'r-raķme Mesā'il-i Cenīn (17) řerĥinde bu aķvālī tařrīĥ eyleyŭp ĥılķat-i cenīnde ağleb

102b

(1) olan cenīn-i mezkūr rahmiñ sağ cānibinden ve mü'enneş (2) şol tarafında tevellüd eylemekdir gāhī ğalebe kuvve-i (3) muşavvire-yi zükūretiyyetde iken hilkat rahimden şol (4) cānibinde bulunmağla cenīniñ mizācında harāret ve yübūset (5) nākışa olup mevlūd-ı müzekker nākışu'l-mizāc olur (6) 'aksinde dağı mü'enneş nākışu'l-bürüdet ve'r-ruṭūbete olur (7) diyü takrīr itmişler Aristodan naql olundığı üzere (8) zükūret ve ünūsetde riyāhıñ ve büldāniñ ve fuşūl-i (9) seneniñ ve āstāniñ medḥalleri muḳarrerdir ez-cümle (10) riyāh-ı cenūbī ki Türkce lodos didikleri rüzgār-ı (11) vaḥimdir ebdān reḥāvet ve meniye rikḳat virmekle nuzcına (12) halel virüp bi-izn-illāh mü'enneş olmasına mü'eddī olur (13) ammā riyāh-ı şimālī ki Türkce poyraz didikleri memdūh rüz- (14) gārdır ebdāna şalābet virmekle harāret-i ğarīziyyeye cem' iyyet (15) ve meniye nuzc virüp bi-emr-illāh cenīniñ müzekker olmasına (16) mü'eddī olur hattā çöbānlar koyuna қоç şalıvirdikleri (17) eyyāmdır riyāh-ı mezbūreden kankısı hūbūb iderse

103a

(1) āşarını tecrube-i 'adīde ile müşāhede eyleyüp yanlarında (2) umūr-ı yakıniyye kabīlinden olmuştur kezālik büldān-ı hārre (3) ve fuşūl-ı hārrede dağı ekseriyyā ināş tekevvün eyleyüp büldān-ı (4) bāride ve fuşūl-ı bāride zükūr tevellüd eylediği tecrube (5) olunmuştur kezālik kühūlet ve şeyḥūḥat ve ğulāmda dağı ekseriyyā (6) ināş hāşıl olup sinn-i şebābda zükūr mütevellid olduğunu (7) bi't-tecrube bilinmiştir Şeyḥ-i re'īs Ḥayevān-ı Şifāda ba'zı nās sinn-i (8) ḥadāsetinde mīnāş olup cimā'ında ekseriyyā kız tevellüd (9) ider kaçan büyüyüp mizācı müstaḥkem olursa mizkār (10) olur andan erkek tevellüd ider ve bir hatun gebe olmayup (11) mu'ālece ile hāşıl olsa ekseriyyā kız toğurur dimişler (12) ba'zlarıñ dağı inkıṭā' -ı ḥayzdan beşinci güne degin vāқи' olan (13) mu'āşeretden ekseriyyā zükūr tevellüd ider beşden sekizinci (14) güne degin ināşa mü'eddī olur sekizden on birinci güne (15) degin yine zükūra medār olur ba'dehu hūnşā tevellūdünden (16) qorqulur didikleri ğarābeyātdan olmağla naql olundu (17) ba'zı kibār dağı tedbīr-i müteḳaddimīniñ medḥaliyyeti işbāt

103b

(1) eyleyüp eger peder ve māder müsahḥhin şey'ler isti'māline müdāvemmet (2) itmişler ise ol ešnāda vücūd-pezīr olan veledleri (3) ğālib emrde erkek olup eger müberridāta müdāvemmet itmişler (4) ise dişi olur dimişler hattā ol huşūşda ağıdiye (5) ve edviyeden tedbīrāt-ı 'adīde yazılmışlardır bu maḥalle çendān (6) münāsebeti olmamak ile taḥrīr olunmayup maḥalline ḥavāle kılındı (7) lākin esbāb-ı mezkūreniñ cümlesi müsebbibu'l-esbābiñ (8) celle kudrete tevfiḳ ve 'ināyeti ile şūret-pezīr olduğu (9) reyb ve gümāndan müberrādır ki naşş-ı mübīnde *yehebū limen yeşāu ināşen* (10) ve *yehebū limen yeşāu'z-zükūr* kerimesi anı mübeyyindir v'allāhu'l-muvaffaq (11) ve'l-mu'īn ve mevlūduñ cüşşeleriniñ 'uzmā ve ḳāmetleriniñ ṭulı (12) dağı luṭf-ı Bārī ile menīleriñ vefretinden ve

kuvv-e-i muşavvireniñ (13) kuvvetinden ve raḥmiñ vüs'atından neş'et ider 'akisleri daḥı (14) ya'nî cüşşeleri küçük ve kâmetleri kışa olduğı menîleriñ (15) kıletti ve kuvve-i muşavvireniñ za'fı yâḥūd raḥmiñ 'adem-i muṭā- (16) va'atından vücūd-pezîr olur zîrâ ba'zı raḥim miḳdâr-ı ṭabî'î- (17) sinden küçük ve ba'zısının mizâcı yübüset üzere

104a

(1) olmağla cenîniñ nemâ-yı ṭabî'îsine müsâ'id olmaz nitekim (2) bir meyveyi ibtidâ'-yı nemâda bir şişeye važ' itseler ol ṭarafıñ (3) vüs'atı kadar büyüdiği muḳarrerdur ki zemânemizde (4) ekşeriyyâ turunç ve lîmûn važ' olunduğı görülmüşdür (5) ve mevlûduñ a'zâsı ṭabî'îsinden ziyâde ve nuḳşân (6) olduğı ve likâsı gökçek olup simâ'ı dil-â- (7) rāya mālîk olduğı yâḥūd 'aksi vâḳî' olup (8) ḳabîḥu'l-manẓar olması daḥı mevâddıñ ḳâbiliyyeti ve kuvvetiñ (9) fâ'iliyyetine nisbet olunmuşdur kezâlik elvân aḥvâli ya'nî (10) mevlûduñ beşeresi beyâz yâḥūd siyâh çerde yâ (11) ğayrı levnde bulunduğı aḥlât-ı erba'anıñ ğalebesine (12) maḥmûl kılınmışdır esbâb-ı ḥâricî i'tibârı ile (13) daḥı ḥalk ve ḥalk için taḥrîr olunan umûr in- (14) şâa-allâhu'l-mevlâ maḥallinde taṣtîr olunur **faşl-ı şâmin** (15) mevlûduñ vâlideynine ve sâ'ire müşâbehet ve 'adem-i (16) müşâbeheti beyânındadır bundan aḳdem mâdde-i ḥilkat-i (17) cenîñ faşlında mer'e için nuṭfe olduğını Câlîñüs

104b

(1) mevlûduñ vâlideynine müşâbeheti ile isti[d]lâl eyleyüp (2) gâḥice veled vâlideynine müşâbih olur müşâbehetiñ (3) aşıl mâddesi ṭarafeyniñ menîleridir dimiş idi (4) muḥaḳḳıḳîñ anı redd eyleyüp eger sebep-i müşâbehet mücerred peder (5) ve mâderiñ menîleri ola idi evlâd her bâr anaya ve babaya (6) müşâbih bulunmak lâzım gelür idi bu ise ḥilâf vâḳî' olduğı (7) zâhir ve nümâyândır ki ba'zı mevlûduñ babaya ve ba'zısı anaya (8) ve ekşeriyyâ ṭayıya ve ṭeyzeye ve gâḥ dedelerine ve gâḥ irâḳdan (9) irâğa aḳrabâlarına müşâbih olurlar didiler Câlîñüsuñ ḳavlini (10) ba'zı kibâr bu güne şerḥ itmişler ki menî cemî' a'zâdan munfaşıl (11) olduğı 'inde'l-ḥükemâ müttefik-i 'aleyh olup lâkin zâhirde (12) müteşâbihu'l-eczâ' olduğı ecilden ḥaḳîḳde muḥtelifu'l-eczâ' (13) mıdır degilmidir ihtilâfları olmağla ba'zısı fî'l-ḥaḳîḳa (14) muḥtelifu'l-eczâ'dır cenîniñ her 'uzvı kendi şibhinden (15) müncezib olan menîden maḥlûḳ olur ya'nî gözlerden (16) müncezib olan menîden gözler ve burundan burun (17) ve ḳulaḳdan ḳulaḳ kezâlik sâ'ir a'zâdan emşâli

105a

(1) mütekevvîn olur ol ecilden evlâd âbâ ve ümmehâta müşâbih (2) olur dimişler ve ba'zıları menî muḥtelifu'l-eczâ' degildir ancak (3) mizâc ve ḳuvâ gibi andan a'zâ-yı muḥtelife tekevvününe müsta'iddedir (4) ṭabî'î at ise bi-izni-ḥâlîḳ nev'îñ muḥâfazası için (5) mümkün olduğı mertebe velediñ vâlideynine yâḥūd ḳarîblerine (6) müşâbehetine ictihâd ider tâ ki fûrû'-ı uşûlden ba'id (7) olmaya ol ecilden Rabbu'l-'âlemîn envâ' ḥayevâ- (8) nâtıda

ķuvve-i muşavvire ħalk eyledi tā ki şūr-ı aşliyyeleri (9) maĥfūze ola dimişler el-ĥāşıl ol ħuşuşında (10) ‘inde'l-eṭibbā istidlāl-sezā olan ħarafeyniñ menîlerinde (11) ķuvve-i ‘ākide ve mu‘ākide i‘tibārı ile ķuvve-i muşavvire te‘şîri- (12) dir ki ol ķuvā bi-izni-ĥālîķ munfaşıl oldukları (13) cüşse-yi müşābihe sa‘y iderler pes eger babanıñ menîsinde (14) olan ķuvve-i ‘ākide iķtizā eyledigi şūreti ananıñ menîsinde (15) ķabûle isti‘dād bulunduğı şūretde bi-izn-illāh te‘ālā (16) ol taşvîr ħuşûl-pezîr olur zîrā fā‘il fi‘lini münfa‘i[l]iñ (17) ķabûle isti‘dādı mertebesi işledigi müsellemdir eger bir ‘ulûķda

105b

(1) babanıñ menîsinde olan ķuvve-i mevlūd ināşıñ māddesiniñ (2) ģālib olursa fā‘ile müşābehet-i ķaviyye olup mevlūd (3) babaya müşābih olur kaçan ģalebede nuķşān bulunsa (4) ‘amucalara ve dedeye müşābih olur ammā eger ananıñ (5) māddesi ģalebe-i şarf olursa mevlūd anaya (6) müşābih olur kaçan ol rütbede olmayup lâkin (7) yine ģalebe ol ħarafda bulunsa ħayıya ve ħeyze ve büyük (8) vālidelerine müşābih olur fā‘il ve ķābilde eşĥāş-ı mezkûreye (9) müşābeheti isti‘dād bulunmadığı şūretde şaĥş-ı āĥere müşābih (10) olurlar Şeyĥ-i re‘îs Şifāda hikāyet ider ki bir ħatun siyāh (11) Ĥabeşî kocasından bir beyāz kız toğurmuş büyüdüķde anı bir (12) bir beyāz kocaya virmişler anlardan bir siyāh veled tevellūd itmiş (13) ol rivāyet şaĥiĥe olduğı şūretde veled anasınıñ babasına (14) müşābih olmağla aķrabādan ba‘ide müşābehet ħuşuşı mü‘eddî (15) olur bu dağı ma‘lûm ola ki muķaddemā zıķr olunduğı üzere (16) mādde-i tekevvünde ananıñ menîsi penîr ħuşuşında süd maķāmında (17) ve babanıñ nuṭfesi māye maķāmında olduğı ‘inde'l-eṭibbā ķarār-

106a

(1) dādedir aña binā‘en cenîñ mütevellid olduğı māddeniñ ekşer ana (2) ħarafından olmağla velediñ anaya ve ana ħarafından olan aķrabāsına (3) müşābeheti babaya ve baba ħarafından olan aķrabāya müşābehetinden (4) keşîr olur Muĥbir-i Şādıķ ĥazretleriniñ dağı ‘aleyhi’s-salavāt ve’s-selām (5) *taĥîru'n-nuṭfekûm fe'in ekşerü's-sebe mine'l-iĥvān* ħavl-i kerîmi (6) anı mübeyyindir rivāyet-i uĥrāda *taĥîru'n-nuṭfekûm fe'inne'n-nisāe yeldin* (7) *eşbāhe iĥvānihin ve iĥvātihin* vārid olmuşdur Üveysî-i Şiddîķa (8) Bintü's-Şiddîķ ĥazretleridir rağiy[allāhu] te‘ālā ‘anhā ve ‘ann ebîhā müşābehetiñ (9) taşavvurāt-ı vehmiyye ve tevehhümāt-ı nefşāniyye mişilli sâ‘ir esbāb-ı (10) ‘adīdesi faşl-ı âtīde zıķr olundu **faşl-ı tāsî‘** müsebbibu'l-esbābıñ (11) te‘ālā şānuhu esbāb-ı bedeniyye ve ĥāriciyyeden cenîniñ zūķuret (12) ve ünüşetine ve şūret ve sîretiniñ ĥüsn ve ķubĥına ve hey‘et-i nev‘iyyesine (13) muĥālîf şūretde bulunmasına bâ‘iş olan aĥvāl beyānındadır (14) ma‘lûm ola ki taşavvurāt-ı vehmiyye-i nefşāniyyeniñ bi-izni-ĥālîķ (15) beden-i insāniyyede te‘şîr ‘uzmā olduğı ‘inde'l-‘uķalā müsellemler ve ba‘zı (16) āşār-ı ĥāricde şābit müte‘ārifdir ez-cümle bir kimesne bir ādemiñ (17) lîmûn yidigini görüp anıñ ĥumûzetini taşavvur itdikde

106b

(1) ağız şulanup dişi kamaşdığı gibi ve ba'zı marazın (2) âher kimesne sirâyeti ve ba'zı cüşsenin dâ'imâ şihhat (3) taşavvur itmekle selâmet bulup ba'zı 'aksi tahayyül itmekle (4) şiddete ağıdıkları gibi tekevvün-i şüret-i cenîn huşuşında (5) dahı hükemâ taşavvurât-ı vehmiyye ve tevehhümât-ı nefsâniyyenin te'sîrât-ı (6) 'acibesini bu vechle nakl itmişlerdir ki 'âlem-i mücâma'atda (7) vâlid vâlideden birinin hâtırlarına efrâd-ı beşerden (8) yâhûd gayrı şûrdan birisi huţûr itmekle ol (9) şey'in şekle 'inde'l-inzâl hayâllerinde mevcûd bulunsa kuvve-i muşavvireye (10) sirâyet idüp bi-izn-illâhu'l-meliku'l-müte'âl maddenin isti'dâdına (11) göre ol cenîn peder ve mâderin hayâllerinde bulunana hey'etiñ (12) şeklinde taşvîr olunur ki kezâlik 'inde'l-inzâl nazarları (13) ta'alluk eylediği eşhâşın dahı şüretleri taşvîr olundığı (14) ol te'sîr mübeyyindir zîrâ tarafeynden cârî olan menîlerin (15) ba'zısı ev'ie-i menîde hâzır bulunur ba'zısı dahı ol hâletde (16) hâşıl olmağla hâzır bulunan gebelige ve ol hinde vücûd- (17) pezîr olan müşâbehete mu'în olur anıñçün eşnâ-i mu'âşeretde

107a

(1) eşyâ'-i hüsne ve güzel şüretlere bakmak şüret-i hüsne (2) hamûlunde fi'l-i 'acib işler belki tahayyülleri dahı te'sîr-i me'âşir olur (3) ya'nî eşyâ'-i hüsne ve kabîheden kaçkısı tahayyül olunursa (4) anların huşûline sebep olur didiler 'Allâme-i Şîrâzî 'aleyhi'r-raḥme (5) Cemâle'd-dîn Türkistâniden hikâye iderler ki zemânlarında efâzıl-ı (6) enâmdan Necmeddîn el-Hafşâ el-Harezminîñ kerîmesinden (7) bir cüşse vücûda gelür başı insân ve sâ'ir a'zâsı yılan (8) olmağla kâbile ve sâ'ire hayret-güzîn olup ol cüşseyi (9) kendi hâline terk iderler kendüsini ol maḥallde bulunan (10) bir gemiye atar ba'dehu yılan gibi şudan çıkup gelür anne- (11) siniñ memesinden emer ve yine şuya talar bu minvâl üzere (12) bir ay mürûr eyledikde e'imme katline fetvâ virüp ihlâk (13) itmişler ammâ vâlidesine ol emr-i ğarîbîn sebebinden su'âl (14) olunduğda bir gayrı şey' bilmedim el-ibn-i yilandan ğâyet (15) korkardım ol mâdde-i mübâşeretinden 'inde'l-inzâl hayâlime (16) yılan gelmişdi diyü cevâb virmiş anıñçün hükemâ hikmet- (17) güzîn 'âķil olana hîn-i mübâşeretde şüret-i beşerden

107b

(1) ğâyet aḥseni ve efḍalini tahayyül itmek vâcibdir tâ ki veledin (2) şüret ve sîreti gökçek ola diyü tavşiiye itmişlerdir ve hikâyet (3) olunur ki İmâm Faḥr Râzî 'aleyhi'r-raḥme ğâyet güzel imişler (4) vâlid-i mâcidlerinden esbâb su'âl olunduğda vâlidesi ile (5) mu'âşeremiz eşnâsında şûr-ı hüsmeden ğâyet güzel bir şüret (6) taşavvur itmişdim anıñçün gökçek oldu dirlermiş (7) ğâlib emrde sîret şürete tâbi'e olmağla ol imâm-ı hümâmın (8) efḍal enâmdan oldukları mustağnâ 'anne'l-beyândır 'inde'l-inzâl (9) nazar ta'allukundan neş'et iden

şûretde dağı hikâyât-ı ‘adîde (10) nakl olunmuşdur ez-cümle mülûk-ı kadîmden birisiniñ hîn-i (11) cimâ‘da üzerine li-ğaflet siyâh hâdim ağalarından biri (12) dâhil olup ancak hatunuñ nazârına müşâdif ider ba‘dehu (13) li-hikmetihi andan siyâh veled zuhûra gelmek ile babasına ‘arîz (14) olan iştibâhı eṭibbâsı te’sîrât-ı mezkûreye binâ’en def’ itdikleri (15) mervîdir şûretde olan ihtilâfâtıñ esbâb-ı ‘adîdesi (16) bilindikdenşoñra ma‘lûm ola ki hükemâ sîretde olana ihtilâfât (17) dağı li-hikmetihi ‘illet beyân itmişlerdir sîretde ihtilâfâta dağı

108a

(1) li-hikmetihi ‘illet beyân itmişlerdir sîretde ihtilâf dinildiginiñ (2) hâşılı bu ki ‘uçalâdan çoğunuñ evlâd-ı süfehâdan (3) olup ekşeriyyâ ‘ulemâdan cühelâ ve cühelâdan ‘ulemâ zuhûra geldiği (4) görülmüş ve anıñ ve işidilmişdir ol huşûşıñ hükemâ katlarında (5) sebebi lezzât ve ‘aqlî ahvâline dâ’irdir cimâ‘ lezzet-i hissîden (6) olmağla süfehâ ol lezzetiñ mağlûb ve maḥhûrî oldukları (7) ecilden hîn-i mübâşeretde ervâḥ ve kuvâlarını şarf iderler (8) ol cihetden menîlerinde ervâḥ ve kuvâ vefret üzere bulunmağla (9) ol mâddeden hâşıl olan mevlûduñ kuvâ-yı bedeniyyesi (10) ve ‘aql ve fikri kâmil olur ammâ hükemâ ol lezzete mağlûb olmadıkları (11) ecilden menîlerinde ervâḥ ve kuvâları ol mertebe münbasîten (12) olmaz anıñçün evlâdları nâkışu'l-kuvâ ve ḳalîlu'l-fehm (13) olurlar dimişler Allâh-ı a‘lem-i bi-haḳıḳu'l-hâl **faşl-ı ‘âşir** tev’em (14) toğan tıfların ahvâli beyânındadır cenîniñ müte‘addid olup (15) tev’em tekevvün itdiklerine dağı tıbben esbâb-ı ‘adîde taḥrîr (16) olunmuşdur ‘Allâme-i Hucendî ‘aleyhi’r-raḥme ol huşûşa (17) üç sebep zıkr eyleyüp evvelâ recül ve mer’eniñ menîleri

108b

(1) el-miḳdâr olmağla hîn-i mu‘âşeretde ba‘îdu'l-ımtizâc yemînen (2) ve yesâren raḥmiñ iki baṭnını ṭoldurup mâ-beynlerini (3) dağı ol maḥallde bulunan hevâ faşl itmekle bi-izn- (4) illâh te‘âlâ müte‘addide şûret-pezîr olurlar ikinci (5) keşretlerinden ḳat‘-ı nazâr ṭarafeyniñ menîleri müctemi‘an (6) raḥme dâhil olduḳda iki ḳıṭ‘aya munfaşıl olup (7) bir ḳıṭ‘ası raḥimde bir ṭarafa ḳıṭ‘a-yı âḥeri ṭaraf-ı (8) âḥerde vâḳi‘ olmağla müte‘addid olurlar üçüncü her (9) bir zerḳasınıñ midfa‘ı ihtilâfından neş’et ider ki (10) bir zerḳada menî üñşâ ile muḥteliṭen baṭn-ı vâḥide (11) mündefi‘ olup zerḳa-yı uḥrâda kezâlik âḥer baṭna (12) mündefi‘ olmağla beynlerinde infişâl bulunduḳ cihetden (13) ta‘addüd-i cenîne sebep olur ba‘zı eṭibbâ ta‘addüd-i cimâ‘dan (14) dağı tev’em tevellûdini tecvîz idüp vilâdetleri zemânınıñ (15) tefâvût ve terâḥîsi ile ya’nî ikisi bir günde (16) toḡmayup müteferriḳan toḡdukları ile istidlâl (17) itmişler ḥattâ Kâmilü’s-şinâ‘a şâḥibi ‘avret iki

109a

(1) veled toğurup birini yedinci ayda ve birini (2) toğuzuncı ayda toğurdu dimiş ammā ta'addüd-i (3) cimā' dan ma'dūd olduğu kavā'id-i tıbbdan ba'ide (4) görünür zīrā zemān-ı rağvede ve ba' dehu rahmīn (5) femi munzamm olduğu muḳaddemā zıkr olunmuşdu eger (6) tekrār cimā' maḥallinde açılmaḳ ihtimālī virilürse (7) suḳūṭa mü'eddī olduğundan mā'-adā 'ulūḳ-ı (8) evvelden altı gün mürûrundan sonra tekrār 'ulūḳ huşûlî (9) şaḥîḥ degildir didiler lâkin Şeyḥ-i re'îs ḥabel 'ale'l-ḥabel (10) huşûşında ikizlik müteferriḳan toğması ya'nî biri toğ[duk]danşoñra (11) eyyām-ı keşîr mürûr eyleyüp ol biri daḫı toğması (12) nâdirdir zīrā ekşerî cimā'-yî vâḥidden ḥâşıl olurlar (13) ammā ezâ olur cimā' in ta'addüdünden daḫı olur ya'nî (14) gebe kaldıkdanşoñra tekrār cimā' dan yine ḥâmil olmaḳ olur (15) lâkin o ḥâlet bir ḥatunda mümkün olur ki beden kuvveti ve kanı (16) ve ḥarâret-i ġarîziyyesi vâfir ola ol güne ḥatunlarıñ (17) bedenlerinde kıl çok olur anlar ġâhî gebelik vâqtinde

109b

(1) ḥayz daḫı görürler menîleri ve rahimleri kavî olmağla (2) ḥayz vâqtinde rahimleriniñ ağızı açıldığını ḳâ'ir mürekkebe (3) ammā ḳaviyye olmayan ḥatunlar gebe olduḳdanşoñra rahmīn (4) ağızı açılmaḳ ile tekrār gebe olsalar ḳorḳulur ki cenîn-i (5) evvel fâsid olup şânîsini daḫı ifsâd eyleye ḳaviyye (6) olan ḥatunlarıñ daḫı ḳorḳulur ki iki cenîniñ izdi- (7) ḥâmından nâşî maḥmûme olup yüzi ve gözi şişe (8) ve emrâzdan nâşî birini düşüre dimişler ba'zî ḳudemā (9) bir ḥatun baṭn-ı vâḥidde beş veled toğurduğu gördün (10) dimişler el-ḥâşıl ikiz tevellüdi ve ekşeriyâ iki toğdığı (11) ve ikisi daḫı erkek yâḥûd dişi olup ġâhî biri (12) erkek ve biri kız olduğu ve ekşeriyâ ikisi daḫı (13) mu'ammer oldukları her 'aşr ve evânda görülmüş ve işidilmiştir (14) Zâlike taḳdîru'l-'azîzi'l-'alîm erbâb-ı tecrîbe cenîn rahm-i mâder- (15) de tev'em olduğına ḥîn-i vilâdetde evvel toğanın (16) göbeginde âḥer cenîne ittişâl 'alâmeti bulunmağla bilinür ḳablehu (17) kâmile andan idrâk ider dimişler **bâb-ı râbî'** tedbîr-i ḥavâmil

110a

(1) beyânında olup dört faşlı müştemildir **faşl-ı evvel** ḥâmil (2) olan ḥatunlarıñ tedbîrleri ve ḥıfz ve ḥırâsetleri (3) beyânındadır ḳaçan bir ḥatunda ḥabel 'alâmeti zâhire (4) olsa veledi vücuda gelinceye deġin müddet-i ḥamlde ol (5) ḥatun fıkra ve veşbeden ve saḳṭadan ya'nî şıçra- (6) maḳdan ve ḳalkmaḳdan ve düşmekden kendüsini şaḳınmaḳ (7) vâcibdir zīrā umûr-ı mezkûre muḳaddemā zıkr olundığı üzere (8) meşîmeniñ rahme ittişâlini taḥrîk eyleyüp cenîniñ suḳūṭuna (9) mü'eddī olur ve daḫı zevcine ḥayr-ḥâhî olanlara lâyıḳ (10) olan ol müddetde feraḥdan mā'-adâ umûr-ı nefşâniyye altıdır (11) anlara ḥarekât-ı nefşâniyye ve a' râz-ı nefşâniyye daḫı dirler esâmîleri (12) feraḥ ve feza' ve ġâzab ve hemm ve ġamm ve ḥaceldir beşeriyet ḥasebiyle (13) umûr-ı mezkûreden biri 'ârız olduğu şûretde feraḥdan (14) mā'-adâsına ḥublânîñ nefesi ve kuvâsı ol 'avâriz sebebiyle (15) tedbîr-i

ceninden fāriḡe olmaḡın emr-i cenīn muhtell olmaḡla (16) iskāta mü'eddī olup ıarnına hāşıl olan veledi (17) düşürmek vāki' olur ve bā-ḡuşuş ol umūrdan

110b

(1) her biriniñ müfriṡi ya' nī ḡaddden ziyāde zuhūri mühlik (2) olduḡı naḡl olunmuşdır zīrā a' rāz-ı rūḡāniyyeniñ (3) te'şīri zehr-i helāhil te'şīrinden işdünāb ıztırāb (4) elem ve evhām azāb-ı cesed itmekde emrāzdan aş' ab (5) olduḡı müttefik-i ' aliyyedir ve daḡı gebe ḡatunlara cimā' dan (6) daḡı ictināb lāzımdır zīrā cimā' itmek raḡimde olan (7) cenīni ḡarekāt-ı muḡtaribe ile taḡrīk eyleyüp ḡıdāsı (8) olan ıanı daḡı taḡayyūr ve ifsād ider bundan aḡdem (9) cimā' ın ḡublāya maḡarratı mükerrer zıkr olunmuşdır ve daḡı ḡayzı (10) aḡıdıcı olan aḡdiye ve edviye isti' mālinden men' lāzımdır (11) zīrā ol aḡdiye ve edviyeden her biri raḡmi taḡrīk ve tehyīc (12) itmekle ḡıdā-yı cenīn olan dem-i ṡamsı aḡıdıp suḡūta mü'eddī (13) olur ol eşyā' kerefs ve maḡdanos ve bōrölce- (14) niñ iki nev' i ya' nī aḡmer ve ebyaz ve boyı ve tuḡmın ve kebereniñ (15) kendüsi ve simsim ve türmüs ve anlarıñ emşāli müdirrātdır ve daḡı (16) ḡublā ḡammāmda çok eglenmekden men' lāzımdır zīrā ḡarāret-i (17) ḡammām iki vechle cenīniñ suḡūtını īcāb ider birisi

111a

(1) cenīn ḡarāret-i ḡammāmdan nāşī hevā istinşākı için (2) ḡarekāt-ı ' acībe muḡtāc olmaḡın ol ḡareketden (3) meşīmeniñ baḡlarına za' f gelmek ile suḡūta (4) mü'eddī olur şāniyen ḡublāniñ bedeninde aḡlāt (5) çok olsa eṡibbā aña mümtelī dirler ol aḡlāt ḡarāret (6) sebebiyle erimek ile raḡimde olan ruṡūbāt daḡı (7) seyelān idüp cenīne inzirāḡ ya' nī şıyrıncaklık (8) virmele suḡūt vāki' olur eger mümtelī deḡil ise (9) ruṡūbāt-ı beden müteḡallile olup ḡıdāsına ṡarī (10) olmaḡla kuvve-i māsike ya' nī bedende ḡıfzı lāzım olan (11) eşyā' yı ṡutan kuvvete za' f gelüp suḡūta sebeb (12) olur el-hāşıl vaḡt-i vilādet ḡarīb oluncaya deḡin (13) ḡublā olan ḡatunları ḡammāmdan men' itmek lāzımdır (14) bā-ḡuşuş zemāne ḡatunlarıñ ḡammāmda olan ḡarekāt (15) ve sekenātına ve ekl şūrblerine binā' en ḡublāya ḡammām ḡarām (16) mertebesinde olmuş olur ve daḡı çok yimek (17) ile şaḡınmaḡ lāzımdır ki imtilā ḡublāya iki cihetden

111b

(1) zarar ider evvelā kendi ḡıdāsı fāsıd olmaḡla (2) cenīniñ daḡı ḡıdāsını ifsād ider şāniyen raḡmiñ (3) mecrālarında süde īrāş itmekle cenīne ḡıdā vuşūlını (4) men' idüp her vechle za' fa mü'eddī olur (5) ḡattā yalnız mi' deniñ imtilāsı raḡme mezāḡime virdiḡi (6) ecilden zararı muḡarrerdır ve daḡı ḡublāya mütevātiren aḡsad- (7) maḡdan şaḡınalar ki ol ' ush [?] meşīmeniñ raḡme (8) olan ' alāḡalarını taḡrīk itmekle suḡūta mü'eddī (9) olur ve ḡuşmaḡ daḡı suḡūta mü'eddī olur iḡtirāz (10) ideler ve ḡokusu kerīh ve müntinu'r-rāyiha eşyā' (11) ḡokmaḡdan daḡı muḡāfāza oluna ḡattā yaḡ mūmı (12) sōnmekden ' arız olan bed rāyiḡa

istişmāmı (13) iskāṭa mü'eddī olur dirler ve ḥublā iştihā (14) ve ārzū eylediği at'ime ve sā'ir eşyā' her ne ise elbetde (15) tadar ki muhtācdır ol şey' nefsinde muzırr ise (16) daḥı taḥşıl idüp miḳdār-ı ḳalīl vireler zīrā eger ol (17) ḥatun ārzū eylediği şey'den men' olursa kuvve-i şehvāniyyesi

112a

(1) anıñ talebine meşğūl olup rahminde olan cenīniñ tedbīr (2) ve ıslāhında fāriḡe olmaḡla zarar mü'eddī olur (3) fī'l-ḥaḳīḳa ḥublā ārzū eylediği eşyā'ya 'ademiyyelerden (4) nāşī suḳūṭ vukū'ının bi't-tecribe keşreti görülmüşdür zīrā (5) maṭlūbın 'adem ḥuṣūlinden insāna işābet iden mazarrat (6) semmden eşid ve maḳşūd olan şey'in 'alā vefḳu'l-murād (7) ḥuṣūlinden vüḥūd-pezīr olan aḥvāl-i behcet-mā'il ve āşār-ı (8) şihḥat-medārın birisi şerīfe ve eşribe-i laṭīfe (9) ile taḥşıl olunmaḡ mümkün degildir isterse Şeyḥ-i re'īs tedbīr (10) eylesün ve daḥı ḥublāya hastelik 'arız olup mu'ālece (11) iḳtizā iderse ḳan almaḡdan ve müshil şerbetden şaḳınalar (12) meger tıbben ol ḥatunun mevtini mü'eddī olur zarar-ı 'āzīm (13) zuḥūr eyleye ol maḥallde cenīniñ mevti ḥāmiliñ mevtinden (14) evlā olmaḡın faşd ve ishālīñ isti'māli vācib olup tā ḥinde (15) mesāḡ olmaz zīrā ḥāmiliñ mevti cenīniñ mevtini mūcib (16) olur ammā cenīniñ mevti ḥāmiliñ mevtini mūcib degildir (17) ez-cümle çiçek çıkarmamış ḥatunların ḥamlı ešnāsında

112b

(1) ḥummā-ı cüderī zuḥūr eyleyüp çiçek çıkarmaḡ (2) 'alāmetleri nümāyān olsa ol 'illetde ḳable'z-zuḥūr elbetde (3) faşdıñ icābına binā'en bī-tevaḳḳuf faşd olunur ol (4) şüretde çiçeğin māddeşi ḥiffet bulunduḡı ecilden (5) ḥublāniñ selāmeti me'mūl olur isterse cenīn sāḳıṭ (6) olsun yaḥtemil ki düşmeye ba'zı ceheleniñ cenīni (7) şıyāneten faşd itmeyüp çiçek şedīd çımaḡ ile ḥublāniñ (8) vefāt itdüğü görüldi eger 'illet-i mezkūre (9) mişilli emrāz 'urūzından ḳaṭ'-ı nazar ḥublā ḥuṣūşında faşd (10) ve ishāl emr-i zarūrī olmayup belki ḥublāniñ (11) ḳan aldurup ve şerbet içmek 'ādeti olduḡı (12) cihetden ol 'ādetiñ ḥabeli zemānına müşādefeti faşd (13) ve ishālī mūcib olursa yāḥūd bedeninde ziyāde imtilā (14) ḥiss olunursa yāḥūd aşlında burnı ḳanamaḡa yā rahmine (15) mūte'alliḳa olan efvāh-ı 'urūḡdan ḳan seyelān itmege (16) mübtelā olup ḥaml sebebi ile muḥtebes olmuş bulunursa (17) yine vācib olan faşd idüp müshil-i ḥafīf virilmege

113a

(1) emr olunmuşdur lākin eşher şelāse-i vusṭāda olup (2) şelāse-i ūlāda ve şelāse-i āḥirde olmayan (3) ya'ni ibtidā'en 'ulūḡdan üç ay soñra ola ki (4) müddet-i ḥaml tokuz ay olduḡı şüretde üçer (5) üçer üç ḳısma münḳasime olup faşd ve ishālīñ (6) cevāzı üç ḳismdan şelāse-i vusṭāda olmuş (7) olur evvelki üç ay ile ba'de's-sitte 'add olunan (8) üç ayda ihtirāz lāzımdır zīrā evvelki müddetde (9) cenīniñ rahme ittişāl za'īf olmaḡla ednā ḥareket (10)

sebebi ile suķūt ve ħurūca müteheyyi' olur ūelāse-i (11) āĥirede ise 'azīmü'l-cūsse ve müteveffiru'l-ķuvā olup (12) ġidā-yı müteveffireye muĥtāc olmaġla faşđ ve ishāl (13) olundıġı ūūretde ġidāsına ķillet gelüp za'f-ı (14) ķuvve řārī olur ol ecilden men' olunur ammā (15) altı ay tecāvüz eylediġi iķün sākıķ olduġı (16) ūūretde daġı ol veled mu'ammer ola kibār-ı eķibbā (17) anı tecvīz itmişleridir müddet-i vilādet muķaddemā mufaşşalan

113b

(1) beyān olunmuşdur Cālīnūs ve ittibā' ı bu iki müddet envā' (2) meyvenin mebdē'-i zūhūr ve zemān-ı intihāsına teşbīh (3) itmişlerdir ki ibtidā'da ta'alluķlarının za'findan ve intihā-(4) sına kemāl-i nihāyetlerinden suķūta olmaġla ednā (5) sebebdan ekşerī dökülür Ebuķrāt Fuşūlından (6) maķāle-i rābi' de gebe ĥatunlara müşhil ve muķayyi' virmeġi (7) bu vechle beyān ider ki kaçan ĥāmiliñ bedeninde olan (8) aĥlātı iĥrāc iķün devāya muĥtāc olsa (9) ĥamlinden dōrt ay mūrūrundañoıra yedinci aya mūntehī (10) olunca devā saķy olunup muķtezāsına göre ķuşma (11) daġı virilür bu müddetden muķaddem ve yedinci aydanñoıra (12) saķınmaķ lāzımdır ūurrāĥ ol ķavli řerĥ ve beyān (13) eyleyüp muķaddem çiçek māddesinde zıkr olunduġı (14) üzere her bār terk-i istifrāġdan mütevaķķı' olan zarar (15) suķūt zararından ziyāde olsa yāĥūd zararların (16) ikisi daġı mütesāvi' olsalar ĥublā ķūlinc-ı řa'b mübtelā (17) olduġı gibi lā-maĥāle keyfe mā-kān istifrāġ vācib

114a

(1) olur zīrā ol ĥinde istifrāġ olunsa zarar müttekın (2) ve ma'lūm olup istifrāġ olunsa zararı mevĥūm (3) ve meşķūk olur iĥtimāldir düşürmeye ammā kaçan (4) istifrāġın zararı isķāta mü'eddī olduġı (5) mu'ın olursa evvelki üç ay ile āĥirki (6) üç ay evķāti mişilli ol vāķitlerde müşhil virmek (7) cā'iz olmaz eger mu'ın olmazsa cā'iz olur ĥāşılı (8) bu ki müddet-i ĥamliden evvelki üç ay iķinde ve altıncı (9) aydanñoıra ĥublāya li-'illetihi mu'ālece olunmaķ iķtizā eylese (10) ol müddetin āĥvāli ve ol 'illetin izālesi ile cenīnin (11) muĥāfazası ĥuşūşları mülāĥaza olunup ĥin-i ĥurūcda (12) anasını muĥāfaza řarīķi ile mu'ālece olunur ki anasının (13) selāmeti lāzımdır ammā eger faşđ ve ishāl ile mu'ālece (14) itmek zārūrī olmayup ancaķ ĥublānin 'ādeti (15) yāĥūd aĥlātının ĥareketi ve ba'zı mertebe 'ileti iķtizā iderse (16) ol ūūretlerde daġı ol güne mu'āleceniñ terki lāzımdır (17) evvelā 'ādet ĥuşūşında mu'fādı olduġı üzere

114b

(1) istifrāġ olunmadıġı ūūretde cenīn emīn olduġı iķün (2) zārūrī ķalīl olur eger aĥlātı ĥāyice olursa daġı (3) nużc buluncaya deġin mu'ālecesi te'ĥīr olunsa terk-i istifrāġın (4) zārūrı yine isķāt-ı cenīn zārūrına bāliġ olmaz zīrā (5) ol mişilli aĥlātın nużc buluncaya deġin terki lāzımdır (6) anıñķün ĥavfen mine'l-isķāt ishālın terki evvelā olur (7) ammā ol iki müddetin seyyānında ta'alluķ-ı cenīn ķavī olmaġla (8) isķāt nādir olmaġın istifrāġ tecvīz

olunup ṭabīb-i (9) lebīb tedbīri ile iktizāsına göre faşd daḥı (10) olunur Şeyḥ-i re'īs Kitāb-ı Şālīşden yigirmi birinci (11) fennde 'aynī ile Cālīnūs ve Ebuḳrātdan naḳl (12) olunduḡı üzere taḥrīr eyleyüp üçinci aydanşoñra (13) ḥīn-i zarūretde ishāl ve faşdı tecvīz itmişlerdir (14) andan mā-'adā ol Re'īsü'l-küllīñ ifāde eylediḡi (15) fevā'id-i celīledendir ki bir ḥatun gebe olmazdan (16) muḳaddem gereḡi gibi görüm görmeyüp ba' dehu gebe ḳalsa (17) raḥminde fuḡūl-ı keşīre müctemi' a olmaḡla elbetde tenḳıye

115a

(1) olunmaḡla muḥtācdır eger ihmāl olunursa cenīni (2) ifsād ider vācibdir ki ḥamlinden üç ay mürūr (3) itdükdenşoñra ol ḥatuna ḥayzı aḳıdıḡı müdāvātīñ (4) ḥafīfi ile getürme 'ilāc virilüp tedric ile tenḳıye (5) oluna dimişler şükr-ullāḥ sa' yehum ve yine anlarıñ tedbīr-i (6) laṭīflerindendir ki ḥāmīle ḥatunlarıñ ki ṭabī'atları (7) inḳıbāz üzerine olmayup dā'imā i'tidāl üzere (8) müleyyin gerekdir tā ki baḡırsaklarda muḥtebes olan (9) şüfl raḥme mezāḥime idüp cenīne ṭarlıḡ virmeye (10) ve ol şüfliñ ḥarāret-i 'anīfesi cenīne sū'-i mizāc (11) irāş eylemeye eger inḳıbāz şedīd bulunup telyīn (12) ve ishāl iktizā iderse şırḫışt ve ḥıyārşenber mişlī (13) ḥafīf müleyyin ile telyīn ideler ve eger ishāl-i ṭabī'ī (14) bulunursa cenīne vüḥ ile muzırr olduḡı ecilden (15) def' ve cinsine taḳayyüd oluna ṭabāşīr-i hindī ile (16) ḡamḡ-ı 'Arabī 'ale's-seviyye aḡz ve daḡḡ olunup alma yāḡūd (17) ayva şarābları ile vireler ve ḳurş-ı ṭabāşīr ile ayva

115b

(1) rubbı daḥı nāfi'dir bu terkīb daḥı ḥublānıñ ishālını (2) men' ider şıfatı bezr-i ḥummāz bezr-i baḡla summāḡ üçer (3) dirhem şamḡ-ı 'Arabī ve kil-i Ermenī her birinden birer mişḡāl (4) cümlesi aḡz ve daḡḡ olunup alma yāḡūd ayva şarābları (5) ile üçer dirhem vireler nar emrūd ve alma (6) sevīḡleri ve ekşi fākiheler daḥı nāfi'dir ve eger (7) ishāl ve inḳıbāz bulunmayup mücerred ṭabī'at mülāyimliḡi murād (8) olunursa vācib olan daḥı oldur semiz ṭavuk (9) ve semiz ḳıvırcıḡ ḳoyun ile perverde olmuş ḡorbalar (10) yidüreler ki anlara isfīdbācāt ta' bīr olunur lākin (11) fesād-ı şehvet ḥuşuşına ve ḥazma ri'āyet vācibdir ki (12) ḳuvve-i ḥāzimesine ḳıyāsla isti'māl olunup imtilā- (13) dan ziyāde iḥtirāz ideler ba' zı kibār ḥublānıñ telyīni (14) bābında şiyāf ve iḥtikānı terciḡ itmişlerdir ammā (15) iḥtikān-ı ḥafīf egerḡi eslemen 'ilācdır ve lākin iḥtikānıñ (16) māddesi baḡırsaklara ziyāde imtilā virmekle cenīne ṭarlıḡ (17) virdiḡinden mā-'adā iḥtikānda olan edviyenīñ

116a

(1) ḳuvveti ṭabī'atıñ anda taşavvufundan evvel raḥme sirāyet (2) idüp cenīniñ mizācına ḥalel vermek iḥtimālī olur (3) meger ṭabīb-i ḥāzıḡ tedbīri ile mu'tedil eczā'dan (4) terkīb olunmuş ola yine baḡırsaklara mezāḥime virmesi bāḡī- (5) dir şiyāfātda daḥı raḥmiñ ḳurbı sebebi ile ḥalel (6) te'şīri rāciḡdir öyle olsa mütenāvelāt ile (7) tedbīr olunmaḡ ercaḡ belki

aşveb oldu tā ki ol (8) edviye-i mu' idde ve nevāhīsinde eklenmek ile kuvveti (9) münkesire olup te'sīrine za' f geldükdenşoñra rahme (10) vāşıl ola ol şüretde zarar mülāhaza olunmaz (11) bā-ḥuşuş ḥāmile virilen müleyyināt-ı hafīf ve laṭīf (12) ve ele qarīb olmak vācib ola ve daḥı gıdaları ferārīc ve derārīc (13) ve ṭayāhīc ve semek-i rażrāz ve oğlaḳ ve kızu etleri (14) mişlī laṭīf gıdalar olmak lāzımdır ki ekşiler ile (15) terbiyye olunmuş ola Ebukrātdan menkūldur ki (16) eger ḥublā yevm-i ' ulūḳda gıdā iştihā iderlerse sevīḳ (17) ta' bīr olunan kavrulmuş gıdā-yı evlā ṭabḥ olunup

116b

(1) saḳy olunmak lāzımdır eger ol gıdā neffāḥ isede seri' - (2) u'l-inhizāmdır dimiş ammā yalnız un çorbası olmakdan (3) tavuḳ şuyı ile pişmek evlādır ve fākihe ve ḥubūbātdan (4) ve naḳlleri kıızıl üzüm ve tatlu ayva ve emrūd ola (5) ḥumūza mā'il alma ve lüffān narı daḥı vireler ki (6) bunlar iştihāya taḳviyet virmekle ekşeriyyā ḥavāmile (7) ' arız olan za' f-i şehvet gıdāyı daḥı def'e (8) medār olurlar ve ma' ācīn envā' ından devāları (9) cüvārişenāt-ı meşhūre isti' māl itdirilmekdir ez-cümle (10) cüvāriş-i lü' lü' ' azīmü'n-nef dir ' Allāme-i Ḳureyşī ' aleyhi'r-rahme (11) eger bi-ḥaseb-i ihtilāfu'l-emzice meyvelerde ve sevīḳde riyāḥ (12) ḥādīş olmak vāḳi' olursa cenīne mużırr olduḡı (13) cihetden ictināb lāzımdır dimişler ve daḥı ḥublāya riyāzet-i (14) mu' tedile ile teklīf olunmak lāzımdır tā ki ihtibās-ı ḥayzdan (15) nāşī bedenlerinde muḥtebese olan fażalāt mehmā-emken taḥlīl (16) ve taḥṭīf bula ve ifrāt üzere olmaya ki teneffüslerine (17) ḥalel ve bedenlerine iltihāb virüp kuvālarına za' f irāş

117a

(1) itmekle isḳāṭa mü' eddī olmaya ve yayan yürimek ile (2) olan riyāzetleri ḡāyet hafīf gerekdir tā ki mevāddını (3) esfele taḥrīk itmeye ve ḥublānıñ elleri ve ayakları ve bütün (4) bedenleri āheste ḡamz ve delk olunmak daḥı nāfi' dir (5) ve elleri ve ayakları fuşūl-ı erba' aya münāsib mā' -i (6) mu' tedil ile ḡasl olunup döşegi ve libāsı daḥı nā' im (7) ve ziyāde yumşak olmak lāzımdır ve daḥı ḥavāmil nāzile (8) ḥudūşından muḥāfaza olunmak lāzımdır hattā rahm-i cānibe (9) mādde-i raṭbe nāzile olup izlāḳ-ı cenīne ya' nī rahimde (10) şıyrırıncaḳlık ḥudūşına bā' iş olmaḡla cenīniñ şıyrılmasına (11) mü' eddī olmaya ḥuşuşen nüzūleniñ öksürük irāş (12) eylediḡi zāhirdir su' āl ise ḥareket-i ' anīfe sebebi ile (13) isḳāṭ mü' eddī olur bu ecilden iḳtizā ḥasebiyle başlarına (14) yaḡ sürmek daḥı memnū' oldu ḥāşılı ḥāmिल olan (15) ḥatunı isḳāṭ sebeb olur cemī' eşyā'dan şaḳınalar (16) ḥuşuşen evvelki ayda ve ' ale'l-ḥuşuş yigirmi güne dek (17) ve ' ale'l-ḥuşuş evvelki hefte ve ḥuşuşen ' ulūḳdan üçünci

117b

(1) güne degin ziyāde taḳayyüd olunmaḳ lâzımdır ve ḥublāya ikinci (2) ve üçüncü ayda yürek bulanma ve ağız şulanması ve kuşmaḳ (3) ‘ārız olur ve yüreginde ve mi‘desinde veca‘ zuhūr (4) idüp ba‘zısında ta‘āma iştiḥāsı sâkıṭ olup (5) ve ba‘zısında fesād-ı şehvet ‘ārız olur aña vāvıñ (6) ve ḥā-i müḥmeleniñ fetḥaları ile vaḥam-viḥām tesmiye (7) olunduğı muḳaddemā gebelik ‘alāmeti faşlında zıkr (8) olunmuştur pes ḥublāya ‘ārız olan aḥvālın ekserine (9) ‘illet-i müstaḳille ḥin-i ‘ulūḳda ḥayz kanı muḥtebes olmağla (10) ebḥire-i fāsidesi ḳalbine ve dimāğına şu‘ūd idüp (11) mi‘desinde daḥı ol ḳandan nāşī ruṭubāt-ı fażliyye (12) müctemi‘ olduğıdır nitekim mükerreren zıkr olundu ve eger ta‘āma (13) iştiḥāları sâkıṭ olsa ziyāde yağlı ve ziyāde tatlı (14) şey’ler isti‘mālinden men‘ ideler zīrā yağlı ve tatlı (15) şey’leriñ keyfiyyetleri iştiḥāya tenbīh içün fem-i mi‘de- (16) sine taḳviyet virüp dimāğına buḥār şu‘ūdını daḥı men‘ (17) ideler müdāvāt cinsinden her devā yāḥūd her ğidā ki

118a

(1) anda ḳuvvet-i ḳābıza ve ḥarāret-i laṭife ola anlarıñ iştiḥā- (2) larını i‘āde ider alma şarābınıñ daḥı menfa‘ati muḳarrer- (3) dir ḥuşuşen mümessek ola ve daḥı meybiḥ ta‘bīr olunan (4) ayva tedbiri daḥı münāsibdir sâzec olması ve ba‘zı (5) edviye ile muṭayyib ḳılınması emzice-i ḥālīye muvāfaḳat (6) üzere tedbīr olunur şarābu'l-līmūn-ı sefercelī ve sikencebīn-i (7) sefercelī ve benefşe ve nīlūfer şarābları ve gül şarābı ve gül şuyı (8) cümlesi muvāfıḳ ve münāsibdir ancak emzice ve fuşūl (9) iḳtizāsı üzere ḳanḳısı münāsibdir ve ḳanḳısının taḥşīli (10) mümkün olur aña göre tedbīr oluna ve ma‘ācīn-i müferriḥden (11) ṭabī‘at-ı ḥublāya ve fuşūl münāsebeti olanı aḥz oluna (12) ve daḥı maşṭakī çiyneleler ve ‘ūd ve ‘anber ve nedd tesmiye olunan (13) terkīb-i muṭayyeb istiḥmām itdüreler ve ‘ūd nedd ve misk (14) ve mersin yaprağı buḥūr ideler lâkin cümlesi mizācına ve fuşūl-ı (15) seneye muvāfıḳ ‘amel olunmağa muḥtâcdır ‘ulūḳdan üç (16) ay temāmındanşoñra yine tedbīr-i sâbıḳ ile terbiyye olunur (17) lâkin ğidāsında ekşiler taḳlīl olup müsaḥḥin ve murattīb

118b

(1) olan ağdiye ve edviye virile ki a‘şāba ve ağşiye-i (2) cenīne ve ṭabakāt-ı raḥme temdīde ve büyümlerine i‘ānet eyleye (3) ve altı ay temāmındanşoñra vācib olan ḥāmīle ḥatunuñ (4) ğidāsı yağlı çorbalar ola ki a‘şāb ve ‘aḳalāt ve ağşiye-i (5) cenīne irḥā vire ol müddetde semiz tavuḳ ve semiz ördek (6) ğāyet cevdet üzeredir lâkin ol şartla ki miḳdārı (7) az ola zīrā ol vāḳitde ḳuvā-yı ḥublā ve āḥerden fāriḡe (8) olup emr-i cenīne meşğul olmaḳ lâbuddür ve nisvāna ‘ārız (9) olan vaḥam ve viḥām didikleri fesād-ı şehvet emrāz-ı (10) mi‘deden bir ‘illetdir ki mi‘dede mu‘tāda muḥālif ḥılt-ı (11) rediyye müctemi‘ olup ṭabī‘at bi-izni-ḥālıḳ şifāya (12) sâ‘ī olmağın ol ḥılt-ı rediyyeniñ zıddını iştiyāk (13) ider ki ol daḥı mu‘tāda muḥālifdir kömür ve kireç ve tuz (14) ve kül ve toprak ve desti ve bardaḳ kırığı gibi ol ‘illete (15) lisān-ı Yūnānīde ifṭāta dirler imiş ki muḥtelifu'l-elvān (16) bir ḥayevānıñ

adı imiş ba'zılar ol hayevân kum yir ve ba'zılar (17) muhtelifu'l-eşvât bir hayevândır andan gūnâ-gūn şavt

119a

(1) ile şadâ şudûr ider dimişler bâ-yı vech-gân ol 'illet (2) hafîf olduğu şüretde hublânîñ tabî'atları ekşi (3) ve dil burur ve acı şey'ler ârzû ider ba'zı kibârîñ (4) taşrihleri üzere ol mu'tâda muhâlif müctemi' olan (5) hılt-ı rediyye mirre-i sevdâ olursa 'alîlîñ tabî'atı kömür (6) ve toprak iştiyâk ider eger hâmiñ ise koçmuş şey'ler (7) iştiyâk ider şahanât gibi ve eger yumurda şarusı gibi (8) mirre-i şafrâ olursa ğayr-i ma'rûf olan muhâlif şey'ler (9) ârzû ider ol marâz ricâle dahı 'ârız olur ol (10) şüretde mu'tlak fâsid-i şehve dirler ancak bizüm ma'şûdımız (11) hublâya olduğu şüretde mu'alecesini beyândır el-'ilâc (12) 'illet-i mezkûrenîñ tedbîrine şarâb-ı meybîh-i sâzecenîñ (13) nef'i 'azîm olmak üzeredir şıfatı kifâyet miqdârı ekşi (14) ayva içleri etlendikdensoñra mengine de şıķup şuyını (15) alalar ve nâr-ı hafîf ile şülüşi gidince kaynadup köki (16) alındıķdansoñra nışfı miqdârı sükker ile revâķ şerbet (17) ideler bir miqdâr misk-i hâliş zamm olunsa mümessek olur

119b

(1) alma şarâbı dahı anîñ gibi tabh olunur ikisi mümtezicen tedbîr (2) olunsa dahı enfa' olur Mesîhî Fethî ta'bîr eylediği eşnâf-ı tuffâh'dan (3) ol diyârda letâfet ile şühret%şi'âr olan sınıfı (4) olmak gerek İstânbûla nisbet misket alması zebân- (5) zed olduğu gibi lâkin e'tibbâ eşribe faşında şarâb-ı (6) tuffâhı İstânbûlda demir alması ta'bîr olunan ekşi (7) almadan tedbîr olunmağı tercih itmişlerdir ve ayva ile (8) ma'an terkîblerinde ya'nî ikisiniñ müctemi'an şarâblarını (9) pişürmekde ba'zı e'tibbâ ba'de'l-'aşr ve't-tabh ikisini berâber (10) ba'zılar munaşşaf üzerine ve ba'zılar şülüş ve şülüşân ahz iderler (11) bâ-yı vech-gân sükker cümleñ nışfı olduķda 'ameli âsân (12) olur her bir nüshada bir miqdâr gül şuyı mezc olunmak (13) dahı enfa'dır aķrâş-ı 'ûd dahı fesâd-ı şehvet dâfi' (14) olan edviyedendir şıfatı gül kurası altı dirhem (15) 'ûd ve sünbül ve maştakî ve seliha ve fıkâhu'l-izhîr ve dârçîn (16) ve efsentîn her birinden ikişer dirhem cümlesi ahz (17) ve saķķ olunup alması şarâbı ile kuruşlar düzile

120a

(1) 'ale'r-rîķ bir dirhemi kemmûn-ı Kirmânî ma'tbûhıyla virilür (2) ğıdaları piliç ve oğlaķ eti olup nar şuyı ve kuruķ (3) şuyı ve na'nâ ile perverde olmuş ola ve hâşş undan (4) yapılmış ve temâm pişmiş etmek yiyeler lâkin imtilâdan ve ziyâde (5) yağlı şey'lerden şakınalar fâkihe kısmından ayva ve alma (6) ve emrûd ve ağaķ kavunu ve buķûldan hindibâ ve marul (7) ola bu tedbîrler ğışyâna dahı nâfi'dir ve suķût-ı şehvet (8) soğan ve hardal ve anlarıñ emşâli harîf şey'ler isti'mâl (9) itdûreler kim fem-i mi'delerinde olan hılt-ı rediyyeyi taķtî' etmekle (10) iştihâ getüre ve fesâd-ı şehvete mübtelâ olanlardan kül ve

toprak (11) yimege ârzû idenlere neşâ ve bakla ve nohûd ve buğday ve bādām bunlardan (12) her kankısı olursa kavrulmuşını vireler eger penîr iştiḥâ iderse (13) ki ekseriyyâ suḳût-ı şehvete mübtelâ olanlar anı iştiḥâ iderler (14) eski ve ḥarîf olanı virmeyüp tâze penîri ateş (15) üzerinde kebâb idüp vireler ve ‘ûd ve günlük ve maştakî (16) çiy nedeler eger hazmalarında nuḳşân olsa bu şunûf virile (17) şıfatı kemmûn-ı Kirmânî ve kerâvyâ ve kerefs tuḥmı her birinden

120b

(1) üçer dirhem nānḥāh günlük birer dirhem na‘nā‘-yı (2) yābis ve muḳaşşer simsim her birinden ikişer dirhem dārçîn (3) beş dirhem cümlesi daḳḳ olunduktanşoñra berāber-i sükker (4) ile sefûf idüp ikişer dirhem isti‘māl itdüreler (5) eger nuḳşân-ı şehvet ḥarâretten neş‘et itmiş olursa (6) lüffân narı ve ayva ve alma isti‘māl itdüreler ve ḥublâdan (7) şehvet-i sâḳıta olanların tedbîrinde ḥuzzâḳa lâyıḳ olan (8) oldur ki anlara aṭ‘ime ve eşribeden envā‘-yı keşîre ‘arz eyleye- (9) ler ki ol sâḳıtuş-şehve olanlar ḥatırları ârzû itdigini (10) haber virmekle ḥuzzâḳati olanlar daḥı anların me‘müllerine (11) ṭıbben münāsib ğidâlar ve devâlar tedbîr ideler ve ğışyāna mübtelâ (12) olup mi‘desi bulananlara bu terkîb ğāyet nāfi‘dir şıfatı (13) ekşi nar ‘uşâresi ve na‘nā‘ ‘uşâresi ve sükker ‘ale- (14) s-seviyye aḥz ve nār-ı ḥafîf ile âheste ṭabḥ ideler sikencebîn (15) kıvāmına geldükde indirüp ḥıfz ideler ‘ale-r-rîḳ isti‘māl (16) mi‘deye kuvvet virüp ğışyānı men‘ider eger gebe olan (17) ḥatunların ğışyānı ve veca‘fevâ’idleri ḳavî olsa ṭurâḳ

121a

(1) otını ḳaynadup şuyını bal ile bir miḳdâr ṭuz ile (2) içüreler rıfḳatle ḳuşdurup mādde-i mūziyeyi iḥrâc (3) ider ‘aşa‘r-rā‘î didikleri ot ile ma‘an ḳaynadup (4) minvāl-i muḥarrer üzere içürseler daḥı nāfi‘olur zerāvend-i (5) ṭavîl kökünü daḥı tecvîz itmişler ḳable‘ṭ-ṭa‘ām veyâ ba‘de‘ṭ-ṭa‘ām (6) birer miḳdâr isti‘māl olunur lâkin anın virilmesi rāy-ı ṭabîbe (7) muḥtâcdır ḳaçan şitâ faşlı olup yāḥûd ḳuşmağa mu‘tād (8) olmadıkları ecilden ḳuşdurmaḳ mümkün olmasa müleyyin-i (9) ḥafîfile tenḳiye sa‘y olunmaḳ lâzımdır ez-cümle sürmek (10) gül-be-şeker ki aña cülencebîn verdi ıtlâḳ olunur anın şuyı (11) ile tenḳiye olunup ba‘d[ehu] ḥumûzât ile mi‘desi işlâḳ oluna (12) ḳoruḳ rubbının ve ‘aselî ve sükkerî olan şarâbının her kankısı (13) münāsib ise menfa‘at ceyyidesi olup cenîne daḥı muvâfıḳ (14) olur ve ḥavāmile ba‘de‘ṭ-ṭa‘ām ḳay‘ ‘arız olduḳda men‘ (15) ve def‘i için ṭa‘āmdanşoñra ‘ıtrıyyet ve ḳabzı olan (16) şey’ler isti‘māl itdüreler meşelâ kemâlin bulmuş ayvaya bir dirhem (17) yāḥûd bir mişḳâl ‘ûd-ı Hindî ḥurde idüp etrâfından

121b

(1) şaplayalar ba‘dehu ḥamîrleyüp kül-i ateşde pişüreler temām pişdikdenşoñra (2) çıkarup ba‘de‘ṭ-ṭa‘ām nişf miḳdârını virüp nişfini (3) ṭa‘ām-ı âḥer ‘aḳabinde vireler ve bir def‘a ile

kanā' at itmeyüp (4) mirār pişürüp isti' māline müdāvemmet itdüreler ve mi' delerine (5) dāfi' - i kay' olan zimādilar urıla ve ayaklarını ve bütün (6) bedenlerini āheste ğamz ve delk eylemek daħı nāfi' dir ve na' nā' (7) yaprağını ḥabbu'r-rummān ile ağızlarında tutmak ya' nī āheste çiyneyüp (8) yutmak kay'ların men' ider Şeyh-i re'īs kil-i Ermenī daħı kay' ve ğışyānlara (9) dāfi' olan eşyā'dandır dimişler ve mi' delerinde olan rīḥ (10) ve veca' ın 'ilācında efāviye-yi laṭifden ve edviye-yi ḳalbiyyeden (11) terkīb olunmuş cūvārişenāt virilür tiryāk-ı ekber ve Meşrūd- (12) itūs ve devā-i lemsiñ ve müferriḥ yāḳūtı ve kırmızı ve anlarıñ (13) emşālī edviye-yi şerīfeniñ 'illet-i mezkūrede ve muḥāfaẓa-yı (14) ceninde bi't-tecribe menfa'atleri şābitedir ancak bi-ḥasebi'l-emzice (15) ihtiyār olunur ve edviye-yi ḳalbiyye bi'l-münāsebete müfreden daħı (16) virilüp mürekkebāt mā-lā-yesa' da bu sefūf ḥavāmile nāfi' (17) olup şehevāt-ı rediyyelerini izāle ve riyāḥ-ı ğalīze-yi

122a

(1) bürüdeti ṭard ider dimişler ba' zı eṭibbā buña cūvāriş- (2) ü's-simsim tesmiye itmişler şıfatı simsim-i muḳaşşer kemmūn-ı Kirmānī (3) zencebil her birinden onar dirhem fülful dār-ı fülful her birinden (4) beşer dirhem dārçini iki dirhem hilyevn ḳāḳule üçer (5) dirhem sükker-i ṭaberzed yüz otuz dirhem cümlesi daḳḳ ve saḥḳ (6) olup elendükdenşoñra bir ḳā' ide ma' cūn idüp ḥıfz (7) ideler miḳdār-ı isti' māli iki dirhemden iki mişḳāle degin- (8) dir ve cūvārişen-i lü' lü' daħı ḥublāniñ cemī' a' rāzına nāfi' dir (9) aḥşām ve şabāḥ birer mişḳāl isti' māl olunur bu nüşḥa daħı (10) Şeyh-i re'īsniñ muḥtāridır aḥlāṭı mürvārid-i nā-süfte bir dirhem (11) 'ākırḳarḥā bir dirhem zencebil maşṭakī dörder dirhem zürünbād (12) derūnec kerefs ḳāḳule cevz-i bevva besbāse kırfe ikişer dirhem (13) behmen-i aḥmer ve ebyaz fülful dār-ı fülful üçer dirhem dārçini (14) beş dirhem sükker-i Süleymānī ki bir nev' şekerdir cümle eczā' (15) miḳdārı ḳavānīn-i meşhūre üzere ma' cūn olup (16) ḥıfz olunur ğāyet laṭif terkībdir ḥublāniñ mi' de- (17) leriniñ ve raḥimleriniñ ḥālını ıslāḥa mü' eddī olur

122b

(1) 'ale'l-ḥuşuş anlarıñ mi' deleri taḳviyesine taḳayyüd olunmak (2) emr-i ehemmdir mi' delerine ḳuvvet virüp hazımlarına i' ānet (3) iden terākīb isti' māli ile ma' an üzerine edviye-yi ḳābiẓa (4) müsahḥine ve murattıbadan terkīb olunmuş zimādiler urılır (5) bu terkīb zimād olunmaḳda sehlü'l-me' āḥizdir (6) sünbül ve gül ve efsentīn ve maşṭakī bunlar 'ale's-seviyye (7) aḥz ve saḥḳ olup kifāyet miḳdārı bal mūmı ve sünbül (8) yağıyla merhem gibi mezc idüp mi' desi üzerine zimād (9) ideler yigirmi dört sâ' atde bir teddīd oluna ve zimād (10) daħı mi' deniñ veca' ve nefḥasını def' idüp sākıṭa (11) olan iştihāsını i' āde ider Şeyh-i re'īsniñ muḥtāridır (12) şıfatı birkaç dāne ayvayı toğrayalar ve edviye- (13) den ḳınneb ḳaşabu'z-zerīre ve sünbül ve bezr-i kerefs ve rāzi- (14) yānec ve enīsūn 'ale's-seviyye aḥz ve saḥḳ olup ḥall-i (15) ḥamrda ṭabḥ ideler sirkesi temām maḥv

olduğundanşoñra (16) tekrār saḥḥ idüp merhem gibi olduğda bir yire yayup (17) mi' de üzerine zīmād ideler ma' lūm ola ki veca' -yı fem-i

123a

(1) mi' deyi dāfi' olan mu' ālecāt ḥafaḳānları daḥı (2) vāḳi' olduğu muḳarrerdır eger ḥublāya ḥayz görmek (3) vāḳi' olsa ol ḥuṣūṣda ihmāl lāyık degildir zīrā (4) suḳūṭa mü' eddī olur evvelā ḳurş-ı kehrübā vireler ve ḥublāya (5) ḳābız ferzice getürdeler Şeyḥ-i re'īs ṭayyib olmayan ḳavābızāt (6) ṭabḥ olunup ḥublāyı āb-zene ḳoyalar dimişler meşelā mercimek (7) ve nar ḳabuğı ve cüllenār ve merzā ve bellūt ve anlarıñ mişilli (8) ḳavābız ṭabḥ ideler ve ḥublāyı beline degin içine oturma- (9) lar ısıcaḳlığı mu' tedil ola ve ḳasıḳlarına bir terkīb zīmād (10) olunmak daḥı ḳāti' dir merzā cüllenār nar ḳabuğı (11) bunlardan bir miḳdār aḥz ve saḥḥ olunup ḳuru encir ile (12) daḳḳ ve mezc olunmağla zīmād olunur gāh olur ḥublā- (13) nıñ ellerinde ve ayaklarında teheyüç 'āriz olup şişer (14) ' ilāci sirke ile ḳaymūliyā yāḥūd sirke ile gül yağı (15) süreler āḥer ḥavlānı laḥana şuyı ile yāḥūd ṭuraḳ (16) otını sirke sürmek daḥı ' ilācdır āḥer ḥavlān üzerlik (17) tuḥmı şabır ḳaranfūl bunlar it üzümü yāḥūd marul şuyı

123b

(1) ile tılā oluna **faşl-ı sānī** saḳṭ vāḳi' olan (2) ḥatunlarıñ tedbirleri beyānındadır Şeyḥ-i re'īs nisvāna (3) suḳūṭdan nāşī olan veca' vilādetden 'āriz olan (4) elem den ziyādedir zīrā suḳūṭ emr-i ḡayr-ı ṭabī'ī olmağla elem (5) ve ıztırābı ziyāde olur dimişler ba' zısında suḳūṭdan (6) nāşī nezf-i dem 'āriz olup keşret-i cereyāndan ol (7) ḥatunun ḳuvveti sākıṭe olur ve ba' zısında ihtibās-ı (8) dem vāḳi' olup ḥummayāta ve evrām-ı şa' beye mü' eddī olur (9) ve ba' zısında envā' ' ilel 'āriza olup mizāclarını (10) i' tidāl-ı ṭabī'īsine getürmek ḥayli müşkil olur ez-cümle (11) ba' de's-suḳūṭ raḥimleri tekrār 'ulūḳ ḳabūl idüp ḥaml (12) taḥşīli 'asir olmağla bi-ḥasebi'l-müdāvāt tekrār gebe olup (13) veled vücūda getürdikleri tevfiḳ-i Rabbānīdir tenāsül ṭālibi (14) olanlara lāyık olan ḳable'l-vuḳū' suḳūṭ icāb (15) iden aḥvālden şaḳınmak lāzımdır suḳūṭuñ esbāb-ı (16) 'adīdesinden çoğı nisvānıñ daḥı ma' lūmlarıdır meger ba' zı (17) esbāb-ı ḥafıyye evvelā onların daḥı ekşeri muḳaddemā taḥrīr

124a

(1) ve beyān olundu Ebuḳrāt Fuşūlından maḳāle-i ḥāmisede (2) nisvāndan mu' tedilu'l-mizāc olan bir ḥatun gebe olup (3) ikinci yāḥūd üçüncü ayda düşerse esbāb-ı zāhire- (4) den bir sebep bulunmadığı şūretde anıñ 'illeti raḥminde noḳda (5) ta' bīr olunan efvāh-ı 'urūḳ ve şerāyīn maḥallerinde ruṭubet-i (6) balḡamiyye müctemi'a olmağla sıyrıncaḳ olduğu cihetden (7) cenīnıñ zabṭ ve ḥıfzına ḳādir olmadığıdır dimiş ve i' tidāl (8) teşābühlerinden memelerin i' tidālne ziyāde i' tibār idüp (9) bir ḥatunun memeleri şiḡar ve kiberde ve

leyyinet ve şalâbetde mu' tedil (10) olsa ol hatun şahîhu'l-mizâc ve selîmu'l-kuvâ olur rahmi (11) ruṭûbet-i mezkûreden 'ârî olduğu şûretde sakṭdan müberrâ (12) olur ammâ kaçan gebe iken memeleriniñ birisini ġâfilen zebûnlayup küçülse (13) cenîni düşürür eger tev'em ise birini düşürür ve sağ memesi menâmî (14) olursa rahmiñ sağından bulunan şol memesi olursa şolında (15) bulunanı düşürür eger ikisinde arıqlarsa ikisin daḡı (16) düşürür eger memeleri arıqlamayup i'tidâl-i ṭabî'îsinden (17) ziyâde şalâbet ḡâşıl itse ekşer emrde düşürmez ammâ

124b

(1) memelerinden ve gözlerinden ve yan başlarında ve dizlerinde (2) veca' şedîd zuhûr ider dimişler taḡrîrleriniñ tefsîr (3) ve beyânı el-tekrâr ḡusn fehvâsınca mükerreren zîkr olunduğı (4) üzere müddet-i ḡamliñ evâḡirinde ṭabî'at-ı dem-i ḡayzdan bir miḡdârını (5) ifrâz eyleyüp memelere îşâl ider ki sūd iḡzârına (6) müteheyi' ola ve eger ġidâ-yı cenîne imdâd iḡtizâ iderse sūde (7) mübeddel olmadın tekrâr aḡağı taraḡa dönüp rahme (8) cârî ola pes memeleriñ arıqladığı kanıñ nuḡşânından neş'et (9) ider kaçan kanda nuḡşân bulunsa cenîñ ġidâ bulamayup sâḡıṭ (10) olur ammâ memeler arıqlamayup şalâbet 'urûzı ile ḡatılduğı (11) ḡublânıñ kanı çok olduğına delâlet ider ki ṭabî'î anı (12) ba'zı meḡâşıla ve mi'deye ve memelere ve dimâġa def' etmekle cenîñ (13) âḡatdan sâlim olur anıñçün memeler ḡatılır ve aġrır ve göz- (14) lerinde ve yan başlarında ve dizlerinde veca' ḡâşıl olur eger (15) ṭabî'at ol kanı a'zâ-yı mezkûreye def' idemeyüp rahimde (16) maḡşûr ḡalsa verem-i ḡârre îrâs idüp cenîni iḡlâk (17) yâḡûd iskâṭ ider el-ḡâşıl sakṭ vâḡi' olan hatunlarıñ

125a

(1) tedbîrlerine sa'y idüp mizâclarınıñ ve rahimleriniñ (2) ıslâḡına taḡayyüd ideler ma'lûm ola ki nisvândan (3) ba'zısı suḡûṭa mübtelâ olup her bâr cenîñ ḡâşıl (4) itdükçe müddet-i ḡaml temâmından evvel düşürür ve ba'zısı (5) i'tibârsız düşürür kimi şühûr-ı evvelde ya'nî evvelki (6) ve ikinci ve üçüncü aylarda ve kimi şühûr-ı mutavassıtada (7) ya'nî dördüncide ve beşüncide ve altıncıda düşürür (8) ve ba'zısı altıncı aydanşoñra düşürür dirler lâkin (9) altıncı aydanşoñra sakṭ ta'bîrî a'zâsında nuḡşân (10) bulunmaġa yâḡûd ölü toġmaġa mevḡûf olur yoksa (11) ol müddetde sağ vücuda gelen veled şahîhu'l-a'zâ (12) olduğu şûretde müddet-i vilâdet-i ṭabî'îye muvâḡıḡ (13) bulunmaġla sakṭ olmuş olmaz ḡattâ vücuda gelen (14) tıḡlıñ mu'ammer olmasının imkānı daḡı muḡaddemâ zîkr (15) olunmuşdı ammâ ṭıbben evḡât-ı suḡûṭı ol üç müddetde (16) taḡrîr eyleyüp her biriniñ 'illeti daḡı beyân itmişlerdir (17) evvelki üç ayda ekşeriyyâ rahimlerine riyâḡ tasalluṭundan

125b

(1) düşürürler ortancı üçde ruṭûbet ġalebesinden (2) âḡirinci üçde mizâc-ı ḡublâda bürûdet ġalebesinden (3) suḡûṭ vâḡi' olur dirler rahimde riyâḡ-ı ġalîze bu (4) bulunduğınıñ 'alâmeti

kasıkları şişmek ve dâ'imâ gerilmek (5) ve at'ime-yi müncerreden müte'ezzi' olduklarıdır pes riyâh-ı (6) ğalîzeden nâşî saĥt vâki' olan ĥatuna cüvâriş-i (7) lü'lü' isti'mâl itdürüp muĥallil riyâh olan devâlara (8) müdâvemet itdüreler ki tekrâr ĥâmil olduĥda (9) saĥtdan selâmet itdüre bekle ma'cûn ma'nâsı (10) Şeyĥ Dâvud taĥrîri üzere ĥayz ve bekle ve anlarıñ (11) mişilli fażalâtı aĥıdııcı demek imiş ba'zılar ma'cûn- (12) u'l-iĥtilâf ma'nâsınadır dimişler iĥtilâf-ı mi'deniñ (13) sū'-i mizâc-ı ruĥbetden 'arîz olan ishâle dirler (14) aña nâfi' olduĥçün daĥmersâ dinilmiş olur ĥanķı (15) ma'nâya olursa olsun raĥmiñ bürüdet ve riyâhına (16) nâfi' dir ba'de's-sukûṭ ve ĥîn-i ĥamlde isti'mâl olunur (17) aĥlâtı bezr-i ĥarmel yigirmi dirhem lübân üç dirhem

126a

(1) zerâvend-i müdahrec râvend ikişer dirhem zürünbâd ve [de]rûnec (2) birer dirhem maştaķî ĥabbu'l-belesân za'ferân iklîl'ül-melik (3) her birinden şülüşân dirhem afyûn zencebîl selîĥa birer (4) mişķâl ĥaranfûl bir dirhem ĥarbaķ-ı esved gül ĥurusı ĥabbetü's-sevdâ (5) birer dirhem su'd üç dirhem şabır fûlful birer dirhem eczâ'-yı (6) mezkûre cem' ve saĥķ olunup ĥâ'ide üzere üç (7) mişilli 'asel ile ma'cûn olur miķdâr-ı isti'mâli bir mişķaldır (8) kasıkları ĥurû' yaĥıyla yaĥlanmaķ daĥı nâfi' dir raĥminde (9) riyâh-ı keşîre olmaĥla saĥta mübtelâ olan ĥatunlar ĥurmâyı (10) zeyt yaĥıyla ferzice ideler ammâ düşüd düşüreñ (11) ĥatunlarıñ mu'azzam tedbîrleri raĥimlerinden cereyân iden (12) ĥan ĥuşûsıdır eger muķtezâ-yı taḥi'îsinden ziyâde (13) cereyân iderse ĥabs eylemek ve eger muĥtebes olursa cereyânına (14) sa'y eylemek lâzımdır cereyân iķtizâ eyledikde ĥayzı (15) müdirr olan edviyeden münâsibini vireler mu'atṭıs (16) olana devâlar daĥı ol ĥuşûşda nâfi' dir ve nebâtâtıdan (17) ĥarmel ve ĥardal ve muķl ve mürr-i şâfi' her ĥanķısı mümkün-i ĥuşûl

126b

(1) ise muĥaddemâ ta'ayyûn olunduĥı üzere ĥam' didikleri âlet (2) ile tebhîr oluna at tırnaĥınıñ daĥı nef' i 'azîm olmaķ (3) üzeredir Şeyĥ-i re'îsiñ muķl-ı azraķ ve zûferâ ve ĥarmel (4) ve termentîn ve sa'ter ve ĥardal-ı ebyaz ta'yîn iki müfreden ve mecmû'an (5) nef'lerini beyândır eger ol ĥatun mu'âlece-i mezkûre nef' (6) virmez ise şâfin tarafından ĥan alalar eger maĥmûme olursa (7) arpa şuyı ile tedbîr ideler ki ĥayzı ĥabs eylemez tatlı (8) nar şuyı daĥı nâfi' dir ekşeriyyâ ĥummâları iĥtibâs-ı demden (9) olmaĥla şâfinden ĥan almaķ kifâyet ider eger ĥarınları (10) şişerse ma'cûn-ı daĥmersâ vireler kelkelânic terkîbi daĥı nâfi' dir (11) eger raĥimlerinde veca' 'arîz olursa benefşe yaĥı ile (12) ferzice idüp iķtizâ iderse münâsib devâlar taḥḥ (13) eyleyüp ol ĥatunı beline deĥin ısıcaķ âb-zene koyalar nüfesânıñ (14) mu'âleceleri daĥı bu günedir **faşl-ı şâliş** vilâdet-i (15) 'usretine sebeb olan eşyâ' ve toĥurmaĥı âsân iden (16) iden mu'âlecât ve ĥâbileye lâzım olan tedbîrât beyânındadır (17) ma'lûm ola ki vilâdetiñ 'usretine sebeb ĥublânıñ kendisinde

127a

(1) yâ cenînde yâhûd rahîmde yâ meşîmede yâ vilâdetiñ vaqt-i (2) tabî'îsinde yâ kâbileniñ 'amel-i nâ-maṭbû'ında olup gâh anlarıñ (3) ğayrı esbâbdan daḥı neş'et ider pes 'usretiñ sebebi ḥublâda (4) olduğı za'îfu'l-mizâc bulunduğıdır ki muḳaddemâ isḳâta (5) mü'eddî olmayan ba'zı emrâza mübtelâ olmağıle yâhûd âlâm (6) ve şedâ'id 'urûzı ile kuvâsına za'f tārî olmuş ola yâ- (7) ḥûd ibtidâ' gebeligi olmağıla bu ma'ḳûle ḥatunlarıñ veca'ı (8) eşedd ve feza'ı keşîr olur ḥuşûşen cebbân ola ḥaml ve vaż'a (9) mu'tâde olmamış ola Muḥammed bin Zekeriyâ Râzî on beş (10) yaşından muḳaddem gebe kalan ḥatundan ḳorḳulur zîrâ (11) rahîmi küçûk olmağıla elbetde vilâdetinde 'usret ve meşakḳat (12) muḳarrerdir dimişler yâhûd sinn-i iyâsiñ müddet-i tavîlesinde (13) yakın zemânda gebe olmuş 'acûz olmağıla ḳayyîḳa ola yâhûd (14) ziyâde semîne olmağıla ḳayyîḳu'l-me'zem ola ya'nî tıflıñ çıkacağı (15) maḥall tar ola yâhûd ziyâde nâzende olmağıla veca' ve eleme (16) şâbire olmayup taḳallüb ve temelmülünden nâşî tıflıñ şekl-i tabî'îsini (17) tağayyür eyleye bu şüretleriñ cümlesinde 'usret muḳarrerdir ammâ

127b

(1) sebab-i 'usret tıflıñ kendüsünde olduğının vechi ez-cümle (2) cinsiyyetinde olur ki kız olan cenîniñ vilâdeti erkek (3) olandan 'asîr olur zîrâ erkek ḳaviu'l-mizâc olmağıla (4) çıkmağı hareketi daḥı serî' olup ziyâde 'usret virmez yâhûd (5) cüşsesi ḥafîf ve şağîr olduğundan neş'et ider ki (6) olmağıla inḳilâb ve ḥurûc 'asîr olur yâhûd cenîniñ (7) cüşsesiniñ büyüklüğünden yâ başıñ büyüklüğünden yâhûd ḥılḳat-i (8) 'acîbe olduğundan olur ki iki başı ola yâhûd (9) tev'em olup müte'addid tekevvün itdikleri içün ola İbraḳles (10) didikleri şahşıñ ben baṭn-ı vâḥidde beş 'aded veled (11) toğduğı gördüm didiğı tev'em faşında zıkr olunmışdı (12) Şeyḥ-i re'îsiñ bu maḥallde anı tecvîz itmiş şüretde kâbileye lâzım (13) olan ḥazîḳâne hareket eyleyüp birer birer iḥrâcına sa'y itmektir (14) yâhûd cenîn rahîmde li-'illetihi ölmüş bulunduğı yâhûd ğâyet (15) za'îf bulunduğı yâhûd şekl-i tabî'îsi müteğayyir olduğıçün (16) olur şekl-i tabî'î ve ğayr-ı tabî'î muḳaddemâ zıkr olunmışdı eşnâ-i (17) vilâdetde anı kâbile idrâk ider bu şüretleriñ ba'zısında

128a

(1) 'usretten mâ-'adâ ḥublânıñ mevtinden ḳorḳulur ammâ sebab-i (2) 'usret rahîmde olduğının beyânı ba'zı ḥublânıñ rahîmine (3) li-'illetihi yübûset 'ârîza olduğıdır yâhûd bi-ḥasebi'l-ḥılḳa (4) yâ rahîmde ḳarḫalar 'urûzından nâşî ağızı tar olduğı (5) içündür yâhûd aşında retḳâ olup mevzi'-i ma'ḥûd âlet-i (6) ser-tîz ile açıldığı şüretde müstevfâ açıldığı içündür (7) yâhûd rahîmde şikâḳ ve bevâsîr ve verem 'ârîz olduğıdır ki (8) bunlarıñ cümlesinde 'usret muḳarrerdir meşîme cihetinden 'usret (9) bulunması ol ğışâ-yı ğalîze olmağıla cenîn ḥurûca hareket (10) itdikte yırtılmayup ḥurûca mâni' olduğıdır ki kâbile (11)

anı tırnağı ile yırtmağa muhtâc olur ve gâh olur cenîn (12) ile ma‘an hurûc idüp kâbile anı
 soñra yırtar yâhûd (13) ‘usrete sebep kabl-i eşnâ-i hurûcu'l-veled meşîmesi yırtılmağ (14)
 ile hâvî olduğu ruṭûbât aḳup gitdiginden (15) nâşî cenîni mezlağ olur ruṭûbet bulunduğı
 içündür (16) ammâ vilâdetiñ vaqt-i ṭabî‘isinde olan sebep-i ‘usret (17) tıflıñ vilâdete
 sür‘atden neş‘et ider ki kuvveti kavîyye

128b

(1) olmağla sür‘atle hurûca ṭâlib olduğu ecilden (2) ‘usret icâb idüp bâṭinen sebep olur gâh
 olur (3) zemân-ı vilâdet-i ṭabî‘iden muḳaddem hareket itdiği için (4) olur esbâb-ı
 mezkûreden mâ‘adâ ḥublânıñ meşâne- (5) sinde yâhûd ma‘an müstaḳimde şiş olduğu
 yâhûd (6) ṭabî‘ini inḳıbâz üzere olmağla bağırsaklarda şıḳal-ı (7) yâbis ictimâ‘ ve ḳûlinc
 ḥudûsı ve maḳ‘adda bevâsîr ve şıḳâḳ (8) ‘urûzı cümle ‘usrete sebebdır fem-i raḥim
 mezâhimesiyle sür‘at (9) hurûc-ı cenîne bâ‘iş olur ve esbâb-ı bâdiyeden (10) riyâḥ-ı
 şimâliyye ve fuşûl-ı bâride bâ-ḥuşuş berd-i şedîd (11) daḥı ‘usret-i vilâdete sebebdır
 anıñçün bilâd-ı bâride (12) ḥatunları ḥîn-i vilâdetde ‘usret çekerler fuşûl-ı hârre (13) ve
 bilâd-ı hârrede daḥı istirḥâ-yı a‘zâ cihetinden (14) ‘usret bulunur ‘ıtra mâ‘ile olup revâyiḥ-i
 ṭayyibe (15) istişmâmına müdâvime olan nisvân daḥı ḥîn-i vilâ- (16) detde ‘usret çekerler
 zîrâ revâyiḥ-i ṭayyibe iştiyâḳından (17) nâşî raḥimlere yukarı çekilmekle ‘usrete sebep olur

129a

(1) ol eşnâda vilâdete mu‘în olan râyiḥa-yı lezîzeden (2) mâ‘adâ revâyiḥ-i ṭayyibe
 istişmâmından men‘ ideler Şeyḥ-i re‘îs (3) esbâb-ı mezkûreyi ta‘dâındansoñra çok kerre
 ‘usret-i (4) vilâdete mü‘eddî olan esbâb ve berd-i şedîd mükennef işâbeti (5) ḥublânıñ
 göğsinde ve aḳ cigerinde olan tamarların inḳitâ‘ına (6) sebep olup toğurduḳdansoñra
 öksürüğe ve ḳan görmege (7) ve selle mü‘eddî olur ve gâh olur ‘usret cihetiyle ‘ârîz (8)
 olan temeddüdden a‘şâb ve ‘adâlât munḳaṭı‘a olup küzâz (9) didikleri teşennüc cinsi ‘urûza
 sebep olur gâh olur merâḳḳ-ı (10) baṭn didikleri ğışânıñ inşikâḳına mü‘eddî olur dimişler
 (11) merâḳḳ-ı baṭn mi‘de ve cigeri ve bağırsakları ihâta iden (12) perdeye dirler eger
 ḥublânıñ vilâdet (13) ağırsı maḥallinde vâḳi‘ olan veca‘ ön tarafında ‘ârîz (14) olup
 ḳasıḳlarında ve ḳarnında zuhûr iderse tıflıñ (15) vilâdeti âsân olur ve eger ard tarafına mâ‘il
 olup (16) şulbunda zuhûr iderse ‘asîr olur zîrâ cenîniñ mevzi‘-i (17) hurûcdan ba‘îd
 olduğına delâlet ider el-ḥâşıl ḳaçan

129b

(1) bir gebe ḥatunuñ vaż‘-ı ḥamli ḳarîb olsa anı her gün yâhûd (2) gün aşırı ḥammâma
 ḳoyup mu‘tedil ḥalvetde mâ‘-i (3) fâtir ile yuyalar şuyı çok döküne ammâ çok oturup (4)
 şıḳılmaya ve ba‘de'l-ḥammâm ḳasığı ve ferci benefşe yağı ve bādâm (5) yağı gibi edhân-ı
 mürḥiye ile temrîḥ oluna ‘Allâme-i Ḳureyşî (6) edhân-ı mezlağa ile ḳablden ihtikân

olunmak yazdığı (7) her vechle teshile evfağdır ve dağı benefşe çiçegi hağmî ve ebe- (8) gümecei tuğmları miğdâr-ı kifâye bir kızgın şuda tabğ olunup (9) hammâmda yâğüd hâric-i hammâmda hublâyı göbeline degin içine (10) oturdalar irhâya i'ânet idüp âsân vechle toğur- (11) mağa sebep olur Şeyh-i re'îs âb-zen hâric-i hammâmda olmak (12) efdaldır ve dağı kasıgına ve arğasına şibt ve bâbûnec (13) ve yağları temrîğ oluna dimiş gîdâsını dağı yağlı (14) ve hafîf çorbalara kaşr ideler kaçan veca'-ı talak zuhûr eylese (15) Mir 'âtü's-Şifâ şâhibiniñ şavâb gördiği üzere hublâya (16) bir kâse semiz tavuk çorbası içüreler ba' dehu bir miğdâr (17) otura andanşoñra arğası üzere yata ba' dehu bir uğurdan

130a

(1) kalğup sür'atle yürüye ve eger mümkün olursa birkaç ayak (2) nerdübâne çıka ve yine ine birkaç def a tekrâr itmekle ol (3) hareketden rahmiñ ağzı açıla ve kendüsi dağı ağzını açup (4) tezağğur-ı şedîd ile teneffüs eyleye tâ ki ziyâde hevâ cezb itmekle (5) cenîniñ hareketine mü'eddî ola kaçan rahmiñ ağzı (6) açılsa bir kürsiye iclâs olunup kâbile ardından ku- (7) caklaya ve elini hublânîñ fercine getüre ve dühn-i ħirî yâğüd (8) benefşe yâ bādām yağıyla müftir yağıyla eger cenîñ ħurûca sür'at (9) iderse kâbile parmağları ile hublânîñ fercini tefettuğa sa'y (10) eyleye ki ħurûc-ı cenîne mu'în ola andan muğaddem ol (11) eşnâda dağı hublânîñ kasıgını ve belini ve yanlarını edhân-ı (12) mezkûre ile temrîğden ġaflet eylemeye ve hublâya tezağğur-ı şedîd ile (13) ya'nî şiddet-i teneffüs ile teneffüs itdüre ve eger ġidâ iğtizâ iderse (14) semiz tavuk ile pişmiş çorba vireler ve eger dağı eklenürse (15) kırmızı noğüd yâğüd böğrölce şuyı vireler ve eger veca'-ı (16) talak dağı müşeddid olursa bir dirhem müşk-ğarâmşî' bir miğdâr (17) ħulbe ile tabğ idüp 'asel ile şerbet idüp vireler ki

130b

(1) şuyiñ miğdârı yüz otuz dirhem ve dağı kalîl ola (2) yâğüd nışf dirhem ġâlîbe vireler dağmersâ ile müsemma (3) olan ma'cûndan yâğüd sikencebînden her kanğısı mümkün olursa (4) yarımşar dirhem emrâğ-ı mezkûreniñ birisi ile virilse nef' i (5) nümâyân olur cünd-i bîdester ile yarımşar dirhem emrâğ-ı (6) mezkûre ile virilmek ġâyetü'n-nef' dir Mir 'âtü's-Şifâ şâhibi (7) nakli üzere Muhammed bin Zekeriyâ sür'at-i vilâdetde devâ-i ħalkıyyetden (8) enfa' şey' olmaz dimiş yarım dirhem sezâb-ı yâbis (9) üç dirhem mürr-i şâfî bir dirhem ba'de's-sağğ mağbûğ-ı ebhel ile (10) içüreler cümlesi bir şerbetdir eyyâm-ı talakda ağşâm ve şabâğ (11) mükerreren vireler fenn-i tıbbda Şeyhîñ üstadı olan Ebû Mansûr (12) Hasan bin Nûğ ben bir hublâya toğuzinci aydanşoñra her şabâğ 'ale'- (13) r-rîğ üçer dirhem bādām yağını içürdim ve yağlı çorbalar (14) virüp ağdiye-i ġalîzeden perhîz itdürdim talak zağmeti (15) çekmedin toğurdi ve tıfl ġâyet neğâfet üzere vücûda (16) geldi dimiş ħulanğuc yuvasını şuya bırağup ba'de't-tenfiye (17) içürmek bi'l-ittifâğ ħavâşşdandır ve ağsırtmak dağı nâfi' dir

131a

(1) kendisi istiṣmāmı ile ağsırdalar ammā eger kuvveti ağsırmağa (2) muḥtemele degilse ğayr mu‘āleceye muḳayyed olalar ḥublāyı delikli (3) kürsī üzerine oturdup altından buḥūrı tebhīr itmek (4) daḥı müsehhil-i vilādetdir kınne ve mürr ve cünd-i bīdeste ‘ale's-seviyye (5) aḥz ve saḥḳ olunup birbirine mezc ve cümlesi ile (6) tebhīr oluna ḥımār ve feres tırnaqları daḥı buḥūren bi'l-ḥāṣṣa (7) müsehhil-i vilādet olmaḳ üzereder ba‘zı eṭibbānıñ yılan (8) kavı tütüntmek vilādeti āsān ider ammā iḥtimāldir cenīni (9) katl ider digi hezeyān ḳabilindir ancaḳ ğarā‘ibātdan (10) olmağla naḳl olundu tā ki teshīl-i vilādet ve selāmet-i (11) cenīn müdāvātı eṣnāsında ol güne müzahrefāta ta‘arruz (12) ‘uḳalāya sezā olmağu ma‘lūm ola teshīl-i vilādet ve iḥrāc-ı (13) meṣīmede ḥıyārşenber ḳabuğundan dört miṣḳāl saḥḳ idüp (14) içüreler fī'l-ḥāl vücuda gelür dimişler lākin yalnız (15) mā‘-i ḳarāḥ ile olmayup eşribe-i müdirre ile içürmek (16) lāzımdır dā[r]ḳīn isti‘māl daḥı vilādet-i veca‘-ı ṭalaḳı teshīl (17) ider za‘ferānıñ teshīl-i vilādetde fī'l-i ‘acībesi yazılmışdır İbn

131b

(1) Zekeriyā Rāzī ben birkaç gün ṭalaḳ zaḥmeti çekmiş ḥatuna (2) iki dirhemini içürdim ol sā‘at toğurı ve şoñra (3) daḥı çok tecribe itdim taḥallūf eylemedi dimişler içürmekden (4) ḳat‘-ı naḳar za‘ferānı saḥḳ idüp şu ile cevz miḳdārı (5) ḥurde taḥşīl ve ḥublānıñ şol uyluğına ta‘līḳ itseler (6) bi'l-ḥāṣṣa vilādeti teshīl ve meṣīme-i iḥrāc teshīl-i vilādetde (7) ḥublā şol elinde bir miḳdār mıḳnāṭis tutmaḳ daḥı bi'l-ḥāṣṣa (8) nāfi‘dir dimişler Sedīdī Kāzerūnīnıñ Şerḥ-i Mūceзде (9) yazdığı ḥubūbdan ḥabb müsehhilü'l-vilādedir ki zıkr (10) olunur eger veca‘-ı ṭalaḳ dört gün dā‘im olur ise (11) ğālib iḥtimāl cenīn ölür yāḥūd ölmüş bulunur ol (12) ḥāletde iḥrācına sa‘y ideler ğāh el ile iḥrāca muḥtāc (13) olur ammā ol ḥuṣūṣda ibtidā‘en sezāb şuyı yāḥūd ḳurş- (14) u'l-mürri içüreler ve buḥūrāt ve ferzicātdan ḳaviu'l-i iḥrāc (15) olanları a‘māl ideler bu fetīle daḥı cenīn eger sağ ve (16) eger ölü ‘acilen iḥrāc ider mürr-i şāfī ḥarbaḳ-ı ebyaz (17) cāvşir ‘ale's-seviyye aḥz ve saḥḳ olunup şıgır ödi ile

132a

(1) fetīle yapıla ‘ale'l-fevr iḥrāc ider eger ölmüş (2) bulunup edviye-i mezkūre iḥrāc idemez ise bi'z-zarūrī (3) ḳābile elini mezkūr yağlarıñ biri ile yağlayup parmaḳlarınıñ (4) arasına ğāyet keskin küçük sikkīn vaz‘ ve elini (5) ḥublānıñ fercine şoḳup cenīni ol sikkīn ile yaralaya (6) ve çıkara ba‘dehu ḳanını kesici devā ve kuvvetini ziyāde idici ğidā (7) ile tedbīre meşğul olalar cenīnıñ öldüğü ḥatunuñ (8) ḳarnında ḥareket ḥiss itmedüğinden ve daḥı fercinden ruṭubāt-ı (9) rediyye ve bed ḳoḳmuş iriñ gibi şey‘ler aḳdğından ve daḥı (10) ba‘z ‘alā‘imden bilinür **faṣl-ı rābi‘** nisvānıñ tedbīrleri (11) ‘ale'l-ḥuṣūṣ ibtidā‘en meṣīme iḥrācına taḳayyüd olunmanıñ (12) lüzümü beyānındadır ḳaçan bir ḥatun selāmet ile (13) toğurup meṣimesi daḥı düşse anı mā‘-i fātir ile (14) ğasl idüp bedenini benefşe yağı ve anıñ

mişlî edhân-ı (15) tayyibe ile tedhî̄n ideler ve harâret ve bürûdet işâbetinden (16) muhâfaza eyleyüp uyutmağa sa'y ideler ayağını ol bir (17) ayağının üzerine koyup rāhat ile uyuya ba' dehu

132b

(1) at' ime-i laṭīfe ve erāyih-i tayyibe ve aḥbār-ı sārre ile ile kuvāsımın (2) in' āşına ve dem-i nifāsın ḥurūc-ı ṭabī'īsi üzere cereyânına (3) taḳayyüd eyleyeler ki erkek toğurduḳda otuz güne ve kız (4) toğurduḳda kırk güne deḡin cārī olup ba' zısında (5) birer ikişer gün tecāvüz ider eger vilâdetde selâmet bulunmayup (6) tıfl ḥayyen yâḥūd meyyiten çıḳdıḳdan soñra meşîmeniñ iḥrâcında (7) 'usret bulunsa tesehhül-i vilâdetde zıkr olunan müdâvât ile (8) tedbîr eyleyeler cenîn meyyiten çıḳdıḳda 'ale'l-ḥuşuş a' zâsı (9) ḳat' olunduḡı şûretde meşîme munḳalibe olsa iḥrâcı (10) tedbîrine taḳayyüd lâzımdır eger bir miḳdârı zâhir olup (11) müte'affin olmuş bulunursa anı daḡı tedric ile iḥrâc (12) idüp bir uğurdan taşra bir uğurdan taşra çekmeyeler ba' zı cāhil ṭabībler (13) meşîme-i müte'affin gördüḳde raḥim zann iderler imiş beynlerinde (14) fark-ı ḥublâ meşîme yufḳa ve tamarları daḡı ince olur ba' zı (15) nisvânda aḡrının şiddetinden yâḥūd cenîniñ mevtinden (16) yâḥūd raḥmiñ aḡzını çeviren siñiriñ inḫilâlinden nâşî (17) raḥim çıḳmak vâḳi' olur 'ilâcî evvelâ ihtikânlar ile baḡırsakları

133a

(1) taḥliye ve meşāneyi bevlden ḥālîye kıldıḳdansoñra ḥatun (2) arḳası üzerine yaturalar bir vechle ki başı (3) aşaḡı ola ba' dehu raḥimden ol çıḳan cüz' ısıcaḳ (4) gül yaḡı dökeler ve rıfḳla içeri def' itdikdensoñra (5) bir pârçe yûni ısıcaḳ gül yaḡına baturup ferciniñ (6) aḡzına ve eṭrâfına koyalar ve aḳâkıyâyı liḡyetü't-teys (7) 'uşâresinde yâḥūd zıkr olunacaḳ eşyâ' ṭabḥ (8) olunmuş şuda ezüp kettân bezi ile üzerine (9) baḡlayalar ol eczâ' bunlardır 'afş ve tâze mersîn (10) ve cüft-i bellût ve su' d ve gül ve summâḳ ve varaḳ-ı (11) zeytûn ve cevz-i serv 'ale's-seviyye aḡz oluna ba' z (12) ḳudemâ gâhî nisvâna 'usr-ı vilâdetden şikâḳ-ı raḥim (13) olur ammâ zemānemizde görölmedi ve işitmedik vuḳû'ı mümkün ise daḡı (14) nâdir vâḳi' olur 'ilâc raḥimde 'arıza olan ḳarḡaların müdâvâtı gibi (15) oñuldıcı merhemler ve ol merhemleriñ eczâ'sı ṭabḥ olunmuş şular gibi (16) ile olur mezc için maḡşûsa âlet ile ihtikân ideler vilâdetden (17) soñra nüfesâdan ḳan çok gelmek vâḳi' olsa suḳût-ı ḳuvvetden

133b

(1) ḥavf olunur ḡayzı ḳābiz olan devâlar ile mu'ālece oluna (2) bu şâf seyelân-ı demiñ ḳat' ine nâfi' dir menfa' atı ḳuşûru'l-künd[ür] şamḡ-ı (3) 'Arabî ṭîn-i Ermenî mazı demü'l-aḡaveyn cümlesi 'ale's-seviyye aḡz (4) ve saḡḳ olup şâflar düzilür ve bu maṭbûḡla âb-zen unmaḳ daḡı (5) ḳanı keser şıfatı ḳuru mersîn yapraḡı gül ḳurusı böḡürtlen yapraḡı summâḳ (6) nar ḳabı mazı ve mürr-i şâfî bunlar 'ale's-seviyye aḡz ve ṭabḥ olup (7) bir âb-zende

hatunı beline degin içine oturdalar ve dağı sükkerli (8) yaprak ‘uşāresi ile ‘aşā'r-rā'ī ‘uşāresini cem' idüp (9) rahme ihtikān ideler ve kasıklarına kāfūr ve müşk ve şandal (10) ve mersīn mişlī tayyibü'r-rāyiha olan eşyā' tılā ideler (11) eger kanıñ keşret-i cereyānı ile kavıyye dağı bulunursa sükker (12) ile iki dānik yāhūd bir dirhemiñ şülüşānı miqdārı bezrū'l-benc (13) içürelər ayva yāhūd nar rubbı ile bir miqdār afyūn virilmek (14) dağı yazmışlar akrāşu'l-cüllenār ve akrāşu'l-kehrübā ve akrāş- (15) u't-ṭabāşīr dağı nar şuyı yā koruğ yāhūd rībās şuları (16) ile virilmek seyelāna nāfi'dir el-hāşıl edviye-i bāride-i kābızānıñ (17) cümlesi kanı kaṭ' ider ol ecilden summākiyye ve 'adesiyye ve sirke ile

134a

(1) ma'mūl yumurda şarısını isti'māli ile kuvvetine dağı imdād ideler (2) eger vilādetdenşoñra kan gelmese yāhūd az gelse ṭabībe vācibdir ki (3) edviye-i müdirre ile anıñ cereyānına sa'y eyleye ve hayzı aqıdan (4) devālar nefsāya dağı münāsibdir kim dem-i nifāsı aqıdır ve anıñ (5) elbette cereyānı lāzımdır zīrā ba'de'n-nifās muḥtebes olan (6) kan dem-i sevdāvidir ki eyyām-ı hamilde ihtibāsla ḥarāretten nāşī (7) muḥterik olup mirre-i sevdāya mübeddel olmuşdur anıñ maḥbūs kalması şehvet-i (8) ṭa'āmı iskāṭ ider ve ıztırāb ve kaş'arīre ve kalağ ve ğışyān (9) götürür ve ḥummayāt-ı şa'be īrāş ider ve ba'zısında rahmiñ bir cānibe (10) zevāline mü'eddī olur gāh olur ḥālīde ve rahimde verem-i ḥarr yāhūd (11) kaṭı şiş ḥudūş eyleyüp ḥummā-i muḥrika ve arka ağrısı ve boyun (12) ağrısı ve 'usr-ı bevl zāhir olur ve bevlīñ levni siyāh olur (13) ve korçulur ki ol kanıñ tūl ihtibāsından nisvāna istiskā 'arız (14) ola gāh olur ol ihtibās mevte mü'eddī olur ol ecilden (15) ṭabībe lāzımdır ki ol ḥuşūşda ihmāl itmeyüp cereyānına ihtimām (16) eyleye ve hayzı ve bevli müdirr olan edviye-i mezkūreniñ muḥavvisini (17) isti'māl itdüre eger ḥummā 'arız olursa anlarıñ ḥummāları ferdiyye-

134b

(1) dir ibtidā'en celle himmetini anıñ def'ine şarf eyleyüp ḥummā-i rediyyede (2) lāzım olan mu'ālecāt münāsib olanı ile tedbīr oluna (3) ve eger iktizā iderse bāsiliğden yāhūd şāfinden faşd (4) eyleyeler ve edviye-i müberride vireler arpa şuyı ve ṭatlı nar şuyı (5) dağı münāsibdir ba'dehu kanıñ idrārına sa'y ideler mu'aṭṭıs (6) virmek ve teshīl-i vilādetde zıkr olunan edḥıne tebhīr itdürmek (7) dağı cereyān-ı deme mu'indir gāh olur vilādet sebebi ile (8) mer'eniñ karnında teşeyyuh ḥādış olur 'ilācı teşeyyuh mu'ālece- (9) lerinden münāsib olanı a'māl ideler bu terkīb dağı 'ilāc-ı (10) nāfi'dir bal mūmı dört dirhem diğāku'l-kündür üç (11) dirhem dühn-i ḥirī yigirmi dirhem bal mūmı dühn ile ezüp kündür (12) hılt olunduğdanşoñra yumurda ağı zamm idüp müteşeyyiğ olan (13) mevzi'e tılā oluna gāh olur vilādetdenşoñra göbekde kağ ḥādış (14) olur 'ilācı berdī içini diğāk-ı kündür ile 'ale's-seviyye dağğ idüp (15) yumurda ağı ile ma'cūn idüp bir pāre yire yayup göbegiñ üzerine

(16) koyalar ve muhkem bağlayalar gāh olur ba' de'l-vilādet qarınlarında (17) şiş zāhir olur 'ilācı dahmersā ma' cūnı ve kelkelānic terkibi saqı olunmaqdır

135a

(1) gāh olur raḥimlerinde veca' ḥādış olur 'ilācı müftir āb-zene (2) koyup benefşe yağı ile ferzice olunmaqdır gāh olur raḥimlerinde (3) cerāḥat zuhūr ider 'ilācı merhem-i ebyaz ve anıñ mişilli merhemler ile (4) olur ki a'zā-yı cerāḥati oñuldıcı olalar bu merhem Şeyḥ Dāvudıñ (5) Tezkiresinde ol ḥuşuş içün şenā eylediği terkibdir şıfatı (6) şem' ve termentin ve muql ve qardemānā ve şemeretü'l-kerm ve ḥamāmā ve sünbül (7) ve za' ferān ve maştakī ve mürr-i şāfī ve ka'k-ı Şāmī her birinden sekizer dirhem (8) benefşe ve şirūğan yağları 'ale's-seviyye müctemi'an kifāyet miqdārı aḥz (9) olunup kâ'ide-i muḳannene üzere merhem olunur v'allāhu'l-muvaffaq ve'l-mu'īn (10) **bāb-ı ḥāmis** mevlūduñ vilādeti ḥinde ve ba' dehu lāzım olan (11) tedbīrāt beyānında olup on faşlı müştemildir **faşl-ı evvel** tıfl (12) vücūda geldikde evvel emrden ne güne tedbīr lāzımdır anı beyān (13) ider kaçan fermān-ı ḥālīku'l-ins ve'c-cānn ile te'ālā şānuhu ve a'zam-ı (14) bürhāna bir mu'tedilu'l-mizāc mevlūd vücūda gelse fuḫalā-yı eṭibbādan (15) bir cemā'at ibtidā'en vācib olan göbegini kaṭ' ile tedbīr olunmaqdır (16) didiler toğduğı sâ'at dört parmak miqdārı uzunca (17) kesüp pāk yünden yapılmış laṭif fetil ile bağlayalar ve rıfqla

135b

(1) mu'āmele eyleyeler ki tıfla elem virmeye ve kesmezden evvel (2) ol göbek tağyir olunup kesecek şey' āheste āheste (3) şıgayalar ki içinde qandan ve ruṭubetden şey' qalmaya ve kesüp (4) bağladıkdanşoñra üzerine ḥālīş zeyt yağına batmış bir pârçe (5) kettān bezi koyalar ve üzerine rıfqla yağlayalar ruğan-ı zeytde (6) teşḥīn ve taḳviyet ve taḥlīl bulunmağla 'uḫv-ı maḳtū'a munşabb olan (7) mevāddı taḥlīl ve mādde-i āḥer enşābını dāfī' olup tiz oñulmağa (8) mü'eddī olur ve bir pârçesi zeyti hıfz içündür kettān ihtiyārları (9) taḥḳīki olduğı içündür kaṭ'-ı sürrede kibār-ı eṭibbānıñ emr itdikleri (10) tedbīrdendir ki edviyeden zerde-çub demü'l-aḥaveyn anzerūt (11) üşne mürr-i şāfī 'ale's-seviyye aḥz ve saḥḳ olunup kaṭ' olunan (12) göbegiñ üzerine ekeler andanşoñra ma'hūd bezi koyalar ba' dehu (13) tıflıñ bedenini tuzlamağa mübāşeret ideler saḥḳ olunmuş ince (14) tuzı şu ile mezc idüp bedenine süreler ki raḥm-i māderde (15) neş'et iden ruṭubet-i fażliyyeyi taḥfīf etmekle beşeresi şalābet (16) bulup cildi taḳviyet ḥāşıl ide ba'zı fuḫalā mevlūd (17) erkek olsa tuz çok olup zemān-ı isti' māli dahı

136a

(1) ziyāde olmak lāzımdır zirā erkek olduğı cihetden (2) germā ve sermāda ḥarekāt-ı bedeniyeye emr-i zarūrī olmağla (3) ziyāde şalābet-i bedene muḥtācdır ki mülākī olduğı meşāḳqa (4) şabūr ola ammā eger kız olursa lāyık olan az temlīḥ olunmaqdır (5) bā-ḥuşuş

nısvānda rıkkat-i beşere ve nu'ūmet-i bedene ve laṭīfe-i (6) simā-ı memdūhedir ol ecilden kızları tız yaykayup erkegi (7) kable'l-ğasl kundağa şararlar ki bir gün bir gice ol hālet üzere (8) mürūr eyleyüp ba' dehu ğasl ideler ba' zı kenār diyārlarında i' tibār-ı mezkūre (9) tefrīk itmeyüp tıflnı bedenine tuzı ekerler ve birkaç sâ'atdensoñra (10) ğasl iderler tıflı yaykadıkları şu bedenine elem vermeyecek (11) mertebe ısıcağ ola ba' zılar yaz günlerinde fātir olup ısıcağlığı (12) ve şovukluğu berāber ola kış faşlı ise bedenine elem vermeyecek (13) mertebe ısıcağ olmak lāzımdır didiler tuz tedbīrinde dağı aşılağ (14) olan tuza ba' zı edviye zamm olunmağdır ez-cümle Şeyhñ ta'yın (15) itdigi bunlardır şādenec kış summāk boy tuhmı ve sa' ter 'ale's-seviyye (16) ağız ve sağı olunup tuz ile meze oluna ve mevlūduñ (17) ağızını ve burnınıñ içini tuzlamayalar zīrā anların bedenini

136b

(1) tuzlamak ile şalābetleri ihtiyār olundığına sebep budur ki (2) mevlūd hārr ve müleyyin ve yumşak maḥallden intikāl eylediği ecilden beşeresi (3) ruṭubet ve rıkkat üzerine olmağla hāricde mülākı olduğu şey'den (4) ve hevānñ hārāret ve bürüdetinden müte'ezzi olur aña nisbet (5) her şey' şovuk ve katı ve haşyetdir tuz anñ cildine şalābet vermekle (6) eziyyeti münde'f'e olur ağız içinde ve burnı deliklerinde ol (7) taşarrufa hācet yokdur eger bedeninde ruṭubet ve vesāğ çok (8) olup tekrār tuzlamağ muhtāc olursa ki anı kabile (9) hāzıka olduğu hālde idrāk ider tekrār tuzlayalar (10) ve ba' dehu yuyalar ve koltuklarına ve buṭlarına gül kurusu ve mersin (11) yaprağını sağı idüp ekmek dağı memdūhdır ve kabile olan hatun (12) tırnaqlarını muhkem kesüp mevlūduñ burnı deliklerini dā'imā tenkiye (13) eyleye ve gözlerine zeyt-i hālişden birer ikişer kaçre damlada (14) 'ale'l-ḥuşuş hām zeytūndan hāşıl olan zeytu'l-ünfāk (15) didikleri yağ ola tabakāt-i 'aynı ğasl idüp cilā virir ve dibine (16) dağı tefth için şerçe parmağı ile dağdağ vire ve bu eşnāda (17) şovukdan ğāyet şakınalar Dürretü'l-Feride mü'ellifi Sa'id bin Hıbe

137a

(1) tıfl toğduğu sâ'atde kabile lāyık olan 'ināyetini kulağınıñ (2) mürā'ātına şarf eylemekdir ki ikisi dağı ağız ile maşş eyleye (3) ve soñra dağı tıfl kulaqları ḥuşuşına ta'ahhüd eyleye zīrā ālet-i (4) sem' olan ḥāsse-i üznün aḥvāli sâ'ir ḥavāss mıdır ki aḥvāline (5) muḥālifdir ol ḥāsse tıfl raḥimde iken dağı müte'ellime (6) olur sebebi budur ki kulağın ālet-i hissi ya'nı işitme- (7) siniñ āleti olan siñirler açıkdır sâ'ir ḥavāssıñ ya'nı (8) göziñ ve burında olan şemmiñ ve lisānda olan zevkiñ (9) āletleri olan siñirler ğışā ile bürülüdür ve a'zānñ (10) içlerindedir ammā ḥālīku'l-kuvā ve'l-kader celle şānuhu kulağın (11) a'şābını mekşūf komuş ki aña hevā sür'at ile toğunup (12) mesmū'ātı işitmege sebep ola anñçün kulağ sâ'ir (13) ḥavāssından ziyāde takayyüd ve 'ināyet lāzımdır andansoñra (14) tuz ḥuşuşına takayyüd oluna didigi ibtidā'en kulağına takayyüd (15) eyleyüp ba' dehu göbegini keseler

dimek degildir belki ol eşnâda (16) lâzım olan tedbîrâtdan kulağa ziyâde ihtimâm lâzım (17) idigi beyândır zîrâ hîn-i vilâdetde kaç' -ı sürre cümleden muqaddem

137b

(1) olduğu emr-i zarûrîdir tabîb mezbûruñ kulağın mürâ'âtındanşoñra (2) tıfla bal yaladalar didigi dahı anı mübeyyindir zîrâ bal (3) yidürmek sürre kaç' inden ve tuzdan belki kundağa şardıkdanşoñra (4) mümkün olur eger mevlûd za'ifu't-terkîb ise tuza bedel mersîn (5) yaprağı ve gül ve şandal saḥḥ idüp bedenine ekmek ile iktifâ (6) göstermişler kaçan göbegi düşse üç veyâ dört gün mürûrında (7) düşer şavâb olan incü şadefini yâḥûd buzağunıñ ard ayağında (8) 'urḳûb didikleri kaçı şey' yakup külini üzerine ekeler (9) yâḥûd müşelleş didikleri şarâbla tılâ ideler anlarıñ taḥfîfleri (10) sebebi ile ol maḥall kuryup açılmaḳdan emîn ola ve teşhînleri (11) ile tıflın mi' desi ve bağırsakları takviyet bula **faşl-ı şânî** (12) kundağa ne keyfiyyet ile şarılır ve a'zâsı ne güne terbiyye (13) olunur ve ne şekl ḡasl olunur anlarıñ beyânındadır ma'lûm (14) ola ki kaçan tıfl kundağa şarılmaḳ murâd olunsa vâcibdir ki (15) kâbile mevlûduñ a'zâsını rıfḳ ve mülâyemet ile aḥz idüp (16) yapça yapça ova ve yaşşı olacaḳ a'zâsı ki elini ve gögsi (17) ve avuçlarıñ içi ve ayaklarıñ altıdır anlarıñ 'arîz olmasına

138a

(1) sa'y eyleye ve daḳîḳ ve ince olacaḳ a'zâsı ki burnıñ (2) ve parmaḳlarıñ uçlarıdır anlarıñ ince olmasına sa'y eyleye (3) ve luṭf ve mülâyemet ile her 'uzvı aḥsen şekl üzerine vaz' (4) idüp mütevâlîten bi'd-defa'ât eli ile ve parmaḳlarıñ eṭrâfı (5) ile şığaya ve gözlerini her bir yâ ḥarîre mişlî yumşak şey' ile (6) mesh idüp meşânesi ve kaşıklarıñ dahı mülâyemet ile ova (7) tâ ki bevliñ infişâl ve cereyânı âsân ola ba' dehu mevlûduñ ellerini (8) baş idüp kollarını ve dizlerine ulaşıdura ve her a'zâyı geregi (9) gibi vaz' itdikdenşoñra luṭf ve mülâyemet ile kundağa şara ba'zı (10) eṭibbâ erkek ile dışınıñ kundağa şarılmasında muḡâyeret (11) lâzımdır erkegi şardıḳda ayaklarından başlayup yukarı doğru bağlayalar (12) tâ ki a'zâ-yı 'âliyesi geniş ola kızları yukarıdan aşağı (13) şaralar anlarıñ esfel olan a'zâları büyük olmaḳ (14) aḥsendir dimişler ve başına yumşak takiiyye giydirüp üzerine dülbend (15) şara ammâ ber-ḥoş bağlaya ve şovukdan şıyânete sa'y eyleye tâ ki (16) tıflın dimâğı bürûdet te'sîrinden emîn olup ve başınıñ (17) şekli hey'et-i maḳbûle üzere şebât bula eger tıflın başı hey'et-i

138b

(1) tabî'îye üzerine bulunmayup ez-cümle müseffat ya'nî yaşşı toḡsa (2) ḥazıka olan kâbile anı eziyyet vermeyecek mertebe kaçı şey'ler (3) bağlamak ile şekl-i tabî'îye getürmek mümkündür zîrâ evvel-i vilâdetde (4) kemikleri yumşak olmaḡla teşekkül kabûl eylediği müfred tab'a dahı (5) mülâyimdir ve ḥammâma koyup ḡasl itmek ḥuşuşında dahı ihtimâm

(6) vâcibdir yaz günlerinde harâ[re]ti mu‘tedil ve kış günlerinde eziyyet (7) vermeyecek mertebe harârete mâ’îl şu ile ğasl ideler ki bedeni bir miqdâr (8) sühûnet ve humret hâşıl eyleye ve istihmâmîñ aşlaḥ evkâtı temâm uykusını (9) aldıktanşoñra gerekdir ki hażmı kemâl bulup fażalât-ı bevliyye ve berâ- (10) ziyyesini mündefi‘ olmuş ola zâhir cilde mündefi‘ olan (11) mevâdd hammâmda ğasl ve hafîf türâbla çıkup temâm-ı tenķiye (12) hâşıl ola nevm-i tavîl ise ekşeriyâ gicelerde hâşıl (13) olmağla şabâhlarda hammâma komaḥ nâfi‘ olur eger bedeninde (14) vesah çok olursa her gün iki yâ üç def’a ğasl itmek (15) câ’izdir ammâ kulaḫlarına şu dökmeḫden hażer ideler hammâma kundaḫdan (16) kondaḫda ğasl iden hatuna ne vaż‘la hareket lâzımdır ve tıfl (17) ne tarz ğasl olunur ve çıkardıkda ne minvâl üzere kımâta

139a

(1) şarılur hâzıka olan kâbileye ma‘lumdur ki vaḫt-i ğaslde (2) tıflı şol kolıñnıñ üzerine vaż‘ idüp sağ eli ile (3) yüz ve a‘zâsını rıfḫ ile ovar ammâ şol kolı ile tıflı (4) göğsinden kucaḫlamış olup karnı boşda ḫalmış ola (5) ve a‘zâsını daḫı lemsde eziyyet vermeyecek mertebe mu‘âmele (6) eyleyüp rıfḫ ve mülâyemet ile ğasl ideler tıflıñnıñ bedeninde humret (7) hâşıl olduğı gibi çıkaralar ve yumşak silecek ile (8) sileler ve bir miqdâr karnıñnıñ üzerine yaturup ba‘dehu (9) arḫası üstüne yaturalar ba‘dehu tekrâr pāk silüp ibtidâ’en (10) kundağa şardığı ḫâlinde lâzım olan umûra ri‘âyet (11) eyleyüp ol hey’et üzere kundağa şaralar ve kımâta şar- (12) dıkdan şoñra burnına ve gözlerine birkaç ḫatre lezîz zeyt yağı (13) tamladalar ki muḫaddemâ zıkr olunduğı üzere ḫabaḫât-ı ‘aynı (14) ğasl idüp cilâ vire hammâm ḫuşuşında zıkr olunan tedbîri (15) kibâr-ı eṭibbâ tenezzül eyleyüp daḫı ziyâde taḫrîr eylemişlerdir zemâne- (16) de anlarıñ taḫrîr ve tenbîḫ eyledikleri üzere tedbîre ḫâdir kâbile (17) nâdire olduğı ecilden bu miqdâr ifâdeye ihtimâm olundu

139b

(1) **faşl-ı şâlis** evlâd vücûda geldiğı eṣnâda ber-muḫtezâ-yı (2) şer‘-i muṫahhar-ı Muṫtafavî aleyhe ve ‘alâ âlihî ve aşḫâbihî mine’s-şalavâti (3) ezkaha ḫavlen ve fi‘len icrâsı lâzım olan umûr-ı dîniyye-i (4) müstaḫsene beyânındadır ‘ulemâ-i dîn-i mübîn Rûḫullâḫ Ervâḫhum (5) ol ḫuşuşda mesnûn olan aḫvâli bu güne taṣrîḫ (6) ve tebeyyün iderler ki ḫaçan bir kimesne luṭf-ı Rabbu’l-‘ibâda mazḫar (7) olup cellet-i ḫikmete veled vücûdı ile mübeşşer olsa mesnûn (8) ve müstaḫsen olan feraḫ ve sürûr hâşıl idüp ve kendüsine (9) ni‘met-i behiyye olduğını idrâk eyleye ol ni‘metiñ sürûr- (10) efzâ olduğına Seyyidü’l-kevnayn ḫâzretleriniñ şalli-allâhu te‘âlâ (11) ‘aleyhi ve sellem *riḫu’l-veled min riḫu’l-cennet* ve âḫer meserret eṣerde (12) olduğı *fî’l-dünyâ sürûr ve fî’l-âḫiret-i nûr* buyurdıkları meşrûde-resândır (13) ve daḫı mesnûn olan kıızı toğduğı şüretde maḫzûn olmayup (14) belki erkek olmasından daḫı ziyâde feraḫ-yâb olup anıñ (15) her vechle terekküb ve meymeneti bile zîrâ zemân-ı

cāhiliyyede cehl ve ğavāyetlerinden (16) nāṣī ‘avretleri kız toğurduğunu ikrāh ve teṣe’üm eyleyüp (17) dürr-mend kızları sağ iken toprağa gömerler idi müşrikiniñ

140a

(1) ol huşuṣda hikāyet-i ‘acībeleri menkūledir ḥallāḳ-ı cihān- (2) āferin celle şānuhu Qur’ān-ı ‘aẓīmü’ş-şānda *yehebū limen yeṣāu ināsen* (3) ve *yehebū limen yeṣāu’z-zūkūr* buyurdıkları ol tǧīleri men‘ (4) ve zecr ve nisvāniñ tekṣir-i nesl cihetiyle min-veche faẓiletlerini beyāndır ki (5) anlarıñ vilādetleri yūmn ve bereketden ma‘dūd olur ḥattā (6) ibtidā’en kız toğuran ḥatunlarıñ meymeneti Fahr-i ‘ālem şalli-allāhu te‘ālā (7) ‘aleyhi ve sellem ḥazretleriniñ *min bereketi’l-mer’āt tebekkirhā bi’l-benāt* (8) kavlı-i şerīfiyle şābitdir bā-huṣuṣ ol sultān-ı milket-i risālet (9) ve ol pād-şāh-ı taht-ğāh nübüvvet ve sa‘ādet ‘aleyhe efḍalu’ş-şalavāt (10) ve ikmālü’t-taḥiyyāt *lā tekerrū hüve’l-benāt fānī ebū’l-benāt* buyurup (11) sā’let-allāh te‘ālā *enn yerzuḳnī veleden bilā mu’annetin ferzuḳnī’l-benāt* (12) ya’nī ben Rabbimden zahmetsiz veled i’tāsını istid‘ā eyledim (13) bāna kızlar i’tā eyledi buyurdılar ḥāl bu minvāl üzere (14) iken fī zemāninā ‘avām-ı nāsdan ba’zısınıñ kızı toğduḳda (15) teṣe’üm idüp ḥatunına ihānet itdikleri ve dürr-mend ḥatunuñ (16) güyā mücrime şeklinde kocasından maḥcūbe olduḳı ‘aḳl (17) ve idrāki olanlara bir vechle sezā olmayup vāhib-

140b

(1) u’l-vilādet celle na‘mā ve hibesine el-‘ıyāzu billāh te‘ālā inḳıyād (2) bulunmamış olur el-ḥāşıl Vehhāb zū’l-minen her ne i’tā (3) iderse muvaḥḥid pāk i’tikād lāyık olan bi-ḥasebi’t-tāḳa (4) şükrüne sa’y eyleyüp ḥayr-ı ḥalef olmasını istid‘ā eyleye ve ‘ādet-i (5) beşeriyye üzere göbegi kaṭ olunup ğasl olundukdanşoñra (6) şardıkları kımāt pāk ve tāhir olup rengi beyāz ola (7) ve mülevven olduḳı şüretde şarı olmaya ba‘dehu sağ (8) kulaḳına ezān-ı şerīf okuyup şol kulaḳına kāmēt (9) getüreler ol sünnet-i seniyyeye nā’il olan mevlūduñ (10) ümmü’ş-şıbyān didikleri marazı mürtefi‘ olduğunu İmām (11) Ğazālī ‘aleyhi’r-raḥme İhyāsında sebeb-i ḥayevāt benī ādemden (12) şalli-allāhu ‘aleyhi ve sellem rivāyet itmişler ve ol ğamm-ḥār ümmet ‘aleyh- (13) i’ş-şalavāt ve’s-selām sa‘ādet ile bir mevlūda gelseler *Allāhümme* (14) *ic’alhū bāren taḳıyyen ve enbethū fī’-islāmi nebāten ḥasenen* diyü du‘ā (15) buyururlar imiş anı daḳı icrā ide ve ğıdāsı olan (16) süde mübāşeretden evvel bir miḳdār ḥurmā çiyneyüp (17) bi’smi’llāhi’r-raḥmani’r-raḥīm kerimesi ile aḳzına koyalar vālidesi

141a

(1) daḳı toğurdukdanşoñra ta‘āma ḥurmā ile iftitāḥ eyleye (2) ve mevlūduñ vilādetinden yedinci günde ḳurbān boğazlayalar (3) fuḳahā lisān-ı şerīflerinde ol ḳurbāna ‘aḳıḳa dirler anıñ (4) zebḫi İmām Aḥmed bin Ḥanbel ‘aleyhi’r-raḥme ḳatında vācib ve Ḥazret-i (5) Şāfi’i mezhebinde sünnet ve bizüm e’imme min Rūḥullāh Ervāḥhum (6) mezheblerinde

müsteħabbdır kezâlik erkekde lâzım olduğı gibi (7) kızlarda dağı lâzım mıdır ve ‘adedinde dağı müsâviler midir (8) ihtilâf olunup *el-‘aķīķa ḥaķķun ‘anu'l-ġulām ŧetâni ‘an-* (9) *u'l-câriyeti ŧâh* ḥadiŧ-i ŧerîfine binâ’^{en} Ḥazret-i ŧâfi‘î ‘aleyhi'r-raḥme (10) ve fuķahâdan bir cem‘ ġulâmdan iki ve câriyeden bir ķurbân (11) lüzûmına zâhib olmuşlar bir cemâ‘at dağı ġulâm ve câriye ‘ale- (12) 's-seviyyedir ikisinden dağı lâzımdır ammâ bir kifâyet ider dimişler (13) İmâm Mâlik ‘aleyhi'r-raḥme bu ķavli ihtiyâr eylemiş ba‘zı kibâr dağı (14) raḥmehumullâh kızlara ‘aķīķa lâzım degildir dimişler bâ-yı vech-gân (15) ‘aķīķa lâzım olduğı ŧûretde ‘îd-i adḥâda ķurbânlığa liyâķati (16) olan ŧât ittihâz olunup zebḥ murâd olunduķda eger (17) babası boğazlar ise *Allâhümme ḥazihi ‘aķīķa ibnî fe'in demhâ*

141b

(1) *bidemihi ve laḥmihâ bilahmihi ve ‘azmuhâ bi‘azmihi ve cildihâ bicildihi ve ŧa‘rihâ* (2) *biŧa‘rihi Allâhümme ic‘alhâ fedâen benî mine'n-nâr* diyeler ve ba‘d- (3) e'z-zebḥ ķurbânın kemiklerini kırmayup ancak mufaŧŧallarından (4) ayrılır ve murâd itdikleri üzere ḥiŧŧe idüp (5) fuķarâya taŧadduķ iderler lâkin kâbilesine bütün budı (6) virilür yâḥûd cümlesini piŧürüp maṭbûḥen taŧadduķ eyleyeler (7) zebḥ-i ķurbân vilâdetiñ yedinci ġünü yâ on dördinci yâḥûd (8) yigirmi birinci ġünü ola ve dağı mesnûn olan yedinci ġün (9) başını tırâŧ idüp ŧaċıñ ağırı aķçe yâḥûd altın (10) taŧadduķ olunmaķdır yedinciden evvel tırâŧ olunmaz kezâlik sünnet-i (11) ŧerîfe-i ḥitân dağı yedinci ġün olmaķ memdûḥdır evâ'il-i (12) İslâmda yedinci ġün sünnet iderler idi ki oñulması (13) âsân ola anadan sünnetli toġan ma‘ŧûm elbetde mübârek (14) ve müteyemmen olur ŧerî'atu'l-islâm naķli üzere enbiyâ-i ‘izâm (15) ‘aleyhimüŧŧ-ŧalavât ve's-selâm cümle sünnetli ve göbekleri kesilmiş (16) toġdılar illâ Ḥalîl-i Rabb-i celîl ‘aleyhi't-taḥiyyat ve (17) ḥazretleri sa‘âdet ile ‘âlem-i vücûda ķadem baŧdıķdanŧoñra

142a

(1) sünnet olmuşlar tâ ki kendülerden ŧoñra millet-i ḥanîf-i beyzâ üzerine (2) olan ümem-i sa‘âdet-i te‘ümme sünnet-i seniyye ola ve dağı mesnûn (3) olan evlâda ġüzel ad ķomaķdır zîrâ yevm-i ḥaŧrda her- (4) kesi kendi ismi ve babası ismi ile çağırırlar ŧer‘an ve ‘aķlen (5) müstaḥsen olmadığı taķdîrce ol kimse ehl-i maḥŧer ķatında müfteziḥ (6) olur maķbûl ve münâsib olan zât-ı pâk ve ŧıfât-ı ḥamîde (7) perverd-gâr ‘âlîme izâfeti olan esmâ ile müsemmâ kılmaktadır (8) ricâlde ‘Abdu'llâh ve ‘Abdu'r-raḥman ve nisvânda Ümmet'ullâh miŧilli (9) ḥabîb-i muḥtereme ŧalli-allâhu ‘aleyhi ve sellem ḥazretleri zemân-ı sa‘âdet (10) iķtirânlarında esmâ-i kâbiḥe ile mu‘allem bulunan kimesnelerin (11) adlarını esmâ-i ḥüsnâye tebdîl buyururlar idi bir ġün ḥuzûr-ı hüma- (12) yûnlarına bir kimesne ġelüp adını su‘âl buyurdılar Aŧrem (13) dimişler didikde *bel ente zur‘a* lafz-ı ŧerîfi ismini Zer‘a (14) koyup mükerrem kıldılar zîrâ Aŧrem kaṭ‘ ma‘nâsına ve Zer‘a zamm-ı (15) zâ-i mu‘ceme ile bitici ma‘nâsına olmaġın ḥayr ile mübeŧŧer kıldılar (16) ḥuzûr-ı pür-nûrlarında olġüne luṭf-ı

muṭahhar olanlar ekşer (17) min en yuḥşâdır binâ'en 'alâ zâlik ba'zı tefe'ül ve teşe'ümi men'

142b

(1) olan ismler daḥı müstaḥsen degildir Yesâr ve Riyâḥ ve Reşîd (2) ve Bereket ve Emîn mişilli ve daḥı Zât-ı Bârîye maḥşûş (3) olan ismler ile min ğayr izâfe ad kımayalar Ḥekîm mişilli ve Ebû- (4) 'l-Ḥekîm ve Ebû'l-İsâ ve 'Abdu's-sultân ve 'Abdu'l-vezîr emşâli (5) ismlerde daḥı mûmâna'at zâhir ve bâhirdir 'Acemiñ şâh (6) kulu ve ḥan kulu didikleri gibi ve daḥı müstaḥsen olan (7) enbiyâ-i 'izâm 'aleyhimü's-şalavât ve's-selâm ḥâzerâtınıñ esmâ-i (8) şerîfeleri ile müsemmâ kılmaktadır ammâ Seyyidü'l-kevneyn ḥâzretleriniñ (9) şalla'l-lâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem esmâ-i kirâmları ile müsemmâ (10) kılınan mevlûd-ı mes'ûdi ihânet ve taḥkîrden şıyânet (11) lâzımdır ḥuşûşen ehl-i semâvât ve arzın lisânlarında ta'zîm (12) ve tekrîm ile mezkûr olan 'ilm-i muḥteremleri ya'nî Aḥmed ve Muḥammed (13) lafz-ı kerîmleri ola 'ale'l-ḥuşûş *izâ semmuyethû ele'd-Muḥammedâ fâ* (14) *kürremûh ve vess'aû ve evsa'û lehu fî'l-mecilisi ve lâ tekabbeḥû lehu veḥhan* (15) rivâyet-i vâcibü'r-rî' âyetine binâ'en tekrîm ile taḥayyüd olunup (16) terbiyyesinde lâzım olan aḥvâlde daḥı rıfkla mu'âmele (17) eyleyüp bî-vech âzârdan ziyâde ictinâb lâzım olur

143a

(1) eger bi-ḥasebi'l-beşeriyye mu'âtebe iktizâ iderse muḥâtabına (2) müsta'idd olduğı şüretde ismini taşriḥsiz tenbîh (3) itmegi tecvîz eylediler ve daḥı mevlûd toğduğı sâ'at (4) yâḥûd ol gün ad kımak vâcib degildir ekşer (5) 'ulemâ yedinci güne te'ḥîr eyleyüp ol gün 'akîka (6) zebḥi ile ma'an müsemmâ kılmadı istiḥsân eylediler **faşl-ı** (7) **râbi'** eṭfâliñ icmâlen tedbîrleri ve nevm ve yaḳaḳa- (8) ları ve beşiklerine pûşide kılınan örtünüñ nâfi' (9) olanı ve taḥrîk-i hafîf ve tağannî-i mü'eşşir ve laṭîf lüzûmı (10) ve ba'zı umûrı beyânındadır ma'lûm ola ki mevlûduñ (11) nevmi veistirâhat-i maḥall olan oda mu'tedilü'l-hevâ (12) olup ziyâde ısıcaḳ ve şovuk olmaya lâkin şovukdan (13) muḥâfâza ısıcaḳdan muḥâfazadan ehemmdir ki ḥarâret (14) anıñ mizâcına muvâfiḳdır ve daḥı ḳaranlığa mâ'il olup (15) ziyâde rûşen olmaya ki tıflıñ rûḥ-ı bâşirası tağılmayup (16) müctemi' ola zîrâ anlarıñ gözleri ziyâde şu'â'a (17) ṭâḳat getürmez ḥattâ beşigine siyâh yâḥûd âsmâncünî yâḥûd

143b

(1) yeşil örtü örtmek lâzımdır ba'zılar yeşil olmak münâsibdir (2) didiler ve ba'zılar mâ'î olması her vechle râciḥdir zîrâ (3) Rabbu'l-'âlemîn celle na'mâhu âsmânıñ mâ'î görünmesini (4) taḳdîr eylediginde kemâl-i ḳudretinden bir ḥikmet daḥı ḥayevânâtıñ (5) şu'â' başarıları müteferriḳ olmasun içündür didiler (6) bâ-yı vech-gân tıflıñ evâ'il ḥâlinde beyâz örtüye (7) bir vechle müsâ'ade yokdur ve yatduğı maḥallde başını sâ'ir (8) cesedinden yüksek olmak vâcibdir tâ ki dimâğı fuḫûl ḳabûl (9) itmeyüp ve fażalâtı dimâğına

sî burnı deliklerine munşabb (10) ola ve ğidâsı olan süd daħı mi' desiniñ ka' rına sühûlet ile (11) münhadır ola ya' nî mi' desiniñ dibine sühûlet ile ine kaçan (12) uykudan uyansa kıma'tını çözerler tâ ki a' zâsı şıkılmağdan (13) kurtulmağ ile istirâhat eyleye ol ħinde gözlerine murzi' ası (14) ikişer üçer kaçtre süd tamlada tâ ki uyku eşnâsında (15) gözlerinde müctemi' a olan mevâddı yaykayup pāk eyleye lâkin (16) ol ħinde kulağına süd gitmekden ğâyet ihtirâz lâzımdır (17) bu ħuşûşı kibâr-ı etibbâ tavsiyye itmişler ve daħı tıfl kundağdan

144a

(1) çözüldükde fażalâtını def' itmek âsân olur ba' zı (2) hatunlar ol ħuşûşdan ğaflet eyleyüp çözmedikleri (3) gibi fażalâtını mündefi' olmasalar inķibâz kıyâs iderler (4) anıñ şöĸbeti bilmek tarîķi ol ħinde tıflı bir sâ' at (5) miğdârı boş komalıdır ki def' idecegi var ise (6) def' eyleye eger andanşoñra daħı inķibâz bulunursa pekligine (7) taķayyüd olunur ve daħı lâyıķ olan oldur ki tıflıñ (8) nevm ve yaķazası ħâlinde aĥvâlin tefakķud ve tecessüs üzere (9) olalar eger tıflıda ħareket ve ıztırâb ve bükâ bulunursa (10) elbetde bedenine yâĥûd nefesine yüregüne eziyyet ħâşıl olmuşdur (11) ol elem nedendir a' zâsından birinde ' âriz olmuş veca' danmı (12) yâĥûd ħarâret ve bürüdetdenmi yâĥûd büre ve sivri (13) siñek ve ğayrı sūzî eziyyetlermi açlığdanmı yâĥûd (14) toķluğdanmı imtilâdan ve süd mi' desinde fâsid (15) olmağdan tıfla ziyâde eziyyet ve tafarruğ ' âriz (16) olduğı ' an-ķarîb zıkr olunur el-ħâşıl neden (17) müte' ezzi' olduğını ma' lûm idinüp def' ile

144b

(1) muķayyed olalar zîrâ tıfl kendüye vâķi' olan eziyyeti (2) i' lâna kâdir olmamağla ħareket ve ıztırâbından (3) elbetde bir şey' den müte' ezzi' olduğına istidlâl olunur (4) ve ma' a-zâlık tıflıñ taķviyyet-i mizâcı içün iki (5) şey' e mülâzemet vâcibdir biri taĥrîk-i laţîf ikinci (6) kâ' ide-i mûsikî üzere tağannî ve elĥândır ki etĥâli (7) uyutmağdan beyne'n-nisvân ' âdet-i câriyyedendir (8) taĥrîk-i laţîf fużulı taĥlîl idüp ħarâret-i ğarîziyye (9) inti' âşa sebeb olmağla aĥlâtı daħı taĥlîl ider (10) ol cihetden dimâğına buĥâr-ı laţîf şu' ud itmekle (11) mûcib-i nevm olur i' tidâl üzere nevm ve istirâhat (12) daħı taķviyyet-i mizâc-ı bedene bâdî olmağın neşv ü nemâsı iz- (13) diyâd bulur i' tidâl üzere bulunan uykuda olan (14) ħâlet eger sinn-i tıfûliyyet ve eger sâ' ir esnân olsun (15) ebdân-ı insâna uykudan ħâşıl olan menfa' at-i sebeb (16) imtidâd-ı ħayât olduğı mafşalât kütüb-i tıbbda esbâb-ı (17) sitte-i zarûriyyeden nevm ve yaķaza beyânında tafşîl olunmuşdur

145a

(1) ammâ ' unf ve şiddet ile şallamayup âheste taĥrîk ideler (2) bâ-ħuşûş ' aķîb-i riđâ' da yaturmuş olalar şaķınmağ gerekdir ki (3) mi' desinde olan süd çalkınup fâsid olmaya (4) ve elĥân-ı mûsikîniñ nefsi-i ħayevânî ile şiddet münâsebeti (5) olduğı içün tağannî ve elĥândan tıfl daħı mütelezziz (6) olmağla nefse inbisât ve feraĥ virüp taķviyyet-i (7) mizâc-ı rûĥa

mü'eddî olur ve hüzün ve ke'âbet ve gâzabını (8) izâle ider ve necm ve istirâhat îrâş idüp in'âş-ı (9) kavî ve her vechle izdiyâd neşv ü nemâsına mü'eddî olur (10) hattâ ol esnâda tahrîk ve telhîni ne miqdâr kabûl iderse (11) aña göre hareket olunup ve ba'dehu zemân riyâzet ve mûsikîye (12) isti'dâdı dağı olmiqdâr ile bilinür didiler ma'lûm (13) ola ki aşlinda elhân-ı mûsikîniñ nefs-i hayevânî (14) ile şiddet münâsebeti ile olduğu cihetden efrâd-ı (15) beşerden mâ-'adâ sâ'ir sem'e kâdir olan hayevânât dağı (16) müte'eşşir ve mütelezziz olmak görünür idi ve lâkin a'del-i emzice (17) olan insândan mâ-'adâsında te'sîri nâdir olup

145b

(1) efrâd-ı nev'-i beşerde kuvvet midir ki sâmi'anîñ kuvvet (2) ve za'fî ve ahlât-ı erbâ'a galebesinden nâşî le'tâfeti (3) ve gîlzet ve keşâfeti muktezâsı üzere te'sîri (4) mütefâvit olup her kes isti'dâdları mertebe mütelezziz (5) olurlar esbâb-ı hâriciyye hissi ile dağı te'sîrinde (6) tefâvüt mu'arrerdir ez-cümle erbâb-ı nücûm i'tibârları üzere (7) deverân-ı felekden bir devrede seb'a-i seyyâreniñ bi-izni- (8) hâlık 'alâ tarîku'l-menâviyye taşarrufları vaktine müşâdefet (9) iden nağamât-i müteneşibeniñ te'sîri gâyetü'l-gâye feraḥ-fezâ (10) olur dirler Üstâdü'l-eṭibbâ olan Ebukrât dünyâ lezzetleri dördür (11) lezzet-i ekl ve lezzet-i şûrb ve lezzet-i cimâ' ve lezzet-i semâ' dır ki (12) nağamât-ı latîfe istimâ' indan hâşıl olur evvelki üç lezzetiñ (13) taḥşîlinde ta'ab ve meşakkât ve keşretinde 'illet ve mazarrat (14) mu'arrerdir ammâ elhân-ı lezîzeniñ keşreti revḥ olur dimiş (15) hükemâdan menkûldur ki kudemâ şıfat-ı mûsikî ve âleti (16) olan mûsikârı mücerred lezzet için vaz' itmeyüp belki (17) cevdet-i hayât ve aña mu'ârin olan menâfi'-i 'adîde için

146a

(1) vaz' itmişler meşelâ anlarıñ zu'mlarınca elhân-ı mü'eşşire ma'bedlerinde (2) hüsni 'ibâdetlerine ve maḥall-i ma'rekede izdiyâd şecâ'atlerine ve haste- (3) lik hâlinde def'-i 'illet ve taḥşîl-i kuvvetlerinde medâr ola elhân-ı (4) mûsikîniñ ve âletiniñ hürmeti ve şıbyân tedbîrinde nisvân (5) 'âdet olan tağannîniñ ibâheti kütüb-i şerîf-i fıkhiyyede ve sâ'ir (6) 'ulûm-i dîniyyede muşarraḥ ve mübeyyindir v'allâhu'l-ḥamd ve'l-minne **faşl-ı** (7) **hâmis** mümkün olduğu şüretde tıflı kendi vâlidesi emzirme- (8) siniñ hüsniyâtı ve emzirmeniñ evkâtı ve çok emzirmeniñ (9) mazarratı beyânındadır riḍâ' ḥuşûşında kibâr-ı eṭibbânîñ (10) tedbîr-i şavâb-pezîrleri mümkün oldukça tıflı vâlidesi (11) emzirmekdir zîrâ vâlidesiniñ südi tıflıñ raḥm-i mâderde (12) iken gıdâsı olan dem-i şamşîñ fazlasından vilâdetindenşoñra (13) ol demiñ cümlesinden müstaḥîl olan aşl-ı gıdâsınıñ (14) cevherine müşâbih olmağın ülfet ve kabûle münâsib olur (15) hattâ anası emzirmesiniñ nef'i beyânında bi't-tecribe taḥşîḥ (16) olunmuşdur ki tıfla 'arîz olan ba'zı eziyyet-i mücerred (17) anasınıñ memesi ucını ağzına almak ile mündefi' olur

146b

(1) ya' nî dahı südden lezzet-yâb olmadın meme ucı (2) ağzına girdiği gibi hafî olan elemi mündefî olur meger (3) veca' -ı şedîd ola ol şüretde emmek ile dahı mütesellî (4) olmaz didiler ve dahı vâcib olan oldur ki evvel emrde (5) çok emzirmeyüp günde iki def' a yâhûd üç def' a ile (6) iktifâ ideler ve def' a-yı vâhidede taḥammülünden ziyâde vir- (7) virmeyüp az az vireler zîrâ vaḳitli vaḳitsiz emzirseler (8) yâhûd def' a çok emzirseler ḳarnında gerilmek ve riyâḥ-ı keşîre (9) hâşıl olup fütûr ve kesel ve kuşmak 'ârız olur ve (10) beyâz tebevûl ider murzî' adan olgüne ḥaṭâ zuhûr iderse (11) tıflıñ mi' desi ḥıffet bulunca degin emzirmeyüp uyutmağa (12) sa'y ideler bi'z-zarûrî emzirmek iktizâ itdükde mu'tâd- (13) ından az emzirüp tedricle 'âdetine getüreler kibâr-ı (14) eṭibbâ-yı müteḳaddimîn ve müte'ahḥirîn idḥâl ğidâ 'ale'l-ğidâ ḥuşûlini (15) bu vechle tebeyyûn buyurmuşlardır ki ğidânıñ mi' dede olan (16) hażmı altı sâ' atden on iki sâ' ate degindir hażm-ı kâmil (17) altı sâ' atı taḳaddüm ve on iki sâ' ate te'ḥîr itmeyüp altı sâ' atdenşoñra

147a

(1) on ikiye varınca mâ-beyninde münhażım olur eḳalli (2) sekiz sâ' atdir diyü ḳayd iderler ol ḳayd hażmıñ eḳalli altı (3) sâ' atdir didiklerine şüreten münâfî görünür ammâ ḳann-ı ğâlib (4) budur ki murâdları za' f-ı hażmdan ve keşret-i ğidâdan ḳaṭ' -ı (5) nażar ekşeriyyâ altı sâ' atı tecâvüz geḳdikdenşoñra eḳalli sekiz (6) sâ' atdir ekşeriyyâ sekiz sâ' atı tecâvüz ider demek ola aña binâ'en (7) on ikiye imtidâdı dahı bulunur kibârıñ bu ḳavlleri (8) bilindükdenşoñra eṭibbâdan geḳinen ba' z ceheleniñ (9) müddet-i mezkûreyi hażm-ı mi' de ile hażm-ı kebediñiñ (10) ikisine şarf itdükleri muṭlaḳ bilmezliklerinden (11) neş'et idüp hażm-ı 'urûḳıyî dahı hażm idenleriñ (12) sözleri mücerred hezeyân ḳabilinden olmağla istimâ'a (13) dahı sezâ degildir pes vâcib olan ol tedbîr tıfl-ı za' ifde (14) dahı ziyâde ri' âyet olunmaḳdır ki her bir emzirmek beyninde (15) ğidâ-yı evvel münhażım olacaḳ zemân mürûr eyleye ol müddetiñ (16) eḳalli sekiz sâ' at olduğına binâ'en yigirmi dört sâ' atde (17) üç def' a emzirmek ile iktifâ tıfla enfa' olduğı

147b

(1) hüveydâ oldu bâ-ḥuşûş evâ'il aḥvâlleri ola zîrâ (2) anlarıñ ḥâlet-i tıfliyyede hażmları za' if olduğı muḳarrer- (3) dir zemâne nisvânı zu' m-ı fâsidlerince keşret ile (4) emzirmekde nef' i' tıḳâd idüp tıfl ḥareket itdikce (5) ve gözin açdıḳca ağzına meme şokup tâ boğazına degin (6) süd ile ṭoldururlar ve ba' zısı dahı maḥallsiz ve münâsebitsiz (7) ğidâ virürler tıfl-ı za' if ekşerîn ḳuşar baḳiyyesi (8) dahı mi' desinde fâsid olmaḳ ile bâṭnen ve zâhiren ince (9) emrâza mü'eddî olur meşelâ ishâl ider ve ḳulağı (10) ve gözi me'lûf olup bedeninde gûnâ-gûn büşûrât (11) hâşıl olur ve şar' ve ümmü's-şıbyân didükleri emrâz (12) 'urûzına bâ' iş olur aşlah-allâh ḥâlihunn Cālînûsdan (13) naḳl olunur ki bir kimesne evlâdınıñ şıḥḥati ve

her vechle (14) mütenāsib a'zā ve ḥüsn simā ve 'avārız-ı bedeniyyeden 'ārī (15) neşv ü nemāsını istid'ā eylese tıflını şib' ve imtilādan (16) ve ağzına nā-münāsibden muḥāfaẓa eylesün zīrā eṭfālīn (17) ekşer emrāzları imtilādan 'arız olur demiştir ve daḥı

148a

(1) her vechle istiḥsān olundığı üzere tıflı (2) vālidesi emzirmek qarār-dāde oldıysa vaẓ'-ı (3) ḥaml ešnāsında veca'-yı şedīd sebebiyle inhīrāf-ı mizācına (4) i'tidāl gelüp ve ol ḥarekāt-ı 'anīfe ızırābından şeverān (5) ve galeyān iden aḥlāṭı sākine ve ḥāmil iken bedeninde (6) müctemi' olan faẓalāt mündefi'e oluncaya degin ğayrı murzi'a (7) emzüre ammā ol daḥı murzi'a ittiḥāz olunmağa sezā ola (8) nitekim faşl-ı ātīde tafşīl ve tevfiḳ olunur tıfla vālidesi (9) südi cümleden ḥayrlı olduğu ve vālidesi emzirmek (10) mümkün olmadığı şüretde murzi'a ittiḥāz olunan (11) ḥatun kerīmetü'l-aşl olan şāliḥātdan olması (12) hakkında Şāhib-i şerīfe şalla'l-lāhu te'ālā 'aleyhi ve sellem ḥazretlerinden (13) daḥı eḥādīş-i 'adīde rivāyet olunmuşdur ez-cümle şerī'at- (14) u'l-islāmda naql olundığı üzere *leyse's-şabī ḥayrun min (15) lebeni ümmihā ve turḍa'hu emrātu şāliḥetu kerīmetu'l-aşl fe'inne (16) lebenu'l-ḥamḳā yu'addehū ve eşeru ḥamḳehā yazharu yevmn* buyurmuşlar şadaḳa (17) Resūl-ullāh **faşl-ı sādīs dāye ittiḥāz olundığı şüretde**

148b

(1) ol dāyeniñ şıḥḥat-ı mizācı ve ḥadāşet-i sinn ḥalk ciheti (2) ve toğurdığı veledin şıfatı ve sâ'ir lāzım olan şürūṭ (3) ve kıyūdı beyānındadır eger tıflın vālidesi şervet (4) ve yesār şāhibesi olduğu şüretde refāḥiye mā'ile (5) olup kendüsi emzirmekden ictināb iderse 'ale'l-ḥuşuş (6) ḥaşekiyān-ı selāṭin şevket-i iktirānıñ übhet ve şānları (7) 'ādeten gevher-i girān-māyelerin āheriñ terbiyye ve riḍā'ına ḥavāle (8) itdikleri ecilden dāye ittiḥāzı iktizā itdiği şüretde (9) yāḥūd veled vücūda getüren ḥatunlar za'flarından yā sūd- (10) leriniñ fesādından nāşī kendüleri emzirmege māni' (11) zuhūr itmekle ğayrı murzi'a ihtiyār olunmaḳ lāzım olduğu (12) ḥālde lāyık olan oldur ki zıkr olunan şürūṭ-ı (13) şemāniyye ma'dūdeye muvāfıḳa murzi'a ihtiyār oluna evvelsi (14) yigirmi beş ile otuz beş arasında olmaḳ lāzımdır ki (15) ol müddet insānıñ zemān-ı kuvvet-i şebāb ve şıḥḥati ve ḥüsni (16) kemālidir şāniyen likāsı gökçek olup boynı kavī ve gögsi (17) vāsi' ve etine ṭolı ve semen ve hüzālde mutavassıta olmaḳla

149a

(1) her vechle i'tidāl-i mizāc ve tenāsüb a'zā ile (2) mevşūf ola şālişen ḥüsnetü'l-aḥlāḳ ve maḥmūde'l- (3) ef'āl olmaḳ lāzımdır zīrā aḥlāḳ-ı ḥüsne mizācın (4) i'tidālne ve aḥlāḳ-ı rediyye i'tidālden inhīrāfına (5) delālet ider pes mu'tedilu'l-mizāc ve ḥüsnetü's-şüre olanların (6) sīretleri daḥı güzel olup beşeriyyet ḥasebiyle 'arız (7) olan ğamm ve ğuşşa ve ḥavf mişilli infi'ālāt-ı nefşāniyye-i rediyye (8) qabūlünden ba'ide olmaḳla 'ale'l-fevr

münfa‘ ile olmazlar (9) ve gāzabdan daḥı ictināb iderler zīrā aḥvāl mizācī ifsād (10) itmekle südi daḥı ifsād ider ve çok vāḳī‘ olur ki (11) aḥlāk-ı rediyye riḍā‘ vesāṭetiyle tıfla daḥı sirāyet (12) idüp dürr-mendiñ ifsād-ı mizācına bā‘ iş olur ve ma‘a- (13) zālīk bed-ḥalk olan murzi‘a sū‘-i ḥilkati sebebiyle şabī (14) emrinde sū‘-i tedbīre mesālike olup terbiyye cihetinde daḥı (15) nāḳışa olur anıñçün Efḍal-i maḥlūḳāt ve eşref-i (16) mevcūdāt medār-ı ḥilkat-ı ‘ālem ve seyyid-i veled-i benī ādem şalla'l-lāhu (17) te‘ālā ‘aleyhi ve sellem ḥazretleri mecnūne ḥatun istirdā‘ından

149b

(1) men‘ buyurmuşlardır Ḥalef bin ‘Abbās Zehrāvī ‘aleyhi'r-raḥme (2) ḥuşuş-ı mezbūrede vārid olan āşār-ı ‘adīdeye binā‘en (3) Kitāb-ı Taşrīfden tedbīr-i mevlūd beyānında murzi‘a (4) aḥz olunan ḥatun ‘aql ve edeb ve seḥā ve ‘iffet ve şıḥḥat (5) ve necdet ile mevşūfe olan ehl-i beytinden olmak maṭlūbdur (6) vālidesiniñ akrabāsından mümkün olursa daḥı efḍal (7) olur didiler anlarıñ taḳrīrleri üzere bed-aşl cevārī (8) aḥzına mesāğ bulunmaz ‘ale'l-ḥuşuş fī zemāninā ‘ādet (9) olduḡı gibi kāfir diyārından henüz gelmiş dīn ve diyānet bilmez (10) ola meger vālidesiniñ ḳarībinden olmak mümkün olursa (11) efḍal olur didiklerine binā‘en fī zemāninā ‘ādet olduḡı (12) üzere ekşer mevṭūāt ve menkūḥātına naẓar ile münāsebet (13) bulunur dinile ammā henüz gelmiş ‘acemī cāriyeler dāye ittiḥāz (14) olunmak efḍal olduḡı ma‘lūm-ı ūlī'l-ārādır rābi‘an (15) memesi miḳdār-ı ṭabī‘isinden küçük ve ziyāde büyük olmayup (16) i‘tidāl üzere ola ‘ızam-ı ṭabī‘ī efḍaldır ki südiñ keşretine (17) delālet ider ve şalābet ve leyyinetden daḥı mu‘tedil olup pek

150a

(1) yumşak ve ziyāde ḳatı olmaya ki her biri i‘tidāl-i mizāca (2) münāfīdır ḥāmisen südi faşl-ı ātīde zıkr olunduḡı (3) üzere ḡidā-yı ceyyide şālīḥ olur evşāf-ı memdūḥe ile (4) mevşūf ola ya‘nī mu‘tedil ve levni beyāza mā‘il (5) ve ṭa‘āmı tatlı ve rāyiḥası ṭayyibe ola ki murzi‘a (6) iḥtiyārında ‘umde olan süd aḥvālidir sâ‘ir murzi‘a (7) emzireceḡi mevlūduñ vilādetinden kırk beş gün (8) yāḥūd iki ay muḳaddem toḡurmuş olup kırk beşden (9) evvel ve iki aydan ziyāde mürūr itmiş olmaya evvelki (10) şūretde nifās ḥālī olmaḡla mizācī za‘īf ve südi (11) müteḡayyir olur nitekim zıkr olundu iki ay mürūrındanşoñra (12) vilādeti zemānı ba‘īd olmaḡla ṭabī‘atıñ süd tevlīdine (13) ‘ināyeti ḳalīl olup südi daḥı az olur iḥtimāldir (14) ḳıvāmı daḥı müteḡayyir olup ḡalīz ḥāşıl itmiş ola (15) südiñ ḳıvāmı ve rikḳat ve ḡılzeti faşl-ı ātīde zıkr olundu (16) sābi‘en toḡurduḡı veled erkek ola yāḥūd erkek (17) toḡurmaḡa mu‘tade olmuş ola zīrā mevlūduñ erkek olması

150b

(1) vālidesiniñ ḥarāret-i ḡarīziyyesi vāfire ve ḳuvāsı ḳaviyye (2) olduḡına delālet ider ol cihetinden dem-i ṭamşı (3) daḥı nazīc ve ceyyid olup südi i‘tidāle ḳarīb (4) olur şāminen

müddet-i tabî' atda toğurmuş ola ki (5) yedinci ayda yâhūd toğuz ay temāmından soñra olmağ (6) üzere muḳaddemā beyān olunmuşdı ol şüretde südiñ (7) cereyānı tabî'î olmağla ahlāt-ı fāsideden 'ārî olur (8) ve dağı düşürmüş ve düşürmege mu' tade olmuş olmaya (9) zîrā ol şüretde vāki' olan saḳṭ rahmiñ sū'-i mizācına (10) delālet ider memeleriñ dağı rahimle iştirāke olmağla sū'-i (11) mizāc memelere sirāyet eyleyüp südi ifsād ider (12) **faşl-ı sābi'** eger vālide ve eger dāyesi sūdleri (13) **keyfiyyet ve kemmiyyet cihetiyle ḥālîş olup ğıdāya şālîḥ** (14) olmağla **muhtāc olmağın südiñ eşnāfi ve memdūḥ** (15) olan **evşāfi beyānındadır** şurrāḥ-ı Kānūn 'ale'l-ḥuşuş (16) 'Allāme 'aleyhi'r-rahme muṭlaḳ lebeni keyfiyyet ve kemmiyyet i'tibārı (17) ile ta'dād idüp otuz altı nev'e taḳسیم ve envā'-ı mezkûre-

151a

(1) den memdūḥ olan kısmını bu vechle tebeyyün ve terķim ider ki (2) murzi'anıñ südi şundan ḥālî degil yā ḡalîz yā raḳîḳ (3) yâhūd mutavassıtu'l-ḥāl olur bu teḳādîr üzere ol sūd (4) yā ḳalîl yā keşîr yâhūd mutavassıṭ olur pes ucu uca zamm (5) eyledik toğuz oldı bu toğuz nev' den her biri yā kerîḥ- (6) ü'r-rāyiḥa ola yā olmaya bu taḳdîrce on sekiz olur bu on (7) sekiz nev' den her biri yā ṭayyibü't-ṭa' m ola yā olmaya ya' nî (8) acı ve ṭuzlı ve ekşi olmaya ki mütevellid olduğı (9) ḳanun tağayyüruna delālet ider bu taḳdîrce otuz altı (10) nev' e bālîḡ olur envā'-ı mezkûreden fāzıl ve maḳbûl (11) olan sūd oldur ki muḳaddemā zıkr olunduğı üzere miḳdārında (12) ve ḳıvāmında mutavassıṭ olup rāyiḥası ve ṭa' mı ṭayyib-i mezkûrdan (13) mā-' adası redî ve ğayr-i tabî'î olmağla mu' āleceye muhtāc olur (14) zîrā muḳaddemā zıkr olunduğı olur murzi' a ihtiyārında 'umde (15) olan sūd aḥvālidir çok olur sinni tâze ve bedeni (16) şaḥîḥ olan ḥatunuñ memesi za' ifu'l-mizāc olmağla südi (17) ifsād idüp ol tıfla ğıdā olmağla şālîḥ olmaz

151b

(1) ve ba' z za' ife ḥatunlarıñ memeleri ḳaviu'l-mizāc bulunup (2) leben-i şālîḥ mütevellid olur ol ecilden südiñ aḥvāline (3) ihtimām lâzımdır ki redā'eti ne cihet ile olduğı (4) ma' lûm idinüp aña münāsib tedbîre sa'y olunur pes murzi' a- (5) nıñ südi evşāf-ı memdūḥe ile mevşûf bulunduğı (6) şüretde levn cihetiyle redî olduğı eger şiddet ile (7) beyāz ve raḳîḳ olursa balğamıñ keşretine ve südiñ 'adem-i (8) nuzcına delîldir siyāḥ olursa bürüdet ve sevdāviyyete (9) delālet ider yeşil olursa sevdānıñ keşretine yâhūd (10) bürüdet cihetiyle ḳanıñ muncemid olmasına yâhūd nuzcıñ (11) çig ḳalmasına ile pek pişmesi beyninde ihtilāfına (12) delālet ider sarı olursa safrānıñ keşretine delālet (13) ider ve kırmızı olması kuvvet-i muğayyereniñ dem-i müsta' iddi (14) lebene istihālesinde 'aczine delālet ider ḡāhî kuvvet-i muğayyereniñ (15) 'aczi ḳan bedende ḡāyet çok olup fi'l-i tabî' ata 'işyān (16) itmekle lebene ihāle idemediginden nāşî kendi renginde (17) cereyān itmekle kırmızı olur keşret-i dem ḡulāmiyetden ma' lûmdur

152a

(1) levn cihetinden m̄a-‘adā rāyihāsı daḥı ʔayyibe olup ekşiligi (2) ve ‘ufūneti olmaya ki südiñ ekşiligi ve dil buran olduḡı (3) balḡam ve sevdā mişilli ḥılt-ı bāridiñ ḡalebesine yāḥūd ḥarāretiñ (4) kuşūrına delālet ider ve tuzlı daḥı olmaya ki mirre-i sevdā- (5) ya muḥālaṭa balḡam ḡalebesine delālet ider ve ekşi daḥı olmaya ki (6) balḡam-ı ḥāmize yāḥūd sevdā-yı ḥāmize delālet ider ve murzi‘a- (7) niñ memelerinde südiñ miḡdārı ḡalīl olmayup keşir ola (8) ve müteşābihu'l-eczā’ olup muḡtelifu'l-eczā’ olmaya ya‘nī kesilmiş (9) südiñ olmaya ki ṭabī‘atıñ fi‘li müteşābih olup eczā’-yı mādde (10) daḥı nuzc ḡabūlünde müteşābih olmuş olur kıvāmı daḥı mu‘tedil (11) olup raḡiḡ seyyāl olmaya ve ziyāde ḡalīz ve cūbnī olmaya (12) ya‘nī şu gibi raḡiḡ ve penīr gibi ḡalīz olmaya ve göbegi daḥı (13) çok olmaya ki keşret-i riyāḥa delālet ider ḡāḥice ifrāt-ı (14) ḥarāretten nāşī lebene cefāf gelüp ilik gibi çıkar ‘alāmet (15) ve ‘ilācı emrāz-ı murzi‘ada zikr olundu kıvāmda tecrube- (16) si tırnaḡ üzerine saḡmaḡ ile olur saḡdurup tırnaḡı (17) bir ṭarafa egeler eger sür‘at ile seyelān iderse raḡiḡ ve itmezse

152b

(1) şehīn ve ḡalīzdir bir tecribesi daḥı sırça içine (2) saḡup üzerine bir miḡdār mür-i şāfī koyup parmaḡ ile (3) taḥrīk ideler penīrlimi yoḡsa şulımı ma‘lūm olur maḡbūl (4) olan ṭarafeyn müsāvī olmasdır ‘Allāme-i Şīrāzī (5) kıvām tecribesinde bir şişeye bir miḡdār sūd taḡtīr olunup (6) bir gice ḥālī üzerine terk ideler eger raḡiḡi şehīninden (7) çok bulunursa raḡiḡ ve mā‘ī ve eger ‘aksi bulunursa (8) ḡalīz ve cūbnī ve eger müsāvī bulunursa mu‘tedilu'l-kıvām- (9) dır dimişler bundanşoñra ma‘lūm ola ki cumḥūru'l-müteḡaddimīn (10) eṭibbā ve müte‘aḡḥirīn nisvāniñ ve sā’ir cevvi hayevānātıñ sūdleri (11) ḡanlarından mütevellid olduḡında müttefīḡlerdir ki ḥayz (12) ḥuşuşında ve ḥılḡat-ı cenīn aḥvālinde ve sā’ir mevāzi‘a (13) elbetde ḡandan mübeddel olduḡını taḡrīḡ ve taḡḡiḡ (14) itmişlerdir ve ol ḥuşuşda ṭıbben vārid olan (15) i‘tirāzātı yine ṭıbben men‘ eyleyüp vūcūh ile cevāblar (16) virmişlerdir ez-cümle murzi‘ātdan biriniñ ḡarnı aç (17) olduḡı ḥinde memelerinde sūd bulunmayup ṭa‘ām virse

153a

(1) iştihāsı üzerine ekl itdiginden şoñra zemān-ı inhizām (2) mürūr itmedin memelerinde sūd nümāyān olur ba‘zı murzi‘anıñ (3) ‘aḡīb-i ekinde zuḥūr ider eger sūd ḡandan ḥāşıl ola idi (4) muḡaddemā tafşīl olunduḡı üzere ednā mertebe altı sā‘at (5) mürūrındanşoñra zuḥūra gelür idi zīrā ḥazm-ı mi‘deniñ (6) eñ az müddetinde ḡıdā mi‘dede münḥazım olduḡdanşoñra (7) keylūsı cigere çekilüp anda tekrār münḥazım olduḡda ḡan (8) ḥāşıl olsa gerek pes aḥvāl-i mezkūre südiñ ḡandan (9) ḡayrı gelür ḡıdādan daḥı tevellüdi müstelzim olur diyü (10) vārid olan i‘tirāza birkaç ḡüne cevāb virmişlerdir (11) ammā ṭabī‘at-ı fi‘line ḥavāle ile

verdikleri cevâb tab‘a (12) yakındır ol cevâb-ı bâ-şavâbîñ hâşılı buña hallâk-ı cihân- (13) âferîniñ cellet-i kudretine ebdân-ı hayevânâtta vedî‘a eylediği (14) tabî‘at ile müsemma olan kuvvet ki ıstılâh-ı etibbâda kuvvet-i (15) münşe‘ât hıfz-ı kemâlât mâhî fîh ile ma‘rûfdur ol (16) kuvvet bi-izni-hâlık bulunduğı bedenîñ dâ‘imâ kemâletini hıfza (17) sa‘y ider murzi‘ a-yı mezkûre huşuşında ol murzi‘ anıñ kendi

153b

(1) bedenine lâzım olan ğıdânîñ muhâfazası mühimm olmağla karnı (2) aç olup mi‘desinde ğıdâ bulunmadığı şüretde tabî‘atı buhl (3) idüp memeler tarafına kan göndermez ammâ mi‘desine ta‘âm (4) vâşıl olduğu gibi buhl ve zinneti şehâvete mübeddel olmağla memeler (5) tarafına kan îşâl ider ba‘de‘l-ecl sūd zâhir olduğunıñ (6) ‘illeti oldur dimişler ve lâkin Qur‘ân-ı bâhirü‘l-bürhândan sūre-i kerîme-i (7) Nahilde *ve inne leküm fî‘l-en‘âmi le‘ibraten nusķiküm mimma fî buṭūnihi min beyni* (8) *ferşin ve demin lebenen ḥālîşan sâ‘iğan lişşâribîn* buyurıldığı südiñ (9) ebdân-ı hayevânâtta hażm-ı mi‘didensoñra hâşıl olan keylūs (10) cigere varup kan olmazdan muḳaddem ferş ile dem beyninde (11) olan mādde-i laṭîfe keylūsdan huşûle geldiği müş‘irdir hattâ (12) mesferü‘t-tenzîl ve mübeyyinü‘t-te‘vîl ibn-i ‘amm-ı Resûl-ullâh ‘Abdullâh (13) ‘Abbâs raḍiyallâhu te‘âlâ ‘anhümâ ḥazretlerinden mervîdür *enne‘l-behiyyehu* (14) *izâ a‘telâkat ve antenecu‘l-‘alef fî kürşihâ kâne esfelehü ferşen* (15) *ve avseṭhü lebenen ve i‘lâhü demen* ya‘nî dişi olan hayevânât (16) kaçan ‘alef karınlarında ve bağırsaklarında munṭabıl olsa ol ba‘zı (17) mertebe münhażım olan maddenîñ esfeli ya‘nî aşığı gideni

154a

(1) ferş olup maḳ‘adında mündefi‘ olur ve i‘lâsı ya‘nî cigere (2) gideni kan olup a‘zâsına ğıdâ olur ve evsatı ya‘nî (3) anlarıñ beyninde vasaṭu‘l-hâl olanı memelerine çekilüp sūd olur (4) buyurdıkları dahı anı mübeyyindir hâl bu minvâl üzere iken kibâr-ı (5) müfessirîn naşş-ı mübîni yine ıstılâh-ı etibbâ üzerine tefsîr eyleyüp (6) kâ‘ide-yi muḳannen-i ṭibba ircâ‘ eylemişler ez-cümle Beyzâvî ‘aleyhi‘- (7) r-raḥme ḥazret-i İbn ‘Abbâs rivâyetini naḳl itdüldensoñra (8) *ve li-‘illetihi enne şaḥḥe felmurâdu enne avseṭhü yekün māddeṭü‘l-leben* (9) *ve i‘lâhu māddeṭü‘l-dem ellezî ya‘zîu‘l-beden lânehâ lâyetekavvenân* (10) *fî‘l-kürşî* ya‘nî İbn ‘Abbâs ḥazretlerinden naḳl olunan (11) rivâyet şaḥîḥe ise recâ olunur ki murâdları keylūsîñ (12) evsatı südiñ māddesi ve i‘lâsı ol hayevânîñ bedenine (13) ğıdâ olan kanıñ māddesi demek olur zîrâ sūd ile (14) kan karında ve bağırsaklarda tekevvün itmezler belki ciger kuvvet-i (15) cāzibesı ile ol keylūsîñ laṭîf ve şâfiyetini ferşden (16) idüp kendine cezb itdüldensoñra cigerde olan (17) hażm-ı şānîden hâşıl olur diyü muḥtâr-ı kibâr-ı etibbâ üzere

154b

(1) takrîr eyleyüp ba' dehu ve min tedebbür şun'-ullâh te'âlâ fî ihdâs- (2) u'l-ahlâṭ ve'l-elyân ve a'dâd-ı şufârḥâ ve mecârîḥâ ve'l-esbâb- (3) u'l-mevlide lihâ ve'l-ḳuvâu'l-mutaşarrîfâ fihâ külli vaḳt 'alâ mâ yeliḳ (4) bihi ıztırâliyu'l-iḳrâr bikemâl ḥikmete ve tenâhî raḥmete dimişler (5) beyz-ullâh veche fî'd-dâreyn **faşl-ı şâmin** murzi'anîñ (6) lâzım olan tedbîrleri ve südleri kıllet ve redâ'et (7) cihetiyle fâsid olduḡı şüretde mu'âleceleri beyânında- (8) dır eger vâlide ve eger murzi'a şerâit-i mezkûre-i memdûḡe ile (9) mevşûf olursa evvelâ vâcib olan ġidâsına taḳayyüd (10) olunmaḡ lâzımdır ki isti'mâl eylediḡi aṭ'ime ceyyidü'l-ġidâ ola (11) ḡâliş buğday etmegi ve ḡanderûs didikleri buğday etmegi (12) ola ki aña ḡıñta-i Rûmî daḡı dirler Türkcesi muḡtelefün-fîh- (13) dir ba' z diyârda siyez ve ba' z diyârda gernik ve ba' zı diyâr- (14) da çatalca dirler Şeyḡ-i re'îs müfredât beyânında el-mâhiyyetü (15) hüve'l-ḡıñtau'r-Rûmî diyüp ġidâsı ḡâliş ḡıñta ġidâsında (16) ebred ve eḡalldır ma'a-zâlik ceyyiddir dimişler ve etlerden ḡuzı

155a

(1) ve oḡlaḡ eti ve semiz ṭavuk ve dürrâc ki süḡlin didikleri (2) ḡuş olduḡı eşaḡḡdır ve semiz piliç çorbaları ve nîm-birişt (3) yumurda şarısı isti'mâl itdüreler ve balıḡ envâ'ından (4) şaḡîr ve ṭârî olup eti müte'affin ve ḡatı olmayan nev' i münâsibdir (5) ve buḡûldan marul anlar içün ḡüzel ġidâdır bûrânîsi (6) ve şalatasını isti'mâl ideler ve levz-i muḡaşşer ve funduḡ (7) ve fustuḡ içleri daḡı memdûḡdur ve her vechle refâhiyyete (8) sa'y olunur ef'âl-i meşâḡḡeden ve infi'âlât-ı nefsâniyye (9) ve rediyyeden muḡâfâza ideler ve buḡûldan circîr ve ḡardal (10) ve bâdrûc mişilli şey'lerden ihtirâz-ı umûreler ki anlar (11) südi ifsâd itdüklerini kibâr-ı eṭibbâ taşriḡ itmişler- (12) dir ve na'nâ' ve kerefs daḡı çendân münâsib olmadıḡı (13) kerrâtle zıkr olundu ve mücâma'atdan müberrâ gerekdir zîrâ (14) cimâ' ḡayz ḡanını taḡrîke bâdî olup lebeni ifsâd ve miḡdârını (15) taḡlîl ider 'ale'l-ḡuşuş gebe ḡalursa emzirdiḡı tıfla (16) ve toḡuracaḡı cenîne zarar-ı 'aẓîm ṭârî olur zîrâ (17) ḡanıñ laṭîfi ġidâ-yı cenîne mutaşarrıf olup tıflıñ

155b

(1) ġidâsı nâḡış ḡalur mutaşarrıf olana daḡı nâḡış olmaḡla (2) cenîne fâ'ide virmez ikisine daḡı zarar-ı 'aẓîm terettüb ider oldaḡı (3) kerrâtle zıkr olundu bedeninde fazla olan ruṭûbet (4) ṭarafeyne kifâyet ider ṭabî'at şâhibesi murzi'a bulunmaḡ (5) ṭarîḡini eṭibbâ yazmadılar eger südleri evşâf-ı mezkûre ile mevşûfe (6) olmayup ıztırârî irzâ' iḡtizâ iderse yâḡûd südleri (7) memdûḡ iken li-'illetihi levn ve ḡivâmı ve ṭa'mından birine taḡayyür ṭârî (8) olursa zîrâ murzi'anîñ südi her bâr bir ḡarâr olmayup (9) tefâvüt ve taḡayyür ḡabûl ider ol eşnâda bi'z-zarûrî (10) ıslâḡına sa'y idüp ḡâ'ide-i ṭıbb üzere tedbîr ihtimâm (11) ideler ol ḡuşuşda iki vechle tedbîr lâzımdır biri (12) memdûḡ olmayup redî olan süd ne vechle virilür (13) aña taḡayyüd oluna ve biri murzi'anîñ mizâc ve aḡlâṭını (14) ıslâḡa sa'y ideler ki aḡlâṭıñ şalâḡı südiñ şalâḡına (15) mü'eddi olur pes emzirmek ḡuşuşında tedbîr budur ki (16)

eger südi ġalīz ve kerihūr-rāyiha olursa şavāb (17) olan memeyi tıflıñ ağızına virmek ile emzirmeyeler belki

156a

(1) bir kâseye şağup bir miqdār zemān terk ideler tā ki (2) hevā südiñ rāyiha-i redisini gidere ba' dehu içüreler eger (3) südiñ harāfeti ya' nī dil buranlığı yāhūd şiddet üzerine (4) harāreti bulunursa şavāb olan aç karna emzirmemektir (5) zīrā açlık harārete şeverān virmekle südiñ harāfet (6) ve harāretini arturur südi ġalīz olduğı şüretde (7) murzi' anıñ kendüsine tedbīrde sikencebīn büzūrı içürmege (8) müdāvemmet ideler ki fūdenec ve zūfā ve hāşā ve sa' ter mişilli (9) mülattıfāt ile tabh olunmuş ola eczā'-yı mezkūre ahlāt-ı (10) ġalīze taltīf itmekle lebeniñ i' tidālını icāb ider uşul (11) şarābınıñ dağı bu bābda nef' i ' aẓīmdir ve buķūldan helyūn (12) ve şalgam ve rāziyāne ve hindibā ve hubūbdan nohūd ve baķla (13) ve ağıdiyeden piliç ve guguk ve dürrāc ile pişmiş çorbalar ki (14) dārçīn mişilli ebāzīr-i hārre ile perverde olmuş ola (15) Şeyh-i re'īs tranç nāmına bir balık yazmış Erciyes kurbında (16) Ahlāt Deñizinden olurlar ve tuzlayup sâ'ir diyārlara (17) götürürler bir qarış miqdārı küçük olur imiş iyüsi

156b

(1) eski olanıdır hārre ve yābisdir ammā tab' ı telyīn ider egerçi (2) ve kalīlen isti' mālī hummā-ı rib' de sevdāyı taltīf ider (3) egerçi tıhāle muẓırrdır ammā yağ anıñ muşlihi olur murzi' a (4) huşuşında ġāyet nāfi' dir edhān ile tabh ve terbiyye olunup (5) isti' māl itdüreler dimişler ve murzi' anıñ ta' āmında biri eksik (6) olmayup eşnā-i ta' āmda bir miqdār isti' māl eyleye ve ġāhice (7) bi-hasebi'l-iktizā yalnız ısıcaķ şuyula yā sikencebīn ile kuşdura- (8) lar ve mu' tedil riyāzete müdāvemmet ideler ya' nī dā' imā ev içinde (9) oturmaya ġāhice hareket eyleye hıfz-ı şihhātda beyān (10) olunan riyāzete müdāvemmet ideler ve memeleri üzerine (11) mülattıfāt süreler tā ki südiñ ġılzetini taltīf eyleye (12) ez-cümle fūdenec zūfā hāşā ve sa' ter cümlesi yāhūd ba' zısı (13) aħz ve saħķ olunup bir miqdār za' ferān yāhūd sünbül zamm (14) ideler ve ısıcaķ şu ile kavurup kettān bezi ile (15) memelere zımād ideler eger murzi' a hārre'l-mizāc olursa (16) her şabāh sikencebīn-i sāzec virüp mehmā-emken müberridātla (17) tedbīre taķayyüd ideler eger südi raķīķe mā' il olursa

157a

(1) refāhiyyetine sa' y idüp riyāzetinden men' ideler ve ġalīz-i (2) dem hāşıl ider ġıdālar virüp ziyādece uyutmağa (3) ihtimām ideler eger südi kerihūr-rāyiha olursa bu eşnāda (4) murzi' aya südi tayyib idici ġıdālar virilmek lāzımdır ki (5) ta' āmına dārçīn ve maştaķi mişilli laţif koķulı şey' ler zamm idüp (6) lisān-ı şevr şuyı ve gül şuyı mişilli müferrih şular ile memdūh (7) müşelleş ve erbābından olursa şarāb-ı reyhānī vireler ve lākin (8) muharremāt ile mu' ālece kânūn-ı şerī' at-ı muţahhariye nā-muvāfık (9) olmağın isti' mālinde

bir vechle nef' mülâhaza olunmaz ancak zemânda (10) ekşer murzî'a cevârî kısmında olmağla mu'tâd-ı kadîmlerine muvâfaqat (11) irtikâbı kavâ'id-i tıbbî maḥmûl olmuş olur ammâ müşelleş şer'î (12) isti'mâlinde be'is yokdur eger südi az olursa kıllete sebep nedir (13) anı te'emmül ideler sū'-i mizâc-ı ḥârr bulunduğî taḳdîrce ol sū'-i mizâc (14) bütün bedende mi yoksa yalnız memelerinde mi ṭabîb-i ḥâzık anı 'alâmâtından (15) idrâk ider ammâ memeniñ sū'-i mizâc-ı ḥârrı yalnız yapışmağla ḥiss (16) olunur ve anıñ sū'-i mizâc-ı mādde ḥabsî ile kıllete sebep olamaz belki (17) süde mübeddel olmak için gelen kanı ifsâd itmesi ile kıllete

157b

(1) mü'eddî olur ammâ üzerinden ba'z müberridât tılâ itmekle mündefi' (2) olur nitekim 'an-ḳarîb emrâz-ı şedyde zıkr olunur eger sū'-i mizâc-ı ḥârr (3) bütün bedende bulunursa keşk-i şa'îr ve ısfanâḥ ve dahı bunlar emşâli (4) bâridu'l-mizâc ḡdâlara müdâvemet itdüreler ve eger sū'-i mizâc-ı bâriden (5) neş'et itmiş ise düstûr-ı sâbık üzere tefahḥuş olup ağdiye (6) ve eşribeden müşahḥinât ile müdâvemete taḳayyüd olunur (7) ve eger süddesi ve yâḥûd ḳuvvet-i câzibesiniñ za'fı bulunursa (8) ḡdâsında ḥarârete mâ'il laṭîf ve müfettiḥ devâlar ziyâde olunur (9) hindibâ ve helyûn ve'r-râziyânec ile perverde olmuş zîrbâc (10) ve sikkâc gibi eger kıllet-i lebene sebep memelerin câzibesi (11) za'fından ise ḳuvvet-i câzibiye imdâd için memelerin (12) altında ḳurı şîşeler uralar ammâ 'unf ve eziyyet ile (13) olmayan zîrâ memelere yakın laḥm-ı rıḥv üzerine ḳuru şîşe (14) yapışıldıkda çok kerre ḳopmasında 'usret çekilmiştir 'ilâc-ı (15) ḳavîsi şîşeniñ ağzı tarafına tenkâr mişlî şey' ile (16) ḡâyet ısıcak sürmekdir ki içinde maḥbûs olan hevâ (17) taḥlîl itmekle ḳopar yoksa el-'ıyâzu billâh te'âlâ teverrûme

158a

(1) sebep olur bu dahı ma'lûm ola ki keşret-i menî ḥâşıl (2) iden her devâ ve her ḡdâ südi dahı çoğaldır ve kılletine (3) sebep olan eşyâ' südi azaldır eger südiñ azlığı murzî'a- (4) niñ kıllet-i ḡdâsından neş'et itmiş ise ḡdâsını mizâcına (5) muvâfaqat ile tekşîr idüp evvelâ ḥarâret bulunduğî (6) şûretde arpa çorbası ve bârid şey'ler ile ma'mûl çorbalardan (7) ve buḳûldan münâsib olan ḡdâlar ve luḥûmdan ḥafîf ve laṭîf (8) olanları isti'mâl itdüreler bürûdet bulunduğî şûretde (9) kezâlik münâsibleri ihtiyâr oluna ve ḡdâsı râziyâne köki (10) ve tuḥmı yâ şibt tuḥmı yâḥûd çörek otı ile ṭabḥ olunmak dahı (11) nâfi'dir ḳana leṭâfet virüp memelere işâl ider erbâb-ı (12) tecrîbe şaḡlur ḳoyun ve keçi memelerini pişürüp yidürmek (13) müşâbehet cihetinden yâḥûd bi'l-ḥâşşa lebeniñ keşretine mü'eddî (14) olur dimişlerdir bu dahı Şeyḥiñ taḳdîri üzere mücerrebâtıdan (15) olmak üzeredir ki hemzeniñ ve rânıñ fetḥalarıyla aramine[?] didikleri (16) böcek ḳurusından yâḥûd pāk yirden aḥz olunmuş ḳurumuş (17) yir şoḡulcanından ḳanḳısı ele girerse saḥḳ idüp her gün

158b

(1) bir dirhemini arpa şuyı ile içürmege müdâvemet ideler (2) tekşîr-i lebende bi'l-hâşşa nef'-i 'azîmi müşâhede olunur ve memelerini (3) dağı çok çok oğmak dağı süde keşret virür bu terkîb dağı (4) Şeyh-i re'îsin muhtârıdır bezr-i şibt otuz dirhem bezr-i l-handeķûķ ya'nî (5) kara yonca tuhmı ve pıraşa tuhmı her birinden onar dirhem bezr-i lü'lü' hulbe ve bezr-i (6) hulbe yigirmişer dirhem bunlar saħķ olunup kifâyet miķdârı râziyâne (7) 'uşâresi ve 'asel ve semn-i baķar ile mezc olunup içüreler Hâcî Paşa (8) merhûmun tekşîr-i leben için devâ-i nâfi' 'add itdikleri terkîbdır ki (9) zıkr olunur şıfatı şalgam tuhmı turp tuhmı pıraşa tuhmı nohûd otı (10) râziyâne tuhmı circîr tuhmı cümle 'ale's-seviyye aħz ve saħķ olunup (11) berâber-i sükker ile sefûf olunur miķdâr-ı isti'mâl üçer dirhem (12) aħşam ve şabâh isti'mâl itdürüp üzerine tâze sağılmış keçi (13) koyun südi içüreler bu güne müdâvemetiñ tıbben menâfi' i sâbit (14) olduğundan mâ-'adâ sehlü'l-me'âhiz olmağla her kese tedâriki (15) âsân olup nef'-i 'âmm olsun için taħşîlinde 'usret olmayanları (16) ihtiyâr olundu kaçan murzi'anıñ südi mâ-yenbağiden (17) keşîr olsa dör[t] vechle zarûrı muķarrerdir didiler evvelâ

159a

(1) tıfl kemâ-yenbağî ğıdâlandığından mâ-'adâsı memelerde (2) muhtebeş kalmağla berd-i hâricî işâbetden nâşî fâsid (3) olup eziyyete mü'eddî olur şâniyen maddesiniñ (4) miķdârı keşîr olmağla harâret bedeni ğamz idüp (5) burdğından nâşî 'alâ-mâ-yenbağî süde ihâle idemez (6) sâlişen yahtemildir ki çokluğundan nâşî tıfl taħammülünden (7) ziyâde emmek ile muķaddemâ zıkr olundığı üzere nakħ (8) ve qarâķır ve sâ'ir 'ilele mü'eddî olur râbi'an miķdârı (9) keşîr olmağla memelere gerilmek virüp ol cihetden müte'ellim (10) olmasına bâ' iş olur nitekim emrâz-ı sedy faşında (11) tafşîl olundu pes süd mâ-yeliķiyeden keşîr olup (12) fâ[si]de mü'eddî olursa ğıdâsını taķlîl ideler (13) ve yidürdükde az ğıdâ hâşıl ider ta'âmlar vireler ki (14) süde nuķşân gele ve her ğıdâ ve devâ ki menî taķlîl eyleye (15) südi dağı taķlîl ider bu âna deĝin yazduğı (16) üzere tefahħuş ve taķayyüd oluna ve iķtizâ iderse faşd (17) ideler ve memeler üzerine ve gögsine südi az idici zımâdlar

159b

(1) uralar kemmûnı döĝüp sirke ile gögsine ve memelerine (2) zımâd ideler lebni taķlîl ider ve bu taķlîl için yazılan (3) devâlarıñ dâye ittiħâz iden hatunlara dağı nef' i olduğıçün (4) lüzûmı olduğu muķarrerdir zîrâ anlarıñ südlerini (5) kesmege muhtâcdır tâ ki memeleri 'illetden sâlim ola bu sefûf (6) lebni kať itmek için Hâcî Paşanıñ muhtârıdır şıfatı (7) bezr-i bâderencbüye bezr-i fencengüş her birinden otuz dirhem (8) sezâb-ı yâbis marul tuhmı 'ades-i muķaşşer her birinden on (9) beşer dirhem cümlesi aħz ve saħķ olundıķdansoñra berâber-i (10) sükker ile sefûf olunup aħşam ve şabâh üçer dirhem (11)

isti' māl ideler kaçan murzi' aya süd aḥvāli için mu'ālece (12) içürmek ve südi taḡayyür ider devā yidürmek iktizā eylese (13) yāḥūd mizāc-ı redī 'arız olsa yā 'illet-i mü'ellime yāḥūd (14) ishāl yā ihtibās vāḳi' olsa muḡaddemā birkaç def' a tenbīh (15) olduğu üzere lāzım olan ol 'ileli def' idince (16) tıflın riḡā' ını āḡer murzi' a ḡavāle itmektir kezālik (17) murzi' aya ḡavī devālar içürmek iktizā eylese devānıñ

160a

(1) te'sīri mündefi' olunca yine riḡā' dan fāriḡe olmak (2) lāzımdır ve kezālik ḡayz gördükde daḡı āḡere ḡavāle eylemek (3) lāzımdır zīrā dem-i ḡayz müteḡarrık olduğda mādde-i lebene muḡtelit (4) olmaḡla südiñ rāyiḡasını ve ḡa' mını ifsād idüp miḡdārını (5) daḡı taḡlīl ider anıñçün murzi' a cimā' dan daḡı memnū' dır ki (6) cimā' ḡayzı ve raḡmi taḡrīk itmekle müfside-i mezkūreye mü'eddī (7) olur gebe ḡaldığı şüretde ise ḡarafeyne işābet ider (8) zarar muḡaddemā zıkr olunmuş idi **faḡl-ı tāsī' etḡālīñ tafşīlen** (9) terbiyye ve tedbīrleri ve müddet-i riḡā' ları ve tedrīc ile ḡa' āma (10) alışdırmanıñ ve südden kesmeniñ evḡatı ve nūḡūz ve ḡıyāma (11) isti' dādları maḡallinde taḡrīkleri aḡvāli beyānındadır ma' lūm (12) ola kim emr-i riḡā' da ecved olan tıfl her şabāḡ uyḡudan (13) uyandıkda ibtidā' en bir miḡdār bal yaladup ba' dehu emzūreler (14) kibār-ı eḡıbbā tıfla virilen ' aseliñ miḡdārını bir mil' aḡa olmak (15) üzere ḡayd iderler mil' aḡa Ḥacı Paşa merḡūm taḡrīḡi üzere ' aselden (16) dört mişḡāl ve sā' ir edviyeden bir mişḡāle dirler pes tıflıñ (17) ruḡūbet-i faḡliyyesi teşḡine ve tecfīf ve cilāya muḡtāc olmaḡın

160b

(1) Ḳur' ān-ı bāhiru'l-bürḡānda *fīhi şifā'u'n-nās* ile mevşūf (2) olan ' asel-i muşaffādan her şabāḡ dört mişḡāl miḡdārı (3) isti' māl itdürülmek her vech ile elyaḡ ve evlā oldı (4) ve daḡı murzi' anıñ üzerine vācibdir ki tıfl uyḡudan (5) uyandığı gibi aḡzına meme virmeye belki bir miḡdār taḡrīk ide (6) yāḡūd beşiginden çözüp ḡaldırdıkdanşoñra vire ki temām-ı (7) uyḡusu açılmış ola ḡattā ol maḡallde ḡable'r-riḡā' bir miḡdār (8) tıfla aḡlaması nāfi' dir didiler ve daḡı murzi' aya vācib (9) olan her emzirdikde ' ale'l-ḡuşuş şabāḡlarda ibtidā' en memesini (10) birkaç def' a uḡrāda ḡaḡup ba' dehu aḡzına vire ki meme içinde (11) ve oña ḡarīb olan maḡallde tekeşşūf ve tecbīn iden süd mündefi' (12) olup gerisinden ḡālīş süd geze zīrā meme ucında bulunan (13) süd ḡarr ḡabī' atdan ba' id olmaḡla ḡılzet ve tecemmüd taḡşīl (14) ider ve yāḡūd ol süd aşlında raḡīḡ olduğu ecilden ol (15) maḡalle cereyān itmekle ḡulūşdan ba' id olmuş olur bā-yı vech-gān (16) ol güne elbān-ı ümmiyye şālīḡ olduğu zāḡir ve nūmāyāndır (17) ol ecilden evvelā birkaç def' a yabāna ḡaḡup andanşoñra

161a

(1) tıflıñ aḡzına vire ve daḡı vācibdir ki eli ile memesini (2) şıḡıvire tā ki tıflıñ şiddet-i maşşa muḡtāc olup emecek (3) a' zāsı müte' ellim ve müte' ezzī olmaya ve muḡaddemā zıkr

olundığı (4) südi memdüh olmadığı şüretde eger galîz ve kerîhü'r-râyiha (5) olursa südini bir kâseye şağup bir miqdâr zemân (6) mürûrındanşoñra içüre ki hevâ südiñ ğılzetini ve râyiha-yı (7) kerîhesini gidermiş ola gerçi eṭibbâ-yı kibâr bu huşûşı (8) bu güne ta'bir iderler ammâ tahkîki budur ki murâdları mişînden (9) ve ğayrıdan meme şeklinde âlet yapmak ile yâ âher tarîk ile (10) içüreler dimekdir yohsa tıfl evâ'il hâlinde âher tarafından (11) şey' içmek mümkün degildir hâl bu ki bu tedbîri Şeyh yazmışdır (12) şübhe iden Kânûnda tedbîr-i mevlûda mürâca'at eylesün ve daḥı (13) vâcibdir ki südiñ harâfeti ve şiddet üzere harâreti (14) bulunursa aç karna iken emzirmeyüp muḳaddem kendi mizâcına (15) münâsib ğıdâ ekl eyleye anı tıflıñ mürebbîleri tedârik itmege (16) muḥtâcdır ve daḥı evkât-ı hazma ri'âyet eyleyüp yigirmi dört (17) sâ'at içinde üç def'adan ziyâde emzirmeye eger bi-haseb-

161b

(1) i'z-zarûre ta'addüd riḍâ' iḳtizâ iderse bârî az az emzüre (2) zîrâ imtilâdan lâzım gelen maḥzûrât ve emrâz ve infî'âlât (3) kerrâtle zıkr olundı ve emzirdiği gibi beşige ḳomayup bir miqdâr (4) gezdirmek lâzım olduğu ve beşige ḳoduḳda taḥrîk-i laṭîf ile (5) taḥrîki ve elḥân-ı mûsiḳî ile tedbîri daḥı tafşîl olunmuşdı (6) ahvâl-i mezkûreden mâ'-adâ ehemmm mühimmâtdan olan tedbîrâtıñ (7) biri daḥı müddet-i riḍâ' da südden ğayrı ğıdâ virilmeniñ tarîki (8) bilmekdir huşûşen uykusına ve istirahatına ve ba'zı mertebe 'ârıza (9) olan 'illetine devâ ola zîrâ riḍâ'ıñ müddet-i ṭabî'isi şer'an (10) ve ṭıbben iki sene olduğu müttefik-i 'aliyyedir şer'an ol miqdâr olması (11) Ḳur'ân-ı bâhirü'l-bürhânda ve *hamluhu ve fişâluhu şelâsûne şehrân* kerîmesiyle (12) şâbitdür ki muḳaddemâ zıkr olundı ammâ eṭibbâ ol miqdâr-ı (13) zemân maḳşûr olduğu tıfl iki yaşını temâm itdükde (14) dişleri biter ve ekşer a'zâ-yı ğıdâsı şalâbet bulup südden (15) ğayrı ğıdâyı ḳabûl itmege başlar ve yalnız süd kifâyet itmez (16) olur anıñçün evvelâ ğayrı ta'âmlara alışdırup ba'dehu südden (17) keserler aña zemân-ı fiṭâm ıtlâḳ olunur erbâb-ı tecribeden

162a

(1) menḳûldur ki iki seneden ziyâde süd emen eṭfâliñ (2) ba'dehu zemân saçları ve şaḳalları tiz ağarmağa sebep olur (3) gerçi tiz ağarmanıñ esbâbı çokdur ancak bir sebep daḥı (4) oldur dimişler ḥattâ vâḳıf-ı esrâr ekşer 'ulûmı Molla Câmî (5) merḥûm bu beytle ol ma'nâya telmiḥ ve imâ itmişdür (6) *zi şîr mâder dahrem zarar resîdine nef' künün şükûfe* (7) *künân-ı beher def' en zararım* pes iki sene mürûrından (8) tıflıñ südden kesilmesi lâzım olduğu şüretde muḳaddem (9) tedric ile ğıdâyı alışdırmağa muḥtâcdır ki zemân-ı fiṭâm (10) geldükde bi'l-küllîye kesmesi mümkün ola ol huşûşda (11) daḥı ya'nî tıflıñ vilâdetinden ne miqdâr zemân mürûr (12) itdükdenşoñra südden ğayrı ğıdâ virmege ibtidâ' olunur (13) eṭibbânıñ mezâḳları müteğâyirdir Hâcî Paşa merḥûm Şifâsında (14) kırk gün tecâvüz itdükdenşoñra cevâz gösterüp ḥattâ bu ğıdâ (15) kırk gündenşoñra iṭ'âm olunmaḳ 'âdet-i

câriyyedendir ki (16) tıfla hem ğidâ olur ve hem iyüdir ve hem elem ve veca'ını teskîn (17) eyleyüp semddir dimişler şıfatı üç dâne beyâz büyük

162b

(1) haşhâş başı ahz idüp tuhmı içinde iken üzerine (2) kıyruk yağı süreler ve âteş karşusunda kebâb pişürür gibi (3) pişüreler ba' dehu tuhmı çıkarup irüce döğeler ve kabuğı (4) döğüp eledikdenşoñra birbirine zamm ideler ve bir miqdâr (5) marul tuhmı ve üç dâne maştakî ve üç dâne günlük (6) dağı sahk idüp anlara zamm ideler ba' dehu kifâyet (7) miqdârı tâze erimiş kıyruk yağı ile la'ûk idüp (8) halâvet virecek mertebe nebât sükkeri yâhûd beyâz (9) sükker zamm eyledükdenşoñra her gice iki ve üç bardak miqdârı (10) yaladalar bundan mâ-'adâ münevvim ğidâlar ve münâsib devâlar virilür (11) ve tedric ile ta'âma alışdurılır kibâr-ı etibbâ muhtârları (12) üzere ekl-i ta'âma i'tibârîñ ibtidâ'sı yaz günü (13) olmayup güz eyyâmı yâhûd bahâr faşlı gerekdir ki leyl (14) ü nehâr müsâvî ola didikleri zemân-ı fitâmı beyânındadır (15) hattâ ekşeri taşrih eyleyüp tıflı südden kesmeniñ (16) efđal evkâtı güz faşlı yâ kış eyyâmı yâhûd bahâr (17) mevsimi gerekdir eger yaz günleri ve ısıcağ mevsimleri bulunsa

163a

(1) südden bi'l-küllîye kaç' idüp ta'âma iktisârdan (2) neş'et iden mazarratlarıñ birisi ğidâ elbetde şulı muhteżâ olmağla (3) yazıñ harâret-i keşretine mü'eddî olduğudur etfâle çok (4) şu içürmek zarar ider ve muqaddemâ zıkr olunduğı üzere (5) ta'âma alışdurmak südden kesmezden birkaç zemân muqaddem (6) bulunmak lâzım idügin muhaqqıktır ekşerîyyâ vilâdetinden beş altı (7) ay mürûrındanşoñra mübâşeret iderler el-hâşıl kaçan (8) tıflı südden ğayrı ğidâ virmek murâd olunsa evvelâ murzi' aya (9) tenbîh oluna ki mu'tâdı üzere süd virmeyüp emzirmek (10) nevbeti geldükde bir miqdâr hâşş etmegi çiyneyüp yidüre (11) zîrâ evvel at'imesi nân olmak her vechiyle evfağ ve çiyenmiş (12) olduğı hazma muvaffaktır ba' dehu şabr eyleye tâ ki ol ğidâ (13) mi' desinde münhazım ola andanşoñra yine çiyenmiş etmek vire (14) ve gâhice bal şerbetinden ısladup yâhûd kendi südi ile (15) mezc idüp yidüre kaçan şenâyâ ta'bir olunan ön dişleri (16) fâhir olunsa tedricile dağı aqvâ olan ğidâ virilür (17) ammâ katı olmayup çiyenmesi zahmet virmez ta'âmlar virmege

163b

(1) muhtâcdır ki bitdikleri berü dişleri kendileri dîğ olmağla (2) çiyenmesi anları oynatmaya dişleriñ cevherleri ve maddeleri (3) ve 'adedleri ve eşnâfi altıncı bâbdan faşl-ı evvelde emrâz-ı fem (4) beyânı eşnâsında tafşıl olundu bu mağallde icmâlen beyânı bu ki (5) insânîñ cümle dişleri kaç 'aded biterse bitsün beş sınıf (6) olup şenâ ve rubâ' iyyet ve enyâb ve adrâs ve nevâciz ıtlâğ (7) olunur şenâyâ altlı ve üstli ikişer ön dişlere dirler (8) ve rubâ' iyye anlarıñ iki taraflarında olanlara ve enyâb anlardan (9) dağı geri olanlara ve adrâs

azı dişlere ve nevâciz eñ (10) gerisinde bitenlere ıtlāk iderler bi-emr-illāh te'ālā evvel şenāyā (11) zuhūr ider anıñ dağı evkātı muhtelif olup ba'z tıflıñ (12) yedinci ayda ba'zısınıñ dağı şoñra zāhir olur Cālīnūsdan (13) menkūldur ki tiz biten dişleriñ zuhūri āsān ve elem-i veca'ı (14) az olur ammā ol dişler redī ve cevherleri za'if olur (15) kaçan geç bitse zuhūri güç ve elem ve ıztırābı ziyāde olur ammā (16) dişleri kavī ve pek olur ve fuşul-ı seneden rebī' faşlında Ülker (17) toğduğı eyyāmda biterse veca' ve ıztırābı az olup ziyāde

164a

(1) elem virmez eger kış eyyāmında biterse veca'ı müştedd olur ammā (2) dişleriñ eti teverrüm itmez eger yaz ve güz faşlında biterse (3) eţfāle evcā'-ı keşire 'arız olduğundan mā'-adā (4) emrāz-ı 'adīde zuhūra gelür dimiş ol a'rāz dağı emrāz-ı (5) eţfālde ağız 'illetleri beyānı maḥallinde tafşıl olundu bā-yı (6) vech-gān şenāyā bitdigi eyyāmda çiyilmesi āsān olan (7) ağdiye virilür ammā ta'āmında terakķī lāzım olmağıle kavī- (8) u'l-ğidā olan at ıme dağı tecvīz olunur ol ecilden miqdār-ı (9) kalīle şu dağı virmege mübāşeret lāzımdır tā ki ğidānıñ keylūsı (10) māsār[ika] ve cigere çekilmesi āsān ola memdūh ve müstaḥsen ve me'mūn- (11) u'l-ğā'ile olan piliç suyu ile ve piliç çorbası anlarıñ (12) mişilli ḥafīf ğidālar isti'māl itdürilmekdir ammā vācib olan (13) murzī'anıñ virdigi sūd ile ol ta'āma müctemī' olmayup (14) miqdārı dağı tıflıñ inhizāmı mertebesinden ziyāde bulunmamağı (15) muhtācdır ki imtilā ciheti ile fāsīd olmaya eger ol ḥaṭā (16) bulunmağıle ve kızza zuhūr idüp tıflıñ karnı şişer ve bevli (17) beyāz gelürse ğidā huşuşında her şey'den men' idüp ba'z müdā-

164b

(1) vāta muḳayyed olalar ve karnına ve mi' desine hāzım zımādlar (2) urup münāsib yağlar süreler ve ḥammāma koyalar ve a'rāz-ı (3) mezķüre mündefi'e olmadıkça ğidā virmeyeler ez-cümle mi' desinde (4) nar yağı tılā ideler ve bu zımād dağı nāfi'dir şıfatı semīdi eski (5) şarābda ısladalar ve za'ferān ve mürr-i şāfī ve üzüm çiçeği her birinden (6) birer miqdār aḥz ve saḥķ ideler ve ol naķ' olunan semīd ile (7) taḥmīr itdükdenşoñra kaşıklık ta'bīr olunan maḥallden göbeline (8) varınca zımād ideler kaçan müddet-i riḍā' temām bulup (9) bi'l-küllīye südden keseler virdikleri at'imeniñ sūd ile (10) ba'z mertebe münāsebeti olmağıle muhtācdır ki hażmı āsān (11) olup tıfla zarar işābet eylemeye ez-cümle sükkerī muḥallebī yidüreler (12) genç koyundan sağılmış sūd ile döğölmüş birinciden pişmiş ola (13) ve lisān-ı eţibbāda belālīṭ didikleri ḥāşş etmek içi ile (14) sükkerden pişürdikleri ta'āmı vireler ḥāşş un ve sükker (15) ile perverde olunup bir miqdār bādām yağı zamm olunan ğidā (16) dağı münāsibdir ki ḥavātīn aña bulamaç ta'bīr iderler 'Allāme semīdi (17) ḥālīş yogurd ile dağı pişürüp yidürmegi tecvīz eylemişler eger tıfl

165a

(1) tıfl meme emmege ilhâh idüp ağlarsa murzi' anıñ memesine (2) ba' z acı ve nefret virici şey'ler süreler ez-cümle mürr-i şâfiden (3) bir miqdâr ahz ve semiz otı ile ma'an saħk idüp süreler nefret (4) virmesi muḳarrerdir ve daħı tıfla hafîf çorbalar ve hafîf (5) etler yidüreler ve lâkin ibtidâ'en et kısmından her ne güne olursa (6) olsun ihtirâz lâzımdır zîrâ anlarıñ mi'deleri et (7) kısmını hażm idemeyüp imtilâya mübtelâ itmekle emrâz-ı şa'beye (8) mü'eddî olur kibâr-ı etibbâ hafîf çorbalar ile etler tertîbini (9) bu tavır üzere taḳrîr itmişlerdir ki ibtidâ'en piliç şuyı ile (10) pişmiş çorbaya alıḫdurup ba'dehu etini vireler andanşoñra (11) tavuḫ şuyına pişmiş çorbaya naḫl idüp ba'dehu etini (12) isti'mâl itdüreler ba'dehu oḫlaḫ eti çorbasına ve etine (13) anlardanşoñra genç ḳoyun eti çorbasına ve etine tevaḫḫî ideler (14) hażmı baṭî olan ta'âmlardan ihtirâz eyleyüp herîse (15) ve ḳoyun ve keçi başları ve berk pişmiş yumurda ve anlarıñ mişilli (16) şaḳîl şey'ler yidürmeye ve süd kısmından aḡuz didikleri şey'den (17) şaḳınalar ḫaşılı südden kesilen etfâliñ tedbîrleri muraṭṭıb

165b

(1) şey'ler ile olmak lâzımdır ki anlarıñ mizâcları ruṭûbet (2) üzerine olmaḡla ḡıdâları daħı mizâclarına müşâkil olup (3) neşv ü nemâları serî' ola ḳaçan etfâl oturmaḡa ve ḫarekete (4) iḳtidâr taḫşîl idüp ayaḡ üzerinde ṭurmaḡa [ḳâdir] (5) olsalar ki aña çöge ṭurmaḫ dirler ol vaḳitleriñ her birinde (6) şıyâneti lâzım olan ḫimâyete sa'y ideler evvelâ oturup (7) ve sürünmege mübâşeret itdigi maḫallde vâcib olan otur- (8) dıḡı ve süründiḡi yirler yumşak olup ḳatı olmamaḡa muḫtâcdır (9) ol yiriñ ḫuşûneti sebebi ile tıflıñ a'zâsı müte'ezzi (10) olmaya ve muvâcehesinde aḡaç ve bıçaḫ ve anlarıñ mişilli (11) batıcı ve kesici muzırr şey'ler bulunmaya ki tıfl anıñ üzerine (12) düşerse zarar işâbet eylemeyen ve yüksekli ve alçaḫlı yir daħı (13) olmaya ki yuvarlandıkda elem ziyâde olmaya ve ayaḡ üzerine (14) ṭurup mehmâ-emken yürimege iḳtidârı bulundıkda ol ḫâlde (15) etfâliñ bedenlerinde olan ruṭûbetiñ kıllet ve keşretine mübeyyindir (16) zîrâ bi'n-nisbe ruṭûbetleri az olan etfâl tîz yürüyüp ve bi'n-nisbe (17) ruṭûbetu'l-mizâc olanlar geḫ yürirler bâ-yı vech-gân etfâlde yürimege

166a

(1) imkân nümâyân olduğda câ'iz degildir ki min ḡayri ihtimâm yüritimege (2) iḳdâm ideler zîrâ daħı bi't-ṭab' yürimege iḳtidârları olmamaḡla (3) ihtimâldir dizlerine ve budlarına ve arḳasında olan fıḳra (4) kemiklerine âfet işâbet eyleye ol eşnâda lâyıḫ olan ma'rûf (5) âlet ile yüritimege mübâşeret eyleyeler ki etfâl için mevzû' küçük (6) 'arabalardır ve bi't-ṭab' yürimege iḳtidârları bulundıḡı eşnâda (7) şovuk şuyı çok içmekden ve şovuk şı ile ḡasl olunmaḫdan (8) ḫazer ideler zîrâ siñirlerine keşâfet 'ârız olmaḡile gereḡi gibi (9) ḫarekete vefâ itmez ve âḫer zarara daħı mü'eddî olur ol eşnâda (10) lâzım olan mümkün olduğdı mertebe riyâzetine sa'y ideler (11) riyâzet bir şaḫşıñ şolması 'azîm ve mütevâtir oluncaya

degin (12) hareket-i irâdiyyesi ile hareket itmesinden ‘ibâretidir ki (13) hıfz-ı şihhâtiñ mu‘azzam tedbiri oldur ‘ale'l-ḥuşûş sinn-i (14) şıbbaya intikâl itdükleri eyyâmda bi't-ṭab‘ anlarıñ keşret-i (15) harekete meyl-i tāmmları bulunur ol müddetde münāsib olan (16) riyâzete müdâvemet itdürmek lâzımdır tafşıl-i bâb-ı şâminde (17) ma‘lûm olur kaçan şenâyâdan mâ-‘adâ nâb didükleri dişleri

166b

(1) daḥı bitmek ‘alâmeti zâhir olsa muḳaddemâ zıkr olundığı (2) üzere tıflıñ ağızına çiynemesi katı olan şey’ler virmek (3) virmekden ḥazer ideler zîrâ tıfl ol şey’i çiynege meşğûl (4) olduğu şüretde bi-emr-illâh te‘âlâ dişler andan ḥalk olunacak (5) māddeyi taḥlîl ider ihtimâldir toḡurı bitmege daḥı mâni‘ (6) ola ol ḥinde lâzım olan dişleri bitecegi maḥalle (7) tavşan beyni ile tavuk yağı mezc idüp süreler (8) ol maḥalliñ sühûlet ile yarılması ve bi't-ṭab‘ dişleriñ bitmesi (9) âsân ola zîrâ tavşan beyni bi'l-ḥâşşa dişleriñ tîz bitürür (10) ve tavuk yağı ḥârr ve laṭîf olmağıle bitürmege mu‘în olur (11) bu ikisi ol ḥuşûşında mücerrebâtandır kaz ve ördek (12) yağları ve kaymak ve gül yağı ile it üzümü ‘uşâresi (13) sürmek daḥı nâfi‘dir dimişler kaçan ‘umûr didikleri diş (14) etleri yarılıp enyâb zâhir olsa başlarına ve boyunlarına (15) yâ yıkanmış zeyt yağı ısıcaḳ idüp süreler ol tılâ bi-izi- (16) il-ḥâlîḳ te‘âlâ zıkruhu ol maḥalliñ yarılmasında ve dişleriñ zuhûrında (17) şiddet muḳâvemetleri sebebi ile başa ve boyuna ḥâşıl olan

167a

(1) a‘yâyı dâfi‘ ol-ur ve dimâğ ve nuḥâ‘larının siñirleri (2) takviyet bulmağa dişleri daḥı kuvvet bulur kibâr-ı eṭibbâ ol ešnâda (3) zeyt-i maḡsûlden kulağılarına daḥı damladalar didiler tâ ki dimâğlarının (4) ruṭûbeti diş etlerine indirmek ile o maḥalli tartîb eyleyüp (5) a‘şâb-ı dimâğa kuvvet vire kaçan tıflıñ dişleri pekleşüp (6) anlarıñ ile bir şey’ ısırmak mümkün olsa ḥâl bu ki eṭfâl ağızına (7) giren şey’i çiynege ve parmakların ısırmaga mâ’illerdir ol ešnâda (8) vâcib olan tâze biyan köki pāk yaykayup ve kazıyup (9) tıflıñ ağızına virilecek mertebe pârçe pârçe kıṭ‘alar düzeler (10) ve bir şey’ çiynecek istedikde anıñ bir kıṭ‘asını ağızına vireler (11) eger biyan kökiniñ tâzesi bulunmazsa balından vireler anları (12) çiynemesi diş etlerine kuvvet virüp bi'l-ḥâşşa fûrceden (13) ve veca‘dan men‘ ider kezâlik ağızını pāk tuz ile (14) oḡmak daḥı diş etleri yara olmaḳdan ve sâ’ir veca‘ (15) ‘urûzından men‘ ider Şeyḥ-i re’îs umûr-ı mezkûre zıkr (16) eydikdenşoñra eṭfâliñ dişleri bitdiği vaḳitte boyunları (17) tatlı zeyt yağı ile ve anıñ mişilli yağlar ile oḡmak

167b

(1) muvâfiḳdır didikleri yaykanmadan daḥı boyunlarına sürülmek (2) nâfi‘ olduğu gösterirler zîrâ zeyt-i ‘azb kemâlin bulmuş (3) zeytûndan şalkana dirler ḥâdim zeytûndan şıḳdıklarına (4) ‘azb ta‘bîr olunmaz aña zeyt-i ünfâḳ dinür umûr-ı mezkûre (5)

bilindikdenşoñra ma‘lûm ola kim eţfâlîñ dişleri bitdiği (6) ħînde ‘arız olan emrâzîñ bu maħallde zıkrî münāsib (7) olmamağla emrâz faşlına te’ĥîr olundığı muĥaddemâ daħı (8) zıkr olunmuşdı her biri maħallinde zıkr olundı kaçan eţfâl (9) tekellûme ser-âgâz idüp nuţk-ı rûĥ-efzâya başlasalar lâyıķ (10) olan oldur ki maħâric-i ĥurûf-ı âsân olan elgâz (11) ile ve mizâcına mülâyim edâ ile tekellûmünü ta‘lîm ideler ĥattâ âsân (12) vechle söz söylemege alışa eger keşret-i ruţûbetden nâşî tekellûmünde (13) ‘usret bulunur ise ba‘zî eţfâlde lisânîñ istirĥâsından (14) nâşî temteme ve fe’fâ’ didikleri pelteklik ‘arız olur (15) sebebi ma‘lûm idüp aña göre mu‘âlecesine ihtimâm ideler (16) eger ruţûbet-i balğamiyye lisânîñ sinirlerini irĥâ itdükden ise (17) diliniñ dibini ve eţrâfını bal ile ve tuz ile oğmağa

168a

(1) müdâvemet ideler her oğdıķça başını aşğa egeler (2) ĥattâ ağızınıñ lu‘âbı taşra aķa ve ol eşnâda ġidâsını (3) kemmûn ve sa‘ter ve anlarıñ mişilli müceffif şey’ler terbiyye eyleyüp ağıdiye-yi (4) ġalîzeden şaķınalar ġarğara itdürmek mümkün olan (5) şıbyânda ve büyüklerde bu taĥîĥ ile ġarğara itdürmek ‘acib- (6) ü’n-nef’dir şıfatı nüşâdur ve fülful ve ‘âķırķarĥâ ve ĥardal ve būraķ (7) ve zencebîl ve mevîzec ve sa‘ter ve şûnîz ve merzencûş ve milĥ-i neţfî (8) bunlar saĥķ ve taĥĥ olunup şuyı ile ısıcaķ ısıcaķ ġarğara eyleyeler (9) eger ‘usret-i tekellûm dimâġnîñ keşret-i ruţûbeti şirketi ile (10) olursa erbâbına [e]yâric-i lûġâz ile tenķiye olunup ammâ (11) erbâbı olmayan eţfâlîñ başlarına ve boyunlarına münāsib (12) zımâdlar urulmağa müdâvemet olunur ez-cümle bu terkîb zâhir- (13) ü’n-nef’dir şıfatı dâr-ı şîşe‘ân ve ġül ķurusı ve fiķâĥu’l-idĥîr (14) ve taĥâşîr ‘ale’s-seviyye aĥz ve saĥķ olunup ĥall-i ‘unşul (15) ile ķarılıp zımâd olunur eger ‘usretten kaç-ı nażar (16) tekellûmünüñ ‘âdetâ vaķtı geķerse vâcib olan dâ’imâ lisânı (17) taĥrîķ idüp aĥyânen tiryâķ ile delk ideler ol şûretde

168b

(1) tekellûm için ilĥâĥ olunmaķ daħı mübâĥdır ammâ rıfķ ve mülâyemet (2) ile olup tıfla elem ve eziyyet ile olmaya istirĥâ-yı (3) lisân mu‘âlecesinde yazılan müdâvâtîñ daħı münāsibini (4) isti‘mâl ideler ez-cümle Meşrûdîţûs ve sencerniyâ ma‘cûnlarından (5) miķdâr-ı ħalîl isti‘mâl itdürüp dillerine daħı sûreler (6) bu ma‘cûn daħı istirĥâ-yı lisân mu‘âlecâtındandır aĥlâţı (7) kemmûn-ı Kirmânî iki mişķâl kırfe bir mişķâl dâr-ı fülful yüz ‘aded (8) cümlesi saĥķ olunup ķâ‘ide üzere ‘asel ile ma‘cûn (9) olunup dilini anıñla delk ideler ve ĥarâretten ķorkulmaduġı (10) şûretde noĥûd miķdârı isti‘mâl itdürülmek daħı nâfi’dir (11) kaçan eţfâl sinn-i tufûliyyetden sinn-i şıbyâya menķûl olsalar ki (12) a‘zâları istiĥķâm bulup gereġi gibi ĥarekete ķudretleri bulunduġı (13) müddetden ‘ibâretdir ol müddet ķâ‘ide-i üsbû‘iyye üzere (14) mu‘tedilu’l-mizâc olan eţfâlde yedi yaşıñ nişfinda müyesser (15) olmağla ekşeriyyâ üç bucuķ yaşlarında müntaķil olurlar (16) ol eyyâmda aĥlâķınıñ gökçek olmasına ri‘âyet (17) ve ihtimâm lâzımdır ki her vechle i‘tidâl kesb eyleye zîrâ şıbyân

169a

(1) ol eşnâda ba'zı umûr-ı hâriciyye idrâkine tâlîb olup (2) lâkin bedenleri za'îf ve fikr ve ferâsetleri nâkış olmağla hâkîkâtine (3) vâsıl olamadıkları hüsni ve kubbî iz'ân i[t]medikleri ecilden (4) ekşeriyyâ anlara 'ârız olan ahvâl ahlâkları emrinde (5) sū'-i tedbîr olunmağdan neş'et ider hüsni tedbîrlerinin tārîkî şabîye (6) gâzab-ı şedîd ve hüzn ve gâmm ve elem virir şey'lerden ve ziyâde korku (7) 'ârız olmağdan muhâfaza olunmağdır anıñ dahı tārîkî her bâr (8) evzâ' ve etvârlarına taqayyüd ve te'emmül olunup ârzü ve iştihâ (9) itdikleri eşyâ'yı mümkün olduğu mertebe ihzâr idüp (10) nefret ve ikrâh itdikleri nazarıñdan teb'ide sa'y olunmağdır (11) bu müsâ'adede şabîniñ hem nefsine ve hem bedenine menfa'at-ı (12) 'uzmâ hâşıl olur nefsine 'â'id olan menfa'atıñ beyânı bu ki (13) küçükdüñ hüsni-halk ile perverde olduğu ecilden ahlâk-ı (14) hüsne aña meleke olup münfekk olmaz bedenine 'â'id olan (15) menfa'atıñ beyânı bu ki a'zâsı ihdâs-ı nefsâniyyeden (16) hâdiş olan sū'-i mizâcdan selâmet bulur zîrâ gâzab-ı (17) şedîdini kızdurup harârete şeverân virmege sū'-i mizâc-ı hârreye

169b

(1) mü'eddî olur ve havf-ı şedîd bedeni teberrüd idüp sū'-i mizâc-ı (2) bâride îrâş ider sâ'iriñ dahı her biri sū'-i mizâc-ı münâsibe (3) mü'eddî olur muqarrerdir ki mağallinde beyân olunmuşdır bu dahı (4) müte'arifdir ki ahlâk mizâca tâbi' olmağla ahlâk-ı (5) hüsne i'tidâl-i mizâca ve ahlâk-ı redî sū'-i mizâca tâbi'dir (6) aña delâlet ider ammâ gâh olur mizâc ahlâka tâbi' olup (7) hüsni ve kubbîdan bir halefe i'tibâr bulunsa bedende ol halk-ı (8) mu'tâde münâsib mizâc hâdiş olur zîrâ bir kimse (9) gâzaba mu'tâd olsa bedeninde sühûnet hâdiş olup (10) zîkr olunduğı üzere sū'-i mizâc-ı hârreye mü'eddî olur (11) eger gâmma mübtelâ olsa kuruluş 'ârız olur kezâlik (12) ihdâs-ı nefsâniyye-i sitteden ferağdan mâ-'adâsında her biriniñ (13) i'tibâr ve firâtdan emrâz-ı münâsibe hâdiş olup (14) mizâcın i[ş]tirâtdan füc'eten ölmek vâki' olur 'âmme-i (15) nâs aña şâd-merg dirler ol ecilden ta'dîl-i ahlâka sa'y (16) itmek nefsiñ ve bedeniñ şıhhati hıfz itmegi müstelzim oldu (17) ahvâl-i mezkûre bilindikdensoñra şıbyânıñ ahvâline 'alâ-mâ-yenbağî

170a

(1) taqayyüd olunur ve dahı ol eyyâmda lâzım olan tedbîrâtdandır (2) ki kaçan uykuñdan uyansalar evlâ ve ahsen olan (3) hammâma koyup geregi gibi gâsl ideler bir sâ'at (4) miqdârı kendi hâline koyalar begendiği gibi oynaya (5) andansoñra bir miqdâr yimek vireler ba'dehu yine oynamaga (6) icâzet vireler evvelkinden ziyâde murâdı üzere hareket (7) itdikdensoñra inhizâmı mertebe ta'âm vireler ammâ gâliz (8) olmayup miqdârı dahı keşir olmaya zîrâ imtilâdan ziyâde (9) muhâfaza lâzımdır ol huşuşda münâsib olan ta'âmı (10) çok gösterüp az yidüreler tâ ki gözleri toymak ile (11) kanâ'at eyleye ve kable'l-inhidâr

ta'âm üzerine şu içmekden (12) mehmâ-emken şakınalar ol hıuşûş büyük âdemlerde dağı (13) maḥfûzdır ammâ şıbyânda ziyâde şıyânet lâzımdır (14) ve bulanık şudan dağı şakınalar ki meşânelerinde taş ve kum mütevellid (15) olmaya gâhice kavun ve hıyâr çekirdeklerinden müteḥallibini içüreler (16) bir miḳdâr râziyâne ve sükker dağı zamm olunmuş ola ve envâ' eşribe-i (17) ḥârreden cidden şıyânet lâzımdır el-ḥâşıl şıbyânın sinni altı

170b

(1) seneye bâliğ olunca minvâl-i muḥarrer üzere terbiyye eyleyüp ba'dehu (2) kuvvet-i nazariyye ve 'ameliiyye ve mekârim ahlâk taḥşîli için mu'allim-i (3) edib te'dîbine teslîm ideler mu'allimiñ ta'lîminde ve şıbyânın (4) ta'lîminde tıbben ve şer'an ve 'aqlen lâzım olan şürûṭ-ı kuyûd (5) ve kendülerine ve vâlid ve vâlidelerine vâcib yâḥûd müstaḥsen (6) olan a'mâl ve umûr ma'âşlarına dâ'ir olan sâ'ir aḥvâl (7) bâb-ı şâminde bi-ḥasebi'l-imkân taḥrîr ve beyân olundu v'allâh- (8) u'l-muvaffâk ve'l-mu'în **faşl-ı 'aşr memelere** 'âriz olan emrâz (9) ve mu'âlecâtı beyânındadır nisvânın memelerine sâ'ir a'zâya (10) 'âriz olan ısı ve şovuk şişler ve sâ'ir illetler dağı 'âriz (11) olur ammâ ekşerî toğurmak cihetinden ve süd illetinden (12) neş'et itmekle anlarıñ dağı emrâz ve mu'âlecâtını beyân tedbîr-i (13) şıbyâna râci' olduğu ecilden mehmâ-emken taḥrîr ve taḥrîr (14) olundu ma'lûm ola ki memeler yumşak ve saḥîf ve levni beyâz (15) laḥm-ı ğudedî ile a'sâb ve 'urûk ve şerâyinden ḥalk (16) olunmuş bir 'uzv-ı laṭîfdır tağaddî-i mevlûd ciheti ile a'zâ-yı (17) şerîfeden olup ḥimâyet ve şıyâneti umûr-ı mühimm-i bedeniyeden

171a

(1) oldu ammâ sū'-i mizâc ve teferruḳ-ı ittişâl ve sâ'ir âfetden (2) biri 'âriz olduğda ol 'uzvlarda mûnderic ve mûntesic (3) olan 'urûk ve şerâyîn-i mülteffenin keşretinden nâşî (4) mu'âlecât ve müdâvâtında şu'ûbet muḥarrerdir ve dağı Kâdir-i (5) muṭlaḳ te'âlâ şânuhu insânın memelerini göğsinde ve sâ'ir (6) ḥayevânın memelerinin qarınlarınıñ altında ḥalk eylemiş erbâb-ı (7) ḥikmet ol kudretiñ beyânında bi-ḥasebi't-tâku'l-beşeriyyet (8) buldukları fâ'ide-i celîleden birisi şıyânet-i ḳalb (9) için olmaḳdır ki ṭab'a dağı ḡâyet evfaḳdır zîr-i memeler (10) münâsebeti ile göğsin laḥm ve şaḥm ziyâde olup ḳalbi (11) bürüdet ve ḥarâret ve sâ'ir âfet işâbetinden şıyânet (12) ider ve dağı sâ'ir ḥayevânât ekşeriyyâ gögsi üzerine (13) uyumaḡla ḳalbini ḥimâyet bulunur ammâ insânın gögsi üzerine (14) uyuması nâdir olur sâ'ir eşkalde uyudukları şûretde (15) maḥall-i ḳalb olan göğüs ma'rızan fâ'ide bulunmuş olur bu taḳrîre (16) binâ'en ricâlin süd için a'zâ ḥalkına ihtiyâc yogiken (17) erkek âdemiñ memeleri bulunduğı nisvânın ile tenâsüb-i

171b

(1) a'zâ cihetinden hilâkatleri berâber olup ahsen-i takvîmde (2) halk olunan insânî ta'addüd a'zâda erkegi (3) dışından nâkış olmasun içündür dinildikten (4) mâ-'adâ şıyânet-i kalb hikmeti tevcîh-i vecîh olur ammâ Kureysî (5) 'aleyhi'r-raḥme teşrihinde ricâlde daḥı nâdiren süde ihtiyâc (6) ve 'alâ tarîku'n-nedre südlerinden intifâ' imkânını göster- (7) mişlerdir ve insân ve ḥayevânîñ memeleri vaz'ında olan (8) muḥâlefetde ya'nî insânîñ göğsinde ve ḥayevânîñ karınları (9) altında halk olundığınıñ hikmetinde ol fâzıl (10) ve edîb fevâ'id-i 'azîmi beyân itmişdir ez-cümle taḥrîr itdikleri (11) fâ'ide-i celîleniñ ḥâşılı bu ki memeleri raḥme yakın (12) olması hikmete evfaḳdır zîrâ anlara raḥminden mâdde (13) vuşulı insân olur ki birkaç def'a taṣṭîr olundığı (14) üzere süde mübeddel olan kanıñ ekserî raḥminden şu'ûd (15) ider ol 'uzv-ı şerîfleri insânîñ şadrlarında ve sâ'ir (16) ḥayevânîñ karınları altında bulunduğunuñ lâ-ya'lemu'l-ğaybu'l- (17) allâh hikmeti budur ki ḥayevânâtıñ evlâdı toḡdukları ân

172a

(1) hareket idüp ayaḡ üzerine kıyâm iderler ve emdikleri zemân (2) ayaḡ üzerinde emerler ol ecilden anlarıñ memeleri karınları (3) altında bulunmak ḳudrete evfaḳ oldu ammâ eṭfâl-i insân bi-taḳdîr-ullâh (4) te'âlâ toḡdukları ân degil birkaç zemân daḥı hareket ve kıyâma (5) iḳtidârları olmadığı ecilden kucaḡa alup emzirmek iḳtizâ (6) itmegin Ḳâdir-i lâ-yezâl celle şânuhu nisvânîñ memeleri göğüslerinde halk (7) eylemiş Allâh te'âlâ a'lem-i bi-ḥaḳîḳu'l-hâl el-ḥâşıl memeleriñ teşrihi (8) mehmâ-emken bilindikdenşoñra ma'lûm ola kim ba'zî eṭibbâ südiñ (9) miḳdârı muḳtezâ-yı ṭabî'ıyyesinden az olduḡı ve çoḡluḡını (10) daḥı emrâzdan 'add itmişlerdir anlarıñ aḥvâli muḳaddem taḥrîr (11) olunup bu maḥallde kendülerine 'arîz olan ba'zî emrâz (12) zıkr olundu **tecebbünü'l-leben fî's-sedy** gâh olur memelerde (13) süd tecebbün idüp penîr olmaḡla müte'affin olduḡı cihetden (14) verem 'arîz olur tecebbüne sebep südiñ ḡalîz ve keşîf olduḡı (15) içündür yâḥûd memeleriñ yâ bütün bedenîñ mizâcı bârid olmaḡla (16) münce mid olup olduḡıdır yâḥûd ikisiniñ (17) daḥı ifrâṭ-ı ḥarâretlerinden nâşî südiñ mâ-beyni tenşîf

172b

(1) ve taḥlîl itmekle taḡlîz itdikleri içündür yâḥûd tıfl (2) ber-ḥōş maşş idüp ememez murzi'a daḥı aḥvâl (3) bilmediḡi ecilden şıḳıvirüp imdâd itmez yâ uḡrâda (4) şaḡmaḡa 'aḳlı yetmez ol ecilden memelerde muḥtebes ḳalup (5) ḡılzet ḥâşıl itmekle tecebbün idüp memeleri şişür- (6) diḡi içündür 'alâmeti südiñ ihtibâsı ve memeleriñ (7) pekligi ve veca'ı ve levni kırmızı olduḡıdır el-'ilâc (8) eger tecebbün teverrûme sebep olur memelerde şiş zâhir olursa (9) 'ilâcı murzi'anîñ mizâcını i'tidâle getürür aḡdiye ve (10) eşribeye müdâvemet itdürüp eger faşd iḳtizâ iderse (11) kan alalar ve memeler üzerine tılâlar ve

zımâdlar urulmak ehemmi (12) mühimmâtıdır ol ümmün ibtidâ' ve tezâyüd ve intihâ ve inhiâtı (13) iktizâsı üzere her vakte münâsib olanı uralar (14) evvelâ hâliş sirkeye şu katup bir miqdâr ısıcağ itdükdenşoñra (15) pāk süngeri baturup tekrâr üzerine koyalar yâ hürmayı (16) döğüp ve etmek içinde ve şu ile mezc idüp zımâd ideler (17) ve na' nâ'yı saħk idüp sirke ile uralar eger harâret

173a

(1) şedîd olur ise bakla unı ve arpa unı zımâd ideler (2) ve muğâş didikleri kökiñ saħkını yumurda şarısı ile (3) zımâd ideler lu' âbâtdan bâride ve edhân-ı bâride ve şem'-i muşaffâ (4) ve daħı yaş kişnic tılâ ideler ki tebrîd idüp veca' ını teskîn (5) ve mevâdd dökülmesini men' eyleye zımâd huşuşında bakla-yı hamkânîñ (6) nef'-i 'azîmi vardır ve 'illet-i hârrda edviye-i muhalliledendir hall-i hamrı (7) gül yağı ile mezc idüp tılâ ideler mezc intihâ bulup (8) harâret sâkin olduğı hinde muhallil zımâdlar uralar ez-cümle (9) kettân tuħmını ve babadya çiçegi ve iklîlû'l-melik ve simsim her (10) birinden aħz ve saħk idüp bal mûmı ve yâhûd gül yağı (11) ile zımâd ideler kaçan müctemi'-i mevâdd eylese münzic ve müleyyin (12) lu' âblar zımâd olsa bu [ter]kîb gâyet nâfi' dir şıfatı bevva tuħmı kettân (13) tuħmı ve haţmî lu' âbları 'ale's-seviyye aħz idüp birkaç dâne (14) kuru encîr döge ba' dehu cümlesi mezc idüp memeleriñ (15) üzerlerine zımâd ideler zımâdâtıñ her bâr tecdîd ve tekrîri (16) lâzımdır ki elbette altı sâ'ati mürûrından şoñra yâhûd (17) on iki sâ'atde bir tebdîl olunup yigirmi dört sâ'ati

173b

(1) tecâvüz itdürmeyeler **temeddüdü's-sedy 'annü't-tecebbün** gâh olur südiñ (2) tecebbün idüp penîrsi olduğundan memelere gerilmek (3) 'arız olur 'ilâcı muhallil şular tetâvvül olunmağdır ez-cümle (4) pazı 'uşâresini zeyt yağı ile süreler ve daħı idrâr-ı (5) leben iden edviyenîñ cemî'si tecebbün-i bâridi muhallildir (6) zımâd olunduğda südiñ 'â'ilesini def' ider ez-cümle (7) müfredâtdan bâbûnec ve şibt ve nemmâm ve hulbe ve kıysûm ve cünd-i (8) bîdester mişilli ve edhândan süsen ve nercis ve kuşt yağı (9) tılâ oluna tecebbüne mâni' olan edviye-i ceyyidedendir ki (10) bal mûmını dühn-i ħîrî ve dühn-i na' nâ' yâhûd anlarıñ emşâli (11) edhân-ı laţîfe ile mezc idüp tılâ ideler (12) **el-verem fîhimâ min raqđ** gâh olur memeler urmağdan verem 'arız (13) olur sebebi darb olunmağdan nâşî mevâdd munşabb (14) olduğudur el-'ilâc ibtidâ'en takvîyet-i 'uzv ve redd-i mevâdd (15) içün üzüm çekirdegi ve mersîn ve mercimek ve serv yaprakları (16) saħk olup mersîn şuyı ile zımâd olunur eger mütehallil (17) olursa fîhâ vâlâ eger mâdde müctemi' olursa münzic zımâdlar

174a

(1) olur ba' dehu karhasına mu'âlece olunur gâh olur memelerde (2) südiñ tecebbününden ve memelere darb işâbetinden kaţ'-ı nazar esbâb-ı (3) âherden şişler zühûr ider ol şişler yâ

demevî yâ balğamî yâ şafrāvî (4) olur nâdireñ sevdāvî daḥı olur zîrâ memeler süd meskeni (5) olmağla ruṭûbetleri ğalebe olduğı içün sevdâviyyeti nâdir (6) olur ekşeriyyâ memelerde olan evrâm dem ile balğamdan (7) muḥteliṭe olur pes anlarıñ esbâb ve ‘alâmâtı sâ’ir a‘zâda (8) olan evrâma kıyâs ile bilüp müdâvât-ı lâzımleri ile (9) mu‘âlece olunur eger verem-i ḥârre olur ise ibtidâ’sında sikencebîn (10) ile baḳla unı uralar yâḥûd sirke ile gül yağı tılâ ideler (11) nitekim zıkr olundı ve daḥı nîlûfer ve benefşe çiçeği ve mercimek unı (12) ve ‘inebü’s-şâ’leb yaprağı döğüp gül yağı ile zımâd ideler (13) veremiñ tezeyyüdi maḥallinde muḳaddem zıkr olunan zımâd ve teṭavvüle (14) ḥulbe ve iklîlül-melik ve bâbûnec zamm olunur ki şarf-ı muḥallildir (15) eger verem-i bâride ve balğamiyye olursa kerefs ve bâbûnec münferiden (16) yâ müctemi‘an daḳḳ olunup râziyâne yâḥûd kerefs ‘uşâreleri (17) ile zımâd oluna ba‘dehu muḳaddemâ zıkr olunan ḥârr zımâdlara

174b

(1) taḳayyüd oluna **veca‘ül-ḥaleme** eger şedyniñ ḥalemelerinde ya‘nî uçlarında ki (2) tıflıñ ağızına giren maḥallidir veca‘ zâhir olursa evvelâ ol (3) murzî‘a faşd olunup ba‘dehu üzerine şandal ve aḳâkıyâ (4) tılâ ideler ve sâ’ir müdâvâtına daḥı taḳayyüd lâzımdır (5) ḥattâ sereṭâna mü’eddi olmaya **şalâbetü’s-sedy** gâh olur ki (6) şedylerde yâḥûd birinde verem-i şulb ya‘nî katı şiş zâhir (7) olursa eger ol verem evvel yumşak zuhûr idüp (8) gitdikçe şalâbete mâ’il olursa ibtidâ’sında şarâbda (9) naḳ‘ olunmuş birinc unı tılâ ideler yâḥûd benefşe yağı (10) ve yumurda şarısı ve keşîrâdan ḳayrûṭî idüp zımâd ideler (11) eger ol veremde ziyâde şalâbet ḥâdiş olursa bal mûmı (12) ve gül yağı ve ḳaṭrânı mezc idüp tılâ ideler gâhî (13) bu ḳayrûṭîye **sil‘ü’s-sedy** ödi daḥı zamm oluna sil‘ bir ğalîz (14) şişdir et ile deri arasında zâhir olur ete muttaşıl (15) olmaz âḥer ğılâf içinde olur ve yapışılup taḥrîk oluna (16) her ṭarafa taḥrîk ider ibtidâ’en mu‘âlece olunmasa büyüyüp (17) ḳarpuz ḳadar olur ve ekşeriyyâ balğam-ı ğalîzden tevellüd ider

175a

(1) dört şınıfdır şaḥmiyye ve ‘aseliyye ve izdihâliciyye (2) ve şîrâziyye dirler vech-i tesmiyeleri zâhirdir ve sâ’ir (3) a‘zâda ḥâdiş olan evrâm memelerde daḥı ḥâdiş (4) olur dinildigine binâ’en memelerde daḥı dört şınıfdan her biri (5) ‘ârız olduğı muḳarrerdir nâmıḳu’l-ḥurûf faḳîr birḳaçını (6) gördüm ve ‘ilâclarında ‘azîm zaḥmet çekdim anıñçün müte‘addid (7) mu‘âlece taḥrîr itdigi ekşerî mücerrebâtdır el-‘ilâc cemi‘ envâ’ınıñ (8) ‘ilâcı bedeni balğam-ı ğalîzden tenḳıye idüp üzerine (9) muḥallil zımâdlara müdâvemet itmek ile mümkün olur ez-cümle (10) dürüst yapılmış diyâḥaylûn terkîbiniñ nef’i muḳarrerdir **ğuded-i sedy** (11) ğuddeniñ Türkçesi bezdir ebdân-ı insânda bulunan bezler iki (12) nev‘ olup biri ṭabî‘î olur ağız içinde diliñ dibinde (13) ve memelerde ve ev‘iye-i menîde ve sâ’ir a‘zâda bulunanlar gibi (14) biri daḥı ṭabî‘îdir ki balğamdan ve fużül-i ğalîz-i sev- (15) dâviden

hâdiş olur sil' a mişlî ğalîz şışdır sil' a ile (16) farkları ğudde sil' adan pek olur ve sil' a gibi gitdikçe (17) büyümey ve kîse içinde olmaz el-' ilâc ' ilâcî ' aynî ile

175b

(1) sil' a ' ilâcî gibidir Şeyh-i re'îs memelerde olan sil' a ve ğuddeniñ (2) ecved devâsı tâze seftâlû yaprağını ve tâze sezâb yaprağı ' ale's-seviyye (3) ahz ve daqq olunup zımâd olunmağdır eger ol sil' ve ğuded bulûğ (4) maħallinde zuhûr iden teka'ubdan bâkî kalmış ise yâhûd teka'ubdanşoñra (5) hâdiş olup lâkin muħallil edviyeler ' işyân itmekle müteħallil olmamış ise (6) vâcib olan ol maħalli ser-tîz âlet ile yarup ve sil' a (7) ve ğuddeniñ mâddelerini iħrâcdan şoñra şakķ olunan maħalli (8) dikmek ve oñulducı merhemlere müdâvemet itmek ile olur (9) dimişler ammâ memeleri yarmaķ teşrîh olup şan'at-ı cerrâhatda (10) ğâyet üstâd olmağa muhtâcdır ki içinde mülteffe olan (11) a' zâda ve evride ve ' urûķiñ maħallerini bilmiş ola bulûğ maħallinde (12) zuhûr iden teka'ubdan baķiyye didikleri teka'ub bulûğ evķâtında (13) memeleriñ ağırşaklanmasına dirler zîrâ insânîñ (14) hîn-i vilâdetde memeleri küçük olup zemânına deĝin (15) bi-emr-illâh te'âlâ ol hâl üzere qarâr-dâde kalur bulûğ (16) vaķti geldükde tabî'at bi-izni-ħâlîķ âlât-ı tenâsüle (17) süħûnet virüp ruṭubât-ı metviyye ve şamşıyyeyi tahrîk itmekle

176a

(1) el-âlât-ı tenâsül memelerin beynlerinde olan müşârikât-ı mürevvakiyyeden (2) nâşî ol ruṭubâtıdan memelere buħâr şu'ud itmege başlar (3) her bâr ol buħâr memelere vâsıl olduķça anlarıñ bürüdet ve seħâneti (4) olmağla ol buħârîñ ekserî keşâfet hâşıl idüp lahm (5) ve şahma mün'akid olur kaçan âlet-i tenâsülüñ harâreti müştedd (6) olup buħârda daħı keşret bulunsa ricâliñ şiddet-i (7) harâretlerinden nâşî ol buħâr bi'l-küllîye müteħallil olduğı (8) ecilden memeleri büyümeyüp nisvânîñ harâretleri (9) za'îfe ve mâdde-i şamşıyyeleri keşire olmağın (10) büyüyüp tabî'atları muktezâsınca ' izam tahşîl itmekle (11) vaķt-i hâcetde süd tevîdine müsta'idd bir ' uzv-ı sa'îd (12) olur fetebârek-allâhu'l-laṭîfu'l-mecîd pes ba'zı nisvânîñ (13) memelerinde vaķt-i teka'ubdan halef muktezâ-yı tabî'î sil' a (14) ve ğudde bâkî kalup muħallil zımâdlara ' işyân itdigi şûretde (15) cerâhat ile ' ilâc olunur dimişler **dübeyleü's-şedy** kaçan şedyde (16) iriñ cem' idici verem ' âriz olsa inzâcında bu terkîb (17) edviye-i ceyyidedendir şıfatı kettân tuħmı simsim biyan köki

176b

(1) mey' a-i sâile keçi kağı gügercin tersi naṭrûn râtiyânec bunlar (2) ' ale's-seviyye ahz ve cem' olunup ' alâ haseb-i mâ-yücîhu'l-müşâhede (3) şîrûğan ve ħîrî yağı ve şıgır iligi ile zımâd olunur eger (4) tabîb-i hâzîķ dilerse meybuhtec ya'nî müşelleş zamm ide eger yarmağa (5) muhtâc olursa yara zîrâ sâ'ir a'zâ gibi cerâhat meksine (6) müteħammid deĝildir bergi ile takayyüd olunmaķ lâzımdır **kurûhu's-şedy** (7) **ve'l-ekkâl-i münne** kaçan

memelerde qarğa zuhûr eyleyüp yâhûd âkile (8) peydâ olsa ‘ilâcında ihtimâm-ı tâmm lâzımdır Allâhü's-şâfî (9) kibâr-ı etibbâ emrâz-ı sedyde bu miqdâr ile iktifâ (10) itdikleri ecilden anlarıñ eşerlerinde iktifâ olundu ve dahı (11) zımâd ve tılâ ahvâli umûr-ı maşşûşadan olduğından (12) mâ-‘adâ menâfî‘de etemm oldukları içün mehmâ-emken (13) tafşîl olundu Allâh te‘âlâ a‘lem **bâb-ı sâdis** etfâle ‘arîz (14) olan emrâz beyânında olup dört faşlı müştemildir **faşl-ı (15) evvel** ser-tâ-be-ğadem emrâz-ı cüz’iyyeleri ve esbâb ve ‘alâmât (16) ve mu‘âlecât beyânında olup ma‘lûm ola ki evâ’il-i (17) kitâbdan bu maħalle gelince ‘ilm-i tıbbîñ gâyetini ve ol fenn-i

177a

(1) celîleniñ tedvîn ve ta‘lîm ve ta‘lîminden ebdân-ı insâna (2) ‘â’id olan fâ’idesi ve gâyeti şıhhat-ı mevcûdeyi hıfz (3) itmek ve zâ’ile olduğu şûretde aña mümâsil olur şıhhat (4) i‘âde olunmağ olduğu mevâzı‘-ı ‘adîdede şerh ve beyân (5) olunmuşdur ol gâyete binâ’en ebdânıñ tıbben ahvâli ikiye (6) münhaşır olup biri şıhhat ve biri marâz olmağ ve eşahh ve ‘ayân (7) olmağla Şeyh-i re’îs ve sâ’ir kibâr ahvâl-i ebdânı ikiye taqsîm (8) eyleyüp Câlînûs ve ittibâ‘ı beden-i insânıñ ahvâli üçdür (9) biri şıhhat ve biri marâz ve biri dahı anlarıñ beyinde vâkı‘ bir hâletdir (10) aña ne şıhhat dinilür ne marâz ıtlâk olunur şıbyânıñ (11) ve bizleriñ ve hastelikden kalkmış âdemleriñ ahvâli (12) gibi dimişdir ve lâkin ahvâliñ ikiye münhaşıra olması (13) yâhûd üç i‘tibâr olması maşşûda hâlel virmez (14) zîrâ ol hâlet şıhhat ve marâzıñ ta‘rîflerinden neş’et ider (15) ber-emr i‘tibârıdır Şeyhiñ ta‘rîfi üzere şıhhat bir meleke (16) yâhûd bir hâletdir ki bedende ol keyfiyyet bulunduğda (17) ef’âl-i nefsâniyye ve hayevâniyye ve tabî‘iyyesinden her biri

177b

(1) sâlim olur marâz anıñ muğâbilidir bâ-yı vech-gân (2) şıhhatiñ kemâli ve kemâlinden nuşşâmı ciheti ile ta‘addüd ve envâ‘ı (3) bulunur ammâ anıñçün emrâz gibi fuşûl-ı ebvâb yazılmamışdır (4) zîrâ emrâzıñ ecnâs-ı keşîresi olmağın evvelâ müfred ve mürekkebe (5) olduğu i‘tibâr ile iki kısım taqsîm olunup emrâz-ı (6) müfrede ve emrâz-ı mürekkebe dirler emrâz-ı müfrede dahı üç kısım (7) münkasıme olup sū’-i mizâc ve emrâz-ı terkîb ve teferruğ-ı ittişâl (8) tesmiye olunmuşdur kağı cinsinden olursa olsun (9) emrâzdan ba‘zısı cemî‘ bedene ‘âmm olur sıtmalar gibi (10) ve ba‘zısı ol güne ‘âmm olmaz ammâ ‘uzv-ı vâhîde dahı (11) maşşûş olmayup her kağı ‘uzvda olursa olsun (12) hudûşı mümkün olur envâ‘-i çibanlar ve şişler ve ağrılar gibi (13) ba‘zısı dahı başdan ayağa inince her bir ‘uzva maşşûş (14) olur şudâ‘ıñ başa ve kulağıñ ağza ve hunâkıñ (15) boğaza maşşûş olduğu gibi ol cihetden etibbâ (16) a‘zâya ‘âmm olan cinsine emrâz-ı ‘âmm ve emrâz-ı (17) külliye ta‘bîr eyleyüp ve her bir ‘uzva maşşûş olana

178a

(1) emrāz-ı hāşşe ve emrāz-ı cüz'yye itlāk itmişler ve emrāz-ı (2) hāşşe emrāz-ı 'āmmeden keşire olmağla anları taqdim (3) itmişler ve bu maḥallde daḥı kibāra iktidā'en şıbyānıñ emrāz-ı (4) cüz'yyeleri taqdim olundu bu daḥı ma'lūm ola ki (5) eṭfāle maḥşūşa olan aḥvāldir ki 'ilācları iki (6) vechle mümkin olur biri kendi nefslerine ikinci (7) murzi'alarına tedbīr olunmaqdır ammā kendüleriniñ ebdān (8) ve kuvāları za'ife olmağla devā isti' māline liyākatları (9) olmayup murzi'alarına tedbīr olunmaḥ taqdim olunur (10) zīrā eṭfālīñ emrāzları ekşeriyyā murzi'alarının aḥvāline (11) ta'biyet ile 'arız olur anıñçün 'ilāc-ı şıbyānda (12) murzi'a müdāvātı taqdim olunur tā ki murzi'aya virilen (13) gıdā ve devānıñ āşarı sūd vesāṭeti ile eṭfāle (14) vāşıl olmağın intifā' hāşıl ola ez-cümle emzüren (15) ḥatunda ḳan ğalebesi var ise faşd yāḥūd (16) ḥacāmet olunur eger sâ'ir aḥlāṭa ğalebesi var ise (17) münāsib devālar ile istifrag olunur eger ishāli

178b

(1) var ise ḥabs olunur yübüset ve inḳıbāzı var ise (2) telyin olunur eger başına encür şu'ūd iderse (3) men'ı ile taḳayyüd olunup a'zā-yı teneffüsü (4) ıslāḥ olunur ve sū'-ı mizāca mübtelā olursa münāsib (5) devālar ile mu'ālece olunup münāsib gıdālar tenāvül (6) itdüreler kaçan murzi'aya bi-ḥasebi'l-iktizā ishāl ile mu'ālece (7) olursa yāḥūd bi-ṭab'en ishāl vāḳi' olsa yā kuşdurmaḥ (8) ile mu'ālece iktizā eylese yā bi-ṭab'en ḳay' 'arız olsa (9) lāyık olan ıslāḥ-ı mizāc idince tıflı āḥer murzi'a (10) emzirmekdir **el-emrāzu'l-cüz'yye el-'arızatü's-şıbyān** (11) Şeyḥ-i re'īs emrāz-ı şıbyāne beyānı faşlında şıbyāna li-'uzvun (12) 'uzva 'arıza olan emrāz-ı cüz'yye 'alā temāme (13) zıkr olmayup ba'zı şühret-şi'ār olanları (14) daḥı emrāz-ı cüz'yyeniñ ğayrı ile lā-'ale't-tertīb (15) taḥrīr eyleyüp mā-'adāyı Kitāb-ı Şālişe ḥavāle itmekle (16) bu mü'ellifde anlarıñ cem' ve tertibine ihtimām olundu v'allāh- (17) u'l-muvaffaḥ ve'l-mu'ın bundan aḳdem birkaç def'a bi'l-münāsebe

179a

(1) zıkr olunmuşdı in-şāa'llāh'ül-velī ḥātımde mufaşşalan (2) beyān olunur insānıñ 'ömrleri ya'nī Türkçe (3) yaş ta'bīr olunan müddet-i ḥayātları evvelā dört (4) kısma münḳasım olup sinn-i nemā ve sinn-i vuḳūf ve sinn-i (5) kühūlet ve sinn-i şeyḥūḥat ta'bīr iderler sinn-i nemāyı daḥı (6) beş kısma taḳsīm idüp sinn-i tufūliyyet ve sinn-i (7) şıbā ve sinn-i tera'ru' ve sinn-i ğulāmiyyet ve sinn-i fetā dirler (8) Üstādül'eṭibbā olan Ebuḳrāṭ Fuşūlından üçinci (9) maḳālesinde şıbyāna sinn-i nemānıñ beş kısımdan (10) her bir müddetde 'arız olan emrāz-ı 'alā ḥaddet-i taḥşış (11) ve ta'dād eyleyüp evvelā eṭfāle toğduḳları eşnālarda (12) ağız ağrısı ve kuşmaḥ ve öksürük ve uyumamaḥ (13) ve tefezzu' ya'nī ḳorḳu ile ağlamaḥ ve göbekleri şişmek (14) ve ḳulaḳlarında yaşlıḳ zuhūr itmek 'arız olur kaçan (15) dişleri bitmek yaḳın olsa mazīzu'l-lişe ya'nī diş (16) etlerinde acımaḥ ile ma'an geṭişmek ve ḥummayāt ya'nī (17) ol zemān maḥşūşa olan sıtmalar ve teşennüc ya'nī a'zāları

179b

(1) gerilmek ve yürekleri sürmek 'ale'l-ḥuṣūṣ dişleri (2) bittigi maḥallde ve semizce olanlarda ve ol zemāna degin (3) ekṣeriyā ṭabī'atları pek olan tıflarda dişleri (4) bittigi ḥinde yürek sürmesi 'arız olur kaçan (5) ol müddeti daḥı tecāvüz eyleyüp sinn-i şibāya vāşıl (6) olsalar boğazları şişmek ve kafalarının ḥarezeleri içeri (7) dāḥil olmak ve rebv ve ḥaṣāt ya'nī meşānelerinde kum peydā (8) olmak qarında şoğulcan ve sā'ir kurdlar tevellüd eylemek (9) ve sigiller ve şıracalar ve sā'ir yaralar 'arız olmağa müsta'idd (10) olurlar kaçan ol müddeti daḥı tecāvüz eyleyüp kasıklarında (11) kıl bitmek zemānlarında qarīb olsalar anlara bundan aḳdem (12) zıkr olunan marazlardan her biri bi-ḥasebi'l-isti'dād 'arız (13) olup anlardan mā-'adā ḥummayāt-ı ṭavīleye ve ru'āfa mübtelā (14) olurlar dimişler ve sinn-i şebāb ve kühūlet ve şeyḥūḥatında daḥı keşir- (15) u'l-vuḳū' olan emrāzi zıkr itmişler ammā ol Üstādü'l-küllin (16) tertibinden şıbyāna sīn-in-i nemālarında her bir müddette ekṣeriyā ne (17) güne emrāz 'arız olur tedbīr-i mevlūda iştiğāl iden kimesnelerin

180a

(1) ol emrden ma'lūmları olmak için ol miḳdār (2) ta'dād ve beyāna taşaddī olundı yohsa hemān marazları (3) bunlardır demek degildir el-ḥāşıl şıbyānın emrāz-ı (4) cüz'iyeleri sertā-be-ḳadem 'ale't-tertib taḥrīr olunmak ḳā'ide-i (5) muḳannene fenn-i ṭıbbā münāsib olduğundan mā-'adā her vechle (6) ṭab'a daḥı evfaḳ olmağın mehmā-emken tertibe sa'y olunup (7) emrāz-ı re'sden ibtidā' olundı kibār-ı eṭibbādan cāmi' müteḥazzıḳāt-ı (8) fenn-i ṭıbb olan Muḥammed bin Zekeriyā Rāzī 'aleyhi'r-raḥme Cālīnūsdan (9) naḳl itdiği üzere emrāz-ı re's evvelā beş kısma münḳasime (10) olup her bir kısmında emrāz-ı 'adīde bulunmuşdur ol beş (11) kısmın evvelkisi şol marazlar ki sebepleri nefis-i dimāğda yāḥūd (12) ḥicāblarında yāḥūd dimāğ ile ḥicābların cümlesinde teferruḳ-ı ittışāl (13) ḥudūşı ile veremler 'arız olduğudur qarānīṭus ve (14) līşerḡus ve sübāt-ı seherī mişilli ikinci şol marazlar ki dimāğda (15) buḥār-ı redī yāḥūd aḥlāt-ı rediyye ictimā'ından 'arız (16) olur mālīḥūlyā ve manya ve ḳuṭrub ve nisyān (17) ve belāhet ve sübāt mişilli üçinci şol marazlar ki

180b

(1) dimāğın tecāvīfinden aḥlāt-ı rediyye-i balḡamiyye ictimā'ından (2) ḥadīş olur kābūs ve şar' ve sekte mişilli dördinci (3) şol marazlardır ki ālāt-ı ḥiss ve ḥareket olan a'şāb (4) ve 'adalātı ruṭubāt-ı fazliyye ictimā'ından zuhūra gelür (5) ihtilāc ve laḳve ve ḥader ve ra'ş ve fālic ve teşennüc ve küzāz gibi (6) teşennüc esbāb-ı mezkūreden ve mücerred sū'-i mizācdan ve sā'ir (7) sebeplerden ḥāşıl olan şudā' envā'ından emrāz-ı (8) re's icmālen bilindikdensoñra ma'lūm ola ki anlardan şıbyāna (9) ba'zısı 'arız olup ekşerine bermuḳteżā-yı ṭabī'at (10) isti'dādları ve bi-ḥasebi's-sinn taḥammülleri olmamağla bi-'ināyet-

ullāh (11) te‘ālā maşūn ve maḥfūz olurlar ez-cümle eṭfāl için (12) şudā‘ yazılmışdır zīrā şudā‘ başın eczā’sı i‘tibār (13) olunan ‘uzvlarda vāqī‘ veca‘ ve eleme dirler elem daḥı lezzetiñ (14) muḳābili olmağla ḳuvā-yı müdrikeniñ kendi ḳatında āfet (15) ve şerr olan şey’ idrākine ıtlāk olunur pes eṭfālde (16) ol elem bulunduğı şüretde daḥı idrākine ve ta‘birine ḳādir (17) oldukları ecilden anlarıñ emrāzlarında şudā‘ ta‘arruz

181a

(1) olunmamışdır ve erbāb-ı teşriḥ başın a‘zāsı elinden (2) yukarı çepeçevre ne miḳdār eczā’sı müştēmil ise andan (3) i‘tibār itmişlerdir ya‘nī başın taşrası ihāṭa iden cümleden (4) ve altındaki et ve daḥı altındaki perde ve altında başın (5) dīvārları ve saḳfı menzilesinde olan altı pāre kemik (6) ve kemiklerden içre olan şulb ve raḳīḳ ta‘bīr olunur iki (7) perdeler ve dimāğın kendi cevheri ve altında olan şebeke (8) ve kā‘ide-yi dimāğ olan kemikten i‘tibār idüp ol cümle (9) baş ıtlāk iderler aña binā’ en gözler ve ḳulaḳlar başdan (10) ma‘dūd olmak ile göz ve ḳulaḳ ağrılarına şudā‘ dinildi (11) ve başın hey’et-i ṭabī‘isi ma‘rūfedir lākin ba‘zısı bi’n-nisbe (12) büyük ve ba‘zısı küçük olur mu‘tedil olanı ve bi’t-ṭab‘ (13) büyük olanı memdūḥdur ammā li-‘illetihi büyümesi emrāz-ı (14) şa‘beden olduğı muḳarrerdir ‘an-ḳarīb esbāb ve ‘alāmāt (15) ve mu‘ālecātı zıkr olunur bu maḥallde emrāz-ı dimāğiyyeden ‘aṭṭās (16) taḳdīm olundu zīrā ağsırmaḳda rāḫat ve meymenet muḳarrer olup (17) aşlında daḥı ağsırmaḳ ‘alāmet-i vücūd-ı ḫayāt olmağla emrāz-ı

181b

(1) dimāğiyye beyānında anıñ ile iftitāḥ olundu Allāhü‘ş-şāfī (2) **fi’l-‘aṭṭās** ‘aṭṭās Türkce ağsırmaḳ dirler dimāğın kendüye (3) ve nevāḥişinde ‘ārız olan eziyyet viren şey’i def’ için (4) eylediğı hareketden ‘ibāretdir pes gāḥ şıbyāna çok (5) ağsırmaḳ ‘ārız olur sebebi başlarına şovuk işābet eyledigidir (6) zīrā anlarıñ başları raḥmiñ ḫarāretine mu‘tād olmağla (7) şovuk işābetinden dimāğları müte‘ezzi olur gāḥ olur ki (8) dimāğları fuḫalāt müctemī‘a olmağla müte‘ezzi olup anı (9) def’ için hareket ider anıñçün ‘aṭseye şar‘-ı şağīr ve şar‘-ı (10) ‘aṭse-i kebīre didiler İn-şāa’llāh te‘ālā şar‘ beyānında zıkr olunur (11) ‘ilācī şovugunu def’ idüp ısıcaḳ ṭutalar ve bādrūcī ḡubār (12) idüp andan bir miḳdār burunlarına üfüreler tā ki muḳaddem dimāğlarına (13) vāşıl olup bürüdet ve ruṭūbeti izāle eyleye ve murzi‘asına (14) eger mümkün olursa kendüsine daḥı müsahḫhin cüllāblar içüreler (15) gāḥ olur eṭfālın ağsırmalarına dimāğlarının (16) nevāḥişinden ıssı şiş ‘ārız olduğundan neş’et ider (17) dimişler Şāriḥ Ḳureysī ‘aleyhi’r-raḫme ol ḫuşūşda istib‘ād eyleyüp

182a

(1) eger veremden ağsırmaḳ lāzım gelse sersāma mübtelā olanlar ziyāde (2) ağsırmaḳ gerek idi diyü bürüdet işābetinden olduğını (3) terciḥ eylemişler

EKLER

DERKENAR NOTLARI

5a (1) vilâdet

(2) ‘aķîķa

(3) ĥitân

15a (1) el-iķtibâs hevân yazzemune'l-kelâm şey'en mine'l-ķur'ân ve'l-ĥadîş ‘alâ enne minhu ve lâ be's ta‘bîr-i yesîr fî'l-lafzu'l-muķtebesu'l-veznâ ve ġayra iķtibâsîñ ‘inde'l-fuĥûl ta‘rîf ve tavzî‘ bilindükdensoñra resm-i ĥaţta ‘ârif olan dâñâ ķatında bu münâcâtda vâķi‘ olan ta‘bîr-i yesîr medĥûl olmaz

16b (1) ve ‘alâ âlihi ve aşĥâbihi mine's-şalavât ezkihâ

17a (1) ĥayât

(2) selâţin-i cihâd âyîn-i ‘Oşmâniyyeden ĥaled-allâh te‘âlâ ĥilâfteĥüm alâ yevmü'd-dîn Sulţânu'l-ġuzât ve'l-mücâhidîn ķâĥiru'l-küfret ve'l-müşrikîn Sulţân Süleymân Ĥân ‘aleyhi'r-raĥme ve'l-ġufrân ĥazretlerinin eş‘âr-ı ĥikmet şi‘ârları arasında olmayan devlet cihânda birm nefes şîĥĥat gibi buyurduķları ĥaķķâ kelâmu'l-mülûk mülûku'l-kelâm fehvâsını işbât itmişdür

17b (1) eţibbâ cihetiyle beşerden cevâd ve kerem ile daĥı muttaşılardır zîrâ altun ve aķçe i‘tâ idenlere cevâd ıtlâķ olunduġı şer‘en ve ‘aķlen taĥķîķ olmaġla bi'l-vâsiţa şaĥîĥîni mu‘tâ olanlara ıtlâķ daĥı ola ve ecri ola aĥvâl-i mezbûre Ĥuţb-ı Şîrâzî ‘aleyhi'r-raĥme Külliyyât-ı Ĥânûndan fenn-i şâlişden ĥıfz-ı şîĥĥat ve izâle-i marâz beyân olunduġı faşlîñ muķaddimesinde taĥrîr eylemişlerdir tafşîlin murâd idenler ol maĥalle mürâce‘at eylesünler

18a (1) sulţânîñ

(2) ve'n-nûr

(3) mine'l-cenân dinür diyü

18b (1) ġarâ'iz ġarîzeniñ cem‘idir ġarîze taĥî‘at ma‘nâsınadır

(2) ‘uyûnu'l-enbiyâda fenn-i celîl-i tıbb beş vechle ĥuşûl tedbîr olunduġı taķrîr ve taşrîĥ eylemişler evvelâ ol fenniñ kuvâ-yı ‘adîdesinden ba‘zısı enbiyâ-ı ‘azâmîñ ‘aleyhimü's-selâm iĥbârlarıyla bilinmişlerdir ki anlar vahy ve ilhâm ile vâķıf olup ĥalka i‘lâm eylediler şâniyen ba‘zı ķazâyâ daĥı enbiyânîñ ġayrîde rüyâ-yı şâdıķa ile ĥuşûl-pezîr olmuşlardır Câlînüs kendi veca‘ın def‘i içün rüyâsında faşd ile me‘mûr olduġı gibi şâlişen ba‘zı aĥvâl daĥı muşâdefet ve ittifaķ tarîķiyle bilinmişdir tiryâķı îcâd iden Enderümâĥus taĥîbîñ yılan eti tiryâķ-ı fârûķa itdigine sebep olan umûr-ı selâş gibi râbî‘an ba‘zı umûr daĥı ĥayevânâtdan müşâhede olunan

ef'âlden aḥz olunmuşdur yerekân ve vilâdet taşlarının ḥaşşaları ve zîmâd ḥuşûşî gibi kısma ḥâmis Rabbu'l-'ibâd celle şānuhu maḥlûkâta ilhām ve hidāyet ile ḥuşûl-peẓîr olan aḥvâldir ki ol cihetden insāna menāfi'-i 'adīde ekşer min en yuḥsâdir

19b (1) ḳudemā anların ibtidā'-i zuḥûrların rûz-gār-ı 'āşif-ı hebûnide açılmış meyve ıḡacı çiçeklerine teşbîh iderler ki bi-emr-illâh te'âlâ ol şükûfelerin ekşeri mu'arraẓ devâlarda bulunmaḡla dökilür bâḳî ḳalup müşmir olanları ḳalîl olur

22a (1) zîrâ lafz-ı rāmî efşah-ı 'Arabīde atıcı ve lisân-ı ġarbu'l-beyân-ı Fârisīde itâ' ate ḳast ma' nâsınadır

24b (1) 179 - faşl-ı şâmin mevlûduñ babasına ve anasına ve sâ'ire müşābehetiniñ 'illeti beyânındadır

25b (1) faşl-ı şānî 'uẓv-ı vâḥide maḥşûş olmayan emrâẓ ve esbâb ve 'alāmât ve mu'ālecâtı beyânındadır

(2)) faşl-ı şānî 'uẓv-ı vâḥide maḥşûş olmayan emrâẓ ve esbâb ve 'alāmât ve mu'ālecâtı beyânındadır

26b (1) cenîn cîmiñ fethî ve nûnuñ kesri ile fa'îl vezninde olup kesr-i cîm ve teşdîd-i nûn ile cinn lafzından müşte'iddir bi-ḥasebi'l-luġat gizlenmek ve müstetir olmak ma' nâsınadır veled daḡı raḡm-i mâderde müstetir olmaḡla vücûda gelinceye deġin cenîn ıtlâḳ olunur vücûda geldükdenşoñra yürümege başlayıncaya deġin tıfl ba'dehu şabî dirler insānıñ müddet-i 'ömrleri sekiz kısma münḳasım olup her bir kısmı bir laḳab ile muḳalleb olduġı ḡâtimedede tafşîl olunmuşdur

27a (1) cenîn cîmiñ fethî ve nûnuñ kesri ile fa'îl vezninde olup kesr-i cîm ve teşdîd-i nûn ile cinn lafzından müşte'iddir ki bi-ḥasebi'l-luġat gizlenmek ve müstetir olmak ma' nâsınadır veled daḡı raḡm-i mâderde müstetir olmaḡla vücûda gelinceye deġin cenîn ıtlâḳ olunur vücûda geldükdenşoñra yürümege başlayıncaya deġin tıfl ba'dehu şabî dirler insānıñ müddet-i 'ömrleri sekiz kısma münḳasım olup her bir kısmı bir laḳab ile muḳalleb olduġı ḡâtimedede tafşîl olunmuşdur

27b (1) ol vücûda seb'anıñ evvelkisi ana raḡminde bi-emr-illâh te'âlâ tekevvün iden cenîn erkek olduġı şüretde tekevvünü dişi olan cenîniñ tekevvününden seri' olup a'zâsı bi'n-nisbe müddet-i ḳalilde itmâm-peẓîr olduġıdır ki ol ḥuşûşa erbâb-ı teşriḡ saḳtdan vâḳıf ḡarârete olmuşlardır sür'at-ı tekevvün ḳuvvet-i ḡarârete delîldir ikinci erkek olan cenîn ekşeriya raḡmiñ saġ tarafına tekevvün ider saġ taraf şoldan ḡarâretlidir üçüncü bi't-tecribe şâbitdir ki menîsi ḡarr olan kimesneniñ bi-emr-illâh veledi erkek olur dördüncü erkege gebe olan ḡatunların bir neş'et olup ba'dehu evlâda nifâs ḳanı bi'n-nisbe az geldüġi erklik ḡarâret ḳuvvetine delîldir beşinci ricâliñ a'zâsı nisvânıñ a'zâsından bi't-tab' ısıcaḳdır yaşamaḡla nümâyân olur altıncı ricâliñ

bedenlerinde çıkana bevl ve berāz ve ber' mislî fażlalar rāyihada Һiddetli olduğı Һarāretlerine delîldir yedinci ālet-i

28a (1) tenāsül-i ricâlde Һāric ve nisvānda ierüde olduğıdur zîrā ricâlde olan ālet ‘aynî ile anlarda dağı bi'l-‘ aks mevcüdedir

(2) Telvîh kibār-ı Һuzzāk-ı mü'ellifinden kıdvetü'l-Һam ve ‘allāmu'l-verî Muhammed ibn Ebî'n-naşr Һucendîniñ te'lîfidür şerhlerinden ‘umdetü'l-muҺakķikîñ Lütf-ullāh Tebrîzî ‘aleyhi'r-raħmeniñ şerhi қабуl-i evlāu'l-idrākdır ki ismi taşriħdür

28b (1) müşāreket anlara ğidā viren Һamarlar müşāreketi iledür

(2) bu Һuşuşda eħādiş-i nebeviyye dağı tetebbu‘ oluna

29b (1) Һükemā vaķt-i cereyān-ı Һamş baħşinde ba‘z nisvān on ğinde bir ğörüm ğörürler lākin bu nādir olduğıdır ammā ekşeriyā otuz ğinde bir yā on iki ğinde bir ğörürler ve müddet-i cereyān dōrt ğündür yedi ğün ğāyetinde elbetde zāhir olurlar bundan taķaddüm ğörseler nezf-i dem ta‘bîr olunur ve andan te‘hîr olunsa iħtibās-ı dem-i Һamş tesmiye olunur Һunşā aħvāli dağı Һar-ğuş dağı müşāhiddür ba‘zıları dirler ki eğer birisine erkek ve birisine dişi olur ammā çok erneb şayd idenler naķl iderler ki erkeğiniñ ķarnın yarduķ ba‘zınıñ içinde yavrusı var diyü naķl-i iħadd-i tevātüre irişmişdür

30a (1) Һātırā Һuťur iden budur ki Һunşā ola zîrā ba‘zılar dağı naķl iderler ki erkege dişisine aşduğı gibi dişisi dağı erkeğine aşarken ğördük didiler bes oldukları mütebeyyin oldu naķl-i derviş

31a (1) esbāb-ı sitte didikleri altı sebebdır ki zāruriyāt-ı Һuyūtdan olmağla ya‘nî zî-rūh olan elbetde anlara muħtācdır zāruriyye didiler birisi cemî‘ mekānda ebdān-ı Һuyūn iħāta iden hevādır ikinci ğidā ile mā‘dır üçüncü uyumaķ ve uyanmaķ Һurmaķdır ve dağı dōrdüncü Һarekāt ve sükūn-ı bedeniye beşüncü Һarekāt ve sükūn-ı nefsanıye altıncı istifrag ve iħtibāsdır tafşîli nuķşān-ı bāh mu‘ālecesi faşlında taħrîr olundu

31b (1) insān hiçbir hālde ehl-i perdesiz ve ‘ıyālsiz olmaķ revā degildir anıñ içün kim şerî‘ at bunlarıñ mu‘āveneteynsüz olmaz zîrā evlenmek nişfu'd-dîndir elbetde *feķhuvā māţābihi leküm mine's-şey'in* hükmünde dāhil olmaķ lāzımdır zîrā ta‘ife-i ber-zenān zînetü'd-dîn ve ābādān-serāyî ve feraħ-ı ķalb ve Һalāvet-i ma‘işetdir ve illā cemî‘ Һazaķları hōş ve Һuyūr Һutar lākin ‘avretler bir Һazaķdır ki anlar Һutarlar eğerce ricāl ķavā‘ün ‘alāu's-şey'in hükmü ile ezile ‘avretler ğālibdür lākin ‘aleyküm bi'l-müdvāt işāretiyle dirlik eylemek ğāyet laťifdir derüni nîdāyı zîrā recül inzāl olduğı şüretde mer'eniñ raħmi kendüsini şabba meşğul iken ricālîñ muķaddem şabb eylediğı menîyi cezb ve belğ idemediğı zāhirdir ‘anķarîb tafşîl olunur

(2) hālib didikleri ev‘iye-i menî ile zeker beyninde olan bulduğın ķarîb tafşîl olunur

32a (1) el-‘ıyāz-ı bi’llāh te‘ālā mübtelā olanlara aḥvāl-i ‘acībe zuhūr ider ol marazın eşnāfi üçdür ve nisvāna ‘arız olması ğāyet ifḥāşdır ki ḥalāşı nādir vāki‘ olur

(2) ol ḥuşuşda ‘anḳarīb mādde-i tenāsül faşlında naḳl olunur

32b (1) *el-ḥışyānu'd-dīn lā cimā‘e lehumu'l-mevāl a‘māren min sâ’iru'n-nāsu'd-dīn yucāmi‘üne li-keşretu'r-ruṭūbetu'l-cevherituh fehum ve lezālike'l-bizātihi'l-tī lā tecāmu‘a keşiren ve lā yekşeri ḥammuhā ve illā ve lā rehā aṭvel ‘ömren mine'r-recül li-keşretu'r-ruṭūbetu'l-cevriyye fihā ve kezālike'l-bağlu fe’inne'l-bağl aṭvel ‘ömren mine'l-feres ve'l-ḥımār ve sâ’iru'l-ḥayevānu'l-maḥānis lehumā li-ibnihi lā yenzūne fe’illezī lā tecāmu‘a mine'n-nās ve lā yenzū min bahāyimehū ekşer ruṭūbet-i cevherituh fe’izā kānuvā ekşer ruṭūbet-i cevherituh kānuvā aṭvel a‘māren mine'd-dīn yucāmi‘üne mine'n-nās ve yenzū mine'l-bahāyım ve kezālik nās aṭvel a‘meren mine'z-zeker anne'd-dīn yenzūne ve zālīk li-keşretu'r-ruṭūbetu'l-cevherituh fī ebdānehum ve annemā şāre'z-zukūr aḳşur a‘māren mine'l-ināş min ḳable'l-cimā‘ lā min ḳable'l-mizāc ve min ecel mā-zeker nāşaru'l-‘uşfūr eḳall ‘ömren min sâ’iru't-ṭayr li-keşreti sıfādehu ve ināşihā aṭvel a‘māren min zükūruhā min tezkerehu's-sa‘rītuhu*

34b (1) ancak ba‘zlarıñ zarūrī ba‘zı āḥerden az olur ya‘nī ṭoḳ ḳarna olanıñ zararından eḳall olduğı gibi ve *ḳıs ‘alā hāzā li-zā’irehu*

(2) hayza bir imtilādır ki ṭa‘āmiñ mi‘dede ziyāde fesādından olur hem ḳuşar ve hem yüregi sürüp gāh ve gāh bayılmaḳ ‘arız olur ve ifrātı mühlikdir dimişler

35b (1) ‘avretiñ inzālī vaḳtiniñ ‘alāmeti gözlerine uyḥu ‘arız olmuş gibi gözlerin süzüp ve nazarında süstlük zāhir olmaḳdır kâne futūr-ı nevm ‘arız olmuş gibi ola ‘avret inzālī vaḳtinde tekellüc-i vech ve teşennüc ya‘nī yüzi dürülür ve çekilür az olur derisi ayrı ayrı olur tügleri ürperir alnı terler yumurda keseleri geñişir eriñ yüzine baḳmağa utanur ditreme ṭutar nefesi ‘ālī olur daḥı yüzünü berige dönderir ere kendüyi teslīm ider şehvetiniñ şiddetinden ere kendüyi ulaştırır bu mezkūrātıñ küllisi ‘avretiñ inzālīniñ ‘alā’imidir

36b (1) ḳazıbiñ ṭul-ı ṭabī‘isi şāḥibiniñ on parmaḳ üzeredür

37a (1) ev‘ıye-i menī bögrekler ile evrideler arasında birbirine şarılan ṭamlara ve şiryānlara dirler mādde-i ḥilḳat-i cenīn faşlında naḳl olundu

37b (1) *fī teşriḥu'l-ḳaşb fūhve cism-i mürekkebe min laḥm-i ḳalīl ve ‘aşab ve ‘urūḳ ve şiryānāt ve ruṭūbāt-ı keşire ve cism-i ribāṭī tecvīf-i nīst min uz mā’u'l-‘asāne ve fih mecrāyu'l-bevl ve'l-menī ve'l-vedī ve fevḳe ve taḥta şerāyin-i keşire ve a‘şāb-ı nābite min fattār ‘aczūlehu ḥiss-i keşir mine'd-dimāğ ve'n-nuḥā‘ ve ğidāhu mine'l-kebed ve ḳuvvetu'l-şehve minhu eyzan bi-müşāreketü'l-küllīye ve'l-umdetu huve'l-ḳalb ve izā imtilā-yı tecāvīfe riḥen ve serābīnehu riḥen ve evrideti demmen def‘u'l-nu‘üz ve'l-intişār ve menfa‘ate zāhoretü'l-mecāmi‘in*

(2) *fī teşriḥu'l-ünşeyān ve külli vāḥidetihu minhumā mürekkebetehu min laḥm-i ğudedī ebyaz mişl laḥmu's-sedy desem ve min ‘urūḳ ve şiryānāt-ı keşiretü'l-füvvehāt ve't-te‘aric*

38a (1) *ve'l-iltifāfāt lā set'ād nehmāu'r-rūh ve'l-ğidā minhā ve münfikhumā inzācu'l-meni ve tevellüdehu mine'l-ruṭūbetu'l-münceliyyetü'l-yehmā kānahā faẓlatu'l-hazmu'r-rābī ve hüvā naḍhu'd-dem ve't-tuffetehu fe'izā aḳleb min cemi'u'l-beden ālī telekü'l-'urūḳ ve dāret fī te'ārīcihā müşāḥabetü'r-rūh yeşted isti'dāduhā bi'l-istiḥāle ālī ebyāz sem izā inşabbe ālī cevherü'l-beyza aḥālihūmā minā ebyāz şālihātu'n-nesl kāhāletü's-şedyü'd-dem lebenā ebyāz ve'l-kebedu'l-keymūs demmen a' meren evvelü'l-beyzete'l-meni fī ekşerü'n-nās aḳvā mine'l-yüsrī le-inne'l-'ırḳ ellezī ye'tiü'l-meni yeşebbālīhā demmen inzāc ve laḳy ve'l-keşretehu şu'be'l-'urūḳu'l-ti te'tiü'l-ünşeyn izā ḳaṭ' fī'l-zāhir 'ırḳ*

38b (1) *ve aḥdiyūcebu'l-aḥşā le-innehu menzilehu ḳaṭ'-i 'ırḳ min külli 'uzv ve li-hāzā yezzebu kuvāihum ve testerḥī mufāşilehum ve yezheru'z-za'f fī ḥarekātēhum ve 'uḳūlehum ve eşvātehum ve ammā e'l-fā'ide fī't-ta'lik 'ademu'l-inzīgāt 'inde'z-zīḳ*

41b (1) eṭibbā-yı İslāmiyye 'aleyhimü'r-raḥme āḥer lisāndan naḳl itdükleri ma'ācinden ekşerīn ol lisānda olan adı ile taḥrīr itdükleri ecilden sem'e mevḳūf olmağla ekşerī müfredāt-ı edviye gibi muhtell ve müşevveş ḳalmışdır bir maḥallde daḥı zıkr olunan üç ma'cündan kürkümden mā'adāsınıñ lafzları meşḳükdur kürküm kāflarıñ zammıyla luḡat-ı müşterekeden olup za'ferān ve zerde-çübe ve ḡayriye ıtlāḳ olunur ammā bu maḥallde za'ferān olduğı zāhirdir

42b (1) ḳuşt daḥı üç dürlü köke ıtlāḳ olunur bu maḥallde ḳuşt-ı baḥrī didükleri murāddır ki ıtlāḳ olunsā o murād olur beyāz ve acı ve güzel ḳoḳar

43b (1) isfidbāc ḳoyun ve ḳuzu ve ṭalāḳ etlerini şoḡan ve noḥūd mişlī buḳūl ve ḥubūb ve şīrūḡan ile ṭabḥ idüp za'ferān ve ba'z 'aḳāḳīr ile perverde itmege dirler maṭbuḥāt-ı ḳıyāme ile pişürmege dirler şivā ile kebābıñ farḳı şivā ete āteş ṭoḳunmayup ḳarībinde çevirmek ile pişürmege dirle Türkce kül bastı didükleridir şivā ile kebābıñ bu farḳını 'Allāme-i Ḳureysī 'aleyhi'r-raḥme Ḳānūn şerḥinde naẓc beyānında taḥrīr olunmuşdur her ise daḥı ma'lūmdur

47b (1) ḥayevānātıñ çiftleşmesine müsāfede dirler

48a (1) *biz anıñ ḥükemā men' ifşā'-i ibn Ḳusā kürde endeke neşā'id ki zenān in ḥālet beyāmūzindece der ışkāt nice günāh temām ḥāşıl est ve ḥadīs-i Muştafā est şallī-allāhu 'aleyhe ve sellem ki tenākeḥuvā tekeşşüruvā fānī ebāhī biküm alāmim yevmu'l-ḳıyāme veleḳ yesḳuṭu ya'nī muşākeḥat kenīd tāb tābestār şevīd bedrestī ki mübāḥāt ve müfāḥeret kenem beşmā ki ümmet min īdedir rüz-ı ḳıyāmet ve egerçe enne meşḳuṭ būd ki 'av nīzāz a'dād ümmet bāşed ammā saṭrī cünd ki derīn bāb taḥrīrmi resd bevāşıta-yı inset ki raḥm eyşāndır aşl kücūkest ve az iştiyāḳı ki der ṭabī'at 'av mergūzest menī noḥūdmi ḡüşt ve cūn ebten şüdder ḥālet-i zāden bevāşıta-yı tenekki-i raḥim nice bīrūn menī ayduder ma'raz helākmı bāşed bes bedīn ceht zārūret şed dūse saṭrī derīn bāb taḥrīr resātiden [?]*

50b (1) Türkce enenmege 'Arabīde vecārīz beş vechle beyān iderler 'Allāme Külliyyāt şerḥinde faşd faşlında ḳulaḡ ardındığı ṭamarlarıñ faşdı Ebuḳrāt mezhebinde ḳatī'-i nesl olduğı beyān münāsebeti ile maẓzı beş nev' olduğı beyān itmişler birisi zekar ve ḥuşyeteyn ma'an ḳaṭ'

olunmağıdır ikinci yalnız huşyetân kaç^ç olunmağıdır üçüncü yalnız zeker kaç^ç olunmağıdır dördüncüsü anlardan biri kaç^ç olunmayup buduñ derisi yararlar ve zeker ol yaruğa idhâl eyleyüp başını taşra qorlar ve merhemler ile oñuldurlar ol hâlet üzere kalur imiş beşinci göbekden aşağı kaçıbe yaqîn mahalli şakq idüp ‘amel-i mezkûre ider imiş bu beş nev^ç den iki evvelkisi kâtî^ç -i nesl olup inzâlî men^ç itmez ammâ nâzil olan kâmil menî degildir bâkî üç nev^ç de inzâl ve nesl-i munkaţî^ç olmaz kezâlik üçüncüsü dinildigi bâtıldır ki tecrîbe buţlânına delâlet ider

51a (1) hayz kanının rengi bilinmek murâd olunduğda bir pârçe yaykanmış beyâz bezi hâyîze hatun bir gîce getürür ba^ç dehu yaykayup gölgede kurudular rengine nazâr iderler

52a (1) ‘illet olan tarafınamı yohsa ‘aksinemi çekilür lağvede olan ihtilâf bunda dağı der-kârdır

53a (1) ya^ç nî Kureyşî ıtlâk üzere mâni^ç -i habeldir dimiş Şeyh ekşer emrde mâni^ç olur diyüp ba^ç zı kibâr tereddüd itmişler

(2) bu şüretlerin küllisinde kabîlu'l-mu^ç âlece olanları lutf-ı Hakk ile müdâvât kabûl ider lâkin tebeddül dağı ‘ilâc-ı kavî olur hattâ bu hatunun menisinde sū^ç -i mizâc cihetiyle bürüdet ve ruţûbet ziyâde olsa menisiniñ harâret ve yübûseti ifrâtle ziyâde bir qocaya müşâdefet itdükde zevciniñ menisinde olan bürüdet ve yübûseti ta^ç dîl idüp tevîde bâ'îş olur

54a (1) fî esbâbu'l-‘uqm ve'l-‘uqr ve ‘usru'l-hamlu'l-‘uqm şıfatu'z-zükûr ve'l-‘uqrul-â-yât kâle fî'l-kitâbîn ve kad teyeşşuf külli minhumâ biküllî minhumâ kemâ ve reddetu'l-luğatu'l-faşıhe na^ç tu'l-â-yât bi'l-‘uqm ve ‘usru'l-hamluhû kıllite ve sebebu'l-cemî^ç ammâ sū^ç -i mizâc galebtu fîh aḥadu'l-kefeyât bi-kazâdu'l-maḥşûd aşâletun 'av arzan 'av ḥabsun beredi naḥvi zâlik 'av 'adem tevâfuḥ fî aḥade'l-mânîñ limâ kablehu'l-âḥerû min zâlik za^ç f aḥade'l-a^ç zâu'r-re 'îse ve't-tuḥme ve's-seker ve's-şeyḥûhe ve'l-ifrâṭ fî'l-cimâ^ç ve ityân ḡayru'l-bâliḡ ve mâ zeker min 'ilelûz-zeker ve min tegayyur kavîu'r-raḥm ve mizâcehu ve nuḥû ziyâdehu 'av nuḥşân ve min zâlike's-semen ve'l-hezâle'l-müfriṭân ve ammâ min ḡariẓ lehesân enne taḥmil ve teskıṭ

54b (1) felâ detḥâ' fî'l-‘urûḡ ve leyyin fî'r-raḥm ve't-ṭahrevu tedâfi^ç ruţûbât mizlağa inne kâne's-saḡṭ ba^ç d temâmu'l-ḥalka ve'l-afmin neḥû kurûḡ fî sedd fî'l-‘urûḡu't-tî ye'tî minhâ'l-ḡidâ ve ḥefâf müfriṭ ve min zâlik mâ yekûn besîb şûrb neḥuvâ ekâfûr 'av kaç^ç 'asabete 'av şiryân 'av ḥareke 'anîfetu eşeru'l-cimâ^ç min şümme emrân yebḡiu'l-mer'e müsteliḡe ba^ç de'l-cimâ^ç hattâ nişufu'r-ruţûbât min ḥâric 'av 'adem yuvâfiḡu'l-mâ'in fî's-sabb feyebḡiu'l-kâşır min ḡayr cāzib feyezhebu ma^ç u'r-ruţûbât ve 'anne külli zâlik delâ'il yeddel 'aleyhe zekerinâ fî'l-muṭlât ve seyḡî taraf min zâlik fî'l-‘ilâc Şeyḡ Dâvud

56a (1) terkîb koyun yünü ile getüreler

(2) kam^ç burnı bir uzun lüledir ki bir taraf kalın ve bir taraf ince olur kalın tarafı âteş ve buḡûr vaz^ç olunan tarafın ferce idhâl olunur ammâ harâretten kızmamağa muḥtâcdır

56b (1) kibār-ı eṭibbā bu ikisini fark için ‘azīm tenbīh ve taḳayyūd yazmışlardır ekşer müdāvātūn te’şīri görölmediği ol güne ğalaṭdan neş’et ider fī zemānına müfredāt-ı edviye ziyāde muḥtell ve müşevveşdür ḥakīm-i muṭlak cellete ḳudretehu ṭālib-i ḥaḳīḳat olanlarımızı şıḥḥatine muvaffaḳ eyleye her bir yir olunmak daḥı nef’den ḥālī degil ammā cem’ ve terkīb olunsa aḳvā olduğu muḳarrerdir tebhīriñ daḥı mübāşereti müdāvemete muḥtācdır

(2) **terkīb-i ihtikān**

57a (1) terkīb raḥmiñ ağızı kapalı olduğu şüretde mīl ile açalar

58a (1) ve lākin fuḳahā-i dīn-i mübīniñ ekşerī rūḥ-ullāh ervāḥahum bevl içmegi tecvīz eylemediler ‘ale’l-ḥuşūş bevl feyyil ola ancak ḥazret-i İmām Yūsufdan ‘aleyhi’r-raḥme nakl olunan rivāyete isnād ile irtikāb olunur

58b (1) [...]

(2) tavşan māyesini

59a (1) raḥmiñ meni aḥzında munzamm olması şadeḫiñ fıtrāt-ı nisyān aḥzında yumulması gibidür Dervīş ‘Ömer

59b (1) gebe ḥatunlarıñ ḥārice inzāl olmadığı muḳaddemā zıkr olunan ihtilāf üzere ḥīn-i inzālde meni’leri raḥimlerinden taşra cārī olmadığı muşarraḥ olur bu ḥuşūşuñ bilinmesi ḥaml aḥvālinde ba’z şübhe ḥāline delīl-i ḳavīdir

62a (1) sūd mādde-i evşāf-ı mezkūre üzere olmak nisvāniñ ṭabī’atları muḡayyirātdan selīme olduğu şüretde mutaşavvur olur ve illā ba’zı a’rāz-ı mesābık ile müteḡayyir olmağla delīl olmağa şalāḫiyet bulunmaz tafşīli murzi’ a faşlında yoḳlana

62b (1) mādde-i evrām aḥlāt-ı erba’a mā’iyyet ve riḥiyyet zammı ile altı ‘aded olduğu ‘inde’l-eṭibbā mütteḫik-i ‘aliyye iken ṭabābet taşıyan yārāna su’āl olunsa ḳatı çokdur ḥaber virirler

63a (1) yılan ve ḥorūs ve balık ve nāḳış insān şüreti gibi gün-ā-gün şüret ile toḡar

64a (1) ba’zı nüshada bār-ı durūḡiñ rāsına bedel dāl vāḳi’ olup bād-ı durūḡi yazıldığı maḥall ḳarīnesi ile sehv-i ḳalem nāsıḥdan ḥaṭā-yı maḥzıdur zīrā bār-ı durūḡi yalāna mensūb rüz-gār demek olur gerçi marāz-ı mezkūr esnāfdan bu sınıfı daḥı odur ammā Şeyḫiñ murādı ḳıṭ’a-yı laḥmiyye tevellūd iden sınıftır ki bār-ı durūḡi ḥaml-i kāzib demek olur

66a (1) ve bi-emr-illāh te’ālā meniyyetden maḥlūḳa olan a’zā-yı aşıyyeye bir āfet işābet eylese ittişāl-i ḥaḳīḳi ile birine gelmez meger kim sinn-i şabīde ba’z kemikleri ve ince tamarlar mişlī olur lemḳ ḳabūl ider didiler

66b (1) gebe olan hatunun memelerinde süd rahminde tekevvün iden cenîn bi-izn-illâh te‘âlâ hareket itdiği maḥallde ḥâşıl olmağla başlar dimişlerdir Şeyḥ-i re‘îs Kitâb-ı Sâlişde yigirmi birinci fennden evvelki maḳâlede nakl eyledi

67a (1) şey‘-i vâḥid hem fâ‘il hem kâbil olmaz mes‘elesî ḥükemâ katlarında ‘ale‘l-ıtlâḳ degildir belki şey‘-i vâḥid ve basîṭ âlât ve ḳavâbiliñ teferrürsüz fâ‘il ve kâbil olmaz lâkin menî ecsâm-ı muḥtelifeden müterekkib olmağla şüreten basîṭ ise ḥaḳîḳatde basîṭ degildir

67b (1) ‘Allâmeniñ nakli Kitâb-ı Evvelden a‘zâ faşlı evâsıtında ve nuḳûl eyzan *min re‘îs inne mine‘l-a‘zâ mâ yettekûn mine‘l-meni ve hayyu‘l-müşâbehetü‘l-eczâ* ‘şavli şerḥindedür

68b (1) bu aḥvâl daḥı Ḳânûnda Kitâb-ı Evvelden a‘zâ faşlı şerḥinde mezkûredür

70b (1) Câlînüs Belînâs ḥekîmiñ şâkirdi olup ehl-i tevârîḥ ḳavlince veled-i ‘İsâdan ikiyüz seneden soñra gelmişdür ve meşhûr olan Ḥükemâ-yı Şemâniyyeniñ ḥâtemidür anlar sâbıḳlara lâḥıḳ ve lâḥıḳlardan sâbıḳlardır

(2) zîrâ bir şeyi müvellid olana olmak lâzım gelmez

71a (1) Şeyḥ-i re‘îs Kitâb-ı Sâlişden yigirminci fennden evvelki maḳâlesinde ricâl ve nisâda ikisinden ḳazîbe ve rahme mecrâ olan ṭamarlara daḥı ev‘iye-i meni ıtlâḳ olunur dimişlerdir

71b (1) ‘ale‘l-ḥuşûş ḳanıñ ṭamarlarda müddet-i medîde eglenmesi müselleme degildir ile olsa şâḥibi ğidâ tenâvülünden müstefî olurdu bilmege ol ḳan ânen fe‘ânen bedel mâ-yeteḥallel olup birine ‘ivaḳ mâ yenfaḳ ḥâşıl olmaḳdadır

72b (1) emrâz-ı mütevârişe işâret ḳılınan binsâcamad luṭfî hurûflarından bâ beraş marâza nûn niḳrîse sîn sil‘a elif [...] -seyâ didikleri şar‘ marâza cîm cüzẓâma mîm mâliḥûlyâya dâl daḳḳa işâretidir didiler

(2) meni fî‘l-ḥaḳîḳa muḥtelifu‘l-eczâ‘dır müteşâbiḥu‘l-eczâ‘ demek imtizâcda ya‘nî ḥaşra müteşâbiḥ dimekdir yoksa ḥaḳîḳatde müteşâbiḥ degildir didiler Üstâdu‘l-eṭibbâ Ebuḳrât ve ittibâ‘ıdır ‘anḳarîb nakl olunur

73a (1) ‘acâ‘ib bir şey‘ mu‘âlecât-ı Buḳrâtiye şâḥibi olan Ṭaberî faşd için te‘lîf eylediği risâlede Ebuḳrâtıdan nakl ider ol pişvâ-i eṭibbâ Kitâbu‘l-Eḥviyye ve‘l-büldân nâm te‘lîfinde Şaḳalbe aḥâlisi evlâdlarınıñ zühd ve şalâḥiyeti murâd itseler ma‘ḥûd ṭamarları ya‘nî her bir ḳulaḳıñ ardında olan birer ṭamarları ḳaṭ‘ iderler ol ecilden evlâdları cimâ‘dan münḳaṭi‘ olup şüret-i nisâda olmağla aña binâ‘en cinsleri anları müstecâbu‘d-da‘vet i‘tikâd eyleyüp anlar ile dergâḥ-ı bâriye tevaşşul iderler ve tañrı yolları ḥıyânetden taṭhîr idüp pâk ve şâf ḳıldı dirler imiş

76a (1) *felyenzuru‘l-insâne mimme ḥalaḳ ḥalaḳ min mâ‘-yı dâfiḳ* âyet-i kerîmesiniñ muḳtezâsınca insâna lâzım olan oldur ki ibtidâ‘dan maḥlûḳ oldu ve ne mertebeye geldi naḳar

eyle tã kim ibtidâ'en hâline vâkıf olup ba' dehu vâsıl olduğı ni' metiñ kadrini bile ol fehm-i keşireniñ şükrüne meşğul ola

76b (1) Şeyh-zâde quddusı sirrehu Kâdı hâşiyesinde bu âyet-i kerîme küffâr-ı hâksâra ve 'abdi ve habîb-i muhtereme tesliyyeti mutazammındır ki âyet-i uhûrâda *felâ ta'cel 'aleyhim innemâ ne'uddu lehum* 'annân buyruldu bu takdîrce hâfızdan mülk murâd olunduğı zâhir olur kemâ kâl-allâhu te'âlâ ve inne 'aleyküm lehâfızîr kirâmen kâtibîn ya'lemüne mâ tef'alûn el-âyet

77a (1) cenînlerin mahrec-i meni ihlile kaşır idüp nisvânın rahimlerinde olan mahreci zıkr itmedikleri ol huşuşda kendileriniñ dağı birbirlerine eyledikleri i'tirâz ve cevâb içündür hazelehum-ullâh

78a (1) eger terâ'ib kalbi müstemil olduğı zâhirdir ammâ cigeri müstemil olduğı haqqâdır dinilürse küllîni degil ise ba'zını müstemil olduğı kâfîdir didiler hattâ Şâhib-i Keşf 'aleyhi'r-raḥme kebed mebd'e-i dem olduğı cihetden mu'azzam a'zâ-yı meniñ olduğı zâhir olmağla anların işlâhları üzere aña tenbîh hâcet yokdur dimişler

78b (1) yalnız ricâlin menisinden cenîn tevellüdini tecvîz iden kimselerin mezheb-i Aristo mezhebiniñ zıdd-ı kâmilî olmuş olur

79a (1) min evâ'il-i sûre-i şerîfe-i mü'mîn

80b (1) evvel emrden ol gışâ-yı raķîk olmağla teveşşüh tarîkiyle nâfiz olup ba'de's-şalâbete ol şukbeler hâdis ve 'urûk ve şerâyîn için nâfiz hâşıl ve üç gışâ münhaşıl olup cenîni ihâta ider

81b (1) sinirlerin dimâgdan ve şerâyânların yürekden ve sâkin olan tamarların cigerden bitdüklerinde felâsife ile eţibbâ miyânlarında beyne'l-eţibbâ dağı ihtilâfât-ı 'adîde vâkı'a olup Câlînüs ol huşuşda üç meşrû' üzere olduğına câzim olmağla müdde'asını işbât söz eyledigine edille bir vechle münâkışa ve mu'ârîza kabûl itmez hâtırasında olup Beridî

82a (1) Beridî kıymet cevherini şâhib-i heykele emânet kor her kim benim bu delîllerimi nakz itmege kâdir olursa bu mezheb-i cevher anıñ olsun diyü va'z ider Şeyh-i re'îs 'aleyhi'r-raḥme Şefâ'atinde bu güne fî zemân-ı Câlînüs *ahîzet zehab* 'anne Şâhibu'l-heykel dimişdir ya'nî eger ben Câlînüs zemânında buluna idim Şâhib-i Heykelden altınını alurdım dimişdir

83a (1) yumurdadan yavrı tekevvinünde kibâr-ı hükemâ beyâzı cenîniñ a'zâ-yı aşliyye nisbet meni menzilesinde ve şarısı hayz kanı menzilesindedir ki ferce gıdâ olur didiler bi't-tecribe müşâhede olunan dağı anların takrîr itdikleridir ammâ Şeyh Dâvud merhûmuñ Tezkiresinde *le inne'l-hayevân yetehalk min şığârehu ve beyâzehu bi-menziletu'l-gıdâ ve mâddetehu kemâdetu'l-meni min hâlişu'l-gıdâ* didiği Yârân-ı Şafâî gâlağa düşürmüşdür

83a (2) kibārīn ta‘bīrleri muṭlaḳ şecer olup aṣlī yāhūd sāḳī menzilesindedir diyü taṣrīḥ itmedikleri ecilden ‘aynī tercüme olundu ammā taḳdīmizden ḳanḳısının menzilesine olduğu ma‘lūm olur

84a (1) eṭibbā-yı müte‘aḥḥirīnden ba‘zısı ol eşnāda cenīn ağzından daḥı ba‘zı ruṭūbet maṣṣ ider didikleri meṣḳūkdur

87b (1) temām-ı naṣṣ-ı mübīn *izā belāḡa eşuddehu ve beleḡe erba‘īne seneten ḳāle Rabbi evzi‘nī en eşkure ni‘meteke'l-letī en‘amte ‘aleyye ve ‘alā vālideyye ve en ‘amele ṣāliḥan terḡāhu ve aṣliḥ lī fīzürriyeti innī tubtu ileyke ve innī mine'l-müslimīn* kibār-ı müfessirīn bu āyet-i kerīmeniñ yā raḡār Seyyidü'l-kevneyn ve ḡamkūsār yārān-ı dīn efdālu'l-ḥulefāü'r-rāşidīn ve ekmelü'l-beşer ba‘de'l-enbiyā-i ve'l-mürselīn Şiddīḳ-i ekber ḥazretleriniñ fezā‘il-i avferleri ḥaḳḳında nāzil olduğu rivāyet iderler ki ol Şiddīḳ-i ‘atīḳ muḥācirīn ve enşār miyānlarında kendüleri ve vālideyni sa‘ādet-i İslāmıla müste‘idd oldukları cihetden daḥı mümtāzdırlar anlardan mā‘adāsı ol sa‘ādeti kimse iḥrāz eylememiş rażi-allāhu te‘ālā ‘anha ve ‘ann sā‘iru’ş-şahābet ecma‘īn

88a (1) ḳā‘ide-i erbāb-ı nücūma bu maḥallde i‘tibār görünür

(2) itmām bahşinde Ḥucendīniñ dört seneye deḡin müddet-i ḥaml tecvīzi yazmışlardır tettebbu‘ oluna

91a (1) zuḡal / müşteri / meriḥ / şems / zühre / ‘uṭārid / ḳamer

92a (1) tecrībe-kārān aḡter-şinās böyle taḥḳīḳ eylemişlerdir ki nuṭfe ki raḡm-i mādere düşse seb‘a-yı seyyāre her biri ‘alā ṭarīḳ olmayup ol nuṭfe-i ḥıdmet ve terbiyyet iderler evvelki ay zuḡal terbiyye ider ikinci müşteri üçüncü ay meriḥ terbiyye ider çün kim dördüncü ay ola ve cenīn cān ṭutmaḳ vaḳti gele āfitān aña mu‘īn olur ve terbiyye ḳılur bes cenīn dördüncü ayda rūḡ bulursa ve cins ḳılur beşinci ayda zühre altıncı ayda ‘uṭārid yedinci ḳamer terbiyye ider andanşoñra nevbet yine zuḡale döñer yine bir ay kāmīl ol terbiyye ḳılur andanşoñra yine müşteriye döñer bes ṭoḳuzuncı ayda mütevellid olur

93a (1) zīrā ‘aded-i ḥāşiyeleriniñ nıṣfı olana dirler ya‘nī iki ṭarafı cem‘ olunsa zālīku'l-‘aded anlarıñ yarısı ola meşelā üç gibi anıñ bir ṭarafı iki altı ve bir ṭarafı dört dört iki altı olur üç altınıñ nıṣfıdır ‘aşerātdan evvel ifrād olan üç ondur ki otuz olur ve ḳıssa ‘alā ḥāzā

98a (1) ba‘z eṭibbāniñ cenīne ḡıdā olan dem mesāmmātından terşīḥ ṭarīḳi ile nāfız olur didiḡi merdūddur

100b (1) sebāt ṭavīl ve şaḳīl uyḳuya dirler şāḥibiniñ gözleri açılmaz meḡer ‘uḡla uyaralar ol zemān açup yine yumar emrāz-ı dimāḡiyyeden olduğu mufaṣṣalāt-ı ṭıbbda muşarraḥdır

101a (1) Muḡammed bin Zekeriyā Rāzī ‘aleyhi'r-raḡme *inne'l-ünūsete ve'z-zükūrethu taḳḳa‘ bi-ḥaseb-i ḡalebetu'l-müneyyin ‘ale'l-āḡer fī'l-kemm ve'l-keyf* didiḡindenşoñra bir ḳısrāḳ dişi

kaṭır ʔoğursa ol kaṭırda fersiyyet māddesi ğalebe olmağla erkek kaṭırdan maḳbūl olur anıñçün *el-beğletu ḥayrun mine'l-beğl* dirler diyü taṣrīḥ itmişlerdir

101b (1) ma'lūm ola ki erkek olmağda babaya müṣābih olan veled cemī' a'zāsında aña müṣākil olmağ vācib olmaz kezālik bir kız dişi olmağda anaya müṣābih olmağla cemī' a'zāsında anaya müṣābehet lāzım gelmez zīrā müṣābehet ṣaḥṣī şekle tābi' dir ammā zūkūret ve ünūset şekli tābi' olmaz anıñçün ba'z erkek anaya ve ba'zı kız babaya müṣākil olurlar tafṣīli faṣl-ı teşehhīde yazıldı

108a (1) ḥükemā katlarında lezzāt üç kısımdır lezzet-i ḥissiyye ve lezzet-i ḥayāliyye ve lezzet-i 'aqliyye i'tibār olunur lezzet-i ḥissiyye ki ekl ve şürb ve cimā'dır aña lezzet-i behemiyye daḥı dirler taḥṣīlinde 'usret ve keşretinde muzırrat muḳarrerdir ve lezzet-i ḥayāliyye ki munṣabb ve rüyāsından 'ibāretdir anıñ daḥı tilinde 'azl ve naşbında gelen ālām ve şedā'id ol ḥayāl-bāz vālī zehri helāle döndirir ammā lezzet-i 'aqliyye ki ma'ārif ve kemālāt taḥṣīlinde 'ibāretdir lezzet-i bāḳī ve sa'ādet dārına vāfī olduğu ma'lūm-ı evveli'l-ārādır aḥvāl-i mezkūreden lezzet-yāb olmağ murād idenler İmām Faḥrın Ālām ve Lezzāt risālesini mütāla'a itsünler

109a (1) erbāb-ı teṣrīḥ veledin müte'addid tekevvün olması bütün raḥmin ta'ridine mebnīdir raḥimde kaç baṭn bulunursa veledin te'addüdi ol miḳdār olmağ ve baṭnıñ te'addüdi daḥı memeleri kıyās ile bulunmuşdur insānıñ memeleri iki olmağla nisvānıñ daḥı raḥimleri iki baṭndır anıñ içün ekşeriyā ikişer ʔoğururlar ammā sâ'ir ḥayevānātın memeleri müte'addid olmağla 'adedleri kaç ise raḥimleriniñ daḥı bütünü ol miḳdār olup veledlerinde memeleri miḳdārı te'addüd ḥāşıl olur dirler el-'ilm 'ind-allāhe te'ālā

110b (1) ya'nī cimā'da raḥmin ağzı açılmağla suḳūṭa mü'eddī olduğu ve sâ'ir mazarratı zıkr olunmuş idi

113b (1) zarar didige ḳūlinc-ı ṣa'bın helāka mü'eddī olduğudur ḳūlincin mu'azzam 'ilācı ihtikāndır andan mā-'adā daḥı faşd ve kay' ve ishālden iḳtizā iden mu'ālecede ihmāl olunmaz dimekdir istifrāğ ta'biri cümlesine şāmildir

116b (1) sevīḳ ḳavrulmuş nesneye dirler amrūd ve elma mişlīde muḳaddemā ḥurdeleyüp ḳurut[duḳ]danşoñra ḳavururlar

119b (1) aş yirmek didikleri 'illetdir

120a (1) ṣaḥnāt kılçıksız balıḳ etini tuz ile perverde idüp ḳurıdırlar imiş Hācı Paşa merḥūmun taḳriri üzere semiz balığa ʔoğrayup tuzlarlar ve üç gün ḥālī üzere yine terk iderler ba'dehu bir tarafa ḳorlar ve daḥı tuz zamm idüp döğerler temām ḥall olduğda kılçıgın çıkarup ḥıfz iderler

124b (1) ıṣḳāt-ı cenīne sebep budur ki raḥim diş dişidir ruṭūbet keşir oluncaḳ melāset gelür şıyrıncaḳ olup cenīn büyücek oluncaḳ şıklı ile raḥimde ṭurmaz düşer nitekim yemiş ibtidā'en tekevvünde za'if olup intihāsında ṣaḳıl olmağla az bahāne ile düşdügi gibi naḳl-i Dervīş

125a (1) ikiz bulunan ceninlerin biri erkek ve biri dişi olduğu şüretde kâ'ide-i tıbb üzere erkek sağında dişi şolunda tekevvün eylediği zikr olunmuştur

127a (1) Şeyh Dāvudun nüshası bu terkibe muğâyirdir sâ'ir ma'âcinde dağı ihtilâf muqarrerdir ancak i'tibârsız olan nüsha-yı ma'hûdenin mü'ellifi ve meşûr bulunan kitabın şihhatidir

128b (1) mevlûd cihetinden kâ'in olan sebep-i 'usret

129a (1) retkâ Türkce aşlık didikleri 'illetdir ki cimâ' mirâr olunduğda ferciñ içinde kızlık didikleri perde ba'zı kızlarda şalâbet üzere olmağla kazîb her ne kadar kavî olsa anı yırtmayup ustura ile yarmağa muhtâcdır anı dağı envâ'ı vardır teşrih-i rahimde yoklayalar

129b (1) irhâ ya'nî gevşeklik cemî' a'zâya 'arîz olduğu için 'usret-i vilâdete sebep olur yohsa yalnız ferc ve rahim müsterhî olsalar mü'eddî olur idi hattâ anların istirhâları için müte'addid mu'âlece yazılmışdır 'ankarîb zikr olunur

130b (1) eger hatun toğururken bayılıp bî-mecâl olursa kırmız ma'cûnı ve cevâhir ma'cûnı vireler

(2) talq 'Arabidir Türkce oğlan burusu dirler

131a (1) *kâle fî muhtaşaru's-şihâhu'z-zühâr bi'z-zamm ve'z-zahîru't-teneffüs beşerret ve yeğâl zahretu'l-mer'et inde'l-vilâde ve baba darb ve kaç'-i zahîr zâ-yı mu'cemle ve hâ-yı mühmele ile zahîr ishâlden bir marazın dağı adıdır*

(2) Şeyh-i re'îs kürsiye iclâs rahim açılduğdanşoñra lâzımdır hemân ağrı tutunca oturtmayalar dimişdir

131b (1) erbâbına bir kadh yâ iki kadh şarâb-ı reyhân virilmek dağı yazalmışdır

(2) Ebû Manşûr Hasan bin Nûhu'l-kumrî kibârdan olduğu tabakâtda meşûrdur

132a (1) eger vilâdet şabır bilindiği şüretde cenîn tarafı ri'âyet olunmadığı için yılan kavuğı yazmışlar dinilürse yılan hikâyesi olur zîrâ ol huşûşda selâmeti me'mûl olacak kavî devâlar tedbîr olunmağ dağı evlâdır

132b (1) *kâle's-Şeyh Dāvudu'l-başîr fî Şerhu'l-Kânûnehu'l-'usru'l-vilâde ve 'ilâcetü'l-istiḥmâm kurbu'l-vilâde ve's-su'ûd ve'n-nüzûl fî neḥvü'd-derc müddetü't-talq ve şürbü'l-muraṭṭibât ve cezbü'l-hevâ tefettühü'l-fem ve'l-cülûs 'ale'l-kürsî ve meshu'l-baṭn ve'l-hâmerteyn bi-luṭf ve meddü'r-raculeyn ve ahizetu'l-mıknâṭis fî yesârihâ ve 'allikatu'l-mercân 'alâ fahzuhâ'l-emîn fî hari'ri ebyaz fe'in lem yeḳad şî min zâlik kultaḥizu mâ cerebinâhu mirâren ve şifata sükker-i aḥmer dirhem ve kısr hıyâr şemîr ḥamse za'ferân rub' dirhem mâ'u'l-verd selâse tesettu'u'l-cemî' def'e yemâ ve yumhil sâ'athu fe'inne lem telidi küre'l-'amel felâ yeḳt selâselev şalâ*

133b (1) *fī tedbīru'n-nūfesā ma' lūm* ola ki kaçan *ḥublā vaẓ'-ı* ḥaml eyleye andan birkaç eyyām dem seyelān ider ol *ḵana nifās* ve mer'eye *nūfesā* dirler ve seyelān-ı *nūfesānīn* müddeti *ba' d-ı* veled iken eger yigirmi beşden otuza varıncadır ammā *ba' d-ı* veledü'l-ünṣā otuz beşden kırk varıncadır ammā kaçan ki *ba' de'l-vilāde nifās zuhūr*itse andan *ḥavf* olunur ki *iḥtibās-ı* ṭamṣ sebebiyle *'āriẓ* olan *'avāriẓdan* *ba' z 'āriẓalar ṭārī* ola ol maḥallde *ṣavāb* olan *iḥtibās-ı* ṭamṣ bābında mezkūr mu'ālecāt ile idrār-ı *nifāsa* cehd itmekdir ammā eger mer'e *ẓa' īf* ve *ḵalīlū'd-* dem olursa gāḥ olursa *iḥtibās-ı* ṭamṣnīn zararlı olmaz yāḥūd olursa daḥı eḵall olur

136a (1) *ṣemeretü'l-kerm* didigi kerm boyı *ta' bīr* olunan otuñ yemişidir ki siyāḥ ḥabbelerdir ḥalk mābeyninde müte'ārif olan biyan üzümi degildir *fesād-ı* ṣehvetde *ẓimād* yazılan daḥı kerm-i berī çiçegidir müfredāt-ı mu'teberede yoḵlana

136b (1) *ṭıflīn sūrresi* *ḵaṭ'* olunduḵda içinde olan evride ve *ṣerāyīn* ki anlardañ cenīnīn kendine ve *ḵalbine* dem ve *rūḥ vāṣıl* olan *ṭamarların* ve bevli ṭaşra götüren *ṭamarın* *'amelleri* *ibṭāl* olunmaḡla *Cālīnūs menāfi'-i a' zāda ẓikr* olundu üzere *ḵuruyup* ilik gibi *ḵalurlar* *müşā[behet]* *bi'l-küllīye mütelāṣī* olup *fenā* bulurlar *dimiş istiskā'* daḥı aḥvālinde bu *iḥtilāfīn* bilinmesi ehemmiyet ve elzemdir

(2) *zemān-ı isti' māli ziyāde* olmak *tīz ḡasl* olunmaḵdır *ṭuz* ile *ṭurmaḵdur*

137a (1) *ta' bīr-i mezkūrdan ḡarẓ* kesilen *'uẓva* göbek ıtlāḵ *mecāz* itdigini beyāndır *ẓirā* ḥaḵīḵide göbek bağlayup *bāḵī* ḵalan *'uẓv ma' rūḡdur* bu nükteyi *'Allāme merḥūm* ifādeye sa'y eylemişler

141a (1) bunlar *ṣerī' atul-islām*dan tercüme olunmuş idügi *bi't-tedḵīḵ* aña itmiştir *el-ḵuvā*

(2) *ya' nī* kızlar büyüyüp *ṭoḡurduḵları* cihetden *teḵṣīr-i* nesle sebep olan *nisvāndan* olurlar demekdir

141b (1) *ümmü's-ṣıbyān ṣar'* eṣnāfından bir marāẓdır *emrāẓ-ı ṣıbyān* maḥallinde *ẓikr* olunur

(2) *kesr-i 'ayn* ile *'ıḵḵa* insān ve *sā'ir* ḥayevānātın *ṭoḡduḵları* maḥallde cūṣṣelerinde mevcūd bulunan saça ve *sā'ir* kıllarda ol ecilden yedinci gün *tırāṣ* olduḵda *zeḇḥ* olunan *ḵurbāna* *'aḵīḵa* *'alem* olmuşdur

142a (1) ol *ḵoyunlar* daḥı ister erkek ve ister dişi olsun *'aḵīḵaya* *sezā* olmak üzeredir

(2) *cāriyyeden* daḥı boḡazlandığı şürette *Allāḥümme ḥāẓā 'aḵīḵa ibnetī* diyüp *sā'ir* *zamāyiri* daḥı mü'enneṣ okur vekīl olduğu şürette *Allāḥümme ḥāẓā 'aḵīḵa filān bin filān* yāḥūd *filāne bint filān* diyü temām ider

(3) *ḥayr-ı laṭīfde* varak vārid olmuş varak *rānīn* kesri ile sikke urulmuş *gümüşe* dirler

142b (1) sünnetli *ṭoḡan ṭıflı* *mehmā* emken yine sünnet itmeḡe muḥtācdır

(2) ol Kerīm ‘aleyhe't-taḥiyyat ve'l-selīm sinīn-i ‘ömr-i ‘azīzlerinden seksen sene mürür itdikdenşoñra kendü kendilerin sünnet itdikleri mervīdir ba‘zı rivāyetde iki yüz yaşlarındanşoñra ol sünneti icrā itdi dimişler el-‘ilm ‘ind-allāhe te‘ālā

143a (1) bir ādeme tefe’ül ḥayr içün adını Bereket ḳosalar taleb olunduḳda bir kimesne bereket sizdemi diyü su’āl itse olmadıḳı şüretde lâ-bereket ‘indī ya‘nī benim ḳatımda bereket yokḳdur demek lâzım gelür yine tefe’ül bulunmaz belki mün‘aks olur

143b (1) ba‘z fukahā-i dīn bir kimesne kendi memlūkini kendüye eşnāf ile ‘indī ve ümmetī dimesün ammā ḡulāmı ve cāriyyeti demekde be's yokḳdur dimişler ammā ba‘zı ‘ulemā ol ḥuşuş tefahḥur ve istiḥḳārdan ḳat‘-i nāzar ıtlāḳında be's yokḳdur zīrā Ḳur‘ān-ı ‘azīm ve Furḳān-ı kerīmde *ve's-şālīḥīn min ‘ibādikūm ve imā'ikūm* buyruldı didiler

144b (1) esmānıñ bi-taḳdīr-ullāh te‘ālā māyı nemāsı ḥuşuşunda ehl-i ḥikmet vüçūh-ı ‘adīde yazmışlardır bu maḥalliñ vaḳīfesi olmamak ile terk olundu

163a (1) ya‘nī māder dehrīñ sözünden baña zarar irişdi nef‘ irişmedi o zararın def içün şimdi şükūfe-i kenānem ki şaḳalım tiz ağardıḳı ecilden beyāzların ḳoparurın dimişler

165a (1) rebī‘denşoñra yaz yazılsa ba‘dehu güz yazılsa ve ba‘dehu ḳış zıkr olunsa idi müretteb olur idi

165b (1) bunların gündüz nıṣfu's-seherde isti‘mālin terciḥ itmişlerdir

167b (1) ‘umūr ‘aynıñ zammı ile ‘ömrüñ cem‘idir ‘ömr fetḥ-i ‘ayn ile dişlerin arasında olan ete dirler

168a (1) ḳulaḡa şey’ ṭamlatmak ısıcaḳ olmaḡa muḥtācdır yalnız yağını bir miḳdār ısıdup ba‘dehu ṭamladalar

(2) ḡasl-i zeyti bir vechle yazmışlar ammā Zehrāvīniñ Taşrīfinde taşrīḥ itdiği münāsibdir

168b (1) temteme ve fe’fā’ aḥvāli lisānda yazılmaḳ münāsib idi ammā bu maḥallde beyānıñ daḡı min vech münāsebeti bulunmaḡla taḳdīm olundu

169a (1) *ḳāle's-Şeyḥ Dāvud fī ‘ilācü't-temteme ve'l-ehī enne'l-‘ilāc ellezī lā yeşvebe şübhe fī'l-lisān hüve enne yenzur mine't-teşrīḥ emākin ‘azle ve's-şerāyīn ve mā yetaşşul bihi mine'l-a‘şāb ve's-şerāyīn ve'l-evride ve keyfe şıfatu intisāciḥā ve iḡlāḳ ba‘zihā ba‘z şümme yenzur fī terkību inḥarūfu's-şemāniyetu ve ‘aşrīn ‘alā zālik ve yenzur fī bilculḥu'l-lisān bā-yı ḥarf-i ‘aşabānī küluḡātun hüve ‘av veridī kel‘ayn ‘av ḡazlī kel‘cīm ‘av şiryānī kel‘rā fe’izā ḥarrar zālik ‘āliḥu'l-lisān bimā beḳā’il zāliku'n-naḳş min faşd ve ishāl ve zālik ve nüḥū zālik*

169b (1) *ve ḳad baştu'r-rus fī'l-maḳaletü's-sādisetü fī'l-bābu'l-ḥams ḥāzā'l-cüşşe ve ḳat‘u'l-ḥuruf tevzī‘an ḥaḳıḳiyā lem yeḡal fīḥu'l-elbestetu mevāzi‘ istadar künnāḥā ‘aleyhe fī nūru'l-*

hayk ve'l-bağiyye ve ālī zālike'l-başt işār fī āḥerü't-teşriḥ fī's-şefā bi-ḳavlihi vāfred enā bi-taḳṭī'e'l-ḥurūf maḳāletu naḳl Dervīş 'Ömerü's-Şifā 'i Düġi

169b (1) sinn-i tufūliyyet ve sinn-i şibā esnān aḥvāli beyānında sinn-i nemānīn beş kısım münḳasım olduġı taḥrīr eṣnāsında tafşıl olunmuştur

170b (1) şād-merg Fārisīde sürūr ölümü ma' nāsına terkīb-i izāfīden menḳūle 'alemdir aşlında merg-şād idi Fārisīde mu'tebere olan ḳā'ide üzerine ḥīn-i 'ilmiyyede muzāf-ı ileyhī muzāf taḳdīm eyleyüp sürūr sebebi ile aḥsūzun vāḳi' olan mevte şād-merg dimişler terkībde daḥı müsta'mel olmaġla 'amme-i nās ta'bīr olundu

172a (1) eger tıflıñ iḳtizā-yı tabī'isi üzerine emzirmek lāzım gelse yatduġı yirden emzirmege muḥtāc olmaġla nisvānīn memeleri yan başlarında verek didikleri taraflarda bulunmak iḳtizā ider idi ol ḥuşūşda her vechle 'usret belki ta'azzūr bulunduġı muḥaḳḳaḳ olmaġla Ḥakīm-i muṭlaḳ cellete ḳudretehu nisvānīn memelerini göğüslerinde ḥaḳ eyledi

172b (1) eger şu'al olunup insānīn eşref-i maḥlūḳ iken anlarıñ ḥīn-i vilādetlerinde ḥareket ve ḳıyāma iḳtidārları olmayup sā'ir ḥayevānātın ḳudretleri bulunduġının ḥikmeti nedir dinilür ise cevābı ḥāliḳu'l-ḳuvā ve'l-ḳader te'ālā şānehu insānīn dimāġlarını ālet-i idrāk ḥaḳ itmekle ol 'uḫv-ı ḥikmet-medārda üç baṭn-ı 'acībetü'l-eṭvār ve'l-āşār derc eyleyüp ol bütün-ı 'ibret-nümüvvde daḥı beş 'aded ḳuvvet vaż' eylemiş ol ḳuvānīn idrāki dimāġın ruṭūbetini muḳteżi olmaġla cevher-i dimāġı ertab ḳılmış ḥālet-i tıfliyyede ise ruṭūbet ziyāde bulunmaġla medār-ı ḥareket olan siñirleriñ daḥı ruṭūbet-i fażliyye bulunduġı cihetden ḥarekete iḳtidārı bulunmaz sā'ir ḥayevān ol ḥuşūşda insān gibi degildir zālike taḳdīru'l-'azīzu'l-'alīm

174b (1) evrām-ı şedy balġamī ve demevī ve safrāvī olur zīrā memeler mesken-i tevellūd-i leben olmaġla üzerine ruṭūbet ġālib olduġından sevdāvī olması nādir olur ekşeriyā dem ile balġamın terkīb ve ihtilātından ḥādiş olur

(2) *ve ḳad neḳ'adu's-şedy 'inde'l-bulūġ ve zālik yu'arriż min müke'abu 'aẓm 'inde'l-mürāhiḳa ve'l-bulūġ*

(3) temeddüdü's-şedy 'annü't-tecbīn

(4) el-verem fihimā min razż

175a (1) kibār-ı eṭibbā memeleriñ mizācī bārid ve raṭb olduġından müttefiklerdir

(2) bunlar red' içün ve nīlūfer ile benefşec teleyyün içündür ki memede olan ruṭūbetiñ mün'aḳid ve mūncemid olmaya

180a (1) Ebuḳrāt kelāmını naḳlınden 'arāz-ı şıbyānīn sinn-i nemālarında ekşeriyā mübtelā olduġları emrāzı beyāndır yoḥsa hemān zıkr olunan emrāz 'arız olur demek degildir ve Ebuḳrāt daḥı emrāz tertibine ta'arruż itmemiştir

181a (1) qarānītus sersām nev'inden bir şedīd marāzdır marīzīñ 'aqlını perīşān ider keşīr-i ġass dahı unutmaḡ ĩrāş ider sübāt-ı seherī şāhibiniñ uyurlıġı ve uyanıġlıġı belürsiz bir marāzdır ki az siñirler ḡatılmaġa dirler

181b (1) Şeyḡ-i re'īs ve sā'ir kibār şudā'ı elem fī a'zā'u'r-re's terekkübi ile ta'rif itmişlerdir lākin elem ne dimekdir anıñ ta'rifinde ihtilāf olunup Şeyḡ-i re'īs *el-elem hüve idrāk bi'l-meyā fī min ḡayş hüve meşāf* demişler ba'zılar *hüve ḡurūc min ḡāl-i ḡabī'ıye ālī ḡāl-i ḡayr-ı ḡabī'ıye* diyü ta'bīr itmişler kezālik veca' ile elem mürādıfmidir degilmidir ihtilāf olunup Ḳureyšī merḡūm mürādıf degildir

DİZİN

A

āb-zen [Ar.] Havuz.

ā.+ de 133b/7

ā.+ e 123a/6, 126b/13, 135a/1

ā.+ ler 046a/16

ā. 129b/11, 133b/4

-7-

ābā [Ar.] Babalar.

ā. 105a/1

-1-

‘Abbāsī [öa.] Abbâsî Devleti.

ḥulefâ-i ‘A.+ den 029b/15

-1-

‘Abdullāh ‘Abbās

[ka.] Peygamberimizin amca oğlu.

‘A. 153b/12

-1-

abdest [Far.] İdrar çıkarma işi.

a.+ i bozmağ 009a/6

-1-

‘abeş [Ar.] Anlamsız, akla aykırı.

‘a. olmağ 068a/9

-1-

‘acā’ib [Ar.] Garip, tuhaf, alışılanın dışında, değişik.

‘a. 004a/4, 017a/8, 047a/12, 047a/16

-4-

A‘cām [öa.] İranlılar.

büldān-ı memālik-i A.+ dan 018a/8

kibār-ı eṭibbā-yı A.+ dan 093a/17

-2-

‘aceb [Ar.] Hayret duyulacak derece.

‘a.- i ḥikmetdir 021b/10

-1-

‘Acem [öa.] İranlı.

‘A.+ iñ 142b/5

-1-

‘acemī [Ar.] Tecrübesiz, toy.

‘a. 149b/13

-1-

acı [Tr.] Acı, tatlı karşıtı.

a. 042b/2, 060a/16, 119a/3, 151a/8, 165a/2

-5-

acı- [Tr.] Ağrılı, acılı olmak.

a.- mağ 179a/16

-1-

‘acīb [Ar.] Tuhaf.

fī‘l-i ‘a.+ i 065b/14

fī‘l-i ‘a. 107a/2

ḥarekāt-ı ‘a.+ e 111a/2

-3-

‘acībe [Ar.] Tuhaf. bkz. ‘acīb

ḥikāyet-i ‘a.+ leri 140a/1

fī‘l-i ‘a.+ si 131a/17

te’şirāt-ı ‘a.+ sini 106b/5

ḥikāyāt-ı ‘a. 063a/11

ḥilḳat-i ‘a. 127b/8

-5-

‘acībetü’l-eṭvār [Ar.] Tuhaf tavırlar.

eṭfāl-i ‘a.+ iñ 019b/6

-1-

‘acibü'l-fi‘1 [Ar.] Şaşılacak iş. ‘a.+ dir 045a/3, 045a/5, 049a/11 -3-	açıl- [Tr.] Açık duruma gelmek. a.- a 130a/3 a.- dığını 109b/2 a.- duğı 128a/6 a.- mağ 109a/6, 109b/4 a.- mağdan 137b/10 a.- mış 160b/7 a.- sa 130a/6 a.- ur 057b/1 -10-
‘acibü'n-nef' [Ar.] Şaşılacak derecede faydalı. ‘a.+ dir 041b/1, 058a/17, 168a/5 -3-	açlık [Tr.] Aç olma durumu. a.+ dan 144a/13 a. 034a/7, 156a/5 -3-
‘acibü't-tehzil [Ar.] Şaşılacak derece zayıflatıcı. ‘a.+ dür 057b/10 -1-	ad [Tr.] İsim. a.+ ı 044b/15, 118b/16 a.+ ıdır 070b/13 a.+ ıdur 049a/15 a.+ ını 142a/12 a.+ larını 142a/11 a. 005a/16, 142a/3, 142b/3, 143a/4 -10-
‘acilen [Ar.] Çabucak. ‘ä. 131b/16 -1-	a‘dā [Ar.] Düşmanlar, yağılar. a.- yı bed-nihād 020a/10 a.+ yı 021a/5, 022a/4 -3-
‘acüz [Ar.] Kocakarı. ‘a. olmağla 127a/13 -1-	a‘dād [Ar.] Adetler, sayılar. a.+ ın 093a/5, 093a/11 a.+ ları 093a/6 efrād-ı a. 093a/9 -4-
‘acūze [Ar.] bkz. ‘acüz ‘a. 034b/14 -1-	‘aḍalāt [Ar.] Kaslar. ‘a.+ da 180b/4 ‘a. 118b/4, 129a/8 -3-
‘acz [Ar.] Beceriksizlik, yetersizlik. ‘a.+ i 151b/15 ‘a.+ ine 151b/14 -2-	‘aḍale [Ar.] Kas. ‘a.+ si 038a/14 -1-
aç [Tr.] Aç, doymamış. a. 034a/7, 061a/13, 152b/16, 153b/2, 156a/4, 161a/14 -6-	
aç- [Tr.] Açmak. a.- dıkça 147b/5 a.- up 130a/3 -2-	
açık [Tr.] Açık. a.+ dır 137a/7 -1-	

‘adālet [Ar.] Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, türe.
hāris-i dīvān-ı ‘a. 021a/1
-1-

‘adāvet [Ar.] Düşmanlık, yağılık.
emrāz-ı ‘a. 021a/6
-1-

‘add [Ar.] Sayma, sayılma.
‘a. eyledikleri 080a/4
‘a. itdikleri 158b/8
‘a. itmekle 038b/12
‘a. itmişlerdir 172a/10
‘a. olunan 113a/7
‘a. olunmuş 086a/5, 086a/9
-7-

‘aded [Ar.] Adet, tane.
‘a.- i tāmmdır 093a/10
‘a.+ e 092b/6
‘a.+ i 092b/7
‘a.+ inde 141a/7
‘a.+ leri 163b/3
‘a. 038b/6, 041b/17, 055a/4, 079b/15, 092b/4, 092b/11, 093a/5, 093a/12, 127b/10, 163b/5, 168b/7
-16-

a‘del [Ar.] (Daha, pek) adaletli, çok adil.
a.- i emzice 026b/2, 145a/16
-2-

‘adem [Ar.] Yokluk.
‘a.- i kudret 038b/16
‘a.- i muṭāva‘atından 103b/15
‘a.- i müşābeheti 004b/3, 104a/15
‘a.- i nużcına 151b/7
‘a.- i tevellüdüne 048a/14
‘a. 112a/5
-7-

ādem [Ar.] İnsan, insanoğlu, adam.
ā.+ e 050a/7
ā.+ iñ 076b/14, 106a/16, 171a/17
ā.+ ler 029b/14, 036a/15
ā.+ lerde 170a/12
ā.+ leriñ 023b/3, 050a/14, 071a/9, 177a/11
seyyid-i veled-i ā. 069a/14
-12-

‘ademiyye [Ar.] Ademle, yoklukla ilgili.
‘a.+ lerden 112a/3
-1-

‘ades [Ar.] Mercimek.
‘a.- i muḳaşşer 159b/8
-1-

‘adesiyye [Ar.] İçinde mercimek olan yemek; mercimek şeklinde (sivilce).
‘a. 010a/18, 133b/17
-2-

‘ādet [Ar.] Görenek, usul, tabiat, alışkanlık.
‘ā.- i beşeriyye 140b/4
‘ā.- i cāriyyedendir 144b/7, 162a/15
‘ā.+ i 112b/11, 114a/14
‘ā.+ iñ 112b/12
‘ā.+ ine 146b/13
‘ā. olduğu 149b/11
‘ā. 114a/17, 146a/5, 149b/8
-11-

‘ādetā [Ar.] Bayağı, sanki, neredeyse.
‘ā. 168a/16
-1-

‘ādeten [Ar.] Adet olarak, görenek suretiyle.
‘ā. 148b/7
-1-

aḏhā	[Ar.] Kurbanlar. ‘īd-i a.+ da 141a/15 a. 022a/6 -2-	āf-tāb	[Far.] Güneş. īḳān-ı maşrıḳ-ı ā. 020b/14 -1-
‘adīde	[Ar.] Çok, bir çok. mevāzī‘-i ‘a.+ de 177a/4 a‘şāb-ı ‘a.+ dir 077b/7 luḥūm-ı ‘a.+ dir 071b/10 esbāb-ı ‘a.+ si 054b/6, 067b/7, 106a/9, 107b/15 menāfi‘-i ‘a.+ si 042a/10 esbāb-ı ‘a.+ sinden 123b/15 āṣār-ı ‘a.+ ye 149b/2 evcā‘-ı ‘a.+ ye 065b/14 ekāvīl-i ‘a.+ yi 093b/14 fevā‘id-i ‘a.+ yi 094a/3 ‘a. 032a/12 ‘urūḳ-ı ‘a. 070b/16 aḳvāl-i ‘a. 101b/4 āṣār-ı ‘a. 018b/10 eḥādīṣ-i ‘a. 016a/13, 148a/13 emrāz-ı ‘a. 164a/4, 180a/10 esbāb-ı ‘a. 037a/3, 101a/2, 108a/15 eṣnāf-ı ‘a. 030a/11 fevā‘id-i ‘a. 066a/8 ḥikāyāt-ı ‘a. 107b/9 iḥtilāfāt-ı ‘a. 018b/9, 023b/14, 029a/8, 066a/3, 069b/8, 097a/10 menāfi‘-i ‘a. 100a/11, 145b/17 te‘līfāt-ı ‘a. 019a/12 tecārib-ı ‘a. 086a/16 tecribe-i ‘a. 103a/1 tedbīrāt-ı ‘a. 103b/5 vücūh-ı ‘a. 045b/7, 067a/12 -41-	āfat	[Ar.] Belalar, musibetler. ā.+ dan 124b/13 -1-
		āfet	[Ar.] Büyük felaket, bela. ā.+ den 171a/1 ā.+ e 054a/11 ā. 166a/4, 171a/11, 180b/14 -5-
		‘afife	[Ar.] Afif, iffetli, namuslu, temiz. hareket-i ‘a. eylemekden 033b/14 -1-
		‘afine	[Ar.] Çürümüş. ‘a. 040a/12 -1-
		‘āfiyet	[Ar.] Sağlık, esenlik. ‘ā.+ lerine 020a/7 -1-
		‘afş	[Ar.] Mazı (Quercus infectria). ‘a. 133a/9 -1-
		afyūn	[Ar.] Afyon, haşhaş. a. 042a/4, 049a/1, 126a/3, 133b/13 -4-
‘ādil	[Ar.] Doğruluk gösteren, doğru. sultān-ı ‘ā.+ e 018a/5 şāhid-i ‘ā. 029a/10 -2-	ağa	[Tr.] Osmanlı Devleti'nde bazı kuruluşların başında bulunanlara verilen resmî san. a.+ larından 107b/11 -1-
aḏrās	[Ar.] Azı dişler. a. 163b/6, 163b/9 -2-	ağaç	[Tr.] Ağaç, ağaçtan yapılmış. 1.+ a 075a/15 1.+ iñ 075a/14

	1.+ ınñ 054a/4 1.+ larının 054b/11 1. 083b/8, 083b/9, 120a/6, 165b/10 -8-		
āgāh	[Far.] Bilgili, haberli, uyanık. ā. olmağın 099a/15 -1-		
ağar-	[Tr.] Beyazlaşmak. a.- mağa 162a/2 a.- manın 162a/3 -2-		
āgāz	[Far.] Başlama. ā. eyler 079b/8, 081a/14 ā. eyleyüp 100b/4 ā. ider 085b/15 -4-		
ağdiye	[Ar.] Gıdalar, yenip içilen şeyler. a.- i ğalızedden 130b/14 a.- i murattıba 057a/1 a.- i münāsibe 056b/16 a.- yi ğalızedden 168a/3 a.+ den 042b/5, 048b/4, 057a/2, 156a/13 a. 043b/7, 046a/14, 046b/3, 069b/11, 085a/5, 103b/4, 110b/10, 110b/11, 118b/1, 157b/5, 164a/7, 172b/9 -20-		
ağır	[Tr.] Ağır. a.+ ı 141b/9 -1-		
ağırşaklan-	[Tr.] Ergenlik döneminde çıbanda veya memede ağırşak biçiminde bir tümsek veya yumru oluşmak. bkz. teka‘‘ub a.- masına 175b/13 -1-		
ağız	[Tr.] Ağız. a.+ a 177b/14 a.+ ı 003b/8, 052a/4, 052a/10, 057a/13, 057b/1, 059a/13, 059b/13, 062b/6, 079b/4, 099b/10, 106b/1, 109b/2, 109b/4, 128a/4, 130a/3, 130a/5, 137a/2, 157b/15 a.+ ına 006a/7, 036b/12, 052a/12, 055a/14, 055a/16, 057a/16, 133a/6, 140b/17, 146a/17, 146b/2, 147b/5, 147b/16, 155b/17, 160b/5, 160b/10, 161a/1, 166b/2, 167a/6, 167a/9, 167a/10, 174b/2 a.+ ında 052a/1, 061a/12, 098b/1 a.+ ından 052a/8, 084a/5, 098a/7 a.+ ını 053b/6, 130a/3, 132b/16, 136a/17, 167a/13 a.+ ının 168a/2 a.+ ları 050b/15, 097a/2 a.+ larında 055b/3, 055b/13, 121b/7 a. 007b/5, 007b/7, 007b/8, 033a/7, 117b/2, 136b/6, 164a/5, 175a/12, 179a/12 -66-		
ağla-	[Tr.] Ağlamak. a.- mak 179a/13 a.- makdan 007a/11 a.- ması 160b/8 a.- r 006b/10 a.- rsa 165a/1 -5-		
ağleb	[Ar.] (Daha, pek, çok) kuvvetli, en çok galip. a. olan 102a/17 -1-		
ağra	[Hi.] Hindistan'ın Agra şehrinde 1 seer (yaklaşık 930 gram) karşılığı kullanılan ölçü birimi. a. 041b/9, 042a/1, 046b/13, 047a/5, 047a/11 -5-		

ağrı	[Tr.] Ağrı. a.+ lar 063a/5, 177b/12 a.+ ları 033a/4, 035a/17 a.+ larına 181a/10 a.+ niñ 132b/15 a.+ sı 007b/5, 034a/17, 035a/16, 060a/7, 129a/13, 134a/11, 134a/12, 179a/12 a.+ sın 033a/7 a.+ sina 007b/8 a.+ sınıñ 007b/7 a. 059b/11 -18-	ahāli	[Ar.] Bir yerde yaşayanlar. a.+ siniñ 028a/12 -1-
ağrı-	[Tr.] Ağrımak. a.- dıqları 106b/4 a.- r 124b/13 -2-	aḥbār	[Ar.] Haberler, sözler, söylentiler. a.- ı laṭīfe 016b/5 a.- ı sār 132b/1 a.- ı şeni ^ç a 030a/7 -3-
ağsır-	[Tr.] Aksırmak. a.- mağa 131a/1 a.- maḡ 006b/1, 181a/17, 181b/2, 181b/5 a.- maḡda 181a/16 a.- malarına 181b/15 -7-	āḥer	[Ar.] Başka, diğer, gayrı. ṭaraf-ı ā.+ de 108b/7 ā.+ den 081b/12, 086a/3, 118b/7 esbāb-ı ā.+ den 174a/3 ā.+ e 160a/2 şaḥş-ı ā.+ e 105b/9 zevc-i ā.+ e 053a/16 kısm-ı ā.+ i 040b/3 kıṭ ^ç a-yı ā.+ i 108b/7 ā.+ iñ 148b/7 ā. 030a/5, 032a/9, 047b/14, 075a/15, 100b/13, 106b/2, 108b/11, 109b/16, 123a/15, 123a/16, 139b/11, 159b/16, 161a/9, 161a/10, 166a/9, 174b/15, 178b/9 devā-i ā. 003a/11, 012a/30, 046a/4 kısm-ı ā. 040a/1 mādde-i ā. 135b/7 ṭa ^ç ām-ı ā. 121b/3 tedbīr-i ā. 008a/7 terkīb-i ā. 003a/15, 012a/33, 012a/35, 046b/9, 047a/7 -40-
ağsırt-	[Tr.] Ağsırtmak. a.- alar 131a/1 a.- maḡ 130b/17 -2-	āḥerce	[Ar.] Başka şekilde. ā. 090b/14 -1-
ağşiye	[Ar.] Zarlara, perdeler. a.- i cenīne 118b/1, 118b/4 a.+ de 099b/5 a.+ niñ 099b/12 a. 004a/19, 096b/1 -6-	āheste	[Far.] Yavaş, ağır, yavaş yavaş. ā. 045b/16, 117a/4, 120b/14, 121b/6, 121b/7, 145a/1 -6-
ağuz	[Tr.] Yeni doğurmuş memelilerin ilk sütü. a. 165a/16 -1-		

āheste āheste [Far.] Yavaş yavaş.

ā. 135b/2

-1-

aḥfā [Ar.] (Daha, pek, çok) hafî, en gizli.

a. 030a/16

-1-

āḥir [Ar.] Son, sonraki, en son.

ā.- i 'ömrlerine 027b/7

ā.+ de 038b/8

şelāşe-i ā.+ de 113a/2, 113a/10

ā.+ den 098b/4

vi' ā-yı ā.+ e 098b/9

ā.+ ki 114a/5

ā. 038b/2

-8-

āḥiret [Ar.] Ahiret, öbür dünya, öteki dünya.

ā. 016b/16

-1-

āḥirinci [Ar.+Tr.] Sonuncu.

ā. 125b/2

-1-

āḥirü'l-‘ömr [Ar.] Hayatın son dönemi.

ā. 063a/2

-1-

Aḥkāf [öa.] Kur'ân-ı Kerîm'in 46. suresi.

sûre-i kerîm-i A.+ da 087b/1

-1-

aḥkām [Ar.] Hükümler.

a.- ı şer' iyye 087b/7

a.- ı yaḥiniyyeden 088b/1

-2-

aḥlāk [Ar.] İnsanda bulunan ruhi ve zihnî hâller, huy, tabiat.

a.- ı ḥüsne 149a/3, 169a/13, 169b/4

a.- ı redî 169b/5

a.- ı rediyye 149a/4, 149a/11

a.+ a 169b/6

ta' dîl-i a.+ a 169b/15

a.+ mıñ 168b/16

a.+ ları 169a/4

a. 169b/4, 170b/2

-12-

aḥlāt [Ar.] Hıltlar: dem, balgam, sevdâ ve safra; karışımlar.

a.- ı fâsideden 150b/7

a.- ı ḡalîze 156a/9

a.- ı rediyye 055b/1, 180a/15

a.- ı rediyye-i balgamiyye 180b/1

a.- ı rediyyeniñ 040b/15

a.+ a 178a/16

a.+ dan 051a/8

a.+ ı 065b/6, 113b/8, 114b/2, 122a/10, 125b/17, 144b/9, 148a/5, 168b/6

a.+ ın 114b/5, 155b/14

a.+ ını 155b/13

a.+ mıñ 114a/15

a. 057a/9, 070a/17, 070b/6, 111a/4, 111a/5

-25-

aḥlāt-ı erba'a [Ar.] İnsan vücudundaki dört unsur veya usare: dem (kan), balgam (salya), sevda (dalak), safra (öd).

a.+ dan 024a/3

a.+ nıñ 070b/2, 070b/3, 104a/11

a.+ ya 069b/15

a. 145b/2

-6-

Aḥlāt Deñizi [öa.] Van Gölü.

A.+ nden 156a/16

-1-

aḥmak [Ar.] Pek akılsız, sersem, şaşkın.

a.+ lar 039a/1

a.+ larıñ 016b/8

-2-

aḥmer [Ar.] Kırmızı, kızıl.
a. 046b/11, 110b/14
behmen-i a. 122a/13
tūderī-i a. 046b/5
zernīḥ-i a. 056a/14
-5-

aḥsen [Ar.] Çok (daha, pek) güzel.
a.+ dir 138a/14
a.+ i 107b/1
a. 138a/3, 170a/2
-4-

aḥsen-i takvīm [Ar.] Yaratılışın en güzeli,
en güzel yaratılış, en güzel biçim.
İslamiyet'e göre insan *aḥsen-i*
takvīm üzere yaratılmıştır. bkz. Tîn
suresi 4. ayet: *Şüphesiz ki biz insanı*
en güzel şekilde (aḥsen-i takvīm
üzere) yaratmışızdır.
a.+ de 171b/1
-1-

aḥsenü'l-ḥāl [Ar.] En güzel hâl, en güzel
durum.
a. 022b/12
-1-

aḥşam [Tr.] Akşam.
a. 046b/9, 122a/9, 130b/10, 158b/12,
159b/10
-5-

aḥter [Far.] Yıldız. bkz. **kevkeb**
a.- i burc-ı şeref 021a/2
a. 091a/2, 091a/6, 091b/4
-5-

aḥterāmī [Far.] Baht, şans eseri.
a.+ leri 026a/13
-1-

aḥvāl [Ar.] Durumlar, hâller, vaziyetler.
a.- i 'ibret-mā'il-i eṭfāle 020a/5
a.- i behcet-mā'il 112a/7
a.- i ber-melâlimi 021a/15
a.- i buḥrânda 092b/14
a.- i ebdânı 177a/7
a.- i hażma 069b/11
a.- i mezkûre 088b/1, 153a/8,
169b/17
a.- i mezkûreden 034b/4, 161b/6
a.- i mezkûreyi 019b/17, 031b/2,
036a/12, 067a/10, 096a/5
a.- i muḥarrere 096a/9
a.- i perişâna 022a/13
a.- i perişânlarını 019b/16
a.+ de 066a/6, 142b/16
a.+ den 047b/2, 060b/14, 123b/15
a.+ dir 178a/5
a.+ i 003a/6, 04b/10, 05b/16,
011a/9, 019b/1, 023b/3, 024b/5,
024b/7, 025b/13, 031a/8, 035a/6,
039b/9, 054b/4, 055b/6, 071a/9,
071b/10, 093a/13, 096b/3, 100b/8,
102a/17, 104a/9, 108a/14, 114a/10,
137a/4, 139b/5, 159b/11, 160a/11,
172a/10, 176b/11, 177a/5, 177a/8,
177a/11
a.+ idir 150a/6, 151a/15
a.+ in 039a/12, 144a/8
a.+ iñ 049b/17, 117b/8, 177a/12
a.+ inde 023a/2, 079a/5, 092b/14,
152b/12
a.+ ine 031b/6, 108a/5, 137a/4,
151b/2, 169b/17, 178a/10
a.+ ini 021a/15, 040b/4, 090b/4,
092b/1, 095b/8, 100a/16
a.+ leri 019b/7, 019b/11, 023a/14,
062b/7, 147b/1
a.+ lerin 062b/1
a.+ lerinde 029a/9
a.+ lerine 020a/8, 062b/7
a. 003b/10, 003b/15, 004b/7, 023b/6,
023b/12, 043b/14, 059a/8, 064b/13,
065b/17, 090b/14, 106a/13, 149a/9,

169a/4, 170b/6, 172b/2 -104-	ak- [Tr.] Akmak. a.- a 168a/2 a.- ar 007a/3, 018a/6, 027a/4 a.- dıgından 132a/9 a.- up 128a/14 -6-
ahvālū'l-esnān [Ar.] Dişlerin durumu. a. 007b/4, 007b/15 -2-	ak [Tr.] Beyaz. a.+ ı 060b/3, 134b/12, 134b/15 a. 097b/15 -4-
ahyānen [Ar.] Ara sıra, vakit vakit. a. 168a/17 -1-	ak ciger [Tr.] Akciğer. a.+ inde 129a/5 a. 008a/5 -2-
ahz [Ar.] Alma, kabul etme; toplama. a.+ ina 045a/17, 149b/8 a. ider 076b/7 a. iderler 119b/10 a. idüp 046a/10, 055a/5, 095a/12, 137b/15, 162b/1, 173a/13 a. olmağın 057b/1 a. oluna 118a/11, 133a/11 a. olunan 149b/4 a. olunduğdanşoñra 065b/10 a. olunmuş 158a/16 a. olunup 043a/10, 046b/12, 049b/16, 057a/16, 135a/8 a. olunur 041a/8 a. 041b/8, 046b/7, 047a/10, 049b/12, 056a/7, 056a/17, 056b/7, 056b/12, 115a/16, 115b/4, 119b/16, 120b/14, 122b/7, 122b/14, 123a/11, 131a/5, 131b/17, 133b/3, 133b/6, 135b/11, 136a/16, 156b/13, 158b/10, 159b/9, 164b/6, 165a/3, 168a/14, 173a/10, 175b/3, 176b/2 -52-	‘akab [Ar.] Arka, art. ‘a.+ inde 032a/15, 059a/12, 121b/3 -3-
	ak‘ad [Ar.] Soy. a.- ı insān 017a/2 -1-
	akākıyā [<Fr. acacia] Akasya (Acacia Arabica). a.+ yı 133a/6 a. 174b/3 -2-
	‘akākır [Ar.] Tedavide kullanılan bitki kökleri. ‘a. 021b/11 -1-
‘ā’id [Ar.] İlgili, ilişkili, dolayı. bkz. dā’ir ‘ā. olan 017a/5, 017a/13, 169a/12, 169a/14, 177a/2 -5-	akçe [Tr.] Para. a. 141b/9 -1-
‘ā’ile [Ar.] Aile. ‘ā.+ sini 173b/6 -1-	akdem [Ar.] İlk, önceki, daha önceki. a. 059a/11, 090a/16, 096a/2, 096b/2, 104a/16, 110b/8, 178b/17, 179b/11 -8-

‘**ākibet** [Ar.] Nihayet, son.

‘ā.- i maḥmūdlarında 022a/6

‘ā.+ inde 076a/11

‘ā.+ lerinde 076a/9

‘ā. 091a/16

-4-

‘**ākibet-endiṣ** [Ar.+Far.] Sonunu düşünen.

‘ā. 091a/4

-1-

‘**ākır** [Ar.] Kısır kadın ya da erkek.

‘ā. 050a/7, 050a/9, 050a/10, 055a/17, 055b/8, 058b/15

-6-

‘**ākırkarḥā** [Ar.] Yaban tarhununu (Anacylus pyrethrum) kökü.

‘ā. 044b/7, 122a/11, 168a/6

-3-

akıt- [Tr.] Akıtmak.

a.- an 134a/3

a.- ıcı 110b/10, 115a/3, 125b/11

a.- ır 134a/4

a.- up 110b/12

-6-

‘**ākīb** [Ar.] Bir diğerinin arkasından gelen.

‘a.- i cimā‘dan 034a/12

‘a.- i eklinde 153a/3

‘a.- i riḍā‘da 145a/2

-3-

‘**ākibuṭ-ṭa‘ām** [Ar.] Yemeğin ardından.

‘a. 033b/16

-1-

‘**ākīka** [Ar.] Çocuğun doğumunun yedinci günü kesilen kurban.

‘a. 005a/14, 141a/3, 141a/14, 141a/15, 143a/5

-5-

‘**ākīl** [Ar.] Akıllı kimse.

‘ā. 091b/5, 107a/17

-2-

ākile [Ar.] Et yiyen hastalık; kangren.

ā. 006a/15, 176b/7

-2-

‘**ākīm** [Ar.] Kısır.

‘a. 055b/8

-1-

‘**akis** [Ar.] Bir şeyin zıddı, karşıtı, tersi.

‘a.+ i 062a/5, 062b/3, 102a/14, 104a/7, 106b/3, 152b/7

‘a.+ inde 102b/6

‘a.+ inden 053a/17

‘a.+ leri 103b/13

-9-

‘**akl** [Ar.] Akıl, us.

‘a.+ ı 172b/4

‘a. 108a/10, 140a/16, 149b/4

-4-

‘**aklen** [Ar.] Akıl ile, akıldan.

‘a. 015a/11, 031a/12, 142a/4, 170b/4

-4-

‘**aklī** [Ar.] Akla mensup, akıl ile bilinen veya bulunan şeyler.

‘a. 108a/5

-1-

‘**akliyye** [Ar.] bkz. ‘**aklī**

lezzet-i ‘a.+ dir 004b/9

‘a. 081a/10

-2-

akrabā [Ar.] Akraba.

a.+ dan 105b/14

a.+ larına 104b/9

a.+ sına 106a/2

a.+ sindan 075a/9, 149b/6

a.+ ya 106a/3 -6-	
aḳrāṣ [Ar.] Ağızda eriyen tabletler. a.- ı ʿūd 119b/13 -1-	aḳvāl [Ar.] Sözlər, lakırdılar. a.- i ʿadīde 101b/4 a.- i züküret 061b/14 -2-
aḳrāṣu'l-cülleṇār [Ar.] Nar çiçeği ile yapılan tabletler. a. 133b/14 -1-	aḳviyā [Ar.] Sağlam ve kuvvetli olanlar. a.- i aṣlābdan 036a/17 -1-
aḳrāṣu'l-kehrübā [Ar.+Far.] Kehribar ile yapılan tabletler. a. 133b/14 -1-	al- [Tr.] Almak fiili. a.- alar 119a/15, 126b/6, 172b/11 a.- amaz 007a/14, 063b/13 a.- amaṣ 052a/12 a.- dıḳdanṣoñra 138b/9 a.- ındıḳdanṣoñra 119a/16 a.- ınmaz 098a/7 a.- maḳ 126b/9, 146a/17 a.- maḳdan 112a/11 a.- up 040b/6, 094b/14, 098a/6, 172a/5 -16-
aḳrāṣu't-ṭabāṣīr [Ar.] Bambu kökü tozu ile yapılan tabletler. a. 133b/14 -1-	aʿlā [Ar.] (Daha, en, pek) yüksek. cānib-i a.+ ya 080b/11 -1-
aḳsām [Ar.] Parçalar, bölümler, kısımlar. a.+ da 064a/16 a.+ ı 011a/9 a.+ ından 063b/15 -3-	ʿalā-mā-yenbaḡī [Ar.] Gereği üzere. ʿa. 017b/11, 040b/17, 065a/4, 159a/5, 169b/17 -5-
aḳṣar [Ar.] Daha kısa. a.+ ı 086b/14 a.+ larını 086b/12 a. 086a/10, 086a/14, 086b/8, 086b/11 ḥadd-i a. 086a/11 -7-	ʿalā-yenbaḡī [Ar.] Gereği üzere. bkz. ʿalā-mā-yenbaḡī ʿa. 082a/1 -1-
aḳsat- [Tr.] Topallatmak, tökezletmek. a.- maḳdan 111b/6 -1-	ʿalā-ṭarīḳu'l-icmāl [Ar.] Kısaltma yoluyla. ʿa. 039b/15 -1-
aḳvā [Ar.] En kavi, çok kuvvetli. a.+ dur 068b/12 a.+ sı 067a/13, 072b/5 a. 068b/16, 069a/1, 084b/15, 163a/16 -7-	

‘alā ʔarīḳu'z-zann ve't-tahmīn

[Ar.] Zan ve tahmin yoluyla.

‘a. 063b/4

-1-

‘alā'im[Ar.] Alametler.

‘a.+ den 132a/10

-1-

‘alāḳa [Ar.] İlgi, ilişik.

‘a.+ larını 111b/8

-1-

‘alakīyye [Ar.] Sülüklü, pıhtı şeklinde.

‘a.+ si 080b/9

-1-

‘alakū'n-nāṣib fī'l-ḥalḳ

[Ar.] Boğaza sülük yapışması.

‘a. 008a/6

-1-

ālām [Ar.] Elemler; kederler, acılar.

ā. 127a/5

-1-

‘alāmāt[Ar.] Belirtiler, alametler.

‘a.- ı hevāiyye 010b/13

‘a.- ı zāhiresi 054b/12

‘a.+ dandır 061b/8

‘a.+ ı 026a/1, 026a/3, 026a/6, 039a/14, 174a/7

‘a.+ ından 157a/14

‘a.+ ları 046b/16

‘a. 006a/18, 009b/17, 025b/16, 052b/8, 176b/15, 181a/14

-16-

‘alāmātu'l-münziretu'l-ḥudüşü'l-vebā ve't-ṭā'ün

[Ar.] Veba ve taun olayına işaret olan belirtiler.

‘a. 010b/15

-1-

‘alāmet[Ar.] Belirti; işaret, iz, nişan.

‘a.- i beden 051b/2

‘a.- i ünüşiyet 062b/2

‘a.- i vücūd-ı ḥayāt 181a/17

‘a.- i zükūriyyet 062b/2

‘a.+ i 051a/2, 051a/12, 051a/14, 052a/13, 055b/6, 109b/16, 110a/3, 117b/7, 125b/4, 166b/1, 172b/6

‘a.+ ler 003b/12, 023b/7, 023b/9, 054b/14, 060b/15

‘a.+ lere 064b/6

‘a.+ leri 051b/13, 054b/8, 056a/1, 059a/9, 112b/2

‘a. 152a/14

-27-

ālāt [Ar.] Vasıtaları aygıtlar; aletler.

ā.- ı ḥiss 180b/3

ā.- ı tenāsül 176a/1

ā.- ı tenāsüle 175b/16

-3-

‘alāyık [Ar.] Alakalar, ilgiler, bağlar.

‘a.- ı rüzgār 020a/17

-1-

aldur- [Tr.] Almak işini yaptırmak.

ḳan a.- up 112b/11

-1-

‘alef [Ar.] Hayvan yemi.

‘a. 153b/16

-1-

‘aleḳa [Ar.] Kan pıhtısı.

‘a.+ nıñ 085b/9

‘a.+ sı 080b/12, 080b/13

-3-

‘ale'l-ekşer [Ar.] Çok vakit, çoğunlukla.

‘a. 088a/4

-1-

‘ale'l-fevr [Ar.] Derhal, defaten, birden. ‘a. 132a/1, 149a/8 -2-	‘ālem-ārā [Ar.+Far.] Ālemi, dünyayı süsleyen. mühr-i ‘ā. 091a/15 -1-
‘ale'l-ḥabel [Ar.] Hamilelik hâlinde. ‘a. 003b/9, 057b/13 -2-	‘ālemīyān [Ar.] Āleme mensup olanlar, insanlar. ‘ā. 015a/12 -1-
‘ale'l-ḥuşūş [Ar.] Özellikle, bilhassa. ‘a. 004b/18, 016b/6, 016b/14, 017b/14, 018a/13, 019a/12, 020b/1, 023a/10, 024b/14, 026a/15, 032a/1, 037b/3, 042b/4, 044a/2, 044a/12, 044b/1, 047b/6, 048a/8, 058a/11, 058b/9, 069a/14, 083a/10, 087b/12, 092b/2, 117a/16, 117a/17, 122b/1, 132a/11, 132b/8, 136b/14, 142b/13, 148b/5, 149b/8, 150b/15, 155a/15, 160b/9, 166a/13, 179b/1 -38-	‘ale'r-rīk [Ar.] Aç karna, açken. ‘a. 045b/17, 046a/7, 046a/12, 049b/3, 058a/5, 120a/1, 120b/15, 130b/12 -8-
‘ālem [Ar.] Dünya, cihan. ‘ā.- i ‘ulvīniñ 092b/5 eşref-i ‘ā.- i ekvān 015a/14 ‘ā.- i ḥāricden 096a/6 ‘ā.- i mücāma‘ atda 106b/6 ‘ā.- i pīrīde 027b/8 ‘ā.- i süflīde 091b/12, 092b/5 ‘ā.- i vücūda 141b/17 ‘ā.+ de 076a/1 ‘ā.+ den 021a/6 memdūḥ-ı ehl-i ‘ā.+ dir 018b/1 ‘ā.+ e 021b/1 ğars-ı eşcār-ı ‘ā. 091b/14 ma‘ lüm-ı ‘ā. 015a/11 medār-ı ḥilḳat-ı ‘ā. 149a/16 -15-	‘ale's-seviyye [Ar.] Eşit olarak. ‘a.+ dir 141a/11 ‘a. 041b/8, 047a/10, 049b/16, 056a/16, 056b/7, 056b/11, 115a/16, 120b/13, 122b/6, 122b/14, 131a/4, 131b/17, 133a/11, 133b/3, 133b/6, 134b/14, 135a/8, 135b/11, 136a/15, 158b/10, 168a/14, 173a/13, 175b/2, 176b/2 -25-
a‘lem [Ar.] En (pek, çok) bilen, bilgin. Allāh-ı a. 084b/1 -1-	ālet [Ar.] Alet; organ. ā.- i baṭnīñ 082a/13 ā.- i cimā‘ 038a/16 ā.- i ḥissī 137a/6 ā.- i ihtikān 056b/12 ā.- i menī 050a/15, 071b/1 ā.- i meniye 038a/7 ā.- i mezbūre 056b/1 ā.- i sem‘ 137a/3 ā.- i ser-tiz 128a/5 ā.- i tenāsüli 031a/3 ā.- i tenāsüliñ 176a/5 ā.- i tenāsülleri 030b/17 ā.- i zükrānı 030b/10 intişār-ı ā.+ e 038a/5 kıvām-ı ā.+ e 038a/7 ā.+ i 055b/10, 137a/7, 145b/15

ā.+ iñ 055a/14
 ā.+ iniñ 146a/4
 ā.+ leri 039a/7, 071a/7, 137a/9
 ā.+ lerinden 030a/14
 ā.+ siz 083a/13
 ā. 050b/5, 053a/5, 055a/13, 056a/13,
 083a/12, 126b/1, 133a/16, 161a/9,
 166a/5, 175b/6
 -36-

‘ale't-tafṣīl [Ar.] Uzun uzadıya.
 ‘a. 019a/16
 -1-

‘ale't-ṭarīk [Ar.] Bir yolla, bir sebeple.
 ‘a. 054b/13
 -1-

‘ale't-tertib [Ar.] Sırasıyla, bir düzen
 üzere.
 ‘a. olmak 075a/13
 ‘a. 178b/14, 180a/4
 -3-

‘aleyhe efḍalu's-ṣalavāt [Ar.] *En
 faziletli salavat üzerine olsun*
 anlamında Peygamberimiz'in ismi
 geçtikten sonra söylenen dua.
 ‘a. 096a/13, 140a/9
 -2-

‘aleyhe ve ‘alā ālihi ve aṣḥābihi mine's-
 ṣalavāt [Ar.] *Salavatlar O'nun
 (Peygamberimiz) ve dostlarının
 üzerine olsun* anlamında dua.
 ‘a. 005a/12
 -1-

‘aleyhimü's-ṣalavāt ve's-selām
 [Ar.] *Salavat ve selamlar O'nun
 (Peygamberimiz) üzerine olsun*
 anlamında dua.
 ‘a. 141b/15
 -1-

‘aleyhimü's selām

[Ar.] *Selam O'nun (Peygamberimiz)
 üzerine olsun* anlamında dua.

‘a. 016a/2

-1-

‘aleyhi'r-raḥme

[Ar.] *Allah'ın rahmeti üzerine olsun*
 anlamında dua.

‘a.+ ye 064a/11

‘a. 018a/7, 027a/11, 028a/14,
 029b/14, 042b/2, 042b/15, 062a/17,
 064a/4, 068a/2, 068b/13, 070a/16,
 070b/6, 071a/14, 073a/15, 073b/15,
 075b/13, 077a/3, 077b/15, 078a/17,
 083b/17, 086b/4, 093b/4, 094a/13,
 102a/16, 107a/4, 107b/3, 108a/16,
 116b/10, 140b/11, 141a/4, 141a/9,
 141a/13, 149b/1, 150b/16, 154a/6,
 171b/5, 180a/8, 181b/17

-39-

‘aleyhi's-ṣalavāt ve's-selām

[Ar.] *Salavat ve selamlar O'nun
 (Peygamberimiz) üzerine olsun*
 anlamında dua.

‘a. 094b/6, 096a/4, 106a/4, 140b/12

-4-

‘aleyhi's-selām

[Ar.] *Selam O'nun
 (Peygamberimiz) üzerine olsun*
 anlamında dua.

‘a.+ dan 018b/15

‘a. 015b/9, 016a/10, 016a/16,
 016b/2, 016b/4, 016b/7, 018a/2,
 018b/15, 021a/10, 025a/10

-11-

alın-

[Tr.] Alma işi yapılmak.

a.- mış 041b/9, 042a/1, 046b/13,
 047a/11

-4-

alış- [Tr.] Alışmak.
a.- a 167b/12
-1-

alışdır- [Tr.] Alıştırmak, öğretmek.
a.- mağa 162a/9
a.- mağ 005b/14
a.- manî 025b/11, 160a/10
a.- up 161b/16
-5-

alışdur- [Tr.] bkz. **alışdır-**
a.- ılur 162b/11
a.- mağ 163a/5
a.- up 165a/10
-3-

‘ālī [Ar.] Üst, yukarı.
‘ā. olmağdır 035b/4
-1-

‘ālī-şan [Ar.] Şan ve şerefi yüksek olan.
vālīd-i ‘ā.- ı Hâzret-i Âdem 018b/15
-1-

‘Ali bin Rabben Taberî
[ka.] Ebû'l-Hasan Ali b. Sehl
Rabben et-Taberî; Ünlü hekim ve
dinler üzerine mukayeseli çalışma
yapan ilk âlimlerden.
‘A. 073a/12
-1-

‘alîl [Ar.] Hasta, hastalıklı, hastalığı olan.
‘a.+ iñ 119a/5
‘a. oldukları 037b/17
‘a. olsa 074b/8
‘a. 06b/16, 06b/19, 07a/14, 52a/16
-7-

‘alîlân [Ar.+Far.] Hastalar.
‘a.- ı ümmet 016a/15
-1-

‘âlim [Ar.] Çok okumuş, bilgin.
‘ā.+ e 142a/7
-1-

‘âlime's-sirri ve'l-ḥafiyât
[Ar.] Sır ve gizlilikleri bilen; Allah.
‘ā. 076a/5
-1-

‘aliyye [Ar.] Yüce, ulu.
hicret-i ‘a.- i sultānu'l-enbiyādan
021a/10
müttefik-i ‘a.+ dir 084a/5, 087a/2,
110b/5, 161b/10
iltifāt-ı ‘a.+ leri 022b/6
işāret-i ‘a. 016a/12, 079a/4, 095a/2
murād-ı ‘a. 094a/2
müttefik-i ‘a. 086b/9
nāzım-ı kâ‘ide-i devlet-i ‘a. 020b/11
-12-

Allāh [öa.] Her şeyin yaratıcısı olan tek ve
mutlak varlık, Hudâ.
A.- ı a‘lem 084b/1
A. 086b/17, 095a/17, 096b/5,
140a/11, 176b/13
-6-

Allāh-ı a‘lem bi-ḥaḳıku'l-hāl
[Ar.] Hâlleri hakikatiyle bilen Allah.
A. 064b/5, 072a/5, 086b/3, 090a/16,
092a/15, 093a/14, 108a/13, 172a/7
-8-

Allāhu'l-hādī
[Ar.] Hak yol gösteren Allah.
A. 065b/4
-1-

Allāhu'l-ḥamd [Ar.] Allah'a şükür.
A. 059b/10
-1-

Allāhu'l-muvaffak [Ar.] Allah başarı verendir.

A. 046b/1, 064b/16, 066a/9

-3-

Allāhu'l-muvāfiḳu'l-mu'īn [Ar.] Allah başarı veren ve yardım edendir.

A. 058b/13

-1-

Allāhü's-şāfi [Ar.] Allah şifa verendir.

A. 176b/8, 181b/1

-2-

‘allāme[Ar.] Çok âlim, çok bilgili.

‘a.+ niñ 064a/10

‘a. 068a/2, 068b/8, 070b/4, 150b/16, 164b/16

-6-

‘Allāme-i Hucendī [ka.] Fıkıh ve tıp âlimi. bkz. **Muḥammed bin Ebī'n-naşr Hucendī** bkz. **‘Allāmetü'l-verā**

‘A. 108a/16

-1-

‘Allāme-i Kureyşī [ka.] İbnü'n-Nefis Alâüddîn Ali b. Hazm el-Kureyşî(Kuraşî); 13. yüzyılda yaşamış, küçük kan dolaşımını keşfiyle ünlü hekim ve düşünür.

‘A. 052b/13, 053b/9, 057b/14, 068b/13, 070a/16, 073b/15, 116b/10, 129b/5

-8-

‘Allāme-i Şirāzī [ka.] Kutbüddîn Mahmûd b. Muslih el-Fârisî eş-Şirāzî eş-Şâfiî; İranlı filozof; astronomi, matematik, tıp ve din âlimi.

‘A. 018a/7, 027a/11, 064a/4, 078b/16, 107a/4, 152b/4

-6-

‘Allāmetü'l-verā [ka.] Fıkıh ve tıp âlimi. bkz. **‘Allāme-i Hucendī**

‘A. 071b/11

-1-

‘Allāmu'l-guyûb [öa.] Gaybı, gözle görülmeyeni bilen, Allah.

ṭaraf-ı ‘A.+ dan 095a/8

‘A.+ iñ 075b/8

‘A. 062a/14, 077a/10, 078a/5

-5-

alma [Tr.] Elma.

a.+ dan 119b/7

a.+ sı 119b/17

a. 048b/15, 115a/16, 115b/4, 115b/5, 116b/5, 118a/2, 119b/1, 120a/5, 120b/6

-11-

alt [Tr.] Alt taraf, üst karşıtı.

a.+ ıdır 137b/17

a.+ ına 035a/8

a.+ ında 051a/17, 059b/11, 059b/15, 157b/12, 171a/6, 171b/9, 171b/16, 172a/3, 181a/4, 181a/7

a.+ ındaki 181a/4

a.+ ından 131a/3

a.+ lı 163b/7

a. 097a/16

-17-

altı [Tr.] Altı (6) sayısı.

a.+ dır 110a/10

a.+ şar 042a/6, 065b/8

a. 003a/5, 004a/13, 023a/14, 024a/11, 029b/8, 031a/7, 040b/9, 040b/15, 042a/8, 079b/9, 082a/4, 084b/1, 085a/15, 086b/12, 087a/15, 087a/17, 087b/6, 088b/5, 088b/7, 088b/12, 090a/6, 109a/8, 113a/15, 118b/3, 119b/14, 146b/16, 146b/17, 147a/2, 147a/5, 153a/4, 163a/6, 170a/17,

173a/16, 181a/5 -38-	
altıncı [Tr.] Altıncı (6.) sıradaki. a.+ da 125a/7 a.+ nın 086b/16 a.+ sı 075a/6 a. 009b/1, 009b/15, 040b/14, 061b/6, 080a/11, 080b/15, 114a/8, 125a/8, 125a/9, 163b/3 -13-	‘amel [Ar.] Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil. ‘a.- i nā-maṭbū‘ında 127a/2 ‘a.+ den 050b/6 ‘a.+ e 018b/8, 079b/7 ‘a.+ i 030b/3, 050b/9, 119b/11 ‘a.+ ini 049a/12, 095a/10 ‘a.+ lerini 076a/2 ‘a. ider 095a/10 ‘a. 118a/15 -12-
altmış [Tr.] Altmış (60) sayısı. a.+ a 028b/16 a.+ dan 029a/2 a.+ ı 029a/4 a. 028b/10, 028b/12, 029b/4 -6-	‘amelī [Ar.] İşleme suretiyle, pratik. cüz’-i ‘a.+ sinden 040a/14 ‘a.+ sini 040a/1 cüz’-i ‘a. 040a/2, 040b/1 -4-
altmışıncı [Tr.] Altmışıncı (60.). a. 087a/14 -1-	‘ameliyye [Ar.] İşleme suretiyle, pratik. bkz. ‘amelī ‘a. 019a/15, 170b/2 -2-
altun [Tr.] Altın. a. 141b/9 -1-	‘amīku’l-fıkr [Ar.] Derin düşünce. ‘a. 091a/3 -1-
a‘māl [Ar.] Ameller, işler. a.+ e 076a/9 a.+ lerine 076a/10 a. ideler 131b/15, 134b/9 a. itmek 035b/2 a. itmeyeler 050a/2 a. 076a/12, 170b/6 -8-	‘āmil [Ar.] Amel eden, işleyen, icrâ eden kimse. ‘ā. olmağa 017b/6 -1-
a‘mālyad [Ar.] Ameliyat. a. 040b/6 -1-	‘amīm [Ar.] Umuma ait, umumi, genel, yaygın. feyz-i ‘a.- i ilāhī 020a/3 luṭf-ı ‘a. 023a/1 -2-
‘amden [Ar.] İsteyerek ve bilerek; kasten. ‘a. 071b/8 -1-	āmīn [Ar.] Dualardan ve temennilerden sonra, "Allah kabul etsin, öyle olsun!" anlamında kullanılan söz. ā. 022b/4 -1-

āmīz [Far.] Karışık, karışmış, mahlut.
 ā.+ dir 065b/2
 -1-

‘āmm [Ar.] Umumi, genel, herkese ait.
 ‘ā. olan 177b/16
 ‘ā. olduğudur 074b/2
 ‘ā. olmaz 177b/10
 ‘ā. olur 177b/9
 nef‘-i ‘ā. 020a/8, 158b/15
 -6-

‘amm [Ar.] Amca.
 ibn-i ‘a.- ı Resūl-ullāh 153b/12
 -1-

ammā [Ar.] Ama, fakat, lakin, ancak; şu kadar ki, o kadar ki, öyle ki.
 a. 015a/10, 017b/5, 017b/10, 018a/10, 019a/5, 020a/12, 027b/6, 027b/13, 028a/11, 028b/2, 029b/2, 030b/6, 031a/2, 031a/17, 031b/10, 034a/6, 035b/1, 036a/3, 036a/10, 036a/16, 036b/14, 037b/9, 037b/11, 039a/17, 042a/13, 044b/11, 045a/8, 045a/10, 045b/9, 046a/17, 046b/16, 047b/12, 049a/8, 050a/1, 050b/12, 054a/5, 054b/9, 055a/10, 057b/17, 058a/7, 058b/2, 059a/2, 059b/6, 060a/2, 061b/4, 062a/6, 062b/10, 063a/3, 064a/2, 064a/9, 064a/13, 065a/14, 066a/8, 066b/14, 067a/11, 067b/6, 068a/12, 070a/7, 070b/2, 071a/11, 071b/3, 072b/10, 072b/17, 073b/16, 074a/13, 074b/14, 075a/17, 077b/11, 078b/9, 079a/17, 082a/5, 082b/3, 083a/15, 083b/2, 084a/6, 084a/11, 084b/10, 085a/10, 086a/12, 088a/13, 088b/8, 088b/17, 089a/4, 089a/10, 090a/4, 090a/14, 090b/9, 092a/10, 093b/3, 095b/2, 096a/1, 097b/16, 098a/7, 100a/4, 100b/15, 101a/12, 102b/13, 105b/4, 107a/13, 108a/10, 109a/2, 109a/13, 109b/3, 112a/16,

113a/14, 114a/3, 114a/13, 114b/7, 115b/14, 116b/2, 124a/12, 124a/17, 124b/10, 125a/15, 126a/10, 127a/17, 128a/1, 128a/16, 129b/3, 131a/1, 131a/8, 131b/13, 133a/13, 136a/4, 137a/10, 138a/15, 138b/15, 139a/3, 141a/12, 142b/8, 145a/1, 145b/14, 147a/3, 148a/7, 149b/13, 153a/11, 153b/3, 156b/1, 156b/3, 157a/11, 157a/15, 157b/1, 157b/12, 161a/8, 161b/12, 163a/17, 163b/14, 163b/15, 164a/1, 164a/7, 164a/12, 168a/10, 168b/1, 169b/6, 170a/7, 170a/13, 170b/11, 171a/1, 171a/13, 171b/4, 172a/3, 175b/9, 177b/3, 177b/10, 178a/7, 179b/15, 181a/13
 -168-

‘āmmē [Ar.] Umuma mahsus olan, bütün.
 ‘ā.- i bedene 009b/16
 ‘ā.- i kibār-ı eṭibbā 028a/5
 ‘ā.- i nās 169b/14
 emrāz-ı ‘ā.+ den 178a/2
 ‘ā. 051a/11
 emrāz-ı ‘ā. 009b/6, 177b/16
 -7-

‘amuca [Tr.] Amca, babanın erkek kardeşi.
 ‘a.+ lara 105b/4
 -1-

ān [Ar.] Lahza, pek az bir zaman.
 ā.+ a 159a/15
 ā.+ da 021b/12
 ā. 030b/10, 171b/17, 172a/4
 -5-

aña [Tr.] Ona.
 a. 018b/15, 026b/12, 027a/4, 027a/6, 033b/5, 033b/7, 037a/16, 051b/4, 052b/2, 054b/5, 061a/1, 061b/16, 068b/3, 071a/9, 074b/9, 076b/14, 080a/10, 081a/12, 083b/10, 085b/7, 086b/11, 093a/11, 094b/5, 095a/10,

096b/8, 099a/4, 100a/1, 106a/1, 111a/5, 117b/5, 118a/10, 121a/10, 125b/14, 136b/4, 137a/11, 145a/11, 145b/17, 147a/6, 151b/4, 154b/12, 155b/13, 161b/17, 164b/16, 165b/5, 167b/4, 167b/15, 169a/14, 169b/6, 169b/15, 177a/3, 177a/10, 181a/9 -52-	ancağ [Tr.] Fakat, ama, lâkin, ne var ki. a. 010a/14, 018b/7, 027b/8, 030b/12, 038b/8, 039b/11, 041b/11, 043b/11, 044a/6, 045b/1, 045b/3, 049b/6, 054b/7, 054b/13, 060b/9, 061a/4, 062a/16, 063b/12, 064b/4, 066b/13, 067b/4, 068a/14, 068b/12, 072a/9, 072b/11, 074a/17, 080b/2, 084b/11, 089a/2, 090b/11, 096a/3, 098b/11, 105a/2, 107b/12, 114a/14, 118a/8, 119a/10, 121b/14, 131a/9, 141b/3, 157a/9, 162a/3 -42-
ana [Tr.] Anne. a.+ da 036b/8, 072b/6 a.+ dan 141b/13 a.+ larınıñ 076a/17 a.+ nıñ 066b/2, 102a/1, 105a/14, 105b/4, 105b/16 a.+ sı 146a/15 a.+ sını 114a/12 a.+ sınıñ 105b/13, 114a/12, 146a/17 a.+ ya 067a/13, 104b/5, 104b/7, 105b/5, 106a/2 a. 035b/17, 066a/16, 106a/1, 106a/2 -23-	anda [Tr.] Onda. a. 046a/10, 064a/13, 068b/7, 074a/2, 075b/16, 082a/15, 098b/14, 099a/6, 102a/2, 116a/1, 118a/1, 153a/7 -12-
‘anākib [Ar.] Ankebutlar; örümcekler. ‘a.- i nisyān 020b/7 -1-	andan [Tr.] Ondan. a. 032b/14, 038a/17, 043b/13, 044a/3, 046b/13, 049b/5, 068b/16, 068b/17, 070a/3, 070a/11, 072a/8, 073a/2, 074a/5, 078b/8, 085a/16, 088b/10, 095a/11, 097b/3, 098b/1, 099a/7, 103a/10, 105a/3, 107b/13, 109b/17, 114b/14, 118b/17, 130a/10, 166b/4, 181a/2, 181b/12 -30-
‘anānet [Ar.] Cinsî ilişkide güçsüzlük, iktidarsızlık. ‘a. iden 047b/2 -1-	andansonra [Tr.] Ondan sonra. a. 019a/10, 028b/14, 069b/16, 080a/13, 083b/6, 129b/17, 135b/12, 137a/13, 144a/6, 160b/17, 163a/13, 165a/10, 170a/5 -13-
‘anāşır [Ar.] Unsurlar; elemanlar, öğeler. ‘a.- ı dört 040a/5 -1-	anı [Tr.] Onu. a. 016a/6, 018b/14, 030a/8, 030b/5, 036a/11, 036b/15, 050b/9, 087b/3, 090b/9, 094b/17, 095a/13, 099a/8, 100a/2, 103b/10, 104b/4, 105b/11, 106a/6, 113a/17, 120a/13, 124b/11,
‘anber [Ar.] Kolay eriyen, bal mumu kıvamında, yandığı zaman parlak bir alev çıkaran, ilaç yapımında da kullanılan çok güzel kokulu nesne. ‘a. 055a/13, 118a/12 -2-	

127b/12, 127b/17, 128a/11, 128a/12, 129b/1, 132a/13, 132b/11, 135a/12, 136b/8, 137b/2, 138b/2, 140b/15, 154a/4, 157a/13, 157a/14, 161a/15, 181b/8 -37-	hareket-i ‘a. 117a/12 -3-
anîñ [Tr.] Onun. a. 009b/17, 011a/9, 017b/1, 035a/8, 039a/9, 040a/15, 040b/1, 041a/10, 047b/16, 049a/14, 049a/15, 054b/17, 055a/6, 055a/8, 055a/9, 058b/4, 065a/1, 071b/10, 077a/6, 078b/3, 083a/9, 089b/5, 090a/8, 092a/1, 096a/9, 098b/10, 099a/1, 099a/3, 106a/17, 108a/4, 112a/1, 119b/1, 121a/6, 121a/10, 124a/4, 132a/14, 134a/3, 134a/4, 134a/7, 134b/1, 135a/3, 136b/5, 139b/14, 141a/3, 143a/14, 144a/4, 156b/3, 157a/16, 163b/11, 165b/11, 167a/10, 167a/17, 169a/7, 177b/1, 181b/1 -55-	‘an- karīb [Ar.] Yakından, çok geçmeden. ‘a. 042b/6, 062b/11, 080a/14, 081a/1, 087b/16, 144a/16, 157b/2, 181a/14 -8-
anîñçün [Tr.] Onun için, o sebeple. a. 015b/5, 028a/16, 029a/3, 033a/17, 034a/12, 047b/13, 051a/11, 062b/9, 070a/15, 070b/17, 071b/15, 072a/8, 073a/9, 073b/13, 076b/9, 077b/4, 088b/6, 092b/8, 093a/4, 106b/17, 107a/16, 107b/6, 108a/12, 114b/6, 124b/13, 128b/11, 137a/12, 149a/15, 160a/5, 161b/16, 175a/6, 177b/3, 178a/11, 181b/9 -34-	anlar [Tr.] Onlar. a.+ a 015b/10, 040a/1, 049a/9, 050b/2, 051a/10, 059a/3, 059a/5, 068a/8, 072b/13, 079b/10, 083a/7, 110a/11, 115b/10, 120b/8, 162b/6, 169a/4, 171b/12, 179b/11 a.+ da 016a/6, 068a/9, 071b/3, 071b/6, 073a/5 a.+ dan 030b/4, 030b/7, 030b/17, 049a/3, 070b/12, 072b/7, 073a/3, 074b/14, 076b/4, 079b/16, 080a/6, 081a/5, 081b/17, 097a/9, 098a/4, 098b/11, 105b/12, 163b/8, 179b/13, 180b/8 a.+ danşoñra 082a/12, 165a/13 a.+ dır 028a/11 a.+ ı 062b/8, 077a/10, 163b/2, 167a/11, 178a/2 a.+ iñ 005a/10, 017a/3, 019b/10, 020a/2, 028b/13, 037a/6, 040b/7, 042a/13, 044a/13, 044a/16, 045a/11, 048b/12, 052a/6, 054b/12, 062a/11, 065a/2, 068a/14, 068a/17, 068b/3, 071a/4, 072a/5, 075b/8, 075b/12, 076b/8, 077a/15, 078a/4, 082b/17, 085a/4, 091a/1, 091b/17, 096b/6, 099b/6, 107a/4, 110b/15, 115a/5, 118a/1, 120a/8, 120b/10, 121b/12, 122b/1, 123a/7, 125b/10, 127a/2, 134a/17, 136a/17, 137b/9, 137b/13, 137b/17, 138a/2, 138a/13, 139a/16, 140a/5, 143a/16, 146a/1, 147b/2, 149b/7, 154a/3, 159b/4, 163b/8, 164a/11, 165a/6, 165a/15, 165b/1, 165b/10, 166a/14, 167a/6, 168a/3,
anîñla [Tr.] Onunla. a. 083a/5, 089b/4, 094b/8, 095a/12, 168b/9 -5-	
‘ anîfe [Ar.] Anîf, şiddetli, sert, zorlayıcı. harâret-i ‘a.+ si 115a/10 harekât-ı ‘a. 148a/4	

170b/12, 172a/2, 172a/10, 173b/10, 174a/7, 176a/3, 176b/10, 177a/9, 178b/16, 180b/17, 181b/6 a.+ la 048a/11 a.+ uñ 025a/5, 032b/10, 045b/12, 068b/14 a. 031b/16, 038b/12, 042b/3, 047b/1, 062b/13, 064a/17, 066b/4, 068a/11, 068b/1, 071a/6, 071b/9, 073a/8, 074b/16, 082a/14, 084a/14, 109a/17, 155a/5, 155a/10 -152-	‘ arak [Ar.] Ter. ‘a.+ ı 098b/11, 099a/9 ‘a.+ ina 098b/7 ‘a. 099b/6 -4-
anne [Tr.] Anne, valide. a.+ siniñ 107a/10 a. 092b/8 -2-	a‘rāz [Ar.] Belirtiler; bulgular, semptomlar. a.- ı mālīhūlyā 032b/10 a.- ı mezkūre 164b/2 a.- ı nef sāniyye 110a/11 a.- ı nef sāniyyeniñ 054a/16 a.- ı rediyyeniñ 054b/4 a.- ı rūḥāniyyeniñ 110b/2 a.+ ı 061b/9, 064b/12 a.+ ina 122a/8 a. 015b/12, 060b/14, 164a/4 -12-
anzerūt [Ar.] Sıcak memleketlerde yetişen, aynı ağaçtan çıkarılan ve yara tedavisinde kullanılan bir reçine. a. 056b/6, 135b/10 -2-	araža [Ar.] Ağaç kurdu. a. 158a/15 -1-
ara [Tr.] İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, mesafe. a.+ larında 041a/2 a.+ sına 132a/4 a.+ sında 006a/10, 008a/12, 028a/8, 029a/16, 087a/7, 097a/3, 148b/14, 174b/14 -10-	ard [Tr.] Arka taraf, arka. bkz. art a. 035a/17, 035b/2, 129a/15, 137b/7 -4-
‘ araba [Tr.] Tekerlekli kara taşıtı. ‘a.+ lardır 166a/6 ‘a.+ ya 040b/12 -2-	arıķ [Tr.] Zayıf, güçsüz, çelimsiz. a. 048a/9 -1-
‘ Arabi [Öa.] Arapça. ‘A.+ de 011a/8 lisān-ı efşā-ı ‘A. 022a/4 şamg-ı ‘A. 115b/3, 133b/2 zamg-ı ‘A. 115a/16 -5-	arıķla- [Tr.] Zayıflayıp güçsüzleşmek. a.- dıgı 124b/8 a.- dır 057b/10 a.- mayup 124a/16, 124b/10 a.- rsa 124a/15 -5-
	arıķlan- [Tr.] bkz. arıķla- a.- maķdır 057b/9 -1-

arı(k)lık [Tr.] Arık olma, zayıflık.
bkz. **hüzāl**
a. 054a/5
-1-

‘arız [Ar.] Vuku bulan, meydana gelen.
‘ā. ola 035a/12, 134a/13
‘ā. olan 005b/17, 006a/16, 006b/16, 025b/13, 025b/15, 032b/15, 041a/17, 057a/12, 057b/11, 092a/9, 107b/13, 111b/12, 116b/7, 117b/8, 118b/8, 123b/3, 125b/13, 129a/7, 146a/16, 149a/6, 167b/6, 169a/4, 170b/8, 170b/10, 172a/11, 176b/13, 179a/10, 181b/3
‘ā. olduğu 034a/16, 110a/13, 144a/15, 175a/5
‘ā. olduğudur 128a/7, 180a/13
‘ā. olduğundan 164a/3
‘ā. olduğundan 055b/17, 181b/16
‘ā. olduğda 017a/4, 121a/14, 171a/2
‘ā. olmağa 179b/9
‘ā. olmağıle 166a/8
‘ā. olmağla 052a/1, 052a/8, 060a/12, 061b/6
‘ā. olmağ 007a/15
‘ā. olmağdan 169a/7
‘ā. olmağıdır 052a/13
‘ā. olmuş 144a/11
‘ā. olsa 006a/14, 008a/13, 159b/13, 176a/16, 178b/8
‘ā. olup 006b/7, 006b/10, 033b/6, 052b/4, 067b/12, 112a/10, 123a/13, 123b/6, 129a/13, 179b/12, 180b/9
‘ā. olur 005b/19, 006a/2, 032b/16, 033a/11, 052a/16, 053a/1, 059b/11, 059b/15, 060a/8, 061a/8, 117b/3, 117b/5, 119a/9, 146b/9, 147b/17, 167b/14, 169b/11, 170b/10, 172a/14, 173b/3, 173b/12, 178a/11, 179a/14, 179b/4, 179b/17, 180a/15, 181b/5
‘ā. olursa 126b/11, 134a/17
-97-

‘arıza [Ar.] Vuku bulan, hadis olan, meydana gelen. bkz. **‘arız**
‘ā. olan 026a/12, 133a/14, 161b/8, 178b/12
‘ā. olduğudur 128a/3
‘ā. olup 085b/3, 123b/9
-7-

‘arızatü’s-şıbyān [Ar.] Çocuklara isabet eden hastalıklar.
‘ā. 006a/20, 178b/10
-2-

‘arī [Ar.] Bir şeyden kurtulmuş, o şeyi üzerinden atmış olan.
‘ā. olduğu 124a/11
‘ā. olur 150b/7
‘ā. 147b/14
-3-

‘arīf [Ar.] Bilen, bilgili, irfan sahibi.
‘ā. olan 031b/6
‘ā. olur 091b/15
‘ā. 091b/1
-3-

‘arīfan [Ar.+Far.] Arifler, bilginler.
āyīne-i nazīr-i ‘ā. 018b/3
-1-

Aristālīs [ka.] bkz. **Aristo**
A. 083a/3
-1-

Aristo [ka.] Dördüncü yüzyılda yaşamış, Platon'un öğrencisi; filozof, matematikçi, fizikçi, tıp âlimi.
A.+ dan 066b/12, 102b/7
A.+ nuñ 066b/17, 067a/10, 067b/16, 069a/7
A. 011a/1, 067a/7, 068a/1, 068a/4, 071a/16, 071a/17, 072a/10, 074b/10, 082b/6, 084a/1
-16-

‘arīz	[Ar.] Geniş, yassı. ‘a. olmasına 137b/17 -1-	arżī	[Ar.] Yeryüzüne ait, toprakla ilgili. a. 026a/6 -1-
arķa	[Tr.] Arka taraf. a.+ da 082b/9 a.+ sı 100a/10, 129b/17, 133a/2, 139a/9 a.+ sına 129b/12 a.+ sında 166a/3 a. 047b/11, 134a/11 -10-	ārzū	[Ar.] İstek, heves. ā.- yı cimā‘ 039a/5 ā.+ da 037a/1 ā.+ sı 031b/13 ā. eylediği 111b/14, 111b/17, 112a/3 ā. idenlere 120a/11 ā. ider 060a/16, 119a/3, 119a/9 ā. itdigini 120b/9 ā. 169a/8 -12-
arpa	[Tr.] Arpa (<i>Hordeum vulgare</i>). a. 055a/4, 126b/7, 134b/4, 158a/6, 158b/1, 173a/1 -6-	a‘şāb	[Ar.] Sinirler. a.- ı ‘adidedir 077b/7 a.- ı dimāğa 167a/5 a.+ a 118b/1 a.+ ını 137a/11 a. 077b/16, 081b/16, 118b/4, 129a/8, 170b/15, 180b/3 -10-
art	[Tr.] Arka taraf, arka. bkz. ard a.+ ında 010a/12, 050b/11, 073a/2, 073a/9, 073a/11 a.+ ından 130a/6 -6-	aş‘ab	[Ar.] Zorlu, daha zor. a. olduğu 110b/4 -1-
artur-	[Tr.] Çoğaltmak. a.- ur 156a/6 -1-	āsān	[Far.] Kolay. ā.+ dır 046b/4 ā. iden 004b/17, 024b/12, 126b/15 ā. ider 131a/8 ā. ola 138a/7, 141b/13, 164a/10, 166b/9 ā. olan 164a/6 ā. olup 158b/15, 164b/10 ā. olur 119b/11, 129a/15, 144a/1 ā. 129b/10, 163b/13, 167b/11 maḥāric-i ḥurūf-ı ā. 167b/10 -19-
‘arż	[Ar.] Sunma, gösterme, bildirme. ‘a.- ı eṭvār 090a/15 ‘a.- ı temām-ı ḥilḳat 086a/11 ‘a.+ dan 087a/6 ‘a. eyleyeler 120b/8 ‘a. 094b/15 -5-		
arż	[Ar.] Yer, yeryüzü. a.+ ın 095b/5, 142b/11 -2-		
‘arzen	[Ar.] Enine, genişlik bakımından. ‘a. 037a/12 -1-		

āṣār	[Ar.] Eserler; alametler. ā.- 1 ʿadīde 018b/10 ā.- 1 ʿadīdeye 149b/2 kaṭṭ- 1 ā.- 1 cüderī 009b/13 ā.- 1 ġayrıya 060b/8 ā.- 1 ḥāricde 106a/16 ā.- 1 ṣiḥḥat-medār 112a/7 ā.+ 1 007b/12, 081a/16, 178a/13 ā.+ ını 103a/1 ā. 019b/12 -11-	aṣḥāb	[Ar.] Sahipler; Hz. Muhammed zamanında yaşamış, O'nu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine ermiş kimseler, saḥābe. a.- 1 ʿuḫūl-i ṣāfiyyeden 018b/13 a.- 1 tecrībe 080a/15 kibār-ı a.+ dan 015b/17 a. 022b/16 kibār-ı a. 016a/14 merzā-yı a. 021b/11, 021b/14 -7-
ʿaṣa'r-rā'ī	[Ar.] Kuşekmeği, madımak (Polygonum aviculare). ʿa. 121a/3, 133b/8 -2-	āṣīb	[Far.] Bela, afet, musibet, zarar. ā.- i dehrden 022b/1 -1-
ʿasel	[Ar.] Bal. ʿa.- i muṣaffādan 160b/2 ʿa.+ de 046a/1 ʿa.+ den 160a/15 ʿa.+ iñ 160a/14 ʿa. 041b/9, 043a/10, 046a/6, 046b/13, 047a/5, 047a/14, 056b/8, 061a/9, 126a/7, 130a/17, 158b/7, 168b/8 -16-	ʿasīr	[Ar.] Zor, güç, zahmetli. ʿa. olmağla 123b/12 ʿa. olur 127b/3, 127b/6, 129a/16 -4-
ʿaseli	[Ar.] Bal kıvamında, bal renginde. ʿa. 121a/12 -1-	aṣl	[Ar.] Esas; kök; dip. a.- 1 ġıdāsıñ 146a/13 a.- 1 ḥasek 044b/8 a.- 1 ḥilḳat 050a/9 a.+ 1 038b/5, 067a/17, 083a/16 a.+ ında 033a/11, 089b/8, 090a/4, 112b/14, 128a/5, 145a/13, 160b/14, 181a/17 a. olan 017a/16 a. 066b/11, 067a/14, 104b/3 -18-
ʿaseliyye	[Ar.] Bal kıvamında, bal renginde; bir tümör çeşidi. ʿa. 175a/1 -1-	aṣlāb	[Ar.] Omurlar. aḳviyā-i a.+ dan 036a/17 -1-
aṣfā	[Ar.] Çok saf, en temiz. medḥ-i a. 022a/8 -1-	aṣlah	[Ar.] Çok iyi, uygun, elverişli. a. olan 136a/13 a. 100a/4, 138b/8 -3-
aṣfer	[Ar.] Sarı. a.+ i 041b/5 a. 041b/4, 041b/7 -3-		

aşliyye [Ar.] Asla mensup; aslî; bir şeyin ana unsurunu teşkil eden. şûret-i a.+ de 072b/15 şûr-ı a.+ leri 105a/8 ruṭûbet-i a.+ sini 034a/8 -3-	aşağı [Tr.] Alt taraf. bkz. aşağa a. 042a/15, 053a/6, 053b/9, 061b/2, 124b/7, 133a/3, 138a/12, 153b/17 -8-
âsmân [Far.] Gök, sema. â.- ı şerefden 021a/11 â.+ ın 143b/3 â.+ ında 091b/17 -3-	‘aşer [Ar.] On (10) sayısı. ‘a.+ e 088a/9, 088a/13 ‘a. 088a/9 -3-
âsmâncünî [Far.] Gök mavisi. â. 143a/17 -1-	‘aşerât [Ar.] On (10) sayıları. ‘a.+ dan 093a/9, 093a/11 -2-
‘aşr u evân [Ar.] Her çağ ve zaman. ‘a.+ da 109b/13 ‘a. 015b/1 -2-	‘aşere [Ar.] Onlar (sayı). vücûh-ı ‘a. 075a/16 ‘a.- i kâmile 093a/5 -2-
âstân [Far.] Eşik; dünya süreci. â.+ ın 102b/9 -1-	‘âşıkâne [Ar.+Far.] Tutkulu şekilde. nuṭfe-i ‘â. 079b/4 -1-
aşveb [Ar.] (Daha, pek, en) uygun, en doğru. a. oldu 116a/7 -1-	âşikâr [Far.] Belli, açık, meydanda. â. olan 075b/16 â. olduğu 015b/3 -2-
aş yirmek [Tr.] Aşermek; hâmilelikte bazı yemeklerden tiksirmek, bazılarına karşı aşırı istek duymak. bkz. ifṭâṭa , bkz. vaḥam , bkz. viḥâm a. 004b/14, 060a/17 -2-	‘âşir [Ar.] Onuncu (10.) sıradaki. faşl-ı ‘â. 108a/13 -1-
aşağa [Tr.] bkz. aşağı a. 168a/1 -1-	‘aşk [Ar.] Sevgi. ‘a. 032a/7 -1-
	‘aşr [Ar.] On (10). faşl-ı ‘a. 004b/10, 005b/17, 024b/6, 025b/13, 170b/8 -5-
	‘aşşâbîn [Ar.] Bitki uzmanları. ‘a.+ dir 058b/4 -1-

āṣūbe [Far.] Karışık (yemek).
ā. 043b/2
-1-

at [Tr.] At, beygir.
a.+ a 040b/12
a. 126b/2
-2-

at- [Tr.] Koymak, yerleştirmek.
a.- ar 107a/10
-1-

‘aṭāf [Ar.] En şefkatli, merhametli; Allah.
‘a. 020b/9
-1-

āteş [Far.] Od, harâret, kızgınlık.
kül-i ā.+ de 121b/1
ā. 010b/4, 120a/14, 162b/2
-4-

aṭhar [Ar.] Çok temiz olan.
cesed-i a.+ ına 095b/3
-1-

‘aṭıl [Ar.] İşlemeyen, işlevsiz.
‘ā. olur 038a/14
-1-

atıl- [Tr.] Atma işine konu olmak.
a.- miş 061a/16
-1-

ātī [Ar.] Gelecek zaman.
faşl-ı ā.+ de 106a/10, 148a/8, 150a/2,
150a/15
-4-

aṭ‘ime [Ar.] Taamlar; yemekler.
a.- i ḥārre 042a/14
a.- i laṭīfe 132b/1
a.- i mu‘teddle 033b/11

a.- yi müncerreden 125b/5
a.+ niñ 164b/9
a.+ si 163a/11
a. 042b/4, 111b/14, 120b/8, 154b/10,
164a/8
-11-

‘aṭiyye [Ar.] Hediye.
‘a. 017a/15
-1-

‘aṭse [Ar.] Aksırık.
şar‘-ı ‘a.- i kebīre 181b/10
‘a.+ ye 181b/9
-2-

‘aṭṭās [Ar.] Durmadan aksıran.
‘a. 006b/1, 181a/15, 181b/2
-4-

aṭvel [Ar.] Pek uzun.
a.- i müddet 085a/11
a.+ i 086a/10
a. 086a/11, 086a/14
-4-

aṭyeb [Ar.] (Daha, pek, en, çok) güzel.
a. 042b/7
-1-

‘avā’id [Ar.] Gelirler, iratlar.
‘a.- i müdāvāt 019a/15
-1-

‘avām [Ar.] Halk, umum, herkes.
‘a.- ı nāsdan 140a/14
‘a. 020a/9
-2-

‘avārız [Ar.] Arızalar, hastalıklar.
‘a.- ı bedeniyeden 147b/14
‘a.+ dan 051a/12
‘a. 110a/14
-3-

a' vāḏ [Ar.] Bedeller, karşılıklar.
a.- ı fāsidesindedir 062b/15
-1-

‘avdet [Ar.] Geri gelme, dönme, dönüş.
‘a.+ ine 054a/10
‘a. ider 099b/11
-2-

a' ver [Ar.] Kör bağırsak (caceum).
a. 064b/13
-1-

‘avn [Ar.] Yardım.
‘a.- i Bārī 065b/2
-1-

‘avret [Ar.] Kadın; zevce, eş.
‘a.+ e 080a/11
‘a.+ i 029b/16, 035a/8
‘a.+ iñ 035a/14, 035b/2
‘a.+ ler 034b/17
‘a.+ leri 139b/16
‘a. 30a/8, 49a/16, 88b/6, 89a/6,
108b/17
-12-

avuç [Tr.] Elin iç kısmı.
a.+ larınıñ 137b/17
a. 055a/5
-2-

ay [Tr.] Ay, 30 günlük zaman.
a.+ a 061b/6, 089b/16, 090a/13,
090a/14, 092a/10, 113b/9
a.+ da 004a/14, 024a/12, 024a/13,
029b/8, 084b/2, 084b/3, 087b/13,
088a/2, 088b/15, 089a/7, 090a/9,
090b/16, 090b/17, 091a/1, 091a/5,
091b/1, 092a/5, 092a/8, 092b/9,
099a/10, 100b/6, 109a/1, 109a/2,
113a/8, 117a/16, 117b/2, 124a/3,
125a/17, 150b/5, 163b/12

a.+ dan 042a/8, 087b/5, 093b/7,
150a/9

a.+ danşoñra 062a/9, 062a/10,
064b/8, 064b/9, 089a/6, 100b/5,
113b/11, 114a/9, 114b/12, 125a/8,
125a/9, 130b/12

a.+ dır 089a/1

a.+ ı 085a/12

a.+ larda 125a/6

a. 009a/6, 087a/15, 087a/17, 087b/6,
087b/10, 087b/12, 088a/2, 088a/3,
088a/4, 088a/8, 088a/17, 088b/5,
088b/7, 088b/10, 088b/12, 089a/3,
089a/4, 089a/5, 089a/11, 090a/6,
090a/15, 092b/4, 092b/8, 107a/12,
113a/3, 113a/4, 113a/7, 113a/15,
113b/9, 114a/5, 114a/6, 114a/8,
115a/2, 118a/16, 118b/3, 150a/8,
150a/11, 150b/5, 163a/7

-96-

a' yā [Ar.] En kudretsiz, kabiliyetsiz.
a.+ yı 167a/1
-1-

ayağ [Tr.] bkz. **ayağ**
a. 035a/16
-1-

ayağ [Tr.] Ayak, taban.
a.+ a 177b/13
a.+ ında 137b/7
a.+ ını 062a/3, 132a/16
a.+ ınıñ 132a/17
a.+ lar 082a/16
a.+ lardır 082a/14
a.+ ları 064b/11, 066a/14, 100a/8,
117a/3, 117a/5
a.+ larında 123a/13
a.+ larından 138a/11
a.+ larını 121b/5
a.+ larınıñ 137b/17
a. 130a/1, 165b/4, 165b/13, 172a/1,
172a/2
-21-

‘ayān [Ar.] Belli, açık, meydanda.
bkz. **āşikār** bkz. **bāhīr**
‘a. oldı 015b/5
‘a. olmağla 177a/6
-2-

āyet [Ar.] Kur’ân’ın her bir cümlesi.
ā.- i kerîmede 076b/2, 079a/4
ā.- i kerîmeniñ 075b/15
ā.- i naşş-ı kerîmine 024a/7
faşl-ı ā.+ de 089a/10
-5-

ayır- [Tr.] Bölmek.
a.- ıldığı 081b/1
a.- ılır 141b/4
a.- maya 050a/3
-3-

āyīne [Far.] Ayna.
ā.- i naẓīr-i ‘ārifān 018b/3
ā.+ ye 062a/1
-2-

‘ayn [Ar.] Göz.
ṭabaḳāt-ı ‘a.+ ı 139a/13
ṭabaḳāt-i ‘a.+ ı 136b/15
‘a.+ ın 050a/4
‘a. 073b/12, 078a/11
ṭabaḳāt-ı ‘a. 007a/6
-6-

‘aynī [Ar.] Birbirinin eşi; benzeri; tıpkısı.
‘a.+ dir 063b/17
‘a. 052a/14, 114b/11, 175a/17
-4-

ayran [Tr.] Yoğurttan yapılan içecek.
a.+ ı 048b/16
-1-

ayva [Tr.] Ayva (Cydonia vulgaris).
a.+ ya 121a/16
a.+ yı 122b/12
a. 057a/6, 115a/17, 115b/4, 116b/4,
118a/4, 119a/14, 119b/7, 120a/5,
120b/6, 133b/13
-13-

az [Tr.] Az, çok karşıtı.
a.+ dır 045b/1
a.+ lıgından 039b/6, 039b/7
a. idici 159a/17
a. ola 034a/2, 118b/7
a. olan 165b/16
a. olduğu 054a/4, 172a/9
a. olsa 088b/4
a. olup 163b/17
a. olur 028a/13, 051a/7, 085a/1,
150a/13, 163b/14
a. olursa 157a/12
a. 019a/2, 029b/12, 030b/5, 051a/11,
053b/13, 054a/3, 059b/1, 060b/10,
085a/8, 093a/7, 134a/2, 136a/4,
146b/7, 146b/13, 153a/6, 159a/13,
170a/10
-36-

az az [Tr.] Küçük ölçülerle.
a. 161b/1
-1-

a‘zā [Ar.] Organlar, uzuvlar.
a.- yı başıta 082a/1
a.- yı başıtanıñ 086a/1
mādde-i a.- yı cenīn 068a/6
a.- yı ceninde 074b/5
a.- yı cenine 067a/4
a.- yı cerāḥati 135a/4
a.- yı cimā‘ 037a/7
a.- yı ġāliyesi 138a/12
a.- yı ġıdāsı 161b/14
a.- yı ḥayevānda 083b/10
a.- yı ḳaḏībīñ 042b/14
a.- yı laḥmiyye 081b/4

a.- yı maḥdūmedendir 071a/4
a.- yı menīde 039b/2
a.- yı menīye 038a/11
a.- yı menīyi 070a/14
a.- yı mezkūre 054a/14
a.- yı mezkūreniñ 039a/11, 077a/9
a.- yı mezkūreye 124b/15
a.- yı muḥtelife 105a/3
a.- yı munḳalib 070a/2
a.- yı şerīfeden 170b/16
a.- yı teneffüsi 178b/3
a.- yı tevlīde 050b/6
a.+ da 010a/13, 010a/15, 037a/6,
037a/8, 071a/15, 071b/5, 071b/17,
073b/16, 076b/9, 171b/2, 174a/7,
175a/3, 175a/13, 175b/11
kıvām-ı a.+ da 067a/5
a.+ dan 024a/4, 038a/8, 053a/12,
053a/14, 072a/8, 072a/13, 072b/3,
072b/9, 073b/12, 074a/16, 074b/3,
074b/11, 075a/4, 075a/5, 075a/8,
075a/12, 075a/16, 077a/17, 078a/12,
083a/6, 084a/3, 104b/10, 104b/17
a.+ lardan 082a/11
a.+ ları 060b/12, 066a/15, 138a/13,
168b/12, 179a/17
a.+ larına 035b/7, 076b/10
a.+ larında 050a/16
a.+ larınıñ 084b/16
a.+ nıñ 038a/3, 066a/5, 066a/17,
067a/1, 071b/13, 073b/16, 075b/2,
077b/4, 082a/10, 086a/7, 101a/11,
137a/9
a.+ sı 005a/9, 025a/6, 084b/17,
086b/2, 090a/11, 091a/9, 091a/14,
091b/3, 104a/5, 107a/7, 132b/8,
137b/12, 137b/16, 138a/1, 143b/12,
161a/3, 165b/9, 169a/15, 181a/1
a.+ sına 097b/4, 097b/6, 098a/9,
098a/10, 098a/11, 154a/2
a.+ sında 037a/4, 125a/9
a.+ sından 144a/11
a.+ sını 137b/15, 139a/3, 139a/5
a.+ sınıñ 026b/10, 102a/3

a.+ ya 036a/16, 070a/5, 071b/12,
077b/9, 084a/7, 170b/9, 177b/16
cevāhir-i a.+ ya 033a/16
a.+ yı 033a/3, 138a/8
a. 031b/10, 039b/11, 040a/6,
066a/10, 069a/4, 070a/3, 071a/3,
072b/3, 074b/6, 075a/2, 076b/8,
077a/6, 078b/16, 082a/16, 083a/9,
083a/11, 083a/13, 099a/14, 147b/14,
149a/1, 171a/16, 176b/5
istirḥā-yı a. 128b/13
tenāsüb-i a. 171b/1
-152-

a' zā-yı 'āliye [Ar.] Vücutta
parçanın bulunduğu bütünle
parçanın isim ve tariflerinin ayrı
olduğu uzuvlar.
bkz. **a' zā-yı mürekkebe**
a.+ den 074b/15
a.+ si 138a/12
-2-

a' zā-yı ašliyye [Ar.] Kemik, sinir ve
damarlar.
a.+ den 069a/5
a.+ lerinde 075a/1
a.+ niñ 081b/11
a.+ si 069a/10
a. 066b/5, 067a/3, 079b/8
-7-

a' zā-yı müfrede [Ar.] Vücutta
parçanın bulunduğu bütünle
parçanın isim ve tarifte et, kemik,
sinir, kıkırdak, damarlar, zarlar gibi
eşleştiği uzuvlar.
a.+ den 066a/14, 066b/3, 084a/13
a.+ ye 066b/5
a. 066a/11
-5-

a' zā-yı mürekkebe [Ar.] Vücutta parçanın bulunduğu bütünle parçanın isim ve tariflerinin ayrı olduğu uzuvlar. bkz. a' zā-yı āliye a.+ den 086a/1 a.+ niñ 086a/2 a. 066a/13 -3-	āzār [Ar.] Çıkışma, paylama, tekdir. a.+ dan 142b/17 -1-
a' zā-yı re'īse [Ar.] Vücutta diğer uzuvların kuvvetlerinin merkezi olmak vesoyun devamını sağlamakla ana uzuv kabul edilen kalp, beyin, karaciğer ve testisler. bkz. 'uẓv-ı re'īse a.+ de 037a/6, 041a/15, 050a/16 a.+ den 037b/11, 041a/17, 082b/5 a.+ niñ 082a/9 a.+ si 091a/8 a.+ ye 082a/12 a. 037a/7, 073b/17, 078a/14, 081a/14, 083a/4, 085b/14 -15-	'azb [Ar.] Tatlı; olgunlaşmış. 'a. 167b/4 zeyt-i 'a. 167b/2 -2-
	'azbu'l-beyān [Ar.] Söylenişinde tatlılık olan. zebān-ı 'a. 022a/5 -1-
	azfāru't-tīb [Ar.] İblis tırnağı denilen sedef (Strombus lentiginosus). a. 056b/11 -1-
	azher [Ar.] En zâhir, pek belli, çok meydanda, besbelli, apaçık. a. 082a/12 -1-
azāb [Ar.] İztirap, acı; işkence, keder. a.- ı cesed itmekde 110b/4 -1-	azher mine's-şems [Ar.] Güneşten daha aşikâr. a. olmağla 095b/4 -1-
azal- [Tr.] Azalmak. a.- mış 061a/1 -1-	azı [Tr.] Azı diş, öğütücü diş. a. 163b/9 -1-
azalt- [Tr.] Azaltmak. ā.- ır 158a/3 -1-	'azīm [Ar.] Büyük, ulu, iri. esrār-ı salṭanat-ı 'a.- i bānī 020b/11 'a.+ dir 156a/11 fevā'id-i 'a.+ i 171b/10 medḥal-i 'a.+ i 078a/1 nef'-i 'a.+ i 158b/2, 173a/6 nef'-i 'a. olduğun 058a/3 'a. olmak 119a/13 'a. 044b/3, 061b/5, 067b/13, 126b/2, 166a/11, 175a/6 lezzet-i 'a. 067b/15, 070a/16
a' zām [Ar.] (Daha, pek, en, çok) büyük. a.- ı bürhāna 135a/13 a.+ ıdır 077b/4 dimāğ-ı a. 077a/6 sevād-i a. 018a/14 -4-	

nef'-i 'a. 065a/7
 telezzüz-i 'a. 068a/13
 teşnî'-i 'a. 067b/17
 zarar-ı 'a. 112a/12, 155a/16, 155b/2
 -22-

‘azîme [Ar.] bkz. ‘azîm
 umûr-ı 'a.+ den 038b/12
 -1-

‘azîmü'l-cüşse [Ar.] Büyük vücut.
 'a. 113a/11
 -1-

‘azîmü'n-nef' [Ar.] Büyük fayda.
 'a.+ dir 116b/10
 -1-

azlık [Tr.] Az olma durumu.
 a.+ ı 158a/3
 -1-

âzürde [Far.] İncinmiş, kırılmış, gücenmiş.
 â.- i ıa' n 020a/10
 -1-

B

bâ-ıuşuş [Far.+Ar.] Özellikle, en çok
 da, hele.
 b. 031b/8, 033a/11, 035b/5, 099a/17,
 110a/17, 111a/14, 116a/11, 128b/10,
 136a/5, 140a/8, 145a/2, 147b/1
 -12-

bâ-yı vech-gân [Far.+Ar.] Adı geçen
 yollarla.
 b. 064b/5, 098a/2, 119a/1, 119b/11,
 141a/14, 143b/6, 160b/15, 164a/5,
 165b/17, 177b/1
 -10-

bâb (I) [Ar.] Kitabın her bir bölümü.
 b.- ı evvel 003a/5, 023a/14, 031a/6
 b.- ı hâmis 135a/10
 b.- ı hams 005a/3, 024b/15
 b.- ı râbi' 004b/11, 024b/7, 109b/17
 b.- ı sâbi' 010b/8, 026a/3
 b.- ı sâdis 006a/16, 025b/14, 176b/13
 b.- ı şâliş 003b/15, 023b/11, 065b/17
 b.- ı şâlişde 050b/12
 b.- ı şâmin 011a/2, 026a/7
 b.- ı şâminde 170b/7
 tafşîl-i b.- ı şâminde 166a/16
 b.- ı şânî 003b/10, 023b/5, 059a/7
 b.- ı veşâyâyı 017b/5
 b.+ da 061b/14
 b.+ dan 009b/1, 009b/15, 050a/5,
 163b/3
 b.+ ında 040b/17, 044a/4, 047b/6
 b. 003a/5, 023a/8, 031a/7, 039b/12
 fetḥ-i b. 052b/9
 -39-

bâb (II) [Ar.] Husus, mesele, konu.
 b.+ da 045a/13, 052b/6, 156a/11
 b.+ ında 015b/8, 031b/9, 115b/14
 -6-

baba [Tr.] Çocuğu olan erkek. bkz. **peder**
 b.+ da 036b/8, 072b/5
 b.+ larınıñ 076a/17
 b.+ nıñ 066b/2, 067a/15, 102a/13,
 105a/13, 105b/1, 105b/17
 b.+ sı 141a/17, 142a/4
 b.+ sına 067a/16, 105b/13, 107b/13
 b.+ sınıñ 101b/15
 b.+ ya 067a/13, 067a/17, 104b/5,
 104b/7, 105b/3, 106a/3
 -22-

babadya [<Yun. papadia] Papatya;
 (Matricaria chamomilla).
 bkz. **bâbünec**
 b. 173a/9
 -1-

bābete [Far.] Uygun bir şey, ilişkili.

b. olup 097b/8

-1-

bābūnec [Far.] Papatya. bkz. **babadya**

b. 129b/12, 173b/7, 174a/14,
174a/15

-4-

bād [Far.] Yel, rüzgar.

b.- ı tevfiḳ 022a/12

-1-

bād-ı dürūḡī [Far.] Yalancı hâmilelik.

bkz. **ḥaml-i kāzib** bkz. **mūlī**

b.+ den 064b/1

b. 064a/1, 064b/3

-3-

bādām [Far.] Badem.

b. 042b/2, 043b/4, 096b/5, 096b/9,
120a/11, 129b/4, 130a/8, 130b/13,
164b/15

-9-

ba' de [Ar.] Sonra.

b.+ den 077b/17

b. 162a/2

-2-

ba' dehu [Ar.] Ondan sonra, daha sonra.

b. 005a/4, 015a/10, 024b/16, 027a/2,
035b/8, 041b/13, 043b/5, 045a/16,
056a/2, 057b/16, 058a/16, 060b/7,
063a/17, 064b/8, 066a/17, 067b/12,
070b/11, 073a/6, 073a/8, 074a/10,
079b/7, 080a/9, 083b/5, 089a/3,
096a/9, 097a/8, 097a/15, 097b/3,
097b/14, 098a/8, 098a/10, 099b/10,
100b/6, 103a/15, 107a/10, 107b/12,
109a/4, 114b/16, 121a/11, 121b/1,
129b/16, 129b/17, 132a/6, 132a/17,

133a/3, 134b/5, 135a/10, 135b/12,
136a/8, 136b/10, 137a/15, 138a/7,
139a/8, 139a/9, 140b/7, 145a/11,
154b/1, 156a/2, 160a/13, 160b/10,
161b/16, 162b/3, 162b/6, 163a/12,
165a/10, 165a/11, 165a/12, 170a/5,
170b/1, 173a/14, 174a/1, 174a/17,
174b/3

-73-

ba' de'l-‘aşr

[Ar.] Sıkıp suyunu çıkardıktan sonra.

b. 119b/9

-1-

ba' de'l-bulūḡ [Ar.] Büluḡ çağından sonra.

b. 011a/7, 026a/10

-2-

ba' de'l-cem' iyyet

[Ar.] Toplandıktan sonra.

b. 097b/16

-1-

ba' de'l-cimā' [Ar.] Cinsel ilişkiden sonra.

b. 034a/10, 034a/14, 049a/4,
059a/13

-4-

ba' de'l-ekl [Ar.] Yedikten sonra.

b. 153b/5

-1-

ba' de'l-ḥammām

[Ar.] Banyodan sonra.

b. 129b/4

-1-

ba' de'l-ḥuşūl [Ar.] Hasıl olduktan sonra.

b. 074a/4

-1-

ba' de'l-infişāl [Ar.] Ayrıldıktan sonra.

b.- i huşyeteyn 077b/1

-1-

ba' de'l-vilāde [Ar.] Doğumdan sonra.

b. 009a/6, 102a/3, 134b/16

-3-

ba' de'n-nifās [Ar.] Lohusalıktan sonra.

b. 134a/5

-1-

bāderencbūye [Far.] Oğul otu (Melissa officinalis).

bezr-i b. 159b/7

-1-

ba' de's-sahk [Ar.] Döverek ezdikten sonra.

b. 130b/9

-1-

ba' de's-sitte [Ar.] (Sıralamada) altıdan (6) sonra.

b. 113a/7

-1-

ba' de's-sukūṭ [Ar.] Düşüşten sonra.

b. 123b/11, 125b/16

-2-

ba' de't-ta'ām [Ar.] Yemekten sonra.

b. 121a/5, 121a/14, 121b/2

-3-

ba' de't-taṣfiye [Ar.] Arıttıktan, süzdükten sonra.

b. 046a/11

-1-

ba' de't-tenfiye [Ar.] Yorulup bîtap düştükten sonra.

b. 130b/16

-1-

ba' de't-tenkiye [Ar.] Tenkiyeden, bağırsağın yıkanmasından sonra.

b. 058a/5

-1-

ba' de't-te'şir

[Ar.] Etki gösterdikten sonra.

b. 067a/4, 067a/8, 067a/11

-3-

ba' de't-ṭuhr [Ar.] Temizlikten sonra.

b. 058b/10

-1-

ba' de'z-zebḥ

[Ar.] (Kurbanı) boğazladıktan sonra.

b. 141b/2

-1-

bādī [Ar.] Sebep olan şey, sebep.

b. olmağın 144b/12

b. olup 155a/14

b. olur 032a/3

b. 062b/9, 062b/11

-5-

bādiye [Ar.] Vücut dışından kaynaklanan hava, gıda, sıcaklık-soğukluk darp veya nefse bağlı olarak korku, öfke gibi unsurlarla hastalığa yol açan sebepler. Diğer sebepler: sābika, vāşıla.

esbāb-ı b.+ den 128b/9

-1-

bādrūc [Far.] Fesleğen (Ocimum).

b.+ ı 181b/11

b. 155a/10

-2-

bāğ [Far.] Meyve bahçesi.

b. 091b/15

-1-

bağ [Tr.] Bağ, lif.
b.+ larına 111a/3
-1-

bağırsak [Tr.] Bağırsak.
b.+ lar 061a/6
b.+ lara 115b/16, 116a/4
b.+ larda 115a/8, 128b/6, 154a/14
b.+ ları 129a/11, 132b/17, 137b/11
b.+ larında 153b/16
b. 008b/20, 064b/14
-12-

bağla- [Tr.] Bağlamak.
b.- dıkdanşoñra 135b/4
b.- mağ 138b/3
b.- nur 025a/2
b.- ya 138a/15
b.- yalar 133a/9, 134b/16, 135a/17,
138a/11
-8-

bāh [Ar.] Şehvet, cinsel arzu.
b.+ a 023a/17, 040a/13, 043b/15,
044a/8, 048a/2, 048a/3, 048b/14
nuḡşān-ı b.+ a 039a/15
taḡviye-i b.+ a 042a/17
za^c f-ı b.+ dan 040a/17
ḡāṭi^c -i b.+ dır 049a/1
b.+ ı 003b/1, 023b/1, 048a/1
nuḡşān-ı b.+ ı 041a/13
b.+ ın 003a/7, 036b/16, 037a/2,
039a/11
nuḡşān-ı b.+ ın 023a/17, 046b/3
muḡavvī-i b. olan 043b/12
b. 003a/9, 039b/13
ḡāṭi^c -i b. 048b/13
ḡuvve-i b. 043b/6
nuḡşān-ı b. 037b/5
za^c f-ı b. 023a/16, 045b/7, 061a/10
-30-

bahā [Ar.] Güzellik, zariflik.
ḡüsn-i b. 091b/6
-1-

bahār [Far.] Bahar mevsimi.
b. 162b/13, 162b/16
-2-

bāhir [Ar.] Belli, besbelli, açık, apaçık.
bkz. ‘ayān bkz. āşikār
b.+ dir 142b/5
b. olur 095b/5
-2-

bāhiyye [Ar.] Bāh ile alakalı.
edviye-i mürekkebe-i b.+ den
045a/8
-1-

baḡş [Ar.] Üzerinde konuşulan şey, söz.
b. eylemişlerdir 072a/5
b. 018b/17, 019a/2
-4-

baḡş [Far.] Bağış, ihsan.
b. ide 021b/12
-1-

baḡşā [Far.] Bahşeden, veren.
b.+ sı 021b/9
-1-

ba^c id [Ar.] Uzak; ihtimalden uzak.
b.+ de 043b/9
b.+ e 105b/14
b. olan 082a/13
b. olanlara 075a/10
b. olduğına 129a/17
b. olmağla 052b/17, 073a/5, 149a/8,
150a/12, 160b/13
b. olmaya 105a/6
b. olmuş 160b/15
b. 055a/9, 109a/3
-14-

ba'īdu'l-ımtizāc [Ar.] Uygunsuz.

b. 108b/1

-1-

bā' iş [Ar.] Sebep olan şey, icap ettiren.

b.- i 'uqrđur 054a/16

b.- i ħabel 035b/13

b.- i suķūť 051b/17, 054b/3

b.- i taħrīr 023a/5

b. olan 004b/7, 024b/5, 106a/13

b. olmağile 050a/12

b. olmağla 053a/8, 117a/10

b. olur 019b/16, 033a/9, 034b/5,
037b/11, 047b/5, 128b/9, 147b/12,
149a/12, 159a/10

-20-

baķ- [Tr.] Bakmak.

b.- maķ 107a/1

b.- masından 099a/1

-2-

baķar [Ar.] Şıgır.

semm-i b. 158b/7

-1-

bāķī [Ar.] Dâimî, devam eden, sürekli.

b.+ dir 116a/4

b. ħalmasını 088a/13

b. ħalmış 175b/4

b. ħalup 070a/11, 176a/14

b. ħalur 007b/12, 087b/6

b. ħalursa 089b/11, 090a/13, 092a/5,
092a/11

b. ola 031a/11

b. olmak 073b/5

b. 064a/16, 071b/12, 071b/13,
080b/10

-17-

bāķire [Ar.] Kız, kız oğlan kız.

b. 034b/16

-1-

baķiyye [Ar.] Artan, geri kalan, artık.

b.+ si 038b/6, 147b/7

b. 035a/10, 063a/1, 070a/6, 175b/12

-6-

baķla [Ar.] Yeşillik (Vicia faba).

b. 042b/13, 043a/15, 049b/3, 055a/4,
120a/11, 156a/12, 173a/1, 174a/10

bezr-i b. 115b/2

-9-

baķla-yı ħamķā

[Ar.] Semizotu (Portulaca oleracea).

b.+ nıñ 173a/5

-1-

baķla-yı Yemāniyye [Ar.] Sirken,
kazayağı bitkisi (Chenopodium).

b. 048b/12

-1-

bal [Tr.] Bal, asel.

b.+ ın 061a/3

b.+ ından 167a/11

b. 042a/1, 047a/11, 057b/16,
060b/17, 061a/4, 121a/1, 122b/7,
134b/10, 134b/11, 137b/2, 160a/13,
163a/14, 167b/17, 173a/10, 173b/10,
174b/11

-19-

balğam [Ar.] Beden yapısının esasını teşkil
eden dört unsurdan biri.

b.- ı ħalīzden 174b/17, 175a/8

b.- ı ħāmiže 152a/6

b.+ dan 174a/6, 175a/14

b.+ ın 151b/7

b. 010b/3, 152a/3, 152a/5

-9-

balğamī [Ar.] Balgamla ilgili olan.

b.+ ye 032a/6

b. 051b/15, 174a/3

-3-

balğamiyye [Ar.] bkz. **balğamī**
 b. 174a/15
 ahlāt-ı rediyye-i b. 180b/1
 ruṭubet-i b. 124a/6, 167b/16
 -4-

balık [Tr.] Balık.
 b. 046a/3, 155a/3, 156a/15
 -3-

bāliḡ (I) [Ar.] Ulaşan, vasıl olan, erişen.
 b. oldı 030b/4
 b. olmaz 114b/4
 b. olunca 170b/1
 b. olur 151a/10
 -4-

bāliḡ (II) [Ar.] Bülûğa eren, ergin.
 b. olup 027b/3
 b. olur 027b/13, 092b/10
 -3-

bāliḡe [Ar.] bkz. **bāliḡ**
 b. olduğdanşoñra 029a/6
 b. olup 027b/16
 b. olmuş 048a/10
 -3-

bān [Ar.] Ban ağacı (Moringa).
 b. 042a/17, 042b/17, 043b/5, 056a/8
 -4-

baña [Tr.] Bana.
 b. 030b/4, 039a/3, 140a/13
 -3-

bānī [Ar.] Kuran, kurucu.
 esrār-ı saltanat-ı ʿazīm-i b. 020b/11
 -1-

bardak [Tr.] Bardak; su kabı.
 b. 060a/15, 118b/14, 162b/9
 -3-

Bārī [öa.] Yaratıcı, yaratıcı.
 taraf-ı B.- i bī-riyādan 015b/13,
 018b/11
 ʿavn-i B. 065b/2
 luṭf-ı B. 103b/12
 şunʿ-ı B. 017a/8
 -5-

bārī [Far.] Hiç olmazsa.
 b. 033b/16, 161b/1
 -2-

bārid [Ar.] Soğuk.
 b.- i mücemmid 053a/10
 sūʿ-i mizāc-ı b.+ den 157b/4
 tecebbün-i b.+ i 173b/5
 hılṭ-ı b.+ iñ 152a/3
 sūʿ-i mizāc-ı b.+ inden 055b/16
 b. olan 048b/12
 b. olursa 101b/7
 b. 037b/2, 041a/6, 046b/14, 046b/17,
 051a/6, 158a/6, 172a/15
 mizāc-ı b. 051a/11
 sūʿ-i mizāc-ı b. 041a/15, 045b/4,
 050b/13, 055b/17
 -19-

bāride [Ar.] Soğuk. bkz. **bārid**
 edviye-i b.- i qābızanıñ 133b/16
 fuşul-ı b.+ de 103a/4
 b. 173a/3
 bilād-ı b. 028a/11, 028a/12, 028b/15,
 128b/11
 büldān-ı b. 103a/3
 edhān-ı b. 046a/16, 173a/3
 eşribe-i b. 056b/16
 fuşul-ı b. 128b/10
 sūʿ-i mizāc-ı b. 169b/2
 verem-i b. 174a/15
 -14-

bāridīn [Ar.] Soğuk hâlde.

b. 053b/3

-1-

bāridu'l-mizāc [Ar.] Soğuk mizaç.

b. 049a/7, 157b/4

-2-

baş- [Tr.] Ayağı yere koymak.

b.- ar 062a/3

kağem b.- dıđdanşoñra 141b/17

-2-

başal [Ar.] Soğan (Allium cepa).

bezr-i b. 046b/9, 047a/7

-2-

başar [Ar.] Görme, görüş.

b.+ ları 143b/5

zulmet-i b. 032b/6

-2-

başıl- [Tr.] Basma işine konu olmak.

b.- sa 062b/17

-1-

bāsiliķ [<Lat. basilica] Kolun ön yüzündeki kalın toplardamar (Vena basilica).

b.+ den 134b/3

-1-

bāşira [Ar.] Görme kuvveti.

rūḥ-ı b.+ sı 143a/15

-1-

başıret [Ar.] İleriye görme, sağgörü, kalp gözü, sezgi.

b. 039a/12

-1-

başıta [Ar.] Tek unsurdan meydana gelen.

a^c žā-yı b.+ nıñ 086a/1

a^c žā-yı b. 082a/1

-2-

bast [Ar.] Uzatmak, yaymak.

b. idüp 138a/8

-1-

baş [Tr.] Kafa, ser.

b.+ a 166b/17, 177b/14

b.+ da 010a/9, 010a/13, 032a/10, 050b/2

b.+ dan 177b/13, 181a/9

b.+ ı 006b/2, 010a/5, 010a/6, 047b/17, 053a/6, 053b/9, 066a/14, 100a/4,

100a/13, 107a/7, 127b/8, 133a/2, 138a/17, 162b/1

b.+ ıñ 086a/2, 127b/7, 180b/12, 181a/1, 181a/3, 181a/4, 181a/11

b.+ ına 138a/14, 178b/2

b.+ ında 010a/3, 010a/5

b.+ ını 141b/9, 143b/7, 168a/1

b.+ ınıñ 138a/16

b.+ ları 165a/15, 181b/6

b.+ larına 117a/13, 166b/14,

168a/11, 181b/5

b.+ larında 124b/1, 124b/14

b. 032b/5, 060a/7, 181a/9

-48-

başka [Tr.] Başka, değişik, farklı, özge.

b.+ dır 030a/1, 056a/16

b. 030b/9, 044a/6, 045b/11, 055a/1, 063a/10, 084b/5, 097a/12

-12-

başla- [Tr.] Başlamak, harekete geçmek.

b.- duğı 028b/5

b.- dıđdanşoñra 027b/4

b.- maķ 085b/1

b.- r 028b/5, 081b/12, 100b/5, 161b/15, 176a/2

b.- salar 167b/9

b.- yup 138a/11

-10-

bat-	[Tr.] Bir sıvının veya yumuşak bir maddenin içine gömülmek, çökmek. b.- mayup 054b/16 b.- mış 135b/4 -2-	bayıl-	[Tr.] Bayılmak. b.- maç 008a/15 -1-
bataklık	[Tr.] Bataklık. b. 051b/10 -1-	ba'z	[Ar.] bkz. ba'zı b.+ ları 050a/8, 105a/2 b.+ ların 098a/11, 103a/12 b. 004b/14, 005a/15, 008b/19, 010a/15, 016b/9, 023b/1, 023b/11, 026b/10, 027b/14, 027b/16, 028a/8, 029b/4, 029b/10, 036b/1, 036b/8, 037b/7, 038b/13, 039b/13, 041b/9, 044a/9, 045a/4, 047b/3, 049b/3, 049b/7, 050a/11, 051b/17, 052b/10, 054b/11, 055b/7, 059a/10, 059a/12, 059b/14, 060a/17, 062a/6, 062b/5, 064b/16, 067b/11, 072b/5, 075a/14, 078b/12, 086a/3, 132a/10, 133a/11, 147a/8, 151b/1, 154b/13, 157b/1, 163b/11, 164a/17, 164b/10, 165a/2 -56-
batıcı	[Tr.] Batıcı, delici. b. 165b/11 -1-	ba'zı	[Ar.] Bazı, bir miktar, bir kısım, birtakım. bkz. ba'z b.+ lar 018b/11, 018b/13, 034a/5, 036a/7, 055b/3, 072a/15, 082b/8, 099b/12, 101b/5, 118b/16, 119b/10, 125b/11136a/11, 143b/1, 143b/2 b.+ ları 027b/16, 029a/13, 039a/2, 069b/9 b.+ ndan 034a/4 b.+ sı 019b/5, 029b/9, 031b/9, 044a/8, 044a/9, 044a/10, 048a/15, 049b/9, 050a/9, 052b/12, 052b/15, 053a/2, 060a/1, 078b/15, 104b/7, 104b/13, 106b/15, 125a/3, 125a/4, 125a/8, 147b/6, 156b/12, 177b/9, 177b/10, 177b/13, 180b/9, 181a/11, 181a/12 b.+ sında 030a/13, 030a/15, 030b/3, 050b/4, 059b/1, 059b/12, 060b/2, 060b/3, 061a/17, 063a/1, 063a/2, 063a/7, 063a/8, 063a/10, 067a/7, 100b/16, 117b/4, 117b/5, 123b/5, 123b/7, 123b/9, 127b/17, 132b/4,
bâtl	[Ar.] Boş, beyhude; yalan. b.+ dır 073b/3 b.+ dur 073b/5 kelām-ı b.+ larını 077a/15 b. olup 036a/10 -4-		
bâtınen	[Ar.] Dâhilen, içten. b. 128b/2, 147b/8 -2-		
baî	[Ar.] Yavaş, ağır hareketli. b. 165a/14 -1-		
batn	[Ar.] Karın. b.- ı vâhidde 109b/9, 127b/10 b.- ı vâhide 108b/10 b.+ a 037b/10, 108b/11 âlet-i b.+ ın 082a/13 b.+ ında 038a/6 b.+ ını 108b/2 b. 004a/18 merâk-ı b. 129a/9, 129a/11 -11-		
batur-	[Tr.] Bir sıvının içine daldırmak. b.- up 133a/5, 172b/15 -2-		

134a/9 b.+ sından 066a/5, 100b/15, 100b/17 b.+ sını 019b/4 b.+ sınıñ 006b/19, 060b/4, 063a/6, 103b/17, 140a/14, 163b/12 b. 003a/9, 003b/6, 003b/14, 003b/19, 003b/20, 005a/19, 006b/2, 019b/12, 020a/1, 020a/16, 023b/4, 025a/15, 027b/17, 029b/12, 029b/17, 030b/4, 034a/3, 034a/13, 036b/1, 036b/14, 038b/15, 039a/4, 045b/12, 047a/17, 054b/14, 059a/17, 062a/16, 062b/15, 063a/1, 063b/12, 065b/5, 067b/8, 072b/9, 074a/8, 075a/7, 075a/11, 080a/3, 081b/7, 082b/3, 085a/10, 085a/12, 087a/2, 091b/12, 092a/16, 096a/6, 096b/16, 100a/2, 102a/6, 103a/7, 103a/17, 103b/16, 104b/7, 104b/10, 106a/15, 106b/1, 106b/2, 106b/3, 108b/13, 109b/8, 112b/6, 114a/15, 115b/13, 118a/4, 119a/3, 119b/9, 122a/1, 123b/16, 124b/12, 127a/5, 128a/2, 131a/7, 132b/12, 132b/14, 135b/16, 136a/8, 136a/14, 138a/9, 141a/13, 142a/17, 143a/10, 144a/1, 146a/16, 153a/2, 153b/16, 154b/13, 161b/8, 167b/13, 169a/1, 172a/8, 172a/11, 176a/12, 178b/13 -181-	bed-aşl [Far.+Ar.] Aslı, soyu kötü olan. b. 149b/7 -1-
	bed-ḥalk [Far.+Ar.] Kötü yaratılışlı. b. olan 149a/13 -1-
	bed-nihād [Far.] Tabiatı, huyu fena olan, kötü huylu; zayıf karakterli. a ^c dā-yı b. 020a/10 -1-
	bedel [Ar.] Karşılık, karşı; yerini tutan. b. 041b/10, 137b/4 -2-
	bedel mā-yeteḥallel [Ar.] Vücutta çözülen, dağılan ve eriyenlere bedel olarak onların yerini dolduran. b.+ den 054a/1 b. 069b/12, 070a/2 -3-
	beden [Ar.] Gövde, vücut. b.- i 'umūmī 074b/3 b.- i insān olduğu 040a/4 b.- i insānda 069a/5, 078a/14 b.- i insānıñ 066a/10, 177a/8 b.- i insāniyyede 106a/15 levāzım-ı b.- i insāniyyeden 101a/4 b.+ de 016b/11, 037a/9, 038b/7, 054a/17, 069a/12, 069b/11, 111a/10, 151b/15, 157a/14, 157b/3, 169b/7, 177a/16 cümle-i b.+ de 038a/3 esāfil-i b.+ de 037a/8, 038a/2, 039b/10, 042b/9 b.+ den 033a/17, 038b/4 tenḳıye-i b.+ den 057a/10 za ^c f-ı b.+ den 043a/17 b.+ e 033a/6, 051a/11, 051a/15, 074b/2, 081b/6, 177b/9 'ämme-i b.+ e 009b/16
bebek [Tr.] Göz bebeği. b.+ inde 060b/5 -1-	
Beç [Mac.] Osmanlılar'ın Viyana'ya ve Avusturya'ya verdiği isim. sefer-i ḥayret-eşer-i B. 020b/1 -1-	
bed [Far.] Fena, yaramaz, çirkin. b. 111b/12, 132a/9 -2-	

nu' ümet-i b.+ e 136a/5
 şalâbet-i b.+ e 136a/3
 taqviyet-i mizâc-ı b.+ e 144b/12
 b.+ i 044b/10, 051a/16, 056b/3,
 138b/7, 151a/15, 159a/4, 169b/1,
 175a/8
 b.+ iñ 032a/3, 033a/10, 034a/8,
 034b/1, 039b/4, 054a/8, 153a/16,
 169b/16, 172a/15
 eczâ-i b.+ iñ 076b/6
 b.+ inde 102a/4, 111a/4, 112b/13,
 113b/7, 136b/7, 138b/13, 139a/6,
 147b/10, 148a/5, 155b/3, 169b/9
 b.+ ine 055b/16, 056a/1, 135b/14,
 136a/9, 136a/10, 136a/12, 137b/5,
 144a/10, 153b/1, 154a/12, 169a/11,
 169a/14
 b.+ ini 132a/14, 135b/13, 136a/17
 b.+ leri 117a/4, 169a/2
 b.+ lerinde 010a/1, 026b/5, 032b/8,
 054a/1, 059b/3, 109a/17, 116b/15,
 165b/15
 b.+ lerinden 027a/7
 b.+ lerine 033a/13, 116b/17
 b.+ lerini 121b/6
 b. 017a/2, 077a/8, 109a/15
 'alâmet-i b. 051b/2
 eczâ-i b. 069b/5
 mâ-yelîk-i b. 036b/11
 mesâmmât-ı b. 051a/9
 ruṭûbât-ı b. 111a/9
 şihḥat-ı b. 031a/15
 şikal-i b. 060a/6
 -107-

bedeniyye [Ar.] Bedenî, bedene
 mensup, vücutla ilgili.
 b.+ den 077a/5
 'avârız-ı b.+ den 147b/14
 terâ'ib-i b.+ den 076b/4
 umûr-ı mühimm-i b.+ den 170b/17
 sükûn-ı b.+ dir 040b/11
 kuvâ-yı b.+ si 108a/9
 esbâb-ı b. 004b/4, 024b/2, 106a/11

harekât-ı b. 034b/8, 136a/2
 ruṭûbât-ı b. 059a/4
 -12-

bedî'yye [Ar.] Eşi ve benzeri
 olmayan; Allah.
 Şâni' -i b.+ niñ 019a/14
 -1-

begen- [Tr.] İyi, güzel bulmak, takdir
 etmek.
 b.- digi 170a/4
 -1-

behbūd [Far.] İyilik, sağlık, sıhhat.
 vücūd-ı b. 022a/5
 -1-

behcet-mâ'il [Ar.] Sevinç getiren.
 aḥvâl-i b. 112a/7
 -1-

behîmiyye [Ar.] Hayvana mensup,
 hayvanî.
 lezzet-i b.+ ye 031b/7
 ḥiss-i b. 031a/16
 -2-

behişt-âsâ [Far.] Cennet gibi.
 b. 023a/7
 -1-

behiyye [Ar.] Behî; Güzel.
 cellet-i kudret-i elṭâf-ı b.+ sinde
 017a/1
 ni' met-i b. 017b/1, 139b/9
 -3-

behmen [Far.] Zerdali dikenini
 (Centaurea behen) kökü.
 b.- i aḥmer 122a/13
 -1-

beahmenān [Far.] İki behmen; beyaz ve kırmızı behmen. b. 044b/6 -1-	belāhet [Ar.] Bönlük, alıklık, kalın kafalılık. b. 180a/17 -1-
beahmeneyn [Far.] bkz. beahmenān b. 043a/5, 047a/10 -2-	belālīṭ [Ar.] Fitiller. b. 164b/13 -1-
be'is [Ar.] Zarar, sakınca, mahzur. b. 157a/12 -1-	belāzur [Far.] İlaç yapımında kullanılan bir bitki; kaju (<i>Anacardium occidentale</i>). b. 045b/2 -1-
beḳā [Ar.] Devam, sebat, evvelki hâl üzere kalma. b.+ sına 018a/1 b. 026b/2, 100b/14 -3-	beldān [Ar.] Beldeler, şehirler. bkz. būldān b. 028b/9 -1-
beḳāyā [Ar.] Artan, geriye kalan şeyler, kalıntılar. bkz. baḳīyye b.+ yı 099b/5 -1-	beled [Ar.] Şehir, memleket, diyar, belde. b.- i cenūbīde 085a/7 -1-
bel [Tr.] Bel. b.+ den 042a/15 b.+ e 042a/15 b.+ i 009a/20 b.+ ine 123a/8, 126b/13, 133b/7 b.+ ini 130a/11 -7-	belesān [Far.] Pelesenk ağacı (<i>Commiphora opobalsamum</i>). b. 049a/13, 056a/8 -2-
bel' [Ar.] Yutma. b. idemez 036a/3 b. idüp 036a/6 -2-	belī [Far.] Evet, peki; kabul. b. 077a/5, 093a/8 -2-
belā [Ar.] Büyük sıkıntıya ve zarara sebep olan olay, afet, musibet, felaket. b.+ dan 032a/8 -1-	belīg [Ar.] Etkili, güzel ve yerinde söylenmiş. ḥadīṣ-i b.+ iñ 094b/9 -1-
	belīle [Far.] Belile otu (<i>Terminalia bellerica</i>). b. 065b/6 -1-
	belki [Ar.+Far.] Olabilir, muhtemelen. b. 017a/5, 018b/6, 019b/4, 020a/5,

027b/14, 031a/13, 048a/5, 048a/6, 049a/9, 055a/10, 068a/11, 071a/15, 071b/9, 073b/11, 076b/12, 077a/3, 078a/2, 078a/10, 089a/1, 107a/2, 112b/10, 116a/7, 137a/15, 137b/3, 139b/14, 145b/16, 154a/14, 155b/17, 157a/16, 160b/5 -30-	
bellūt [Ar.] Meşe, pelit (<i>Quercus ilex</i>). b. 049b/17, 123a/7 cüft-i b. 133a/10 -3-	benî âdem [Ar.] Âdemoğulları, insanlar. b.+ den 140b/11 silsile-i b.+ e 100b/14 b.+ iñ 015b/2, 017b/17 seyyid-i veled-i b. 149a/16 -5-
	ber-emr [Far.+Ar.] Emir üzerine. b.+ de 017a/16 b. 177a/15 -2-
ben [Tr.] Ben, teklik birinci kişi. b.+ im 039a/3, 062a/17, 062b/3, 068b/13 b. 030b/5, 073b/9, 093b/7, 127b/10, 130b/12, 131b/1, 140a/12 -11-	ber-hōş [Far.] Hoşça, güzelce. b. 039a/14, 138a/15, 172b/2 -3-
benc [Ar.] Ban otu; uyku verici bir ot (<i>Hyoscyamus niger</i>). b. 065b/8 -1-	ber-i' tilāl [Far.+Ar.] Hastalık üzerine. mizāc-ı b. 021a/6 -1-
bend [Far.] Bağ, bağlama; birine bağlanma. b. olunan 083b/8 -1-	ber-melāl [Far.+Ar.] Hüzün, keder üzerine. aḥvāl-i b.+ imi 021a/15 -1-
bende [Far.] Kul, köle, hizmetçi. b.- i ḳalīlu'l-bizā' iyye 021b/3 -1-	ber-muktezā [Far.+Ar.] Gereğince, gereği üzere. b.- yı ḥikmet 023a/9 b.- yı şer' -i muṭahhar-ı Muştafavī 025a/9 b.- yı şer' -i muṭahhar-ı Muştafavī 139b/1 b.- yı şer' -i şerīf 005a/11 -4-
benefşe [Far.] Menekşe (<i>Viola odorata</i>). b. 057a/5, 118a/7, 126b/11, 129b/4, 129b/7, 130a/8, 132a/14, 135a/2, 135a/8, 174a/11, 174b/9 -11-	ber-neş'et [Far.+Ar.] Neşet etme üzerine. b. 061b/9 -1-
beñiz [Tr.] Yüz, yüzün rengi. b.+ ini 033a/2 -1-	ber-vech [Far.+Ar.] Olduğu üzere. b.+ le 018a/16 -1-

berāber [Far.] Birlikte, bir arada, denk.
 b.- i sükker 120b/3, 158b/11, 159b/9
 b.+ inde 052a/11, 081a/4
 b. 056a/6, 119b/9, 136a/12, 171b/1
 -9-

berāz [Ar.] Dışkı.
 b.+ ı 098b/5, 098b/11
 b.+ iñ 040b/14
 b. 034b/7, 098b/9
 -5-

berāziyye [Ar.] Dışkı ile alakalı.
 b.+ sini 138b/9
 -1-

berber [Far.] Tıraş eden, saç kesen kimse.
 b.+ leriñ 010a/10
 -1-

berd [Ar.] Soğukluk.
 b.- i ḥāricī 159a/2
 b.- i şedīd 128b/10, 129a/4
 b. 134b/14
 -4-

bereket [Ar.] Bolluk.
 b.+ den 140a/5
 -1-

berī [Ar.] Kurtulmuş olan, salim.
 b. olur 099a/8
 b. olurlar 059b/6
 -2-

berk [Tr.] Sağlam, kuvvetli.
 b.+ i 176b/6
 b. 165a/15
 -2-

bernā [Far.] Genç, delikanlı, civan.
 b. 021b/7
 -1-

berü [Tr.] Yakın.
 b. 067a/16, 163b/1
 -2-

besbāse [Far.] Muskat, küçük Hint cevizi (*Myristica fragrans*).
 b. 044b/4, 122a/12
 -2-

beş [Tr.] Beş (5) sayısı.
 b.+ den 103a/13
 b.+ er 043a/3, 046b/10, 047a/2, 047a/4, 065b/8, 122a/4
 b. 033b/1, 043a/11, 058a/5, 058a/7, 063a/1, 068b/2, 068b/4, 086a/9, 109b/9, 120b/3, 122a/14, 127b/10, 163a/6, 163b/5, 179a/6, 179a/9, 180a/9, 180a/10
 -25-

beşāšet [Ar.] Güler yüzlülük.
 b.- i rüy 021b/16
 -1-

beşer [Ar.] İnsan.
 efrād-ı nev^c-i b.+ de 145b/1
 nev^c-i b.+ de 018b/5, 026b/3
 şüret-i b.+ de 095a/1
 efrād-ı b.+ den 106b/7, 145a/15
 eşnāf-ı b.+ den 030a/1
 idrāk-ı nev^c-i b.+ den 079a/16
 nefis-i b.+ den 076a/1
 şüret-i b.+ den 107a/17
 nev^c-i b.+ e 090b/13
 nev^c-i b.+ iñ 029a/8, 100b/12
 nev^c-i b. 031a/10
 -14-

beşerāt [Ar.] İnsanlar.
 b.+ ı 062a/15
 -1-

beşere [Ar.] Cilt, cildin yüzeyi.

b.- i cenine 098b/15

b.+ leri 060b/1, 062b/5

b.+ si 104a/10, 135b/15, 136b/2

riḵat-i b. 136a/5

-7-

beşeriyye [Ar.] Beşerî; insana mensup, insani.

‘âdet-i b. 140b/5

-1-

beşeriyet [Ar.] Beşerlik, insanlık.

b. 110a/12, 149a/6

libās-ı b. 095a/3

-3-

beşik [Tr.] Beşik.

b.+ e 161b/3, 161b/4

b.+ inden 160b/6

b.+ ine 143a/17

b.+ leri 005a/18, 025a/13

b.+ lerine 143a/8

-7-

beşinci [Tr.] Beşinci (5.) sıradaki.

b.+ de 125a/7

b.+ niñ 086b/15

b.+ si 068b/7

b. 004a/11, 040b/13, 071a/12,

075a/5, 081b/10, 086b/9, 091b/1,

103a/12

-11-

bevāsīr [Ar.] Basurlar, hemeroitler.

b.+ e 038a/12

b. 052b/3, 128a/7, 128b/7

-4-

bevl [Ar.] İdrar, sidik.

b.- i cenin 099a/3

b.+ de 073b/6

b.+ den 133a/1

b.+ e 125b/9

b.+ i 033a/5, 058a/17, 061a/17,

125b/10, 134a/16, 164a/16

b.+ iñ 008b/18, 061a/16, 098b/12,

134a/12, 138a/7

b.+ in 098b/17

b.+ inden 055a/2

b.+ leri 055a/2, 098b/2

b. 034b/7, 040b/14, 061a/14,

061a/15, 098b/7, 098b/11, 099a/9,

099b/6

‘usr-ı b. 134a/12

-28-

bevl fī'l-firāş [Ar.] Yatağa işeme, uykuda altına kaçırma.

b. 008b/19

-1-

bevliyye [Ar.] İdrarla ilgili.

fażalāt-ı b. 138b/9

-1-

bevlü's-şıbyān [Ar.] Çocukların işemesi, çocukların sidiği.

ihtibās-ı b. 008b/18

-1-

bevva [Ar.] Küçük Hindistan cevizi (Myristica fragrans). bkz. **besbāse**

b. 173a/12

cevz-i b. 122a/12

-2-

beyān [Ar.] Açıklama, anlatma, söyleme.

b.+ a 019a/6, 180a/2

b.+ dır 119a/11, 126b/5, 137a/17,

140a/4

b.+ ı 027a/13, 041b/14, 124b/3,

128a/2, 163b/4, 164a/5, 169a/12,

169a/15, 178b/11

b.+ ına 080a/5

b.+ ında olup 003a/5, 003b/15,

004b/11, 005a/4, 006a/16, 023a/14,

023b/6, 023b/12, 024b/7, 031a/7,

059a/8, 066a/1, 110a/1, 135a/11, 176b/14, 176b/16

b.+ ında 003b/10, 024b/13, 024b/16, 036a/14, 045b/5, 067b/8, 071a/4, 096b/3, 101a/1, 144b/17, 146a/15, 149b/3, 154b/14, 171a/7, 181b/1, 181b/10

b.+ ındadır 003a/6, 003a/7, 003a/9, 003b/5, 003b/6, 003b/13, 004a/6, 004a/15, 004a/17, 004a/19, 004b/2, 004b/3, 004b/7, 004b/10, 004b/14, 004b/15, 004b/17, 005a/1, 005a/10, 005a/13, 005a/14, 005a/19, 005b/3, 005b/7, 005b/10, 005b/16, 005b/17, 006a/19, 007a/6, 009b/2, 009b/18, 010b/9, 010b/17, 011a/3, 011a/6, 011a/11, 023a/14, 023a/16, 023a/17, 023b/1, 023b/4, 023b/5, 023b/9, 023b/10, 023b/11, 023b/15, 024a/2, 024a/10, 024a/13, 024a/15, 024a/16, 024b/1, 024b/5, 024b/7, 024b/9, 024b/10, 024b/15, 025a/5, 025a/8, 025a/12, 025a/16, 025b/1, 025b/5, 025b/8, 025b/10, 025b/13, 025b/14, 025b/15, 025b/17, 026a/1, 026a/3, 026a/5, 026a/6, 026a/7, 026a/8, 026a/9, 026a/10, 026a/14, 031a/8, 036b/16, 039b/14, 050a/4, 055b/7, 062b/4, 064b/17, 066a/3, 066a/7, 069b/7, 079a/11, 084b/4, 090b/1, 096b/2, 100b/10, 104a/16, 106a/13, 108a/14, 110a/3, 123b/2, 126b/16, 132a/12, 137b/13, 139b/4, 143a/10, 146a/9, 148b/3, 150b/15, 154b/7, 160a/11, 162b/14, 170b/9

b. eyledi 078b/5

b. eylemek 079a/16

b. eylemişlerdir 019b/1, 050a/13

b. eyleyüp 113b/12

b. ider 113b/7, 135a/12

b. iderler 070a/10

b. itdükleri 019a/5, 077b/13

b. itmişdir 171b/10

b. itmişler 074a/11, 084b/9

b. itmişlerdir 107b/17, 108a/1, 125a/16

b. oldu 054b/5

b. olunan 156b/9

b. olundu 048a/16, 089a/10, 124a/1, 170b/7

b. olunduğı 100b/11

b. olundukda 024a/5

b. olunmuşdı 150b/6

b. olunmuştur 169b/3

b. olunmuştur 019b/7, 113b/1, 177a/4

b. olunur 023b/17, 024a/8, 179a/2

b. 019a/16, 021a/15, 044b/15, 170b/12

ğudübet-i b. 021b/17

-196-

beyâz [Ar.] Beyaz, ak.

b.+ a 150a/4

b.+ ına 007b/7

b.+ ında 060b/5

b. 007b/6, 007b/9, 010a/1, 043b/2, 062a/1, 068b/5, 071a/10, 074a/10, 104a/10, 105b/11, 105b/12, 140b/6, 143b/6, 146b/10, 151b/7, 162a/17, 162b/8, 164a/17, 170b/14

-22-

beyâzlık [Ar.+Tr.] Beyazlık, aklık.

b.+ a 071a/2

b.+ ını 071b/14

b. 007a/10, 071b/16

-4-

beyâzü'l-ğadeka [Ar.] Göz bebeğinin beyazı.

b. 007a/10

-1-

beyin [Tr.] Beyin, dimağ.

b.+ i 044b/16, 046b/8, 166b/7, 166b/9

-4-

beyn [Ar.] Ara, aralık.

b.+ i 076b/15

b.+ inde 019a/2, 030a/15, 037a/8,
038a/15, 063a/5, 064a/4, 064b/6,
068a/15, 070b/9, 074a/6, 076b/11,
079a/1, 086a/11, 086a/15, 088b/12,
147a/14, 151b/11, 153b/10, 154a/3,
177a/9

b.+ inden 076b/1, 078b/3

b.+ ini 099a/9

b.+ lerinde 029a/8, 092a/16,
108b/12, 132b/13, 176a/1

-29-

beynehümā [Ar.] İkisinin arası.

b.+ da 053b/4

-1-

beyne'l-eṭṭibā [Ar.] Tabipler arasında.

b. 023b/14, 066a/2

-2-

beyne'l-ḳudemā [Ar.] Kadimler,
eskiden yaşamış olanlar arasında.

b. 018b/17

-1-

beyne'n-nisvān [Ar.] Kadınlar arasında.

b. 144b/7

-1-

beyt (I) [Ar.] Mesken, hâne, ev.

b.- i melīkdir 088a/10

muṣāliḥ-i b.+ e 027a/9

ehl-i b.+ inden 149b/5

b. 022a/10

-4-

beyt (II) [Ar.] Divan şiirinde iki
mısralık nazım parçası.

b.+ le 162a/5

-1-

beyz-ullāh veche fī'd-dāreyn [Ar.] *Allah
dünyada da ahirette de yüzünü ak
etsin* anlamında dua.

b. 077a/15, 154b/5

-2-

beyzā [Ar.] Daha ak, çok beyaz.

millet-i ḥanīf-i b. 142a/1

-1-

Beyzāvī [ka.] Nâsirüddîn Ebû Saîd
el-Beyzâvî; Müfessir, Eş'arî
kelamcısı ve Şâfiî fakihî.

B.+ niñ 077b/15

B. 154a/6

-2-

beyze [Ar.] Yumurta, haya. bkz. **ḥuşye**

b. 083b/1

-1-

beyzeteyn [Ar.] İki yumurta, hayalar.

bkz. **ḥuşyetān**

b. 077a/1

-1-

bez [Ar.] Pamuk veya keten ipliğinden
yapılan dokuma, çaput.

b.+ dir 006a/11, 175a/11

b.+ i 133a/8, 135b/5, 135b/12,
156b/14

b.+ ler 010a/11, 175a/11

b. 010a/14

-9-

bezl [Ar.] Esirgemedi bol bol verme,
sarfetme, harcama.

b. 019a/9

-1-

bezr [Ar.] Bitki tohumu, tanesi.

b.- i bâderencbüye 159b/7

b.- i bakla 115b/2

b.- i başal 046b/9, 047a/7

b.- i circîr 046b/5, 046b/9, 047a/2 b.- i fencengüş 159b/7 b.- i ħarmel 125b/17 b.- i hāvuc 047a/3 b.- i helyūn 046b/10, 047a/2, 047a/8 b.- i ħulbe 158b/5 b.- i ħummāz 115b/2 b.- i kaṭūnā 048b/17 b.- i kerefs 122b/13 b.- i lū' lū' 158b/5 b.- i šalġam 046b/10, 047a/2, 047a/7 b.- i šibt 158b/4 b.- i ṭurp 047a/7 b.- i yonca 047a/8 b.+ i 041b/15, 047a/7, 049a/17 -27-	bi-ʿaynī [Ar.] Aynıyle, tıpkı. b. 042a/16 -1-
bezrū'l-benc [Ar.] Ban otu tohumu. b. 133b/12 -1-	bi-emr-illāh [Ar.] Allah'ın emri ile. b. 017b/13, 023b/8, 035b/16, 050a/8, 054b/9, 059a/9, 063a/15, 087a/1, 087b/13, 100b/12, 102b/15, 163b/10, 166b/4, 175b/15 -14-
bezrū'l-ħandekūk [Ar.] Eşek yoncası tohumu. b. 158b/4 -1-	bi-emr-illāhu'l-mülkü'l-ḳadīr [Ar.] Her mülke gücü yeten Allah'ın emri ile. b. 087a/8 -1-
bıçak [Tr.] Bıçak. b. 165b/10 -1-	bi-ḥaseb [Ar.] Sayarak, -den dolayı. b.- i iḥtilāfu'l-emzice 116b/11 -1-
bırak- [Tr.] Koymak, eklemek. b.- alar 054b/16 b.- up 130b/16 b.- ur 094b/17 -3-	bi-ḥasebi'l-beşeriyye [Ar.] Beşeriyetten, insanlıktan dolayı. b. 022b/17, 100b/15, 143a/1 -3-
bıyık [Tr.] Bıyık. b.+ i 029b/11, 029b/17, 030a/2 -3-	bi-ḥasebi'l-emzice [Ar.] Huy sebebiyle. b. 121b/14 -1-
bi-ālūde [Ar.+Far.] Bulaşma ile. b. 057a/4 -1-	bi-ḥasebi'l-ḥılḳa [Ar.] Yaratılıştan dolayı. b. 050a/8, 052b/10, 054b/10, 055b/8, 102a/6, 128a/3 -6-
	bi-ḥasebi'l-iḳtiżā [Ar.] Gereği üzere. b. 048b/3, 049a/2, 049b/8, 050a/1, 050b/8, 065b/14, 156b/7, 178b/6 -8-
	bi-ḥasebi'l-imkān [Ar.] İmkandan, olanaktan dolayı, imkān gereğince. b. 170b/7 -1-

bi-ḥasebi'l-isti' dād [Ar.] Yetenekten
dolayı, yetenek gereği.

b. 063b/6, 081b/13, 179b/12

-3-

bi-ḥasebi'l-müdāvāt

[Ar.] Tedavi sebebiyle.

b. 123b/12

-1-

bi-ḥasebi'l-vüs' [Ar.] Güç, kudret,
iktidar gereğince.

b. 022b/9

-1-

bi-ḥasebi's-sinn [Ar.] Yaş gereği, yaş
sebebiyle.

b. 048a/10, 180b/10

-2-

bi-ḥasebi's-şahş [Ar.] Şahıs gereği.

b. 078a/14

-1-

bi-ḥasebi't-tāka [Ar.] Takat, güç, kuvvet
gereğince.

b. 140b/3

-1-

bi-ḥasebi't-tāku'l-beşeriyet

[Ar.] İnsanlık kuvveti gereği.

b. 171a/7

-1-

bi-ḥasebi't-tecrıbe ve't-taḥmın

[Ar.] Tecrübe ve sezgi gereği.

b. 090b/11

-1-

bi-ḥasebi't-tıbb [Ar.] Tıp gereğince, tıp
yönünden.

b. 019b/16

-1-

bi-ḥasebi'z-zarūre [Ar.] Zorunluluk
sebebiyle.

b. 161a/17

-1-

bi-ḥürmet-i seyyide'l-enbiyā-i ve'l-murselın

[Ar.] Nebi ve resullerin reisi olan
Peygamberimiz'in hürmetiyle.

b. 050a/3

-1-

bi-ı ināyet [Ar.] Yardım ile.

ı ināyet-i b.- i Rabbānī 020b/8

-1-

bi-ı ināyet-ullāh

[Ar.] Allah'ın yardımı ile.

b. 055b/15, 065a/16, 180b/10

-3-

bi-izn-illāh [Ar.] Allah'ın izni ile.

b. 058a/7, 060a/12, 062a/9, 072b/12,
079b/6, 084b/16, 092a/2, 092a/3,
102b/12, 105a/15, 106b/10, 108b/3

-12-

bi-izni-ḥālık [Ar.] Yaratıcı'nın, Allah'ın
izni ile.

b.- ı cihān-āferin 087a/5

b. 004b/1, 024a/17, 030b/14, 054a/8,
068b/15, 079b/14, 081b/13, 089a/14,
090b/13, 100b/9, 105a/4, 105a/12,
106a/14, 118b/11, 145b/7, 153a/16,
175b/16

-18-

bi-kudret-ullāh [Ar.] Allah'ın gücü ile.

b. 082a/3

-1-

bi-tab'hen [Ar.] Tabiat, yaratılış ile.

b. 178b/7, 178b/8

-2-

bi-takḍīr-ullāh [Ar.] Allah'ın takdiri, kararı ile.

b. 172a/3

-1-

bi-tevfīk-illāh [Ar.] Allah'ın yardımı, uygun görmesi ile.

b. 020a/7

-1-

bī-bekā [Far.+Ar.] Sonsuz, ölümsüz. lezzet-i dünyā-i b. 016b/13

-1-

bī-hem-tā [Far.] Eşsiz, benzersiz. mecmū' a-i b.+ dır 019b/2

-1-

bī-^çilleti [Far.+Ar.] Sağlıklı. ^çināyet-i b. 020a/12

-1-

bī-riyā [Far.+Ar.] İki yüzlü olmayan. taraf-ı Bārī-i b.+ dan 015b/13, 018b/11

-2-

bī-şekk ve lā-şübhe [Far.+Ar.] Zan ve şüphe olmaksızın.

b. 076a/8

-1-

bī-tevaḥḥuf [Far.+Ar.] Beklemeden, durmadan.

b. 112b/3

-1-

bī-vech [Far.+Ar.] Sebepsiz, nedensiz. b. 142b/17

-1-

biç- [Tr.] Biçmek. b.- mek 091b/15
-1-

bi'd-defā'āt [Ar.] Defâlarca, defâlarla. b. 138a/4

-1-

biḥār [Ar.] Denizler. b. 020b/13
-1-

bikr [Ar.] Bakirelik. b.+ i 030b/10
-1-

bil- [Tr.] Bilmek. b.- diğ 048a/3
b.- e 139b/15
b.- eler 076a/8
b.- inür 051a/12, 132a/10
b.- medi 073b/9
b.- medigi 172b/3
b.- medim 107a/14
b.- mek 031b/3, 033b/10, 040a/5, 040b/7, 091b/16, 144a/4
b.- mekdir 041a/11, 048a/4, 161b/8
b.- mez 149b/9
b.- miş 175b/11
b.- se 041a/13
b.- sünler 049b/5
b.- üp 039a/12, 045a/14, 048a/7, 174a/8
b.- ür 095a/10
b.- ürl 052b/2, 056a/5
-29-

bi'l-āḥire [Ar.] Sonra, sonradan. b. 006b/3
-1-

bi'l-^çakis [Ar.] Tersine, aksine. b. 095b/6
-1-

bi'l-hāşşa [Ar.] Özellekle.

bkz. **bā-ḥuşuş**

b. 035a/1, 057b/10, 058a/17, 100a/3,
131a/6, 131b/6, 131b/7, 158a/13,
158b/2, 166b/9, 167a/12
-11-

bi'l-iktizā [Ar.] İhtiyaçla, gereklilikle.

b. 019b/6

-1-

bi'l-ittifāk [Ar.] İttifakla, beraberce.

b. 040b/4, 130b/17

-2-

bi'l-kuvve [Ar.] Düşünce ve fikir
hâlinde, iş hâline geçmeden.

b. 072b/11, 091b/8

-2-

bi'l-küllîye [Ar.] Tamamen, büsbütün.

b. 020b/4, 031b/9, 038b/10, 049a/13,
050a/11, 050b/8, 059a/17, 073a/17,
073b/3, 162a/10, 163a/1, 164b/9,
176a/7

-13-

bi'l-münāsebe [Ar.] Sırası gelmişken.

b. 044a/13, 121b/15, 178b/17

-3-

bi'l-münāsebeti ve'l-makşūd

[Ar.] Yakınlığından dolayı.

b. 023a/8

-1-

bi'l-müşāreke [Ar.] Ortaklık ile.

b. 061a/6

-1-

bilā-maḥall [Ar.] Yersiz, uygunsuz.

b. 091a/2

-1-

bilād [Ar.] Memleketler, şehirler.

b.- ı bāride 028a/11, 028a/12,
028b/15, 128b/11

b.- ı ḥārre 028a/9

b.- ı ḥārrede 028b/17, 128b/13

b.- ı maḥdūde 088b/16

e' āzım-ı b.- ı Rūmdan 018a/10

-9-

bildür- [Tr.] Bildirmek, ifâde etmek.

b.- ür 040a/1, 040b/2

-2-

bilgi [Tr.] Bilgi, malumat.

b.+ ne 062a/15

-1-

bilin- [Tr.] Bilinmek, öğrenilmek.

b.- dikdenşoñra 033b/8, 107b/16,
167b/5, 169b/17, 172a/8, 180b/8

b.- dügi 040a/17

b.- dükden 039a/14

b.- dükdenşoñra 041a/5, 147a/8

b.- mege 043b/12, 055b/2

b.- mek 003b/3, 035a/6, 043b/14

b.- mesi 048b/2

b.- mez 083b/16

b.- mişdir 087b/8, 103a/7

b.- üp 041a/10

b.- ür 039a/16, 039b/3, 039b/5,

039b/6, 039b/7, 039b/12, 040b/1,

109b/16, 145a/12

-29-

bilmezlik [Tr.] Bilememe durumu,
cehalet.

b.+ lerinden 147a/10

-1-

bin- [Tr.] Binmek.

b.- mek 040b/12

-1-

bi'n-nisbe [Ar.] Nisbeten, bir dereceye kadar.

b. 019b/11, 026b/2, 055a/12, 165b/16, 181a/11

-6-

biñ yüz on bir [Tr.] Bin yüz on bir (1111) sayısı.

b. 021a/10

-1-

binā'en[Ar.] -den dolayı, -e dayanarak.

b. 018b/16, 045b/1, 068b/3, 085b/7, 086b/11, 093a/11, 095b/2, 097b/15, 097b/17, 101a/3, 106a/1, 107b/14, 111a/15, 112b/3, 141a/9, 142b/15, 147a/6, 147a/16, 149b/2, 149b/11, 171a/16, 175a/4, 177a/5, 181a/9

-24-

binā'en 'alā zālik [Ar.] Bundan dolayı, bunun üzerine.

b. 142a/17

-1-

binti's-Şiddik Hâzret-i Â'yişe-i Kübrâ

[ka.] Hz. Ayşe, Hz. Ebû Bekir'in kızı, Peygamberimiz'in eşi.

b. 029a/17

-1-

Bintü's-Şiddik [ka.] Şiddik'in, Hz. Ebû Bekir'in kızı.

B. 106a/8

-1-

bir [Tr.] Bir (1) sayısı.

b.+ dir 088a/14

b.+ er 044a/7, 046b/7, 046b/9, 046b/13, 047a/6, 055a/1, 058a/9, 115b/3, 120b/1, 121a/6, 122a/9, 126a/2, 126a/3, 126a/5, 132b/5, 136b/13, 164b/6

b.+ i 007a/9, 016b/11, 029a/10,

030a/14, 030a/16, 030a/17, 034b/4, 040a/5, 040a/8, 040b/2, 040b/9, 041a/4, 044a/13, 053b/4, 054b/16, 054b/17, 055a/3, 055a/6, 076a/14, 081b/12, 082a/1, 084b/5, 084b/8, 095b/1, 097b/11, 097b/12, 107b/11, 109a/10, 109a/11, 109b/11, 109b/12, 110a/13, 110b/11, 132a/3, 144b/5, 150a/1, 151a/5, 151a/7, 155b/11, 155b/13, 156b/5, 161b/7, 167b/8, 169b/2, 171a/2, 175a/4, 175a/12, 175a/14, 177a/6, 177a/9, 177a/17, 178a/6, 179b/12

b.+ ileri 086a/3

b.+ in 076a/2

b.+ inde 006a/8, 018a/5, 062b/2, 066a/8, 077a/3, 077a/9, 144a/11, 165b/5, 174b/6

b.+ inden 030b/1, 041b/8, 041b/15, 041b/16, 041b/17, 042a/5, 042a/6, 043a/3, 043a/5, 043a/8, 046b/6, 046b/7, 046b/10, 046b/12, 047a/1, 047a/3, 047a/4, 047a/5, 047a/10, 065b/9, 070b/16, 071b/5, 115b/3, 119b/16, 120a/17, 120b/2, 122a/3, 126a/3, 135a/7, 158b/5, 159b/7, 159b/8, 164b/5, 173a/10

b.+ ine 040a/7, 066a/17, 101b/15, 155b/7

b.+ ini 018a/12, 079b/15, 109a/1, 109b/8, 124a/13

b.+ iniñ 017b/7, 017b/10, 073b/6, 075a/1, 078a/4, 079b/16, 090b/16, 094b/11, 106b/7, 110b/1, 125a/16, 152b/16, 169b/12

b.+ inüñ 016a/5

b.+ isi 035a/5, 054b/1, 062a/8, 063b/5, 068b/4, 074b/7, 080b/11, 080b/12, 101a/4, 101b/14, 106b/8, 110b/17, 112a/8, 130b/4, 163a/2, 171a/8

b.+ isini 124a/12

b.+ isiniñ 072a/2, 107b/10

b. olup 097a/15, 097b/2

b. 004a/4, 005a/7, 006a/10, 007a/2, 007a/14, 009a/6, 009b/14, 016a/2, 017b/6, 017b/10, 018b/14, 019b/2, 019b/17, 020a/4, 020a/15, 020b/3, 021b/4, 021b/6, 021b/10, 021b/12, 021b/14, 022a/1, 022a/14, 022b/13, 023a/7, 023a/8, 026b/14, 029b/8, 029b/9, 029b/16, 030a/8, 030b/10, 032a/1, 033b/17, 035b/8, 036b/11, 038a/6, 038a/13, 038b/2, 038b/5, 039b/14, 039b/17, 041a/10, 041b/9, 041b/12, 041b/15, 042b/16, 043a/10, 044b/2, 045b/15, 046a/1, 046a/9, 046a/12, 046b/8, 046b/17, 047a/12, 047a/14, 047a/15, 048b/5, 049a/14, 049b/3, 049b/4, 049b/14, 050a/13, 051b/5, 051b/11, 051b/12, 052a/8, 052a/10, 053a/2, 053a/5, 054b/11, 055a/5, 055a/6, 055a/10, 056a/10, 057b/14, 058b/5, 059a/17, 059b/11, 060a/10, 062b/16, 063a/6, 063a/8, 063a/9, 063a/16, 063a/17, 063b/7, 063b/14, 064b/4, 064b/7, 065b/9, 065b/10, 066a/11, 066a/13, 066b/8, 066b/16, 067a/14, 068a/5, 071a/10, 071a/12, 071b/15, 072a/8, 072a/16, 073a/13, 073b/12, 074a/15, 074b/8, 075a/2, 075a/7, 075b/3, 078a/11, 078b/2, 078b/12, 079b/2, 080a/11, 080a/15, 080b/2, 081a/11, 081a/13, 082a/9, 083b/13, 084b/6, 085b/6, 089a/3, 089a/6, 090b/9, 090b/13, 090b/16, 091a/14, 091b/1, 093b/5, 095a/11, 096a/6, 096a/17, 097a/12, 099b/1, 101a/14, 101b/9, 103a/10, 104a/2, 105a/17, 105b/10, 105b/11, 105b/12, 106a/16, 107a/7, 107a/10, 107a/12, 107a/14, 107b/5, 108b/7, 108b/9, 108b/10, 108b/15, 109a/15, 109b/9, 110a/3, 114b/15, 118b/10, 118b/16, 118b/17, 119a/17, 119b/12, 120a/1, 121a/1, 121a/16, 121a/17, 121b/3, 122a/6, 122a/10, 122a/11, 122a/14, 122b/9,

122b/16, 123a/9, 123a/11, 124a/2, 124a/4, 124a/9, 124b/4, 126a/4, 126a/7, 129b/1, 129b/8, 129b/16, 129b/17, 130a/6, 130a/16, 130b/9, 130b/10, 130b/12, 131b/7, 132a/12, 132a/16, 132b/10, 132b/12, 133a/2, 133a/5, 133b/7, 133b/12, 133b/13, 134a/9, 134b/15, 135a/14, 135a/15, 135b/4, 135b/8, 136a/7, 138a/5, 138b/7, 139a/8, 139b/6, 140a/17, 140b/13, 140b/16, 141a/10, 141a/11, 141a/12, 142a/11, 142a/12, 143b/4, 143b/7, 144a/4, 144b/3, 145b/7, 147a/14, 147b/13, 152a/17, 152b/1, 152b/2, 152b/5, 152b/6, 155b/8, 156a/1, 156a/15, 156a/17, 156b/6, 156b/13, 157a/9, 158b/1, 160a/13, 160a/14, 160a/16, 160b/5, 160b/7, 161a/5, 161b/3, 162a/3, 162b/4, 163a/10, 164b/15, 165a/3, 166a/11, 167a/6, 167a/10, 168b/7, 169b/7, 169b/8, 170a/3, 170a/5, 170a/16, 170b/16, 172b/14, 173a/17, 174b/13, 176a/11, 177a/9, 177a/15, 177a/16, 177b/13, 177b/17, 179a/10, 179b/16, 180a/10, 181b/12
-473-

birbir [Tr.] Bir diğeri.

b.+ inden 081b/15, 082a/10, 085b/14, 086a/7, 091a/9
b.+ ine 077a/1, 077b/1, 131a/5, 162b/4
b.+ leri 056a/17
b.+ lerinden 081a/14, 081b/1
b.+ lerine 070b/17, 071b/1
-14-

birer birer [Tr.] Teker teker, birbirinin ardından.

b. 127b/13
-1-

biri biri [Tr.] Karşılıklı olarak bir diğeri.

b.+ ne 007b/11

-1-

birinc [Far.] Pirinç.

b.+ den 164b/12

b. 174b/9

-2-

birkaç [Tr.] Çok olmayan, az sayıda, az.

b.+ ın 054b/15

b.+ ını 175a/5

b. 022a/9, 034b/15, 039a/5, 044a/14, 045a/12, 049a/3, 059b/9, 063a/17, 065b/2, 065b/15, 066b/16, 067b/15, 072a/12, 072b/4, 076a/6, 076a/15, 084b/14, 122b/12, 130a/1, 130a/2, 131b/1, 136a/9, 139a/12, 153a/10, 159b/14, 160b/10, 160b/17, 163a/5, 171b/13, 172a/4, 173a/13, 178b/17

-34-

birün [Far.] Dış.

b. 020a/12

-1-

bi's-seviyye [Ar.] Eşitlikle.

b. 049b/12

-1-

bi'smi'llāhi'r-raḥmani'r-raḥīm

[Ar.] Besmele, *Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla.*

b. 140b/17

-1-

bit- [Tr.] Bitki, tüy, saç, diş vb. şeyler çıkıp yetişmek, zuhur etmek.

b.- diği 029b/13, 164a/6, 167a/16, 167b/5

b.- dikleri 163b/1

b.- ecegi 166b/6

b.- ecek 091b/4

b.- en 029b/11, 052a/5, 097b/2,

163b/13

b.- enlere 163b/10

b.- er 038b/2, 038b/8, 051a/11, 051a/17, 052a/2, 091b/4, 092b/9, 092b/11, 161b/14

b.- erler 038b/5

b.- erse 055a/7, 163b/5, 163b/17, 164a/1, 164a/2

b.- ici 142a/15

b.- mege 055a/10, 166b/5

b.- mek 030a/2, 081b/17, 166b/1, 179a/15, 179b/11

b.- mesi 007a/17, 166b/8

b.- miş 029b/17, 093b/6

b.- se 163b/15

b.- sün 163b/5

b.- tigi 179b/2, 179b/4

b.- üp 038b/7, 097b/16, 098a/2

-46-

bi't-ṭab' [Ar.] Tabii olarak, elbette.

b. 044a/13, 166a/2, 166a/6, 166a/14, 166b/8, 181a/12

-6-

bi't-tecribe [Ar.] Tecrübe ile.

b. 023b/9, 084b/12, 103a/7, 112a/4, 121b/14, 146a/15

-6-

bi't-tecribe ve'l-imtiḥān [Ar.] Tecrübe ve deneme ile.

b. 084b/8

-1-

bi't-tecribe ve'l-istikrā

[Ar.] Tecrübe ve araştırma ile.

b. 028a/5, 079a/17, 101a/1

-3-

bi't-tecribe ve'l-me'ānī

[Ar.] Tecrübe ve söz uygunluğu ile.

b.+ ye 058b/14

-1-

bi't-temām [Ar.] Tamamiyle.

b. 035a/9

-1-

bitür- [Tr.] Çıkartmak, zuhur ettirmek.

b.- diği 051b/11

b.- ici 090b/9

b.- medigi 054b/11

b.- mege 166b/10

b.- mek 055a/10

b.- meyen 075a/14

b.- mez 051b/11

b.- ür 166b/9

-8-

biyan [Tr.] Meyan (*Glycyrrhiza glabra*).

b. 167a/8, 167a/11, 176a/17

-3-

biz [Tr.] Biz, çokluk birinci kişi.

b.+ leriñ 177a/11

b.+ üm 119a/10, 141a/5

b. 030a/8, 065a/15, 070b/1

-6-

bi'z-zarūrī [Ar.] Zorunlulukla.

b. 033b/16, 132a/2, 146b/12, 155b/9

-4-

bi'z-zāt [Ar.] Aracısız, şahsen.

b. 039b/17, 066a/11, 074a/1

-3-

boğaz [Tr.] Boğaz.

b.+ a 177b/15

b.+ ına 006b/8, 147b/5

b.+ ları 008a/13, 179b/6

-5-

boğazla- [Tr.] Hayvanı kurban etmek.

b.- r 141a/17

b.- yalar 141a/2

-2-

boğul- [Tr.] Boğulmak.

b.- mağ 008a/9, 008a/11

-2-

boş [Tr.] Dolu olmayan, boş.

b.+ da 139a/4

b. 144a/5

-2-

boşan- [Tr.] Birdenbire ve şiddetle akmak, dökülmek.

b.- ur 063a/8

-1-

boy [Tr.] Boy bitkisi, çemen otu (*Trigonella foenum*).

b. 110b/14, 136a/15

-2-

boyun [Tr.] Boyun.

b.+ a 166b/17

b.+ da 082b/9

b.+ dan 038b/6

b.+ ı 148b/16

b.+ ları 167a/16

b.+ larına 166b/14, 167b/1, 168a/11

b.+ unı 047b/17

b. 134a/11

-10-

boz- [Tr.] İdrar veya dışkı yapmak.

abdesti b.- mağ 009a/6

-1-

böcek [Tr.] Böcek.

b. 158a/16

-1-

bögrek [Tr.] Böbrek. bkz. **kilye**

b.+ ler 037a/7, 037b/16, 070b/9, 074a/6

b.+ lerde 074a/7

b.+ lere 073a/8

	b.+ leri 044b/13 b.+ leriñ 042a/15 b. 008b/7, 035a/16 -10-
bögrölce	[Tr.] Börölce (Vigna). b. 042b/13, 044a/15, 130a/15 -3-
böğürtlen	[Tr.] Böğürtlen (Rubus fruticosus). b. 133b/5 -1-
börölce	[Tr.] bkz. bögrölce b.+ niñ 110b/13 -1-
böyle	[Tr.] Böyle, bu tarz, bu şekilde. b. 022a/14 -1-
bu	[Tr.] Bu. b.+ dur 019b/11, 041b/13, 058a/14, 067a/13, 078a/3, 079b/1, 136b/1, 137a/6, 147a/4, 155b/15, 161a/8, 171b/17 b. 003a/5, 003a/15, 005a/7, 006b/19, 007a/2, 007a/14, 007b/6, 007b/9, 007b/10, 012a/35, 017a/6, 017b/10, 018a/8, 018a/9, 018b/16, 019b/3, 020a/9, 020b/2, 021a/13, 021b/3, 021b/10, 022a/9, 022b/6, 023a/3, 023a/7, 027b/2, 030b/6, 030b/13, 031a/7, 031a/11, 032b/1, 032b/17, 039b/7, 039b/14, 040a/15, 040b/15, 040b/17, 041a/1, 041b/5, 042a/4, 042a/9, 043a/1, 044a/6, 045a/13, 045b/13, 046b/4, 046b/16, 047a/6, 048a/5, 049b/5, 049b/6, 049b/7, 049b/10, 049b/17, 050a/1, 052a/12, 052b/13, 053a/6, 054b/16, 055a/1, 055b/14, 056a/5, 056a/13, 056b/5, 056b/6, 056b/10, 057b/1, 057b/12,

061a/13, 061a/14, 061b/14, 062a/5, 063b/15, 063b/16, 063b/17, 064a/5, 064b/1, 065a/6, 065a/15, 065a/17, 065b/6, 066a/16, 070a/10, 071a/14, 071b/13, 072a/12, 072b/8, 073b/5, 073b/16, 074b/10, 074b/16, 075a/8, 075a/16, 075b/1, 076a/1, 076b/2, 076b/17, 077a/4, 077a/5, 077b/9, 079a/2, 079a/4, 079a/5, 079a/15, 080b/16, 081a/13, 081a/17, 081b/12, 083b/17, 084a/13, 085a/15, 085b/5, 085b/14, 085b/15, 087b/7, 088a/2, 089a/11, 091b/17, 094a/13, 094a/17, 094b/10, 094b/14, 095a/3, 095a/14, 095b/8, 096a/10, 096b/4, 097a/6, 097b/15, 100a/6, 100a/11, 101a/2, 102a/17, 103b/5, 104b/6, 104b/10, 105b/15, 106b/6, 107a/11, 108a/2, 113b/1, 113b/7, 113b/11, 114a/8, 115b/1, 117a/13, 120a/7, 120a/16, 120b/12, 121b/16, 122a/9, 122b/5, 126b/14, 127a/7, 127a/17, 127b/12, 127b/17, 131b/15, 133b/2, 133b/4, 134b/9, 135a/4, 136b/16, 139a/17, 139b/5, 140a/13, 141a/13, 143b/17, 146b/15, 147a/7, 151a/1, 151a/3, 151a/5, 151a/6, 151a/9, 154a/4, 156a/11, 157a/3, 158a/1, 158a/14, 158b/3, 158b/13, 159a/15, 159b/2, 159b/5, 161a/7, 161a/8, 161a/11, 162a/5, 162a/14, 163b/4, 164b/4, 165a/9, 166b/11, 167a/6, 167b/6, 168a/5, 168a/12, 168b/6, 169a/11, 169a/12, 169a/15, 169b/3, 171a/15, 171b/11, 172a/11, 173a/12, 174b/13, 176a/16, 176b/9, 176b/17, 178a/3, 178a/4, 178b/16, 181a/15

-232-

bud	[Tr.] Bacağın dizden kalçaya kadar olan kısmı. bkz. buğ b.+ larına 166a/3 b.+ larınıñ 009a/14 -2-

budağ [Tr.] Ağacın dal olacak sürgünü.
b.+ ından 075a/15
b.+ ları 083a/9, 097b/13
-3-

buğday [Tr.] Buğday (*Triticum vulgare*).
b. 043b/3, 055a/4, 120a/11, 154b/11
-5-

bugün [Tr.] İçinde bulunulan zaman.
b.+ e 065a/14
-1-

buğz [Ar.] Kin, nefret, düşmanlık.
b. 038b/14
-1-

buḡār [Ar.] Buhar.
b.- ı laṭīf 144b/10
b.- ı redī 032b/14, 180a/15
b.+ da 176a/6
b.+ ın 176a/4
b. 055a/15, 117b/16, 176a/2, 176a/3,
176a/7
-10-

Buḡārā [öa.] Bugün Özbekistan sınırlarında
bulunan kadim şehir.
B. 029b/2
-1-

buḡārāt [Ar.] Buharlar, gazlar.
b. 099a/7
-1-

Buḡārī [ka.] Ebû Abdullah Muhammed b.
İsmail b. İbrahim el-Cu'fî el-Buhârî;
Kur'ân-ı Kerîm'den sonra en
güvenilir kabul edilen *el-Câmi'u's-*
saḥîh adlı eseriyle tanınmış büyük
muhaddis.
ṣaḥîḥ-i B. 093b/17
-1-

buḡl [Ar.] Cimrilik, hasislik, pintilik.
b. idüp 153b/2
b. 153b/4
-2-

buḡrân [Ar.] Hastalığın en ağır zamanı,
nöbet, kriz.
aḥvâl-i b.+ da 092b/14
b.+ ın 092b/14
-2-

buḡūr [Far.] Tütsü.
b.+ ı 131a/3
b.+ uñ 055b/1
b. ideler 118a/14
b. iderler 055a/13
b. olunan 055a/15
b. olunur 056b/2
b. 056a/13, 061a/10
-8-

buḡūrāt [Far.+Ar.] Tütsüler.
b. 131b/14
-1-

buḡüren [Far.+Ar.] Tütsü olarak,
tütsüleyerek.
b. 131a/6
-1-

buḡ'a [Ar.] Yer, toprak, ülke.
b.- yı mübâreke 095a/17
b.+ da 095a/11
b.+ nın 095b/3
-3-

Buḡrāt [ka.] Hipokrat; eski Yunan hekimi
meşhur Hipokratis. bkz. **Ebuḡrāt**
B.+ dan 072b/17
B. 048a/12, 082a/17
-3-

buķūl [Ar.] Sebzeler, otlar, yeşillikler.
 b.+ dan 120a/6, 155a/5, 155a/9,
 156a/11, 158a/7
 b.+ uñ 048b/14
 b. 057a/4
 -7-

bul- [Tr.] Erişmek, ulaşmak, varmak.
 b.- a 089a/17, 137b/11
 sebāt b.- a 138a/17
 talṭīf b.- a 116b/16
 b.- amayup 124b/9
 b.- amaz 061a/7
 itmām b.- dı 084a/11
 b.- duğı 089a/13, 091b/8
 rehā b.- duğı 087a/12
 kemāl b.- duğını 082b/14
 b.- duğda 026b/12
 istikmāl b.- duğdan 099a/14
 b.- duğları 171a/8
 b.- mağa 167a/2
 itmām b.- mağla 060b/11
 kemāl b.- mağla 092a/13
 memlū b.- mağla 074a/8
 şalābet b.- mağla 062b/6
 b.- mazsa 055b/5
 b.- muş 121a/16, 167b/2
 b.- muşdum 062b/2
 b.- sa 060b/13
 itmām b.- sa 087a/14
 ḥiffet b.- unca 146b/11
 nużc b.- uncaya 114b/3, 114b/5
 b.- unmazsa 046a/10
 b.- up 033a/16, 038b/17, 066b/6,
 079b/8, 091b/3, 164b/8, 168b/12,
 173a/7
 itmām b.- up 036a/4, 082a/1, 088b/5
 kemāl b.- up 070b/12, 138b/9
 şalābet b.- up 135b/15, 161b/14
 selāmet b.- up 106b/3
 sūkūn b.- up 090a/1
 b.- ur 024a/5, 081a/2, 167a/2
 izdiyād b.- ur 144b/12
 kemāl b.- ur 071a/3, 092b/8

şalābet b.- ur 082a/16
 selāmet b.- ur 169a/16
 b.- urlar 021b/15, 067b/15
 b.- urlarsa 055b/4
 -57-

bulamaç [Tr.] Sulu ve cıvık hamur ve
 bu kıvamdaki karışım.
 b. 164b/16
 -1-

bulan- [Tr.] Bulantı hissetmek.
 b.- anlara 120b/12
 yürek b.- ma 117b/2
 b.- maç 008a/17
 yürek b.- ması 059b/16
 -4-

bulanık [Tr.] Saf, duru ve berrak olmayan.
 b. 170a/14
 -1-

bulūğ [Ar.] Ergenlik.
 b.+ a irişürler 028a/1
 b.+ a 011a/6, 026a/9, 027b/15,
 036b/3
 sinn-i b.+ a 034b/14
 evķāt-ı b.+ ları 023a/13
 ibtidā³-i müddet-i b.+ ları 027b/10
 b.+ larını 029a/6
 b. 175b/3, 175b/11, 175b/12,
 175b/15
 -13-

bulun- [Tr.] Elde edilmek, ele geçirilmek.
 b.- agelmişdir 034a/7
 b.- an 081a/8, 093a/11, 106b/16,
 107a/9, 108b/3, 124a/14, 142a/10,
 144b/13, 160b/12, 175a/11
 mektüb b.- an 094a/3
 b.- ana 106b/11
 b.- anı 124a/15
 b.- anlar 055b/10, 175a/13
 b.- dı 080a/13, 084b/1

b.- dıǵı 034a/1, 053a/3, 072b/6, 075a/1, 078b/11, 078b/15, 084a/4, 089b/9, 101b/17, 104a/11, 108b/12, 112b/4, 151b/5, 153a/16, 157a/13, 158a/5, 158a/8, 166a/6, 168b/12, 171a/17, 180b/16
 isti^c dād b.- dıǵı 105a/15
 b.- dıǵıdır 074b/5, 127a/4
 b.- dıǵıdur 074b/9
 ħaste b.- dıǵına 090a/10
 b.- dıǵından 037b/7, 039a/16, 100a/12
 b.- dıǵını 084a/3, 086b/7
 b.- dıǵınıñ 125b/4, 171b/16
 b.- dıǵda 165b/14
 b.- duǵı 019b/12, 037a/2, 127b/14, 127b/15, 128a/15
 b.- duǵda 177a/16
 b.- duǵları 085a/3
 b.- maǵıǵı 019b/10, 019b/17, 039a/17, 124a/4, 153b/2
 isti^c dād b.- maǵıǵı 105b/9
 b.- maǵıǵından 038a/3
 b.- maǵıǵı 027a/5
 b.- maǵa 061a/13, 125a/10
 b.- maǵile 164a/16
 b.- maǵla 035b/13, 042a/3, 054a/15, 064a/16, 068a/17, 068b/3, 079a/4, 081b/5, 083b/15, 084a/10, 098b/17, 102b/4, 108a/8, 109b/16, 125a/13, 135b/6
 b.- maǵ 083b/11, 093a/12, 155b/4, 163a/6, 172a/3
 müşābih b.- maǵ 104b/6
 b.- mamaǵa 164a/14
 b.- mamaǵın 099a/11
 inǵıyād b.- mamıǵ 140b/2
 b.- ması 083a/15, 128a/9
 b.- masına 004b/7, 024b/5, 106a/13
 b.- maya 054a/6, 165b/11
 müşādefet b.- maya 017b/13
 b.- mayup 016b/13, 019b/5, 089b/8, 115b/7, 132b/5, 138b/1, 152b/17
 b.- maz 016b/14, 029a/5, 030a/14,

038b/15, 052a/11, 053a/16, 053b/4, 064b/15, 088b/11, 098b/11, 149b/8
 b.- mazsa 167a/11
 b.- muş 037b/15, 171a/15
 b.- muşdur 028b/11, 180a/10
 b.- muşlardır 029b/11
 b.- sa 036a/4, 074b/8, 083b/14, 101b/17, 105b/3, 105b/7, 124b/9, 132b/7, 162b/17, 169b/7, 176a/6
 mevcūd b.- sa 106b/9
 b.- up 070a/5, 089b/11, 089b/14, 091a/3, 091a/6, 091a/11, 091a/16, 091b/5, 091b/13, 115a/11, 132a/2, 151b/1
 b.- ur 016b/15, 017a/13, 018a/6, 028a/10, 030a/16, 039b/8, 053a/17, 053b/2, 053b/5, 057a/1, 063b/3, 064a/16, 070a/16, 084a/8, 085a/3, 128b/14, 131b/11, 147a/7, 149b/13, 166a/15, 167b/13, 171a/13, 177b/3
 ħāzır b.- ur 106b/15
 muţābıǵ b.- ur 093a/1
 b.- ursa 088a/3, 088b/11, 091b/10, 101a/12, 101b/7, 112b/16, 115a/14, 132b/11, 133b/11, 144a/6, 144a/9, 152b/7, 152b/8, 156a/4, 157b/3, 157b/7, 161a/14
 -194-

buña [Tr.] Buna.

b. 064a/1, 074a/16, 089a/5, 122a/1, 153a/12
 -5-

bundan [Tr.] Bundan.

b.+ şoñra 027b/3, 032b/17, 040b/1, 070b/7, 087a/4, 093b/13, 152b/9
 b. 017b/16, 055a/8, 059a/11, 082b/4, 090a/16, 094b/9, 096a/2, 096b/2, 104a/16, 110b/8, 162b/10, 178b/17, 179b/11
 -20-

bunlar [Tr.] Bunlar.

b.+ dan 045a/6, 049a/1, 054a/1,
054b/6, 120a/11, 123a/11

b.+ danşoñra 044a/1

b.+ dır 133a/9, 136a/15, 180a/3

b.+ ın 016b/5, 032a/11, 040a/13,
048b/9, 086a/15, 128a/8

b. 016b/11, 045b/3, 056b/7, 056b/11,
064b/15, 116b/6, 122b/6, 123a/17,
133b/6, 157b/3, 158b/6, 168a/8,
176b/1

-29-

bur- [Tr.] Mide ve bağırsak sancısı.

b.- dıgından 159a/5

yürek b.- ması 009a/1, 009a/3,
009a/4

-4-

būrak [Ar.] Boraks, sodyum borat.

b. 168a/6

-1-

būrānī [Far.] Pirinçli, yumurtalı, yoğurtlu
ıspanak vb. sebze yemeği.

b.+ si 155a/5

-1-

burc [Ar.] Zodyak üzerinde yer alan on
iki takımyıldıza verilen ortak ad.

aḥter-i b.- ı şeref 021a/2

-1-

būre [Far.] Bora, sert rüzgar.

b. 144a/12

-1-

Bursā [öa.] Bursa şehri.

B.+ yı 018a/12

-1-

buru [Tr.] Bağırsaktaki şiddetli sancı.

b. 063a/7

-1-

burun [Tr.] Koku alma organı.

b.+ a 042b/8

b.+ da 007a/15, 007a/16, 137a/8

b.+ dan 104b/16

b.+ ı 100a/8, 112b/14, 136b/6,
136b/12, 143b/9

b.+ ına 139a/12

b.+ ınıñ 136a/17, 138a/1

b.+ larına 181b/12

b.+ larından 072b/1

b.+ una 055a/15

b.+ unda 061a/12

b. 007a/18, 007a/19, 072b/2, 104b/16
-21-

burundı [Tr.] Buruntu, şiddetli karın
ağrısı.

b. 061a/2

-1-

būstān [Far.] Sebze bahçesi, bağ.

b. 091b/15

-1-

buṭ [Tr.] Bacağın dizden kalçaya kadar
olan kısmı. bkz. **bud**

b.+ ı 141b/5

b.+ larına 100a/5, 136b/10

-3-

buyur- [Tr.] Söylemek, demek, düşüncesini
bildirmek; emretmek.

b.- alar 023a/1

b.- dıkları 016b/8, 078a/9, 139b/12,
140a/3, 154a/4

b.- dılar 140a/13

su 'āl b.- dılar 142a/12

b.- duḡları 069b/4

b.- duḡlarında 015b/13

ta' yīn b.- duḡlarını 076a/3

ta' līḡ b.- ılmaḡ 016a/9

b.- ılmış 016b/2

ta' yīn b.- mayup 029a/13

b.- mışlar 078b/14
 taķrīr b.- mışlar 077b/10
 b.- muşlar 030a/10, 148a/16
 ta^ç yīn b.- muşlar 029a/16
 b.- muşlardır 018a/4, 146b/15
 men^ç b.- muşlardır 149b/1
 tenbīh-i şerīf b.- muşlardır 016a/13
 b.- up 016a/11, 140a/10
 isti^ç māl b.- up 015b/10
 ta^ç yīn b.- up 029a/7, 042b/17
 taleb b.- up 021a/16
 b.- urlar 142a/11
 du^ç ā b.- urlar 140b/15
 -31-

buyurıl- [Tr.] Denmek, söylenmek;
 emredilmek.
 b.- dı 076b/1, 077a/11
 b.- dıǵı 153b/8
 b.- madıǵı 078b/7
 -4-

buzagı [Tr.] Buzağı, yavru inek.
 b.+ nıñ 137b/7
 -1-

būzīdān [Far.] Tilki hayası otu; Arap
 salebi (Orchis morio) kökü.
 b. 047a/9
 -1-

büber [Tr.] Biber (Piper).
 b. 044a/15
 -1-

būkā [Ar.] Ağlama, gözyaşı dökme.
 b. eylediǵı 100b/3
 b. eyler 006b/9
 b. 144a/9
 -3-

bükül- [Tr.] Kıvrılmak, katlanmak,
 dürülmek.
 b.- mesi 009a/20
 b.- üp 052a/10
 -2-

büldān [Ar.] Beldeler, şehirler.
 b.- ı bāride 103a/3
 b.- ı hārda 034b/8
 b.- ı hārre 103a/2
 b.- ı memālik-i A^ç cāmdan 018a/8
 b.+ da 015b/2
 b.+ dan 018a/4
 b.+ nıñ 102b/8
 b. 028b/9, 029a/11
 tefāvüt-i b. 027b/11
 -10-

bürāde [Ar.] Eğeden, törpüden çıkan
 döküntü, talaş.
 b.+ yi 058a/16
 -1-

bürādetü'l-^ç āc [Ar.] Fil dişi talaşı.
 bkz. **nüşāretü'l-^ç āc**
 b. 058a/14
 -1-

bürhān [Ar.] Kuvvetli delil, ispat, tanık.
 b.- ı celī 069b/6
 kaṭ^ç -ı b.- ı sāṭı^ç 075b/10
 a^ç zam-ı b.+ a 135a/14
 -3-

bürūdet [Ar.] Soğukluk.
 b.+ denmi 144a/12
 b.+ i 043a/14, 056b/2
 riyaḥ-ı ġalīze-yi b.+ i 121b/17
 b.+ nıñ 038a/8
 b.+ inden 136b/4
 b.+ ine 101b/6
 b.+ ini 056a/4, 056a/12
 b.+ iniñ 051a/2
 b.+ lüğinden 039b/2

b. 026b/5, 027a/10, 027b/2, 032b/13, 034b/2, 037b/6, 038a/9, 046b/2, 050b/17, 051a/2, 051a/10, 056b/14, 125b/2, 125b/15, 132a/15, 138a/16, 151b/8, 151b/10, 158a/8, 171a/11, 176a/3, 181b/13 -33-	b.- dükde 051b/12, 105b/11 b.- mege 028b/5 b.- mek 099b/13 b.- melerine 118b/2 b.- mesi 181a/13 b.- meyüp 176a/8 b.- mez 175a/17 b.- r 006b/3, 061b/16 b.- yüp 103a/9, 174b/16, 176a/10 -14-
bürüz [Ar.] Belirme, ortaya çıkma. b. eyleyüp 021a/11 -1-	
bürülü [Tr.] Bürünmüş, sarılmış. b.+ dür 137a/9 -1-	büyük [Tr.] Büyük, iri; yaşça ileri. b.+ lerde 168a/5 b. olmağla 098a/1 b. 006b/3, 009a/6, 054a/4, 073a/7, 097b/3, 105b/7, 138a/13, 149b/15, 162a/17, 170a/12, 181a/12, 181a/13 -14-
bür'üs-sā'a [Ar.] Hemen etki eden, çabuk iyileştiren. 'ilāc-ı b. oldu 065a/16 -1-	büyüklik [Tr.] Büyük olma durumu. b.+ ünden 127b/7 -2-
büşür [Ar.] Sivilceler, püstüller, apseler. maṭlab-ı b.- ı ğudedī 010a/13 b. 009b/16 -2-	büyült- [Tr.] Büyük duruma getirmek. b.- ür 047b/17 -1-
büşür fī'l-ḥalk [Ar.] Boğazda çıkan sivilceler. b. 008a/6 -1-	büzür [Ar.] Tohumlar, taneler. bkz. bezr b.+ ı 156a/7 -1-
büşürāt [Ar.] Sivilceler, apseler. b. 007b/11, 010a/1, 147b/10 iṣlāḥ-ı b. 009b/12 -4-	
bütün [Tr.] Eksiksiz, tam, hepsi. b. 117a/3, 121b/5, 141b/5, 157a/14, 157b/3, 172a/15 -6-	
büyü- [Tr.] Daha büyük duruma gelmek; yaşı artmak. b.- digi 104a/3	

C

cā	[Ar.] Osmanlı alfabesinin 6. harfi. bkz. cīm c.- i mühmele 064a/5, 064a/6 -2-
cāhil	[Ar.] Bilgisiz, habersiz. c. 132b/12 -1-

cāhiliyye [Ar.] Bilgisizlik, cāhillik;
Araplar'ın İslam öncesi dönemi.
zemān-ı c.+ de 139b/15
-1-

cā'iz [Ar.] Yapılmasında sakınca
bulunmayan, izin verilmiş sayılan.
c.+ dir 065b/15, 138b/15
c. olmaz 114a/7
c. olur 114a/7
c. 067a/15, 166a/1
-6-

ca'li [Ar.] Sahte, yapmacıklı; sūnî.
c.+ ye 060a/8
-1-

Cālīnūs[ka.] İslam tıbbını etkileyen ünlü
Grek tabip ve filozof. Asıl adı
Galenos olup İslam literatüründe
Cālīnūs şeklinde şöhret bulmuştur.
C.+ dan 018b/16, 070a/7, 071a/17,
071b/7, 082a/6, 088b/2, 147b/12,
163b/12, 180a/8
inkār-ı C.+ ı 073a/13
C.+ uñ 068a/1, 072a/3, 073a/15,
104b/9
C. 034b/1, 050b/12, 068a/15,
068b/10, 071a/16, 073a/10, 073a/14,
073b/8, 097a/15, 104a/17, 113b/1,
114b/11, 177a/8
eyāric-i C. 065a/5
i'tikād-ı C. 070a/10
sefercelī-i C. 012a/6
-30-

cāmi' [Ar.] Cem eden, derleyen, içeren.
c.+ dir 093a/6
cümle-i c.+ dür 034b/4
c. olmağla 094a/3
c. olur 102a/5
c. 043b/13, 075b/9, 180a/7
-7-

cāmid [Ar.] Donmuş.
dem-i c. 092a/6
-1-

cān-fezā [Far.] Can artıran, can katan.
kelimāt-ı c. 021b/12
nuṭṭ-ı c. 021b/5
-2-

cānib [Ar.] Taraf, yön, cihet.
c.- i a' lāya 080b/11
c.- i inme 080b/13
c.+ den 101a/17
c.+ e 101b/1, 134a/9
rahm-i c.+ e 117a/8
c.+ inde 102b/4
c.+ inden 102b/1
c.+ ine 102a/10
c.+ lerinde 102a/9
c. 061b/12
-11-

cāri [Ar.] Cereyan eden, akan, geçen.
nehr-i c.+ miz 018a/17
c. ola 124b/8
c. olacak 062b/14, 073b/17
c. olamadığından 050b/16
c. olan 018a/17, 029a/8, 068a/9,
070a/11, 084a/16, 106b/14
c. oldu 067b/12
c. olduğudur 102a/8
c. olmamadan 058a/4
c. olup 061b/17, 074a/1, 102a/9,
102a/11, 102a/13, 132b/4
c. olur 051a/5, 080b/8, 081a/6,
099b/6
c. 045a/3, 097b/5
-26-

cāriye [Ar.] Halayık, hizmetçi kız.
c.+ den 141a/10
c.+ ler 149b/13
c. 141a/11
-3-

cāriyye [Ar.] bkz. **cārī**

‘ādet-i c.+ dendir 144b/7, 162a/15

-2-

cāvşīr [Ar.] Sinirleri dinlendirici ve ishal kesici özellikleri bulunan ve bu sebeple eczacılıkta kullanılan maydanozgillerden bir bitki; çavşır otu (Opopanax).

c. 049b/16, 065b/8, 131b/17

-3-

cāy-gīr [Far.] Yer tutan, yerşelmiş.

c. olmağla 038b/14

-1-

cāzibe [Ar.] Kendine doğru çeken, cezbeden.

c.+ si 157b/10

kuvvet-i c.+ si 051b/8, 154a/15

kuvvet-i c.+ siniñ 157b/7

-4-

cāzibī [Ar.] Çekimle alakalı.

kuvvet-i c.+ ye 157b/11

-1-

cebbān [Ar.] Korkak.

c. 127a/8

-1-

cefāf [Ar.] Kuruluk.

c. virür 033a/6

c. 152a/14

-2-

cefāfū'l-enf [Ar.] Burun kuruluğu.

c. 007a/15

-1-

cehālet [Ar.] Câhillik, bilmezlik.

c. 024a/7

-1-

cehele [Ar.] Câhiller, bilgisizler.

c.+ niñ 112b/6, 147a/8

-2-

cehl [Ar.] bkz. **cehālet**

c. 139b/15

-1-

celālet [Ar.] Büyüklük, ululuk sahibi Allah.

c.+ i 015b/7

-1-

celī [Ar.] Aşikâr, meydanda, belli.

c. 083a/2

bürhān-ı c. 069b/6

-2-

celīl [Ar.] Büyük, ulu.

c.- i ‘ināyet 021b/7

fenn-i c.+ e 015b/2

‘ilm-i c.+ iñ 018b/8

fenn-i c.+ iñ 017b/10, 039b/17

-5-

celīle [Ar.] bkz. **celīl**

fā’ide-i c.- i mezkûreden 027a/8

fā’ide-i c.+ den 171a/8

fevā’id-i c.+ dendir 114b/15

fā’ide-i c.+ niñ 171b/11

fenn-i c.+ niñ 177a/1

menāfi’-i c.+ si 017a/14

-6-

celle celālehu [Ar.] *Azâmeti yüce ve ulu olan (Allah)* anlamında söz.

c. 075b/17

-1-

celle kudrete [Ar.] *Gücü, kudreti yüce ve ulu olan (Allah)* anlamında söz.

c. 103b/8

-1-

celle na' mā 'uhu [Ar.] Allah lafzı zikredildikten sonra söylenen *nimetleri yüce ve ulu olan (Allah)* anlamında saygı ifadesi.
c.+ ya 018b/11, 022b/11
c. 015b/14, 020a/4, 026a/15, 092b/5, 099a/2, 140b/1, 143b/3
-9-

celle şānuhu [Ar.] Allah lafzı zikredildikten sonra söylenen *şānı, yüce ve ulu olan (Allah)* anlamında saygı ifadesi.
c. 016a/7, 020a/13, 062a/14, 077a/10, 078a/6, 087a/5, 137a/10, 172a/6
-8-

cellet [Ar.] *Yüce olsun!* anlamında dua.
c.- i hikmet-i ferdāniyyetine 017a/11
c.- i kudret 079b/7
c.- i kudret-i elṭāf-ı behiyyesinde 017a/1
-3-

cem' [Ar.] Toplama, toplanma, bir araya gelme.
c. eylesek 086b/13
c. idici 006a/14, 176a/16
c. idüp 133b/8
c. olunsa 072a/4
c. olunup 176b/2
c. 020a/4, 020a/16, 022b/10, 044a/5, 126a/6, 141a/10, 178b/16
-13-

cemā' at [Ar.] İnsan topluluğu.
c. 018b/14, 135a/15, 141a/11
-3-

cemādāt [Ar.] Cansız nesneler.
c.+ ı 083b/2
-1-

cemāl [Ar.] Yüz güzelliği.
c.- i kemāl 091b/6
c. 017b/7
-2-

Cemāle'd-dīn Türkistānī

[ka.] İranlı matematik ve fizik âlimi, Kemāleddin el-Fârisi'nin hocası, el-Alâiyye fi'l-Hisâb yazarı.
C.+ den 107a/5
-1-

cemī' [Ar.] Cümle, hep, bütün.
c.+ si 173b/5
c.+ sinde 076b/6
c. olup 076b/16
c. 016b/9, 025a/6, 044b/10, 051a/11, 051a/15, 072a/12, 072b/9, 073b/16, 074a/16, 074b/3, 074b/11, 075a/3, 075a/5, 075a/8, 075a/12, 075a/16, 077a/17, 082a/16, 083a/6, 093a/6, 097b/4, 104b/10, 117a/15, 122a/8, 175a/7, 177b/9
-30-

cemīle [Ar.] Cemîl, güzel.
ḳavānīn-i c.+ sine 017b/11
-1-

cem' iyyet [Ar.] Topluluk, toplu olma.
c.- i ḥāṭır 020a/17
c.+ i 018a/5, 020b/4
c. 102b/14
-4-

cemre [Ar.] Kan çıbanı, şirpençe.
bkz. **nār-ı Fârisī**
c. 010b/2
-1-

cenāb [Ar.] Saygı ve tâzim sözü.
c.- ı mekremet-i me'âb 021a/3
c.- ı Rabbu'l-'ibâddır 017b/2
-2-

cenīn [Ar.] Anne rahmindeki çocuk, dölüt, fetüs.
 tevellüd-i c.- i ervāh 054a/13
 c.- i evvel 109b/4
 c.- i meyyiti 065a/9
 c.- i mezkūr 102b/1
 c.- i zükrāndan 084b/14
 c.+ de 099a/9, 127a/1
 a^c zā-yı c.+ de 074b/5
 cesed-i c.+ de 069b/4
 hilkat-i c.+ de 092b/15, 093a/14, 102a/17
 mādde-i hilkat-i c.+ de 023b/13, 066a/1, 066b/11
 muḥāfaẓa-yı c.+ de 121b/14
 müddet-i hilkat-i c.+ de 004a/16, 090a/17
 vilādet-i c.+ de 024a/14
 mādde-i hilkat-i c.+ deki 003b/17
 c.+ den 072a/16, 099a/5
 tedbīr-i c.+ den 110a/15
 c.+ e 003b/15, 023b/11, 029a/5, 065b/17, 081a/16, 081b/2, 081b/13, 097a/4, 098a/5, 098b/13, 100a/14, 109b/16, 111a/7, 111b/3, 115a/9, 115a/10, 115a/14, 115b/16, 116b/12, 121a/13, 155a/16, 155b/2
 a^c zā-yı c.+ e 067a/4
 ağşiye-i c.+ e 118b/2, 118b/5
 beşere-i c.+ e 098b/15
 cesed-i c.+ e 068a/6
 emr-i c.+ e 118b/8
 ğıdā-yı c.+ e 124b/6, 155a/17
 ḥurūc-ı c.+ e 128b/9, 130a/10
 izlāk-ı c.+ e 117a/9
 mādde-i tekevvün-i c.+ e 026b/7
 ta^c addüd-i c.+ e 108b/13
 c.+ i 004a/19, 024a/16, 054a/7, 080a/13, 096b/1, 096b/4, 096b/7, 096b/13, 099a/4, 110b/7, 112b/6, 115a/1, 124a/13, 124b/16, 128a/15, 131a/8, 132a/5
 cism-i c.+ i 096b/11

keyfiyyet-i hilkat-i c.+ i 079a/16
 müddet-i hilkat-i c.+ i 092a/16
 c.+ iñ 004a/5, 004a/18, 004b/1, 004b/5, 024a/9, 024a/16, 024b/3, 026b/9, 027a/8, 051b/12, 053b/14, 054a/2, 054a/8, 079a/9, 081b/3, 083b/14, 085a/4, 086b/2, 086b/17, 087b/8, 088a/4, 090a/9, 090b/3, 090b/17, 091a/8, 091a/14, 091b/7, 092b/16, 097a/12, 097a/14, 097b/2, 097b/4, 097b/7, 097b/16, 098a/1, 098a/11, 098a/14, 098a/17, 098b/2, 098b/5, 099a/13, 099b/12, 099b/16, 100a/6, 100b/9, 101a/8, 101a/11, 101b/12, 102b/4, 102b/15, 104a/1, 104b/14, 106a/11, 108a/14, 109b/6, 110a/8, 110b/17, 111b/2, 112a/1, 112a/13, 112a/15, 112a/16, 113a/9, 114a/10, 116a/2, 117a/10, 124a/7, 127b/2, 127b/6, 129a/16, 130a/5, 132a/7, 132b/15
 kebed-i c.+ iñ 097a/16
 kuvve-i muşavvire-i c.+ iñ 072b/15
 c. 004a/13, 023b/8, 024a/11, 026b/12, 027a/1, 027a/2, 054a/10, 059a/10, 060b/13, 061b/11, 061b/15, 062a/6, 062a/8, 062a/9, 062b/16, 064b/8, 066b/13, 082a/17, 082b/1, 084a/4, 084b/2, 084b/12, 086b/6, 087b/13, 087b/17, 088a/12, 089a/16, 089b/1, 089b/14, 092a/2, 092a/6, 092a/12, 093a/7, 097b/14, 098a/1, 098a/6, 098b/7, 099a/8, 099a/11, 099b/8, 100a/3, 101b/7, 106a/1, 106b/11, 109b/14, 111a/1, 112b/5, 114b/1, 124b/9, 124b/12, 125a/3, 127b/14, 128a/9, 128a/11, 130a/8, 131b/11, 131b/15, 132b/8
 bevl-i c. 099a/3
 cesed-i c. 059a/15, 066b/2, 066b/6, 069a/11, 094b/2
 cüşşe-i c. 097a/7
 eczā-i cesed-i c. 066b/17
 emr-i c. 110a/15

ğidā-i c. 089a/14 ğidā-yı c. 066b/10, 110b/12 hılķat-i c. 035b/16, 062a/12, 079b/8, 087a/5, 087a/13, 152b/12 iskāt-ı c. 114b/4 mādde-i a'zā-yı c. 068a/6 mādde-i cesed-i c. 066a/6, 066b/15, 068b/2, 069a/3 mādde-i hılķat-i c. 079a/5, 104a/16 muşķıt-ı c. 049b/8, 049b/10 müddet-i hılķat-i c. 082a/4 selāmet-i c. 131a/11 şūret-i c. 088b/4 ta'alluķ-ı c. 114b/7 tekevvün-i c. 084a/16, 089a/12 tekevvün-i şūret-i c. 106b/4 tekmil-i cesed-i c. 067b/7 tevellüd-i c. 088a/17 -249-	cerāḥat [Ar.] İrin, yara. şan'at-ı c.+ da 175b/9 a'zā-yı c.+ i 135a/4 c. 135a/3, 176a/15, 176b/5 -4-
cenk [Far.] Savaş, harp. c. 021a/7 -1-	cereb [Ar.] Uyuz hastalığı. c. 010b/3 -1-
cennet [Ar.] Cennet, uçmak. c. 018a/9 -1-	cereyān [Ar.] Akma, akış. c.- ı deme 134b/7 c.- ı rūḥ-ı pūr-fütūḥ 091a/14 c.+ a 027b/4, 028b/4, 037b/11 keşret-i c.+ dan 123b/6 c.+ ı 099b/7, 134a/5, 138a/7, 150b/7 keşret-i c.+ ı 133b/11 c.+ ıdır 101a/17 c.+ ına 126a/13, 132b/2, 134a/3, 134a/15 c. iden 055b/12, 126a/11 c. ider 027a/5, 098b/11 c. iderse 126a/13 c. itdigi 068b/5 c. itmekle 151b/17, 160b/15 c. 074a/1, 085a/17, 126a/14 -27-
centiyānā [Ar.] Sarı centiyan otu, bişilşeke (Gentiana lutea). c. 049b/11 -1-	cerī [Ar.] Cesur, yiğit, yürekli. c. 091a/12 -1-
cenūbī [Ar.] Güneye mensup, güneyde bulunan, güneyle ilgili. beled-i c.+ de 085a/7 riyāḥ-ı c. 102b/10 -2-	cesed [Ar.] Beden. c.- i aṭḥarına 095b/3 c.- i cenīn 059a/15, 066b/2, 066b/6, 069a/11, 094b/2 eczā-i c.- i cenīn 066b/17 mādde-i c.- i cenīn 066a/6, 066b/15, 068b/2, 069a/3 tekmil-i c.- i cenīn 067b/7 c.- i ceninde 069b/4 c.- i cenine 068a/6 c.+ e 074a/17 c.+ i 044a/3
cerrāḥat [Ar.] Cerrahlık. şan'at-ı c.+ da 175b/9 -1-	

c.+ iñ 101a/7 c.+ inden 143b/8 c.+ leri 004a/6, 024a/10, 079a/10 azāb-ı c. itmekde 110b/4 -22-	
cevāb [Ar.] Sorulan şeye verilen karşılık. c.- ı şāfī 075b/15 c.+ ı 090a/16 c.+ lar 152b/15 c. 075a/17, 078b/13, 107a/16, 153a/10, 153a/11 -8-	cevdet [Ar.] İyilik, güzellik. c.- i hayāt 145b/17 c. 118b/6 -2-
cevāb-ı bā-şavāb [Ar.] Doğruca verilen cevap. c.+ ı 078a/13 c.+ iñ 153a/12 c. 077a/4 -3-	cevelān [Ar.] Dolaşma, dolanma, gezinme. c. ider 061a/7 -1-
cevāhir (I) [Ar.] Mayalar, özler. c.- i a ^c zāya 033a/16 -1-	cevf [Ar.] Boşluk, çukur yer, iç. c.+ inde 053b/17 c.+ lerinde 058b/7 -2-
cevāhir (II) [Ar.] Cevherler, kıymetli taşlar. c. 045a/9 -1-	cevher [Ar.] Maya, öz. c.- i menīde 088b/4, 088b/8 c.+ i 181a/7 c.+ ine 146a/14 c.+ leri 163b/2, 163b/14 -6-
cevārī [Ar.] Cāriyeler; hizmetçiler. c. 149b/7, 157a/10 -2-	cevv [Ar.] Hava, boşluk. c.- i hayevānātīñ 152b/10 -1-
cevāz [Ar.] Cāiz olma, izin, müsaade. c.+ ı 093b/10, 113a/6 c. 162a/14 -3-	cevvz [Ar.] Ceviz. c.- i bevvā 122a/12 c. 043b/4, 046b/7, 096b/5, 096b/9, 131b/4 -6-
cevd [Ar.] İyilik, güzellik. bkz. cevdet c. 020b/14 menba ^c -ı c. 021a/17, 022b/5 müfīz-i c. 020b/17 -4-	cevvz-i serv [Ar.] Servi ağacı (Cupressus sempervirens) kozalağı. c. 133a/11 -1-
	ceyyid [Ar.] İyi, kaliteli. bkz. efḍal c.+ dir 154b/16 c. 150b/3 -2-
	ceyyide [Ar.] bkz. ceyyid edviye-i c.+ dendir 173b/9, 176a/17

c.+ si 121a/13 ğidā-yı c. 150a/3 -4-	cihān [Far.] Dünya, âlem. eṭibbā-yı c. 021b/13 ḥalk-ı c. 021a/8, 021b/8 -3-
ceyyidü'l-ğidā [Ar.] Kaliteli gıda. c. 154b/10 -1-	cihān-āferīn [Far.] Cihanı yaratan, Allah. bi-izni-ḥālīk-ı c. 087a/5 -1-
cezb [Ar.] Kendine çekme. c. eyledigidir 036a/12 c. idemez 051b/9 c. itdigi 036a/9 c. itdüldenşoñra 154a/16 c. itmekle 047b/16, 130a/4 c. 036a/3, 036a/6, 091b/2 -9-	cihet [Ar.] Yan, yön, taraf. c.- i mezkûreye 101b/2 c.+ den 005b/19, 015b/4, 017b/4, 052a/11, 052a/16, 052b/9, 053a/2, 054a/3, 058a/2, 067a/2, 067a/16, 067b/1, 069a/2, 070a/14, 083a/16, 084a/12, 102a/1, 108a/8, 108b/12, 111a/17, 112b/12, 116b/13, 124a/6, 136a/1, 144b/10, 145a/14, 159a/9, 172a/13, 177b/15 c.+ i 005b/5, 025b/3, 033b/9, 034b/12, 058b/12, 059a/4, 082b/13, 101a/12, 102a/8, 148b/1, 164a/15, 170b/16, 177b/2 c.+ ile 005b/12 c.+ inde 149a/14 c.+ inden 037b/12, 037b/14, 037b/15, 037b/16, 037b/17, 038a/1, 051a/14, 054a/10, 061a/14, 084a/12, 084b/16, 085a/5, 128a/8, 128b/13, 150b/2, 152a/1, 158a/13, 170b/11, 171b/1 c.+ ini 031b/3 c.+ iyle 005b/9, 017a/9, 018b/8, 025b/6, 025b/9, 031b/17, 034b/3, 036b/3, 041a/1, 048b/9, 062a/16, 101b/15, 129a/7, 140a/4, 150b/13, 151b/6, 151b/10, 154b/7 c.+ iyledir 067a/6 c. 086a/16, 151b/3 -86-
cezil [Ar.] Çok, bol. c.- i hidâyetleri 021b/7 -1-	
cidāl [Ar.] Karşılıklı mücâdele, kavga. c.- i pür-ṭuğyān 021a/7 -1-	
cidden [Ar.] Gerçekten. c. 170a/17 -1-	
ciger [Far.] Ciğer. c.+ de 033b/11, 041b/3, 154a/16 c.+ den 070a/12 c.+ denmi 084a/7 c.+ e 084a/8, 153a/7, 153b/10, 154a/1, 164a/10 c.+ i 045a/1, 045a/2, 129a/11 c.+ iñ 073a/6, 083a/15 c.+ inden 084a/9, 098a/2 c.+ ine 084a/6, 098a/8 c. 008b/9, 037a/5, 037b/14, 082b/15, 084a/9, 084a/17, 154a/14 -26-	cilā [Ar.] Parlatma; cila. c.+ ya 160a/17 c. 136b/15, 139a/14 -3-

cild [Ar.] Cilt, deri.
 c.- i raķīķe 096b/11
 c.+ e 138b/10
 c.+ i 135b/16
 c.+ ine 136b/5
 -4-

cīm [Ar.] Osmanlı alfabesinin 6. harfı.
 bkz. cā
 c. 062b/9, 064a/3, 064a/13, 064b/4
 -4-

cimā' [Ar.] Cinsel birleşme.
 c.- ı hareket 034a/13
 c.- yı vāhıdden 109a/12
 c.+ a 033b/8, 035a/2, 036b/4,
 038b/12, 038b/16, 038b/17, 047b/2,
 047b/9, 047b/12, 053a/7, 060a/3,
 070a/15
 c.+ da 031a/9, 076b/9, 077b/5
 eşnā-yı c.+ da 102a/8
 hālet-i c.+ da 059a/12
 hey'et-i c.+ da 048a/17
 hīn-i c.+ da 052a/13, 053b/8,
 102a/7, 107b/10
 vakt-i c.+ da 049a/11
 c.+ dan kalur 039a/4
 c.+ dan 033b/4, 033b/5, 034a/17,
 036a/15, 043b/17, 044a/1, 059b/12,
 059b/17, 060a/1, 063b/11, 102a/10,
 109a/14, 110b/5, 160a/5
 'aķīb-i c.+ dan 034a/12
 hareket-i c.+ dan 034a/11
 ta'addūd-i c.+ dan 108b/13, 109a/2
 terk-i c.+ dan 032b/12
 muķavvī-i c.+ dır 044a/13
 c.+ ı 032b/4, 033b/7, 037b/6, 039a/5,
 048b/4
 hālet-i c.+ ı 039a/6
 c.+ ın 003a/7, 023a/15, 031b/3,
 031b/8, 031b/17, 033b/10, 034b/1,
 036b/16, 037a/3, 101a/16, 109a/13
 c.+ ın 038b/9, 110b/9

eşķāl-i c.+ ın 035b/3
 c.+ ında 057b/3, 103a/8
 c. eylemek 033b/13
 c. eylemiştir 061b/3
 c. iden 076b/14
 c. idenlerin 036b/2
 c. ider 030b/5
 c. itdüğünde 037b/8
 c. itmek 033b/16, 035a/15, 110b/6
 c. itse 032b/11
 c. 030b/2, 030b/5, 032b/17, 033a/1,
 033b/3, 034a/5, 034b/15, 036b/16,
 058a/17, 067b/13, 076b/10, 108a/5,
 109a/6, 155a/14, 160a/6
 a'zā-yı c. 037a/7
 ālet-i c. 038a/16
 ārzū-yı c. 039a/5
 hīn-i c. 068a/12
 ķať'-ı c. 048b/2
 lezzet-i c. 074b/2, 145b/11
 maşlahat-ı c. 059b/13
 nuķsān-ı c. 023a/16, 037a/15
 taķviyet-i c. 044a/4
 -104-

cinn [Ar.] Cin.
 hikāye-i c. 010b/10
 -1-

cins [Ar.] Tür, çeşit.
 c.- i nisvān 027b/3
 c.+ i 129a/9
 c.+ inden 044b/3, 044b/5, 075a/11,
 117b/17, 177b/8
 c.+ ine 115a/15, 177b/16
 c. 031a/1, 031a/5, 097a/12
 -12-

cinsiyyet [Ar.] Bir cins ile ilgili olma.
 c.+ inde 127b/2
 -1-

circir [Ar.] Roka (Eruca sativa).
c. 043a/8, 047a/7, 155a/9, 158b/10
bezr-i c. 046b/5, 046b/9, 047a/2
-7-

cirm [Ar.] Cisim, büyüklük, hacim.
c.+ i 081a/2
c.+ inde 050b/14, 069a/13
-3-

cism [Ar.] Madde, varlık.
c.- i cenini 096b/11
c.- i eşiriniñ 092b/6
c.- i naḥif 049a/7
-3-

civār [Ar.] Çevre.
c.+ ında 059b/3
-1-

cumhūr [Ar.] Halk; topluluk, sınıf.
c.- ı felāsifeden 066b/11
c.- ı hükemā-i Latin 058a/3
c.+ ın 082b/2
c.+ uñ 101b/12
c. 073a/1
-5-

cumhūru'l-müteḳaddimīn
[Ar.] Geçmiş, kadim halklar.
c. 152b/9
-1-

cübni [Ar.] Peynir hâlinde, peynirsi.
c. 152a/11, 152b/8
-2-

cüderi [Ar.] çiçek hastalığı.
c. 009b/6, 025b/17
ḥummā-yı c. 112b/1
ḳaṭṭ-ı āṣār-ı c. 009b/13
-4-

cüderiū'l-ḥaṣbe [Ar.] Çiçek ve kızamık.
c. 009b/12
-1-

cüft [Ar.] İç kabuk.
c.- i bellūṭ 133a/10
-1-

cühelā [Ar.] Cāhiller, bilmezler.
c.+ dan 108a/3
c. 108a/3
-2-

cülencebīn [Far.] Gül balı, bal ile
terbiye edilmiş gül.
c. 121a/10
-1-

cüllāb [Far.] Gül suyu.
c.+ lar 181b/14
c. 012a/10
-2-

cüllenār [Ar.] Nar (Punica granatum)
çiçeği.
c. 123a/7, 123a/10
-2-

cümle [Ar.] Bütün, hep.
c.- i bedende 038a/3
c.- i cāmi' dūr 034b/4
c.+ den 056a/5, 056a/13, 082b/14,
083b/9, 137a/17, 148a/9, 181a/3
c.+ niñ 078a/16, 078b/12, 119b/11
c.+ si 039b/12, 052a/7, 062a/5,
062a/12, 066b/8, 068b/3, 084a/10,
086b/13, 086b/16, 088a/14, 103b/7,
115b/4, 118a/8, 118a/14, 119b/16,
120b/3, 122a/5, 130b/10, 131a/5,
133b/3, 133b/17, 156b/12, 159b/9,
168b/8, 173a/14
c.+ sin 041b/17, 050a/13, 065b/11,
068a/1, 074a/15
c.+ sinde 127a/17, 128a/8, 180a/12

c.+ sinden 017b/17, 073b/17, 082a/13, 146a/13	c. 062b/17, 063a/16, 063b/7, 063b/10, 107a/7
c.+ sindenmi 066a/5	-22-
c.+ sine 017a/6, 031b/5, 060a/16, 065a/7, 070b/14, 075a/17, 079a/4, 086a/16	cüvâriş [Ar.] Özellikle hazımsızlık için kullanılan macun.
c.+ sini 075b/9, 080a/7, 083b/15, 092b/3, 141b/6	c.- i lü 'lū ' 116b/10, 125b/6
c.+ siniñ 019a/5, 066b/5, 075b/3, 083b/16	-2-
c. 015b/11, 037a/9, 044b/15, 044b/17, 047b/11, 049b/12, 052b/4, 053a/14, 055b/16, 058b/9, 072a/8, 077b/4, 084a/3, 092b/17, 093a/5, 122a/14, 128b/8, 141b/15, 158b/10, 163b/5, 181a/8	cüvârişât [Ar.] Macunlar.
-88-	c.- ı hârre 056a/2
	-1-
cümûdu'l-leben [Ar.] Sütün donması.	cüvârişen [Ar.] Hazım için ve diğer rahatsızlıklar için kullanılan macun.
c. 008b/2	bkz. cüvâriş
-1-	c.- i lü 'lū ' 122a/8
cünd-i bîdester [Far.] Kunduz hayası.	-1-
c. 130b/5, 131a/4, 173b/7	cüvârişenât [Ar.] bkz. cüvârişât
-3-	c.- ı meşhûre 116b/9
cür'et [Ar.] Cesaret, atılganlık, yiğitlik.	c. 121b/11
şâhib-i c. 091a/17	-2-
c. itmekle 095a/7	cüvârişü's-simsim [Ar.] Susam kullanılarak yapılan bir macun.
-2-	c. 122a/1
cüşse [Ar.] Beden, vücut.	-1-
c.- i cenñ 097a/7	cüz' [Ar.] Kısım, parça.
c.- i ğarîbe 063b/7	c.- i 'amelî 040a/2, 040b/1
c.- yi müşâbihe 105a/13	c.- i 'amelîsinden 040a/14
c.+ leri 103b/14	c.- i 'ilmîden 040a/14
c.+ leriniñ 004b/2, 024a/17, 100b/9, 103b/11	c.- i nazârî 040a/2
c.+ niñ 106b/2	c.- i nazârîsinden 040a/3
c.+ si 051b/12, 062b/16, 099b/13, 127b/5	c. 133a/3
c.+ sinde 026b/9	-7-
c.+ siniñ 027a/1, 127b/7	cüz'iyet [Ar.] Cüzî olma durumu, azlık.
c.+ yi 107a/8	c.+ ini 069a/12
	-1-

cüz'yye [Ar.] Cüzi, az, az miktarda.
emrâz-ı c.+ leri 006a/18, 025b/16,
176b/15, 178a/4, 180a/4
emrâz-ı c.+ niñ 178b/14
c. 019a/14
emrâz-ı c. 178a/1, 178b/12
-9-

cüzvî [Ar.] Az, pek az, az miktarda.
c. 074b/15
-1-

Ç

çadır uşağı [Tr.] Çadırışağı bitkisi
(Dorema ammoniacum).
ç. 056a/16
-1-

çağır- [Tr.] Hitap etmek.
ç.- ırlar 142a/4
-1-

çağmak [Tr.] Saç derisi mantarı,
saçkıran. bkz. **sa'fe**
ç. 010a/4
-1-

çalkın- [Tr.] Çalkalanmak, sallanmak.
ç.- up 145a/3
-1-

çāre [Far.] Yol, kurtuluş yolu.
ç.- i şer' -i mübīnden 050a/3
-1-

çārşū [Far.] Çarşı, alışveriş yeri.
ç.+ ya 018a/6
-1-

çatalca [Tr.] Bir buğday çeşidi (Triticum
dicoccon). bkz. **gernik**, bkz. **siyez**
ç. 154b/14
-1-

çatla- [Tr.] Yarılmak.
ç.- mağ 033a/8
-1-

çehre [Far.] Yüz, surat.
ç.+ si 006b/8
-1-

çek- [Tr.] Bir hâlin etkisi altında olmak.
zağmet ç.- dim 175a/6
'usret ç.- erler 128b/12, 128b/16
zağmet ç.- erler 068a/12
'usret ç.- ilmişdir 157b/14
elemi ç.- mediklerinden 059a/1
zağmeti ç.- medin 130b/15
ç.- mek 042b/8
hacâlet ç.- mek 040b/14
ç.- meyeler 132b/12
ta'ab ç.- miş 034b/9
zağmeti ç.- miş 131b/1
ç.- mişdi 020b/7
-13-

çekil- [Tr.] Yerini değiştirmek.
ç.- mekle 128b/17
ç.- mesi 164a/10
ç.- üp 153a/7, 154a/3
ç.- ür 035a/5, 059a/14, 079b/4
-7-

çekirdek [Tr.] Meyve tohumu.
ç.+ i 009a/8, 057a/6, 173b/15
ç.+ lerinden 170a/15
-4-

çendān [Far.] O kadar, o derecede, hiç.
ç. 103b/5, 155a/12
-2-

çeñe [Tr.] Çene.
 ç.+ leri 006b/20
 ç.+ leriniñ 007b/13
 -2-

çepeçevre [Tr.] Çepeçevre.
 ç. 181a/2
 -1-

çerde [Far.] Renk.
 ç. 104a/10
 -1-

çetük otı [Tr.] Afşar otu (Asarum europaeum).
 bkz. **kedi otı**, bkz. **esārūn**
 ç. 041b/11
 -1-

çevir- [Tr.] Etrafını kuşatmak, sarmak.
 ç.- en 132b/16
 -1-

çıban [Tr.] Vücutta, deri üzerinde meydana gelen iltihaplı kabartı.
 ç.+ ı 010a/8
 ç.+ lar 009b/17, 010b/9
 envā^c -i ç.+ lar 177b/12
 -4-

çık- [Tr.] Dışarıya doğru gitmek.
 ç.- a 061b/2, 130a/2
 ç.- acağı 127a/14
 ç.- acağ 082b/17
 ç.- an 076a/15, 078b/3, 078b/10, 133a/3
 ç.- ar 046b/15, 063a/7, 076b/1, 076b/4, 152a/14
 ç.- dıkda 132b/8
 ç.- dıkdan 132b/6
 ç.- dıkdanşoñra 097b/8
 ç.- dıqları 098a/2
 ç.- duğı 074b/4
 ç.- mağa 089b/7, 127b/4

ç.- mağ 035a/8, 112b/7, 132b/17
 ç.- mağdır 068b/6
 ç.- masınıñ 033b/1
 ç.- mayup 098b/3
 ç.- maz 059a/17, 063a/6
 ç.- up 099a/3, 107a/10, 138b/11
 -31-

çıkar- (I) [Tr.] Dışarı çıkmasını sağlamak.
 ç.- a 132a/6
 ç.- alar 139a/7
 ç.- dıkda 138b/17
 ç.- ıcı 065a/9
 ç.- mağ 050b/8
 ç.- salar 033b/2
 ç.- up 121b/2, 162b/3
 -8-

çıkar- (II) [Tr.] (Çıban, çiçek, kızamık vb. için) Bir kimsenin vücudunda görülmek, böyle bir hastalığa tutulmak.
 ç.- mağ 112b/1
 ç.- mamış 112a/17
 -2-

çiçek (I) [Tr.] Çiçek, bitki.
 ç.+ i 129b/7, 164b/5, 173a/9, 174a/11
 ç.+ ini 049a/15
 ç. 058a/15
 -6-

çiçek (II) [Tr.] Sivilce şeklinde irinli kabarcıklar hâlinde görülen ve yüzde izler bırakan çok bulaşıcı, ateşli, ağır hastalık.
 ç.+ den 009b/14
 ç.+ iñ 112b/4
 ç. 009b/7, 025b/17, 112a/17, 112b/1, 112b/7, 113b/13
 -8-

çift [Far.] Çift, ikili.
ç.+ i 038b/6
ç. 038b/5
-2-

çift çift [Tr.] Çifter çifter, ikişerli.
ç. 038b/7
-1-

çig [Tr.] Yeteri kadar pişmemiş.
ç. 061a/4, 151b/11
-2-

çiyne- [Tr.] Çiğnemek.
ç.- mege 166b/3, 167a/7
ç.- mek 167a/10
ç.- mesi 163a/17, 163b/2, 164a/6,
166b/2, 167a/12
ç.- yüp 121b/7, 140b/16, 163a/10
-11-

çiynenmiş [Tr.] Çiğnenmiş.
ç. 163a/11, 163a/13
-2-

çiyne- [Tr.] Çiğneme işini yaptırmak.
ç.- eler 118a/12, 120a/16
-2-

çöbān [Far.] Çoban.
ç.+ lar 102b/16
-1-

çöbān kalkıdan [Far.+Tr.] Böğürtlen
cinsinden dikenli bir dağ bitkisi,
demir diken (Tribulus terrestris).
bkz. **hasek**
ç. 046a/9
-1-

çoğalt- [Tr.] Fazlalaştırmak, artırmak.
ç.- ır 158a/2
-1-

çoğluk [Tr.] bkz. **çokluk**, bkz. **kesret**
ç.+ ını 172a/9
-1-

çok [Tr.] Çok, az olmayan. bkz. **ziyāde**
ç.+ dur 036b/17, 162a/3
ç.+ ı 063b/2, 085a/9, 123b/16
ç.+ u 030b/7
ç.+ unuñ 108a/2
ç. olmağla 028a/13
ç. 005b/2, 007a/11, 025b/1, 030a/9,
033a/1, 039a/1, 051a/17, 054b/5,
059a/2, 059b/4, 064b/14, 076b/14,
077a/8, 109a/17, 110b/16, 111a/5,
111a/16, 124b/11, 129a/3, 129b/3,
131b/3, 133a/17, 135b/17, 136b/7,
138b/14, 146a/8, 146b/5, 146b/8,
149a/10, 151a/15, 151b/15, 152a/13,
152b/7, 157b/14, 163a/3, 166a/7,
170a/10, 181b/4
-47-

çok çok [Tr.] Çok fazla.
ç. 158b/3
-1-

çokluk [Tr.] Çokluk, fazlalık. bkz. **kesret**
ç.+ ından 159a/6
-1-

çorba [Far.] Çorba.
ç.+ lar 057a/3, 115b/9, 118b/4,
130b/13, 156a/13, 165a/4, 165a/8
ç.+ lara 129b/14
ç.+ lardan 158a/6
ç.+ ları 155a/2
ç.+ sı 116b/2, 129b/16, 158a/6,
164a/11
ç.+ sına 165a/12, 165a/13
ç.+ ya 165a/10, 165a/11
ç. 130a/14
-19-

çöge tırmak [Tr.] Çöge durmak; yeni yürümeye başlayan çocuğun birkaç saniye ayakta durması, tay durmak.

ç. 165b/5

-1-

çök- [Tr.] Ayakları üzerine oturmak.

ç.- müş 100a/7

-1-

çörek otı [Tr.] Çörek otu(Nigella damascena).

ç. 158a/10

-1-

çöz- [Tr.] Çözmek, bağı açmak.

ç.- eler 143b/12

ç.- medikleri 144a/2

ç.- üp 160b/6

-3-

çözül- [Tr.] Çözme işine konu olmak.

ç.- dükde 144a/1

-1-

çukurlan- [Tr.] Çukur hâlini almak.

ç.- ur 060b/4

-1-

çünkü [Far.] Şundan dolayı, çünkü.

ç. 049b/7, 093a/10

-2-

D

dā' [Ar.] Hastalık, dert.

d.- i 'uḏāl 026a/4

-1-

da [Tr.] Bir bağlaç.

d. 076b/17

-1-

dāfiḳ [Ar.] (Sıvılar için) fırlatarak dökülme, fışkıрма.

mā-i d.+ dan 078b/5

-1-

dāfi' [Ar.] Def eden, savan, iten.

d.- i ḳay' 121b/5

d. olan 119b/13, 121b/9, 123a/1

d. olup 135b/7

d. olur 167a/1

-6-

dağdağa [Ar.] Gürültü, patırtı; ürperti.

d. vire 035b/7, 136b/16

d. virmege 036a/16

-3-

daḥı [Tr.] Bir bağlaç.

d. 003a/15, 004a/1, 005a/16, 007a/1, 007a/9, 007b/6, 007b/9, 012a/35, 015a/14, 015b/9, 016a/9, 016b/9, 016b/10, 016b/14, 016b/15, 017a/3, 017a/9, 017a/14, 017a/16, 017a/17, 017b/14, 017b/16, 018b/3, 018b/6, 018b/10, 018b/14, 019a/14, 019b/1, 019b/5, 019b/9, 019b/13, 020b/2, 021a/13, 021a/15, 021a/17, 021b/2, 023b/14, 023b/16, 025b/3, 026b/2, 026b/15, 027a/1, 027a/3, 027a/6, 027a/10, 028b/7, 028b/8, 028b/16, 029a/3, 029a/6, 029a/15, 029b/6, 029b/9, 029b/11, 029b/17, 030a/1, 030a/16, 030b/2, 030b/3, 030b/9, 030b/13, 030b/14, 030b/17, 031a/3, 031b/2, 032b/1, 032b/13, 032b/16, 033a/12, 033b/2, 033b/10, 034a/5, 034a/9, 034a/10, 034a/14, 034a/17, 034b/12, 034b/17, 035a/6, 035a/11, 035a/15, 035a/17, 035b/1, 036a/7, 036b/1, 036b/5, 036b/7, 036b/9, 037a/14, 038a/2, 038a/10, 038a/15, 038b/15, 039a/2, 039a/4, 039a/7, 039b/7, 039b/14, 040a/2, 040a/8,

040a/9, 040a/13, 040b/2, 040b/4,
 041a/3, 041a/17, 041b/2, 041b/6,
 041b/10, 042a/10, 042b/1, 042b/7,
 043a/1, 043a/5, 043b/16, 044a/4,
 044a/16, 044b/11, 045a/4, 045a/14,
 046a/8, 046a/14, 047a/6, 047a/17,
 047b/3, 047b/8, 048a/4, 048a/7,
 048a/14, 048b/2, 048b/14, 049a/3,
 049a/4, 049a/14, 049a/17, 049b/1,
 049b/2, 050a/7, 050b/2, 050b/3,
 050b/11, 050b/13, 050b/17, 051a/1,
 051a/3, 051a/6, 051a/7, 051a/9,
 051b/1, 051b/4, 051b/8, 051b/12,
 052a/2, 052a/15, 052b/1, 053a/3,
 053a/5, 053a/11, 053b/1, 053b/3,
 053b/12, 053b/13, 053b/16, 054a/11,
 054a/16, 054b/6, 054b/12, 054b/17,
 055a/1, 055a/3, 055a/8, 055b/6,
 055b/9, 055b/14, 056a/8, 056a/13,
 056b/9, 057a/1, 057a/11, 057b/2,
 057b/3, 057b/10, 058a/12, 058a/17,
 058b/4, 058b/6, 058b/7, 059a/13,
 059a/16, 059b/8, 059b/10, 059b/16,
 060a/3, 060a/5, 060a/14, 060a/16,
 060b/1, 060b/2, 060b/8, 060b/13,
 061a/6, 061a/9, 061a/11, 061a/14,
 061b/6, 061b/8, 062a/4, 062a/7,
 062a/10, 062b/6, 062b/9, 062b/10,
 062b/14, 063a/11, 063b/1, 063b/2,
 063b/7, 064a/2, 064a/8, 064b/2,
 064b/3, 064b/11, 065a/10, 065a/12,
 065a/17, 065b/3, 065b/15, 066a/4,
 066a/13, 066b/5, 066b/10, 066b/15,
 066b/16, 067a/3, 067a/7, 067a/8,
 067a/17, 067b/1, 067b/2, 067b/3,
 067b/14, 067b/16, 068a/13, 068b/2,
 068b/10, 068b/12, 068b/14, 069a/3,
 069a/10, 069a/12, 069b/8, 069b/17,
 070b/4, 070b/5, 070b/6, 070b/14,
 071a/9, 071a/16, 071a/17, 071b/4,
 071b/10, 071b/16, 071b/17, 072a/3,
 072b/6, 073b/5, 073b/6, 073b/11,
 073b/16, 074a/8, 074a/14, 074b/6,
 074b/8, 074b/9, 074b/14, 074b/16,

075a/13, 075b/7, 076b/8, 076b/12,
 076b/14, 077a/3, 077b/8, 078a/13,
 078b/8, 078b/15, 079a/1, 080a/4,
 080a/14, 080b/6, 081a/2, 081a/4,
 081a/16, 082a/10, 082b/13, 083a/10,
 083b/11, 084a/13, 085a/1, 085a/5,
 085a/6, 085a/11, 085b/1, 086a/2,
 086a/14, 086b/6, 086b/10, 087b/1,
 087b/15, 088a/2, 088a/4, 088a/12,
 088b/12, 089a/16, 090a/8, 090a/14,
 091a/10, 091a/14, 091b/17, 092a/16,
 092b/13, 093a/2, 093a/12,
 093a/13, 093a/16, 095a/13, 096b/7,
 096b/13, 097a/3, 097a/10, 098a/9,
 098a/13, 098b/1, 098b/2, 098b/3,
 098b/5, 098b/8, 098b/12, 098b/16,
 099a/4, 099a/8, 099b/5, 099b/7,
 099b/15, 100a/12, 100a/14, 100a/17,
 100b/4, 100b/17, 101b/1, 101b/2,
 101b/3, 101b/9, 101b/17, 102a/10,
 102a/12, 102b/6, 103a/3, 103a/5,
 103a/12, 103a/17, 103b/12, 103b/13,
 104a/8, 104a/13, 105b/15, 106a/4,
 106b/5, 106b/13, 106b/15, 107a/2,
 107b/9, 107b/17, 108a/15, 108b/3,
 108b/14, 109a/11, 109a/13, 109b/1,
 109b/5, 109b/6, 109b/11, 109b/12,
 110a/9, 110a/11, 110b/5, 110b/6,
 110b/8, 110b/9, 110b/15, 111a/6,
 111a/16, 111b/2, 111b/6, 111b/9,
 111b/11, 111b/16, 112a/10, 113a/16,
 113b/11, 113b/16, 114a/16, 114b/2,
 114b/9, 115b/1, 115b/6, 115b/8,
 116a/5, 116a/12, 116b/5, 116b/7,
 116b/13, 117a/4, 117a/6, 117a/7,
 117a/14, 117b/11, 117b/16, 118a/2,
 118a/3, 118a/4, 118a/12, 118b/13,
 119a/9, 119b/1, 119b/2, 119b/13,
 120a/7, 120b/10, 121a/4, 121a/5,
 121a/13, 121b/6, 121b/8, 121b/15,
 122a/8, 122a/9, 122b/10, 123a/1,
 123a/10, 123a/16, 123b/16, 123b/17,
 124a/15, 125a/14, 125a/16, 126a/8,
 126a/16, 126b/2, 126b/8, 126b/10,

126b/14, 127a/3, 127b/4, 128b/11, 128b/13, 128b/15, 129b/7, 129b/12, 129b/13, 130a/3, 130a/11, 130a/14, 130a/16, 130b/1, 130b/17, 131a/4, 131a/6, 131a/16, 131b/3, 131b/7, 131b/15, 132a/8, 132a/9, 132a/13, 132b/11, 132b/14, 133a/13, 133b/4, 133b/7, 133b/11, 133b/14, 133b/15, 134a/1, 134a/4, 134b/5, 134b/7, 134b/9, 135b/17, 136a/13, 136b/11, 136b/16, 137a/2, 137a/3, 137a/5, 137b/2, 138a/6, 138b/4, 138b/5, 139a/5, 139a/15, 139b/13, 139b/14, 140b/15, 141a/1, 141a/7, 141a/11, 141a/12, 141a/13, 141b/8, 141b/11, 142a/2, 142b/1, 142b/2, 142b/5, 142b/6, 142b/16, 143a/3, 143a/14, 143b/4, 143b/10, 143b/17, 144a/6, 144a/7, 144b/9, 144b/12, 145a/5, 145a/12, 145a/15, 145b/5, 146b/1, 146b/3, 146b/4, 147a/7, 147a/11, 147a/13, 147a/14, 147b/6, 147b/8, 147b/17, 148a/7, 148a/13, 149a/6, 149a/9, 149a/10, 149a/11, 149a/14, 149b/6, 149b/17, 150a/13, 150a/14, 150b/3, 150b/8, 150b/10, 152a/1, 152a/4, 152a/5, 152a/10, 152a/12, 152b/1, 153a/9, 154a/4, 154b/12, 155a/7, 155a/12, 155b/1, 155b/2, 156a/11, 157b/3, 158a/1, 158a/2, 158a/10, 158a/14, 158b/3, 159a/15, 159b/3, 160a/2, 160a/5, 160b/4, 160b/8, 161a/1, 161a/12, 161a/16, 161b/5, 161b/7, 162a/3, 162a/11, 162b/6, 163a/16, 163b/9, 163b/11, 163b/12, 164a/4, 164a/8, 164a/9, 164a/14, 164b/4, 164b/16, 164b/17, 165a/4, 165b/2, 165b/12, 166a/2, 166a/9, 166b/1, 166b/5, 166b/13, 167a/2, 167a/3, 167a/14, 167b/1, 167b/7, 168b/1, 168b/3, 168b/5, 168b/6, 168b/10, 169a/7, 169b/2, 169b/3, 170a/1, 170a/8, 170a/12, 170a/14, 170a/16, 170b/10,

170b/12, 171a/4, 171a/9, 171a/12, 171b/5, 172a/4, 172a/10, 172a/17, 172b/2, 173a/4, 173b/4, 174a/4, 174a/11, 174b/4, 174b/13, 175a/3, 175a/4, 175a/14, 176a/6, 176b/10, 177a/9, 177b/6, 177b/10, 177b/13, 178a/3, 178a/4, 178b/14, 179a/5, 179b/5, 179b/10, 179b/14, 180a/6, 180b/13, 180b/16, 181a/4, 181a/17, 181b/14

-680-

dâhil

[Ar.] İç.

d.- i rahime 036a/8, 053b/10

d.+ inde 097a/14

d.+ ine 098b/14

d. olduğu 053b/15

d. olduğda 070b/12, 084a/7, 108b/6

d. olmağla 092a/6

d. olmak 179b/7

d. olsa 050b/16

d. olup 055a/14, 097a/13, 107b/12

d. olurlar 064b/1

-15-

dâhiliyye

[Ar.] Dâhilî, iç ile ilgili,

içsel.

esbâb-ı d. 050a/10

-1-

dahl

[Ar.] Girme, karışma.

d.+ inde 006b/5

d. 024a/7, 064a/11, 075b/11, 079a/6

-5-

dahmersâ

[Ar.] Karaciğer ve dalak

tıkanıklıklarına, kuru olmayan öksürük ve nefes darlığına, sarılığa tedavi için kullanılan bir macun.

d. 065a/8, 125b/14, 130b/2, 134b/17

ma'cûn-ı d. 126b/10

-5-

dā'ī	[Ar.] Dua eden, duacı. d. olan 074a/17 -1-	damlat-	[Tr.] Damla damla akıtmak. d.- a 136b/13 d.- alar 167a/3 -2-
dā'im	[Ar.] Devamlı, sürekli. d. olur 131b/10 -1-	dānā	[Far.] Âlim, bilgin, bilgili kimse. d.+ ya 031b/6 -1-
dā'imā	[Ar.] Hep, sürekli. d. 006b/9, 006b/10, 051b/3, 064b/9, 098b/15, 100b/16, 106b/2, 115a/7, 125b/4, 136b/12, 153a/16, 156b/8, 168a/16 -14-	dāne	[Far.] Tane, tohum, çekirdek. d.+ leri 055a/5, 062a/2 d.+ li 009b/14 d.+ sin 055a/4 d. 122b/12, 162a/17, 162b/5, 173a/13 -10-
dā'ir	[Ar.] Ait, ilgili. d.+ dir 030b/15, 108a/5 d. olan 029a/9, 087b/7, 170b/6 d. 004a/18 -6-	dāne çadırı	[Far.+Tr.] Kınne, ferula (Ferula galbaniflua) bitkisi. d. 056a/15 -1-
daḳīḳ	[Ar.] Toz hâline getirilmiş, inceltmiş madde. d. 097b/12, 138a/1 -2-	dānıḳ	[Ar.] Bir dirhem altıda biri miktarındaki ölçü birimi. d. 133b/12 -1-
daḳḳ	[Ar.] Dövüp ezmek, inceltmek. d. idüp 134b/14 d. olunduḳdanşoñra 120b/3 d. olunup 115a/16, 115b/4, 174a/16, 175b/3 d. 122a/5, 123a/12 ḥummā-yı d. 033a/10 -9-	dār-ı fenā	[Ar.] Gelip geçici olan yurt anlamında dünya hayatı için kullanılan söz. d. 031a/11 -1-
dal	[Tr.] Dal, ağaç kolu. d.+ ları 083a/9 -1-	dār-ı fülful	[Far.+Ar.] Fülful ağacının, uzun biberin (Piper longum) ilk meyvesi. d. 041b/15, 042a/5, 044a/15, 046b/11, 047a/10, 065b/7, 122a/3, 122a/13, 168b/7 -9-
dāl	[Ar.] Delalet eden, delil olan. d.+ e 060b/15 -1-	dār-ı şîşe'ân	[Far.] Kandil ağacı (Calycotome spinosa). d. 168a/13 -1-

darb [Ar.] Dövmə, vurma.
d. olunmağdan 173b/13
d. 174a/2
-2-

darbe [Ar.] Vuruş, vurma, çarpma.
d. 039b/9
-1-

dārçīn [Far.] Tarçın (Cinnamomum zeylanicum).
d.+ i 122a/4, 122a/13
d. 041b/8, 042a/4, 042b/11, 044b/4,
056b/5, 119b/15, 120b/2, 131a/16,
156a/14, 157a/5
-12-

dārū [Far.] İlaç.
d.+ yı 015b/12
-1-

dāru'n-naşr ve'l-meymene [Ar.] Yardım edenler ve kutlu şehir (Edirne).
d. 018a/11
-1-

dārū'l-hilafeti'l-aliyye [Ar.] Büyük hilafet yurdu, hilafet merkezi (İstanbul).
d. 018a/10
-1-

dārū'l-hilafetü'l-kadîmet [Ar.] Kadim, eski hilafet yurdu (Bursa).
d. 018a/12
-1-

dāye [Far.] Süt anne, dadı.
d.+ niñ 005b/5, 025b/2, 148b/1
d.+ si 005b/8, 025b/5, 150b/12
d. 005b/4, 025b/2, 148a/17, 148b/8,
149b/13, 159b/3
-12-

dayyık [Ar.] Dar, pek dar.
d. ola 127a/13
-1-

dayyıkū'l-me'zem [Ar.] Ceninin ana rahminden çıkış güzergâhının dar olması.
d. ola 127a/14
-1-

de [Tr.] Bir bağlaç.
d. 089b/4
-1-

dede [Tr.] Dede.
d.+ lerine 104b/8
d.+ sine 075a/9
d.+ ye 105b/4
-3-

def [Ar.] Öteye itme, savma, ortadan kaldırma, giderme.
d.- i 'illet 146a/3
intizâr-ı d.- i emrâz 015b/13
d.- i şübhe 086b/11
d.- i zühûrunda 034b/7
d.+ e 116b/7
d.+ i 121a/15, 144a/17
d.+ ine 134b/1
d. eylemişlerdir 075b/12
d. eyleye 144a/6
d. idecegi 144a/5
d. idemeyüp 124b/15
d. ider 016b/9, 173b/6
d. idince 159b/15
d. idüp 032a/5, 071a/10, 122b/10, 181b/11
d. itdikdenşoñra 133a/4
d. itdikleri 107b/14
d. itmek 144a/1
d. itmekle 124b/12
d. 056a/12, 115a/15, 181b/3, 181b/9
-27-

def'a	[Ar.] Kere, kez, sefer. d.- yı vâhidede 146b/6 d.+ da 065b/2 d.+ dan 161a/17 d. 059b/1, 084b/14, 121b/3, 130a/2, 138b/14, 146b/5, 146b/8, 147a/17, 159b/14, 160b/10, 160b/17, 171b/13, 178b/17 -17-	d. 006b/16, 044a/3, 055a/10, 064a/11, 089a/1, 097a/7, 111a/8, 151a/2, 172a/4 -58-
defâtir	[Ar.] Defterler. d.+ e 018b/10, 019a/6 -2-	degin [Tr.] -e dek, -e kadar. d.+ dir 042a/9, 122a/7, 146b/16 d. 004a/6, 011a/6, 024a/10, 026a/9, 027a/3, 027b/7, 027b/15, 028b/11, 028b/13, 028b/16, 031a/11, 043a/11, 049b/3, 049b/4, 049b/14, 057b/15, 058a/6, 058a/11, 059b/2, 066b/10, 069b/12, 079a/10, 079b/9, 080b/15, 085b/8, 085b/17, 100b/14, 103a/12, 103a/14, 103a/15, 110a/4, 111a/12, 114b/3, 114b/5, 117b/1, 123a/8, 126b/13, 129b/9, 132b/4, 133b/7, 146b/11, 147b/5, 148a/6, 159a/15, 166a/11, 175b/14, 179b/2 -52-
defk	[Ar.] Su dökmek, meni çıkmak. d. 078b/5, 078b/11, 078b/12, 078b/15 -4-	degirmen [Tr.] Değirmen. d. 064a/7, 064a/8, 064a/9, 064b/2, 064b/3 -5-
defne	[<Yun. daphni] Defne (Lourus nobilis). d. 041b/16 -1-	degirmi [Tr.] Yuvarlak. d. 009a/8, 064b/10 -2-
deg-	[Tr.] İsâbet etmek. d.- di 022a/13 -1-	değiş- [Tr.] Değişmek. d.- ür 092b/10 -1-
degil	[Tr.] Değil. d.+ dir 018b/5, 019a/2, 022a/2, 028a/2, 029a/3, 029b/6, 048a/6, 049b/3, 061a/13, 063a/10, 064b/2, 067b/6, 068b/15, 071a/11, 071b/8, 071b/12, 072b/10, 073b/10, 076b/5, 077a/3, 078b/9, 086b/10, 098a/13, 098b/6, 105a/2, 109a/9, 112a/9, 112a/16, 123a/3, 137a/15, 141a/14, 142b/1, 143a/4, 147a/13, 161a/11, 166a/1, 176b/6, 180a/3 d.+ dür 029a/11, 067a/15, 077b/16 d.+ lerdür 036a/17, 050a/10, 064a/17 d.+ lerdür 084b/6 d.+ midir 072a/14, 094b/14, 104b/13 d.+ se 131a/2	değişdür- [Tr.] Değiştirmek. d.- ürlür 100b/7 -1-
		dehân [Far.] Ağız. d.+ ında 091b/8 -1-

dehr	[Ar.] Dünya, zaman. āsīb-i d.+ den 022b/1 -1-	delk	[Ar.] Ovmak, ovuşturmak, sürtmek. d. eylemek 121b/6 d. ideler 168a/17, 168b/9 d. olunmak 117a/4 d. olunup 042b/11 -5-
dehşet	[Ar.] Korku, telaş, üzüntü. d.+ inde 076a/12 -1-	dem (I)	[Far.] Nefes, soluk. d.- i 'İsādan 021b/9 -1-
dek	[Tr.] -e kadar, -e değin. d. 117a/16 -1-	dem (II)	[Far.] Zaman. d. 058b/16 -1-
delālet	[Ar.] Delil, nişan, işaret. d.+ ler 059a/10 d. iden 003b/12, 023b/7, 059a/9 d. ider 028b/4, 031a/1, 031a/4, 071a/9, 124b/11, 129a/17, 149a/5, 149b/17, 150b/2, 150b/10, 151a/9, 151b/9, 151b/12, 151b/14, 152a/4, 152a/5, 152a/6, 152a/13, 169b/6 d. olunduğı 061a/14 d. 022a/6, 059a/12 -27-	dem (III)	[Ar.] Kan. d.- i 'urūḡ-ı kebediden 084a/17 d.- i cāmīd 092a/6 d.- i ğıdāy 070b/15 d.- i ḥayevānī 080b/7, 081a/6, 081a/14, 081b/1, 085b/4 d.- i ḥayevāniden 081b/2 d.- i ḥayz 099b/5, 160a/3 iḥtibās-ı d.- i ḥayz 028a/3 d.- i ḥayzdan 067a/4 ṭabī'at-ı d.- i ḥayzdan 124b/4 d.- i ḥayzın 053b/12, 066b/7, 068b/1 d.- i keṣīr 037a/13 d.- i lebenīnīn 073a/6 d.- i müsta'iddi 151b/13 d.- i nifās 027a/4 d.- i nifāsı 134a/4 d.- i nifāsın 132b/2 d.- i rūḥı 070b/15 d.- i rūḥī 085a/17, 097a/4 d.- i sevdāvidir 134a/6 d.- i şerāyīn-i rūḥiden 084a/16 d.- i ṭamṣ 081a/5, 081b/3, 097a/4 d.- i ṭamṣa 068a/10 d.- i ṭamṣdan 066b/2, 084a/14 d.- i ṭamṣı 110b/12, 150b/2 d.- i ṭamṣın 146a/12 d.+ den 070a/11, 070b/7
delik	[Tr.] Oyuk şeklindeki açıklık. d.+ ler 081a/3 d.+ lerinde 136b/6 d.+ lerine 143b/9 d.+ lerini 136b/12 -4-		
delikli	[Tr.] Üzerinde delik bulunan. d. 131a/2 -1-		
delīl	[Ar.] Kanıt, ispat, rehber. d.- i ḳavī 069b/6 d.+ dir 151b/8 d.+ dür 076b/14 d.+ leri 075b/4 d.+ lerini 074b/10 d. olur 090b/17 d. 067b/15, 072a/12, 072b/4 -9-		

iẖtibās-ı d.+ den 126b/8 cereyān-ı d.+ e 134b/7 d.+ iñ 146a/13 seyelān-ı d.+ iñ 133b/2 d. 059b/4, 070b/3, 097b/4, 098a/5, 153b/10, 174a/6 faẓla-yı d. 026b/6 ğalīz-i d. 157a/2 iẖtibās-ı d. 123b/7 keşret-i d. 151b/17 nezf-i d. 028a/2, 029a/2, 123b/6 -57-	
demen [Ar.] Kan yoluyla. d. 055a/16 -1-	
demevī [Ar.] Kanla ilgili, kanlı. d. 174a/3 -1-	
dem ur- [Tr.] Bir şeyden söz etmek. d.- duğı 021b/9 -1-	
demir alması [Tr.] Özellikle Doğu Karadeniz'de yetişen bir elma türü. d. 119b/6 -1-	
demir diken [Tr.] Demir diken (Tribulus terrestris). bkz. çöbān kalkan d. 046a/9 -1-	
demü'l-aḥaveyn [Ar.] İki kardeş kanı (Dracaena draco) öz suyu. d. 133b/3, 135b/10 -2-	
deñiz [Tr.] Deniz, derya, bahir. d.+ e 008a/9 -1-	
	depe [Tr.] Tepe, başın üst kısmı. d.+ siniñ 006b/4 -1-
	der-gāh [Far.] Kapı, huzur, eşik. d.- ı ferdānī-yi tebāh 094b/14 ‘ināyet-i ‘illet-i d.- ı re’fet-penāh 022b/11 d.- ı re’fet-penāhına 016a/3 -3-
	der-kār [Far.] İşin içinde olan, belli, aşikār. d. olan 035a/6 d. olduğı 075a/4 d. olduğıçün 029a/12 d. olur 030b/3 -4-
	derārīc [Ar.] Turaç kuşları (Francolinus). d. 116a/12 -1-
	derece [Ar.] Rütbe, makām. d.+ de 041a/7 d.+ siniñ 041a/8 -2-
	deri [Tr.] Cilt, ten. d.+ si 009a/15 d. 006a/10, 174b/14 -3-
	derūnec [Ar.] Akrep otu, bambul otu (Doronicum scorpioides). d. 122a/12, 126a/1 -2-
	dest [Far.] El. keff-i d.+ ine 094b/13 -1-
	desti [Far.] Testi, toprak kap. d. 060a/14, 118b/14 -2-

devā [Ar.] İlaç.
 d.- i āḥer 003a/11, 012a/30, 046a/4
 d.- i ḥalkıyyetden 130b/7
 d.- i ḥārr 041a/6
 d.- i ḥasek 046a/7
 d.- i istirḥā 042b/16
 d.- i kürküm 041b/3, 041b/4, 065a/8
 sıfat-ı d.- i kürküm 041b/6
 d.- i lak 057b/10
 d.- i mezbûre-i kuruş 058a/13
 d.- i misk 003a/11, 041b/1, 056a/3
 d.- i yâbis 041a/7
 d.- yı lemsîñ 121b/12
 d.- yı nâfi^c 158b/8
 d.+ da 046a/1
 d.+ lar 041b/4, 044a/5, 120b/11,
 126a/16, 126b/12, 133b/1, 134a/4,
 157b/8, 159b/17, 162b/10, 178a/17,
 178b/5
 d.+ lara 125b/7
 d.+ ları 116b/8
 d.+ larıñ 043b/11, 159b/3
 d.+ laruñ 042b/7
 d.+ nıñ 041a/4, 159b/17, 178a/13
 d.+ sı 039a/13, 175b/2
 d.+ ya 113b/8
 d.+ yla 041a/3
 d. olur 032a/9
 d. 015b/12, 021b/15, 025a/3, 041a/7,
 041a/10, 048a/13, 050b/5, 055b/11,
 058b/12, 113b/10, 117b/17, 132a/6,
 158a/2, 159a/14, 159b/12, 161b/9,
 178a/8
 -62-

devāü'l-ḥasek [Ar.] Demir diken ilacı.
 d. 012a/30
 -1-

deve [Tr.] Deve.
 d. 045a/3
 -1-

deverân [Ar.] Dönüp dolaşma.

d.- ı felekde 080b/2
 d.- ı felekden 090b/12, 145b/7
 -3-

devlet [Ar.] Ülke yönetimi.

d. 021a/2
 umûr-ı müstaḥsene-i d. 020b/10
 -2-

Devlet-i 'aliyye [öa.] Büyük devlet;
 Osmanlı Devleti.

D. 021a/12
 nâzım-ı kâ'ide-i D. 020b/11
 -2-

devr [Ar.] Dönme, dolaşma.

d. olmağla 039a/6
 -1-

devre [Ar.] Dönüş, dönem.

d.+ de 145b/7
 d.+ dir 090b/13
 d. 080b/2
 -3-

devriyye [Ar.] Dönme, dolaşma. bkz. **devr**

d.- i kameriyye 092b/2
 -1-

dıkkıyye [Ar.] Tüberküloz (verem) ve
 buna bağlı ateş.

d. 040a/12
 -1-

di- [Tr.] Söylemek.

d.- digi 005a/2, 034b/3, 067b/16,
 069a/11, 098b/6, 127b/11, 137a/14,
 137b/2
 d.- dikde 142a/13
 d.- dikdenşoñra 085b/12
 d.- dikleri 003b/13, 011a/8, 028b/6,
 033a/6, 034b/6, 034b/7, 058b/16,
 062b/4, 064b/13, 067a/6, 067b/11,

070a/6, 070b/14, 072a/11, 078a/12, 097b/2, 098a/13, 099b/14, 102b/10, 102b/13, 103a/16, 118b/9, 121a/3, 126b/1, 127b/10, 129a/9, 129a/10, 136b/15, 137b/8, 137b/9, 140b/10, 142b/6, 154b/11, 155a/1, 158a/15, 162b/14, 164b/13, 165a/16, 166b/13, 167b/1, 167b/14, 173a/2, 175b/12

d.- dikleridir 008b/8, 010a/4, 010a/10

d.- diklerinden 066b/15

d.- diklerine 147a/3, 149b/11

d.- diklerini 082b/15, 093a/8, 098b/2, 101b/8

d.- diklerinin 063b/17

d.- diler 016b/12, 018b/14, 018b/16, 040b/16, 049a/5, 055b/6, 058a/6, 060a/2, 068b/4, 069b/10, 073b/5, 078b/9, 083a/7, 083a/15, 083b/6, 085a/10, 090b/15, 097b/6, 098a/17, 099a/12, 104b/9, 107a/4, 109a/9, 135a/16, 136a/13, 143b/2, 143b/5, 145a/12, 146b/4, 149b/7, 158b/17, 160b/8, 167a/3, 181b/10

d.- dükdenşoñra 089a/5

d.- dükleri 023b/10, 026a/1, 026a/2, 026a/4, 032a/7, 032b/8, 035a/12, 038b/2, 041a/11, 043a/4, 043a/7, 044a/12, 044b/5, 044b/9, 044b/14, 050b/9, 052a/3, 056a/12, 056a/15, 056a/16, 060a/8, 080a/3, 080a/10, 147b/11, 166a/17

d.- dükleridir 040a/10

d.- mek 076b/5, 076b/12, 076b/16, 077a/2, 125b/11, 137a/15, 147a/6, 154a/13, 180a/3

d.- mekden 076b/4

d.- mekdir 007b/19, 008b/1, 064a/7, 161a/10

d.- mekle 063a/5

d.- miş 019a/3, 049b/5, 057b/17, 059b/6, 065a/6, 067b/10, 067b/14, 071b/10, 074b/9, 074b/16, 085b/7,

088b/13, 089a/7, 094b/9, 104b/3, 109a/2, 116b/2, 124a/7, 129b/13, 130b/8, 130b/16, 145b/14, 164a/4

d.- mişdir 030b/8, 058a/7, 058b/7, 070a/16, 083b/16, 093b/9, 147b/17, 177a/12

d.- mişler 028b/4, 030b/16, 034a/6, 036a/10, 045a/4, 048a/1, 049a/13, 049b/2, 056b/14, 057b/4, 058a/17, 059b/9, 063b/3, 066b/14, 067a/9, 068b/15, 071b/3, 072b/4, 072b/16, 073a/10, 075a/17, 076b/10, 076b/15, 077a/2, 077a/3, 080b/16, 081b/9, 082b/6, 082b/13, 085a/5, 085a/14, 085b/14, 087a/4, 087b/16, 088a/6, 088a/13, 088a/14, 090a/14, 092a/15, 093a/13, 094b/4, 101b/3, 101b/12, 102a/15, 103a/11, 103b/4, 105a/2, 105a/9, 108a/13, 109b/8, 109b/10, 109b/17, 115a/5, 116b/13, 119a/1, 121b/9, 122a/1, 123a/6, 123b/5, 124b/2, 125b/12, 127a/12, 129a/10, 131a/14, 131b/3, 131b/8, 138a/14, 141a/12, 141a/14, 142a/13, 152b/9, 153b/6, 154b/4, 154b/16, 156b/5, 162a/4, 162a/17, 166b/13, 175b/9, 176a/15, 179b/14, 181b/17

d.- mişlerdir 016b/10, 028a/8, 036b/14, 045a/5, 047b/12, 049a/10, 073b/14, 086b/3, 158a/14

d.- nildi 181a/10

d.- nildigine 175a/4

d.- nildiginiñ 108a/1

d.- nildikden 171b/3

d.- nile 088b/2, 149b/13

d.- nilir 074a/13

d.- nilmiş 125b/14

d.- nilür 177a/10

d.- nmek 064a/13, 064a/15

d.- nmez 063b/17

d.- nüp 064a/13

d.- nür 167b/4

d.- riz 070b/2

d.- rler 006b/15, 007a/1, 007b/5,

008a/2, 008b/4, 008b/5, 008b/6, 008b/7, 008b/14, 010a/10, 010a/15, 010a/19, 027a/4, 027a/6, 028a/4, 028a/14, 040a/2, 040b/8, 043a/3, 046a/9, 057b/11, 058b/1, 059b/16, 061a/13, 061b/4, 061b/14, 064a/1, 064a/7, 068b/12, 072a/10, 092b/8, 092b/12, 093a/6, 096b/8, 096b/10, 096b/12, 099a/4, 100a/1, 110a/11, 111a/5, 111b/13, 118b/15, 119a/10, 125a/8, 125b/3, 125b/13, 129a/12, 141a/3, 145b/10, 154b/12, 154b/14, 160a/16, 163b/7, 165b/5, 167b/3, 169b/15, 175a/2, 175b/13, 177b/6, 179a/7, 180b/13, 181b/2 d.- rlermiş 107b/6 d.- yeler 141b/2 d.- yenleri 074a/17 d.- yüp 057b/14, 065a/7, 066b/16, 082b/7, 154b/15 -347-	dik [Ar.] Dar olma, darlık. d.- i nefes 033b/6 d.+ de 088a/11 d.+ den 089b/2 maḥall-i d.+ den 099a/17 d. 163b/1 -5-
	dikāk-ı kündür [Ar.] bkz. dikāku'l-kündür d. 134b/14 -1-
	dikāku'l-kündür [Ar.] Kündür, günlük (Boswellia glabra) bitkisinin ufalanmış. d. 134b/10 -1-
	diken [Tr.] Diken. d.+ i 043a/7 -1-
	dikenli [Tr.] Dikenli. d. 046a/9 -1-
Dībāce-i Şerḥ-i Külliyyāt-ı Kānūn [ea.] Allāme-i Şîrâzî (Kutbüddîn Şîrâzî)'ye ait, İbn Sînâ'nın Kānūn'unun önsözü. D.+ da 018a/7 -1-	dil (I) [Far.] Gönül, kalp. d.- i mürdeyi 021b/10 g -1-
dīdān [Ar.] Kurtlar, kurtçuklar. d. 009a/7 -1-	dil (II) [Tr.] Tat alma organı. bkz. ṭil d.+ de 007b/12 d.+ i 046b/6, 047a/3 d.+ iñ 175a/12 d.+ ini 168b/9 d.+ iniñ 167b/17 d.+ lerine 168b/5 -7-
diger [Far.] Diğer, başka, öteki. d. 012a/9, 012a/27, 020b/17 -3-	
dik- [Tr.] Birleştirmek. d.- er 006b/20 d.- mek 175b/8 -2-	dil-ārā [Far.] Gönül süsleyen, güzel. d.+ ya 104a/6 gülendām-ı d. 032a/1 -2-

dil-pezîr [Far.] Gönüle hoş gelen.

d.+ leri 021b/12

tedbîr-i d.+ leri 020b/10

-2-

dil bur- [Tr.] Tadiyla yakmak, acıtmak.

d.- an 060a/16, 152a/2

d.- anlığı 156a/3

d.- ur 119a/3

-4-

dile- [Tr.] İstemek, arzu etmek.

d.- rse 176b/4

-1-

dimâğ [Ar.] Beyin.

d.- ı a' zâm 077a/6

d.+ a 032b/14, 073a/4, 074a/2,
076b/13, 077b/4, 077b/5, 077b/9,
124b/12

a' şâb-ı d.+ a 167a/5

d.+ da 073a/16, 074a/4, 076b/13,
180a/14

nefs-i d.+ da 180a/11

d.+ dan 038b/6, 039b/8, 073a/4,
073b/9, 073b/10, 081b/16, 083a/11

d.+ dır 083a/8

d.+ ı 138a/16, 143b/8

d.+ ın 077a/7, 077a/9, 077b/8,
077b/16, 078a/7, 080b/11, 168a/9,
181b/2

d.+ ın 180b/1, 181a/7

d.+ ına 060a/5, 117b/10, 117b/16,
143b/9, 144b/10

d.+ ında 006b/7

d.+ indandır 073a/1

d.+ ları 044b/16, 181b/7, 181b/8

d.+ larına 181b/12

d.+ larının 167a/3, 181b/15

d. 037a/5, 037b/15, 038a/1, 041a/15,
042b/7, 042b/8, 050a/17, 054a/12,
071b/17, 077b/3, 077b/6, 078a/6,
078a/15, 079b/17, 080b/16, 081a/17,
082b/7, 082b/12, 082b/16, 083a/8,

083a/14, 083b/6, 083b/14, 084a/15,
091a/9, 167a/1, 180a/12

kā' ide-yi d. 181a/8

-77-

dimâgiyye [Ar.] Dimâğî; beyne ait.

d.+ den 078a/4

emrâz-ı d.+ den 181a/15

emrâz-ı d. 181a/17

-3-

dîn [Ar.] Din.

‘ulemâ-i d.- i mübîn 139b/4

fuḫahâ-i d.- i mübîn 029a/5, 030b/8,
087b/4

d. 020b/10, 149b/9

fuḫahâ-i d. 029b/5

ḥâmi-i ḳavânin-i d. 021a/1

-8-

dîniyye [Ar.] Dinî; dine ait.

umûr-ı d.- i müstahsen 139b/3

umûr-ı d.- i müstahsene 005a/13,
025a/11

‘ulûm-i d.+ de 146a/6

-4-

dîñle- [Tr.] Dinlemek.

d.- medim 061a/3

-1-

dip [Tr.] Dip, en alt kısım.

d.+ i 007a/2, 044b/13

d.+ inde 175a/12

d.+ ine 136b/15, 143b/11

d.+ ini 167b/17

d.+ lerinde 007b/13, 010a/6

d.+ lerine 055a/2

-9-

dirhem [Ar.] Okkanın dört yüzde biri kadar
ağırlık ölçü birimi (3,2075 gram).

d.+ den 058b/5, 122a/7

d.+ dir 046a/7

d.+ e 043a/11
d.+ i 120a/1
d.+ iñ 133b/12
d.+ ini 131b/2, 158b/1
d. 033b/1, 033b/2, 041a/8, 041b/15,
041b/16, 041b/17, 042a/5, 042a/6,
042a/7, 043a/3, 043a/5, 043a/9,
043a/10, 045b/14, 045b/15, 046a/4,
046a/5, 046b/6, 046b/7, 046b/8,
046b/10, 046b/12, 047a/1, 047a/2,
047a/3, 047a/4, 047a/5, 058a/5,
058a/7, 058a/14, 058a/15, 058b/2,
061a/8, 065b/7, 065b/8, 115b/3,
115b/5, 119b/14, 119b/16, 120b/1,
120b/2, 120b/3, 120b/4, 121a/16,
122a/3, 122a/4, 122a/5, 122a/10,
122a/11, 122a/12, 122a/13, 122a/14,
125b/17, 126a/1, 126a/2, 126a/3,
126a/4, 126a/5, 130a/16, 130b/1,
130b/2, 130b/4, 130b/5, 130b/8,
130b/9, 130b/13, 134b/10, 134b/11,
135a/7, 158b/4, 158b/5, 158b/6,
158b/11, 159b/7, 159b/9, 159b/10
-100-

diş [Tr.] Diş.
d.+ i 092b/9, 106b/1
d.+ ini 092b/9
d.+ ler 163b/14, 166b/4
d.+ lere 163b/7, 163b/9
d.+ leri 093b/6, 093b/7, 100b/6,
161b/14, 163a/15, 163b/1, 163b/5,
163b/16, 166a/17, 166b/6, 167a/2,
167a/5, 167a/16, 167b/5, 179a/15,
179b/1, 179b/3
d.+ lerin 100b/7
d.+ leriñ 100b/7, 163b/2, 163b/13,
164a/2, 166b/8, 166b/9, 166b/16
d. 007b/12, 007b/13, 007b/15,
033a/7, 166b/13, 167a/4, 167a/12,
167a/14, 179a/15
-41-

dişi [Tr.] Dişi, müennes.
d.+ midir 095a/4
d.+ niñ 023a/12, 035b/4, 060b/11,
087a/4, 138a/10
d.+ sinden 171b/3
d.+ sine 058b/7
d.+ ye 059b/17, 060b/10
d. olmak 101b/10
d. 023b/9, 030a/15, 059a/10, 075a/8,
081b/14, 087a/1, 101b/8, 102a/12,
103b/4, 109b/11, 153b/15
-22-

ditret- [Tr.] Titretmek.
d.- ir 033a/3
-1-

divān [Ar.] Büyük meclis, yüksek meclis.
hāris-i d.- ı ‘adālet 021a/1
-1-

divār [Far.] Duvar.
d.+ ları 181a/5
-1-

diyāḥaylūn [Ar.] Vücutta sert şişleri
yumuşatmak için kullanılan
merhem. bkz. **dāḥliyyūn**
d. 175a/10
-1-

diyānet [Ar.] Din, dindarlık, din duygusu.
d. 149b/9
-1-

diyār [Ar.] Memleket, ülke, yöre.
d.+ da 119b/3, 154b/13
d.+ ından 149b/9
d.+ lara 156a/16
d.+ larında 136a/8
d. 015b/1
-8-

diyü	[Tr.] Bir bağlaç; diyerek, diye. d. 016a/7, 019a/2, 021b/5, 029b/16, 033b/2, 040b/7, 042b/17, 044b/10, 062b/4, 063b/2, 064a/1, 064a/4, 064a/9, 067b/3, 067b/15, 068a/7, 070b/1, 070b/4, 071a/8, 072a/5, 073a/14, 074a/11, 076a/5, 077b/10, 078b/6, 078b/13, 082b/2, 083b/11, 084a/2, 086b/11, 090b/17, 093b/3, 094b/14, 095a/1, 095a/7, 095a/8, 102b/7, 107a/16, 107b/2, 140b/14, 147a/2, 153a/9, 154a/17 -43-	dökül-	[Tr.] Dökülmek, boşaltılmak. d.- dükenşoñra 036a/11 d.- mek 051b/16 d.- mekden 057a/9 d.- mesini 173a/5 d.- meyüp 052a/12 d.- üp 059a/16 d.- ür 113b/5 -7-
diz	[Tr.] Diz. d.+ iniñ 053b/8, 100a/9 d.+ lerinde 100a/8, 124b/1, 124b/14 d.+ lerine 138a/8, 166a/3 d. 100a/7 -8-	dökün-	[Tr.] Kendi üzerine dökmek. d.- e 129b/3 -1-
doğrı	[Tr.] -e yönelmiş olarak. d. 052a/12, 138a/11 -2-	döl	[Tr.] Soy, nesil. d.+ li 058b/6 -1-
dög-	[Tr.] Dövmek, bir şeyi ufalamak. d.- e 173a/14 d.- eler 162b/3 d.- ülmüş 164b/12 d.- üp 159b/1, 162b/4, 172b/16, 174a/12 -7-	dön- (I)	[Tr.] Dönmek. d.- mesi 032b/5 d.- üp 051b/5, 124b/7 -2-
dögül-	[Tr.] Dövülmek. d.- üp 065b/10 -1-	dön- (II)	[Tr.] Benzer hâl almak, benzemek, andırmak. d.- er 032b/14, 051b/4, 051b/10 d.- erler 081a/11, 081a/13 -6-
dök-	[Tr.] Dökmek, boşaltmak. d.- e 055a/2 d.- eler 133a/4 d.- mekden 138b/15 -3-	döndür-	[Tr.] Döndürmek. d.- üp 074a/9 -1-
		dördünci	[Tr.] Dördüncü (4.) sıradaki. d.+ de 125a/7 d.+ si 068b/6, 069b/14, 075a/3 d.+ sinde 082b/2 d. 004a/10, 009b/15, 033a/16, 040b/11, 081a/12, 082a/15, 086b/15, 180b/2 -13-

dört	[Tr.] Dört (4) sayısı. bkz. erba‘a d.+ dür 086b/16, 145b/10 d.+ er 122a/11 d. 004b/11, 006a/17, 024b/8, 025b/15, 028a/9, 046a/1, 062a/10, 063a/1, 064b/9, 069b/12, 069b/17, 076b/3, 080a/5, 080b/8, 082a/6, 085b/15, 086a/9, 086b/10, 086b/15, 088b/10, 092b/11, 093b/6, 093b/9, 110a/1, 113b/9, 131a/13, 131b/10, 134b/10, 135a/16, 137b/6, 158b/17, 160a/16, 160b/2, 175a/1, 175a/4, 176b/14, 179a/3 ‘anāşır-ı d. 040a/5 -41-	dükû [Ar.] Yabani havuç (Pastinaca sativa) tohumu. d. 041b/14, 042a/5 -2-
döşek	[Tr.] Yatak. d.+ e 008b/19 d.+ i 117a/6 -2-	duvağ [Tr.] Yeni doğan bazı bebeklerin doğduğu zaman başlarını çevreleyen zar; plasenta kesesi yırtılmadan gerçekleşen doğum. d. 100a/1 -1-
du‘â	[Ar.] Allah'a yalvarma, O'ndan isteme, niyaz. d.- yı ḥayr 023a/5 d. buyurlar 140b/14 -2-	dü-zebân [Far.] İki dilli. ibtidâ‘-i ḥāme-i d. 019a/6 -1-
dūdū'l-müstedîr	[Ar.] Yuvarlak bağırsak solucanı (Ascaris lumbricoides). d. 009a/8 -1-	dübeyle [Ar.] İrinli yaralar. maṭlab-ı d. 010b/1 -1-
duḥāniyye	[Ar.] Duhānî; duhānla, dumanla alakalı, duman içeren. ebḥire-i d.+ den 051a/8 -1-	dübeyleü's-sedy [Ar.] Memede çıkan çıbanlar. d. 006a/14, 176a/15 -2-
duḥūl	[Ar.] Girme, giriş, dâhil olma. d.+ de 087a/16 d.+ densoñra 097b/1 d.+ ine 085b/4 d.+ üne 052a/5, 052a/6 -5-	dühn [Ar.] Yağ; sürülecek yağ. d.- i ḥîrî 130a/7, 134b/11, 173b/10 d.- i na‘ nâ‘ 173b/10 d. 134b/11 -5-
		dülbend [Far.] Tülbent. d. 138a/14 -1-
		dümmel [Ar.] Çıban, kan çıbanı. d. 010b/1 -1-
		dünyâ [Ar.] Dünya, yeryüzü, arz. lezzet-i d.- i bî-beḳâ 016b/13 d. 016b/15, 091b/17, 145b/10 -4-

dünyevî [Ar.] Dünyaya ait, Dünya ile alakalı.

d. 017a/5

-1-

dürlü [Tr.] Çeşitli, muhtelif.

d. 041b/4, 069b/12

-2-

dürr-mend [Ar.+Far.] İncili, inci gibi.

d.+ in 149a/12

d. 139b/17, 140a/15

-3-

dürrâc [Ar.] Turaç kuşu (Francolinus).

d. 155a/1, 156a/13

-2-

Dürre-i Ferîde [ea.] bkz. **Dürretü'l-Ferîde**

D.+ sinde 083b/12

D. 045b/10, 049a/6

-3-

Dürretü'l-Ferîde [ea.] Saîd b. Hîbe'nin yazdığı kitap.

D. 047a/13, 136b/17

-2-

Dürretü'l-ferîde fî't-Tecâribü'l-Müfîde

[ea.] Saîd b. Hîbe'nin yazdığı kitap.

bkz. **Dürretü'l-Ferîde**

D. 070a/9

-1-

dürüst [Far.] Doğru, düzgün, tam.

d.+ çe 065b/1

d. 175a/10

-2-

düstür [Ar.] Kanun, kâide, kural.

d.- ı sâbık 042a/8, 157b/5

-2-

düş [Tr.] Rüya.

d. görmege 100b/5

d. görmekle 006b/12

-2-

düş- [Tr.] Düşmek.

d.- dükdênşoîra 025a/2

d.- en 008a/10

d.- er 137b/7

d.- erler 032b/9

d.- erse 124a/3, 165b/12

d.- mekden 038a/2, 110a/6

d.- mesi 009a/13

d.- meye 112b/6

d.- müş 051b/5, 051b/10

d.- se 132a/13, 137b/6

d.- üp 008a/9, 039a/3

-16-

düşüd [Tr.] Vaktinden önce ölü olarak doğan çocuk, düşük, cenîn-i sâkıt.

d. 126a/10

-1-

düşür- [Tr.] Vücuttan atmak.

d.- e 109b/8

d.- eñ 126a/10

d.- ici 048a/13

d.- meden 059b/5

d.- medikleri 059b/7

d.- mege 050a/12, 150b/8

d.- mek 110a/17

d.- meye 114a/3

d.- mez 124a/17

d.- müş 150b/8

d.- ür 051b/13, 124a/13, 124a/15,

124a/16, 125a/4, 125a/5, 125a/7,

125a/8

d.- ürlər 125b/1

-21-

düvâr [Ar.] Baş dönmesi.

d. 032b/5, 060a/7

-2-

düvel [Ar.] Devletler.
d.- i müteḥālife 015b/8
-1-

düz- [Tr.] Düzmek; tablet hâlinde ilaç hazırlamak.
d.- e 058a/17
d.- eler 167a/9
d.- ile 119b/17
d.- ilür 133b/4
d.- meniñ 058a/13
-5-

E

e'āzım [Ar.] Pek büyük olanlar, büyük kimseler.
'ā.- i bilād-ı Rūmdan 018a/10
-1-

e'azz [Ar.] En azîz, pek muhterem, sayın.
e.- ı meṭālibden 016b/14
-1-

eb'ad [Ar.] Daha, çok, en uzak.
e. 055a/8
-1-

ebāzır [Ar.] Yemeğe konulan baharatlar.
bkz. **efāviye**
e.- i ḥārre 056b/5, 156a/14
-2-

ebdān [Ar.] Bedenler, gövdeler.
e.- ı enāma 022b/14
e.- ı ḥayevānātda 153a/13, 153b/9
e.- ı ḥayevānātı 040b/9
e.- ı insān 015b/1
e.- ı insāna 144b/15, 177a/1
e.- ı insānda 017a/7, 175a/11
e.- ı nāsdan 040a/14

e.+ a 029a/9, 102b/14
e.+ da 016b/12
'ilm-i e.+ ı 016a/11
aḥvāl-i e.+ ı 177a/7
e.+ ın 177a/5
şıḥḥat-i e.+ sız 016a/12
e. 028b/9, 029a/11, 035a/2, 102b/11, 178a/7
şıḥḥat-i e. 016b/17
za' f-i e. 027b/10
-24-

ebegümeci [Tr.] Ebegümeci (Malva sylvestris).
e. 129b/7
-1-

ebhel [Ar.] Kara ardıç (Juniperus communis) yemişi.
e. 065a/9
maṭbūḥ-ı e. 130b/9
-2-

ebher [Ar.] Kalpten vücuda kan dağıtan büyük atardamar, aort.
e.+ inden 097b/8
e. 097b/2
-2-

ebḥire [Ar.] Buharlar, dumanlar.
e.- i duḥāniyyeden 051a/8
e.- i fāsidesi 060a/4, 117b/10
-3-

eblek [Far.] Alaca, siyahlı beyazlı.
e. 061b/2
-1-

ebrār [Ar.] Hayır sahipleri, faziletli kimseler.
faẓl-ı mezkûre-i e.+ ında 078a/4
-1-

ebred [Ar.] Daha soğuk.

e. 026b/4, 027a/17, 154b/16

-3-

Ebū 'Alī bin Sīnā [ka.] İbn Sīnā.

bkz. **Şeyh**, bkz. **Şeyh-i Re'is**

E. 019a/13

-1-

Ebū Maṣṣūr Ḥasan bin Nūḥ (el-Ḳumrī)

[ka.] Sāmānī Hānedanlığına mensup, dönemin saray hekimi, tıp âlimi. İbn Sina'nın hocası.

E. 130b/11

-1-

Ebuḳrāt [ka.] Hipokrat; eski Yunan hekimi meşhur Hipokratis.

bkz. **Buḳrāt**

E.+ dan 050a/2, 080a/11, 082b/12, 083a/2, 114b/11, 116a/15

E.+ dır 019a/8

E.+ nı 073a/16, 073b/10, 074b/10

E. 050b/10, 060b/16, 061a/3, 073a/12, 074b/1, 075a/17, 082b/7, 082b/16, 083a/7, 113b/5, 124a/1, 145b/10, 179a/8

Fuṣūl-i E. 062a/16

-24-

Ebū'l-eṭṭibā [ka.] "Tabiplerin babası" anlamında Hipokrat'a atfedilen söz.

E. 019a/7, 048a/12, 088a/13

-3-

Ebū'l-Ḥasan Sa'd bin Hībe

[ka.] *Dürretü'l-ferîde* yazarı.

E. 045b/10

-1-

Ebū'l-Ḳāsim bin Ebî Şādık

[ka.] Ebū'l-Kāsim Abdurrahmān b.

Ebî Sādık el-Niṣāburî; İbn Sīnā'nın öğrencisi, tıp âlimi, *Mesâ'il-i Cenîn*

yazarı. bkz. **İbn Ebî Şādık**

E. 102a/16

-1-

ebvāb [Ar.] Bâblar, bölümler.

fuṣūl-ı e. 177b/3

-1-

ebyāt [Ar.] Beyitler, iki mısralık şiir bölümleri.

e.- ı feṣāḥat-şi'âr 022a/9

-1-

ebyaz [Ar.] Beyaz, ak.

e. 046b/6, 110b/14, 122a/13

fūlfül-i e. 041b/16

ḥarbaḳ-ı e. 131b/16

ḥardal-ı e. 126b/4

merhem-i e. 135a/3

sükker-i e. 058a/14

tüderî-i e. 046b/11

-9-

ecel [Ar.] Ölüm vakti, ömrün sonu.

e.- i ṭabî'î 011a/9, 026a/13

e.- i ṭabî'îsi 017b/13

e.- i ṭabî'îye 017b/12

e.+ i 095a/5

-5-

ecil [Ar.] Sebep.

e.+ den 019b/17, 020b/4, 021a/8,

036a/8, 039a/17, 048a/11, 051a/5,

053a/3, 054b/3, 059a/15, 060a/4,

060a/11, 061a/8, 062b/8, 063b/13,

064a/2, 065a/17, 077a/9, 077b/7,

077b/17, 083a/2, 083a/6, 083a/14,

083b/5, 084b/10, 085a/2, 089a/13,

089a/17, 090a/10, 092a/1, 092b/3,

099b/3, 100b/17, 101a/6, 101a/11,

104b/12, 105a/1, 105a/7, 108a/7, 108a/11, 111b/6, 112b/4, 113a/14, 115a/14, 117a/13, 121a/8, 128b/1, 133b/17, 134a/14, 136a/6, 136b/2, 139a/17, 148b/8, 151b/2, 160b/14, 160b/17, 164a/8, 169a/3, 169a/13, 169b/15, 170b/13, 172a/2, 172a/5, 172b/3, 172b/4, 176a/8, 176b/10, 180b/17 e.+ için 092a/9 -69-	e.- yı mezkûre 056a/9, 126a/5, 156a/9 e.+ dan 116a/3 e.+ sı 066a/10, 074a/4, 076b/12, 078b/13, 083b/10, 133a/15, 180b/12, 181a/2 e.+ yla 056a/13 e. 047a/5, 065b/10, 122a/14, 133a/9 -23-
ecinne [Ar.] Ceninler, fetüsler. e.- i zükûruñ 085a/1 -1-	eczâ'yye [Ar.] Eczâî; kısımlarla, parçalarla alakalı. e.+ den 067a/3 -1-
ecnâs [Ar.] Türler, cinsler. e.- ı keşîresi 177b/4 -1-	edâ [Far.] Tarz, üslup, davranış. e. 167b/11 -1-
ecsâd [Ar.] Cesetler, bedenler, vücutlar. e.+ ın 076a/7 -1-	edeb [Ar.] Edep, naziklik, usluluk. e. 149b/4 -1-
ecved [Ar.] En iyi, en kaliteli. e. 160a/12, 175b/2 -2-	edhân [Ar.] Yağlar, sürülecek yağlar. e.- ı bâride 046a/16, 173a/3 e.- ı hârr 042a/16, 042b/11 e.- ı laîfe 173b/11 e.- ı mezkûre 130a/11 e.- ı mezlağa 129b/6 e.- ı müdebbereden 065b/5 e.- ı mürhiye 129b/5 e.- ı tayyibe 132a/14 e.+ dan 173b/8 e. 156b/4 -12-
ecvef [Ar.] Ana toplardamar (Vena cava). e.+ den 070b/15 e. 073a/7 -2-	edhîme [Ar.] Tütsüler, dumanlar. e. 134b/6 -1-
ecvibe [Ar.] Cevaplar. e. 010b/10 -1-	edîb [Ar.] Edip, edebiyatla uğraşan. e. 091b/10, 171b/10 mu' allim-i e. 170b/3 -3-
eczâ' [Ar.] Parçalar, kısımlar. e.- i beden 069b/5 e.- i bedeniñ 076b/6 e.- i cesed-i cenin 066b/17 e.- i meni 076b/11 e.- i mezkûre 065b/9 e.- yı mādde 152a/9	

edille [Ar.] Deliller, işaretler.
e.- i mezkûreden 062a/8
e.+ sini 068a/1, 074a/14
-3-

Edirne [öa.] Edirne şehri.
E. 018a/11
-1-

ednâ [Ar.] Daha az, biraz, daha aşağı.
e. 051b/13, 113a/9, 113b/4, 153a/4
-4-

edviye [Ar.] Devalar, ilaçlar.
e.- i bâride-i kâbızanın 133b/16
e.- i ceyyidedendir 173b/9, 176a/17
e.- i hârr 046b/3
e.- i meşhûk 025a/3
e.- i mezkûre 132a/2
e.- i mezkûrenin 134a/16
e.- i mu' idde 116a/8
e.- i muhalliledendir 173a/6
e.- i müberride 134b/4
e.- i müdirre 134a/3
e.- i mürekkebe-i bâhiyyeden 045a/8
zîkr-i e.- i ta' yin 003b/9, 057b/13
e.- yi kâbıza 122b/3
e.- yi kalbiyye 121b/15
e.- yi kalbiyyeden 121b/10
e.- yi şerîfenin 121b/13
e.+ den 042a/14, 042b/4, 043b/7,
046a/14, 103b/5, 110b/11, 122b/12,
126a/15, 135b/10, 160a/16
e.+ dendir 119b/14
e.+ ler 012a/1, 175b/5
e.+ nin 115b/17, 173b/5
e. 021b/11, 040b/5, 048b/1, 048b/4,
110b/10, 118a/5, 118b/1, 136a/14
-41-

edviyetü'l-müfredetü'l-bâh
[Ar.] İktidarsızlığın basit ilaçları.
e. 012a/28, 044a/7
-2-

edviyetü'l-müfredeyi'l-bâhiyye
[Ar.] İktidarsızlığın basit ilaçları.
e. 003a/10
-1-

edyân [Ar.] Dinler.
'ilm-i e.+ a 016a/11
e. 016a/12
-2-

ef'âl [Ar.] Fiiller, işler, ameller.
e.- i meşâkķeden 155a/8
e.- i nefsâniyye 177a/17
e.+ in 048a/17
e.+ leri 031b/2
e. 025a/8
-5-

efâviye [Ar.] Baharatlar bkz. **ebâzîr**
e.- yi laṭîfden 121b/10
-1-

efâzıl [Ar.] Faziletli kimseler, çok fazıl olanlar.
e.- ı enâmdan 107a/5
e.- ı Rûmdan 077b/11
-2-

efḍal [Ar.] En iyi, kaliteli. bkz. **ceyyid**
e.+ dir 129b/12, 149b/16
e.+ dur 034a/5
e.+ i 035b/4
e.+ ini 107b/1
e. ola 017a/15, 017a/17
e. olduğu 017a/17, 095b/4, 149b/14
e. olur 017a/16, 149b/6, 149b/11
e. 021a/17, 085a/2, 107b/8, 162b/16
ğayr-i e. 085a/2
-18-

Efdal-i maḥlūkāt [öa.] Yaratılmışların en kıymetlisi; Hz. Muhammed. E. 149a/15 -1-	eg- [Tr.] Eğmek; eğik duruma getirmek. e.- eler 152a/17, 168a/1 -2-
efḍaliyyet [Ar.] Efdal, kaliteli olma. e.+ i 017a/15 -1-	eger [Far.] Şart edatı, şayet. e. 005b/8, 006a/6, 007b/11, 007b/12, 025b/5, 027a/6, 033b/16, 037b/12, 039b/1, 039b/4, 039b/5, 039b/6, 039b/8, 039b/10, 041a/6, 041a/14, 041b/2, 042a/11, 042a/12, 042b/9, 042b/10, 042b/13, 043a/12043a/17, 046a/13, 049a/12, 051a/12, 051a/17, 051b/5, 055a/7, 055a/17, 055b/3, 055b/5, 056b/2, 056b/15, 056b/17, 057a/9, 057a/11, 057b/4, 057b/6, 057b/8, 061a/1, 061a/11, 061b/2, 065a/1, 065a/3, 070b/8, 074b/3, 075a/12, 076b/11, 076b/15, 077a/2, 077a/16, 079b/5, 083a/12, 084b/13, 087a/13, 087b/8, 087b/10, 088a/8, 088b/8, 088b/11, 089b/7, 089b/10, 089b/15, 089b/17, 090a/12, 091a/2, 091a/6, 091a/10, 091a/15, 091b/4, 091b/9, 091b/13, 092a/3, 092a/4, 092a/8, 092a/10, 092b/3, 092b/4, 094b/15, 094b/17, 101b/6, 101b/7, 102a/8, 102a/11, 102a/13, 103b/1, 103b/3, 104b/4, 105a/13, 105a/17, 105b/4, 109a/5, 111a/8, 111b/16, 112b/8, 114a/7, 114a/13, 114b/2, 115a/1, 115a/11, 115a/13, 115b/6, 116a/16, 116b/1, 116b/11, 117b/12, 119a/6, 119a/7, 120a/12, 120a/16, 120b/5, 120b/16, 123a/2, 124a/13, 124a/15, 124a/16, 124b/6, 124b/14, 126a/12, 126a/13, 126b/5, 126b/6, 126b/9, 126b/11, 129a/12, 129a/15, 130a/1, 130a/8, 130a/13, 130a/14, 130a/15, 131a/1, 131b/10, 131b/15, 131b/16, 132a/1, 132b/5, 132b/10, 133b/11, 134a/2, 134a/17, 134b/3, 136a/4, 136b/7, 137b/4, 138a/17, 138b/13, 141a/16, 143a/1, 144a/6,
efrād [Ar.] Ferdler, bireyler. e.- 1 a ^c dād 093a/9 e.- 1 beşerden 106b/7, 145a/14 e.- 1 nāsdan 017b/7, 031a/14 e.- 1 nev ^c -i beşerde 145b/1 -6-	
efṣaḥ [Ar.] Çok fasih, en düzgün ve açık. lisān-ı e.- 1 ^c Arabī 022a/4 -1-	
efṣaḥu'l-fuṣaḥā [Ar.] Sözü açık ve anlaşılır şekilde söyleyen veya yazarlar. e.+ nın 096a/4 -1-	
efṣaḥu's-şif [Ar.] Düzgün, apaçık şiir. e. 022a/7 -1-	
efsentin [Ar.] Pelin otu, sarı yavşan otu (Artemisia absinthium). e. 119b/16, 122b/6 -2-	
efvāh [Ar.] Ağızlar, menfezler, delikler. e.- 1 ^c urūḳ 124a/5 e.- 1 ^c urūḳda 070a/4 e.- 1 ^c urūḳdan 112b/15 e.+ ina 098a/4 -4-	
efzūn [Far.] Fazla, çok. e.+ dur 020a/12 -1-	

144a/9, 144b/14, 148b/3, 150b/12, 151b/6, 152a/17, 152b/6, 152b/7, 152b/8, 153a/3, 154b/8, 155b/5, 155b/16, 156a/2, 156b/15, 156b/17, 157a/3, 157a/12, 157b/2, 157b/4, 157b/7, 157b/10, 158a/3, 161a/4, 161a/17, 162b/17, 164a/1, 164a/2, 164a/15, 164b/17, 167a/11, 167b/12, 167b/16, 168a/9, 168a/15, 169b/11, 172b/8, 172b/10, 172b/17, 173b/16, 173b/17, 174a/9, 174a/15, 174b/1, 174b/7, 174b/11, 175b/3, 176b/3, 176b/4, 178a/16, 178a/17, 178b/2, 181b/14 -212-	eḥadd [Ar.] Daha keskin. e. olmağla 084b/16 -1-
	eḥaden [Ar.] İlk olarak. e. 075a/1 -1-
	eḥādīs [Ar.] Hadisler. e.- i ‘adīde 016a/13, 148a/13 e.- i şaḥīḥe 096a/11 kütüb-i e.+ de 016b/6 -4-
	eḥadü-hümā [Ar.] İkisinden biri. e. 053b/2 -1-
egerçi [Far.] İse de, ne kadar ... olsa da. e. 020a/9, 031a/14, 058b/16, 059a/3, 073b/10, 082b/11, 115b/15, 156b/1, 156b/3 -9-	ehemm [Ar.] Çok önemli, en ehemmiyetli. e.- i mühimmātdan 016b/16 e.+ dir 143a/13 emr-i e.+ dir 122b/2 e. 161b/6, 172b/11 -5-
egil- [Tr.] Eğilmek. e.- e 053b/10 e.- ür 053a/2 -2-	ehl [Ar.] Bir yerde oturan, meskûn olan. memdūḥ-ı e.- i ‘ālemdir 018b/1 e.- i beytinden 149b/5 e.- i ḥikmetdir 021a/1 e.- i ḥisāb 093a/2 e.- i kemālīn 022b/6 e.- i maḥşer 142a/5 e.- i Medīne-i münevvere 095a/16 e.- i Mekke-i mükerreme 095a/17 e.- i semāvāt 142b/11 -9-
egir [Tr.] Eğir otu (Acorus calamus). e. 041b/17 -1-	ehven-i şerr [Ar.] İki şerrin en zararsızı. e.+ in 034a/3 -1-
eglen- [Tr.] Oyalanmak, durmak, beklemek. e.- mek 070a/13, 071a/1, 071b/3, 071b/15, 116a/8 e.- mekden 110b/16 -6-	e’imme [Ar.] İmamlar. e. 107a/12, 141a/5 -2-
egri [Tr.] Eğri. e. 053a/1 -1-	

ehven min beytü'l-‘ ankebût

[Ar.] "*Allah'tan başka dost edinenlerin durumu, kendine yuva yapan örümceğin durumu gibidir. Halbuki, evlerin en çürüğü şüphesiz örümcek yuvasıdır. Keşke bilselerdi!*" mealindeki Ankebût suresi 41. ayete atıfla söylenen sözdür. "*Örümceğin yuvasından daha dayanıksız.*" anlamında, bahsi geçen fikirlerin tutarsız ve dayanaksız olduğu kastedilir.
e. 075b/4
-1-

ek- [Tr.] Toprağa tohum atmak.
e.- dikleri 044b/13
e.- eler 055a/6, 135b/12, 137b/8
e.- erler 136a/9
e.- mege 090b/9
e.- mek 025a/4, 136b/11, 137b/5
e.- üp 091b/15
-10-

eḳall [Ar.] En az, en aşağı.
e.+ dir 154b/16
e.+ i 147a/1, 147a/2, 147a/5, 147a/16
e. olduğu 034a/4
e. 085b/15, 086a/13, 087a/17, 099a/13
-10-

eḳāvil [Ar.] Kavller, sözler, lakırdılar.
e.- i ‘ adideyi 093b/14
-1-

eḳbād [Ar.] Kebedler, karaciğerler.
meṣābe-i e.+ ları 020a/6
-1-

ekber [Ar.] Daha büyük, en büyük.
sa‘ d-ı e.+ dir 091a/13
e.+ ini 041b/6
e. 041b/4
tırıyāḳ-ı e. 121b/11
-4-

ekin [Tr.] Ekin, buğday.
e. 091b/15
-1-

ekkāl [Ar.] Isıtıcı.
e.- i münnet 006a/15, 176b/7
-2-

ekl [Ar.] Bir şey yemek.
e.- i ṭa‘āma 162b/12
‘ aḳīb-i e.+ inde 153a/3
e. eylediği 069b/11
e. eyleye 161a/15
e. idüp 046a/3
e. itdiginden 153a/1
e. 044b/17, 111a/15
ḡayr-ı e. 012a/36
ḡayr-i e. 003a/16
lezzet-i e. 145b/11
min ḡayr-i e. 047b/2
-12-

ekle- [Tr.] İlave etmek, katmak.
e.- nürse 130a/14
-1-

ekmel [Ar.] Daha kâmil, mükemmel, kusursuz, noksansız.
e.+ idir 093a/5
-1-

ekşer [Ar.] Genellikle, çok fazla.
e.- i nās 020a/6
e.+ de 029b/9
e.+ i 123b/17
e.+ inden 099a/13
e.+ ine 117b/8, 180b/9

e.+ iniñ 054b/8
e. 018a/17, 029b/3, 031b/10, 032a/6,
036b/13, 046a/2, 046b/16, 048a/6,
052b/14, 054a/3, 054a/4, 061b/7,
066a/7, 082b/6, 085b/16, 088a/15,
092b/1, 093b/3, 097a/11, 100b/5,
106a/1, 124a/17, 143a/4, 147b/17,
149b/12, 157a/10, 161b/14, 162a/4
muhtâr-ı e. 058b/4
-36-

ekşer min en yuhşâ

[Ar.] Sayılamayacak kadar çok.
e.+ dır 045a/7, 049b/6, 142a/16
-3-

ekşerî [Ar.] Çok zaman, çoğunlukla.
e. 019b/4, 028b/15, 031a/15,
059b/12, 109a/12, 113b/5, 162b/15,
170b/11, 171b/14, 175a/7, 176a/4
-11-

ekşeriyâ [Ar.] Çok zaman,
çoğunlukla. bkz. **ekşerî**
e. 004a/14, 024a/13, 027b/9, 027b/12,
028a/10, 031b/1, 033b/4, 034a/6,
042a/13, 045b/1, 050a/12, 053b/11,
053b/17, 056b/14, 059b/6, 060a/11,
061b/4, 061b/11, 067a/13, 084b/3,
103a/3, 103a/5, 103a/8, 103a/11,
103a/13, 104a/4, 104b/8, 108a/3,
109b/10, 109b/12, 116b/6, 120a/13,
125a/17, 126b/8, 138b/12, 147a/5,
147a/6, 147b/7, 163a/6, 168b/15,
169a/4, 171a/12, 174a/6, 174b/17,
178a/10, 179b/3, 179b/16
-47-

eksik [Tr.] Noksan.
e. 156b/5
-1-

ekşi [Tr.] Ekşi.
e.+ ler 116a/14, 118a/17
e. 043a/15, 048b/14, 048b/15,
048b/16, 053a/12, 060a/16, 115b/6,
119a/2, 119a/13, 119b/6, 120b/13,
151a/8, 152a/5
-16-

ekşilik [Tr.] Ekşi olma durumu.
e.+ i 152a/1, 152a/2
-2-

ekvân [Ar.] Varlıklar, âlemler, dünyalar.
eşref-i 'âlem-i e. 015a/14
-1-

el [Tr.] Dokunma organı.
e.+ de 100b/13
e.+ e 043a/16, 065a/8, 116a/12,
158a/17
e.+ i 138a/4, 139a/2, 161a/1
e.+ inde 131b/7
e.+ inden 181a/1
e.+ ini 130a/7, 132a/3, 132a/4,
137b/16
e.+ iyle 031b/14
e.+ ler 072b/2, 082a/14, 082a/15
e.+ lardan 072b/2
e.+ leri 064b/11, 066a/15, 100a/5,
100a/8, 117a/3, 117a/5
e.+ lerinde 123a/13
e.+ lerini 138a/7
e. 040b/7, 062b/17, 131b/12
-30-

el-emrâz tedâvi bi'z-zıdd

[Ar.] "Tedavi, hastalığın zıddıyla
olur." anlamında; modern tıpta da
kullanılan; bir hastalığı, bu
hastalığın neden olduğu sonuçlardan
farklı ya da bu sonuçların tam zıddı
sonuçlar yaratan ilaçlarla tedavi
etme yöntemini ifade eden söz.
e. 041a/5
-1-

el-ḥāşıl [Ar.] Sözü'n kısıası, hasılı, velhasıl.

e. 019b/15, 028b/17, 031b/12, 036a/14, 041a/13, 043b/6, 048b/2, 060b/7, 068a/13, 072a/1, 072a/6, 079a/2, 083a/3, 090a/9, 096a/11, 099a/13, 101b/12, 105a/9, 109b/10, 111a/12, 124b/17, 129a/17, 133b/16, 140b/2, 144a/16, 163a/7, 170a/17, 172a/7, 180a/3
-29-

el-‘ıyāzu billāh [Ar.] *Allah'a sığındık, Allah korusun.* anlamında dua.

e. 050b/5, 140b/1, 157b/17
-3-

el-‘ilm ‘ind-allāh

[Ar.] *(Gerçek) bilgi (ancak) Allah katındadır.* anlamında söz.

e. 029b/6, 069a/13, 072b/16, 079a/2, 081b/10, 088a/14, 099a/12
-7-

elbān [Ar.] Lebenler; sütler.

e.- ı ümmiyye 160b/16
-1-

elbetde [Ar.] Şüphesiz, mutlaka, muhakkak.
bkz. **elbette**

e. 018a/5, 040b/17, 047b/4, 048a/6, 050b/10, 060b/8, 067a/14, 072b/6, 087b/14, 088b/7, 101a/4, 111b/14, 112b/2, 114b/17, 127a/11, 141b/13, 144a/10, 144b/3, 152b/13, 163a/2
-20-

elbette [Ar.] Şüphesiz, mutlaka, muhakkak.

e. 016b/16, 017a/17, 028a/1, 030a/17, 093a/9, 134a/5, 173a/16
-7-

ele- [Tr.] Elemek, elekten geçirmek.

e.- dikdenşoñra 162b/4
-1-

elem [Ar.] İztırap, keder, gam, tasa.

e.- i veca‘ı 163b/13
e.+ den 050b/1, 054b/1, 123b/4
e.+ e 127a/15, 180b/13
e.+ i çekmediklerinden 058b/17
e.+ i 146b/2
e. virir 169a/6
e. virmeye 135b/1
e. virmeyecek 038a/6, 136a/10, 136a/12
e. virmez 164a/1
e. virür 064b/14
e. 006b/8, 016a/10, 017b/15, 034b/10, 038a/13, 040b/13, 044a/2, 110b/4, 123b/4, 144a/11, 162a/16, 163b/15, 165b/13, 168b/2, 180b/13, 180b/16
-31-

elen- [Tr.] Elenmek, ayıklanmak.

e.- dükdenşoñra 122a/6
-1-

elgāz [Ar.] Bilmeceler, bulmacalar.

e. 167b/10
-1-

elhān [Ar.] Nağmeler, ezgiler.

e.- ı lezīzeniñ 145b/14
e.- ı mūsikī 161b/5
e.- ı mūsikīniñ 145a/4, 145a/13, 146a/3
e.- ı mü’essire 146a/1
e.+ dan 145a/5
e.+ dır 144b/6
-8-

elli [Tr.] Elli (50) sayısı.

e. 029a/16, 058b/2, 063a/2, 085a/11
-4-

elli beş [Tr.] Elli beş (55) sayısı.
e. 029b/3
-1-

elli iki [Tr.] Elli iki (52) sayısı.
e. 028b/16
-1-

ellinci [Tr.] Ellinci (50.) sıradaki.
e. 088a/6
-1-

elsinetü'l-‘aşāfir [Ar.] Kar tanesi,
samanyolu, holaren çiçeği (Wrightia
antidysenterica).
e. 044a/17
-1-

eltāf [Ar.] İyi muameleler, iyilikler.
cellet-i kudret-i e.- ı behiyyesinde
017a/1
e. 020b/8
-2-

elvān [Ar.] Levnler; renkler, çeşitler.
e. 104a/9
-1-

elyak [Ar.] Daha layık, en liyakatli.
e. 160b/3
-1-

elye [Ar.] Kalça, kalçalardaki kaba et.
e. 066a/13
-1-

em- [Tr.] Emmek, soğurmak.
e.- dikleri 172a/1
e.- ecek 161a/2
e.- emez 172b/2
e.- en 162a/1
e.- er 107a/11

e.- erler 172a/2
e.- mege 165a/1
e.- mek 146b/3, 159a/7
-9-

emākin [Ar.] Mekânlar, mevkiler, yerler.
bkz. **emkine**
e. 018a/4
-1-

emel [Ar.] Ümit, umut, umma, arzu.
e. 021b/11
-1-

emîn [Ar.] Güvende, emniyetli.
e. ola 137b/10
e. olduğu 114b/1
e. olup 138a/16
-3-

emkine [Ar.] bkz. **emākin**
e. 085a/6
-1-

emlec [Ar.] Emleç bitkisi meyvesi;
Hindistan'a özgü, deva özelliği
bulunan bir meyve, Bektaşî üzümü,
amla (Phyllanthus emblica).
e. 065b/6
-1-

emr [Ar.] İş, husus, hâdis; emir, buyruk.
e.- i cenîn 110a/15
e.- i cenîne 118b/8
e.- i ehemmdir 122b/2
e.- i ġaribiñ 107a/13
e.- i ġayr-ı ṭabi‘î 123b/4
e.- i ḥılkat 082a/3
e.- i ilâhiye 017b/3
e.- i kitâb 096a/1
e.- i lâzımu'l-ittibâ‘ları 021b/5
e.- i muḥâl 017b/9
e.- i riḍâ‘da 160a/12
e.- i siyâset 091a/17

e.- i zarūrī olmağla 136a/2
 e.- i zarūrī 112b/10
 e.- i zarūrīdir 137b/1
 e.+ de 036b/13, 052b/14, 103b/3,
 107b/7, 124a/17, 146b/4
 ibtidā'-i e.+ de 038b/12
 e.+ den 005a/5, 025a/1, 083a/17,
 097a/6, 135a/12, 180a/1
 e.+ dir 074b/1
 e.+ inde 084a/9, 149a/14, 169a/4
 e.+ ine 021a/5, 022a/4
 e. eylemiş 048a/13
 e. itdikleri 135b/9
 e. olunmuştur 113a/1
 -37-

emrāk [Ar.] Çorbalar.

e.- ı mezkûre 130b/5
 e.- ı mezkûreniñ 130b/4
 -2-

emrāz [Ar.] İletler, hastalıklar.

e.- ı 'adāvet 021a/6
 e.- ı 'adīde 164a/4, 180a/10
 e.- ı 'āmme 009b/6, 177b/16
 e.- ı 'āmmeden 178a/2
 e.- ı cüz'ıyye 178a/1, 178b/12
 e.- ı cüz'ıyyeleri 006a/18, 025b/16,
 176b/15, 178a/3, 180a/3
 e.- ı cüz'ıyyeniñ 178b/14
 e.- ı dimāgiyye 181a/17
 e.- ı dimāgiyyeden 181a/15
 e.- ı eṭfālde 164a/4
 e.- ı fem 163b/3
 e.- ı ḥāṣṣe 178a/1
 e.- ı külliye 177b/16
 e.- ı kilyeden 009b/2
 e.- ı mi' deden 118b/9
 e.- ı murzi' ada 152a/15
 e.- ı müfrede 177b/5, 177b/6
 e.- ı münāsibe 169b/13
 e.- ı mürekkebe 177b/6
 e.- ı re's 180a/9, 180b/7
 e.- ı re'sden 180a/7

e.- ı şa' beden 181a/13
 e.- ı şa' beniñ 065a/7
 e.- ı şa' beye 165a/7
 e.- ı seddiyye 033b/14
 e.- ı şedy 159a/10
 e.- ı şedyde 157b/2, 176b/9
 e.- ı şıbyān 178b/11
 e.+ a 065b/3, 100a/2, 127a/5
 e.+ dan 009b/15, 032b/5, 048a/15,
 054a/17, 109b/8, 110b/4, 172a/10,
 177b/9
 e.+ ı 179b/15
 e.+ iñ 036b/7, 036b/8, 052b/7,
 062b/15, 167b/6, 177b/4
 e.+ ları 147b/17, 178a/10
 e.+ larında 180b/17
 e. 005b/17, 006a/16, 025b/14,
 025b/15, 032a/6, 040a/8, 041a/9,
 057a/12, 057b/11, 064a/17, 072b/5,
 112b/9, 147b/11, 161b/2, 167b/7,
 170b/8, 170b/12, 172a/11, 176b/14,
 177b/3, 179a/10, 179b/17
 intizār-ı def'-i e. 015b/13
 -83-

emrāz-ı terkīb [Ar.] A'zā-yı āliyede oluşan hastalıklar. bkz. a'zā-yı āliye

e. 040a/10, 177b/7
 -2-

emrāzu'l-'ayn [Ar.] Göz hastalıkları.

e. 007a/5, 007a/6
 -2-

emrāzu'l-cüz'ıyye

[Ar.] Basit yapılı hastalıklar.
 e. 006a/20, 178b/10
 -2-

emrāzu'l-em'ā [Ar.] Bağırsak hastalıkları.

e. 008b/20
 -1-

emrāzu'l-enf [Ar.] Burun hastalıkları.

e. 007a/13

-1-

emrāzu'l-fem [Ar.] Ağız hastalıkları.

e. 007b/3, 007b/4

-2-

emrāzu'l-ḥalk [Ar.] Boğaz hastalıkları.

e. 007b/17, 007b/18

-2-

emrāzu'l-ḳalb [Ar.] Kalp hastalıkları.

e. 008a/14

-1-

emrāzu'l-kebed [Ar.] Karaciğer hastalıkları.

e. 008b/4

-1-

emrāzu'l-mi' de [Ar.] Mide hastalıkları.

e. 008a/16

-1-

emrāzu't-tihāl [Ar.] Dalak hastalıkları.

e. 008b/11

-1-

emrūd [Far.] Armut (*Pyrus communis*).

e. 043a/15, 115b/5, 116b/4, 120a/6

-4-

emrūṣiyā [Ar.] Karaciğer ve dalak zafiyeti ve sertliklerini gidermede, tıkanık yerleri açmada, idrar sökmede, böbrek taşlarını parçalamada kullanılan bir macun.

e. 041b/3

ma' cūn-ı e. 041b/13

-2-

emṣāl [Ar.] Eş, benzer.

e.+ i 016b/5, 032a/11, 040a/13,

044a/13, 048b/9, 048b/12,

091b/17, 104b/17, 110b/15, 120a/8,

121b/13, 142b/4, 157b/3, 173b/10

e.+ idir 044a/16

-15-

emzice [Ar.] Mizaçlar; huylar, tabiatlar.

e.- i ḥālīye 118a/5

e.- i insān 027a/13

e.- i muḥtelife 045a/11

e.- i muḥtelifede 049a/12

e.- i muḥtelifeyi 045b/8

e.- i nās 030b/12

e.- i ricāl 003a/4

e.+ ye 046b/17

e. 022b/14, 028b/9, 029a/11,

045a/13, 118a/8

a' del-i e. 026b/2, 145a/16

-15-

emzir- [Tr.] Emzirmek, meme vermek.

e.- digi 155a/15, 161b/3

e.- dikde 160b/9

e.- ecegi 150a/7

e.- mege 148b/10

e.- mek 146b/12, 147a/14, 147a/17,

148a/2, 148a/9, 155b/15, 163a/9,

172a/5

e.- mekde 147b/4

e.- mekden 148b/5

e.- mekdir 146a/11, 178b/10

e.- memekdir 156a/4

e.- meniñ 005b/2, 005b/3, 025a/17,

025b/1, 146a/8

e.- mesiniñ 005b/2, 025a/17, 146a/7,

146a/15

e.- meye 161a/17

e.- meyeler 155b/17

e.- meyüp 146b/5, 146b/11, 161a/14

e.- seler 146b/7, 146b/8

e.- üp 146b/13

-36-

emzür- [Tr.] bkz. emzir- e.- e 148a/7, 161b/1 e.- eler 160a/13 e.- en 178a/14 -4-	ene- [Ar.] Kısırlaştırmak. e.- mek 050b/8 -1-
en [Tr.] Genişlik. e. 093b/2 -1-	enen- [Tr.] Kısırlaştırılmak. e.- dikden 071a/12 -1-
eñ [Tr.] Üstünlük derecesi. e. 028b/11, 028b/12, 038b/2, 038b/8, 067a/13, 072b/5, 082a/14, 085a/8, 093a/7, 093a/11, 093b/2, 153a/6, 163b/9 -13-	enfa' [Ar.] En nâfi, çok faydalı. e.+ dır 119b/13 e.+ ı 015b/5 e. olduğu 147a/17 e. olur 119b/2 e. 041a/17, 042b/6, 130b/8 -7-
enâm [Ar.] Bütün yaratılmışlar, halk, insanlar. ebdân-ı e.+ a 022b/14 e.+ dan 107b/8 efâzıl-ı e.+ dan 107a/5 huddâm-ı e. 022a/15 -4-	enîsûn [Ar.] Anason (Pimpinella anisum). e. 057b/2, 057b/5, 122b/14 -3-
enbiyâ [Ar.] Nebiler, peygamberler. e.- i ' izâm 015b/9, 141b/14, 142b/7 e.+ dan 016a/1 -4-	enşâb [Ar.] Şerler, belalar. e.+ ını 135b/7 -1-
encîr [Far.] İncir (Ficus carica). i. 010a/8, 123a/11, 173a/14 -3-	envâ' [Ar.] Nevler, çeşitler, türler. e.- ı mezkûreden 150b/17, 151a/10 e.- i çıbanlar 177b/12 e.- yı keşîre 120b/8 e.+ ı 177b/2 e.+ ından 116b/8, 155a/3, 180b/7 e.+ ınıñ 175a/7 e. 007a/16, 020b/13, 020b/17, 023a/10, 026a/15, 030b/13, 057b/11, 059a/4, 083a/10, 105a/7, 113b/1, 123b/9, 170a/16 hıfz-ı e. 072b/12 tabîb-i e. 016a/10 -24-
encudân-ı Rûmî [Ar.] Baldıran ağacı (Levisticum officinale). bkz. sîsâliyûs e.- ı Rûmî 058b/3 -1-	envâr [Ar.] Nurlar, aydınlıklar, ışıklar. e.- ı hüsn 020b/14 -1-
encüre [Ar.] Isırgan otu (Urtica urens). e. 178b/2 -1-	

enver [Ar.] Çok nurlu, çok parlak.
nazar-ı e.+ leri 022b/15
-1-

enyāb [Ar.] Ağızdaki köpek dişleri.
i. 163b/6, 163b/8, 166b/14
-3-

erāyih [Ar.] Rüzgarlar, yeller.
e.- i tayyibe 132b/1
-1-

erba'a [Ar.] Dört (4) sayısı.
tiryāk-ı e.+ dan 065a/8
evkāt-i e.+ sı 041a/9
fuşul-ı e.+ ya 117a/5
evkāt-i e. 041a/11
-4-

erbāb [Ar.] Sahipler, ehiller, layıklar.
e.- ı ilm 019a/10
e.- ı hikmet 171a/6
e.- ı nücūm 004a/16, 024a/14,
090b/4, 092a/16, 093a/15, 145b/6
e.- ı nücūmdan 090a/17
e.- ı tecribe 084b/7, 109b/14,
158a/11
e.- ı tecribeden 161b/17
e.- ı teşrih 038a/16, 099a/9, 181a/1
e.+ ı olmayan 168a/11
e.+ ma 018b/12, 058b/13, 168a/10
e.+ ndan 157a/7
-21-

ercah [Ar.] Tercih edilen, tercihe en layık.
e. 116a/7
-1-

Erciyes[öa.] Erciyes Dağı.
E. 156a/15
-1-

erğad [Ar.] Hâli vakti çok iyi olma, en
ferahlı yaşayış.
nesim-i e. 089b/2, 099a/16
-2-

erhām [Ar.] Döl yatakları, uterus, rahimler.
e.- ı nisvāna 094b/12
-1-

eri- [Tr.] Erimek.
e.- mek 111a/6
e.- miş 162b/7
-2-

erit- [Tr.] Eritmek.
e.- mege 034a/9
-1-

erkek [Tr.] Erkek. bkz. **er**
e.+ de 038b/3, 141a/6
e.+ e 059b/16, 060b/9, 061b/8
e.+ i 136a/6, 138a/11, 171b/2
e.+ iñ 067b/10, 078b/6, 078b/9,
087a/3
e.+ ler 027b/6
e.+ midir 095a/4
e. 023a/11, 023b/8, 030a/14, 035a/7,
035b/4, 050a/7, 050a/14, 050b/16,
059a/10, 066b/13, 066b/15, 078b/2,
081b/14, 086b/17, 087b/14, 101b/7,
101b/10, 102a/11, 103a/10, 103b/3,
109b/11, 109b/12, 127b/2, 127b/3,
132b/3, 135b/17, 136a/1, 138a/10,
139b/14, 150a/16, 150a/17, 171a/17
-47-

erklik [Tr.] Kuvvetli, güçlü olma.
Tedbîrül-Mevlûd'da erkek olmak
anlamında kullanılmıştır.
e. 029b/7, 029b/11, 060b/10,
061b/10, 075a/8
-5-

erṭab [Ar.] Daha rutubetli, daha yaş.
e. 026b/4, 067b/10
-2-

ervāḥ [Ar.] Ruhlar, canlar.
e.- ı keṣīreleri 059a/4
e.- ı nefṣāniyye 079b/14
e.- ı ṣelāṣeden 079b/16
e.+ a 080a/1
e. 033b/3, 034a/15, 098a/9, 098a/12,
108a/7, 108a/8, 108a/11
feyezān-ı e. 087a/10
keṣret-i e. 031a/15
mādde-i e. 067a/5, 067a/8, 067a/11
tevellüd-i cenīn-i e. 054a/13
-17-

esāfil [Ar.] Aşağı, en aşağı, en alt taraflar.
e.- i bedende 037a/8, 038a/2,
039b/10, 042b/9
-4-

eṣaḥḥ [Ar.] En sahih, en doğru.
e.+ dır 064a/3, 155a/2
e. 177a/6
-3-

esāmī [Ar.] İsimler, adlar, namlar.
e.+ leri 110a/11
-1-

esārūn [Ar.] Afşar otu (Asarum europaeum).
e. 041b/11, 042a/5
-2-

esās [Ar.] Asıl, temel, doğruluk, gerçeklik.
müṣeyyid-i e. 020b/12
-1-

esbāb [Ar.] Sebepler.
e.- ı ‘adīde 037a/3, 101a/2, 108a/15
e.- ı ‘adīdesi 054b/6, 067b/7,

106a/9, 107b/15
e.- ı ‘adīdesinden 123b/15
e.- ı āḥerden 174a/2
e.- ı bādiyyeden 128b/9
e.- ı bedeniyye 004b/4, 024b/2,
106a/11
e.- ı dāḥiliyye 050a/10
e.- ı ḥafīyye 123b/17
e.- ı ḥāricī 104a/12
e.- ı ḥāriciyye 145b/5
e.- ı ḥāriciyyede 050b/3
e.- ı ḥāriciyyeden 101b/13
e.- ı ḥavlden 007a/9
e.- ı mezkūreden 128b/4, 180b/6
e.- ı mezkūreniñ 054b/9, 103b/7
e.- ı mezkūreyi 129a/3
e.- ı zāhireden 124a/3
e.+ a 016a/9
e.+ dan 054b/8, 056b/13, 127a/3
e.+ ı 009b/7, 009b/17, 016a/9, 026a/1,
026a/3, 026a/6, 050a/14, 061b/15,
162a/3
e.+ ın 031b/11
e.+ ını 039a/11, 040b/1
e. 006a/18, 025b/16, 039a/14,
040b/17, 052b/8, 107b/4, 129a/4,
174a/7, 176b/15, 181a/14
-51-

esbāb-ı sitte-i zarūriyye

[Ar.] Zorunlu olan altı sebep;
Osmanlı tıbbında sağlığı korumak
ve hastalıkları uzak tutmak için
yapılması gerekenleri içeren
kurallardır. Bu altı kural hava ile
ilgili (mevsim, giyim, yaşanılan yer)
bilgiler, yeme içme, hareket ve
hareketsizlik, duygular, uyku ve
uyanıklık, vücuttan atılması gerekip
atılamayan maddeler için yapılması
gereklenlerdir.
e.+ de 040b/8
e.+ den 031b/4, 144b/16
e.+ ye 040b/3

e. 040b/16 -5-	es'ile [Ar.] Sualler, sorular. e. 010b/10 -1-
Esbāb ve 'Alāmāt [ea.] Necîbüddîn es-Semerkandî'nin, hastalık sebep ve belirtilerini içeren kitabı. E. 057b/15, 063a/12 -2-	eşîr [Ar.] Kâinattaki bütün boşlukları doldurduğu farzedilen, görülmeyen ve ağırlığı olmayan cevher. cism-i e.+ iniñ 092b/6 -1-
esbābu'l-'uḡm [Ar.] Kısırlığın sebepleri. e. 003b/4 -1-	eskām [Ar.] Hastalıklar, illetler, dertler. bkz. emrāz mübtelā-i e. 087b/15 -1-
esed [Ar.] Arslan. e.+ iñ 045a/4 -1-	eski [Tr.] Eski. e. 120a/14, 156b/1, 164b/4 -3-
es'ad-ullāh-ı fī'd-dāreyn [Ar.] Dünyada ve ahirette çok mutlu. e. 022a/2 -1-	eslem [Ar.] En selametli, en doğru, en sağlam. e. 100a/4 -1-
eşer [Ar.] Telif, basılmış kitap. e.+ de 139b/11 e.+ e 019b/17 e.+ i 095a/6 e.+ ini 095a/10 e.+ leri 021a/16 e.+ lerinde 176b/10 -6-	eslemen [Ar.] En doğru şekilde. e. 115b/15 -1-
esfel [Ar.] Aşağı taraf. e.+ e 117a/3 e.+ i 153b/17 e. 138a/13 -3-	esmā [Ar.] İsimler, adlar. e.- i ḫüsnāya 142a/11 e.- i ḳabīḫe 142a/10 e.- i kirāmları 142b/9 e.- i şerīfeleri 142b/7 e. 142a/7 -5-
esḫan [Ar.] Daha sıcak. e. olmağla 101a/17 -1-	eşnā [Ar.] Bir işin yapıldığı veya olduğu zaman, sıra, an. e.- i ḫayẓda 034b/15 ḳabl-i e.- i ḫurūcu'l-veled 128a/13 e.- i mu'āşeretde 106b/17 e.- i ṭa'āmda 156b/6 e.- i vilādetde 127b/16 e.- yı cimā' da 102a/8

e.+ da 005a/11, 025a/9, 046a/2, 057b/1, 091a/13, 091b/2, 098b/16, 099a/17, 103b/2, 129a/1, 130a/11, 136b/16, 137a/15, 139b/1, 145a/10, 155b/9, 157a/3, 166a/4, 166a/6, 166a/9, 167a/2, 167a/7, 168a/2, 169a/1 e.+ larda 179a/11 e.+ sında 006b/12, 021a/15, 034b/11, 037b/9, 065a/15, 066b/8, 107b/5, 112a/17, 131a/11, 143b/14, 148a/3, 163b/4 -43-	esved [Ar.] Siyah, kara. ḥarbaḡ-ı e. 126a/4 -1-
	eşcār [Ar.] Şecerler, ağaçlar. ḡars-ı e.- ı ‘ālem 091b/14 e.+ ın 083a/17, 097b/13 e. 091b/16 -4-
	eşedd [Ar.] Çok şedîd, daha şiddetli. e. 015b/2, 054a/17, 127a/8 -3-
eşnāf [Ar.] Sınıflar, çeşitler, cinsler. e.- ı ‘adide 030a/11 e.- ı ‘ibāretden 022b/13 e.- ı beşerden 030a/1 e.- ı ḥayevānātı 018b/7 e.- ı mażbūṭa 063a/10 e.- ı tuffāḥdan 119b/2 memdūḡ-ı e.- ı ümem 021b/6 e.+ ı 005b/10, 025b/7, 150b/14, 163b/3 -12-	eşḡāş [Ar.] Şahıslar, kişiler. e.- ı mezkûreye 105b/8 e.+ ın 036b/1, 096a/15, 106b/13 -4-
	eşher [Ar.] Şehrler, aylar. e. 093b/2, 113a/1 -2-
esnān (I) [Ar.] Yaşlar, ömürler. e.- ı ‘ömr 011a/8 e. 026a/11, 144b/14 -3-	eşid [Tr.] Eşit, birbirine denk. e. 112a/6 -1-
esnān (II) [Ar.] Dişler. e.+ ın 100b/7 -1-	eşkāl [Ar.] Şekiller, biçimler. e.- i cimā‘ ın 035b/3 e.- i mücāmā‘ atda 035a/6 e.+ de 171a/14 e. 064a/4 -4-
esrār [Ar.] Sırlar, bilinmeyen şeyler. e.- ı saltanat-ı ‘azīm-i bānī 020b/11 e.+ a 017a/10 vāḡıf-ı e. 162a/4 -3-	eşkân [Far.] Prens, hükümdar. ḡaşm-ı e.+ da 078a/9 -1-
esvāk [Ar.] Alışveriş yerleri, pazarlar. e.+ da 018a/17 -1-	eşref [Ar.] Çok şerefli, en onurlu. e.- i ‘ālem-i ekvān 015a/14 e.- i ‘ulūm-ı ıztırāriyye 017b/16 e.- i ‘ulūmdan 015a/10 e.- i maḡlūḡāt olan 023a/10, 026a/16

e.- i mevcūdāt 149a/15 e.+ i 015a/12 e. 015b/4, 083a/4, 095b/3 -10-	et [Tr.] Et. e.+ e 174b/14 e.+ i 120a/2, 155a/1, 155a/4, 164a/2, 165a/12, 165a/13 e.+ ine 148b/17, 165a/12, 165a/13 e.+ ini 165a/10, 165a/11 e.+ ler 066a/13, 165a/5, 165a/8 e.+ lerden 154b/16 e.+ leri 116a/13, 166b/14, 167a/14 e.+ lerin 007a/17, 057a/3 e.+ lerinde 007b/12, 179a/16 e.+ lerine 167a/4, 167a/12 e. 006a/10, 063a/9, 063b/3, 165a/5, 165a/6, 174b/14, 181a/4 -32-
eşrefiyyet [Ar.] Şerefîlik, onurluluk. e.+ i 093a/4 -1-	etemm [Ar.] Çok tam, en eksiksiz. e.+ dir 078a/5 e. 077b/13, 176b/12 -3-
eşribe [Ar.] İçecekler. e.- i bâride 056b/16 e.- i hârreden 170a/16 e.- i laṭīfe 112a/8 e.- i müdirre 131a/15 e.+ den 057a/5, 120b/8, 157b/6 e.+ ye 172b/10 e. 057a/1, 119b/5 -10-	eṭfāl [Ar.] Tıflar, çocuklar, bebekler. e.- i ‘acībetü'l-eṭvārīn 019b/6 e.- i insān 172a/3 e.+ de 165b/17, 167b/13, 168b/14, 180b/15 emrāz-ı e.+ de 164a/5 e.+ den 020a/1 e.+ e 006a/16, 008a/12, 009a/6, 025b/14, 163a/3, 164a/3, 176b/13, 178a/5, 178a/13, 179a/11 aḥvāl-i ‘ibret-mā’īl-i e.+ e 020a/5 e.+ i 144b/6 e.+ iñ 005a/17, 005b/13, 006b/2, 007a/10, 007b/13, 008b/2, 009a/12, 009a/14, 025a/12, 025b/10, 100b/5, 143a/7, 147b/16, 160a/8, 162a/1, 165a/17, 165b/15, 167a/16, 167b/5, 168a/11, 178a/10, 181b/15 e. 019b/15, 165b/3, 165b/16, 166a/5, 167a/6, 167b/8, 168b/11, 180b/11 -50-
eşyā’ [Ar.] Şeyler, nesneler. e.- i ḥüsn 107a/3 e.- i ḥüsne 107a/1 e.- yı muḥallile 065a/12 e.+ dan 117a/15 e.+ dandır 121b/9 e.+ dır 048b/13 e.+ ı 048a/3, 048a/4 e.+ nıñ 048b/2, 061a/12 e.+ ya 112a/3 ḥaḳāyık-ı e.+ ya 017a/7 e.+ yı 111a/11, 169a/9 e. 003b/1, 004b/16, 023b/2, 024b/11, 043b/13, 048a/2, 056b/9, 110b/13, 111b/10, 111b/14, 126b/15, 133a/7, 133b/10, 158a/3 -28-	
eşyā’ü'n-nāşib fī'l-ḥalḳ [Ar.] Boğazda takılan şeyler. e. 008a/7 -1-	

eṭibbā [Ar.] Tabipler, hekimler, doktorlar.
 e.- i İslāmiyye 093b/15
 e.- i İslāmiyyeden 019a/12
 e.- i İslāmiyyeye 069b/5
 e.- i Latin 058a/1
 kibār-ı e.- i müte'ahhırin 042b/14
 kibār-ı e.- yı A' cāmdan 093a/17
 e.- yı cihān 021b/13
 kibār-ı e.- yı hāzıķındır 087a/13
 e.- yı kibār 161a/7
 kibār-ı e.- yı mütekaddimīn 146b/14
 kibār-ı e.- yı selefde 017b/5
 ıstılāh-ı e.+ da 040b/8, 066a/10, 153a/14
 lisān-ı e.+ da 164b/13
 e.+ dan 078b/2, 079a/3, 093a/1, 098a/14, 147a/8
 fuṣalā-yı e.+ dan 135a/14
 kibār-ı e.+ dan 078b/14, 102a/15, 180a/7
 meṣāhīr-i e.+ dan 100a/2
 muḥtār-ı e.+ dır 070a/6
 muḥtār-ı kibār-ı e.+ dır 046a/2
 e.+ nıñ 049b/5, 079a/17, 094b/4, 131a/7, 162a/13
 kibār-ı e.+ nıñ 020a/3, 029a/15, 061b/14, 072a/6, 077b/14, 135b/9, 146a/9
 e.+ sı 065a/13, 107b/14
 ḥuzzāk-ı e.+ ya 045b/8
 e. 017b/2, 023b/13, 027b/14, 031b/4, 031b/8, 034a/13, 049b/3, 049b/17, 059b/14, 060a/2, 062b/1, 063a/11, 066a/2, 068b/2, 093a/17, 094b/2, 097a/11, 108b/13, 111a/5, 119b/5, 119b/9, 122a/1, 138a/10, 152b/10, 155b/5, 161b/12, 172a/8, 177b/15
 'āmme-i kibār-ı e. 028a/5
 ḥuzzāk-ı e. 018b/2
 ıstılāh-ı e. 154a/5
 kibār-ı e. 028b/9, 053a/13, 058b/13, 068a/16, 113a/16, 139a/15, 143b/17, 155a/11, 160a/14, 162b/11, 165a/8, 167a/2, 176b/9

muḥtār-ı kibār-ı e. 084b/1, 154a/17
 muḥtār-ı mezāhib-i kibār-ı e. 033a/14
 şıķāt-ı e. 019a/7
 -90-

etķıyā [Ar.] Günahtan kaçınan kimseler.
 e. 015b/10
 -1-

etlen- [Tr.] Et bağlamak, şişmanlamak.
 e.- dikdenşoñra 119a/14
 -1-

etmek [Tr.] Ekmek.
 e.+ i 043b/3, 154b/11, 163a/10
 e. 120a/4, 163a/13, 164b/13, 172b/16
 -8-

eṭrāf [Ar.] Taraflar, yanlar, çevre.
 e.+ ı 138a/4
 e.+ ın 086a/8
 e.+ ına 133a/6
 e.+ ında 007b/14, 061a/2, 080a/17, 090b/7
 e.+ ından 121a/17
 e.+ ını 167b/17
 -9-

eṭvār [Ar.] Tavırlar, davranışlar, tarzlar.
 e.- ı sitte 079b/10
 ezmine-i e.- ı sitte-i müteğāyire 087a/6
 e.- ı sittede 086b/7
 e.- ı sitteden 084b/4, 085a/14, 092b/15, 096b/2
 e.- ı sitteniñ 084b/13, 086a/10, 086a/13
 e.+ larına 169a/8
 'arz-ı e. 090a/15
 -12-

ev [Tr.] Konut, hane, mesken.
e.+ inde 096a/6
e. 156b/8
-2-

evāhir [Ar.] Son zamanlar, son dönemler.
e.+ inde 124b/4
-1-

evā'il [Ar.] İlk zamanlar, başlangıç dönemleri.
e.- i İslāmda 141b/11
e.- i kitābdan 176b/16
e.+ i 021a/11
e.+ inde 061b/4
e. 143b/6, 147b/1, 161a/10
-7-

evān [Ar.] Zaman, vakit.
e.- ı sa'adet-efrūz 021a/9
e.+ da 092a/3
-2-

evcā' [Ar.] Vecalar, ağırlar, sızılar.
e.- ı 'adīdeye 065b/14
e.- ı keşire 164a/3
e. 050b/2
-3-

evfaḵ [Ar.] Çok uygun, daha muvâfık.
e.+ dır 092a/15, 093a/13, 100a/12,
129b/7, 171a/9, 171b/12
e. olan 033b/7
e. oldu 172a/3
e. olmağın 180a/6
e. olmamağla 100a/17
e. 077b/13, 163a/11
-12-

evfer [Ar.] Çok vâfir, daha bol olan.
e. 089b/2
ğidā-yı e. 099a/16
lezzet-i e. 031a/9
-3-

evhām [Ar.] Vehimler, kuruntular, kuşkular.
e. 110b/4
-1-

evir- [Tr.] Çevirmek, döndürmek.
e.- üp 035b/11
-1-

ev'ıye [Ar.] Damarlar; meni için: sperm keseleri.
e.- i menī 037a/17, 070b/10,
070b/14, 077b/2
e.- i menīde 037a/5, 070a/13,
106b/15, 175a/13
e.- i menīden 042a/12
e.- i menīdir 076b/17
e.- i menīleri 036a/7, 037b/7
e.- i menisinde 032b/13
e.- i menīye 070b/17, 077b/9
-15-

evkāt [Ar.] Vakitler, zamanlar.
e.- ı bulūğları 023a/13
e.- ı hażma 161a/16
e.- ı suḵūṭı 125a/15
e.- i erba' a 041a/11
e.- i erba' ası 041a/9
e.+ de 027a/5, 034a/16
e.+ ı 005b/2, 005b/15, 025b/1,
025b/12, 138b/8, 146a/8, 160a/10,
162b/16, 163b/11
e.+ ında 175b/12
e.+ ını 033b/10
e.+ i 114a/6
e.+ te 028b/5
-20-

evlā [Ar.] Daha iyi, daha uygun, müreccah.
e.+ dır 116b/3
e. oldu 160b/3
e. olmağın 112a/14

e. 048a/6, 170a/2 ğıdā-yı e. 116a/17 -6-	evrāmü's-sedy [Ar.] Meme şişlikleri. e. 006a/5 -1-
evlād [Ar.] Veledler, anne baba için çocukları. e.- ı kirām 022b/4 e.- ı kirāmları 023a/2 e.- ı süfehādan 108a/2 e.+ a 005a/16, 072b/6, 142a/3 terbiye-i e.+ a 027a/10 e.+ ı 023b/3, 171b/17 e.+ ını 039a/8 e.+ ınıñ 147b/13 e.+ ları 108a/12 e.+ larınıñ 020a/7 e. 005a/11, 027b/7, 030a/8, 058b/17, 059b/10, 067a/13, 067a/16, 104b/5, 105a/1, 139b/1 semere-i e. 054a/3 -24-	evride [Ar.] Siyah kan damarları, toplardamarlar. e.+ den 097b/3 e.+ niñ 004a/11 e. 071b/2, 081b/11, 081b/17, 097b/7, 175b/11 -7-
	evşāf [Ar.] Vasıflar, nitelikler. e.- ı ġarībeleri 030a/11 e.- ı memdūhe 150a/3, 151b/5 e.- ı mezkūre 032b/1, 155b/5 e.- ı zükūreti 102a/5 e.+ ı 005b/10, 150b/15 e.+ ından 030a/13 -9-
evliyā [Ar.] Ermişler, veliler, Allah dostları. e. 015b/10 -1-	evsaṭ [Ar.] Ortadaki, orta hālli. e.+ ı 154a/2, 154a/12 -2-
evrāk [Ar.] Varaklar, yapraklar, kağıtlar. e.- ı perişān 020b/6, 021a/15 -2-	evvel [Ar.] Önce, ilk, birinci. e.- i vilādetde 138b/3 faşl-ı e.+ de 067a/10, 163b/3 şehr-i e.+ de 099a/11 şühūr-ı e.+ de 125a/5 zemān-ı e.+ de 082a/17 ‘ulūk-ı e.+ den 109a/7 fenn-i e.+ den 027a/12, 069a/4 i‘tibār-ı e.+ e 097b/17 e.+ i 090b/8, 093a/12 e.+ idir 028b/13 e.+ ine 083a/4 e.+ iniñ 067a/13 e.+ ki 036a/13, 045b/6, 050a/5, 070a/1, 079b/12, 091a/1, 097b/10, 113a/7, 113a/8, 114a/5, 114a/8, 117a/16, 117a/17, 125a/5, 125a/17, 145b/12, 150a/9 e.+ kiden 057a/17
evrām [Ar.] Veremler, şişlikler, tümörler. e.- ı raḥim 064b/12 e.- ı şa‘beye 123b/8 e.- ı tıḥālde 008b/13 e.+ a 174a/8 e. 006a/12, 009b/16, 174a/6, 175a/3 mevādd-ı e. 062b/11 -9-	
evrāmü'l-lişe [Ar.] Diş eti şişlikleri. e. 007b/13 -1-	

e.+ kinden 170a/6
e.+ kisi 069b/13, 073b/1, 074b/2,
074b/13, 082a/7, 096b/7, 180a/11
e.+ si 148b/13
e. 005a/5, 018b/9, 019a/1, 024a/9,
025a/1, 032a/17, 036a/1, 061b/16,
061b/17, 062a/3, 071a/5, 079a/2,
079a/9, 080a/6, 082b/5, 082b/11,
082b/12, 082b/14, 082b/15, 082b/17,
083a/1, 083a/7, 083a/11, 083a/15,
083b/6, 083b/9, 084a/1, 084a/11,
093a/9, 093a/12, 093b/2, 097a/6,
100a/4, 109b/15, 116a/1, 125a/4,
135a/12, 135b/1, 140b/16, 141b/10,
146b/4, 150a/9, 163a/11, 163b/10,
174b/7
bāb-ı e. 003a/5, 023a/14, 031a/6
cenin-i e. 109b/4
faşl-ı e. 003a/6, 003b/12, 003b/17,
004b/13, 005a/5, 006a/18, 011a/5,
023a/15, 023b/7, 023b/13, 024b/8,
024b/17, 025b/16, 026a/5, 026a/9,
031a/8, 059a/9, 066a/1, 110a/1,
135a/11, 176b/14
ğidā-yı e. 147a/15
mu^ç allim-i e. 088a/8
tavır-ı e. 004a/7, 079b/11, 080a/4,
081b/7, 085a/14, 086b/14, 096b/2
-122-

evvelā [Ar.] İlk önce, ilk olarak.

e. 017a/7, 037a/4, 038a/3, 039a/15,
039b/16, 044a/10, 048a/16, 050b/13,
059a/11, 060b/12, 061a/14, 064b/7,
066a/11, 074a/2, 076b/3, 079b/13,
081a/9, 082b/9, 083b/5, 084a/6,
097a/13, 108a/17, 111b/1, 114a/17,
114b/6, 123a/4, 123b/17, 132b/17,
154b/9, 158a/5, 158b/17, 160b/17,
161b/16, 163a/8, 165b/6, 172b/14,
174b/2, 177b/4, 179a/3, 179a/11,
180a/9
-41-

evzā^ç [Ar.] Vazlar, vaziyetler, hâller.
e. 169a/8
-1-

eyāric [Ar.] Müshil.
e.- i Cālīnūs 065a/5
e. 065a/7
-2-

eyāric-i lūgāziyā

[Ar.] Baş hastalıkları, delirme,
kuruntu, sağırlık, epilepsi gibi
hastalıklarda kullanılan müshil.
e. 065a/5, 065a/6, 168a/10
-3-

eyāricāt [Ar.] Müshiller.
e. 065a/4
-1-

eyegü [Tr.] Kaburga kemikleri.
e.+ si 083b/8
-1-

eyle- [Tr.] Etmek, yapmak.
beyān e.- di 078b/5
fermān e.- di 076a/5
halk e.- di 031a/9, 099a/3, 105a/8
i^ç t̄ā e.- di 140a/13
icād e.- di 019a/2
ih̄sān e.- di 026b/2
işā^ç at e.- di 019a/9
izhār e.- di 018b/15
naql e.- di 089a/6
rivāyet e.- di 030a/10
ta^ç alluḡ e.- di 026b/4
tenbīh e.- di 078a/6, 078a/8
terbiye e.- di 078a/8
zıkr e.- di 074b/9
zuhūr e.- di 062b/4
e.- digi 004a/6, 181b/4
ārzū e.- digi 111b/14, 111b/17,
112a/3
bükā e.- digi 100b/3

ekl e.- digi 069b/11
 hareket e.- digi 062a/10
 ifāde e.- digi 114b/14
 iktizā e.- digi 105a/14
 inşā e.- digi 022a/8
 intikāl e.- digi 136b/2
 irāş e.- digi 117a/11
 isti' māl e.- digi 154b/10
 kabūl e.- digi 101a/11, 138b/4
 mūrūr e.- digi 024a/10, 079a/11
 senā e.- digi 135a/5
 ta' alluḡ e.- digi 106b/13
 ta' bīr e.- digi 119b/2
 taḥrīr e.- digi 082b/2
 tecāvüz e.- digi 113a/15
 tefrīḡ e.- digi 058a/2
 tevellūd e.- digi 101b/9, 103a/4
 vedī' a e.- digi 153a/13
 cezb e.- digidir 036a/12
 işābet e.- digidir 181b/5
 zuhūr e.- digidür 072b/7
 taḡdīr e.- diginde 143b/4
 men' e.- diginden 033b/13
 terciḡ e.- digini 074b/12
 tevellūd e.- digini 071a/15
 tecāvüz e.- diginiñ 093b/9
 terk e.- dik 030a/8
 zamm e.- dik 151a/4
 hareket e.- dikde 062a/2
 iktizā e.- dikde 126a/14
 mūrūr e.- dikde 107a/12
 zikr e.- dikdenşoñra 167a/15
 'add e.- dikleri 080a/4
 ḡāşıl e.- dikleri 059b/8
 tenbīḡ e.- dikleri 139a/16
 ihticāc e.- diler 078b/7
 işbāt e.- diler 031b/11
 istiḡsān e.- diler 143a/6
 ittifaḡ e.- diler 091a/1
 tecvīz e.- diler 143a/3
 iltizām e.- dim 065a/17
 istid' ā e.- dim 140a/12
 müşāhede e.- dim 100a/1
 te'līf e.- dügi 029b/14

hareket e.- dükde 061b/15
 ta' alluḡ e.- dükde 021a/16
 zuhūr e.- dükde 040a/15
 zamm e.- dükdenşoñra 162b/9
 e.- dükleri 075b/11
 tecvīz e.- dükleri 029b/5
 şeref-yāb e.- düklerinde 021a/12
 izḡār e.- düklerinden 019a/17
 şarf-ı maḡdūr e.- düm 022b/10
 tecrībe e.- düm 058a/6
 ḡilāf e.- medi 058a/7
 taḡallūf e.- medi 131b/3
 taḡşīş e.- mege 078b/1
 beyān e.- mek 079a/16
 cimā' e.- mek 033b/13
 delk e.- mek 121b/6
 ḡabs e.- mek 126a/13
 ḡavāle e.- mek 160a/2
 müdāfa' a e.- mek 035a/3
 sa' y e.- mek 126a/14
 tafşīl e.- mek 066a/7
 terbiye e.- mek 091b/16
 tevellūd e.- mek 179b/8
 hareket-i 'afīfe e.- mekden 033b/14
 şarf e.- mekdir 137a/2
 tenḡıye e.- mekdir 057a/11
 tevellūd e.- mekdir 102b/2
 fenā-i vücūd e.- meye 031b/8
 ḡaflet e.- meye 130a/12
 irāş e.- meye 115a/11
 işābet e.- meye 164b/11
 müsā'ade e.- meye 033a/12
 işābet e.- meyen 165b/12
 taḡallūf e.- meyen 062b/3
 ḡabs e.- mez 126b/7
 emr e.- miş 048a/13
 ḡalḡ e.- miş 171a/6, 172a/6
 ihtiyār e.- miş 141a/13
 medḡ e.- miş 042b/3
 naḡl e.- miş 074b/12
 cimā' e.- mişdir 061b/3
 i' tirāf e.- mişdir 068a/7
 taḡḡi' e.- mişdür 073a/12
 itlāḡ e.- mişler 065b/6

i' tibār e.- mişler 029b/4
 ihtilāf e.- mişler 072a/15
 inkār e.- mişler 031b/9
 ircā' e.- mişler 154a/6
 naql e.- mişler 029b/16
 ta' yīn e.- mişler 057b/15
 taq̄dīr e.- mişler 029b/3
 tanzīf e.- mişler 068a/2
 tecvīz e.- mişler 164b/17
 tereddūd e.- mişler 052b/15
 vaşf e.- mişler 018a/9
 yād e.- mişler 062b/4
 baḥş e.- mişlerdir 072a/5
 beyān e.- mişlerdir 019b/1, 050a/13
 def' e.- mişlerdir 075b/12
 ittifaḳ e.- mişlerdir 058a/3
 men' e.- mişlerdir 034a/13
 naql e.- mişlerdir 066b/16
 taḥrīr e.- mişlerdir 045b/11
 taḫrīr e.- mişlerdir 139a/15
 tefriḳ e.- mişlerdir 045b/9
 teşnī' e.- mişlerdir 067b/17
 e.- r 048b/6
 āgāz e.- r 079b/8, 081a/14
 bükā e.- r 006b/9
 feza' e.- r 006b/12
 gökçek e.- r 032a/11
 irāş e.- r 032a/4, 032a/12
 meyl e.- r 061a/16
 temessük e.- r 074b/2
 tereşşuḥ e.- r 081b/2
 e.- se 173a/11
 ḥareket e.- se 053a/2
 iḳtizā e.- se 114a/9, 159b/12,
 159b/17, 178b/8
 işābet e.- se 010b/5
 istid' ā e.- se 147b/15
 mekş e.- se 088a/9
 muḥāşama e.- se 073a/14
 muvāfaḳat e.- se 032a/16
 müdāvemmet e.- se 058a/6
 zuhūr e.- se 129b/14
 cem' e.- sek 086b/13
 muḥāfaẓa e.- sün 147b/16

mürāca' at e.- sün 161a/12
 tedbīr e.- sün 112a/9
 fıkr e.- sünler 076a/14
 mürāca' at e.- sünler 041b/6
 def' e.- ye 144a/6
 ekl e.- ye 161a/15
 ḥareket e.- ye 156b/9
 ḥāşıl e.- ye 138b/8
 ḥaşr e.- ye 080a/8
 i' ānet e.- ye 118b/2
 idrāk e.- ye 139b/9
 ifsād e.- ye 109b/5
 iftitāḥ e.- ye 141a/1
 ihtimām e.- ye 134a/15
 irāş e.- ye 035a/11
 işābet e.- ye 166a/4
 isti' māl e.- ye 043b/4, 156b/6
 istid' ā e.- ye 140b/4
 istirāḥat e.- ye 143b/13
 izāle e.- ye 181b/13
 ḳanā' at e.- ye 170a/11
 kesb e.- ye 168b/17
 maşş e.- ye 137a/2
 men' e.- ye 173a/5
 murādāt e.- ye 052b/9
 mürūr e.- ye 147a/15
 neş'et e.- ye 038a/11, 068b/16
 pāk e.- ye 143b/15
 sa' y e.- ye 130a/9, 134a/3, 138a/1,
 138a/2, 138a/15
 şabr e.- ye 163a/12
 şād-gāḥ e.- ye 022b/4
 ta' ahhüd e.- ye 137a/3
 taḡayyūr e.- ye 127a/17
 taḳlīl e.- ye 159a/14
 talṭīf e.- ye 156b/11
 tefriḳ e.- ye 064b/6
 teneffūs e.- ye 130a/4
 tenḳıye e.- ye 136b/12
 tevellūd e.- ye 076b/9
 vesīle-i ḥıfẓ-ı şıḥḥat e.- ye 022b/15
 zuhūr e.- ye 112a/13
 'arz e.- yeler 120b/8
 faşd e.- yeler 134b/3

ġarġara e.- yeler 168a/8
 mu^ʿāmele e.- yeler 135b/1
 mübāşeret e.- yeler 045a/17, 166a/5
 şabb e.- yeler 035b/11
 taḳayyüd e.- yeler 052b/8, 132b/3
 taşadduḳ e.- yeler 141b/6
 tedbīr e.- yeler 132b/8
 taḥrīr e.- yem 020a/5
 i^ʿānet e.- yen 048a/3
 taḥrīr e.- yen 096a/6
 tedvīn e.- yen 019a/7
 tevellüd e.- yen 064a/6
 e.- yüp 078b/1
 āġāz e.- yüp 100b/4
 beyān e.- yüp 113b/12
 bürüz e.- yüp 021a/11
 ġaflet e.- yüp 034a/14, 144a/2
 ḥareket e.- yüp 127b/13
 ḥikāye e.- yüp 063b/2
 ḥuddāş e.- yüp 134a/11
 i^ʿānet e.- yüp 099b/8
 i^ʿtibār e.- yüp 072a/10
 i^ʿtirāz e.- yüp 076b/3
 icmā^ʿ e.- yüp 015b/8
 idrāk e.- yüp 076a/6
 ifrāz e.- yüp 124b/5
 ihāṭa e.- yüp 080a/7
 ihtilāf e.- yüp 031b/9
 ihtirāz e.- yüp 165a/14
 ihtiyār e.- yüp 093a/3
 iktisāb e.- yüp 092a/13
 irād e.- yüp 018a/8, 094a/14
 işbāt e.- yüp 081b/8, 103a/17
 istib^ʿād e.- yüp 181b/17
 istidlāl e.- yüp 027b/1, 104b/1
 istiḥmām e.- yüp 043b/5
 iş^ʿār e.- yüp 019a/16
 işāret e.- yüp 077a/16
 ḳadh e.- yüp 074b/11
 ḳaşr e.- yüp 101b/6
 maḥfūz e.- yüp 022b/2
 men^ʿ e.- yüp 054b/15, 152b/15
 mu^ʿāmele e.- yüp 139a/5, 142b/16
 muḥāfaẓa e.- yüp 132a/16

muḥākeme e.- yüp 071b/11
 mübāşeret e.- yüp 020a/13, 064b/9, 079b/7
 müdāvemmet e.- yüp 057b/16
 mürāca^ʿat e.- yüp 052b/7, 095a/9
 mürūr e.- yüp 109a/11, 136a/8
 müstedām e.- yüp 022b/3
 müşāhede e.- yüp 103a/1
 müyesser e.- yüp 022b/13
 naḳl e.- yüp 068a/1, 068a/3, 073a/13, 075b/14, 082a/6
 redd e.- yüp 104b/4
 ri^ʿāyet e.- yüp 139a/10, 161a/16
 sa^ʿy e.- yüp 140b/4
 şarf e.- yüp 134b/1
 seyelān e.- yüp 035a/14
 sirāyet e.- yüp 051a/16, 150b/11
 şu^ʿūd e.- yüp 026b/15
 şād-mān e.- yüp 022b/7
 ta^ʿaffün e.- yüp 063b/8
 ta^ʿbīr e.- yüp 082b/1, 092b/3, 177b/17
 ta^ʿdād e.- yüp 179a/11
 ṭabḥ e.- yüp 126b/12
 taḥrīk e.- yüp 110a/8, 110b/7
 taḥrīr e.- yüp 114b/12, 125a/16, 178b/15
 taḳayyüd e.- yüp 137a/14
 taḳrīr e.- yüp 090b/4, 154b/1
 taḳşīm e.- yüp 177a/7
 tarṭīb e.- yüp 167a/4
 taşdıḳ e.- yüp 093a/8
 taşrīḥ e.- yüp 061a/9, 088b/14, 093b/3, 102a/17, 162b/15
 te^ʾḥīr e.- yüp 143a/5
 te^ʾlīf e.- yüp 095b/1
 tebevül e.- yüp 055a/1
 tecāvüz e.- yüp 179b/5, 179b/10
 tecdīd e.- yüp 056a/10
 teccessüs e.- yüp 062b/2
 tecvīz e.- yüp 088a/14
 tefrīḳ e.- yüp 049a/8
 tefsīr e.- yüp 154a/5
 tekevvün e.- yüp 103a/3

tenezzül e.- yüp 139a/15	165a/2, 168a/12, 168b/4, 171b/10,
tenkıye e.- yüp 056a/2	173a/8, 173b/3, 173b/6, 175a/9,
terbiye e.- yüp 168a/3, 170b/1	178a/14, 180b/11
tercîh e.- yüp 082b/14	-46-
terkîb e.- yüp 065b/1	
tertib e.- yüp 020a/4	ezā [Ar.] Eziyet, sıkıntı verme, incitme.
teskîn e.- yüp 162a/16	e.+ dır 055b/8
teşe'üm e.- yüp 139b/16	e. olur 109a/13
tevellî e.- yüp 090b/16	-2-
tevellüd e.- yüp 006b/3, 071a/15	
vakit e.- yüp 064b/6	ez'af [Ar.] Çok kuvvetsiz, pek zayıf.
zann e.- yüp 062b/8	e. 030a/16
zıkr e.- yüp 067a/10, 077a/11,	-1-
108a/17	
zuhûr e.- yüp 006a/15, 063a/3,	ezān [Ar.] Ezan, namaz çağrısı.
063a/5, 100a/5, 112b/1, 176b/7	e.- ı şerîf 140b/8
-349-	-1-
eyyām [Ar.] Yevmler, günler.	ezelî [Ar.] Öncesiz, başlangıçsız.
e.- ı 'izzet 022b/2	‘ināyet-i e. 026b/2, 101a/4
e.- ı hamlde 134a/6	-2-
e.- ı keşîr 109a/11	
e.- ı talağda 130b/10	ezhān [Ar.] Zihinler; zeka, anlayış,
e.+ da 163b/17, 164a/6, 166a/14,	kavrayış kudretleri.
168b/16, 170a/1	selāmet-i e. 016b/17
e.+ dır 102b/17	-1-
e.+ ı 162b/13, 162b/16	
e.+ ında 164a/1	ezil- [Tr.] Ezilmek.
-13-	e.- mek 007a/19
	-1-
ez- [Tr.] Ezmek.	
e.- üp 133a/8, 134b/11	eziyyet [Ar.] Zahmet, cefa, aşırı sıkıntı.
-2-	e.- i mücerred 146a/16
	e.+ den 099a/8
ez-cümle [Far.+Ar.] Örnek olarak.	e.+ e 159a/3
e. 019b/2, 019b/6, 029a/16, 032a/14,	e.+ i 136b/6, 144b/1
035a/7, 036b/17, 048a/9, 049a/3,	e.+ lermi 144a/13
050b/4, 052a/1, 055b/15, 057a/13,	e. viren 181b/3
060b/15, 065b/5, 065b/15, 066b/12,	e. virir 098b/16
075b/13, 093b/17, 101b/9, 102b/9,	e. virmeyecek 138b/2, 138b/6,
106a/16, 107b/10, 112a/17, 116b/9,	139a/5
121a/9, 123b/10, 127b/1, 136a/14,	e. 144a/10, 144a/15, 157b/12, 168b/2
138b/1, 145b/6, 148a/13, 152b/16,	-15-
154a/6, 156b/12, 164b/3, 164b/11,	

ezkiyā [Ar.] Saf, temiz kimseler.

e. 018a/3

-1-

ezmān [Ar.] Zamanlar.

e.+ da 054a/4

e.+ ı 100b/8

-2-

ezmine [Ar.] Zamanlar. bkz. **ezmān**

e.- i eṭvār-ı sitte-i müteğāyire 087a/6

e. 087a/11

-2-

F

Fahr-i ‘ālem [öa.] Âlemin, kâinatın iftihar kaynağı olan Hz. Muhammed (sav.).

f. 016a/10, 140a/6

-2-

fā’ide [Ar.] Fayda, menfaat, işe yarama.

f.- i celīle-i mezkûreden 027a/8

f.- i celīleden 171a/8

f.- i celīleniñ 171b/11

f.- i şıḥḥatden 017a/6

f.+ si 177a/2

f. 155b/2, 171a/15

-7-

fā’il [Ar.] Fiili yapan, işleyen.

f.+ e 105b/2

f. 067a/6, 105a/16, 105b/8

-4-

fā’iliyye [Ar.] Failî; faille alakalı.

ḳuvve-i f.+ si 101b/16

-1-

fā’iliyyet [Ar.] Faillik, fiil yapma.

f.+ ine 104a/9

-1-

fā’iz [Ar.] Bolluk, çokluk.

f. olup 066b/7, 081b/14

f. olur 097a/5

-3-

fakaṭ [Ar.] Ancak, ama, lâkin.

f. 081b/9

-1-

fākihe [Ar.] Fıkıh âlimi kadın.

f.+ ler 115b/6

f. 116b/3, 120a/5

-3-

fakīr [Ar.] Ben, bendeniz anlamında tevazu sözü.

f.- i şikeste-zamīr 021a/13

f. 020b/2, 058a/6

-3-

fakīre [Ar.] Zavallı aciz kadın.

f.+ ler 063a/6

-1-

fālic [Ar.] Felç, inme.

f. 180b/5

-1-

fāriğ [Ar.] Vazgeçmiş, el çekmiş.

f. olmağın 110a/15

f. olmağla 112a/2

f. olmağ 160a/1

f. olup 118b/7

-4-

fāriḳ [Ar.] Ayıran, tefrik eden.

f. olan 083b/3

-1-

Fārisi [öa.] Farsça.

F.+ de 064a/1

F. 022a/5

-2-

farq [Ar.] Fark, başkalık.
 f.- ı ħublā 132b/14
 f.- ı şāliseniñ 083b/12
 f.+ ları 064b/16, 175a/16
 f. itmişler 099a/10
 -5-

faşd [Ar.] Damardan kan almak.
 f.+ dan 034b/5
 f.+ ı 114b/13
 f.+ iñ 112b/3
 f. eyleyeler 134b/3
 f. ideler 159a/16
 f. idüp 112b/17
 f. itmeyüp 112b/7
 f. olunup 174b/3
 f. olunur 112b/3
 f. 043b/17, 065a/3, 073a/15,
 112a/14, 112b/9, 112b/12, 113a/5,
 113a/12, 114a/13, 114b/9, 172b/10,
 178a/15
 -21-

fāsid [Ar.] Fesada uğramış, bozulmuş.
 f.- i şehve 119a/10
 f.+ e 159a/12
 zu^c m-ı f.+ lerince 147b/3
 f. olduğu 005b/12, 025b/9, 154b/7
 f. olmağla 111b/1
 f. olmak 147b/8
 f. olmağdan 144a/14
 f. olmaya 145a/3, 164a/15
 f. olup 109b/5, 159a/2
 f. olur 032b/7
 f. 073b/5
 -15-

fāsīde [Ar.] bkz. **fāsid**
 ahlāt-ı f.+ den 150b/7
 ebhūre-i f.+ si 060a/4, 117b/10
 a^c vāz-ı f.+ sindedir 062b/15
 -4-

faṣīḥ [Ar.] Güzel, açık, anlaşılır konuşan.
 f. 091b/10
 -1-

faṣīḥe [Ar.] bkz. **faṣīḥ**
 ‘ibārāt-ı f.+ sinde 022a/1
 nükte-i f.+ yi 022a/10
 -2-

faṣl (I) [Ar.] Bölüm, kısım.
 f.- ı ‘āşir 108a/13
 f.- ı ‘aşr 004b/10, 005b/17, 024b/6,
 025b/13, 170b/8
 f.- ı ātīde 106a/10, 148a/8, 150a/2,
 150a/15
 f.- ı āyetde 089a/10
 f.- ı evvel 003a/6, 003b/12, 003b/17,
 004b/13, 005a/5, 006a/18, 011a/5,
 023a/15, 023b/7, 023b/13, 024b/8,
 024b/17, 025b/16, 026a/5, 026a/9,
 031a/8, 059a/9, 066a/1, 110a/1,
 135a/11, 176b/14
 f.- ı evvelde 067a/10, 163b/3
 f.- ı ḥāmis 090a/17, 146a/6
 f.- ı ḥāmisde 080b/4
 f.- ı ḥamlde 032a/12
 f.- ı ḥams 004a/16, 005b/1, 023b/2,
 024a/14, 025a/16, 050a/4
 f.- ı ḥamse 003b/5
 f.- ı mezkūrede 074b/10
 f.- ı rābi^c 003b/1, 004a/13, 004b/18,
 005a/17, 023b/1, 024a/11, 024b/13,
 025a/12, 026a/2, 048a/1, 084b/1,
 132a/10, 143a/6
 f.- ı rābi^c de 049b/7
 f.- ı sābi^c 004b/1, 005b/8, 024a/16,
 025b/5, 100b/9, 150b/12
 f.- ı sādīs 003b/6, 004a/19, 005b/4,
 023b/4, 024a/15, 025b/2, 055b/7,
 096b/1, 148a/17
 f.- ı şālīs 003a/9, 003b/14, 004a/5,
 004b/16, 005a/11, 009b/6, 023a/17,
 023b/10, 024a/8, 024b/11, 025a/9,
 039b/13, 064b/16, 079a/9, 126b/14,

139b/1 f.- ı şāmin 004b/3, 005b/11, 025b/8, 104a/14, 154b/5 f.- ı şānī 003a/7, 003b/13, 004a/2, 004b/15, 005a/9, 010b/16, 011a/7, 023a/16, 023b/10, 023b/17, 024b/9, 025a/5, 025b/17, 026a/6, 026a/10, 036b/15, 062b/4, 069b/6, 123b/1, 137b/11 f.- ı şānīde 050b/12 f.- ı tāsi ^c 004b/4, 005b/13, 024b/1, 025b/10, 106a/10, 160a/8 f.+ da 027a/13, 061b/15 f.+ dan 079a/2 f.+ ı 003a/5, 003b/11, 003b/16, 004b/12, 005a/4, 006a/17, 011a/4, 023a/15, 023b/6, 023b/12, 024b/8, 024b/17, 025b/15, 026a/5, 026a/8, 031a/7, 059a/8, 066a/1, 070a/17, 110a/1, 135a/11, 176b/14 f.+ ına 167b/7 f.+ ında 036b/6, 036b/10, 036b/15, 062a/12, 069a/4, 070a/2, 071a/3, 074a/14, 078b/16, 080a/14, 104a/17, 117b/7, 119b/5, 127b/11, 159a/10, 178b/11 f.+ ısı 077a/17 f. 009b/1, 009b/15 -168-	fāzālāt [Ar.] Vücuttan atılan idrar, dışkı ve sair unsurlar. f.- ı bevliyye 138b/9 f.+ ı 028a/15, 125b/11, 143b/9 f.+ ını 144a/1, 144a/3 f.+ ları 028a/13 f. 116b/15, 148a/6, 181b/8 -10-
	fāzıl [Ar.] Faziletli, erdemli. f.- ı mezbūr 030a/3 f.- ı mezbūruñ 046b/5 f. 029b/13, 045b/9, 070a/8, 077b/14, 082a/5, 091a/7, 151a/10, 171b/9 -10-
	fāzılu'l-eṭibbā [Ar.] Tabiplerin faziletlisi; Cālīnūs. f. 034b/1 -1-
	fāzīlet [Ar.] Ahlaki meziyetler, erdem. f.+ i 095b/5 f.+ inde 095a/17 f.+ ini 095b/2 f.+ lerini 140a/4 f. 015b/7 -5-
	fāzīletlü [Ar.+Tr.] Faziletli. bkz. fāzıl f. 022a/8 -1-
faşl (II) [Ar.] Mevsim. f.- ı rebī ^c 085a/7 f.+ ı 121a/7, 136a/12, 162b/13, 162b/16 f.+ ında 163b/16, 164a/2 f. itmekle 108b/3 -8-	fażl [Ar.] Cömertlik, iyilik, lutûf, kerem. f.- ı mezkûre-i ebrârında 078a/4 f. 021a/17, 022b/16 -3-
fâtir [Ar.] İlık. f. olup 136a/11 mā ³ -i f. 129b/2, 132a/13 -3-	fażla [Ar.] Artık; çok, ziyâde; vücuttan atılan idrar, dışkı vs. f.- yı dem 026b/6 f.- yı hażm-ı rābi ^c 070b/8 f.- yı hażm-ı rābi ^c den 033a/15 f.+ sı 072a/7

f.+ sından 146a/12 f.+ sındandır 076b/6 f. 054a/3, 155b/3 -8-	felek [Ar.] Gökyüzü, sema. bkz. āsmān deverān-ı f.+ de 080b/2 deverān-ı f.+ den 090b/12, 145b/7 f.+ leriniñ 092b/7 -4-
fazliyye [Ar.] Fazlî, fazlalıkla alakalı. ruṭūbet-i f.+ si 160a/17 ruṭūbet-i f.+ sini 056b/10 ruṭūbet-i f.+ yi 056b/4, 135b/15 ruṭūbāt-ı f. 060a/6, 117b/11, 180b/4 ruṭūbet-i f. 027b/1 -8-	felekiyye [Ar.] Felekî; feleğe, gökyüzüne mensup, astronomik. ḥarekāt-ı f. 092b/1 -1-
fe'fā' [Ar.] Dili sürekli "f" sesine çalan peltek kimse. f. 167b/14 -1-	fem [Ar.] Ağız; menfez. maẓarrat-ı f.- i mi' dede 034a/1 f.- i mi' delerinde 120a/9 f.- i mi' desine 117b/15 veca'-yı f.- i mi' deyi 122b/17 f.- i raḥim 036a/11, 052b/16, 128b/8 f.- i raḥimde 089b/13 f.- i raḥime 053a/4 f.- i raḥimi 052a/6 f.+ i 109a/5 f.+ inde 062b/11 emrāz-ı f. 163b/3 -13-
fehīm [Ar.] Zeki, anlayışlı, akıllı kimse. f. 091a/3 -1-	fenā [Ar.] Kötü, iyi olmayan, uygunsuz. f.- i vücūd eylemeye 031b/8 -1-
fehṽā [Ar.] Anlam, mana, mefhum, kavram. f.- i kerīmi 079a/15 f.+ sı 041a/6 f.+ sına 017b/4 f.+ sınca 093a/5, 124b/3 f.+ sıyla 034a/3 -6-	fencengüş [Far.] Beşparmak otu (Potentilla reptans). f. 048b/7 bezr-i f. 159b/7 -2-
felāsife [Ar.] Filozoflar, felsefe ile uğraşanlar, bilginler. cumhūr-ı f.+ den 066b/11 f. 023b/13, 045b/2, 056a/3, 066a/2, 066b/12, 079a/3 -7-	fenn [Ar.] Sanat, ilim. f.- i celīle 015b/2 f.- i celīleniñ 176b/17 f.- i celīliñ 017b/10, 039b/17 f.- i evvelden 027a/12, 069a/4 f.- i mübārekde 016b/8 f.- i şerīfī 015b/9, 018b/7, 019a/9 f.- i şerīfiñ 040a/3
felc [Ar.] Felç, inme. f. 033a/3 -1-	

	f.- i tıbb 017b/16 kâ'ide-i f.- i tıbb 077a/5 mütehazzıkât-ı f.- i tıbb 180a/8 f.- i tıbb 084b/7, 180a/5 f.- i tıbbda 130b/11 f.+ de 021a/17, 073b/8, 114b/11 f.+ den 036a/13, 045b/6, 070a/1, 079b/12, 097b/10 f.+ e 019a/10 -26-		
fer	[Far.] Parlaklık, aydınlık. f. 091b/4 -1-	ferc	[Ar.] Dişilerde tenasül aleti, vajen. f.+ den 055a/14 f.+ e 035a/17, 035b/8, 055b/3, 056b/13 f.+ i 030a/6, 129b/4 f.+ in 052a/4, 052a/10 f.+ inden 035a/14, 132a/8 f.+ ine 130a/7, 132a/5 f.+ ini 130a/9 f.+ iniñ 133a/5 f. 051b/3, 074b/4 -17-
ferâgat	[Ar.] Vazgeçme, el çekme. f. 043b/10 -1-	ferd	[Ar.] Kişi, kimse, birey. f.+ e 022b/13 f.+ in 093a/4 f. 093a/3, 093a/8, 093a/11, 096a/17 -6-
ferah	[Ar.] Gönül açıklığı, sevinç. f.+ dan 110a/10, 110a/13, 169b/12 f. 032a/3, 034b/10, 040b/13, 110a/12, 139b/8, 145a/6 -9-	ferdâni	[Ar.] Birlik, teklik, eşsizlik. bkz. ferdâniyyet der-gâh-ı f.- yi tebâh 094b/14 -1-
ferah-fezâ	[Ar.+Far.] Ferah artıran, sevinç veren. f. olur 145b/9 -1-	ferdâniyyet	[Ar.] Birlik, teklik, eşsizlik. bkz. ferdâni cellet-i hikmet-i f.+ ine 017a/11 -1-
ferah-yâb	[Ar.+Far.] Ferah bulan, sevinç bulan. f. olup 139b/14 -1-	ferdiyye	[Ar.] Ferdî; kişisel, bireyle alakalı. f.+ dir 134a/17 -1-
ferâric	[Ar.] Piliçler. f. 085a/5, 116a/12 -2-	feres	[Ar.] At, beygir. f. 131a/6 -1-
ferâset	[Ar.] Anlayışlılık, çabuk seziş. f.+ leri 169a/2 -1-	ferhunde	[Far.] Mübarek, kutlu, uğurlu. f. 091b/4 -1-

ferište [Far.] Melek.
vücūd-ı f. 021a/13
-1-

ferište-i nūr-sirište

[Far.] Nurla yoğrulmuş, nurdan yaratılmış melek.
f. 094b/13
-1-

fer' iyye [Ar.] Şubeye mensup,
şubeyle alakalı.
f.+ si 079b/8
-1-

fermān [Far.] Emir, buyruk.
f.- ı hālīḳu'l-ins ve'c-cānn 135a/13
f.- ı Rabb-i ḳadīr 091b/11
f.+ ı 092b/5
f. eyledi 076a/5
-4-

ferrūḥ [Far.] Uğurlu, kutlu, mübarek.
f. 045a/9
-1-

fers [Ar.] Dışkı.
f.+ den 154a/15
f. 153b/10, 154a/1
-3-

ferzicāt [Ar.] Cinsel organlarda ya da makatta kullanılan fitiller.
f.+ dan 131b/14
-1-

ferzice [Ar.] Cinsel organlarda ya da makatta kullanılan fitil.
f.+ ler 056a/4
f.+ ye 056a/9
f. ideler 049b/15, 126a/10
f. idüp 058b/8, 126b/12
f. itmek 049a/10, 049a/16
f. kılınmak 042a/10

f. 003b/2, 049a/5, 049b/15, 056a/5,
056a/9, 056b/6, 057a/7, 057a/14,
065b/17, 123a/5, 135a/2
-21-

fesād [Ar.] Bozukluk.
f.- ı şehvet 060a/8, 115b/11, 117b/5,
118b/9, 119b/13
f.- ı şehvete 120a/10
f.+ a 035a/14
f.+ ı 057b/7
f.+ ından 053a/9, 148b/10
f. olur 067a/8
f. 053a/15, 053b/1
-13-

feşāḥat-şi'ār [Ar.] Güzel ve açık konuşma üslubu.
ebyāt-ı f. 022a/9
-1-

fetā [Ar.] Genç, gençlik.
sinn-i f. 179a/7
-1-

fetebārek-Allāh aḥsenü'l-ḥālīḳīn

[Ar.] Müminûn suresi 14. ayette geçen *Yaratanların en güzeli olan Allah'ın şanı ne yücedir!* mealindeki söz.
f. 038b/8, 066b/10, 082a/3
-3-

feth [Ar.] Açma, açılma.
f.- i bāb 052b/9
-1-

fethā [Ar.] Arapça kelimelerin üzerine konulan "üstün" işâreti.
f.+ ları 052a/4, 117b/6
f.+ larıyla 060a/9, 158a/15
-4-

fetīl [Ar.] Fıtil; kanı durdurmak için yaraya konulan steril bez. f. 135a/17 -1-	feylesūf [Ar.] Filozof, bilgin. f. 029b/13, 045b/10, 070a/8, 082a/5, 090b/2 -5-
fetīle [Ar.] bkz. fetīl f. 056a/10, 131b/15, 132a/1 -3-	feyyāz [Ar.] Feyiz, bereket ve bolluk veren; Allah. mebde'-i f.+ dan 063b/9, 081b/5 -2-
fetk [Ar.] Fıtık. f. 009a/10, 033a/6, 035a/12 -3-	feyz [Ar.] Bolluk, bereket, çokluk. f.- i 'amīm-i ilāhī 020a/3 hātır-ı f.- i me'āşirime 020a/1 -2-
fetvā [Ar.] Fetva, dinî hüküm. f. 107a/12 -1-	fezā [Ar.] Boş alan, boşluk. f.- i raḥime 053b/13 f.- yı havāşş 020a/9 -2-
fevā'id [Ar.] Faydalar, menfaatler. f.- i 'adīde 066a/8 f.- i 'adīdeyi 094a/3 f.- i 'aẓīmi 171b/10 f.- i celīledendir 114b/15 f.- i müfredāt 019a/15 f.+ e 026b/17 f.+ leri 120b/17 f. 082b/3 -8-	feza' [Ar.] Korkma, korkudan dolayı inleyip sızlama. f.+ ı 127a/8 f. eyler 006b/12 f. 110a/12 -3-
fevrī [Ar.] Aceleyle, birdenbire. f. 054b/5 -1-	feza' ü's-sıbyān [Ar.] Çocukların korkup sızlanması. f. 006b/11, 006b/12, 006b/19 -4-
fevt [Ar.] Ölüm, mevt. f. oldı 093b/8 -1-	fezā'il [Ar.] Faziletler, erdemler. şeh-vār-ı meydān-ı f. 020b/13 -1-
feyezān [Ar.] Coşkunluk, bolluk, taşkınlık. f.- ı ervāḥ 087a/10 f. idüp 099b/9 f. itdigi 086a/4 -3-	fıkarāt [Ar.] Omurlar, vertebrae. f.+ ı 077a/7, 083b/6 f. 073a/3, 083b/11 -4-
	fıkdān [Ar.] Yokluk, kıtlık. f.+ ına 038b/10 -1-

fıkhiyye [Ar.] Fıkhi, şariat ilmine, şariat hükümlerine mensup. kütüb-i şerîf-i f.+ de 146a/5
-1-

fıkra [Ar.] Omurga omurlarından her biri, vertebra. f.+ dan 038b/2
f.+ ların 082b/9
f. 038b/7, 083b/7, 110a/5, 166a/3
-6-

fırât [Ar.] Bir kimsenin ağzından ansızın bir söz çıkması. f.+ ndan 169b/13
-1-

fırka [Ar.] İnsan kalabalığı, grubu. f.+ dan 004a/17, 090b/1
f.+ ya 033a/12
-3-

fırıl- [Tr.] Bir şeyin bulunduğu yerden hızla ayrıp çıkması. f.- mağ 009a/11
-1-

fî zemāninā [Far.] Zamanımızda, bugünkü günde, şimdilerde. f. 017b/8, 019b/13, 029b/1, 029b/17, 030b/9, 140a/14, 149b/8, 149b/11
-8-

fîhimā [Ar.] İkisinde de, ikisinde birden. f. 173b/12
-1-

fihrist [Ar.] Bir kitabın içinde neler bulunduğunu gösteren liste, indeks. f. 003a/1
-1-

fihū'l-cenīn [Ar.] Ceninde, ceninin dahilinde. f. 093b/2
-1-

fikāh-ı izhîr [Ar.] Mekke ayrığı (Andropogon schoenanthus) çiçeği. bkz. **fikāhu'l-izhîr**
f. 041b/15
-1-

fikāhu'l-izhîr [Ar.] bkz. **fikāh-ı izhîr**
f. 041b/7, 119b/15, 168a/13
-3-

fikr [Ar.] Fikir, düşünce, idrak. f.+ i 108a/10
f.+ leri 032a/5
f. eylesünler 076a/14
f. itdükce 020a/1
f. itsünler 076a/4
f. 169a/2
min ğayr-i f. 031b/1
-7-

fikret [Ar.] Fikir, düşünce, idrak. bkz. **fikr**
f. 031b/16
-1-

fî'1 [Ar.] İş, amel, eylem. f.- i ' acīb 107a/2
f.- i ' acībesi 131a/17
f.- i ' acībi 065b/14
f.- i lezīziñ 031a/10
f.- i mücerred 031a/12
f.- i ṭabī' ata 151b/15
f.+ i 083b/3, 152a/9
ṭabī' at-ı f.+ ine 153a/11
f.+ ini 071a/5, 105a/16
-11-

fîl [Ar.] Fil, hortumlu hayvan. f.+ iñ 058a/17
-1-

fī'l-cümle [Ar.] Sonunda, sonuç olarak.
f. 026b/16
-1-

fī'l-hakīka [Ar.] Hakikaten,gerçekten.
f. 016b/12, 017b/1, 045b/3, 067b/6,
072a/14, 072b/10, 074b/12,
084b/10, 089a/1, 104b/13, 112a/3
-11-

fī'l-hāl [Ar.] Şu anda, hemen, şimdi.
f. 080a/17, 131a/14
-2-

filāhat [Ar.] Ekincilik, çiftçilik.
umūr-ı f. 091b/14
-1-

fī'len [Ar.] Hakikatte, gerçekten,
işleyerek.
f. 005a/13, 025a/11, 139b/3
-3-

Firdevsü'l-ḥikme [ea.] Ali bin Rabben
Taberî kitabı.
F. 073a/12
-1-

firūz [Ar.] Mutlu, kutlu, bahtiyar, uğurlu.
zemān-ı f. 021a/9
-1-

fiṭām [Ar.] Çocuğu sütten kesme.
zemān-ı f.+ e 066b/9
zemān-ı f.+ ı 162b/14
zemān-ı f. 161b/17, 162a/9
-4-

fityān [Ar.] Gençler, delikanlılar.
f. 019b/9
-1-

fū [Ar.] Kedi otu (Valeriana
officinalis).
f. 042a/5
-1-

fūceşlā [Ar.] Kulak ardında olan beze.
maṭlab-ı f. 010a/12
-1-

fūdenec [Ar.] Bahçe nanesi (Mentha
piperita).
f. 048b/7, 156a/8, 156b/12
-3-

fūdenec-i cebelī [Ar.] Nane (Mentha).
f. 049a/3
-1-

fūkahā [Ar.] Fakihler, din âlimleri.
f.- i dīn 029b/5
f.- i dīn-i mübīn 029a/5, 030b/8,
087b/4
f.+ dan 141a/10
f. 141a/3
-6-

fūkarā [Ar.] Fakirler, yoksullar.
f.+ ya 141b/5
-1-

funduk [Ar.] Fındık (Corylus avellana).
f. 010a/15, 042a/2, 044a/17,
096b/10, 155a/6
-5-

furun [<Yun. phournos] Fırın.
f.+ a 080a/16
-1-

fustuk [Ar.] Fıstık (Pistachia vera).
f. 042b/2, 043b/4, 044a/17, 155a/7
-4-

fuşûl (I) [Ar.] Fasıllar, bölümler, kısımlar.

- f.- 1 ebvâb 177b/3
- F.- i Ebukrâṭ 062a/16
- f.- i müte' addedede 019b/6
- F.+ ından 113b/5, 124a/1, 179a/8
- F.+ unda 060b/16
- f. 003a/3, 030b/9
- 9-

fuşûl (II) [Ar.] Fasıllar, mevsimler.

- f.- 1 bâride 128b/10
- f.- 1 bâride 103a/4
- f.- 1 erba' aya 117a/5
- f.- 1 ḥârre 128b/12
- f.- 1 ḥârrede 103a/3
- f.- 1 seneden 163b/16
- f.- 1 seneye 118a/14
- f.- i seneniñ 102b/8
- f. 085a/6, 118a/8, 118a/11
- 11-

fuṣṣâliyyûn [Ar.] Yabani maydonoz (Carum petroselinum).

- f. 044a/12
- 1-

fuṣṣalâ [Ar.] Fazıllar, faziletli, erdemli.

- f.- yı eṭṭibâdan 135a/14
- f. 019a/14, 135b/16
- 3-

fuṣṣûl [Ar.] Vücuttan atılacak idrar, dışkı ve sair unsurlar.

- f.- 1 ḡalîz 062b/12
- f.- 1 keṣîre 114b/17
- f.- 1 sitteden 062b/12
- f.- i ḡalîz-i sevdâviden 175a/14
- f.+ 1 144b/8
- f. 063a/8, 143b/8
- 7-

füc'eten [Ar.] Birdenbire, ansızın.

- f. 169b/14
- 1-

fûlfûl [Ar.] Biber (Piper).

- f.- i ebyaz 041b/16
- f.+ den 042a/9
- f. 042a/5, 046b/6, 046b/11, 049b/12, 065b/8, 122a/3, 122a/13, 126a/5, 168a/6
- 11-

fünûn [Ar.] Fennler, sanatlar, ilimler.

- f.- 1 şettâde 019a/13
- 1-

fürce [Ar.] İki şey arasındaki açıklık, aralık.

- f.+ den 167a/12
- 1-

fürû' [Ar.] Şubeler, kısımlar.

- f.- 1 uşûlden 105a/6
- f.+ ın 086a/8
- f. 081b/15
- 3-

fütûr [Ar.] Gevşeklik, zayıflık.

- f. 146b/9
- 1-

füvâk [Ar.] Hıçkırık. bkz. **ınçkırık**

- f. 008b/1
- 1-

füvve [Ar.] Kök boya bitkisi, kızıl boya (Rubia tinctorum).

- f. 049b/11
- 1-

füvvehât [Ar.] Ağızlar, menfezler.

- f.- 1 'urûk 096b/16
- f.- 1 şerâyîn 080b/4, 081a/3
- f.+ a 080b/6, 097b/12
- 5-

G

ġāfilen [Ar.] Gafil olarak, habersizce.
ğ. 124a/12
-1-

ġaflet [Ar.] Gafillik, dalgınlık, dikkatsizlik.
ğ. eylemeye 130a/12
ğ. eyleyüp 034a/14, 144a/2
-3-

ġāh [Far.] Zaman edatı, ara sıra, kimi.
g. 005b/18, 006a/1, 006a/3, 006a/8,
006a/13, 006b/6, 007b/13, 009a/12,
032b/9, 032b/12, 033a/8, 035a/4,
035a/13, 037b/5, 038b/9, 039a/16,
048a/8, 051a/11, 051b/3, 052a/7,
052b/3, 052b/15, 052b/16, 052b/17,
053a/15, 053a/17, 060b/3, 061b/1,
061b/2, 062b/13, 063a/4, 070a/4,
070b/13, 075a/6, 075a/9, 085b/6,
085b/12, 085b/13, 100b/17, 104b/8,
123a/12, 127a/2, 128a/11, 128b/2,
129a/7, 129a/9, 131b/12, 134a/10,
134a/14, 134b/7, 134b/13, 134b/16,
135a/1, 135a/2, 169b/6, 172a/12,
173b/1, 173b/12, 174a/1, 174b/5,
181b/4, 181b/7, 181b/15
-67-

ġāhī [Far.] Bazen, ara sıra. bkz. **ġāh**
g.+ ce 070b/1, 104b/2, 152a/13,
156b/6, 156b/9, 163a/14, 170a/15
g. 006b/10, 008b/2, 009a/14, 030a/3,
033a/6, 038a/1, 051a/15, 051b/15,
053b/5, 064b/11, 067a/17, 102b/2,
109a/17, 109b/11, 133a/12, 151b/14,
174b/12
-24-

ġā'ib [Ar.] Görünmeyen, yok olan, kayıp.
ğ. olur 035a/5
-1-

ġā'ire [Ar.] Derin, içeri çekilmiş, içeri
girmiş.
ğ. 031a/3, 031a/4
-2-

ġalaṭ [Ar.] Yanlış, yanlış, hata.
ğ. iderler 089a/2
ğ. itmiş 088b/13
ğ. 058a/8
-3-

ġalebe [Ar.] Galip gelmek, yenmek,
üstünlük kurmak.
ğ.- i şarf 105b/5
ğ.+ de 105b/3
ğ.+ si 178a/15, 178a/16
ğ.+ sinden 046b/2, 125b/1, 125b/2,
145b/2
ğ.+ sine 104a/11, 152a/3, 152a/5
ğ. 073a/14, 101a/12, 102b/2, 105b/7,
174a/5
-16-

ġaleyān [Ar.] Kaynama, coşma.
ğ. iden 148a/5
-1-

ġālib [Ar.] Yenmiş, üstünlük kurmuş olan.
ğ.+ e 130b/2
zann-ı ġ.+ ime 062b/3
zann-ı ġ.+ lerine 083b/16
ğ. olana 101a/13
ğ. olduğu 101b/15, 102a/1
ğ. olmağla 029b/7
ğ. olup 088b/4
ğ. olur 102a/3
ğ. olursa 105b/2
ğ. 088b/8, 103b/3, 107b/7, 131b/11
zann-ı ġ. 019b/11, 062a/12, 062a/16,
147a/3
-18-

ġālībā [Ar.] Sağlam bir ihtimale göre, görünüşe göre, belki.

ğ. 058a/8

-1-

ġalīz [Ar.] Yoğun, sert, sıkı.

ğ.- i dem 157a/1

fuzūl-i ġ.- i sevdāviden 175a/14

balġam-ı ġ.+ den 174b/17, 175a/8

ğ.+ dir 152b/1

ğ.+ ini 051a/5, 051a/14

ğ. 006a/10, 052a/9, 062a/1, 150a/14,

151a/2, 152a/11, 152a/12, 152b/8,

155b/16, 156a/6, 161a/4, 170a/7,

172a/14, 174b/13, 175a/15

fuzūl-ı ġ. 062b/12

-23-

ġalīzāt [Ar.] Sert ve yoğun maddeler.

ğ. 007a/12

-1-

ġalīze [Ar.] Yoğun, sert, sıkı. bkz. **ġalīz**

riyāh-ı ġ.- yi bürüdeti 121b/17

ağdiye-i ġ.+ den 130b/14

ağdiye-yi ġ.+ den 168a/4

riyāh-ı ġ.+ den 125b/6

aḥlāt-ı ġ. 156a/10

ğışā-yı ġ. 128a/9

riyāh-ı ġ. 125b/3

rūḥ-ı ġ. 037a/13

-8-

ġalşame [Ar.] Gırtlak, gırtlak kapağı.

ğ. 008a/1

-1-

ġamm [Ar.] Dert, keder, tasa.

ğ.+ a 169b/11

ğ. 034b/10, 040b/13, 044a/2,

050b/1, 110a/12, 149a/7, 169a/6

-8-

ġamm-ḥār

[Ar.+Far.] Gamlanan, kederlenen.

ğ.- ı ümmet 140b/12

ğ. 016a/15

-2-

ġamz [Ar.] Sürtmek, dürtmek, ovmak.

ğ. idüp 159a/4

ğ. 117a/4, 121b/6

-3-

ġarābeyāt [Ar.] bkz. **ġarā'ibāt**

ğ.+ dan 103a/16

-1-

ġarā'ibāt

[Ar.] Görülmedik,

alışılmadık, tuhaf şeyler.

ğ.+ dan 131a/9

-1-

ġarā'iz [Ar.] Garazlar, amaçlar.

şınāyi^c-i ṭıbb-ı ġ. 018b/5

-1-

ġaraż [Ar.] Amaç, maksat, istek, gaye.

ğ. 075b/1

-1-

ġareb [Ar.] Akça kavak (Populus alba).

ğ.+ dir 049a/14

ğ. 049a/16

-2-

ġargāra [Ar.] Suyu ya da ilaçlı suyu boğazda

çalkalamak.

ğ. eyleyeler 168a/8

ğ. itdürmek 168a/4, 168a/5

-3-

ġarīb

[Ar.] Tuhaf, şaşılacak, bambaşka.

emr-i ġ.+ iñ 107a/13

-1-

ğarībe [Ar.] bkz. **ğarīb**

evşāf-ı ğ.+ leri 030a/11
 ħarāret-i ğ.+ niñ 063a/13
 cüşse-i ğ. 063b/7
 ħarāret-i ğ. 063b/8
 -4-

ğarīķ mine'l-maħnūķ

[Ar.] Suda boğulmuş olan.
 ğ. 008a/9
 -1-

ğarīziyye [Ar.] Tabii, yaradılıştan gelen.

ħarāret-i ğ.+ leri 028a/13, 028b/14, 059b/4
 ħarāret-i ğ.+ niñ 030b/15, 051a/7
 ħarāret-i ğ.+ si 028a/15, 109a/16, 150b/1
 kuvā-yı ğ.+ si 092a/13
 kuvve-i ğ.+ si 084b/15
 ħarāret-i ğ.+ siniñ 036b/13
 ħarāret-i ğ.+ ye 102b/14
 ħarāret-i ğ.+ yi 032a/2
 ħarāret-i ğ. 034a/7, 037b/10, 080a/7, 088b/3, 144b/8
 menba^ç-ı ħarāret-i ğ. 083a/5
 ruṭubet-i ğ. 088b/3
 -20-

ğars [Ar.] Ağaç dikme.

ğ.- ı eşcār-ı ʿālem 091b/14
 -1-

ğasl [Ar.] Yıkama, yıkanma.

vaķt-i ğ.+ de 139a/1
 ğ. ideler 136a/8, 138b/7, 139a/6, 170a/3
 ğ. iden 138b/16
 ğ. iderler 136a/10
 ğ. idüp 132a/14, 136b/15, 139a/14
 ğ. itmek 025a/4, 138b/5, 138b/14
 ğ. olunduķdanşoñra 140b/5
 ğ. olunmaķdan 166a/7

ğ. olunup 117a/6

ğ. olunur 005a/10, 137b/13, 138b/17
 ğ. 012a/25, 138b/11
 -21-

ğaşy [Ar.] Kendinden geçme, bayılma.

ğ. 008a/15
 -1-

ğavāyet [Ar.] Azgınlık, sapkınlık.

ğ.+ lerinden 139b/15
 -1-

ğavr [Ar.] Dibe batma.

ğ. idüp 080b/9
 -1-

ğavvāş [Ar.] Dalgıç, inci toplamak için denize dalan.

ʿirfān-ı ğ. 020b/13
 -1-

ğāyet [Ar.] Nihayet, uç, son derece.

ğ.+ e 177a/5
 ğ.+ i 177a/2
 ğ.+ ini 176b/17
 ğ. 033a/13, 034b/9, 035a/3, 037b/5, 046a/17, 048a/9, 054a/1, 055a/9, 077b/14, 088a/11, 089a/5, 098b/16, 107a/14, 107b/1, 107b/3, 107b/5, 117a/2, 118b/6, 120b/12, 122a/16, 127b/14, 130b/15, 132a/4, 136b/17, 143b/16, 151b/15, 156b/4, 157b/16, 171a/9, 173a/12, 175b/10
 -35-

ğāyetü'n-nef^ç [Ar.] Son derece faydalı.

ğ.+ dir 130b/6
 -1-

ğāyetü'l-ğāye [Ar.] En son derecede.

ğ. 145b/9
 -1-

ğayr [Ar.] Ayrı, başka, değil, -sız.
 ğ.- ı ekl 012a/36
 ğ.- ı nâmiyeden 083b/2
 ğ.- ı ṭabī'î 127b/16
 emr-i ğ.- ı ṭabī'î 123b/4
 ğ.- i efḍal 085a/2
 ğ.- i ekl 003a/16
 ğ.- i ma' hūd 063b/7
 ğ.- i ma' rūf olan 119a/8
 ğ.- i mu' tāddan olduğundan 040a/6
 ḥarāret-i ğ.- i muḥırr 043b/14
 yābis-i ğ.- i münbasıṭ 053a/10
 ğ.- i ṭabī'î 151a/13
 ğ.+ a 017a/14
 ğ. 131a/2
 -14-

ğayrı [Ar.] Ayrı, başka, değil, -sız.
 bkz. **ğayr**
 āṣār-ı ğ.+ ya 060b/8
 ğ.+ da 088b/17
 ğ.+ dan 051b/14, 161a/9
 ğ.+ dır 068a/6
 ğ.+ sına 063b/17
 ğ.+ ya 036b/10
 ğ. 008a/9, 010b/13, 026b/11, 035a/9,
 043a/1, 048b/14, 051a/12, 052a/3,
 054b/9, 055b/5, 086a/16, 089b/13,
 162a/12, 163a/8, 178b/14, 104a/11,
 106b/8, 107a/14, 127a/3, 144a/13,
 148a/6, 148b/11, 153a/9, 161b/7,
 161b/15, 161b/16
 -23-

ğazab [Ar.] Kızgınlık, öfke, hiddet; afet.
 ğ.- ı ṣedīd 169a/6
 ğ.- ı ṣedīdini 169a/16
 ğ.+ a 169b/9
 ğ.+ dan 149a/9
 ğ.+ ı 032a/4
 ğ.+ ını 145a/7
 ğ. 034b/10, 040b/13, 054b/1,
 110a/12
 -10-

ğāziye [Ar.] Gâzî, gıda veren, besleyen.
 kuvve-i ğ. 083b/2
 -1-

gebe [Tr.] Hamile, yüklü. bkz. **ḥāmīle**
 g.+ dir 062b/9
 g. itmezse 061a/3
 g. kalan 059b/11, 127a/10
 g. kaldıkda 048a/12
 g. kaldıkdanşoñra 109a/14
 g. kalduğı 160a/7
 g. kalmış 035b/5
 g. kalsa 114b/16
 g. kalursa 155a/15
 g. olan 003b/18, 059b/16, 060b/1,
 061b/8, 062a/5, 062b/7, 120b/16
 g. olandan 059b/17
 g. oldu 062b/1
 g. olduğdanşoñra 109b/3
 g. olmağa 027b/4
 g. olmağ 058b/17
 g. olmaları 048a/10
 g. olmalarına 059a/11
 g. olmayan 050a/6
 g. olmayup 103a/10
 g. olmaz 049b/4
 g. olmazdan 114b/15
 g. olmazlar 029a/4
 g. olmuş 127a/13
 g. olsalar 109b/4
 g. olup 123b/12, 124a/2
 g. 050a/5, 061a/12, 062b/8, 110b/5,
 113b/6, 124a/12, 129b/1
 -40-

gebelik [Tr.] Gebe olma, hamilelik.
 g.+ den 027b/6
 g.+ e 003b/1, 003b/10, 003b/12,
 023b/2, 023b/5, 023b/7, 048a/1,
 048a/4, 048a/17, 050a/11, 054a/6,
 059a/7, 059a/9, 061b/3, 106b/16
 g.+ i 127a/7
 ibtidā'-i g.+ i 089b/12

	g. 026b/8, 027a/5, 055b/6, 109a/17, 117b/7 -23-	g.- digi 075a/5 huşûle g.- digi 153b/11 vücûda g.- digi 005a/11, 100b/17, 139b/1 zuhûra g.- digi 036b/9, 108a/3 g.- dikde 089a/17 vücûda g.- dikde 005a/5, 024b/17, 135a/12 g.- dükte 026b/13, 059a/16, 120b/15, 162a/10, 163a/10, 175b/16 g.- düktenşoñra 116a/9 g.- e 159a/14, 160b/12 g.- elim 093a/17 g.- en 038a/17, 073a/8, 080b/7, 157a/17 lâzım g.- en 161b/2 vücûda g.- en 125a/11, 125a/13 g.- ince 058a/16, 079a/2, 176b/17 g.- inceye 027a/3 vücûda g.- inceye 110a/4 g.- iri 031a/17 g.- mek 090a/11, 111a/3, 133a/17 zuhûra g.- mek 107b/13 g.- mese 028a/3, 134a/2 vücûda g.- mesi 075a/6 lâzım g.- mez 030a/2 g.- miş 149b/9, 149b/13 zuhûra g.- miş 087a/16 g.- mişdi 107a/16 g.- se 029a/2, 134a/2 lâzım g.- se 079b/5 vücûda g.- se 135a/14 g.- seler 140b/13 g.- üp 018a/17, 021b/1, 051a/3, 070a/13, 111a/11, 113a/13, 142a/12, 148a/4, 152a/14 vücûda g.- üp 075a/7 zuhûra g.- üp 047a/16, 063a/9, 082a/16, 100b/6 g.- ür 025a/3, 028b/15, 053a/15, 059b/16, 073b/16, 082a/17, 107a/10, 153a/9 lâzım g.- ür 067a/16, 068a/9, 073b/5, 088a/9, 088a/10, 104b/6
gice	[Tr.] Gece. g.+ lerde 138b/12 g. 006b/3, 037b/9, 041b/12, 045b/16, 136a/7, 152b/6, 162b/9 -8-	
geç-	[Tr.] Bulunduğu yerden başka bir yere gitmek, yer değiştirmek. g.- digi 099b/3 g.- dikdenşoñra 147a/5 g.- en 017b/14, 017b/15 g.- erse 168a/16 g.- mek 011a/10, 026a/14 -7-	
geç	[Tr.] Geç. g. 028b/12, 059a/1, 088b/9, 163b/15, 165b/17 -5-	
geç geç	[Tr.] Geç olarak, beklenilenden geç şekilde. g. 051a/3 -1-	
geçin-	[Tr.] Öyle olmadığı hâlde kendini öyleymiş gibi görmek. g.- en 147a/8 -1-	
geçiş-	[Tr.] Birbirinin içine geçip karışmak. g.- mek 179a/16 -1-	
gel-	[Tr.] Ulaşmak, varmak; "-e gelmek" hâliyle başlamak, ortaya çıkmak. g.- di 018b/14 lâzım g.- di 067b/1 vücûda g.- di 130b/15	

vücûda g.- ür 099b/8, 107a/7, 131a/14 zuhûra g.- ür 081a/17, 153a/5, 164a/4, 180b/4 lâzım g.- ürđi 075a/3 g.- ürlr 066a/6 g.- ürse 054b/17, 164a/17 vücûda g.- ürse 089b/8 -94-	
gemi [Tr.] Gemi. g.+ leriñ 083b/8 g.+ niñ 083b/9 g.+ ye 107a/10 -3-	
genç [Tr.] Genç. g. 164b/12, 165a/13 -2-	
geñiş- [Tr.] Genişlemek. g.- ir 060b/4, 060b/7 -2-	
geñiş [Tr.] Geniş, enli. g. 138a/12 -1-	
geñişlik [Tr.] Geniş olma durumu. g.+ de 051a/9 -1-	
gerçi [Far.] Aslına bakılırsa, aslında; her ne kadar. g. 017b/6, 047b/12, 049b/17, 051b/4, 072b/9, 161a/7, 162a/3 -7-	
gerdiş [Far.] Dönme, dönüş, devretme. hılâf-ı g.- i gerdün-ı sitem-kârdan 020a/17 -1-	gerdün [Far.] Dönen, devreden. hılâf-ı gerdiş-i g.- ı sitem-kârdan 020a/17 -1-
	gerek [Tr.] Şart olan şey, lazım, yapılması icap eden şey. g.+ dir 115a/8, 117a/2, 138b/9, 145a/2, 155a/13, 162b/13, 162b/17 g.+ i 050b/15, 053b/7, 096a/8, 114b/16, 138a/8, 166a/8, 168b/12, 170a/3 g. 119b/4, 153a/8 -17-
	geri [Tr.] Arka taraf. g.+ sinde 163b/10 g.+ sinden 160b/12 g. 163b/9 -3-
	geril- [Tr.] Gerilmek, kasılmak. g.- mek 006a/2, 125b/4, 146b/8, 159a/9, 173b/2, 179b/1 g.- ür 090a/11 -7-
	germâ [Far.] Sıcak hava, yaz. g. 136a/2 -1-
	gernik [Tr.] Bir buğday çeşidi (Triticum dicoccon). bkz. çatalca , bkz. siyez g. 154b/13 -1-
	getür- [Tr.] Eriştirmek, ulaştırmak; "-e getirmek" hâliyle başlatmak, ortaya çıkarmak. vücûda g.- dikleri 123b/13 g.- diler 029b/16 g.- e 120a/10, 130a/7 g.- eler 056a/8, 146b/13 kâmet g.- eler 140b/8

g.- en 056a/10 vücūda g.- en 148b/9 g.- me 115a/4 g.- mege 027b/8, 045a/16 g.- mek 049a/5, 049a/17, 049b/1, 057a/8, 058b/8, 058b/10, 123b/10, 138b/3 veled g.- memek 050a/6 g.- meyeler 048a/15 g.- mez 036b/3, 143a/17 g.- mezler 050a/9, 050a/13 g.- müşler 019a/12 g.- üp 019a/6, 019a/9, 022a/12, 096a/8 g.- ür 033a/10, 035a/4, 035a/17, 047b/8, 063a/4, 096a/8, 134a/9, 172b/9 g.- ürlər 018b/8, 056b/8, 070b/15 -42-	ğidā [Ar.] Besin, insanı besleyen şey. ğ.- i cenīn 089a/14 ğ.- yı cenīn 066b/10, 110b/12 ğ.- yı cenīne 124b/6, 155a/17 ğ.- yı ceyyide 150a/3 ğ.- yı evfer 099a/16 ğ.- yı evlā 116a/17 ğ.- yı evvel 147a/15 ğ.- yı müteveffīrye 113a/12 ğ.+ dan 153a/9 keşret-i ğ.+ dan 147a/4 ğ.+ dır 155a/5 ğ.+ lar 043b/1, 044a/4, 056b/4, 116a/14, 120b/11, 157a/2, 157a/4, 158a/7, 162b/10, 164a/12, 178b/5 ğ.+ lara 157b/4 ğ.+ lardan 053a/11 ğ.+ ları 046a/2, 116a/12, 120a/2, 165b/2 ğ.+ larına 042b/12 ğ.+ laruñ 043b/11 ğ.+ nıñ 146b/15, 153b/1, 164a/9 ğ.+ sı 042b/5, 084a/9, 098b/9, 110b/7, 111b/1, 118b/4, 140b/15, 143b/10, 146a/12, 154b/15, 155b/1, 158a/9 a‘zā-yı ğ.+ sı 161b/14 ğ.+ sına 098a/17, 099b/2, 111a/9, 113a/13, 154b/9 ğ.+ sında 118a/17, 154b/15, 157b/8 killet-i ğ.+ sından 158a/4 ğ.+ sını 089a/17, 089b/1, 111b/2, 129b/13, 158a/4, 159a/12, 168a/2 aşl-ı ğ.+ sınıñ 146a/13 ğ.+ ya 005b/9, 025b/6, 026b/13, 026b/15, 150b/13, 162a/9 ğ.+ yada 026b/12 ğ.+ yı 089b/5, 091b/2, 116b/7, 161b/15 dem-i ğ.+ yı 070b/15 ğ. 026b/13, 029a/5, 040b/10, 041a/2, 054a/3, 054a/9, 066b/7, 070a/5, 083a/16, 084a/11, 089b/1, 089b/3, 094b/5, 097b/4, 098a/5, 098a/6,
getürt- [Tr.] Yaptırmak, etmesini sağlamak. g.- eler 056a/4, 056b/6, 057a/7, 123a/5 g.- mek 061a/11 -5-	
gevher [Far.] Cevher, mücevher; esas, maya. g.- i girān-māyelerin 148b/7 -1-	
gevşek [Tr.] Gevşek. g. 064b/11 -1-	
gez- [Tr.] Gezmek, dolaşmak. g.- mek 040b/12 -1-	
gezdir- [Tr.] Bir kimseyi dolaştırmak. g.- mek 161b/4 -1-	

098a/7, 111b/3, 116a/16, 116b/1,
117b/17, 124b/9, 130a/13, 132a/6,
146b/14, 147b/7, 151a/17, 153a/6,
153b/2, 154a/2, 154a/13, 158a/2,
159a/13, 159a/14, 161a/15, 161b/7,
162a/12, 162a/14, 162a/16, 163a/2,
163a/8, 163a/12, 163a/16, 164a/17,
164b/3, 164b/15, 178a/13
keşret-i ğ. 043b/13
kıllet-i ğ. 054a/10
taḳlīl-i ğ. 057b/9
-127-

ġidālan- [Ar.+Tr.] Gıda almak,
beslenmek.
ġ.- dıġı 084a/5
ġ.- dıġından 159a/1
ġ.- maḳ 060b/14
ġ.- mayup 084a/5
ġ.- ur 066b/8
-5-

ġılāf [Ar.] Örtü, kılıf, kabuk.
ġ. 174b/15
-1-

ġılzet [Ar.] Yoġunluk, katılık, sertlik.
ġ.+ i 150a/15
ġ.+ ini 156b/11, 161a/6
ġ. 060b/5, 145b/3, 160b/13, 172b/5
-7-

ġırķī [Ar.] Yumurta kabuġu içinde
yumurtanın beyazını saran zar.
ġ. 080a/9
-1-

ġışā [Ar.] Zar, çeper.
ġ.- i raḳīḳ 097a/7, 099b/17
ġ.- yı ġalīze 128a/9
ġ.- yı raḳīḳdir 099a/5
ġ.+ da 004a/8, 081a/1, 081a/4,
081b/9, 082a/8, 085b/1, 085b/3,
097a/8, 097a/11

ġ.+ lar 024a/16
ġ.+ ları 099b/4
ġ.+ larında 006b/7
ġ.+ niñ 080a/15, 080b/1, 090b/11,
097a/2, 098b/14, 129a/10
ġ.+ sı 086b/2
ġ.+ ya 098b/8
ġ. 080a/4, 080a/8, 080a/10, 080a/14,
080b/4, 096b/5, 099a/2, 099a/10,
099b/15, 137a/9
-34-

ġışyān [Ar.] Baygınlık.

ġ.+ a 120a/7, 120b/11
ġ.+ ı 120b/16, 120b/17
ġ.+ lara 121b/8
ġ. 059b/16, 060a/6, 134a/8
-8-

gibi [Tr.] Benzer, benzeyen.

g.+ dir 041a/2, 049a/14, 071b/10,
088a/5, 100b/3, 175b/1
g. 004a/1, 006b/19, 009a/8, 010a/6,
010a/14, 018a/13, 019b/13, 023b/15,
026b/10, 027a/6, 029b/13, 032a/5,
032b/15, 036b/2, 037a/5, 038b/11,
039a/9, 040b/12, 040b/14, 040b/15,
042b/13, 043a/14, 043a/15, 043b/6,
044a/3, 044a/14, 044b/10, 046a/6,
047b/4, 048a/3, 048a/7, 048b/17,
050b/1, 050b/4, 051b/11, 052a/3,
052a/15, 053b/7, 054a/5, 054a/12,
054a/13, 054b/11, 056b/6, 058b/16,
059a/1, 060a/15, 061a/16, 061a/17,
061b/1, 061b/2, 062a/2, 062b/16,
063a/3, 064b/3, 064b/12, 064b/14,
066a/3, 066a/13, 066a/15, 067b/13,
067b/14, 068b/8, 068b/14, 069a/10,
070a/4, 070b/3, 071b/12, 074a/1,
080a/12, 083b/10, 084a/5, 088b/16,
089a/16, 090a/4, 090a/5, 090b/8,
092a/6, 096a/8, 096b/6, 097b/13,
099b/3, 099b/6, 100a/7, 102a/5,
105a/3, 106b/1, 106b/4, 107a/10,

113b/17, 114b/16, 118b/14, 119a/7, 119b/1, 119b/5, 122b/8, 122b/16, 129b/5, 132a/9, 133a/14, 133a/15, 138a/9, 139a/7, 141a/6, 142b/6, 144a/3, 146b/2, 149b/9, 152a/12, 152a/14, 153b/4, 157b/10, 160b/5, 161b/3, 162b/2, 166a/8, 168b/12, 170a/3, 170a/4, 175a/13, 175a/16, 176b/5, 177a/12, 177b/3, 177b/9, 177b/12, 177b/15, 180b/5 -137-	g.- mekten 143b/16 g.- miş 019b/14 -9-
gider- [Tr.] Ortadan kaldırmak, yok etmek. g.- e 156a/2 g.- ir 032a/4 g.- miş 161a/7 g.- ür 032a/10 -4-	gitdikçe [Tr.] Gitgide, giderek, zaman geçtikçe. g. 174b/8, 175a/16 -2-
gir- [Tr.] Dışarıdan içeriye gelmek; başlamak, dâhil olmak. g.- diği 146b/2 g.- en 006a/7, 167a/7, 174b/2 g.- er 043a/16, 073a/3 g.- erler 097a/15 g.- erse 065a/9, 158a/17 g.- megi 034a/12 g.- mek 034a/15 g.- mez 059a/15, 079b/6 g.- miş 097b/16 -14-	giydir- [Tr.] Giydirmek. g.- üp 138a/14 -1-
girân-māye [Far.] Pahası ağır, kıymetli, değerli şey. gevher-i g.+ lerin 148b/7 -1-	gizlü [Tr.] Gizli, açık olmayan, bilinmeyen, meçhul. g. 075b/16 -1-
git- [Tr.] Uzağa doğru hareket etmek; (sıvı için) akmak, geçmek. g.- di 039a/3 g.- diginden 128a/14 g.- eni 153b/17, 154a/2 g.- er 027a/4, 096a/9 g.- ince 119a/15	göbek [Tr.] Göbek. g.+ de 134b/13 g.+ i 044b/13, 051a/17, 059b/11, 090a/11, 137b/6, 140b/5, 152a/12 g.+ iñ 081a/9, 082b/13, 084a/2, 084a/12, 134b/15, 135b/12 g.+ inde 098b/3, 109b/16 g.+ inden 084a/5, 084a/6, 084a/7, 084a/11, 097a/13, 097a/15, 098a/6, 098a/12 g.+ ine 049b/15, 097b/16, 129b/9, 164b/7 g.+ ini 025a/1, 135a/15, 137a/15 g.+ iniñ 059b/15, 061a/2 g.+ leri 141b/15, 179a/13 g.+ lerinde 009a/12 g. 009a/11, 009a/13, 025a/3, 135b/2 -40-
	gögüs [Tr.] Göğüs, bağır, döş, sine. g.+ de 032a/10 g.+ i 066a/14, 076b/1, 137b/16, 148b/16, 171a/12, 171a/13 g.+ iñ 171a/10 g.+ inde 129a/5, 171a/5, 171b/8 g.+ inden 139a/4

g.+ ine 159a/17, 159b/1
 g.+ lerinde 172a/6
 g. 008a/4, 077a/8, 171a/15
 -18-

gökçek [Tr.] Güzel, şirin, hoş.
 g. eyler 032a/11
 g. olup 104a/6
 g. 061b/9, 107b/2, 107b/6, 148b/16,
 168b/16
 -7-

göm- [Tr.] Gömmek.
 g.- erler 139b/17
 -1-

gönder- [Tr.] Göndermek, yollamak.
 g.- mez 153b/3
 -1-

gör- [Tr.] Görmek.
 g.- diği 129b/15
 g.- dükce 020a/1
 g.- dükde 132b/13
 hayz g.- dükde 068a/12, 160a/2
 g.- düm 039a/1, 067b/9, 093b/8,
 127b/11, 175a/6
 g.- dün 109b/9
 g.- en 028b/1
 görüm g.- en 028a/11
 hayz g.- en 059b/7
 g.- enden 028a/17, 028b/1
 hayz g.- enin 028a/17
 g.- enler 028b/2, 062b/8
 g.- mege 129a/6
 düş g.- mege 100b/5
 hayz g.- mege 059b/4
 g.- mek 029b/9, 059b/1
 hayz g.- mek 123a/2
 g.- mekdir 047b/4
 düş g.- mekle 006b/12
 görüm g.- meleri 029b/7
 g.- mesine 028a/2
 görüm g.- meyüp 114b/16

görüm g.- mez 029b/10
 g.- seler 018a/12
 g.- üldüğü 047b/4
 g.- üp 106a/17
 g.- ür 095a/10
 görüm g.- ür 059b/2
 g.- ürlər 027b/17, 028a/12, 028a/16,
 028b/13, 109b/1
 görüm g.- ürlər 027b/16
 -42-

göre [Tr.] Uygun olarak, açısından.
 g. 052b/2, 065a/5, 095a/10, 106b/11,
 113b/10, 114b/9, 118a/10,
 145a/11, 167b/15
 -9-

görin- [Tr.] Görünmek.
 g.- mesini 143b/3
 g.- ür 055a/9, 058a/9, 062a/2,
 109a/4, 145a/16, 147a/3
 g.- ürlər 097b/15
 -8-

görül- [Tr.] Varlığı gözle hissedilmek.
 g.- di 029b/17, 049b/9, 101b/12,
 112b/8
 g.- medi 088b/7, 133a/13
 g.- mesi 060b/6
 g.- müş 030a/12, 108a/4, 109b/13
 g.- müşdür 060a/3, 104a/4, 112a/4
 -13-

görüm [Tr.] Adet görmek, regl. bkz. **hayz**
 g.+ den kaldıkları 028b/8
 g.+ den 027b/5, 032a/15, 034b/13
 g. gören 028a/10
 g. görmeleri 029b/7
 g. görmeyüp 114b/16
 g. görmez 029b/10
 g. görür 059b/2
 g. görürler 027b/16
 g. 028a/2
 -11-

göster- [Tr.] Göstermek.

- g.- e 060b/3
- g.- ilmiş 047b/7
- g.- ırlar 167b/2
- g.- mişdir 061a/9
- g.- mişler 137b/6
- g.- mişlerdir 171b/6
- g.- üp 162a/14, 170a/10
- 8-

götür- [Tr.] Ulaştırmak, iletmek, temin etmek.

- g.- ürlar 156a/17
- 1-

göz [Tr.] Göz.

- g.+ i 007a/8, 109b/7, 147b/10
- g.+ iñ 137a/8
- g.+ in 147b/5
- g.+ iniñ 062a/4
- g.+ le 061a/17
- g.+ ler 072b/1, 082b/7, 104b/16, 181a/9
- g.+ lardan 104b/15
- g.+ leri 035b/9, 060b/4, 143a/16, 170a/10
- g.+ leriñ 082b/12, 082b/16
- g.+ lerinde 007a/10, 076b/14, 124b/13, 143b/15
- g.+ lerinden 072a/17, 124b/1
- g.+ lerine 006b/8, 136b/13, 139a/12, 143b/13
- g.+ lerini 006b/20, 138a/5
- g.+ leriniñ 007a/11, 060b/2
- g. 032b/6, 033a/9, 034a/17, 181a/10
- 36-

ğubār [Ar.] Toz.

- ğ. idüp 181b/11
- 1-

ğudde [Ar.] Deri ile et arasında çıkan şiş, beze.

- ğ.+ niñ 175a/11, 175b/1, 175b/7
- ğ. 175a/16, 176a/14
- 5-

ğuded [Ar.] Guddeler, bezeler.

- ğ.- i şedy 006a/11, 175a/10
- ğ.+ ler 071b/17
- ğ. 010a/11, 175b/3
- 5-

ğudedī [Ar.] Gudde şeklinde, bezemsi.

- laḥm-ı ğ.+ den 072a/1
- laḥm-ı ğ. 071b/16, 170b/15
- maṭlab-ı büşür-ı ğ. 010a/13
- 4-

ğudediyyet [Ar.] Beze olma durumu, gudde gibi olma.

- ğ.+ leri 071b/13
- ğ. 071b/14
- 2-

ğudūbet [Ar.] Sevimsiz, çirkin.

- ğ.- i beyān 021b/17
- 1-

guguk [Tr.] Guguk kuşu (Cuculus canorus).

- g. 156a/13
- 1-

ğulām [Ar.] Çocuk, genç, delikanlı.

- ğ.+ da 103a/5
- ğ.+ dan 141a/10
- ğ. 141a/11
- 3-

ğulāmiyyet [Ar.] Gençlik, delikanlılık.

- ğ.+ den 151b/17
- sinn-i ğ. 179a/7
- 2-

günā-gün [Far.] Türlü türlü, çeşit çeşit.

g. 044a/4, 047b/7, 058b/16, 118b/17,
147b/10

-5-

ğuşşa [Ar.] Dert, keder, kaygı.

ğ.+ lar 044a/2

ğ. 040b/13, 149a/7

-3-

güyā [Far.] Sanki, diyelim ki.

g. 140a/16

-1-

ğuđrūf [Ar.] Kıkırdak.

ğ.+ lar 066a/12

-1-

güç [Tr.] Zor, müşkül, çetin, yorucu,
emek isteyen.

g. 163b/15

-1-

gügercin [Tr.] Güvercin (Columba).

g. 176b/1

-1-

gül [Far.] Gül (Rosa).

g. 049a/10, 056b/10, 060a/14, 118a/7,
119b/12, 119b/14, 122b/6, 123a/14,
126a/4, 133a/4, 133a/5, 133a/10,
133b/5, 136b/10, 137b/5, 157a/6,
166b/12, 168a/13, 173a/7, 173a/10,
174a/10, 174a/12, 174b/12

-24-

gül- [Tr.] Tebessüm etmek.

g.- mege 100b/4

-1-

gül-be-şeker [Far.] Gül yaprağı ve
şekerden yapılan macun.

g. 121a/10

-1-

gülendām [Far.] Gül boylu; nazık,
güzel endamlı.

g.- ı dil-ārā 032a/1

-1-

gümān [Far.] Zan, sanma, sezme.

g.+ dan 103b/9

-1-

gün [Tr.] Gün.

g.+ de 004a/13, 024a/11, 080a/11,
084b/2, 087a/14, 088b/5, 088b/6,
088b/9, 094b/2, 108b/15, 141a/2,
146b/5

g.+ denşoñra 093b/8, 094b/1,
162a/15

g.+ dür 085a/14, 085b/2, 085b/11,
085b/12, 087a/4, 093a/8

g.+ e 005a/5, 005a/10, 016a/8,
025a/3, 025a/6, 031b/17, 041a/10,
046a/17, 048a/12, 049b/3, 049b/4,
049b/14, 052a/3, 053b/7, 056a/11,
057b/15, 058a/5, 058a/12, 059b/6,
063a/15, 077a/4, 079a/3, 080b/15,
085b/5, 085b/17, 086a/6, 086a/11,
094b/10, 097a/6, 103a/12, 103a/14,
104b/10, 109a/16, 114a/16, 117a/16,
117b/1, 131a/11, 132b/3, 132b/4,
135a/12, 137b/12, 139b/5, 142a/16,
143a/5, 146b/10, 153a/10, 158b/13,
160b/16, 161a/8, 165a/5, 177b/10,
179b/17

g.+ edir 126b/14

g.+ i 005a/14, 088a/15, 090a/12,
141b/7, 141b/8, 162b/12

g.+ leri 162b/17

g.+ lerinde 136a/11, 138b/6

g.+ üñ 076a/11

g. 041b/12, 049b/13, 055a/7, 057a/17,
085a/9, 085a/11, 085a/15, 085b/6,
085b/7, 085b/8, 085b/13, 086a/5,
086a/9, 086a/10, 086a/12, 086a/13,
086a/15, 086b/1, 086b/6, 086b/8,

086b/9, 086b/10, 086b/11, 086b/13,
086b/14, 086b/15, 086b/16, 087a/3,
087a/7, 087a/14, 087a/15, 087b/9,
087b/11, 088a/1, 088a/6, 088b/10,
092b/3, 094b/3, 100b/4, 109a/8,
129b/1, 131b/1, 131b/10, 132b/5,
136a/7, 137b/6, 138b/14, 141b/8,
141b/11, 141b/12, 142a/11, 143a/4,
143a/5, 150a/7, 158a/17, 162a/14
kemâl-i g. 085a/8
-148-

gün aşırı [Tr.] Bir gün ara ile.

g. 129b/2

-1-

güncâyiş-pezir [Far.] Sığabilen, sığışabilen,
yer bulan.

g. 019a/11

-1-

güneş [Tr.] Güneş, şems.

g.+ de 062a/1

-1-

günlük [Tr.] Günlük ağacı (Boswellia).

g. 046b/7, 056a/15, 120a/15, 120b/1,
162b/5

-5-

güz [Tr.] Sonbahar, hazan mevsimi.

g. 162b/13, 162b/16, 164a/2

-3-

güzel [Tr.] Güzel.

g. 005a/16, 107a/1, 107b/3, 107b/5,
142a/3, 149a/6, 155a/5

-7-

H

hâ [Ar.] Osmanlı alfabesinin 8. harfi.

h.- i mühmele 062b/10, 064a/3

h.- i mühmeleniñ 060a/9, 117b/6

h. 064a/12, 064b/4

-6-

hâ-ke-zâ [Ar.] Böyle, bunun gibi,
böylece.

h. 019b/14

-1-

habâb [Ar.] Su üzerinde olan hava
kabarcıkları.

h. 080a/3

-1-

habb [Ar.] Tohum; tane hâlinde ilaç.

h.- ı müntin 065a/16

h.+ la 048a/3

h.+ lar 049b/13

h. 012a/9, 131b/9

-5-

habbe [Ar.] Tohum, tane. bkz. **habb**

h.+ ler 055a/7

h. 061b/1

-2-

habbetü's-sevdâ [Ar.] Çörek otu tanesi.

h. 126a/4

-1-

habbu'l-bân [Ar.] Ban ağacı tohumu.

h. 044a/15

-1-

habbu'l-belesân [Ar.+Far.] Pelesenk
ağacı tohumu.

h. 126a/2

-1-

ḥabbu'l-fülfül [Ar.] Yaban narı tohumu.

bkz. **ḥabbu'l-kılqıl**

h. 044a/16

-1-

ḥabbu'l-gār [Ar.] Defne tanesi, yemişi.

h. 049b/11, 056a/15

-2-

ḥabbu'l-ḥaḍrā [Ar.] Sakız ağacının
(*Pistacia terebinthus*) yaş meyvesi.

h. 044a/17

-1-

ḥabbu'l-kılqıl [Ar.] Yaban narı tohumu.

bkz. **ḥabbu'l-fülfül**

h. 047a/8

-1-

ḥabbu'r-resī [Ar.] Yaban üzümü
(*Delphinium staphisagria*) tanesi.

h. 012a/8

-1-

ḥabbu'r-reṣād [Ar.] Kerdeme, tere otu
(*Lepidium sativum*) tohumu.

bkz. **ḥurf**

h. 043a/8

-1-

ḥabbu'r-rummān [Ar.] Nar (*Punica*
granatum) tanesi.

h. 121b/7

-1-

ḥabbu's-ṣanevber [Ar.] Çam fıstığı.

h. 047a/8

-1-

ḥabbu'z-zelem [Ar.] Abdülleziz, yer bademi
(*Cyperus esculentus*) meyvesi.

h. 044a/16, 046b/17, 047a/9

-3-

ḥabel [Ar.] Gebelik, gebelik zamanı.

h.- i ḥaḳīḳide 064b/15

ibtidā'-i h.+ de 061a/15

mevāni'-i h.+ de 049b/7

h.+ den 089a/2

māni'-i h.+ dir 049b/2

mu'īn-i h.+ dir 058b/11

h.+ e 023b/4, 049a/9, 050b/17,
051b/2, 052b/4, 060b/15

h.+ i 049a/5, 049b/1, 060b/16,
112b/12

h.+ iñ 035b/14, 061a/13, 061b/4

h. 052b/5, 059b/2, 059b/3, 088b/11,
089a/3, 109a/9, 110a/3

bā'is-i h. 035b/13

māni'-i h. 048a/11, 048b/1, 048b/2,
048b/13, 049a/2, 049a/13, 049a/17,
050a/11, 051b/17, 052a/1, 053a/4,
053a/8, 056b/13

münāfi-i h. 055b/9

-41-

ḥaber [Ar.] Haber, bilgi.

h.- i laṭīf 094a/4

h.- i ṣādıqlıkta 096a/4

h.- i ṣaḥīḥiñ 094a/17

h.+ i 030b/4

h. virmekle 120b/10

-5-

Ḥabeşi [öa.] Habeşistanlı, Etiyopyalı.

H. 105b/11

-1-

ḥabīb [Ar.] Sevilen; Allah'ın sevgilisi
anlamında Hz. Muhammed.

h.- i muḥterem 142a/9

-1-

ḥabs [Ar.] Hapis, alıkoyma, zapt etme.

h.- i menī 035a/3

h.+ i 032b/3, 157a/16

h. eylemek 126a/13

h. eylemez 126b/7

h. olunması 040b/15 h. olunur 178b/1 -7-	
ḥacālet [Ar.] Utanma. h.+ iñ 034b/11 h. çekmek 040b/14 -2-	
ḥacāmet [Ar.] Hacamat, kan alma. h. itmek 040b/6 h. olunur 178a/16 h. 043b/17 -3-	
ḥacel [Ar.] Utanma, utanıp şaşırma. bkz. ḥacālet h.+ dir 110a/12 -1-	
ḥācet [Ar.] Lüzum, gereklilik, ihtiyaç. vaqt-i h.+ de 049b/13, 056b/1, 176a/11 h. 136b/7 -4-	
Hācī Paşa [ka.] Celāleddīn Hızır; Anadolu'nun İbn Sînâ'sı olarak adlandırılan hekim, âlim, müfessir. H.+ nıñ 159b/6 H. 158b/7, 160a/15, 162a/13 -4-	
ḥacm [Ar.] Bir cismin kapladığı boşluk, hacim, ebat. h. 062b/16 -1-	
ḥadāset [Ar.] İnsanda otuz yaşına kadarki dönem, gençlik. h.- i sinn 005b/5, 025b/3, 031a/15, 031b/12, 036b/3, 148b/1 sinn-i h.+ inde 103a/7 -7-	
	ḥadd [Ar.] Sınır, derece, son. h.- i aqşar 086a/11 h.+ den 043b/17 h.+ en 033a/1, 110b/1 h.+ imiz 064a/11 -5-
	ḥadd-i iyās [Ar.] Kadınların menopoz dönemi. bkz. sinn-i iyās h.+ dan 029a/3 h.+ ına 027b/5 h. 028b/7, 029a/7 -4-
	ḥādde [Ar.] Keskin, sert. ihtikān-ı h.+ den 034b/6 ḥummā-yı h. 033a/10 -2-
	ḥadebe [Ar.] Kamburluk. h. 009a/16 -1-
	ḥadeng [Far.] Kayın ağacı ve bu ağaçtan yapılmış ok. h. 022a/3 -1-
	ḥader [Ar.] Uyuşma, anestezi. h. 180b/5 -1-
	ḥādim [Ar.] Hizmet eden, yarayan. h.+ ler 071a/5, 071a/9 h. 107b/11, 167b/3 -4-
	ḥādime [Ar.] Hizmet eden, yarayan. bkz. ḥādim h. 071a/4 -1-

ḥadīs [Ar.] Peygamberimiz'in sözleri.

ḥ.- i belîḡiñ 094b/9
ḥ.- i şerîf 004a/18, 094a/13, 095b/17
temām-ı ḥ.- i şerîf 095b/6
ḥ.- i şerîfde 094a/1
ḥ.- i şerîfi 018a/8
ḥ.- i şerîfiñ 095a/14
ḥ.- i şerîfine 093b/16, 141a/9
-10-

ḥādīs [Ar.] Hudus eden, meydana gelen.

ḥ. olan 064b/7, 080a/2, 080a/17,
169a/16, 175a/3
ḥ. olmaḡla 080b/6, 081a/4
ḥ. olmak 116b/12
ḥ. olup 169b/9, 169b/13, 175b/5
ḥ. olur 079b/10, 080a/14, 134b/8,
134b/13, 135a/1, 169b/8, 175a/3,
175a/15, 180b/2
ḥ. olursa 174b/11
ḥ. 097a/9
-22-

ḥafaḡān [Ar.] Çarpıntı, kalp
çarpıntısı, yürek oynaması.

ḥ.+ ları 123a/1
ḥ. 033b/6
-2-

ḥafaẓa [Ar.] Bekçiler; insanın amellerini
yazan *Kirāmen kâtibîn* melekleri.

ḥ.- yı milk 029a/12
-1-

ḥāfız [Ar.] Saklayan, koruyan.

ḥ. 076a/2
-1-

ḥafī [Ar.] Saklı, gizli.

ḥ. olan 030b/7, 146b/2
ḥ. olduḡı 030b/6
ḥ. 018b/4, 077b/16
taḡayyür-i ḥ. 082a/7
-6-

ḥafīf [Ar.] Hafif; etki gücü az olan,
şiddeti az miktarda.

ḥ.+ e 092a/8
ḥ.+ i 115a/4
müleyyin-i ḥ.+ ile 121a/8
ḥ. olduḡı 060a/15, 119a/2
ḥ. olur 061b/10
ḥ. 115a/13, 117a/2, 127b/5, 129b/14,
138b/11, 158a/7, 164a/12, 165a/4,
165a/8
iẖtikān-ı ḥ. 115b/15
müleyyināt-ı ḥ. 116a/11
müshil-i ḥ. 112b/17
nār-ı ḥ. 119a/15, 120b/14
taḡrīk-i ḥ. 005a/18, 025a/15, 143a/9
-24-

ḥafīyye [Ar.] Gizli olan.

şūr-ı ḥ.+ leri 082a/10
ḥ. 054b/13, 055a/11
esbāb-ı ḥ. 123b/17
rūsūm-ı ḥ. 091a/10
-6-

ḥakāret [Ar.] Hor görme, incitme, küçük
düşürme.

ḥ.+ leri 038b/14
-1-

ḥakāyık [Ar.] Hakikatler,
gerçeklikler, doğru olanlar.

ḥ.- ı eşyā`ya 017a/7
-1-

ḥakīk [Ar.] Haklı olan.

ḥ.+ de 104b/12
-1-

ḥakīkat [Ar.] Gerçek, doğru; öz, asıl, esas.

ḥ.- i menī 068b/10
ḥ.+ de 089a/4
ḥ.+ ine 169a/2
-3-

ḥakīkī [Ar.] Hakiki, gerçek, sahici, doğru.
ḥabel-i ḥ.+ de 064b/15
-1-

Hakīm-i muṭlaḳ [öa.] Tam ve kesin
hikmet sahibi olan; Allah.
Ḥ.+ ın 017a/11
-1-

Hakk [öa.] Allah.
Ḥ. 022b/1, 050a/3, 078b/4
luṭf-ı Ḥ. 046b/4
-4-

ḥakḳ [Ar.] Doğru, gerçek.
ḥ.+ ında 004a/12, 004b/14, 005a/15,
007b/15, 011a/1, 029b/14, 095a/16,
148a/12
ḥ.+ larında 020a/2
ḥ. olan 036a/10, 064a/5, 068b/13,
082b/11, 083b/17
ḥ. 073a/15
nā'ib-i menāb-ı ḳudret-i Ḥ. 017b/3
-16-

ḥakk [Ar.] Kazımak, oymak, sürtmek.
ḥ. idüp 035b/8
-1-

ḥakḳā [Ar.] Gerçekten, doğrusu.
ḥ. 078a/9
-1-

ḥāl [Ar.] Durum, vaziyet; şimdiki
zaman.
ḥ.- i ṭabī'isine 090b/17
ḥ.+ de 055a/15, 136b/9, 148b/12,
165b/14
ḥ.+ i 055a/7, 150a/10, 152b/6
ḥ.+ idir 004a/10
ḥ.+ inde 034a/3, 037b/10, 089b/16,
139a/10, 143b/6, 144a/8, 146a/3,
161a/10

ḥ.+ ine 100b/1, 107a/9, 170a/4
ḥ.+ ini 122a/17
ḥ. 019b/3, 032b/17, 076b/5, 140a/13,
154a/4, 161a/11, 167a/6, 175b/15
'ilm-i ḥ. 040a/16
ṣalāḥ-ı ḥ. 092a/13
-31-

ḥalā [Ar.] Tuvalet ihtiyacı.
ḥ. 034b/2
-1-

ḥalāṣ [Ar.] Kurtuluş, kurtulma.
ḥ.+ larına 065b/3
ḥ. 089b/2, 089b/6
-3-

ḥalāvet [Ar.] Tatlılık, şirinlik.
ḥ. 021b/17, 162b/8
-2-

ḥalef [Ar.] Sonradan gelen, evlat, zürriyet.
ḥ.+ e 169b/7
ḥ. 176a/13
-2-

Ḥalef bin 'Abbās Zehrāvī

[ka.] Ebû'l-Kâsım Halef b. Abbâ ez-
Zehrāvî; cerrahî alanda getirdiği
yeniliklerle tanınan Endülüslü tıp
âlimi.
Ḥ. 149b/1
-1-

ḥalel [Ar.] Bozukluk, eksiklik, fesat,
noksan.
ḥ. virmek 116a/2
ḥ. virmez 053a/7, 177a/13
ḥ. virüp 102b/12
ḥ. virür 088b/1
ḥ. 088b/2, 090a/16, 116a/5, 116b/17
-9-

ḥalel-peẓīr [Ar.+Far.] Hâle bulan, zarar gören.
ḥ. olup 020b/1
-1-

ḥaleme [Ar.] Meme ucu.
ḥ.+ lerinde 006a/6, 174b/1
-2-

ḥālet [Ar.] Hâl, vaziyet, nitelik, keyfiyet.
ḥ.- i cimā' da 059a/12
ḥ.- i cimā' ı 039a/6
ḥ.- i ḥamlde 059b/7
ḥ.- i mestīde 036b/2
ḥ.- i tıfliyyede 147b/2
ḥ.- i ūlāsına 099b/11
ḥ.+ de 036b/3, 054a/8, 067b/13, 081a/6, 081b/5, 100b/1, 106b/15, 131b/12
ḥ.+ dir 177a/9, 177a/16
ḥ.+ i 031b/16
ḥ. 026a/12, 031a/1, 031a/4, 032b/15, 063a/3, 067b/12, 079b/9, 097b/11, 109a/15, 136a/7, 144b/14, 177a/14
-29-

ḥālīku'l-eşyā' [Ar.] Tüm eşyaları yaratan; Allah.
ḥ. 026a/15, 072b/14, 079a/11
-3-

ḥālīku'l-ins ve'c-cānn [Ar.] İnsan ve cinleri yaratan; Allah.
ḥ. 075b/4
fermān-ı ḥ. 135a/13
-2-

ḥālīku'l-kuvā ve'l-kader [Ar.] Tüm kuvvet ve kaderleri yaratan; Allah.
ḥ. 016a/2, 018b/5, 031a/8, 137a/10
-4-

ḥālī [Ar.] Boş, uzak.
ḥ.+ de 134a/10

ḥ. kıldıkdanşoñra 133a/1
ḥ. olmaz 077b/17
ḥ. 151a/2
-4-

ḥālī [Ar.] Hâle mensup, şimdiki.
emzice-i ḥ.+ ye 118a/5
-1-

ḥālib [Ar.] İdrar borusu, üreter.
ḥ. 032b/8
-1-

ḥalīfe [Ar.] Bir nesne ya da kimsenin yerine ikame eden; Hz. Muhammed'in vefatından sonra ümmet idaresinin başına geçenler.
ḥ.+ si 077a/9, 077b/8, 078a/7
ḥ.+ sidür 077a/6
ḥ. 029b/15, 077b/6
-6-

Ḥalīl-i Rabb-i celīl

[öa.] Yüce Rabbimiz'in dostu; Hz. Muhammed.
Ḥ. 141b/16
-1-

ḥālīş [Ar.] Saf, katışıksız. bkz. ḥāşş
zeyt-i ḥ.+ den 136b/13
ḥ. olup 005b/9, 150b/13
ḥ. 025b/6, 043b/3, 045b/15, 070a/12, 135b/4, 154b/11, 154b/15, 160b/12, 164b/17, 172b/14
misk-i ḥ. 119a/17
-14-

ḥalk [Ar.] Yaratma, Allah'ın yoktan var etmesi.
ḥ.- ı cihān 021a/8, 021b/8
ḥ.- ı mu'tāde 169b/7
ḥ.+ ı 004a/11
ḥ.+ ına 171a/16
keyfiyyet-i ḥ.+ ları 004a/5, 079a/9

h. eyledi 031a/9, 099a/3, 105a/8	h.+ iñ 092b/4, 153a/12
h. eylemiş 171a/6, 172a/6	h. 140a/1
h. itdiği 076a/7	-4-
h. itmekle 026a/17	
h. olduğına 083b/7	
h. oldukların 076a/4	
h. oluna 079b/17	
h. olunacak 166b/4	
h. olunan 084b/15, 085a/4, 171b/2	
h. olundığıdır 082b/11	
h. olundığına 004a/18, 083a/15	
h. olundığında 082b/5	
h. olundığınıñ 171b/9	
h. olundıklarını 076a/14	
h. olundılar 076a/16	
h. olundukları 084a/17	
h. olunmaz 083a/13	
h. olunmuş 170b/15	
h. olunmuşlardır 083a/12	
h. olunup 097a/4	
h. olunur 082b/15	
h. 005b/5, 104a/13, 148b/1	
hüsn-i h. 025b/3	
müddet-i h. 024a/14	
-40-	
halk [Ar.] Boğaz (Pharyngitis).	
h. 007b/16, 007b/18, 009b/11	
-3-	
halkıyyet [Ar.] Tabii, yaratılışla alakalı.	
devā-i h.+ den 130b/7	
-1-	
hall [Ar.] Sirke.	
h.- i 'unşul 168a/14	
h.- i hamrda 122b/14	
h.- i hamrı 173a/6	
-3-	
hallāk-ı cihān-āferīn [Ar.+Far.] Dünyayı yaratan; Allah.	
h.+ e 094b/15	
	halled-allāhu hilāfetehu
	[Ar.] <i>Allah sultanlığını dâim eylesin.</i>
	anlamında dua. Tedbîrül-Mevlûd'da dönemin Osmanlı padişahı İkinci Mustafa için kullanılmıştır.
	h. 018a/15
	-1-
	halvet [Ar.] Hamamın sıcak bir bölmesi.
	h.+ de 129b/2
	-1-
	hām [Ar.] Pişmemiş, olgunlaşmamış.
	h. 136b/14
	-1-
	hamākat [Ar.] Ahmaklık, bölük.
	h. 075b/10
	-1-
	hamāmā [Ar.] Kakule (Amomum caardamomum).
	h. 135a/6
	-1-
	hāme [Far.] Kalem.
	ibtidā ³ -i h.- i dü-zebān 019a/6
	-1-
	hāmī [Ar.] Himaye eden, koruyan.
	h.- i kavānīn-i dīn 021a/1
	-1-
	hamīd [Ar.] Övülmeye değer.
	şifāt-ı h. 142a/6
	-1-
	hamīde [Ar.] Övülmeye değer. bkz. hamīd
	h.+ si 073b/10
	-1-

hāmīl [Ar.] Yüklü, gebe, taşıyan.

h.- i ünşā 060a/1

h.- i zeker 060a/2

muḥāfaẓa-yı h.+ de 054b/4

h.+ e 116a/11

h.+ iñ 112a/13, 112a/15, 112a/16,
113b/7

h. ider 060b/2

h. olan 004b/13, 110a/1, 117a/14

h. olanda 060b/9

h. olandan 060b/10

h. olduğu 023b/8, 059a/10

h. olduğda 125b/8

h. olmak 109a/14

h. olmayan 058a/4

h. olur 058a/6

h. 059a/3, 148a/5

-22-

hāmīle [Ar.] Gebe, yüklü.

h. olan 024b/8

h. 115a/6, 118b/3

-3-

hamīr [Ar.] Hamur.

h.+ e 090b/6

h. ider 095a/12

h. 080a/16

-3-

hamīrle- [Ar.+Tr.] (Bir şeyin ağzını)

hamurla sıvamak.

h.- yüp 121b/1

-1-

hāmīs [Ar.] Beşinci (5.) sıradaki.

faşl-ı h.+ de 080b/4

maḳāle-i h.+ de 124a/1

ta^çlīm-i h.+ den 069a/4

bāb-ı h. 135a/10

faşl-ı h. 090a/17, 146a/6

ṭavr-ı h. 085b/17

-7-

hāmisen [Ar.] Beşinci (5.) olarak.

h. 150a/2

-1-

hāmiz [Ar.] Ekşi, kekre.

balğam-ı h.+ e 152a/6

sevdā-yı h.+ e 152a/6

h. 119a/6

-3-

haml [Ar.] Yükleme; gebelik, anne karnındaki çocuk.

h.- i kāzib 064a/1

h.- i kāzibde 064b/7

h.- i şaḥīḥ 064b/6

eyyām-ı h.+ de 134a/6

faşl-ı h.+ de 032a/12

ḥālet-i h.+ de 059b/7

ḥīn-i h.+ de 026b/7, 125b/16

müddet-i h.+ de 059b/4, 110a/4

h.+ den 093b/5

müddet-i h.+ den 090b/15, 114a/8

h.+ e 023b/5

h.+ i 112a/17

važ^ç -ı h.+ i 129b/1

müddet-i h.+ iñ 093b/9, 124b/4

h.+ inden 113b/9, 115a/2

h.+ ler 064a/14

važ^ç -ı h. idüp 089a/6

h. 003b/10, 059a/7, 061b/8, 112b/16,

123b/11, 127a/8

müddet-i h. 087a/17, 087b/6, 088a/8,

113a/4, 125a/4

važ^ç -ı h. 148a/3

-34-

hammām [Ar.] Hamam, banyo.

h.- ı muraṭṭıb 046a/15

h.+ a 025a/7, 034a/12, 034a/15,

129b/2, 138b/5, 138b/13, 138b/15,

164b/2, 170a/3

h.+ da 110b/16, 111a/14, 129b/9,

138b/11

hâric-i h.+ da 129b/9, 129b/11 h.+ dan 111a/13 hârâret-i h.+ dan 111a/1 h.+ in 034a/14 h.+ lara 057a/6 h. 057b/1, 111a/15, 139a/14 hârâret-i h. 110b/17 -24-	hândân [Ar.] Sevinçli, mesrur, gülen. h. 021a/9, 022b/7 -2-
hamr [Ar.] Şarap. hall-i h.+ da 122b/15 hall-i h.+ ı 173a/6 -2-	handerūs [Ar.] Gernik buğdayı (Triticum dicoccon). bkz. gernik , bkz. hınța-i Rūmî h. 154b/11 -1-
hamrâ [Ar.] Kırmızı, kızıl. sa ^c fe-i h. 010a/9 -1-	hanîf [Ar.] İslam dinine sıkıca bağlı olan. millet-i h.- i beyzâ 142a/1 -1-
hams [Ar.] Beş (5) sayısı. bkz. hamse bâb-ı h. 005a/3, 024b/15 faşl-ı h. 004a/16, 005b/1, 023b/2, 024a/14, 025a/16, 050a/4 -8-	harâfet [Ar.] Sertlik, keskinlik, hiddet. h.+ i 098b/15, 156a/3, 161a/13 h. 156a/5 -4-
hamse [Ar.] Beş (5) sayısı. muğayyebât-ı h.+ den 062a/14 faşl-ı h. 003b/5 hışâl-i h. 011a/12 -3-	harâm [Ar.] Yasak. h. 111a/15 -1-
hamûl [Ar.] Sabırlı, tahammüllü. h.+ unde 107a/2 -1-	harâret [Ar.] Sıcaklık. h.- i ‘anîfesi 115a/10 h.- i ġarîbe 063b/8 h.- i ġarîbeniñ 063a/13 h.- i ġarîziyye 034a/7, 037b/10, 080a/7, 088b/3, 144b/8 menba ^c -ı h.- i ġarîziyye 083a/5 h.- i ġarîziyyeleri 028a/13, 028b/14, 059b/4 h.- i ġarîziyyeniñ 030b/15, 051a/7 h.- i ġarîziyyesi 028a/15, 109a/16, 150b/1 h.- i ġarîziyyesiniñ 036b/13 h.- i ġarîziyyeye 102b/14 h.- i ġarîziyyeyi 032a/2 h.- i ġayr-i muzırr 043b/14 h.- i hammâm 110b/16 h.- i hammâmdan 111a/1 h.- i keşretine 163a/3 h.- i laṭîfe ola 118a/1 h.- i raḥimden 051a/15
hanâzîr [Ar.] Domuzlar; boğazda beze şişmesi, sıracı hastalığı. h. 010a/16 -1-	
hançere [Ar.] Gırtlak, soluk borusunun başı. h. 008a/3 -1-	

ḥ.- i şarāb 044b/9
 ḥ.+ de 088a/11
 ḥ.+ den 120b/5, 134a/6, 168b/9
 ifrāt-ı ḥ.+ den 152a/14
 ḥ.+ e 031a/1, 042b/5, 138b/7, 156a/5,
 157b/8, 169a/17
 ḥ.+ i 051a/14, 138b/6, 156a/4,
 161a/13, 176a/5
 şiddet-i ḥ.+ i 048b/9
 ḥ.+ iñ 152a/3
 ḥ.+ inden 070a/14
 ḥ.+ ine 181b/6
 ḥ.+ ini 156a/6
 ḥ.+ iniñ 067a/3
 ḥ.+ leri 176a/8
 ifrāt-ı ḥ.+ lerinden 172a/17
 şiddet-i ḥ.+ lerinden 176a/7
 ḥ.+ leriniñ 031a/4
 ḥ. 032b/3, 034b/1, 038a/8, 038a/10,
 042a/14, 043a/12, 045b/4, 046a/13,
 047b/16, 051a/13, 051a/17, 056b/17,
 062a/11, 101a/15, 101b/5, 101b/6,
 102b/4, 111a/5, 132a/15, 136b/4,
 143a/13, 144a/12, 158a/5, 159a/4,
 171a/11, 172b/17, 173a/8
 şiddet-i ḥ. 034b/8, 063b/5
 -82-

ḥarbak [Ar.] Çöpleme bitkisi (Vetatrum viride).

ḥ.- ı ebyaz 131b/16
 ḥ.- ı esved 126a/4
 ḥ. 049b/16
 -3-

ḥardal [Ar.] Kara hardal otu (Brassica nigra).

ḥ.- ı ebyaz 126b/4
 ḥ. 120a/8, 126a/17, 155a/9, 168a/6
 -5-

ḥarekāt [Ar.] Hareketler.

ḥ.- ı ‘acībe 111a/2
 ḥ.- ı bedeniyye 034b/8, 136a/2

ḥ.- ı felekiyye 092b/1
 ḥ.- ı muḫtaribe 099b/3, 110b/7
 ḥ.- ı nefṣāniyye 034b/9, 110a/11
 ḥ. ider 061b/16
 ḥ. 040b/11, 040b/13, 054b/2, 061b/7,
 100a/17, 111a/14
 -16-

ḥareket [Ar.] Kıpırdama, oynama, yer değiştirme, tavır, tarz.

ḥ.- i ‘afīfe eylemekden 033b/14
 ḥ.- i ‘anīfe 117a/12
 ḥ.- i cimā‘dan 034a/11
 ḥ.- i irādiyyeniñ 083a/11
 ḥ.- i irādiyyesi 166a/12
 ḥ.- i seri‘e 092a/7
 ḥīn-i ḥ.+ de 053a/6
 ḥ.+ den 038a/14, 038a/15, 111a/2,
 130a/3, 181b/4
 ḥ.+ e 064b/9, 082a/17, 165b/3,
 166a/9, 168b/12
 keşret-i ḥ.+ e 166a/15
 ḥ.+ i 036b/12, 038a/17, 062a/4,
 062b/16, 063a/17, 090a/6, 091a/15,
 114a/15, 127b/4
 ḥ.+ iñ 083a/13
 zemān-ı ḥ.+ iñ 087a/10
 ḥ.+ ine 130a/5
 ḥ.+ ini 092b/16
 ḥ. eyledigi 062a/10
 ḥ. eyledikde 062a/2
 ḥ. eyledükde 061b/15
 ḥ. eylese 053a/2
 ḥ. eyleye 156b/9
 ḥ. eyleyüp 127b/13
 ḥ. ideler 033b/17
 ḥ. ider 089b/7, 181b/9
 ḥ. idüp 064b/7, 172a/1
 ḥ. itdigi 128b/3
 ḥ. itdikce 147b/4
 ḥ. itdikde 017b/11, 128a/9
 ḥ. itdikdenřoñra 170a/6
 ḥ. itmesinden 166a/12
 ḥ. itmiş 031b/16

h. 032a/14, 039a/16, 079b/9, 083a/11,
089b/10, 090a/1, 113a/9, 132a/8,
138b/16, 144a/9, 144b/2, 145a/11,
172a/4, 180b/3
cimā^c -ı h. 034a/13
killet-i h. 065a/13
-65-

hareze [Ar.] Omur.
h.+ leri 179b/6
-1-

Harezm [öa.] Günümüzde İran,
Türkmenistan, Özbekistan ve
Tacikistan sınırları içinde kalan
bölge.
H. 029b/2
-1-

harhara [Ar.] Genizden ses çıkarmak, hırıltı.
h. 008a/13
-1-

harharatü's-şıbyân [Ar.] Çocukların
hırıltı çıkarması.
h. 008a/12
-1-

hâric [Ar.] Dış, dışta.
h.- i hammâmda 129b/9, 129b/11
h.- i raḥimlerine 036a/11
h.+ de 080a/1, 084a/4, 089b/4,
096b/5, 098a/7, 101b/10, 136b/3
âşâr-ı h.+ de 106a/16
h.+ den 030b/16, 030b/17, 036a/9,
055a/15
‘âlem-i h.+ den 096a/6
h.+ e 059b/14, 094b/17, 099a/6
h. olur 098b/4, 098b/5
h. 006b/4, 029b/6, 060b/8
-24-

hâricî [Ar.] Dışarıya mensup.
berd-i h. 159a/2
esbâb-ı h. 104a/12
-2-

hâriciyye [Ar.] bkz. **hâricî**
esbâb-ı h.+ de 050b/3
h.+ den 004b/5, 024b/2, 050a/10,
106a/11
esbâb-ı h.+ den 101b/13
esbâb-ı h. 145b/5
sebeb-i h. 017b/12
umûr-ı h. 169a/1
-9-

harîf [Ar.] Soğukça.
h. 120a/8, 120a/14
-2-

harîr [Ar.] İpek.
h. 138a/5
-1-

hâris [Ar.] Muhâfız, koruyucu, gözcü.
h.- i dīvân-ı ‘adâlet 021a/1
-1-

harîş [Ar.] Hırslı, fazla istekli.
h. olmağla 031a/10
-1-

harķu'd-dühn [Ar.] Yağ yanığı.
h. 010b/6
-1-

harķu'l-mâ' [Ar.] Su yanığı.
h. 010b/7
-1-

harķu'n-nâr ve'l-mâ' ve'd-dühn
[Ar.] Ateş, su ve yağ yanığı.
h. 010b/4
-1-

ḥarmel [Ar.] Üzerlik (Peganum harmala).
ḥ. 048b/8, 126a/17, 126b/3
bezr-i ḥ. 125b/17
-4-

ḥārr [Ar.] Hararetli olan, sıcak.
ḥ.- ı muḥrık 053a/10
‘illet-i ḥ.+ da 173a/6
büldān-ı ḥ.+ da 034b/8
ḥ.+ ı 074b/14
sū’-i mizāc-ı ḥ.+ ı 157a/15
ḥ. olmak 061b/12
ḥ. 037b/2, 037b/4, 044b/2, 056b/15,
101b/1, 101b/16, 136b/2, 156b/1,
160b/13, 166b/10, 174a/17
devā-i ḥ. 041a/6
edhān-ı ḥ. 042a/16, 042b/11
edviye-i ḥ. 046b/3
sū’-i mizāc-ı ḥ. 157a/13, 157b/2
verem-i ḥ. 134a/10
-24-

ḥārre [Ar.] Hararetli olan, sıcak. bkz. **ḥārr**
bilād-ı ḥ.+ de 028b/17, 128b/13
fuṣūl-ı ḥ.+ de 103a/3
eşribe-i ḥ.+ den 170a/17
sū’-i mizāc-ı ḥ.+ ye 169a/17,
169b/10
aṭ’ime-i ḥ. 042a/14
bilād-ı ḥ. 028a/9
büldān-ı ḥ. 103a/2
cüvārīṣāt-ı ḥ. 056a/2
ebāzīr-i ḥ. 056b/5, 156a/14
fuṣūl-ı ḥ. 128b/12
verem-i ḥ. 124b/16, 174a/9
-15-

ḥārrīn [Ar.] Hararetli şekilde, sıcak olarak.
ḥ. 053b/3
-1-

ḥārru’l-mizāc [Ar.] Vücutta dört unsur bir
araya geldiğinde sıcaklığın diğer
hıtlara baskın çıktığı mizaç.

ḥ.+ a 045b/13
ḥ. 049a/7, 049a/8, 156b/15
-4-

ḥaṣā’iṣ [Ar.] Bir şeye, birine has olan
nitelikler, hassalar.
ḥ.- i ‘uḳalādandır 031b/4
-1-

ḥaṣāt [Ar.] Böbrek taşı.
ḥ. 179b/7
-1-

ḥaṣātü’ş-şıbyān
[Ar.] Çocuklarda böbrek taşı.
ḥ. 008b/17
-1-

ḥaṣbe [Ar.] Kızamık. bkz. **kızamık**
ḥ. 009b/6, 026a/2
-2-

ḥaseb [Ar.] Saymak, addetmek.
ḥ.- i müṣāhede 176b/2
ḥ.+ iyle 031b/13, 050a/9, 110a/12,
117a/13, 149a/6
ḥ.+ iyledir 090b/15
-7-

ḥasebātü’l-ebdān [Ar.] Bedenlerden
dolayı, vücutlar bakımından.
ḥ. 059b/3
-1-

ḥasek [Ar.] Demir dikenli bitkisi (Tribulus
terrestris). bkz. **çöbān kalkıdan**
ḥ.+ e 046a/9
ḥ. 044b/4, 065b/9
aṣl-ı ḥ. 044b/8
devā-i ḥ. 046a/7
-5-

hasekiyân [Ar.+Far.] Padişahların gözde cariyeleri.
 h.- ı selâtin 148b/6
 -1-

hasene [Ar.] Hasen, güzel.
 şûret-i h.+ ye 031b/15
 -1-

hâşıl [Ar.] Husule gelen, ortaya çıkan, sonuç; kısaca, özet.
 h.- ı kelâm 075b/1
 h.+ ı 074a/16, 108a/2, 114a/7, 153a/12, 171b/11
 h. eyledikleri 059b/8
 h. eyleye 138b/8
 h. ide 135b/16
 h. idemez 036b/14
 h. idemezler 071a/11
 h. iden 158a/1
 h. ider 033a/7, 070a/14, 071b/3, 080a/9, 157a/2, 159a/13
 h. iderler 039a/10, 068a/13
 h. idinceye 079b/9
 h. idüp 063a/15, 139b/8, 176a/4
 h. itdükçe 125a/3
 h. itdükleri 023a/12
 h. itmekle 032b/13, 035b/10, 172b/5
 h. itmeyen 050a/7
 h. itmeyüp 068a/11
 h. itmez 071b/6
 h. itmiş 074a/7, 150a/14
 h. itse 124a/17
 h. ola 138b/12, 153a/3, 178a/14
 h. olan 024a/3, 027b/8, 034a/11, 037b/11, 050b/2, 054a/11, 055b/13, 060b/9, 061a/7, 069b/9, 069b/15, 069b/16, 072a/16, 078b/8, 108a/9, 110a/16, 136b/14, 144b/15, 153b/9, 166b/17, 180b/7
 h. olduğu 069a/9, 139a/7
 h. olduğün 053a/13
 h. olmağın 081a/9
 h. olmağla 053a/14, 106b/16,

138b/12
 h. olmakdur 068b/6
 h. olmamak 054b/10
 h. olmaya 074b/3
 h. olmaz 016b/12, 051b/5
 h. olmuş 074a/4
 h. olmuşdur 144a/10
 h. olsa 103a/11, 153a/8
 h. olup 017a/12, 032b/9, 061b/1, 103a/6, 146b/9
 h. olur 006a/13, 017a/7, 036a/6, 037a/14, 040a/4, 040a/14, 040b/3, 040b/5, 043b/11, 043b/14, 052a/2, 053a/17, 054a/3, 070a/6, 070b/1, 071b/16, 075a/15, 076b/13, 090b/8, 101b/8, 124b/14, 145b/12, 147b/11, 154a/17, 169a/12
 h. olurlar 109a/12
 h. 066b/3
 -107-

hâşılı [Ar.] Sonuç olarak, kısaca, hülâsa.
 h. 073b/6, 093a/1, 117a/14, 165a/17
 -4-

hasise [Ar.] Hasis; alçak, değersiz; aşağı.
 umûr-ı h.+ den 019b/11
 -1-

haşlet [Ar.] Yaratılıştaki huy, tabiat, mizaç.
 h.+ e 043b/13
 -1-

haşm [Ar.] Düşman, muhalif.
 h.- ı eşkânda 078a/9
 -1-

haşr [Ar.] Hareketten menetme, etrafını çevirme.
 h. eyleye 080a/8
 -1-

ḥasretü'l-mülûk

[Ar.] Hasret mülkleri.

ḥ. 018a/13

-1-

ḥāṣṣ

[Ar.] Saf, katışıksız. bkz. ḥālîṣ

ḥ. 120a/3, 163a/10, 164b/13, 164b/14

-4-

ḥāṣṣa

[Ar.] Bir şeye veya bir kimseye mahsus olan, yalnız onda bulunan.

ḥ.+ ları 008b/13, 043b/12

ḥ. 072a/9

-3-

ḥassāse

[Ar.] Hassas, zayıf, dayanıksız. kuvvet-i ḥ. 037b/15

-1-

ḥāṣṣaten

[Ar.] Bilhassa, özellikle.

ḥ. 044b/9

-1-

ḥāsse

[Ar.] Duyu.

ḥ.- i üznüñ 137a/4

ḥ. 137a/5

-2-

ḥāṣṣe

[Ar.] Saf, katışıksız. bkz. ḥāṣṣ

emrâz-ı ḥ. 178a/1, 178a/2

-2-

ḥāṣṣiyyet

[Ar.] Bir şeye has nitelik, onda bulunan hassa.

ḥ.+ ini 076b/7

-1-

ḥaste

[Far.] Hasta; sağlığı bozuk olan.

ḥ. bulunduğına 090a/10

ḥ. olur 089b/15

-2-

ḥastelik

[Far.+Tr.] Hasta olma hâli.

ḥ.+ den 177a/11

ḥ. 092b/13, 112a/10, 146a/2

-4-

ḥāṣā (I)

[Ar.] Saygısızca bir şey söylenirken kullanılan, "Bu mümkün değil, Allah göstermesin." anlamında söz.

ḥ. 024a/7, 064a/11, 075b/7,

-3-

ḥāṣā (II)

[Ar.] Kekik (Thymus vulgaris).

156a/8, 156b/12

-2-

ḥaṣem

[Ar.] Koku duyusunun yokluğu (Anosmia).

ḥ. 007a/14

-1-

ḥaṣḥāṣ

[Ar.] Gelincik (Papaver), afyon.

ḥ. 162b/1

-1-

ḥaṣine

[Ar.] Haşin; katı, sert; düz olmayan.

mevâzi'-ı ḥ.+ sine 096b/17

mevâzi'-ı ḥ.+ ye 080b/5

-2-

ḥaṣr

[Ar.] Allah'ın, kıyamet gününde insanları diriltip bir araya toplaması, hesap günü.

yevm-i ḥ.+ da 142a/3

-1-

ḥaṣyet

[Ar.] Saygıyla karışık korku, yücelik karşısında duyulan gönül titremesi.

ḥ.+ dir 136b/5

-1-

ḥatā

[Ar.] Yanlış, yanılğı, kabahat, kusur.

ḥ.+ lar 050b/3

ḥ. 146b/10, 164a/15

-3-

ḥāṭır [Ar.] Zihin, hafıza.
 ḥ.- ı feyz-i me'āşirime 020a/1
 ḥ.- ı ḥāṭır-i ḥurşid 018b/4
 ḥ.+ ına 017b/10
 ḥ.+ ları 120b/9
 ḥ.+ larına 106b/7
 ḥ.+ larından 039a/5
 cem'iyet-i ḥ. 020a/17
 -7-

ḥāṭır-ḥurāş [Ar.+Far.] Zihni tırmalayan,
 insana vesvese veren, rahatsız eden.
 ḥ. 079a/6
 -1-

ḥāṭıra [Ar.] Hatıra gelen, hatırdaki kalan,
 hâfızada bulunan şey.
 ḥ.+ sıyla 039a/3
 -1-

ḥātime [Ar.] Son, nihayet; yazılı eserlerin
 son bölümü, son söz.
 ḥ.+ de 179a/1
 ḥ.+ ye 023a/8
 ḥ. 011a/8, 026a/11
 -4-

ḥāṭır [Ar.] Büyük, ulu, yüce.
 ḥāṭır-ı ḥ.- i ḥurşid 018b/4
 -1-

ḥatm [Ar.] Bitirme, sona erdirmeye,
 tamamlama.
 ḥ.- i kelām itmişleri 077a/14
 -1-

ḥatmī [Ar.] Hatmi çiçeği (Althaea
 officinalis); kök ve çiçekleri
 hekimlikte kullanılır.
 ḥ. 129b/7, 173a/13
 -2-

ḥatt [Ar.] Çizgi, yazı.
 ḥ.+ lar 085b/2
 -1-

ḥattā [Ar.] Bile, dahi, üstelik, bundan
 başka, hem de.
 ḥ. 018a/1, 037b/7, 038a/6, 048a/12,
 062a/1, 062a/4, 062a/16, 071a/11,
 085a/3, 100b/2, 101b/15, 102b/16,
 103b/4, 108b/17, 111b/5, 111b/11,
 117a/8, 125a/13, 140a/5, 143a/17,
 145a/10, 146a/15, 153b/11, 160b/7,
 162a/4, 162a/14, 162b/15, 167b/11,
 168a/2, 174b/5
 -30-

ḥatun [Tr.] Kadın, bayan, hanım.
 ḥ.+ a 050a/6, 052a/13, 058b/1,
 059b/9, 060b/16, 115a/3, 125b/6,
 131b/1, 138b/16
 ḥ.+ da 062a/5, 109a/15, 110a/3,
 178a/15
 ḥ.+ dan 063a/10, 127a/10
 ḥ.+ ı 117a/15, 126b/13, 133b/7
 ḥ.+ ına 140a/15
 ḥ.+ lar 029a/4, 029b/11, 038b/11,
 052a/17, 053b/8, 056a/10, 058b/8,
 089a/2, 109b/3, 126a/9, 144a/2,
 148b/9
 ḥ.+ lara 110b/5, 113b/6, 159b/3
 ḥ.+ lardan 034b/13
 ḥ.+ ları 038b/13, 111a/13, 128b/12
 ḥ.+ ların 004b/13, 004b/15, 024b/8,
 024b/10, 024b/14, 028b/8, 039a/8,
 048a/9, 050a/14, 051a/7, 053b/11,
 054a/1, 058b/15, 059a/2, 062b/7,
 109a/16, 109b/6, 110a/2, 111a/14,
 112a/17, 115a/6, 120b/17, 123b/2,
 124b/17, 126a/11, 127a/7, 140a/6,
 151b/1
 ḥ.+ uñ 003b/18, 035b/5, 051a/16,
 055a/14, 055a/16, 058b/11, 059b/11,
 059b/17, 060a/3, 061a/12, 063b/12,
 064a/8, 064b/3, 107b/12, 112a/12,

118b/3, 123b/7, 124a/9, 129b/1, 132a/7, 140a/15, 151a/16 h. 028b/12, 029b/10, 034b/16, 049b/3, 058a/4, 059b/6, 061b/9, 062b/1, 063a/16, 063b/1, 093b/5, 103a/10, 105b/10, 109b/9, 110a/5, 111b/17, 114b/15, 124a/2, 124a/10, 126b/5, 132a/12, 133a/1, 136b/11, 148a/11, 149a/17, 149b/4 -114-	havf [Ar.] Korku, korkma. h.- ı iskāṭ 114b/6 h.- ı şedīd 169b/1 h. olunur 133b/1 h. 034b/10, 050b/1, 054b/1, 149a/7 -7-
havāle [Ar.] Bir şeyi başkasına devretme. h. eylemek 160a/2 h. itdikleri 148b/7 h. itmektir 159b/16 h. itmekle 178b/15 h. kılındı 103b/6 h. olundu 047b/1 h. 153a/11 -7-	hāvī [Ar.] İçeren, içine alan. h. olduğu 128a/14 -1-
havāmil [Ar.] Hamileler, gebeler. h.+ e 116b/6, 121a/14, 121b/16 h. 117a/7 tedbīr-i h. 004b/11, 024b/7, 109b/17 -7-	havl [Ar.] Güç, kuvvet, takat; korku. esbāb-ı h.+ den 007a/9 -1-
havāṣṣ [Ar.] Hassalar; seçkin kimseler. h.- ı zükūret 102a/2 h.+ dandır 130b/17 h. 008b/13, 045a/3 fezā-yı h. 020a/9 -5-	havlān [Ar.] Cehri (Rhamnaceae). h.+ ı 123a/15 h. 123a/16 -2-
havāss [Ar.] Hasseler, duyular. h.+ iñ 137a/7 h.+ ından 137a/13 h.+ mıdır 137a/4 h. 039b/8 -4-	havlencān [Ar.] Havlıcan (Alpinia galanga). h. 044b/7 -1-
havātīn [Ar.] Hatunlar, kadınlar. h. 063a/5, 164b/16 -2-	havşala [Ar.] Anlama, kavrama ve tahammül derecesi. h.- i iktidārından 020a/12 h.- i isti'ādaları 019a/11 -2-
	hāvuc [Far.] Havuç (Daucus carota). h. 041b/14, 043a/6, 044a/11, 047a/8 bezr-i h. 047a/3 -5-
	havze [Ar.] Sınır, bölge, mıntıka. h.- i isti'ād 020a/11 h.- i kudretimde 022b/8 -2-

ḥayā(hāye) [Far.] Erkeklik bezi, testis.

bkz. **beyze**, bkz. **ḥuṣye**

ḥ.+ sı 042a/4

-1-

ḥayāl [Ar.] Hayal, düş.

ḥ.+ ime 107a/15

ḥ.+ lerinde 106b/9, 106b/11

-3-

ḥayāliyye [Ar.] Hayalî, hayal ürünü.

lezzet-i ḥ. 004b/8

-1-

ḥayāt [Ar.] Dirilik, canlılık.

ḥ.+ a 081b/5

zarûriyyât-ı ḥ.+ dan 040b/15

ḥ.+ ı 063a/16

müddet-i ḥ.+ ları 179a/3

ḥ. 026b/11, 060b/13, 063b/10, 083a/5

‘alâmet-i vücûd-ı ḥ. 181a/17

cevdet-i ḥ. 145b/17

imtidâd-ı ḥ. 144b/16

mebde’-i ḥ. 080b/10

şûret-i ḥ. 081a/8

-13-

ḥayât-efzâ [Ar.+Far.] Hayat arttıran, canlandıran.

maḥfil-i ḥ.+ ları 021a/14

-1-

Ḥayâtî-zâde [ka.] Hayâtîzâde Mustafa Feyzî; Osmanlı tıp âlimi, hekimbaşı; Şa’ban Şifâî’nin hocası.

H. 057b/17

-1-

Ḥayevân-ı Şifâ [ea.] İbn Sînâ’nın Şifâ adlı eserinin bir bölümü.

H.+ da 074a/13, 088b/14, 103a/7

H.+ dan 071a/11

-4-

ḥayevân [Ar.] Canlı şey, insan dahil bütün canlılar.

ḥ.+ da 083a/1

a‘zâ-yı ḥ.+ da 083b/10

ḥ.+ dır 118b/17

ḥ.+ ın 031a/1, 031a/5, 044b/14, 058b/7, 075a/7, 083a/17, 118b/16, 154a/12, 171a/6, 171b/7, 171b/8, 171b/16

ḥ. 031a/3, 075a/11, 118b/16

-18-

ḥayevânât [Ar.] Hayvanlar, canlılar.

ḥ.+ a 019b/1, 026a/15, 083a/10

ḥ.+ da 083b/7, 105a/7

ebdân-ı ḥ.+ da 153a/13, 153b/9

ḥ.+ dan 030b/13, 044b/11, 094b/8

ebdân-ı ḥ.+ ı 040b/9

eşnâf-ı ḥ.+ ı 018b/7

ḥ.+ ın 017a/10, 030b/16, 044b/15, 047b/3, 143b/4, 171b/17

cevv-i ḥ.+ ın 152b/10

ḥ. 018b/6, 023a/10, 145a/15, 153b/15, 171a/12

-24-

ḥayevânî [Ar.] Hayvanla ilgili, canlıya ait.

dem-i ḥ.+ den 081b/2

dem-i ḥ. 080b/7, 081a/6, 081a/14, 081b/1, 085b/4

ḥummâ-yı yevm-i ḥ. 009b/3

nefs-i ḥ. 063b/9, 145a/4, 145a/13

rûḥ-ı ḥ. 081b/3

-12-

ḥayevâniyye [Ar.] bkz. **ḥayevânî**

ḥ.+ den 079b/15

ḥuvâ-i ḥ.+ dir 080b/10

ḥ. 177a/17

ḥuvâ-yı ḥ. 083b/4

nefs-i ḥ. 063a/14

-5-

ḥayevāt [Ar.] Hayatlar, canlılıklar.
sebeb-i ḥ. 140b/11
-1-

ḥāyic [Ar.] Heyecan verici, hareket ettirici.
h. olursa 114b/2
-1-

ḥayli [Far.] Oldukça, epeyce, çokça.
ḥ. 123b/10
-1-

ḥayr [Ar.] İyi, iyilik, fayda.
ḥ. 016b/11, 142a/15
du‘ā-yı ḥ. 023a/5
-3-

ḥayr-ḥāhī [Ar.+Far.] İyilikseverlik.
ḥ. olanlara 110a/9
-1-

ḥayr-ı ḥalef [Ar.] Hayırlı evlat.
ḥ. olmasını 140b/4
ḥ. 022b/3
-2-

ḥayrān [Ar.] Şaşmış, şaşırmış.
ḥ. kaldıkları 021b/14
-1-

ḥayrāt [Ar.] Hayırlar, iyilikler, hayırlı işler.
ḥ. 016b/16
-1-

ḥayret-eşer [Ar.] Hayret alameti, hayret uyandıran.
sefer-i ḥ.-i Beç 020b/1
-1-

ḥayret-güzīn [Ar.+Far.] Hayretli, şaşırان.
ḥ. olup 107a/8
-1-

ḥayrlı [Ar.+Tr.] Faydalı, iyi.
ḥ. 059a/6, 148a/9
-2-

ḥayyen [Ar.] Hay olarak, canlı, diri olarak.
ḥ. 132b/6
-1-

ḥayyir [Ar.] Devamlı ve çok iyilik eden, iyiliksever.
ḥ. 091a/7
-1-

ḥayz [Ar.] Âdet hâli, aybaşı, regl.
bkz. **görüm**
ḥ.-ı mer‘eye 034b/14
eşnā-i ḥ.+ da 034b/15
ḥ.+ dan 058b/10
dem-i ḥ.+ dan 067a/4
ihtibās-ı ḥ.+ dan 116b/14
inkıṭā‘-ı ḥ.+ dan 103a/12
ṭabī‘at-ı dem-i ḥ.+ dan 124b/4
ḥ.+ ı 065a/10, 067a/15, 110b/9, 115a/3, 126a/14, 126b/7, 133b/1, 134a/3, 134a/16, 160a/6
ḥ.+ in 051a/14
dem-i ḥ.+ in 053b/12, 066b/7, 068b/1
ḥ.+ ları 027b/4, 028b/4, 062b/5, 089a/3
ḥ. gördükde 068a/12, 160a/2
ḥ. gören 059b/7
ḥ. görenin 028a/17
ḥ. görmege 059b/4
ḥ. görmek 123a/2
ihtibās-ı ḥ. olmuş 029a/1
ḥ. 003b/3, 026b/6, 027a/6, 029a/3, 050b/15, 051a/3, 051b/2, 053b/13, 055b/12, 058a/4, 059a/15, 060a/3, 060b/12, 062b/13, 066b/1, 066b/4, 066b/13, 067a/1, 067a/15, 068a/5, 080b/7, 089a/15, 089b/3, 099b/1, 109b/1, 109b/2, 117b/9, 125b/10,

152b/11, 155a/14 dem-i h. 099b/5, 160a/3 ihtibās-ı dem-i h. 028a/3 ihtibās-ı h. 064a/17 -67-	176b/4 -12-
hayzî [Ar.] Âdete, âdet kanına mensup. h. 085b/4 -1-	hâzıkâne [Ar.] Ustaca. h. 127b/13 -1-
hazā [Ar.] Bu, şu, o. h. 003a/1, 014b/1, 015a/1, 065a/6 -4-	hâzıkın [Ar.] Hazıklar, ustalar, mahirler. kibār-ı eṭibbā-yı h.+ dir 087a/13 -1-
hazākāt [Ar.] Genellikle hekimler için kullanılan hazıklık, maharet, ustalık. h.- i ṭabībe 046a/17 -1-	hâzım [Ar.] Hazmeden, hazmettirici. h. 164b/1 -1-
hazelehum-ullāh [Ar.] Kahrolası, Allah'ın belası. h. 076b/2 -1-	hâzıme [Ar.] bkz. hâzım kuvve-i h.+ sine 115b/12 -1-
hazer [Ar.] Sakınma, çekinme. h. ideler 138b/15, 166a/8, 166b/3 -3-	hâzır [Ar.] Hazır, mevcut bulunan. h. bulunur 106b/15 h. idici 071a/5 h. 089a/17, 106b/16 -4-
hazerāt [Ar.] Hazretler; saygı değer kişiler; şahıs ve kutsal ifâdelerden bahsedilirken saygı sözü olarak kullanılır. h.+ ı 029a/6 h.+ ınıñ 142b/7 -2-	hâzırū'n-nef' [Ar.] Faydası göz önünde olan. h.+ dir 057b/14 -1-
hâzık [Ar.] Genellikle hekimler için kullanılan hazık, mahir, usta. h.+ a 029a/14 ṭabīb-i h.+ a 018a/5, 052b/7, 061b/3 h. olan 138b/2, 139a/1 h. olduğu 136b/9 h. olsa 017b/6 ṭabīb-i h. 045a/7, 116a/3, 157a/14,	hazm [Ar.] Midedeki yiyecekleri sindirme. h.- ı 'urūḳīyi 147a/11 h.- ı kāmīl 043b/10, 146b/16 h.+ a 069b/13, 115b/11, 163a/12 aḥvāl-i h.+ a 069b/11 evḳāt-ı h.+ a 161a/16 h.+ da 033a/16 sū'-i h.+ dan 037b/17 za'f-ı h.+ dan 147a/4 h.+ ı 033b/13, 138b/9, 146b/16, 164b/10, 165a/14 h.+ ınıñ 147a/2 sū'-i h.+ ından 042a/11 h.+ ları 028a/12, 032b/7, 147b/2

h.+ larına 122b/2
 h.+ larında 120a/16
 h. idemeyüp 165a/7
 h. idenleriñ 147a/11
 h. 070a/4
 za‘f-ı h. 050b/3
 -27-

hażm-ı evvel [Ar.] İlk hazım; besinin midedeki hazım evresi. Burada hazmedilen besinin artığı makattan atılır.
 h. 033b/12
 -1-

hażm-ı kebedī [Ar.] Karaciğerdeki hazım.
 bkz. **hażm-ı şānī**
 h.+ den 069b/15
 h.+ niñ 147a/9
 h. 069b/13
 -3-

hażm-ı mi‘de [Ar.] Midedeki hazım.
 bkz. **hażm-ı evvel**
 h.+ niñ 153a/5
 h. 147a/9
 -2-

hażm-ı mi‘dī [Ar.] Midedeki hazım.
 bkz. **hażm-ı evvel**
 h.+ denşoñra 153b/9
 h. 069b/13
 -2-

hażm-ı rābi‘ [Ar.] Besinin uzuvlara damarlar yoluyla dağılarak gerçekleştiği hazım evresi. Burada hazımın artıkları nefes ve ter yoluyla atılır.
 fazla-yı h.+ den 033a/15
 h.+ iñ 070a/2, 072a/7, 077a/16
 h. 076b/6
 fazla-yı h. 070b/8
 -6-

hażm-ı şānī [Ar.] İkinci hazım; besinin karaciğerdeki hazım evresi. Burada hazmedilen besinin artığının büyük kısmı idrar yoluyla, az bir kısmı da dalak ve öd kesesi yoluyla atılır.
 h.+ den 154a/17
 h. 033b/12
 -2-

hażm-ı ‘urūķī [Ar.] Damarlardaki hazım.
 bkz. **hażm-ı rābi‘**
 h. 069b/14
 -1-

hażm-ı ‘użvī [Ar.] Uzuvlardaki hazım.
 bkz. **hażm-ı rābi‘**
 h.+ dir 069b/14
 -1-

hażret [Ar.] Saygı saymak üzere büyüklere verilen unvan.
 h.- i İbn ‘Abbās 154a/7
 h.- i kelīm 015b/11
 h.+ iñ 069a/15
 h.+ leri 018a/3, 021a/4, 141b/17, 142a/9, 149a/17
 h.+ leridir 106a/8
 h.+ lerinden 093b/16, 095b/9, 148a/12, 153b/13, 154a/10
 h.+ leriniñ 018a/16, 029b/1, 106a/4, 139b/10, 140a/7, 142b/8
 -20-

Hażret-i Ādem [ka.] Allah'ın yarattığı ilk insan ve ilk peygamber.
 vālid-i ‘ālī-şān-ı H. 018b/15
 -1-

Hażret-i ‘Ömer [ka.] Ömer b. el-Hattâb. İslam'ın ikinci halifesi.
 H.+ in 093b/10
 -1-

Ḥazret-i Şâfi'î [ka.] Şâfiî mezhebinin imamı, büyük müctehid. Ḥ. 141a/4, 141a/9 -2-	helāk [Ar.] Ölme, yok olma, perişan olma. h.+ ı 088a/13 h. oldı 063a/17 h. olmak 088a/10 h. olmaya 048a/13 -4-
Ḥazret-i Şit nebi [ka.] Hz. Şit nebi. Ḥ. 018b/14 -1-	helîle [Far.] Helile otu (Terminalia chebula). Tohumları müşhil olarak kullanılan bir bitki. h. 065b/6 -1-
hecriyât [Ar.] Ayrılıklar. h.- ı huzzâkandır 056a/13 -1-	helvâ [Ar.] Helva. h.+ sı 045b/14, 046a/5 -2-
hedef [Ar.] Meram, maksat, gaye, amaç. h.+ iniñ 100b/13 murâdât-ı h. 022a/3 -2-	helyûn [Far.] Kuşkonmaz (Asparagus officinalis). bkz. hilyevn h. 043a/2, 044a/11, 044b/7, 156a/11, 157b/9 bezr-i h. 046b/10, 047a/2, 047a/8 -8-
heder [Ar.] Boşa gitme, yok yere giden şey. h. olan 065a/10 -1-	hem [Far.] Üstelik, bir de, şu da var ki, zaten. h. 008a/12, 030a/6, 030b/5, 053b/13, 053b/14, 054b/3, 067a/6, 067b/4, 093a/11, 162a/16, 169a/11 -19-
hefte [Far.] Hafta. h. 117a/17 -1-	hem-şohbet [Far.+Ar.] Birbiriyle sohbet eden kimse, arkadaş. h.+ i 032a/1 -1-
ḥekīm [Ar.] Doktor, tabip. h.+ iñ 011a/1 -1-	hemân [Far.] Hemen, derhal, çabucak. h. 041a/1, 180a/2 -2-
Ḥekīm [öa.] En yüce doktor; Allah. Ḥ.+ iñ 097a/1 -1-	hemm [Ar.] Gam, üzüntü, keder, hüzn. h. 044a/2, 110a/12 -2-
Ḥekīm Kuşyâr [ka.] İbn Sînâ'nın, yanında tıp eğitimi aldığı hocası. Ḥ.+ dan 090b/1 -1-	
helâhil [Ar.] Öldürücü zehir. zehr-i h. 110b/3 -1-	

hemze [Ar.] Arapçada elifin adı.

h.+ niñ 158a/15

-1-

henüz [Far.] Henüz, daha şimdi, yeni; hâlâ, şimdiye kadar.

h. 036b/3, 048a/10, 061b/3, 083b/1, 149b/9, 149b/13

-6-

her [Far.] Hep, bütün, cümle.

h. 005b/15, 015b/1, 017b/6, 018a/5, 018a/12, 018b/2, 019b/5, 019b/15, 020a/5, 022b/13, 026b/8, 027b/6, 029a/10, 034b/4, 039a/13, 041a/10, 041a/11, 041b/8, 041b/15, 041b/16, 041b/17, 042a/5, 042a/6, 043a/3, 043a/5, 043a/8, 043a/16, 043b/7, 044a/13, 045a/6, 045a/10, 045a/17, 045b/10, 045b/16, 046b/6, 046b/7, 046b/10, 046b/12, 047a/1, 047a/3, 047a/4, 047a/10, 047a/15, 049b/13, 054b/16, 055a/2, 055a/5, 056a/11, 057a/17, 058b/16, 063a/9, 064b/15, 065b/9, 066a/8, 066a/17, 070b/9, 070b/16, 071b/5, 072a/2, 072a/8, 072a/16, 073b/6, 073b/12, 074b/17, 075a/1, 075a/2, 075b/3, 076a/1, 076a/2, 076a/14, 076b/7, 077b/13, 078a/4, 078a/11, 079a/3, 079b/15, 079b/16, 081b/12, 082a/1, 083a/1, 084b/5, 084b/8, 086a/3, 090b/16, 095b/1, 097a/12, 097b/12, 102a/1, 104b/14, 108b/8, 109b/13, 110b/1, 110b/11, 111b/4, 111b/14, 115b/3, 117b/17, 119b/12, 119b/16, 120a/12, 120a/17, 120b/2, 121a/12, 122a/3, 125a/16, 126a/3, 126a/17, 129b/1, 129b/7, 130b/3, 130b/12, 135a/7, 136b/5, 138a/3, 138a/5, 138a/8, 138b/14, 139b/15, 140b/2, 142a/3, 143b/2, 145a/9, 145b/4, 147a/14, 147b/13, 148a/1, 149a/1, 150a/1, 151a/5, 151a/7, 155a/7,

156b/16, 158a/2, 158a/17, 158b/5, 158b/14, 159a/14, 159b/7, 159b/8, 160a/12, 160b/2, 160b/3, 160b/9, 162b/9, 163a/11, 164a/17, 164b/5, 165a/5, 165b/5, 167b/8, 168a/1, 168b/17, 169b/2, 169b/12, 172b/13, 173a/9, 174b/16, 175a/4, 177a/17, 177b/11, 177b/13, 177b/17, 179a/10, 179b/12, 179b/16, 180a/5, 180a/10

-174-

her bār [Far.] Her defa, dâima, her zaman.

h. 017a/15, 053a/1, 059a/1, 104b/5, 113b/14, 125a/3, 155b/8, 169a/7, 173a/15, 176a/3

-10-

herāyis [Ar.] Et ve buğdaydan yapılan yemekler.

h. 043b/2

-1-

herise [Ar.] Keşkek.

h. 165a/14

-1-

hevā [Ar.] Hava.

h.+ dır 040b/10

h.+ niñ 080a/2, 136b/4

h.+ sı 028a/7

h.+ yı 089b/6

h. 108b/3, 111a/1, 130a/4, 137a/11, 156a/2, 157b/16, 161a/6

-12-

hevāiyye [Ar.] Hava ile alakalı, meteorolojik.

‘alāmāt-ı h. 010b/13

-1-

hey’et [Ar.] Şekil, hâl, durum.

h.- i cimā‘ da 048a/17

h.- i keşire 100a/3

h.- i mahşūşası 082a/2	h. 004b/13, 024b/9, 110a/2, 135b/8
h.- i maḳbūle 138a/17	-26-
h.- i nev ^ç iyyesine 004b/6, 024b/4, 106a/12	ḥıfzu'l-^çayn [Ar.] Gözün korunması.
h.- i rediyye 035a/8	h. 007a/12, 009b/8
h.- i ṭabi ^ç i 138a/17	-2-
h.- i ṭabi ^ç isi 181a/11	ḥıfzu'l-em^ç ā
h.- i ṭabi ^ç isinde 006b/2	[Ar.] Bağırsakların korunması.
h.+ de 063a/10	h. 009b/9
h.+ iñ 106b/11	-1-
h.+ inde 053b/8	ḥıfzu'l-enf [Ar.] Burnun korunması.
h.+ ine 081a/9	h. 009b/10
h.+ ler 047b/7	maṭlab-ı h. 007b/2
h. 139a/11	-2-
-17-	ḥıfzu'l-fem [Ar.] Ağzın korunması.
heyza [Ar.] Mide bozulması kaynaklı kusma ve ishal.	h. 009b/11
h. 034b/6	maṭlab-ı h. 007b/16, 007b/18
-1-	-3-
hezeyān [Ar.] Sayıklama.	ḥıfzu'l-mefāşıl [Ar.] Eklemleri koruma.
h.- ı kevne 075b/14	h. 009b/10
h. 131a/9, 147a/12	-1-
-3-	ḥıfzu'l-üzñ [Ar.] Kulağın korunması.
ḥıfz [Ar.] Koruma, muhafaza etme.	h. 009b/9
h.- ı envā ^ç 072b/12	maṭlab-ı h. 007a/4
h.- ı kemālāt 153a/15	-2-
vesīle-i h.- ı şıḥḥat eyleye 022b/15	ḥıfzu'r-riye [Ar.] Akciğerin korunması.
h.- ı şıḥḥat 017a/9, 019a/17, 031b/6, 031b/17, 033b/9, 040b/16	h. 009b/8
h.- ı şıḥḥatda 156b/9	-1-
h.- ı şıḥḥatıñ 166a/13	ḥıllit [Ar.] Baldıran, ağı otu (Ferula asafoetida).
h.- ı şıḥḥatü'l- ^ç ayn 007a/7	h.+ i 047a/14
h.+ a 153a/16	h. 044b/1
h.+ ı 111a/10	-3-
h.+ ına 124a/7	ḥımār [Ar.] Eşek, merkep.
h.+ ında 017a/4	h. 131a/6
h.+ ını 040b/2	-1-
h. ideler 120b/15, 122a/6	
h. itmegi 169b/16	
h. itmek 177a/2	
h. olunur 122a/16	

hılt [Ar.] Gıdanın midede hazımdan sonra kanla karışık dönüştüğü safra, balgam ya da sevda sureti. Vücuttaki var olan karışımlar.
 h.- 1 bāridiñ 152a/3
 h.- 1 rediyye 060a/11, 118b/10, 119a/5
 h.- 1 rediyyeniñ 118b/12
 h.- 1 rediyyeyi 060a/13, 120a/9
 h. 051b/16, 052a/9, 134b/12
 -10-

hınța [Ar.] Buğday (*Triticum vulgare*).
 h. 154b/15
 -1-

hınța-i Rūmī [Ar.] Gernik buğdayı (*Triticum dicoccon*). bkz. **handerūs**
 h. 154b/12
 -1-

hınțiyye [Ar.] Buğday gibi, buğday şeklinde (sivilce).
 h. 010a/18
 -1-

hırāset [Ar.] Bekleme, koruma.
 h.+ inde 027a/1
 h.+ leri 004b/14, 024b/9, 110a/2
 -4-

hırıla- [Tr.] Hırıltı sesi çıkarmak.
 h.- r 008a/13
 -1-

hırva' [Ar.] Hint yağı bitkisi, kene otu (*Ricinus communis*). bkz. **hurū'**
 h. 065b/12
 -1-

hışāl [Ar.] Hasletler, huylar, tabiatlar.
 h.- i hāmse 011a/12
 -1-

hıyār [Far.] Salatalık (*Cucumis sativa*).
 h. 170a/15
 -1-

hıyārşenber [Far.] Hint hıyarı (*Cassia fistula*).
 h. 115a/12, 131a/13
 -2-

hibe [Ar.] Bağışlama, bağış.
 h.+ sine 140b/1
 -1-

hicāb [Ar.] Sargı, zar, kabuk.
 h.+ larıñ 180a/12
 h.+ larında 180a/12
 -2-

hicrān [Ar.] Ayrılık.
 verā'-i perde-i h.+ da 020b/6
 -1-

hicret [Ar.] Hz. Muhammed ve ashâbının Mekke'den Medîne'ye göçü.
 h.- i 'aliyye-i sultānu'l-enbiyādan 021a/10
 -1-

hidāyet [Ar.] Doğru yol, hak yolu; İslamiyet.
 cezāl-i h.+ leri 021b/7
 -1-

hiddet [Ar.] Keskinlik, tizlik.
 h.+ inden 098b/17
 h. 037b/6, 060b/5, 070a/14, 098b/15
 -5-

hidmet [Ar.] Hizmet.
 h.+ i 022a/14
 -1-

hiffet [Ar.] Hafiflik.
 h. bulunca 146b/11
 h. 062a/4, 112b/4
 -3-

hikāyāt [Ar.] Hikâyeler.
 h.- 1 'acibe 063a/11
 h.- 1 'adide 107b/9
 -2-

hikāye [Ar.] Hikâye.
 h.- i cinn 010b/10
 h.+ yi 083a/3
 h. eyleyüp 063b/2
 h. iderler 107a/5
 h. 010b/12
 -5-

hikāyet [Ar.] bkz. **hikāye**
 h.- i 'acibeleri 140a/1
 h.+ ler 047b/9
 h. ider 088a/7, 105b/10
 h. olunmuşdur 071a/13
 h. olunur 082b/13, 107b/2
 -7-

hikmet [Ar.] Hâkimlik, bilgelik; Allah'ın her şeyi yerli yerince yaratma, her şeyi layık olduğu yere koyma sırrı, âlemin insanlar tarafından anlaşılamayan gizli amacı.
 cellet-i h.- i ferdâniyyetine 017a/11
 'aceb-i h.+ dir 021b/10
 ehl-i h.+ dir 021a/1
 h.+ e 093a/13, 171b/12
 h.+ i 076a/6, 097a/1, 100b/11, 171b/4, 171b/17
 h.+ inde 171b/9
 h. 143b/4
 ber-muktezâ-yı h. 023a/9
 erbâb-ı h. 171a/7
 hitâb-ı h. 015b/16
 -15-

hikmet-i bâlige [Ar.] Allah'a mahsus olan hikmet, ilahi bilgi.
 h.+si 101a/1
 -1-

hikmet-güzîn [Ar.+Far.] Hikmet seçen, hikmetli.
 h. 107a/16
 -1-

hilâf [Ar.] Ters, aykırı, zıtlık.
 h.- 1 gerdiş-i gerdün-ı sitem-kârdan 020a/17
 h.- 1 muktezâ-i tabî'at 035a/7
 h.+ 1 101b/11
 h. eylemedi 058a/7
 h. 075a/11, 104b/6
 -6-

hilâfet [Ar.] Halifelik; Hz. Muhammed'den sonra O'nun vekili olma makamı.
 iktirân-ı h. 093b/10
 -1-

hilkat [Ar.] Yaratılma, yaradılış.
 medâr-ı h.- 1 'âlem 149a/16
 h.- i 'acibe 127b/7
 h.- i cenîn 035b/16, 062a/12, 079b/8, 087a/5, 087a/13, 152b/12
 mādde-i h.- i cenîn 079a/5, 104a/16
 müddet-i h.- i cenîn 082a/4
 h.- i ceninde 092b/15, 093a/14, 102a/17
 mādde-i h.- i ceninde 023b/13, 066a/1, 066b/11
 müddet-i h.- i ceninde 004a/16, 090a/17
 mādde-i h.- i cenindeki 003b/17
 keyfiyyet-i h.- i cenini 079a/16
 müddet-i h.- i cenini 092a/16
 h.+ de 075a/14, 080b/17, 083a/6, 093a/10
 h.+ i 060b/11, 068a/9, 087b/8, 087b/17, 088a/6, 090a/3, 090b/3,

091b/7
 ibtidā'-i h. + i 090b/14
 mebdē'-i h. + i 066b/4
 sū'-i h. + i 149a/13
 h. + iñ 085a/8, 093a/7
 h. + inden 060b/11
 h. + iniñ 093a/12
 h. + leri 086a/1, 171b/1
 keyfiyyet-i h. + leri 024a/9
 mebdē'-i h. + leri 066a/16
 h. 084b/16, 094b/2, 102b/3
 'arż-ı temām-ı h. 086a/11
 aşl-ı h. 050a/9
 emr-i h. 082a/3
 mādde-i h. 026b/10
 müddet-i h. 088a/15, 093a/3,
 093b/13
 tekmi'l-i h. 088b/12
 -56-

hilmıyyet [Ar.] Yumuşaklık.
 h. + ini 061b/17
 -1-

hilyevn [Ar.] Kuşkonmaz (Asparagus officinalis). bkz. **helyün**
 h. 122a/4
 -1-

himāyet [Ar.] Koruma, korunma.
 h. + e 165b/6
 h. 170b/17, 171a/13
 -3-

himem [Ar.] Yardımlar; Allah'ın yardımları.
 yümn-i h. - i mevfurları 021a/5
 -1-

himmet [Ar.] Gayret, emek, çalışma.
 h. + ini 134b/1
 -1-

hın [Ar.] An, zaman, vakit.
 h. - i 'ulūḡda 117b/9
 h. - i cimā' 068a/12
 h. - i cimā' da 052a/13, 053b/8,
 102a/7, 107b/10
 h. - i ḡamlde 026b/7, 125b/16
 h. - i ḡareketde 053a/6
 h. - i ḡurūcda 100b/2, 114a/11
 h. - i mu'āşeretde 108b/1
 h. - i mübāşeretde 107a/17, 108a/7
 h. - i tekevvününde 024b/3
 h. - i vilādetde 027a/2, 100a/12,
 109b/15, 128b/12, 128b/15,
 137a/17, 175b/14
 h. - i vilādetinde 100a/3
 h. - i zarūretde 114b/13
 h. + de 005a/3, 024b/16, 025a/2,
 052a/14, 059b/15, 068b/5, 080a/8,
 083b/4, 092a/11, 106b/16, 112a/14,
 114a/1, 135a/10, 143b/13, 143b/16,
 144a/4, 152b/17, 166b/6, 167b/6,
 173a/8, 179b/4
 h. + iñ 032a/15
 -46-

Hindī [öa.] Hint'e, Hindistan'a mensup.
 'ūd-ı H. 121a/17
 ṭabāşīr-i H. 115a/15
 -2-

hindibā [Ar.] Yaban marulu, güneyik (Cichorium endivia).
 h. 120a/6, 156a/12, 157b/9
 -3-

hırı [Ar.] Şebbey (Cheiranthus cheiri).
 h. 176b/3
 dühn-i h. 130a/7, 134b/11, 173b/10
 -4-

hisāb [Ar.] Hesap, sayma, aritmetik.
 h. + dan 024a/15
 h. + iñ 093a/16
 h. + larında 088b/13, 089a/2

h. iderler 092b/17 ehl-i h. 093a/2 -6-	hissiyye [Ar.] bkz. hissî lezzet-i h. 004b/8 -1-
hiss [Ar.] Duyu, duygu. h.- i behîmiyye 031a/16 h.+ e 083b/1 h.+ i 063a/16, 145b/5 h. ider 061b/10 h. iderse 061a/2 h. itmedüğinden 132a/8 h. olunmak 083b/14 h. olunur 062b/17, 064b/9, 157a/15 h. olunursa 112b/14 h. 038a/17, 083a/10, 083a/11, 083a/12 âlât-ı h. 180b/3 -17-	hitâb [Ar.] Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltme, seslenme. h.- ı hikmet 015b/16 -1-
hissânî [Ar.] Hisli olarak, duygulu şekilde. h. 072a/9 -1-	hitân [Ar.] Sünnet, sünnet etme. h. 005a/15 sünnet-i şerîfe-i h. 141b/11 -2-
hişşe [Ar.] Pay, kısım. h.- i vâfire 081a/15, 089a/15 h. idüp 141b/4 h. 054b/11, 073b/13, 075a/4, 078a/12 -7-	hîd [Far.] Kendi, bizzat. h. 018b/2, 041a/1 -2-
hişşe-dâr [Ar.+Far.] Pay sahibi, ortak. h. olsunlar 021b/2 -1-	horûs [Far.] Horoz. h. 045a/1, 063b/1 -2-
hissen [Ar.] Hissen, duyular yoluyla. h. 072a/13 -1-	hîş [Far.] Güzel, iyi. h. 042b/7 -1-
hissî [Ar.] Hisse, duyulara mensup, duyularla anlaşılan. lezzet-i h.+ den 108a/5 âlet-i h. 137a/6 -2-	hîş-nüvîs [Far.] Güzel yazı yazan. h. 091b/10 -1-
	hublâ [Ar.] Gebe, hamile. h.+ da 060b/8, 127a/3 mizâc-ı h.+ da 125b/2 h.+ dan 120b/6 h.+ nın 089b/12, 110a/14, 111a/4, 112b/5, 112b/7, 112b/10, 114a/14, 115b/1, 115b/13, 117a/3, 119a/2, 122a/8, 122a/16, 123a/12, 124b/11, 126b/17, 128a/1, 128a/2, 128b/4, 129a/5, 129a/12, 130a/7, 130a/9, 130a/11, 131b/5, 132a/5 h.+ ya 060a/11, 110b/9, 111a/15, 111a/17, 111b/6, 112a/10, 114a/9, 116b/13, 117b/1, 117b/8, 119a/11,

123a/2, 123a/4, 129b/15, 130a/12, 130b/12 ṭabī' at-ı h.+ ya 118a/11 h.+ yı 123a/6, 123a/8, 129b/9, 131a/2 h. 060a/17, 110b/16, 111a/13, 111b/13, 112a/3, 112b/9, 113b/16, 116a/16, 131b/7 fark-ı h. 132b/14 kuvā-yı h. 118b/7 -62-	ḥudūd [Ar.] Haddler, sınırlar. h.+ ını 011a/10, 026a/13 h.+ larında 027b/13 -3-
ḥubūb [Ar.] Taneler, tahıl taneleri. h.- ı ḥuṣūṣī 055a/9 h.+ dan 043b/3, 131b/9, 156a/12 -4-	ḥudūṣ [Ar.] Meydana gelme, ortaya çıkma, vuku bulma. h.+ ı 007a/16, 128b/7, 177b/12, 180a/13 h.+ ına 117a/10 h.+ ından 081b/8, 089b/13, 117a/8 h.+ ını 080a/15 h. 018b/9, 060b/9 h. eyleyüp 134a/11 -12-
ḥubūbāt [Ar.] Taneler, buğday gibi taneli bitkiler, tahıl. h.+ dan 044a/14, 116b/3 h.+ ın 096b/6, 096b/10 h. 042b/12, 043b/4, 044a/9, 065a/14 -8-	ḥudūṣu't-tā'ūn ve'l-vebā [Ar.] Taun ve vebanın ortaya çıkması. ḫabl-i h. 010b/13 -1-
ḥuceste [Far.] Uğurlu, kutlu, meymenetli, hayırlı. naẓar-ı h. 021a/16 -1-	ḥuḳne [Ar.] Tenkiye aleti, lavman. h.+ ler 056a/2 h. 056b/13 -2-
ḥuceste-şifāt [Far.+Ar.] Sıfatı, özelliği kutlu, hayırlı vasıflı. zāt-ı h.+ dan 096a/13 zāt-ı h.+ dır 021b/6 -2-	ḥulāṣa [Ar.] Bir şeyin, bir sözün özü. h.+ larına 032a/8 h. 099a/17 -2-
ḥuddām [Ar.] Hizmet edenler, hizmetçiler. h.- ı enām 022a/15 -1-	ḥulbe [Ar.] Boy (Trigonella foenum) tohumu. h. 130a/17, 158b/5, 173b/7, 174a/14 bezr-i h. 158b/6 -5-
ḥuḍret [Ar.] Yeşillik, yeşil renk olma. h. 060b/6 -1-	ḥulefā [Ar.] Halifeler. h.- i ' Abbāsīden 029b/15 -1-
	ḥulūṣ [Ar.] Halislik, saflık. h.+ dan 160b/15 -1-

ḥulv [Ar.] Tatlı, güzel.
kuşt-ı ḥ. 044b/6, 047a/4, 047a/9
-3-

ḥumār [Ar.] İçki sonrası sersemlik.
ḥ.+ da 034a/17
-1-

ḥumeykā [Ar.] Bir tür sivilce; çiçek ile kızamık arasında bir şeydir.
ḥ. 009b/14
-1-

ḥummā [Ar.] Humma, sıtma, ateşli hastalık.
ḥ.- i muḥriḳa 134a/11
ḥ.- i rediyyede 134b/1
ḥ.- yı cüderī 112b/1
ḥ.- yı daḳḳ 033a/10
ḥ.- yı ḥādde 033a/10
ḥ.- yı vebāiyye 026a/4
ḥ.- yı yevm-i ḥayevānī 009b/3
ḥ.- yı yevm-i nefsanī 009b/4
ḥ.- yı yevmiyye 009b/3
ḥ.+ ları 126b/8, 134a/17
ḥ. 134a/17
-12-

ḥummayāt [Ar.] Hummalar, sıtmalar.
ḥ.- ı şa'be 134a/9
ḥ.- ı ṭavīleye 179b/13
ḥ.+ a 123b/8
ḥ. 009b/2, 009b/3, 040a/11, 179a/16
-7-

ḥummayātu'l-eṭṭāl [Ar.] Çocukların hummaları, sıtmaları.
ḥ. 009b/5
-1-

ḥummā-yı rib' [Ar.] Bir gün belirip iki gün sonra yeniden beliren ateş.
ḥ.+ de 156b/2
-1-

ḥummāz [Ar.] Kuzukulağı (Rumex).
bezr-i ḥ. 115b/2
-1-

ḥummāzü'l-ütrüc [Ar.] Ağaç kavunu ekşisi.
ḥ. 048b/16
-1-

ḥumre [Ar.] Kızılık ve yılanlık denen bir göz hastalığı.
ḥ. 010b/2
-1-

ḥumret [Ar.] Kırmızı olma, kızıl olma.
ḥ.+ i 051a/3
ḥ. 007a/12, 091a/5, 138b/8, 139a/6
-5-

ḥumuvvet [Ar.] Hastalığın en yoğun olduğu dönem.
ḥ.+ e 061a/16
-1-

ḥumūz [Ar.] Ekşi, kekre.
ḥ.+ a 116b/5
-1-

ḥumūzet [Ar.] Ekşilik, kekrelilik.
ḥ.+ ini 106a/17
-1-

ḥumūzāt [Ar.] Ekşiler, ekşi olan yiyecekler.
ḥ. 121a/11
-1-

ḥūn [Far.] Öc, intikam hissi.
ḥ. 050b/1
-1-

ḥunāk [Ar.] Difteri, nefes borusu ya da gırtlakta tıkanma yoluyla meydana gelen boğulma. ḥ.+ ın 177b/14 -1-	098b/12, 127b/6 ḥ.+ ınıñ 039b/5 ḥ.+ unda 070a/15 ḥ. idüp 128a/12 ḥ. 079a/1, 090a/7, 092a/2, 092a/7 -26-
ḥurāc [Ar.] Çıban. ḥ. 010b/1 -1-	ḥurūcu'l-maḳ'ad [Ar.] Rektumun anüsten dışarı çıkması (Prolapsus recti). ḥ. 009a/9 -1-
ḥurde [Far.] Küçük, ufak. ḥ. idüp 121a/17 ḥ. 131b/5 -2-	ḥurūcu'l-veled [Ar.] Bebeğin (anne rahminden) çıkışı, doğum. ḥabl-i eşnā-i ḥ. 128a/13 -1-
ḥurf [Ar.] Kerdeme, tere otu (Lepidium sativum) tohumu. bkz. ḥabbu'r-reşād ḥ. 046b/17 -1-	ḥurūf [Ar.] Harfler. maḥāric-i ḥ.- ı āsān 167b/10 -1-
ḥurmā [Far.] Hurma meyvesi. ḥ.+ yı 126a/9, 172b/15 ḥ. 140b/16, 141a/1 -4-	ḥuṣa's-ṣa'leb [Ar.] Orkide (Orchis bifolia). -1- ḥ. 047a/1
ḥurşid [Far.] Güneş. ḥāṭır-ı ḥaṭır-i ḥ. 018b/4 -1-	ḥuṣemā [Ar.] Hasımlar; muhalifler. ḥ.+ nıñ 078a/13 -1-
ḥurū' [Ar.] Hint yağı bitkisi, kene otu (Ricinus communis). bkz. ḥurva' ḥ. 126a/8 -1-	ḥussād [Ar.] Haset edenler, kıskananlar. mecrūḥ-ı muḥālif-i mekāyid-i ḥ. 020a/10 -1-
ḥurūc [Ar.] Çıkış, çıkma. ḥ.- ı cenīne 128b/9, 130a/10 ḥ.- ı ṭabī' isī 132b/2 ḥ.- ı ṭabī' iyyeye 092a/14 ḥ.+ a 061a/7, 113a/10, 128a/9, 128a/10, 128b/1, 130a/8 ḥin-i ḥ.+ da 100b/3, 114a/11 vaḳt-i ḥ.+ da 100a/13 mevzi' -i ḥ.+ dan 129a/16 ḥ.+ ı 035a/9, 039b/3, 075a/13,	ḥuṣūl [Ar.] Hasıl olma, peyda olma, vücuda gelme. ḥ.+ e geldiği 153b/11 ḥ.+ e 018b/14, 066a/5, 073b/16 ḥ.+ i 035b/14, 067b/2, 075a/5, 079b/13, 080b/1, 090b/11, 109a/8 ḥ.+ idir 004a/7, 079b/11 ḥ.+ inde 019a/4, 077a/5, 078a/16 ḥ.+ inden 112a/5, 112a/7

h.+ ine 107a/4
 h.+ ini 033b/15, 080a/4, 146b/14
 mümkün-i h. 126a/17
 -23-

huşûl-peẓîr [Ar.+Far.] Hasıl olmuş,
 meydana gelmiş.
 h. olur 031a/5, 105a/16
 -2-

huşûş [Ar.] Konu, iş, şekil.
 h.- ı mezbûre 062a/14
 h.- ı mezbûrede 049a/6, 149b/2
 h.- ı mezkûre 066b/11, 093a/2
 h.- ı mezkûrede 072a/6, 084b/7
 h.+ a 108a/16
 h.+ da 023b/16, 029a/10, 030a/7,
 039a/2, 041b/2, 047b/4, 047b/9,
 048a/5, 048a/16, 050b/12, 052b/13,
 061a/13, 063a/11, 064a/2, 069b/8,
 075a/8, 075a/10, 082b/11, 083a/2,
 097a/10, 103b/4, 123a/3, 126a/16,
 131b/13, 134a/15, 139b/5, 140a/1,
 152b/14, 155b/11, 162a/10,
 170a/9, 181b/17
 h.+ dan 144a/2
 h.+ ı 028b/7, 052a/17, 073a/10,
 074a/12, 105b/14, 143b/17, 161a/7
 h.+ ıdır 126a/12
 h.+ ın 108a/4
 h.+ ına 115b/11, 137a/3, 137a/14
 h.+ ında 019b/10, 020a/15, 025a/14,
 029a/7, 030b/2, 032b/17, 047a/17,
 054b/8, 055a/11, 061b/8, 065b/14,
 068b/9, 069a/8, 073b/11, 077b/12,
 098a/13, 098a/16, 105a/9, 105b/16,
 106b/4, 109a/10, 112b/9, 114a/17,
 138b/5, 139a/14, 146a/9, 152b/12,
 153a/17, 155b/15, 156b/4, 164a/17,
 166b/11, 173a/5
 h.+ ını 096a/10
 h.+ ları 114a/11
 h.+ larında 019a/17
 h.+ unda 018b/10

h. 039b/14, 059b/9, 135a/5, 170a/12
 -95-

huşûşen [Ar.] Hususi olarak,
 bilhassa, özellikle.
 h. 044b/8, 044b/16, 045a/1, 060b/17,
 061b/1, 117a/11, 117a/16, 117a/17,
 118a/3, 127a/8, 142b/11, 161b/8
 -12-

huşûşî [Ar.] Birine, bir şeye mahsus, özel
 olarak.
 hubûb-ı h. 055a/9
 -1-

huşye [Ar.] Erkeklik bezi, testis.
 bkz. **hayâ(hâye)**
 h.+ ler 074a/6
 h.+ leri 032b/7, 044b/17
 h.+ si 045a/1, 045a/4
 -6-

huşyetân [Ar.+Far.] bkz. **huşyeteyn**
 h. 070b/13
 -1-

huşyeteyn [Ar.] Testisler, iki testis.
 h.+ de 039b/1, 071a/14
 h.+ e 054b/5, 070b/16, 071a/2,
 074a/9
 h.+ i 035a/4, 071a/8, 073b/4
 h. 035a/12, 068a/8, 070b/9, 071b/12
 ba' de'l-infişâl-i h. 077b/1
 -14-

huşûnet [Ar.] Sertlik; pürüzlülük.
 h.+ i 165b/9
 -1-

Huşyâr-ı Mücmel [ea.] el-Mücmel fi
 Sınâ'ati'n Nücûm; Hekim Kuşyar
 eseri.
 H. 090b/2
 -1-

ḥuṭūr [Ar.] Hatıra gelme, hatırlama.
ḥ. itmekle 106b/8
ḥ. itmez 017b/10
-2-

ḥuẓūr [Ar.] Önemli birinin makamı, katı.
ḥ.- ı ḥümāyūnlarına 142a/11
ḥ.- ı pūr-nūrlarında 142a/16
ḥ.+ larına 029b/15
-3-

ḥuzzāk [Ar.] Hazık olanlar, maharetliler, usta olanlar, işinin ehli kimseler.
ḥ.- ı eṭibbā 018b/2
ḥ.- ı eṭibbāya 045b/8
ḥ.+ a 058b/3, 120b/7
hecryāt-ı ḥ.+ dandır 056a/13
ḥ. olanlar 120b/10
-6-

ḥübüb [Ar.] Rüzgar esmesi, esinti.
h. iderse 102b/17
-1-

ḥükemā [Ar.] Bilginler, ilim adamları.
cumhūr-ı ḥ.- i Latin 058a/3
ḥ.+ dan 069a/7, 093b/14, 096a/14, 145b/15
ḥ.+ nıñ 101a/1
ḥ. 004b/8, 016b/10, 072a/12, 072b/9, 106b/5, 107a/16, 107b/16, 108a/4, 108a/10
-15-

ḥükkām [Ar.] Hâkimler, hükmedenler.
ḥ.+ lar 041a/2
-1-

ḥüküm [Ar.] Bir konu hakkında verilen karar, yargı; emir.
ḥ.+ de 088a/14
ḥ.+ i 088a/4, 092a/4
ḥ.+ ünde 100a/17, 100b/2

ḥ. 041a/1
-6-

ḥükük [Ar.] Şaşılık.
ḥ. 007a/8
-1-

ḥümām [Ar.] Himmetli, azimli, çalışkan.
imām-ı h.+ nıñ 107b/7
-1-

ḥümāyūn [Far.] Mübarek, kutlu, saadetli.
rızā-yı h.+ ları 018a/16
ḥuẓūr-ı h.+ larına 142a/11
riyāset-i ṭabābet-i ordu-yı h. 020b/2
-3-

ḥünşā [Ar.] Kendisinde hem erkeklik hem dişilik alameti bulunan kimse, hermafrot.
ḥ.- i müşkil 030b/9
ḥ.+ nıñ 030a/11
ḥ. 030a/1, 030a/2, 030a/6, 030a/13, 103a/15
-7-

ḥürmet [Ar.] Saygı.
ḥ.+ i 146a/4
-1-

ḥüsn [Ar.] Güzellik, iyilik.
ḥ.- i bahā 091b/6
ḥ.- i ḥalk 025b/3
şūr-ı ḥ.+ den 107b/5
eşyā'-ı ḥ.+ e 107a/1
şüret-i ḥ.+ e 107a/1
ḥ.+ i 148b/15
ḥ.+ ü 024b/4
ḥ. 004b/6, 021b/17, 106a/12, 124b/3, 146a/2, 147b/14, 169a/3, 169a/5, 169b/7
envār-ı ḥ. 020b/14
eşyā'-ı ḥ. 107a/3

mekārim-i h. 020b/12

-19-

hüsn-ḥalk [Ar.] Güzel yaradılışlı.

h. 169a/13

-1-

hüsnā [Ar.] En güzel.

esmā-i h.+ ya 142a/11

-1-

hüsne [Ar.] Güzellik, iyilik. bkz. **hüsn**
ahlāk-ı h. 149a/3, 169a/14, 169b/5

-3-

hüsnetü'l-ahlāk [Ar.] Güzel ahlaklı, iyi
karakterli. -1-

h. 149a/2

hüsnetü's-şüret [Ar.] Güzel yüzlü, güzel
görünümlü.

h. 149a/5

-1-

hüsniyāt [Ar.] Güzellikler, güzel olan
hususlar.

h.+ ı 005b/2, 025a/17, 146a/8

-3-

hüveydā [Far.] Açık, apaçık, besbelli.
bkz. **āşikār**

h.+ dır 021b/9, 039b/12

h. oldı 147b/1

-3-

hüzāl [Ar.] Zayıflık, bitkinlik.
bkz. **arı(k)lık**

h.+ de 148b/17

h.+ i 054a/5

-2-

hüzn [Ar.] Gam, keder, sıkıntı.

h. 054b/1, 145a/7, 169a/6

-3-

I

ıncıkırık [Tr.] Hıçkırık. bkz. **füvāk**

1. 008b/1

-1-

ıraḡdan ıraḡa [Tr.] Uzaktan uzağa, çok
uzaktan; az ilgili olarak.

1. 104b/8

-1-

ırḡeyn [Ar.] Damarlar.

1. 073b/11

-1-

ısfanāh [Ar.] Ispanak (Spinacia).

1. 157b/3

-1-

ısıcaḡ [Tr.] Sıcak.

1.+ dan 143a/13

1.+ lıḡından 038a/4

1. idüp 166b/15

1. itdükdenşoñra 172b/14

1. ola 136a/11

1. olan 028a/7

1. 010b/5, 042a/2, 042b/1, 046a/3,

046a/13, 080a/15, 126b/13, 133a/3,

133a/5, 136a/13, 143a/12, 156b/7,

156b/14, 157b/16, 162b/17, 181b/11

-22-

ısıcaḡ ısıcaḡ [Tr.] Sıcak sıcak, sıcak
olarak.

1. 168a/8

-1-

ısıcaḡlık [Tr.] Sıcaklık, sıcak olma.

1.+ ı 123a/9, 136a/11

-2-

- ısrır-** [Tr.] Isırmak.
1.- mağa 167a/7
1.- mağ 167a/6
-2-
- ısrırgan** [Tr.] Isırgan otu (*Urtica urens*).
bkz. **encüre**
1. 043a/7, 044a/11, 047a/3
-3-
- ıslâh** [Ar.] İyi duruma koyma, düzeltme, iyileştirme.
1.- ı büşürât 009b/12
1.- ı mizâc ider 090a/13
1.- ı mizâc idince 178b/9
1.+ a 122a/17, 155b/14
1.+ ına 023a/1, 054a/9, 125a/2, 155b/10
1.+ ında 041b/1, 112a/2
1. oluna 121a/11
1. olunur 046b/8, 178b/4
-14-
- ıslat-** [Tr.] Islatmak, nemlendirmek.
1.- alar 164b/5
1.- up 041b/12, 163a/14
-3-
- ıspanak** [<Lat. *spinacia*] Ispanak (*Spinacia*).
1. 057a/4
-1-
- ıssı** [Tr.] Sıcak.
1. 006b/7, 052b/3, 170b/10, 181b/16
-4-
- ıstılâh** [Ar.] Belli bir alana mahsus olan kelime, ilim sözü, terim.
1.- ı eṭibbâ 154a/5
1.- ı eṭibbâda 040b/8, 066a/10, 153a/14
1.+ ları 075b/12, 078a/13
-6-
- ıtlâk** [Ar.] Deme, ... diye adlandırma, tabir etme.
1.+ ı 064a/10, 068b/4
1. eylemişler 065b/6
1. ider 082b/2
1. iderler 066b/5, 163b/10, 181a/9
1. idüp 068b/11
1. itmişler 178a/1
1. olduğına 040a/7
1. olunan 010b/8, 026b/6, 050a/15
1. olundığını 062b/10
1. olunduğı 046a/1, 070b/3
1. olunur 043a/6, 050a/7, 066a/13, 069b/17, 070b/4, 081a/12, 121a/10, 161b/17, 163b/6, 177a/10, 180b/15
1. olunurlar 070b/14
1. 045b/1, 057b/13, 096b/8, 098a/11
-32-
- ıtrifilü's-şagîr** [Ar.] Mide felci, basur gazları ve mide rutubeti için kullanılan macun.
1. 057b/9
-1-
- ıtr** [Ar.] Güzel koku.
ı1.+ a 128b/14
ı1.+ ı 044b/13
-2-
- ıtrıyyet** [Ar.] Güzel kokulu olma.
ı1. 121a/15
-1-
- ıztırâb** [Ar.] Maddi veya manevi acı, elem, azap, sıkıntı, eziyet, zahmet.
1.+ dan 090a/12
1.+ ı 090a/1, 123b/5, 163b/15, 163b/17
1.+ ından 144b/2, 148a/4
1. 006b/5, 089b/10, 110b/3, 134a/8, 144a/9
-12-

ıztırārī [Ar.] Mecburi.

ı. 155b/6

-1-

ıztırāriyye [Ar.] Mecburi. bkz. **ıztırārī**

eşref-i ʿulüm-ı ı. 017b/16

-1-

İ

i- [Tr.] Bugün yalnız "idi, imiş, ise, iken" şelkinde kullanılan cevher fiili.

i.- di 018a/13, 021a/9, 021a/11, 027a/7, 027a/8, 038b/5, 063b/1, 067b/10, 068a/9, 068a/11, 072a/1, 074b/3, 074b/5, 083a/14, 094b/4, 096b/3, 098b/13, 098b/16, 099a/1, 101b/10, 104b/3, 104b/5, 104b/6, 139b/17, 141b/12, 142a/11, 145a/16, 153a/3, 153a/5, 160a/8

i.- digi 022a/6, 137a/17

i.- dügin 163a/6

i.- düğüne 040a/16

i.- ken 016a/8, 019b/4, 019b/9, 019b/16, 027a/1, 033a/1, 036a/2, 037b/8, 046a/3, 075b/4, 075b/10, 079a/6, 097a/7, 098a/15, 102b/3, 124a/12, 137a/5, 139b/17, 140a/14, 146a/12, 148a/5, 154a/4, 155b/7, 161a/14, 162b/1, 171a/16

i.- miş 030b/5, 118b/15, 118b/16, 125b/11, 132b/13, 140b/15, 156a/17

i.- mişler 107b/3

i.- se 006a/7, 006a/11, 006b/16, 007b/11, 007b/12, 017b/1, 034a/7, 038a/9, 039b/7, 039b/8, 039b/10, 041a/6, 041a/16, 041b/3, 042a/12, 042a/13, 042b/10, 043a/12, 043a/16, 043b/1, 051a/10, 051a/13, 051b/6, 051b/13, 055a/3, 055a/5, 055b/2, 056b/15, 057a/1, 057b/7, 064b/8,

064b/17, 065a/4, 067a/17, 070b/9, 071b/14, 073b/11, 074b/6, 076b/5, 076b/12, 076b/17, 077a/2, 079a/3, 082b/13, 087b/14, 088b/8, 093a/9, 094b/2, 095a/11, 103b/2, 103b/4, 104b/6, 105a/4, 111a/8, 111b/14, 111b/15, 113a/11, 117a/12, 119a/6, 121a/13, 124a/13, 126b/1, 126b/6, 131b/10, 132a/2, 133a/13, 136a/12, 137b/4, 138b/12, 141a/17, 144a/5, 154a/11, 157b/5, 157b/11, 158a/4, 160a/7, 167b/13, 167b/16, 173a/1, 174a/9, 175b/4, 175b/5, 178a/15, 178a/16, 178b/1, 181a/2

i.- sede 116b/1

-157-

i'āde [Ar.] Eski hâline getirme; karşılık yapma; geri çevirme.

i.+ sine 076a/8

i. ider 118a/2, 122b/11

i. 177a/4

-4-

i'ānet [Ar.] Yardım.

i.+ i 067a/3

i. eyleye 118b/2

i. eyleyen 048a/3

i. eyleyüp 099b/8

i. iden 122b/2

i. idüp 129b/10

i. 077a/5, 077b/4

-8-

ʿibād-ullāh [Ar.] Allah'ın kulları, insanlar.

ʿi.+ a 019a/8

-1-

ʿibādet [Ar.] Allah'ın emirlerini yerine getirme, O'na baş eğme.

ʿi.+ lerine 146a/2

ʿi. 016b/12

-2-

ibāḥet [Ar.] Bir şeyi mübah kılma, helal kılma.

i.+ i 146a/5

-1-

‘ibārāt [Ar.] İbareler, sözler.

‘i.- ı faṣīḥesinde 022a/1

-1-

‘ibāret [Ar.] Sadece ...-den meydana gelmiş, -den oluşmuş, ancak bu.

eṣnāf-ı ‘i.+ den 022b/13

‘i.+ dir 077a/1, 080b/3, 166a/12, 168b/13, 181b/4

‘i. olur 094b/7

-7-

ibkā [Ar.] Sürekli ve dâim kılma.

i. idemez 017b/7

-1-

ibn [Ar.] Oğul, oğlu.

i.- i ‘amm-ı Resūl-ullāh 153b/12

i.- i yilandan 107a/14

-2-

İbn ‘Abbās [ka.] Abdullah b. el-Abbās b. Abdulmuttalib; Hz. Muhammed'in amcasının oğlu, tefsir ve fıkıh ilimlerinde otorite kabul edilen ve çok hadis rivayet eden sahabe.

İ. 154a/10

hazret-i İ. 154a/7

-2-

İbn Ebī Şādiḳ

[ka.] bkz. **Ebū'l-Kāsim bin Ebī Şādiḳ**

İ. 070b/5

-1-

İbn Hākīmü'd-dīn Hüseyin

[ka.] Mes'ūd b. Hākīmü'd-dīn Hüseyin el-Cîlânî el-Gîlânî el-Şîrâzî;

Mir'âtü's-şifâ yazarı, dokuzuncu yüzyılda yaşamış tabip.

İ. 042b/15

-1-

İbn Kuteybe

[ka.] İbn Kuteybe Dîneverî; dil, edebiyat, Kur'ân ilimleri, hadis ve tarih sahalarındaki eserleriyle tanınan âlim.

İ.+ den 015b/17

-1-

İbn Mes'ūd

[ka.] Aşere-i mübeşşereden biri olan sahabe, Kûfe tefsir ve fıkıh mekteplerinin kurucusu.

İ. 094a/1, 095b/9

-2-

İbn Şerîf

[ka.] Tabib İbn Şerif; 15. yüzyıl Osmanlı hekimi, *Yâdigâr* isimli sade Türkçeye yazılmış tıp kitabının müellifi.

İ. 100a/2

-1-

İbn Zekeriyâ Râzî

[ka.] Ebû Bekir Muhammed b. Zekeriyâ er-Râzî; onuncu yüzyılda yaşamış ünlü hekim ve filozof.

İ. 131a/17

-1-

İbraḳles

[ka.] Proclus; beşinci yüzyılda yaşamış Bizanslı filozof ve matematikçi.

İ. 127b/9

-1-

ibrâz

[Ar.] Meydana çıkarma, gösterme.

i. idüp 089a/15

-1-

‘ibret-mā’il [Ar.] İbret almaya, ders çıkarmaya meyilli. aḥvāl-i ‘i.- i etfāle 020a/5 -1-	ī. ider 033b/15, 083a/15, 083b/5, 110b/17, 156a/10 ī. idüp 128b/2 -8-
‘ibret-nümā [Ar.+Far.] İbret gösteren, ibret olan. ‘i. 029b/15 -1-	icābet [Ar.] Kabul etme, razı olma. tīr-i i.+ e 022a/3 -1-
ibtidā’ [Ar.] Baş, başlangıç. i.- i ‘ulūḡdan 094b/1 i.- i emrde 038b/12 i.- i gebeliki 089b/12 i.- i ḡabelde 061a/15 i.- i ḡāme-i dü-zebān 019a/6 i.- i ḡilḡati 090b/14 i.- i maḡ‘ada 038b/3 i.- i müddet-i bulūḡları 027b/10 i.- i sūre-i kerīmde 075b/17 i.- yı nemāda 104a/2 i.+ da 091a/2, 091a/6, 091a/11, 091a/15, 091b/4, 091b/9, 091b/13, 113b/3 i.+ sı 041a/11, 162b/12 i.+ sında 174a/9, 174b/8 i. 060b/6, 127a/7, 162a/12, 172b/12, 180a/7 -27-	īcād [Ar.] Vücuda getirme, icat etme. ī.+ ında 083b/9 ī. eyledi 019a/2 -2-
ibtidā’ en [Ar.] Başlangıç olarak, ilk. i. 004b/18, 024b/14, 036a/8, 036a/11, 045a/15, 076b/14, 077a/15, 085b/12, 086b/5, 098a/8, 098a/10, 113a/3, 131b/13, 132a/11, 134b/1, 135a/15, 137a/14, 139a/9, 140a/6, 160a/13, 160b/9, 165a/5, 165a/9, 173b/14, 174b/16 -25-	icāzet [Ar.] İzin, müsaade, ruhsat. i. 170a/6 -1-
īcāb [Ar.] Lazım gelme, gerekme. bkz. iḡtīzā ī.+ ına 112b/3 ī. iden 123b/14	iclās [Ar.] Taht gibi yüksek bir yere çıkıp oturma. i. olunup 130a/6 -1-
	icmā‘ [Ar.] Bir hususta ittifak etme, aynı görüşte birleşme. i. eyleyüp 015b/8 -1-
	icmāl [Ar.] Kısaltma, özetleme. i. 061b/4 -1-
	icmālen [Ar.] Kısaltarak, özetleyerek. i. 005a/17, 019b/7, 025a/12, 096b/3, 143a/7, 163b/4, 180b/8 -7-
	icrā [Ar.] Yapma, yerine getirme. i.+ sı 005a/13, 025a/11, 139b/3 i.+ sınıñ 091b/16 i. ide 140b/15 i. idemeyeler 101a/14 i. iderler 050b/9 i. itmek 050b/9

i. olunur 096a/9 -9-	i.+ leri 119a/14, 155a/7 i.+ lerindedir 137a/10 i.+ lerine 037a/11 i.+ re 181a/6 i. 053b/6, 053b/16 -44-
ictihād [Ar.] Gücü yettiği kadar gayret gösterme, çabalama. i. ider 105a/6 -1-	iç- [Tr.] İçmek. i.- eler 042a/3, 046a/4, 046a/13, 047a/6 i.- ilse 047a/12 i.- mek 049a/15, 049b/2, 051a/1, 054b/5, 112b/11, 161a/11 i.- mekden 166a/7, 170a/11 i.- se 044b/3 i.- seler 047a/15 i.- sün 049b/14 -16-
ictimā [Ar.] Toplanma, bir araya gelme. i.+ ndan 060a/11, 180a/15, 180b/1, 180b/4 i.+ ını 027b/2 i.+ ları 068b/1 i. itmekle 098b/14 i. 069a/2, 128b/7 -9-	içeri [Tr.] İçte kalan yer, iç kısım. i.+ den 055a/16 i.+ sine 050b/15, 052a/12, 080a/7 i. 133a/4, 179b/6 -6-
ictināb [Ar.] Kaçınma, sakınma, çekinme. bkz. işdünāb - i. iderler 059b/13, 149a/9 i. iderse 148b/5 i. itmez 060a/1 i. oluna 043b/15 i. olunup 047b/1 i. 034a/17, 034b/11, 034b/17, 048a/8, 059b/17, 110b/6, 116b/13, 142b/17 -14	içerü [Tr.] bkz. içeri i.+ sinde 080a/8, 096b/10 i. 035b/9, 035b/11 -4-
iç [Tr.] Bir şeyin sınırları arasında kalan kısım, dahil. i.+ i 137b/17, 164b/13 i.+ inde 006a/14, 026b/9, 036a/8, 038b/7, 061a/16, 061b/1, 073a/3, 077b/6, 080a/13, 097a/3, 114a/8, 135b/3, 136b/6, 156b/8, 157b/16, 160b/10, 161a/17, 162b/1, 172b/16, 174b/15, 175a/12, 175a/17, 175b/10 i.+ indedir 077a/7 i.+ indeki 006a/11 i.+ ine 035a/14, 035b/3, 053b/7, 059a/16, 123a/8, 129b/9, 133b/7, 152b/1 i.+ ini 134b/14, 136a/17	içir- [Tr.] İçirmek. i.- eler 057a/5, 058b/1 -2-
	içür- [Tr.] bkz. içir- i.- deler 060b/17 i.- dim 130b/13, 131b/2 i.- e 161a/6 i.- eler 057b/6, 121a/2, 129b/16, 130b/10, 131a/14, 131b/14, 133b/13, 156a/2, 158b/7, 158b/13, 161a/10, 170a/15, 181b/14 i.- ilür 058b/7 i.- mege 156a/7, 158b/1

i.- mek 130b/17, 131a/15, 159b/12, 159b/17, 163a/4	min ğayr-i i. 087a/12
i.- mekden 131b/3	-2-
i.- seler 121a/4	idhāl [Ar.] Dâhil etme, içeri sokma.
-27-	i.+ i 053b/10
içün [Tr.] Sebep, amaç, mahsusluk, görelilik bildiren araç eki.	i.+ ini 035b/10
i.+ dür 037a/10, 037a/16, 073a/14, 128a/5, 128a/6, 128a/15, 135b/8, 135b/9, 143b/5, 171b/3, 172a/15, 172b/1, 172b/6	i. itmişlerdir 031b/5
i. 016b/15, 016b/16, 019a/9, 021b/3, 029b/16, 030b/9, 031a/12, 031a/13, 033b/3, 037a/9, 037b/17, 041a/2, 042b/16, 047b/16, 054b/14, 055b/11, 055b/14, 056a/11, 056a/12, 058b/6, 060a/13, 063a/9, 066b/13, 067a/12, 067b/16, 068a/4, 068a/8, 068a/13, 068b/13, 070a/5, 072b/12, 072b/16, 073b/12, 076a/3, 077b/6, 077b/10, 078a/11, 082b/3, 083a/12, 084a/16, 084b/5, 087b/6, 089b/6, 090b/6, 092a/7, 093a/15, 096b/4, 097b/5, 098b/8, 098b/9, 098b/10, 099a/1, 099a/11, 099b/1, 104a/13, 104a/17, 105a/4, 111a/1, 113a/15, 113b/8, 114b/1, 117b/15, 121a/15, 127b/9, 128b/3, 133a/16, 135a/5, 136b/16, 144b/4, 145a/5, 145b/16, 145b/17, 155a/5, 157a/17, 157b/11, 158b/8, 158b/15, 159b/2, 159b/6, 159b/11, 166a/5, 168b/1, 170b/2, 171a/9, 171a/16, 173b/15, 174a/5, 176b/12, 180a/1, 180b/11, 181b/3, 181b/9	i. olunur 057a/16
-106-	i. 146b/14
‘îd [Ar.] Bayram.	-5-
‘î.- i aḫḫāda 141a/15	idin- [Tr.] Edinmek; araştırıp ele geçirmek, sağlamak, temin etmek.
-1-	ma‘lûm i.- üp 144a/17, 151b/4
iddi‘â [Ar.] İleri sürülen ve savunulan düşünce.	-2-
i. itmişler 082b/10	idrāk [Ar.] Anlama yeteneği, anlayış.
	i.- ı nev‘ -i beşerden 079a/16
	i.+ i 140a/17
	i.+ ine 169a/1, 180b/15, 180b/16
	i. eyleye 139b/9
	i. eyleyüp 076a/6
	i. idemez 062a/15
	i. ider 109b/17, 127b/17, 136b/9, 157a/15
	i. olunan 063b/4
	i. olunup 017a/8
	-14-
	idrār [Ar.] Akıtmak; bevl gibi vücut sıvılarını dışarı akıtmak.
	i.- ı leben iden 173b/4
	i.+ ma 134b/5
	i. idüp 033a/5
	-3-
	ifāde [Ar.] İfade.
	i.+ ye 139a/17
	i. eylediği 114b/14
	i. ider 040a/1, 040b/4
	-4-

ifāza	[Ar.] Taşacak derece doldurma; feyizlendirme. i.- yı rūḥ 094b/3 i. olunup 026b/11 i. olunur 063b/10 i. olunurın 063a/15 -4-	i. itmekle 049a/12, 051b/1, 051b/16, 149a/9 i. itmesi 157a/17 i. itmişdür 055b/2 i. 155a/14 -20-
‘iffet	[Ar.] Temizlik, dürüstlük; namus. ‘i. 149b/4 -1-	ifṭāṭa [Yun.] Aşermek. bkz. aş yirmek , bkz. vaḥam , bkz. viḥām i. 118b/15 -1-
ifnā	[Ar.] Fenalaştırma; yok etme, tüketme. i. ider 044a/3, 048b/5 -2-	iftitāḥ [Ar.] Açma; başlama. i. eyleye 141a/1 i. olundı 181b/1 -2-
ifrāt	[Ar.] Aşırılık, ölçüyü aşma, gereğinden fazla ileri gitme. i.- ı ḥarāretten 152a/13 i.- ı ḥarāretlerinden 172a/17 i.- ı ruṭūbeti 056b/2 i.+ la 051a/13, 052b/12 i.+ ları 034b/11, 038a/9 i.+ le 053b/3 i. iden 076b/9 i. itmek 033a/1 i. 037b/1, 037b/2, 054a/5, 116b/16 -16-	igne [Tr.] İğne. i. 010a/5, 010a/6 -2-
ifrāz	[Ar.] Bir bütünden parça ayrılma, bölme, bölüştürme. i. eyleyüp 124b/5 -1-	iḥāle [Ar.] Devretme, havāle etme. i.+ si 091b/2 i. idemediginden 151b/16 i. idemez 159a/5 i. 095b/9 -4-
ifsād	[Ar.] Fesada uğratma, bozma, bozulma. i.- ı mizācına 149a/12 i. eyleye 109b/5 i. idenden 051b/6 i. ider 051a/14, 110b/8, 111b/2, 115a/2, 149a/10, 150b/11 i. idüp 049b/1, 151a/17, 160a/4 i. itdiklerini 155a/11	iḥānet [Ar.] Hâinlik etme, aldatma. i. itdikleri 140a/15 i. 142b/10 -2-
		iḥāṭa [Ar.] Etrafını çevirme, sarma, kuşatma. i. eyleyüp 080a/7 i. iden 040b/10, 129a/11, 181a/3 i. ider 096b/13 i. iderler 096b/7 -6-
		iḥdās [Ar.] Hudus ettirme, ortaya çıkarma. i.- ı nefṣāniyye-i sitteden 169b/12 i.- ı nefṣāniyyeden 169a/15

	i. ider 033a/4, 064b/13 -4-		
ihlāk	[Ar.] Helak etme, yok etme. i. itmişler 107a/12 i. 124b/16 -2-	iḥsān	[Ar.] İyilik, bağış. i. eyledi 026b/2 -1-
ihlāl	[Ar.] Erkek tenasül organının deliği. i.+ den 098b/12 maḥrec-i i.+ dir 077a/3 i. 098b/3, 098b/16 -4-	iḥtibās	[Ar.] Hapsetme, hapsedilme, tutulma. i.- ı bevlü'ş-şıbyān 008b/18 i.- ı dem 123b/7 i.- ı dem-i ḥayz 028a/3 i.- ı demden 126b/8 i.- ı ḥayz olmuş 029a/1 i.- ı ḥayz 064a/17 i.- ı ḥayzdan 116b/14 i.+ dur 040b/14 i.+ ı 008b/18, 172b/6 i.+ ından 134a/13 i.+ la 134a/6 i. 034b/3, 134a/14, 159b/14 -15-
ihmāl	[Ar.] Önemsememe, savsaklama. i. itmeyüp 134a/15 i. olunsa 063a/4 i. olunursa 115a/1 i. 123a/3 -4-	iḥtibāsü'ş-şıbyān	[Ar.] Çocukların tutulması, kabızlık. i. 009a/5 -1-
iḥrāc	[Ar.] Dışa atma, çıkarma. i.- ı meşīmede 131a/12 i.+ a 053b/17, 131b/12 i.+ dan 175b/7 i.+ ı 040b/15, 132b/9 i.+ ına 005a/1, 024b/14, 127b/13, 131b/12, 132a/11 i.+ ında 132b/6 i. idemez 132a/2 i. ider 121a/2, 131b/16, 132a/1 i. idüp 132b/11 i. olunduḡda 008a/10 i. 033b/3, 050b/6, 113b/8 meşīme-i i. 131b/6 -22-	iḥticāc	[Ar.] Delillendirme, kanıt gösterme. i. eylediler 078b/7 i. itmişdir 067b/5 -2-
iḥşā	[Ar.] Enemek, kısırlaştırmak. i. olunduḡdanşoñra 071a/12 -1-	iḥtikān	[Ar.] Tenkiye yapma, makata şırınga ile sıvı verme, lavman. i.- ı ḥāddeden 034b/6 i.- ı ḥafīf 115b/15 i.- ı mezkūre 057a/10 i.+ da 115b/17 i.+ ı 115b/14 i.+ iñ 115b/15 i.+ lar 047a/17, 132b/17 i. ideler 133a/16, 133b/9 i. itmek 056b/9 i. olunmaḡ 129b/6 i. 012a/17, 042b/1, 056b/10 ālet-i i. 056b/12
iḥşā	[Ar.] Sayma. i. 076a/3 -1-		

terkīb-i i. 003b/7

-17-

iẖtilāc [Ar.] Seğirme, irade dışı titreme.

i. 180b/5

-1-

iẖtilāf [Ar.] Farklılık, aykırılık, muhalefet, uymama.

i.- ı mi' deniñ 125b/12

i.+ a 018b/16

i.+ ı 028b/9, 029a/11

i.+ ma 151b/11

i.+ ından 108b/9

i.+ ları 104b/13

i. eylemişler 072a/15

i. eyleyüp 031b/9

i. olunup 082b/5, 100a/15, 141a/8

i. 036a/7, 041b/10, 064a/4, 084b/11,

085a/2, 108a/1

-18-

iẖtilāfāt [Ar.] İhtilaflar, uyuşmazlıklar.

i.- ı ' adīde 018b/9, 023b/14, 029a/8, 066a/3, 069b/8, 097a/10

i.+ a 107b/17

i.+ ı 004a/3, 066a/7, 093a/15

i.+ iñ 075b/9, 107b/15

i. 003b/17, 024a/1, 066a/7, 069b/7, 079a/3, 080b/17, 107b/16

-19-

iẖtilāfu'l-emzice [Ar.] Farklı mizaçlar, muhtelif karakterler.

bi-ḥaseb-i i. 116b/11

-1-

iẖtilām [Ar.] Düş azması, uykuda sperm boşaltmak; ergen olmak.

i.+ da 068a/12

i. olup 067b/14

i. olur 004a/1

i. olurlar 037b/9, 071a/10

-5-

iẖtilāt [Ar.] Karışma, kaynaşma.

i.+ a 085a/17

i.+ ından 080a/2

i. 068b/1

-3-

iẖtilāt-ı erba'a [Ar.] İnsan vücudunda farzolunan dört unsur veya usare: dem (kan), balgam (salya), safra, sevda (dalak). bkz. **aḥlāt-ı erba'a**

i.+ dan 069b/9

-1-

iẖtimāl [Ar.] Mümkün olma, olabilirlik, olasılık.

i.+ dir 114a/3, 131a/8, 150a/13, 166a/3, 166b/5

i.+ i 109a/6, 116a/2

i. 131b/11

-8-

iẖtimām [Ar.] Özen gösterme, özenme.

i.- ı tām 176b/8

i. eyleye 134a/15

i. ideler 155b/10, 157a/3, 167b/15

i. iderler 031a/14

i. idüp 054a/9, 084b/8

i. itdigi 039a/9

i. itmez 039a/7

i. olundu 045a/12, 066a/9, 139a/17, 178b/16

i. 019b/15, 020a/10, 027a/9, 041a/14, 137a/16, 138b/5, 151b/3, 168b/17

min ḡayr-i i. 166a/1

-23-

iẖtināk-ı raḥim [Ar.] Vajina duvarının karşılıklı yapışması (Vaginal adhesion).

i. 003b/20, 032b/15, 067b/11

-3-

iẖtirāʿ [Ar.] Daha önce benzeri olmayan bir şey icat etme, vücuda getirme.
i. itmekle 101a/8
-1-

iẖtirāk [Ar.] Yanma.
i. 051a/13
-1-

iẖtirām [Ar.] Saygı, hürmet.
i.+ ı 011a/9
-1-

iẖtirāz [Ar.] Çekinme, sakınma, korkma.
i.- ı umûrlar 155a/10
i. eyleyüp 165a/14
i. ideler 044a/1, 111b/9, 115b/13
i. 113a/8, 143b/16, 165a/6
-8-

iẖtiyāc [Ar.] Muhtaçlık, gereklilik.
i.+ ı 083b/1, 099a/12
i.+ ından 048a/6
i.+ ları 019b/8
i. 015b/3, 048a/5, 171a/16, 171b/5
-8-

iẖtiyār [Ar.] Seçme, tercih etme.
i.+ ında 150a/6, 151a/14
i.+ ları 135b/8
i. eylemiş 141a/13
i. eyleyüp 093a/3
i. iden 047b/13
i. oluna 148b/13, 158a/9
i. olundu 041b/5, 042a/4, 158b/16
i. olunduğına 136b/1
i. olunduğı 034a/4
i. olunmak 041a/4, 058b/12, 148b/11
i. olunmalıdır 041a/9
i. olunup 043b/15
i. olunur 041a/7, 121b/15
min ğayr-i i. 031a/16
-21-

iẖyā [ea.] İhyâu Ulûmi'd-Dîn; İmâm Gazâlî'nin başta tasavvuf ve ahlak olmak üzere fıkıh, kelim gibi ilimlere bilhassa amaçları bakımından yeni yaklaşımlar getiren önemli eseri.
İ.+ sında 140b/11
-1-

iẖyā [Ar.] Uyandırma, yeniden kuvvetlendirme, canlandırma.
i. iderler 021b/10
-1-

iẖzār [Ar.] Hazırlama.
i.+ ı 099b/1
i.+ ına 124b/5
i. idüp 169a/9
i. olunan 089b/5
i. 071a/7
-5-

iḵān [Ar.] Sağlam bilme, şüphe götürmeyecek şekilde bilme.
İ.- ı maşrıķ-ı āf-tāb 020b/14
-1-

iḵdām [Ar.] Teşebbüs, hareket; gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme.
i. ideler 166a/2
i. idüp 036b/4
i. 020a/9
-3-

iki [Tr.] İki (2) sayısı.
i.+ dir 063b/5
i.+ si 030a/16, 040a/2, 053b/3, 084b/5, 097a/15, 097b/2, 101b/9, 108b/15, 109b/11, 109b/12, 113b/16, 119b/1, 137a/2, 166b/11
i.+ sin 124a/15
i.+ sinde 075a/13, 124a/15
i.+ sinden 071a/17, 141a/12
i.+ sine 050a/7, 147a/10, 155b/2

i.+ sini 055a/1, 119b/9
i.+ siniñ 017a/3, 053b/1, 071b/4, 073b/6, 085b/5, 119b/8, 172a/16
i.+ şer 041b/17, 043a/8, 046b/6, 046b/12, 047a/1, 047a/11, 058a/10, 075a/2, 119b/16, 120b/2, 120b/4, 122a/12, 126a/1, 132b/5, 136b/13, 143b/14, 163b/7
i.+ ye 177a/5, 177a/7, 177a/12
i. 009a/6, 011a/4, 016b/11, 026a/5, 026a/8, 028a/4, 030a/15, 039b/17, 040a/7, 040a/8, 040b/2, 041b/4, 043a/4, 045b/17, 046a/4, 046a/12, 047a/15, 048b/5, 050b/11, 053b/8, 062b/1, 063b/1, 066a/11, 073a/2, 073a/8, 073a/9, 073a/11, 073b/8, 075a/2, 077b/9, 080a/13, 080b/10, 082b/7, 085b/7, 085b/12, 085b/13, 089a/8, 096b/14, 097a/3, 097a/14, 097b/1, 097b/11, 098b/8, 100a/9, 100b/5, 108b/2, 108b/6, 108b/17, 109b/6, 109b/10, 110b/14, 110b/17, 111a/17, 113b/1, 114b/7, 122a/4, 122a/7, 126b/4, 127b/8, 131b/2, 133b/12, 138b/14, 141a/10, 144b/4, 146b/5, 150a/8, 150a/9, 150a/11, 155b/11, 161b/10, 161b/13, 162a/1, 162a/7, 162b/9, 163b/8, 168b/7, 175a/11, 177b/5, 178a/5, 181a/6
-134-

iki yüz elli [Tr.] İki yüz elli (250) sayısı.
i. 033b/1
-1-

iki yüz kırk [Tr.] İki yüz kırk (240) sayısı.
i. 087b/11
-1-

iki yüz on [Tr.] İki yüz on (210) sayısı.
i. 087b/9
-1-

iki yüz yetmiş [Tr.] İki yüz yetmiş (270).
i. 088a/1
-1-

ikinci [Tr.] İkinci (2.) sıradaki.
i.+ si 068b/5, 069b/13, 073b/3, 074b/5, 074b/15, 082a/7, 096b/8, 097b/13
i. 004a/8, 009b/1, 040b/10, 041a/7, 074a/14, 080b/9, 081a/1, 082b/1, 091a/4, 092b/10, 099a/10, 108b/4, 117b/1, 124a/3, 125a/6, 144b/5, 178a/6, 180a/14
-26-

ikiz [Ar.] İkiz; bir batında iki cenin olması. bkz. **tev'em**
i.+ lik 109a/10
i. 004b/10, 024b/6, 101b/9, 109b/10
-5-

iklîlül-melik [Ar.] Koç boynuzu, sarı taşyoncası bitkisi (Melilotus officinalis).
i. 056a/6, 126a/2, 173a/9, 174a/14
-4-

ikmâl [Ar.] Kemâlleştirme, tam hâle getirme, tamamlama.
i.+ lerinde 085a/2, 085a/4
-2-

ikrâh [Ar.] İğrenme, tikslenme.
i. itdükleri 169a/10
i. 059b/13, 139b/16
-3-

ikrâr [Ar.] İtiraf etme.
i. 068a/7
-1-

iktidâ [Ar.] Birine tâbi olma, birini örnek alıp ona uyma.
i. idüp 015b/10

i. 017b/3 -2-	iktizā [Ar.] Gerek, gerekme, gerektirme, lüzum, ihtiyaç. i.+ sı 022a/5, 034b/7, 118a/9, 172b/13 i.+ sına 065a/5, 114b/9 i. eylediği 105a/14 i. eyledikde 126a/14 i. eylese 114a/9, 159b/12, 159b/17, 178b/8 i. ider 048a/9, 064a/13, 101a/12, 101b/10 i. iderse 033b/16, 112a/11, 114a/15, 115a/12, 124b/6, 126b/12, 130a/13, 134b/3, 143a/1, 155b/6, 159a/16, 161b/1, 172b/10 i. itdigi 148b/8 i. itdükde 146b/12 i. itmegin 086b/9, 172a/5 i. 117a/13 -34-
iktidā'en [Ar.] Birine tâbi olarak, ona uyarak. i. 178a/3 -1-	
iktidār [Ar.] Bir şeyi yapabilme gücü, muktedir olma. i.+ ı 165b/14 hāvşala-i i.+ ndan 020a/12 i.+ ları 166a/2, 166a/6, 172a/5 i. 022b/8, 165b/4 -7-	
iktifā [Ar.] Olduğu kadarını yeterli bulma, kâfi görme, yetme. i. ideler 146b/6 i. ider 049b/7 i. itdikleri 176b/9 i. itmeyüp 089b/4 i. olundu 095b/9, 176b/10 i. 137b/5, 147a/17 -8-	
iktirān [Ar.] Ulaşma, erişme. i.- ı hilāfet 093b/10 şevket-i i.+ ın 148b/6 i.+ larında 142a/10 sa'âdet-i i. 020b/8 -4-	
iktisāb [Ar.] Kazanma, edinme. i. eyleyüp 092a/13 sipihr-i sa'âdet-i i. 021a/2 -2-	
iktisār [Ar.] Yetinmek, sınırlandırmak, kâfi görmek. i.+ dan 163a/1 -1-	
	i' lā [Ar.] Yükseltme, yüceltme. i.+ sı 154a/1, 154a/12 -2-
	ilā-âhirü'd-dehr [Ar.] Dünyanın sonuna kadar. i. 026b/1 -1-
	'ilāc [Ar.] Hastalığa tedavi olacak deva, çare. 'i.- ı bür'ü's-sā'a oldu 065a/16 'i.- ı kavī 065b/3 'i.- ı kavīsi 157b/14 'i.- ı kûlinciden 065a/2 'i.- ı mezkûr 049a/8 'i.- ı nāfi' dir 134b/9 'i.- ı şıbyānda 178a/11 'i.- ı teşennücü'r-ribā'at 009a/19 'i.- ı veremī 009a/17 'i.+ a 029a/3 'i.+ dır 115b/15, 123a/16 'i.+ ı 006b/16, 032b/16, 046b/4,

056a/1, 056b/3, 056b/16, 057a/10, 057b/8, 064b/17, 123a/14, 132b/17, 134b/8, 134b/14, 134b/17, 135a/1, 135a/3, 152a/15, 172b/9, 173b/3, 175a/8, 175a/17, 175b/1, 181b/11 ‘i.+ ma 052b/2, 055b/2 ‘i.+ ında 046b/3, 057a/1, 061a/10, 121b/10, 176b/8 ‘i.+ ları 041a/12, 178a/5 ‘i.+ larında 175a/6 ‘i. itmek 041a/3 ‘i. 021b/15, 040b/4, 040b/17, 041a/17, 056b/14, 063a/2, 100a/3, 115a/4, 119a/11, 133a/14, 172b/7, 173b/14, 175a/7, 175a/17, 176a/15 -62-	ile	[Tr.] Bağlaç, beraberlik, vasıta, araç, tarz ve sebep bildirir. i. 005a/9, 006a/10, 007a/12, 015a/13, 015b/3, 015b/7, 015b/13, 016a/1, 016a/5, 016a/6, 016a/12, 016a/13, 016b/17, 017a/2, 017a/3, 017b/3, 017b/6, 017b/14, 017b/15, 018a/11, 018b/12, 018b/13, 018b/14, 019a/6, 019a/8, 020a/3, 020a/13, 020b/3, 020b/11, 021a/5, 021a/14, 021b/10, 021b/14, 022a/3, 022a/9, 022a/10, 022b/4, 022b/16, 023a/3, 023a/5, 023a/9, 023a/11, 023b/13, 025a/6, 025a/7, 026a/16, 027a/5, 027b/11, 027b/12, 028a/8, 028b/6, 028b/9, 030a/2, 030a/14, 030b/7, 030b/12, 030b/14, 031a/2, 031a/5, 031a/17, 031b/8, 031b/16, 032a/8, 032a/9, 032a/13, 032b/2, 032b/4, 032b/11, 032b/16, 033a/8, 033a/13, 033b/9, 033b/12, 034a/1, 034a/8, 034a/15, 034b/12, 034b/17, 035a/3, 035b/7, 036a/6, 037a/7, 037a/13, 037a/15, 037a/17, 037b/4, 037b/9, 037b/13, 038a/12, 038a/14, 038b/12, 038b/13, 039a/14, 039b/3, 039b/9, 040a/15, 040b/3, 040b/5, 040b/6, 040b/7, 040b/10, 041b/4, 041b/9, 042a/1, 042a/10, 042b/3, 042b/9, 042b/11, 042b/17, 043a/10, 043a/13, 043a/14, 043b/1, 043b/5, 043b/8, 043b/14, 043b/17, 044b/2, 045a/12, 045a/13, 045b/7, 045b/15, 046a/3, 046a/11, 046a/14, 046a/16, 046b/4, 046b/13, 047a/5, 047a/11, 047a/14, 047b/7, 047b/14, 047b/15, 048a/11, 048b/1, 049a/7, 049a/10, 049a/15, 049b/7, 049b/14, 049b/16, 049b/17, 050a/5, 051a/8, 051b/1, 051b/7, 051b/10, 051b/13, 051b/16, 052a/4, 053a/1, 053b/10, 053b/12, 055a/6, 055a/11, 055a/13, 056a/2, 056a/8, 056a/9, 056a/13, 056a/17, 056b/1, 056b/2, 056b/5, 056b/8, 056b/9, 056b/13,
‘ilācū’đ-đarbe [Ar.] Vurma, çarpma ilacı. ‘i. 009a/18 -1-		
‘ilācū’r-rīhī [Ar.] Kamburluk ilacı. ‘i. 009a/17 -1-		
ilāhī [Ar.] Allah'la ilgili, Allah'a ait. ‘ilm-i i.+ den 015b/4 emr-i i.+ ye 017b/3 feyz-i ‘amīm-i i. 020a/3 kelām-ı i. 077a/12 meded-i i. 099b/9 tenbīh-i i. 094b/16 -6-		
i‘lān [Ar.] Açıklama, meydana çıkarma. i.+ a 144b/2 i. 076a/4 -2-		
ilbās [Ar.] Giydirme. i. olunacak 095a/4 -1-		

056b/14, 056b/16, 056b/17, 057a/2,
 057a/7, 057a/10, 057a/13, 057a/14,
 057a/15, 057b/1, 057b/5, 057b/7,
 057b/9, 057b/12, 057b/16, 058b/12,
 059a/4, 059a/12, 059a/14, 060b/14,
 060b/17, 061a/5, 061a/6, 061a/11,
 061a/14, 061b/12, 062a/8, 062b/9,
 062b/10, 062b/13, 062b/17, 063a/8,
 063b/5, 063b/11, 064a/3, 064a/5,
 064a/7, 064a/8, 064a/12, 064a/13,
 064b/4, 064b/6, 065a/1, 065a/7,
 065a/10, 065a/12, 065b/2, 065b/17,
 066a/2, 066b/2, 066b/7, 066b/13,
 067a/3, 067a/12, 067b/9, 067b/17,
 068a/14, 068b/1, 069a/6, 069a/9,
 070a/12, 070a/13, 070b/6, 070b/9,
 070b/14, 071a/1, 071b/3, 071b/6,
 071b/9, 071b/11, 071b/15, 072a/12,
 072b/4, 073a/8, 073b/13, 074a/2,
 074a/6, 074a/8, 074a/9, 074b/1,
 074b/4, 075b/2, 076a/1, 076a/15,
 076b/4, 076b/11, 076b/15, 077a/2,
 077a/16, 077b/15, 078a/2, 078a/6,
 078a/8, 078a/12, 078b/3, 078b/5,
 078b/9, 078b/12, 078b/13, 079a/1,
 079a/5, 079b/2, 079b/5, 079b/9,
 080a/3, 081b/7, 081b/17, 082a/8,
 082b/7, 082b/12, 082b/13, 082b/16,
 083b/13, 085b/1, 085b/15, 085b/16,
 086a/16, 086b/1, 087a/7, 087a/10,
 087b/8, 088b/12, 089b/10, 089b/15,
 089b/16, 090a/11, 090b/10, 091a/10,
 091a/15, 091b/12, 092b/3, 092b/5,
 092b/13, 093b/7, 094a/2, 094b/4,
 094b/6, 095a/15, 095b/6, 095b/9,
 096a/12, 096b/9, 097a/1, 097a/8,
 097b/5, 098a/8, 098a/10, 098a/14,
 098b/15, 099a/9, 099a/15, 099b/3,
 099b/10, 099b/13, 099b/15, 099b/16,
 099b/17, 101a/5, 101a/12, 101b/8,
 102a/8, 103a/1, 103a/11, 103b/6,
 103b/8, 103b/12, 104a/12, 104b/1,
 105a/11, 107b/4, 107b/13, 108b/10,
 108b/15, 108b/16, 109b/4, 110b/7,

111a/3, 111a/6, 111a/17, 112a/9,
 112b/7, 112b/16, 113a/7, 113a/10,
 114a/5, 114a/10, 114a/12, 114a/13,
 114b/9, 114b/11, 115a/4, 115a/13,
 115a/14, 115a/15, 115a/17, 115b/5,
 115b/9, 116a/3, 116a/5, 116a/6,
 116a/8, 116a/14, 116b/3, 116b/14,
 117a/1, 117a/6, 117a/12, 117b/6,
 118a/5, 118a/16, 119a/1, 119a/15,
 119a/16, 119b/3, 119b/7, 119b/17,
 120a/3, 120b/4, 120b/14, 121a/1,
 121a/3, 121a/11, 121b/3, 121b/7,
 122b/3, 123a/11, 123a/14, 123a/15,
 123b/1, 124b/10, 126a/7, 126b/2,
 126b/7, 126b/11, 127a/6, 128a/6,
 128a/11, 128a/12, 128a/14, 129b/3,
 129b/5, 129b/6, 130a/4, 130a/9,
 130a/12, 130a/13, 130a/14, 130a/17,
 130b/2, 130b/4, 130b/5, 130b/6,
 130b/9, 131a/1, 131a/5, 131a/15,
 131b/4, 131b/12, 131b/17, 132a/3,
 132a/5, 132a/7, 132a/12, 132a/13,
 132a/15, 132a/17, 132b/1, 132b/7,
 132b/11, 132b/17, 133a/8, 133a/16,
 133b/1, 133b/8, 133b/11, 133b/12,
 133b/13, 133b/16, 133b/17, 134a/1,
 134a/3, 134b/2, 134b/7, 134b/11,
 134b/14, 134b/15, 135a/2, 135a/3,
 135a/13, 135a/15, 135a/17, 135b/14,
 136a/16, 136b/1, 136b/16, 137a/2,
 137a/9, 137a/11, 137b/5, 137b/10,
 137b/11, 137b/12, 137b/15, 138a/3,
 138a/4, 138a/5, 138a/6, 138a/9,
 138a/10, 138b/3, 138b/7, 139a/2,
 139a/3, 139a/6, 139a/7, 139b/7,
 140b/13, 140b/17, 141a/1, 141b/17,
 142a/4, 142a/7, 142a/10, 142a/15,
 142b/3, 142b/8, 142b/9, 142b/12,
 142b/15, 143a/6, 143b/10, 143b/11,
 143b/13, 144a/17, 145a/1, 145a/4,
 145a/12, 145a/14, 145b/5, 146a/17,
 146b/3, 146b/5, 147a/9, 147a/17,
 147b/3, 147b/6, 147b/8, 148b/14,
 149a/1, 149b/5, 149b/12, 150a/3,

150b/17, 151b/3, 151b/5, 151b/6, 151b/11, 152a/16, 152a/17, 152b/2, 152b/15, 153a/11, 153a/14, 153a/15, 153b/10, 154a/13, 154a/15, 154b/8, 155b/5, 155b/17, 156a/9, 156a/13, 156a/14, 156b/4, 156b/7, 156b/14, 157a/6, 157a/8, 157a/16, 157a/17, 157b/6, 157b/9, 157b/12, 157b/15, 158a/5, 158a/6, 158a/10, 158b/1, 158b/7, 158b/11, 159a/7, 159b/1, 159b/10, 160a/9, 160b/1, 160b/3, 161a/1, 161a/9, 161b/4, 161b/5, 162a/9, 162b/7, 162b/11, 163a/14, 164a/11, 164a/13, 164a/15, 164b/6, 164b/9, 164b/12, 164b/13, 164b/15, 164b/17, 165a/3, 165a/8, 165a/9, 165b/1, 165b/9, 166a/5, 166a/7, 166a/12, 166b/7, 166b/8, 166b/12, 166b/17, 167a/4, 167a/6, 167a/13, 167a/17, 167b/11, 167b/17, 168a/5, 168a/8, 168a/9, 168a/10, 168a/15, 168a/17, 168b/2, 168b/8, 169a/13, 170a/10, 170b/15, 170b/16, 171a/10, 171a/17, 172b/16, 172b/17, 173a/2, 173a/7, 173a/11, 173b/4, 173b/11, 173b/16, 174a/6, 174a/8, 174a/10, 174a/12, 174a/17, 174b/14, 175a/9, 175a/15, 175a/17, 175b/6, 175b/8, 176a/15, 176b/3, 176b/6, 176b/9, 177b/2, 177b/5, 178a/11, 178a/13, 178a/17, 178b/3, 178b/5, 178b/6, 178b/8, 178b/14, 179a/13, 179a/16, 180a/12, 180a/13, 181a/10, 181b/1 -687-	ileñ [Tr.] bkz. ile i. 036a/5 -1-
	ileri [Tr.] İleri. i. 062a/3 -1-
	ilhāh [Ar.] Üstüne düşme, ısrar etme. i. idüp 165a/1 i. 168b/1 -2-
	ilhām [Ar.] Allah tarafından insanın gönlüne bir şey doğurulma. i.- ı Rabbānī 099a/15 i. 018b/12 -2-
	ilhāmāt [Ar.] İlhamlar. i. 018b/8 -1-
	ilik [Tr.] İlik. i.+ i 057a/8, 176b/3 i. 152a/14 -3-
	ilķā [Ar.] Bırakmak, katmak, koymak. i.+ sına 035b/3 i. iderler 071a/8 i. olunup 046a/5 -3-
	illā [Ar.] Muhakkak, mutlaka, özellikle. i. 071b/17, 141b/16 -2-
‘ilel [Ar.] İletler, hastalıklar. ‘i.+ e 159a/8 ‘i.+ i 159b/15 ‘i. 016a/10, 021a/7, 123b/9 -5-	‘illet [Ar.] Hastalık, sakatlık. ‘ināyet-i ‘i.- i der-gāh-ı re’fet-penāh 022b/11 ‘i.- i ħārrda 173a/6 ‘i.- i ma’ hūdeniñ 010b/16 ‘i.- i ma’ hūdeye 064a/7

‘i.- i mezkûra 065b/15
 ‘i.- i mezkûre 112b/8
 ‘i.- i mezkûrede 121b/13
 ‘i.- i mezkûreniñ 119a/12
 ‘i.- i mezkûreye 065b/1
 ‘i.- i mühişeniñ 026a/5
 ‘i.- i mü’ellime 159b/13
 ‘i.- i müstakille 101b/13, 117b/9
 ‘i.- i tevellüd-i menî 072a/4
 ‘i.+ de 112b/2
 ‘i.+ den 089b/13, 159b/5
 ‘i.+ dir 007a/14, 118b/10
 ‘i.+ e 032a/9, 034b/5, 062b/11, 067b/11, 118b/14
 ‘i.+ i 004b/2, 006b/13, 008b/11, 024a/13, 024b/1, 030b/14, 042b/16, 087b/16, 100b/10, 114a/15, 124a/4, 125a/16, 153b/6
 ‘i.+ iñ 052a/12, 064a/5, 114a/10
 ‘i.+ inde 089a/8
 ‘i.+ inden 170b/11
 ‘i.+ ine 006b/15, 028b/4, 161b/9
 ‘i.+ ini 101b/5
 ‘i.+ ler 032b/11, 170b/10
 ‘i.+ leri 164a/5
 ‘i.+ leriñ 052a/7
 ‘i. 040a/15, 052b/1, 056a/11, 060a/8, 060a/15, 102a/7, 107b/17, 108a/1, 119a/1, 145b/13
 def‘-i ‘i. 146a/3
 -61-

‘İllet-i Merākīyye

[ea.] Hayâtîzâde Mustafa Feyzî Efendi eseri.

‘İ. 057b/17

-1-

‘ilm [Ar.] Bilme, biliş, bilim.

‘i.- i celîliñ 018b/8

‘i.- i ebdânı 016a/11

‘i.- i edyâna 016a/11

‘i.- i hâl 040a/16

‘i.- i ilâhîden 015b/4

‘i.- i muhteremleri 142b/12
 ‘i.- i şerîf 018b/11
 ‘i.- i tıbb 015a/10, 015b/4, 017a/4, 039b/16
 ‘i.- i tıbbı 019b/8, 029a/9
 ‘i.- i tıbbıñ 015a/14, 176b/17
 ‘i.+ dir 040a/2
 ‘i.+ idir 065b/5
 ‘i.+ ini 062a/14
 ‘i.+ le 017a/6
 ‘i. 040a/3, 040a/14
 erbâb-ı ‘i. 019a/10
 külliyyât-ı ‘i. 019b/13
 -23-

‘ilmî [Ar.] İlme, bilime mensup, bilimsel. cüz‘-i ‘i.+ den 040a/14
-1-

‘ilmiyye [Ar.] bkz. ilmî
‘i.+ sini 040a/1
-1-

iltifât [Ar.] Bakma, dikkat.
i.- ı ‘aliyyeleri 022b/6
-1-

iltihâb [Ar.] Yanma, enfeksiyon.
i. 116b/17
-1-

iltizâm [Ar.] Gerekli bulma, tercih etöme.
i. eyledim 065a/17
-1-

îmâ [Ar.] Üstü kapalı söyleme, ima etme.
î. itmişdür 162a/5
-1-

imâm [Ar.] İmam.
i.- ı hüâmıñ 107b/7
-1-

İmām Aḥmed bin Ḥanbel

[ka.] Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî; Hanbelî mezhebinin imamı, muhaddis, fakih.
İ. 141a/4
-1-

İmām Faḥr [ka.] bkz. **İmām Faḥr Râzî**

İ. 077a/3, 077b/15
-2-

İmām Faḥr Râzî

[ka.] Fahreddin er-Râzî; kelam, felsefe, tefsir, usul-i fıkıh ve tıp alanlarına dair çalışmalarıyla tanınan Eş'ar'i âlimi.
İ.+ niñ 070b/5, 071a/13
İ. 075b/13, 107b/3
-4-

İmām Ġazâlî

[ka.] Hücetü'l-İslâm Ebû Hâmid Muhammed b. Ahmed el-Gazâlî et-Tûsî; Eş'ârî kelamcısı, Şâfiî fakihi, mutasavvıf, filozoflara yönettiği eleştirilerle tanınan İslam düşünürü.
İ. 140b/10
-1-

İmām Mâlik

[ka.] Mâlik b. Enes el-Yemenî; Mâlikî mezhebinin imamı, büyük müçtehid ve muhaddis.
İ. 141a/13
-1-

imdād [Ar.] Yardım.

i. ideler 134a/1
i. itmez 172b/3
i. 085b/1, 124b/6, 157b/11
-5-

imkān [Ar.] Olabilirlik, olanak.

i.+ ı 125a/14
i.+ ını 171b/6
i. 166a/1
-3-

imlā [Ar.] Yazmak.

i.+ sına 020a/16
i. 048b/3, 049a/3
-3-

imtidād [Ar.] Uzama, uzayıp gitme, uzun sürme.

i.- ı ḥayāt 144b/16
i.+ ı 147a/7
i.+ ını 029b/5
i. 081a/2
-4-

imtilā [Ar.] Dolma, tokluk, şişkinlik.

i.+ dan 043b/16, 052b/1, 115b/12, 120a/4, 144a/14, 147b/15, 147b/17, 161b/2, 170a/8
i.+ sı 111b/5
keşret-i i.+ sı 054a/13
i.+ ya 165a/7
i. 033b/13, 034b/2, 050b/3, 111a/17, 112b/13, 115b/16, 164a/15
-19-

imtilāiyye [Ar.] Şişkinlikle alakalı.

i. 033b/14
-1-

imtizāc [Ar.] Karışabilme, uygunluk, uyuşup iyi geçinme.

i.+ ı 068b/1
i.+ ları 069a/2
i. idecek 056a/17
i. itmeyüp 038b/13
-4-

in-	[Tr.] İnmek, aşağı hareket etmek. i.- e 061b/2, 130a/2, 143b/11 i.- er 077a/8 i.- ince 038b/6, 177b/13 i.- miş 046a/14 -7-	ince emrāz	[Tr.+Ar.] Verem. i.+ a 147b/8 -1-
ināş	[Ar.] Dişiler, kadınlar, kızlar. i.+ a 085a/13, 103a/14 i.+ ın 084b/11, 105b/1 i. 084b/17, 100b/16, 103a/3, 103a/6 sebeb-i i. 101b/2 -9-	incü	[Tr.] İnci, istiridye tanesi. i. 062a/2, 137b/7 -2-
in'āş	[Ar.] Yukarı kaldırmak; harekete geçirmek; artırmak. i.- ı kavī 145a/8 i.+ ına 132b/2 i. idüp 032a/2 i. 090a/2 -4-	'inde'l-cimā'	[Ar.] Cinsel ilişki bakımından. 'i. 046b/15, 049a/4 -2-
'ināyet	[Ar.] Yardım, lütuf, ihsan, iyilik. 'i.- i 'illet-i der-gāh-ı re'fet-penāh 022b/11 'i.- i bi-'illeti 020a/12 'i.- i bi-'ināyet-i Rabbānī 020b/8 'i.- i ezeli 026b/2, 101a/4 'i.- i Rabbānī 046b/1 'i.+ i 103b/8, 150a/13 'i.+ ini 137a/1 'i.+ lerinden 021b/2 'i. 137a/13 celīl-i 'i. 021b/7 -12-	'inde'l-eṭṭibā	[Ar.] Tabipler nezdinde. 'i. 086b/17, 087b/12, 105a/10, 105b/17 -4-
inbisāt	[Ar.] Açılma, genişleme, ferahlama. i. 145a/6 -1-	'inde'l-eṭṭibā ve'l-mücerribin	[Ar.] Tabipler ve tecrübeliler katında. 'i. 088a/16 -1-
ince	[Tr.] Kalınlığı az olan. i. 009a/14, 058a/14, 097b/17, 132b/14, 135b/13, 138a/1, 138a/2 -7-	'inde'l-ḥükemā	[Ar.] İlim adamları katında. 'i. 104b/11 -1-
		'inde'l-muḥakkikīn	[Ar.] Araştırma yapanlar katında. 'i. 097b/7 -1-
		'inde'l-'uḳalā	[Ar.] Akıl sahipleri katında. 'i. 106a/15 -1-
		indir-	[Tr.] İndirmek. i.- mek 167a/4 i.- üp 120b/15 -2-

‘inebü’s-sa‘leb [Ar.] İt üzümü (Solanum nigrum).

‘i. 174a/12

-1-

infi‘ālāt [Ar.] Etkiler, tesirler.

i.- 1 nefsanıyye 155a/8

i.- 1 nefsanıyye-i rediyye 149a/7

i.- 1 nefsanıyyeden 044a/2

i.- 1 nefsanıyyenin 054a/17

i. 044a/3, 161b/2

-6-

infişāl [Ar.] Ayrılma, ayrılık; birden çok parçalı organlarda parçalardan birinin diğerinden kopması.

i.+ e 081a/14, 085b/14, 086a/7

i. 108b/12, 138a/7

-5-

infitāh [Ar.] Açılma.

i. 099b/10

-1-

inḥilāl [Ar.] Çözülme, ayrışma.

i.+ inden 132b/16

-1-

inḥinā ‘ü’s-şuyūh

[Ar.] Yaşlıların (belinin) bükülmesi.

i. 009a/20

-1-

inḥirāf [Ar.] Sapma, değişme, bozulma.

i.- 1 mizācına 148a/3

i.+ ına 149a/4

-2-

inḥitāt [Ar.] Gerileme, seviyesi düşme, etkisi azalma; ihtiyarlama.

i.+ 1 172b/12

i.+ ıdır 041a/12

-2-

inhizām [Ar.] Sindirilmek.

i.+ 1 164a/14, 170a/7

zemān-ı i. 153a/1

-3-

in‘ikād [Ar.] Bir şekle bağlanmak, koyu kıvam tutmak, koyuluk.

i.+ a 067a/2

-1-

inkār [Ar.] Kabul ve tasdik etmeme, tanımama.

i.- 1 Cālīnūsı 073a/13

i.+ a 096a/17

i. eylemişler 031b/9

i. itmişdir 050b/12

i. 073a/12

-5-

inkıbāz [Ar.] Daralma, sıkışma; kabızlık.

i.+ 1 178b/1

i. 115a/7, 115a/11, 115b/7, 128b/6,

144a/3, 144a/6

-7-

inkılāb [Ar.] Dönüşme, ters dönme.

i.+ a 100a/12

i. 127b/6

-2-

inkılābāt [Ar.] İnkılaplar.

i.+ ınıñ 100b/8

-1-

inkırāz [Ar.] Tükenme, bitme, son bulma.

i.- 1 zemān 018a/16

-1-

inkıṭā‘ [Ar.] Kesilme, kopma.

i.- 1 ḥayzdan 103a/12

i.+ ına 073b/1, 129a/5

müddet-i i. 028b/11

-5-

inḳıyād [Ar.] Boyun eğme, kendini teslim etme.

i. bulunmamış 140b/1

-1-

inme [Tr.] Felç.

cānib-i i. 080b/13

-1-

insān [Ar.] İnsan, beşer.

i.+ a 016a/8, 017a/5, 026a/16,

083a/10, 112a/5

ebdān-ı i.+ a 144b/15, 177a/1

i.+ da 038b/1, 038b/4

beden-i i.+ da 069a/5, 078a/14

ebdān-ı i.+ da 017a/7, 175a/11

i.+ dan 145a/17

i.+ ı 070a/15

i.+ n̄ 026a/12, 033a/2, 047b/3,

047b/17, 048a/4, 054b/2, 066a/14,

069a/10, 069b/11, 073a/1, 078b/4,

090b/10, 092b/1, 148b/15, 163b/5,

171a/5, 171a/13, 171b/2, 171b/8,

171b/15, 175b/13

i.+ m̄ 179a/2

beden-i i.+ n̄ 066a/10, 177a/8

beden-i i. olduğu 040a/4

i. 018b/7, 023a/11, 063b/2, 075a/2,

076a/13, 092b/8, 094b/7, 107a/7,

171b/7, 171b/13

ak^çad-ı i. 017a/2

ebdān-ı i. 015b/1

emzice-i i. 027a/13

eṭfāl-i i. 172a/3

levāzım-ı i. 018a/6

-55-

insāniyye [Ar.] İnsânî; insana mensup, insanla alakalı.

beden-i i.+ de 106a/15

levāzım-ı beden-i i.+ den 101a/4

levāzım-ı vücūd-ı i.+ den 100b/12

şūret-i i. 088b/8

-4-

inşibāb [Ar.] Dökülmek, akmak.

i.+ ı 035b/12, 036a/4

i.+ ından 035b/14

-3-

insidād [Ar.] Tıkanma, kapanma.

i. 055b/13

-1-

inşā [Ar.] Yazma, kaleme alma.

i. eylediği 022a/8

-1-

inşā-allāh [Ar.] *Eğer Allah isterse, Allah nasip ederse.* anlamında söz.

i. 042b/6, 067b/7, 080a/14, 087b/16,

100b/7

-5-

inşikāk [Ar.] Yarıлма, kopma.

i.+ ı 099b/12

i.+ ına 129a/10

-2-

inṭibāku'l-meri [Ar.] Yemek borusu tıkanmak.

i. 008a/8

-1-

inti'āş [Ar.] İyileşme, geri gelme, canlanma.

i.+ a 144b/9

-1-

intifā' [Ar.] Faydalanma, yararlanma.

i. 171b/6, 178a/14

-2-

intihā [Ar.] Son, nihayet, bitme, son bulma.

i.+ sına 011a/5, 027b/15, 031a/11,

085b/7, 113b/3

zemān-ı i.+ sına 113b/2

i.+ sında 027a/13, 030a/3, 061a/15 i. 041a/12, 172b/12, 173a/7 -12-	inẓīmām [Ar.] Zamm olunma, eklenme. i.+ ı 057a/11 -1-
intiḳāl [Ar.] Yer değiştirme. i. eylediği 136b/2 i. itdükleri 166a/14 -2-	inẓirāk [Ar.] Basınçla fişkırarak atılma, fırlatılma. i. 111a/7 -1-
intiřār [Ar.] Penisin sertleşmesi, ereksiyon. i.- ı ālete 038a/5 mādde-i i.- ı ḳaḏīb 037b/12 i.- ı temām 037a/14 i.+ da 039b/11 i.+ in 039b/7 i.+ sız 039b/1 i. 037a/10 -7-	irād [Ar.] Getirme; söyleme. ī. eyleyüp 018a/8, 094a/14 -2-
intizām [Ar.] Nizamlı, tertipli, düzgün olma. i.+ ina 019b/16 i. 020b/5 -2-	irādet [Ar.] İrade, dileme, gönül isteği. i.+ iyle 051b/10 -1-
intizār [Ar.] Beklenme, gözlenme. i.- ı def -i emrāz 015b/13 -1-	irādiyye [Ar.] İradi; iradeye mensup, ihtiyari. hareket-i i.+ niñ 083a/11 hareket-i i.+ si 166a/12 -2-
inzāc [Ar.] Olgunlaşma. i.+ ında 176a/16 -1-	irāř [Ar.] Sebebiyet verme, meydana getirme, sebep olma. - ī. eylediği 117a/11 ī. eylemeye 115a/11 ī. eyler 032a/4, 032a/12 ī. eyleye 035a/11 ī. ider 051a/2, 064b/15, 073b/8, 134a/9, 169b/2 ī. iderler 035a/2, 035a/16 ī. idüp 124b/16, 145a/8 ī. itmekle 111b/3, 116b/17 ī. itmiş 065a/1 -17
inzāl [Ar.] İndirme; spermin boşalması. i.+ de 035b/15, 036a/1, 036a/3 keyfiyyet-i i.+ de 036a/7 vaḳt-i i.+ de 032a/16 i.+ e 036a/2 i. olamazlar 037b/8, 059b/15 i. olduğı 071a/13 i. olur 037b/9 i. 035b/14, 039b/1, 039b/8, 106b/12, 107a/15 -15-	ircā [Ar.] Eski hāline çevirme, geri döndürme. i. eylemişler 154a/6 i. itmişlerdir 093a/4 -2-

irem [Ar.] Cennet. miḥnet-i i. 021b/8 -1-	irsāl [Ar.] Gönderme, yollama; uzatmak. i. ider 089a/15 i. itmekle 099b/2 -2-
‘irfān [Ar.] Bilme, biliş; gerçeği anlamada seziş yeteneği. ‘i.- ı ḡavvāş 020b/13 ‘i.+ dan 022b/16 -2-	irtibāt [Ar.] Bağlı oluş, bağlanma, bağlantı. i. 020b/5 -1-
irḥā [Ar.] Gevşetme. i.+ ya 129b/10 i. itdükden 167b/16 i. 118b/5 -3-	irtikāb [Ar.] Kötü bir iş yapma. i.+ ı 157a/11 -1-
iri [Tr.] Hacimli, büyük. i. 009b/14 -1-	irü [Tr.] Hacimli, büyük. bkz. iri i. 055a/2 -2-
iriñ [Tr.] Cerâhat. i. 006a/14, 007a/3, 132a/9, 176a/16 -4-	irüce [Tr.] İrice, büyükçe. i. 162b/3 -1-
iriş- [Tr.] Ulaşmak, ermek. i.- dikdenşoñra 066b/6 i.- en 036b/4 i.- meyen 034b/14 i.- se 083b/4 i.- üp 027b/5, 090a/6 i.- ür 082a/3, 085b/1 bulūga i.- ürlr 028a/1 -9-	irzā‘ [Ar.] Emzirme. i. 155b/6 -1-
irişdir- [Tr.] Ulaştırmak, eriştirmek. i.- mege 017b/8 -1-	‘İsā [ka.] Hz. İsâ peygamber. dem-i ‘İ.+ dan 021b/9 -1-
irişdür- [Tr.] Ulaştırmak, eriştirmek. bkz. irişdir- i.- emeyüp 054a/7 i.- üp 022a/3 -2-	işābet [Ar.] Değme, ulaşma. i.+ den 159a/2 i.+ i 129a/4 i.+ inden 132a/15, 171a/11, 174a/2, 181b/7 i. eyledigidir 181b/5 i. eylemeye 164b/11 i. eylemeyen 165b/12 i. eylese 010b/5 i. eyleye 166a/4 i. iden 112a/5 i. ider 160a/7 i. iderse 061a/1 i. idüp 050b/7 i. itmekle 038a/13 -16-

īṣāl [Ar.] Ulaştırma, eriştirme.
 ī. ideler 065b/17
 ī. idemediginden 052b/11
 ī. ider 124b/5, 153b/5, 158a/11
 -5-

iṣbāt [Ar.] İspat, sağlamlaştırma, doğruyu meydana çıkarma.
 i. eylediler 031b/11
 i. eyleyüp 081b/8, 103a/17
 i. ider 067a/12
 i. itmişler 072b/4
 i. itmişlerdir 085a/7
 i. 067b/16, 100a/16
 -8-

isfīdbācāt [Far.] Et çorbaları.
 i. 043b/1, 057a/2, 115b/10
 -3-

ishāl [Ar.] İshal, yürek sürmesi.
 i.- i ṭabī'ī 115a/13
 i.+ den 044a/1
 i.+ e 125b/13
 i.+ i 112b/13, 178a/17
 i.+ iñ 034b/7, 112a/14, 113a/5, 114b/6
 i.+ ini 115b/1
 i. ider 147b/9
 i. olunduğı 113a/12
 i. 009a/1, 057b/9, 112b/10, 114a/13, 114b/13, 115a/12, 115b/7, 159b/14, 178b/6, 178b/7
 -22-

ishālū's-şıbyān [Ar.] Çocuklarda ishal.
 i. 009a/2
 -1-

ishān [Ar.] Isıtma, hararetlendirme.
 i.+ la 042a/13
 i. itmek 042a/17
 -2-

iṣkāt [Ar.] Düşürme, düşürülme.
 i.- ı cenīn 114b/4
 i.+ a 110a/16, 111b/13, 114a/4, 117a/1, 127a/4
 i. ider 033a/2, 124b/17, 134a/8
 i. olunduğda 087b/6
 i. 114b/8, 117a/13, 117a/15
 ḥavf-ı i. 114b/6
 -14-

İslām [öa.] Hakk din, İslam dini.
 evā'il-i İ.+ da 141b/11
 -1-

İslāmiyye [öa.] İslami; İslam'a mensup.
 eṭibbā-i İ.+ den 019a/12
 eṭibbā-i İ.+ ye 069b/5
 eṭibbā-i İ. 093b/15
 -3-

ism [Ar.] Ad, nam.
 i.+ i 064a/5, 064a/10, 142a/4
 i.+ ini 142a/13, 143a/2
 i.+ ler 142b/1, 142b/3
 i.+ lerde 142b/5
 -9-

isnād [Ar.] Bir şeyi bir kimse ya da sebebe yükleme, ona bağlama.
 i.- ı ṣaḥīḥ 016a/1
 -1-

İstānbūl [öa.] İstanbul şehri.
 İ.+ a 018a/17, 119b/4
 İ.+ da 119b/6
 İ.+ ı 021a/12
 İ. 018a/13
 -5-

iste- [Tr.] Dilemek, istemek.
 i.- dikde 167a/10
 i.- rse 112a/9, 112b/5
 -3-

isti'āre [Ar.] Gelip geçici olmak; benzerliği bulunan iki şeyden birini, diğerini de kast ederek kullanma.

i.+ ye 096a/5

i. 096a/10

-2-

istib'ād [Ar.] Olma ihtimalini uzak bulma, mümkün görmeme.

i. eyleyüp 181b/17

-1-

istid'ā [Ar.] Yalvararak isteme, rica ve talep etme.

i. eyledim 140a/12

i. eylese 147b/15

i. eyleye 140b/4

-3-

isti'ādā [Ar.] Yetenek, kâbiliyet.

i.+ a 081a/8

i.+ ı 063b/10, 105a/17, 145a/12

i.+ ına 106b/10

i.+ ından 020a/12

i.+ ları 005b/16, 025b/12, 033b/8,

145b/4, 160a/11, 180b/10

havşala-i i.+ ları 019a/11

i. bulunduğu 105a/15

i. bulunmadığı 105b/9

i. 063a/14, 081b/5, 091b/8

havze-i i. 020a/11

-19-

istidāret [Ar.] Dönme, dolaşma.

i.+ leridir 071b/2

i. 071b/7

-2-

istidlāl [Ar.] Delillendirmek, delille sonuç çıkarmak; tanı koymak.

i. eyleyüp 027b/1, 104b/1

i. itmek 061b/3, 079a/5

i. itmişler 108b/16

i. olunur 039b/9, 061a/14, 144b/3

i. olur 059a/12

i. 083b/13

-10-

istidlāl-sezā [Ar.+Far.] Delillere uyan, tanıya uygun.

i. olan 105a/10

-1-

istifāde [Ar.] Fayda sağlama, yararlanma.

i. idecek 019b/5

-1-

istifrāğ [Ar.] Kusma. bkz. **ḳay'**

i.+ dan 043b/17

terk-i i.+ dan 113b/14

i.+ ın 114a/4

terk-i i.+ ın 114b/3

i. olunmadığı 114b/1

i. olursa 114a/1, 114a/2

i. olunur 178a/17

i. 034a/8, 034b/2, 040b/14, 065a/3,

113b/17, 114b/8

-14-

istiḥālāt [Ar.] Değişimler.

i. 079b/10

-1-

istiḥāle [Ar.] Değişmek, dönüşmek, bir hâlden başka bir hâle geçmek.

i.- i ḡāliṣe 081a/12

i.+ si 081a/10, 085b/9

i.+ sinde 151b/14

i. iderler 081a/7

-5-

istiḥkām [Ar.] Sağlamlık, kuvvetlilik.

i. 168b/12

-1-

istiḥmām [Ar.] Banyo yapma, yıkanma.

i.- ı münāsib 043b/5

i.+ ın 138b/8

i. eyleyüp 043b/5

-3-

istiḥrāc [Ar.] Çıkarma, anlam çıkarma, sonuç çıkarma.

i. 020a/6

-1-

istiḥsān [Ar.] Beğenme, güzel bulma.

i. eylediler 143a/6

i. itmişler 055a/12

i. olunduğı 148a/1

-3-

istiḥyā [Ar.] Haya duymak, utanmak.

i.+ nın 089a/16

-1-

istikāmet [Ar.] Yön, cihet, doğrultu.

i.+ e 052a/15

i.+ i 053a/3

i. 053a/7

-3-

istikmāl [Ar.] Eksiği tamamlama.

i. bulduğdan 099a/14

-1-

istilā [Ar.] Ele geçirme, yayılma, kaplama.

i.+ sından 040a/12, 043a/12, 063a/13, 063b/8

-4-

istimāʿ [Ar.] Kulak verme, duyma.

i.+ a 147a/12

i.+ ından 145b/12

-2-

istiʿmāl [Ar.] Kullanma.

i.+ de 047a/15

i.+ i 043a/11, 112a/14, 122b/3, 134a/1, 156b/2

miḳdār-ı i.+ i 046a/6, 122a/7, 126a/7

zemān-ı i.+ i 058a/11, 135b/17

i.+ inde 157a/9, 157a/12

i.+ inden 110b/10, 117b/14

i.+ ine 020a/6, 031a/10, 103b/1, 121b/4, 178a/8

i. buyurup 015b/10

i. eylediği 154b/10

i. eyleye 043b/4, 156b/6

i. ideler 041b/9, 045b/17, 046a/12, 155a/6, 159b/11, 168b/4

i. idüp 018b/7, 042a/2, 047a/14

i. itdüre 134a/17

i. itdüreler 057b/2, 120a/8, 120b/4, 120b/6, 121a/16, 155a/3, 156b/5, 158a/8, 165a/12

i. itdürirler 056a/3

i. itdürülmek 160b/3, 168b/10

i. itdürülmekdir 116b/9, 164a/12

i. itdürüp 125b/7, 158b/12, 168b/5

i. olsa 049a/2

i. oluna 042b/4, 046b/9

i. olunmak 041a/10, 043a/15, 048a/9

i. olunup 033b/11, 042a/15, 042b/12, 115b/12

i. olunur 042a/9, 044a/14, 044b/14, 048b/1, 065a/11, 121a/6, 122a/9, 125b/16

i. 016a/6, 040b/5, 046b/13, 065b/15, 120b/15, 131a/16

miḳdār-ı i. 158b/11

-76-

istimdād [Ar.] Yardım isteme.

i.+ sız 085a/16

-1-

istinād [Ar.] Dayanma, güvenme.

i. 020a/13

-1-

istinşāk [Ar.] Bir nesneyi soluyarak burna çekmek, solumak.

i.+ ı 111a/1

-1-

istirāhat [Ar.] Rahat etme, dinlenme.

i.- i maḥall 143a/11

i.+ ma 161b/8

i. eyleye 143b/13

i. 034a/11, 144b/11, 145a/8

-6-

istirḏāʿ [Ar.] Emzirme.

i.+ ından 149a/17

-1-

istirḥā [Ar.] Gevşeme.

i.- ı müfriṭ 037a/16

i.- yı aʿ zā 128b/13

i.- yı liṣān 168b/2, 168b/6

i.+ sı 039a/15, 042b/14

i.+ sından 167b/13

i. 051b/7

devā-i i. 042b/16

-9-

istirḥāū'l-lehāt [Ar.] Küçük dilin nefes borusunu tıkayacak kadar sarkması.

i. 008a/3

-1-

istiskā [Ar.] Vücutta su toplanması.

i.- i ṭablī 063a/2

i.+ ya 063a/4

i. 134a/13

-3-

istişmām [Ar.] Koklama.

i.+ ı 111b/12, 131a/1

i.+ ma 128b/15

i.+ ından 129a/2

i. itdüreler 118a/13

-5-

ʿiṣyān [Ar.] Karşı gelmek.

ʿi. itdiği 176a/14

ʿi. itmekle 151b/15, 175b/5

-3-

iş [Tr.] Fiil, amel, faaliyet.

i.+ ler 075b/16, 107a/2

i.+ lerin 040b/7

i. 006b/19

-4-

işāʿat [Ar.] Haber duyurma, herkese yayma.

i. eyledi 019a/9

-1-

işʿār [Ar.] Yazı ile bildirme, haber verme.

i. eyleyüp 019a/16

i. ider 096a/1

i. itmişlerdir 022a/10

i. olundu 030b/13, 050a/1

i. olunmak 039b/14

-6-

işāret [Ar.] İz, alamet, nişan; gösterme.

i.- i ʿ aliyye 016a/12, 079a/4, 095a/2

i. eyleyüp 077a/16

-4-

işbu [Tr.] Bu, işte bu.

i. 020a/10

-1-

işdünāb [Ar.] Kaçınma, sakınma, çekinme. bkz. **ictināb**

i. 110b/3

-1-

işe- [Tr.] İdrarı dışa atmak, çiş yapmak.

i.- meke 008b/19

-1-

işit-	[Tr.] Duymak. i.- dik 030a/10 i.- dim 063a/16 i.- ildi 030b/11 i.- ilmişdir 108a/4, 109b/13 i.- medik 133a/13 i.- mege 137a/12 i.- mesiniñ 137a/6 -8-	i.+ ya 116b/6, 117b/15 i. iderler 120a/13 i. iderlerse 116a/16 i. iderse 120a/12 i. itdükleri 169a/8 i. 043b/8, 111b/13, 120a/10 -19-
işle-	[Tr.] Üzerine çalışmak. i.- digi 105a/17 i.- r 049a/12 i.- seler 075a/15 -3-	iştirāk [Ar.] Ortak olma, müşterek olma, ortaklık. i.+ ı 150b/10 -1-
işte	[Tr.] İşâret zamiri. i. 022a/15 -2-	iştirât [Ar.] Şart koşmak. i.+ ından 169b/14 -1-
iştibâh	[Ar.] Şüpheye düşmek. i.+ ı 107b/14 mâdde-i i.+ ları 075b/9 i. 065a/15, 076b/3 -4-	iştîyāk [Ar.] Arzulamak, istek duymak. i.- ı tām 036a/5 i.+ ından 128b/16 i. ider 118b/12, 119a/6, 119a/7 -5-
iştîdād	[Ar.] Çoğalma, artma, çok şiddetlenme. i. 081a/8, 091b/3 -2-	it- (I) [Tr.] Etmek. i.- digi 051b/9 ‘işyân i.- digi 176a/14 cereyân i.- digi 068b/5 cezb i.- digi 036a/9 feyezân i.- digi 086a/4 halk i.- digi 076a/7 hareket i.- digi 128b/3 ihtimâm i.- digi 039a/9 iktizâ i.- digi 148b/8 mübâşeret i.- digi 165b/7 naql i.- digi 180a/9 neş’et i.- digi 040a/17 sa’y i.- digi 048a/7 şakḳ i.- digi 099b/15 ta’yîn i.- digi 136a/14 taḥrîr i.- digi 175a/7 i’timād i.- digim 089a/5 ekl i.- diginden 153a/1 ârzû i.- digini 120b/9 hareket i.- dikce 147b/4
iştigāl	[Ar.] Uğraşma, meşgul olma. i. iden 019a/10, 179b/17 i. ider 031a/17 i. 031b/7 -4-	
iştihā	[Ar.] Arzulamak, istemek. i.+ dan 043b/9 i.+ ları 032b/6, 062b/6, 117b/13 i.+ larını 118a/1 i.+ sı 033b/7, 061b/9, 117b/4, 153a/1 i.+ sını 122b/11	

hareket i.- dikde 017b/11, 128a/9
 murād i.- dikde 062a/3
 seyelān i.- dikde 068a/10
 taşavvur i.- dikde 106a/17
 vefāt i.- dikde 095a/6
 def^c i.- dikdenşoñra 133a/4
 hareket i.- dikdenşoñra 170a/6
 taḥrīr i.- dikdenşoñra 096a/8
 tecāvüz i.- dikdenşoñra 162a/14
 vaż^c i.- dikdenşoñra 138a/9
^cadd i.- dikleri 158b/8
 def^c i.- dikleri 107b/14
 emr i.- dikleri 135b/9
 havāle i.- dikleri 148b/7
 ihānet i.- dikleri 140a/15
 iktifā i.- dikleri 176b/9
 murād i.- dikleri 141b/4
 nisbet i.- dikleri 092b/2
 recā i.- dikleri 064a/14
 ta^c bīr i.- dikleri 057b/10
 taḥrīr i.- dikleri 171b/10
 taḥrīr i.- dikleri 101a/2
 tekevvün i.- dikleri 127b/9
 tekevvün i.- diklerine 108a/15
 siḥr i.- diler 039a/3
 taşrīḥ i.- diler 064a/9
 tavşiiye i.- diler 049b/17
 zu^c m i.- diler 083b/11
 tecrībe i.- dim 131b/3
 vefāt i.- dügi 112b/8
 cimā^c i.- düginde 037b/8
 fīkr i.- dükce 020a/1
 ḥāşıl i.- dükçe 125a/3
 iḳtiżā i.- dükde 146b/12
 temām i.- dükde 161b/13
 irḥā i.- dükden 167b/16
 i.- dükdenşoñra 089b/11
 cezb i.- dükdenşoñra 154a/16
 ısıcaḳ i.- dükdenşoñra 172b/14
 mürür i.- dükdenşoñra 115a/2,
 162a/11
 naḳl i.- dükdenşoñra 077a/4, 154a/7
 taḥmīr i.- dükdenşoñra 164b/7
 beyān i.- dükleri 019a/5, 077b/13

ḥāşıl i.- dükleri 023a/12
 i^c tibār i.- dükleri 029a/15
 ikrāh i.- dükleri 169a/10
 intikāl i.- dükleri 166a/14
 iştihā i.- dükleri 169a/8
 müşādefet i.- dükleri 084b/9
 naḳl i.- dükleri 095a/15
 neş^cet i.- dükleri 024a/8
 şarf i.- dükleri 147a/10
 ta^c bīr i.- dükleri 055a/12
 taḡlīz i.- dükleri 172b/1
 taḥrīr i.- dükleri 049b/5, 069a/5,
 077b/12, 079b/13
 taḥrīr i.- dükleri 079b/1
 tercīḥ i.- dükleri 084a/3
 ifsād i.- düklerini 155a/11
 perhīz i.- dürdim 130b/14
 tebḥīr i.- dürmek 134b/6
 tecāvüz i.- dürmeyeler 173b/1
 baḥş i.- e 021b/12
 ḥāşıl i.- e 135b/16
 icrā i.- e 140b/15
 mübāşeret i.- e 039a/13
 taḥrīk i.- e 160b/5
 zamm i.- e 176b/4
 men^c i.- e bile 017b/9
 def^c i.- ecegi 144a/5
 rām i.- eceğine 022a/4
 imtizāc i.- ecek 056a/17
 istifāde i.- ecek 019b/5
 ḳarār i.- ecek 076b/16
 kifāyet i.- ecek 054a/2
 mesrūr i.- ecek 076a/12
 a^c māl i.- eler 131b/15, 134b/9
 buḥūr i.- eler 118a/14
 delk i.- eler 168a/17, 168b/9
 faşd i.- eler 159a/16
 ferzice i.- eler 049b/15, 126a/10
 ḡasl i.- eler 136a/8, 138b/7, 139a/6,
 170a/3
 hareket i.- eler 033b/17
 ḥāzer i.- eler 138b/15, 166a/8,
 166b/3
 ḥıfz i.- eler 120b/15, 122a/6

ihtikān i.- eler 133a/16, 133b/9
 ihtimām i.- eler 155b/10, 157a/3, 167b/15
 ihtirāz i.- eler 044a/1, 111b/9, 115b/13
 iḳdām i.- eler 166a/2
 iktifā i.- eler 146b/6
 imdād i.- eler 134a/1
 iṣāl i.- eler 065b/17
 isti' māl i.- eler 041b/9, 045b/17, 046a/12, 155a/6, 159b/11, 168b/4
 kaşr i.- eler 129b/14
 men' i.- eler 117b/14, 117b/16, 129a/2, 157a/1
 mezc i.- eler 056a/7
 muḥāfaza i.- eler 155a/9
 mübāşeret i.- eler 135b/13
 müdāvemmet i.- eler 043a/16, 156a/8, 156b/8, 156b/10, 158b/1, 168a/1
 müşāhede i.- eler 047a/16
 sa'y i.- eler 044a/3, 045a/15, 046a/16, 131b/12, 132a/16, 134b/5, 146b/12, 155b/14, 165b/6, 166a/10
 saḥḳ i.- eler 164b/6
 şerbet i.- eler 119a/17
 ta' līm i.- eler 167b/11
 taḥ i.- eler 046a/6, 046a/11, 120b/14, 122b/15, 123a/8
 taḥrīk i.- eler 145a/1, 152b/3
 taḳayyüd i.- eler 125a/2, 156b/17
 taḳlīl i.- eler 159a/12
 te'emmül i.- eler 157a/13
 tedbīr i.- eler 120b/11, 126b/7
 tedhīn i.- eler 132a/15
 telyīn i.- eler 115a/13
 terk i.- eler 152b/6, 156a/1
 teslim i.- eler 170b/3
 tevaḳḳī i.- eler 165a/13
 tılā i.- eler 043b/6, 133b/10, 137b/9, 164b/4, 173a/4, 173a/7, 173b/11, 174a/10, 174b/4, 174b/9, 174b/12
 yād i.- eler 023a/5
 zamm i.- eler 156b/13, 162b/4, 162b/6

zīmād i.- eler 122b/8, 122b/17, 156b/15, 159b/2, 164b/8, 172b/16, 173a/1, 173a/3, 173a/11, 173a/15, 174a/12, 174b/10
 iḥāle i.- emediginden 151b/16
 iṣāl i.- emediginden 052b/11
 icrā i.- emeyeler 101a/14
 def' i.- emeyüp 124b/15
 hażm i.- emeyüp 165a/7
 każā-i vaṭar i.- emeyüp 036a/2
 tevellüd i.- emeyüp 092a/5
 bel' i.- emez 036a/3
 cezb i.- emez 051b/9
 ḥāşıl i.- emez 036b/14
 ibḳā i.- emez 017b/7
 idrāk i.- emez 062a/15
 iḥāle i.- emez 159a/5
 iḥrāc i.- emez 132a/2
 ta' ayyüş i.- emez 092a/10
 ta' dīl i.- emez 053b/2
 temyīz i.- emez 072a/9
 ḥāşıl i.- emezler 071a/11
 'anānet i.- en 047b/2
 āsān i.- en 004b/17, 024b/12, 126b/15
 cereyān i.- en 055b/12, 126a/11
 cimā' i.- en 076b/14
 delālet i.- en 003b/12, 023b/7, 059a/9
 ḡaleyān i.- en 148a/5
 ḡasl i.- en 138b/16
 ḥāşıl i.- en 158a/1
 i'ānet i.- en 122b/2
 icāb i.- en 123b/14
 idrār-ı leben i.- en 173b/5
 ifrāt i.- en 076b/9
 iḥāta i.- en 040b/10, 129a/11, 181a/3
 iḥtiyār i.- en 047b/13
 iṣābet i.- en 112a/5
 iṣtiḡāl i.- en 019a/10, 179b/17
 ittiḥāz i.- en 159b/3
 kaṭ' i.- en 023b/1
 müşādefet i.- en 145b/8
 neş'et i.- en 034a/2, 038a/17, 046b/2, 050b/1, 107b/9, 135b/15, 163a/2

nüfûz i.- en 097b/4
 şübhe i.- en 161a/12
 ta' n i.- en 075b/7
 taḥallül i.- en 028a/9
 taḥlîl-i riyâḥ i.- en 048b/10
 tecāvüz i.- en 029a/4, 085a/12
 tecbîn i.- en 160b/11
 tekevvün i.- en 004a/5, 024a/9, 079a/10
 tevellüd i.- en 050b/4, 063b/16, 087b/13, 089a/7
 zuhûr i.- en 010a/3, 010a/11, 175b/4, 175b/12
 ifsâd i.- enden 051b/6
 murâd i.- enler 041b/6, 049b/4
 ta' yîn i.- enler 029a/14
 taḥlîl i.- enler 048b/6
 tecāvüz i.- enler 028b/2
 tecmîd i.- enler 048b/10
 tevellüd i.- enler 090a/3
 ârzû i.- enlere 120a/11
 cimâ' i.- enleriñ 036b/2
 haẓm i.- enleriñ 147a/11
 i.- er 086b/17, 087b/12, 088a/2, 088b/10
 'amel i.- er 095a/10
 'avdet i.- er 099b/11
 âgâz i.- er 085b/15
 aḥz i.- er 076b/7
 ârzû i.- er 060a/16, 119a/3, 119a/9
 âsân i.- er 131a/8
 beyân i.- er 113b/7, 135a/12
 cereyân i.- er 027a/5, 098b/11
 cevelân i.- er 061a/7
 cimâ' i.- er 030b/5
 def' i.- er 016b/9, 173b/6
 delâlet i.- er 028b/4, 031a/1, 031a/4, 071a/9, 124b/11, 129a/17, 149a/5, 149b/17, 150b/2, 150b/10, 151a/9, 151b/9, 151b/12, 151b/14, 152a/4, 152a/5, 152a/6, 152a/13, 169b/6
 ḥâmil i.- er 060b/2
 ḥamîr i.- er 095a/12
 ḥarekât i.- er 061b/16

ḥareket i.- er 089b/7, 181b/9
 ḥâsıl i.- er 033a/7, 070a/14, 071b/3, 080a/9, 157a/2, 159a/13
 ḥikâyet i.- er 088a/7, 105b/10
 hiss i.- er 061b/10
 işlâḥ-ı mizâc i.- er 090a/14
 ıtlâḳ i.- er 082b/2
 i' âde i.- er 118a/2, 122b/11
 îcâb i.- er 033b/15, 083a/15, 083b/5, 110b/17, 156a/10
 ictihâd i.- er 105a/6
 idrâk i.- er 109b/17, 127b/17, 136b/9, 157a/15
 ifâde i.- er 040a/1, 040b/4
 ifnâ i.- er 044a/3, 048b/5
 ifsâd i.- er 051a/14, 110b/8, 111b/2, 115a/2, 149a/10, 150b/11
 ihâṭa i.- er 096b/13
 ihdâş i.- er 033a/4, 064b/13
 ihrâc i.- er 121a/2, 131b/16, 132a/1
 iktifâ i.- er 049b/7
 iktizâ i.- er 048a/9, 064a/13, 101a/12, 101b/10
 îrâş i.- er 051a/2, 064b/15, 073b/8, 134a/9, 169b/2
 irsâl i.- er 089a/15
 işâbet i.- er 160a/7
 îşâl i.- er 124b/5, 153b/5, 158a/11
 işbât i.- er 067a/12
 ishâl i.- er 147b/9
 isḳâṭ i.- er 033a/2, 124b/17, 134a/8
 iş'âr i.- er 096a/1
 iştiğâl i.- er 031a/17
 iştiyâḳ i.- er 118b/12, 119a/6, 119a/7
 izâle i.- er 032a/6, 056b/10, 145a/8
 izlâḳ i.- er 051b/8
 ḳabûl i.- er 155b/9
 ḳarâr i.- er 080b/15
 ḳaṭ' i.- er 133b/17
 ḳazf i.- er 094b/17
 kifâyet i.- er 126b/9, 141a/12, 155b/4
 men' i.- er 038a/10, 049a/5, 049a/8, 049b/1, 115b/2, 120b/16, 121b/8,

167a/13, 167a/15
 meyl i.- er 071a/2
 müşâdif i.- er 107b/12
 neş'et i.- er 028b/7, 035b/17, 037b/1,
 037b/7, 038a/5, 052b/11, 052b/16,
 053a/9, 053a/12, 053b/1, 062a/11,
 063b/11, 083a/11, 103b/13, 108b/9,
 124b/8, 127a/3, 127b/5, 128a/17,
 169a/5, 177a/14, 181b/16
 niyâz i.- er 094b/15
 sa'y i.- er 099a/17, 153a/17
 sebkat i.- er 061b/12
 seyelân i.- er 004a/1
 şıyânet i.- er 171a/11
 şu'ûd i.- er 171b/14
 şudûr i.- er 119a/1
 ta'alluk i.- er 081b/9
 tağayyûr i.- er 159b/12
 taḥlîl i.- er 038a/10, 144b/9, 166b/5
 taḥrîk i.- er 047b/16, 070a/15
 taḥrîr i.- er 096a/3
 taḥşîl i.- er 160b/13
 taḥtîk i.- er 174b/16
 taḫaddûm i.- er 028a/8, 085b/7,
 085b/13
 taḫlîl i.- er 155a/15, 159a/15, 159b/2,
 160a/5
 taleb i.- er 060a/13
 taṭîf i.- er 156b/2
 ṭard i.- er 122a/1
 taṣrîḥ i.- er 028a/15, 073a/14
 te'ḥîr i.- er 085b/13
 tebevûl i.- er 030b/1, 146b/10
 tecâvûz i.- er 132b/5, 147a/6
 teheyyc i.- er 044b/10, 047b/13
 tekevvin i.- er 066b/3, 069a/11,
 101b/7
 telyîn i.- er 156b/1
 teneffûs i.- er 098b/1
 terettûb i.- er 155b/2
 terḫîm i.- er 151a/1
 teshîl i.- er 131a/16
 tevellî i.- er 091a/2, 091a/5, 091a/8,
 091a/13, 091b/2, 091b/7, 091b/11

tevellûd i.- er 061b/11, 063a/10,
 063b/7, 076b/11, 100a/4, 103a/8,
 103a/10, 103a/13, 174b/17
 za'îf i.- er 033a/9
 zarar i.- er 033a/3, 033a/5, 033a/13,
 111b/1, 163a/4
 zuhûr i.- er 006b/13, 010a/2, 010a/6,
 010a/9, 010a/12, 010a/14, 029b/8,
 030a/7, 032b/6, 032b/10, 052b/3,
 124b/2, 135a/3, 153a/3, 163b/11,
 174a/3
 ḫatl i.- erdiği 131a/9
 mülâḫaẓa i.- erek 038b/16
 taşdıḫ i.- erin 030b/6
 zann i.- erin 073b/9
 aḫz i.- erler 119b/10
 beyân i.- erler 070a/10
 buḫûr i.- erler 055a/13
 ğalaṭ i.- erler 089a/2
 ğasl i.- erler 136a/10
 ḫâşıl i.- erler 039a/10, 068a/13
 ḫikâye i.- erler 107a/5
 ḫisâb i.- erler 092b/17
 ıtlâḫ i.- erler 066b/5, 163b/10,
 181a/9
 i'tibâr i.- erler 068b/2, 079b/10,
 092b/4, 092b/13
 icrâ i.- erler 050b/9
 ictinâb i.- erler 059b/13, 149a/9
 ihâta i.- erler 096b/7
 ihtimâm i.- erler 031a/14
 iḫyâ i.- erler 021b/10
 ilḫâ i.- erler 071a/8
 îrâş i.- erler 035a/2, 035a/16
 istiḫâle i.- erler 081a/7
 iştiḫâ i.- erler 120a/13
 ḫadh i.- erler 065a/14
 ḫayd i.- erler 147a/2, 160a/15
 ḫıyâm i.- erler 172a/1
 ḫıyâs i.- erler 062b/9, 089a/4, 144a/3
 men' i.- erler 072a/12
 mübâşeret i.- erler 163a/7
 naḫl i.- erler 063a/11
 recâ i.- erler 062b/8

sa^c y i.- erler 105a/13
 şarf i.- erler 108a/7
 sünnet i.- erler 141b/12
 ta^c bîr i.- erler 037a/17, 071a/1,
 080a/10, 161a/8, 164b/16, 179a/5
 tanzîf i.- erler 047b/15
 taşadduk i.- erler 141b/5
 taşdik i.- erler 078b/15
 taşrih i.- erler 033b/2
 tebeyyün i.- erler 094b/10, 139b/6
 tehniye i.- erler 071a/6
 tekâpû i.- erler 063a/6
 tercih i.- erler 018a/13
 terk i.- erler 107a/9
 teşbih i.- erler 090b/9
 zann i.- erler 132b/13
 iştihâ i.- erler 116a/16
 cereyân i.- erse 126a/13
 hiss i.- erse 061a/2
 hübüv i.- erse 102b/17
 i^c tâ i.- erse 140b/2
 ictinâb i.- erse 148b/5
 iktizâ i.- erse 033b/16, 112a/11,
 114a/15, 115a/12, 124b/6, 126b/12,
 130a/13, 134b/3, 143a/1, 155b/6,
 159a/16, 161b/1, 172b/10
 işâbet i.- erse 061a/1
 iştihâ i.- erse 120a/12
 kabûl i.- erse 145a/10
 muqît i.- erse 037b/4
 seyelân i.- erse 152a/17
 şu^c üd i.- erse 178b/2
 şudûr i.- erse 094b/16, 095a/2
 sür^c at i.- erse 130a/8
 tebevül i.- erse 030b/1
 tevellüd i.- erse 092a/3, 092a/8
 zuhûr i.- erse 129a/14, 129a/16,
 146b/10
 murâd i.- erüz 070b/2
 âz i.- ici 159a/17
 cem^c i.- ici 006a/14, 176a/16
 hâzır i.- ici 071a/5
 izâle i.- ici 056a/4
 tahlîl i.- ici 065a/11

tayyib i.- ici 157a/4
 tecfîf i.- ici 056b/4
 ziyâde i.- ici 132a/6
 def^c i.- ince 159b/15
 ıslâh-ı mizâc i.- ince 178b/9
 hâşıl i.- ince 079b/9
 tecâvüz i.- meden 028a/1
 tecâvüz i.- medigi 088a/15
 iz^c ân i.- medikleri 169a/3
 teslîm i.- mediler 083a/3
 mürûr i.- medin 153a/2
 hiss i.- medüğinden 132a/8
 kabûl i.- mege 161b/15
 seyelân i.- mege 112b/15
 şu^c üd i.- mege 176a/2
 tecâvüz i.- mege 088b/7
 tedârik i.- mege 161a/15
 hıfz i.- megi 169b/16
 tenbîh i.- megi 143a/2
 iktizâ i.- megin 086b/9, 172a/5
 i.- mek 033a/2
 ilâc i.- mek 041a/3
 a^c mâl i.- mek 035b/2
 cimâ^c i.- mek 033b/16, 035a/15,
 110b/6
 def^c i.- mek 144a/1
 ferzice i.- mek 049a/10, 049a/16
 gâsl i.- mek 025a/4, 138b/5, 138b/14
 hacâmet i.- mek 040b/6
 hıfz i.- mek 177a/2
 icrâ i.- mek 050b/9
 ifrâṭ i.- mek 033a/1
 ihtikân i.- mek 056b/9
 işhân i.- mek 042a/17
 istidlâl i.- mek 061b/3, 079a/5
 kaṭ^c i.- mek 050b/11, 159b/6
 men^c i.- mek 111a/13
 mu^c âlece i.- mek 114a/13
 müdâvemet i.- mek 175a/9, 175b/8
 sa^c y i.- mek 169b/15
 tahayyül i.- mek 107b/1
 tazmîd i.- mek 054b/6
 tebḥîr i.- mek 131a/3
 tılâ i.- mek 042b/8, 043a/14

tırāş i.- mek 047b/13, 047b/17
 zūhūr i.- mek 179a/14
 azāb-ı cesed i.- mekde 110b/4
 tebevül i.- mekde 059b/12
 havāle i.- mekdir 159b/16
 sa‘y i.- mekdir 127b/13
 terk i.- mekdir 033b/7
 ‘add i.- mekle 038b/12
 ‘işyān i.- mekle 151b/15, 175b/5
 cereyān i.- mekle 151b/17, 160b/15
 cezb i.- mekle 047b/16, 130a/4
 cūr’et i.- mekle 095a/7
 def‘ i.- mekle 124b/12
 faşl i.- mekle 108b/3
 halk i.- mekle 026a/17
 hāşıl i.- mekle 032b/13, 035b/10, 172b/5
 havāle i.- mekle 178b/15
 huṭūr i.- mekle 106b/8
 ictimā‘ i.- mekle 098b/14
 ifsād i.- mekle 049a/12, 051b/1, 051b/16, 149a/9
 ihtirā‘ i.- mekle 101a/8
 ırāş i.- mekle 111b/3, 116b/17
 irsāl i.- mekle 099b/2
 işābet i.- mekle 038a/13
 kabūl i.- mekle 079b/4
 muḥālaṭa i.- mekle 068a/6
 mübtelā i.- mekle 165a/7
 müşāhede i.- mekle 082b/17
 neş‘et i.- mekle 170b/12
 rām i.- mekle 021a/6
 rücū‘ i.- mekle 037b/10
 sa‘y i.- mekle 052a/15, 072b/14
 şarf i.- mekle 054a/10
 sirāyet i.- mekle 067a/5
 şu‘ūd i.- mekle 026b/16, 032b/15, 144b/10
 şikāyet i.- mekle 016a/3
 ta‘affün i.- mekle 035a/11
 ta‘dīl i.- mekle 049a/9
 taḥayyül i.- mekle 106b/3
 taḥfīf i.- mekle 135b/15
 taḥlīl i.- mekle 157b/17, 172b/1

taḥrīk i.- mekle 079b/15, 111b/8, 160a/6, 175b/17
 taḥşıl i.- mekle 022b/8, 090a/2, 176a/10
 taḫṭī‘ i.- mekle 120a/9
 ṭaleb i.- mekle 090a/7
 talṭīf i.- mekle 156a/10
 taşavvur i.- mekle 106b/3
 tazayyuk i.- mekle 064b/14
 tehyīc i.- mekle 110b/11
 tekrār i.- mekle 130a/2
 ṭılā i.- mekle 157b/1
 zūhūr i.- mekle 089a/4, 148b/11
 tenezzül i.- memiş 019b/12
 izāle i.- meniñ 040b/1
 terk i.- meseler 032b/5
 ifsād i.- mesi 157a/17
 hareket i.- mesinden 166a/12
 taḥrīk i.- meye 117a/3
 a‘māl i.- meyeler 050a/2
 hāşıl i.- meyen 050a/7
 faşd i.- meyüp 112b/7
 hāşıl i.- meyüp 068a/11
 ihmāl i.- meyüp 134a/15
 iktifā i.- meyüp 089b/4
 imtizāc i.- meyüp 038b/13
 kabūl i.- meyüp 143b/8
 kanā‘at i.- meyüp 121b/3
 mübāşeret i.- meyüp 031a/12
 te‘hīr i.- meyüp 146b/17
 tefrīk i.- meyüp 136a/9
 tırāş i.- meyüp 047b/14
 vaż‘ i.- meyüp 145b/16
 i.- mez 071b/16
 hāşıl i.- mez 071b/6
 huṭūr i.- mez 017b/10
 ictināb i.- mez 060a/1
 ihtimām i.- mez 039a/7
 imdād i.- mez 172b/3
 kabūl i.- mez 063a/2
 kifāyet i.- mez 161b/15
 tecāvüz i.- mez 085a/10, 088a/8
 teverrüm i.- mez 164a/2
 vefā i.- mez 166a/9

zuhūr i.- mezden 081b/9
 tekevvün i.- mezler 154a/14
 i.- mezse 152a/17
 gebe i.- mezse 061a/3
 ğalaṭ i.- miş 088b/13
 hareket i.- miş 031b/16
 hāşıl i.- miş 074a/7, 150a/14
 ĩrās i.- miş 065a/1
 mürūr i.- miş 150a/9
 neş'et i.- miş 043a/17, 120b/5,
 157b/5, 158a/4
 taşhīḥ-i mizāc i.- miş 090a/1
 tecvīz i.- miş 127b/12
 tevellüd i.- miş 105b/12
 taşavvur i.- mişdim 107b/6
 telfīk i.- mişdim 020a/16
 yād i.- mişdim 021a/16
 i.- mişdir 022a/14
 beyān i.- mişdir 171b/10
 ihticāc i.- mişdir 067b/5
 inkār i.- mişdir 050b/12
 naql i.- mişdir 078b/17
 neş'et i.- mişdir 027a/11
 ta'bir i.- mişdir 052b/14
 taşrīḥ i.- mişdir 067a/11
 teşebbüh i.- mişdir 043a/1
 zıkr i.- mişdir 046a/8
 ifsād i.- mişdür 055b/2
 ĩmā i.- mişdür 162a/5
 i.- mişler 178a/3
 beyān i.- mişler 074a/11, 084b/9
 fark i.- mişler 099a/10
 ıtlāk i.- mişler 178a/1
 iddi'ā i.- mişler 082b/10
 ihlāk i.- mişler 107a/12
 işbāt i.- mişler 072b/4
 istidlāl i.- mişler 108b/16
 istihsān i.- mişler 055a/12
 men' i.- mişler 036b/15, 082b/15
 müdāvemmet i.- mişler 103b/1, 103b/3
 naql i.- mişler 089a/9, 093b/4
 rivāyet i.- mişler 140b/12
 şerḥ i.- mişler 104b/10
 taḥrīr i.- mişler 064a/1

taḫdīm i.- mişler 178a/2
 taḫrīr i.- mişler 102b/7
 taşrīḥ i.- mişler 095a/14, 097b/10
 taṭbīk i.- mişler 093a/14
 tavşīyye i.- mişler 143b/17
 tecvīz i.- mişler 090a/14, 121a/5
 terciḥ i.- mişler 095b/2
 tesmiye i.- mişler 062b/10, 122a/2
 teşebbüh i.- mişler 064a/9
 važ' i.- mişler 146a/1
 zıkr i.- mişler 179b/15
 tedkīk i.- mişlerdir 089a/9
 i.- mişlerdir 086b/12
 'add i.- mişlerdir 172a/10
 beyān i.- mişlerdir 107b/17, 108a/1,
 125a/16
 i'tibār i.- mişlerdir 181a/3
 idḥāl i.- mişlerdir 031b/5
 ircā' i.- mişlerdir 093a/4
 işbāt i.- mişlerdir 085a/7
 iş'ār i.- mişlerdir 022a/10
 men' i.- mişlerdir 098b/2, 101b/8
 naql i.- mişlerdir 086a/14, 106b/6
 taḫkīk i.- mişlerdir 036a/14, 152b/13
 taḫrīr i.- mişlerdir 054b/16, 071a/8
 taḫrīr i.- mişlerdir 165a/9
 taşrīḥ i.- mişlerdir 044b/10, 096a/10,
 155a/11
 taṭbīk i.- mişlerdir 093b/17
 tavşīyye i.- mişlerdir 107b/2
 tecvīz i.- mişlerdir 114b/13
 terciḥ i.- mişlerdir 074a/15, 115b/14,
 119b/7
 teşbīḥ i.- mişlerdir 080a/17, 113b/2
 ḥatm-i kelām i.- mişleri 077a/14
 tecvīz i.- mişleridir 113a/17
 cimā' i.- se 032b/11
 hāşıl i.- se 124a/17
 sa'y i.- seler 039a/10
 ta'lik i.- seler 131b/5
 važ' i.- seler 104a/2
 fıkır i.- sünler 076a/4
 mübāşeret i.- tiler 045a/13
 aḫz i.- üp 046a/10, 055a/5, 095a/12,

137b/15, 162b/1, 173a/13
 baṣṭ i.- üp 138a/8
 bel^c i.- üp 036a/6
 buhl i.- üp 153b/2
 cem^c i.- üp 133b/8
 daḳḳ i.- üp 134b/14
 def^c i.- üp 032a/5, 071a/10, 122b/10, 181b/11
 ekl i.- üp 046a/3
 faṣd i.- üp 112b/17
 ferzice i.- üp 058b/8, 126b/12
 feyezān i.- üp 099b/9
 ğamz i.- üp 159a/4
 ğasl i.- üp 132a/14, 136b/15, 139a/14
 ğavr i.- üp 080b/9
 ğubār i.- üp 181b/12
 ḥakk i.- üp 035b/8
 ḥareket i.- üp 064b/7, 172a/1
 ḥāşıl i.- üp 063a/15, 139b/8, 176a/4
 ḥişşe i.- üp 141b/4
 ḥurde i.- üp 121a/17
 ḥurūc i.- üp 128a/12
 ısıcaḳ i.- üp 166b/15
 ıtlāḳ i.- üp 068b/11
 i^c ānet i.- üp 129b/10
 i^c tibār i.- üp 124a/8, 181a/8
 i^c tiḳād i.- üp 147b/4
 ibrāz i.- üp 089a/15
 icāb i.- üp 128b/2
 idrār i.- üp 033a/5
 ifsād i.- üp 049b/1, 151a/17, 160a/4
 iḥrāc i.- üp 132b/11
 ihtimām i.- üp 054a/9, 084b/8
 iḥzār i.- üp 169a/9
 iḳdām i.- üp 036b/4
 iḳtidā i.- üp 015b/10
 ilḥāḥ i.- üp 165a/1
 in^c āş i.- üp 032a/2
 irāş i.- üp 124b/16, 145a/8
 işābet i.- üp 050b/7
 isti^c māl i.- üp 018b/7, 042a/2, 047a/14
 itmām i.- üp 086a/1
 ittifāḳ i.- üp 072a/13

ḳabūl i.- üp 099a/8, 123b/11
 ḳaṭ^c i.- üp 003b/1, 048a/1, 163a/1
 ḳayrūtī i.- üp 174b/10
 kebāb i.- üp 120a/15
 la^c ūḳ i.- üp 162b/7
 lez^c i.- üp 070a/15
 ma^c cūn i.- üp 041b/9, 042a/1, 046b/13, 047a/5, 047a/11, 047a/14, 122a/6, 134b/15
 ma^c lūm i.- üp 167b/15
 maşş i.- üp 172b/2
 men^c i.- üp 111b/4, 164a/17
 mesh i.- üp 138a/6
 meyl i.- üp 080b/13
 mezāḥime i.- üp 115a/9
 mezc i.- üp 058a/16, 122b/8, 135b/14, 163a/15, 166b/7, 172b/16, 173a/7, 173a/14, 173b/11, 174b/12
 muḥālefet i.- üp 083a/7
 naḳl i.- üp 086b/7, 093b/5, 165a/11
 neş^c et i.- üp 066b/1, 147a/11
 maḳşūd i.- üp 022a/11
 sa^c y i.- üp 020a/16, 045a/16, 076a/10, 125a/1, 155b/10, 157a/1
 saḥḳ i.- üp 049a/10, 049a/15, 049a/17, 122b/16, 131a/13, 131b/4, 136b/11, 137b/5, 158a/17, 162b/6, 165a/3, 172b/17, 173a/10
 sedd i.- üp 052a/6
 sefūf i.- üp 120b/4
 ser-āġāz i.- üp 095a/3, 167b/9
 seyelān i.- üp 111a/7
 sirāyet i.- üp 106b/10, 116a/1, 149a/11
 şu^c ūd i.- üp 060a/5, 066b/9, 080b/11, 117b/10
 şehādet i.- üp 015b/9
 şerbet i.- üp 130a/17
 ta^c alluḳ i.- üp 080b/5
 ta^c ayyüş i.- üp 089b/10, 092a/4
 ta^c dād i.- üp 150b/17
 ta^c līl i.- üp 052b/13
 ṭabḥ i.- üp 016a/6, 045b/16, 058a/16, 130a/17

taḥfīf i.- üp 048b/5
 taḥlīl i.- üp 144b/8
 taḥrīk i.- üp 168a/17
 taḥṣīl i.- üp 111b/16, 165b/4
 taḥsīm i.- üp 179a/6
 ṭaleb i.- üp 099a/16
 teberrüd i.- üp 169b/1
 tebevül i.- üp 055a/7
 tebrīd i.- üp 173a/4
 tecāvüz i.- üp 028a/3, 090a/13
 tecebbün i.- üp 006a/1, 172a/13, 172b/5, 173b/2
 tecvīz i.- üp 108b/14
 tefahḥuş i.- üp 022b/9
 teheyyüc i.- üp 061a/5
 tekṣīr i.- üp 158a/5
 tenāvül i.- üp 047a/6, 047a/12
 tenḳıye i.- üp 175a/8
 terāküm i.- üp 006b/5, 032b/13
 tereyyüb i.- üp 063b/14
 terk i.- üp 039a/5
 teşe'üm i.- üp 140a/15
 tevcīh i.- üp 070b/4
 tevellüd i.- üp 087a/11, 088b/17
 tezyīf i.- üp 074a/15
 ṭlā i.- üp 049a/4, 065b/16
 tırāş i.- üp 141b/9
 vāz' i.- üp 138a/3, 139a/2
 vāz'-ı ḥaml i.- üp 089a/6
 yād i.- üp 075b/17
 zamm i.- üp 134b/12, 157a/5
 zuhūr i.- üp 055b/11, 101a/14, 117b/3, 164a/16, 174b/7
 -1089-

it- (II) [Tr.] İtelemek.

i.- sünler 055b/3
 i.- üp 154a/16
 -1-

it üzümü [Ar.] İt üzümü (Solanum nigrum). bkz. 'inebü's-şa'leb

i. 123a/17, 166b/12
 -2-

i'ṭā [Ar.] Verme.
 i.+ sını 140a/12
 i. eyledi 140a/13
 i. iderse 140b/2
 i. olunduğı 100b/14
 i. olunup 081b/3
 -5-

iṭ'ām [Ar.] Yemek yedirme.
 i. 162a/15
 -1-

itdür- [Tr.] Ettirmek.
 isti' māl i.- e 134a/17
 selāmet i.- e 125b/9
 teneffüs i.- e 130a/13
 i.- eler 049b/17
 isti' māl i.- eler 057b/2, 120a/8, 120b/4, 120b/6, 121a/16, 155a/3, 156b/5, 158a/8, 165a/12
 istiṣmām i.- eler 118a/13
 müdāvet i.- eler 057a/6, 121b/4, 125b/8, 157b/4
 tenāvül i.- eler 178b/5
 isti' māl i.- ırlar 056a/3
 ğargara i.- mek 168a/4, 168a/5
 müdāvet i.- mek 166a/16
 isti' māl i.- ülmek 160b/3, 168b/10
 isti' māl i.- ülmekdir 116b/9, 164a/12
 isti' māl i.- üp 125b/7, 158b/12, 168b/5
 müdāvet i.- üp 172b/10
 tevellüd i.- ür 061a/5
 -32-

i'tibār [Ar.] Ehemmiyet verme, değer gösterme, saygınlık.
 i.- ı evvele 097b/17
 i.- ı mezkûre 136a/8
 i.+ a 062a/8, 097b/15
 i.+ ı 069b/10, 090a/15, 104a/12, 105a/11, 150b/16
 i.+ ıdır 177a/15

i.+ m̃ 162b/12	i. 020a/13
i.+ ında 085a/6	-3-
i.+ ları 085b/15, 085b/16, 090b/4, 093a/3, 145b/6	i' timād-sezā [Ar.+Far.] Güvenmeye
i.+ sız 125a/5	uygun, güvenilebilir.
i. eylemişler 029b/4	i. 049b/2
i. eyleyüp 072a/10	-1-
i. iderler 068b/2, 079b/10, 092b/4, 092b/13	i' timāden [Ar.] Güvenerek.
i. idüp 124a/8, 181a/8	i. 045b/8
i. itdükleri 029a/15	-1-
i. itmişlerdir 181a/3	i' tirāf [Ar.] Hatasını kabul ederek söyleme,
i. olması 177a/13	hakkı teslim etme.
i. olunan 092b/16, 180b/12	i. eylemiştir 068a/7
i. olundığı 098a/7	-1-
i. olunup 040a/9	i' tirāz [Ar.] Bir hükmü, bir fikri kabul
i. olunur 029a/2	etmeyerek onlara karşı çıkma.
i. 169b/7, 169b/13, 177b/5	i.+ a 153a/10
-37-	i. eyleyüp 076b/3
i' tidāl [Ar.] Orta, ortalama, ölçülülük.	-2-
i.- ı ṭabī' isine 123b/10	i' tirāzāt [Ar.] Karşı çıkmalar.
i.- i mizāc 149a/1	i.+ ı 152b/15
i.- i mizāca 150a/1, 169b/5	-1-
i.- i ṭabī' isinden 124a/16	itmām [Ar.] Tamamlama, tamam etme ve
i.+ den 149a/4	edilme, bitirme.
i.+ e 045a/16, 150b/3, 172b/9	i.+ ı 022b/12, 066b/1, 083a/12,
kemāl-i i.+ e 021a/7	083a/13, 084b/17
i.+ ine 057b/7, 124a/8, 149a/4	i.+ ına 004a/6, 024a/10, 079a/10,
i.+ ini 156a/10	081b/4
i. 074a/10, 115a/7, 124a/7, 144b/11,	i.+ ında 087a/15, 093a/7
144b/13, 148a/4, 149b/16, 168b/17	i.+ ından 084b/17
-22-	i. buldı 084a/11
i' tikād [Ar.] İnanma, inanç.	i. bulmağla 060b/11
i.- ı Cālīnūs 070a/10	i. bulsa 087a/14
i.+ ları 091a/1	i. bulup 036a/4, 082a/1, 088b/5
i. idüp 147b/4	i. idüp 086a/1
i. 140b/3	i. 079b/8, 082b/13, 084a/3, 084a/12
-4-	-23-
i' timād [Ar.] Güvenme, dayanma.	
i.- ı küllisi 093b/5	
i. itdigim 089a/5	

itmām-peẓīr [Ar.+Far.] Tamamlama kabul eden, tamamlanabilir. i. olup 080b/15 i. olursa 087a/8 -2-	iyü [Tr.] İyi. i.+ dir 162a/16 i.+ si 156a/17 -2-
ittibāʿ [Ar.] Tâbi olma, uyma, yolundan gitme. i.+ ı 051a/1, 068b/10, 082b/15, 083a/4, 088a/8, 113b/1, 177a/8 i.+ ından 067a/7, 068a/15 i.+ ının 072a/10 -10-	izāfe [Ar.] Katmak, eklemek. min ğayr-i i. 142b/3 -1-
ittifāk [Ar.] Birleşme, uyuşma, fikir birliğine varma. i.+ ları 019a/7 i. eylediler 091a/1 i. eylemişlerdir 058a/3 i. idüp 072a/13 -4-	izāfet [Ar.] Bağ, ilgi. i.+ i 142a/7 -1-
ittiḥāz [Ar.] Edinme, alma. i.+ ı 148b/8 i. iden 159b/3 i. olunan 148a/10 i. olundığı 005b/4 i. olundığı 148a/17 i. olundığı 025b/2 i. olunmağa 148a/7 i. olunmak 149b/13 i. olunup 141a/16 -9-	izāfī [Ar.] İzafetle ilgili, bağlı bulunduğu şey ile değişen. kâsiyye-i i. 022a/4 -1-
ittişāl [Ar.] Bitişme, kavuşma, ulaşma. i.+ ini 110a/8 i. 109b/16, 113a/9 -3-	izāle [Ar.] Giderme, yok etme. i.- i maraẓ 017a/9, 019a/17 i.- i maraẓda 040b/16 i.+ si 114a/10 i.+ sine 017a/4, 041a/14 i. eyleye 181b/13 i. ider 032a/6, 056b/10, 145a/8 i. idici 056a/4 i. itmeniñ 040b/1 i. olundığı 030b/10 i. 060a/13, 121b/17 -15-
iʿvicāc [Ar.] Eğrilme, eğri olma. i.+ ın 053a/4 i. 052b/17, 071b/14 -3-	ʿizām (I) [Ar.] Kemikler. ʿi.+ dan 081b/17 ʿi. 004a/11, 081b/10 -3-
	ʿizām (II) [Ar.] Büyükler, ulular. enbiyâ-i ʿi. 015b/9, 141b/14, 142b/7 -3-
	ʿizām [Ar.] Büyüklük, ululuk. ʿi.- ı nefʿi 042b/8 ʿi.- ı ṭabīʿi 149b/16 ʿi. 176a/10

‘i.+ u 024a/17
nefes-i ‘i. 035b/10
za‘ f-1 ‘i. 033a/13
-6-

‘izamü'r-re's [Ar.] Kafa büyüklüğü.
‘i. 006b/2
-1-

iz‘ân [Ar.] Anlayış, kavrayış, akıl.
i. itmedikleri 169a/3
-1-

izdihâliciyye [Ar.] Bir tümör çeşidi.
i. 175a/1
-1-

izdihâm [Ar.] Kalabalıktan sıkışma,
ezilme.
i.+ ından 109b/6
-1-

izdivâc [Ar.] Evlenme, birbirine zevce olma.
i.+ ları 023a/12
i. 026a/17
-2-

izdiyâd [Ar.] Ziyâdeleşme, artma, çoğalma.
i.+ larından 026b/5
i. bulur 144b/12
i. 058a/11, 145a/9, 146a/2
-5-

izhâr [Ar.] Açığa vurma, meydana
çıkarma, gösterme, zâhir etme.
i. eyledi 018b/15
i. eyledüklerinden 019a/17
-2-

izkâr [Ar.] Genellikle erkek çocuk
doğurmak.
sebeb-i i. 101a/15
-1-

izlāk [Ar.] Kaydırmak, bir nesneyi
yerinden kaydırarak çıkarmak.
i.- ı cenine 117a/9
i. ider 051b/8
-2-

‘izzet [Ar.] Hürmet, saygı, ikram.
eyyâm-ı ‘i. 022b/2
-1-

J

jîve [Far.] Cıva, sîm-âb.
j. 062a/2
-1-

K

ķabak [Tr.] Kabak (Cucurbita pepo).
ķ. 009a/8, 057a/4
-2-

ķabarcık [Tr.] Kabarcık. bkz. ķabâb
ķ.+ ları 080a/3
-1-

ķābız [Ar.] Kabzeden, tutucu; kurutucu.
ķ. 056b/9, 123a/5, 133b/1
-3-

ķābıza [Ar.] Kabzeden, tutucu; kurutucu.
bkz. ķābız
edviye-i bāride-i ķ.+ nıñ 133b/16
edviye-yi ķ. 122b/3
ķuvvet-i ķ. 118a/1
-3-

ķabīḥ [Ar.] Ćirkin, yakıřıksız.
ķ.+ den 107a/3
-1-

ķabiḥe [Ar.] Ćirkin, yakıřıksız. bkz. **ķabīḥ**
esmā-i ķ. 142a/10
-1-

ķabiḥu'l-manẓar
[Ar.] Ćirkin görünüşlü.
ķ. olması 104a/8
-1-

ķabīl [Ar.] Tūr, cins; türlü.
ķ.+ inden 062a/13, 078b/13, 096a/15,
103a/2, 147a/12
ķ.+ indir 131a/9
-6-

ķābil [Ar.] Kabul edici; olabilir, mümkün.
ķ.+ de 105b/8
ķ. 022a/2, 056b/14, 067a/6
-4-

ķābile [Ar.] Ebe, ebe kadın.
ķ.+ niñ 025a/8, 127a/2
ķ.+ sine 141b/5
ķ.+ ye 004b/17, 024b/12, 126b/16,
127b/12, 139a/1
ķ. 052a/17, 107a/8, 127b/17,
128a/10, 128a/12, 130a/6, 130a/9,
132a/3, 136b/8, 136b/11, 137a/1,
137b/15, 138b/2, 139a/16
-22-

ķābiliyyet [Ar.] Yatkınlık, yetenek;
kabul edilebilirlik.
ķ.+ i 104a/8
-1-

ķabl [Ar.] Önce, evveli mukaddem.
ķ.- i eşnā-i ĥurūcu'l-veled 128a/13
ķ.- i ĥudūšu't-ťā' ūn ve'l-vebā
010b/13

ķ.+ den 129b/6
-3-

ķablehu [Ar.] Önce, evvel, mukaddem.
ķ. 099b/15, 109b/16
-2-

ķable'l-cimā' [Ar.] Cinsel ilişkidenden önce.
ķ. 049a/1
-1-

ķable'l-ġasl [Ar.] Yıkamadan önce.
ķ. 136a/7
-1-

ķable'l-inḥidār [Ar.] İnişten önce.
ķ. 170a/11
-1-

ķable'l-vilāde [Ar.] Doğumdan önce.
ķ. 090b/3
-1-

ķable'l-vilādet [Ar.] bkz. **ķable'l-vilāde**
ķ. 100a/7
-1-

ķable'l-vuķū' [Ar.] Olmadan, meydana
gelmeden önce.
ķ. 123b/14
-1-

ķable'l-vuķū' fī't-ťā' ūn [Ar.] Tāūn olmadan,
ortaya çıkmadan önce.
muḥāfazāt-ı ķ. 010b/18
-1-

ķable'r-riđā' [Ar.] Emzirmeden önce.
ķ. 160b/7
-1-

ķable't-ťā' ām [Ar.] Yemekten önce.
ķ. 121a/5
-1-

ķable'z-zuhūr [Ar.] Ortaya çıkmadan önce.
ķ. 112b/2
-1-

ķablunbaĝa [Tr.] Kaplumbaĝa (Testudo).
ķ. 063a/16
-1-

ķabuk [Tr.] Bir şeyi kaplayan tabaka.
ķ.+ a 096b/10
ķ.+ ı 096b/6, 123a/7, 123a/10, 162b/3
ķ.+ ından 131a/13
ķ.+ ınıñ 080a/8
ķ.+ lar 044a/10
ķ.+ lı 042a/2
-9-

ķabūl [Ar.] Razı olma; onaylama.
ķ.+ e 105a/15, 105a/17, 146a/14
ķ.+ ūnde 061b/12, 101a/10, 152a/10
ķ.+ ūnden 149a/8
ķ.+ ūne 063a/14, 063b/9, 081a/8
ķ. eylediĝi 101a/11, 138b/4
ķ. ider 155b/9
ķ. iderse 145a/10
ķ. idüp 099a/8, 123b/11
ķ. itmeĝe 161b/15
ķ. itmekle 079b/4
ķ. itmeyüp 143b/8
ķ. itmez 063a/2
-20-

ķābūs [Ar.] Kt rya, karabasan.
ķ. 180b/2
-1-

ķābūlī [a.] Kābil'e mensup.
ķ. 065b/6
-1-

ķabz [Ar.] Kabızlık; tutmak, bkmek.
ķ.+ ı 121a/15

ķ. olmak 009a/5
zīmād-ı ķ. 012a/14
-3-

ķabza [Ar.] Avu, tutam.
ķ. 065b/9
-1-

ķa [Tr.] Miktar bildiren soru sıfatı.
ķ. 004a/6, 004a/13, 020b/3, 024a/10, 024a/11, 041a/8, 059b/1, 079a/10, 084b/2, 095a/5, 163b/5
-11-

ķaan [Tr.] Ne vakit, ne zaman ki.
ķ. 006a/15, 031b/12, 032b/11, 035b/9, 041a/13, 050b/16, 060b/13, 062b/3, 079b/2, 083b/3, 090b/5, 103a/9, 105b/3, 105b/6, 110a/3, 113b/7, 114a/3, 121a/7, 124a/12, 124b/9, 129a/17, 129b/14, 130a/5, 132a/12, 135a/13, 137b/6, 137b/14, 139b/6, 143b/11, 153b/16, 158b/16, 159b/11, 163a/7, 163a/15, 163b/15, 164b/8, 165b/3, 166a/17, 166b/13, 167a/5, 167b/8, 168b/11, 170a/2, 173a/11, 176a/5, 176a/15, 176b/7, 178b/6, 179a/14, 179b/4, 179b/10
-51-

ķaıncı [Tr.] Ka soru sıfatının sıra şekli.
ķ. 004a/14, 024a/12, 084b/2
-3-

ķadar [Ar.] lde, derecede.
ķ. 010a/15, 017b/6, 027b/7, 054a/2, 058a/15, 065a/15, 071b/13, 076a/8, 104a/3, 174b/17
-10-

ķadem [Ar.] Ayak, adım.
ķ. baŝdıķdanŝoıra 141b/17
-1-

kaḏḥ [Ar.] Ayıbını söyleyerek çekiştirme, yerme, zemmetme.
 k. eyleyüp 074b/11
 k. iderler 065a/14
 k. 082b/15
 -3-

kaḏı [Ar.] İslam hukukuna bağlı olarak davaları çözüme kavuşturan görevli.
 k. 077b/11
 -1-

Kaḏı Beyzâvî
 [ka.] Ömer b. Muhammed el-Beyzâvî; Müfessir, Eş'arî kelamcısı ve Şâfiî fakihî.
 K. 077a/14
 -1-

kaḏîb [Ar.] Erkeklik organı, penis.
 k.+ de 035a/10, 035a/12
 k.+ e 037b/13, 038b/3, 052a/14
 k.+ iñ 035b/10, 039a/15, 052a/14
 a' zâ-yı k.+ iñ 042b/14
 k. 038a/15, 052b/9
 mādde-i intişâr-ı k. 037b/12
 re's-i k. 037a/15
 -13-

kaḏîm [Ar.] Geçmişî uzun zamana dayanan, köklü.
 mülûk-ı k.+ den 107b/10
 mu' tād-ı k.+ lerine 157a/10
 k. 022a/6
 -3-

kādir [Ar.] Kudret ve kuvvet sahibi, yapabilme gücüne sahip.
 k. olamaz 017b/9, 038b/17, 053a/3, 092a/8, 096a/17
 k. olan 145a/15
 k. oldukları 180b/16
 k. olmadığıdır 124a/7

k. olmamağla 144b/2
 k. olsalar 165b/4
 k. olup 020a/6
 k. 016a/8, 139a/16
 -13-

Qādir-i bî-hem-tā

[öa.] Kudreti eşsiz ve benzersiz olan Allah.
 k. 099a/2
 -1-

Qādir-i lâ-yezāl

[öa.] Ebedî, sonsuz kudret sahibi olan Allah.
 kudret-i k.+ den 066a/15
 taraf-ı k.+ den 016a/3
 k. 172a/6
 -1-

Qādir-i muṭlaḳ

[öa.] Kudreti tam ve eksiksiz olan, her şeye gücü yeten Allah.
 k. 171a/4
 -1-

Qādir [öa.] Her şeye gücü yeten, kuvvet ve kudretinde sınır olmayan; Allah.
 fermân-ı Rabb-i k. 091b/11
 -1-

kaḏr [Ar.] Değer; itibar; rütbe.
 'uzm-ı k.+ i 015a/13
 -1-

kaḏ [Ar.] Osmanlı alfabesinin 24. harfi.
 k.+ iñ 050a/5
 -1-

kaḏa [Ar.] Baş, ser.
 k.+ larınıñ 179b/6
 -1-

kāfī	[Ar.] Yeten, yeterli gelen, kifayet eden. k. olamazlar 053b/15 k. olduğu 058b/2 k. olmadığı 058a/9 k. 017a/4 -4-	ķ.- i muķannene 135a/9, 180a/4 ķ.- i mūsikī 144b/6 ķ.- i tıbb 155b/10 ķ.- i üsbü' iyye 089a/11, 168b/13 ķ.- yi muķannen-i tıbb 154a/6 ķ.- yi nücūma 092a/15 ķ.+ leri 093a/13 ķ.+ lerine 067a/7, 093a/4 ķ.+ si 041a/3, 041a/11 ķ. 043a/10, 055a/6, 122a/6, 126a/6, 168b/8 -20-
kāfir	[Ar.] Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine karşı gelen kimse. k. 149b/9 -1-	
kāfūr	[Ar.] Kāfūr ağacı (Cinnamomum camphora) ve bu ağaçtan elde edilen madde. k.+ ı 049a/10 k. 048b/17, 133b/9 -3-	kā'ide (II) [Ar.] Taban, bir şeyin yere dayanan bölümü. k.- yi dimāğ 181a/8 -1-
kağ	[Tr.] Gübre. ķ.+ ı 176b/1 -1-	ķā'ile [Ar.] Kā'il; kabul etme, boyun eğme. ķ. 063a/6 -1-
kāğıd	[Far.] Kağıt. k.+ ını 096a/8 -1-	ķā'im [Ar.] Devam eden, sürüp giden, var olan. ķ. olmadığına 016a/12 -1-
Kāğıd-ḥāne	[öa.] İstanbul'un su ihtiyacını karşılayan bir dere ve aynı isimde bir ilçe. K. 018b/1 -1-	ķā'ime [Ar.] bkz. ķā'im sūķ-ı ķ. 018b/2 -1-
kāhini	[Ar.] Kāhinlere mensup; teşbihen sara hastalığına verilen isim. marāz-ı k. 006b/15 -1-	ķā'in [Ar.] Olan, bulunan, var olan, mevcut olan. k. 067a/6, 100b/3 -2-
ķā'ide (I)	[Ar.] Kural. nāzım-ı ķ.- i devlet-i 'aliyye 020b/11 ķ.- i fenn-i tıbb 077a/5	ķā'ir [Ar.] Daha, çok derin. ķ. 109b/2 -1-
		ķak [Tr.] Zayıflık, kuruluk. ķ. 134b/13 -1-

ka'k [Ar.] Kek.
k.- ı Şāmī 135a/7
-1-

kākūle [Ar.] Kakule bitkisi (Elettaria cardamomum) ve tohumu.
k. 044a/15, 122a/4, 122a/12
-3-

kal- (I) [Tr.] Olduğu yerde durmak;
...durumuna gelmek.
k.- an 070a/6
gebe k.- an 059b/11, 127a/10
kanda k.- dı 017b/9
gebe k.- dıkdā 048a/12
gebe k.- dıkdāsoñra 109a/14
hayrān k.- dıkları 021b/14
gebe k.- duğı 160a/7
k.- inca 065b/11
k.- mağıla 020b/7, 159a/2
k.- mağ 062a/3, 088a/9
mağbūs k.- ması 134a/7
k.- masına 151b/11
bāķī k.- masını 088a/13
k.- maya 135b/3
k.- mış 139a/4
bāķī k.- mış 175b/4
gebe k.- mış 035b/5
gebe k.- sa 114b/16
mağşūr k.- sa 124b/16
k.- up 035a/10, 172b/4
bāķī k.- up 070a/11, 176a/14
mağbūs k.- up 027a/3
k.- ur 155b/1
bāķī k.- ur 007b/12, 087b/6
karār-dāde k.- ur 175b/15
bāķī k.- ursa 089b/11, 090a/13,
092a/5, 092a/11
gebe k.- ursa 155a/15
-36-

kal- (II) [Tr.] Mahrum duruma
gelmek, etkisini yitirmek.
görümünden k.- dukları 028b/8

k.- mış 034b/14
k.- ur 038a/16
cimā' dan k.- ur 039a/4
k.- urlar 027b/6
-5-

kalak [Ar.] Hastada ısırap kaynaklı hareket.
k. 134a/8
-1-

kalb [Ar.] Kalp, yürek, gönül.
k.- i nā-tüvānīñ 020b/4
k.+ de 041a/15
k.+ den 081b/16
k.+ e 032b/14, 046a/14
k.+ i 058a/2, 091a/9, 171a/10
k.+ iñ 054a/12, 078a/8, 080b/9,
081b/10, 082b/11, 083a/1, 083a/4,
084a/1, 085b/17
k.+ inden 097b/6
k.+ ine 060a/4, 097b/3, 117b/10
k.+ ini 171a/13
k. 004a/11, 037b/12, 050a/17,
078a/15, 079b/17, 080b/16, 081a/17,
082b/6, 083a/4, 083b/6, 083b/14,
098a/14
mağall-i k. 171a/15
şıyānet-i k. 171a/8, 171b/4
-37-

kalbiyye [Ar.] Kalbî; kalbe mensup,
kalple alakalı.
edviye-yi k.+ den 121b/10
edviye-yi k. 121b/15
kuvā-i k. 078a/3
-3-

kaldır- [Tr.] Kaldırmak.
k.- dıkdāsoñra 160b/6
-1-

kalem [Ar.] Kalem.
sehv-i k.- i nāsihden 058a/8
k.+ e 019a/9, 096a/8
-3-

kalın [Tr.] Eni, çapı fazla olan.
 k.+ ca 057b/1
 -1-

kalınlandır- [Tr.] Kalın hâle getirmek.
 k.- ır 048a/1
 -1-

kalîl [Ar.] Az.
 k.+ dür 059a/3
 k. ola 130b/1
 k. olan 028a/15
 k. olduğu 037a/9
 k. olmayup 152a/7
 k. olup 150a/13
 k. olur 114b/2
 k. 030a/5, 053b/14, 084b/13, 151a/4
 miḳdâr-ı k. 111b/16, 164a/9, 168b/5
 -15-

kalîlen [Ar.] Azca, biraz.
 k. 156b/2
 -1-

kalîlu'l-bizâ' iyye
 [Ar.] Sermayesi az olan.
 bende-i k. 021b/3
 -1-

kalîlu'l-fehm [Ar.] Anlayışsız, idrak gücü az olan.
 k. 108a/12
 -1-

kalk- [Tr.] Ayak üstü duruma gelmek;
 hastalığı geçip gezecek duruma gelmek.
 k.- amaz 032b/9
 k.- maḳdan 110a/6
 k.- miş 177a/11
 k.- up 130a/1
 -4-

kalye [Ar.] Etsiz ya da az etli kabak veya patlıcan yemeği.
 k.+ ler 056b/5
 k.+ si 057b/3
 -2-

kam' [Ar.] Huni.
 k. 055a/12, 056a/12, 126b/1
 -3-

kamaş- [Tr.] Ekşi yemekten dişi uyuşmak.
 k.- dıḡı 106b/1
 -1-

kamer [Ar.] Ay, mâh.
 k. 091b/11, 091b/17
 -2-

kameriyye [Ar.] Kamerî; aya mensup, ayla ilgili.
 devriyye-i k. 092b/2
 -1-

kâmet [Ar.] Cemaatle farz namazdan önce "namaz başladı" cümlesi eklenerek okunan ezan; çocuḡa isim koyarken kulaḡına okunan ezan.
 k.+ leri 024b/1, 103b/14
 k.+ leriniñ 004b/2, 100b/10, 103b/11
 k. getüreler 140b/8
 -6-

kâmil [Ar.] Olgun; aklı başında; ilim ve hüner sahibi.
 k.+ e 109b/17
 ṭabīb-i k.+ e 064b/15
 k. olur 108a/10
 k. 018a/9, 091a/7, 091a/14, 091b/1
 haẓm-ı k. 043b/10, 146b/16
 nuẓc-ı k. 074a/10
 -10-

kâmil-âne [Ar.+Far.] Kâmile yakışır
şekilde.
tenvîr-i k. 018b/4
-1-

kâmile [Ar.] Olgun; aklı başında; ilim ve
hüner sahibi. bkz. **kâmil**
‘aşere-i k. 093a/5
-1-

Kâmilü's-şinâ'a [ea.] Zekeriyâ Râzî
eseri.
K. 108b/17
-1-

kan [Tr.] Kan, hayat sıvısı.
k.- ı mücerred 098a/12
k.+ a 070b/3, 081a/11, 158a/11
k.+ da 037b/14, 124b/9
k.+ dan 024a/2, 060a/5, 070a/7,
070b/1, 117b/11, 135b/3, 152b/13,
153a/3, 153a/8
k.+ ı 026b/6, 027a/6, 050b/15,
051b/2, 055b/12, 059a/15, 060a/3,
060b/12, 062b/13, 067a/15, 074a/8,
080b/7, 109a/15, 110b/8, 117b/9,
124b/11, 124b/15, 133b/5, 133b/17,
157a/17
k.+ ın 026b/14, 027a/1, 039b/6,
051a/5, 051a/6, 060b/13, 067a/2,
071b/11, 124b/8, 133b/11, 134a/13,
134b/5, 151b/10, 154a/13, 155a/17,
171b/14
k.+ ından 053b/13, 066b/1, 066b/4,
066b/13, 067a/1, 081b/3, 089a/15,
089b/3
k.+ ını 132a/6, 155a/14
k.+ ınıñ 003b/3, 051a/3, 068a/5,
099b/1
k.+ larına 028b/14
k.+ larından 152b/11
k.+ un 151a/9
k. aldurup 112b/11
k. 004a/9, 026b/8, 028a/2, 028a/3,

029a/2, 029a/5, 033a/8, 033b/2,
040b/6, 047b/16, 063a/8, 066b/10,
070a/12, 070b/8, 071b/6, 071b/15,
074a/8, 081a/6, 082a/8, 098a/8,
112a/11, 112b/15, 126a/12, 126b/6,
126b/9, 129a/6, 133a/17, 134a/2,
134a/6, 151b/15, 153a/7, 153b/3,
153b/5, 153b/10, 154a/2, 154a/14,
172b/11, 178a/15
-108-

kana- [Tr.] Kanı akmak.
k.- mağa 112b/14
k.- ması 007a/18
-2-

kanâ'at [Ar.] Yetinmek, elindekine razı
olmak.
k. eyleye 170a/11
k. itmeyüp 121b/3
-2-

kanat [Tr.] Kanat, uçuş organı.
k.+ ı 063b/1
-1-

kanburluk [Tr.] Kambur olma durumu.
k. 009a/16
-1-

kanda [Tr.] Nerede? Nereye?
k. kaldı 017b/9
-1-

kanğı [Tr.] Hangi?
k.+ sı 043a/16, 055a/5, 055b/2,
065a/8
k.+ sından 030b/1
k.+ sınıñ 055a/2
k. 024a/4, 054b/13, 087a/8, 099a/13,
101a/12, 177b/8, 177b/11
-13-

ḳānīʿ [Ar.] Kanaat getiren, yetinen. ḳ.- i keṣireleri 065a/14 -1-	ḳapan- [Tr.] Kapalı duruma getirilmek. ḳ.- ması 059a/14 ḳ.- up 050b/15 ḳ.- ur 079b/5 -3-
ḳankı [Tr.] Hangi? bkz. ḳanḡı ḳ.+ sı 054b/16, 080b/17, 082b/5, 083b/15, 084a/10, 102b/17, 107a/3, 118a/9, 120a/12, 121a/12, 126a/17, 130b/3, 158a/17 ḳ.+ sınıñ 118a/9 ḳ. 041a/5, 041a/7, 095a/11, 125b/14 -18-	ḳaʿr [Ar.] Dip, kök. ḳ.- ı miʿ dede 034a/1 ḳ.+ ına 143b/10 -2-
ḳānūn [Ar.] Usul, nizam, düzen. ḳ.- ı şeriʿ at-ı muṭahhariye 157a/8 ḳ.- ı şifā 021b/12 -2-	ḳar- [Tr.] Karmak, karıştırmak. ḳ.- ılup 168a/15 -1-
Ḳānūn [ea.] El-Kānūn fi't-Tıbb; İbn Sînâ eseri. Ḳ.- ı Şeyḥ-i re'îs 019b/2 Ḳ.+ da 036a/12, 041b/4, 042a/3, 045b/6, 046a/8, 069a/3, 070a/1, 074b/9, 097b/9, 161a/12 Ḳ.+ dan 030a/12, 063b/3, 071a/14, 079b/12 Ḳ.+ unda 020a/14 Ḳ. 027a/12, 068a/2 şurrāḥ-ı Ḳ. 150b/15 -19-	kār-gīr [Far.] Fayda tutan, faydalı. k. olmayup 050b/5 -1-
ḳap [Tr.] Kap, kabuk. bkz. ḳabuk ḳ.+ ı 133b/6 -1-	ḳara [Tr.] Siyah renk. ḳ. 043a/15, 056a/14, 065b/6, 158b/5 -4-
ḳapak [Tr.] Bazı organları örtmeye yarayan zar veya organ. ḳ.+ ları 060b/4 ḳ.+ larında 007a/11 -2-	ḳara ciger [Tr.] Karaciğer. ḳ.+ e 008b/4 -1-
ḳapalı [Tr.] Kapalı. ḳ. 003b/8, 057a/13, 059b/13 -3-	ḳarāḥ [Ar.] Saf su. mā-i ḳ. 131a/15 -1-
	ḳarāḳır [Ar.] Mide veya bağırsakta gurultu. ḳ. 159a/8 -1-
	ḳaranfıl [Ar.] Karanfil (Caryophyllus aromaticus). ḳ. 123a/17, 126a/4 -2-
	ḳarānīṭus [Ar.] Beyni saran dura mater ile pia mater zarlarından birinde veya ikisinde meydana gelen sıcak

şış, hezeyâna yol açan beyin hastalığı. k. 180a/13 -1-	karı [Tr.] Kadın, yaşlı kadın. k.+ lar 034b/14 -1-
karanlık [Tr.] Karanlık. k.+ a 143a/14 -1-	karın [Tr.] Karın; mide. k.+ a 033b/13, 033b/16, 034a/7, 061a/13, 156a/4, 161a/14 k.+ da 064b/10, 154a/14, 179b/8 k.+ ı 063a/3, 064a/8, 064b/3, 139a/4, 152b/16, 153b/1, 164a/16 k.+ ına 100a/11, 110a/16, 164b/1 k.+ ında 129a/14, 132a/8, 134b/8, 146b/8 k.+ ının 139a/8 k.+ ları 126b/9, 171b/8, 171b/16, 172a/2 k.+ larına 065b/16 k.+ larında 062b/16, 134b/16, 153b/16 k.+ larının 171a/6 -33-
karar- [Tr.] Karmak. k.- ması 032b/6 -1-	karış [Tr.] Baş parmak ile serçe parmak arası kadar mesafe. k. 156a/17 -1-
karâr [Ar.] Bir meselede verilen hüküm; ölçü, derece, miktar, tarz. k. idecek 076b/16 k. ider 080b/15 k. 079b/3, 155b/8 zeker-i k. 037a/15 -5-	karîb [Ar.] Yakın. k.+ inden olmak 149b/10 k.+ lerine 105a/5 k. olan 160b/11 k. olduğda 061b/6 k. oldukları 077b/10 k. olmak 116a/12 k. olsa 129b/1 k. olsalar 179b/11 k. oluncaya 111a/12 k. olup 074a/6 k. olur 150b/3 -11-
karâr-dâde [Ar.+Far.] Kararını, ölçüsünü bulmuş. k.+ dir 105b/17 k. kalur 175b/15 k. oldıysa 148a/2 k. olmuşdur 069a/1 k. olur 101b/4 -5-	karîha [Ar.] Düşünüp bir fikir bulma yetisi. k.- yı şeriflerine 021b/1 -1-
kardemânâ [Ar.] Frenk kimyonu, Karaman kimyonu (Carum carvi). k. 041b/14, 049b/12, 135a/6 -3-	
karha [Ar.] Yara. k.+ lar 128a/4 k.+ ların 133a/14 k.+ nın 007b/12 k.+ sına 174a/1 k. 006a/15, 007b/11, 035a/11, 055b/11, 176b/7 -9-	

ķarīn [Ar.] Yakın. bkz. **ķarīb**
 şihhat-i ķ. 088a/16
 -1-

ķarpuz [Far.] Karpuz (Citrullus vulgaris).
 ķ. 174b/17
 -1-

ķarřu [Tr.] Karşı.
 ķ.+ sında 162b/2
 -1-

ķārūre [Ar.] İdrar řiřesi, ördek.
 ķ.+ de 061b/2
 -1-

ķařabu'z-zerīre [Ar.] Sivertiya bitkisi
 (Swartia chirata), enfeksiyon, iştah
 eksikliği, kanser tedavisinde
 kullanılan bitki.
 ķ. 122b/13
 -1-

ķāse [Far.] Kase, tas, tabak.
 k.+ ye 156a/1, 161a/5
 k. 046a/12, 047a/12, 047a/15,
 129b/16
 -6-

ķasık [Tr.] Vücutun, karın altı ile uyluğun
 üstü arasında kalan kısmı.
 ķ.+ ı 047b/13, 047b/16, 129b/4
 ķ.+ ına 065b/16, 129b/12
 ķ.+ ında 051a/7
 ķ.+ ını 130a/11
 ķ.+ ları 125b/4, 126a/8
 ķ.+ ların 047b/14
 ķ.+ larına 042a/16, 123a/9, 133b/9
 ķ.+ larında 129a/14, 179b/10
 ķ.+ larını 138a/6
 ķ. 009a/10
 -17-

ķařıl- [Tr.] Kasılmak, gerilmek.
 ķ.- up 006b/20
 -1-

ķařide-i Ğarrā [ea.] Divan şâiri Sâbit
 Efendi'nin eseri.
 Ķ.+ sında 022a/9
 -1-

ķařır [Ar.] Kısa.
 ķ. 092b/15
 -1-

ķāsiyye [Ar.] Kâsî; katı, sert, duygusuz.
 ķ.- i izâfî 022a/4
 ķ. 021a/5
 -2-

ķařr [Ar.] Kısaltma, kısa kesme,
 sınırlama.
 ķ.+ ı 004b/2, 100b/10
 ķ. eyleyüp 101b/6
 ķ. ideler 129b/14
 -4-

ķařıklık [Tr.] Kaburga.
 ķ. 164b/7
 -1-

ķař'arīre [Ar.] Ürperme, titreme.
 ķ. 134a/8
 -1-

ķat [Tr.] Huzur, yan, ön, nezd; tabaka.
 ķ.+ ı 097a/3
 ķ.+ ında 062a/17, 068b/13
 ķ.+ ında 004b/8, 077a/1, 077b/1,
 097a/15, 097a/16, 141a/4, 142a/5,
 180b/14
 ķ.+ larında 027b/14, 028a/5,
 087b/13, 108a/4
 ķ. 096b/4, 096b/6, 096b/14, 097a/7
 -19-

kat- [Tr.] Ekleme, ilave etmek.
 k.- up 172b/14
 -1-

kaṭ' [Ar.] Kesmek.
 k.- ı āṣār-ı cüderī 009b/13
 k.- ı bürhān-ı sāṭi' 075b/10
 k.- ı cimā' 048b/2
 k.- ı sürre 137a/17
 k.- ı sürrede 135b/9
 k.+ i 073a/9, 073a/11, 073b/8
 k.+ inden 137b/3
 k.+ ine 133b/2
 k. iden 023b/1
 k. ider 133b/17
 k. idüp 003b/1, 048a/1, 163a/1
 k. itmek 050b/11, 159b/6
 k. olan 073b/4
 k. olunan 071a/9, 073b/2, 135b/11
 k. olunduğı 132b/9
 k. olunduğda 005a/7
 k. olunup 140b/5
 k. 048b/4, 135a/15, 142a/14
 -27-

kaṭ'-ı nazar [Ar.] Bakmama, alakayı kesme, ilgi göstermeme.
 k. 101b/13, 108b/5, 112b/9, 131b/4, 147a/4, 168a/15, 174a/2
 -7-

kaṭ'an [Ar.] Asla, hiçbir zaman.
 k. 029a/13, 029b/10, 059b/1
 -3-

katı [Tr.] Katı, yumuşak olmayan, sert.
 k. 052a/1, 064b/10, 134a/11, 136b/5, 137b/8, 138b/2, 150a/1, 155a/4, 163a/17, 165b/8, 166b/2, 174b/6
 -12-

katıl- [Tr.] Katılaşmak, sertleşmek.
 k.- duğı 124b/10
 k.- ur 124b/13
 -2-

kaṭi' [Ar.] Kesen, kesici; dindiren.
 k.- i bāh 048b/13
 k.- i bāhdır 049a/1
 k.- i nesl 073a/11
 k.+ dir 123a/10
 seyf-i k. 078a/9
 -5-

kātib [Ar.] Yazar.
 k.+ e 096a/7
 k.+ leri 076a/10
 k. olan 096a/5
 k. 091b/10
 -4-

katl [Ar.] Ölme, öldürme, öldürülme.
 k.+ ine 107a/12
 k. iderdigi 131a/9
 -2-

kaṭrān [Ar.] Katran.
 k.+ ı 174b/12
 k. 049a/11
 -2-

kaṭre [Ar.] Damla.
 k.+ leri 062a/2
 k. 065b/15, 076a/6, 076a/15, 136b/13, 139a/12, 143b/14
 -7-

katul- [Tr.] bkz. **katıl-**
 k.- ub 060b/7
 -1-

kaṭūnā [Ar.] Karnıyarık otu (Plantago psyllium).
 bezr-i k. 048b/17
 -1-

kav [Tr.] Yılan derisi.
 k.+ ı 131a/7
 -1-

ķavābız [Ar.] Kabız edici özelliği olan ilaç.

ķ. 123a/8

-1-

ķavābızāt [Ar.] Kabız edici ilaçlar.

ķ. 123a/5

-1-

ķavā'id [Ar.] Kâideler, kurallar.

ķ.- i naẓariyye 019a/14

ķ.- i savābi'e 092a/17

ķ.- i tıbbā 157a/11

ķ.- i tıbbdan 109a/3

ķ.+ e 040a/13, 093a/1

ķ.+ ine 040a/3

-7-

ķavāk [Tr.] Kavak (Populus). bkz. ġareb

ķ. 049a/14

-1-

ķavānīn [Ar.] Kanunlar, esaslar.

ķ.- i cemīlesine 017b/11

ķāmī-i ķ.- i dīn 021a/1

ķ.- i külliye 019a/14

ķ.- i meşhūre 122a/15

ķ.- i tıbbā 058a/9

ķ.- i tıbbdan 029b/6

-6-

ķavī [Ar.] Kuvvetli, güçlü, sağlam.

‘ilāc-ı ķ.+ si 157b/15

ķ. olan 109b/5

ķ. olduğına 150b/1

ķ. olmağla 059b/5, 109b/1, 114b/7, 128a/17

ķ. olmayan 109b/3

ķ. olmuş 028a/17, 030b/2

ķ. olsa 120b/17

ķ. olur 028b/2, 030a/17

ķ. olursa 091a/3, 091a/7, 091a/12, 091a/16, 091b/5, 091b/13

ķ. 028a/13, 089b/8, 091a/12, 091b/2, 091b/9, 133b/11, 148b/16, 159b/17, 163b/16

‘ilāc-ı ķ. 065b/3

delīl-i ķ. 069b/6

in‘āş-ı ķ. 145a/9

ķuvvet-i ķ. 031a/15

-32-

ķaviu'l-ġidā [Ar.] Sağlam, güçlü, güvenilir gıda.

ķ. 164a/7

-1-

ķaviu'l-ķilķa [Ar.] Sağlam yaratılışlı.

ķ. 062a/7

-1-

ķaviu'l-ihrāc [Ar.] İhraç etme, çıkarma işlevi güçlü.

ķ. 131b/14

-1-

ķaviu'l-iştihā [Ar.] İştahı, arzusu güçlü.

ķ. 047b/9

-1-

ķaviu'l-mizāc [Ar.] Mizacı kuvvetli.

ķ. 088a/3, 127b/3, 151b/1

-3-

ķaviu's-sa'āde

[Ar.] Güçlü bir şekilde şans ve mutluluk veren.

ķ. olmağın 092a/12

-1-

ķaviyye [Ar.] bkz. **ķavī**

ķ. 031b/14, 032b/4

ķuvvet-i ķ. 092a/12

müşābehēt-i ķ. 105b/2

-4-

ķavl	[Ar.] S�z, kelim. ķ.- i ķer�mi 094b/6, 106a/5 ķ.- i ķer�mine 075b/6 ķ.- i muķt�r 069b/12, 096b/15 ķ.- i řaķ�� 098a/6 ķ.- i şer�fiyle 140a/8 ķ.- i şer�fleridir 029b/1 ķ.+ i 069a/7, 073a/16, 073b/11, 113b/12, 141a/13 ķ.+ idir 073a/16 ķ.+ ini 104b/9 ķ.+ leri 027a/16, 074a/13, 075b/3, 077a/12, 094b/4, 147a/7 -21-	ķ.+ lar�n 121b/8 ķ. 034b/5, 121a/14, 121b/8, 178b/8 d���� -i ķ. 121b/5 -7-
ķayd	[Ar.] Yazma, deftere alma. ķ. iderler 147a/2, 160a/15 ķ. 147a/2 -3-	ķayd
ķayık	[Tr.] K����k su taŗıtı. ķ.+ a 040b/12 -1-	ķayık
ķayır-	[Tr.] Dikkate almak. ķ.- maz 059b/5 -1-	ķayır-
ķavm	[Ar.] Kavim, aynı soydan insanlar, millet, budun. ķ. 078b/2 -1-	ķaymak
ķavrul-	[Tr.] Kavrulmak. ķ.+ muŗını 120a/12 ķ.+ muŗ 116a/17 -2-	[Tr.] S�t�n yağlı tabakası. ķ. 166b/12 -1-
ķavuk	[Tr.] Mesane, idrar torbası. ķ. 008b/8 -1-	ķaym�liy�
ķavun	[Tr.] Kavun (Cucumis melo). ķ.+ ı 120a/6 ķ. 170a/15 -2-	[Ar.] T�n-i kaym�liy�, Kimolos kili (Terra cimolia). ķ. 123a/14 -1-
ķavur-	[Tr.] Kavurmak. ķ.- up 156b/14 -1-	ķaynat-
ķay'	[Ar.] Kusmak. bkz. istifr�Ğ ķ.+ a 065a/3	[Tr.] Kaynatmak. ķ.- alar 065b/13 ķ.- up 119a/15, 121a/1, 121a/3 -4-
		ķayr��
		[Ar.] Mumlu bez �zerine yapılan yakı. ķ.+ ye 174b/13 ķ. id�p 174b/10 -2-
		ķays�m
		[Ar.] Yavŗan otu (Artemisia vulgaris). ķ. 173b/7 -1-

ķay 'ũ's-ķıbyān [Ar.] Çocukların kusması.

ķ. 008a/17

-1-

ķaz [Tr.] Kaz (Anser).

ķ. 056a/7, 166b/11

-2-

ķazā-i vaṭar [Ar.] İhtiyacı karşılamak,
def-i hâcet.

ķ. idemeyüp 036a/1

-1-

ķazf [Ar.] Balgam vs. çıkarmak.

ķ. ider 094b/17

-1-

ķazı- [Tr.] Kazımak.

ķ.- yup 167a/8

-1-

ķāzib [Ar.] Yalancı, sahte.

ķaml-i k.+ de 064b/7

ķaml-i k. 064a/1

-2-

ķāziyye [Ar.] İleri sürülen iddia,
dava, mesele.

ķ. 062b/3

-1-

ķe 'ābet [Ar.] Şiddetli keder ve üzüntü.

k. 145a/7

-1-

ķebāb [Ar.] Kebap, ateşte veya susuz
olarak pişen yemek.

k. idüp 120a/15

k. 162b/2

-2-

ķebābāt [Ar.] Kebaplar.

k. 043b/2

-1-

ķebere [<Lat. capparıs] Gebre otu (Capparıs
spinosa).

k.+ niñ 110b/14

-1-

ķebed [Ar.] Karaciğer.

k.- i cenīniñ 097a/16

k.+ de 039b/5, 057b/12, 070a/10

k.+ den 081b/17

k.+ i 083b/14

k.+ iñ 050a/17, 054a/12, 080b/13,
082b/8

k.+ in 080b/16

k.+ inden 097b/4

k. 008b/4, 041a/15, 078a/15,
079b/17, 081b/1, 083b/5, 091a/9,
097b/7

-20-

ķebedī [Ar.] Karaciğerle ilgili, karaciğere
mensup.

dem-i 'urūķ-ı k.+ den 084a/17

-1-

ķebediyye [Ar.] Kebedī, karaciğerle
ilgili, karaciğere mensup.

k. 078a/3

-1-

ķebīr [Ar.] Büyük, ulu.

k. 021b/7, 066b/12

-2-

ķebīre [Ar.] Büyük, ulu. bkz. **ķebīr**

şar' -ı 'atşe-i k. 181b/10

-1-

ķeçi [Tr.] Keçi (Capra hircus).

k. 044b/16, 158a/12, 158b/12,
165a/15, 176b/1

-5-

keçi boynuzu [Tr.] Keçi boynuzu bitkisi,
harnup (Ceratonia siliqua).

k. 048b/11

-1-

kedi otu[Tr.] Kedi otu bitkisi (Valeriana
officinalis).

k. 041b/11

-1-

kefe kemmūnı [Ar.] Kefe kimyonu
(Laser trilobum).

k. 056a/6

-1-

keff (I) [Far.] Köpük.

k.+ i 041b/9, 042a/1, 046b/13,
047a/11

-4-

keff (II) [Ar.] Avuç, el ayası.

k.- i destine 094b/13

-1-

kehrübā [Far.] Kehribar (Juglans
regia) zankı.

ķurş-ı k. 123a/4

-1-

kelāl [Ar.] Yorgunluk, bıkkınlık, usanç.

k.+ den 092a/10

-1-

kelām [Ar.] Söz, ifāde, söyleme.

k.- ı bāṭıllarını 077a/15

k.- ı ilāhī 077a/12

k.- ı kerīmi 075b/8

k.- ı kerīmine 096a/16

k.- ı rūḥ 021b/9

k.+ ı 071a/14

k.+ mī 071a/17

k.+ ma 093a/17

k.+ lar 004b/14

k.+ ları 011a/1

k.+ larını 077b/15

ḥatm-i k. itmīşleri 077a/14

k. 004a/12

ḥāşıl-ı k. 075b/1

muḥaşşal-ı k. 068b/15

-15-

Kelīm [öa.] Söz söyleyen, konuşan, Allah.

ḥazret-i k. 015b/11

-1-

kelimāt[Ar.] Kelimeler, sözler.

k.- ı cān-fezā 021b/12

k.- ı rūz-merresinde 021b/17

-2-

kelkelānic [Ar.] Mide gevşemesi,
bayılma, idrar zorluğu, uykusuzluk,
kolik gibi hastalıklarda kullanılan
bir macun.

k. 126b/10, 134b/17

-2-

kelkelānicü'l-fāṭ

[Ar.] Fat bitkisi macunu.

neşḥ-i k. 065b/4

-1-

kem-ter [Far.] Kötü, değersiz, itibarsız.

k. oldukları 075b/7

k. 006b/3

-2-

kemā-yenbağī [Ar.] Gereği gibi, uygun
olduğu şekilde.

k. 066a/7, 066b/6, 159a/1

-3-

kemāl [Ar.] Olgunluk, noksansızlık, tamlık
mükemmellik.

k.- i gün 085a/8

k.- i i' tidāle 021a/7

k.- i ḳudretinden 143b/4

k.- i ḳudretine 017a/12

k.- i mel' anetlerinden 075b/10
 k.- i nihāyetlerinden 113b/4
 k.+ e 054a/7, 066b/6, 082a/3, 083b/3,
 090a/6
 rütbe-i k.+ e 094b/8
 k.+ i 017a/3, 076a/6, 177b/2
 k.+ idir 148b/16
 k.+ in 089a/13, 121a/16, 167b/2
 ehl-i k.+ iñ 022b/6
 k.+ inde 043b/9
 k.+ inden 177b/2
 k.+ ini 017b/7
 k. bulduğunu 082b/14
 k. bulmağla 092a/13
 k. bulup 070b/12, 138b/9
 k. bulur 071a/3, 092b/8
 k. 019a/11, 021a/17
 cemāl-i k. 091b/6
 min ğayr-i k. 071a/6
 şāhib-i k. 019b/3
 -34-

kemālāt [Ar.] Sahip olunan manevi
 hasletler, olgunluklar.
 hıfz-ı k. 153a/15
 -1-

kemālet [Ar.] Olgun olma durumu.
 k.+ ini 153a/16
 -1-

kemik [Tr.] Kemik.
 k.+ den 181a/8
 k.+ i 006b/4
 k.+ ler 066a/12
 k.+ lerdan 181a/6
 k.+ leri 038b/7, 076b/1, 083b/7,
 138b/4
 k.+ lerine 077a/8, 166a/4
 k.+ lerini 141b/3
 k.+ leriniñ 082b/9
 k. 057a/8, 181a/5
 -14-

kemmiyyet [Ar.] Nicelik, miktar.
 k. 005b/9, 025b/6, 101a/12, 101b/14,
 150b/13, 150b/16
 -6-

kemmün
 [Ar.] Kimyon (Cuminum cyminum).
 k. -ı Kirmānī 041b/14, 120a/1,
 120a/17, 122a/2, 168b/7
 k.+ ı 159b/1
 k.+ iye 057b/9
 k. 048b/8, 057b/2, 168a/3
 -10-

kemmūnī [Ar.] İçinde kimyon olan,
 kimyonla yapılmış.
 ma' cūn-ı k. 057b/4
 -1-

kenār [Far.] Kenar.
 k. 136a/8
 -1-

kendi [Tr.] Kendi, kişinin öz varlığı, şahsı.
 k.+ leri 163b/1
 k.+ ne 154a/16
 k.+ si 131a/1
 k.+ sinde 126b/17
 k. 004a/2, 005b/1, 019a/11, 062a/15,
 063b/12, 066b/17, 069b/6, 075b/12,
 079b/2, 081a/9, 084a/2, 093a/3,
 095b/1, 101a/7, 101a/10, 104b/14,
 107a/9, 111b/1, 142a/4, 146a/7,
 151b/16, 153a/17, 161a/14, 163a/14,
 170a/4, 178a/6, 180b/14, 181a/7
 -32-

kendü [Tr.] bkz. **kendi**
 k.+ de 080b/6
 k.+ lerdan 071a/5, 071a/15, 142a/1
 k.+ lere 048a/10
 k.+ leri 148b/10
 k.+ lerin 062b/8, 076a/12
 k.+ lerinde 038b/16

k.+ lerinden 034b/12
 k.+ lerine 076a/9, 170b/5, 172a/11
 k.+ leriniñ 178a/7
 k.+ niñ 093b/4
 k.+ si 093b/7, 110b/15, 130a/3,
 148b/5
 k.+ sinde 037a/4, 037a/10, 127b/1
 k.+ sine 139b/8, 156a/7, 181b/14
 k.+ sini 107a/9, 110a/6
 k.+ ye 017a/13, 072a/16, 074a/9,
 089b/3, 144b/1, 181b/2
 k.+ yi 099b/4
 k. 025a/17, 036a/5, 045a/14,
 050b/15, 053b/12
 -39-

kerāmetlū [Ar.+Tr.] Keramet sahibi.
 k. 018a/15
 -1-

kerāvyā [Far.] Frenk kimyonu
 (Carum carvi). bkz. **ḳardemānā**
 k. 120a/17
 -1-

kerb [Ar.] Üzüntü, tasa, kaygı.
 k. 060a/6
 -1-

kerefs [Far.] Kereviz (Apium).
 k. 041b/15, 044a/12, 057b/2, 057b/6,
 065b/7, 110b/13, 120a/17, 122a/12,
 155a/12, 174a/15, 174a/16
 bezr-i k. 122b/13
 -12-

kerem [Ar.] İyilik, ihsan, merhamet, lütuf.
 k.+ dir 020b/17
 k.+ leri 021b/8
 k. 020b/12
 -3-

kerīh [Ar.] İğrenç, tiksindirici, pis.
 k. 111b/10
 -1-

kerīhe [Ar.] bkz. **kerīh**
 rāyiḥa-yı k.+ sini 161a/7
 -1-

kerīhū'r-rāyiḥa [Ar.] Kötü, pis koku.
 k. 151a/5, 155b/16, 157a/3, 161a/4
 -4-

kerīm [Ar.] Kerem sahibi, ulu, büyük,
 şerefli, aziz.
 sūre-i k.- i Aḥḳāfda 087b/1
 sūre-i k.- i Naḥlde 153b/6
 sūre-i k.- i Tārīḳda 024a/6, 075b/5
 ibtidā'-i sūre-i k.+ de 075b/17
 naşş-ı k.+ de 095a/12
 k.+ i 095a/13, 103b/10
 feḥvā-i k.+ i 079a/15
 ḳavl-i k.+ i 094b/6, 106a/5
 kelām-ı k.+ i 075b/8
 naşş-ı k.+ iñ 078b/1
 āyet-i naşş-ı k.+ ine 024a/7
 ḳavl-i k.+ ine 075b/6
 kelām-ı k.+ ine 096a/16
 lafz-ı k.+ leri 142b/13
 -17-

kerīme (I) [Ar.] Kerem sahibi, ulu,
 büyük, şerefli, aziz. bkz. **kerīm**
 āyet-i k.+ de 076b/2, 079a/4
 āyet-i k.+ niñ 075b/15
 k.+ si 077a/14, 140b/17
 k.+ siyle 161b/11
 -6-

kerīme (II) [Ar.] Kız evlat.
 k.+ sinden 107a/6
 -1-

kerīmetü'l-aşl [Ar.] Asil aile kızı, asilzade
 kız.
 k. 148a/11
 -1-

kerrāt [Ar.] Kereler, defalar, kezler. k.+ le 101b/11, 155a/13, 155b/3, 161b/3 -4-	kesb [Ar.] Kazanma, çalışarak elde etme. k. eyleye 168b/17 -1-
kerre [Ar.] Defa, kez, sefer. k. 092b/11, 129a/3, 157b/14 -3-	kesel [Ar.] Ağırılık, tembellik, uyuşukluk, üşenme. k. 060a/7, 146b/9 -2-
kes [Tr.] Kimse, kişi, şahıs. k.+ e 045a/10, 158b/14 k.+ i 142a/3 k. 019b/5, 020a/5, 145b/4 -6-	kesici [Tr.] Kesmek işini yapan, kesen. k. 165b/11 -1-
kes- (I) [Tr.] Kesici aletle ikiye ayırmak, parçalara bölmek. k.- ecek 135b/2 k.- eler 137a/15 k.- ilür 025a/2 k.- mek 025a/1, 030b/7, 050b/8 k.- mezden 135b/1 k.- üp 135a/17, 135b/3, 136b/12 -10-	keşif [Ar.] Koyu, yoğun. k. olmağla 050b/14 k. 172a/14 -2-
kes- (II) [Tr.] Sona erdirmek, bitirmek. k.- eler 164b/9 k.- en 039a/8 k.- er 073a/10, 133b/5 k.- erler 161b/17 k.- ici 132a/6 k.- ilen 165a/17 k.- mege 159b/5 k.- meniñ 005b/15, 025b/12, 160a/10, 162b/15 k.- mesi 162a/10 k.- mezden 163a/5 -14-	kesil- (I) [Tr.] Kesilmek, parçalanmak. k.- mek 038a/12 k.- mesi 073a/17 k.- miş 141b/15, 152a/8 -4-
keşāfet [Ar.] Yoğunluk, koyuluk. k.+ i 145b/3 k. 166a/8, 176a/4 -3-	kesil- (II) [Tr.] Son bulmak. k.- diğ 032a/15 k.- dükdensöñra 027b/6 k.- en 028b/11 k.- enler 028b/12 k.- inceye 066b/10 k.- mesi 162a/8 k.- ür 028b/12 -7-
	keşir [Ar.] Çok, bol; çok defa olan, sık. k. ola 059b/4, 152a/7 k. olmağın 176a/9 k. olmağla 159a/4, 159a/9, 178a/2 k. olmaya 170a/8 k. olsa 158b/17 k. olup 159a/11 k. olur 084b/14, 106a/4, 127a/8 k. 028a/15, 031b/13, 042b/5, 058b/15, 067b/12, 101b/16, 151a/4

dem-i k. 037a/13 eyyām-ı k. 109a/11 ruṭbāt-ı k. 070a/5 -22-		keşirü't-teneffüs [Ar.] Nefes almada sıklık. k. 088a/12 -1-
keşirā [Ar.] Geven (Astragalus) otu zamkı. k.+ dan 174b/10 k. 044b/1 -2-		keskin [Tr.] İyi kesen, çok kesici. k. 132a/4 -1-
keşire [Ar.] bkz. keşir ervāḥ-ı k.+ leri 059a/4 ḳāni' -i k.+ leri 065a/14 ecnās-ı k.+ si 177b/4 şu' b-ı k.+ si 077a/10, 077b/7, 077b/8 envā' -yı k. 120b/8 evcā' -ı k. 164a/3 fuzūl-ı k. 114b/17 hey'et-i k. 100a/3 mādde-i k. 063b/5 riyāḥ-ı k. 062b/12, 126a/9, 146b/8 -14-		keşret [Ar.] Çokluk, bolluk, fazlalık, ziyâdelik. k.- i cereyândan 123b/6 k.- i cereyânı 133b/11 k.- i dem 151b/17 k.- i ervāḥ 031a/15 k.- i ğidā 043b/13 k.- i ğidâdan 147a/4 k.- i harekete 166a/14 k.- i imtilâsı 054a/13 k.- i menî 158a/1 k.- i mevâdd 063a/12 k.- i riyāḥa 152a/13 k.- i ruṭûbetden 051b/12, 167b/12 k.- i ruṭûbeti 168a/9 k.- i şûrb-i mâ'iden 043b/16 k.- i telâfîf 071b/6, 072a/1 k.+ i 053b/6, 102a/4, 112a/4, 145b/14 k.+ inde 145b/13 k.+ inden 171a/3 k.+ ine 030b/15, 054a/14, 149b/16, 151b/7, 151b/9, 151b/12, 158a/13, 165b/15 ḥarâret-i k.+ ine 163a/3 k.+ lerinden 108b/5 k. 031a/17, 037a/1, 043b/16, 062a/11, 101a/16, 147b/3, 158b/3, 176a/6 -41-
keşiretü'l-menâfi' [Ar.] Çok faydalı. risâle-i k. 021b/3 -1-		
keşirü'l-cimā' [Ar.] Cinsel ilişkinin sıklığı. k. 036b/5 -1-		
keşirü'l-ğidā [Ar.] Çok, fazla, sık yemek. k. 043b/8 -1-		
keşirü'l-menfa'at [Ar.] Çok faydalı. k. 045b/14 -1-		
keşirü'l-vukû' [Ar.] Sık vaki olan, çok gerçekleşen. k. 179b/14 -1-		kesrü'l-enf [Ar.] Burun kırılması. k. 007a/19 -1-

keşide [Far.] Çekme, hat sanatında güzellik için bazı harflerin uzatılarak yazılması.

silk-i tahrîr-i k. 021b/4

-1-

keşk-i şa'îr [Ar.] Arpadan yapılan çorba.

k. 157b/3

-1-

kettân [Ar.] Keten (Linum usitatissimum).

k. 133a/8, 135b/5, 135b/8, 156b/14, 173a/9, 173a/12, 176a/17

-7-

kevâkib [Ar.] Kevkebler, yıldızlar.

k.+ e 091b/12

-1-

kevkeb [Ar.] Yıldız.

k. 090b/16

-1-

kevn [Ar.] Olma, vuku bulma, ortaya çıkma.

hezeyân-ı k.+ e 075b/14

-1-

keyf [Ar.] Sağlık, ferahlık, âfiyet.

k.+ i 063b/6

-1-

keyfe mâ-kân [Ar.] Nasıl olursa, her nasıl olduysa.

k. 113b/17

-1-

keyfe me'ttefak [Ar.] Hangisi olursa, arzuya göre.

k. 031b/2

-1-

keyfiyyet [Ar.] Nitelik, vasıf; durum.

k.- i halkları 004a/5, 079a/9

k.- i hilkat-i cenîni 079a/16

k.- i hilkatleri 024a/9

k.- i inzâlde 036a/7

k.- i memdûhe 032a/14

k.- i tekevvünlerinde 075b/2

k.- i tevellüdi 075b/2

k.+ i 041a/4

k.+ leri 117b/15

k. 004a/18, 005a/9, 005b/8, 018b/9,

025a/6, 025a/7, 025b/6, 040a/15,

041a/1, 041a/9, 066b/16, 101a/12,

101b/14, 137b/12, 150b/13,

150b/16, 177a/16

-27-

keylûs [Ar.] Besinlerin midede hazmedildiği ilk evredeki hâli, hazmin bitip besinlerin emilmeye başladığı zaman.

k.+ dan 153b/11

k.+ ı 153a/7, 164a/9

k.+ ın 154a/11, 154a/15

k. 153b/9

-6-

kezâlik [Ar.] Bu da öyle, yine öyle, aynı şekilde, kezâ.

k. 011a/3, 015b/17, 026a/2, 028b/1,

029a/8, 034a/9, 034b/5, 035a/16,

040a/8, 044b/14, 045b/17, 047b/5,

047b/13, 048a/14, 049a/11, 049a/16,

050b/7, 053a/17, 053b/11, 055b/11,

072b/2, 073b/3, 086b/16, 097a/17,

097b/5, 098a/9, 101a/9, 101b/2,

103a/2, 103a/5, 104a/9, 104b/17,

106b/12, 108b/11, 141a/6, 141b/10,

158a/9, 159b/16, 160a/2, 167a/13,

169b/11

-41-

kıdvetü'l-hükemâi'l-muhakkıkîn

[Ar.] Hikmet erbâbının tâbi olup boyun eğdikleri araştırıp gerçeği ortaya koyan kimseler.

ķ. 093a/17

-1-

kıdvetü'l-eṭibbâ

[Ar.] Kendisine uyularak arkasından gidilen tabipler.

ķ. 029b/13

-1-

kıdvetü'l-muhakkıkîn

[Ar.] Kendisine uyulan araştırmacılar.

ķ. 062a/17

-1-

ķıl-

[Tr.] Etmek, eylemek, yapmak.

müvekkil ķ.- dı 072b/16

maḥṣûş ķ.- dıĝı 062a/15

ḥālî ķ.- dıĝdanşoñra 133a/1

mübeşşer ķ.- dılar 142a/15

mükerrem ķ.- dılar 142a/14

müsemmâ ķ.- inan 142b/9

pūşide ķ.- inan 143a/8

ḥavâle ķ.- indı 103b/6

müsemmâ ķ.- maĝı 143a/6

nüşḥa-yı mecmû' atı'l-menâfi'

ķ.- maĝla 022b/13

müsemmâ ķ.- maĝdır 142a/7, 142b/8

levâzımından ķ.- mışdır 027b/2

mezkûr ķ.- mışdır 018b/6

mevķûf ķ.- mışlar 029a/14

râci' ķ.- mışlardır 092a/17

ķ.- up 021a/5, 022a/4

-18-

ķıl

[Tr.] Kıl, tüy.

ķ.+ in 051a/7, 102a/4

ķ. 051a/7, 051a/11, 051a/17, 059b/4, 109a/17, 179b/11

-8-

ķılaĝulı [Tr.] Kılaĝılı, bileylenip keskin duruma getirilmiş ustura, bıçak vb.; tıraş olunca ortaya çıkan kızarıklık, saç derisi mantarı.

ķ. 010a/9

-1-

ķılın-

[Tr.] Edilmek, eylenecek, yapılmak.

pūşide ķ.- an 005a/18, 025a/14

vedî' a ķ.- an 017a/10

müsemmâ ķ.- dı 023a/9

ferzice ķ.- maĝ 042a/10

maḥrec-i menî ķ.- maĝ 077b/17

muṭayyeb ķ.- ması 118a/5

maḥmûl ķ.- mışdır 104a/12

perdaḥte ķ.- up 083b/9

-9-

ķillet

[Ar.] Az olma, azlık.

ķ.- i ĝidâ 054a/10

ķ.- i ĝidâsından 158a/4

ķ.- i ḥareket 065a/13

ķ.- i lebene 157b/10

ķ.- i nefḥiñ 043a/12

ķ.+ e 157a/12, 157a/16, 157a/17

ķ.+ i 030b/15, 039b/5, 042b/10, 051a/3, 051a/14, 051b/2, 103b/15

ķ.+ inden 037b/5, 039b/10, 053a/9, 062a/11

ķ.+ ine 158a/2

ķ. 005b/12, 025b/9, 037b/14, 099b/2, 113a/13, 154b/6, 165b/15

-27-

ķimât

[Ar.] Kundak.

ķ.+ a 138b/17, 139a/11

ķ.+ ını 143b/12

ķ. 140b/6

-4-

ķınne [Ar.] Çakşır otu (Ferula galbaniflua).

ķ. 042a/6, 056a/15, 131a/4

-3-

ķınneb [Ar.] Kenevir (Cannabis sativa).

ķ. 122b/13

-1-

ķır- [Tr.] Kırarak, parçalamak.

ķ.- mayup 141b/3

-1-

ķırā'at [Ar.] Okumak.

ķ. olunduķda 047b/6

-1-

ķırāt [Ar.] Değer, vasıf, seviye, nitelik.

ķ.+ iñ 077b/5

-1-

ķırfe [Ar.] Nar kabuğu.

ķ. 044b/4, 122a/12, 168b/7

-3-

ķırık [Tr.] Kırılmış olan, kırılan parça.

ķ.+ ı 060a/15, 118b/14

-2-

ķırıl- [Tr.] Kırılmak, parçalanmak.

ķ.- up 007a/19

-1-

ķırķ [Tr.] Kırk (40) sayısı.

ķ.+ da 087b/10

ķ.+ ı 028b/17

ķ. 049b/3, 049b/4, 058a/5, 058a/12, 058b/2, 086a/6, 086b/1, 090a/12, 100b/4, 132b/4, 162a/14, 162a/15

-14-

ķırķ beş [Tr.] Kırk beş (45) sayısı.

ķ.+ de 087b/17, 090a/3

ķ.+ den 085a/10, 150a/8

ķ. 028b/15, 043a/9, 085a/9, 085a/13, 086a/11, 087a/4, 087a/7, 088a/15, 150a/7

-13-

ķırmız [Ar.] Kırmız böceğinden çıkan parlak kırmızı renkte boya.

ķ. 045a/9, 121b/12

-2-

ķırmızı [Ar.] Kırmızı, al.

ķ. 004a/8, 081a/1, 082a/8, 085b/2, 097b/14, 130a/15, 151b/13, 151b/17, 172b/7

-9-

ķırķım [Ar.] Aspir (Carthamus tinctorius) tohumu.

ķ. 042b/2, 043a/5

-2-

ķıřa [Tr.] Kısa.

ķ. 103b/14

-1-

ķıřalık [Tr.] Kısa olma durumu.

ķ.+ ı 052b/15

-1-

ķıřır [Tr.] Döl vermeyen, hadım.

bkz. 'uķm, bkz. 'uķr

ķ. 052b/11, 052b/17, 053a/5, 055b/10

-4-

ķıřm [Ar.] Kısım, parça, bölüm, cins.

ķ.- ı āķer 040a/1

ķ.- ı āķeri 040b/3

ķ.+ a 039b/17, 040b/2, 064a/15, 066a/11, 113a/5, 179a/4, 179a/6, 180a/9

ķ.+ dan 063b/17, 113a/6, 179a/9

ķ.+ dır 004b/8, 063b/16

ķ.+ ı 039b/17

ķ.+ iñ 180a/11

ķ.+ ına 066a/11, 066a/13

ķ.+ ında 157a/10, 180a/10

ķ.+ ından 040a/11, 120a/5, 165a/5,

165a/16 k.+ mı 151a/1, 165a/7 k. 040a/9, 062b/4, 075b/17, 177b/5, 177b/6 -32-	kıvırcık [Tr.] Kıvırcık. k. 115b/9 -1-
kıst [Ar.] Hisse, pay. k.- i vāfir 081a/15 -1-	kıyām [Ar.] Ayağa kalkma, ayakta durma. k.- ı menzile 027a/9 k.- ı sâ' ate 100b/14 k.+ a 005b/15, 025b/12, 160a/10, 172a/4 k. iderler 172a/1 -7-
kış [Tr.] Kış mevsimi. k. 136a/12, 138b/6, 162b/16, 164a/1 -4-	kıyās [Ar.] Bir şeyi diğer bir şeye göre değerlendirme, karşılaştırma. k.+ la 115b/12 k. iderler 062b/9, 089a/4, 144a/3 k. 018b/14, 174a/8 -6-
kışrî [Ar.] Kışrîla, kabukla alakalı; kışrda kalan, derin olmayan; selâ adındaki plasenta tabakası. k. 099a/4 -1-	kıyāsât [Ar.] Kıyaslar, karşılaştırmalar. lāhika-yı k.- ı şaḥiḥe 015b/6 -1-
kıṭ' a [Ar.] Parça, kısım, bölüm, bölük; tane. k.- yı āheri 108b/7 k.- yı laḥmiyye 063b/16, 064a/6, 064a/12, 064a/14 k.+ lar 167a/9 k.+ sı 108b/7 k.+ sını 167a/10 k.+ ya 108b/6 k. 063a/8, 063b/14, 081a/13, 082a/9 -13-	kız [Tr.] Dişi çocuk. k.+ ı 139b/13, 140a/14 k.+ lar 027b/16, 140a/13 k.+ lara 141a/14 k.+ larda 141a/7 k.+ ları 136a/6, 138a/12, 139b/17 k.+ larıñ 048a/10 k. 103a/8, 103a/11, 105b/11, 109b/12, 127b/2, 132b/3, 136a/4, 139b/16, 140a/6 -19-
kıvām [Ar.] Bir sıvının koyuluk derecesi. k.- ı a' zāda 067a/5 k.- ı ālete 038a/7 k.+ da 152a/15 k.+ ı 037a/10, 051a/3, 061a/17, 150a/14, 150a/15, 152a/10, 155b/7 k.+ ma 058a/16, 120b/15 k.+ mda 151a/12 k.+ sız 039b/8 k. 039a/16, 039a/17, 046a/11, 152b/5 -18-	kızamık [Tr.] Kızamık, bulaşıcı, ateşli, küçük kızıl lekeler döktüren hastalık. bkz. haşbe k. 009b/7, 026a/2 -2-

kızar- [Tr.] Kızarmak.
k.- ır 061b/17
-1-

kızdır- [Tr.] Kızdırmak.
k.- up 169a/17
-1-

kızgın [Tr.] Kızgın.
k. 129b/8
-1-

kızgın [Tr.] Kızgın. bkz. **kızgın**
k. 010b/5
-1-

kızıl [Tr.] Kızıl, kırmızı.
k. 116b/4
-1-

ki [Far.] Bağlaç.
k. 017a/3, 017b/9, 017b/16, 017b/17,
018a/12, 018b/5, 018b/16, 019a/8,
019b/3, 019b/11, 020a/2, 020b/8,
021a/10, 021b/7, 021b/10, 022b/12,
022b/16, 023a/1, 023a/4, 026a/15,
027b/3, 028a/15, 028b/8, 029b/10,
030b/2, 030b/4, 031a/3, 031b/7,
032b/9, 034a/7, 034b/4, 034b/10,
035a/1, 035a/11, 035a/13, 035b/12,
036b/2, 037a/13, 037a/16, 038a/2,
038a/7, 038a/11, 038b/1, 038b/4,
038b/11, 039b/16, 040b/12, 041a/2,
041a/4, 041a/12, 041a/14, 044a/3,
044a/5, 046a/8, 048b/13, 049a/14,
050a/1, 050b/13, 052a/4, 053a/9,
054b/1, 054b/9, 054b/16, 055a/1,
055a/12, 055a/13, 055b/1, 055b/8,
055b/17, 056a/4, 056a/15, 058a/4,
058a/10, 058a/12, 058b/3, 058b/14,
059a/14, 059b/3, 060a/8, 060a/13,
061a/4, 061b/4, 061b/8, 062a/16,
062b/3, 062b/13, 062b/15, 063b/9,
063b/16, 065b/2, 066a/10, 066a/13,

066b/17, 067a/13, 067a/14, 068a/5,
068b/15, 068b/17, 069b/11, 070a/8,
070a/10, 071a/16, 071b/2, 071b/7,
071b/10, 072a/12, 072b/7, 073b/9,
073b/16, 075b/8, 076b/7, 076b/17,
077a/7, 077b/6, 077b/7, 077b/16,
078a/3, 078a/9, 079b/1, 079b/5,
079b/11, 080a/11, 080b/2, 080b/10,
080b/12, 080b/14, 081a/11, 082a/8,
082a/14, 082a/15, 082b/4, 083b/1,
083b/2, 083b/5, 084a/13, 084b/4,
085a/11, 085a/14, 085b/1, 085b/9,
085b/17, 086a/7, 087a/5, 087a/6,
087a/15, 087a/17, 087b/1, 087b/10,
087b/11, 088a/1, 088a/7, 088b/3,
088b/9, 089a/11, 089a/16, 090b/2,
090b/9, 090b/12, 091a/5, 091a/8,
091b/7, 092b/7, 092b/12, 093a/6,
093a/10, 093b/4, 093b/13, 094b/5,
094b/7, 094b/10, 095a/16, 095b/10,
096a/7, 096b/4, 096b/7, 096b/8,
096b/11, 096b/14, 097a/1, 097a/6,
097b/9, 099a/4, 099a/7, 099b/14,
100a/12, 100b/2, 101a/3, 101a/17,
102a/5, 102b/10, 102b/13, 103b/9,
104a/3, 104b/7, 104b/10, 105a/12,
105b/10, 105b/15, 106a/14, 106b/6,
106b/12, 107a/5, 107b/3, 107b/16,
108a/2, 108b/9, 109a/15, 109b/4,
109b/6, 111a/17, 111b/7, 111b/15,
112b/6, 113a/3, 113b/3, 113b/7,
114a/8, 114a/12, 114b/15, 115a/2,
115a/6, 115b/10, 115b/11, 116a/14,
116a/15, 116b/5, 116b/16, 117b/17,
118b/1, 118b/4, 118b/6, 118b/10,
118b/13, 118b/15, 120a/13, 120b/8,
120b/9, 121a/10, 122a/14, 122b/17,
124b/5, 124b/11, 125a/2, 125b/8,
126b/7, 126b/17, 127a/4, 127b/2,
127b/5, 127b/8, 128a/7, 128a/10,
128a/17, 130a/10, 130a/17, 131b/9,
132b/3, 133a/2, 134a/2, 134a/6,
134a/13, 134a/15, 135a/4, 135b/1,
135b/3, 135b/10, 135b/14, 136a/3,

136a/7, 136b/1, 136b/8, 137a/2, 137a/4, 137a/6, 137a/11, 137b/14, 137b/16, 138a/1, 138b/7, 138b/9, 139a/1, 139a/13, 139b/6, 140a/4, 141b/12, 143a/10, 143a/13, 143a/15, 144a/5, 144a/7, 144b/6, 145a/2, 145a/13, 145b/1, 145b/11, 145b/15, 146a/16, 146b/4, 146b/15, 147a/4, 147a/14, 147b/13, 148b/12, 148b/14, 149a/10, 149b/16, 150a/1, 150a/5, 150b/4, 151a/1, 151a/8, 151a/11, 151b/3, 152a/2, 152a/4, 152a/5, 152a/9, 152a/13, 152b/9, 152b/11, 153a/14, 154a/11, 154b/10, 154b/12, 155a/1, 155a/10, 155b/14, 155b/15, 156a/8, 156a/13, 157a/4, 157b/16, 158a/1, 158a/15, 158b/8, 159a/6, 159a/13, 159a/14, 160a/5, 160b/4, 160b/6, 160b/10, 161a/1, 161a/6, 161a/8, 161a/11, 161a/13, 161b/12, 162a/1, 162a/9, 162a/15, 162b/13, 163a/9, 163b/1, 163b/4, 163b/13, 164a/15, 164b/10, 164b/16, 165a/9, 165b/1, 165b/5, 165b/11, 165b/13, 166a/1, 166a/5, 166a/12, 167a/6, 167b/10, 168b/11, 168b/17, 169a/12, 169a/15, 169b/3, 169b/4, 170a/2, 170a/14, 170b/14, 171a/9, 171b/11, 171b/13, 171b/17, 173a/4, 173a/16, 173b/9, 174a/14, 174b/1, 174b/5, 175a/14, 175b/10, 176b/16, 177a/16, 178a/4, 178a/5, 180a/11, 180a/14, 180a/17, 180b/3, 180b/8, 181b/7
-402-

kibār

[Ar.] Büyükler, ulular.
k.- ı aşhāb 016a/14
k.- ı aşhābdan 015b/17
k.- ı eṭibbā 028b/9, 053a/13, 058b/13, 068a/16, 113a/16, 139a/15, 143b/17, 155a/11, 160a/14, 162b/11, 165a/8, 167a/2, 176b/9
‘āmme-i k.- ı eṭibbā 028a/5

muḥtār-ı k.- ı eṭibbā 084b/1, 154a/17
muḥtār-ı mezāhib-i k.- ı eṭibbā 033a/14
k.- ı eṭibbā-i müte’ahhırın 042b/14
k.- ı eṭibbā-yı A‘câmdan 093a/17
k.- ı eṭibbā-yı hâzıkındır 087a/13
k.- ı eṭibbā-yı müteḳaddimîn 146b/13
k.- ı eṭibbā-yı selefde 017b/5
k.- ı eṭibbâdan 078b/14, 102a/15, 180a/7
muḥtār-ı k.- ı eṭibbâdır 046a/2
k.- ı eṭibbânîñ 020a/3, 029a/15, 061b/14, 072a/6, 077b/14, 135b/9, 146a/9
k.- ı muḥaddişin 094b/9, 096a/10
k.- ı mü’ellifin 019a/4
k.- ı mü’ellifinden 045b/9, 086b/4
k.- ı müfessirin 154a/4
k.+ a 178a/3
k.+ dan 019b/12, 065a/4, 070a/8, 101b/3
muḥtār-ı k.+ dır 041b/12
k.+ in 019b/10, 080a/4, 119a/3, 147a/7
k. 031b/10, 034a/13, 036b/14, 037a/3, 045a/4, 062a/6, 075b/11, 082a/5, 082b/6, 085a/8, 085a/12, 086a/13, 087a/3, 089a/8, 095a/15, 103a/17, 104b/10, 115b/13, 141a/13, 177a/7
eṭibbā-yı k. 161a/7
-72-

kibār-zāde

[Ar.+Far.] Soylu aile çocuğu.
k. 038b/10
-1-

kiber

[Ar.] Büyüklük, yaşlılık.
k.+ de 124a/9
-1-

kifāye [Ar.] Yetişme, elverme, yeterlik.
bkz. **kifāyet**

k. 046a/11, 058a/15

miḳdār-ı k. 129b/8

-3-

kifāyet [Ar.] Yetişme, elverme, yeterlik.

k. idecek 054a/2

k. ider 126b/9, 141a/12, 155b/4

k. itmez 161b/15

k. 053b/15, 119a/13, 122b/7, 135a/8,
158b/6, 162b/6

-11-

kil-i Ermenî [Far.+Ar.] Kırmızı renkli,
yumuşak, yağlı ve kuru bir çamur.

g. 115b/3, 121b/8

-2-

ķīl [Ar.] Söz, laf, kelam.

ķ. 021b/4

-1-

kilā [Ar.] Böbrekler.

k. 008b/16

-1-

kilye [Ar.] Böbrek.

emrāz-ı k.+ den 009b/2

k. 008b/7

veca^c-ı k. 035a/15

-3-

kilyetān [Ar.] Böbrekler, iki böbrek.

k. 008b/7

-1-

kim (I) [Tr.] "Kim?" soru zamiri.

k. 019a/1, 022a/14

-2-

kim (II) [Far.] Bağlaç. bkz. **ki**

k. 031b/14, 032b/1, 032b/17,

033a/14, 033b/5, 036b/16, 038a/14,

040b/2, 048b/4, 049b/17, 054a/13,
054a/16, 060b/3, 060b/10, 062a/13,
063a/4, 063b/11, 064a/15, 064a/16,
064b/2, 070b/8, 120a/9, 134a/4,
160a/12, 167b/5, 172a/8

-26-

kimādāt [Ar.] Ağrılı yere koyulan,
içinde ısıtılmış kuru ilaç olan bezler.

k. 012a/15, 065a/11

-2-

kimesne [Tr.] Herhangi bir kişi.

bkz. **kimse**

k.+ den 093b/5

k.+ ler 032b/2, 038b/11, 038b/15,
039a/4, 039a/9

k.+ lerden 047b/10

k.+ lere 033b/9

k.+ leriñ 037b/7, 046b/15, 050b/4,
076b/9, 142a/10, 179b/17

k.+ niñ 036b/11, 073b/2, 073b/4,
096a/6

k. 008a/10, 089a/6, 106a/16, 106b/2,
139b/6, 142a/12, 147b/13

-25-

kimi [Tr.] Birtakımı, bazısı, bazı.

k. 029b/8, 075a/7, 075a/8, 125a/5,
125a/6

-6-

kimse [Tr.] Kimse, herhangi bir kişi.

k.+ niñ 038a/6

k. 017b/10, 030a/10, 033b/5,
065a/16, 073a/13, 142a/5, 169b/8

-8-

kirām [Ar.] Soyu temiz, soylu, şerefli ve
ulu kimseler.

k.+ ları 022a/7

esmā-i k.+ ları 142b/9

evlād-ı k.+ ları 023a/2

evlād-ı k. 022b/4

- maḥādīm-i k. 022a/15
-5-
- kirāren** [Ar.] Defalarca, tekrar tekrar.
k. 087a/2
-1-
- kireç** [Far.] Kireç, kalsiyum oksit (CaO).
k. 060a/14, 118b/13
-2-
- Kirmānī** [öa.] Kirman'a mensup,
Kirman'a ait.
kemmün-ı k. 041b/14, 120a/1,
120a/17, 122a/2, 168b/7
-5-
- kīse** [Far.] Kese, torba.
k. 175a/17
-1-
- kişnic** [Far.] Kişniş (Coriandrum sativum).
k. 173a/4
-1-
- kitāb** [Ar.] Kitap.
K.- ı muğayyere 073a/1
k.- ı şıḥḥat 021b/4
k.+ da 041b/5
k.+ daki 003a/3
evā'il-i k.+ dan 176b/17
k.+ lar 047b/6, 095b/1
k. 014b/1, 015a/1, 023a/7
emr-i k. 096a/1
sebeb-i te'lif-i k. 018b/3
tesvīd-i k. 065a/15
-13-
- Kitāb-ı Evvel** [ea.] İbn Sînâ'nın Kânûn adlı
külliyyatının ilk kitabı.
K.+ de 071a/3
K.+ den 027a/12, 069a/3
-3-

Kitāb-ı Eymān-ı Buḫrāt

[ea.] Fî Tefsîri Kitâbi'l-Eymân li-
Bukrât; Câlînûs (Galen)'un eseri.
K. 018b/17
-1-

Kitāb-ı ḥayevân

[ea.] İbn Sînâ'nın Kânûn adlı
külliyyatından bir kitap.
K.+ dan 067a/9
-1-

Kitāb-ı Kerîm

[öa.] Ulu, şerefli kitap, Kur'ân-ı
Kerîm.
K.- i Rabbânî 087a/17
-1-

Kitāb-ı Şâliş

[ea.] İbn Sînâ'nın Kânûn adlı
külliyyatının üçüncü kitabı.
K.+ de 030a/12, 045b/6, 063b/3,
079b/12
K.+ den 036a/12, 070a/1, 073b/7,
097b/9, 114b/10
K.+ e 178b/15
-10-

Kitāb-ı Taşrîf

[ea.] Kitâbü't-Taşrîf limen 'Aceze
'ani't-Te'lîf; Ḥalef bin 'Abbās
Zehrāvî eseri.
K.+ den 149b/3
-1-

Kitāb-ı Tedbîrül-Mevlûd Mine't-ṭıb

[ea.] Tabip Şa'bân Şifâî Efendi
tarafından doğum, çocuk hastalıkları
ve çocuk eğitimi alanında kaleme
alınmış eser; üzerinde çalışılan eser.
K. 003a/1
-1-

kitmān [Ar.] Sır saklama.

k.+ ı 049b/17

-1-

kizṣa [Ar.] Şişkinlik kaynaklı karın ağrısı.

k. 164a/16

-1-

ko- [Tr.] Koymak, eklemek.

ķ.- duḡda 161b/4

ķ.- maḡ 043a/13, 138b/13, 143a/4

ķ.- maḡdır 005a/16, 142a/3

ķ.- malıdır 144a/5

ķ.- mayalar 035b/9, 142b/3

ķ.- mayup 161b/3

ķ.- muş 137a/11

ķ.- nduḡda 080a/16, 138b/16

ķ.- nsa 086b/2

ķ.- nur 025a/7

ķ.- yalar 055a/7, 123a/6, 126b/13, 133a/6, 134b/16, 135b/5, 135b/12, 140b/17, 164b/2, 170a/4, 172b/15

ķ.- yup 065b/13, 129b/2, 132a/17, 135a/2, 138b/5, 142a/14, 152b/2, 170a/3

-34-

koça [Tr.] Bir kadına göre eşi.

ķ.+ sı 003b/20, 067b/11

ķ.+ sından 105b/11, 140a/16

ķ.+ ya 105b/12

-5-

koça- [Tr.] Yaşı ilerlemek, ihtiyarlamak.

ķ.- rlar 059a/5

ķ.- yup 059a/1

-2-

koçalık [Tr.] Yaşlılık.

ķ. 026a/12

-1-

koçat- [Tr.] Yaşlandırmak, ihtiyarlatmak.

ķ.- ır 033a/14

-1-

koç [Tr.] Damızlık erkek koyun.

ķ.+ larda 050b/9

ķ. 102b/16

-2-

koḡ- [Tr.] Kokmak.

ķ.- maḡdan 111b/11

ķ.- muş 119a/6, 132a/9

-3-

koḡu [Tr.] Koku.

ķ.+ lı 157a/5

ķ.+ lu 042b/7

ķ.+ sı 033a/7, 061a/12, 111b/10

-5-

kol [Tr.] Kol.

ķ.+ ı 139a/3

ķ.+ mıñ 139a/2

ķ.+ larında 071b/4

ķ.+ larını 138a/8

-4-

koḡtuḡ [Tr.] Omuz başının altında, kolun gövde ile birleştiği yer.

ķ.+ larına 136b/10

-1-

kop- [Tr.] Kopmak.

ķ.- ar 157b/17

ķ.- masında 157b/14

-2-

koḡ- [Tr.] Korkmak.

ķ.- ardım 107a/15

ķ.- ulmaduḡı 168b/9

ķ.- ulur 035a/11, 103a/16, 109b/4, 109b/6, 127a/10, 128a/1, 134a/13

-9-

ķorķu [Tr.] Korku.
ķ. 169a/6, 179a/13
-2-

ķoruk [Tr.] Henüz olgunlaşmamış ekşi ve ham üzüm.
ķ. 048b/15, 120a/2, 121a/12, 133b/15
-4-

ķoştantīniyye [öa.] İstanbul.
ķ. 018a/11
-1-

ķoyul- [Tr.] Koyu duruma gelmek, koyulaşmak.
ķ.- unca 045b/16
-1-

ķoyun [Tr.] Koyun (*Ovis aries*).
ķ.+ a 102b/16
ķ.+ dan 164b/12
ķ. 056a/7, 056b/8, 115b/9, 158a/12, 158b/13, 165a/13, 165a/15
-9-

ķozalak [Far.+Tr.] Kozalak.
ķ.+ ı 056a/14
-1-

ķök [Tr.] Kök, bitki kökü. -
ķ.+ i 044b/6, 044b/7, 044b/9, 065b/7, 119a/15, 158a/9, 167a/8, 176a/17
ķ.+ iñ 173a/2
ķ.+ ini 121a/5
ķ.+ iniñ 167a/11
ķ.+ lerdır 044a/10
ķ.+ leri 083a/17
-14

ķömür [Tr.] Kömür.
ķ. 060a/14, 118b/13, 119a/5
-3-

ķöşek [Tr.] Deve yavrusu.
ķ.+ iniñ 045a/3
-1-

ķubħ [Ar.] Çirkinlik.
ķ.+ dan 169b/7
ķ.+ ı 169a/3
ķ.+ ina 004b/6, 024b/4, 106a/12
-5-

ķubħu'l-manẓar
[Ar.] Çirkin görünüşlü.
ķ. 034b/16
-1-

ķubül [Ar.] Ön taraf; kadın cinsel organı, vajina, ferc.
ķ.+ ünden 098b/3, 098b/13
ķ. 098b/16
-3-

ķucak [Tr.] Kucak.
ķ.+ a 172a/5
-1-

ķucaķla- [Tr.] Kucaklamak, sarılmak.
ķ.- miş 139a/4
ķ.- ya 130a/6
-2-

ķuddise sırruh [Ar.] *Sırrı mukaddes olsun.* anlamında ermiş kişiler için kullanılır dua.
ķ. 077b/12
-1-

ķudemā [Ar.] Kadimler, eskiler, eski insanların ileri gelenleri.
ķ.+ dan 085a/10
ķ. 019a/2, 102a/6, 109b/8, 133a/12, 145b/15
-6-

ķudret [Ar.] Kuvvet, g¼ç, takat, iktidar; Allah'ın her Őeye kâdir olması, her Őeye g¼c¼ yetmesi. cellet-i ķ.- i elťāf-ı behiyyesinde 017a/1 nā'ib-i menāb-ı ķ.- i Hakk 017b/3 ķ.- i Kâdir-i lâ-yezâlden 066a/15 ķ.+ e 172a/3 ķ.+ i 053a/3 hâvze-i ķ.+ imde 022b/8 ķ.+ iñ 171a/7 kemâl-i ķ.+ inden 143b/4 ķ.+ ine 153a/13 kemâl-i ķ.+ ine 017a/12 ķ.+ leri 038b/13, 168b/12 ķ. 038b/15, 039a/10, 045b/14, 046a/5, 076a/6 'adem-i ķ. 038b/16 cellet-i ķ. 079b/7 -19-	ķ. 010a/12, 073a/2, 073a/9, 073a/11, 104b/17, 181a/10 -28-
	ķulanķuc [Tr.] Kırlangıç. ķ. 130b/16 -1-
	ķ¼l¼nc [Ar.] Kulunç, kalın ve k¼r bağırsakta Şiş vb. nedenlerle tıkanmadan kaynaklanan ağırı; omuz başlarında duyulan ağırı. ķ.- ı Őa' b 113b/16 ķ. 064b/12, 064b/14, 065a/1, 128b/7 -6-
	ķ¼l¼nci [Ar.] Kulunç ilacı. 'ilâc-ı ķ.+ den 065a/2 -1-
	ķullan- [Tr.] Kullanmak. ķ.- ur 062a/4 -1-
ķul [Tr.] Kul, abd. ķ.+ ların 050a/3 -1-	
ķulā' [Ar.] Pamukçuk hastalığı. ķ.+ a 007b/10 ķ.+ ina 007b/6, 007b/9 ķ. 007a/2, 007b/5 -5-	
ķulak [Tr.] Kulak. ķ.+ a 137a/12, 137a/16 ķ.+ dan 104b/17 ķ.+ ı 147b/9 ķ.+ iñ 137a/6, 137a/10, 137b/1, 177b/14 ķ.+ ina 137a/14, 140b/8, 143b/16 ķ.+ ınıñ 137a/1 ķ.+ lar 050b/10, 181a/9 ķ.+ ları 030b/16, 031a/3, 137a/3 ķ.+ larıñ 007a/2 ķ.+ larına 138b/15, 167a/3 ķ.+ larında 179a/14	ķum [Tr.] Kum. ķ. 118b/16, 170a/14, 179b/7 -3-
	ķundak [Tr.] Kundak. ķ.+ a 005a/9, 025a/5, 136a/7, 137b/3, 137b/12, 137b/14, 138a/9, 138a/10, 139a/10, 139a/11 ķ.+ dan 138b/15, 143b/17 -12-
	ķunduz [Tr.] Kunduz, kelb-i mâ (Castor). ķ. 042a/4 -1-
	ķur'an-ı 'azim¼'s-Şan [öa.] Şan ve Şerefi büyük olan Kur'an. ķ.+ da 140a/2 -1-

Ḳur'ân-ı bâhirü'l-bürhân

[öa.] Kesin, güçlü ve apaçık delillere sahip olan Kur'ân.

Ḳ.+ da 160b/1, 161b/11

Ḳ.+ dan 153b/6

-3-

Ḳur'ân-ı Kerîm

[öa.] Sonsuz şeref sahibi Kur'ân.

Ḳ.+ de 078b/4

-1-

ḳurb [Ar.] Yakın, yakınlık.

ḳ.+ e 101b/16

ḳ.+ ı 116a/5

ḳ.+ ında 156a/15

ḳ.+ unda 037a/6

-4-

ḳurbân [Ar.] Allah yolunda kesilen hayvan.

ḳ.+ a 141a/3

ḳ.+ ı 005a/14

ḳ.+ ın 141b/3

ḳ. 141a/2, 141a/10

zebḥ-i ḳ. 141b/7

-6-

ḳurbânlık [Ar.+Tr.] Kurban edilmeye

uygun hayvan.

ḳ.+ a 141a/15

-1-

ḳurd [Tr.] Kurtçuk, larva.

bkz. **ḳurt**, bkz. **dūd**

ḳ.+ lar 179b/8

-1-

Ḳureysî [ka.] İbnü'n-Nefis Alâüddîn

Ali b. Hazm el-Kureysî(Kuraşî); 13. yüzyılda yaşamış, küçük kan dolaşımını keşfiyle ünlü hekim ve düşünür. bkz. 'Allâme-i Ḳureysî

Ḳ. 171b/4, 181b/17

-2-

ḳurı [Tr.] Kuru. bkz. **ḳuru**

ḳ. 157b/12

-1-

ḳurretü'l-'ayn [Ar.] Göz nuru, göz

aydınlığı; evlat.

ḳ.+ ları 023a/2

-1-

ḳurş [Ar.] Ağızda eriyen tablet, hap ve

pastil.

ḳ.- ı kehrübâ 123a/4

ḳ.- ı mezbûrdan 058a/5

ḳ.- ı ṭabâşîr 115a/17

ḳ.+ lar 056b/1, 058a/16, 119b/17

ḳ. 058a/16

devâ-i mezbûre-i ḳ. 058a/13

-8-

ḳurşu'l-'âc [Ar.] Fil dişi tableti, hâpı.

ḳ. 058a/1

-1-

ḳurşu'l-buḥûr [Ar.+Far.] Tütsü tableti.

ḳ. 012a/19

-1-

ḳurşu'l-mürri [Ar.] Yemen zankı hâpı, acı

tablet.

ḳ. 131b/13

-1-

ḳurşun [Tr.] Kurşun (Plumbum nigrum).

ḳ.+ dan 057a/15

-1-

ḳurt [Tr.] Bazı çok küçük böceklere veya

böcek larvalarına verilen ad.

bkz. **ḳurd**, bkz. **dūd**

ḳ. 009a/7, 009a/8

-2-

kurtul- [Tr.] Kurtulmak, halas olmak.
 k.- mak 143b/13
 -1-

kuru- [Tr.] Kuru duruma gelmek.
 k.- muş 158a/16
 k.- r 051b/4, 055a/3
 k.- yup 137b/10
 -4-

kuru [Tr.] Kuru. bkz. **kırı**
 k.+ sı 056b/10, 119b/14, 126a/4,
 133b/5, 136b/10, 168a/13
 k.+ sından 158a/16
 k.+ sundan 046a/10
 k. 051b/3, 065b/10, 123a/11, 133b/5,
 157b/13, 173a/14
 -14-

kurūhu'l-enf [Ar.] Burun yaraları.
 k. 007a/16
 -1-

kurūhu's-sedy [Ar.] Göğüs, meme yaraları.
 k. 006a/15, 176b/6
 -2-

kuruluk [Tr.] Kuru olma durumu.
 k.+ undan 038a/5
 k. 007a/15, 169b/11
 -3-

kurūnī [Ar.] Nasırlı (siğil).
 k. 010a/18
 -1-

kurut- [Tr.] Kurutmak, kuru hâle getirmek.
 k.- up 048b/6
 k.- ur 033a/10
 -2-

kuş- [Tr.] Kusmak. bkz. **kay**³
 k.- ar 147b/7
 k.- ma 113b/10

k.- mağa 008a/17, 121a/7
 k.- mak 111b/9, 117b/2, 146b/9,
 179a/12
 -8-

kuşdur- [Tr.] Kusturmak.
 k.- alar 156b/7
 k.- mak 121a/8, 178b/7
 k.- up 121a/2
 -4-

kuşt [Ar.] Kıst otu, kurtlu ot (Costus arabicus) ve kökünden yapılan ilaç.
 k.- ı hūlv 044b/6, 047a/4, 047a/9
 k. 041b/7, 041b/15, 042a/6, 042b/2,
 042b/17, 049b/11, 136a/15, 173b/8
 -11-

kuşūr [Ar.] Eksiklik, noksan.
 k.+ ına 152a/4
 -1-

kuş [Tr.] Kuş.
 k.+ laruñ 044b/17
 k. 155a/2
 -2-

kuş etmegi [Tr.] Kuşekmeği, çoban değneği turpgillerden bir bitki (Polygonum aviculare).
 k. 043a/4
 -1-

kuşūr [Ar.] Kışrlar, kabuklar.
 k. 044b/3
 -1-

kuşūru'l-kündür [Ar.] Kündür, günlük bitkisinin kabukları.
 k. 133b/2
 -1-

kuṭrub [Ar.] Hastanın kendisini kurt sanması, bu kuruntu içinde davranması (Lycanthropy).

ķ. 180a/16

-1-

kuvā [Ar.] Kuvvetler, güçler, takatlar.

ķ.- i ḥayevāniyyedir 080b/10

ķ.- i ḳalbiyye 078a/3

mebde'-i ķ.- i ṭabī' iyyedir 080b/14

ķ.- yı bedeniyyesi 108a/9

ķ.- yı ġarīziyyesi 092a/13

ķ.- yı ḥayevāniyye 083b/4

ķ.- yı ḥublā 118b/7

ķ.- yı müdrike 022b/7

ķ.- yı müdrikeniñ 180b/14

ķ.- yı nefsanıyye 080b/12, 090b/14

ķ.- yı nefsi 099a/15

mu'īn-i ķ.+ dır 038a/5

ķ.+ ları 033a/12, 108a/11, 178a/8

ķ.+ larına 034a/15, 061b/6, 116b/17

ķ.+ larını 108a/7

ķ.+ nıñ 031b/10, 054a/13

ķ.+ sı 090a/2, 099a/14, 110a/14, 150b/1

ķ.+ sına 127a/6

ķ.+ sında 062a/11

ķ.+ sınıñ 132b/1

ķ.+ ya 035a/2

ķ. 032b/3, 033b/3, 039b/11, 087a/10, 090a/5, 105a/3, 105a/12, 108a/8

ķuvvet-i ķ. 031b/13

riḥ-i ķ. 037a/12

-40-

ķuvve [Ar.] Kuvvet, güç takat. bkz. **ķuvvet**

ķ.- i bāh 043b/6

ķ.- i fā' ilıyyesi 101b/16

ķ.- i ġarīziyyesi 084b/15

ķ.- i ġāziye 083b/2

ķ.- i ḥāzımesine 115b/12

ķ.- i māsike 111a/10

ķ.- i māsikesi 051b/7

ķ.- i mevlūd 105b/1

ķ.- i muğayyere 079b/6

ķ.- i nāmiyeniñ 083b/3

ķ.- i şehvāniyyesi 111b/17

ķ.- i taşvır 068b/11

ķ.- i vāhime 038b/9

ķ.- i vāhimeleri 038b/11

ķ. 099b/7

ḳa' f-ı ķ. 113a/13

-16-

ķuvve-i 'ākide [Ar.] Erkek spermi gibi şekil veren kuvvet.

ķ.+ sı 067a/2

ķ. 067b/2, 067b/4, 067b/5, 068a/16, 068b/7, 068b/8, 105a/11, 105a/14

-9-

ķuvve-i muşavvire [Ar.] İnsana şekil veren, onu biçimlendiren tabii kuvvet.

ķ.- i ceniniñ 072b/15

ķ.- i taşvırde 101a/7

ķ.- i züküretiyyetde 102b/2

ķ.+ nıñ 103b/12, 103b/15

ķ.+ ye 106b/9

ķ. 072b/12, 079b/7, 079b/13,

085a/16, 101a/10, 105a/8, 105a/11

-13-

ķuvvet [Ar.] Kuvvet, güç takat.

ķ.- i cāzıbesi 051b/8, 154a/14

ķ.- i cāzıbesiniñ 157b/7

ķ.- i cāzıbiye 157b/11

ķ.- i ḥassāse 037b/15

ķ.- i ḳābıza 118a/1

ķ.- i ḳavī 031a/15

ķ.- i ḳaviyye 092a/12

ķ.- i ḳavī 031b/13

ķ.- i muğayyereniñ 151b/13, 151b/14

ķ.- i mün'ākide 067b/4, 068a/17

ķ.- i münşe'āt 153a/14

ķ.- i naḳariyye 170b/2

zemān-ı ķ.- i şehāb 148b/15

ma ^c ni-i k.- i vâhimelerinde 038b/17 k.+ de 068b/16 suḳūṭ-ı k.+ den 133a/17 k.+ e 069a/1, 111a/11 k.+ i 036b/13, 089b/8, 102a/4, 109a/15, 116a/1, 116a/8, 123b/7, 128a/17, 131a/1 k.+ in 033a/2 k.+ iñ 104a/8 k.+ inden 103b/13 k.+ ine 134a/1 k.+ ini 132a/6 k.+ iniñ 054a/10 taḥṣîl-i k.+ lerinde 146a/3 k.+ midir 145b/1 k. viren 023a/17 k. 016a/6, 016a/8, 027b/10, 031a/1, 037a/2, 044a/8, 061b/5, 068b/15, 068b/17, 120b/16, 122b/2, 145b/1, 153a/14, 153a/16, 167a/2, 167a/5, 167a/12 -56-	küçük [Tr.] Küçük. k.+ den 169a/13 k. 010a/14, 103b/14, 103b/17, 127a/11, 132a/4, 149b/15, 156a/17, 166a/5, 175b/14, 181a/12 -11-
	küçük dil [Tr.] Küçük dil. bkz. lehât k. 007b/19 -1-
	küçül- [Tr.] Küçülmek. k.- se 124a/12 -1-
	kühül [Ar.] Otuz beş ile altmış yaş arasındakiler. k. 019b/9 -1-
	kühûlet [Ar.] Otuz beş ile altmış yaş arasındaki dönem. sinn-i k.+ leri 028b/13 k. 103a/5, 179b/14 sinn-i k. 179a/4 -4-
kuyruk [Tr.] Kuyruk. k.+ iñ 044b/12 k. 162b/2, 162b/7 -3-	kül [Tr.] Kül. k.- i âteşde 121b/1 k.+ i 012a/21 k.+ ini 137b/8 k. 118b/14, 120a/10 -5-
kuyruk şorkunu [Tr.] Kuyruk sokumu. k. 038b/2 -1-	küllî [Ar.] Bütüne ait, hepsi, tümü. nef ^c -i k.+ den 017a/14 za ^c f-ı k.+ den 042a/12 i ^c timâd-ı k.+ si 093b/5 k.+ yi 042a/17 k. 018a/1, 033a/5 neyl-i k. 017a/13 -7-
kuyûd [Ar.] Kayıtlar, deftere geçirilenler. k.+ ı 005b/7, 025b/4, 032a/13, 043b/8, 148b/3 şürûṭ-ı k. 170b/4 -6-	
kuzı [Tr.] Kuzu. k. 044b/16, 057a/3, 116a/13, 154b/16 -4-	

külliyyât [Ar.] Bir müellifin yazdığı eserlerin bütünü.

k.- ı 199b/13

-1-

Külliyyât [ea.] bkz. **Külliyyât-ı Kânûn**

K.+ dan 019b/4, 073a/15

K. 064a/5

-3-

Külliyyât-ı Kânûn [ea.] El-Kânûn fî't-Tıb; İbn Sînâ eseri.

K.+ da 070a/16, 078b/16

K. 098b/4

-3-

küllîye [Ar.] Bütüne ait, bütünle ilgili, bütünü kapsayan, hepsi. bkz. **küllî**

emrâz-ı k. 177b/17

ķavânin-i k. 019a/14

müşâkele-i k. 074b/5

-3-

kümûdet [Ar.] Renk değıştirme, morarma, bozarma.

k. 060b/2

-1-

kündür [Ar.] Günlük bitkisi (Boswellia glabra).

k. 134b/11

-1-

Kürd [öa.] Kürt, Ön Asya'da yaşayan bir topluluk ve bu topluluktan olan kimse.

K. 029b/16

-1-

kürküm [Ar.] Zerde-ķûb bitkisinin kökleri.

devâ-i k. 041b/3, 041b/4, 065a/8

şîfat-ı devâ-i k. 041b/6

-4-

kürsî [Ar.] Taht gibi oturma yeri; doğum esnasında kullanılan oturulacak yer.

k.+ ye 130a/6

k. 131a/3

-2-

kütüb [Ar.] Kitaplar.

k.- i ķhâdişde 016b/6

k.- i mu'teberede 015b/16

k.- i şerîf-i fıķhiyyede 146a/5

k.- i tıbbda 144b/16

k. 020a/15, 022b/9

şahâ'if-i k. 018b/10, 019a/6

-8-

küzâz [Ar.] Sinir gerilmesi, tetanos.

k. 007a/1, 129a/8, 180b/5

-3-

L

lâ-büd [Ar.] Lazım, gerekli, gerek.

l.+ dür 067b/2, 118b/8

-2-

lâ-mahâle [Ar.] Çaresiz, ister istemez.

l. 113b/17

-1-

lâ-yezâl [Ar.] Zeval bulmaz, bitmez, ezelî.

ķâdir-i l. 172a/6

-1-

lafz [Ar.] Söz, laf.

l.- ı kerîmleri 142b/13

l.- ı şerîfi 142a/13

l.+ ı 070b/3

-3-

laḥana [<Yun. lakhano] Lahana bitkisi (Brassica oleracea).

l. 044a/11, 049a/17, 057b/3, 065b/9, 123a/15

-5-

lāḥika [Ar.] Bir yazıya eklenen ek.

l.- yı kıyāsāt-ı şaḥīḥe 015b/6

-1-

laḥm [Ar.] Et; meyvelerin etli kısmı.

l.- ı ğudedī 071b/16, 170b/15

l.- ı ğudediden 072a/1

l.- ı rıḥv 157b/13

l.- ı seḳanḳūr 046b/11, 047a/4

l.+ a 082a/9

l.+ e 081a/13

l.+ ı 052a/2

l.+ i 063b/7

l. 016a/8, 026b/10, 060b/12, 063a/9, 063b/15, 066b/3, 069a/6, 084a/13, 171a/10, 176a/4

-20-

laḥmiyye [Ar.] Lahmî, ete mensup, ete benzer.

a' zā-yı l. 081b/4

ḳıṭ' a-yı l. 063b/16, 064a/6, 064a/12, 064a/14

-5-

laḳab [Ar.] Lakap, takma ad.

l.- ı mübārek 022a/7

-1-

lākin [Ar.] Ama, ancak, fakat.

l. 020a/16, 028a/7, 028b/15, 030a/16, 031b/3, 041a/2, 050a/10, 052b/14, 053a/7, 053b/11, 054a/7, 058b/17, 059a/3, 062a/12, 063a/3, 064a/11, 067b/9, 068b/10, 068b/14, 069a/7, 072a/13, 074a/5, 074b/16, 077a/6, 083a/1, 085a/8, 086b/7, 087b/12, 088a/15, 093b/8, 097b/6, 103b/7,

104b/11, 105b/6, 109a/9, 109a/15, 113a/1, 115b/10, 115b/15, 118a/14, 118a/17, 118b/6, 119b/5, 120a/4, 121a/6, 125a/8, 131a/14, 141b/5, 143a/12, 143b/15, 145a/16, 153b/6, 157a/7, 165a/5, 169a/2, 175b/5, 177a/12, 181a/11

-58-

laḳve [Ar.] Yüz felci.

l. 180b/5

-1-

lāl [Far.] Dilsiz.

l. 019b/3

-1-

laṭīf [Ar.] Hoş, nazik, yumuşak; yoğun olmayan; tüketildiğinde vücutta kolaylıkla çözülen ilaç.

‘unşur-ı l.+ de 021b/15

te’līf-i l.+ de 019a/3

efāviye-yi l.+ den 121b/10

‘użv-ı l.+ dir 170b/16

teveccüh-i l.+ dir 084a/4

l.+ i 063b/6, 155a/17

te’līf-i l.+ in 022b/10

te’līf-i l.+ inde 094a/13

l.+ ini 060b/13

tedbīr-i l.+ lerindendir 115a/6

l. 005a/19, 025a/15, 042b/11, 074a/8, 089b/6, 116a/11, 116a/14, 122a/16, 135a/17, 143a/9, 154a/15, 157a/5, 157b/8, 158a/7, 166b/10

buḥār-ı l. 144b/10

ḥaber-i l. 094a/4

taḥrīk-i l. 144b/5, 144b/8, 161b/4

-31-

laṭīfe [Ar.] bkz. laṭīf

l.- i simā-ı memdūhedir 136a/5

ḥarāret-i l. ola 118a/1

aḥbār-ı l. 016b/5

aṭ' ime-i l. 132b/1

	edhān-ı l. 173b/11 eşribe-i l. 112a/8 mādde-i l. 153b/11 nağamāt-ı l. 145b/12 -8-		149a/3, 151b/3, 154b/10, 155b/11, 157a/4, 160a/2, 160a/3, 164a/9, 165a/6, 165b/1, 166a/16, 168b/17, 170a/9, 170a/13, 170a/17, 173a/16, 174b/4, 176b/6, 176b/8 l.+ dur 034a/6, 034a/10, 034b/12, 035a/7, 048a/8, 048a/12, 051a/10, 065a/13, 067a/14 l.+ mıdır 141a/7 l. geldi 067b/1 l. gelen 161b/2 l. gelmez 030a/2 l. gelse 079b/5 l. gelür 067a/16, 068a/9, 073b/5, 088a/9, 088a/10, 104b/6 l. gelürdi 075a/3 l. olan 004b/17, 005a/4, 005a/13, 005b/6, 005b/11, 011a/7, 016b/15, 024b/12, 024b/16, 025a/8, 025a/11, 025b/4, 025b/8, 026a/10, 044a/6, 111a/10, 126b/16, 127b/12, 134b/2, 135a/10, 137a/16, 139a/10, 139b/3, 142b/16, 148b/2, 153b/1, 154b/6, 159b/15, 165b/6, 166a/10, 166b/6, 170a/1, 170b/4 l. olanlar 057b/12 l. oldu 073b/7 l. olduğu 058b/12 l. olduğu 084a/10, 141a/6, 141a/15, 148b/11, 161b/4, 162a/8 l. olduğda 066b/7 l. olmağıle 164a/7 l. olmağla 025a/1 l. olur 142b/17 l. 011a/6, 019b/15, 040a/16, 061a/13, 076a/9, 137a/16, 141a/14, 163a/6 -141-
Latin	[Lat.] Latin halklarından olan kimse. cumhūr-ı hükemā-i L. 058a/3 eṭibbā-i L. 058a/1 -2-		
la'ûk	[Ar.] Yalama, kaşıkla yalama yoluyla kullanılan ilaç. l.- ı sebistān 012a/5 l. idüp 162b/7 -2-		
lāyık	[Ar.] Uygun, yaraşır, münasip. l. olan 048a/2, 110a/9, 120b/7, 123b/14, 136a/4, 137a/1, 140b/3, 144a/7, 148b/12, 166a/4, 167b/9, 178b/9 ṭabīb-i l. olan 064b/5 l. 123a/3 -14-		
lāyih	[Ar.] Hatıra gelen. l. olurdu 020a/2 -1-		
lāzım	[Ar.] Gerekli, lüzumlu. Lazım gelmek: Gerekmek, icap etmek. l.+ dır 005a/6, 033b/10, 033b/15, 034a/17, 035a/1, 041a/4, 041a/8, 041a/10, 042a/13, 043b/1, 043b/12, 049a/10, 110b/6, 110b/10, 110b/16, 111a/13, 111a/17, 113a/8, 113b/12, 114a/13, 114a/16, 114b/5, 116a/14, 116b/1, 116b/13, 116b/14, 117a/7, 117a/8, 117b/1, 121a/9, 123b/15, 126a/14, 131a/16, 132b/10, 134a/5, 134a/15, 135a/12, 136a/1, 136a/13, 137a/13, 138a/11, 138b/16, 141a/12, 142b/11, 143b/1, 143b/16, 148b/14,		
		lāzime	[Ar.] bkz. lāzım müdāvāt-ı l.+ leri 174a/8 şürūṭ-ı l.+ sin 033b/10 müdāvāt-ı l.+ sine 039a/12 -3-

lāzımu'l-ittibā' [Ar.] Ardından, yolundan
gelenlere lazım olan.
emr-i l.+ ları 021b/5
-1-

leben [Ar.] Süt.
l.- i şālîh 151b/2
tekşîr-i l.+ de 158b/2
l.+ e 151b/14, 151b/16, 152a/14
kıllet-i l.+ e 157b/10
mâdde-i l.+ e 160a/3
l.+ i 150b/16, 155a/14, 159b/2,
159b/6
l.+ iñ 156a/10, 158a/13
l.+ siz 016a/8
idrâr-ı l. iden 173b/5
l. 072a/1, 072a/3, 072a/4
tekşîr-i l. 158b/8
-19-

lebenî [Ar.] Süte ait, sütlü.
dem-i l.+ niñ 073a/6
-1-

lebîb [Ar.] Akıllı, zeki kimse.
tabîb-i l.+ e 039b/12, 079a/5
tabîb-i l.+ üñ 043a/2
tabîb-i l. 114b/9
-4-

lefâyif [Ar.] Sargılar, örtüler, zarlar.
l.+ dir 096b/8
-1-

lehât [Ar.] Küçük dil.
l. 007b/19
-1-

lems [Ar.] Dokunma.
l.+ de 139a/5
l.+ den 051a/12
devâ-yı l.+ iñ 121b/12
l.+ leriniñ 039b/3
-4-

lenf [Ar.] Damarlarda dolaşan kanla
doku öğeleri arasında aracı görev
yapan, kan plazması ve lenfositten
oluşan saydam, sarı renkte bir sıvı,
ak kan, lenfa.
l.+ e 010a/15
-1-

leţâfet [Ar.] Hoşluk, güzellik, incelik.
l.+ i 145b/2
l. 119b/3, 158a/11
-3-

levâzım [Ar.] Lazım olan, gerekli şey.
l.- ı beden-i insâniyyeden 101a/4
l.- ı insân 018a/6
l.- ı vücûd-ı insâniyyeden 100b/12
l.+ ından kılmışdır 027b/2
-4-

levâzımât [Ar.] Lazım olan şeyler,
gerekli şeyler.
l.+ ını 019a/16
-1-

levh-i mahfûz
[Ar.] Allah'ın takdir ettiği, olmuş ve
olacak bütün şeylerin üzerinde yazılı
olduğu kabul edilen levha.
l.+ a 095a/9
l.+ da 096a/2
-2-

levn [Ar.] Renk.
l.+ de 104a/11
l.+ i 025a/14, 054b/2, 060b/2,
061b/9, 068b/5, 134a/12, 150a/4,
170b/14, 172b/7
l. 051a/12, 151b/6, 152a/1, 155b/7
tağayyür-i l. 060b/8
-15-

levz [Ar.] Badem (*Amygdalis communis*).

l.- i muḳaṣṣer 155a/6

-1-

levzetān [Ar.] Bademcikler.

l. 008a/2

-1-

leyl ü nehār [Ar.] Gece ve gündüz.

l. 162b/13

-1-

leyyin [Ar.] Yumuşak.

l. olmağın 098b/17

-1-

leyyinet [Ar.] Yumuşaklık.

l.+ den 149b/17

l. 124a/9

-2-

leẓ' [Ar.] Yakıp acıtmak; uzuvları ayırmak.

l. idüp 070a/15

l.+ i 037b/7

-2-

lezie [Ar.] Yapışkan olup uzayıp sünen.

l. 052a/9

-1-

leẓīz [Ar.] Tadı güzel olan, lezzetli.

fī'l-i l.+ iñ 031a/10

l. olduğı 033b/3

l. 139a/12

-3-

leẓīze [Ar.] bkz. **leẓīz**

rāyiḥa-yı l.+ den 129a/1

elḥān-ı l.+ niñ 145b/14

-2-

lezzāt [Ar.] Lezzetler, tatlar, zevkler.

l. 016b/15, 108a/5

-2-

lezzet [Ar.] Tat, çeşni, zevk.

l.- i 'aḳliyyedir 004b/9

l.- i 'aẓīm 067b/15, 070a/16

l.- i behīmiyyeye 031b/7

l.- i cimā' 074b/2, 145b/11

l.- i dünyā-i bī-beḳā 016b/13

l.- i ekl 145b/11

l.- i evfer 031a/9

l.- i ḥayāliyye 004b/8

l.- i ḥissiden 108a/5

l.- i ḥissiyeye 004b/8

l.- i semā' dır 145b/11

l.- i şürb 145b/11

l.+ dūr 016b/11

l.+ e 108a/10

l.+ i 067b/13

l.+ iñ 108a/6, 145b/12, 180b/13

l.+ ini 047b/5

l.+ iniñ 074b/3

l.+ leri 036a/4, 145b/10

l. 004b/8, 031a/16, 068b/6, 145b/16

taḥṣīl-i l. 031a/12

-29-

lezzet-yāb [Ar.+Far.] Lezzet bulan,

zevk almış olan, zevkine varan.

l. olmadın 146b/1

l. 033b/4

-2-

li-ḡaflet [Ar.] Gafletten dolayı.

l. 107b/11

-1-

li-ḥikmetihi [Ar.] Bir hikmete dayanarak,

bir sebep yüzünden.

l. 107b/13, 107b/17, 108a/1

-3-

li-'illetihi [Ar.] İlletten, hastalıktan

dolayı.

l. 037b/13, 050b/7, 052a/8, 054b/5,

062a/7, 062b/5, 063b/13, 089a/3,

114a/9, 127b/14, 128a/3, 155b/7, 181a/13 -13-	1.- ı Yūnānide 063b/16, 064a/6, 064a/9, 118b/15 1.+ larında 019a/11, 142b/11 ṭalāḳat-ı l. 021b/16 -11-
libās [Ar.] Elbise, giyecek şey. 1.- ı beşeriyet 095a/3 1.+ ı 117a/6 -2-	lisān-ı ‘aşāfir [Ar.] Kar tanesi, holaren çiçeği (Wrightia antidysenterica). bkz. elsinetü'l-‘aşāfir 1. 043a/8 -1-
līf [Ar.] Lif, bağ. 1.+ leriñ 052b/2 1.+ lerine 052a/9 -2-	lisān-ı sevr [Ar.] Hodan otu (Borago officinalis). 1. 157a/6 -1-
liḫyetü't-teys [Ar.] Keçi sakalı, teke sakalı bitkisi (Tragopogon porrifolius). 1. 133a/6 -1-	lisān-ı ‘uṣfūr [Ar.] bkz. lisān-ı ‘aşāfir 1. 047a/9 -1-
likā [Ar.] Yüz, çehre. 1.+ sı 104a/6, 148b/16 -2-	liṣe [Ar.] Diş eti. 1. 007b/4 -1-
līmūn [Far.] Limon. 1. 104a/4, 106a/17 -2-	liṣergūs [Yun.] Unutkanlık hastalığı, hafıza kaybı, amnezi, nisyân. 1. 180a/14 -1-
Līnūs [ka.] Galen. bkz. Cālīnūs L. 067a/11 -1-	liyakat [Ar.] Layık olma, uygunluk, yeterlilik. 1.+ i 141a/15 1.+ ları 178a/8 -2-
lisān (I) [Ar.] Dil, tat alma organı. 1.+ da 137a/8 1.+ ı 091b/8, 168a/16 1.+ ıñ 167b/13, 167b/16 1. 007b/4 istirḫā-yı l. 168b/3, 168b/6 -8-	lodos [<Yun. notos] Lodos, boz yel. 1. 102b/10 -1-
lisān (II) [Ar.] Dil, konuşma sistemi. 1.- ı eḫṣāḥ-ı ‘Arabī 022a/4 1.- ı eṭibbāda 164b/13 1.- ı şerīflerinde 141a/3 1.- ı Türkīde 020a/4	lu‘āb [Ar.] Bazı bitkilerin kök, çiçek veya dallarında bulunan koyu yapışkan sıvı; ağız suyu. 1.+ ı 057a/7, 168a/2

l.+ lar 057a/14, 173a/12
l.+ ları 173a/13
-5-

lu'ābāt [Ar.] Lu'āblar. bkz. **lu'āb**
l.+ dan 173a/3
-1-

lu'be-i Berberiyye [Ar.] Hermaparma
(Hermodactylus tuberosus).
l. 044b/9
-1-

lūf [Ar.] Yılan yastığı bitkisi (Arum).
l. 044b/6
-1-

luġat [Ar.] Dil, lisan; sözlük.
l.+ de 096b/9, 096b/11
-2-

lūḥūm [Ar.] Lahmlar, etler.
l.- ı ' adīdedir 071b/10
l.+ dan 016a/5, 158a/7
l.+ ı 010a/15
-4-

luṭf [Ar.] İyilik, bağış, ihsan, kerem.
l.- ı ' amīm 023a/1
l.- ı Bārī 103b/12
l.- ı Hakk 046b/4
l.- ı muṭahhar 142a/16
l.- ı Rabbu'l-'ibāda 139b/6
l.+ ı 066b/7
l. 022a/1, 138a/3, 138a/9
mebānī-i l. 020b/12
-10-

Luṭf-ullāh Tebrīzī
[ka.] Telvih-i Hucendī adlı eserin
şârihi, yorumcusu, tabip.
L. 028a/14, 086b/4
-2-

lūbān [Ar.] Ak günlükten elde edilen
zamk.
l. 125b/17
-1-

lūbūbāt [Ar.] Kabuğundan çıkarılmış meyve
taneleri.
l.+ dan 044a/16
l. 044a/9
-2-

lūffān [Ar.] Ekşi nar (Punica granatum).
l. 116b/5, 120b/6
-2-

lūkk [Ar.] Bir zamk, laka.
devā-i l. 057b/10
-1-

lū' lū' [Ar.] İnci.
bezr-i l. 158b/5
cūvāriş-i l. 116b/10, 125b/7
cūvārişen-i l. 122a/8
-4-

lūzūm [Ar.] Gerekme, lazım olma.
l.+ ı 05a/1, 05a/19, 024b/15,
025a/15, 049a/3, 132a/12, 143a/9,
159b/4
l.+ ına 141a/11
-9-

M

mā' [Ar.] Su, âb.
m.- i dāfiḳdan 078b/5
m.- i fātir 129b/2, 132a/13
m.- i qarāḥ 131a/15
m.- i mu' tedil 117a/5
m.- i mūmteziciñ 078b/11
m.- i uşul 057b/5
m.- i yāğmur 060b/17

m.+ dır 040b/10

-9-

mā-‘adā [Ar.] -den başka, -den gayrı.
 m.+ sı 040a/6, 055b/14, 066b/4,
 068b/9, 069a/6, 084a/14, 100a/6,
 151a/13, 159a/1
 m.+ sina 064a/13, 110a/14
 m.+ sında 145a/17, 169b/12
 m.+ yı 178b/15
 m. 009b/16, 016b/13, 017a/6,
 017a/14, 018b/1, 019b/1, 026b/7,
 027a/9, 033b/13, 041a/17, 045a/6,
 046a/15, 049a/1, 050b/16, 051b/7,
 054a/1, 054a/2, 054b/6, 060b/15,
 064b/1, 065a/2, 066b/15, 067b/7,
 068a/15, 094a/2, 094b/9, 098b/7,
 099a/2, 100a/12, 102a/2, 109a/7,
 110a/10, 114b/14, 115b/17, 128a/1,
 128b/4, 129a/2, 145a/15, 152a/1,
 158b/14, 161b/6, 162b/10, 164a/3,
 166a/17, 171b/4, 176b/12, 179b/13,
 180a/5
 -62-

mā-beyn [Ar.] İki şeyin arası, aralık.
 m.+ i 172a/17
 m.+ inde 081b/8, 147a/1
 m.+ indedir 087a/7
 m.+ lerini 108b/2
 -5-

mā-lā-yesa‘ [Ar.] Eczacılıkta kullanılan
 bitkilerin özelliklerini içeren kitaplar
 (Materia medica).
 m.+ da 121b/16
 -1-

mā-naḥnu fīh
 [Ar.] Üzerinde konuştuğumuz,
 bahsini ettiğimiz şey.
 m.+ de 040a/16, 048a/8, 096a/11
 m.+ den 030b/11
 -4-

mā-yelīk [Ar.] Görünen, uygunluk.
 m.- i beden 036b/11
 m.+ den 159a/11
 m.+ iye 091b/3
 -3-

mā-yenbağī [Ar.] Gereği gibi, uygun
 olduğu şekilde. bkz. **kemā-yenbağī**
 m.+ den 158b/16
 -1-

mā’ fī dāḥilū’r-re’s [Ar.] Başın içinde su
 toplanması.
 m. 006b/4
 -1-

ma‘a-hāzā [Ar.] Bununla birlikte,
 bununla beraber, böyle ise de.
 m. 074b/16, 077a/12
 -2-

ma‘a-zālik [Ar.] Bununla beraber.
 m. 032a/12, 144b/4, 149a/12,
 154b/16
 -4-

ma‘ācīn [Ar.] Macunlar.
 m.- i muḥallile 065a/3
 m.- i müferriḥden 118a/10
 m. 045a/10, 056a/3, 116b/8
 -5-

ma‘an [Ar.] Birlikte, beraber.
 m. 033b/3, 051b/1, 056b/2, 056b/17,
 062b/13, 063a/8, 068b/12, 119b/8,
 121a/3, 122b/3, 128a/12, 128b/5,
 143a/6, 165a/3, 179a/16
 -15-

ma‘āş [Ar.] Yaşayış, yaşamak için gereken
 şey, rızk.
 m.+ larına 170b/6
 -1-

ma'bed[Ar.] İbadethane.

m.+ lerinde 146a/1

-1-

mācid [Ar.] Büyük, şerefli, şanlı.

vālid-i m.+ lerinden 107b/4

-1-

ma'cūn[Ar.] Farklı unsurların genellikle balla bir araya gelmesinden oluşan terkip, hamur kıvamındaki ilaç.

m.- ı daḥmerṣā 126b/10

m.- ı emrūṣiyā 041b/13

m.- ı kemmūnī 057b/4

m.- ı müferriḥ 012a/3

m.- ı sencerniyā 042a/3

m.- ı temrī 065a/2

şıfat-ı m.- ı zūfā 012a/2

m.+ dan 130b/3

m.+ ı 134b/17

m.+ ları 045a/9, 045b/3

m.+ larından 168b/4

m.+ uñ 042a/10

m. idüp 041b/9, 042a/1, 046b/13, 047a/5, 047a/11, 047a/14, 122a/6, 134b/15

m. olunup 122a/15

m. 042a/8, 043a/1, 043a/11, 045b/1, 046b/4, 046b/16, 125b/9, 126a/7, 168b/6, 168b/8

-32-

ma'cūnu'l-iḥtilāf [Ar.] Üzerinde görüş ayrılığı bulunan macun.

m. 125b/11

-1-

mādām ki [Ar.] Değil mi ki, -dığı için, -diğine göre.

m. 017b/12, 054a/6

-2-

mādde [Ar.] Bir şeyi meydana getiren unsurlar.

m.- i a' zā-yı cenīn 068a/6

m.- i āḥer 135b/7

m.- i cesed-i cenīn 066a/6, 066b/15, 068b/2, 069a/3

m.- i ervāḥ 067a/5, 067a/8, 067a/11

m.- i ḥilḳat 026b/10

m.- i ḥilḳat-i cenīn 079a/5, 104a/16

m.- i ḥilḳat-i cenīnde 023b/13,

066a/1, 066b/11

m.- i ḥilḳat-i cenīndeki 003b/17

m.- i intiṣār-ı ḳaḏīb 037b/12

m.- i iṣtibāḥları 075b/9

m.- i keṣīre 063b/5

m.- i laṭīfe 153b/11

m.- i lebene 160a/3

m.- i menī 037b/14, 043b/11, 070b/8, 071a/1, 071b/3

m.- i menīniñ 071b/11

m.- i mu' azzam 069b/4

m.- i mūziyeyi 121a/2

m.- i mübāşeretinden 107a/15

m.- i müşābehet 067b/6

m.- i nemā olacak 029a/5

m.- i neşv ü nemā olur 026b/17

m.- i raṭbe 117a/9

m.- i ṭamşiyyeleri 176a/9

m.- i tekevvün-i cenīne 026b/7

m.- i tekevvünde 105b/16

m.- i tevellüd 054a/15, 061b/13

m.- i zirā' at 023a/12

m.- i zirā' at-ı nesl 026a/17

m.- yi menī 073a/1

m.+ den 078b/3, 108a/9

m.+ leri 163b/2

m.+ lerinde 004a/2, 024a/1, 069b/7

m.+ lerinden 081a/7

m.+ lerini 175b/7

m.+ niñ 071b/13, 080a/6, 106a/1, 106b/10, 153b/17

m.+ si 063a/6, 066a/4, 067a/1, 089b/9, 104b/3, 105b/5, 112b/4, 115b/16, 154a/12, 154a/13

m.+ sinde 062a/10, 113b/13
 m.+ sini 038a/10, 064b/17
 m.+ siniñ 105b/1, 159a/3
 m.+ ye 082a/17
 m.+ yi 166b/5
 m. 027a/7, 059a/15, 067a/14,
 067a/15, 068b/1, 073a/6, 171b/12,
 173b/17
 eczā'-yı m. 152a/9
 sū'-i mizāc-ı m. 157a/16
 -83-

ma' den [Ar.] Maden, cevher; kaynak, hayat
 kaynağı.
 m. 079b/17
 -1-

māder [Far.] Anne, valide.
 raḥm-i m.+ de 027a/1, 029a/4,
 068a/17, 069a/2, 080a/6, 084a/4,
 084a/16, 089a/17, 091b/3, 096a/1,
 096b/4, 098a/15, 099b/13, 100a/14,
 109b/14, 135b/14, 146a/11
 raḥm-i m.+ den 092a/2
 m.+ iñ 035b/16, 066a/16, 069b/4,
 084a/14, 090b/5, 101b/14, 102a/7,
 102a/8, 104b/5, 106b/11
 m. 085a/3, 089a/13, 103b/1
 -31-

ma' dūd [Ar.] Sayılı, sayılır, sayısı
 belli, içerir.
 m. olduğu 109a/3
 m. olur 140a/5
 m. 181a/10
 -3-

ma' dūde [Ar.] bkz. **ma' dūd**
 m.+ ye 148b/13
 -1-

mafşalāt [Ar.] Mafsallar, eklemler.
 m. 144b/16
 -1-

mağdanos
 [<Yun. makedonysi] Maydanoz
 (Petroselinum crispum).
 m. 110b/13
 -1-

mağlūb [Ar.] Yenilmiş, yenik, galebe
 edilmiş.
 m.+ ı 066b/14
 m. olmadıkları 108a/10
 m. 108a/6
 -3-

mağş [Ar.] Sancı, ince bağırsaklarda sancı.
 m. 061a/1
 -1-

mağsūl [Ar.] Yıkanmış.
 zeyt-i m.+ den 167a/3
 -1-

mağsū'ş-şıbyān
 [Ar.] Çocuklarda bağırsak sancısı.
 m. 009a/3
 -1-

māh [Far.] Ay, kamer.
 nişāb-ı m. 021a/2
 -1-

māh-be-māh [Far.] Aydan aya, aylık.
 m. 027a/5
 -1-

māh-ı 'ālem-ārā [Far.+Ar.] Âlemi
 süsleyen, aydınlatan, Allah.
 m.+ nıñ 091b/11
 -1-

maḥādīm [Ar.] Oğullar, mahdumlar.
 m.- i kirām 022a/15
 -1-

maḥall [Ar.] Yer, mekân, mevki.

m.- i dîḡden 099a/17

m.- i ḡalb 171a/15

m.- i ma^ʿrekede 146a/2

m.- i teng 087a/11

m.- i vâsi^ʿ 099a/16

m.+ de 024a/4, 027a/3, 034b/3,

035b/11, 038a/13, 039b/14, 043b/9,

044a/6, 045b/16, 049b/6, 057b/12,

070b/5, 070b/11, 070b/16, 074a/10,

089b/7, 095a/7, 097b/12, 097b/14,

099b/9, 107a/9, 108b/3, 112a/13,

127b/12, 143b/7, 160b/7, 160b/11,

163b/4, 165b/7, 167b/6, 172a/11,

178a/3, 179b/2, 181a/15

m.+ den 136b/2, 164b/7

m.+ dir 006a/7, 095a/6, 174b/2

m.+ e 079a/2, 095b/8, 103b/5,

160b/15, 166b/6, 176b/17

m.+ erinde 124a/5

m.+ erine 097a/13

m.+ erini 175b/11

m.+ i 080b/9, 167a/4, 175b/6,

175b/7

m.+ idür 078a/7

m.+ iñ 071a/14, 166b/8, 166b/16

m.+ inde 005b/16, 007b/14, 025b/13,

034a/9, 034a/17, 034b/8, 041a/2,

042b/16, 048a/16, 055b/6, 060b/17,

063a/7, 100b/8, 104a/14, 109a/6,

129a/13, 160a/11, 164a/5, 167b/8,

169b/3, 174a/13, 175b/4, 175b/11

m.+ indeki 034b/9

m.+ ine 041b/6, 047b/1, 071a/8,

095b/9, 103b/6

m.+ siz 147b/6

m. 098b/7, 127a/15, 137b/10

istirâḡat-i m. 143a/11

-95-

mahâret [Ar.] Mahirlik, ustalık, el
becerikliliği.

m.+ leri 021b/1

-1-

maḥâric [Ar.] Hurûc edilecek,
çıkılacak yerler.

m.- i ḡurûf-ı âsân 167b/10

-1-

maḥbûb [Ar.] Muhabbet olunmuş,
sevilen, sevilmiş.

m.+ larıñ 047b/11

-1-

maḥbûbe [Ar.] Sevilen kadın.

bkz. **maḥbûb**

m.+ niñ 032a/17, 035b/9, 035b/12

-3-

maḥbûs [Ar.] Hapsedilmiş, bir yere
kapatılmış; tıkanmış.

m. ḡalması 134a/7

m. ḡalup 027a/3

m. olan 157b/16

-3-

maḥcûb [Ar.] Utanan, utanmış,
sıkılmış, utangaç.

m. olduğı 140a/16

-1-

maḥdûde [Ar.] Mahdûd, sınırlanmış,
sınırları belirli.

bilâd-ı m. 088b/16

-1-

maḥdûm [Ar.] Hizmet eden.

m.+ ma 022a/14

-1-

maḥdûme [Ar.] Hizmet eden.

bkz. **maḥdûm**

a^ʿ zâ-yı m.+ dendir 071a/4

m. 071a/4

-2-

maḥfil [Ar.] Toplantı yeri; makam, huzur.
m.- i ḥayāt-efzâları 021a/14
-1-

maḥfûz [Ar.] Korunmuş, saklanmış,
gizlenmiş.
m.+ dır 170a/13
m. eyleyüp 022b/2
m. ola 105a/9
m. olurlar 180b/11
-4-

maḥlûk [Ar.] Halk olunmuş, yaratılmış,
Allah'ın yarattığı her şey.
m. ola 083b/6
m. olan 083a/7
m. olduğu 083a/1, 083b/15
m. olduğın 078b/5
m. olduğına 078b/3, 078b/10
m. oldukları 082b/12, 084a/15
m. olmağla 097a/9
m. olup 080a/1
m. olur 072a/17, 072b/3, 096b/5,
104b/15
m. olurlar 066b/4
-16-

maḥlûkât [Ar.] Mahluklar, yaratılmışlar.
eşref-i m. olan 023a/10, 026a/16
-2-

maḥlût [Ar.] Karıştırılmış, karışık.
m. 070b/6
-1-

maḥmūd [Ar.] Övülmüş, övgüye değer.
‘âkıbet-i m.+ larında 022a/6
m. 091a/16
-2-

maḥmūde'l-ef'âl [Ar.] Övülmüş,
övgüye değer işler, fiiller.
m. 149a/2
-1-

maḥmûl [Ar.] Haml olunmuş,
taşınan, yüklenilen, yüklü.
m.+ dur 016a/9
m. kılınmıştır 104a/12
m. olmuş 157a/11
-3-

maḥmûlât [Ar.] Yükler, yüklüler.
m. 065a/10
-1-

maḥmûm [Ar.] Hummaya yakalanmış,
hummalı, ateşli hastalığı olan.
m. olup 109b/7
m. olursa 126b/6
-2-

maḥnûk [Ar.] Hunâk bulaşmış,
difterili kimse.
m. 008a/11
-1-

maḥrec [Ar.] Çıkış yeri.
m.- i ihlâldir 077a/3
m.- i menî kılınmak 077b/17
m.- i menîdir 077a/2
-3-

maḥrûrû'l-mizâc [Ar.] Mizacı hararetili.
m.+ a 046a/8
-1-

maḥşûl [Ar.] Mahsul, netice, ürün.
m.+ iniñ 015a/13
-1-

maḥşûr [Ar.] Etrafı kuşatılmış, sınırlanmış.
m. kılsa 124b/16
-1-

maḥsûs [Ar.] Hissedilen.
m. olan 023b/9
m. olup 086a/4

m. olur 081a/10 -3-	
maḥṣūṣ [Ar.] Hususileşmiş, yalnız birine ait olan, müstakil, başlı başına. ‘uzv-ı m.+ a 068b/5 m. kıldığı 062a/15 m. olan 056b/12, 066b/1, 142b/2, 178a/5, 179a/17 m. olana 177b/17 m. olduğu 177b/15 m. olmayan 009b/2 m. olmayup 177b/11 m. olur 177b/13 m. 041a/2, 068a/8, 083a/10, 133a/16 -16-	maḥṣ [Ar.] Saf, halis, katışıksız, sade; tam. m.- ı vehm 075b/3, 077a/12 -2-
	maḥzūn [Ar.] Hüzünlü, tasalı, kaygılı. m. olmayup 139b/13 -1-
	maḥzūnu'l-fu'ād [Ar.] Kalbi hüzünlü. Şifā'î-i m.+ ın 020a/11 m. 022b/6 -2-
	maḥzūrāt [Ar.] Hazer edilecek, sakınılacak, korkulacak şeyler. m. 161b/2 -1-
maḥṣūṣa [Ar.] bkz. maḥṣūṣ umūr-ı m.+ dan olduğundan 176b/11 hey'et-i m.+ sı 082a/2 -2-	mā'ī [Ar.] Suya ait, suyla ilgili, sulu, su renginde. keşret-i şürb-i m.+ den 043b/16 m.+ lige 061a/15 m. 143b/2, 143b/3, 152b/7 -5-
maḥşer [Ar.] Kıyamette ölülerin diriltilip toplanacakları yer. ehl-i m. 142a/5 -1-	mā'il [Ar.] Meyilli, bir şeye yatkınlığı olan, yetenekli. m.- i zīnet 091b/6 m.+ lerdir 167a/7 m. olanları 042a/14 m. olup 042b/5, 128b/14, 129a/15, 143a/14, 148b/4 m. olur 053a/6 m. olursa 156b/17, 174b/8 m. 061a/15, 116b/5, 138b/7, 150a/4, 157b/8 -16-
ma'ḥūd [Ar.] Bilinen, alışılmış olan. m. 074a/5, 083b/8, 135b/12 ğayr-i m. 063b/7 mevzi'-i m. 128a/5 -5-	
ma'ḥūde [Ar.] bkz. ma'ḥūd ‘illet-i m.+ niñ 010b/16 ‘illet-i m.+ ye 064a/7 raḥm-i m. 094b/12 -3-	
maḥv [Ar.] Yok etme, ortadan kaldırma, varlığına son verme. m. olduğdanşoñra 122b/15 -1-	ma'īşe(t) [Ar.] Yaşama, yaşayış için gerekli olan şeyler. mevāzi'-ı m.+ lerinde 072a/3 -1-

mā'iyyet [Ar.] Su niteliği olan, sıvı, sulu, hidrat; karın zarı gibi yerlerde toplanan su.

m. 070a/12

-1-

maḳ'ad [Ar.] Oturulacak yer, geri, anüs.

m.+ a 038a/17

ibtidā'-i m.+ a 038b/3

m.+ da 128b/7

m.+ dan 038a/13, 038b/3

m.+ ın 038a/14

m.+ ına 097a/16

m.+ ında 154a/1

m.+ ından 038a/12

-9-

maḳāl [Ar.] Söz, lakırdı, laf.

m.- i mu'azzamu'l-^ı ulemā 020b/14

-1-

maḳāle [Ar.] Bir kitabın ayrıldığı bölümlerin her biri.

m.- i ḥāmisde 124a/1

m.- i mezbūre 067b/17

m.- i mezbūrede 082b/10

m.- i rābi' de 113b/6

m.+ de 045b/7, 050a/13, 070a/1, 071a/12, 074a/14, 079b/12, 097b/10, 098b/1

m.+ den 036a/13, 067a/9

m.+ ler 005a/15, 007b/15

m.+ sinde 179a/9

-17-

maḳām [Ar.] Durulacak yer, durak, mekân, yer, mahal.

m.+ a 005a/7

m.+ ında 069a/8, 069a/9, 105b/16, 105b/17

m.+ ındadır 083a/9, 083b/8, 099a/7

taḥḳīḳ-i m. 078a/17

-9-

maḳarr [Ar.] Karar edilen, durulan yer.

m. ola 080a/1

m. olduğu 077b/3

-2-

maḳber [Ar.] Mezar, kabir.

m.+ e 092a/17

-1-

maḳbūl [Ar.] Kabul edilen, geçerli, muteber.

m. olan 151a/10, 152b/3

m. 142a/6

-3-

maḳbūle [Ar.] bkz. **maḳbūl**

hey'et-i m. 138a/17

-1-

maḳdūr [Ar.] Elden gelen şey, güç, kuvvet.

şarf-ı m. eyledüm 022b/10

-1-

maḳhūr [Ar.] Kahrolmuş, mağlup olmuş.

m.+ ı 108a/6

-1-

maḳşūd [Ar.] Kastedilen, istenen şey, istek, amaç, maksat.

m.+ a 177a/13

m.+ dur 094b/5

m.+ ımız 119a/10

m. idüp 022a/11

m. olan 112a/6

m. 036a/6, 067b/6

-7-

maḳşūm [Ar.] Bölünmüş, kısımlara ayrılmış.

m. olduğına 082a/4

m. 023a/11

-2-

maḳṣūr [Ar.] Kısaltılmış, kasredilmiş; bir şey için tahsis edilmiş.

m. olup 028a/7

m. 023a/8, 161b/13

-3-

maḳṭūʿ [Ar.] Kesilmiş, kesik.

ʿuṣv-ı m.+ a 135b/6

-1-

maʿkūl [Ar.] Akla uygun, akıllıca, akıllı.

m. 127a/7

-1-

mālīḫūlyā

[<Yun. melangholia] Melankoli.

m. 032a/5, 180a/16

aʿrāz-ı m. 032b/10

-3-

mālīk [Ar.] Sahip.

m.+ i 075b/17

m. olan 038b/11

m. olduğu 104a/7

-3-

maʿlūm [Ar.] Herkes tarafından bilinen, belli, şüphesiz.

m.- ı ʿālem 015a/11

m.+ dur 039b/10, 058b/13, 073b/16, 139a/1, 151b/17

m.+ ları 180a/1

m.+ larıdır 123b/16

m. idinüp 144a/17, 151b/4

m. idüp 167b/15

m. ola 017b/16, 027b/3, 032b/1, 032b/17, 036b/16, 038b/4, 048b/4, 055b/8, 066a/10, 070b/8, 082b/4, 084a/13, 084b/4, 087a/5, 087a/17, 093b/13, 105b/15, 106a/14, 107b/16, 122b/17, 125a/2, 126b/17, 131a/12, 137b/13, 143a/10, 145a/12, 152b/9, 158a/1, 160a/11, 167b/5, 170b/14, 172a/8, 176b/16, 178a/4, 180b/8

m. olmadığı 064a/2

m. olmayup 080b/1, 090b/11

m. olup 114a/2

m. olur 015a/13, 152b/3, 166a/17

-53-

maʿlūm-ı ūlīʾl-ārā [Ar.] Bilinen ilk fikirler, ilk malum olanlar, ilk bilinenler.

m.+ dır 026a/14, 039b/16, 062a/13, 149b/14

-4-

mālzeme [Ar.] Malzeme; bir şeyi meydana getiren unsurlar.

m.+ si 027a/8

-1-

maʿmūl [Ar.] Yapılmış, işlenmiş, imal edilmiş.

m. 134a/1, 158a/6

-2-

maʿnā [Ar.] Anlam, meal; madde ve cismin dışında olan şey, iç, ruh; asıl, öz.

m.- yı şerīfini 075b/15

m.+ da 049b/5

m.+ sı 064a/2, 125b/9

m.+ sına 064b/2, 096a/3, 142a/14, 142a/15

m.+ sınıdır 050a/6, 125b/12

m.+ ya 125b/15, 162a/5

-12-

māniʿ [Ar.] Engel.

m.- i ʿulūḳ 054b/3

m.- i ḥābel 048a/11, 048b/1, 048b/2, 048b/13, 049a/2, 049a/13, 049a/17, 050a/11, 051b/17, 052a/1, 053a/4, 053a/8, 056b/13

m.- i ḥābeldir 049b/2

m.- i nesl 050b/11

m.- i tevlīd 050b/7, 050b/10, 052b/7

m.-i ülfet 038b/14
 m.+ dūr 051a/10
 m. ola 166b/5
 m. olan 003b/1, 023b/2, 048a/2,
 048a/4, 052a/7, 173b/9
 m. olduğudur 128a/10
 m. olmaduğı 057b/5
 m. olmağdur 055a/10
 m. olmaz 054a/7
 m. olur 050b/17, 051b/2, 052a/5,
 052b/4, 053b/17, 054b/4
 m. olursa 089b/14
 m. 089b/8, 089b/11, 092a/5,
 101a/14, 148b/10
 -44-

ma' nī [Ar.] bkz. **ma' nā**
 m.- i kuvvet-i vāhimelerinde
 038b/17
 -1-

manya [<Lat. mania] Mani, bir akıl
 hastalığı, duygu durum bozukluğu,
 manik depresif.
 m. 180a/16
 -1-

maraz [Ar.] Hastalık, illet.
 m.- ı kâhini 006b/15
 m.- ı şıbyānī 006b/17
 m.+ a 032a/7, 033a/7, 058a/3,
 062b/9
 m.+ da 065a/6
 izāle-i m.+ da 040b/16
 m.+ dır 007a/2
 m.+ dur 060a/10
 m.+ ı 033a/10, 035a/4, 140b/10
 m.+ ın 003b/14, 023b/11, 039a/13,
 041a/11, 063b/15, 064b/16, 106b/1,
 177a/14
 m.+ ından 034a/16
 m.+ lar 180a/11, 180a/14, 180a/17
 m.+ lara 058b/16
 m.+ lardan 179b/12

m.+ lardır 180b/3
 m.+ ları 008b/20, 059a/3, 180a/2
 m.+ larıñ 033b/15, 058b/15
 m.+ larına 033a/4
 m.+ larınıñ 064b/12
 m. 017a/4, 023b/10, 026a/1, 026a/3,
 034b/6, 041a/5, 041a/6, 051b/17,
 053a/1, 062b/4, 064b/5, 064b/10,
 072b/7, 119a/9, 177a/6, 177a/9,
 177a/10, 177b/1
 izāle-i m. 017a/9, 019a/17
 -55-

ma'reke [Ar.] Savaş alanı, hayp
 meydanı.
 maḥall-i m.+ de 146a/2
 -1-

ma'rızan [Ar.] Görünerek.
 m. 171a/15
 -1-

ma'rifet [Ar.] Hünere, ustalık,
 maharet; bilgi, ilim.
 m.+ dir 046b/16
 m. 017a/7
 -2-

mariz [Ar.] Hasta, hastalıklı, marazlı.
 m. 048a/15
 -1-

marize [Ar.] Hasta. bkz. **mariz**
 m. olan 048a/14
 m. 034b/16
 -2-

marizu'l-a'zā [Ar.] Hastalıklı aza, hasta
 organ.
 m. 036b/7
 -1-

ma'rûf [Ar.] Bilinen, belli, mâlûm.
m.+ dur 044b/16, 153a/15
m. olan 063a/5
ğayr-i m. olan 119a/8
m. 166a/4
-5-

ma'rûfe [Ar.] Bilinen. bkz. **ma'rûf**
m.+ dır 181a/11
-1-

marul [<Yun. maruli] Marul, kıvırcık (Lactuca).
m. 048b/11, 055a/2, 055a/3, 120a/6, 123a/17, 155a/5, 159b/8, 162b/5
-8-

māsārika [Yun.] Bağırsak askısı, bağırsakları tutan karın içi zarı (Mesenterium).
m. 164a/10
-1-

māsike [Ar.] Mâsik, tutan, tutucu, yapışkan.
Kuvve-i māsike: vücutta gıdayı hazmedilinceye kadar tutan kuvvet.
kuvve-i m.+ si 051b/7
kuvve-i m. 111a/10
-2-

maşlahat [Ar.] Fayda.
m.- ı cimā^c 059b/13
-1-

maşrû^c [Ar.] Sara hastalığına yakalanmış, saralı, epilepsi hastası.
m. 006b/19
-1-

maşrûf [Ar.] Sarf edilmiş, harcanmış.
m. olur 094b/5
m. 060b/12
-2-

maşş [Ar.] Emme, emerek içine çekme.
şiddet-i m.+ a 161a/2
m. eyleye 137a/2
m. idüp 172b/2
-3-

maştakî [Ar.] Sakız ağacı (Pistacia lentiscus) kabuğundan elde edilen sakız, sakız ağacı reçinesi.
m. 118a/12, 119b/15, 120a/15, 122a/11, 122b/6, 126a/2, 135a/7, 157a/5, 162b/5
-9-

ma'sûm [Ar.] Suçsuz, günahsız, günah küçük çocuk.
m. 141b/13
-1-

ma'sûme [Ar.] Suçsuz, günahsız kız çocuğu.
m.+ niñ 019b/8
-1-

maşûn [Ar.] Korunmuş, muhafaza edilmiş, mahfuz, emin.
m. 022b/2, 180b/11
-2-

maşrık [Ar.] Doğu, şark.
îkân-ı m.- ı âf-tâb 020b/14
-1-

ma'sûk [Ar.] Aşkla sevilen, aşık olunan.
m. 032a/8
-1-

maţbū'a [Ar.] Matbaada basılmış, tab edilmiş şey.
m. 018b/6
-1-

maṭbūḥ [Ar.] Pişirilmiş; bir sıvı içine konulup kaynatılmış ilaç.

m.- ı ebhel 130b/9

m.+ ıyla 120a/1

m.+ la 133b/4

m. 012a/16, 061a/4

-5-

maṭbuḥāt [Ar.] Pişirilmiş yemek veya ilaçlar.

m. 043b/2

-1-

maṭbūḥen [Ar.] Pişirilerek, pişirilmiş olarak.

m. 141b/6

-1-

maṭla' [Ar.] Doğma, tulu etme, çıkma, zuhura gelme.

nevāl-i m. 020b/14

-1-

maṭlab [Ar.] Talep edilen, arzu, istek; kitaplarda önemli mesele içeren konu başlıkları için kullanılır.

m.- ı büşür-ı ğudedī 010a/13

m.- ı dübeyle 010b/1

m.- ı fūceşlā 010a/12

m.- ı hıfzu'l-enf 007b/2

m.- ı hıfzu'l-fem 007b/16, 007b/18

m.- ı hıfzu'l-üzn 007a/4

m. 004a/18, 007b/7, 007b/8, 008a/6,

008a/7, 008a/10, 008a/15,

008a/16, 008b/16, 008b/17, 008b/18,

008b/19, 008b/20, 009a/1, 009a/2,

009a/3, 009a/4, 009a/6, 009a/7,

009a/9, 009a/10, 009a/11, 009a/12,

009a/13, 009a/14, 009a/16, 009a/19,

009b/3, 009b/5, 009b/8, 009b/9,

009b/10, 009b/11, 009b/12, 009b/13,

009b/14, 010a/1, 010a/3, 010a/4,

010a/5, 010a/11, 010a/15, 010a/16,

010a/17, 010b/4, 010b/6, 010b/7,

010b/10, 010b/12, 010b/13, 010b/14, 011a/1, 011a/8, 011a/12

-65-

maṭlūb [Ar.] Talep edilen, arzulanan, istenen şey.

m.+ dur 149b/5

m.+ ın 112a/5

m. 035b/5

-3-

mā 'u'l-ḥayevān [Ar.] Yaratılış, canlılık suyu, meni, sperm.

m.+ ın 095a/1

-1-

māye [Far.] Maya; öz, asıl, cevher, karakter, yaratılış.

m.- i penīr 069a/13

m.+ si 045a/3

m.+ sini 058b/9

m. 058b/8, 069a/8, 069a/9, 105b/17

-7-

maẓarrat [Ar.] Zarar, ziyan.

m.- ı fem-i mi' dede 034a/1

m.+ ı 005b/3, 023a/15, 025b/1,

110b/9, 146a/9

m.+ ın 034a/3

m.+ ından 034a/14

m.+ ların 163a/2

m. 031b/3, 035b/1, 112a/5, 145b/13

-13-

maẓbūṭ [Ar.] Düzgün, düzenli, sağlam.

eşnāf-ı m.+ a 063a/10

-1-

maẓhar [Ar.] Ulaşan, erişen, nail olan.

m.+ lardır 017b/4

m. olup 021a/4, 139b/6

-3-

- mazı** [Tr.<Far. mâzû] Mazı, servigillerden bir orman ağacı (Quercus infectria).
m. 133b/3, 133b/6
-2-
- me'âl** [Ar.] Anlam, mana, kavram, mefhum.
m.+ i 071b/1
-1-
- me'âşir** [Ar.] Güzel eserler, örnek davranışlar, izler.
hâtır-ı feyz-i m.+ ime 020a/1
te'sîr-i m. 107a/2
-2-
- me'aşş** [Ar.] Hastalık veya diğer sebeplerden kasların büzülmesi. -
m. 061a/8
-1-
- mebâdî** [Ar.] Başlangıçlar, başlangıç yerleri, ilk devreler.
m.+ de 050a/16, 054a/11
-2-
- mebânî** [Ar.] Yapılar, temeller, esaslar.
m.- i luţf 020b/12
-1-
- mebde'** [Ar.] Başlangıç, ilke, kök, kaynak.
m.- i feyyâzdan 063b/9, 081b/5
m.- i hayât 080b/10
m.- i hilkati 066b/4
m.- i hilkatleri 066a/16
m.- i kavî-i tabî' iyyedir 080b/14
m.- i taşavvur 068b/17
m.- i taşvîr 068b/15
m.- i taşvîri 101a/5
m.- i zühür 113b/2
m.+ idir 080b/12
-12-
- mebhas** [Ar.] Bahs olunan, konu, bölüm.
m. 030b/11
-1-
- mebnî** [Ar.] Yapılmış, kurulmuş, bir şeye dayanan.
m.+ dir 092b/6
m. olduğu 092b/14
m. olmağıle 100b/13
m. olmuş 083b/16
m. olup 075b/3, 096a/5
m. 077a/12
-7-
- mebrûdu'l-mizâc** [Ar.] Soğuk micaçlı.
m. 044b/2
-1-
- mebsûş** [Ar.] Saçılmış, yayılmış.
m. olmuş 070a/4
-1-
- me'bûn** [Ar.] Kadınımsı erkek, ibne, homoseksüel.
m. 029b/14
-1-
- mebzûl** [Ar.] Esirgemedi harcanmış, saçılmış, bol, çok.
m. olan 021b/2
-1-
- mecânî** [Ar.] Mecnunlar, deliler.
m.- i melâhideniñ 024a/6, 079a/6
melâhide-i melâ'îni m.+ den 075b/7
m.+ iñ 075b/14, 077a/4
-5-
- mecâzî** [Ar.] Geçen, geçici, geçmiş, yer değiştirmiş.
m. olur 100a/11
-1-

meclis [Ar.] Toplantı, bir mesele hakkında konuşmak için bir araya gelmiş kişiler topluluğu.

m.- i sa‘ âdet-fezâ 021a/13

-1-

mecmû‘ [Ar.] Bir araya getirilmiş, cem edilmiş, bütün, hep, cümle.

m.+ ı 070b/2, 072a/5, 086a/5

m.+ ıdır 071b/14

m.+ ına 070b/4

m.+ ının 072a/2

m. 085b/15, 086a/10

-8-

mecmû‘a [Ar.] Basılı yayın, dergi, el yazması kitap.

m.- i bî-hem-tâdır 019b/2

m.- yı nâfi‘a 020a/4

-2-

mecmû‘an [Ar.] Toplu olarak, hepsi birlikte, hep birden.

m. 044a/14, 126b/4

-2-

mecmû‘atu’l-menâfi‘ [Ar.] Faydalı dergi, faydalı kitap.

nüşa-yı m. kılmagla 022b/13

-1-

mecnûne [Ar.] Aklını yitirmiş kadın.

m. 149a/17

-1-

mecrâ [Ar.] Akış yolu; mevzu; hareket hâlinde olan boşluk.

m.- ı menîye 074a/10

m.- i menî 068a/8

m.- yı sürreden 099a/3

m.+ dan 098b/5

m.+ ları 071b/13

m.+ ların 053b/12

m.+ larına 070b/12, 071b/12

m.+ larında 071b/15, 111b/3

m.+ sına 045a/3

m. 073b/17

-12-

mecrûh [Ar.] Kalbi kırılmış, incinmiş.

m.- ı muhâlif-i mekâid-i hussâd

020a/10

-1-

medâr [Ar.] Dönme, dönüş, avdet etme; dayanak; sebep, vasıta.

m.- ı hilâf-ı ‘âlem 149a/16

m.+ dır 018a/1

m. ola 026b/8, 081b/4, 146a/3

m. olur 103a/15

m. olurlar 116b/8

-7-

meded [Ar.] Yardım, imdat, nusret.

m.- i ilâhî 099b/9

-1-

medfâ‘ [Ar.] Uzaklaştırılan, def edilen yer.

m. 034b/12

-1-

medfûn [Ar.] Gizlenmiş, gömülerek saklanmış.

m. olacağ 095a/11

m. olur 095a/7

-2-

medh [Ar.] Övme, övgü, senâ.

m.- i aşfâ 022a/8

m. eylemiş 042b/3

-2-

medhâl [Ar.] Etki, tesir; giriş yeri.

m.- i ‘azîmî 078a/1

m.+ i 073b/6, 078b/8

m.+ leri 072a/2, 102b/9

m. 085a/6

-6-

medhaliyyet [Ar.] Etki etme durumu, etkililik.

m.+ e 078a/6

m.+ i 019a/5, 067a/5, 103a/17

m.+ ine 078a/8

-5-

medīde [Ar.] Medīd, uzayıp giden, uzun süren, uzun.

müddet-i m.+ de 029b/8

-1-

Medīne [öa.] Arap yarımadasının batısında, Hicaz bölgesinde, bugün Arabistan'a bağlı şehir; Hz. Peygamber'in kabrinin bulunduğu İslam'ın ilk başkenti.

ehl-i M.- i münevvere 095a/16

-1-

medīne [Ar.] Şehir, kasaba, belde. -

m.+ leriniñ 095b/1

-1

mefāşıl [Ar.] Mafsallar, eklemler, hareketli kemiklerin birleşme yerleri.

m.+ a 124b/12

veca' -ı m. 033a/4

-2-

mefkūd [Ar.] Mevcut olmayan, bulunmayan, yok.

m. olur 027a/8

-1-

meflūc [Ar.] Felç olmuş, felçli.

m. 065a/16

-1-

meger [Far.] Oysa ki, halbuki; ancak, yalnız.

m. 038a/17, 053b/7, 088b/1,

088b/16, 101a/14, 112a/12, 116a/3,

123b/16, 146b/2, 149b/10

-10-

mehmā-emken [Ar.] Mümkün olduğu kadar, olabildiğince, mümkün mertebe.

-13-

m. 043b/11, 047b/8, 066a/9, 079a/7,

093a/15, 116b/15, 156b/16,

165b/14, 170a/12, 170b/13, 172a/8,

176b/12, 180a/6

mekān [Ar.] Yer, mahal.

m.+ ı 036b/12

m. 018a/1

-2-

mekārim [Ar.] Cömertlik, kerem, şeref, asalet gibi güzel huylar.

m.- i hüsn 020b/12

m. 170b/2

-2-

mekāyid [Ar.] Aldatmalar, hileler.

mecrūh-ı muhālif-i m.- i hussād

020a/10

-1-

Mekke [öa.] Arap yarımadasının kuzeyinde, merkezinde İslam'ın hac merkezi olan Kâbe'nin bulunduğu, bugün Arabistan'a bağlı olan şehir.

ehl-i M.- i mükerreme 095a/17

-1-

mekremet-me'āb [Ar.] Lutuf, ihsan, kerem ve saygıya sığınak olan.

cenāb-ı m. 021a/3

-1-

mekş [Ar.] Durmak, kalmak.

m.+ ine 176b/5

m. eylese 088a/9

-2-

mekşûf[Ar.] Keşfedilmiş, açığa çıkarılmış,
açık, aşikâr.

m. 137a/11

-1-

mektûb[Ar.] Yazılmış, yazılı.

m. bulunan 094a/3

m. olanı 096a/2

-2-

melâhat [Ar.] Güzellik, şirinlik.

m. 022a/1

-1-

melâhide [Ar.] Allah'ı inkar edenler,
dinsizler, mülhitler.

m.- i melâ'în-i mecânînden 075b/7

m.+ niñ 077a/12

mecânîni m.+ niñ 024a/6, 079a/6

m. 076b/2

-5-

melâ'ike [Ar.] Melekler.

m.+ den 076a/3, 094b/12

-2-

melâ'în [Ar.] Lanetlenmiş kimseler.

melâhide-i m.- i mecânînden 075b/7

-1-

mel'anet [Ar.] Lanete sebep olacak,
laneti hak edecek iş, mel'unluk.

m.+ lerinden 024a/8

kemâl-i m.+ lerinden 075b/10

-2-

melâset[Ar.] Düz ve kayıcı olma, kayganlık.

m. 055b/13

-1-

melce'u'l-mesâkin [Ar.] Miskinlerin,
yoksulların sığınacak yeri.

m. 020b/15

-1-

melek [Ar.] Melek.

m.- i müşfîk 095a/2

m.+ lere 076a/11

m. 094b/16, 095a/9, 096a/6

-5-

meleke [Ar.] Yetenek, beceriklilik, yeti.

m. 169a/14, 177a/15

-2-

melîk [Ar.] Hükümdar, sahip.

beyt-i m.+ dir 088a/10

-1-

me'lûf [Ar.] Alışkın, benimsemiş.

m. olup 147b/10

-1-

memâlik [Ar.] Memleketler, diyarlar.

büldân-ı m.- i A'câmdan 018a/8

-1-

memdûd [Ar.] Uzamış, yayılmış, uzun.

m. olmasıdır 100a/5

-1-

memdûh [Ar.] Övülmüş, methedilmiş,
övgüye layık.

m.- ı ehl-i 'âlemdir 018b/1

m.- ı eşnâf-ı ümem 021b/6

m.+ dır 136b/11, 141b/11

m.+ dur 155a/7, 181a/13

m. olan 005b/10

m. olmadığı 161a/4

m. 025b/7, 102b/13, 150b/14,

151a/1, 155b/7, 155b/12, 157a/6,

164a/10

-16-

memdûhe [Ar.] bkz. **memdûh**

laîfe-i simâ-ı m.+ dir 136a/6

evşâf-ı m. 150a/3, 151b/5

keyfiyyet-i m. 032a/14

şerâit-i mezkûre-i m. 154b/8

-5-

meme [Tr.] Kadın göğsü, meme.

m.+ den 061b/17

m.+ ler 006a/3, 028b/6, 071b/11,
124b/10, 124b/13, 153b/3, 153b/4,
159a/17, 170b/14, 172b/11,
173b/12, 174a/4

zîr-i m.+ ler 171a/9

m.+ lerde 005b/18, 006a/15,
071b/10, 159a/1, 172a/12, 172b/4,
172b/8, 174a/1, 174a/6, 175a/3,
175a/4, 175a/13, 175b/1, 176b/7

m.+ lere 005b/17, 006a/2, 025b/13,
036a/16, 066b/8, 089a/15, 099b/2,
124b/5, 124b/12, 150b/11, 156b/15,
157b/13, 158a/11, 159a/9, 170b/8,
173b/2, 174a/2, 176a/2, 176a/3

m.+ leri 028b/4, 060b/7, 062b/15,
124a/9, 124a/16, 151b/1, 156b/10,
159b/5, 171a/17, 171b/7, 171b/11,
172a/2, 172a/6, 172b/5, 175b/9,
175b/14, 176a/8

m.+ lerin 124a/8, 124b/8, 150b/10,
157b/10, 157b/11, 172a/7, 172a/15,
172b/6,

173a/14, 175b/13

m.+ lerin 176a/1

m.+ lerinde 003b/18, 152a/7,
152b/17, 153a/2, 157a/14, 176a/13

m.+ lerinden 124b/1

m.+ lerine 026b/14, 035b/6, 154a/3,
159b/1, 170b/9

m.+ lerini 158a/12, 158b/2, 171a/5

m.+ lerinin 060b/6, 124a/12, 171a/6

m.+ ni 006a/11, 157a/15

m.+ si 061b/16, 124a/13, 124a/14,
146a/17, 149b/15, 151a/16

m.+ sinden 107a/11

m.+ sine 165a/1

m.+ sini 160b/9, 161a/1

m.+ ye 006a/13

m.+ yi 155b/17

m. 006a/14, 146b/1, 147b/5, 160b/5,
160b/10, 160b/12, 161a/9, 165a/1

-115-

memlû [Ar.] Dolmuş, doldurulmuş, dolu.

m. bulmağla 074a/8

m. olan 071b/6

-2-

memnû [Ar.] Menedilmiş, yasak.

m.+ dır 160a/5

m. oldu 117a/14

-2-

me'mûl [Ar.] Umulan, ümit edilen.

m.+ dur 022b/16, 023a/1, 050a/1

m.+ lerine 120b/10

m. olur 112b/5

-5-

me'mûnu'l-gâ'ile [Ar.] Sıkıntıdan
emin, güvenilir.

m. 164a/10

-1-

me'mûr [Ar.] Görevli.

m. olduğu 096a/7

m. olur 095a/8

-2-

men' [Ar.] Uzaklaştırmak, engellemek,
yasaklamak.

m.+ e 077a/16

m.+ i 065a/1, 178b/3

m. buyurmuşlardır 149b/1

m. eylediğinden 033b/13

m. eylemişlerdir 034a/13

m. eyleye 173a/5

m. eyleyüp 054b/15, 152b/15

m. idebile 017b/9

m. ideler 117b/14, 117b/16, 129a/2,
157a/1

m. ider 038a/10, 049a/5, 049a/8,
049b/1, 115b/2, 120b/16, 121b/8,

167a/13, 167a/15
 m. iderler 072a/12
 m. idüp 111b/4, 164a/17
 m. itmek 111a/13
 m. itmişler 036b/15, 082b/15
 m. itmişlerdir 098b/2, 101b/8
 m. olunsa 111b/17
 m. olunur 113a/14
 m. 032a/5, 075b/12, 110b/10,
 110b/16, 121a/14, 140a/3, 142a/17
 -40-

menāb [Ar.] Vekillik makamı, bu makama vekil olma.
 nā'ib-i m.- ı kudret-i Hakk 017b/3
 -1-

menāfi' [Ar.] Menfaatler, yararlar, faydalar.
 m.- i 'adīde 100a/11, 145b/17
 m.- i 'adīdesi 042a/10
 m.- i celīlesi 017a/14
 m.+ de 176b/12
 m.+ i 158b/13
 m.+ niñ 017a/5
 m. olur 032a/11
 m. 017b/12
 -9-

menāş [Ar.] Tehlikeden korunmak için kaçıp sığınılacak yer, sığınak.
 m.+ ı 089b/6
 -1-

menba' [Ar.] Kaynak, mebde.
 m.- ı cevd 021a/17, 022b/5
 m.- ı hārāret-i ġarīziyye 083a/5
 -3-

meneviyye [Ar.] Menevî, meniye mensup, spermle ilgili.
 ruṭūbet-i m. 067b/9
 -1-

meneviyyet [Ar.] Meniyle, spermle ilgili olma durumu.
 m. 071b/3, 071b/6
 -2-

menfa'at [Ar.] Fayda, yarar, kâr.
 m.- i 'uẓmā 169a/11
 m.- i müte'addideleri 098a/16
 m.- i sebeb 144b/15
 m.+ i olmağla 027a/2
 m.+ i 023a/4, 023a/15, 031b/8,
 031b/11, 031b/17, 118a/2, 133b/2
 m.+ iñ 169a/12, 169a/15
 m.+ leri 041b/2, 098a/17, 121b/14
 m. 019a/9, 031b/3, 121a/13
 -19-

menfez [Ar.] İçinden geçilecek yer, kanal, delik.
 m.+ ler 085b/4
 m. 061a/7
 -2-

mengene [<Yun. mangano] Pres, bir nesneyi sıkıştırıp istenen şekilde tutmaya yarayan alet.
 m.+ de 119a/14
 -1-

meni [Ar.] Erkek cinsel organından salgılanan, neslin devamını sağlayan madde, er suyu, bel suyu, sperm.
 m.- i mevlūd 071a/5
 m.- i recül 053b/6
 m.- i ricāliñ 035a/9
 m.- i zeker 063b/14
 m.- i zekeriñ 069a/12
 m.+ de 037a/1, 054a/15, 067b/2,
 079b/14, 082a/7, 088b/3, 088b/11
 a'zā-yı m.+ de 039b/2
 cevher-i m.+ de 088b/4, 088b/8
 ev'ıye-i m.+ de 037a/5, 070a/13,
 106b/15, 175a/13
 nefis-i m.+ de 053a/8

m.+ den 035a/10, 038a/7, 061b/11,
 066b/4, 066b/5, 067b/6, 072a/17,
 072b/1, 076a/6, 104b/15, 104b/16
 ev^c iye-i m.+ den 042a/12
 ev^c iye-i m.+ dir 076b/17
 mahrec-i m.+ dir 077a/2
 m.+ ler 081a/10
 m.+ lerde 079b/11
 m.+ lerden 067a/17, 084a/15
 m.+ leri 004a/1, 023b/16, 030a/4,
 032a/16, 035b/14, 035b/16, 036a/8,
 036b/5, 046b/15, 054b/12, 054b/16,
 059b/5, 066a/4, 067b/15, 069b/4,
 079a/1, 090b/5, 102a/7, 102a/9,
 104b/5, 108a/17, 108b/5, 109b/1
 ev^c iye-i m.+ leri 036a/7, 037b/7
 vi^c ā-i m.+ leri 067b/9
 m.+ leridir 104b/3
 m.+ leriñ 004a/2, 023b/17, 069b/6,
 103b/12, 103b/14, 106b/14
 m.+ lerinde 004a/7, 050a/15, 054b/10,
 067b/4, 067b/5, 068b/11, 074b/17,
 078b/15, 105a/10, 108a/8, 108a/11
 m.+ lerinden 026b/7, 053b/1, 066a/17,
 069a/6, 069a/11, 084a/14, 085a/4,
 101b/14
 m.+ leriniñ 026b/7
 m.+ niñ 036b/12, 037b/5, 039b/2,
 039b/4, 051b/16, 052a/6, 053a/7,
 053a/11, 057b/6, 071a/7, 071b/1,
 072a/12, 073a/16, 073a/17, 074a/3,
 075b/2, 076b/12, 076b/13, 076b/16,
 076b/17, 077b/3, 080b/9, 084b/15,
 101a/16
 mādde-i m.+ niñ 071b/11
 m.+ si 035b/15, 036a/5, 036b/1,
 036b/2, 050b/15, 050b/16, 053a/4,
 053b/13, 063b/12, 063b/13, 066b/13,
 066b/15, 068b/14, 068b/16, 069a/1,
 069a/8, 069a/9, 073b/3, 079b/2,
 079b/3, 080a/12, 101a/15, 101b/2,
 101b/16, 105b/16
 m.+ sidir 078b/6
 m.+ sinde 075a/3, 096b/15, 101a/6,

101a/9, 105a/13, 105a/14, 105b/1
 ev^c iye-i m.+ sinde 032b/13
 m.+ sinden 053a/15, 069a/11,
 075a/4
 m.+ sine 102a/1
 m.+ sini 063b/13
 m.+ siniñ 053b/12
 m.+ ye 037b/10, 044a/3, 067b/6,
 071a/10, 074b/14, 074b/15, 075a/11,
 102b/11, 102b/15
 a^c zā-yı m.+ ye 038a/11
 ālet-i m.+ ye 038a/7
 ev^c iye-i m.+ ye 070b/17, 077b/9
 mecrā-ı m.+ ye 074a/10
 şūret-i m.+ ye 070b/11
 tevlid-i m.+ ye 039a/7
 m.+ yi 036a/3, 048b/5, 049b/1,
 051b/1, 051b/6, 051b/8, 054a/9,
 071a/6, 080a/8, 096b/14
 a^c zā-yı m.+ yi 070a/14
 mahrec-i m. kılınmak 077b/17
 m. 024a/2, 032b/13, 033a/15, 033b/1,
 035b/3, 035b/11, 039a/17, 050b/17,
 051a/1, 051a/13, 051b/9, 052a/11,
 052b/11, 052b/12, 053a/13, 053b/10,
 053b/15, 053b/17, 061b/12, 061b/13,
 066b/13, 067a/12, 067b/1, 067b/3,
 067b/12, 067b/16, 068a/8, 068b/4,
 068b/14, 070a/2, 070a/10, 070a/17,
 070b/1, 070b/6, 071a/14, 072a/3,
 072a/7, 072a/8, 072a/11, 072b/9,
 073b/9, 073b/12, 073b/15, 074a/16,
 074b/3, 074b/11, 075a/5, 075a/8,
 075a/12, 075a/16, 076b/4, 076b/6,
 077a/5, 078a/1, 078a/11, 078a/15,
 080b/10, 090b/10, 101a/17, 104b/10,
 105a/2, 108b/10, 159a/14
 ‘illet-i tevellüd-i m. 072a/4
 ālet-i m. 050a/15, 071b/1
 eczā’-i m. 076b/11
 ev^c iye-i m. 037a/17, 070b/10,
 070b/14, 077b/2
 habs-i m. 035a/3
 haķikat-i m. 068b/10

keşret-i m. 158a/1 mâdde-i m. 037b/14, 043b/11, 070b/8, 071a/1, 071b/3 mâdde-yi m. 073a/1 mecrâ-i m. 068a/8 mevlûd-ı m. 071b/9 mizâc-ı m. 037b/6 mütevellid-i m. 071b/17 tecîf-i m. 048b/9 -273-	menzile [Ar.] Rütbe, makam, derece. m.+ sinde 181a/5 m.+ sindedir 078a/9 m.+ sine 083a/8 m.+ sinedir 083a/17, 083b/1 -5-
meniteyn [Ar.] Çift meni, anne ve babanın menileri, babanın menisi ile annenin yumurtası. m. 066b/2 -1-	merâkk [Ar.] Dermis tabakasının altında yer alan gevşek fibröz bağ dokusu. m.- ı bañn 129a/9, 129a/11 -2-
menkûhât [Ar.] Nikahlı kadınlar, eşler, zevceler. m.+ ına 149b/12 -1-	merâre [Ar.] Öd kesesi, safra kesesi. m. 008b/6, 032a/15 -2-
menkûl [Ar.] Nakl edilmiş, rivayet edilmiş. m.+ dir 140a/1 m.+ dur 018b/16, 066b/17, 088b/3, 090b/2, 116a/15, 145b/15, 162a/1, 163b/13 m. olduğu 066b/12 m. olduğu 072b/17 m. olsalar 168b/11 m. 070a/7 -13-	mercimek [Far.] Mercimek. bkz. 'ades m. 048b/11, 055a/4, 123a/6, 173b/15, 174a/11 -5-
menkûse [Ar.] Menkûs, ters dönmüş (sigil). m. 010a/18 -1-	mercû [Ar.] Umulan, ümit edilen, memul. m.+ dır 090a/8 -1-
menzil [Ar.] Varılacak yer; rütbe, makam. kıyâm-ı m.+ e 027a/9 -1-	merd [Far.] Yiğit, güvenilir, sözünün eri. m. 091b/1 -1-
	merdûd [Ar.] Kovulmuş, defedilmiş; makbûl sayılmamış. m.+ dır 099b/14 m. olduğu 074b/17 -2-
	mer'e [Ar.] Kadın. m.+ niñ 030b/10, 035b/15, 036a/4, 036a/6, 049b/15, 052b/16, 054a/5, 069a/1, 069a/8, 069a/10, 075a/4, 078b/10, 079b/2, 096b/15, 101a/9, 108a/17, 134b/8 m.+ ye 078b/7 hayz-ı m.+ ye 034b/14 m. 036a/1, 049a/4, 053b/5, 061b/2,

067b/16, 104a/17

-25-

merhem [Ar.] Merhem, krem.

m.- i ebyaz 135a/3

m.- i yanık 012a/22

m.+ i 012a/24

m.+ ler 057a/16, 133a/15, 135a/3

m.+ lere 175b/8

m.+ leriñ 133a/15

m. 012a/27, 122b/8, 122b/16,

135a/4, 135a/9

şifat-ı m. 012a/26

-14-

merhemü'l-hānāzīr [Ar.] Sıraca hastalığı için hazırlanan merhem.

m. 012a/23

-1-

merhī [Ar.] Hastalıklı yeri ilaç sürerek ovuşturmak ile ilgili.

m. 057a/14

-1-

merhūm [Ar.] Ölmüş bir Müslüman erkekten bahsederken ismin başına veya sonuna getirilerek "*Allah'ın rahmetine kavuşmuş, rahmetli*" anlamında kullanılır.

m.+ uñ 058a/13, 063a/12, 077b/11, 158b/8

m. 057b/15, 057b/17, 070b/5, 078a/17, 100a/2, 160a/15, 162a/5, 162a/13

-12-

mersin [Yun.] Mersin (*Myrtus communis*).

m. 118a/14, 133a/9, 133b/5, 133b/10, 136b/10, 137b/4, 173b/15, 173b/16

-8-

mertebe [Ar.] Kademe, derece, basamak, sıra; miktar, kadar, ölçü.

m.- i rābi' ada 081a/17

m.+ de 081a/13

m.+ si 019a/11, 063a/14, 063b/10, 105a/17

m.+ sinde 083b/14, 111a/16

m.+ sinden 164a/14

m. 003a/9, 003b/6, 003b/14, 010b/16, 019b/5, 020a/16, 023b/4, 026a/7, 029b/17, 038a/6, 039b/13, 055b/7, 059a/14, 060a/17, 064b/17, 069b/17, 079b/1, 079b/5, 086a/4, 105a/5, 108a/11, 114a/15, 136a/11, 136a/13, 138b/2, 138b/7, 139a/5, 145b/4, 153a/4, 153b/17, 161b/8, 162b/8, 164b/10, 166a/10, 167a/9, 169a/9, 170a/7

-46-

mervī [Ar.] Ağızdan ağıza söylenip gelen, nakil ve rivayet edilen.

m.+ dir 080a/11, 085a/11, 086b/10, 107b/15

m.+ dür 016a/1, 016a/15, 153b/13

-7-

merzā [Ar.] Hastalar, hastalıklı kimseler.

m.- yı aşhāb 021b/11, 021b/14

m.+ yı 020a/1

m. 123a/7, 123a/10

-5-

merzencūş [Ar.] Mercanköşk, sıçankulağı (*Origanum marjorana*).

m. 048b/7, 168a/7

-2-

meşābe [Ar.] Derece, değer, ölçü, menzile.

m.- i ekbādları 020a/6

-1-

mesāfe [Ar.] Mesafe, uzaklık, ara.
m.- i tavīlede 073a/4
m.+ de 052b/12
m. 036b/12
-3-

mesāğ [Ar.] İzin, ruhsat, müsaade.
m. olmaz 112a/15
m. 149b/8
-2-

Mesā'il-i Cenīn [ea.] Ebu'l-Kâsım bin
Ebî Sâdık'ın eseri.
M. 102a/16
-1-

mesâlik [Ar.] Yollar; tutulan,
benimsenen yollar, sistemler.
m. olup 149a/14
-1-

mesāmmāt [Ar.] Vücudun teneffüs
etmesine ve ter çıkarmasına yarayan
cilt üzerindeki küçük delikler,
gözenekler, mesameler.
m.- ı beden 051a/9
m.+ ından 099a/6
-2-

meşāne [Ar.] Sidik torbası, idrar torbası,
kavuk.
m.+ de 035a/13
m.+ lerinde 050b/4, 170a/14, 179b/7
m.+ si 138a/6
m.+ sinde 128b/4
m.+ yi 133a/1
m. 008b/8, 008b/16, 042b/16
-10-

mesbūt [Ar.] Komaya girmiş; meyyit, ölü.
m. 100b/1
-1-

mesdūd [Ar.] Önüne çekilen bir setle
kapanmış, kapalı.
m.+ dur 055a/17
-1-

meşelā [Ar.] Misal olarak, örnek olarak, söz
gelişi.
m. 040a/4, 040a/16, 043a/15, 053b/2,
089a/2, 121a/16, 123a/6, 146a/1,
147b/9
-9-

meserret [Ar.] Sevinç.
m. 139b/11
-1-

mesh [Ar.] Sıvazlama, tılâ etme, sığama.
m. idüp 138a/6
-1-

meshen [Ar.] Sürülerek.
m. 044b/11
-1-

meshūk [Ar.] Dövülmüş, ezilip toz
hâline getirilmiş.
edviye-i m. 025a/3
-1-

meshūr [Ar.] Büyülenmiş ve
büyülenmişçesine gönül vermiş,
bağlanmış, tutkun.
m. olmak 039a/2
-1-

Mesīhī [ka.] Ebû Sehl İsâ b. Yahyâ el-
Mesīhī el-Cürcânî; 11. yüzyılda
yaşamış tabip ve filozof.
M. 098b/4, 119b/2
-2-

mesken [Ar.] Oturulan, ikamet edilen yer.
m.+ i 174a/4
-1-

mesmū'āt [Ar.] İşitilenler, sesler, duyulan şeyler.

m.+ ı 137a/12

-1-

mesnūn [Ar.] Alışılmış, âdet olmuş. m. olan 005a/16, 139b/5, 139b/13, 141b/8, 142a/2

m. 139b/7

-6-

meşrūd-resān [Ar.+Far.] Söylenen, ulaştırılan, yetiştiren.

m.+ dır 139b/12

-1-

Meşrūdīŧūs [öa.] Bir padişahın adı ve aynı adla anılan bir terkip.

M.+ dan 041a/16

M. 041b/1, 045b/2, 056a/2, 121b/11, 168b/4

-6-

mesrūr [Ar.] Sevinçli, memnun, mutlu.

m. idecek 076a/12

m. 021a/8, 022b/7

-3-

mess [Ar.] Dokunma, sürünme, temas, sürtme.

m. 035b/8

-1-

mesti [Ar.] Mest olma, sarhoşluk.

hâlet-i m.+ de 036b/2

-1-

mes'ūd [Ar.] Saadete ermiş, saadetli, mutlu, bahtlı.

mevlūd-ı m.+ ı 142b/10

vücūd-ı m.+ larını 022b/1

-2-

mesūh [Ar.] Sürülen nesne, ilaç.

m.+ lar 047a/17

-1-

meşāhīr [Ar.] Meşhurlar, şöhretliler.

m.- i eṭibbādan 100a/2

-1-

meşākḳ [Ar.] Sıkıntılar, zorluklar, zahmetler, mihnetler.

m.+ a 136a/3

-1-

meşākḳat [Ar.] Güçlük, zorluk, sıkıntı, eziyet, zahmet.

m. 127a/11, 145b/13

-2-

meşākḳe [Ar.] Sıkıntılar, zorluklar, zahmetler, mihnetler. bkz. **meşākḳ**

ef'āl-i m.+ den 155a/8

-1-

meşārik [Ar.] Güneşin doğuşunu gören yerler, doğu tarafları.

m. olan 038a/8

-1-

meşāriḳu'l-envār

[Ar.] Hz. Muhammed'in sözleri.

m.+ da 094a/3

-1-

meşāyih [Ar.] Çok yaşlı olanlar, ihtiyarlar.

m.+ i 029b/2

m. 029b/4

-2-

meşdūd [Ar.] Bağlanmış; sınıksız, bağlanmış, şeddedilmiş.

m. 083b/10

-1-

meşgûl [Ar.] Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan.

m. olalar 132a/7

m. olduğu 166b/3

m. olmak 118b/8

m. olup 112a/1

m. 036a/2

-5-

meşhûr [Ar.] Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.

m. olan 087b/13

m. 054b/7

-2-

meşhûre [Ar.] bkz. **meşhûr**

cüvârişenât-ı m. 116b/9

ķavânin-i m. 122a/15

-2-

meşîme [Ar.] Döl yatağı; selâ, plasenta; son, döl eşi.

m.- i iħrâc 131b/6

m.- i müte' affin 132b/13

m.+ de 097b/15, 098a/3, 127a/1

iħrâc-ı m.+ de 131a/13

m.+ den 098b/7

m.+ dir 096b/7

m.+ niñ 110a/8, 111a/3, 111b/7, 132b/6

m.+ si 128a/13, 132a/13

m. 005a/1, 024b/14, 080a/10,

080a/14, 096b/3, 096b/12, 096b/13,

097a/14, 097b/9, 097b/17, 099b/16,

128a/8, 132a/11, 132b/9, 132b/14

-29-

meşkûk [Ar.] Şüphe edilen, hakkında şüpheye düşülen, şüphe uyandıran.

m. olan 060b/16

m. olur 084a/11, 114a/3

-3-

meşreb [Ar.] Bir kimsenin yaratılışında bulunan huy, yaratılış, tabiat, mizaç.

m.+ de 039a/1

-1-

meşrûbât [Ar.] İçilecek şeyler.

m. 065a/10

-1-

meşveret [Ar.] Hâl sorulmak; fikir alma; tecrübeli kimselere danışma.

m.+ iyle 045a/7

-1-

me'tâlib [Ar.] İstenen şeyler, istekler, talepler.

e' azz-ı m.+ den 016b/14

m. 016b/10

-2-

metin [Ar.] Sağlam, dayanıklı, kuvvetli, güçlü.

m. 037a/12

-1-

metn [Ar.] Basılmış veya elle yazılmış yazı, yazı parçası.

m.- i Telvîhde 093b/1

-1-

me'ûfu'l-a' zâ [Ar.] Hastalıklı aza, organ.

m. 036b/6

-1-

mevâdd [Ar.] Elle tutulup gözle görülebilen maddeler; temel unsurlar; hususlar, konular.

m.- ı evrâm 062b/11

m.+ a 069b/16

m.+ ı 135b/7, 143b/15

m.+ iñ 104a/8

m.+ ını 117a/2

m. 006a/4, 138b/11, 173a/5, 173b/13

keşret-i m. 063a/12

müctemî ^ç -i m. 173a/11 redd-i m. 173b/14 -13-	mevcûdât [Ar.] Var olanlar, yaratılan şeylerin tamamı, canlı cansız bütün varlıklar, mahlukat. eşref-i m. 149a/16 -1-
mevâkî^ç [Ar.] Mevkiler, yerler. m.- i müte ^ç addide 072a/4 -1-	mevcûde [Ar.] bkz. mevcûd m.+ dir 068b/9, 068b/12, 074b/16 şîhhat-ı m.+ yi 177a/2 -4-
mevâlî [Ar.] Yardımcılar; dost ve komşular. tevcîh-i m.+ niñ 064b/1 -1-	mevfûr [Ar.] Çok, bol. yümn-i himem-i m.+ ları 021a/5 -1-
mevânî^ç [Ar.] Engelleyiciler, mâniler, önleyen şeyler. m.- i hâbelde 049b/7 m. 054a/6 -2-	mevhûbe [Ar.] Verilmiş, ihsan edilmiş, karşılıksız olarak birisine verilmiş mal, hibe edilen. m.- i Rabbânîye 022a/2 -1-
mevâzî^ç [Ar.] Yerler, mahaller, mekânlar. m.- ı ^ç adîdede 177a/4 m.- ı haşinesine 096b/17 m.- ı haşineye 080b/5 m.- ı ma ^ç işlerinde 072a/3 m.- ı müte ^ç addidede 019b/7 m.+ a 152b/12 m.+ iñ 070a/13 m. 050b/2 -8-	mevhûm [Ar.] Gerçekte olmadığı hâlde var gibi düşünülen, kuruntuya dayanan, vehmedilen şey. m. 114a/2 -1-
mevcûd [Ar.] Var olan, bulunan şey veya kimse. m.+ dur 018a/9 m.+ lardır 018b/3 m. bulunsa 106b/9 m. olduğu 069a/13 m. olduğınadır 074b/6 m. olmak 084a/9 m. olup 067b/4 m. 022a/6, 081a/8, 083b/15, 084a/10 -11-	mevîzec [Ar.] Yaban üzümü (Delphinium staphisagria). m. 168a/7 -1-
	mevkûf [Ar.] Tutuklu, tutuklanmış, bağlı, menedilmiş. m.+ dur 035b/15, 052b/5 m. kılmışlar 029a/14 m. olur 125a/10 -4-
	mevlûd [Ar.] Doğmuş, yeni doğmuş çocuk, bebek. m.- ı menî 071b/9 m.- ı mes ^ç üdî 142b/10 m.- ı müzekker 102b/5

tedbîr-i m.+ a 161a/12, 179b/17
 m.+ a 140b/13
 m.+ da 074b/16, 085a/12
 m.+ uñ 004b/3, 005a/3, 005a/14,
 011a/5, 024b/15, 088b/15, 089a/8,
 092a/4, 095a/9, 102a/2, 102a/6,
 103b/11, 104a/5, 104a/10, 104a/15,
 104b/1, 104b/7, 108a/9, 135a/10,
 136a/16, 136b/12, 137b/15, 138a/7,
 140b/9, 141a/2, 143a/10, 150a/7,
 150a/17
 m. 023a/9, 030a/6, 046b/16, 091a/3,
 091a/7, 091a/12, 091a/16, 091b/5,
 091b/10, 091b/14, 099b/15,
 102a/11, 105b/2, 105b/5, 135a/14,
 135b/16, 136b/2, 137b/4, 143a/3
 kuvve-i m. 105b/1
 menî-i m. 071a/5
 tağaddî-i m. 170b/16
 tedbîr-i m. 020a/15, 149b/3
 -61-

mevrûs [Ar.] Miras kalmış; huy, hastalık vb.
 için anadan babadan geçmiş.
 m. olmuşdu 018b/16
 -1-

mevsim [Ar.] Mevsim.
 m.+ i 162b/17
 m.+ leri 162b/17
 -2-

mevşûf [Ar.] Bir nitelikle nitelendirilmiş,
 vasıflı, nitelenmiş, tamlanan.
 m. ola 149a/2, 150a/4
 m. olan 018a/11, 032b/2, 078b/6,
 094b/7, 149b/5, 160b/1
 m. olduğu 078b/12
 m. olmayup 155b/5
 m. olur 079a/1
 m. olursa 154b/9
 m. 151b/5
 -13-

mevt [Ar.] Ölüm.
 m.+ dūr 016b/2
 m.+ e 134a/14
 m.+ i 017b/9, 017b/12, 112a/13,
 112a/15, 112a/16
 m.+ inden 112a/13, 128a/1, 132b/15
 m.+ ini 112a/12, 112a/15, 112a/16
 -13-

mevṭuāt [Ar.] Eşler, zevceler,
 emanetler.
 m. 149b/12
 -1-

mevzi [Ar.] Yer, mekân, mahal.
 m.- i ḥurūcdan 129a/16
 m.- i ma' hūd 128a/5
 m.- i tekevvünlerinde 004a/2,
 024a/1, 069b/7
 m.+ de 024a/4
 m.+ e 134b/13
 -7-

mevzû [Ar.] Ele alınan, incelenen, üzerinde
 durulan mesele, konu.
 m.+ ı 015a/14, 040a/4
 m.+ ınñ 015a/12
 m. 166a/5
 -4-

mey'a-i sāile [Ar.] Bitkilerden alınan
 zamklı kabuğun pişmesinden sonra
 oluşan reçinenin dibindeki tortu.
 m. 042a/7, 176b/1
 -2-

meybih [Ar.] Ekşi ayva şarabı.
 şarāb-ı m.- i sāzeciñ 119a/12
 m. 118a/3
 -2-

meybuhtec [Ar.] Üzüm şirasının pişmişi.
 m. 044b/2, 046a/4, 176b/4
 -3-

meydān [Ar.] Meydan, alan.
 şeh-vār-ı m.- 1 fezā'il 020b/13
 -1-

meyl [Ar.] Eğilim, eğim.
 m.- i tāmmları 166a/15
 m.+ i 060a/3
 m. eyler 061a/16
 m. ider 071a/2
 m. idüp 080b/13
 -5-

meymenet [Ar.] Uğurluluk, kutluluk,
 saadet, bereket.
 m.+ i 139b/15, 140a/6
 m. 181a/16
 -3-

meyve [Far.] Meyve.
 m.+ lerde 116b/11
 m.+ niñ 113b/2
 m.+ si 075a/15
 m.+ yi 104a/2
 m. 054a/4, 054b/11, 075a/14
 -7-

meyyit [Ar.] Ölmüş insan, ölü.
 cen'in-i m.+ i 065a/9
 -1-

meyyiten [Ar.] Ölü olarak, ölmüş olan.
 m. 132b/6, 132b/8
 -2-

mezāhib [Ar.] Mezhepler, tutulan
 yollar.
 muhtār-ı m.- i kibār-ı eṭibbā 033a/14
 m.- i muhtelif 024a/5
 -2-

mezāhime [Ar.] Sıkıntılar, eziyetler,
 güçlükler, zahmetler.
 m.+ siyle 128b/8

m. idüp 115a/9
 m. virdigi 111b/5
 m. virmesi 116a/4
 -4-

mezāk [Ar.] Tat alma, lezzet duyma, tat
 alma yeri, damak.
 m.+ ları 162a/13
 -1-

mezāyā [Ar.] Üstün vasıflar, üstünlük
 sağlayan nitelikler, meziyetler.
 m.+ dandır 095a/16
 -1-

mezbūr [Ar.] Zikredilen, yukarıda adı geçen,
 sözü edilmiş olan.
 kurş-ı m.+ dan 058a/5
 m.+ uñ 077b/13, 137b/1
 fāzıl-ı m.+ uñ 046b/5
 fāzıl-ı m. 030a/3
 -5-

mezbūre [Ar.] bkz. **mezbūr**
 devā-i m.- i kurş 058a/13
 huşuş-ı m.+ de 049a/6, 149b/2
 maḳāle-i m.+ de 082b/10
 riyaḥ-ı m.+ den 102b/17
 taḳdīr-i m.+ den 074a/11
 zümre-i m.+ niñ 035a/1
 ālet-i m. 056b/1
 huşuş-ı m. 062a/14
 maḳāle-i m. 067b/17
 umūr-ı m. 101b/2
 -11-

mezc [Ar.] İki veya daha fazla şeyi
 birbirine katıp karıştırma; su
 karıştırmak.
 m. ideler 056a/7
 m. idüp 058a/16, 122b/8, 135b/14,
 163a/15, 166b/7, 172b/16, 173a/7,
 173a/14, 173b/11, 174b/12
 m. oluna 136a/16

m. olunduğdansoñra 056b/8
 m. olunmağla 123a/12
 m. olunmağ 119b/12
 m. olunup 158b/7
 m. 131a/5, 133a/16, 173a/7
 -19-

mezheb [Ar.] Gidilen, benimsenen
 yol, anlayış farklılıklarından doğan
 kollardan her biri.
 m.+ i 066b/17
 m.+ inde 050b/10, 141a/5
 m.+ iniñ 074b/1
 m.+ leri 071a/16
 m.+ lerinde 141a/6
 m. 036a/10, 087a/13
 -8-

me'zim [Ar.] Zor, güç, müşkül.
 m. olmağıle 048b/3
 -1-

mazīzu'l-lişe [Ar.] Diş etlerinin acıması.
 m. 179a/15
 -1-

mezkūr [Ar.] Zikrolunan, az önce adı geçen,
 sözü edilen, yukarıda anılan.
 'illet-i m.+ a 065b/15
 taḥḫīḳ-i m.+ a 101a/3
 ṭayyib-i m.+ dan 151a/12
 m.+ dur 092b/15
 taḥḫīḳ-i m.+ e 095b/2
 m.+ uñ 062a/10
 m. kılmışdır 018b/6
 m. olsa 084b/12
 m. 038b/8, 062a/7, 062a/9, 073a/17,
 073b/2, 102a/2, 132a/3, 142b/12
 'ilāc-ı m. 049a/8
 cenīn-i m. 102b/1
 -18-

mezḳūrāt [Ar.] Zikrolunanlar.
 m.+ da 045a/7
 m.+ ıñ 062a/5
 -2-

mezḳüre [Ar.] bkz. **mezḳūr**
 faẓl-ı m.- i ebrārında 078a/4
 şerāiṭ-i m.- i memdūḥe 154b/8
 m.- i muḥālifdir 028b/3
 m.+ de 080a/12
 'illet-i m.+ de 121b/13
 faṣl-ı m.+ de 074b/10
 ḥuṣūṣ-ı m.+ de 072a/6, 084b/7
 aḥvāl-i m.+ den 034b/4, 161b/6
 edille-i m.+ den 062a/8
 envā'-ı m.+ den 150b/17, 151a/10
 esbāb-ı m.+ den 128b/4, 180b/6
 fā'ide-i celīle-i m.+ den 027a/8
 ruṭūbet-i m.+ den 124a/11
 umūr-ı m.+ den 075b/1, 110a/13
 m.+ niñ 055b/14
 'illet-i m.+ niñ 119a/12
 a'zā-yı m.+ niñ 039a/11, 077a/9
 edviye-i m.+ niñ 134a/16
 emrāk-ı m.+ niñ 130b/4
 esbāb-ı m.+ niñ 054b/9, 103b/7
 risāle-i m.+ niñ 030a/3
 'illet-i m.+ ye 065b/1
 a'zā-yı m.+ ye 124b/15
 cihet-i m.+ ye 101b/2
 eṣḥāṣ-ı m.+ ye 105b/8
 müfside-i m.+ ye 160a/6
 te'sīrāt-ı m.+ ye 107b/14
 tecārib-i m.+ ye 088a/17
 aḥvāl-i m.+ yi 019b/17, 031b/2,
 036a/12, 067a/10, 096a/5
 esbāb-ı m.+ yi 129a/3
 müddet-i m.+ yi 147a/9
 'illet-i m. 112b/8
 a'rāz-ı m. 164b/3
 a'zā-yı m. 054a/14
 aḥvāl-i m. 088b/1, 153a/8, 169b/17
 eczā'-ı m. 065b/9
 eczā'-ı m. 056a/9, 126a/6, 156a/9

edhān-ı m. 130a/11	
edviye-i m. 132a/2	
emrāk-ı m. 130b/5	
evşāf-ı m. 032b/1, 155b/5	
huşūş-ı m. 066b/11, 093a/2	
iʿtibār-ı m. 136a/8	
ihtikān-ı m. 057a/10	
muʿālece-i m. 126b/5	
murziʿ a-yı m. 153a/17	
sebeb-i m. 041b/2	
seyyāre-yi m. 092a/12	
umūr-ı m. 019a/4, 033b/8, 092a/8, 110a/7, 167a/15, 167b/4	
-71-	
mezlaḵ [Ar.] Ceninin, rahimden çıkış yolu. m. 128a/15 -1-	
mezlaḵa [Ar.] bkz. mezlaḵ edhān-ı m. 129b/6 ruḡbāt-ı m. 099b/6 -2-	
mı [Tr.] Soru eki. m. 023b/16, 024a/2, 052b/1, 066a/4, 066a/5, 084a/8, 144a/11, 144a/13, 144a/14, 152b/3 -10-	
mıknāṭis [Ar.] Mıknatis. m. 131b/7 -1-	
Mışır [öa.] Afrika ülkesi Mısır. M.+ da 088b/17 M.+ ın 088b/17 M. 088b/16 -3-	
mışrāʿ [Ar.] Mısra, dize. m.+ ından 072b/8 m. 072b/8 -2-	
mi [Tr.] Soru eki. m. 023b/8, 023b/9, 059a/10, 064a/3, 073b/8, 081b/14, 157a/14 -11-	
miczeb [Ar.] Yapıştırıp çekme aleti. m. 012a/16 -1-	
miʿde [Ar.] Mide. m.- i nevāşif 044a/12 m.+ de 033b/11, 060a/10, 118b/10, 146b/15, 153a/6 ḵaʿ r-ı m.+ de 034a/1 mażarrat-ı fem-i m.+ de 034a/1 emrāz-ı m.+ den 118b/9 m.+ leri 122b/1, 165a/6 m.+ lerinde 008b/2, 121b/9 fem-i m.+ lerinde 120a/9 m.+ lerine 121b/4, 122b/2 m.+ leriniñ 122a/16 m.+ niñ 042a/11, 054a/12, 111b/5, 122b/10 ihtilāf-ı m.+ niñ 125b/12 m.+ si 120b/12, 121a/11, 122b/8, 137b/11, 146b/11 m.+ sinde 060a/5, 117b/3, 117b/11, 144a/14, 145a/3, 147b/8, 153b/2, 163a/13, 164b/3 m.+ sine 153b/3, 164b/1 fem-i m.+ sine 117b/15 m.+ siniñ 143b/10, 143b/11 m.+ ye 120b/16, 124b/12 vecaʿ -yı fem-i m.+ yi 122b/17 m. 008a/17, 037a/7, 037b/17, 122b/17, 129a/11 -49-	
midfaʿ [Ar.] İtmek için kullanılan alet. m.+ ı 108b/9 -1-	

miḥnet [Ar.] Sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet, dert, elem.

m.- i irem 021b/8

m.+ e 020b/4

-2-

miḥdām [Ar.] Vücut gelişimi iyi olan.

m. 091a/12

-1-

miḥdār [Ar.] Ölçü, nicelik, değer, derece.

m.- i isti' māl 158b/11

m.- i isti' mālī 046a/6, 122a/7, 126a/7

m.- i ḳalīl 111b/16, 164a/8, 168b/5

m.- i kifāye 129b/8

m.- i ṭabī' isinden 103b/16, 149b/15

m.- i zemān 161b/12

m.- i zemān-ı vilādetde 093b/14

m.+ a 058a/10, 065b/10

m.+ dır 095a/6

m.+ ı 024a/12, 026b/14, 042a/2, 042a/9, 046a/11, 049b/13, 053b/15,

056a/17, 058b/2, 061a/3, 061a/9,

066b/8, 118b/6, 119a/13, 119a/16,

122a/15, 122b/7, 130b/1, 131b/4,

132b/10, 133b/12, 135a/8, 135a/16,

144a/5, 152a/7, 156a/17, 158b/6,

159a/4, 159a/8, 160b/2, 162b/7,

162b/9, 164a/14, 168b/10, 170a/4,

170a/8, 172a/9

m.+ ında 151a/11

m.+ ımı 099b/1, 121b/2, 124b/4, 155a/14, 160a/4, 160a/14

m. 030b/13, 033b/17, 039b/14,

044a/7, 049b/7, 050a/1, 051b/12,

059b/11, 074b/6, 080b/1, 080b/3,

087a/9, 093a/16, 095a/11, 108b/1,

119a/17, 119b/12, 121a/1, 121a/6,

123a/11, 129b/16, 130a/16, 131b/7,

133b/13, 138b/7, 139a/8, 139a/17,

140b/16, 145a/10, 145a/12, 152b/2,

152b/5, 156a/1, 156b/6, 156b/13,

160a/13, 160b/5, 160b/7, 161a/5,

161b/3, 161b/10, 162a/11, 162b/4,

163a/10, 164b/6, 164b/15, 165a/3, 170a/5, 170a/16, 172b/14, 176b/9, 180a/1, 181a/2, 181b/12

-113-

mīl [Far.] Şiş, mil.

m. 057a/15, 057a/17, 059a/14, 079b/5, 079b/6

-5-

mīl' aḳa [Ar.] Kaşık, küçük kaşık.

m. 045b/17, 046a/1, 160a/14, 160a/15

-4-

mīlḥ [Ar.] Tuz.

m. 047a/4

-1-

mīlḥ-i neftī [Ar.+Far.] Siyah tuz.

m. 168a/7

-1-

mīlk [Ar.] Mülk.

ḥafāza-yı m. 029a/12

-1-

mīlket [Ar.] bkz. **mīlk**

sulṭān-ı m.- i risālet 140a/8

-1-

mīllet [Ar.] Halk, millet.

m.- i ḥanīf-i beyzā 142a/1

m.+ den 029a/12

-2-

min-vech [Ar.] Bir bakımdan, bir cihetten, bir yönden.

m. 047b/12, 064a/16, 140a/4

-3-

min ḡayr [Ar.] Bundan başka, -sız, olmadan.

m.- i ekl 047b/2

- m.- i fikr 031b/1
m.- i iddi'â 087a/12
m.- i ihtimâm 166a/1
m.- i ihtiyâr 031a/16
m.- i izâfe 142b/3
m.- i kemâl 071a/6
m.- i tecrîbe 049b/2
-8-
- minâs** [Ar.] Daima dışı doğuran kadın.
m. 103a/8
-1-
- minfâh** [Ar.] İlaç püskürtülen alet.
m.+ a 042b/12
m. 044b/2
-2-
- minvâl** [Ar.] Biçim, şekil, yol, tarz, suret.
m.- i muharrer 101b/4, 121a/4, 170b/1
m. 019b/3, 032b/17, 076b/5, 107a/11, 138b/17, 140a/13, 154a/4
-10-
- mirâr** [Ar.] Kereler, defâlar, merrât.
m. 121b/4
-1-
- Mir'ât-ı Şifâ** [ea.] bkz. **Mir'ât-ı Şifâ**
M. 042b/15
-1-
- Mir'âtü's-Şifâ**
[ea.] Mes'ûd b. Hakîmü'd-dîn Hüseyin'in eseri.
M. 129b/15, 130b/6
-2-
- mirre** [Ar.] Safrâ ve sevdâ hıltı.
m.- i şafrâ 119a/8
m.- i sevdâ 119a/5
m.- i sevdâya 134a/7, 152a/4
-4-
- Mirrih** [öa.] Merih, Mars.
M. 088a/11, 091a/8
-2-
- mişilli** [Ar.] Benzeri, gibi, aynısı, kabîlinden.
m.+ de 085a/6
m.+ dir 044b/4, 044b/5, 044b/8
m. 042b/1, 042b/11, 043b/3, 043b/4, 045a/10, 045b/3, 048b/16, 049a/1, 052a/6, 055a/13, 056a/3, 056b/5, 057a/4, 057a/5, 057a/12, 060b/12, 065a/3, 065a/9, 081b/11, 087a/11, 089b/5, 092b/17, 096b/6, 096b/10, 102a/5, 106a/9, 112b/9, 114a/6, 114b/5, 123a/7, 125b/11, 126a/7, 135a/3, 142a/8, 142b/2, 142b/3, 149a/7, 152a/3, 155a/10, 156a/8, 156a/14, 157a/5, 157a/6, 164a/12, 165a/15, 165b/10, 167a/17, 168a/3, 173b/8, 180a/14, 180a/17, 180b/2
-56-
- misk** [Ar.] Misk geyiğinin göbeğinin salgısından terbiye ile yapılan koku, güzel kokulu madde.
m.- i hâliş 119a/17
m. 056b/11, 118a/13
devâ-i m. 003a/11, 041b/1, 056a/3
-6-
- mişâl** [Ar.] Örnek, benzer, gibi.
m.+ idir 044a/17
-1-
- mişkâl** [Ar.] Kullanıldığı yere, zamana göre değişiklik gösteren, yaklaşık 4,80 gram karşılığı olarak kabul edilen ağırlık ölçüsü birimi.
m.+ dir 058a/10, 126a/7
m.+ e 042a/9, 046a/1, 058b/5, 122a/7, 160a/16
m.+ in 044b/2, 049a/16

m. 041b/9, 045b/17, 046a/1, 046a/12, 046b/9, 046b/13, 047a/6, 047a/12, 047a/14, 049b/14, 057b/14, 058a/9, 065b/9, 115b/3, 121a/17, 122a/9, 126a/4, 131a/13, 160a/16, 160b/2, 168b/7 -31-	sū'-i m.- ı bāriden 157b/4 sū'-i m.- ı bāride 169b/1 sū'-i m.- ı bāridinden 055b/16 taḳviyet-i m.- ı bedene 144b/12 m.- ı ber-i' tilāl 021a/6 sū'-i m.- ı ḥārr 157a/13, 157b/2 sū'-i m.- ı ḥārreye 169a/17, 169b/10 sū'-i m.- ı ḥārrı 157a/15 m.- ı ḥublāda 125b/2 sū'-i m.- ı mādde 157a/16 m.- ı menī 037b/6 sū'-i m.- ı müfreden 037b/1 sū'-i m.- ı münāsibe 169b/2 m.- ı raḥimde 056b/17 m.- ı redī 159b/13 taḳviyet-i m.- ı rūḥa 145a/7 sū'-i m.- ı ruṭūbetden 125b/13 m.- ı ṭoḳuz 040a/5 m.- ı zükūret 086a/4 m.- ı zükūrī 081b/13 m.+ a 045a/17, 045b/11, 046a/13, 169b/4 i'tidāl-i m.+ a 150a/1, 169b/5 sū'-i m.+ a 169b/5, 178b/4 sū'-i m.+ dan 169a/16, 180b/6 m.+ ı 028a/17, 029b/7, 073a/6, 084b/15, 101b/6, 101b/17, 103a/9, 103b/17, 149a/9, 150a/10, 172a/15 şıḥḥat-ı m.+ ı 148b/1 sū'-i m.+ ı 051a/13, 051b/6, 056b/15 taḳviyet-i m.+ ı 144b/4 m.+ iñ 046a/17, 149a/3, 169b/14 m.+ ın 056b/16 m.+ ına 058b/11, 089b/15, 116a/2, 118a/14, 143a/14, 158a/4, 161a/14, 167b/11 ifsād-ı m.+ ına 149a/12 inḥirāf-ı m.+ ına 148a/3 sū'-i m.+ ına 150b/9 m.+ ında 029b/11, 029b/12, 050b/17, 051a/17, 102a/14, 102a/15, 102b/4 m.+ ını 172b/9 m.+ ları 023a/13, 026b/3, 027a/17, 032b/2, 037b/4, 045b/3, 049a/9,
misket alması [Fr.+ Tr.] Güzel kokulu bir cins elma. m. 119b/4 -1-	
mişlī [Ar.] Misli gibi olan, misline benzeyen, benzeri. m.+ dir 044b/1 m. 033b/15, 037a/7, 040b/7, 041b/3, 063a/3, 076b/8, 115a/12, 116a/14, 132a/14, 133b/10, 138a/5, 157b/15, 175a/15 -14-	
mismāriyye [Ar.] Yüzeysel geniş nasır. m. 010a/17 -1-	
mīṣīn [Far.] Meşin; deri. m.+ den 161a/8 -1-	
miyāh [Ar.] Sular. taḳdīr-i m.+ a 091b/14 -1-	
miyān [Far.] Ara, mâbeyn, bir şeyin ortası, vasat. m.+ larında 023b/14, 066a/2, 084b/11 -3-	
mizāc [Ar.] Yaratılış özellikleri. m.- ı bārid 051a/11 sū'-i m.- ı bārid 041a/15, 045b/4, 050b/13, 055b/17	

055b/9, 085a/1, 165b/1
 sū'-i m.+ ları 053b/2
 m.+ larına 045a/14, 046b/14, 165b/2
 m.+ larından 026b/4, 027a/17
 m.+ larını 045a/15, 051b/16, 123b/9
 m.+ larının 027a/10, 125a/1
 ıslāh-ı m. ider 090a/13
 ıslāh-ı m. idince 178b/9
 taşhîh-i m. itmiş 090a/1
 m. 063a/15, 105a/3, 155b/13,
 169b/6, 169b/8
 i'tidāl-i m. 149a/1
 şihhāt-ı m. 005b/5, 025b/3
 sū'-i m. 037a/16, 040a/10, 040a/11,
 040a/12, 041b/1, 051b/14, 054a/6,
 115a/10, 150b/10, 157a/13, 171a/1,
 177b/7
 -120-

mizkār [Ar.] Daima erkek doğuran dişi.
 m. 103a/9
 -1-

Molla Cāmī [ka.] Nûreddîn Abdurrahmân
 b. Nizâmiddîn Ahmed b.
 Muhammed el-Câmî; İranlı âlim.
 M. 162a/4
 -1-

Mollâ Nefîsî [ka.] Burhâneddîn Nefîs b.
 İvaz el-Kirmânî; Osmanlı fakih,
 filozof ve tabibi.
 M. 063a/12
 -1-

mū [Far.] Ayı rezenesi, durak otuna
 benzer bir ot (Meum athamanticum).
 m. 042a/5
 -1-

mu'addil [Ar.] Denk duruma getiren,
 düzeltip denkleştiren.
 m.- i muzâf 053b/5
 -1-

mu'aqid [Ar.] Anlaşan, sözleşen, akit
 yapan, sözleşen.
 m. 105a/11
 -1-

mu'âlecât [Ar.] İlaçlar, ilaç vermek
 suretiyle yapılan tedaviler.
 m.+ ı 003a/9, 003b/6, 003b/14,
 005b/17, 010b/17, 023b/11, 026a/1,
 026a/3, 026a/7, 039b/13, 045a/15,
 055b/7, 057b/11, 064b/17, 170b/9,
 181a/15
 m.+ ına 052b/8
 m.+ ındandır 168b/6
 m.+ ını 045b/7, 170b/12
 m.+ ları 023b/4
 m. 004b/17, 006a/19, 019a/16,
 024b/12, 025b/14, 025b/17, 123a/1,
 126b/16, 134b/2, 171a/4, 176b/16
 -32-

mu'âlece [Ar.] İlaç, bir hastalığa karşı
 tedavi uygulama, ilaç verme, ilaç
 kullanma.
 m.- i mezkûre 126b/5
 m.+ leri 005b/12, 009b/7, 009b/18,
 025b/10, 032b/10, 126b/14, 154b/7
 m.+ lerin 055b/14
 m.+ lerinden 134b/8
 m.+ niñ 114a/16
 m.+ si 023a/17, 057a/14, 060a/17,
 114b/3
 m.+ sinde 063a/4, 168b/3
 m.+ sine 058b/11, 167b/15
 m.+ sini 119a/11
 m.+ ye 028a/4, 046a/16, 131a/2,
 151a/13
 m. itmek 114a/13
 m. oluna 042b/17, 133b/1
 m. olunmak 041a/4, 114a/9
 m. olunmağdır 057a/13
 m. olunmasa 174b/16
 m. olunsa 178b/6

m. olunup 178b/5
 m. olunur 029a/2, 043a/13, 057b/5,
 065a/12, 114a/12, 174a/1, 174a/9
 m. olunurlar 030b/7
 m. 007b/7, 007b/8, 021b/13, 039b/14,
 041a/1, 045a/13, 055b/15, 103a/11,
 112a/10, 157a/8, 159b/11, 175a/7,
 178b/8
 -54-

mu' allem [Ar.] Öğretilmiş,
 yetiştirilmiş, eğitilmiş, eğitimli,
 talim görmüş.
 m. 142a/10
 -1-

mu' allim [Ar.] Öğreten, talim eden,
 öğretmen, hoca.
 m.- i edīb 170b/2
 m.- i evvel 088a/8
 m.+ iñ 170b/3
 -3-

mu' âmele [Ar.] Başkasına karşı olan
 davranış, davranış biçimi, tutum.
 m.+ leri 026a/10
 m. eyleyeler 135b/1
 m. eyleyüp 139a/5, 142b/16
 m. olunmak 048a/11
 m. olunup 048b/1
 m. 048a/11
 -7-

mu' ammer [Ar.] Yaşayan, hayatta olan.
 m. ola 113a/16
 m. olanı 087b/15
 m. oldu 089a/7
 m. oldılar 059b/10
 m. olduğu 017b/13, 087b/15,
 088b/15
 m. oldukları 109b/13
 m. olmadı 093b/8
 m. olmadığını 004a/15, 024a/13,
 089a/8

m. olmadığını 084b/3
 m. olmak 092a/14
 m. olmağdır 092a/4
 m. olması 059b/8, 088a/5, 090a/8,
 090a/9
 m. olmasının 125a/14
 m. olmayup 087b/14
 m. olmaz 092a/10
 m. olmuş 093b/7
 m. olur 088a/3, 089b/10
 m. olurlar 088b/17, 090a/4
 m. olursa 089a/1
 -28-

mu' âşeret [Ar.] Birlikte yaşayıp hoş
 geçinme, karşılıklı iyi ve güzel
 ilişkiler kurma, görgü kuralları.
 eşnâ-i m.+ de 106b/17
 hîñ-i m.+ de 108b/1
 m.+ den 103a/13
 m.+ imiz 107b/5
 -4-

mu' âtebe [Ar.] Azarlama, paylama.
 m. 143a/1
 -1-

mu' atış [Ar.] Öksürten, aksırtan deva.
 m. 126a/15, 134b/5
 -2-

mu' âvenet [Ar.] Yardım.
 m.+ leri 078a/5
 -1-

mu' ayyen [Ar.] Belli, belirli,
 kararlaştırılmış.
 m. 017b/17
 -1-

mu' ayyene [Ar.] bkz. **mu' ayyen**
 şüret-i m. olmaz 063a/9
 -1-

mu'azzam [Ar.] Çok büyük, çok iri, pek kocaman, yüce, ulu.
m.+ ı 078a/16
m. 059a/15, 064b/17, 074a/4, 076b/11, 076b/12, 126a/11, 166a/13
mâdde-i m. 069b/4
-9-

mu'azzamu'l-'ulemâ
[Ar.] Büyük âlim, bilgin.
mağâl-i m. 020b/14
-1-

mu'ceme [Ar.] Mu'cem, Arap ve Osmanlı alfabesinde noktalı harf.
zamm-ı zâ-i m. 142a/15
-1-

mücib [Ar.] Sebep olan, gerektiren, icap.
m.- i nevm 144b/11
m. olan 041a/13
m. olur 112a/15
m. olursa 112b/13
m. 112a/16
-5-

mücibü'l-ḥabel [Ar.] Hamilelik sebebi.
m. 053b/11
-1-

muḍâvet [Ar.] Zıtlık.
m.+ i 060a/13
-1-

mufaşşal [Ar.] Ayrıntılara girilerek geniş biçimde anlatılan.
m.+ lar 102a/4
m.+ larından 141b/3
m. 017b/15
-3-

mufaşşalan [Ar.] Ayrıntılı olarak, etraflıca.
m. 078a/16, 113a/17, 179a/1
-3-

mufaşşalât [Ar.] Ayrıntılara girilerek geniş biçimde anlatılanlar.
m. 057b/12
-1-

muğâş [Ar.] Yaban narı (Litsea sebifera).
m. 173a/2
-1-

muğâyeret [Ar.] Farklılık, aykırılık.
m.+ ini 045a/14
m. 138a/10
-2-

muğâyir [Ar.] Uymayan, aykırı, bağdaşmayan, zıt, muhalif.
m. 068a/10
-1-

muğâyirât [Ar.] Muhalifler, aykırı olanlar, zıtlar.
m. 068a/15
-1-

muğayyebât [Ar.] Beş duyu ile bilinemeyen gizli ve görünmez şeyler.
m.- ı ḥamseden 062a/14
-1-

muğayyer [Ar.] Başka bir duruma veya şekle sokulmuş, değiştirilmiş.
m. olur 054b/3
-1-

muğayyere [Ar.] bkz. **muğayyer**
kuvvet-i m.+ niñ 151b/13, 151b/14
Kitâb-ı m. 073a/1
kuvve-i m. 079b/6
-4-

muḥaddeb [Ar.] Yumru, tümsek şeklinde;
kambur.

m.+ inde 073a/7

m.+ ine 097a/17

-2-

muḥaddir [Ar.] Uyuşturucu, soğutucu
özelliliyle uzvu uyuşturan ilaç.

m. 049a/1

-1-

muḥaddiṣīn [Ar.] Muhaddisler, hadis
âlimleri.

kibâr-ı m. 094b/9, 096a/10

-2-

muḥāfaẓa [Ar.] Koruma, saklama,
olduğu gibi kalmasını sağlama.

m.- yı ceninde 121b/13

m.- yı ḥāmilde 054b/4

m.+ dan 143a/13

m.+ sı 105a/4, 114a/11, 153b/1

m.+ sında 060a/17

m. eylesün 147b/16

m. eyleyüp 132a/16

m. ideler 155a/9

m. oluna 111b/11

m. olunmak 117a/8

m. olunmağıdır 169a/7

m. 076a/2, 096b/4, 114a/12, 143a/13,
170a/9

-18-

muḥāfazāt [Ar.] Korunmalar, saklamalar.

m.- ı ḳable'l-vuḳū' fī't-ṭā'ün

010b/18

-1-

muḥāfiz [Ar.] Koruyan, gözetleyen,
muḥāfaẓa eden.

m.+ lar 076a/3

m.+ ları 076a/10

-2-

muḥākeme [Ar.] İyice düşünme, bir
konuyu dikkatle inceleme.

m. eyleyüp 071b/11

-1-

muḥakkak [Ar.] Şüphesiz, kesinlikle.

m.+ dır 163a/6

m. 069a/7

-2-

muḥakkıkan [Ar.] Bir şeyin, bir olay ve
durumun aslını esasını, doğru olup
olmadığını araştıran, gerçeği ortaya
koyan, tahkik eden kimse.

m. 077b/12

-1-

muḥakkıķın [Ar.] Muhakkikler, tahkik
eden kimseler.

m. 087b/12, 104b/4

-2-

muḥāl [Ar.] Olması, mümkün olmayan,
imkānsız.

emr-i m. 017b/9

-1-

muḥālaṭa [Ar.] Karışma.

m. itmekle 068a/6

m. 152a/5

-2-

muḥālefet [Ar.] Uymama, başka türlü
olma, karşı olma, karşı çıkma.

m.+ de 171b/8

m. idüp 083a/7

-2-

muḥālif [Ar.] Muhalefet eden.

mecrūḥ-ı m.- i mekâyid-i ḥussād
020a/10

m.+ dir 060a/14, 082b/3, 118b/13,
137a/5

mezkûre-i m.+ dir 028b/3

m. olduğudur 101b/3
m. olmağla 036a/10
m. 004b/6, 024b/5, 060a/10,
106a/13, 118b/10, 119a/4, 119a/8
-15-

muḥallaḳa [Ar.] Yaratılmaya uygun,
elverişli.
m.+ dır 095a/1
m.+ mıdır 094b/14
m. 094b/15
-3-

muḥallebî [Ar.] Muhallebi tatlısı.
m. 164b/11
-1-

muḥalled [Ar.] Gelip geçici olmayan,
sürekli, kalıcı, ebedî.
m. 022b/3, 088a/9
-2-

muḥallil [Ar.] Isıtıcı karakteri ile
buharlaştırarak hıltı parçalara
ayırarak vücuttan çıkaran deva,
resolutif, iltihapları, şiş ve yumruları
dağıtmaya yarayan ilaç.
m.+ dir 173b/5
şarf-ı m.+ dir 174a/14
m. 125b/7, 173a/8, 173b/3, 175a/9,
175b/5, 176a/14
-8-

muḥallile [Ar.] bkz. **muḥallil**
edviye-i m.+ dendir 173a/6
eşyâ'-yı m. 065a/12
ma'âcîn-i m. 065a/3
-3-

Muḥammed bin 'Abdū's-selām [ka.]
Hipokrat'ın Fusûl olarak bilinen
"Aforizmalar" kitabının şarîhi, tabip.
M. 062a/17
-1-

Muḥammed bin Ebî'n-naşr Hucendî
[ka.] Fıkıh ve tıp âlimi.
bkz. 'Allāmetü'l-verā
M. 093b/1
-1-

Muḥammed bin Zekeriyā
[ka.] bkz. **Muḥammed bin Zekeriyā**
Rāzî
M. 071b/3, 082b/14, 130b/7
-3-

Muḥammed bin Zekeriyā Rāzî
[ka.] Ebû Bekir Muhammed b.
Zekeriyâ er-Râzî; hekim ve filozof.
M. 029b/13, 082b/8, 127a/9, 180a/8
-4-

Muḥammed Rāmî
[ka.] Şerefüddîn Hasen b.
Muhammed-i Rāmî-i Tebrîzî; İranlı
şair. bkz. **Rāmî**
M.+ dir 022a/7
-1-

muḥarrem [Ar.] Haram edilmiş, yasak..
m. 020b/11
-1-

muḥarremât [Ar.] Haram olanlar, yasaklar.
m. 157a/8
-1-

muḥarrer [Ar.] Yazılı, yazılmış, tahrir
edilmiş.
m.+ ini 023a/4
minvâl-i m. 101b/4, 121a/4, 170b/1
-4-

muḥarrere [Ar.] bkz. **muḥarrer**
aḥvâl-i m. 096a/9
-1-

muḥāṣama [Ar.] Kavga, düşmanlık, uyuşmazlık.

m. eylese 073a/14

-1-

muḥaṣṣal [Ar.] Sözüün kıyası, hasılı, hülasa, sonuç olarak ortaya çıkarılan.

m.- ı kelām 068b/15

-1-

muḥaṣṣī [Ar.] Yazı veya kitaplarda açıklayıcı notlar yazan, haşiye koyan kimse.

m.+ si 077b/11

m. 078a/17

-2-

muḥāṭab [Ar.] Kendisiyle konuşulan, hitap edilen kimse.

m.+ ına 143a/1

-1-

Muḥbir-i Şādık

[öa.] Sözü doğru olan, doğru haber veren, Hz. Muhammed.

M.+ ın 096a/16

M. 069a/14, 106a/4

-3-

mūḥiṣ [Ar.] Sıkıntı verici, korkutan.

m. 006b/12

-1-

mūḥiṣe [Ar.] bkz. **mūḥiṣ**

‘illet-i m.+ niñ 026a/5

-1-

muḥīṭ [Ar.] Saran, kuşatan, çevreleyen.

m.+ e 096b/11

m. olan 004a/19, 096b/1, 096b/14,

099a/4, 099b/4

m. olup 096b/12

m. olur 080a/13

m. 024a/16

-9-

muḥkem [Ar.] Sağlamlaştırılmış.

m. 134b/16, 136b/12

-2-

muḥrık [Ar.] Isıtıcı karakteri ile bedende hıltların ve uzuvların latif olan kısmını yoğun olan kısmından ayırıp latif olan kısmını gözeneklerden dışarı atan, yoğun kısmını çökelterek külleştiren ilaç.

ḥārr-ı m. 053a/10

-1-

muḥrıkā [Ar.] bkz. **muḥrık**

ḥummā-i m. 134a/11

-1-

muḥtāc [Ar.] İhtiyaç duyan, ihtiyacı olan.

m.+ dır 018a/6, 029a/3, 040b/17,

044a/6, 056a/12, 061b/4, 111b/15,

115a/1, 118a/15, 121a/7, 136a/3,

159b/5, 161a/16, 162a/9, 163b/1,

164a/15, 164b/10, 165b/8, 175b/10

m.+ dur 054a/14, 056b/17, 088b/7

m.+ lardır 017b/6, 036a/16, 083b/2

m. olanlar 055b/10

m. olduğunu 096a/16

m. oldukları 015b/3, 023a/2

m. olduklarını 029a/9

m. olmadı 098b/9

m. olmağın 005b/9, 030b/12,

050b/6, 111a/2, 150b/14, 160a/17

m. olmağla 026b/12, 113a/12

m. olsa 113b/8

m. olup 098b/8, 161a/2

m. olur 046b/1, 083b/4, 128a/11,

131b/12, 151a/13

m. olurlar 028a/4

m. olursa 136b/8, 176b/5

m. 036a/17, 065a/4

-52-

muhtâr [Ar.] Tercih edilen, beğenilmiş, seçilmiş, seçkin, mümtaz.

m.- ı ekşer 058b/4

m.- ı eṭibbâdır 070a/6

m.- ı kibâr-ı eṭibbâ 084b/1, 154a/17

m.- ı kibâr-ı eṭibbâdır 046a/2

m.- ı kibârdır 041b/12

m.- ı mezâhib-i kibâr-ı eṭibbâ

033a/14

m.- ı şikât-ı mücerribîn 087a/12

m.+ ı 044b/12, 073b/15

m.+ ıdır 122a/10, 122b/11, 158b/4, 159b/6

m.+ ıdur 041b/13

m.+ ları 028b/10, 053a/13, 061b/14, 068a/16, 072a/6, 097a/11, 101b/12, 162b/11

m.+ larına 077b/14

ķavl-i m. 069b/12, 096b/15

-26-

muhtâr-ı ūlî'l-ārâ [Ar.] İlk tercih edilen, ilk seçilenler.

m. 023b/16

-1-

muhtârât [Ar.] Beğenilmiş, seçilmişler.

m.+ ındandır 043a/2, 046b/5

-2-

muhtaşar [Ar.] Kısa, öz, özet, mücmel.

m.- ı nâfi' a 020a/15

-1-

muhtaşş [Ar.] Mahsus, hususi, özel.

m. olan 090b/14

-1-

muhtebes [Ar.] Hapsedilmiş, tıkanmış.

m. olan 060b/11, 063a/8, 099b/5,

115a/8, 116b/15, 134a/5

m. oldığıdır 062b/12

m. olmağla 060a/4, 117b/9

m. olmayup 059a/17

m. olmuş 112b/16

m. olup 026b/9, 051a/5, 062b/5, 089a/3

m. olurlar 062b/13

m. olursa 126a/13

m. 159a/2, 172b/4

-19-

muhtelefün-fîh [Ar.] Üzerinde ihtilaf, görüş ayrılıkları olan mesele.

m.+ dir 084a/8, 084b/12, 154b/12

m. 084b/10

-4-

muhtelif [Ar.] Farklı, çeşitli, türlü.

m. olmak 075a/2

m. olup 028b/9, 079b/3

m. 061b/7, 084b/6, 163b/11

-6-

muhtelif [Ar.] bkz. **muhtelif**

emzice-i m.+ de 049a/12

emzice-i m.+ yi 045b/8

a' ḡā-yı m. 105a/3

emzice-i m. 045a/11

mezâhib-i m. 024a/5

ṭabâyi' -i m. 060a/2

-6-

muhtelifu'l-eşvât [Ar.] Farklı savtları, sesleri olan.

m. 118b/17

-1-

muhtelifü'l-eczâ'

[Ar.] Heterojen, birbirinden farklı yapı ve özellikteki yapılardan meydana gelmiş.

m.+ dır 104b/14

m.+ mıdır 104b/12

m.+ mıdur 072a/14

m. 072a/15, 072b/10, 105a/2, 152a/8

-7-

muhtelifü'l-elvân [Ar.] Farklı renkler barındıran.

m. 118b/15

-1-

muhteliğ [Ar.] Karışık, karma.

m. olmağla 160a/3

m. olur 174a/7

m. 035b/17, 070a/12, 071b/9

-5-

muhteliğen [Ar.] Karışarak, karışmış olarak.

m. 108b/10

-1-

muhtell[Ar.] Karışık, bozuk.

m. 110a/15

-1-

muhtemel [Ar.] İhtimal dâhilinde olan, olabilir, olası, mümkün.

m. 131a/2

-1-

muhterem [Ar.] Saygı gösterilen, saygıya layık olan, saygı değer.

‘ilm-i m.+ leri 142b/12

m. 069a/15

ḥabīb-i m. 142a/9

-3-

muhterik [Ar.] Yanmış, yanıcı.

m. olup 134a/7

-1-

muhteşeme [Ar.] Saygı ve hayranlık uyandıran, gösterişli, ihtişamlı kadın.

m. 038b/11

-1-

muḥyiddīn [Ar.] Dini ihyâ eden, dini canlandıran.

m. 050a/3

-1-

mu‘idd[Ar.] İdâd eden, hazırlayan.

m.+ den 021a/17

-1-

mu‘idde [Ar.] bkz. **mu‘idd**

edviye-i m. 116a/8

-1-

mu‘în [Ar.] Yardım eden, yardımcı.

m.- i ḥabeldir 058b/11

m.- i ḳavîdir 038a/5

m.+ dir 047b/12, 134b/7

m. ola 130a/10

m. olan 023b/5, 048a/17, 129a/1

m. olduğu 035b/3

m. olmağ 058b/9

m. olmazsa 114a/7

m. olur 049a/9, 106b/17, 166b/10

m. olursa 114a/5

m. 021a/1

nâşır-ı m. 022b/6

sübḥân-ı m. 020b/9

-18-

mu‘înu'l-Müslimîn [Ar.] Müslümanların yardımcısı, Allah.

m. 020b/15

-1-

muḳābele [Ar.] Karşılık, karşılaştırma.

m.+ sinde 097a/2

-1-

muḳābil [Ar.] Karşı karşıya gelen, karşılık olarak yapılan.

m.+ i 180b/14

m.+ idir 177b/1

-2-

muḳaddem [Ar.] Ön, önce, evvel.

m.+ ce 058b/1
m.+ dir 082b/6, 082b/7, 093a/10
m. olan 071a/15
m. olduğına 080b/17
m. olduğu 087a/1
m. olmağla 084b/17
m. olmak 034a/5, 083a/6, 083a/14
m. 028a/2, 033b/17, 035b/6,
035b/12, 036a/2, 036a/4, 036a/15,
058a/15, 060b/11, 077a/7, 081b/9,
083b/11, 083b/15, 084a/3, 088b/6,
089a/3, 089a/12, 098b/1, 113b/11,
113b/13, 114b/16, 127a/10, 128b/3,
130a/10, 137a/17, 150a/8, 153b/10,
161a/14, 162a/8, 163a/5, 172a/10,
174a/13, 181b/12
-44-

muḳaddemā [Ar.] Bundan önce, evvelce, eskiden.

m. 035b/13, 036b/17, 040b/9,
052b/10, 061a/10, 074a/12, 078a/10,
079b/1, 081a/5, 084b/14, 085b/3,
090b/7, 092a/4, 096b/13, 098b/6,
100b/11, 105b/15, 109a/5, 110a/7,
113a/17, 117b/7, 123b/17, 125a/14,
126b/1, 127a/4, 127b/16, 139a/13,
150b/6, 151a/11, 151a/14, 153a/4,
159a/7, 159b/14, 160a/8, 161a/3,
161b/12, 163a/4, 166b/1, 167b/7,
174a/17
-40-

muḳaddemü'l-maḳdem

[Ar.] İlk adım, başlangıç olarak.
m. 003a/3
-1-

muḳaddime [Ar.] (Söz ve yazı için) giriş, sunuş kısmı, ön söz, başlangıç.

m. 003a/4, 023a/7, 023a/9, 026a/14
-4-

muḳannen [Ar.] Belli, belirli, şaşmaz.

ḳā'ide-yi m.- i tıbbā 154a/6
ḳā'ide-i m.+ e 180a/5
-2-

muḳannene [Ar.] bkz. **muḳannen**

ḳā'ide-i m. 135a/9
-1-

muḳārin [Ar.] Mukārenet eden, beraber, birlikte olan.

m.+ dir 092b/7
m. olan 145b/17
-2-

muḳarrer [Ar.] Kesin, kararlaştırılmış; ifade edilmiş, anlatılmış.

m.+ dir 032a/1, 035b/1, 037a/2,
041b/2, 060b/9, 065b/3, 066a/8,
067a/17, 068b/14, 069a/13, 074b/14,
075a/14, 075b/8, 085a/4, 096a/3,
102b/9, 104a/3, 111b/6, 118a/2,
123a/2, 127a/12, 127a/17, 128a/8,
145b/6, 145b/14, 147b/2, 158b/17,
159b/4, 165a/4, 169b/3, 171a/4,
175a/5, 175a/10, 181a/14
m.+ dür 016a/7, 054b/7, 059a/6,
065b/14
m. olmağla 072a/2
m. olsun 077a/6
m. olup 085a/7, 092b/6
m. 017b/1, 019b/9, 031a/17,
041b/11, 068a/14, 181a/16
-48-

muḳaşşer [Ar.] Kabuğu çıkarılmış, soyulmuş.

m. 120b/2
'ades-i m. 159b/8
levz-i m. 155a/6
simsim-i m. 047a/1, 122a/2
-5-

mukāvēmet [Ar.] Karşı koyma,
dayanma, direnme.
m.+ leri 166b/17
-1-

mukāvvi [Ar.] Kuvvetlendirici.
m.- i bāh olan 043b/12
m.- i cimā' dır 044a/13
m.+ sini 134a/16
m. 043b/1, 043b/6
-5-

mukāvviyāt [Ar.] Kuvvetlendirici ilaç
veya gıdalar.
m.+ dan 045a/17
m.+ dandır 045a/2, 045a/5, 045b/3,
047b/11
m. 003a/16, 012a/36, 045a/6,
045a/16, 045b/2, 047b/2, 047b/3
-12-

mukayyed [Ar.] Kayıtlı; önem vermek.
m. olalar 131a/2, 144b/1, 164b/1
-3-

mukayyi' [Ar.] Kay ettiren, kusturan,
kusturucu (ilaç).
m. 113b/6
-1-

mukīt [Ar.] Koruma.
m. iderse 037b/4
-1-

mukl [Ar.] Devm (doum) ağacı
(Hyphaene thebacia) meyvesi.
m. 126a/17, 135a/6
-2-

mukl-ı azrak [Ar.] Guggul ağacı
(Commiphora mukul) reçinesi.
m. 126b/3
-1-

mukteşid [Ar.] Tutumlu.
m. 029b/15
-1-

mukteżā [Ar.] İktiza eden, lazım
gelen, gereken, icap eden, gereğince.
hilāf-ı m.- i tabi' at 035a/7
m.- yı tabi' at 180b/9
m.- yı tabi' i 176a/13
m.- yı tabi' isinden 126a/12, 172a/9
m.+ sı 017b/13, 023a/13, 031a/16,
031b/11, 145b/3
m.+ sina 113b/10
m.+ sinca 176a/10
m.+ sın 101a/14
m. olmağla 163a/2
-14-

mukteżi [Ar.] Gerekli olan, gerekli,
lüzumlu şey, lazım.
m.+ dir 088a/13
m. olmadıkça 050a/2
m. olur 017b/12
-3-

mūlī [Yun.] Yalancı gebelik.
bkz. **haml-i kāzib**, bkz. **bād-ı dūrūğī**
m.+ den 064b/4
m.+ niñ 064a/2
m. 063b/17, 064a/9
-5-

mūm [Far.] Mum.
m.+ ı 111b/11, 122b/7, 134b/10,
134b/11, 173a/10, 174b/11
m.+ ını 173b/10
-7-

munaşşaf [Ar.] Yarısı kalıncaya kadar
kaynatılmış üzüm suyu.
m. 119b/10
-1-

munfaşıl [Ar.] Ayır, ayrılmış.
 m. olduğu 077b/1, 101a/7, 101a/10, 104b/10
 m. olduğına 075a/8, 075a/16
 m. oldukları 105a/12
 m. olmağla 072a/11
 m. olmayup 074b/11
 m. olmaz 074b/15
 m. olup 108b/6
 m. olur 072a/8, 074a/16, 076b/5, 076b/7
 m. 051a/8, 072b/11, 075a/1, 081b/15, 082a/14
 -21-

munķalıb [Ar.] Başka bir duruma veya şekle girmiş, dönüşmüş, değişmiş.
 m. olacak 033a/17
 m. olsa 132b/9
 m. olup 100a/13
 m. olur 070b/11
 a^c zā-yı m. 070a/2
 -5-

munķatı^c [Ar.] Kesilmiş, koparılmış, kesik; son bulmuş.
 m. olmaz 059b/2, 073b/3
 m. olmuş 037b/13
 m. olup 129a/8
 m. olur 059a/16
 m. olursa 029a/1
 -6-

munşabb [Ar.] Dökülmüş, dökülen.
 m. ola 143b/9
 m. olan 036a/3, 135b/6
 m. olduğudur 006a/4, 173b/13
 m. olduğda 063a/13, 071a/2
 m. olmağın 037a/12
 m. olmağla 052a/10
 m. olup 063b/6, 070b/10, 098b/14
 m. olur 036a/9
 -13-

munţabıḥ [Ar.] Pişirilmiş, tabh olunmuş.
 m. olsa 153b/16
 -1-

munzamm [Ar.] Eklenen, sonradan katılan, ek.
 m. olduğu 109a/5
 m. olmağla 062b/6
 m. olup 061a/6
 -3-

murād [Ar.] İstek, dilek, amaç; anlatılmak istenen, meram.
 m.- ı ^c aliyye 094a/2
 m.+ ı 064a/14, 064b/4, 170a/6
 m.+ ları 147a/4, 154a/11, 161a/8
 m. idenler 041b/6, 049b/4
 m. iderüz 070b/2
 m. itdikde 062a/3
 m. itdikleri 141b/4
 m. olunduğda 003b/3, 141a/16
 m. olunsa 137b/14, 163a/8
 m. olunursa 115b/7
 m. 016b/2, 032b/11, 076b/4, 076b/11, 076b/15, 077a/2, 078b/6
 -24-

murādāt [Ar.] İstekler.
 m.- ı hedef 022a/3
 m. eyleye 052b/9
 -2-

muraṭṭıb [Ar.] Nemlendirici, insan vücudunda ıslatıcı karakteriyle nemlendirici olan ilaç.
 m. 042b/7, 046a/15, 057a/6, 118a/17, 165a/17
 ḥammām-ı m. 046a/15
 -6-

muraṭṭıba [Ar.] bkz. **muraṭṭıb**
 m.+ dan 122b/4
 ağdiye-i m. 057a/1
 -2-

murtabı̄t [Ar.] Alakalı, bağılı.
m. olduğu 083b/10
-1-

murzi‘a [Ar.] Çocuğa süt veren, süt emziren, sütnine, sütanne.
m.- yı mezkûre 153a/17
emrâz-ı m.+ da 152a/15
m.+ dan 146b/10
m.+ larına 178a/7, 178a/9
m.+ larınıñ 178a/10
m.+ niñ 005b/11, 025b/8, 151a/2, 151b/4, 152a/6, 153a/2, 153a/17, 154b/5, 155b/8, 155b/13, 156a/7, 156b/5, 158a/3, 158b/16, 160b/4, 164a/13, 165a/1, 172b/9
m.+ sı 143b/13
m.+ sina 181b/13
m.+ ya 157a/4, 159b/11, 159b/17, 160b/8, 163a/8, 178a/12, 178b/6
m. 148a/6, 148a/7, 148a/10, 148b/11, 148b/13, 149a/13, 149b/3, 150a/5, 150a/6, 151a/14, 154b/8, 155b/4, 156b/3, 156b/15, 157a/10, 159b/16, 160a/5, 172b/2, 174b/3, 178a/12, 178b/9
-54-

murzi‘ât [Ar.] Sütanneler.
m.+ dan 152b/16
-1-

muşaffâ [Ar.] Süzülmüş, arıtılmış, tasfiye edilmiş.
‘asel-i m.+ dan 160b/2
şem‘ -i m. 173a/3
-2-

muşâlih [Ar.] Barış ve huzur ortamı sağlayan.
m.- i beyte 027a/9
-1-

muşarraḥ [Ar.] Tasrih edilmiş, açıklanmış, açık.
m.+ dır 019a/5
m.+ dur 015b/17, 016b/6
m. 019b/5, 146a/6
-5-

muşarraḥa [Ar.] bkz. **muşarraḥ**
m.+ dır 057b/12
-1-

muşavvir [Ar.] Şekil veren.
bkz. **ḳuvve-i muşavvire**
m. 047b/7
-1-

müşikâr [Ar.] Yan yana dizilmiş kamışlardan oluşan üflemeli çalgı.
m.+ ı 145b/16
-1-

müşikî [Ar.] Müzik.
elḥân-ı m.+ niñ 145a/4, 145a/13, 146a/4
m.+ ye 145a/11
elḥân-ı m. 161b/5
ḳā‘ide-i m. 144b/6
şîfat-ı m. 145b/15
-7-

muşkıṭ [Ar.] Düşürücü, çocuk düşürmek için kullanılan ilaç.
m.- ı cenîn 049b/8, 049b/10
-2-

muşkıṭât [Ar.] Düşürücü ilaçlar.
m. 003b/2, 049b/9
-2-

muşlih [Ar.] Islah eden, iyileştiren, düzelten.
m.+ i 156b/3
m. 053b/4
-2-

Muṣṭafavī [Ar.] Hz. Muhammed'e ait,
Hz. Peygamber ile ilgili.
M. 005a/12
ber-muḳteżā-yı şer' -i muṭahhar-ı M.
025a/9, 139b/2
-3-

mustağnā 'anne'l-beyān

[Ar.] Beyana, söylemeye ihtiyaç
duyulmayan.
m.+ dır 100b/15, 107b/8
-2-

muṭābık [Ar.] Anlaşmış, uygun,
münasip.
m. bulunur 093a/1
-1-

mu'ṭād [Ar.] Alışkanlık hâline gelmiş,
alışılmış, âdet edinilmiş.
m.- ı ḳadīmlerine 157a/10
m.- ı ṭabī' iye 060a/10
m.+ a 118b/10, 118b/13, 119a/4
ğayr-i m.+ dan olduğundan 040a/6
m.+ dan 040a/6
m.+ e 060a/14
ḥalḳ-ı m.+ e 169b/8
m.+ ı 114a/17, 163a/9
m.+ ından 146b/12
m.+ larıdır 038a/9
m. oldukları 032b/4
m. olmadıkları 121a/7
m. olmağla 181b/6
m. olmamış 127a/9
m. olmuş 150a/17, 150b/8
m. olsa 169b/9
-20-

muṭahhar [Ar.] Maddi ve manevi
kirlerden temizlenmiş, arınmış,
mübarek, kutsal, temiz.
ber-muḳteżā-yı şer' -i m.- ı Muṣṭafavī
025a/9, 139b/2

m. 005a/12
luṭf-ı m. 142a/16
-4-

muṭahharī [Ar.] Temizlikle, kutsallıkla
alakalı.
ḳānūn-ı şerī' at-ı m.+ ye 157a/8
-1-

muṭaṣarrıf [Ar.] Bir işi dilediği gibi
yapan, yöneten, tasarruf eden.
m. olana 155b/1
m. olup 085a/16, 155a/17
-3-

muṭaṣavver [Ar.] Tasavvur edilen.
m. ola 067b/3
-1-

muṭāva'at [Ar.] Uyum göstermek,
boyun eğmek, itaat etmek.
'adem-i m.+ ından 103b/15
-1-

mutavassıt [Ar.] Orta hâlli.
m. olan 037a/8
m. olmağla 148b/17
m. olup 151a/12
m. olur 151a/4
m. 061b/5
-5-

mutavassıta [Ar.] bkz. **muṭavaṣṣıt**
şühūr-ı m.+ da 125a/6
ruṭūbet-i m. 088b/11
-2-

mutavassıtu'l-aḥvāl

[Ar.] Orta derecede hâller, durumlar.
m. 034b/3
-1-

mutavassıtu'l-hâl

[Ar.] Orta derecede hâl, durum.

m. 151a/3

-1-

muṭayyeb [Ar.] Hoş kokulu, hoşagiden.

m. kılmaması 118a/5

terkîb-i m. 118a/13

-2-

mutaẓammın [Ar.] İçeren, kapsayan.

m. olmağla 072b/11

-1-

mutaẓarrır [Ar.] Zarar gören, zarara uğrayan.

m. olduğundan 038a/13

m. olup 038a/15

-2-

muṭteber [Ar.] İnanılır, güvenilir.

m. olup 085a/5

-1-

muṭtebere [Ar.] bkz. **muṭteber**

kütüb-i m.+ de 015b/16

resâ'il-i m.+ den 020a/15

m. 061b/8

-3-

muṭtedd [Ar.] Sayılı, tadad edilmiş.

aṭ'ime-i m.+ le 033b/11

-1-

muṭtedil [Ar.] İtidalli, orta hâlli, ılımlı, ölçülü, yerinde.

m. ola 123a/9

m. olmak 051a/10

m. olsa 124a/9

m. olup 149b/17, 152a/10

m. 116a/3, 129b/2, 138b/6, 150a/4,

156b/8, 181a/12

mā'-i m. 117a/6

zemân-ı m. 085a/13, 087a/3

-14-

muṭtedile [Ar.] bkz. **muedil**

riyâzet-i m. 116b/14

-1-

muṭtedilu'l-hevâ [Ar.] ılımlı, orta hâlli hava.

m. 143a/11

-1-

muṭtedilu'l-kıvâm [Ar.] Kıvamı yerinde olan.

m.+ dır 152b/8

-1-

muṭtedilu'l-mizâc [Ar.] Mizacı ılımlı, dengeli, orta hâlli olan.

m. 124a/2, 135a/14, 149a/5, 168b/14

-4-

mutehallik [Ar.] Yaratılmış, halk olunmuş.

m. olup 096b/15

-1-

muṭterif [Ar.] Açıklayan, açıkça söyleyen, itiraf eden.

m.+ dir 068a/5

-1-

muṭṭi [Ar.] Veren, îta eden.

m.+ si 017a/16, 017b/2

-2-

muṭṭlak [Ar.] Kayıtsız, şartsız; saf.

m. 024a/7, 052b/13, 119a/10,

147a/10, 150b/16

-5-

muttaşif [Ar.] İttisaf eden, vasıflanan, bir sıfatla nitelenmiş olan.

m. olan 096a/12

-1-

muttaşıl [Ar.] Bitişik olan.

m. olmağla 098a/4

m. olmaz 174b/14

m. olur 096b/17, 097b/3

m. olurlar 097a/17

-5-

muvācehe [Ar.] Ön, karşı, huzur.

m.+ sinde 165b/10

-1-

muvāfakat [Ar.] Uygunluk, uygun görme.

m.+ ı 101a/16

m. eylese 032a/16

m. 035b/12, 036a/3, 118a/5, 157a/10, 158a/5

-7-

muvaffak [Ar.] Başarılı, başarı kazanmış.

m.+ dır 163a/12

m.+ dur 077b/14

m. olmağla 020a/8

m. olup 023a/3

m. olur 091b/17

-5-

muvāfık [Ar.] Uygun, elverişli.

m.+ dır 046b/17, 080a/5, 143a/14, 167b/1

m.+ dur 017b/14

vakt-i m.+ ı 023a/15, 033b/11

m. olan 045b/11

m. olanı 058b/12

m. olmayan 053a/11

m. olur 045a/17, 121a/13

m. 053b/2, 118a/8, 118a/15, 125a/12, 148b/13

-17-

muvaḥḥid [Ar.] Allah'ın birliğine

inanan, Müslüman.

m. 140b/3

-1-

muvaḥḥidīn [Ar.] Allah'ın birliğine

inananlar, Müslümanlar.

m. 079a/7

-1-

muṣāṣalat [Ar.] Bir yere ulaşma, vasıl

olma, varma.

m. 047b/7

-1-

muṣāzī [Ar.] Benzer, eş, denk.

m. 080b/6

-1-

mu' vecc [Ar.] Eğri, eğilmiş (siğil).

m. 010a/18

-1-

muṣā'af [Ar.] İkiye katlanmış, kat kat

m. olmağla 035a/1

m. 085b/9

-2-

muṣ'if [Ar.] Zafiyet verici, zayıf düşürücü.

m. olduğına 067b/5

-1-

muṣāf [Ar.] İzafe eden, katlanan, eklenen.

mu' addil-i m. 053b/5

-1-

muṣga [Ar.] Bir parça et.

m.+ ya 081a/13

-1-

muṣgālīk [Ar.+Tr.] Muzga, bir parça

et olma hâli, anne karnında ceninin vücudunun et parçası olarak peyda olma evresi.

m. 004a/10

-1-

muzırr [Ar.] Zarar veren, zararlı.
 m.+ dır 034a/7, 035a/15, 047b/12,
 048b/15, 156b/3
 m. olanları 043b/15
 m. olduğu 115a/14, 116b/12
 m. 048a/7, 048a/8, 048a/11,111b/15,
 165b/11
 harâret-i gayr-i m. 043b/14
 -14-

mûziye [Ar.] Mûzî, eziyet veren, inciten,
 acıtan.
 mādde-i m.+ yi 121a/2
 -1-

muztaribe [Ar.] Muztarib, ıztıraplı,
 sıkıntılı; çırpınan.
 harekât-ı m. 099b/3, 110b/7
 -2-

mübâh [Ar.] Câiz, uygun.
 m.+ dır 168b/1
 -1-

mübârek [Ar.] Çok saygı değer,
 hürmete layık, muhterem; hayırlı,
 kutlu, mukaddes.
 fenn-i m.+ de 016b/8
 m. 065a/7, 141b/13
 laḳab-ı m. 022a/7
 -4-

mübâreke [Ar.] bkz. **mübârek**
 buḳ' a-yı m. 095a/17
 -1-

mübâşeret [Ar.] Bir işe girişme, başlama.
 hîn-i m.+ de 107a/17, 108a/7
 m.+ den 058b/1, 140b/16
 mādde-i m.+ inden 107a/15
 m. eyleyeler 045a/17, 166a/5
 m. eyleyüp 020a/13, 064b/9, 079b/7
 m. ide 039a/13
 m. ideler 135b/13

m. iderler 163a/7
 m. itdigi 165b/7
 m. itmeyüp 031a/12
 m. ittiler 045a/13
 m. olduğu 031b/1
 m. oluna 046a/7
 m. olunan 058b/11
 m. olunduktanşoñra 035a/2
 m. olunmak 040a/16
 m. olunup 032a/13, 035b/6, 043b/9
 m. 164a/9
 -25-

mübâşir [Ar.] Mübâşeret eden, bir işe
 girişen, başlayan.
 m. olan 084b/7
 -1-

mübeddel [Ar.] Başka bir şekle
 konulmuş, değiştirilmiş.
 m. olan 171b/14
 m. olduğunu 152b/13
 m. olmadın 124b/7
 m. olmağla 074a/3, 153b/4
 m. olmak 157a/17
 m. olmuşdur 134a/7
 m. olup 071a/2
 m. olur 026b/15
 m. 066b/9
 -10-

müberhen [Ar.] Delilli, ispatlı.
 m.+ dür 017b/17
 -1-

müberrâ [Ar.] Arınmış, temizlenmiş.
 m.+ dır 018b/2, 079a/17, 103b/9
 m. olur 124a/11
 m. 155a/13
 -5-

müberreden [Ar.] Soğutularak.
 m. 043a/13
 -1-

müberridât [Ar.] Soğutucu ilaçlar.

m.+ a 103b/3
m.+ la 156b/16
m. 043a/14, 157b/1
-4-

müberride [Ar.] Müberrid, soğutucu, insan vücuduna soğutucu karakterle etki eden ilaç veya gıda.
edviye-i m. 134b/4
-1-

mübeşşer [Ar.] Müjde almış, müjdelenmiş.
m. kıldılar 142a/15
m. olsa 139b/7
-2-

mübeyyin [Ar.] Açıklayan, beyan eden; açık, zahir.
m.+ dir 017b/15, 087b/3, 095b/8, 103b/10, 106a/6, 106b/14, 137b/2, 146a/6, 154a/4, 165b/15
m. olduğunu 095a/13
-11-

mübeyyinü't-te'vîl [Ar.] Yorumlamayla açık ve zâhir olan.
m. 153b/12
-1-

mübîn [Ar.] Açık seçik, belli, aşikâr, vâzih.
naşş-ı m.+ de 103b/9
çâre-i şer' -i m.+ den 050a/3
şer' -i m.+ e 017b/14
naşş-ı m.+ i 087b/3, 154a/5
naşş-ı m.+ iñ 079a/15
‘ulemâ-i dîn-i m. 139b/4
fuḫahâ-i dîn-i m. 029a/5, 030b/8, 087b/4
naşş-ı m. 079a/5, 087b/7
-12-

mübtelâ [Ar.] Tutulmuş, düşkün, alışkın.

m.- i eşkâm 087b/15
m. itmekle 165a/7
m. olan 064a/8, 065b/1, 065b/16, 126a/9
m. olanlar 120a/13
m. olanlardan 120a/10
m. olanların 032a/7
m. olduğu 113b/16
m. olduğum 020b/4
m. olmağıle 127a/5
m. olsa 169b/11
m. olup 038a/12, 059a/4, 112b/16, 120b/11, 125a/3
m. olur 008b/19
m. olurlar 058b/17, 179b/13
m. olursa 178b/4
-22-

mücâma‘at [Ar.] Cinsel münasebette bulunma, cinsî birleşme.
m.+ a 039a/10, 053a/2
m.+ da 035b/1, 038b/15, 063b/12
‘âlem-i m.+ da 106b/6
eşkâl-i m.+ da 035a/6
m.+ dan 033b/17, 034b/11, 034b/17, 155a/13
m.+ ı 038b/12
m.+ iñ 031b/4, 047b/5
m.+ ını 047b/3
m.+ ları 035a/1
m. 003a/6, 031a/8, 032a/9, 032b/10, 032b/16, 047b/6, 057b/16
-23-

mücâvir [Ar.] Yakın, komşu.
m. olan 038a/11
-1-

mücâviz [Ar.] Mütecâviz, -den fazla, çok, haddi geçen.
m. olmuş 068b/4
-1-

müceffif [Ar.] Kurutucu, kurutma özelliğiyle vücutta rutubetli unsurları çözüp kurutan ilaç.
m. 056b/6, 168a/3
-2-

mücelled [Ar.] Ciltlenmiş, ciltli.
m. 044a/6
-1-

mücemmid [Ar.] Dondurucu, koyu kıvama getirici ilaç.
bârid-i m. 053a/10
-1-

mücerreb [Ar.] Tecrübe edilmiş, denenmiş.
m.+ dir 056b/6
m. olmak 058b/4
-2-

mücerrebât [Ar.] Tecrübe edilmiş, denenmiş olanlar.
m.+ dan 060b/15, 158a/14
m.+ dandır 056b/10, 166b/11
m.+ dır 175a/7
-5-

mücerred [Ar.] Katışuksız, saf, halis; yalnız, tek başına, münferit.
m. 024a/2, 030a/2, 067a/1, 071b/16, 077b/16, 096a/14, 099b/16, 104b/4, 115b/7, 145b/16, 147a/12, 180b/6
eziyyet-i m. 146a/16
fi'l-i m. 031a/12
қан-ı m. 098a/12
-15-

mücerribîn [Ar.] Deneyenler, tecrübe edenler.
m. 085a/8
muhtâr-ı şikât-ı m. 087a/12
-2-

mücevvef [Ar.] İçi boş, oyuk.
m. 037a/11
-1-

mücrime [Ar.] Suç işlemiş, kabahatli kadın.
m. 140a/16
-1-

müctemi' [Ar.] Toplanmış, cem olmuş.
m.- i mevâdd 173a/11
m. ola 143a/16
m. olan 119a/4, 143b/15, 148a/6
m. olduğu 060a/4
m. olduğudur 117b/12
m. olmağla 060a/6, 097a/12, 114b/17, 124a/6, 181b/8
m. olmayup 164a/13
m. olup 026b/6, 097a/14, 097b/1, 118b/11
m. olur 099a/4, 099a/6
m. olursa 173b/17
m. 079b/3
-21-

müctemi'an [Ar.] Toplu olarak.
m. 108b/5, 119b/8, 135a/8, 174a/16
-4-

müdâfa'a [Ar.] Koruma, savunma.
m. eylemek 035a/3
-1-

müdahrec [Ar.] Yuvarlak.
zerâvend-i m. 126a/1
-1-

müdâvât [Ar.] Tedavi etme, ilaç verme.
m.- ı lâzımleri 174a/8
m.- ı lâzımesine 039a/12
m.+ a 016a/13, 164a/17
m.+ ı 023b/5, 057a/13, 131a/11, 133a/14, 178a/12

m.+ iñ 045a/14, 115a/3, 168b/3
 m.+ ina 174b/4
 m.+ ında 171a/4
 m.+ ların 065a/14
 m.+ larında 021b/13
 m. olunsa 049a/12
 m. 023b/1, 042b/16, 057b/7,
 117b/17, 132b/7
 ‘avā’id-i m. 019a/15
 -23-

müdāvet [Ar.] Devamlı yapma,
 aksatmadan devam etme.

m.+ den 046a/15
 m.+ e 056a/11, 157b/6
 m.+ iñ 158b/13
 m.+ leri 048b/13
 m. eylese 058a/6
 m. eyleyüp 057b/16
 m. ideler 043a/16, 156a/8, 156b/8,
 156b/10, 158b/1, 168a/1
 m. itdüreler 057a/6, 121b/4, 125b/8,
 157b/4
 m. itdürmek 166a/16
 m. itdürüp 172b/10
 m. itmek 175a/9, 175b/8
 m. itmişler 103b/1, 103b/3
 m. olunur 045a/8, 168a/12
 m. 045b/13, 057a/10, 057b/1, 057b/9
 -29-

müdāvim [Ar.] Devamlı yapan,
 aralıksız devam eden.

m. olan 128b/15
 -1-

müdde‘ā [Ar.] İleri sürülen söz, iddia,
 savunulan fikir, görüş.

m.+ ları 070b/6
 m.+ larına 083b/12
 m.+ larını 072b/4
 m.+ sın 067b/16
 -4-

müddet[Ar.] Süre.

m.- i ‘ömlerinde 027b/12
 m.- i ‘ulūk 085b/8
 ibtidā’-i m.- i bulūğları 027b/10
 m.- i hālķ 024a/14
 m.- i hāml 087a/17, 087b/6, 088a/8,
 113a/4, 125a/4
 m.- i hāmlde 059b/4, 110a/4
 m.- i hāmliden 090b/15, 114a/8
 m.- i hāmlin 093b/9, 124b/4
 m.- i hayātları 179a/3
 m.- i hılķat 088a/15, 093a/3, 093b/13
 m.- i hılķat-i cenīn 082a/4
 m.- i hılķat-i cenīnde 004a/16,
 090a/17
 m.- i hılķat-i cenīni 092a/16
 m.- i inķitā‘ 028b/11
 m.- i medīdede 029b/8
 m.- i mezkūreyi 147a/9
 m.- i riḏā‘ 087b/5, 164b/8
 m.- i riḏā‘ da 161b/7
 m.- i riḏā‘ ları 005b/14, 025b/11,
 160a/9
 m.- i ṭabī‘ atda 150b/4
 m.- i ṭabī‘ isı 161b/9
 m.- i ṭavīlesinde 127a/12
 m.- i vilādet 089a/12, 113a/17
 m.- i vilādet-i ṭabī‘ inūñ 024a/12
 m.- i vilādet-i ṭabī‘ iye 125a/12
 m.+ de 082b/1, 085a/15, 085b/3,
 085b/14, 087a/8, 089b/17, 090a/15,
 099a/13, 110a/10, 113a/8, 118b/5,
 125a/11, 125a/15, 166a/15, 179a/10
 m.+ den 085a/1, 089a/12, 113b/11,
 168b/13
 m.+ dir 091a/5, 091a/10, 091b/8
 m.+ i 084b/13, 085a/8, 085a/15,
 085b/2, 085b/10, 086a/5, 086a/9,
 086a/10, 086a/13, 086b/8, 093a/12,
 179b/5, 179b/10
 m.+ iñ 087a/9, 114a/10, 114b/7,
 147a/15
 m.+ inde 153a/6
 m.+ ini 090b/3

m.+ leri 084b/6, 084b/11, 084b/17, 085b/5, 085b/16, 092b/16 m.+ te 179b/16 m. 011a/9, 026a/11, 029a/13, 029a/14, 082a/15, 084b/6, 085a/2, 086b/10, 086b/11, 088b/11, 093a/7, 113b/1, 148b/15, 168b/13 aţvel-i m. 085a/11 -102-	mü'eddī [Ar.] Sebep olan. m.+ leridür 071a/7 m. ola 130a/5 m. olan 129a/4 m. olduğu 114a/4 m. olduğudur 163a/3 m. olduğundan 109a/7 m. olmaya 117a/1, 117a/11, 174b/5 m. olmayan 127a/5 m. olup 053b/17, 110a/16 m. olur 032b/1, 033a/7, 034a/9, 035a/15, 098a/5, 102b/12, 102b/16, 103a/14, 105b/14, 110a/9, 110b/12, 111a/4, 111b/4, 111b/8, 111b/9, 111b/13, 112a/2, 112a/12, 117a/13, 122a/17, 123a/4, 123b/8, 129a/7, 129a/10, 134a/10, 134a/14, 135b/8, 145a/7, 145a/9, 147b/9, 155b/15, 157b/1, 158a/13, 159a/3, 159a/8, 160a/6, 165a/8, 166a/9, 169b/1, 169b/3, 169b/10 m. olursa 159a/12 -54-
müddetü'l-ḥaml [Ar.] Gebelik süresi. m. 093b/2 -1-	
müdebbere [Ar.] Müdebbber, tedbir alınmış, düşünce ile hareket edilmiş; işlem görmüş. edhân-ı m.+ den 065b/5 -1-	
müdevver [Ar.] Yuvarlak, değirmi. m. 064a/8 -1-	
müdirr [Ar.] Vücuttan ter, idrar, süt, kan gibi sıvı çıkartan ilaç. m. 126a/15, 134a/16 -2-	mü'ellif [Ar.] Yazar, muharrir. m.+ de 178b/16 m.+ i 042b/15, 049a/6, 073a/12, 136b/17 -5-
müdirrât [Ar.] Vücuttan ter, idrar vb. sıvıları çıkartan ilaçlar. m.+ dır 110b/15 -1-	mü'ellifîn [Ar.] Yazarlar, müellifler. kibâr-ı m.+ den 045b/9, 086b/4 kibâr-ı m. 019a/4 -3-
müdirre [Ar.] bkz. müdirr edviye-i m. 134a/3 eşribe-i m. 131a/15 -2-	mü'ellime [Ar.] Müellim, elem veren, üzücü. ‘illet-i m. 159b/13 -1-
müdrîke [Ar.] İdrak ve düşünme yeteneği. kuvâ-yı m.+ niñ 180b/14 -1-	mü'ennes [Ar.] Dişi, kadın, kız. m.+ de 062a/11 m.+ den 093a/10, 098b/12 m.+ e 062a/8

m. olmasına 102b/12 m. 062a/9, 084b/13, 101a/11, 102a/14, 102a/15, 102b/1, 102b/6 -12-	müfettiḥāt [Ar.] Tıkanıklığı gideren ilaçlar. m.+ dan 057b/2 -1-
mü'essir [Ar.] Tesir eden, tesirli, etkili. tağannî-i m. 005a/19, 025a/15, 143a/9 -3-	müfîz [Ar.] Feyiz veren, feyizlendiren. m.- i cevâd 020b/17 -1-
mü'essire [Ar.] bkz. mü'essir elḥân-ı m. 146a/1 -1-	müfred [Ar.] Basit yapılı, bir taneden ibaret, tek, yalnız. sû'-i mizâc-ı m.+ den 037b/1 m.+ i 040a/9 m. 040a/7, 040a/8, 044a/4, 138b/4, 177b/4 -7-
mü'eyyid [Ar.] Sağlamlaştırıcı, kuvvetlendirici, takviye eden. m. olup 073b/15 m. olur 074a/13, 078a/14, 093b/12 -4-	müfredât [Ar.] Basit şeyler. m.+ dan 044a/8, 065b/4, 173b/7 m. 044a/6, 049b/6, 154b/14 fevâ'id-i m. 019a/15 -7-
müfâd [Ar.] İfade edilen şey, mana, anlam. m.+ ı 094a/17 m. 068a/4 -2-	müfrede [Ar.] bkz. müfred emrâz-ı m. 177b/6 -2-
müferriḥ [Ar.] Ferahlık veren. ma'âcîn-i m.+ den 118a/10 m. 121b/12, 157a/6 ma'cûn-ı m. 012a/3 -4-	müfreden [Ar.] Basit olarak, tek olarak. m. 121b/15, 126b/4 -2-
müfessirîn [Ar.] Kur'ân-ı Kerîm ayetlerini tefsir edenler. m. 075b/11, 095a/15 kibâr-ı m. 154a/5 -3-	müfriṭ [Ar.] Aşırı çok. m.+ i 110b/1 istirḥâ-ı m. 037a/16 -2-
müfettiḥ [Ar.] Isıtıcı karakteriyle beden kanallarında bulunan maddeleri hareket ettirip çıkaran ve bu suretle kanalları açık tutan ilaç. m. 157b/8 -1-	müfriṭe [Ar.] bkz. müfriṭ yübüset-i m. 057a/1 -1-
	müfsid [Ar.] Bozan, ifsat eden. m. olur 051a/2 -1-

müfside [Ar.] bkz. **müfsid**
m.- i mezkûreye 160a/6
-1-

müftezih [Ar.] Rezil ve rüsva olmuş.
m. olur 142a/5
-1-

müftî [Ar.] Müftü.
m. 029b/2
-1-

müftir [Ar.] Gevşetici, ılık.
m. 130a/8, 135a/1
-2-

müheymin [Ar.] Koruyucu, gözetici.
m. oldukları 076a/2
-1-

müheyyic [Ar.] Harekete geçirici,
heyecan veren.
m. olur 037b/6
-1-

mühimm [Ar.] Ehemmiyetli, önemli.
umûr-ı m.- i bedeniyeden 170b/17
m.+ ler 038a/12
m. 005a/7, 153b/1
-4-

mühimmât [Ar.] Önemli, ehemmiyetli
ve gerekli şeyler.
m.+ dan 161b/6
ehemm-i m.+ dan 016b/16
m.+ dandır 172b/12
m.+ ı 096a/6
-4-

mühimme [Ar.] bkz. **mühimm**
tavır-ı m. 020a/10
-1-

mühlik [Ar.] Öldürücü, helak edici.
m. olduğu 110b/1
-1-

mühmele [Ar.] Mühmel, Arap ve
Osmanlı alfabesinde noktasız harf.
hâ-i m.+ niñ 060a/9, 117b/6
câ-i m. 064a/5, 064a/6
hâ-i m. 062b/10, 064a/3
-6-

mühr [Ar.] Damga.
m.- i ‘âlem-ârâ 091a/15
-1-

mühr-i Süleymanî
[Ar.] Mührüsüleyman bitkisi,
encibâr (Polygonum bistorta).
m. 043a/3
-1-

mükennâ [Ar.] Künyelenmiş, künyeli.
m. olan 019a/8
-1-

mükennef [Ar.] Etrafı sınırlanmış.
m. 129a/4
-1-

mükerrrem [Ar.] Saygı değer, şerefli.
m. kıldılar 142a/14
-1-

mükerreme [Ar.] bkz. **mükerrrem**
ehl-i Mekke-i m. 095a/17
-1-

mükerrrer [Ar.] Tekrar edilmiş, yinelenmiş.
m. 110b/9
-1-

mükerreren [Ar.] Tekrar ederek.
m. 117b/12, 124b/3, 130b/11
-3-

mülâ'abe [Ar.] Oynaşma, oynayıp eğlenme.
m.- i tammeye 035b/6
m. 036a/15
-2-

mülâ'abet [Ar.] bkz. **mülâ'abe**
m. 031b/16
-1-

mülâhaza [Ar.] Düşünce, etrafıca düşünme, tetkik etme.
m.+ sı 047b/5
m. iderek 038b/16
m. olunmaz 116a/10
m. olunup 114a/11
m. 157a/9
-5-

mülâkî [Ar.] Karşı karşıya gelmiş, buluşmuş.
m. olan 098b/13
m. olduğu 136a/3, 136b/3
m. oldukları 097b/12
m. olur 098b/15
-5-

mülâşıkân [Ar.] Yapışık, bitişik olarak.
m. 100a/5
-1-

mülâttıfât [Ar.] Hıltı, maddeyi bedeninin tabii hararetiyle mutedil eden ilaçlar, yumuşatıcılar.
m. 156a/9, 156b/11
-2-

mülâyemet [Ar.] Yumuşaklık, yumuşak karakterlilik.
m. 137b/15, 138a/3, 138a/6, 138a/9, 139a/6, 168b/1
-6-

mülâyim [Ar.] Yumuşak karakterli, uysal.
m.+ dir 138b/5
m.+ liği 115b/7
m. 167b/11
-3-

mülâzemet [Ar.] Bir işle sürekli meşgul olma, devam etme.
m. 144b/5
-1-

mülevven [Ar.] Renkli, renk renk.
m. olduğu 140b/7
-1-

müleyyin [Ar.] Yumuşatan, yumuşatıcı, yumuşatma özelliği olan ilaç.
m.- i hafîfile 121a/8
m. 115a/8, 115a/13, 136b/2, 173a/11
-5-

müleyyinât [Ar.] Yumuşatma özelliği olan ilaçlar.
m.- ı hafîf 116a/11
-1-

müleyyine [Ar.] bkz. **müleyyin**
m. 065a/12
-1-

mülhak [Ar.] Dâhil olan, katılmış, sonradan eklenmiş.
m.+ dır 050b/2
-1-

mülteff [Ar.] Dolanık, sarılmış; eğri.
m. olup 077b/2
-1-

mülteffe [Ar.] bkz. **mülteff**
şerâyîn-i m.+ niñ 171a/3
m. olan 071b/1
m. 175b/10

‘urūḳ-ı m. 071a/1 -4-	m. oldukça 146a/10 m. olmadığı 148a/10 m. olmasa 121a/8 m. olmayup 100a/16 m. olmaz 055b/14, 075a/11 m. olsa 167a/6 m. olur 039a/14, 080b/1, 109a/15, 118a/10, 137b/4, 175a/9, 177b/12, 178a/6 m. olurdı 075a/5 m. olursa 130a/1, 130b/3, 149b/6, 149b/10, 181b/14 m. 112a/9, 133a/13, 161a/11 -41-
mültekā [Ar.] Kavuşma, birleşme yeri. m.+ ya 070b/10 -1-	mümkinu'l-izāle [Ar.] Ortadan kaldırılması, giderilmesi mümkün olan. m. 057a/12 -1-
mülūk [Ar.] Hükümdarlar, melikler. m.- ı ḳadīmden 107b/10 -1-	mümtāz [Ar.] Seçilmiş, seçkin. m. olduğu 086a/3 m. olur 094b/8 -2-
mümāna‘at [Ar.] Karşı çıkma, engelleme, mâni olma. m. 142b/5 -1-	mümtedd [Ar.] Uzamış, yayılmış. m. ola 058a/12 m. olan 020b/2 m. olur 028b/16, 058b/16, 063a/2, 085b/17 m. olurlar 062b/14 -7-
mümāşil [Ar.] Benzer, benzeyen, andıran, gibi. m. 177a/3 -1-	mümtelī [Ar.] Dolu, dolmuş; tok. m. 111a/5, 111a/8 -2-
mümāss [Ar.] Temas eden, dokunan. m. olan 095b/3 -1-	mümtezic [Ar.] Karışmış, iç içe girmiş. mā’-i m.+ iñ 078b/11 m. olan 071b/9 m. olduğundan 035b/17 -3-
mümessek [Ar.] İçinde misk olan. m. ola 118a/3 m. olur 119a/17 -2-	
mümeyyiz [Ar.] Ayıran, ayırt eden. m. olan 064b/6 -1-	
mümkın [Ar.] Olabilir, muhtemel. m.- i ḥuşūl 126a/17 m.+ dir 053b/10, 055b/15, 138b/3 m. ola 162a/10 m. olan 009b/16, 168a/4 m. olanlardan 074a/1 m. olaydı 083a/13 m. olduğu 005b/1, 010b/16, 025a/16, 026a/7, 105a/5, 146a/7, 166a/10, 169a/9	

mümtezicen [Ar.] Karışarak.

m. 119b/1

-1-

mün'adim [Ar.] Yok, yok olan.

m. olmağla 063b/14

-1-

münāfī [Ar.] Ters, aykırı, muhalif, uyuşmaz.

m.- i habel 055b/9

m.+ dir 150a/2

m.+ dür 075a/9, 075a/17

m. 064b/2, 078b/9, 147a/3

-7-

mün'aqid [Ar.] Koyulaşan, koyu kıvam bağlamış olan; şekil alan.

m. olacağı 070a/3

m. olmağla 063b/6

m. olur 176a/5

-3-

mün'aqide [Ar.] bkz. **mün'aqid**

kuvvet-i m. 067b/4, 068a/17

-2-

münakkaḥ [Ar.] Ayıklanmış, soyulmuş, temizlenmiş.

m. olup 099b/10

-1-

münāsebet [Ar.] İlişki, alaka, uygunluk.

m.+ i 020b/3, 027b/11, 030b/12,

045a/12, 057b/12, 095a/15, 103b/6,

118a/11, 145a/4, 145a/14, 164b/10,

171a/10

m.+ siz 147b/6

m. 149b/12

-14-

münāsib [Ar.] Uygun, yerinde.

m.+ dir 046a/8, 118a/4, 118a/8,

118a/9, 134a/4, 134b/5, 143b/1,

155a/4, 164b/16

sū'-i mizāc-ı m.+ e 169b/2

m.+ ini 126a/15, 168b/3

m.+ leri 158a/9

m. olan 045a/8, 045a/15, 045a/16,

057b/7, 058a/9, 064b/4, 142a/6,

158a/7, 166a/15, 170a/9

m. olanı 134b/2, 134b/9, 172b/13

m. olanları 043b/15

m. olduğundan 180a/5

m. olmadığı 155a/12

m. olmağla 039b/15

m. olmamağla 095b/8, 167b/6

m. olmaz 045b/4

m. olur 146a/14

m. 049b/9, 056a/1, 117a/5, 120b/11,

121a/13, 126b/12, 151b/4, 161a/15,

162b/10, 164b/2, 168a/11, 169b/8,

178a/17, 178b/4, 178b/5

istiḥmām-ı m. 043b/5

-50-

münāsibe [Ar.] bkz. **münāsib**

ağdiye-i m. 056b/16

emrāz-ı m. 169b/13

-2-

münba'is [Ar.] Gönderilmiş; -den dolayı.

m. olur 038a/8

-1-

münbasit [Ar.] Açılmış, yayılmış, genişlemiş.

yābis-i ğayr-i m. 053a/10

-1-

münbasiten [Ar.] Yayılarak, döşenerek.

m. 108a/11

-1-

müncemid [Ar.] Donmuş, koyu hâle gelmiş.

m. olmağla 037b/8

m. olup 008b/2, 172a/16

m. 151b/10

-4-

müncerre [Ar.] Müncerr, bir yöne çekilen, sürüklenen; vücutta olmaması gereken yere giden.
at' ime-yi m.+ den 125b/5
-1-

müncezi [Ar.] Cezb edilmiş, çekilmiş.
m. olan 072a/17, 104b/15, 104b/16
m. olandan 072b/1, 072b/2, 072b/3
m. olduğunda 072a/13
m. olup 037a/14
m. olur 072b/10
-9-

mündefi' [Ar.] Def edilmiş.
m. olan 138b/10
m. olinca 160a/1
m. olmadıkça 164b/3
m. olmağla 108b/12
m. olmasalar 144a/3
m. olmuş 138b/10
m. oluncaya 148a/6
m. olup 021a/7, 108b/11, 160b/11
m. olur 032b/12, 034a/12, 074a/11, 136b/6, 146a/17, 146b/2, 154a/1, 157b/1
-18-

mündefik [Ar.] Hızlıca ileri atılma, fışırma.
m. olan 061b/11
m. olmağla 061b/13
-2-

münderic [Ar.] Bir şeyin içinde yer alan, bulunan.
m. olan 079b/14, 101a/6
m. olana 101a/9
m. 171a/2
-4-

münderice [Ar.] bkz. **münderic**
m. olan 017a/8
-1-

müneccim [Ar.] Yıldızlardan geleceğe dair hüküm çıkaran kişiler, astrologlar.
m. 092a/17, 092b/15
-2-

münevvere [Ar.] Münevver, nurlu.
ehl-i Medine-i m. 095a/16
-1-

münevvim [Ar.] Uyku veren, uyku getirici, uyutucu.
m. 162b/10
-1-

münfa' il [Ar.] Fiilden etkilenen, etkilenmiş.
m.+ iñ 105a/16
m. olmazlar 149a/8
-2-

münfekk [Ar.] Ayrılmış, kopmuş, çıkmış, sökülmiş.
m. 169a/14
-1-

münferiden [Ar.] Münferid olarak, yalnız hâlde, tek başına, ayrı ayrı.
m. 025b/17, 056a/9, 058b/10, 174a/15
-4-

münfetiha [Ar.] Münfetih, açılmış, açık.
m. 010a/18
-1-

münhadir [Ar.] Aşağı inmiş, sarkmış.
m. ola 143b/11
-1-

münhaşır [Ar.] Bir şeye mahsus, başkasıyla ilgisi bulunmayan.
m. olması 177a/12

m. olup 177a/6 -2-	münsell [Ar.] Doğuran, doğmasına, yaratılmasına vesile olan, hasıl eden. m. 046b/16, 071a/11 -2-
münhazım [Ar.] Hazmedilmiş, sindirilmiş. m. ola 163a/13 m. olacak 147a/15 m. olan 153b/17 m. olduğda 153a/7 m. olduğdanşoñra 153a/6 m. olduğdanşoñradır 033b/12 m. olur 069b/13, 147a/1 -8-	münşa'ib [Ar.] Dallara, şubelere ayrılan. m. olup 070b/15, 070b/17, 073a/7 -3-
münîr [Ar.] Aydınlatan, nurlu, parlak. re'y-i m. 020b/10 zamîr-i m. 018b/3 -2-	münşakk [Ar.] Yarılmış, çatlamış. m. olmaz 099b/16 -1-
münkabız [Ar.] Kabız olmuş, tutulmuş. m. olmağla 039a/7 -1-	münşe'at [Ar.] Yazılmış, kaleme alınmış şeyler. kuvvet-i m. 153a/15 -1-
münkasım [Ar.] Kısımlara ayrılmış, bölünmüş. m. olup 039b/17, 040b/2, 179a/4 -3-	müntakîl [Ar.] İntikal eden, naklölunan. m. olur 062b/17 m. olurlar 168b/15 -2-
münkasıme [Ar.] bkz. münkasım m. olup 066a/11, 113a/5, 177b/7, 180a/9 -4-	müntehî [Ar.] Son bulan, nihayet bulan. m. olunca 113b/9 m. oluncaya 011a/6, 026a/9 m. olur 085b/6, 086a/6 m. 086a/11 -6-
münkesir [Ar.] Kırılmış, kırık. m. olup 036b/13, 116a/9 -2-	müntesic [Ar.] Dokunmuş, örülmüş. m. 171a/2 -1-
münnet [Ar.] Kuvvet. ekkâl-i m. 006a/15, 176b/7 -2-	münteşir [Ar.] Yayılan, dağılan, dökülen. m. olurlar 038b/8 -1-
münsedd [Ar.] Kapalı, tıkanmış. m. olmağla 062b/14 -1-	müntic [Ar.] Sebep olan, ortaya çıkaran, meydana getiren. m. olur 031b/3 -1-

müntin [Ar.] Kötü kokulu, kötü kokan.
ḥabb-ı m. 065a/16
-1-

müntinu'r-rāyiha [Ar.] Kötü koku.
m. 111b/10
-1-

münzic [Ar.] Olgunlaşmış, inzac bulmuş.
m. 173a/11, 173b/17
-2-

mürā'āt [Ar.] Riayet etmek, dikkat etmek.
m.+ ına 137a/2
m.+ ındañoñra 137b/1
-2-

mürāca'at [Ar.] Başvurma, araştırma, yönelme, danışma.
m.+ a 029a/14
m. eylesün 161a/12
m. eylesünler 041b/6
m. eyleyüp 052b/7, 095a/9
-5-

mürde [Far.] Ölü, ölmüş.
dil-i m.+ yi 021b/10
-1-

mürebbi [Ar.] Eğiten, eğitici.
m.+ leri 161a/15
-1-

mürekkeb [Ar.] Birleşik, birden fazla şeyin birleşmesinden oluşmuş.
m.+ dir 093a/6
m.+ e 109b/2
m. olan 066a/15
m. olmağın 017a/2
m. olup 093a/11
m. 040a/7, 040a/9, 044a/5, 177b/4
-9-

mürekkebāt [Ar.] Mürekkeb maddeler, birleşikler.
m.+ dan 044a/7
m.+ ı 045b/11
m.+ ın 065b/5
m. 019a/15, 049b/6, 121b/16
-6-

mürekkebe [Ar.] bkz. **mürekkeb**
edviye-i m.- i bāhiyyeden 045a/8
m. 082a/1
emrāz-ı m. 177b/6
-3-

mürevvakiyye [Ar.] Mürevvak, süzölmüş olan grupta yer alan ilaç, gıda vb.
müşārikāt-ı m.+ den 176a/1
-1-

mürhiye [Ar.] Mürhî, ısıtıcı karakteriyle bedende sıkılaştıran kısımları yumuşatıp gevşeten ilaç.
edhān-ı m. 129b/5
-1-

mürr [Ar.] Arabistan'a özgü mirra (Myrrha) ağacının reçinesi.
m. 049b/11, 049b/16, 131a/4
-3-

mürr-i şāfi [Ar.] Küçük ve dikenli yaprakları olan bir ağaççık (Commiphora myrrha) ve bu ağacın kabuğundan elde edilen saf reçine.
m.+ den 165a/2
m. 041b/7, 041b/12, 041b/16, 042a/6, 056a/14, 056b/7, 126a/17, 130b/9, 131b/16, 133b/6, 135a/7, 135b/11, 152b/2, 164b/5
-15-

mürtefi' [Ar.] İrtifa bulmuş, yüksek, yükselmiş, yükselici.
m. olduğunu 140b/10
-1-

mürür [Ar.] Geçme, geçiş, zamanın geçmesi.
m.+ ı 047b/15
m.+ ında 087a/9, 087a/11, 088b/5, 092b/11, 092b/17, 100b/4, 137b/6
m.+ ından 162a/7, 173a/16
m.+ ındañoñra 150a/11, 153a/5, 161a/6, 163a/7
m.+ unda 047a/16
m.+ undan 109a/8
m.+ undañoñra 086b/1, 113b/9
m. eylediği 024a/10, 079a/11
m. eyledikde 107a/12
m. eyleye 147a/15
m. eyleyüp 109a/11, 136a/8
m. itdükdenñoñra 115a/2, 162a/11
m. itmedin 153a/2
m. itmiş 150a/9
-28-

mürüvvet [Ar.] Yiğitlik, insanca davranma, iyilik ve ihsanda bulunma.
m. 021b/2
-1-

mürvârid [Far.] İnci.
m.- i nâ-süfte 122a/10
-1-

müsâ'ade [Ar.] İzin; uygun, elverişli olma.
m.+ den 169a/11
m.+ si 031b/10
m. eylemeye 033a/12
m. 143b/7
-4-

müşâdefet [Ar.] Rast gelme, tesadüf etme.
m.+ i 112b/12
m.+ lerini 047b/4
m. bulunmaya 017b/13
m. iden 145b/8
m. itdükleri 084b/9
m. 018b/13
-6-

müşâdif [Ar.] Rastlayan, tesadüf eden.
m. ider 107b/12
m. 022a/12
-2-

müşahhin [Ar.] Isıtıcı özellikteki ilaç.
m. 042b/12, 103b/1, 118a/17, 181b/14
-4-

müşahhinât [Ar.] Isıtıcı ilaçlar.
m. 157b/6
-1-

müşahhine [Ar.] bkz. **müşahhin**
m. 122b/4
-1-

müsâ'id [Ar.] Elverişli, uygun.
m. olmaz 104a/1
-1-

müsâvî [Ar.] Eşit, denk, beraber.
m.+ lermidir 141a/7
m. ola 162b/14
m. olmasıdır 152b/4
m. 030a/4, 030b/4, 152b/8
-6-

Müsebbibu'l-esbâb
[öa.] Sebepleri yaratan Allah.
M.+ ın 024b/1, 101a/1, 103b/7, 106a/10
M. 004b/4, 052b/8
-6-

müseffaṭ [Ar.] Şekli sepet gibi olan,
yassı.
m. 138b/1
-1-

müsehhil [Ar.] Kolaylaştırıcı.
m.- i vilâdet 131a/7
m.- i vilâdetdir 131a/4
-2-

müsehhilü'l-vilâdet
[Ar.] Doğumu kolaylaştırıcı.
m.+ dir 131b/9
-1-

müsellem [Ar.] Doğruluğu, gerçekliği
ispatlanmış, şüphe götürmez.
ṭabīb-i M. 029a/13
m.+ dir 105a/17
m. 066a/8, 098a/13, 098b/6, 106a/15
-6-

müşelles [Ar.] Üçte biri kalıncaya
kadar kaynatılan üzüm suyu.
m.+ de 041b/12
m. 137b/9, 157a/7, 157a/11, 176b/4
-5-

müsemmä [Ar.] İsimlendirilmiş.
m. kılınan 142b/9
m. kılındı 023a/9
m. kılmağı 143a/6
m. kılmağıdır 142a/7, 142b/8
m. olan 096b/9, 130b/2, 153a/14
-8-

müşhil [Ar.] Müshil.
m.- i ḥafīf 112b/17
m. 034b/5, 112a/11, 113b/6, 114a/6
-5-

müşhilât [Ar.] Müshiller.
m. 056a/1
-1-

Müslim [ka.] Ebû'l-Hüseyn Müslim
b. el-Haccâc; *el-Câmi'u's-sahîh* adlı
sahih hadislerin yer aldığı eserle
tanınan muhaddis.
M.+ de 093b/17
şahîḥ-i M.+ de 095b/9
-2-

müşmir [Ar.] Verimli.
m. 054b/12
-1-

müstaḥîl [Ar.] Bir hâlden başka hâle
dönmüş.
m. olan 146a/13
m. olduğudur 081a/11
m. olurlar 081a/13
-3-

müstaḥkem [Ar.] Sağlam, dayanıklı.
m. olursa 103a/9
-1-

müstaḥkemü'l-ḥarâre
[Ar.] Hararete dayanıklı.
m. 027a/6
-1-

müstaḥsen [Ar.] Güzel kabul edilen.
m. olan 142b/6
m. 139b/8, 142a/5, 142b/1, 164a/10,
170b/5
umûr-ı dīniyye-i m. 139b/4
-7-

müstaḥsene [Ar.] bkz. **müstaḥsen**
umûr-ı m.- i devlet 020b/10
umûr-ı dīniyye-i m. 005a/13,
025a/11
-3-

müsta‘idd [Ar.] İstidadlı, kabiliyetli,
elverişli, uygun.
m.+ dir 105a/3
dem-i m.+ i 151b/13
m.+ lerdir 027b/8, 027b/15
m. olduğu 143a/2
m. olur 076b/8
m. olurlaar 179b/9
m. olurlar 027b/5
m. 063b/9, 176a/11
-10-

müstaḳarr [Ar.] İstikrar bulunan,
yerleşilen yer.
m.+ ı 076b/17
m.+ ıdır 076b/16
m.+ ları 079b/17
m. olana 080a/6
-4-

müstaḳill [Ar.] Yalnız başına, münferid.
m. 019b/10
-1-

müstaḳille [Ar.] bkz. **müstaḳill**
‘illet-i m. 101b/13, 117b/9
-1-

müstaḳillen [Ar.] Bağımsız, yalnız
olarak, başlı başına.
m. 019b/17
-1-

müstaḳīm [Ar.] Düz, doğru.
m.+ de 128b/5
m. 052a/15, 071b/13
-3-

müstaḳīme [Ar.] bkz. **müstaḳīm**
tecārib-i m. 015b/6
-1-

müstedām [Ar.] Sürüp giden, sürekli,
devamlı.
m. eyleyüp 022b/3
-1-

müstefād [Ar.] İstifade edilen,
yararlanılan.
m.+ dır 072b/8
-1-

müstefriḡāt [Ar.] Kan, bevl, dışkı gibi
maddeleri vücuttan çıkartıcı ilaçlar.
m. 031b/5
-1-

müsteḥabb [Ar.] Uygun, yerinde.
m.+ dır 141a/6
-1-

müstekmil [Ar.] Tam ve eksiksiz
duruma getiren, ikmâl eden.
m.+ inde 099a/7
-1-

müstelzim [Ar.] Lazım olan.
m. olan 071b/14
m. oldu 169b/16
m. olur 153a/9
-3-

müsterḥī [Ar.] Gevşeyen, gevşemiş.
m. olan 003b/19, 067b/8
-2-

müstes‘ad [Ar.] Uğurlu, meymenetli
görülen.
m. olmaḳ 021a/14
-1-

müstevfā [Ar.] Eksiksiz ve tam olarak
alınmış, eksiksiz duruma gelmiş.
m. 128a/6
-1-

müstevlî [Ar.] Yayılmak suretiyle her tarafı kaplayan, yayılan.
m. olur 076b/10
-1-

müsvedde [Ar.] Temize çekilmemiş yazı.
m. olunan 020b/6
-1-

müşābehet [Ar.] Benzerlik, benzeyiş.
m.- i kaviyye 105b/2
m.+ e 067a/14, 106b/17
m.+ i 036b/10, 067b/3, 072b/11, 074b/14, 075a/10, 104b/1, 105b/9, 106a/3
‘adem-i m.+ i 004b/3, 104a/15
m.+ iñ 067a/17, 104b/2, 106a/8
m.+ inden 106a/3
m.+ ine 105a/6
m. 004b/3, 067a/14, 074a/9, 104a/15, 105b/14, 158a/13
mādde-i m. 067b/6
sebeb-i m. 104b/4
-26-

müşābih [Ar.] Benzeyen, benzer, mümasil.
m.+ dir 077b/5
cüşşe-yi m.+ e 105a/13
m.+ i 072b/3
m. bulunmak 104b/6
m. olan 073a/5
m. olduğu 062b/7, 076b/13
m. olmanın 146a/14
m. olmağla 105b/14
m. olmamak 067a/16
m. olur 067a/13, 073b/13, 075a/10, 080a/9, 082a/9, 090b/6, 101a/13, 104b/2, 105a/1, 105b/3, 105b/4, 105b/6, 105b/8
m. olurlar 104b/9, 105b/9
m. 067a/17, 067b/12, 068a/4, 071a/10, 100b/1
-30-

müşābihü'l-ımtizāc [Ar.] Uyuşma olarak birbirine benzer olan.
m. 072a/10
-1-

müşābihü't-ṭabī‘a [Ar.] Yaratılışı benzer.
m.+ dır 071b/5
-1-

müşāhede [Ar.] Gözle görme, gözlem.
m.+ si 047b/8
m. eyledim 100a/1
m. eyleyüp 103a/1
m. ideler 047a/16
m. itmekle 082b/17
m. olan 058b/14
m. olundu 101b/11
m. olunduğda 023a/4
m. olunur 042b/9, 047a/13, 158b/2
ḥaseb-i m. 176b/2
-12-

müşākele [Ar.] Aynı şekilde olma, şekilce benzeme.
m.- i külliye 074b/5
m. 074b/9
-2-

müşākıl [Ar.] Bir başkasına benzeyen.
m.+ i 074b/6
m. olup 165b/2
-2-

müşāreket [Ar.] Ortak olma, ortaklaşa.
m.+ den 028b/7
m.+ i 035b/7
şiddet-i m.+ i 028b/6
-3-

müşārikāt [Ar.] Beraberlik, ortaklıklar.
m.- ı mürevvakiyyeden 176a/1
-1-

müşeddid [Ar.] Şiddetlendiren.
m. olursa 130a/16
-1-

müşekkel [Ar.] Bir şekle konulmuş.
m.+ dir 066a/4
-1-

müşeyyid [Ar.] Yüksek ve sağlam
duruma getiren.
m.- i esās 020b/12
-1-

müşfık [Ar.] Şefkatli, şefkat gösteren.
melek-i m. 095a/2
-1-

müşfıka [Ar.] bkz. **müşfık**
m.+ niñ 089a/14
-1-

müş'ir [Ar.] Bildiren, haber veren.
m.+ dir 071a/16, 153b/11
m. 069a/12, 069b/5
-4-

müşk [Far.] Misk.
m. 133b/9
-1-

müşk-ṭarāmsī' [Far.+Ar.] Güzel kokulu
nebat, yarpuz (Dictamnus albus).
m. 049b/12, 065a/9, 130a/16
-3-

müşkil [Ar.] Zor, çetin, güç, güçlük.
m.+ dir 046a/17
m.+ dür 019a/3
m. olduğundan 016b/13
m. olur 123b/10
m. olurdu 075a/6
ḥünṣā-i m. 030b/9
-6-

müşrikīn [Ar.] Müşrikler, Allah'a
ortak koşanlar.
m.+ iñ 139b/17
-1-

müştedd [Ar.] Şiddeti artmış,
şiddetlenmiş.
m. olup 176a/5
m. olur 164a/1
-2-

müştemil [Ar.] İçerici; içine alan,
kapsayan, şamil olan.
m.+ dir 003a/5, 003b/11, 003b/16,
004b/12, 005a/4, 006a/17, 011a/4,
023a/15, 023b/7, 023b/12, 024b/8,
024b/17, 025b/15, 026a/5, 026a/9,
031a/8, 059a/8, 066a/1, 110a/1,
135a/11, 176b/14
m.+ dür 078a/9
m. olup 063b/12
m. 181a/2
-24-

müşterek [Ar.] Ortaklaşa kullanılan,
birden fazla kimsenin malı olan.
m. olmağla 038a/15
-1-

Müşterī [öa.] Jüpiter.
M. 091a/5, 092a/11
-2-

müşāla'a [Ar.] Etraflıca düşünme,
inceleme, tetkik.
m.+ sı 023a/3
-1-

müte'addid [Ar.] Çok sayıda, birçok.
m. olup 097b/17, 108a/14
m. olurlar 108b/8
m. 030a/8, 034b/4, 042a/3, 043b/10,
075a/7, 108b/4, 127b/9, 175a/6
-11-

müte'addide [Ar.] bkz. **müte'addid**

fuşûl-i m.+ de 019b/6
mevâzi'-ı m.+ de 019b/7
menfa'at-i m.+ leri 098a/16
mevâki'-i m. 072a/4
-4-

müte'affin [Ar.] Kokuşmuş, çürümüş.

m. olduğu 005b/19, 172a/13
m. olmağla 063a/14
m. olmuş 132b/11
m. 155a/4
meşîme-i m. 132b/13
-6-

müte'ahhir [Ar.] Sonra gelen, sonraki.

m.+ lerinden 058a/1
-1-

müte'ahhirîn [Ar.] Sonra gelenler.

m.+ den 036b/14, 052b/14
m. 146b/14, 152b/10
kibâr-ı eţibbâ-i m. 042b/15
-5-

müte'âkıben [Ar.] Sonra, arkasından.

m. 020b/3
-1-

müte'âl [Ar.] Çok yüce, ulu.

Rabb-i m.+ den 022b/11
-1-

müte'allik [Ar.] Ait, dair, ilgili, alakalı.

m. olan 023b/6, 023b/12, 059a/8,
112b/15
m. 010b/10
-5-

müte'allika [Ar.] bkz. **müte'allik**

m. olan 019b/1, 065b/17
m. 010a/17, 047b/9
-4-

müte'ârif [Ar.] Herkesçe bilinen,

bilinir olan, meşhur, mâruf.
m.+ dir 106a/16, 169b/4
m. olanları 054b/7
-3-

müte'assir [Ar.] Zor, güç, zahmetli.

m. olur 035a/10
-1-

müte'ayyin [Ar.] Tayin edilmiş.

m. olur 072a/5, 081b/15
-2-

müte'bâ'id [Ar.] Birbirinden uzaklaşan.

m. olmağa 081b/12
-1-

müte'ellim [Ar.] Acı çeken; elem duyan.

m. olmasına 159a/9
m. olur 090a/12, 137a/5
m. 161a/3
-4-

müte'eşsir [Ar.] Üzüntülü, kederli.

m. 145a/16
-1-

müte'ezî [Ar.] Eziyet görücü, zarar

görücü; eziyet çeken, üzülen.
m. olduklarıdır 125b/5
m. olduğına 144b/3
m. olduğunu 144a/17
m. olmaya 161a/3, 165b/9
m. olup 181b/8
m. olur 099a/1, 136b/4, 181b/7
-9-

mütefâvit [Ar.] Aralarında fark

bulunan, farklı, çeşitli, muhtelif.
m.+ dir 041a/12
m. olup 027b/11, 145b/4
-3-

müteferriķ [Ar.] Birbirinden ayrılmış,
dağılmış; çeşitli, muhtelif.
m. olmasun 143b/5
m. olur 097b/6
-2-

müteferriķa [Ar.] bkz. **müteferriķ**
ümem-i m.+ dan 019a/10
-1-

müteferriķan [Ar.] Birbirinden ayrı olarak.
m. 020a/3, 108b/16, 109a/10
-3-

müteğäyir [Ar.] Birbirine zıt, değişik.
m.+ dir 162a/13
-1-

müteğäyire [Ar.] bkz. **müteğäyir**
ezmine-i eṭvār-ı sitte-i m. 087a/6
-1-

müteğayyir [Ar.] Değişmiş, başkalaşmış.
m. olduğün 127b/15
m. olmaya 073a/6
m. olup 035b/9, 150a/14
m. olur 150a/11
m. 062b/5
-6-

müteğayyire [Ar.] bkz. **müteğayyir**
m. 060b/2
-1-

müteḫälife [Ar.] Birbirine uymayan,
uyuşmaz, farklı.
düvel-i m. 015b/8
-1-

müteḫallib [Ar.] Sızıcı; peynirleşici,
peynir kıvamı bulucu.
m.+ ini 170a/15
-1-

müteḫallik [Ar.] Bir davranışı, bir
niteliği huy edinmiş, huy olarak
kazanmış, onunla ahlaklanmış.
m. olan 081b/4
m. olur 099a/10
-2-

müteḫallil [Ar.] Araya giren, içeri
nüfuz eden; erimiş, çözülmüş.
m. olmağla 059a/5
m. olup 027a/7, 111a/9
m. 063b/6, 067a/8, 173b/16, 175b/5,
176a/7
-8-

müteḫammad [Ar.] Hamd eyleyen.
m. 176b/6
-1-

müteḫarrik [Ar.] Hareket eden, hareket
hâlinde olan.
m. olduğda 160a/3
m. olmuş 088a/7
m. olup 063a/17, 087a/14, 087b/9,
087b/11, 088a/1, 092a/2, 099b/4
m. olur 087a/10, 094b/4
-11-

müteḫazzıkāt [Ar.] Usta ve tecrübeli
kimseler.
m.- ı fenn-i ṭıbb 180a/7
-1-

müteḫeyyi' [Ar.] Hazırlanan, hazır,
hazırlanmış, âmâde.
m. ola 124b/6
m. olur 113a/10
-2-

müteḫaddimîn [Ar.] Önde gelenler, eskiler;
öne geçenler; eski insanlar.
m.+ iñ 065a/13
tedbîr-i m.+ iñ 103a/17

kibâr-ı eṭibbâ-yı m. 146b/14

-3-

mütekâfî [Ar.] Birbirine denk olan,
muadil, müsavi.

m. 030a/4

-1-

mütekevvîn [Ar.] Oluşan, meydana
gelen, hasıl olan, vücut bulan.

m. olmasıdır 084a/1

m. olup 069a/11, 075a/2

m. olur 067a/4, 069a/6, 105a/1

-6-

mütelaşî [Ar.] Telaş eden, telaşlı.

m.+ ler 066b/14

-1-

mütelezziz [Ar.] Lezzet bulan, zevk alan.

m. olmağla 145a/5

m. olmağ 145a/16

m. olurlar 071a/10, 074b/4, 145b/4

-5-

mütelezzize [Ar.] bkz. **mütelezziz**

m. olup 067b/13

-1-

mütemadî [Ar.] Sürüp giden, sürekli,
aralıksız, devamlı.

m. olur 028b/16

-1-

mütemâyiz [Ar.] Benzerleri arasında
sivrilen, kendini belli eden,
benzerlerinden üstün olan.

m. olduğu 086b/3

m. olup 081b/11, 082a/10, 091a/9

m. olur 081b/16

m. 097a/7

-6-

mütemeyyiz [Ar.] Benzerlerinden üstün
vasıfları ile ayrılan, seçkin, seçilen.

m. olurlar 082a/14

-1-

mütenâsib [Ar.] Birbirine uyan, uygun,
uyumlu, orantılı.

m. 147b/14

-1-

mütenâsibe [Ar.] bkz. **mütenâsib**

nağamât-i m.+ niñ 145b/9

-1-

mütenâvelât [Ar.] Yenilenler.

m. 116a/6

-1-

mütenebbih [Ar.] Öğüt, ihtar vb.
sayesinde gafletten uyanan, aklını
başına toplayan, gerçekleri gören.

m. 099a/15

-1-

mütereşşih [Ar.] Sızan.

m. olup 081a/15

-1-

mütesâvî [Ar.] Birbirine eşit olan, eşit,
müsavi.

m. olsalar 113b/16

-1-

mütesellî [Ar.] Avunan, tesellî bulan.

m. olmaz 146b/3

-1-

müteselsil [Ar.] Art arda gelen,
birbirini takip eden.

m. 031a/2

-1-

müteşābehet [Ar.] Benzerlik.

m. 074a/12

-1-

müteşābih [Ar.] Benzer.

m. olan 072a/16

m. olmuş 152a/10

m. olup 152a/9

-3-

müteşābihü'l-eczā'

[Ar.] Homojen; parçaları ve dokuları aynı yapıya sahip olan et ve sinir.

m.+ dır 074a/17

m. 066a/12, 072a/11, 072a/14,

074b/12, 104b/12, 152a/8

-7-

müteşābihü'l-ımtizāc

[Ar.] Uygunlukları benzer olan.

m.+ dır 074a/12

-1-

müteşā'ibe [Ar.] Şubelere ayrılmış.

m.+ si 077b/16

-1-

müteşebbih [Ar.] Benzeyen, andıran.

m. olan 097a/11

-1-

müteşeyyih [Ar.] İhtiyarlaşan, yaşlanan.

m. 134b/12

-1-

müteväfık [Ar.] Teväfuk eden, birbirine uyan, uygun, denk.

m. 035b/14

-1-

mütevakı' [Ar.] Bekleyen, uman.

m. olan 113b/14

-1-

mütevāli [Ar.] Birbiri ardınca olan, peş peşe gelen.

m.+ ye 057b/16, 058a/6

-2-

mütevāliten [Ar.] Aralıksız olarak, ara vermeden, durmadan.

m. 138a/4

-1-

mütevāriş [Ar.] Genetik hastalık; babadan oğula geçen.

m. 048a/15

-1-

mütevārişe [Ar.] bkz. **mütevāriş**

m. olup 072b/5

-1-

mütevātir [Ar.] Ağızdan ağıza yayılan, tevātür yoluyla gelen.

m. oluncaya 166a/11

m. 061b/5

-2-

mütevātiren [Ar.] Ağızdan ağıza yayılarak, tevātür yoluyla.

m. 111b/6

-1-

müteveffir [Ar.] Bol, çok.

ğıdā-yı m.+ ye 113a/12

-1-

müteveffire [Ar.] bkz. **müteveffir**

m. 089b/9

-1-

müteveffiru'l-kuvä

[Ar.] Çok kuvvetli olan.

m. 113a/11

-1-

mütevellid [Ar.] Dünyaya gelen, doğan, doğmuş; hasıl olmuş, -den doğmuş.
 m.- i menî 071b/17
 m. olan 088a/5, 088b/15, 102a/10
 m. olduğu 070b/7, 106a/1, 151a/8
 m. olduğunda 152b/11
 m. olduğunu 103a/6
 m. olmak 070a/7
 m. olmaya 170a/14
 m. olsa 075a/12
 m. olup 072a/7, 100b/16
 m. olur 024a/2, 024a/4, 063b/15, 069b/10, 070a/3, 070a/11, 070a/17, 072a/3, 073b/14, 075a/12, 087a/15, 087b/9, 087b/11, 088a/1, 151b/2
 m. olurlar 066a/5
 -30-

müteyemmen [Ar.] Uğurlu, kutlu, mübarek.
 m. 141b/14
 -1-

müteyessir [Ar.] Kolay yapılan, kolayca meydana gelen, kolay.
 m. olursa 092a/14
 -1-

müttefik [Ar.] İttifak etmiş, hemfikir.
 m.- i ‘aliyye 086b/9
 m.- i ‘aliyyedir 084a/5, 087a/2, 110b/5, 161b/10
 m.+ lerdir 082a/5, 152b/11
 m. olup 104b/11
 -8-

müttefikü'l-küllîye [Ar.] Bir konuda herkesin hemfikir olması.
 m. 058b/13
 -1-

müttekın [Ar.] İyice bilen, bir şeyin bir türlü olmasına akli yatan.
 m. 114a/1
 -1-

müvekkel [Ar.] Vekil tâyin edilen, vekil.
 m. olan 094b/12, 094b/13
 -2-

müvekkil [Ar.] Birini vekil tâyin eden.
 m. kıldı 072b/16
 -1-

müvelled [Ar.] Doğurulmuş, ortaya çıkarılmış.
 m. olduğunun 054b/12
 m. olmaz 036b/1, 036b/5, 053a/11, 071b/16
 -5-

müvellid [Ar.] Doğuran, üreten.
 m.- i riyâh 042b/5
 -1-

müyesser [Ar.] Kolaylıkla olan, kolaylıkla yapılan.
 m.+ dir 032b/16
 m. eyleyüp 022b/13
 m. olduğunda 021a/14
 m. olmadığı 032a/9
 m. olmağla 168b/14
 m. olmayup 020b/6
 m. olursa 017a/3, 088b/9
 m. olursa 090a/7
 -9-

müzahrefât [Ar.] İşe yaramaz şeyler; çerçöp, pislik, sürpüntü.
 m.+ a 131a/11
 -1-

müzebezbîn [Ar.] Bir karar üzere durmayan, iki şey arasında bocalayan, kararsız.
 m.+ den 030a/15
 -1-

müzekker [Ar.] Erkek, eril.
 m.+ de 098b/12
 m. olmasına 102b/15
 m. 093a/7, 093a/10, 093a/12, 101a/8,
 102a/15
 mevlüd-ı m. 102b/5
 -8-

N

nā-gāh [Far.] Zamansız, vakitsiz; ansızın.
 n. 022a/10
 -1-

nā-maṭbūʿ [Far.+Ar.] Güzel, hoş ve
 lâtif olmayan.
 ʿamel-i n.+ ında 127a/2
 -1-

nā-muvāfiḳ [Far.+Ar.] Münasip olmayan.
 n. 157a/8
 -1-

nā-münāsib [Far.+Ar.] Uygun olmayan.
 n.+ den 147b/16
 -1-

nā-sūfte [Far.] Delinmemiş, deliksiz.
 mürvârid-i n. 122a/10
 -1-

nā-tüvân [Far.] İktidarsız, zayıf,
 hâlsiz, kudretsiz, çaresiz.
 n.+ ı 022b/7
 ḳalb-i n.+ ın 020b/4
 -2-

nāb [Ar.] Köpek dişleri; azı dişleri.
 n. 166a/17
 -1-

nabz [Ar.] Nabız; kalbin dakikadaki atış
 sayısı (pulsus).
 n.+ dan 061b/3
 n.+ ları 061b/5
 n.+ larının 061b/7
 n. 061a/14, 102a/4
 -5-

nâdir [Ar.] Az bulunur, seyrek, ender.
 n.+ dir 087b/15, 088a/5, 088b/16,
 109a/12
 n. olduğu 139a/17
 n. olmanın 114b/8
 n. olmağla 059b/6
 n. olup 145a/17
 n. olur 090a/9, 171a/14
 n. 028b/17, 059b/8, 133a/14, 174a/5
 -14-

nâdiren [Ar.] Nâdir olarak, çok seyrek.
 n. 059b/12, 171b/5, 174a/4
 -3-

nâfiʿ [Ar.] Faydalı, faydası olan.
 n.+ dir 007b/6, 007b/9, 007b/10,
 065a/3, 115b/1, 115b/6, 117a/4,
 120a/7, 120b/12, 121b/6, 122a/8,
 125b/16, 126a/8, 126a/16, 126b/8,
 126b/10, 130b/17, 131b/8, 133b/2,
 133b/16, 156b/4, 158a/11, 160b/8,
 164b/4, 166b/13, 168b/10, 173a/12
 ʿilâc-ı n.+ dir 134b/10
 n. olanı 005a/18, 143a/8
 n. olduğu 167b/2
 n. olduğün 125b/14
 n. olmaḳ 057a/8
 n. olup 121b/16
 n. olur 076a/9, 121a/4, 138b/13
 n. 022b/13, 025a/14, 044b/11,
 048a/5, 048a/6
 devâ-yı n. 158b/8
 -43-

nāfi‘ a [Ar.] bkz. nāfi‘ n.+ sınıñ 099b/7 mecnū‘ a-yı n. 020a/4 muhtaşar-ı n. 020a/15 risāle-i n. 023a/3 -4-	n. olur 092a/11 -4-
nāfiz [Ar.] Nüfuz eden; içe işleyen. n. olan 097b/5 n. olduğu 084a/12 n. olduğda 084a/6 n. oldukları 074a/9 n. olmazsa 055a/17 n. olup 097a/8, 098a/5 n. olur 073a/8, 098a/9 n. olursa 055a/16 -10-	nā’im [Ar.] Uyumakta olan, uyuyan. n.+ midir 100a/15 n. 100b/2 -2-
nağamāt [Ar.] Nağmeler, ezgiler. n.- ı laṭīfe 145b/12 n.- i mütenāsibeniñ 145b/9 -2-	nā‘im [Ar.] Yumuşak. n. 117a/6 -1-
naḥif [Ar.] Zayıf, çelimsiz, arık. cism-i n. 049a/7 -1-	naḳ‘ [Ar.] Islatmak, nemlendirmek. n. olunan 049b/1 n. olunmuş 174b/9 n. 164b/6 -3-
Naḥl [öa.] Nahl suresi. süre-i kerīm-i N.+ de 153b/6 -1-	naḳḥ [Ar.] Başı dimağından yarmak. n. 159a/7 -1-
naḥsiyye [Ar.] Uğursuzluk; uğursuz. n.+ ye 092b/2 -1-	nāḳış [Ar.] Tam olmayan, eksik, noksan. ‘uẓv-ı n.+ dan 073b/14 n. olmağla 155b/1, 169a/2 n. olmasun 171b/3 n. olup 102b/5 n. olur 089b/17, 149a/15 n. 051a/3, 073b/14, 155b/1 -10-
nā’ib [Ar.] Vekil, birinin yerine geçen. n.- i menāb-ı kudret-i Ḥaḳḳ 017b/3 n.+ i 017a/17 -2-	nāḳışa [Ar.] bkz. nāḳış şüret-i n.+ da 063b/14 n. olmağla 054a/15 -2-
nā’il [Ar.] İsteğine erişen, muradına eren. n. olan 140b/9 n. olmak 031a/13 n. olup 094b/8	nāḳışu’l-bürüdet [Ar.] Soğukluğun eksikliği, azlığı. n. 102b/6 -1-
	nāḳışu’l-hılka [Ar.] Yaratılışı kusurlu olan. n. 063b/2 -1-

nākıṣu'l-ḳuvā [Ar.] Kuvvetleri az olanlar.
n. 108a/12
-1-

nākıṣu'l-mizāc [Ar.] Tabiatı kusurlu olan.
n. 102b/5
-1-

nākıṣu'l-ʿuẓv [Ar.] Eksik uzuv.
n. 074b/7
-1-

nakıl [Ar.] Nakil, taşıma, aktarma.
n.+ denṣoñra 077b/15
n.+ i 058a/13, 130b/7, 141b/14
n.+ inden 058a/3
n.+ leri 116b/4
n.+ lerinde 082b/3
n. eyledi 089a/6
n. eylemiş 074b/12
n. eylemişler 029b/16
n. eylemişlerdir 066b/16
n. eyleyüp 068a/1, 068a/3, 073a/13, 075b/14, 082a/6
n. iderler 063a/11
n. idüp 086b/7, 093b/5, 165a/11
n. itdiği 180a/9
n. itdükdenṣoñra 077a/4, 154a/7
n. itdükleri 095a/15
n. itmişdir 078b/17
n. itmişler 089a/9, 093b/4
n. itmişlerdir 086a/14, 106b/6
n. olan 004a/17, 047b/10
n. olunan 024a/15, 071a/17, 083a/3, 090b/1, 093a/1, 093b/14, 101b/4, 154a/10
n. olundu 079a/3, 103a/16, 131a/10
n. olundığı 050a/2, 096a/2, 102b/7, 148a/14
n. olunduğı 114b/11
n. olunmuştur 110b/2
n. olunmuştur 018b/11, 030a/12, 070b/7, 107b/10

n. olup 037a/4, 069b/8, 097a/10
n. olunur 147b/13
n. 066a/9, 086a/17, 093a/16, 098a/14
-60-

naklen [Ar.] Nakil yoluyla aktarma.
n. 015a/11
-1-

nakş [Ar.] İşleme; tezyin etme.
n.+ ı 064a/3
-1-

nām [Far.] İsim, ad.
n.+ ı 041b/4
n.+ ına 156a/15
n.+ ında 098b/8, 099a/10
n. 011a/1, 019a/3, 022a/6, 045b/10, 058a/1, 070a/9, 090b/2, 091a/2, 094a/13, 098b/13, 099a/2
-15-

nāmıḳu'l-ḥurūf [Ar.] Yazar.
n. 065a/15
-1-

nāmıḳu'l-ḥurūf fakīr [Ar.] Bendeniz yazar.
n. 019b/17, 039a/1, 099b/17, 175a/5
-4-

nāmiye [Ar.] Büyüyen, gelişen.
ğayr-ı n.+ den 083b/2
ḳuvve-i n.+ niñ 083b/3
n. 083b/2
-3-

nān [Far.] Ekmek.
n. 163a/11
-1-

na' na' [Ar.] bkz. **na' nā'**
n. 047a/1
-1-

na' nā' [Ar.] Nane (<i>Mentha piperita</i>). n.- yı yābis 120b/1 n.+ yı 172b/17 n. 049a/16, 120a/3, 120b/13, 121b/6, 155a/12 dühn-i n. 173b/10 -8-	n.+ iñ 018a/5 n. 103a/7 'āmme-i n. 169b/15 ekşer-i n. 020a/6 emzice-i n. 030b/12 -10-
nānḥāh [Ar.] Nanahan tohumu (<i>Carum copticum</i>). n. 046b/10, 120b/1 -1-	nāşır [Ar.] Yardım eden kimse, yardımcı. n.- ı mu'īn 022b/6 -1-
nar [Far.] Nar (<i>Punica granatum</i>). n.+ ı 116b/5, 120b/6 n. 048b/15, 115b/5, 120a/2, 120b/13, 123a/7, 123a/10, 126b/8, 133b/6, 133b/13, 133b/15, 134b/4, 164b/4 -14-	nāsiḥ [Ar.] Kopya eden, istinsah eden. sehv-i qalem-i n.+ den 058a/8 -1-
nār [Ar.] Ateş. n.- ı ḥaḥfīf 119a/15, 120b/14 -2-	naşş [Ar.] Açık ve kesin hüküm. n.- ı kerimde 095a/12 n.- ı kerimiñ 078b/1 āyet-i n.- ı kerimine 024a/7 n.- ı mübīn 079a/5, 087b/7 n.- ı mübīnde 103b/9 n.- ı mübīni 087b/3, 154a/5 n.- ı mübīniñ 079a/15 -9-
nār-ı Fārisī [Ar.] Şarbon; kan çıbanı. bkz. cemre n. 010b/2 -1-	nāşī [Ar.] İleri gelen, kaynaklanan, dolayı; meydana gelen; neşet eden. n.+ dir 099b/13 n. 006a/3, 007a/11, 020a/17, 026b/5, 036b/1, 050a/10, 050b/6, 050b/17, 051b/4, 051b/13, 053a/6, 053b/17, 058a/8, 059a/1, 059b/14, 060a/6, 063a/14, 063b/8, 070a/14, 075b/11, 080a/2, 089b/13, 092a/10, 109b/7, 109b/8, 111a/1, 112a/4, 116b/15, 117b/11, 123b/3, 123b/6, 125b/6, 127a/16, 128a/4, 128a/15, 128b/17, 132b/16, 134a/6, 139b/16, 145b/2, 148b/10, 151b/16, 152a/14, 159a/2, 159a/5, 159a/6, 167b/12, 167b/14, 171a/3, 172a/17, 173b/13, 176a/2, 176a/7 -54-
nārcīl [Ar.] Hindistan cevizi. n. 043b/4 -1-	
nārdīn [Far.] Sünbül-i Rûmî de denilen, bir çeşit sünbül (<i>Nardus indica</i>). n.+ de 041b/10 n. 041b/10, 042b/17 -3-	
nās [Ar.] İnsanlar, halk. n.+ dan 017a/15 'avām-ı n.+ dan 140a/14 ebdān-ı n.+ dan 040a/14 efrād-ı n.+ dan 017b/7, 031a/14	

nāşif [Ar.] İçine çeken, emen.
n. 056b/4
-1-

nāţık [Ar.] Konuşan, söz söyleyen.
n.+ dır 087b/1
-1-

nāţıka [Ar.] bkz. **nāţık**
nefs-i n.+ dan 094b/7
nefs-i n.+ nın 081b/6
nefs-i n. 081a/16, 081b/7
-4-

naţrūn [Ar.] Natron, sodyum nitrat, boraks;
sodyum karbonat.
n. 176b/1
-1-

nazar [Ar.] Bakma, bakış.
n.- ı enverleri 022b/15
n.- ı hüceste 021a/16
n.+ da 062b/9
şāhib-i n.+ ın 094b/5
n.+ ına 107b/12
n.+ ında 060b/4
n.+ ından 169a/10
n.+ ları 106b/12
n. oluna 005a/8
n. olunsa 062a/1
n. 071b/4, 107b/9, 149b/12
-13-

naţarī [Ar.] Teorik.
cüz³-i n.+ sinden 040a/3
cüz³-i n. 040a/2
-2-

naţariyye [Ar.] bkz. **naţarī**
ķavā^c id-i n. 019a/14
ķuvvet-i n. 170b/2
-2-

nāzende [Far.] Nazlı, işveli, edālī.
n. 127a/15
-1-

nāzım [Ar.] Düzenleyen, tanzim eden.
n.- ı ķā^c ide-i devlet-i ^c aliyye
020b/11
-1-

naţıc [Ar.] Yetişmiş, pişmiş, olgunlaşmış.
n. olup 101b/16
n. olur 101b/1
n. 150b/3
-3-

naţif [Ar.] Temiz, pak.
n. 091b/5
-1-

nāzil [Ar.] İnen, nüzul eden.
n.+ e 077b/7, 077b/16, 117a/7
n. olmuş 032a/17
n. olup 117a/9
n. olur 073a/2
-5-

naţır [Ar.] Benzer, denk, benzeyen.
āyīne-i n.- i ^c ārifān 018b/3
n.+ ın 021a/13
-2-

naţm [Ar.] Metin, şiir.
n. 020b/16, 022a/16
-2-

ne [Tr.] Ne; hangi şey; hangi; nasıl.
n.+ dır 010b/14, 157a/12
n. 004a/15, 004a/18, 005a/5, 005a/9,
005a/10, 017b/6, 023b/17, 024a/4,
025a/1, 025a/2, 025a/3, 025a/4,
025a/6, 025a/7, 027b/6, 040a/15,
041a/10, 048a/12, 056a/11, 064b/17,
066a/4, 066a/6, 070b/9, 070b/16,
074b/6, 076a/4, 076a/13, 079a/3,

080b/1, 084b/4, 095a/6, 095a/7, 111b/14, 135a/12, 137b/12, 137b/13, 138b/16, 138b/17, 140b/2, 145a/10, 151b/3, 155b/12, 162a/11, 165a/5, 177a/10, 179b/16, 181a/2 -55-	neden [Tr.] Ne sebepten, niçin. n.+ dir 144a/11 n. 066a/4, 144a/16 -3-
nebāt [Ar.] Bitki. n. 046a/5, 083b/1, 162b/8 -3-	nedret [Ar.] Az bulunma, azlık. n.+ i 047b/8 -1-
nebātāt [Ar.] Bitkiler. n.+ dan 083a/8, 126a/16 n. 017a/10 -3-	nef' [Ar.] Fayda, yarar, çıkar, kâr. n.- i 'āmm 020a/8, 158b/15 n.- i 'aẓīm olduğun 058a/3 n.- i 'aẓīm 065a/7 n.- i 'aẓīmi 158b/2, 173a/6 n.- i küllīden 017a/14 n.+ i 042b/9, 119a/13, 126b/2, 130b/4, 146a/15, 156a/11, 159b/3, 175a/10 'ıẓam-ı n.+ i 042b/8 n.+ in 044b/3, 065a/8 n.+ lerini 126b/5 n. 126b/5, 147b/4, 157a/9 -22-
nebi [Ar.] Peygamber; Hz. Muhammed. n.- yi şerīf 016a/2 -1-	nefaḥāt [Ar.] Esintiler, güzel kokular. n.- i raḳīkeleri 047b/11 -1-
nebīz [Ar.] Hurma ve kuru üzümden yapılan bir çeşit şarap ve şıra. n. 047a/12, 047a/15 -2-	nefes [Ar.] Nefes, soluk. n.- i 'ıẓam 035b/10 n.+ i 110a/14 n.+ ine 144a/10 n.+ iniñ 102a/4 dīḳ-i n. 033b/6 -5-
necdet [Ar.] Kahramanlık, yiğitlik. n. 149b/5 -1-	neffāḥ [Ar.] Gaz yapan. n. 116b/1 -1-
Necībū'd-dīn Semerkandī [ka.] Necībuddin es-Semerkandī; 13. yüzyıl önde gelen hekimlerinden. N. 042b/1 -1-	neḥḥ (I) [Ar.] Şişkinlik, gaz şişkinliği. n.+ i 043a/14 n.+ iñ 039b/10, 042b/10 ḳillet-i n.+ iñ 043a/12
necm [Ar.] Yıldız. n. 145a/8 -1-	
nedd [Ar.] Parfüm. n. 118a/12, 118a/13 -2-	

n. 037a/8, 037a/9, 038a/3, 038a/5, 061a/5, 079b/9 -10-	n.+ iñ 054a/9, 169b/16 n.+ inde 057b/6, 111b/15 n.+ ine 169a/11, 169a/12 n.+ ini 032a/10 n.+ iniñ 076a/1 n.+ leri 039a/6 n.+ lerine 178a/6 -23-
nef̣ (II) [Ar.] Üfürme, üfleme. n.- i rūḥ 094a/2 n. olundığıdır 094b/1 n. olunduğdanşoñra 100a/14 -3-	nefsānī [Ar.] Nefse ait. n. 094a/2 ḥummā-yı yevm-i n. 009b/4 -2-
nef̣a [Ar.] bkz. nef̣ (I) n.+ dan 080a/4, 080b/11 n.+ lar 080a/1, 081a/6 n.+ lardan 080b/8 n.+ sını 122b/10 n. 079b/16, 080a/5, 080a/6, 080b/9, 080b/14 -11-	nefsāniyye [Ar.] bkz. nefsānī infī' ālāt-ı n.- i rediyye 149a/7 iḥdāş-ı n.- i sitteden 169b/12 iḥdāş-ı n.+ den 169a/15 infī' ālāt-ı n.+ den 044a/2 sūkūn-ı n.+ dir 040b/13 a' rāz-ı n.+ niñ 054a/16 infī' ālāt-ı n.+ niñ 054a/17 taşavvurāt-ı vehmiyye-i n.+ niñ 106a/14 tevehhümāt-ı n.+ niñ 106b/5 n.+ ye 083b/4 a' rāz-ı n. 110a/11 ef' āl-i n. 177a/17 ervāḥ-ı n. 079b/14 ḥarekāt-ı n. 034b/9, 110a/11 infī' ālāt-ı n. 155a/8 kuvā-yı n. 080b/12, 090b/14 tevehhümāt-ı n. 106a/9 umūr-ı n. 110a/10 -20-
nef̣atü't-tḥāl [Ar.] Dalak şişmesi. n. 008b/14 -1-	nefsi [Ar.] bkz. nefsānī kuvā-yı n.+ si 099a/15 -1-
Nefīsī [ka.] Burhāneddīn Nefīs b. İvaz el-Kirmānī. N. 057b/15 -1-	nefsü'l-emr [Ar.] İşin aslı, hakikati. n.+ de 030a/10, 034b/13, 055a/9, 068a/7, 086b/12 -5-
nefret [Ar.] Beğenmeme. n. 165a/2, 165a/3, 169a/10 -3-	
nefs [Ar.] Öz varlık, kişilik. n.- i beşerden 076a/1 n.- i dimāğda 180a/11 n.- i ḥayevānī 063b/9, 145a/4, 145a/13 n.- i ḥayevāniyye 063a/14 n.- i menīde 053a/8 n.- i nātıka 081a/16, 081b/7 n.- i nātıkadan 094b/7 n.- i nātıkaniñ 081b/6 n.+ den 017a/2 n.+ e 145a/6	

neğāmīġ [Ar.] Temporal kemiğin stiloid çıkıntısı (processus styloideus).

n. 008a/2

-1-

neḥāfet [Ar.] Zayıflık, cılızlık.

n.+ i 039b/4

n. 051a/16, 051b/2

-3-

nehr [Ar.] Nehir, ırmak.

n.- i cārīmiz 018a/17

-1-

nemā [Ar.] Gelişme, büyüme, artma.

n.- yı ṭabī' isine 104a/1

ibtidā'-yı n.+ da 104a/2

sinn-i n.+ da 085a/3

sīnīn-i n.+ larında 179b/16

n.+ niñ 083a/16

sinn-i n.+ niñ 179a/9

n.+ sı 090a/6

sinn-i n.+ sı 092b/12

n.+ sina 054a/2, 098a/5

sinn-i n.+ yı 179a/5

mādde-i n. olacak 029a/5

n. 094b/5, 099b/16

sinn-i n. 179a/4

-15-

nemle [Ar.] Egzama.

n. 010b/2

-1-

nemmām [Ar.] Marsama bitkisi, sîsenber (Ocimum basilicum).

n. 173b/7

-1-

nercis [Ar.] Nergis (Narcissus).

n. 173b/8

-1-

nerdübān [Far.] Merdiven.

n.+ e 130a/2

-1-

nerm âteş [Far.] Yumuşak, kısık ateş.

n.+ de 046a/5

-1-

neseb [Ar.] Soy.

n.+ e 087b/7

-1-

nesḥ [Ar.] Hükmünü ortadan kaldırma.

n.- i kelkelānicü'l-fāṭ 065b/4

n.+ e 065a/17

-2-

nesīm [Ar.] Yel, yumuşak rüzgar.

n.- i erġad 089b/2, 099a/16

n. 097a/5

-3-

nesl [Ar.] Nesil, soy.

n.+ i 031a/2, 031a/5, 073b/5

n.+ iñ 073b/1

n.+ ini 073a/10

ḳāṭi'-i n. 073a/11

mādde-i zirā' at-ı n. 026a/17

māni'-i n. 050b/11

tekşir-i n. 140a/4

-9-

nesne [Tr.] Nesne, şey.

n.+ ler 061b/1

-1-

neşā [Ar.] Nişasta.

n. 120a/11

-1-

neş'et [Ar.] Çıkma, meydana gelme; ileri gelme, kaynaklanma.

n. eyleye 038a/11, 068b/16

n. iden 034a/2, 038a/17, 046b/2,

050b/1, 107b/9, 135b/15, 163a/2
 n. ider 028b/7, 035b/17, 037b/1,
 037b/7, 038a/5, 052b/11, 052b/16,
 053a/9, 053a/12, 053b/1, 062a/11,
 063b/11, 083a/11, 103b/13, 108b/9,
 124b/8, 127a/3, 127b/5, 128a/17,
 169a/5, 177a/14, 181b/16
 n. idüp 066b/1, 147a/11
 n. itdiği 040a/17
 n. itdükleri 024a/8
 n. itmekle 170b/12
 n. itmiş 043a/17, 120b/5, 157b/5,
 158a/4
 n. itmişdir 027a/11
 -41-

neşv ü nemā [Ar.+Far.] Gelişme, büyüme.

n.+ ları 066a/17, 165b/3
 n.+ sı 144b/12
 n.+ sına 032a/3, 145a/9
 n.+ sını 147b/15
 mādde-i n. olur 026b/17
 -7-

neṭūl [Ar.] Hastanın azasına dökülmek
 için, deva ile pişirilmiş su.

n. 012a/18
 -1-

nev^ç [Ar.] Cins, tür; sınıf, türlü.

n.- i beşer 031a/10
 n.- i beşerde 018b/5, 026b/3
 efrād-ı n.- i beşerde 145b/1
 idrāk-ı n.- i beşerden 079a/16
 n.- i beşere 090b/13
 n.- i beşeriñ 029a/8, 100b/12
 n.+ de 045a/6
 n.+ den 151a/5, 151a/7
 n.+ dir 009b/14, 041a/5
 n.+ dūr 016b/11
 n.+ e 150b/17, 151a/10
 n.+ i 053a/6, 110b/14, 155a/4
 n.+ iñ 046b/4, 105a/4
 n.+ inden 033a/6

n.+ ini 053a/5

n.+ leri 010a/17

n. 020a/9, 040a/7, 040a/8, 040a/11,
 043a/4, 049a/14, 055a/5, 068a/5,
 081a/11, 122a/14, 175a/12

-35-

nevāciz [Ar.] Azı dişlerinin arkasındaki altlı
 üstlü bulunan dişler.

n. 163b/6, 163b/9
 -2-

nevāḥī [Ar.] Etraflar, civardaki yerler.

n.+ sindan 181b/16
 n.+ sinde 116a/8, 181b/3
 -3-

nevāl [Ar.] Talih, kısmet, nasip.

n.- i maṭla^ç 020b/14
 n.+ iñ 021a/17, 022b/5
 -3-

nevāşif [Ar.] İçine çekenler, emenler.

mi^ç de-i n. 044a/12
 -1-

nevbet [Ar.] Nöbet.

n.+ i 163a/10
 -1-

nev^ç en [Ar.] Cins ve çeşit bakımından.

n. 038b/14
 -1-

nev^ç iyye [Ar.] Cinse ait, türle ilgili.

hey^çet-i n.+ sine 004b/6, 024b/4,
 106a/12
 -3-

nevm [Ar.] Uyku, uyuma.

n.- i ṭavīl 138b/12
 n.+ i 143a/11
 n. 005a/17, 008a/12, 025a/13,
 143a/7, 144a/8, 144b/11, 144b/17

	mūcib-i n. 144b/11 -10-		n. 150a/10 dem-i n. 027a/4 -5-
neyl	[Ar.] İsteğine ulaşma, merâma erme. n.- i küllî 017a/13 n. 016b/13 -2-	nigâr	[Far.] Güzel yüzlü güzel sevgili. n.+ lar 059a/1 -1-
nezâfet	[Ar.] Temizlik, paklık. n. 130b/15 -1-	nigerân	[Ar.] Bakan, seyreden. n. 022b/17, 023a/1 -2-
nezâret	[Ar.] Denetim, gözetim, kontrol; bakma, seyir. n. 031b/15 -1-	nihâyet	[Ar.] Son, sonunda, en sonunda. kemâl-i n.+ lerinden 113b/4 -1-
nezf	[Ar.] Kanama. n.- i dem 028a/2, 029a/2, 123b/6 -3-	nikâh	[Ar.] Nikah. n.+ ına 038b/11 -1-
nezle	[Ar.] Vücudun üst tarafından alt tarafına madde inmesi; akıntı. n. 007b/1 -1-	nîlûfer	[Far.] Nilüfer (Nymphaea lotus). n. 048b/17, 057a/5, 118a/7, 174a/11 -4-
nışf	[Ar.] Yarı, yarım, nim. n.+ ı 065b/11, 119a/16, 119b/11 n.+ ında 168b/14 n.+ ını 121b/2 n. 121b/2, 130b/2 -7-	nîm-birişt	[Far.] Yarı pişmiş. n. 155a/2 -1-
nice	[Tr.] Çok, pek çok, birçok. n. 019a/12, 021b/10, 022b/4, 027a/2, 030a/7, 060b/15, 100a/11 -7-	ni‘met	[Ar.] Lütuf eseri olan iyilik, ihsan, bağış. n.- i behiyye 017b/1, 139b/9 n.+ iñ 139b/9 n. 017a/1 -4-
nifās	[Ar.] Lohusalık hâli; yeni doğum yapmış kadının durumu, doğumdan sonra rahimden gelen kan. dem-i n.+ ı 134a/4 dem-i n.+ iñ 132b/2 n.+ ından 099b/12	nisā	[Ar.] Kadınlar, nisvân. n.+ da 078b/11 nuṭfe-i n.+ da 068a/17 n.+ nıñ 003b/19 n.+ sından 028b/15 n.+ ya 078b/1 n. 003a/4 -6-

nişāb [Ar.] Yeter derece, istenilen oran.

n.- ı mäh 021a/2

n.+ ı 015b/16

n. olsun 021b/5

-3-

nisbet [Ar.] Oran, ölçü, kıyas; ilişki.

n. itdikleri 092b/2

n. olunmuşdur 104a/9

n. 059a/3, 060a/9, 061b/12, 062a/8,
077b/9, 085a/13, 091b/12, 119b/4,
136b/4

-12-

nivān [Ar.] Kadınlar.

n.+ a 003b/20, 023a/11, 032b/15,
058b/5, 065b/2, 067b/11, 118b/8,
123b/2, 133a/12, 134a/13

erhām-ı n.+ a 094b/12

n.+ da 029b/7, 038b/4, 050a/12,
059a/17, 063a/1, 067b/1, 067b/3,
068b/10, 132b/15, 136a/5, 142a/8

nuṭfe-i n.+ da 068b/3, 068b/9

n.+ dan 049a/6, 050a/8, 094b/10,
124a/2, 125a/2

n.+ ı 147b/3

n.+ iñ 023b/15, 026b/3, 027a/9,
027a/17, 027b/10, 028b/4, 029a/6,
031a/14, 036a/7, 047b/10, 048a/14,
054b/10, 055a/10, 055b/13, 056a/5,
057b/8, 059a/11, 060a/1, 060b/1,
061b/4, 062b/5, 062b/15, 064a/14,
066a/3, 066b/15, 067b/5, 067b/9,
071a/7, 078b/15, 123b/16, 132a/10,
140a/4, 152b/10, 170b/9, 171a/17,
172a/6, 176a/8, 176a/12

n.+ iñ 065b/16

n.+ ında 028a/7

n. 004a/1, 027a/6, 027b/13, 028a/16,
030a/14, 034b/15, 059b/3, 059b/7,
066b/12, 067a/12, 067b/14, 068a/4,
068a/7, 068a/13, 068b/13, 100a/1,
128b/15, 146a/4

cins-i n. 027b/3

-89-

nisyān [Ar.] Unutma; hafıza kaybı.

n. 180a/16

‘anākib-i n. 020b/7

-2-

nitekim [Tr.] Gerçekten, sonuç olarak.

n. 034a/2, 036b/6, 045b/4, 074b/9,
076a/13, 083b/8, 087a/2, 088b/14,
104a/1, 117b/12, 148a/8, 150a/11,
157b/2, 159a/10, 174a/11

-15-

niyāz [Far.] Yalvarma, yakarma, rica; dua.

n.+ a 095a/3

n. ider 094b/15

n. 022b/12

-3-

nizām [Ar.] Sıra, dizi, düzen.

n. 022a/13, 083b/5

-2-

noḥūd [Far.] Nohut (Cicer arietinum).

n. 042b/13, 044a/14, 049b/13,
055a/5, 120a/11, 130a/15, 156a/12,
158b/9, 168b/10

-9-

noḫda [Ar.] bkz. **noḫṭa**

n.+ lar 081a/3

n. 124a/4

-2-

noḫṭa [Ar.] Ben gibi ufak şekil, benek.

n.+ lar 085b/2

-1-

nuḫā’ [Ar.] Omurilik (Medulla spinalis).

n.+ a 073a/3, 074a/5

n.+ dan 038b/5, 038b/7, 073a/5

n.+ dır 077b/6

n.+ iñ 078a/3, 078a/6

n.+ larınıñ 167a/1

n. 077a/6, 078a/7 -11-	
nuḳre [Ar.] Boşluk, çukur. n.- i-raḥim ta' bīr olunup 096b/16 -1-	
nuḳṣān [Ar.] Noksan, eksiklik, kusur. n.- ı bāh 037b/5 n.- ı bāha 039a/15 n.- ı bāhı 041a/13 n.- ı bāhıñ 023a/17, 046b/3 n.- ı cimā' 023a/16, 037a/15 n.- ı şehvet 120b/5 n.+ ı 003a/7, 036b/16, 039a/11, 177b/2 n.+ ına 031a/4, 037a/3, 038b/9 n.+ ından 124b/8 n.+ ınıñ 003a/9, 039b/13 n. olduğu 104a/5 n. 022b/17, 028b/15, 036b/17, 037b/12, 038a/1, 048a/3, 051a/6, 054a/15, 075a/14, 085a/10, 089b/1, 105b/3, 120a/16, 124b/9, 125a/9, 159a/14 sebeb-i n. 041a/14, 042a/11, 042b/9, 043a/17 -39-	nuṭfe [Ar.] Meni, bel, sperm. n.- i 'āşıkāne 079b/4 n.- i nisāda 068a/17 n.- i nisvānda 068b/3, 068b/9 n.- i recül 067a/7, 067a/10 n.- i ricâlde 068a/16 n.- i ricāle 068a/4 n.- i ricāliñ 067a/1 n.- yi üñsā 101a/5 n.- yi zeker 101a/5 n.+ de 068b/2, 082a/7, 091a/5 n.+ ler 081a/1, 082a/8 n.+ leri 066b/2, 068a/14 n.+ leriñ 066a/4 n.+ niñ 077b/2 n.+ si 023b/15, 066a/3, 094b/11, 105b/17 n.+ sidir 036a/9 n.+ sinden 067b/10 n.+ sini 036a/5 n.+ yi 049a/12, 094b/13, 094b/16, 095a/12 n. 004a/8, 067a/4, 068a/13, 077a/16, 077b/4, 082b/1, 094b/14, 095a/4, 104a/17 -41-
nuḳṣān-peḏīr [Ar.+Far.] Noksan olan. n. olmağla 089b/4 -1-	nuṭk [Ar.] Söz, konuşma, kelam. n.- ı cān-fezā 021b/5 n.- ı rūḥ-efzāya 167b/9 -2-
nuḳū' u'l-eṭfāl [Ar.] Çocuk için su yerine içirilen terkip. n. 008b/10, 012a/11 -2-	nu'ūmet [Ar.] Yumuşaklık. n.- i bedene 136a/5 -1-
nūr [Ar.] Işık, aydınlık, ziyâ. n.+ ın 033a/9 -1-	nuḏc [Ar.] Olgunlaşma. n.- ı kāmīl 074a/10 n.- ı tāmm 024a/4, 033a/16 n.+ ı 071a/3 n.+ iñ 151b/10 n.+ ına 102b/11 'adem-i n.+ ına 151b/8
nūre [Ar.] Hamam otu. n. 012a/24, 012a/25 -2-	

n. buluncaya 114b/3, 114b/5	n. 005b/15, 025b/12, 160a/10
n. virüp 102b/15	-4-
n. 152a/10	
-11-	
nübüvvet [Ar.] Peygamberlik, nebilik.	nühüft [Far.] Gizli, saklı.
n. 140a/9	n. 090a/6
-1-	-1-
nücüm [Ar.] Yıldızlar.	nükte [Ar.] Nükte.
ḳā'ide-yi n.+ a 092a/15	n.- i faşihēyi 022a/10
erbāb-ı n.+ dan 090a/17	-1-
erbāb-ı n. 004a/16, 024a/14, 090b/4,	
092a/16, 093a/15, 145b/6	
-8-	
nücūmen [Ar.] Yıldızlarca, yıldızlar	nümāyān [Far.] Görünen, meydana
bakımından.	olan, ayan, aşikâr.
n. 089a/9, 089a/10	n.+ dır 091b/13, 104b/7, 160b/16
-2-	n.+ dur 064b/16
	n. olduğda 166a/1
	n. olsa 112b/2
	n. olur 091a/15, 130b/5, 153a/2
	-9-
nūfāḥāt [Ar.] Deride kabarcık.	nüşa [Ar.] Bir yazıdan çıkarılan suret,
n. 010b/2	yazılı bir şeyin benzeri, eşi, tıpkısı.
-1-	n.- yı mecmū'atu'l-menāfi' ḳılmağla
	022b/13
	n.+ da 041b/10, 119b/12
nūfātāt [Ar.] İçi su toplamış kabarcık	n.+ sı 042a/3
şeklinde şişlikler, kabarcıklar.	n. 122a/9
n. 010b/2	-5-
-1-	
nūfesā [Ar.] Loğusa; loğusa kadınlar.	nüşādūr [Far.] Amonyak tuzu,
n.+ dan 133a/17	amonyum klorür.
n.+ nın 004b/18, 024b/13, 126b/13	n. 168a/6
n.+ ya 134a/4	-1-
-5-	
nūfūz [Ar.] İçine geçme, içe işleme; tesiri	nüşāretü'l-'āc [Ar.] Fil dişi talaşı.
altına almak.	bkz. bürādetü'l-'āc
n.+ ları 071b/12	n. 057b/14
n. iden 097b/4	-1-
-3-	
nūhūz [Ar.] Hareket edip kalkmak.	nütü 'u's-sürre
n.+ ı 099b/7	[Ar.] Göbek fıtığı (Umbilical
	hernia).
	n. 009a/11
	-1-

Nüzhe [ea.] Şeyh Dâvud Antakî'nin eseri.
N.+ sinde 088a/7
-1-

nüzûle [Ar.] İnme, iniş.
n.+ niñ 117a/11
-1-

O

o [Tr.] O; işaret zamiri. bkz. **ol**
o. 020b/6, 027a/3, 028b/8, 030a/7,
030b/1, 035b/11, 064a/15, 109a/15,
167a/4
-9-

oda [Tr.] Oda.
o. 143a/11
-1-

oğ- [Tr.] Ovmak. bkz. **ov-**
o.- dıçça 168a/1
o.- mağa 167b/17
o.- mağ 158b/3, 167a/14, 167a/17
-5-

oğlağ [Tr.] Keçi yavrusu.
o. 057a/3, 116a/13, 120a/2, 155a/1,
165a/12
-5-

oğlan burusu [Tr.] Doğum sancısı.
bkz. **talak**
o. 063a/5
-1-

oğlan yatağı [Tr.] Döl yatağı; rahim.
o. 028b/6
-1-

oku- [Tr.] Okumak.
o.- yup 140b/8
-1-

ol- [Tr.] Olmak; meydana gelmek.
o.- a 017b/16, 018a/14, 019b/14,
020a/9, 031a/3, 031b/14, 032a/2,
034b/9, 035b/5, 035b/13, 044b/8,
045a/2, 046a/3, 050b/13, 055a/8,
056b/5, 061a/1, 066a/10, 067a/14,
088b/16, 099b/2, 104b/5, 107b/2,
113a/3, 116a/4, 116a/15, 116b/4,
118b/4, 120a/3, 120a/7, 127a/6,
127a/8, 127a/9, 127b/8, 127b/9,
133a/3, 136a/12, 136b/15, 138a/12,
138b/10, 139a/4, 140b/6, 141b/8,
142a/2, 142b/13, 146b/3, 147a/6,
147b/1, 149b/10, 149b/16, 150a/14,
150a/16, 150a/17, 150b/4, 151a/6,
154b/10, 154b/12, 156a/9, 156a/14,
160b/7, 161a/7, 161b/9, 164b/12,
165b/3, 170a/16, 175b/11
‘ârız o.- a 035a/12, 134a/13
âsân o.- a 138a/7, 141b/13, 164a/10,
166b/9
âz o.- a 034a/2, 118b/7
bâkî o.- a 031a/11
cârî o.- a 124b/8
dayyîğ o.- a 127a/13
dayyîğul-me'zem o.- a 127a/14
efdal o.- a 017a/15, 017a/17
emîn o.- a 137b/10
harâret-i laîfe o.- a 118a/1
hâşıl o.- a 138b/12, 153a/3, 178a/14
ısıcak o.- a 136a/11
kalîl o.- a 130b/1
keşîr o.- a 059b/4, 152a/7
ma' lûm o.- a 017b/16, 027b/3,
032b/1, 032b/17, 036b/16, 038b/4,
048b/4, 055b/8, 066a/10, 070b/8,
082b/4, 084a/13, 084b/4, 087a/5,
087a/17, 093b/13, 105b/15, 106a/14,
107b/16, 122b/17, 125a/2, 126b/17,
131a/12, 137b/13, 143a/10, 145a/12,

152b/9, 158a/1, 160a/11, 167b/5,
170b/14, 172a/8, 176b/16, 178a/4,
180b/8
maḥfūz o.- a 105a/9
maḥlūk o.- a 083b/6
maḥarr o.- a 080a/1
māni^ʿ o.- a 166b/5
medār o.- a 026b/8, 081b/4, 146a/3
mevṣūf o.- a 149a/2, 150a/4
mu^ʿammer o.- a 113a/16
mu^ʿīn o.- a 130a/10
mu^ʿtedil o.- a 123a/9
munṣabb o.- a 143b/9
mū^ʿeddī o.- a 130a/5
müctemi^ʿ o.- a 143a/16
mümessek o.- a 118a/3
mümkin o.- a 162a/10
mümtedd o.- a 058a/12
münḥadır o.- a 143b/11
münhażım o.- a 163a/13
müsāvi^ʿ o.- a 162b/14
müteşavvir o.- a 067b/3
müteheyi^ʿ o.- a 124b/6
şabūr o.- a 136a/4
sākiṭ o.- a 033b/7
sālīm o.- a 159b/5
sebeb o.- a 065b/3, 137a/12
sezā o.- a 148a/7
şūret-peżīr o.- a 068b/17
ṭālib o.- a 035b/11
ṭar o.- a 127a/15
ṭayyib o.- a 150a/5
ṭayyibü^ʿ-ṭa^ʿm o.- a 151a/7
vācib o.- a 116a/12
vāfir o.- a 109a/16
vāşıl o.- a 116a/10
o.- acaḳ 081b/14, 137b/16, 138a/1
cārī o.- acaḳ 062b/14, 073b/17
mādde-i nemā o.- acaḳ 029a/5
medfūn o.- acaḳ 095a/11
munḳalib o.- acaḳ 033a/17
mün^ʿaḳid o.- acaḳ 070a/3
münhażım o.- acaḳ 147a/15
vāşıl o.- acaḳları 070b/16

o.- alar 019b/12, 027a/7, 088b/14,
135a/4, 144a/9, 145a/2
meşğūl o.- alar 132a/7
muḳayyed o.- alar 131a/2, 144b/1,
164b/1
cārī o.- amadıḡından 050b/16
vāşıl o.- amadıḡları 169a/3
o.- amaz 041a/17, 053b/11
ḳādir o.- amaz 017b/9, 038b/17,
053a/3, 092a/8, 096a/17
sebeb o.- amaz 157a/16
vāşıl o.- amaz 053b/7
o.- amazlar 071b/9
inzāl o.- amazlar 037b/8, 059b/15
kāfī o.- amazlar 053b/15
o.- an 004a/3, 007b/10, 007b/14,
015a/14, 016b/8, 016b/14, 016b/16,
018a/14, 019b/8, 020a/7, 020a/11,
021b/16, 021b/17, 022a/1, 022b/9,
023a/2, 023a/5, 023a/13, 024a/1,
024a/16, 025a/14, 025b/7, 026b/3,
029b/2, 030b/16, 031b/15, 032a/10,
033b/9, 034b/1, 034b/13, 034b/17,
035b/1, 035b/2, 035b/4, 035b/7,
036a/15, 036b/8, 037a/6, 037a/11,
037a/15, 037b/13, 037b/14, 038a/1,
038a/13, 038a/16, 038b/5, 038b/7,
038b/10, 041a/16, 041b/1, 042b/6,
042b/7, 043a/14, 043b/8, 045a/10,
045b/13, 046b/15, 046b/17, 047b/9,
047b/10, 048a/5, 048a/6, 048a/7,
048a/9, 048b/1, 048b/2, 049b/8,
050a/17, 050b/11, 050b/14, 051a/6,
051a/8, 052a/17, 052b/7, 052b/14,
053a/5, 055a/11, 056b/13, 059a/15,
059b/3, 060a/1, 060a/3, 061b/8,
061b/11, 061b/14, 062a/8, 062a/9,
062a/10, 062b/12, 063a/6, 064b/10,
065b/10, 066b/5, 066b/14, 067a/1,
067a/3, 068a/3, 068a/4, 068b/10,
069b/7, 070a/7, 070b/7, 070b/9,
071a/5, 071b/5, 071b/17, 072a/4,
072b/3, 073a/2, 073a/3, 073a/5,
073a/9, 073a/11, 074b/1, 076a/10,

077b/6, 078a/3, 078a/7, 080b/5,
081a/2, 081a/3, 082b/7, 083b/7,
085a/17, 086b/17, 088b/3, 089a/14,
089b/1, 090a/15, 090b/10, 092a/17,
093a/9, 093a/12, 093a/15, 093b/5,
096a/15, 096b/10, 096b/17, 097b/11,
098a/3, 098a/4, 098b/3, 099a/5,
099a/6, 099a/7, 099a/10, 099b/17,
105a/14, 105b/1, 106a/2, 106a/3,
107b/15, 110b/6, 110b/8, 110b/10,
110b/12, 111a/6, 111a/13, 111a/14,
111b/8, 112a/1, 113b/7, 115b/17,
117a/2, 118b/1, 120a/9, 121a/12,
121a/15, 121b/5, 121b/9, 123b/3,
124a/2, 125b/7, 126a/15, 127b/2,
128a/16, 129a/5, 130b/11, 133b/1,
133b/10, 134a/16, 134b/12, 136b/11,
137a/4, 137a/7, 137a/8, 137a/9,
137b/7, 138a/13, 139b/8, 140b/15,
141a/16, 142a/2, 142a/7, 142b/1,
142b/12, 143a/11, 143b/10, 144b/13,
145a/3, 145a/17, 145b/10, 145b/16,
146a/5, 146a/12, 146b/15, 148a/11,
150a/6, 150b/15, 151a/1, 151a/15,
153b/11, 153b/15, 154a/13, 154a/16,
155b/3, 155b/12, 155b/17, 156a/4,
160a/12, 161b/6, 163a/16, 164a/8,
164a/11, 165a/14, 165b/15, 166a/3,
166b/2, 167b/10, 168b/14, 170a/2,
170b/6, 171a/3, 171a/15, 171b/7,
174a/6, 174a/8, 175b/1, 175b/10,
176a/1, 179a/8, 179b/15, 180a/8,
180b/3, 181a/5, 181a/6, 181a/7,
181a/8
‘ā’id o.- an 017a/5, 017a/13,
169a/12, 169a/14, 177a/2
‘amm o.- an 177b/16
‘ārız o.- an 005b/17, 006a/16,
006b/16, 025b/13, 025b/15, 032b/15,
041a/17, 057a/12, 057b/11, 092a/9,
107b/13, 111b/12, 116b/7, 117b/8,
118b/8, 123b/3, 125b/13, 129a/7,
146a/16, 149a/6, 167b/6, 169a/4,
170b/8, 170b/10, 172a/11, 176b/13,

179a/10, 181b/3
‘ārıza o.- an 026a/12, 133a/14,
161b/8, 178b/12
‘ārif o.- an 031b/6
ağleb o.- an 102a/17
āsān o.- an 164a/6
aşl o.- an 017a/16
aşlah o.- an 136a/13
āşikār o.- an 075b/16
āz o.- an 165b/16
ba‘īd o.- an 082a/13
bā‘iş o.- an 004b/7, 024b/5, 106a/13
bārid o.- an 048b/12
bed-ḥalk o.- an 149a/13
cārī o.- an 018a/17, 029a/8, 068a/9,
070a/11, 084a/16, 106b/14
dā’ir o.- an 029a/9, 087b/7, 170b/6
dā’ī o.- an 074a/17
dāfi‘ o.- an 119b/13, 121b/9, 123a/1
der-kār o.- an 035a/6
eşref-i maḥlūḳāt o.- an 023a/10,
026a/16
evfaḳ o.- an 033b/7
fāriḳ o.- an 083b/3
ğayr-i ma‘rūf o.- an 119a/8
gebe o.- an 003b/18, 059b/16,
060b/1, 061b/8, 062a/5, 062b/7,
120b/16
ḥādiş o.- an 064b/7, 080a/2, 080a/17,
169a/16, 175a/3
ḥafī o.- an 030b/7, 146b/2
ḥaḳḳ o.- an 036a/10, 064a/5,
068b/13, 082b/11, 083b/17
ḥāmil o.- an 004b/13, 110a/1,
117a/14
ḥāmle o.- an 024b/8
ḥāşıl o.- an 024a/3, 027b/8, 034a/11,
037b/11, 050b/2, 054a/11, 055b/13,
060b/9, 061a/7, 069b/9, 069b/15,
069b/16, 072a/16, 078b/8, 108a/9,
110a/16, 136b/14, 144b/15, 153b/9,
166b/17, 180b/7
ḥāzıḳ o.- an 138b/2, 139a/1
heder o.- an 065a/10

ısıcaḳ o.- an 028a/7
 istidlāl-sezā o.- an 105a/10
 ḳādir o.- an 145a/15
 ḳalīl o.- an 028a/16
 ḳarīb o.- an 160b/11
 ḳaṭṭ o.- an 073b/4
 kātīb o.- an 096a/5
 ḳavī o.- an 109b/5
 lāyīḳ o.- an 048a/2, 110a/9, 120b/7,
 123b/14, 136a/4, 137a/1, 140b/3,
 144a/7, 148b/12, 166a/4, 167b/9,
 178b/9
 lāzım o.- an 004b/17, 005a/4,
 005a/13, 005b/6, 005b/11, 011a/7,
 016b/15, 024b/12, 024b/16, 025a/8,
 025a/11, 025b/4, 025b/8, 026a/10,
 044a/6, 111a/10, 126b/16, 127b/12,
 134b/2, 135a/10, 137a/16, 139a/10,
 139b/3, 142b/16, 148b/2, 153b/1,
 154b/6, 159b/15, 165b/6, 166a/10,
 166b/6, 170a/1, 170b/4
 maṣṣ rūf o.- an 063a/5
 maḥbūs o.- an 157b/16
 maḥlūk o.- an 083a/7
 maḥsūs o.- an 023b/9
 maḥşüş o.- an 056b/12, 066b/1,
 142b/2, 178a/5, 179a/17
 maḥbūl o.- an 151a/10, 152b/3
 maḥşūd o.- an 112a/6
 mālīk o.- an 038b/11
 mānī o.- an 003b/1, 023b/2, 048a/2,
 048a/4, 052a/7, 173b/9
 marīze o.- an 048a/14
 mebzūl o.- an 021b/2
 memdūḥ o.- an 005b/10
 memlū o.- an 071b/6
 mesnūn o.- an 005a/16, 139b/5,
 139b/13, 141b/8, 142a/2
 meşārik o.- an 038a/8
 meşhūr o.- an 087b/13
 meşkūk o.- an 060b/16
 mevşūf o.- an 018a/11, 032b/2,
 078b/6, 094b/7, 149b/5, 160b/1
 muṣṣ in o.- an 023b/5, 048a/17,

129a/1
 mūcīb o.- an 041a/13
 muḥīṭ o.- an 004a/19, 096b/1,
 096b/14, 099a/4, 099b/4
 muḥtaşş o.- an 090b/14
 muḥtebes o.- an 060b/11, 063a/8,
 099b/5, 115a/8, 116b/15, 134a/5
 muḥaddem o.- an 071a/15
 muḥārin o.- an 145b/17
 muḥavvī-i bāḥ o.- an 043b/12
 muḥşabb o.- an 036a/3, 135b/6
 mutavassıṭ o.- an 037a/8
 muttaşıf o.- an 096a/12
 muvāfiḳ o.- an 045b/11
 mü'eddi o.- an 129a/4
 mübāşir o.- an 084b/7
 mübeddel o.- an 171b/14
 mübtelā o.- an 064a/8, 065b/1,
 065b/16, 126a/9
 mücāvir o.- an 038a/11
 müctemi o.- an 119a/4, 143b/15,
 148a/6
 müdāvim o.- an 128b/15
 mükennā o.- an 019a/8
 mülāḳī o.- an 098b/13
 mülteffe o.- an 071b/1
 mümāss o.- an 095b/3
 mümeyyiz o.- an 064b/6
 mümkin o.- an 009b/16, 168a/4
 mümtedd o.- an 020b/2
 mümtezic o.- an 071b/9
 münāsib o.- an 045a/8, 045a/15,
 045a/16, 057b/7, 058a/9, 064b/4,
 142a/6, 158a/7, 166a/15, 170a/9
 münceżib o.- an 072a/17, 104b/15,
 104b/16
 mündefi o.- an 138b/10
 mündefiḳ o.- an 061b/11
 münderic o.- an 079b/14, 101a/6
 münderice o.- an 017a/8
 münhażım o.- an 153b/17
 mürekkeb o.- an 066a/15
 müsem mā o.- an 096b/9, 130b/2,
 153a/14

müstaḥsen o.- an 142b/6
 müstaḥl o.- an 146a/13
 müstelzim o.- an 071b/14
 müsterḥi o.- an 003b/19, 067b/8
 müṣābih o.- an 073a/5
 müṣāhede o.- an 058b/14
 müte^ʿallik o.- an 023b/6, 023b/12, 059a/8, 112b/15
 müte^ʿallika o.- an 019b/1, 065b/17
 müteḥallik o.- an 081b/4
 müteṣābih o.- an 072a/16
 müteṣebbiḥ o.- an 097a/11
 mütevaḥḥi^ʿ o.- an 113b/14
 mütevellid o.- an 088a/5, 088b/15, 102a/10
 müvekkel o.- an 094b/12, 094b/13
 nā^ʾil o.- an 140b/9
 nāfiz o.- an 097b/5
 naql o.- an 004a/17, 047b/10
 pek o.- an 179b/3
 peydā o.- an 080a/6
 ṣābit o.- an 028a/6
 ṣaḥīḥ o.- an 151a/16
 sāḳiṭ o.- an 122b/10
 ṣalāḥiyyeti o.- an 026b/14
 sebeb o.- an 004b/16, 024b/11, 126b/15, 158a/3
 semīne o.- an 053b/7, 054a/1
 ṣūret-nümā o.- an 020b/11
 ṣeref-yāb o.- an 022b/16
 ṣerr o.- an 180b/15
 ṣūhret-ṣi^ʿār o.- an 119b/3
 ta^ʿalluk o.- an 003b/10, 003b/15
 ta^ʿyīn o.- an 072b/13
 ṭabīb-i lāyik o.- an 064b/5
 te^ʾlīf o.- an 047b/6
 temām o.- an 087b/17
 ṭīb o.- an 056b/9
 vācib o.- an 034a/10, 039a/11, 073b/11, 078a/11, 112b/17, 115b/8, 118b/3, 135a/15, 146b/4, 147a/13, 154b/9, 160b/8, 164a/12, 165b/7, 167a/8, 168a/16, 175b/6
 vāḳi^ʿ o.- an 004b/15, 019a/2,

022b/17, 023b/14, 024b/10, 034b/16, 050b/3, 066a/2, 080b/17, 086b/1, 086b/6, 090b/3, 090b/8, 093b/11, 103a/12, 123b/1, 124b/17, 125b/6, 129a/13, 144b/1, 150b/9
 vārid o.- an 096a/11, 149b/2, 152b/14, 153a/10
 vāṣıl o.- an 051b/4, 074a/6, 089b/3, 098a/15
 vūcūd-peṣīr o.- an 103b/2, 106b/16, 112a/7
 zī-rıfıḳ o.- an 076a/15
 ḥāmil o.- andan 060b/10
 o.- ana 061b/13, 064a/12, 107a/17, 107b/16, 126a/16
 ḡālib o.- ana 101a/13
 maḥṣūṣ o.- ana 177b/17
 mutaṣarrıf o.- ana 155b/1
 mūnderic o.- ana 101a/9
 müstaḳarr o.- ana 080a/6
 ḥāmil o.- anda 060b/9
 o.- andan 127b/3
 gebe o.- andan 059b/17
 münceṣib o.- andan 072b/1, 072b/2, 072b/3
 o.- anı 048a/7, 048a/8, 064a/15, 118a/11, 120a/14, 154a/3, 181a/12, 181a/13
 mektüb o.- anı 096a/2
 mu^ʿammer o.- anı 087b/15
 muvāfiḳ o.- anı 058b/12
 münāsib o.- anı 134b/2, 134b/9, 172b/13
 nāfi^ʿ o.- anı 005a/18, 143a/8
 ṣāliḥ o.- anı 026b/16
 o.- anıdır 156b/1
 o.- anıñ 036b/7, 069a/7, 087a/1
 o.- anlar 019b/3, 030a/1, 032b/4, 036a/17, 039b/9, 044b/3, 044b/6, 048b/4, 049a/7, 052b/6, 053a/3, 055b/9, 056b/14, 065b/11, 142a/16, 165b/17
 ḥuzzāḳ o.- anlar 120b/10
 lāzım o.- anlar 057b/12

muhtâc o.- anlar 055b/10
 mübtelâ o.- anlar 120a/13
 sâkıtu'-şehvet o.- anlar 120b/9
 sedidü't-tebrîd o.- anlar 048b/17
 zâhib o.- anlar 078b/10, 083b/7
 o.- anlara 045b/4, 046a/15, 047b/8,
 123b/14, 140a/17, 163b/8, 163b/9
 ba'îd o.- anlara 075a/10
 hayr-hâhî o.- anlara 110a/9
 o.- anlarda 179b/2
 o.- anlardan 045a/11
 mübtelâ o.- anlardan 120a/10
 mümkün o.- anlardan 074a/1
 o.- anları 042b/4, 045b/12, 049a/8,
 131b/15, 158a/8
 mâ'il o.- anları 042a/14
 muzırr o.- anları 043b/15
 münâsib o.- anları 043b/15
 müte'ârif o.- anları 054b/7
 şühret-şî'âr o.- anları 178b/13
 o.- anların 036b/5, 057a/12, 149a/5
 mübtelâ o.- anların 032a/7
 şehvet-i sâkıtu' o.- anların 120b/7
 yakın o.- anlarının 082a/12
 semîne o.- anların 049a/9
 mümkün o.- aydî 083a/13
 o.- dî 010a/10, 065a/17, 107b/6,
 151a/5, 171a/1
 'ayân o.- dî 015b/5
 aşveb o.- dî 116a/7
 bâliğ o.- dî 030b/4
 cârî o.- dî 067b/12
 evfağ o.- dî 172a/3
 evlâ o.- dî 160b/3
 fevt o.- dî 093b/8
 gebe o.- dî 062b/1
 helâk o.- dî 063a/17
 hüveydâ o.- dî 147b/1
 lâzım o.- dî 073b/7
 memnû' o.- dî 117a/14
 mu'ammer o.- dî 089a/7
 müstelzim o.- dî 169b/16
 sâbit o.- dî 067b/1
 şâdır o.- dî 021b/5

şahîh o.- dî 073b/11
 vâcib o.- dî 083a/14, 083b/11
 vâkı' o.- dî 059b/10
 vârid o.- dî 016a/5, 016a/7
 o.- dığı 048a/11, 048a/16
 lâzım o.- dığı 058b/12
 menkûl o.- dığı 066b/12
 sâbit o.- dığı 084b/12
 zıkr o.- dığı 048a/16
 muhtebeş o.- dığıdır 062b/12
 muqaddem o.- dığına 080b/17
 o.- dığından 059b/14, 102a/2
 ğayr-i mu'tâddan o.- dığından
 040a/6
 müte'ezzi o.- dıklarıdır 125b/5
 mu'ammer o.- dılar 059b/10
 karar-dâde o.- dıysa 148a/2
 beyân o.- du 054b/5
 şihhat-pezir o.- du 067b/13
 o.- duğı 003b/8, 004a/15, 015a/11,
 015b/5, 017b/1, 017b/15, 017b/17,
 027b/1, 033a/15, 034b/3, 036a/1,
 036a/8, 037a/16, 037a/17, 041b/12,
 042b/6, 043b/9, 050b/14, 052a/15,
 052a/16, 052b/10, 053a/8, 054b/1,
 056b/15, 057a/14, 058b/4, 062a/7,
 063b/8, 064a/10, 064a/15, 064b/3,
 065a/12, 065a/15, 065b/3, 067a/2,
 067b/1, 067b/7, 068a/14, 069b/5,
 072a/5, 072a/7, 074b/12, 077a/6,
 078a/15, 083a/16, 084b/4, 085a/2,
 085a/11, 086b/9, 087b/14, 088a/16,
 090a/5, 092a/1, 096a/3, 096b/6,
 101a/6, 103b/14, 104b/12, 105b/17,
 109b/12, 112b/11, 113a/4, 114a/17,
 119a/11, 125a/12, 127a/4, 128b/5,
 135b/9, 136a/1, 137b/1, 139b/12,
 144b/16, 145a/5, 145a/14, 147b/2,
 148a/9, 149b/9, 151b/6, 152a/2,
 152b/17, 155a/2, 156a/6, 159b/4,
 159b/15, 160b/14, 161b/10, 161b/13,
 163a/12, 172a/14, 174a/5, 176a/7,
 177a/4, 177b/5, 181a/14
 'âdet o.- duğı 149b/11

ʿarīz o.- duğı 034a/16, 110a/13,
 144a/15, 175a/5
 ʿarī o.- duğı 124a/11
 ʿuẓmā o.- duğı 106a/15
 aṣʿab o.- duğı 110b/5
 āṣikār o.- duğı 015b/3
 āz o.- duğı 054a/4, 172a/9
 beden-i insān o.- duğı 040a/4
 dāḥil o.- duğı 053b/15
 der-kār o.- duğı 075a/4
 efḍal o.- duğı 017a/17, 095b/4,
 149b/14
 eḳall o.- duğı 034a/4
 emīn o.- duğı 114b/1
 enfaʿ o.- duğı 147a/17
 fāsīd o.- duğı 005b/12, 025b/9,
 154b/7
 ġālīb o.- duğı 101b/15, 102a/1
 ḥafī o.- duğı 030b/6
 ḥafīf o.- duğı 060a/15, 119a/2
 ḥāmil o.- duğı 023b/8, 059a/10
 ḥāşıl o.- duğı 069a/9, 139a/7
 ḥāvī o.- duğı 128a/14
 ḥāzık o.- duğı 136b/9
 inzāl o.- duğı 071a/13
 kāfī o.- duğı 058b/2
 ḳalīl o.- duğı 037a/9
 lāzım o.- duğı 084a/10, 141a/6,
 141a/15, 148b/11, 161b/4, 162a/8
 leẓīz o.- duğı 033b/3
 maʿdūd o.- duğı 109a/3
 maḥcūb o.- duğı 140a/16
 maḥlūk o.- duğı 083a/1, 083b/15
 maḥşūş o.- duğı 177b/15
 maḳarr o.- duğı 077b/3
 mālīk o.- duğı 104a/7
 meʾmūr o.- duğı 096a/7
 mebnī o.- duğı 092b/14
 menḳūl o.- duğı 072b/17
 merdūd o.- duğı 074b/17
 meşğūl o.- duğı 166b/3
 mevcūd o.- duğı 069a/13
 mevşūf o.- duğı 078b/12
 muʿammer o.- duğı 017b/13,

087b/15, 088b/15
 muʿīn o.- duğı 035b/3
 muḳaddem o.- duğı 087a/1
 munfaşıl o.- duğı 077b/1, 101a/7,
 101a/10, 104b/10
 munẓamm o.- duğı 109a/5
 murtabıf o.- duğı 083b/10
 muẓırr o.- duğı 115a/14, 116b/12
 müʿeddī o.- duğı 114a/4
 mübāşeret o.- duğı 031b/1
 mübtelā o.- duğı 113b/16
 müctemīʿ o.- duğı 060a/4
 mühlik o.- duğı 110b/1
 mülākī o.- duğı 136a/3, 136b/3
 mülevven o.- duğı 140b/7
 mümkin o.- duğı 005b/1, 010b/16,
 025a/16, 026a/7, 105a/5, 146a/7,
 166a/10, 169a/9
 mümtāz o.- duğı 086a/3
 müstaʿidd o.- duğı 143a/2
 müşābih o.- duğı 062b/7, 076b/13
 müteʿaffīn o.- duğı 005b/19, 172a/13
 mütemāyız o.- duğı 086b/3
 mütevellid o.- duğı 070b/7, 106a/1,
 151a/8
 nādir o.- duğı 139a/17
 nāfīʿ o.- duğı 167b/2
 nāfız o.- duğı 084a/12
 nuḳşān o.- duğı 104a/5
 perverde o.- duğı 169a/13
 rāciʿ o.- duğı 170b/13
 şābit o.- duğı 078b/17
 şāḥibesi o.- duğı 148b/4
 şaḥīḥ o.- duğı 011a/10, 026a/14,
 105b/13
 sāḳıf o.- duğı 113a/15
 sākin o.- duğı 173a/8
 şālīḥ o.- duğı 160b/16
 şıyırıncaḳ o.- duğı 124a/6
 şüret-peẓīr o.- duğı 103b/8
 taḳdīr o.- duğı 032a/12
 ṭalīb o.- duğı 128b/1
 ṭar o.- duğı 128a/4
 ṭarī o.- duğı 054b/2

temâm o.- duğı 083a/5
 temâm-peẓîr o.- duğı 094b/3
 vâķi^c o.- duğı 104b/6, 123a/2
 vârid o.- duğı 015b/16
 vâşıl o.- duğı 090b/10, 153b/4
 vüçüd-peẓîr o.- duğı 080b/3
 zâ'il o.- duğı 177a/3
 zâhib o.- duğı 059b/14, 084a/1
 zâhir o.- duğı 030b/11, 082a/11, 091a/5
 zebân-zed o.- duğı 119b/4
 ziyâde o.- duğı 019b/9
 o.- duğıçün 159b/3
 der-kâr o.- duğıçün 029a/12
 hâşıl o.- duğıçün 053a/13
 müteğayyir o.- duğıçün 127b/15
 nâfi^c o.- duğıçün 125b/14
 o.- duğıdır 051a/4, 051a/15, 172a/16, 172b/7
 'âmm o.- duğıdır 074b/2
 'ârîz o.- duğıdır 128a/7, 180a/13
 'ârîza o.- duğıdır 128a/3
 cârî o.- duğıdır 102a/8
 mâni^c o.- duğıdır 128a/10
 muhâlîf o.- duğıdır 101b/3
 muşabb o.- duğıdır 006a/4, 173b/13
 mü'eddî o.- duğıdır 163a/3
 müctemi^c o.- duğıdır 117b/12
 müstaḥîl o.- duğıdır 081a/11
 o.- duğı 067a/11, 067a/12, 086b/8
 maḥlûḳ o.- duğı 078b/5
 o.- duğına 054b/13, 064b/2, 067b/3, 068a/5, 072a/15, 078b/7, 078b/9, 087a/17, 092b/7, 100b/1, 109b/15, 124b/11, 139b/10, 147a/16
 ba'îd o.- duğına 129a/17
 ḥalk o.- duğına 083b/7
 ıtlâḳ o.- duğına 040a/7
 kavî o.- duğına 150b/2
 maḥlûḳ o.- duğına 078b/3, 078b/10
 maḳşûm o.- duğına 082a/4
 munfaşıl o.- duğına 075a/8, 075a/16
 müte'ezẓî o.- duğına 144b/3
 müz'îf o.- duğına 067b/5

tārî o.- duğına 040a/13
 vüçüd-peẓîr o.- duğına 018b/12
 mevcûd o.- duğınadır 074b/6
 münceẓib o.- duğına 072a/13
 mütevellid o.- duğına 152b/11
 o.- duğından 006a/2, 035a/9, 039b/12, 127b/5, 127b/8, 173b/2
 'ârîz o.- duğından 164a/3
 mü'eddî o.- duğından 109a/7
 mümtezic o.- duğından 035b/17
 münâsib o.- duğından 180a/5
 müşkil o.- duğından 016b/13
 şâbit o.- duğından 158b/13
 umûr-ı maḥşûşadan o.- duğından 176b/11
 o.- duğına 019a/5, 073a/11, 076a/8, 086a/14, 096a/1, 104a/17, 139b/9, 151b/3
 muhtâc o.- duğına 096a/16
 mübeddel o.- duğına 152b/13
 mübeyyin o.- duğına 095a/13
 mürtefi^c o.- duğına 140b/10
 müte'ezẓî o.- duğına 144a/17
 mütevellid o.- duğına 103a/6
 zâhir o.- duğına 030a/9
 o.- duğına 036b/17, 078a/16, 127b/1, 128a/2
 müvelled o.- duğına 054b/12
 zâhir o.- duğına 153b/5
 o.- duğı 023b/17
 mübtelâ o.- duğına 020b/4
 zafer-yâb o.- duğına 020a/14
 nef'-i 'azîm o.- duğına 058a/3
 o.- duğına 064b/4
 o.- duğından 026b/11, 037b/16, 053a/5
 'ârîz o.- duğından 055b/17, 181b/16
 mutazarrır o.- duğından 038a/13
 mümkün o.- duğına 146a/10
 vâşıl o.- duğına 176a/3
 o.- duğıda 051b/15, 089a/13, 119b/11, 122b/16
 'ârîz o.- duğıda 017a/4, 121a/14, 171a/2

dāhil o.- duḡda 070b/12, 084a/7, 108b/6
 ḡāmil o.- duḡda 125b/8
 ḡarīb o.- duḡda 061b/6
 lāzım o.- duḡda 066b/7
 munṣabb o.- duḡda 063a/13, 071a/2
 münhażım o.- duḡda 153a/7
 müteḡarrik o.- duḡda 160a/3
 müyesser o.- duḡda 021a/14
 nāfiz o.- duḡda 084a/6
 nümāyān o.- duḡda 166a/1
 vāşıl o.- duḡda 074a/7, 089b/16
 bālige o.- duḡdanşoñra 029a/7
 gebe o.- duḡdanşoñra 109b/3
 maḡv o.- duḡdanşoñra 122b/15
 münhażım o.- duḡdanşoñra 153a/6
 pāk o.- duḡdanşoñra 058b/10
 münhażım o.- duḡdanşoñradır 033b/12
 o.-duḡları 050b/1, 054a/12, 054a/14, 059a/6, 066a/6, 107b/8, 108a/6, 176b/12
 ‘alīl o.- duḡları 037b/17
 ḡādir o.- duḡları 180b/16
 ḡarīb o.- duḡları 077b/10
 kem-ter o.- duḡları 075b/7
 maḡlūḡ o.- duḡları 082b/12, 084a/15
 mu‘ammer o.- duḡları 109b/13
 mu‘tād o.- duḡları 032b/4
 muḡtāc o.- duḡları 015b/3, 023a/2
 munfaşıl o.- duḡları 105a/12
 müheymin o.- duḡları 076a/2
 mülākī o.- duḡları 097b/12
 nāfiz o.- duḡları 074a/9
 vāḡıf o.- duḡları 079a/17
 zāhib o.- duḡları 075b/8
 zāhir o.- duḡları 091a/10
 ḡalḡ o.- duḡların 076a/4
 o.- duḡlarından 037b/3
 muḡtāc o.- duḡlarını 029a/9
 o.- dur 029b/2, 083b/3
 mündefi‘ o.- inca 160a/1
 vāşıl o.- madan 084a/8
 mu‘ammer o.- madı 093b/8

muḡtāc o.- madı 098b/9
 o.- madıḡı 062a/13, 067a/16, 083a/2, 142a/5, 172a/5
 ma‘lūm o.- ma-dıḡı 064a/2
 memdūḡ o.- madıḡı 161a/4
 münāsib o.- madıḡı 155a/12
 müyesser o.- madıḡı 032a/9
 ḡādir o.- madıḡıdır 124a/7
 o.- madıḡına 094b/16
 ḡā’im o.- madıḡına 016a/12
 mu‘ammer o.- madıḡının 004a/15, 024a/13, 089a/8
 muḡteżī o.- madıḡca 050a/2
 mündefi‘ o.- madıḡca 164b/3
 o.- madıḡca 016b/11, 016b/12
 maḡlūb o.- madıḡları 108a/10
 mu‘tād o.- madıḡları 121a/7
 lezzet-yāb o.- madın 146b/1
 mübeddel o.- madın 124b/7
 kāfī o.- madıḡı 058a/9
 māni‘ o.- madıḡı 057b/5
 mümkün o.- madıḡı 148a/10
 sezā o.- madıḡı 131a/12
 vācib o.- madıḡı 066a/8
 mu‘ammer o.- madıḡının 084b/3
 o.- maḡa 035b/15, 044a/6, 175b/10
 ‘āmil o.- maḡa 017b/6
 ‘arız o.- maḡa 179b/9
 gebe o.- maḡa 027b/4
 mütebā‘id o.- maḡa 081b/12
 o.- maḡın 089b/1, 142a/15, 157a/9, 177b/4
 āḡāḡ o.- maḡın 099a/15
 aḡz o.- maḡın 057b/1
 bādī o.- maḡın 144b/12
 evfaḡ o.- maḡın 180a/6
 evlā o.- maḡın 112a/14
 fāriḡ o.- maḡın 110a/15
 ḡāşıl o.- maḡın 081a/9
 ḡaviu’s-sa‘āde o.- maḡın 092a/12
 keşir o.- maḡın 176a/9
 leyyin o.- maḡın 098b/17
 muḡtāc o.- maḡın 005b/9, 030b/12, 050b/6, 111a/2, 150b/14, 160a/17

munşabb o.- mağın 037a/12
 mürekkeb o.- mağın 017a/2
 müşābih o.- mağın 146a/14
 nādir o.- mağın 114b/8
 sā'ī o.- mağın 060a/12, 118b/12
 şālih o.- mağın 025b/7
 vāşıl o.- mağın 021b/8, 178a/14
 o.- mağile 043b/10, 048b/13, 049a/3,
 050a/11, 164b/10, 166b/10
 'ārız o.- mağile 166a/8
 'usr o.- mağile 045a/11
 bā' iş o.- mağile 050a/12
 lāzım o.- mağile 164a/7
 me'zim o.- mağile 048b/3
 mebnī o.- mağile 100b/13
 mübtelā o.- mağile 127a/5
 o.- mağla 019b/11, 020b/5, 020b/9,
 021b/1, 030a/6, 036b/12, 037b/6,
 040a/9, 040a/11, 040b/16, 041b/5,
 044b/2, 051a/4, 052a/14, 052b/11,
 053a/10, 053b/5, 054b/3, 054b/15,
 055b/10, 058b/15, 060a/2, 062a/7,
 062a/14, 063a/7, 066a/9, 066b/9,
 069b/5, 070a/12, 072a/14, 073b/6,
 077a/10, 077b/9, 077b/17, 079a/7,
 083a/5, 087b/5, 088a/12, 089a/12,
 089b/12, 092a/1, 101a/4, 103a/16,
 104a/1, 104b/13, 106a/2, 107a/8,
 108a/6, 108b/1, 110a/15, 113a/9,
 113b/4, 123b/4, 126a/9, 126b/9,
 127a/7, 127a/11, 127a/15, 127b/3,
 127b/6, 128a/9, 128b/6, 131a/10,
 136b/3, 138b/4, 147a/12, 150a/10,
 150b/7, 150b/10, 151a/13, 151a/16,
 151a/17, 153b/1, 157a/10, 158b/14,
 163b/1, 165b/2, 172a/13, 172a/15,
 174a/5, 176a/4, 178a/8, 180b/14,
 181a/17
 'acūz o.- mağla 127a/13
 'ārız o.- mağla 052a/1, 052a/8,
 060a/12, 061b/6
 'asīr o.- mağla 123b/12
 'ayān o.- mağla 177a/6
 azher mine's-şems o.- mağla 095b/4

ba'īd o.- mağla 052b/17, 073a/5,
 149a/8, 150a/12, 160b/13
 bā' iş o.- mağla 053a/8, 117a/10
 büyük o.- mağla 098a/1
 cāmi' o.- mağla 094a/3
 cāy-gīr o.- mağla 038b/14
 çok o.- mağla 028a/13
 dāhil o.- mağla 092a/6
 devr o.- mağla 039a/6
 eḥadd o.- mağla 084b/16
 emr-i zarūrī o.- mağla 136a/2
 eṣṣan o.- mağla 101a/17
 fāriğ o.- mağla 112a/2
 fāsīd o.- mağla 111b/1
 ḡālib o.- mağla 029b/7
 ḥādīş o.- mağla 080b/6, 081a/4
 ḥarīş o.- mağla 031a/10
 ḥāşıl o.- mağla 053a/14, 106b/16,
 138b/12
 kavī o.- mağla 059b/5, 109b/1,
 114b/7, 128a/17
 keşīf o.- mağla 050b/14
 keşīr o.- mağla 159a/4, 159a/9,
 178a/2
 lāzım o.- mağla 025a/1
 maḥlūk o.- mağla 097a/9
 menfa'ati o.- mağla 027a/2
 mu' tād o.- mağla 181b/6
 muḥālīf o.- mağla 036a/10
 muḥtāc o.- mağla 026b/12, 113a/12
 muḥtebes o.- mağla 060a/4, 117b/9
 muḥteliṭ o.- mağla 160a/3
 muḥaddem o.- mağla 084b/17
 muḥarrer o.- mağla 072a/2
 muḥteżā o.- mağla 163a/2
 munfaşıl o.- mağla 072a/11
 munşabb o.- mağla 052a/10
 munzamm o.- mağla 062b/6
 mutavassıṭ o.- mağla 148b/17
 mutazammın o.- mağla 072b/11
 muttaşıl o.- mağla 098a/4
 muvaffaḥ o.- mağla 020a/8
 muza'af o.- mağla 035a/2
 mübeddel o.- mağla 074a/3, 153b/4

müctemî^ç o.- mağla 060a/6, 097a/12,
 114b/17, 124a/6, 181b/8
 mün^ç adim o.- mağla 063b/14
 mün^ç aqid o.- mağla 063b/6
 muncemid o.- mağla 037b/8
 mündefî^ç o.- mağla 108b/12
 mündefîk o.- mağla 061b/13
 münkabız o.- mağla 039a/7
 münsedd o.- mağla 062b/14
 müşâbih o.- mağla 105b/14
 müsterek o.- mağla 038a/15
 müte^ç affin o.- mağla 063a/14
 mütehallil o.- mağla 059a/5
 mütelezziz o.- mağla 145a/5
 müyesser o.- mağla 168b/14
 nâdir o.- mağla 059b/6
 nâkış o.- mağla 155b/1, 169a/2
 nâkışa o.- mağla 054a/15
 nuşân-pezîr o.- mağla 089b/4
 raķîk o.- mağla 098b/10
 şâbit o.- mağla 015a/11
 şâdır o.- mağla 096a/13
 şâlih o.- mağla 005b/9, 150b/13
 sebeb o.- mağla 144b/9
 semîne o.- mağla 127a/14
 semiz o.- mağla 053b/6
 seyyâl o.- mağla 072a/9
 şûret-pezîr o.- mağla 082a/2
 tâbi^ç o.- mağla 107b/7, 169b/4
 târî o.- mağla 111a/9
 tavîl o.- mağla 052b/12
 vâki^ç o.- mağla 108b/8
 vâşıl o.- mağla 017a/14, 053b/14
 münâsib o.- mağla 039b/15
 o.- mağ 007a/8, 007a/10, 029b/16,
 030a/2, 041a/8, 044b/3, 044b/11,
 045a/6, 045b/14, 049a/13, 049b/10,
 058a/8, 062a/5, 066b/17, 067a/15,
 067b/1, 069a/1, 070a/5, 073b/9,
 082a/6, 086b/10, 088a/17, 090b/12,
 100a/17, 116a/14, 117a/7, 119b/4,
 126b/2, 129b/11, 131a/7, 136a/13,
 138a/13, 141b/11, 143b/1, 143b/8,
 148b/14, 149a/3, 149b/5, 150b/5,

158a/15, 160a/14, 163a/11, 165b/1,
 177a/6, 180a/1, 181a/10
 ‘abeş o.- mağ 068a/9
 ‘ale't-tertib o.- mağ 075a/13
 ‘arîz o.- mağ 007a/15
 ‘azîm o.- mağ 119a/13
 bâkî o.- mağ 073b/5
 dâhil o.- mağ 179b/7
 dişi o.- mağ 101b/10
 fâriğ o.- mağ 160a/1
 fâsid o.- mağ 147b/8
 gebe o.- mağ 058b/17
 hâdis o.- mağ 116b/12
 hâmil o.- mağ 109a/14
 hârr o.- mağ 061b/12
 helâk o.- mağ 088a/10
 kabz o.- mağ 009a/5
 karîb o.- mağ 116a/12
 karîbinden o.- mağ 149b/10
 meshûr o.- mağ 039a/2
 meşgûl o.- mağ 118b/8
 mevcûd o.- mağ 084a/9
 mu^ç ammer o.- mağ 092a/14
 mu^ç in o.- mağ 058b/9
 mu^ç tedil o.- mağ 051a/10
 muhtelif o.- mağ 075a/2
 muḳaddem o.- mağ 034a/5, 083a/6,
 083a/14
 mübeddel o.- mağ 157a/17
 mücerreb o.- mağ 058b/4
 müstes^ç ad o.- mağ 021a/14
 mütelezziz o.- mağ 145a/16
 mütevellid o.- mağ 070a/7
 nâ'il o.- mağ 031a/13
 nâfi^ç o.- mağ 057a/8
 peydâ o.- mağ 179b/7
 sâkin o.- mağ 040b/12
 vâşıl o.- mağ 097b/9
 ziyâde o.- mağ 136a/1
 o.- mağdan 116b/2, 167a/14
 ‘arîz o.- mağdan 169a/7
 fâsid o.- mağdan 144a/14
 o.- mağdır 064a/6, 171a/9
 ‘âlî o.- mağdır 035b/5

'arız o.- maqdur 052a/13
 mu'ammer o.- maqdur 092a/4
 o.- maqdur 051b/3, 068b/5, 068b/7,
 068b/8
 hāşıl o.- maqdur 068b/6
 māni' o.- maqdur 055a/10
 gebe o.- maları 048a/10
 gebe o.- malarına 059a/11
 cārī o.- mamadan 058a/4
 o.- mamağa 165b/8
 o.- mamağla 088b/2, 098a/16,
 166a/2, 180b/10
 evfağ o.- mamağla 100a/17
 kādīr o.- mamağla 144b/2
 münāsib o.- mamağla 095b/8, 167b/6
 o.- mamağ 050a/6, 061a/5, 103b/6
 hāşıl o.- mamağ 054b/10
 müşābih o.- mamağ 067a/16
 var o.- mamağ 075a/13
 o.- mamış 055a/8, 055a/17, 175b/5
 mu'tād o.- mamış 127a/9
 o.- masa 043b/10, 068a/8, 068a/10
 mümkün o.- masa 121a/8
 münde'fī o.- masalar 144a/3
 o.- ması 054a/5, 143b/2, 148a/11,
 150a/17, 151b/13, 161b/10, 171b/12
 i'tibār o.- ması 177a/13
 kabīhu'l-manzar o.- ması 104a/8
 mu'ammer o.- ması 059b/8, 088a/5,
 090a/8, 090a/9
 münhaşır o.- ması 177a/12
 sāzec o.- ması 118a/4
 memdūd o.- masıdır 100a/5
 müsāwī o.- masıdır 152b/4
 mütekevvīn o.- masıdır 084a/1
 o.- masına 026b/4, 101a/8, 138a/2,
 151b/10, 168b/16
 'arīz o.- masına 137b/17
 mü'ennes o.- masına 102b/12
 müte'ellim o.- masına 159a/9
 müzekker o.- masına 102b/15
 o.- masından 139b/14
 o.- masını 061a/8, 101a/11
 hayr-ı halef o.- masını 140b/4

mu'ammer o.- masınıñ 125a/14
 müteferriğ o.- masun 143b/5
 nāqış o.- masun 171b/3
 o.- maya 031b/17, 054a/6, 116b/16,
 140b/7, 143a/12, 143a/15, 150a/1,
 150a/9, 150b/8, 151a/6, 151a/7,
 151a/8, 152a/2, 152a/4, 152a/5,
 152a/8, 152a/9, 152a/11, 152a/12,
 152a/13, 165b/13, 168b/2
 ba'īd o.- maya 105a/6
 fāsīd o.- maya 145a/3, 164a/15
 hāşıl o.- maya 074b/3
 helāk o.- maya 048a/13
 keşir o.- maya 170a/8
 mü'eddī o.- maya 117a/1, 117a/11,
 174b/5
 müte'ezzi o.- maya 161a/3, 165b/9
 müteğayyir o.- maya 073a/6
 mütevellid o.- maya 170a/14
 vāşıl o.- maya 055a/15
 ziyāde o.- maya 165b/13
 o.- mayan 003b/20, 023b/3, 067b/11,
 113a/2, 155a/4, 157b/13
 erbābı o.- mayan 168a/11
 gebe o.- mayan 050a/6
 hāmīl o.- mayan 058a/4
 kavī o.- mayan 109b/3
 maşşūş o.- mayan 009b/2
 muvāfiğ o.- mayan 053a/11
 mü'eddī o.- mayan 127a/5
 şalāhiyyeti o.- mayan 026b/17
 sālīm o.- mayan 053a/12
 tayyib o.- mayan 123a/5
 vāki' o.- mayan 063b/11
 o.- mayanları 158b/15
 o.- mayup 023a/1, 030b/11, 065b/5,
 066b/13, 067a/8, 070a/12, 074b/4,
 098b/10, 105b/6, 112b/10, 114a/14,
 115a/7, 131a/15, 149b/15, 155b/8,
 155b/12, 156b/6, 162b/13, 163a/17,
 170a/8, 178a/9
 gebe o.- mayup 103a/10
 kalīl o.- mayup 152a/7
 kār-gir o.- mayup 050b/5

ma' lûm o.- mayup 080b/1, 090b/11
 maḥşûş o.- mayup 177b/11
 maḥzûn o.- mayup 139b/13
 mevşûf o.- mayup 155b/5
 mu' ammer o.- mayup 087b/14
 muḥtebes o.- mayup 059a/17
 munfaşıl o.- mayup 074b/11
 müctemi' o.- mayup 164a/13
 mümkin o.- mayup 100a/16
 müyesser o.- mayup 020b/6
 şābir o.- mayup 127a/16
 sezā o.- mayup 140a/17
 şühret-şî'âr o.- mayup 019b/13
 vāşıl o.- mayup 053a/4
 zıkr o.- mayup 178b/13
 o.- maz 009a/6, 017a/2, 038b/13,
 046b/16, 055b/11, 064a/11,
 066b/15, 066b/16, 067a/6, 108a/12,
 125a/13, 130b/8, 169a/14, 175a/17
 'āmm o.- maz 177b/10
 bālîğ o.- maz 114b/4
 cā'iz o.- maz 114a/7
 gebe o.- maz 049b/4
 ḥālî o.- maz 077b/17
 ḥāşıl o.- maz 016b/12, 051b/5
 māni' o.- maz 054a/7
 mesāğ o.- maz 112a/15
 mu' ammer o.- maz 092a/10
 munfaşıl o.- maz 074b/15
 munḳaṭı' o.- maz 059b/2, 073b/3
 muttaşıl o.- maz 174b/14
 mümkin o.- maz 055b/14, 075a/11
 münāsib o.- maz 045b/4
 münşakḳ o.- maz 099b/16
 müsā' id o.- maz 104a/1
 mütesellî o.- maz 146b/3
 müvelled o.- maz 036b/2, 036b/5,
 053a/11, 071b/16
 peydā o.- maz 054a/3
 şālîğ o.- maz 062a/9, 151a/17
 şüret-i mu' ayyene o.- maz 063a/9
 o.- mazdan 153b/10
 gebe o.- mazdan 114b/15
 gebe o.- mazlar 029a/4

münfa' il o.- mazlar 149a/8
 mu' in o.- mazsa 114a/7
 nāfîz o.- mazsa 055a/17
 o.- muş 029a/10, 048a/10, 048b/14,
 051b/11, 052b/17, 055b/5, 063b/9,
 086a/12, 086a/15, 089a/5, 100b/2,
 111a/16, 113a/6, 125a/13
 'ārîz o.- muş 144a/11
 ba' id o.- muş 160b/15
 bālîğ o.- lmuş 048a/10
 gebe o.- muş 127a/13
 ḥāşıl o.- muş 074a/4
 ihtibās-ı ḥayz o.- muş 029a/1
 kavî o.- muş 028a/17, 030b/2
 maḥmûl o.- muş 157a/11
 mebnî o.- muş 083b/16
 mebsûş o.- muş 070a/5
 mu' ammer o.- muş 093b/7
 mu' tād o.- muş 150a/17, 150b/8
 muḥtebes o.- muş 112b/16
 munḳaṭı' o.- muş 037b/13
 mücāvîz o.- muş 068b/4
 mündefi' o.- muş 138b/10
 müte' affin o.- muş 132b/11
 müteḥarrîk o.- muş 088a/7
 müteşābih o.- muş 152a/10
 nāzil o.- muş 032a/17
 perverde o.- muş 115b/9, 120a/3,
 156a/14, 157b/9
 ṭārî o.- muş 099b/2, 127a/6
 vāḳi' o.- muş 041b/10
 o.- muşdur 015a/12, 021b/8, 069b/6,
 103a/2
 ḥāşıl o.- muşdur 144a/10
 qarār-dāde o.- muşdur 069a/2
 mübeddel o.- muşdur 134a/7
 vāḳi' o.- muşdur 071b/8
 vārid o.- muşdur 064a/4, 106a/7
 mevrûş o.- muşıdı 018b/16
 o.- muşlar 021a/9
 sünnet o.- muşlar 142a/1
 zāhib o.- muşlar 082b/8, 083a/1,
 100b/2, 141a/11
 o.- muşlardır 017b/3, 019b/3

o.- sa 032a/17, 036b/11, 038a/7,
 046a/14, 052b/6, 056b/3, 074b/7,
 098b/13, 099b/16, 111a/5, 116a/6,
 120a/16, 135b/17, 173a/12, 179a/15
 ‘alīl o.- sa 074b/8
 ‘ārīz o.- sa 006a/14, 008a/13,
 159b/13, 176a/16, 178b/8
 āz o.- sa 088b/4
 dāḥil o.- sa 050b/16
 ḥāşıl o.- sa 103a/11, 153a/8
 ḥāzık o.- sa 017b/6
 isti‘ māl o.- sa 049a/2
 qarīb o.- sa 129b/1
 kavī o.- sa 120b/17
 keşir o.- sa 158b/17
 mezkūr o.- sa 084b/13
 mu‘tād o.- sa 169b/9
 mu‘tedil o.- sa 124a/9
 muhtāc o.- sa 113b/8
 munḡalib o.- sa 132b/9
 munṡabıḡ o.- sa 153b/16
 mübeşşer o.- sa 139b/7
 mübtelā o.- sa 169b/11
 mümkün o.- sa 167a/6
 mütevellid o.- sa 075a/12
 nümāyān o.- sa 112b/2
 peydā o.- sa 006a/15, 176b/8
 sākıṡ o.- sa 117b/13
 temām o.- sa 087b/10
 vākı‘ o.- sa 053b/4, 123a/3, 133a/17,
 159b/14, 178b/7
 vāşıl o.- sa 090b/5, 094b/11
 zāhir o.- sa 110a/3, 166b/1, 166b/14
 ziyāde o.- sa 113b/15
 o.- salar 053b/4
 gebe o.- salar 109b/4
 kādīr o.- salar 165b/4
 qarīb o.- salar 179b/11
 menḡul o.- salar 168b/11
 mütesāvī o.- salar 113b/16
 pīr-i nā-tüvān o.- salar 027b/7
 vāşıl o.- salar 179b/5
 o.- sun 056a/11, 098b/7, 099a/14,
 125b/15, 144b/14, 158b/15, 165a/6,

177b/8, 177b/11
 muḡarrer o.- sun 077a/6
 nişāb o.- sun 021b/5
 sākıṡ o.- sun 112b/5
 ḡişş-e-dār o.- sunlar 021b/2
 ışlāḡ o.- una 121a/11
 zamm o.- una 041b/13
 o.- unca 046a/6
 bāliḡ o.- unca 170b/1
 müntehī o.- unca 113b/9
 zā’il o.- unca 065b/13
 o.- uncaya 069b/12
 qarīb o.- uncaya 111a/12
 mündefi‘ o.- uncaya 148a/6
 müntehī o.- uncaya 011a/6, 026a/9
 mütevātīr o.- uncaya 166a/11
 o.- unmaz 141b/10
 murād o.- unsa 137b/14
 iḡtilāf o.- unup 100a/15
 ma‘cūn o.- unup 122a/15
 o.- up 003b/11, 015b/1, 020a/8,
 023a/8, 023a/11, 024b/17, 025b/6,
 029b/12, 030a/5, 030a/6, 030a/17,
 031b/14, 032b/3, 033a/12, 038b/15,
 039b/2, 040a/5, 040a/7, 040a/8,
 040a/11, 041a/15, 042a/8, 046b/8,
 046b/15, 047b/7, 049a/7, 050a/9,
 051b/3, 051b/7, 051b/9, 053a/1,
 053a/15, 054a/10, 054b/11, 058b/14,
 059a/2, 059b/8, 060b/2, 060b/5,
 060b/13, 061a/15, 061a/17, 061b/5,
 061b/9, 062a/11, 062a/13, 063a/1,
 063a/13, 066a/11, 066a/17, 067a/1,
 069a/9, 070a/2, 073b/10, 074a/10,
 077a/17, 077b/8, 078a/15, 080a/5,
 083a/9, 085a/9, 088a/3, 088a/11,
 091a/17, 091b/9, 096a/14, 097b/14,
 100a/9, 100b/12, 103a/8, 103b/3,
 105b/2, 108a/3, 109b/11, 113a/1,
 113a/11, 120a/2, 121a/7, 121a/13,
 127a/2, 127b/9, 128a/5, 135b/17,
 136b/7, 139a/4, 140b/6, 143a/12,
 148b/16, 149a/6, 150a/8, 150b/3,
 151b/15, 152a/8, 153b/2, 154a/1,

154a/2, 163b/6, 163b/11, 165b/8,
168b/2, 169a/14, 170b/17, 171b/1,
175a/12, 175b/9, 175b/14,
181a/16
 ʿārız o.- up 006b/7, 006b/10, 033b/6,
052b/4, 067b/12, 112a/10, 123a/13,
123b/6, 129a/13, 179b/12, 180b/9
 ʿārıza o.- up 085b/3, 123b/9
 āsān o.- up 158b/15, 164b/10
 āz o.- up 163b/17
 bābete o.- up 097b/8
 bādī o.- up 155a/14
 bālīg o.- up 027b/3
 bālīge o.- up 027b/16
 bātıl o.- up 036a/10
 beyānında o.- up 003a/5, 003b/15,
004b/11, 005a/4, 006a/16, 023a/14,
023b/6, 023b/12, 024b/7, 031a/7,
059a/8, 066a/1, 110a/1, 135a/11,
176b/14, 176b/16
 bir o.- up 097a/15, 097b/2
 cārī o.- up 061b/17, 074a/1, 102a/9,
102a/11, 102a/13, 132b/4
 cemīʿ o.- up 076b/16
 dāfiʿ o.- up 135b/7
 dāhil o.- up 055a/14, 097a/13,
107b/12
 emīn o.- up 138a/16
 fāʾiz o.- up 066b/7, 081b/14
 fāriğ o.- up 118b/7
 fāsīd o.- up 109b/5, 159a/2
 fātīr o.- up 136a/11
 feraḥ-yāb o.- up 139b/14
 ġālib o.- up 088b/4
 gebe o.- up 123b/12, 124a/2
 gökçek o.- up 104a/6
 ḥādiş o.- up 169b/9, 169b/13, 175b/5
 ḥalel-peẓīr o.- up 020b/1
 ḥālīş o.- up 005b/9, 150b/13
 ḥāşıl o.- up 017a/12, 032b/9, 061b/1,
103a/6, 146b/9
 ḥayret-güzīn o.- up 107a/8
 iḥtilām o.- up 067b/14
 itmām-peẓīr o.- up 080b/15

ḳādir o.- up 020a/6
 ḳalīl o.- up 150a/13
 ḳarīb o.- up 074a/6
 keşīr o.- up 159a/11
 māʾil o.- up 042b/5, 128b/14,
129a/15, 143a/14, 148b/4
 maʿlūm o.- up 114a/2
 maḥlūk o.- up 080a/1
 maḥmūm o.- up 109b/7
 maḥsūs o.- up 086a/4
 maḳşūr o.- up 028a/7
 maẓhar o.- up 021a/4, 139b/6
 meʾlūf o.- up 147b/10
 mebnī o.- up 075b/3, 096a/5
 mesālik o.- up 149a/14
 meşğul o.- up 112a/1
 mevcūd o.- up 067b/4
 muʿteber o.- up 085a/5
 muʿtedil o.- up 149b/17, 152a/10
 muḥīṭ o.- up 096b/12
 muḥtāc o.- up 098b/8, 161a/2
 muḥtebes o.- up 026b/9, 051a/5,
062b/5, 089a/3
 muḥtelif o.- up 028b/9, 079b/3
 muḥterik o.- up 134a/7
 muḳarrer o.- up 085a/7, 092b/6
 munfaşıl o.- up 108b/6
 munḳalib o.- up 100a/13
 munḳaṭıʿ o.- up 129a/8
 muṣabb o.- up 063b/6, 070b/10,
098b/14
 munzamm o.- up 061a/6
 mutaşarrıf o.- up 085a/16, 155a/17
 mutavassıt o.- up 151a/12
 mutaẓarrır o.- up 038a/15
 muteḥallik o.- up 096b/15
 muvaffaḳ o.- up 023a/3
 müʾeddī o.- up 053b/17, 110a/16
 müʾeyyid o.- up 073b/15
 mübeddel o.- up 071a/2
 mübtelā o.- up 038a/12, 059a/4,
112b/16, 120b/11, 125a/3
 müctemiʿ o.- up 026b/6, 097a/14,
097b/1, 118b/11

mülteff o.- up 077b/2
 mūnaḳḳaḥ o.- up 099b/10
 mūncemid o.- up 008b/2, 172a/16
 mūncezib o.- up 037a/14
 mūndefi^c o.- up 021a/7, 108b/11, 160b/11
 mūnḥaṣır o.- up 177a/6
 mūnḳasım o.- up 039b/17, 040b/2, 179a/4
 mūnḳasime o.- up 066a/11, 113a/5, 177b/7, 180a/9
 mūnkesir o.- up 036b/13, 116a/9
 mūnṣa^c ib o.- up 070b/15, 070b/17, 073a/7
 mūrekkeb o.- up 093a/11
 mūṣākil o.- up 165b/2
 mūṣtedd o.- up 176a/5
 mūṣtemil o.- up 063b/12
 mūte^c addid o.- up 097b/17, 108a/14
 mūte^c ezzi^c o.- up 181b/8
 mūtefāvit o.- up 027b/11, 145b/4
 mūteḡayyir o.- up 035b/9, 150a/14
 mūteḥallil o.- up 027a/7, 111a/9
 mūteḥarrik o.- up 063a/17, 087a/14, 087b/9, 087b/11, 088a/1, 092a/2, 099b/4
 mūtekevvin o.- up 069a/11, 075a/2
 mūtelezzi^cze o.- up 067b/13
 mūtemāyiz o.- up 081b/11, 082a/10, 091a/9
 mūtereṣṣih o.- up 081a/15
 mūteṣābih o.- up 152a/9
 mūtevāriṣe o.- up 072b/5
 mūtevellid o.- up 072a/7, 100b/16
 mūttefik o.- up 104b/11
 nā'il o.- up 094b/8
 nādir o.- up 145a/17
 nāfi^c o.- up 121b/16
 nāfiz o.- up 097a/8, 098a/5
 nāḳış o.- up 102b/5
 nāzi^c o.- up 101b/16
 nāzil o.- up 117a/9
 peydā o.- up 079b/16
 sābit o.- up 068a/15

sāḳıṭ o.- up 032b/7, 117b/4
 sebeb o.- up 129a/6
 selīme o.- up 039b/11
 semīne o.- up 049a/7
 seri^c o.- up 127b/4
 ṣu^cūd o.- up 074a/2
 ṣir-i ṣirīn o.- up 026b/16
 tābi^c o.- up 169b/6
 ṭālib o.- up 089b/7, 169a/1
 ṭārī o.- up 089b/15, 155a/4
 ṭayyib o.- up 152a/1
 temām o.- up 087a/16, 088a/6, 088b/9, 090a/3
 vācib o.- up 112a/14
 vāḳi^c o.- up 032a/15, 053a/16, 080a/12, 104a/7, 123b/8
 vāṣıl o.- up 084a/6, 181b/13
 zāhib o.- up 018b/12, 072a/15, 078b/4, 083a/4
 zāhir o.- up 081a/2, 132b/10
 ziyāde o.- up 171a/10
 vāḳi^c o.- up 064b/13
 o.- ur 005b/18, 006a/1, 006a/3, 006a/8, 006a/13, 006b/3, 006b/6, 006b/19, 007a/12, 007b/11, 007b/13, 008b/3, 009a/12, 009b/14, 016b/17, 021b/13, 023b/16, 025a/5, 026b/13, 028b/1, 029a/1, 029b/10, 030a/15, 030b/2, 030b/4, 030b/17, 031a/2, 031a/4, 032b/9, 032b/11, 033a/8, 035a/4, 035a/13, 036b/7, 037a/13, 037b/3, 037b/5, 037b/14, 037b/15, 037b/16, 037b/17, 038a/1, 038a/2, 038b/9, 039a/16, 039a/17, 040a/16, 040b/7, 042a/13, 043a/11, 043b/13, 048a/11, 049a/17, 049b/5, 050a/16, 050a/17, 050b/7, 050b/10, 050b/11, 051a/9, 051a/11, 051a/13, 051a/16, 051b/3, 051b/6, 051b/17, 052a/1, 052a/3, 052a/7, 052a/8, 052b/3, 052b/13, 052b/16, 052b/17, 053a/4, 053a/8, 053a/13, 053a/15, 053a/17, 055a/5, 055a/17, 055b/6, 059a/14, 060a/11, 060b/3, 060b/6, 061a/16,

061b/1, 061b/7, 061b/14, 062a/1,
 062a/4, 062b/13, 063a/4, 063a/11,
 063b/9, 064b/4, 064b/10, 064b/11,
 064b/14, 066a/4, 066b/10, 067a/5,
 068a/7, 068b/2, 068b/4, 069a/3,
 069a/12, 070a/4, 070b/13, 074a/4,
 075a/8, 075a/9, 078b/13, 080a/7,
 080b/10, 080b/12, 080b/14, 083b/17,
 085a/15, 085b/6, 085b/9, 085b/12,
 086a/12, 086a/15, 086b/11, 086b/13,
 087a/16, 087b/10, 087b/16, 088a/7,
 089a/5, 090a/2, 091a/4, 091a/7,
 091a/13, 091b/1, 091b/6, 091b/10,
 097b/13, 100b/2, 101a/9, 101b/15,
 102a/11, 102a/13, 102a/14, 102a/15,
 102b/5, 102b/6, 103a/10, 103b/4,
 107a/2, 109a/13, 109a/14, 109a/17,
 111a/16, 113a/7, 114b/6, 116a/2,
 123a/12, 124a/10, 125b/14, 126a/7,
 127b/2, 127b/8, 127b/16, 128a/11,
 128a/15, 128b/2, 128b/4, 129a/7,
 129a/9, 132b/14, 133a/13, 133a/16,
 134a/10, 134a/12, 134a/14, 134b/7,
 134b/13, 134b/16, 135a/1, 135a/2,
 135a/4, 140b/2, 141b/14, 144b/11,
 145b/14, 151a/3, 151a/6, 151a/14,
 151a/15, 151b/17, 152a/10, 152a/16,
 154a/2, 154a/3, 154a/13, 156a/17,
 156b/3, 157a/11, 160b/15, 161b/16,
 162a/16, 163b/14, 163b/16, 169b/6,
 171a/15, 171b/13, 172a/12, 173a/1,
 173b/1, 173b/12, 174a/1, 174a/4,
 174a/6, 174a/9, 174b/5, 174b/15,
 174b/17, 175a/12, 175a/16, 175b/8,
 176a/12, 177a/3, 181a/12, 181b/7,
 181b/15
 ʿamm o.- ur 177b/9
 ʿarīz o.- ur 005b/19, 006a/2,
 032b/16, 033a/11, 052a/16, 053a/1,
 059b/11, 059b/15, 060a/8, 061a/8,
 117b/3, 117b/5, 119a/9, 146b/9,
 147b/17, 167b/14, 169b/11, 170b/10,
 172a/14, 173b/3, 173b/12, 178a/11,
 179a/14, 179b/4, 179b/17, 180a/15,

181b/5
 ʿārī o.- ur 150b/7
 ʿarīf o.- ur 091b/15
 ʿasīr o.- ur 127b/3, 127b/6, 129a/16
 ʿāṭl o.- ur 038a/14
 ʿibāret o.- ur 094b/7
 āsān o.- ur 119b/11, 129a/15, 144a/1
 āz o.- ur 028a/14, 051a/7, 085a/1,
 150a/13, 163b/14
 bāʿiṣ o.- ur 019b/16, 033a/9, 034b/5,
 037b/11, 047b/5, 128b/9, 147b/12,
 149a/12, 159a/10
 bādī o.- ur 032a/3
 bāhir o.- ur 095b/5
 bālīg o.- ur 027b/13, 092b/10,
 151a/10
 berī o.- ur 099a/8
 cāʾiz o.- ur 114a/7
 cāmiʿ o.- ur 102a/5
 cārī o.- ur 051a/5, 080b/8, 081a/6,
 099b/6
 dāʾim o.- ur 131b/10
 dāfiʿ o.- ur 167a/1
 delīl o.- ur 090b/17
 der-kār o.- ur 030b/3
 devā o.- ur 032a/9
 eḏḏal o.- ur 017a/16, 149b/6, 149b/11
 enfaʿ o.- ur 119b/2
 ezā o.- ur 109a/13
 fāʾiz o.- ur 097a/5
 fāsīd o.- ur 032b/7
 feraḥ-fezā o.- ur 145b/9
 fesād o.- ur 067a/8
 ḡāʾib o.- ur 035a/5
 ḡālib o.- ur 102a/3
 ḥādiṣ o.- ur 079b/10, 080a/14, 134b/8,
 134b/13, 135a/1, 169b/8, 175a/3,
 175a/15, 180b/2
 ḥafīf o.- ur 061b/10
 ḥāmil o.- ur 058a/6
 ḥāric o.- ur 098b/4, 098b/5
 ḥāṣil o.- ur 006a/13, 017a/7, 036a/6,
 037a/14, 040a/4, 040a/14, 040b/3,
 040b/5, 043b/11, 043b/14, 052a/2,

053a/17, 054a/3, 070a/6, 070b/1,
071b/16, 075a/15, 076b/13, 090b/8,
101b/8, 124b/14, 145b/12, 147b/11,
154a/17, 169a/12
ḥaste o.- ur 089b/15
ḥuṣūl-peḏīr o.- ur 031a/5, 105a/16
iḥtilām o.- ur 004a/1
inzāl o.- ur 037b/9
istidlāl o.- ur 059a/12
ḳalīl o.- ur 114b/2
kāmil o.- ur 108a/10
ḳarār-dāde o.- ur 101b/4
ḳarīb o.- ur 150b/3
ḳavī o.- ur 028b/2, 030a/17
keṣīr o.- ur 084b/14, 106a/4, 127a/8
lāzım o.- ur 142b/17
mā'il o.- ur 053a/6
ma' dūd o.- ur 140a/5
ma' lūm o.- ur 015a/13, 152b/3,
166a/17
mādde-i neṣv ü nemā o.- ur 026b/17
maḥlūk o.- ur 072a/17, 072b/3,
096b/5, 104b/15
maḥsūs o.- ur 081a/10
maḥṣūṣ o.- ur 177b/13
mānī' o.- ur 050b/17, 051b/2,
052a/5, 052b/4, 053b/17, 054b/4
maṣrūf o.- ur 094b/5
me'mul o.- ur 112b/5
me'mūr o.- ur 095a/8
mecāzī o.- ur 100a/11
medār o.- ur 103a/15
medfūn o.- ur 095a/7
mefḳūd o.- ur 027a/8
menāfi' o.- ur 032a/11
meṣkūk o.- ur 084a/11, 114a/3
mevḳūf o.- ur 125a/10
mevṣūf o.- ur 079a/1
mu' ammer o.- ur 088a/3, 089b/10
mu' in o.- ur 049a/9, 106b/17,
166b/10
mūcib o.- ur 112a/15
muḡayyer o.- ur 054b/3
muḥīṭ o.- ur 080a/13

muḥtāc o.- ur 046b/1, 083b/4,
128a/11, 131b/12, 151a/13
muḥtelīṭ o.- ur 174a/7
muḳteḏī o.- ur 017b/12
munfaṣıl o.- ur 072a/8, 074a/16,
076b/5, 076b/7
munḳalīb o.- ur 070b/11
munḳaṭī' o.- ur 059a/16
munṣabb o.- ur 036a/9
mutavassıṭ o.- ur 151a/4
muttaṣıl o.- ur 096b/17, 097b/3
muvaffaḳ o.- ur 091b/17
muvāfiḳ o.- ur 045a/17, 121a/13
mü'eddī o.- ur 032b/1, 033a/7,
034a/9, 035a/15, 098a/5, 102b/12,
102b/16, 103a/14, 105b/14, 110a/9,
110b/12, 111a/4, 111b/4, 111b/8,
111b/9, 111b/13, 112a/2, 112a/12,
117a/13, 122a/17, 123a/4, 123b/8,
129a/7, 129a/10, 134a/10, 134a/14,
135b/8, 145a/7, 145a/9, 147b/9,
155b/15, 157b/1, 158a/13, 159a/3,
159a/8, 160a/6, 165a/8, 166a/9,
169b/1, 169b/3, 169b/10
mü'eyyid o.- ur 074a/13, 078a/14,
093b/12
mübeddel o.- ur 026b/15
müberrā o.- ur 124a/11
mübtelā o.- ur 008b/19
müctemi' o.- ur 099a/4, 099a/6
müfsid o.- ur 051a/2
müfteziḥ o.- ur 142a/5
müheyyc o.- ur 037b/6
mülāḳī o.- ur 098b/15
mümessek o.- ur 119a/17
mümkin o.- ur 039a/14, 080b/1,
109a/15, 118a/10, 137b/4, 175a/9,
177b/12, 178a/6
mümtāz o.- ur 094b/8
mümtedd o.- ur 028b/16, 058b/16,
063a/2, 085b/17
mün'aḳid o.- ur 176a/5
münāsib o.- ur 146a/14
münba' iṣ o.- ur 038a/8

müncezib o.- ur 072b/10
 mündefi^c o.- ur 032b/12, 034a/12,
 074a/11, 136b/6, 146a/17, 146b/2,
 154a/1, 157b/1
 münhażım o.- ur 069b/13, 147a/1
 müntakıl o.- ur 062b/17
 müntehi^c o.- ur 085b/6, 086a/6
 müntic o.- ur 031b/3
 müsta^c idd o.- ur 076b/8
 müstelzim o.- ur 153a/9
 müstevlı o.- ur 076b/10
 müşābih o.- ur 067a/13, 073b/13,
 075a/10, 080a/9, 082a/9, 090b/6,
 101a/13, 104b/2, 105a/1, 105b/3,
 105b/4, 105b/6, 105b/8
 müşkil o.- ur 123b/10
 müştedd o.- ur 164a/1
 müte^cellim o.- ur 090a/12, 137a/5
 müte^cezzi o.- ur 099a/1, 136b/4,
 181b/7
 müte^cassir o.- ur 035a/10
 müte^cayyin o.- ur 072a/5, 081b/15
 müteferriķ o.- ur 097b/6
 müteğayyir o.- ur 150a/11
 müteğallıķ o.- ur 099a/10
 müteħarrik o.- ur 087a/10, 094b/4
 mütekevvın o.- ur 067a/4, 069a/6,
 105a/1
 mütemādi o.- ur 028b/16
 mütemāyız o.- ur 081b/16
 mütevellid o.- ur 024a/2, 024a/4,
 063b/15, 069b/10, 070a/3, 070a/11,
 070a/17, 072a/3, 073b/14, 075a/12,
 087a/15, 087b/9, 087b/11, 088a/1,
 151b/2
 müteheyyi^c o.- ur 113a/10
 müyesser o.- ur 017a/3, 088b/9
 nā^cil o.- ur 092a/11
 nādir o.- ur 090a/9, 171a/14
 nāfi^c o.- ur 076a/9, 121a/4, 138b/13
 nāfiz o.- ur 073a/8, 098a/9
 nāķış o.- ur 089b/17, 149a/15
 nāzi^c o.- ur 101b/1
 nāzil o.- ur 073a/2

nümāyān o.- ur 091a/15, 130b/5,
 153a/2
 sāķıķ o.- ur 054a/11, 123b/7, 124b/9
 sākin o.- ur 064b/8
 şāliķ o.- ur 150a/3
 sālim o.- ur 124b/13, 177b/1
 sārı o.- ur 098a/11
 sebeb o.- ur 032a/8, 038b/10,
 054a/15, 073b/1, 107a/4, 108b/13,
 111a/11, 117a/15, 128b/2, 128b/17,
 129a/9, 129b/11, 158a/1, 162a/2,
 172b/8
 seri^c o.- ur 077b/5
 seyelān o.- ur 067b/15
 şūret-pezi^c o.- ur 066b/13, 072b/14,
 088b/12
 t̄alib o.- ur 089b/2, 092a/3, 092a/14
 t̄ārı o.- ur 051a/6, 113a/14, 155a/16
 temām o.- ur 004a/13, 024a/11,
 084b/2, 092b/12
 tevc̄ih-i vec̄ih o.- ur 171b/4
 tevli^cd o.- ur 033a/17
 vācib o.- ur 113b/17
 vāķi^c o.- ur 028b/17, 029b/9, 039b/1,
 054a/7, 059b/1, 059b/9, 059b/12,
 060b/10, 064b/12, 110a/17, 111a/8,
 125b/3, 132b/17, 133a/14, 149a/10,
 169b/14
 vāşıl o.- ur 006b/8, 053b/13,
 070b/12, 073a/4, 073a/9, 074a/5,
 074b/14, 098a/12
 vüci^cd-pezi^c o.- ur 057a/15, 103b/16
 zā^cil o.- ur 060b/14
 za^cifetü'l-cüsse o.- ur 027b/9
 zāhir o.- ur 004a/8, 006a/7, 006a/10,
 076b/15, 081b/1, 081b/6, 085b/5,
 086b/3, 134a/12, 134b/17, 163b/12,
 174b/14
 ziyāde o.- ur 059b/17, 123b/5,
 163b/15
 lāyih o.- ur 020a/2
 mümkin o.- ur 075a/5
 müşkil o.- ur 075a/6
 müsta^cidd o.- urlaar 179b/9

o.- urlar 029a/10, 033b/5, 039a/8, 048b/14, 059a/2, 068a/11, 072a/1, 097a/14, 097b/1, 097b/16, 108a/13, 156a/16
berī o.- urlar 059b/6
dāḥil o.- urlar 064b/1
ḥāşıl o.- urlar 109a/12
iḥtilām o.- urlar 037b/9, 071a/10
maḥfūz o.- urlar 180b/11
maḥlūḫ o.- urlar 066b/4
medār o.- urlar 116b/8
mu‘ammer o.- urlar 088b/17, 090a/4
muḥtāc o.- urlar 028a/4
muḥtebes o.- urlar 062b/13
muttaşıl o.- urlar 097a/17
mübtelā o.- urlar 058b/17, 179b/13
mümtedd o.- urlar 062b/14
müntakıl o.- urlar 168b/15
münteşir o.- urlar 038b/8
müsta‘idd o.- urlar 027b/5
müstaḥḷil o.- urlar 081a/13
müşābih o.- urlar 104b/9, 105b/9
müte‘addid o.- urlar 108b/8
mütelezziẓ o.- urlar 071a/10, 074b/4, 145b/4
mütemeyyiz o.- urlar 082a/14
mütevellid o.- urlar 066a/5
şüret-peḫīr o.- urlar 108b/4
vāşıl o.- urlar 097a/9, 097a/13
o.- ursa 037b/4, 037b/12, 037b/14, 037b/15, 037b/16, 037b/17, 039a/16, 039b/2, 039b/4, 039b/6, 042b/14, 055b/17, 056a/11, 057a/9, 057a/12, 057b/4, 057b/8, 061b/2, 061b/5, 065a/1, 084b/13, 093a/7, 099a/14, 105b/5, 119a/5, 119a/8, 120a/12, 120b/5, 124a/14, 125b/15, 136a/4, 138b/14, 151b/7, 151b/8, 151b/9, 151b/12, 155b/16, 156b/15, 157a/3, 157a/7, 161a/5, 165a/5, 168a/10, 173b/17, 174a/15, 177b/8, 177b/11
‘arız o.- ursa 126b/11, 134a/17
āz o.- ursa 157a/12

bārid o.- ursa 101b/7
ğālib o.- ursa 105b/2
ḥādiş o.- ursa 174b/11
hāyic o.- ursa 114b/2
itmām-peḫīr o.- ursa 087a/8
ḫavī o.- ursa 091a/3, 091a/7, 091a/12, 091a/16, 091b/5, 091b/13
mā’il o.- ursa 156b/17, 174b/8
maḥmūm o.- ursa 126b/6
māni‘ o.- ursa 089b/14
mevşūf o.- ursa 154b/9
mu‘ammer o.- ursa 089a/1
mu‘īn o.- ursa 114a/5
mūcib o.- ursa 112b/13
muḥtāc o.- ursa 136b/8, 176b/5
muḥtebes o.- ursa 126a/13
munḫaṭī‘ o.- ursa 029a/1
mü‘eddī o.- ursa 159a/12
mübtelā o.- ursa 178b/4
müctemi‘ o.- ursa 173b/17
mümkin o.- ursa 130a/1, 130b/3, 149b/6, 149b/10, 181b/14
müstaḥkem o.- ursa 103a/9
müşeddid o.- ursa 130a/16
müteyessir o.- ursa 092a/14
müyesser o.- ursa 090a/7
nāfiḫ o.- ursa 055a/16
şahīḫ o.- ursa 077b/3
ṭārī o.- ursa 155b/7
temām o.- ursa 087b/8
vāḫi‘ o.- ursa 102a/12, 102a/14, 116b/12
vāşıl o.- ursa 089b/17, 102a/10, 102a/14
zāhir o.- ursa 006a/9, 061a/12, 172b/8, 174b/2, 174b/6
-3232-

ol

[Tr.] O; işaret zamiri. bkz. o
o.+ daḥı 058b/5
o.+ dur 055a/12, 071a/16, 080a/10, 090b/9, 115b/8, 120b/8, 144a/7, 146b/4, 148b/12, 151a/11, 153b/6, 162a/4, 166a/13, 167b/10

o. 003b/14, 004a/13, 005b/5,
 007a/14, 015b/2, 015b/8, 015b/9,
 016a/8, 016a/10, 016a/15, 016b/6,
 017b/2, 017b/4, 017b/9, 018a/9,
 018b/7, 018b/8, 018b/11, 019a/8,
 019a/9, 019a/10, 019a/14, 019b/7,
 019b/13, 020a/9, 020b/8, 020b/9,
 021a/9, 021a/13, 021a/15, 021a/17,
 021b/3, 021b/6, 021b/15, 022a/2,
 022a/9, 022b/5, 022b/10, 023b/11,
 023b/16, 024a/11, 025a/2, 025a/7,
 025a/9, 025b/2, 026a/5, 026b/8,
 026b/13, 027a/7, 028b/7, 029a/3,
 029a/10, 029a/12, 030a/17, 030b/2,
 030b/7, 030b/11, 030b/17, 031a/1,
 031a/3, 031a/4, 031a/5, 031a/10,
 031a/12, 031a/16, 031b/7, 031b/16,
 031b/17, 032a/2, 032a/7, 032a/9,
 032b/11, 032b/12, 033a/12, 034a/11,
 036a/10, 036a/17, 036b/2, 037a/13,
 037b/4, 037b/16, 038a/3, 038a/9,
 038a/13, 038a/14, 038b/1, 038b/16,
 039a/1, 039a/2, 039a/4, 039b/17,
 040a/3, 040b/9, 041a/4, 041a/6,
 041a/7, 041a/13, 041b/2, 043a/1,
 043b/14, 046a/2, 046a/17, 046b/4,
 047b/4, 047b/9, 047b/15, 048a/5,
 048a/16, 049a/5, 050b/6, 050b/12,
 050b/17, 051a/5, 051a/16, 051b/9,
 052a/2, 052a/11, 052a/14, 052a/17,
 052b/1, 052b/6, 052b/12, 053a/2,
 053b/7, 053b/10, 053b/11, 054a/3,
 054a/8, 054b/3, 054b/4, 054b/15,
 055a/1, 055a/3, 055a/7, 055a/14,
 055a/15, 057a/17, 058a/2, 058a/10,
 059a/14, 059a/15, 059b/6, 059b/9,
 059b/15, 060a/5, 060a/9, 060a/11,
 060a/13, 060a/14, 060a/15, 060b/13,
 060b/14, 061a/6, 061a/8, 061a/11,
 061b/13, 062b/9, 062b/11, 062b/15,
 062b/17, 063a/1, 063a/7, 063a/9,
 063a/11, 063a/15, 063b/7, 063b/10,
 063b/13, 064a/2, 064a/12, 064b/16,
 065a/17, 065b/12, 065b/13, 066a/4,

066a/6, 066a/7, 066a/17, 066b/10,
 066b/14, 067a/2, 067a/4, 067a/6,
 067a/12, 067a/15, 067b/1, 067b/2,
 067b/10, 067b/13, 068a/5, 068b/4,
 068b/16, 068b/17, 069a/1, 069a/2,
 069a/14, 069b/8, 069b/17, 070a/12,
 070a/13, 070a/14, 070b/5, 070b/11,
 071a/1, 071a/7, 071b/8, 072b/17,
 073a/6, 073a/10, 073b/4, 073b/8,
 073b/12, 074a/7, 074a/8, 074a/10,
 074a/17, 074b/1, 074b/13, 075a/10,
 075b/13, 075b/16, 076a/5, 076a/11,
 076a/17, 076b/3, 076b/5, 076b/8,
 076b/12, 077a/3, 077a/4, 077a/8,
 077b/2, 077b/3, 077b/7, 077b/14,
 077b/17, 078a/12, 078a/13, 078b/11,
 078b/12, 079b/3, 079b/5, 079b/6,
 080a/1, 080a/5, 080a/8, 080a/15,
 080b/1, 080b/3, 080b/4, 080b/6,
 080b/8, 080b/14, 081a/1, 081a/4,
 081a/6, 081a/10, 081b/5, 082a/11,
 082a/17, 082b/10, 083a/2, 083a/14,
 083a/16, 083a/17, 083b/4, 083b/5,
 083b/9, 084b/1, 084b/6, 084b/10,
 085a/1, 085b/3, 086a/14, 086b/10,
 087a/7, 087a/9, 088a/6, 089a/12,
 089a/17, 089b/7, 089b/10, 089b/17,
 090a/2, 090a/12, 090b/2, 090b/10,
 090b/15, 090b/17, 091a/2, 091a/3,
 091a/6, 091a/7, 091a/11, 091a/12,
 091a/13, 091a/16, 091b/2, 091b/4,
 091b/5, 091b/9, 091b/10, 091b/14,
 092a/3, 092a/6, 092a/11, 093a/16,
 093b/6, 094b/13, 094b/16, 095a/1,
 095a/2, 095a/9, 095a/12, 095a/16,
 095a/17, 096a/15, 097a/1, 097a/2,
 097a/6, 097a/7, 097a/8, 097a/10,
 097a/13, 097b/3, 097b/7, 097b/10,
 097b/13, 097b/14, 098a/3, 098b/1,
 098b/5, 098b/16, 099a/17, 099b/3,
 099b/5, 099b/8, 101a/17, 101b/15,
 102a/5, 102a/10, 103b/2, 103b/4,
 104a/2, 105a/1, 105a/7, 105a/9,
 105a/12, 105a/16, 105b/6, 105b/7,

105b/13, 106b/8, 106b/11, 106b/14,
 106b/15, 106b/16, 107a/8, 107a/9,
 107a/13, 107a/15, 107b/7, 108a/4,
 108a/6, 108a/8, 108a/9, 108a/10,
 108a/11, 108a/16, 108b/3, 109a/11,
 109a/16, 110a/4, 110a/10, 110a/14,
 110a/17, 110b/11, 110b/13, 111a/2,
 111a/5, 111b/7, 111b/15, 111b/16,
 112a/12, 112a/13, 112b/2, 112b/3,
 112b/12, 113a/14, 113a/16, 113b/12,
 114a/1, 114a/6, 114a/10, 114a/16,
 114b/5, 114b/7, 114b/14, 115a/3,
 115a/10, 116a/7, 116a/10, 116b/1,
 117b/11, 118b/5, 118b/6, 118b/7,
 118b/12, 118b/13, 118b/14, 118b/16,
 119a/1, 119a/4, 119a/9, 119b/3,
 120b/9, 123a/3, 123b/6, 124a/10,
 124b/15, 125a/11, 125a/15, 126a/16,
 126b/5, 126b/13, 128a/9, 129a/1,
 130a/2, 130a/10, 131a/11, 131b/2,
 131b/11, 131b/13, 132a/5, 132a/16,
 133a/3, 133a/9, 133a/15, 133b/17,
 134a/13, 134a/14, 134a/15, 135a/5,
 135b/2, 136a/6, 136a/7, 136b/6,
 137a/5, 137a/15, 137b/10, 139a/11,
 139b/5, 139b/9, 140a/1, 140a/3,
 140a/8, 140a/9, 140b/9, 140b/12,
 141a/3, 142a/5, 142a/16, 143a/4,
 143a/5, 143b/13, 143b/16, 144a/2,
 144a/4, 144a/11, 144b/10, 145a/10,
 145a/12, 146a/13, 146b/3, 146b/10,
 147a/2, 147a/13, 147a/15, 148a/4,
 148a/7, 148b/1, 148b/15, 150b/2,
 150b/6, 150b/9, 151a/3, 151a/17,
 151b/2, 152b/14, 153a/12, 153a/15,
 153a/17, 153b/16, 154a/12, 154a/15,
 155b/2, 155b/9, 155b/11, 157a/13,
 159a/9, 159b/15, 160b/7, 160b/14,
 160b/16, 160b/17, 161b/10, 161b/12,
 162a/5, 162a/10, 163a/12, 163b/14,
 164a/4, 164a/8, 164a/13, 164a/15,
 164b/6, 165b/5, 165b/9, 165b/14,
 166a/4, 166a/9, 166a/15, 166b/3,
 166b/6, 166b/8, 166b/11, 166b/15,

166b/16, 167a/2, 167a/7, 168a/2,
 168a/17, 168b/13, 168b/16, 169a/1,
 169b/7, 169b/15, 170a/1, 170a/9,
 170a/12, 171a/2, 171a/7, 171b/9,
 171b/15, 172a/2, 172b/4, 172b/12,
 174a/3, 174b/2, 174b/7, 174b/11,
 175b/3, 175b/6, 175b/15, 176a/2,
 176a/3, 176a/4, 176a/7, 176b/17,
 177a/5, 177a/14, 177a/16, 177b/10,
 177b/15, 179a/17, 179b/2, 179b/5,
 179b/10, 179b/15, 180a/1, 180a/10,
 180b/16, 181a/8, 181b/17
 -607-

olun-

[Tr.] Olunmak; olmak fiiline konu
 olmak; olmak yardımcı fiili olarak
 edilgen yapılarda kullanılır.
 o.- a 057b/3, 126b/2, 163a/9
 aḥz o.- a 118a/11, 133a/11
 ḥalk o.- a 079b/17
 ictināb o.- a 043b/15
 iḥtiyār o.- a 148b/13, 158a/9
 isti' māl o.- a 042b/4, 046b/9
 mezc o.- a 136a/16
 mu' ālece o.- a 042b/17, 133b/1
 muḥāfaẓa o.- a 111b/11
 mübāşeret o.- a 046a/7
 nazar o.- a 005a/8
 sa'y o.- a 042a/12
 taḥrīk o.- a 174b/15
 taḥayyüd o.- a 115a/15, 137a/14,
 155b/13, 159a/16, 174b/1
 tebhīr o.- a 131a/6
 tecdīd o.- a 122b/9
 tedbīr o.- a 118a/10, 134b/2
 tefahḥuṣ o.- a 042b/10
 temrīḥ o.- a 042a/16, 129b/5,
 129b/13
 tenḳiye o.- a 115a/4
 tılā o.- a 065b/14, 123b/1, 134b/13,
 173b/9
 zamm o.- a 174b/13
 zīmād o.- a 174a/17
 ḥalk o.- ancak 166b/4

ilbās o.- acak 095a/4
 zikr o.- acak 133a/7
 o.- an 044b/17, 164b/6
 ‘add o.- an 113a/7
 aḥz o.- an 149b/4
 bend o.- an 083b/8
 beyān o.- an 156b/9
 buḥūr o.- an 055a/15
 ḥalk o.- an 084b/15, 085a/4, 171b/2
 ıtlāk o.- an 010b/8, 026b/6, 050a/15
 i‘tibār o.- an 092b/16, 180b/12
 idrāk o.- an 063b/4
 iḥzār o.- an 089b/5
 ittiḥāz o.- an 148a/10
 kaṭ‘ o.- an 071a/9, 073b/2, 135b/11
 mübāşeret o.- an 058b/11
 müsvedde o.- an 020b/6
 nak‘ o.- an 049b/1
 nakl o.- an 024a/15, 071a/17, 083a/3,
 090b/1, 093a/1, 093b/14, 101b/4,
 154a/10
 rivāyet o.- an 093b/16, 094a/1
 şakḥ o.- an 175b/7
 ta‘bīr o.- an 017b/8, 026a/11,
 041b/11, 057a/3, 058b/8, 066b/12,
 070b/10, 073a/7, 077b/2, 116a/17,
 118a/3, 119b/6, 124a/5, 163a/15,
 164b/7, 179a/3
 taḥrīr o.- an 104a/13
 tavşiyye o.- an 017b/5
 tesmiye o.- an 063b/15, 080a/9,
 118a/12
 zamm o.- an 164b/15
 zikr o.- an 009b/15, 026b/17,
 054b/8, 060b/14, 061b/15, 075a/16,
 132b/7, 134b/6, 139a/14, 148b/12,
 174a/13, 174a/17, 179b/12
 o.- dı 048b/3, 049a/3, 082b/3, 180a/7
 beyān o.- dı 048a/16, 089a/10,
 124a/1, 170b/7
 ḥavāle o.- dı 047b/1
 iftitāḥ o.- dı 181b/1
 ihtimām o.- dı 045a/12, 066a/9,
 139a/17, 178b/16

ihtiyār o.- dı 041b/5, 042a/4, 158b/16
 iktifā o.- dı 095b/9, 176b/10
 iş‘ār o.- dı 030b/13, 050a/1
 müşāhede o.- dı 101b/11
 nakl o.- dı 079a/3, 103a/16, 131a/10
 tafşıl o.- dı 036b/6, 159a/11, 163b/4,
 164a/5, 176b/13
 taḥrīr o.- dı 055b/6, 060b/1, 061b/15,
 062a/12, 094a/4
 taḥdīm o.- dı 178a/4, 181a/16
 taḥfīl o.- dı 050b/13
 taḥrīr o.- dı 044a/7, 054b/7, 075b/16,
 170b/13
 taşaddī o.- dı 039b/15, 180a/2
 taştīr o.- dı 093a/16
 tebeyyün o.- dı 079a/7
 tercüme o.- dı 045b/12
 zikr o.- dı 036b/10, 045b/5, 049b/9,
 052b/10, 054b/9, 057b/13, 077a/17,
 077b/10, 080b/4, 087a/2, 106a/10,
 117b/12, 150a/11, 150a/15, 152a/15,
 155a/13, 155b/3, 161b/3, 161b/12,
 167b/8, 172a/12, 174a/11
 i‘tibār o.- dı 098a/7
 ishāl o.- dı 113a/12
 istiḥsān o.- dı 148a/1
 ittiḥāz o.- dı 005b/4
 ittiḥāz o.- dı 148a/17
 kaṭ‘ o.- dı 132b/9
 nakl o.- dı 050a/2, 096a/2, 102b/7,
 148a/14
 tafşıl o.- dı 153a/4
 taḥrīr o.- dı 086b/7, 086b/12
 taştīr o.- dı 171b/13
 taşvīr o.- dı 106b/13
 te‘ḥīr o.- dı 167b/7
 tesmiye o.- dı 117b/6
 zikr o.- dı 029a/10, 031b/12,
 040b/9, 059a/11, 074a/3, 084b/14,
 090b/7, 105b/15, 110a/7, 124b/3,
 151a/11, 151a/14, 159a/7, 161a/3,
 166b/1, 169b/10
 ḥalk o.- dı 082b/11
 nefḥ o.- dı 094b/1

halk o.- dıgına 004a/18, 083a/15
 ihtiyār o.- dıgına 136b/1
 halk o.- dıgında 082b/5
 o.- dıgından 094a/2
 halk o.- dıgının 171b/9
 ıtlāk o.- dıgının 062b/10
 saḥk o.- dıkdanşoñra 159b/9
 halk o.- dıklarını 076a/14
 halk o.- dılar 076a/16
 zıkr o.- dıysa 049b/8
 beyān o.- duğı 100b/11
 delālet o.- duğı 061a/14
 ıtlāk o.- duğı 046a/1, 070b/3
 i'ṭā o.- duğı 100b/14
 ihtiyār o.- duğı 034a/4
 ittiḥāz o.- duğı 025b/2
 izāle o.- duğı 030b/10
 naql o.- duğı 114b/11
 ta' ayyūn o.- duğı 126b/1
 taḥdīr o.- duğı 029a/17
 vaż' o.- duğı 104a/4
 zıkr o.- duğı 035b/13, 036a/15,
 037a/1, 056b/3, 061a/10, 071a/6,
 074a/12, 076b/2, 078a/10, 079b/1,
 081a/5, 085b/3, 092a/4, 096b/13,
 098b/6, 113b/13, 139a/13, 150a/2,
 163a/4
 beyān o.- dukda 024a/5
 iḥrāc o.- dukda 008a/10
 iskāt o.- dukda 087b/6
 kaṭ' o.- dukda 005a/7
 kırā'at o.- dukda 047b/6
 murād o.- dukda 003b/3, 141a/16
 müşāhede o.- dukda 023a/4
 raşad o.- dukda 044b/13
 su'āl o.- dukda 107a/13, 107b/4
 zımād o.- dukda 173b/6
 teşhīn o.- dukdan 042b/3
 o.- dukdanşoñra 134b/12
 aḥz o.- dukdanşoñra 065b/10
 daḥk o.- dukdanşoñra 120b/3
 ğasl o.- dukdanşoñra 140b/5
 iḥşā o.- dukdanşoñra 071a/12
 mezc o.- dukdanşoñra 056b/8

mübāşeret o.- dukdanşoñra 035a/2
 nefḥ o.- dukdanşoñra 100a/14
 saḥk o.- dukdanşoñra 046b/7
 ṭabḥ o.- dukdanşoñra 056b/12
 halk o.- dukları 084a/17
 zıkr o.- duklarında 078a/2
 istifrāğ o.- madıgı 114b/1
 o.- mağa 118a/15
 ittiḥāz o.- mağa 148a/7
 tedbīr o.- mağı 119b/7
 mezc o.- mağla 123a/12
 sa'y o.- mağla 057a/2
 taḥşīl o.- mağla 017a/11
 tenkıye o.- mağla 114b/17
 tevfiḥ o.- mağla 096a/16
 o.- maḥ 043b/1, 058b/6, 162a/15,
 168b/1, 177a/4
 delk o.- maḥ 117a/4
 ḥiss o.- maḥ 083b/14
 ihtikān o.- maḥ 129b/6
 ihtiyār o.- maḥ 041a/4, 058b/12,
 148b/11
 isti' māl o.- maḥ 041a/10, 043a/15,
 048a/9
 iş'ār o.- maḥ 039b/14
 ittiḥāz o.- maḥ 149b/13
 mezc o.- maḥ 119b/12
 mu'ālece o.- maḥ 041a/4, 114a/9
 mu'āmele o.- maḥ 048a/11
 muḥāfaẓa o.- maḥ 117a/8
 mübāşeret o.- maḥ 040a/16
 sa'y o.- maḥ 121a/9
 saḥy o.- maḥ 116b/1
 ṭabḥ o.- maḥ 158a/10
 taḥrīr o.- maḥ 180a/4
 taḥşīl o.- maḥ 112a/9
 taḥayyüd o.- maḥ 117b/1, 122b/1,
 154b/9, 176b/6
 tedbīr o.- maḥ 116a/7, 178a/9
 teklīf o.- maḥ 116b/14
 telaffuz o.- maḥ 064a/3
 zımād o.- maḥ 123a/9
 zımād o.- maḥda 122b/5
 ḍarb o.- maḥdan 173b/13

ğasl o.- maḳdan 166a/7
 sūʿ-i tedbīr o.- maḳdan 169a/5
 o.- maḳdır 135a/2
 muʿālece o.- maḳdır 057a/13
 muḥāfaẓa o.- maḳdır 169a/7
 riʿāyet o.- maḳdır 147a/14
 saʿy o.- maḳdır 169a/10
 saḳy o.- maḳdır 134b/17
 taṣadduḳ o.- maḳdır 141b/10
 tedbīr o.- maḳdır 065a/1, 135a/15,
 178a/7
 temlīḥ o.- maḳdır 136a/4
 teṭavvül o.- maḳdır 173b/3
 zamm o.- maḳdır 136a/14
 zīmād o.- maḳdır 175b/3
 ihtiyār o.- malıdır 041a/9
 tecāvüz o.- mamaḳdır 058a/11
 o.- mamış 034b/15
 o.- mamışdır 181a/1
 taʿyīn o.- mamışdır 058b/2
 taḳayyüd o.- manīn 005a/1, 132a/11
 muʿālece o.- masa 174b/16
 ḥabs o.- ması 040b/15
 taṣvīr o.- masına 095a/1
 taḳayyüd o.- masının 024b/15
 taʿyīn o.- mayup 061a/4
 taḥrīr o.- mayup 103b/6
 o.- maz 083b/13, 157a/9
 ḥalk o.- maz 083a/13
 mülāḥaza o.- maz 116a/10
 taʿbīr o.- maz 167b/4
 zıkr o.- mış 096b/3
 zıkr o.- mışdı 127b/11, 127b/16
 ʿadd o.- muş 086a/5, 086a/9
 aḥz o.- muş 158a/16
 ḥalk o.- muş 170b/15
 naḳ o.- muş 174b/9
 perverde o.- muş 056b/5
 rivāyet o.- muş 095b/10
 saḥḳ o.- muş 135b/13
 ṭabḥ o.- muş 133a/7, 133a/15, 156a/9
 terbiye o.- muş 046a/3, 116a/15
 terkīb o.- muş 116a/4, 121b/11,
 122b/4

teşbīḥ o.- muş 096a/7
 zamm o.- muş 170a/16
 zıkr o.- muş 160a/8
 beyān o.- muşdı 150b/6
 tafşīl o.- muşdı 161b/5
 zıkr o.- muşdı 078a/17, 109a/5,
 125a/14, 167b/8, 179a/1
 beyān o.- muşdır 169b/3
 naḳl o.- muşdır 110b/2
 taḥrīr o.- muşdır 090a/16
 zıkr o.- muşdır 110b/9
 beyān o.- muşdur 019b/7, 113b/1,
 177a/4
 emr o.- muşdur 113a/1
 ḥikāyet o.- muşdur 071a/13
 naḳl o.- muşdur 018b/11, 030a/12,
 070b/7, 107b/10
 nisbet o.- muşdur 104a/9
 rivāyet o.- muşdur 030a/7, 148a/13
 taʿyīn o.- muşdur 044b/15, 058a/12
 tafşīl o.- muşdur 144b/17
 taḥrīr o.- muşdur 043a/11, 108a/15
 taḥşīl o.- muşdur 086a/17
 taḳdīr o.- muşdur 084b/6
 tanzīr o.- muşdur 080a/3
 taṣḥīḥ o.- muşdur 146a/15
 tecrībe o.- muşdur 103a/4
 terkīb o.- muşdur 066a/14
 tesmiye o.- muşdur 177b/8
 zıkr o.- muşdur 061a/4, 117b/7
 zıkr o.- muşıdı 056a/1
 ḥalk o.- muşlardır 083a/12
 o.- sa 032a/14, 043b/10, 059b/13,
 163a/16
 cemʿ o.- sa 072a/4
 ihmāl o.- sa 063a/4
 istifrāğ o.- sa 114a/1, 114a/2
 menʿ o.- sa 111b/17
 muʿālece o.- sa 178b/6
 murād o.- sa 163a/8
 müdāvāt o.- sa 049a/12
 naẓar o.- sa 062a/1
 teʿḥīr o.- sa 114b/3
 tedbīr o.- sa 119b/1

tertīb o.- sa 044a/5
 teslīm o.- sa 073a/17
 zamm o.- sa 119a/17
 o.- up 033b/4, 049b/13, 058a/11,
 135b/2, 145a/11, 152b/5, 159b/10,
 168b/9
 aḥz o.- up 043a/10, 046b/12,
 049b/16, 057a/16, 135a/8
 cem' o.- up 176b/2
 daḳḳ o.- up 115a/16, 115b/4,
 174a/16, 175b/3
 delk o.- up 042b/11
 faṣd o.- up 174b/3
 ġasl o.- up 117a/6
 ḥalk o.- up 097a/4
 i'ṭā o.- up 081b/3
 i'ṭibār o.- up 040a/9
 iclās o.- up 130a/6
 ictināb o.- up 047b/1
 idrāk o.- up 017a/8
 ifāza o.- up 026b/11
 iḥtilāf o.- up 082b/5, 141a/8
 iḥtiyār o.- up 043b/15
 ilḳā o.- up 046a/5
 isti' māl o.- up 033b/11, 042a/15,
 042b/12, 115b/12
 ittiḥāz o.- up 141a/16
 ḳaṭ' o.- up 140b/5
 mezc o.- up 158b/7
 mu' ālece o.- up 178b/5
 mu' āmele o.- up 048b/1
 mübāṣeret o.- up 032a/13, 035b/6,
 043b/9
 mülāḥaza o.- up 114a/11
 naḳl o.- up 037a/4, 069b/8, 097a/10
 nuḳre-i-raḥim ta' bīr o.- up 096b/16
 perverde o.- up 164b/15
 rivāyet o.- up 018b/9
 sa'y o.- up 180a/6
 saḥḳ o.- up 041b/8, 041b/17,
 043a/10, 046b/12, 047a/10, 049b/13,
 056a/7, 056a/17, 056b/7, 119b/17,
 122a/5, 122b/7, 122b/14, 123a/11,
 126a/6, 131a/5, 131b/17, 133b/4,

135b/11, 136a/16, 156b/13, 158b/6,
 158b/10, 168a/14, 168b/8, 173b/16
 saḳy o.- up 113b/10
 ta' bīr o.- up 071b/1
 ṭabḥ o.- up 116a/17, 123a/6, 129b/8,
 133b/6, 168a/8
 taḥrīr o.- up 041b/5, 045b/8, 172a/10
 taḳayyüd o.- up 055b/2, 142b/15,
 178b/3
 taḳlīl o.- up 118a/17
 taḳsīm o.- up 177b/5
 te'emmül o.- up 169a/8
 tebdīl o.- up 173a/17
 tecvīz o.- up 114b/8
 tefahḥuṣ o.- up 157b/5
 tenḳiye o.- up 121a/11, 168a/10
 terbiye o.- up 156b/4
 tettebbu' o.- up 084a/15
 tevzi' o.- up 084a/9
 ṭilā o.- up 042a/10
 o.- ur 022b/12, 030b/5, 033b/4,
 042b/1, 049a/2, 056b/1, 056b/13,
 057b/2, 057b/16, 114b/10, 135a/9,
 158b/11, 162a/12, 176a/15
 aḥz o.- ur 041a/8
 beyān o.- ur 023b/17, 024a/8, 179a/2
 buḥūr o.- ur 056b/2
 faṣd o.- ur 112b/3
 ġasl o.- ur 005a/10, 137b/13,
 138b/17
 ḥabs o.- ur 178b/1
 ḥacāmet o.- ur 178a/16
 ḥalk o.- ur 082b/15
 ḥavf o.- ur 133b/1
 ḥıfz o.- ur 122a/16
 ḥikāyet o.- ur 082b/13, 107b/2
 ḥiss o.- ur 062b/17, 064b/9, 157a/15
 iṣlāḥ o.- ur 046b/8, 178b/4
 ıtlāḳ o.- ur 043a/6, 050a/7, 066a/13,
 069b/17, 070b/4, 081a/12, 121a/10,
 161b/17, 163b/6, 177a/10, 180b/15
 i'ṭibār o.- ur 029a/2
 icrā o.- ur 096a/9
 idḥāl o.- ur 057a/16

ifāza o.- ur 063b/10
 ihtiyār o.- ur 041a/7, 121b/15
 isti^c māl o.- ur 042a/9, 044a/14,
 044b/14, 048b/1, 065a/11, 121a/6,
 122a/9, 125b/16
 istidlāl o.- ur 039b/9, 061a/14,
 144b/3
 istifrag̃ o.- ur 178a/17
 men^c o.- ur 113a/14
 mu^c ālece o.- ur 029a/2, 043a/13,
 057b/5, 065a/12, 114a/12, 174a/1,
 174a/9
 müdāvet o.- ur 045a/8, 168a/12
 müşāhede o.- ur 042b/9, 047a/13,
 158b/2
 nakl o.- ur 147b/13
 recā o.- ur 154a/11
 sa^c y o.- ur 046b/4, 048a/14, 055b/3,
 057b/8, 151b/4, 155a/8
 saḡy o.- ur 058b/6, 065a/5
 şarf o.- ur 098a/17
 ta^c bīr o.- ur 028a/4, 060a/17,
 066a/12, 115b/10, 181a/6
 ṭabḡ o.- ur 119b/1
 tafşīl o.- ur 067b/8
 taḡlīz o.- ur 057a/17
 taḡayyūd o.- ur 052b/2, 144a/7,
 157b/6, 170a/1
 taḡdīm o.- ur 178a/9, 178a/12
 taştīr o.- ur 101a/3, 104a/14
 taştīr o.- ur 097a/6, 106b/12
 tecrībe o.- ur 061a/11
 tecvīz o.- ur 164a/8
 tedbīr o.- ur 065a/4, 065a/10, 118a/6
 telyīn o.- ur 178b/2
 terbiye o.- ur 005a/10, 025a/6,
 118a/16, 137b/12
 tercīḡ o.- ur 084a/12, 098a/2
 tesmiye o.- ur 028a/2, 060a/10
 tevfiḡ o.- ur 148a/8
 tevzi^c o.- ur 084a/7
 zamm o.- ur 042b/12, 174a/14
 zann o.- ur 084b/10
 zimād o.- ur 123a/12, 168a/15,

173b/16, 176b/3
 zīkr o.- ur 036b/15, 042b/6, 059a/10,
 062b/11, 080a/15, 081a/1, 085a/12,
 087b/16, 100b/8, 131b/9, 144a/16,
 157b/2, 158b/9, 181a/15, 181b/10
 ziyāde o.- ur 157b/8
 ifāza o.- ur 063a/15
 ıtlāḡ o.- urlar 070b/14
 mu^c ālece o.- urlar 030b/7
 ḡiss o.- ursa 112b/14
 ihmāl o.- ursa 115a/1
 murād o.- ursa 115b/7
 taḡayyül o.- ursa 107a/3
 -698-

omuz [Tr.] Omuz.
 o.+ dan 086a/2
 -1-

on [Tr.] On (10) sayısı.
 o.+ ar 042a/5, 047a/3, 047a/5,
 122a/3, 158b/5
 o.+ da 028a/10
 o. 003b/16, 005a/4, 023b/12,
 024b/17, 027b/16, 028a/1, 028a/8,
 041b/17, 042a/7, 047a/1, 049b/14,
 066a/1, 074b/11, 074b/13, 085b/5,
 085b/10, 086a/12, 088a/3, 088a/17,
 088b/10, 090a/15, 093a/5, 135a/11
 -29-

on altı [Tr.] On altı (16) sayısı.
 o. 065b/8
 -1-

on beş [Tr.] On beş (15) sayısı.
 o.+ er 159b/8
 o.+ i 028a/1
 o.+ inde 028b/2
 o. 027b/13, 027b/15, 028a/3, 028a/8,
 085b/11, 086a/15, 087a/7, 127a/9
 -11-

on beşinci [Tr.] On beşinci (15.) sıradaki. o. 028a/6 -1-	oña [Tr.] Ona. o. 160b/11 -1-
on bir [Tr.] On bir (11) sayısı. o.+ de 028a/10 o.+ inde 027b/17 o. 028a/17 -3-	onuncu [Tr.] Onuncu (10) sıradaki. o. 027b/13, 028a/6, 075a/14, 085a/12, 088b/12, 090a/14 -6-
on birinci [Tr.] On birinci (11.) sıradaki. o. 074a/14, 103a/14 -2-	onlar [Tr.] Onlar. o.+ ın 123b/17 -1-
on dördüncü [Tr.] On dördüncü (14.). o. 141b/7 -1-	oñul- [Tr.] Onulmak; iyileşmek. o.- duğdanşoñra 055b/12 o.- mağa 135b/7 o.- ması 141b/12 -3-
on dört [Tr.] On dört (14) sayısı. o.+ de 028a/12, 028b/1 o. 027b/12, 085b/8, 085b/11 -5-	oñult- [Tr.] Onultmak; iyileştirilmek. o.- ıcı 133a/15, 135a/4 o.- ucı 175b/8 -3-
on iki [Tr.] On iki (12) sayısı. o.+ de 028a/10 o.+ sinde 027b/17 o.+ ye 147a/1, 147a/7 o. 028a/16, 085b/10, 085b/12, 146b/16, 146b/17, 173a/17 -10-	ordu [Tr.] Ordu, askeriye. riyâset-i şâbâbet-i o.- yı hümâyûn 020b/2 -1-
on sekiz [Tr.] On sekiz (18) sayısı. o. 151a/6, 151a/7 -2-	orta [Tr.] Orta. o.+ sina 028a/6 o.+ sında 100a/9 -2-
on üç [Tr.] On üç (13) sayısı. o.+ de 028a/11 o.+ ünde 027b/17, 028b/1 o. 085b/8 -4-	ortancı [Tr.] Ortanca, ortadaki. o. 125b/1 -1-
	ot [Tr.] Ot. o.+ dur 046a/10 o.+ ı 158b/9 o.+ lar 044a/10, 044b/5, 057a/7 o.+ lardan 044b/4 o.+ uñ 043a/4, 044b/9

o. 121a/3 -9-	otuz iki [Tr.] Otuz iki (32) sayısı. o.+ den 086a/6 -1-
otur- [Tr.] Oturmak. o.- a 129b/17 o.- dığı 165b/7 o.- mağa 165b/3 o.- maya 156b/9 o.- up 040b/12, 100a/7, 129b/3, 165b/6 -8-	otuz sekiz [Tr.] Otuz sekiz (38) sayısı. o. 038b/5 -1-
oturt- [Tr.] Oturtmak. o.- alar 123a/8, 129b/10, 133b/7 o.- up 131a/3 -4-	otuzuncı [Tr.] Otuzuncu (30.) sıradaki. o. 087a/14 -1-
otuz [Tr.] Otuz (30) sayısı. o.+ dan 085a/9 o.+ dur 093a/10 o. 038b/6, 042a/7, 045b/14, 058a/14, 065b/6, 085a/9, 086a/13, 086b/5, 086b/11, 087a/6, 087b/5, 088b/5, 093a/7, 093a/12, 132b/3, 158b/4, 159b/7 -19-	ov- [Tr.] Ovmak. bkz. oğ- o.- a 137b/16, 138a/6 o.- ar 139a/3 o.- ulup 046b/8 -4-
otuz altı [Tr.] Otuz altı (36) sayısı. o.+ da 029a/1 o. 028b/10, 028b/12, 028b/13, 150b/17, 151a/9 -6-	oyna- (I) [Tr.] Çarpıntı; kalp çarpıntısı. yürek o.- ması 060a/7 -1-
otuz beş [Tr.] Otuz beş (35) sayısı. o.+ de 087b/8 o. 085a/13, 086a/10, 086b/8, 086b/13, 086b/16, 087a/3, 094b/2, 148b/14 -9-	oyna- (II) [Tr.] Hareket etmek. o.- dığı 090a/10 o.- mağa 170a/5 o.- mağ 089b/14 o.- ya 170a/4 -4-
otuz bir [Tr.] Otuz bir (31) sayısı. o. 085b/17, 086a/6 -2-	oynat- [Tr.] Oynatmak, hareket ettirmek. o.- maya 163b/2 -1-
	öd [Tr.] Safra. ö.+ e 008b/6 ö.+ i 049b/15, 049b/16, 131b/17, 174b/13 -5-

Ö

ögür- [Tr.] Öğürmek.
ö.- mek 008a/18
-1-

öksürük [Tr.] Öksürük.
ö.+ e 129a/6
ö. 117a/11, 179a/12
-3-

öküz [Tr.] Erkek sığır.
ö.+ lerde 050b/9
ö.+ üñ 045a/2
ö. 071a/12
-3-

öl- [Tr.] Ölmek.
ö.- düği 132a/7
ö.- mek 169b/14
ö.- müş 127b/14, 131b/11, 132a/1
ö.- ür 131b/11
-6-

ölü [Tr.] Ölü, ölmüş.
ö. 125a/10, 131b/16
-2-

‘ömr [Ar.] Ömür.
‘ö.+ den 017b/15
‘ö.+ i 092b/13
sīnīn-i ‘ö.+ i 011a/10
‘ö.+ ini 095a/10
‘ö.+ leri 179a/2
sīnīn-i ‘ö.+ leri 026a/13
müddet-i ‘ö.+ lerinde 027b/12
āḥir-i ‘ö.+ lerine 027b/7
‘ö.+ ünde 029b/10, 049b/4, 050a/9
‘ö. 017b/15, 026a/11
esnān-ı ‘ö. 011a/8
ṭūl-i ‘ö. 017b/8
-15-

öñ [Tr.] Ön taraf.
ö. 129a/13, 163a/15, 163b/7
-3-

ördek [Tr.] Ördek.
ö. 118b/5, 166b/11
-2-

ört- [Tr.] Örtmek.
ö.- mek 143b/1
-1-

örtü [Tr.] Örtü.
ö.+ niñ 005a/18, 025a/14, 143a/8
ö.+ ye 143b/6
ö. 143b/1
-5-

öyle [Tr.] Ona benzer, onun gibi, o şekilde, o kadar.
ö. 052b/6, 099b/16, 116a/6
-3-

‘özr [Ar.] Kusur, yanlış, hatâ, eksiklik.
‘ö. 007a/1
-1-

P

pād-šāh [Far.] Padişah, hükümdar.
p.- ı taḥt-gāh 140a/9
p.+ ımız 018a/15
-2-

pāk [Far.] Pak, temiz.
p. eyleye 143b/15
p. olduḡdanšoñra 058b/10
p. 135a/17, 139a/9, 140b/3, 140b/6,
158a/16, 167a/8, 167a/13, 172b/15
zāt-ı p. 142a/6
-11-

pārçe [Far.] Parça; ufak şey, küçük nesne.
p.+ si 135b/8
p. 133a/5, 135b/4
-3-

pārçe pārçe [Far.] Parça parça; ufak ufak.

p. 167a/9

-1-

pāre [Far.] Parça; cüz, kesinti.

p.+ si 063a/9, 063b/4

p. 134b/15, 181a/5

-4-

parmak [Tr.] Parmak.

p.+ ı 136b/16

p.+ ları 130a/9

p.+ ların 167a/7

p.+ larının 132a/3, 138a/2, 138a/4

p. 135a/16, 152b/2

-8-

pazı [Far.] Pazı (Beta vulgaris).

p. 173b/4

-1-

peder [Far.] Baba.

p. 035b/16, 066a/16, 069b/4,
084a/14, 085a/3, 090b/5, 101b/14,
102a/7, 102a/8, 103b/1, 104b/4,
106b/11

-12-

pek (I) [Tr.] Çok, fazla.

p. 149b/17, 151b/11

-2-

pek (II) [Tr.] Sağlam, dayanıklı; sert, katı.

p. olan 179b/3

p. 163b/16, 175a/16

-3-

pekleş- [Tr.] Katılaşmak, sağlamlaşmak.

p.- üp 167a/5

-1-

peklık [Tr.] Pek olma, sağlamlık.

p.+ i 172b/7

p.+ ine 144a/6

-2-

pelteklik [Tr.] Peltek olma durumu,
peltek konuşma.

p. 167b/14

-1-

penbe [Far.] Pamuk.

b. 061a/16

-1-

penir [Far.] Peynir.

p.+ i 120a/14

p.+ limi 152b/3

p. 008b/3, 043a/9, 069a/8, 069a/9,
105b/16, 120a/12, 152a/12, 172a/13

māye-i p. 069a/13

-11-

penirleş- [Far.+Tr.] Peynirleşme;
peynir durumuna gelmek.

p.- üp 005b/19

-1-

penirsi [Far.+Tr.] Peynirimsi; peynire
benzeyen, peynir gibi.

p. 006a/2, 173b/2

-2-

perdahte [Far.] Cilalanmış, parlatılmış.

p. kılinup 083b/9

-1-

perde [Far.] İki yeri birbirinden ayıran
bölme; zar.

verā²-i p.- i hicrānda 020b/6

p.+ dir 096b/9

p.+ ler 020b/7, 181a/7

p.+ ye 129a/12

p. 080a/12, 090b/8, 181a/4

-8-

perhîz [Far.] Hastalıkta bazı yiyecek ve içeceklerden uzak durmak.

p. itdürdim 130b/14

-1-

perîşân [Far.] Dağınık, kötü hâlde, perişan.

aḥvâl-i p.+ a 022a/13

aḥvâl-i p.+ larınıñ 019b/16

p. 020b/5, 061b/7

evrâḡ-ı p. 020b/6, 021a/15

-6-

perverd-gâr [Far.] Allah; bütün yarattıklarını besleyen ve yetiştiren.

p. 142a/7

-1-

perverde [Far.] Terbiye görmüş, yetiştirilmiş, beslenmiş; beslenen.

p. olduğu 169a/13

p. olmuş 115b/9, 120a/3, 156a/14, 157b/9

p. olunmuş 056b/5

p. olunup 164b/15

-7-

pes [Far.] Şu hâlde, öyleyse.

p. 028a/5, 031a/12, 033b/10, 039a/10, 040b/7, 048b/6, 050a/14, 054b/8, 066a/15, 067a/17, 071a/1, 075a/15, 075b/16, 077b/5, 078a/5, 080b/8, 083b/3, 083b/16, 085a/14, 086a/9, 087a/13, 090b/13, 092b/15, 093a/7, 096b/12, 098a/6, 105a/13, 117b/8, 124b/8, 125b/5, 127a/3, 147a/13, 149a/5, 151a/4, 151b/4, 153a/8, 155b/15, 159a/11, 160a/16, 162a/7, 174a/7, 176a/12, 180b/15, 181b/4

-44-

pesendide [Far.] Beğenilmiş, seçilmiş.

p. 021b/1

-1-

peydâ [Far.] Meydana gelme, ortaya çıkma.

p. olan 080a/6

p. olmak 179b/7

p. olmaz 054a/3

p. olsa 006a/15, 176b/8

p. olup 079b/16

-6-

pıraşa [<Yun. praso] Pırasa.

p. 158b/5, 158b/9

-2-

piliç [Tr.] Piliç, tavuk.

p. 057a/3, 120a/2, 155a/2, 156a/13, 164a/11, 165a/9

-7-

pîr [Far.] İhtiyâr, yaşlı.

p.+ lerin 009a/20, 036b/4

p.+e 021b/8

-2-

pîr-i nâ-tüvân [Far.] Kuvvetsiz, güçsüz, zayıf olan yaşlı kimse.

p. olsalar 027b/7

-1-

pîrî [Far.] İhtiyarlık, kocamışlık.

‘âlem-i p.+ de 027b/8

-1-

piş- [Tr.] Pişmek.

p.- dikdensoñra 121b/1

p.- mek 090b/5, 116b/3

p.- mesi 151b/11

p.- miş 043a/9, 044b/8, 120a/4, 130a/14, 156a/13, 164b/12, 165a/10, 165a/11, 165a/15

-13-

pişür- [Tr.] Pişirmek.

p.- dikleri 164b/14

p.- eler 121b/1, 162b/3
 p.- mekte 119b/9
 p.- üp 121b/4, 141b/6, 158a/12,
 164b/17
 p.- ür 162b/2
 -9-

pīṣvā [Far.] Önder, başkan, reis.
 p.- i sübül 019a/13
 -1-

poyraz [<Yun. borias] Kuzeydoğu rüzgarı.
 p. 102b/13
 -1-

pūṣīde [Far.] Örtülü, örtünmüş; örtü.
 p. kılmın 005a/18, 025a/13, 143a/8
 p. 018b/4
 -4-

pür-ḥubūr [Far.+Ar.] Aşırı sevinç; çok
 sevinçli.
 p. 021a/8, 032a/4
 -2-

pür-nūr [Far.+Ar.] Çok nurlu, çok aydınlık.
 ḥuzūr-ı p.+ larında 142a/16
 -1-

pür-ṭuḡyān [Far.+Ar.] Aşırı çoşma,
 azgınlık.
 cidāl-i p. 021a/7
 -1-

R

rā [Ar.] Osmanlı alfabesinin 12. harfi.
 r.+ nın 050a/5, 052a/4, 158a/15
 -3-

Rabb [öa.] Bütün mahlukatı yetiştiren,
 besleyen, terbiye eden; Allah.

fermān-ı R.- i kâdîr 091b/11
 R.- i müte'âlden 022b/11
 R.- i Raḥîm 015b/11
 R.+ im 094b/14
 R.+ imden 140a/12
 -5-

Rabbānî [öa.] İlahi, Rabb'a ait.
 tevfiḳ-i R.+ dir 123b/13
 mevhûbe-i R.+ ye 022a/2
 tevfiḳ-i R.+ ye 021a/4
 'ināyet-i bi-'ināyet-i R. 020b/8
 'ināyet-i R. 046b/1
 ilhām-ı R. 099a/15
 Kitāb-ı Kerîm-i R. 087a/17
 -7-

Rabbu'l-'âlemîn [öa.] Bütün âlemlerin
 sahibi ve efendisi olan Allah.
 R. 105a/7, 143b/3
 -2-

Rabbu'l-'ibād [öa.] Kâinattaki herşeyin
 terbiyesine muhtaç olduğu Allah.
 luṭf-ı R.+ a 139b/6
 cenâb-ı R.+ dır 017b/2
 R. 016a/7, 020a/13
 -4-

rābî' [Ar.] Dördüncü (4.) sıradaki.
 faşl-ı r.+ de 049b/7
 maḳâle-i r.+ de 113b/6
 şehri-i r.+ de 091a/13
 bāb-ı r. 004b/11, 024b/7, 109b/17
 faşl-ı r. 003b/1, 004a/13, 004b/18,
 005a/17, 023b/1, 024a/11, 024b/13,
 025a/12, 026a/2, 048a/1, 084b/1,
 132a/10, 143a/6
 ṭavr-ı r. 085b/9
 -20-

rābî' a [Ar.] bkz. **rābî'**
 mertebe-i r.+ da 081a/17
 -1-

rābī‘ an [Ar.] Dördüncü (4.) olarak.
r. 004a/1, 067b/14, 077a/2, 149b/14,
159a/8
-5-

rāci‘ [Ar.] Rücu etmek; münasebeti olan,
ilgili, ait, dair.
r.+ dir 067a/7, 069b/11
r. kılmışlardır 092a/17
r. olduğu 170b/13
-4-

rāciḥ [Ar.] Tercih edilen.
r.+ dir 116a/6, 143b/2
r.+ dur 072a/8
-3-

raḍḍ [Ar.] Dövüp ufatmak, ezmek;
kırılmış, kırık, ezik.
r. 006a/3, 006a/13, 007a/19, 173b/12
-4-

raḍiyallāhu ‘anh
[Ar.] Din büyüklerinden
bahsederken *Allah ondan razı olsun*
anlamında kullanılan dua sözü.
r. 094a/1
-1-

raḍiyallāhu te‘ālā ‘anh
[Ar.] *Allahü te‘ālā ondan razı olsun*
anlamında kullanılan dua sözü.
r. 016a/1, 029a/17, 093b/11,
095b/10, 106a/8, 153b/13
-6-

raḡve [Ar.] Köpük.
zemān-ı r.+ de 109a/4
-1-

rāḡat [Ar.] Sıkıntısız, rahat.
r. 020a/8, 132a/17, 181a/16
-3-

rāḡat-güzīn [Ar.+Far.] Rahatı seçen.
şulḡ-ı r. 020b/9
-1-

raḡim [Ar.] Rahim, döl yatağı, uterus.
r.- i cānibe 117a/8
r.- i ma‘ hūde 094b/12
r.- i māderde 027a/1, 029a/4,
068a/17, 069a/2, 080a/6, 084a/4,
084a/16, 089a/17, 091b/3, 096a/1,
096b/4, 098a/15, 099b/13, 100a/14,
109b/14, 135b/14, 146a/11
r.- i māderden 092a/2
r.+ de 050b/13, 051a/1, 052b/3,
055b/4, 060a/4, 062b/11, 062b/13,
063b/3, 064a/6, 065a/12, 080b/4,
081a/2, 085a/17, 088a/9, 089b/11,
090a/10, 090b/8, 097b/11, 098a/3,
101b/1, 101b/9, 108b/7, 110b/6,
111a/6, 117a/9, 124b/15, 125b/3,
127a/1, 127b/14, 128a/2, 128a/4,
128a/7, 133a/14, 134a/10, 137a/5
fem-i r.+ de 089b/13
mizāc-ı r.+ de 056b/17
r.+ den 027a/3, 051b/14, 085a/15,
085b/1, 102b/3, 133a/3, 171b/14
ḡarāret-i r.+ den 051a/15
r.+ e 051b/15, 051b/17, 052b/11,
055a/13, 056b/12, 057b/11, 061a/10,
063a/13, 063b/5, 064a/17, 071a/8,
079b/6, 080b/7, 081a/5, 090b/5,
090b/10, 092a/7, 094b/17, 108b/6,
110a/8, 111b/5, 111b/7, 113a/9,
115a/9, 116a/1, 116a/9, 124b/7,
133b/9, 171b/11
dāḡil-i r.+ e 036a/8, 053b/10
fem-i r.+ e 053a/4
fezā-i r.+ e 053b/13
ṡabaḡāt-ı r.+ e 118b/2
r.+ i 035b/2, 036a/2, 051a/6,
053b/16, 055a/17, 057a/10, 061a/5,
088a/11, 089b/12, 110b/11, 124a/10,
127a/11, 160a/6

fem-i r.+ i 052a/6
 r.+ iñ 003b/8, 026b/9, 028b/5,
 036b/12, 051a/2, 051a/12, 051a/17,
 051b/5, 051b/16, 052a/8, 052a/10,
 052b/5, 053b/6, 055a/14, 055b/16,
 056a/4, 056a/12, 056b/2, 056b/9,
 056b/15, 057a/8, 057a/11, 057a/13,
 057a/16, 059a/13, 059a/16, 059b/13,
 061b/11, 067a/3, 096b/16, 099b/7,
 099b/9, 101b/5, 101b/6, 101b/17,
 102a/9, 102a/12, 102a/13, 102b/1,
 103b/13, 103b/15, 108b/2, 109a/4,
 109b/3, 111b/2, 116a/5, 124a/14,
 125b/15, 130a/3, 130a/5, 132b/16,
 134a/9, 150b/9, 181b/6
 r.+ inde 035b/17, 054a/6, 066a/16,
 079b/2, 092b/8, 112a/1, 114b/17,
 124a/4, 126a/8
 r.+ inden 067b/12, 171b/12
 r.+ ine 065b/16, 094b/11, 112b/14,
 128a/2
 r.+ le 150b/10
 r.+ lere 128b/17
 r.+ leri 003b/19, 059b/5, 062b/6,
 067b/8, 109b/1, 123b/11
 r.+ lerinde 050a/14, 055a/11,
 055b/11, 068a/8, 126b/11, 135a/1,
 135a/2
 r.+ lerinden 126a/11
 r.+ lerine 068a/10, 125a/17
 hâric-i r.+ lerine 036a/11
 r.+ leriniñ 028b/3, 036a/8, 109b/2,
 122a/17, 125a/1
 r. 035b/7, 036a/5, 051b/3, 052a/14,
 063b/12, 079b/3, 094b/17, 103b/16,
 132b/13, 132b/17
 evrām-ı r. 064b/12
 fem-i r. 036a/11, 052b/16, 128b/8
 şikāk-ı r. 133a/12
 -221-

Rahīm [öa.] Çok merhametli, acıyan; Allah.
 Rabb-i R. 015b/11
 -1-

Rahmet-i ‘âlem ve ‘âlemyân

[öa.] Âlem ve âlemlere rahmet
 olarak gönderilen; Hz. Muhammed.
 R.+ iñ 016b/6
 -1-

râki‘e [Ar.] Rükû eden, eğilen, iki kat olan.
 r. 053b/9
 -1-

rakīk [Ar.] İnce.
 ğışâ-yı r.+ dir 099a/5
 r.+ e 156b/17
 r.+ i 051a/5, 152b/6
 r. olmağla 098b/10
 r. 046b/15, 053b/14, 067b/10,
 151a/2, 151b/7, 152a/11, 152a/12,
 152a/17, 152b/7, 160b/14, 181a/6
 ğışâ-i r. 097a/7, 099b/17
 -18-

rakīke [Ar.] bkz. **rakīk**
 nefahât-i r.+ leri 047b/11
 cild-i r. 096b/11
 -2-

rakīše [Ar.] Kadın çengi.
 r. 080a/11
 -1-

rām [Far.] İtaat etme, boyun eğme.
 r. ideceğine 022a/4
 r. itmekle 021a/6
 -2-

Rāmī [ka.] bkz. **Muhammed Rāmī**
 R. 022a/10
 -1-

rāmik [Ar.] Mazı, nar kabuğu, zamk-ı
 Arabî ve pekmezle yapılan macun.
 terkīb-i r. 012a/20
 -1-

raşad [Ar.] Gözetleme, gözlem.
r. olunduğda 044b/13
-1-

raʿşe [Ar.] Chorea syndrome, kol, bacak, yüz ve boyun kaslarında istem dışı hareketlerle belirgin sinir sistemi bozukluğu; titreme.
r. 033a/3, 180b/5
-2-

raşiha [Ar.] Sızmak, süzmek.
r. 099a/5
-1-

raṭb [Ar.] Rutubetli; rutubetli kılmak; taze olan, yaş olan.
r. ı seyyāl 053a/10
r. 037b/3, 041a/7, 046b/14, 046b/17, 072a/9
-6-

raṭbe [Ar.] bkz. **raṭb**
mādde-i r. 117a/9
-1-

raṭbīn [Ar.] Rutubetli, yaş olan.
r. 053b/3
-1-

rātiyānec [Ar.] Çam fıstığı reçinesi; çam sakızı.
r. 176b/1
-1-

rāvend [Far.] Işgın (Rheum officinalis).
r. 126a/1
-1-

rāy [Ar.] Oylar, fikirler.
r. ı ṭabībe 121a/6
r.+ i 067a/10
-2-

rāyiha [Ar.] Koku, güzel koku.
r.- i redīsini 156a/2
r.- i ṭayyibesini 055b/1
r.- yı kerīhesini 161a/6
r.- yı lezīzeden 129a/1
r.+ s1 055a/16, 068b/7, 068b/8, 150a/5, 151a/12, 152a/1
r.+ sını 007a/14, 055b/4, 160a/4
r. 099a/9, 111b/12
-15-

rāziyāne [Far.] Rezene denen bitki (Foeniculum vulgare).
r. 065b/7, 156a/12, 158a/9, 158b/6, 158b/10, 170a/16, 174a/16
-7-

rāziyānec [Far.] bkz. **rāziyāne**
r. 122b/13, 157b/9
-2-

rebīʿ [Ar.] Bahar mevsimi.
r. 163b/16
faşl-ı r. 085a/7
-2-

rebv [Ar.] Astım.
r. 179b/7
-1-

recā (I) [Ar.] Yalancı gebelik.
r.+ nıñ 063a/12
r. 003b/13, 023b/10, 062b/4, 062b/10, 063b/15, 064a/3, 064a/5, 064a/7, 064a/13, 064a/15, 064a/17
-12-

recā (II) [Ar.] Dilek, istek.
r.+ ya 021b/11
r. iderler 062b/8
r. itdikleri 064a/14
r. olunur 154a/11

r. 021b/14 -5-	aḥlāk-ı r. 149a/4, 149a/11 aḥlāt-ı r. 055b/1, 180a/15 hey'et-i r. 035a/8 ḥılṭ-ı r. 060a/11, 118b/10, 119a/5 infī'ālāt-ı nef sāniyye-i r. 149a/7 ruṭūbāt-ı r. 132a/9 -19-
recül [Ar.] Yetişmiş, ergin erkek. r.+ i 051b/9 r. 108a/17 menī-i r. 053b/6 nuṭfe-i r. 067a/7, 067a/10 terā'ib-i r. 078b/6 -6-	refāhī [Ar.] Rahatlık, huzur, bolluk. r.+ ye 148b/4 -1-
recüliyet [Ar.] Erkek olma, erkeklik. r.+ im 039a/3 -1-	refāhiyyet [Ar.] Refāh, rahat olma durumu. r.+ e 155a/7 r.+ ine 157a/1 -2-
redā'et [Ar.] Kötülük, fenalık; hastalık ve yarada azgınlık. r.+ i 151b/3 r. 005b/12, 025b/9, 057b/7, 154b/6 -5-	refākat [Ar.] Birinin beraberinde olma; eşlik etme. r.+ ine 046b/1 -1-
redd [Ar.] Reddetme, kabul etmeme. r.- i mevādd 173b/14 r. eyleyüp 104b/4 -2-	re'fet-penāh [Ar.+Far.] Merhametin sığınağı, koruyucusu. der-gāh-ı r.+ ina 016a/3 'ināyet-i 'illet-i der-gāh-ı r. 022b/11 -2-
redī [Ar.] Kötü, fena, alçak, zararlı; azgın, vahim hastalık veya yara. rāyiḥa-i r.+ sini 156a/2 r. 151a/13, 151b/6, 155b/12, 163b/14 aḥlāk-ı r. 169b/5 buḥār-ı r. 032b/14, 180a/15 mizāc-ı r. 159b/13 -9-	rehā [Far.] Kurtulma, kurtuluş, halas. r.+ ya 044a/3 r. bulduğı 087a/12 -2-
redīyye [Ar.] bkz. redī aḥlāt-ı r.- i balgamiyye 180b/1 ḥummā-i r.+ de 134b/1 r.+ den 155a/9 ṣhehvāt-ı r.+ lerini 121b/17 a' rāz-ı r.+ niñ 054b/4 aḥlāt-ı r.+ niñ 040b/15 ḥılṭ-ı r.+ niñ 118b/12 ḥılṭ-ı r.+ yi 060a/13, 120a/9	rehā [Ar.] Yalancı gebelik; asıl kelime recādır ancak Rāzī'nin görüşüne göre rehā olmalıdır. r. 062b/10, 064a/12 -2-
	rehāvet [Ar.] Gevşeklik. r. 102b/11 -1-

re'īs [Ar.] Baş, başkan, âmir.
r.+ den 073b/12
-1-

re'isu'l-küttāb [Ar.] Osmanlı Devleti'nde
dış işleri bakanı.
r. 021a/3
-1-

Re'īsü'l-küll [ka.] İbn Sînâ.
bkz. **Şeyh**, bkz. **Şeyh-i Re'īs**
R.+ in 114b/14
-1-

renk [Far.] Renk.
r.+ i 003b/3, 140b/6
r.+ inde 151b/16
r.+ ine 051a/6
r.+ ini 051a/3, 051a/15
-6-

re's [Ar.] Baş, kafa; tepe, uç.
r.- i **қаdīb** 037a/15
emrāz-ı r.+ den 180a/7
emrāz-ı r. 180a/9, 180b/7
-4-

resā'il [Ar.] Risaleler.
r.- i mu' tebereden 020a/15
r. 022b/9
-2-

reside [Far.] Erişmiş, yetişmiş, ulaşmış.
sımt-ı taqrir-i r. 021b/4
-1-

Resül-ullāh [öa.] Allah'ın elçisi; Hz.
Muhammed.
ibn-i ' amm-ı R. 153b/12
-1-

retk [Ar.] Bitişme; kadınlarda atrezi.
r. 052a/3
-1-

retkā [Ar.] Vajinal atrezisi olan kadın;
cinsel organında bitişiklik olduğu
için doğum yapamayan kadın.
r. 128a/5
-1-

revādet [Ar.] Uygunluk.
r.+ i 053a/11
-1-

revāk [Ar.] Saf olan; arı.
r. 046a/6, 119a/16
-2-

revāyih [Ar.] Güzel kokular, rayihalar.
r.- i **ṭayyibe** 128b/14, 128b/16,
129a/2
-3-

revh [Ar.] Rahatlık, huzur; sevinç.
r. 145b/14
-1-

reviyye [Ar.] Reviyyet; bir işi iyice
düşünme.
r. 031b/1
-1-

re'y [Ar.] Görme, görüş.
r.- i **münir** 020b/10
r.- i **rezinleri** 084a/2
-2-

reyb [Ar.] Şüphe.
r. 103b/9
-1-

reyhānī [Ar.] İçinde fesleğen (*Occimum
basilicum*) bulunan.
şarāb-ı r. 157a/7
-1-

rezin	[Ar.] Sağlam; vakarlı, ağır, ağırbaşlı. re'y-i r.+ leri 084a/2 -1-	ri' âyet	[Ar.] Gütme, gözetme; sayma, saygı. r. eyleyüp 139a/10, 161a/16 r. olunmağdır 147a/14 r. 017b/11, 040b/3, 115b/11, 168b/16 -7-
riḍvanallāhu 'aleyhim ecma' in	[Ar.] <i>Allah hepsinden razı olsun.</i> anlamına gelen dua. r. 016a/15 -1-	ribās	[Ar.] Işgın; usaresinden şerbet yapılan, mayhoş ot (Rheum ribes). r. 048b/16, 133b/15 -2-
rifk	[Ar.] Yumuşaklık, yavaşlık, nezaketle davranma. r.+ la 068b/6, 133a/4, 135a/17, 135b/5, 142b/16 r. 137b/15, 139a/3, 139a/6, 168b/1 -9-	ribāt	[Ar.] Bağlar; organlar arasındaki bağ, eklem bağı, ligament. r.+ lerine 052a/9 -1-
rifkat	[Ar.] bkz. rifk r.+ le 121a/2 -1-	ribāṭāt	[Ar.] İnce ip kıvamında bağlar, eklem bağları, ertiba. r. 081b/17 -1-
riḥv	[Ar.] Gevşek, yumuşak. laḥm-ı r. 157b/13 -1-	ricāl	[Ar.] Erkekler, ileri gelen devlet adamları. r.+ de 142a/8, 171b/5 nuṭfe-i r.+ de 068a/16 r.+ den 094b/11 r.+ e 032b/16, 119a/9 nuṭfe-i r.+ e 068a/4 r.+ in 023b/15, 027a/17, 029b/12, 032b/12, 036a/5, 036a/9, 063b/13, 066a/3, 068a/14, 068b/14, 068b/16, 101a/15, 171a/16, 176a/6 menī-i r.+ in 035a/9 nuṭfe-i r.+ in 067a/1 r. 004a/1, 027a/6, 027b/9, 027b/12, 030a/13, 031a/14, 036a/1, 038b/13, 050a/8, 054b/10, 067b/14, 068b/12, 071a/7 emzice-i r. 003a/4 -37-
riṭl	[Ar.] Yaklaşık 377,6 gr., 130 dirhem (Kullanıldığı yere göre değişmiştir). r. 046a/4, 065b/11, 065b/12 -3-		
riṭlyun	[Ar.] bkz. riṭl r. 045b/15 -1-		
riṣā	[Ar.] Râzı olma; isteme, hoşnutluk. r. -yı hümayūnları 018a/16 -1-		
rızk	[Ar.] Azık, yiyecek içecek şey; Allah'ın herkese bahşettiği nimet. r.+ ı 095a/5 r.+ ını 095a/10 -2-	ric' at	[Ar.] Geri dönmek. r. 076a/7 -1-

riḍā' [Ar.] Çocuğun süt emmesi.

r.+ a 087b/7

‘aḳīb-i r.+ da 145a/2

emr-i r.+ da 160a/12

müddet-i r.+ da 161b/7

r.+ dan 160a/1

r.+ ın 161b/9

r.+ ına 148b/7

r.+ ını 159b/16

müddet-i r.+ ları 005b/14, 025b/11,
160a/9

r. 146a/9, 149a/11, 161b/1

müddet-i r. 087b/5, 164b/8
-16-

rīḥ [Ar.] Yel; sızı, ağrı.

r.- i ḳavī 037a/12

r.+ dir 038a/7

r.+ ın 037b/13, 038a/9

r. 038a/6, 061a/7, 063a/7, 121b/9
10-

rīḥü's-şıbyān [Ar.] Çocuklarda beyinde su
toplanması, hidrosefali.

r. 006b/17, 006b/18

-2-

riḳḳat [Ar.] İncelik, rakik olma.

r.- i beşere 136a/5

r. 037b/11, 102b/11, 136b/3, 150a/15
-5-

risāle [Ar.] Küçük kitap; kitapçık.

r.- i keşiretü'l-menāfi' 021b/3

r.- i mezkûreniñ 030a/3

r.- i nāfi' a 023a/3

r.+ de 029b/14

r.+ sinde 057b/17

-5-

risālet [Ar.] Resul olma, peygamberlik.

sulṭān-ı milket-i r. 140a/8

-1-

rivāyet [Ar.] Nakletme, anlatma, aktarma.

r.- i uḥrāda 016a/17, 106a/6

r.- i vācibü'r-ri' āyetine 142b/15

r.+ i 093b/12

r.+ ini 154a/7

r.+ ler 004a/17, 024a/15, 047b/10,
090b/1

r. eyledi 030a/10

r. itmişler 140b/12

r. olunan 093b/16, 094a/1

r. olunmuş 095b/10

r. olunmuşdur 030a/7, 148a/13

r. olunup 018b/9

r. 022a/2, 066b/17, 105b/13, 154a/11
-21-

riyāḥ [Ar.] Gazlar; vücuttaki ağrılar, yeller.

r.- ı cenübī 102b/10

r.- ı ḡalīze 125b/3

r.- ı ḡalīze-yi bürüdeti 121b/17

r.- ı ḡalīzeden 125b/5

r.- ı keşire 062b/12, 126a/9, 146b/8

r.- ı mezbüreden 102b/17

r.- ı şimālī 102b/13

r.- ı şimāliyye 128b/10

keşret-i r.+ a 152a/13

r.+ ı 048b/6, 061a/5, 065a/11

r.+ ın 102b/8

r.+ ına 125b/15

taḥlīl-i r. iden 048b/10

r. 057b/4, 116b/11, 125a/17, 125b/7

müvellid-i r. 042b/5

tevlīd-i r. 043b/13

-23-

riyāḥü'l-efrise [Ar.] Omurlarda eksiklik;
kamburluk.

r. 009a/16

-1-

riyāset [Ar.] Reislik, başkanlık, liderlik.

r.- i ṭabābet-i ordu-yı hümāyūn 020b/2

-1-

riyāzet [Ar.] Perhiz; dünya lezzetlerinden ve rahatından sakınma, kanaatle yaşama.

r.- i mu^c tedile 116b/13

r.+ den 157a/1

r.+ e 156b/8, 156b/10, 166a/16

r.+ ine 166a/10

r.+ leri 117a/2

r. 145a/11, 166a/11

terk-i r. 065a/13

-10-

riyāziyye [Ar.] Matematik.

^culūm-ı r. 066b/14

-1-

riye [Ar.] Akciğer.

r.+ sine 098a/14

r. 007b/17, 007b/18, 008a/5

-4-

ru^c āf [Ar.] Burun kanaması.

r.+ a 179b/13

r. 007a/18

-2-

rubā^c iyye [Ar.] Kesici dişler.

r. 163b/6, 163b/8

-2-

rubb [Ar.] Bitkilerden elde edilen özsuğu; meyve veya sebzenin pişirildikten sonra çıkan koyu kıvamlı sırası.

r.+ ı 115b/1, 133b/13

r.+ ınıñ 121a/12

-3-

Rubūbiyyet [öa.] Rab olma durumu.

R.+ e 016a/9

-1-

ruġan [Far.] Yağ, revgan.

r.- ı zeytde 135b/5

-1-

rūḥ [Ar.] Ruh, Anâsır-ı erba'adan kalpte latif bir biçimde oluşup vücudun ihtiyaç duyduğu kuvvetleri organlara taşıyan ana unsur.

r.- ı bâşirası 143a/15

r.- ı ġalīze 037a/13

r.- ı ḥayevānī 081b/3

r.- ı şehvānī 037a/12

r.- ı ṭabī^c iyye 094b/4

taḳviyet-i mizâc-ı r.+ a 145a/7

dem-i r.+ ı 070b/15

r. 037a/13, 037b/13, 038a/7, 063b/8,

094a/2, 097a/5, 097b/5, 098a/5,

100a/14

ifāza-yı r. 094b/3

kelām-ı r. 021b/9

nefḥ-i r. 094a/2

-19-

rūḥ-efzā [Ar.+Far.] Ruh arttıran, ruha canlılık veren, cana can katan.

nuṭḡ-ı r.+ ya 167b/9

-1-

rūḥ-ı pūr-fütūḥ [Ar.+Far.] Ruhu zaferler ile dolu olan.

cereyān-ı r. 091a/14

r. 026b/11, 066b/7, 094a/17

-4-

rūḥāniyye [Ar.] Ruhla ilgili, ruha ait; uhrevi, manevi.

a^c rāz-ı r.+ niñ 110b/2

-1-

rūḥī [Ar.] Ruhla ilgili, ruha ait.

dem-i şerāyīn-i r.+ den 084a/16

dem-i r. 085a/17, 097a/4

-3-

rūḥiyye[Ar.] bkz. **rūḥī**

r. 010a/3

-1-

rū'yet [Ar.] Görme, bakış, görüş;
araştırma.

r. 012a/37

-1-

Rūm [öa.] Anadolu.

e' āzım-ı bilād-ı R.+ dan 018a/10

efāzıl-ı R.+ dan 077b/11

-2-

rūšen [Ar.] Aydın, aydınlık, parlak.

r. 143a/15

-1-

ruṭūbāt [Ar.] Rutubetler, nemler, yaşlar.

r.- ı beden 111a/9

r.- ı bedeniyye 059a/4

r.- ı faẓliyye 060a/6, 117b/11, 180b/4

r.- ı keṣīr 070a/5

r.- ı mezlaḳa 099b/6

r.- ı rediyye 132a/8

r.- ı ṭamṣiyyeyi 175b/17

r.+ da 069b/17

r.+ dan 070a/3, 070a/6, 176a/2

r. 048b/6, 099a/6, 111a/6, 128a/14

-17-

ruṭūbet [Ar.] Nemlik, yaşlık.

r.- i aṣliyyesini 034a/8

r.- i balḡamiyye 124a/5, 167b/16

r.- i faẓliyye 027b/1

r.- i faẓliyyesi 160a/17

r.- i faẓliyyesini 056b/10

r.- i faẓliyyeyi 056b/4, 135b/15

r.- i ḡarīziyye 088b/3

r.- i meneviyye 067b/9

r.- i mezḳūreden 124a/11

r.- i mutavassıta 088b/11

r.- i ṣāniden 069b/9, 070a/17

r.- i ṣāniyye 069b/16

r.- i ṣāniyyeden 072a/7

r.- i ṣāniyyedenmi 024a/3

r.- i ūlā 069b/10, 069b/15

r.+ den 033a/17, 135b/3

keṣret-i r.+ den 051b/12, 167b/12

sū'-i mizāc-ı r.+ den 125b/13

r.+ dir 056b/14

r.+ e 042a/14, 068b/10, 074a/3

r.+ i 167a/4, 181b/13

ifrāt-ı r.+ i 056b/2

keṣret-i r.+ i 168a/9

r.+ iñ 051b/13, 165b/15

r.+ leri 027a/11, 165b/16, 174a/5

r.+ lerūñ 026b/5

r. 032b/3, 034b/2, 035a/14, 051b/6,

067b/10, 068a/5, 068a/10, 071a/10,

088b/4, 088b/8, 102b/6, 125b/1,

128a/15, 136b/3, 136b/7, 155b/3,

165b/1

-56-

ruṭūbetu'l-mizāc [Ar.] Mizacı,
yaratılışı, tabiatı rutubetli olanlar.

r. 165b/17

-1-

ru'ūsū'l-ibre [Ar.] İğne başı, ucu.

r. 010a/7

-1-

rūy [Far.] Simâ, yüz, çehre; yüzey.

beṣāšet-i r. 021b/16

-1-

rūy-ı zemīn [Far.] Yeryüzü.

r.+ den 095a/7

-1-

rūz-i cezā [Far.+Ar.] Kıyâmetten sonra
insanların hesaba çekileceği gün;
mahşer.

r.+ nıñ 075b/17

-1-

rūz-merre [Far.+Ar.] Her günkü,
günlük.
kelimāt-ı r.+ sinde 021b/17
-1-

rūzgār [Far.] Rüzgar.
r.- ı vaḥīmdir 102b/10
r.+ dır 102b/13
‘alāyık-ı r. 020a/17
-3-

rücū‘ [Ar.] Dönme, geri dönme; cayma.
r. itmekle 037b/10
-1-

rūsūḥ [Ar.] Sağlamlık, sağlam bilgi sahibi
olma.
r. 038b/17
-1-

rūsūm [Ar.] Resimler, suretler, şekiller.
r.- ı ḥafīyye 091a/10
r. 082a/10
-2-

rūsvāt [Ar.] Rezillikler.
r. 053a/9
-1-

rütbe [Ar.] Derece, sıra, basamak; ölçü,
miktar.
r.- i kemāle 094b/8
r.+ de 105b/6
r.+ si 015b/7
-3-

S

sa‘ādet [Ar.] Mutluluk, bahtiyarlık.
s.- i ‘uzmāya 017a/12
s.- i iktirān 020b/8
sipihr-i s.- i iktisāb 021a/2

ümem-i s.- i te‘ümme 142a/2
s.+ e 016b/13
s.+ ine 031a/13
s.+ lerden 022b/2
s. 140a/9, 140b/13, 141b/17
zemān-ı s. 093b/10, 142a/9
-12-

sa‘ādet-efrūz [Ar.+Far.] Mutluluğu
parlatan; aydınlatan.
evān-ı s. 021a/9
-1-

sa‘ādet-fezā [Ar.+Far.] Mutluluk verici.
meclis-i s. 021a/13
-1-

sā‘at [Ar.] Saat.
s.+ de 056a/10, 122b/9, 137a/1,
147a/16, 173a/17
s.+ den 080b/3, 146b/16
s.+ denşoñra 136a/9, 146b/17
s.+ dir 147a/2, 147a/3, 147a/6
s.+ e 146b/16, 146b/17
kıyām-ı s.+ e 100b/14
s.+ i 146b/17, 147a/5, 147a/6,
173a/16, 173a/17
s. 032b/12, 047a/15, 063a/17,
090b/12, 131b/2, 135a/16, 143a/3,
144a/4, 147a/16, 153a/4, 161a/17,
170a/3
-32-

şa‘b [Ar.] Güç olan, zorlu, güçlü, çetin.
kūlīnc-ı ş. 113b/16
-1-

şabāḥ [Ar.] Sabah.
ş.+ larda 138b/13, 160b/9
ş. 046b/9, 122a/9, 130b/10, 130b/12,
156b/16, 158b/12, 159b/10,
160a/12, 160b/2
-11-

şabâhat [Ar.] Güzellik, tazelik, latiflik.

ş.- 1 vech 021b/16

-1-

şabb [Ar.] Dökmek, akıtmak, boşaltmak.

ş. eyleyeler 035b/11

-1-

şa'be [Ar.] Güç olan, zorlu, güçlü, çetin.

bkz. **şa'be**

emrâz-ı ş.+ den 181a/13

emrâz-ı ş.+ niñ 065a/7

emrâz-ı ş.+ ye 165a/7

evrâm-ı ş.+ ye 123b/8

hummayât-ı ş. 134a/9

-5-

sâbık [Ar.] Geçmiş, evvelki; geçmiş zaman.

s. 035b/15

düstûr-ı s. 042a/8, 157b/5

tedbîr-i s. 118a/16

-4-

şabır [Ar.] Sarı sabır (Alae littoralis).

ş. 123a/17, 126a/5

-2-

sâbi' [Ar.] Yedinci.

şehr-i s.+ de 091b/11

bâb-ı s. 010b/8, 026a/3

faşl-ı s. 004b/1, 005b/8, 024a/16,

025b/5, 100b/9, 150b/12

-9-

şabî [Ar.] Küçük çocuk.

ş.+ lerin 036b/4

ş.+ niñ 006b/4, 010a/3, 169a/11

ş.+ ye 169a/5

ş. 006b/16, 082b/2, 149a/13

sinn-i ş. 011a/5

-9-

sâbi'en [Ar.] Yedinci olarak.

s. 150a/16

-1-

şâbir [Ar.] Sabırlı, sabır gösteren.

bkz. **şabûr**

ş. olmayup 127a/16

-1-

şâbit [Ar.] İspatlanmış olan.

ş.+ dir 121b/14, 140a/8

ş.+ dür 017a/15, 161b/12

ş. olan 028a/6

ş. oldu 067b/1

ş. olduğu 084b/12

ş. olduğu 078b/17

ş. olduğundan 158b/13

ş. olmağla 015a/11

ş. olup 068a/15

ş. 015b/3, 106a/16

-13-

Şâbit Efendi [ka.] Asıl adı Alâeddin Ali olan, "Sâbit" mahlaslı divan şairi.

Ş.+ niñ 022a/8

-1-

şabr [Ar.] Sabır, sabretme.

ş. eyleye 163a/12

-1-

şabûr [Ar.] Sabırlı, sabır gösteren.

bkz. **şâbir**

ş. ola 136a/4

-1-

sâcide [Ar.] Secde eden, secdeye kapanan.

s. 053b/8

-1-

şaç [Tr.] Saç.

ş.+ da 074b/14

ş.+ ı 092b/11

ş.+ in 141b/9

	ş.+ ları 091b/4, 162a/2 ş.+ larının 010a/5 ş. 029b/12 -7-		
şaçıl-	[Tr.] Saçılmak, dağılmak. ş.- mış 051b/4 -1-	sādis	[Ar.] Altıncı (6.) sıradaki. şehr-i s.+ de 091b/7 tavr-ı s.+ de 081b/15 bāb-ı s. 006a/16, 025b/14, 176b/13 faşl-ı s. 003b/6, 004a/19, 005b/4, 023b/4, 024a/15, 025b/2, 055b/7, 096b/1, 148a/17 tavr-ı s. 086a/7 -15-
sa‘d	[Ar.] Kutluluk, bahtiyarlık; uğurlu. s.- ı ekberdir 091a/13 sitāre-i s. 021a/11 -2-	sa‘diyye	[Ar.] bkz. sa‘d seb‘a-i seyyāre-i s. 092b/1 -1-
şadā	[Ar.] Ses, yankı, avaz. ş. 063a/3, 119a/1 -2-	şadr	[Ar.] Göğüs, sine; kalp, yürek. ş.+ larında 171b/15 ş. 007b/17, 007b/18, 008a/4, 071b/17 -5-
şadağ-allāhu'l-‘azīm	[Ar.] <i>Azim olan Allah ne güzel ne doğru söyledi; en doğrusunu Allah bilir.</i> ş. 076b/1 -1-	sa‘fe	[Ar.] Saç derisi mantarı, saçkıran, tinea capitis. bkz. çakmak s.- i hamrā 010a/9 s. 010a/4 -2-
şadef	[Ar.] Sedef. ş.+ ini 137b/7 -1-	şāfī	[Ar.] Temiz, halis, saf, katışıksız. ş.+ si 026b/12 ş. 061a/17 -2-
şadık	[Ar.] Sadık, sadakatli, güvenilir. ş.+ dır 064a/16 -1-	şāfin	[Ar.] Bacakta seyreden ven; safena. ş.+ den 126b/9, 134b/3 ş. 126b/6 -3-
şadıklık	[Ar.+Tr.] Sadık olma. haber-i ş.+ ta 096a/4 -1-	şāfiyet	[Ar.] Saflık. ş.+ ini 154a/15 -1-
şadıku'l-kavl	[Ar.] Doğru sözlü, dürüst. ş. 091a/4 -1-	şāfiye	[Ar.] bkz. şāfī aşhāb-ı ‘uqūl-i ş.+ den 018b/13 -1-
şadır	[Ar.] Ortaya çıkan, meydana gelen. ş. oldu 021b/5 ş. olmağla 096a/13 -2-		

şafra [Ar.] Öd, Ahlat-ı erbaa'dan safra, karaciğerde oluşur, bir kısmı kanla uzuvlara dağılır, bir kısmı da kandan ayrılarak öd kesesine gider.

ş.+ niñ 151b/12
mirre-i ş. 119a/8
-2-

şafraiv [Ar.] Safraya ait, safra ile ilgili.
ş. 051b/15, 174a/3
-2-

şafvet [Ar.] Saffet, saflık, arılık.
ş. 060b/5
-1-

şag (I) [Tr.] Sağ taraf.
ş.+ a 062b/17
ş.+ indan 102a/13, 124a/14
ş. 061b/10, 061b/11, 061b/12, 061b/13, 061b/16, 062a/3, 062a/4, 080b/13, 101a/17, 101b/1, 102a/7, 102a/9, 102a/10, 102b/1, 124a/13, 139a/2, 140b/7
-22-

şag (II) [Tr.] Yaşamakta olan, diri.
ş. 125a/11, 131b/15, 139b/17
-3-

şag- [Tr.] Sağmak.
ş.- ılmış 158b/12, 164b/12
ş.- ılup 062a/1
ş.- ılur 158a/12
ş.- mağa 172b/4
ş.- mağ 152a/16
ş.- up 152b/2, 156a/1, 160b/10, 160b/17, 161a/5
-11-

şagdur- [Tr.] Sağdırmak.
ş.- up 152a/16
-1-

şagır [Ar.] Küçük, ufak.
ş. 021b/7, 127b/5, 155a/4
şar^c-ı ş. 181b/9
-4-

şagire [Ar.] Küçük çocuk.
ş.+ ler 034b/14
-1-

şahā'if [Ar.] Sahifeler, sayfalar.
ş.- i kütüb 018b/10, 019a/6
-2-

şahanāt [Ar.] Sıcaklık, kızgınlık.
ş. 119a/7
-1-

şahc [Ar.] Deride soyulma, kazınma yoluyla oluşan tahriş, exhortation; bağırsakların iç yüzünde yırtılma.
s. 009a/14
-1-

şāhib [Ar.] Sahip, malik.
ş.- i cür²et 091a/17
ş.- i kemāl 019b/3
ş.- i nazārīñ 094b/5
ş.- i şerīfe 148a/12
ş.+ i 047a/13, 052a/17, 091b/6, 108b/17, 130b/6
ş.+ iniñ 052b/15, 073a/10, 129b/15
-12-

Şāhib-i Şerī'at

[öa.] Şeriat sahibi; Peygamber efendimiz; kanun koruyucu.
Ş. 093b/15
-1-

şāhibe [Ar.] Malik, bir vasfı taşıyan kadın.
ş.+ si olduğı 148b/4
ş.+ si 155b/4
-2-

saḥīf [Ar.] Zayıf, yetersiz, gevşek, boş.
s. 170b/14
-1-

ṣaḥīḥ [Ar.] Sağlam; sağlıklı, sıhhatli.
ş.- i Buḥārī 093b/17
ş.- i Müslimde 095b/9
ḥaber-i ş.+ iñ 094a/17
ş. olan 151a/16
ş. oldu 073b/11
ş. olduğu 011a/10, 026a/14, 105b/13
ş. olursa 077b/3
ş. 053a/12, 063a/4, 089b/9, 109a/9
ḥaml-i ş. 064b/6
isnād-ı ş. 016a/1
ḳavl-i ş. 098a/6
-16-

ṣaḥīḥe [Ar.] bkz. **ṣaḥīḥ**
ş. 061b/9, 154a/11
eḥādīş-i ş. 096a/11
lāḥika-yı kıyāsāt-ı ş. 015b/6
-4-

ṣaḥīḥu'l-a'zā [Ar.] Sağlam, sağlıklı organ.
ş. 125a/11
-1-

ṣaḥīḥu'l-eczā' [Ar.] Sağlam, sağlıklı ecza.
ş. 041a/16
-1-

ṣaḥīḥu'l-mizāc [Ar.] Sağlam, sağlıklı mizaç.
ş. 124a/10
-1-

ṣaḥīḥu't-terkīb [Ar.] Sağlam, sağlıklı terkip.
ş. 041b/1
-1-

saḥīḳ [Ar.] Dövlerek toz hâline gelmiş,
inceltirilmiş olan.
s.+ ini 173a/2
-1-

saḥḳ [Ar.] Dövme, ezme, toz hâle
getirme.
s. ideler 164b/6
s. idüp 049a/10, 049a/15, 049a/17,
122b/16, 131a/13, 131b/4, 136b/11,
137b/5, 158a/17, 162b/6, 165a/3,
172b/17, 173a/10
s. olundıḳdanşoñra 159b/9
s. olundıḳdanşoñra 046b/7
s. olunmuş 135b/13
s. olunup 041b/8, 041b/17, 043a/10,
046b/12, 047a/10, 049b/13, 056a/7,
056a/17, 056b/7, 119b/17, 122a/5,
122b/7, 122b/14, 123a/11, 126a/6,
131a/5, 131b/17, 133b/4, 135b/11,
136a/16, 156b/13, 158b/6, 158b/10,
168a/14, 168b/8, 173b/16
s. 168a/8
-44-

sā'ī [Ar.] Çalışan, gayret eden.
s. olmaḡın 060a/12, 118b/12
-2-

sa'īd [Ar.] Kutlu, mübarek, uğurlu.
s.+ midir 095a/5
s. 022a/7, 091a/6
'użv-ı s. 176a/11
seyyāre-i s. 091b/9
-5-

Sa'īd bin Hībe

[ka.] Dürretü'l-Ferīde müellifi.
S. 049a/6, 049b/9, 070a/8, 082a/5,
083b/12, 136b/17
-6-

sā'ir [Ar.] Başka, diğeri, öteki, öbür.
s.+ e 004b/3, 104a/15, 107a/8
s.+ iñ 169b/2
s. 004a/17, 005b/6, 010a/13, 017a/15,
019a/14, 019a/16, 019b/1, 020a/2,
020a/8, 020a/14, 027a/4, 031b/11,

035b/7, 036a/16, 037a/3, 039b/10, 041a/17, 045a/9, 046b/16, 054a/6, 054a/17, 062a/6, 064a/17, 065b/3, 066a/15, 070b/6, 071b/5, 071b/15, 071b/17, 072b/2, 073b/12, 074a/2, 077b/9, 078a/11, 082a/1, 082a/5, 082a/10, 083a/9, 083a/11, 083a/13, 083b/10, 084a/6, 086a/2, 086a/13, 090a/11, 090b/1, 091a/9, 091a/14, 091b/12, 093a/13, 094b/8, 095b/5, 097b/6, 098a/9, 098a/10, 101b/3, 104b/17, 106a/9, 107a/7, 111b/14, 137a/4, 137a/7, 137a/12, 143b/7, 144b/14, 145a/15, 146a/5, 148b/2, 150a/6, 152b/10, 152b/12, 156a/16, 159a/8, 160a/16, 167a/14, 170b/6, 170b/9, 170b/10, 171a/1, 171a/5, 171a/11, 171a/12, 171a/14, 171b/15, 174a/7, 174b/4, 175a/2, 175a/13, 176b/5, 177a/7, 178a/16, 179b/8, 179b/9, 180b/6
 ʔabāyi^c -i s. 018b/6
 -99-

sā' iyye [Ar.] Çalışan, gayret eden. bkz. **sā' i**
 s. 101a/8
 -1-

şakāl [Tr.] Sakal.
 ş.+ ı 029b/11, 029b/12, 029b/17, 030a/2, 092b/11
 ş.+ ları 162a/2
 ş.+ lı 029b/16
 -7-

şakāmet [Ar.] Yanlışlık, bozukluk.
 s. 017b/15
 -1-

şakf [Ar.] Dam, çatı; tavan.
 s.+ ı 181a/5
 -1-

şakın- [Tr.] Uzak durmak, sakınmak.
 ş.- a 043b/16
 ş.- alar 111b/7, 112a/11, 117a/15, 120a/5, 136b/17, 165a/17, 168a/4, 170a/12, 170a/14
 ş.- mağ 033b/15, 034a/10, 110a/6, 111a/17, 113b/12, 123b/15, 145a/2
 -17-

şakıt [Ar.] Düşen, düşmüş, düşük.
 s. ola 033b/7
 s. olan 122b/10
 şehvet-i s. olanlarıñ 120b/7
 s. olduğu 113a/15
 s. olsa 117b/13
 s. olsun 112b/5
 s. olup 032b/7, 117b/4
 s. olur 054a/11, 123b/7, 124b/9
 s. 062b/6
 -12-

şakıtu's-şehvet [Ar.] Cinsel arzuda yaşanan azalma, uzaklaşma; iktidarsızlık.
 s. olanlar 120b/9
 -1-

şakıl [Ar.] Ağır; sıkıntı veren, bunaltan, bunaltıcı.
 ş. 165a/16
 -1-

şakīm [Ar.] Sağlığı yerinde olmayan, hastalıklı; yanlış, bozuk, sakat.
 s.+ den 053a/14
 s. 053a/15
 -2-

sākin [Ar.] Sakin; bir yerde yaşayan.
 s. olduğu 173a/8
 s. olmağ 040b/12
 s. olur 064b/8
 s. 061b/10
 -4-

sākin [Ar.] bkz. **sākin**

s. 148a/5

-1-

şakşı [Tr.] Saksı.

ş.+ ya 055a/6

-1-

sakı [Ar.] Düşük cenin.

s.+ a 126a/9

s.+ da 086b/6

s.+ dan 039b/9, 124a/11, 125b/9

s.+ in 086b/1

s. 004b/15, 009a/18, 024b/10,
034b/16, 054a/7, 080a/12, 083b/13,
086a/16, 123b/1, 124b/17, 125a/9,
125a/13, 125b/6, 150b/9

-20-

sakıta [Ar.] Düşme.

s.+ dan 110a/5

-1-

sakıy [Ar.] İçirmek, su vermek.

s. olunmak 116b/1

s. olunmaktadır 134b/17

s. olunup 113b/10

s. olunur 058b/6, 065a/5

-5-

şalābet [Ar.] Katılık, sertlik, sağlamlık.

ş.- i bedene 136a/3

ş.+ de 124a/9

ş.+ denmi 052b/1

ş.+ e 174b/8

ş.+ i 102a/3

ş.+ leri 136b/1

ş. bulmağla 062b/6

ş. bulup 135b/15, 161b/14

ş. bulur 082a/16

ş. virmekle 102b/14, 136b/5

ş. 052a/8, 065a/12, 098b/10,

124a/17, 124b/10, 149b/17, 174b/11

-19-

şalābetü's-sedy [Ar.] Memelerin sertleşmesi.

ş. 006a/8, 174b/5

-2-

şalāh [Ar.] İyi duruma gelme, düzelme.

ş.- ı hāl 092a/13

ş.+ ı 155b/14

ş.+ ina 155b/14

-3-

şalāhiyyet [Ar.] Yetki.

ş.+ i olan 026b/14

ş.+ i olmayan 026b/17

-2-

şalata [<İt. salata] Salata.

ş.+ sını 155a/6

-1-

şa'leb [Ar.] Sahlep (Orchis).

ş. 044b/7, 046b/12

-2-

şalivir- [Tr.] Salıvermek.

ş.- dikleri 102b/16

-1-

sālife [Ar.] Geçmiş, geçen.

ümem-i s. 015b/6

-1-

şālīh [Ar.] Elverişli, uygun, yarar; iyi amel sahibi olan kimse.

ş. olanı 026b/16

ş. olduğu 160b/16

ş. olmanın 025b/7

ş. olmağla 005b/9, 150b/13

ş. olmaz 062a/9, 151a/17

ş. olur 150a/3

ş. 064a/17

leben-i ş. 151b/2

-10-

şālihāt [Ar.] Salih Müslüman kadınlar.
ş.+ dan 148a/11
-1-

şālihīn [Ar.] Dinin emir ve yasaklarına uygun hareket edenler.
selef-i ş. 016b/9
-1-

sālim [Ar.] Sağlam, sağlıklı, sıhhatli.
s. ola 159b/5
s. olmayan 053a/12
s. olur 124b/13, 177b/1
s. 073b/4, 089b/9
-6-

şāliş [Ar.] Üçüncü (3.) sıradaki.
bāb-ı ş.+ de 050b/12
şehr-i ş.+ de 091a/7
bāb-ı ş. 003b/15, 023b/11, 065b/17
faşl-ı ş. 003a/9, 003b/14, 004a/5,
004b/16, 005a/11, 009b/6, 023a/17,
023b/10, 024a/8, 024b/11, 025a/9,
039b/13, 064b/16, 079a/9, 126b/14,
139b/1
ṭavr-ı ş. 004a/9, 081a/10, 085b/6,
085b/7
-25-

şālişe [Ar.] Üçüncü (3.) sıradaki. bkz. **şāliş**
farḳ-ı ş.+ niñ 083b/12
istiḥāle-i ş. 081a/12
-2-

şālişen [Ar.] Üçüncü (3.) olarak.
ş. 003b/20, 067b/10, 076b/15,
149a/2, 159a/6
-5-

şalk- [Tr.] Sızıp, damlamak.
ş.- ana 167b/3
-1-

şalla- [Tr.] Sallamak.
ş.- mayup 145a/1
-1-

şalli-allāhu ‘aleyhi ve sellem
[Ar.] *Allah, O'na (peygambere) salat ve selam etsin.* anlamına gelen dua.
ş. 140b/12, 142a/9
-2-

şalli-allāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem
[Ar.] *Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.* anlamına gelen dua.
ş. 069a/15, 093b/16
-2-

şaltanat [Ar.] Hükümdarlık; hâkimiyet, güç.
esrār-ı s.- ı ‘aẓīm-i bānī 020b/11
s.+ a 091b/1
-2-

şamḡ [Ar.] Zamk, sakız, reçine.
ş.- ı ‘Arabī 115b/3, 133b/2
ş.+ dur 056a/16
-3-

sāmī [Ar.] Yüksek, yüce, âlî.
s. 022a/7
-1-

sāmī‘a [Ar.] İşitme; işitme gücü.
s.+ niñ 145b/1
-1-

şāmin [Ar.] Sekizinci (8.) sıradaki.
bāb-ı ş.+ de 170b/7
tafşıl-i bāb-ı ş.+ de 166a/16
bāb-ı ş. 011a/2, 026a/7
faşl-ı ş. 004b/3, 005b/11, 025b/8,
104a/14, 154b/5
-9-

şâminen [Ar.] Sekizinci olarak.

ş. 150b/4

-1-

şan'at [Ar.] Sanat, meslek.

ş.- ı cerrâhatda 175b/9

-1-

şandal [Ar.] Sandal (Santalum album).

ş. 133b/9, 137b/5, 174b/3

-3-

şânî [Ar.] İkinci (2.) sıradaki.

faşl-ı ş.+ de 050b/12

ruṭûbet-i ş.+ den 069b/9, 070a/17

ş.+ niñ 086b/14

ş.+ sini 109b/5

bâb-ı ş. 003b/10, 023b/5, 059a/7

faşl-ı ş. 003a/7, 003b/13, 004a/2, 004b/15, 005a/9, 010b/16, 011a/7, 023a/16, 023b/10, 023b/17, 024b/9, 025a/5, 025b/17, 026a/6, 026a/10, 036b/15, 062b/4, 069b/6, 123b/1, 137b/11

sebeb-i ş. 063b/10

ṭavr-ı ş. 081b/7, 085b/1

-31-

Şâni' [öa.] Yaratan, halk eden Allah.

Ş.- i bedî' iyyeniñ 019a/14

Ş. 097a/1

-2-

şâniyen [Ar.] İkinci (2.) olarak.

ş. 003b/19, 067b/8, 076b/10,

077a/16, 111a/4, 111b/2, 148b/16,

159a/3

-8-

şâniyye [Ar.] bkz. **şânî**

ruṭûbet-i ş.+ den 072a/7

ruṭûbet-i ş.+ denmi 024a/3

ş. 069b/10

ruṭûbet-i ş. 069b/16

-4-

şapla- [Tr.] Saplama.

ş.- yalar 121b/1

-1-

şar- [Tr.] Sarma, kuşatma, çevreleme.

ş.- a 138a/9, 138a/15

ş.- alar 138a/13, 139a/11

ş.- arlar 136a/7

ş.- dıgı 139a/10

ş.- dıkda 138a/11

ş.- dıkdan 139a/11

ş.- dıkdanşoñra 137b/3

ş.- dıkları 140b/6

ş.- ılmağ 137b/14

ş.- ılmasında 138a/10

ş.- ılur 005a/9, 025a/6, 137b/12, 139a/1

ş.- mağ 040b/7

-17-

şar' [Ar.] Sara, epilepsi.

ş.- ı 'atse-i kebîre 181b/9

ş.- ı şağîr 181b/9

ş.+ iñ 006b/14

ş. 006b/13, 006b/15, 006b/16, 147b/11, 180b/2, 181b/10

-10-

şarar- [Tr.] Sararmak, solmak.

ş.- ır 006b/9, 060b/3

-2-

şarart- [Tr.] Sarartmak.

ş.- ur 033a/2

-1-

şarf [Ar.] Emek harcama, kullanma.

ş.- ı mağdûr eyledüm 022b/10

ş.- ı muḥallildir 174a/14

ş. eylemekdir 137a/2

ş. eyleyüp 134b/1

ş. iderler 108a/7

ş. itdükleri 147a/10

	ş. itmekle 054a/10 ş. olunur 098a/17 ğalebe-i ş. 105b/5 -9-		
şarı	[Tr.] Sarı renk. ş.+ sı 155a/3, 173a/2, 174b/10 ş.+ sın 134a/1 ş. 007a/2, 061a/15, 140b/7, 151b/12 -8-	şâtı'	[Ar.] Apaçık, kesin. kaṭ'-ı bürhân-ı s. 075b/10 -1-
şarıl-	[Tr.] Sarılmak; kaplanmak, örtülmek. ş.- mış 077a/1 ş.- urlar 070b/17 -2-	şatıl-	[Tr.] Satılmak. ş.- ur 018a/6 -1-
şarımşak	[Tr.] Sarımsak (Allium sativum). ş.+ ı 055b/3 ş. 048b/8, 061a/11 -3-	şavâb	[Ar.] Doğruluk, doğru olan şey. ş. 129b/15, 137b/7, 155b/16, 156a/4 -4-
sârî	[Ar.] Sirayet edici, yayılıcı; bulaşıcı. s. olur 098a/11 -1-	şavâb-pezîr	[Ar.+Far.] Doğru olan. tedbîr-i ş.+ leri 146a/10 -1-
sârr	[Ar.] Sevinç veren, sevinçli. aḥbâr-ı s. 132b/1 -1-	savâbi'	[Ar.] Haftalık. kavâ'id-i s.+ e 092a/17 s. 092b/3 -2-
şaru	[Tr.] Sarı renk. bkz. şarı ş.+ sı 119a/7 -1-	şavt	[Ar.] Ses, seda, söz. ş. 118b/17 -1-
sa'ter	[Ar.] Yabani İran kekiği (Zataria multiflora). s. 056b/11, 126b/4, 136a/15, 156a/8, 156b/12, 168a/3, 168a/7 -7-	sa'y	[Ar.] Gayret etme, çabalama. s. eylemek 126a/14 s. eyleye 130a/9, 134a/3, 138a/1, 138a/2, 138a/15 s. eyleyüp 140b/4 s. ideler 044a/3, 045a/15, 046a/16, 131b/12, 132a/16, 134b/5, 146b/12, 155b/14, 165b/6, 166a/10 s. ider 099a/17, 153a/17 s. iderler 105a/13 s. idüp 020a/16, 045a/16, 076a/10, 125a/1, 155b/10, 157a/1 s. itdiği 048a/7 s. itmek 169b/15 s. itmekdir 127b/13 s. itmekle 052a/15, 072b/14 s. itseler 039a/10 s. oluna 042a/12 s. olunmağla 057a/2
saṭḥ	[Ar.] Yüzey, dış yüz. s.+ ında 096b/16 -1-		

	s. olunmak 121a/9 s. olunmağıdır 169a/10 s. olunup 180a/6 s. olunur 046b/4, 048a/14, 055b/3, 057b/8, 151b/4, 155a/8 s. 027a/9, 084b/8 -45-	s.- i nuḡṣān 041a/14, 042a/11, 042b/9, 043a/17 s.- i ṣānī 063b/10 s.- i selāmet 022b/14 s.- i te'lif-i kitāb 018b/3 s.- i te'lif 003a/2 s.+ den 036b/1, 040b/9, 113b/5 s.+ dir 042a/17, 128b/8, 128b/11 s.+ i 006b/14, 009a/6, 037a/15, 037a/17, 041a/13, 043a/12, 051a/8, 051b/7, 051b/14, 055b/5, 055b/15, 057a/9, 057a/11, 063a/12, 067a/3, 108a/5, 112b/16, 113a/10, 116a/5, 117a/12, 127a/3, 134b/7, 137a/6, 137b/10, 165b/9, 166b/17, 167b/15, 173b/13, 181b/5 s.+ iñ 041a/14 s.+ inden 107a/13 s.+ iyle 110a/14, 111a/6, 148a/3, 149a/13 s.+ ler 038a/11, 050b/13 s.+ lerden 050a/17, 180b/7 s.+ leri 036b/17, 063b/5, 180a/11 s.+ leriñ 041a/1 s. ola 065b/3, 137a/12 s. olamaz 157a/16 s. olan 004b/16, 024b/11, 126b/15, 158a/3 s. olmağla 144b/9 s. olup 129a/6 s. olur 032a/8, 038b/10, 054a/15, 073b/1, 107a/4, 108b/13, 111a/11, 117a/15, 128b/2, 128b/17, 129a/9, 129b/11, 158a/1, 162a/2, 172b/8 s. 006b/3, 010b/14, 038a/2, 038a/7, 039a/15, 039b/1, 039b/5, 040b/15, 042b/14, 050a/11, 051b/13, 052a/7, 054a/11, 057b/6, 057b/8, 071b/1, 108a/17, 124a/4, 126b/17, 128a/13, 136b/1, 157a/12, 157b/10, 162a/3, 172a/14 menfa'at-i s. 144b/15 -123-
sāzec	[Ar.] Sade, Hint defnesi. ṣarāb-ı meyh-i s.+ iñ 119a/12 s. olması 118a/4 sikencebīn-i s. 156b/16 -3-	
ṣe'ālīl	[Ar.] Siğiller. s. 010a/17 -1-	
seb'a	[Ar.] Yedi (7) sayısı. s.- i seyyāre-i sa' diyye 092b/1 s.- i seyyāreden 090b/16 s.- i seyyāreniñ 145b/7 -3-	
sebak	[Ar.] Yaşlık, yaş olma durumu. s.+ ından 070a/4 -1-	
ṣebāt	[Ar.] Bir noktada karar kılma. s. bula 138a/17 -1-	
sebeb	[Ar.] Sebep, gerekçe, neden. s.- i 'uḡr 053a/8, 056b/2, 056b/15, 057b/4 s.- i 'uḡra 052b/9 s.- i 'uḡrdur 054b/6 s.- i 'usret 127b/1, 128a/1, 128a/16 s.- i ḡariciyye 017b/12 s.- i ḡayevāt 140b/11 s.- i inās 101b/2 s.- i izkār 101a/15 s.- i mezkūre 041b/2 s.- i müṣābehēt 104b/4	

sebebü'l-arzî [Ar.] (Vebanın) yeryüzüne ait sebepleri.
s. 010b/11
-1-

sebebü'r-rûhānîü't-tâ'ün
[Ar.] Taunun ruha ait sebepleri.
s. 010b/14
-1-

sebebü's-semâvî
[Ar.] (Vebanın) gökyüzüne ait sebepleri.
s. 010b/11
-1-

sebastân [Ar.] Sipistan (Cordia myxa, Cordia sebestana).
la'ûk-ı s. 012a/5
-1-

sebkat [Ar.] Geçme, önde bulunma.
s. ider 061b/12
-1-

sedd [Ar.] Kapama, tıkama; engel olma.
s. idüp 052a/6
-1-

seddiyye [Ar.] bkz. **sedd**
emrâz-ı s. 033b/14
-1-

sedef [Ar.] Sedef. bkz. **şadef**
s. 048b/7, 049b/14
-3-

seder [Ar.] Göz kararması.
s. 060a/7
-1-

Sedîdî Kâzerûnî
[ka.] Sedîdüddîn Muhammed b. Mes'ûd el-Kâzerûnî, 14. yüzyılda

yaşamış tıp âlimi.
S.+ niñ 131b/8
-1-

sedy [Ar.] Meme.
ş.+ de 176a/15
emrâz-ı ş.+ de 157b/2, 176b/9
ş.+ in 006a/6
ş.+ lerde 006a/8, 174b/6
ş.+ niñ 174b/1
ş. 005b/18, 006a/12
emrâz-ı ş. 159a/10
ğuded-i ş. 006a/11, 175a/10
-12-

sefer [Ar.] Savaşa gidiş ve yapılan savaş.
s.- i hayret-eşer-i Beç 020b/1
s.+ lerde 020b/2
-2-

sefercelî [Ar.] Ana maddesi ayva olan bir terkinin adı.
s.- i Cālînūs 012a/6
sikencebîn-i s. 118a/7
şarābu'l-līmūn-ı s. 118a/6
-3-

sefuf [Ar.] Ağız yoluyla kullanılan kuru toz hâlindeki ilaç.
s. idüp 120b/4
s. 012a/7, 121b/16, 158b/11, 159b/5, 159b/10
-6-

seğā [Ar.] Plasenta tabakası.
s.+ yı 096b/12
s. 096b/9, 096b/12, 098b/8, 099a/2, 099a/10
-7-

seḡā [Ar.] Beyin zarı.
s. 149b/4
-1-

seḥānet [Ar.] Sıcaklık, kızgınlık.

s.+ i 176a/3

s. 080a/9

-2-

seḥāvet [Ar.] Cömertlik, el açıklığı.

s.+ e 153b/4

-1-

seher [Ar.] Uyumama hastalığı,
uykusuzluk; insomnia.

s. 033a/9, 034a/16

-2-

seherü's-şıbyān [Ar.] Çocuklarda uykusuzluk
hastalığı.

s. 006b/10

-1-

seḥīn [Ar.] Kalın, kalın nesne.

s.+ inden 152b/6

s. 152b/1

-2-

sehlü'l-ḥurūc [Ar.] Çıkışı kolay olan.

s. 039a/17

-1-

sehlü'l-me'āḥiẓ [Ar.] Çıkış
yerlerinden kolaylıkla çıkanlar.

s.+ dir 056a/5, 122b/5

s. 041b/5, 045a/11, 045b/12,

045b/13, 158b/14

-7-

sehv [Ar.] Kasten yapılmayan, hata.

s.- i ḫalem-i nāsiḥden 058a/8

-1-

sehven [Ar.] Yanlışlıkla, hata ile.

s. 071b/8

-1-

seḫānḫūr [Ar.] Bir kertenkele türü.

s. 044b/12

laḥm-ı s. 046b/11, 047a/4

-3-

sekbīnec [Ar.] Kasnı; bir zamk türü
(Ferula persica).

s. 065b/8

-1-

sekenāt [Ar.] Durma, duruş, hareket
etmeme, kımıldanmama.

s.+ ı 054b/2, 061b/7

s.+ ına 100a/17, 111a/15

-4-

sekiz [Tr.] Sekiz (8) sayısı.

s.+ de 087b/10

s.+ den 103a/14

s.+ er 135a/7

s. 023a/8, 065b/12, 087b/12,

087b/13, 088a/4, 089a/1, 089a/4,

147a/2, 147a/5, 147a/6, 147a/16

-14-

sekizinci [Tr.] Sekizinci (8.) sıradaki.

s.+ de 090a/8

s. 004a/14, 024a/12, 075a/11,

084b/3, 088b/15, 089a/7, 089b/15,

090a/9, 092a/5, 092a/8, 103a/13

-12-

sekrān [Ar.] Sarhoş.

s. 100a/17

-1-

sekte [Ar.] Felç; apopleks..

s. 180b/2

-1-

selā [Ar.] Plasenta tabakası; çocuğun ana
karnında iken içinde bulunduğu ince
deri.

s.+ dan 099a/2

s.+ dır 096b/11 s.+ yı 096b/12 s. 096b/13, 098b/8, 098b/13, 099a/4 -7-	selīm [Ar.] Sağlıklı, sağlam, dayanıklı. s.+ den 053a/14 s. 053a/14 -2-
selāmet [Ar.] Sağlıklı olma, esenlik; güvenlik. s.- i cenīn 131a/10 s.- i ezhān 016b/17 s.+ i 112b/5, 114a/13 s.+ ine 052b/5 s. bulup 106b/3 s. bulur 169a/16 s. itdüre 125b/9 s. 017b/14, 132a/12, 132b/5 sebeb-i s. 022b/14 -12-	selīme [Ar.] bkz. selīm s. olup 039b/11 -1-
	selīmu'l-kuvā [Ar.] Sağlam kuvvetler. s. 124a/10 -1-
	sell [Ar.] Çekip çıkarma. s.+ e 129a/7 -1-
	sellem allāh [Ar.] <i>Allah selamet versin, kusur ve ayıptan hali ve beri eylesin,</i> mealinde dua. s. 021a/4, 021b/6 -2-
selāse [Ar.] Üç (3) sayısı. s.- i āhırde 113a/2, 113a/10 s.- i ūlāda 113a/2 s.- i vuṣṭāda 113a/1, 113a/6 ervāh-ı s.+ den 079b/16 umūr-ı s. 074b/1 -7-	sem^ç [Ar.] Duyma, işitme. s.+ e 145a/15 ālet-i s. 137a/4 -2-
selāṭīn [Ar.] Sultanlar, padişahlar. s. 091a/16 ḥaṣekiyān-ı s. 148b/6 -2-	semā^ç [Ar.] bkz. sem^ç lezzet-i s.+ dır 145b/11 -1-
selef [Ar.] Bizden öncekiler, bizden önce yaşamış kimseler, atalar, ecdāt. s.- i ṣāliḥīn 016b/9 kibār-ı eṭibbā-yı s.+ de 017b/5 -2-	semāniyye [Ar.] Sekiz. şürūṭ-ı s. 148b/13 -1-
selīḥa [Ar.] Tarçın (Cinnamomum casia), kabuk. s. 041b/7, 041b/14, 049b/11, 056b/11, 119b/15, 126a/3 -6-	semāvāt [Ar.] Gökler; yedi kat sema. ehl-i s. 142b/11 -1-
	semāvi [Ar.] Göğe ait; ilahi. s. 026a/6, 099b/9 -2-

semd [Ar.] İyi, faydalı. s.+ dir 162a/17 -1-	130a/14, 155a/1, 155a/2 -9-
semek-i raḡrāḡ [Ar.] Ala balık. s. 116a/13 -1-	semiz oti [Tr.] Semizotu (Portulaca oleracea). s. 048b/11, 057a/4, 165a/3 -3-
semen [Far.] Yâsemin. s. 068b/8, 148b/17 -2-	semizce [Tr.] Semiz gibi. s. 179b/2 -1-
semere [Ar.] Meyve; verim. s.- i evlād 054a/3 -1-	semizlik [Tr.] Semiz olma durumu. s.+ inden 052b/15, 052b/16, 057b/8 -3-
semeretü'l-kerm [Ar.] Asma meyvesi. s. 005a/2, 135a/6 -2-	semm [Ar.] Zehir, ağı. s.+ den 112a/6 -1-
semīd [Ar.] Has ekmek; kepeksiz un; simit. s.+ i 164b/4, 164b/16 s. 164b/6 -3-	semmi [Ar.] Zehirle ilgili, zehirli. s. 032b/14 -1-
semīn (I) [Ar.] Et yağı. s. 026b/10 -1-	semmiyyet [Ar.] Zehirli olma, zehirlilik. s.+ e 032b/14 -1-
semīn (II) [Ar.] Besili, şişman, semiz. s.+ den 066b/3, 084a/14 s. 035b/1 -3-	semn [Ar.] Yağlılık, tereyağı; saya yağı. s.- i baḡar 158b/7 -1-
semīne [Ar.] bkz. semīn (II) s. olan 053b/7, 054a/1 s. olanların 049a/9 s. olmağıla 127a/14 s. olup 049a/7 -5-	semt [Ar.] Taraf; bölüm, bölge. s.+ inde 018b/2 -1-
semiz [Tr.] Besili, etli, yağlı. s. olmağıla 053b/6 s. 115b/8, 115b/9, 118b/5, 129b/16,	semuz [Tr.] bkz. semiz s. 045a/1 -1-
	senā [Ar.] Övme, övüş, medh. s.+ sında 019b/3 s. eylediği 135a/5 s. 163b/6 -3-

senāyā [Ar.] Öndeki dört diş; ön kesici dişler.

s.+ dan 166a/17

ş. 163a/15, 163b/7, 163b/10, 164a/6

-5-

sencerniyā [Ar.] Sencerînâ; içinde bal, afyon, karabiber vb. bulunan bir terkip adı.

s. 041b/3, 168b/4

ma^c cūn-ı s. 042a/3

-3-

sene [Ar.] Yıl.

s.+ den 027b/14, 028a/9, 029b/9, 162a/1

fuşûl-ı s.+ den 163b/16

s.+ dir 095a/5

fuşûl-i s.+ niñ 102b/8

s.+ si 021a/11

s.+ ye 017b/8, 028b/16, 170b/1

fuşûl-ı s.+ ye 118a/15

s.+ yi 093b/9

s. 014b/2, 020b/3, 028a/6, 028b/11, 029a/16, 029b/3, 029b/4, 029b/5, 063a/1, 093b/6, 161b/10, 162a/7

-26-

ser-ā-ser [Far.] Baştan başa, tamamıyla.

s. 021a/8

-1-

ser-āğāz [Far.] Başlama, başlangıç.

s. idüp 095a/3, 167b/9

-2-

ser-tā-be-kādem [Far.+Ar.] Baştan ayağa, baştan aşağı, tamamen.

s. 006a/18, 025b/16, 176b/15, 180a/4

-4-

ser-tiz [Far.] Keskin.

s. 175b/6

âlet-i s. 128a/6

-2-

serāy [Far.] Saray.

s.+ larda 018a/17

-1-

serb [Ar.] İç yağı.

ş. 053b/11

-1-

serçe (I) [Tr.] Serçe (*Passer domesticus*).

s. 044b/16, 046b/6, 046b/8, 047a/3

-4-

serçe (II) [Tr.] Serçe parmak.

ş. 136b/16

-1-

seretān [Ar.] Kanser. bkz. **yengec (II)**

s.+ a 174b/5

s. 010b/1

-2-

serī^c [Ar.] Hızlı, çabuk; tez.

hareket-i s.+ e 092a/7

s. olup 127b/4

s. olur 077b/5

s. 061b/5, 165b/3

-5-

serī^can [Ar.] Süratle, çarçabuk; hızlıca.

s. 033b/15, 088a/12

-2-

serī^cu'l-hareke [Ar.] Hızlı hareket eden.

s. 092a/1

-1-

serī^cu'l-hazm [Ar.] Hızlı sindirilen.

s. 043b/7

-1-

serī' u'l-inhizām [Ar.] Hızlı sindirilen.
bkz. **serī' u'l-hazm**
s.+ dır 116b/1
-1-

serī' u'l-inzāl [Ar.] Erken boşalma.
s. 036a/14
-1-

sermā [Far.] Soğuk, kış.
s.+ da 136a/2
-1-

sermak [Ar.] Tel pancarı, koyun sarmaşığı,
kara pazı (*Chenopodium album*).
s. 048b/12
-1-

serv [Far.] Servi ağacı (*Cupressus
semper virens*).
s. 056a/14, 173b/15
-2-

servet [Ar.] Zenginlik, varlık, para, mal.
s. 148b/3
-1-

sevād [Ar.] Büyük insan topluluğu,
bilhassa İslam cemaati.
s.- i a'zam 018a/14
-1-

sevākin [Ar.] Bir yerde oturanlar, sakin
olanlar.
s.+ inde 028a/9
s.+ leri 028a/11
-2-

sevdā [Ar.] Ahlat-ı erbaa'dan olan
karaciğer sıvısı.
s.- yı hāmize 152a/6
s.+ nın 151b/9
s.+ ya 032a/6
mirre-i s.+ ya 134a/7, 152a/4

s.+ yı 156b/2
s. 152a/3
mirre-i s. 119a/5
-8-

sevdāvi [Ar.] Sevdâ ile ilgili.
fuzûl-i galîz-i s.+ den 175a/14
dem-i s.+ dir 134a/6
s. 051b/15, 174a/4
-4-

sevdāviyyet [Ar.] Sevdâ ile ilgili olma.
s.+ e 151b/8
s.+ i 174a/5
-2-

severân [Ar.] Sıçramak, şiddetli hareket.
s. 148a/4, 156a/5, 169a/17
-3-

sevîk [Ar.] Kavrulmuş un, kavut.
s.+ de 116b/11
s.+ leri 115b/6
s. 116a/16
-3-

sevķ [Ar.] Gönderme, yollama, yöneltme.
s.+ i 006b/3
-1-

seyelān [Ar.] Akma, akıntı.
s.- ı demiñ 133b/2
s.+ a 133b/16
s.+ ı 086a/8
s. eyleyüp 035a/14
s. ider 004a/1
s. iderse 152a/17
s. idüp 111a/7
s. itdikde 068a/10
s. itmege 112b/15
s. olur 067b/15
-10-

seyf [Ar.] Kılıç. s.- i kâti ^c 078a/9 -1-	S. 139b/10, 142b/8 -3-
seyr [Ar.] Omur ve boyunlarda bir kemik. s. 082b/9 -1-	sezā [Far.] Yaraşır, uygun, layık. s.+ dır 031b/7 s.+ dırlar 056a/9 s. ola 148a/7 s. olmaduğı 131a/12 s. olmayup 140a/17 s. 079a/6, 147a/13 -7-
seyyāl [Ar.] Akan, akıcı, akışkan. s. olmağla 072a/9 s. 152a/11 raṭb-ı s. 053a/10 -3-	sezāb [Ar.] Sedef otu (Ruta graveolens). s.- ı yābis 130b/8, 159b/8 s. 057b/6, 065b/9, 131b/13, 175b/2 -6-
seyyān [Ar.] Birbirine eşit, denk, müsavi. s.+ ında 114b/7 -1-	şībā [Ar.] Çocukluk. sinn-i ş.+ ya 166a/13, 168b/11, 179b/5 sinn-i ş. 179a/6 -4-
seyyāre [Ar.] Gezegen. seb ^c a-i s.- i sa ^c diyye 092b/1 s.- i sa ^c id 091b/9 s.- yi mezkūre 092a/12 seb ^c a-i s.+ den 090b/16 s.+ niñ 092b/7 seb ^c a-i s.+ niñ 145b/7 -6-	şıbyān [Ar.] Çocuklar. ş.+ a 006b/10, 178b/11, 179a/9, 179b/16, 180b/8, 181b/4 tedbīr-i ş.+ a 170b/13 ş.+ da 006b/13, 010a/11, 168a/5, 170a/13 ilāc-ı ş.+ da 178a/11 ş.+ iñ 006b/7, 007b/6, 007b/9, 008b/19, 010a/1, 010a/5, 011a/3, 011a/7, 026a/8, 169b/17, 170a/17, 170b/3, 177a/10, 178a/3, 180a/3 ş.+ lara 010b/4 ş. 006b/12, 009a/5, 021b/2, 146a/4, 168b/17 emrāz-ı ş. 178b/11 -34-
seyyid [Ar.] Efendi, önder, reis. s.- i veled-i ādem 069a/14 s.- i veled-i benī ādem 149a/16 -2-	
seyyidü'l-enbiyā ve'l-mürselīn [öa.] Nebilerin ve resullerin reisi, Hz. Muhammed. s. 022b/4 -1-	
Seyyidü'l-kevneyn [öa.] İki cihanın, dünya ve ahiretin cismani ve ruhani âlemlerin efendisi, Hz. Muhammed. S.+ iñ 095b/2	şıbyānī [Ar.] Çocuklara mahsus. marāz-ı ş. 006b/17 -1-

şıçra-	[Tr.] Sıçramak, atlamak, zıplamak. ş.- duḡda 052a/11 ş.- maḡ 076a/15 ş.- maḡdan 110a/5 ş.- masına 053a/7 -4-	şıḡır	[Tr.] İnek gibi büyükbaş hayvanlar. ş. 046a/4, 049b/15, 049b/16, 131b/17, 176b/3 -5-
şifāk	[Ar.] Kasları örten ince zar. ş.+ dır 096b/14 -1-	şıḡḡat	[Ar.] Sağlık, esenlik; gerçeklik, doğruluk. ş.- ı beden 031a/15 ş.- ı mevcūdeyi 177a/2 ş.- ı mizāc 005b/5, 025b/3 ş.- ı mizācı 148b/1 ş.- i ebdān 016b/17 ş.- i ebdānsız 016a/12 ş.- i ḡarīn 088a/16 ḡıfz-ı ş.+ da 156b/9 ş.+ den 017a/1 fā'ide-i ş.+ den 017a/6 ḡıfz-ı ş.+ in 166a/13 ş.+ i 147b/13, 148b/15, 169b/16 ş.+ in 017b/1, 177b/2 ş.+ ine 061a/13, 074b/2 ş.+ ini 054b/15, 093b/12 vesīle-i ḡıfz-ı ş. eyleye 022b/15 ş. 016b/11, 016b/12, 017a/3, 017b/14, 020a/7, 040b/2, 052b/5, 106b/2, 149b/4, 177a/3, 177a/6, 177a/9, 177a/10, 177a/14, 177a/15 ḡıfz-ı ş. 017a/9, 019a/17, 031b/6, 031b/17, 033b/9, 040b/16 kitāb-ı ş. 021b/4 -44-
şifākāt	[Ar.] Kasları örten zarlar. ş. 071b/2 -1-		
şifat	[Ar.] Özellik, hâl, vasıf, nitelik. ş.- ı devā-i kürküm 041b/6 ş.- ı ma'cūn-ı zūfā 012a/2 ş.- ı merhem 012a/26 ş.- ı mūsikī 145b/15 ş.- ı sikencebīn-i 'unşulī 012a/4 ş.+ ı 005b/6, 025b/4, 042a/4, 045b/14, 046b/5, 046b/17, 049b/10, 056a/6, 115b/2, 119a/13, 119b/14, 120a/17, 120b/12, 122a/2, 122b/12, 133b/5, 135a/5, 148b/2, 158b/9, 159b/6, 162a/17, 164b/4, 168a/6, 168a/13, 173a/12, 176a/17 ş.+ lar 018a/9 ş. 041b/13 -33-		
şifāt	[Ar.] Sıfatlar. ş.- ı ḡamīd 142a/6 ş.+ in 068b/4 ş. 068b/2 -3-	şıḡḡat-medār	[Ar.] Sağlığa döndüren, iyileştiren. āṣār-ı ş.+ in 112a/8 -1-
şıḡa-	[Tr.] Sıvamak, yayarak kaplamak. ş.- ya 138a/5 ş.- yalar 135b/3 -2-	şıḡḡat-peṣīr	[Ar.] Sağlık bulan. ş. oldu 067b/13 -1-
		şıḡḡatü'l-'ayn	[Ar.] Göz sağlığı. ḡıfz-ı ş. 007a/7 -1-

şık- [Tr.] Sıkmak, ezmek.
 ş.- ar 053b/6
 ş.- dıklarına 167b/3
 ş.- duğundan 053b/16
 ş.- up 119a/14
 -4-

şıkıl- (I) [Tr.] Sıkıntı çekmek.
 ş.- maş 061a/6
 ş.- maya 129b/4
 -2-

şıkıl- (II) [Tr.] Ezilmek.
 ş.- maşdan 143b/12
 -1-

şıkıvir- [Tr.] Bir anda sıkmak.
 ş.- e 161a/2
 ş.- üp 172b/3
 -2-

şıklet [Ar.] Ağırlık, yük; sıkıntı.
 ş.+ i 032a/10
 ş. 032b/8, 092a/7
 -3-

sımı [Ar.] Gerdanlık, kolye.
 s.- ı takrîr-i resîde 021b/4
 -1-

şinâ'at [Ar.] Zanaat, ustalık, maharet.
 ş.- ı tıbbî 015b/7
 ş.- i tıbbî 019a/1
 ş.+ da 017b/2
 -3-

şinâyi' [Ar.] Sanatla ilgili, sanatsal.
 ş.- i tıbbî-ı ġarâ'iz 018b/5
 -1-

şınıf [Ar.] Bölüm, kategori.
 ş.+ dan 175a/4
 ş.+ dır 048b/5, 175a/1

ş.+ ı 048b/5, 119b/3
 ş.+ ıdır 063b/16
 ş. 163b/5
 -8-

şıraca [Tr.] Deride ve genellikle boyunda görülen lenf düğümlerinin şişkinliği ile beliren verem türü.
 ş.+ lar 179b/9
 ş. 010a/16
 -2-

şırça [Tr.] Camdan yapılmış kap.
 ş. 152b/1
 -1-

sıtma [Tr.] Isıtma, humma, ateşli hastalık.
 s.+ lar 177b/9, 179a/17
 -2-

şiyânet [Ar.] Koruma, muhâfaza, himaye.
 ş.- i kalb 171a/8, 171b/4
 ş.+ e 138a/15
 ş.+ i 165b/6, 170b/17
 ş. ider 171a/11
 ş. 142b/10, 170a/13, 170a/17
 -9-

şiyâneten [Ar.] Koruyarak, muhafaza yoluyla.
 ş. 112b/7
 -1-

şıyırınca [Tr.] Kaygan, kayıcı.
 ş. olduğu 124a/6
 -1-

şıyırınca [Tr.] Kaygan olma hâli; ceninin düşmesi, düşük yapma.
 ş. 111a/7, 117a/10
 -2-

şıyrıl- [Tr.] Ceninin anne rahminden düşmesi, düşük. ş.- masına 117a/10 -1-	s.- i sâzec 156b/16 s.- i sefercelî 118a/6 s.+ den 130b/3 s. 120b/14, 156a/7, 156b/7, 174a/9 -8-
sızındı [Tr.] Sızıntı. s.+ sı 051b/10 -1-	sikkîn [Ar.] Bıçak. s. 132a/4, 132a/5 -2-
sifād [Ar.] Hayvanların çiftleşmesi. s.+ de 075a/7 -1-	sil- [Tr.] Silmek, temizlemek, kurulamak. s.- eler 139a/8 s.- üp 139a/9 -2-
şıgar [Ar.] Küçük olma, küçüklük. ş. 124a/9 -1-	sil^c [Ar.] Kist, ur, tümör. s. 006a/10, 174b/13, 175b/3 -3-
sigil [Tr.] Siğil. s.+ ler 007a/16, 010a/17, 179b/9 s. 052a/3 -4-	sil^c a [Ar.] bkz. sil^c s.+ dan 175a/16 s. 175a/15, 175a/16, 175b/1, 175b/6, 176a/13 -8-
sihr [Ar.] Sihir, büyü, efsun. s. itdiler 039a/3 -1-	silecek [Tr.] Silme malzemesi. s. 139a/7 -1-
şıkal [Ar.] Ağır olma, ağırlık. ş.- ı yâbis 128b/6 ş.- i beden 060a/6 ş. 061b/10 -3-	silk [Ar.] Dizi, sıra, düzme, düzen. s.- i taḥrîr-i keşîde 021b/4 s.- i taḥrîre 020b/5 -2-
şıkât [Ar.] İnanılır, güvenilir kimseler. ş.- ı eṭibbâ 019a/7 muḥtâr-ı ş.- ı mücerribîn 087a/12 -2-	sill [Ar.] Verem. s.+ e 033a/8 -1-
sikbâc [Far.] Bulgur ve sirke yemeği. s. 157b/10 -1-	silsile [Ar.] Soy. s.- i benî âdeme 100b/14 s.- i tevâlûdi 026b/1 -2-
sikencebîn [Far.] Sirke ve balla yapılan, harareti kesen ekşi şerbet. şifat-ı s.- i ^c unşulî 012a/4	

sil' ü's-sedy [Ar.] Meme, göğüs tümörü.
s. 006a/10, 174b/13
-2-

simā [Ar.] Yüz, çehre.
laṭīfe-i s.- ı memdūhedir 136a/6
s.+ ı 104a/6
s. 147b/14
-3-

simsim [Ar.] Susam (Sesamum indicum).
s.- i muḳaşşer 047a/1, 122a/2
s. 044a/15, 049b/1, 110b/15, 120b/2,
173a/9, 176a/17
-8-

sinin [Ar.] Yaşlar, yıllar, seneler.
s.- i 'ömri 011a/10
s.- i 'ömrleri 026a/13
s.- i nemālarında 179b/16
-3-

siñir [Tr.] Sinir, duyuları beyne ileten tel.
s.+ dir 038b/3
s.+ in 038a/13
s.+ iñ 038b/1, 132b/16
s.+ ler 066a/12, 137a/7, 137a/9
s.+ leri 033a/3, 167a/1
s.+ leriñ 037a/11, 039a/15
s.+ lerin 038b/5
s.+ lerine 166a/8
s.+ lerini 167b/16
s. 038a/14, 038b/1, 038b/8
-17-

sinn [Ar.] Yaş, çağ, dönem.
s.- i bulūğa 034b/14
s.- i fetā 179a/7
s.- i ğulāmiyyet 179a/7
s.- i ḥadāsetinde 103a/7
s.- i kūhūlet 179a/4
s.- i kūhūletleri 028b/13
s.- i nemā 179a/4
s.- i nemāda 085a/3

s.- i nemānıñ 179a/9
s.- i nemāsı 092b/12
s.- i nemāyı 179a/5
s.- i şabī 011a/5
s.- i şibā 179a/6
s.- i şibāya 166a/13, 168b/11, 179b/5
s.- i şebāb 179b/14
s.- i şebābda 103a/6
s.- i şeyḥūḥat 179a/5
s.- i tera' ru' 011a/5, 179a/7
s.- i ṭufūliyyet 144b/14, 179a/6
s.- i ṭufūliyyetden 168b/11
s.- i vuḳūf 179a/4
s.+ i 151a/15, 170a/17
s. 032b/3, 033a/12
ḥadāset-i s. 005b/5, 025b/3, 031a/15,
031b/12, 036b/3, 148b/1
-35-

sinn-i iyās [Ar.] Kadınların menopoz
dönemi. bkz. **ḥadd-i iyās**
s.+ iñ 127a/12
-1-

sipih [Far.] Gök, sema; talih, baht, kader.
s.- i sa' ādet-i iktisāb 021a/2
-1-

sirāyet [Ar.] Geçme, bulaşma, yayılma.
s.+ i 037b/13, 106b/2
s. eyleyüp 051a/16, 150b/11
s. idüp 106b/10, 116a/1, 149a/11
s. itmekle 067a/5
-8-

siret [Ar.] Ahlak, davranış, iç, derun.
s.+ de 107b/16, 107b/17, 108a/1
s.+ i 107b/2
s.+ iniñ 004b/6, 106a/12
s.+ leri 149a/6
s.+ leriniñ 024b/4
s. 107b/7
-9-

sirke [Far.] Sirke.
s.+ si 122b/15
s.+ ye 172b/14
s. 048b/15, 123a/14, 123a/16,
133b/17, 159b/1, 172b/17, 174a/10
-10-

sīsāliyūs [Ar.] Baldıran ağacı
(Levisticum officinale).
s. 058b/3
-1-

sitāre [Far.] Yıldız.
s.- i sa^c d 021a/11
-1-

sitem-kār [Far.] Sitem eden.
hılāf-ı gerdiş-i gerdün-ı s.+ dan
020a/17
-1-

sitte [Ar.] Altı (6) sayısı.
ezmine-i eṭvār-ı s.- i müteğâyire
087a/6
eṭvār-ı s.+ de 086b/7
eṭvār-ı s.+ den 084b/4, 085a/14,
092b/15, 096b/2
fuṣūl-ı s.+ den 062b/12
ihdāş-ı nefsanıyye-i s.+ den 169b/12
eṭvār-ı s.+ niñ 084b/13, 086a/10,
086a/13
s. 093b/2
eṭvār-ı s. 079b/10
-13-

sivilce [Tr.] Sivilce.
s.+ ler 009b/17, 010a/2, 010a/14
-3-

sivri siñek [Tr.] Sivri sinek.
s. 144a/12
-1-

siyāh [Far.] Siyah, kara.
s. 007b/8, 007b/10, 010a/1, 051a/15,
060b/6, 104a/10, 105b/10, 105b/12,
107b/11, 107b/13, 134a/12, 143a/17,
151b/8
-13-

siyāset [Ar.] Politika.
emr-i s. 091a/17
-1-

siyāsiyye [Ar.] Siyasi, politik.
‘ulūm-ı s. 017b/17
-1-

siyez [Tr.] Bir buğday çeşidi (Triticum dicoccon). bkz. **gernik**, bkz. **çatalca**
s. 154b/13
-1-

şoğan [Tr.] Soğan (Allium cepa).
bkz. **başal**
ş. 042b/13, 044b/8, 046a/2, 049a/14,
120a/8
-5-

şoğulcan [Tr.] Solucan.
ş.+ ından 158a/17
ş. 009a/7, 179b/8
-3-

şoḥbet [Ar.] Karşılıklı konuşma, hasbihal.
ş.+ i 144a/4
-1-

şok- [Tr.] Girmesini sağlamak, içeri almak.
ş.- up 132a/5, 147b/5
-2-

şol [Tr.] Sol taraf. bkz. **yesār**
ş.+ a 061b/12, 062b/17
ş.+ ında 124a/14
ş.+ una 102a/13

	ş. 061b/17, 102a/7, 102a/11, 102a/12, 102b/2, 102b/3, 124a/14, 131b/5, 131b/7, 139a/2, 139a/3, 140b/8 -16-		
şol-	[Tr.] Solmak. ş.- ması 166a/11 -1-	şovukluk	[Tr.] Soğuk olma durumu. ş.+ ı 136a/12 ş.+ ın 042b/10 -2-
şoñ	[Tr.] Döl yatağı, plasenta tabakası. ş. 080a/10, 096b/8 -2-	şoy-	[Tr.] Kabuğu ayırmak. ş.- duruldukdā 080a/16 -1-
şoñra	[Tr.] Sonra. ş. 015b/4, 017b/16, 020b/2, 026b/15, 027a/3, 029a/2, 030a/9, 033b/5, 034a/6, 034a/13, 034b/6, 039a/14, 042a/8, 042b/3, 057a/10, 058a/3, 061b/6, 070a/4, 070b/1, 071a/13, 081b/8, 082a/14, 082b/4, 085a/16, 086b/6, 090a/12, 093b/6, 093b/7, 099a/15, 109a/8, 113a/3, 128a/12, 131b/2, 132b/6, 133a/17, 137a/3, 139a/12, 142a/1, 150b/5, 153a/1, 163b/12, 173a/16, 175b/7 -43-	şoyul-	[Tr.] Kabuğu çıkarılmak. ş.- ur 009a/15 -1-
şovu-	[Tr.] Soğumak. ş.- dıgından 052b/12 ş.- r 063b/7 -2-	sön-	[Tr.] Yakıcılığını kaybetmek. s.- mekden 111b/12 -1-
şovuk	[Tr.] Soğuk. ş.+ dan 136b/17, 138a/15, 143a/12 ş.+ lıgı 039a/15, 042b/14 ş.+ lıgından 039b/3 ş.+ luğından 038a/4 ş.+ unu 181b/11 ş. 047a/6, 051a/1, 057a/7, 086b/2, 136b/5, 143a/12, 166a/7, 170b/10, 181b/5, 181b/7 -19-	söyle-	[Tr.] Söylemek. s.- mege 167b/12 s.- nür 062a/16 -2-
		söz	[Tr.] Ağızdan çıkan kelime. s.+ dir 062a/16 s.+ leri 021b/14, 071b/7, 072a/4, 083b/16, 096a/14, 147a/12 s.+ lerin 075b/14 s.+ lerinden 093a/16 s. 021b/10, 071b/8, 167b/12 -12-
		şu	[Tr.] Su. bkz. mā' ş.+ da 129b/8, 133a/8 ş.+ dan 076a/16, 078b/10, 107a/10, 170a/14 ş.+ lar 007a/2, 080a/2, 091b/16, 133a/15, 157a/6, 173b/3 ş.+ lardan 018b/1 ş.+ ları 133b/15 ş.+ lu 051a/4 ş.+ nıñ 078b/8 ş.+ ya 008a/9, 008a/10, 008a/11, 018a/6, 054b/16, 065b/12, 086b/2, 107a/11, 130b/16

ş.+ yı 018b/1, 048b/15, 049a/10, 049b/2, 060b/17, 061a/4, 065b/13, 116b/3, 118a/7, 119b/12, 120a/2, 120a/3, 121a/10, 123a/15, 123a/17, 126b/7, 126b/8, 129b/3, 130a/15, 131b/13, 133b/15, 134b/4, 157a/6, 158b/1, 164a/11, 165a/9, 166a/7, 168a/8, 173b/16	s.- i mizāca 169b/5, 178b/4 s.- i mizācdan 169a/16, 180b/6 s.- i mizācı 051a/13, 051b/6, 056b/15 s.- i mizācına 150b/9 s.- i mizācları 053b/2 s.- i tedbīr olunmağdan 169a/5 s.- i tedbīre 149a/14 -42-
ş.+ yın 061a/9	
ş.+ yın 130b/1	şu iti [Tr.] Kunduz (Castor).
ş.+ yına 165a/11	ş.+ niñ 058b/6
ş.+ yını 119a/14, 121a/1	-1-
ş.+ yıyla 049a/16, 049b/14, 058a/15	
ş.+ yla 025a/4, 065b/11, 156b/7	şu teresi [Tr.] Su teresi, sezāb (Nasturium officinale).
ş.+ yuñ 054b/17	ş. 043a/7
ş. 006b/5, 010b/5, 042a/3, 047a/6, 049a/15, 050b/17, 051a/1, 051b/10, 055a/6, 076a/17, 076b/3, 131b/4, 135b/14, 136a/10, 138b/7, 138b/15, 152a/12, 156b/14, 163a/4, 164a/9, 166a/7, 170a/11, 172b/14, 172b/16	-1-
-93-	su'āl [Ar.] Öksürme, öksürük. s. 007b/1, 117a/12 -2-
	su'āl [Ar.] Soru. s.+ e 095a/7 s. buyurdılar 142a/12 s. olunduğda 107b/4, 107a/13 -3-
sū' [Ar.] Kötü, fena, yanlış, kötülük. s.- i haızmdan 037b/17 s.- i haızından 042a/11 s.- i hılķati 149a/13 s.- i mizāc 037a/16, 040a/10, 040a/11, 040a/12, 041b/1, 051b/14, 054a/6, 115a/10, 150b/10, 157a/13, 171a/1, 177b/7 s.- i mizāc-ı bārid 041a/15, 045b/4, 050b/13, 055b/17 s.- i mizāc-ı bāriden 157b/4 s.- i mizāc-ı bāride 169b/1 s.- i mizāc-ı bāridinden 055b/16 s.- i mizāc-ı hār 157a/13, 157b/2 s.- i mizāc-ı hārreye 169a/17, 169b/10 s.- i mizāc-ı hārri 157a/15 s.- i mizāc-ı mādde 157a/16 s.- i mizāc-ı müfreden 037b/1 s.- i mizāc-ı münāsibe 169b/2 s.- i mizāc-ı ruṭūbetden 125b/13	su'd [Ar.] Kara topalak bitkisi (Cyperus rotundus). s. 044b/11, 126a/5, 133a/10 -3-
	şudā' [Ar.] Baş ağrısı. ş.+ iñ 177b/14 ş. 180b/7, 180b/12, 180b/17, 181a/10 -6-
	şudūr [Ar.] Meydana gelme, hasıl olma, ortaya çıkma. ş. ider 119a/1 ş. iderse 094b/16, 095a/2 -3-

şufret [Ar.] Sarılık, sarı renkte olma.
ş. 060b/5
-1-

sū'iyet [Ar.] Kötülük, fenalık,
bozukluk.
s.+ e 071a/2
-1-

sūk [Ar.] Çarşı, pazar.
s.- ı kâ'ime 018b/2
-1-

sukbe [Ar.] Delik.
ş.+ ler 080b/6, 081a/4, 085b/3,
097a/8
ş.+ lerden 080b/8
-5-

sukūt [Ar.] Düşme; azalma.
s.- ı kuvvetden 133a/17
s.- ı şehvet 120a/7
s.- ı şehvete 120a/13
s.+ a 109a/7, 110b/12, 111a/3,
111a/11, 111b/8, 111b/9, 113b/4,
123a/4, 125a/3
s.+ dan 123b/3, 123b/5
evkāt-ı s.+ ı 125a/15
s.+ ını 110b/17
s.+ uñ 123b/15
s.+ una 110a/8
s. 111a/8, 112a/4, 113a/10, 113b/15,
123b/4, 123b/14, 125b/3
bā' iş-i s. 051b/17, 054b/3
-27-

sukūtu's-sürre [Ar.] Göbek düşmesi.
s. 009a/13
-1-

şulan- [Tr.] Sulanmak.
ş.- ması 117b/2
ş.- up 106b/1
-2-

şulb [Ar.] Katı, sert; sırt, bel kemikleri,
columna vertebralis.
ş.+ a 073a/3
ş.+ i 076a/17, 078b/3, 078b/9
ş.+ uñ 077a/7
ş.+ unda 129a/16
ş. 076b/4, 076b/11, 076b/15, 077a/2,
077b/6, 077b/8, 078a/2, 078a/6,
078a/7, 079a/1, 181a/6
verem-i ş. 006a/8, 174b/6
-19-

şulh [Ar.] Barış, huzur, uzlaşma.
ş.- ı rāhat-güzīn 020b/9
-1-

şulı [Tr.] Suyu olan, içine su katılmış.
ş. 089b/2, 152b/3, 163a/2
-3-

sultān [Ar.] Hükümdar.
s.- ı 'ādile 018a/5
s.- ı milket-i risālet 140a/8
s.+ lar 038b/10
-3-

Sultān Muṣṭafā Ḥān

[ka.] 22. Osmanlı padişahı.
S. 018a/15
-1-

Sultānu'l-enbiyā

[öa.] Peygamberler sultanı, Hz.
Muhammed (Sav.).
hicret-i 'aliyye-i s.+ dan 021a/10
s. 018a/1
-2-

summāk [Ar.] Sumak (Rhus coriaria).
s. 048b/16, 056b/7, 115b/2, 133a/10,
133b/5, 136a/15
-6-

summākīyye [Ar.] Sumak türü.
s. 133b/17
-1-

şunʿ [Ar.] Yapış, yapma; eser, kudret.
ş.- ı Bārī 017a/8
-1-

şunūf [Ar.] Sınıflar.
ş. 120a/16
-1-

şūr [Ar.] Görünüş, suret.
ş.- ı aşliyyeleri 105a/8
ş.- ı hafıyyeleri 082a/10
ş.- ı hüsnden 107b/5
ş.+ dan 106b/8
-4-

süre [Ar.] Kur'an-ı Kerîm'in 114 bölümünden her biri.
s.- i kerîm-i Ahkâfda 087b/1
s.- i kerîm-i Nahlde 153b/6
s.- i kerîm-i Târikda 024a/6, 075b/5
ibtidâ'-i s.- i kerîmde 075b/17
-5-

şüret [Ar.] Şekil, biçim; tarz, yol; nüsha; yüz, çehre; tasvir.
ş.- i aşliyyede 072b/15
ş.- i beşerde 095a/1
ş.- i beşerden 107a/17
ş.- i cenîn 088b/4
tekevvün-i ş.- i cenîn 106b/4
ş.- i haseneye 031b/15
ş.- i hayât 081a/8
ş.- i hüsne 107a/1
ş.- i insāniyye 088b/8
ş.- i meniye 070b/11
ş.- i muʿ ayyene olmaz 063a/9
ş.- i nākışada 063b/14
ş.+ de 003b/8, 004b/7, 005b/1, 005b/4, 005b/12, 017a/17, 019b/12, 024b/5, 025a/16, 025b/2, 025b/9,

028a/4, 030b/6, 031b/1, 032a/2, 032a/9, 034a/2, 034a/4, 036a/1, 037a/2, 039b/7, 040a/17, 050b/14, 051b/9, 051b/11, 053a/9, 053b/16, 054a/14, 057a/14, 057b/5, 058a/10, 059b/7, 060a/15, 062a/7, 063b/8, 064a/10, 064b/3, 065a/12, 072b/6, 072b/13, 075a/4, 075a/5, 076b/13, 078b/11, 078b/17, 084a/10, 085a/3, 087b/14, 088a/2, 088a/6, 088a/17, 089b/9, 090a/2, 090a/5, 094b/3, 101b/9, 101b/17, 105a/15, 105b/9, 105b/13, 106a/13, 107b/9, 107b/15, 110a/13, 112b/4, 113a/4, 113a/13, 113a/16, 114b/1, 116a/10, 119a/2, 119a/10, 119a/11, 124a/4, 124a/11, 125a/12, 127b/12, 128a/6, 132b/9, 139b/13, 140b/7, 141a/15, 143a/2, 146a/7, 146b/3, 148a/10, 148a/17, 148b/4, 148b/8, 150a/10, 150b/6, 150b/9, 151b/6, 153b/2, 154b/7, 156a/6, 158a/6, 158a/8, 160a/7, 161a/4, 162a/8, 166b/4, 168a/17, 168b/10, 171a/14, 176a/14, 177a/3, 180b/16
ş.+ e 107b/7
ş.+ i 032a/11, 054b/2, 105a/14
ş.+ iñ 066b/1
ş.+ inde 063a/16, 063b/1, 063b/2, 064a/12, 064a/15
ş.+ ine 081a/7
ş.+ lerde 114a/16
ş.+ lere 107a/1
ş.+ leri 066b/6, 106b/13
ş.+ leriñ 127a/17, 127b/17
ş. 004b/5, 024b/3, 037b/5, 063a/1, 063a/15, 101a/10, 106a/12, 107b/2, 107b/5
-146-

şüret-nümā [Ar.+Far.] Şekil ve suret gösteren, hasıl olan, vücut bulan.
ş. olan 020b/11
-1-

şūret-peẓīr [Ar.+Far.] Şekil bulan.

ş. ola 068b/17

ş. olduğu 103b/8

ş. olmağla 082a/2

ş. olur 066b/13, 072b/14, 088b/12

ş. olurlar 108b/4

-7-

şūreten [Ar.] Suret bakımından.

ş. 084b/10, 147a/3

-2-

şūsen [Ar.] Susam (İris florentina).

s. 042a/17, 043b/5, 056a/8, 173b/8

-4-

şusuzluk [Tr.] Susuzluk.

ş. 034a/9

-1-

şu'ūbet [Ar.] Zorluk, güçlük, zahmet.

ş. 171a/4

-1-

şu'ūd [Ar.] Yükselmek; yükseğe çıkma.

ş.+ ını 117b/16

ş. eyleyüp 026b/15

ş. ider 171b/14

ş. iderse 178b/2

ş. idüp 060a/5, 066b/9, 080b/11,
117b/10

ş. itmege 176a/2

ş. itmekle 026b/16, 032b/15, 144b/10

ş. olup 074a/2

-13-

şū'ūl-^ʿalak [Ar.] Bozulmuş kan pıhtısı.

s. 008a/7

-1-

şūzī [Far.] Yanmayla ilgili.

s. 144a/13

-1-

sübāt [Ar.] Uyku, uyku hâli, dalgınlık.

s. 180a/17

-1-

sübāt-ı seherī [Ar.] Uykusuzluğun verdiği dalgınlık, hafif uyku hâli.

s. 180a/14

1-

Sübḥān [öa.] Her türlü kusurdan, noksandan uzak olan; Allah.

s.- ı mu^ʿīn 020b/9

s. 022b/1

-2-

sübül [Ar.] Yollar.

pīşvā-i s. 019a/13

-1-

süd [Tr.] Süt.

s.+ den 005b/15, 025b/12, 039a/8,
066b/9, 069a/9, 146b/1, 160a/10,
161b/7, 161b/14, 161b/16, 162a/8,
162a/12, 162b/15, 163a/1, 163a/5,
163a/8, 164b/9, 165a/17

s.+ e 026b/15, 066b/9, 111b/3,
124b/6, 140b/16, 157a/17, 158b/3,
159a/5, 159a/14, 171b/5, 171b/14

s.+ i 062a/1, 069a/12, 089b/5,
146a/11, 148a/9, 149a/10, 150a/2,
150a/10, 150a/13, 150b/3, 150b/11,
151a/2, 151a/16, 151b/5, 155a/11,
155b/8, 155b/16, 156a/6, 156b/17,
157a/3, 157a/4, 157a/12, 158a/2,
158a/3, 158b/13, 158b/16, 159a/15,
159a/17, 159b/12, 161a/4, 163a/14

s.+ iñ 005b/10, 006a/1, 025b/7,
149b/16, 150a/15, 150b/6, 150b/14,
151b/2, 151b/7, 152a/2, 152a/7,
152a/9, 153a/8, 153b/8, 154a/12,
155b/14, 156a/2, 156a/3, 156a/5,
156b/11, 158a/3, 160a/4, 161a/6,
161a/13, 172a/8, 172a/14, 172a/17,

172b/6, 173b/1, 173b/6, 174a/2 s.+ ini 161a/5 s.+ leri 005b/8, 005b/11, 025b/6, 025b/9, 150b/12, 152b/10, 154b/6, 155b/5, 155b/6 s.+ lerinden 171b/6 s.+ lerini 159b/4 s.+ leriniñ 148b/9 s.+ üne 046a/4 s. 003b/18, 005b/18, 008b/2, 016a/6, 028b/7, 039a/9, 043a/16, 043b/3, 045b/15, 046a/13, 057a/5, 061b/17, 069a/9, 071b/10, 099b/1, 105b/16, 124b/5, 143b/10, 143b/14, 143b/16, 144a/14, 145a/3, 147b/6, 150a/6, 150a/12, 151a/3, 151a/11, 151a/15, 152b/5, 152b/17, 153a/2, 153a/3, 153b/5, 154a/3, 154a/13, 155b/12, 159a/11, 159b/11, 160b/11, 160b/12, 160b/13, 160b/14, 161b/15, 162a/1, 163a/9, 164a/13, 164b/9, 164b/12, 165a/16, 170b/11, 171a/16, 172a/13, 174a/4, 176a/11, 178a/13 -160-	süfl [Ar.] Tortu, posa. s.+ iñ 115a/10 s. 115a/9 -2-
	süflī [Ar.] Alçakta bulunan. ‘ālem-i s.+ de 091b/12, 092b/5 -2-
	süfliyyet [Ar.] bkz. süflī s. 098b/10 -1-
	süglin [Tr.] Sülün (Phasianus colchicus). s. 155a/1 -1-
	sühület [Ar.] Kolaylık, yumuşaklık, naziklik. s. 143b/10, 143b/11, 166b/8 -3-
	sühünet [Ar.] Sıcaklık. s. 037b/10, 074a/7, 101b/17, 138b/8, 169b/9, 175b/17 -6-
süd nine [Tr.] Sütanne. s. 005b/4 -1-	sükker [Ar.] Şeker. s.- i ebyaz 058a/14 s.- i şaberzed 122a/5 s.+ den 164b/14 s.+ i 057a/4, 058a/15, 162b/8 s.+ li 133b/7 s. 085a/6, 119a/16, 119b/11, 120b/13, 133b/11, 162b/9, 164b/14, 170a/16 berāber-i s. 120b/3, 158b/11, 159b/10 -18-
südde [Ar.] Tıkanıklık; emboli. s.+ leri 058a/2 s.+ si 157b/7 s. 055a/11, 055b/4, 055b/5, 057a/11 -6-	
südedü't-tıhāl [Ar.] Dalak tıkanıklıkları. s. 008b/15 -1-	
süfehā [Ar.] Sefihler, adi, bayağı kimseler. evlād-ı s.+ dan 108a/2 s. 108a/6 -2-	sükker-i Süleymānī [Ar.] Şeker kamışının pişirilip damıtıldıktan sonra posasından tasfiye edilmesiyle elde edilen şeker.

s. 122a/14 -1-	
sükkerî [Ar.] Şekerle ilgili, şekerli. s. 121a/12, 164b/11 -2-	
sükün [Ar.] Durma, dinme, kesilme, yatışma, hareketsiz kalma. s.- ı bedeniyyedir 040b/11 s.- ı nefsanîyyedir 040b/13 s.+ ı 050a/5 s. bulup 090a/1 -4-	
sülâk [Ar.] Göz kapaklarının kızıl kızıl olup kalınlaşması ve kirpiklerin döküldüğü yerlerde yara oluşması. s. 007a/11 -1-	
sülüş [Ar.] Üçte bir. ş.+ i 119a/15 ş. 119b/10 -2-	
sülüşân [Ar.] Üçte iki. ş.+ ı 133b/12 ş. 119b/10, 126a/3 -3-	
sümûğ [Ar.] Zamk, reçine. s.+ lardan 044b/1 -1-	
sümûğât [Ar.] Zamklar, reçineler. ş. 044a/9 -1-	
sünbül [Far.] Sümbül. s.+ e 041b/10 s. 056b/11, 119b/15, 122b/6, 122b/7, 122b/13, 135a/6, 156b/13 -8-	sünbül-i Hindî [Far.+Ar.] Hint sümbülü (Nardostachys jatamansi). s. 056a/6 -1-
	sünbül-i tîb [Far.+Ar.] bkz. sünbül-i Hindî s. 041b/7 -1-
	sünger [<Yun. sphoungari] Sünger. s.+ i 172b/15 -1-
	sünnet (I) [Ar.] Hz. Muhammed'in örnek iş ve davranışlarının tamamı. s.- i şerîfe-i hitân 141b/10 s. 141a/5 -2-
	sünnet (II) [Ar.] Erkek çocuklarının sünnet edilmesi. s. iderler 141b/12 s. olmuşlar 142a/1 -2-
	sünnet-i seniyye [Ar.] Hz. Muhammed'in yüce sünneti. s.+ ye 140b/9 s. 142a/2 -2-
	sünnetli [Ar.+Tr.] Sünnet edilmiş olan. s. 141b/13, 141b/15 2-
	sür- (I) [Tr.] Sürmek, sıvamak. s.- eler 049b/15, 123a/15, 135b/14, 156b/11, 162b/2, 164b/2, 165a/2, 165a/3, 166b/7, 166b/15, 168b/5, 173b/4 s.- mek 049a/11, 117a/14, 121a/9,

123a/16, 166b/13
s.- mekdir 157b/16
s.- ülmek 167b/1
-19-

sür- (II) [Tr.] İshal; yürek sürmesi.
yürekleri s.- mek 179b/1
yürek s.- mesi 179b/4
-2-

sür'at [Ar.] Çabukluk, hızlılık, hız.
s.- i vilâdetde 130b/7
s.+ den 128a/17
s.+ le 128b/1, 130a/1
s. iderse 130a/8
s. 062a/4, 085a/4, 085a/7, 088a/10,
128b/8, 137a/11, 152a/17
-12-

sürre [Ar.] Göbek.
kaṭ'-ı s.+ de 135b/9
mecrâ-yı s.+ den 099a/3
s.+ si 005a/7
s.+ sinden 097b/8
s.+ ye 097b/1
s. 081a/9, 137b/3
kaṭ'-ı s. 137a/17
-8-

sürt- [Tr.] Sürtmek; dokundurmak.
s.- e 042a/16
-1-

sürür [Ar.] Sevinç.
s. 032a/4, 139b/8
-2-

sürür-efzâ [Ar.+Far.] Sevinci arttıran.
s. 139b/9
-1-

sürül- [Tr.] Sürülmek, sıvanmak.
s.- üp 057a/17
-1-

sürün- [Tr.] Sürünmek.
s.- digi 165b/8
s.- mege 165b/7
-2-

Ş

Şa' bân Şifâ'î bin Ahmed
[ka.] Tedbîru'l-Mevlûd müellifi;
Şa'bân Şifâ'î b. Ahmed.
Ş. 014b/1
-1-

şād-gāh [Far.] Sevinçli olunan
zaman, yer.
ş. eyleye 022b/4
-1-

şād-mân [Far.] Sevinçli, şād, mesrur.
ş. eyleyüp 022b/7
-1-

şād-merg [Far.] Aşırı sevinmekten
gelen ölüm.
ş. 169b/15
-1-

şādenec [Ar.] Şādenec taşı, kan taşı
(Hematit lapis).
ş. 136a/15
-1-

şāf [Ar.] Sürülmüş; sürmek için
ilaçlanmış pamuk.
ş.+ lar 133b/4
ş. 133b/2
-2-

şāfî [Ar.] Şifâ veren, iyileştirici.
cevâb-ı ş. 075b/15
-1-

şāhid [Ar.] Şahit; tanık.
ş.- i ' ādil 029a/10
-1-

şahm [Ar.] İç yağı; katı yağ.
ş.+ a 176a/5
ş.+ dan 069a/6
ş. 026b/10, 060b/12, 066b/3,
084a/13, 171a/10
-7-

şahmiyye [Ar.] İç yağı; bir tümör çeşidi.
ş.+ si 081b/4
ş. 175a/1
-2-

şahş [Ar.] Şahıs, kimse, kişi.
ş.- ı āhere 105b/9
ş.+ dan 058a/1
ş.+ ın 127b/10, 166a/11
-4-

şahşu'l-mahmūm [Ar.] Hummalı kişi.
ş. 010b/15
-1-

şā'ir [Ar.] Şair, şiir yazar.
ş.+ ın 072b/7
-1-

şakī [Ar.] Hakk katında makbul olmayan.
ş.+ midir 095a/5
-1-

şakḳ [Ar.] Yarma, yarıma; yarı, parça.
ş. itdiği 099b/15
ş. olunan 175b/7
-2-

şalgam [Far.] Şalgam.
ş. 043a/6, 044a/10, 156a/12, 158b/9
bezr-i ş. 046b/10, 047a/2, 047a/7
-7-

Şāmī [öa.] Şam şehrine mensup.
ka' k-ı Ş. 135a/7
-1-

şān [Ar.] Ün, şöhret; azamet, büyüklük.
ş.+ ları 148b/6
-1-

şarāb [Ar.] Şarap; ısıtılıp pişirildiğinde
yoğunlaşıp koyu bir kıvam bağlayan
sıvı; şurup.
ş.- ı meyh- i sāzeceñ 119a/12
ş.- ı reyḥānī 157a/7
ş.- ı tuffāhı 119b/5
ş.- ı uşūl 057b/4
ş.+ da 164b/5, 174b/8
ş.+ ı 057a/5, 118a/7, 119b/1, 119b/17
ş.+ ının 118a/2, 121a/12, 156a/11
ş.+ la 137b/9
ş.+ ları 115a/17, 115b/4, 118a/7
ş.+ larını 119b/8
ḥarāret-i ş. 044b/9
-19-

şarābu'l-līmūn [Ar.] Limon şarabı; limon
şerbeti.
ş.- ı sefercelī 118a/6
-1-

şāriḥ [Ar.] Şerheden, açıklayan, bir eseri
açıklamak üzere başka bir eser
yazar.
ş.- i Telvīḥ 093b/3
ş.+ i 028a/14, 062a/17
ş. 181b/17
-4-

şart [Ar.] Şart, koşul.
ş.+ la 118b/6
-1-

şaşı	[Tr.] Şaşı. ş. 007a/8 -1-	173a/1 berd-i ş. 128b/10, 129a/4 ğazab-ı ş. 169a/6 havf-ı ş. 169b/1 tezaḥḥur-ı ş. 130a/4, 130a/12 veca ^c -ı ş. 064b/13, 146b/3 veca ^c -yı ş. 148a/3 -15-
şāt	[Ar.] Koyun. ş. 141a/16 -1-	
şebāb	[Ar.] Gençlik. sinn-i ş.+ da 103a/6 ş.+ ları 058b/15 sinn-i ş. 179b/14 zemān-ı kuvvet-i ş. 148b/15 -4-	şedīdū'n-nef' [Ar.] Şiddetli şekilde faydalı. ş.+ dir 065a/6 -1-
şebeke	[Ar.] Ağ; beyin ağı, şebeke. ş. 181a/7 -1-	şedīdū't-tebrīd [Ar.] Şiddetli şekilde soğutan. ş. olanlar 048b/17 -1-
şecā'at	[Ar.] Yiğitlik, yüreklilik, cesaret. ş.+ lerine 146a/2 ş. 091a/17 -2-	şeftālū [Far.] Şeftali. ş. 175b/2 -1-
şecer	[Ar.] Ağaç. ş. 083a/8 -1-	şeh-vār [Far.] Şahlara layık olan. ş.- ı meydān-ı fezā'il 020b/13 -1-
şecī'	[Ar.] Cesur, yürekli, yiğit. ş. 091a/12 -1-	şehādet [Ar.] Şahitlik, tanıklık. ş. idüp 015b/9 -1-
şedā'id	[Ar.] Eziyetli, zahmetli, sıkıntılı durumlar; belalar. ş. 127a/6 -1-	şehdānec [Far.] Kenevir. ş. 048b/8 -1-
şedd	[Ar.] Sıkı sıkı bağlama, sıkma. ş. 046b/13 -1-	şehvāt [Ar.] Şehvetler, nefsin aşırı istekleri. ş.- ı rediyyelerini 121b/17 -1-
şedīd	[Ar.] Şiddetli. ğazab-ı ş.+ ini 169a/17 ş. 031b/13, 112b/7, 115a/11, 124b/2,	Şehin-şāh-ı melekūt [öa.] Uçsuz bucaksız mülklerin hükümdarı; Hz. Muhammed için kullanılan söz. ş. 018a/2 -1-

şehiyyet [Ar.] İstek uyandırma,
iştahlandırma; şehvetlendirme.

ş.+ i 101a/8, 101a/11

-2-

şehr (I) [Far.] Şehir, kent.

ş.+ e 018a/9

ş.+ inde 018a/9

-2-

şehr (II) [Ar.] Ay.

ş.- i evvelde 099a/11

ş.- i rābi^c de 091a/13

ş.- i sābi^c de 091b/11

ş.- i sādide 091b/7

ş.- i şālişde 091a/7

ş. 093b/2

-6-

şehriyārān [Far.] Hükümdarlar.

ş. 065a/2

-1-

şehvānī [Ar.] Şehvetle ilgili.

rūḥ-ı ş. 037a/12

-1-

şehvāniyye [Ar.] bkz. **şehvānī**

kuvve-i ş.+ si 111b/17

-1-

şehve [Ar.] bkz. **şehvet**

fāsīd-i ş. 119a/10

-1-

şehvet [Ar.] Cinsel istek; şiddetli istek.

ş.- i sāḳıṭ olanlarıñ 120b/7

ş.- i ṭa^c āmı 134a/7

ş.+ de 037a/2

fesād-ı ş.+ e 120a/10

sukūṭ-ı ş.+ e 120a/13

ş.+ i 031b/14, 047b/13, 047b/16

ş.+ iñ 039b/6

ş.+ leri 032b/4

fesād-ı ş. 060a/8, 115b/11, 117b/5,
118b/9, 119b/13

nuḳṣān-ı ş. 120b/5

sukūṭ-ı ş. 120a/7

ḡa^c f-ı ş. 116b/7

-18-

şehvet-engīz [Ar.+Far.] Şehvet veren.

ş. 031b/15

-1-

şekākūl [Ar.] Kuşkonmaz (Asparagus).

ş. 043a/2, 044b/7, 046b/5, 046b/10,

047a/4, 047a/10

-6-

şeker [Far.] Şeker. bkz. **sükker**

ş.+ dir 122a/14

ş.+ i 043a/9, 046a/5

ş. 046a/11

-4-

şekk [Ar.] Şüphe, zan.

ş. 071b/7

-1-

şekl [Ar.] Şekil, dış görünüş, biçim.

ş.- i ṭabī^c ī 127b/16

ş.- i ṭabī^c īsi 127b/15

ş.- i ṭabī^c īsini 127a/16

ş.- i ṭabī^c iye 138b/3

ş.+ e 106b/9

ş.+ i 138a/17

ş.+ inde 106b/12, 140a/16, 161a/9

ş. 005a/10, 025a/2, 076a/4, 076a/13,

137b/13, 138a/3

-15-

şem^c [Ar.] Mum.

ş.- i muşaffā 173a/3

ş. 135a/6

-2-

şemm [Ar.] Koklama.

ş.+ iñ 137a/8

-1-

şems [Ar.] Güneş.

ş. 091a/13

-1-

şemsiyye [Ar.] Şemsî, güneşle alakalı.

ş.+ ye 092b/2

-1-

şenî'a [Ar.] Kötü, yakışsızsız, ahlak dışı iş.

aḥbār-ı ş. 030a/7

-1-

şer' [Ar.] Şeriat, İslam şeriatı; kanun.

ber-muktezâ-yı ş.- i muṭahhar-ı

Muṣṭafavî 025a/9, 139b/2

çâre-i ş.- i mübînden 050a/3

ş.- i mübîne 017b/14

ber-muktezâ-yı ş.- i şerîf 005a/11

ş.+ i 157a/11

-6-

şerâ [Ar.] Kurdeşen.

ş. 010b/3

-1-

şerâit [Ar.] Şartlar, koşullar.

ş.- i mezkûre-i memdûḥe 154b/8

-1-

şer'an [Ar.] Şeriat olarak; şeriat bakımından.

ş. 029b/2, 059a/5, 142a/4, 161b/9,

161b/10, 170b/4

-6-

şerâyi' [Ar.] Şeriatlar, şeriat hükümleri.

ş. 015b/8

-1-

şerâyîn [Ar.] Atardamarlar.

ş.- i mülteffenîñ 171a/3

dem-i ş.- i rûḥiden 084a/16

ş.+ de 097b/11

ş.+ den 077a/1, 085a/17, 097a/12,

170b/15

ş.+ iñ 004a/11, 071b/2

ş. 070b/10, 071b/4, 071b/8, 081b/10,

081b/16, 096b/17, 097a/2, 097b/7,

097b/14, 097b/15, 098a/3, 098a/4,

124a/5

füvvehât-ı ş. 080b/4, 081a/3

-24-

şerbet [Ar.] Meyve özü, su ve şekerle yapılan tatlı içecek.

ş.+ den 112a/11

ş.+ dir 130b/10

ş.+ i 057b/16

ş.+ inden 163a/14

ş.+ ler 057a/5

ş. ideler 119a/16

ş. idüp 130a/17

ş. 112b/11

-8-

şeref [Ar.] Manevi yücelik, onur, haysiyet.

âsmân-ı ş.+ den 021a/11

ş.+ i 015a/13, 022a/3

aḥter-i burc-ı ş. 021a/2

-4-

şeref-hümâ [Ar.+Far.] Şerefli mutluluk.

ş. 095a/17

-1-

şeref-yâb [Ar.+Far.] şeref bulan.

ş. eyledüklerinde 021a/12

ş. olan 022b/16

-2-

şerḥ [Ar.] Bir metni, bir kitabı ayrıntılarına inerek açıklama, yorumlama; açık açık anlatma, izah. ş.+ den 065b/4
ş.+ inde 027a/17, 057b/15, 063a/12, 064a/5, 068a/2, 070a/17, 071a/14, 073a/15, 078b/17, 086b/5, 098b/5, 102a/17
ş. itmişler 104b/10
ş. 074a/11, 113b/12, 177a/4
-17-

Şerḥ-i Mūcez [ea.] Sedüddîn Muhammed b. Mes'ûd el-Kâzerûnî eseri. Ş.+ de 131b/8
-1-

şerī'at [Ar.] İslam kuralları. kânûn-ı ş.- ı muṭahhariye 157a/8
-1-

şerī'atu'l-islām [Ar.] İslam şeriatı. ş.+ da 148a/13
ş. 141b/14
-2-

şerīf [Ar.] Şerefli, kutsal, mübarek. kütüb-i ş.- i fıkhiyyede 146a/5
ḥadīş-i ş.+ de 094a/1
ş.+ dir 093a/9
ş.+ e 112a/8
fenn-i ş.+ i 015b/9, 018b/7, 019a/9
ḥadīş-i ş.+ i 018a/8
lafz-ı ş.+ i 142a/13
fenn-i ş.+ iñ 040a/3
ḥadīş-i ş.+ iñ 095a/14
te'lif-i ş.+ inde 070a/9
tefsīr-i ş.+ inde 078b/1
ḥadīş-i ş.+ ine 093b/16, 141a/9
ma' nâ-yı ş.+ ini 075b/15
kavl-i ş.+ iyle 140a/8
' uzv-ı ş.+ leri 171b/15
kavl-i ş.+ leridir 029b/1
lisân-ı ş.+ lerinde 141a/3

ḳariḥa-yı ş.+ lerine 021b/1
tenbîh-i ş. buyurmuşlardır 016a/13
' ilm-i ş. 018b/11
ber-muktezâ-yı şer' -i ş. 005a/11
ezân-ı ş. 140b/8
ḥadīş-i ş. 004a/18, 094a/13, 095b/17
nebî-yi ş. 016a/2
temâm-ı ḥadīş-i ş. 095b/6
vücûd-ı ş. 021b/15
-31-

şerīfe [Ar.] bkz. **şerīf**
sünnet-i ş.- i ḥitân 141b/11
a' zâ-yı ş.+ den 170b/17
esmâ-i ş.+ leri 142b/8
edviye-yi ş.+ niñ 121b/13
şâhib-i ş. 148a/12
-5-

şer' iyye [Ar.] Şer'î, şeriatla ilgili, şeriata uygun. aḥkâm-ı ş. 087b/7
-1-

şerr [Ar.] Kötülük, fenalık. ş. olan 180b/15
-1-

şettâ [Ar.] Türlü, çeşitli, başka başka, ayrı. fûnûn-ı ş. 019a/13
-1-

şevkerân [Far.] Baldıran otu; kurtboğan. ş. 054b/5
-1-

şevket [Ar.] Büyüklük, ululuk, heybet. ş.- i iḳtirânıñ 148b/6
-1-

şevketli [Ar.+Tr.] Büyük, heybetli. ş. 018a/14
-1-

şey' [Ar.] Nesne, eşya.
 ş.+ den 076a/4, 076a/13, 111b/17, 136b/3, 144b/3, 164a/17, 165a/16
 ş.+ dir 005a/7, 052a/5
 ş.+ e 144b/5
 ş.+ i 055a/10, 064b/7, 166b/3, 167a/7, 181b/3
 ş.+ iñ 007a/14, 055a/16, 106b/9, 112a/6
 ş.+ ler 010a/3, 042b/12, 043a/15, 048b/14, 049a/1, 055a/13, 060a/16, 061a/16, 061b/1, 061b/2, 065a/9, 103b/1, 117b/14, 119a/3, 119a/6, 119a/8, 120a/8, 121a/16, 132a/9, 138b/2, 157a/5, 158a/6, 165a/2, 165a/16, 165b/1, 165b/11, 166b/2, 168a/3
 ş.+ lerden 053a/12, 120a/5, 155a/10, 169a/6
 ş.+ lerdir 048b/10
 ş.+ leri 048a/5, 048a/6
 ş.+ leriñ 117b/15
 ş. 004a/4, 035a/17, 040b/4, 051b/5, 051b/11, 058b/8, 062b/16, 063a/6, 067a/6, 107a/14, 111b/15, 130b/8, 135b/2, 135b/3, 136b/5, 137b/8, 138a/5, 157b/15, 161a/11, 167a/6, 167a/10, 180b/15
 -77-

Şeyh [ka.] İbn Sînâ.
 taṭvîlât-ı Ş.+ de 068a/3
 Ş.+ iñ 027a/12, 041b/13, 044b/12, 064a/14, 064b/4, 068a/2, 071a/14, 073b/15, 082b/16, 130b/11, 136a/14, 158a/14, 177a/15
 Ş. 030a/12, 036a/12, 073b/13, 086a/13, 093b/7, 161a/11
 -20-

Şeyh-i re'îs [ka.] İbn Sînâ.
 Ş.+ den 093b/4
 Ş.+ iñ 020a/2, 020a/14, 078a/10,

079b/11, 083b/17, 122a/10, 122b/11, 126b/3, 127b/12, 158b/4
 Ş. 036b/10, 037a/3, 044b/10, 045a/2, 045b/6, 046a/8, 050a/13, 051a/1, 052b/13, 054b/14, 056b/13, 057a/15, 057b/13, 058b/6, 059b/2, 060b/7, 061a/8, 062a/6, 063b/3, 065a/6, 067a/9, 067b/17, 069a/3, 071a/3, 073b/7, 074a/13, 082a/5, 082b/10, 085b/6, 085b/11, 086a/17, 088b/14, 097a/16, 098a/13, 101a/15, 103a/7, 105b/10, 109a/9, 112a/9, 114b/10, 121b/8, 123a/5, 123b/2, 129a/2, 129b/11, 154b/14, 156a/15, 167a/15, 175b/1, 177a/7, 178b/11
 Kānūn-ı Ş. 019b/2
 -63-

Şeyh-zāde [ka.] Muhaşşî Sinan Efendi; Osmanlı âlimi, Anadolu kazaskeri; Beyzâvî'nin *Envârü't-Tenzîl ve Esrârü't-Te'vîl* adlı Kur'ân tefsirine haşiye yazdığı için "Muhaşşî" lakabıyla anılmıştır.
 Ş. 077b/11
 -1-

Şeyh Dāvūd [ka.] Dāvūd b.Ömer el-Ekmeh ed-Darîr el-Antâkî; hekim, âlim ve şair.
 Ş.+ iñ 135a/4
 Ş. 088a/7, 094a/12, 125b/10
 -4-

şeyhūhat [Ar.] Yaşlılık, ihtiyarlık.
 ş.+ ında 179b/14
 ş. 103a/5
 sinn-i ş. 179a/5
 -3-

Şeyhü'l-küll [ka.] bkz. **Şeyh-i re'îs**
 Ş. 019a/13, 069b/17, 097b/9
 -3-

şib'	[Ar.] Doyma, tokluk. ş. 147b/15 -1-	Şifâ (II)	[ea.] <i>Şifâ'ül-Eskâm</i> ve <i>Devâ'ül-Âlâm</i> ; Hâcî Paşa'nın, "Kanun-ı Hâcî Paşa" olarak da bilinen kitabı. Ş.+ sında 162a/13 -1-
şibh	[Ar.] Benzeme, benzeyiş. ş.+ inden 104b/14 -1-	Şifâ'î	[ka.] Şa'ban Şifâî b. Ahmed. Ş.- i maḥzūnu'l-fu'ādîñ 020a/11 -1-
şibt	[Ar.] Durak otu (Penucedanum graveolens). ş. 048b/7, 129b/12, 158a/10, 173b/7 bezr-i ş. 158b/4 -5-	şikāk	[Ar.] Yırtılma, parçalanma, ayrılma. ş.- ı raḥim 133a/12 ş. 128a/7, 128b/7 -3-
şiddet	[Ar.] Tabii hâlimden daha fazla olma, aşırılık, fazlalık. ş.- i ḥarâret 034b/8, 063b/5 ş.- i ḥarâreti 048b/9 ş.- i ḥarâretlerinden 176a/6 ş.- i maşşa 161a/2 ş.- i müşâreketi 028b/6 ş.- i teneffüs 130a/13 ş.+ e 106b/4 ş.+ i 054a/16 ş.+ inden 042b/10, 132b/15 ş. 037a/1, 076a/11, 145a/1, 145a/4, 145a/14, 151b/6, 156a/3, 161a/13, 166b/17 -20-	şikâyet	[Ar.] Şikayet. ş. itmekle 016a/3 -1-
şifâ	[Ar.] Hastalıktan kurtulma, iyi olma; derman, ilaç, deva. ş.+ ya 060a/12, 118b/11 kânûn-ı ş. 021b/12 -3-	şikeste-zamîr	[Far.+Ar.] Kalbi kırılmış. faḳîr-i ş. 021a/13 -1-
Şifâ (I)	[ea.] Şifâ; İbn Sînâ'nın eseri. Ş.+ da 067a/9, 067b/17, 068a/3, 093b/4, 105b/10 Ş.+ dan 074b/10 -6-	şimālî	[Ar.] Şimalle ilgili, kuzeye mensup. riyâḥ-ı ş. 102b/13 -1-
		şimâliyye	[Ar.] bkz. şimālî riyâḥ-ı ş. 128b/10 -1-
		şir-i şîrîn	[Far.] Tatlı, şirin. ş. olup 026b/16 -1-
		şirâziyye	[Ar.] Bir tümör çeşidi. ş. 175a/2 -1-
		şirḥuṣt	[Ar.] Çiçekli dişbudak (Fraxinus ornus). ş. 115a/12 -1-

şirket [Ar.] Ortaklık.
ş.+ i 168a/9
-1-

şirūgan [Far.] Susam yağı, şırlagan.
ş. 135a/8, 176b/3
-2

şiryān [Ar.] Atardamar.
ş.+ a 097b/3
ş.+ lar 097a/3, 097a/9, 097a/17,
098a/10
ş.+ lardan 097a/5
ş.+ larıñ 037a/11
ş. 097b/1, 098a/15
-9-

şiryānāt [Ar.] Atardamarlar.
ş. 097b/5
-1-

şiş [Tr.] Şiş, şişmiş.
ş.+ dir 006a/10, 006a/13, 174b/14,
175a/15
ş.+ ine 008b/14
ş.+ ler 009b/17, 035a/13, 052b/4,
170b/10, 174a/3, 177b/12
ş. 006a/9, 006a/11, 006b/7, 009a/12,
052a/2, 064b/10, 128b/5, 134a/11,
134b/17, 172b/8, 174b/6, 181b/16
-24-

şiş- [Tr.] Şişmek.
ş.- e 109b/7
ş.- er 032b/8, 062b/16, 063a/3,
064b/11, 123a/13, 164a/16
ş.- erse 126b/10
ş.- mek 008b/12, 064a/8, 064b/11,
125b/4, 179a/13, 179b/6
ş.- üp 062b/14
-15-

şişe [Far.] Şişe.
ş.+ ler 157b/12
ş.+ niñ 157b/15
ş.+ ye 104a/2, 152b/5
ş. 157b/13
-5-

şişür- [Tr.] Şişirmek.
ş.- digi 172b/5
ş.- ür 035a/4
-2-

şitā [Ar.] Kış.
ş. 121a/7
-1-

şiyāf [Ar.] Göz, kulak, makat gibi yerler
için deva sürülmüş mil veya fitil.
ş. 115b/14
-1-

şiyāfāt [Ar.] Deva sürülmüş miller ve
fitiller.
ş.+ da 116a/5
-1-

şol [Tr.] Şu, o.
ş. 033b/5, 038a/2, 038a/10, 050b/13,
068b/15, 068b/17, 079b/5, 082a/15,
180a/11, 180a/14, 180a/17, 180b/3
-12-

şu [Tr.] Şu.
ş.+ ndan 151a/2
-1-

şu‘ā‘ [Ar.] Işın, ışık.
ş.+ a 143a/16
ş. 143b/5
-2-

şu‘b [Ar.] bkz. **şu‘be**
ş.- ı keşiresi 077a/10, 077b/7, 077b/8
-3-

şu‘be [Ar.] Şube, kol, dal.
ş.+ leri 077a/8
ş.+ sindendir 038b/1
-2-

şuğl [Ar.] İş, meşgale, gaile.
ş.+ a 020a/9
-1-

şühret [Ar.] Şöhret; meşhurluk.
ş.+ leriñ 054b/15
-1-

şühret-şi‘âr [Ar.] Şöhretli, ünlü.
ş.+ dur 044b/12, 045a/10
ş. olan 119b/3
ş. olanları 178b/13
ş. olmayup 019b/13
-5-

şukka [Ar.] Yırılma, parçalanma, parça.
ş. 010a/17
-1-

şüniz [Ar.] Çörek otu (*Nigella sativa*).
ş. 168a/7
-1-

şurrâh [Ar.] Şârihler, şerhedenler.
ş.- ı Kânûn 150b/15
ş. 064a/4, 113b/12
-3-

şübbân [Ar.] Gençler, delikanlılar.
ş. 019b/9
-1-

şübhe [Ar.] Şüphe.
ş.+ lerini 077a/4
ş.+ si 016b/8
ş. iden 161a/12
def‘-i ş. 086b/11
-4-

şübühât [Ar.] Şüpheler, kuşkular.
ş.+ ların 016b/9
-1-

şühûr [Ar.] Aylar.
ş.- ı evvelde 125a/5
ş.- ı mutavassıta 125a/6
ş.+ uñ 088a/14
-3-

şükr [Ar.] Şükür.
ş.+ üne 140b/4
-1-

şükr-ullâh sa‘ yehum
[Ar.] *Çalışmaları, emekleri için Allah'a şükürler olsun.* anlamında dua.
Ş. 019b/2, 029a/5, 078b/14, 093b/15, 115a/5
-5-

şürb [Ar.] İçme.
keşret-i ş.- i mâ‘iden 043b/16
ş.+ inden 034b/5
ş.+ lerine 111a/15
ş. 003a/16, 012a/36, 047b/2
lezzet-i ş. 145b/11
-7-

şürben [Ar.] İçilerek.
ş. 044b/11
-1-

şürût [Ar.] Şartlar.
ş.- ı kuyûd 170b/4
ş.- ı lâzımesin 033b/10
ş.- ı şemâniyye 148b/12
ş.+ ı 063b/11
ş. 005b/6, 025b/4, 032a/13, 043b/8, 148b/2
-9-

şüyüh [Ar.] Yaşlı kimseler.

ş.+ dan 019b/9

-1-

T

tā (I) [Far.] Dek, değin, kadar.

t. 020b/8, 052b/16, 112a/14, 147b/5

-4-

tā (II) [Ar.] Osmanlı alfabesinin 16. harfi.

t.+ nın 052a/4

-1-

tā ki [Far.] Yeter ki, öyle ki. bkz. **tā kim**

t. 020a/5, 031a/10, 045a/13, 081b/2, 105a/6, 105a/8, 107b/1, 115a/8, 116a/7, 116b/14, 117a/2, 130a/4, 131a/10, 138a/7, 138a/12, 138a/15, 142a/1, 143b/8, 143b/12, 143b/14, 156a/1, 156b/11, 159b/5, 161a/2, 163a/12, 164a/9, 167a/3, 170a/10, 178a/12, 181b/12

-30-

tā kim [Far.] Yeter ki, öyle ki. bkz. **tā ki**

t. 026b/4, 033b/17, 048a/13, 048a/15, 052b/8, 067b/2, 073a/4, 076a/5, 080a/7

-9-

ta'ab [Ar.] Yorgunluk, sıkıntı, zahmet.

t. çekmiş 034b/9

t. 034a/12, 145b/13

-3-

ta'addüd [Ar.] Birden fazla olma.

t.- i cenine 108b/13

t.- i cimā' dan 108b/13, 109a/2

t.+ ünden 109a/13

t. 161b/1, 171b/2, 177b/2

-7-

ta'affün [Ar.] Çürüme sonucu

kokma, bozulma, kokuşma.

t. eyleyüp 063b/8

t. itmekle 035a/11

ta'ahhüd [Ar.] Bir şeyi yapmak üzere

üstüne alma, üstlenme, deruhte etme.

t. eyleye 137a/3

-1-

ta'aḳḳud [Ar.] Düğümlenme,

bağlanma, çözülmez duruma gelme.

t. 067a/8

-1-

ta'alluḳ [Ar.] İlişik, ilgi, bağ.

t.- ı cenin 114b/7

t.+ da 077b/9

t.+ ı 081b/6, 081b/7, 101a/5

t.+ larının 113b/3

t.+ undan 107b/9

t.+ unın 081a/16

t. eyledi 026b/4

t. eyledigi 106b/13

t. eyledükde 021a/16

t. ider 081b/9

t. idüp 080b/5

t. olan 003b/10, 003b/15

-15-

ta'allümen [Ar.] Ders alarak öğrenme,

belleme.

t. 018b/7

-1-

ta'ām [Ar.] Yemek, aş; yemek yeme.

t.- ı āher 121b/3

t.+ a 005b/14, 025b/11, 032b/6,

033b/6, 061b/9, 062b/5, 117b/4,

117b/12, 141a/1, 160a/9, 162b/11,

163a/1, 163a/5, 164a/13

eḳl-i ʔ. + a 162b/12
 eṣnā-i ʔ. + da 156b/6
 ʔ. + danşoñra 121a/15
 ʔ. + ı 150a/5, 164b/14, 170a/9
 şehvet-i ʔ. + ı 134a/8
 ʔ. + ına 157a/5
 ʔ. + ında 156b/5, 164a/7
 ʔ. + lar 043b/8, 159a/13, 163a/17
 ʔ. + lara 161b/16
 ʔ. + lardan 165a/14
 ʔ. 033b/17, 152b/17, 153b/3, 170a/7,
 170a/11
 -35-

ta'arruḡ [Ar.] Harekete geçme, saldırı.

t. + a 030b/12
 t. + ı 075b/11
 t. + ları 024a/7, 079a/6
 t. 078b/7, 131a/11, 180b/17
 -7-

ta'ayyün [Ar.] Meydana çıkma, aşikâr olma, belirme.

t. olunduğı 126b/1
 -1-

ta'ayyüş [Ar.] Yaşama, geçinme, maîşet.

t. + i 089b/17
 t. idemez 092a/10
 t. idüp 089b/10, 092a/4
 -4-

ṭab' [Ar.] Huy, mizaç, karakter, yaratılış.

ʔ. + a 138b/4, 153a/11, 171a/9,
 180a/6
 ʔ. + ı 156b/1
 -5-

ṭabābet [Ar.] Tıp ilimi.

riyāset-i ʔ. - i ordu-yı hümāyün
 020b/2
 -1-

ṭabākāt [Ar.] Tabakalar, katlar; sınıflar.

ʔ. - ı ' ayn 007a/6
 ʔ. - ı ' aynı 139a/13
 ʔ. - ı raḥime 118b/2
 ʔ. - i ' aynı 136b/15
 -4-

ṭabāşīr [Ar.] Bambu (Bambusa arundinacea) kökü tozu; yanmış bambu kökü.

ʔ. - i Hindī 115a/15
 ʔ. 168a/14
 ḳurş-ı ʔ. 115a/17
 -3-

ṭabāyi' [Ar.] Tabiatlar, yaratılışlar, huylar.

ʔ. - i muḥtelife 060a/2
 ʔ. - i sā'ir 018b/6
 -2-

ṭab'en [Ar.] Tabiat, yaratılış ve huy olarak.

ʔ. 018b/7
 -1-

ṭaberzed [Ar.] Bir cins şeker.

sükker-i ʔ. 122a/5
 -1-

ṭabḥ [Ar.] Pişirme, pişirilmiş; ilaç kaynatma, ateşte ilacı hazırlama.

ʔ. + ı 065a/10
 ʔ. eyleyüp 126b/12
 ʔ. ideler 046a/6, 046a/11, 120b/14,
 122b/15, 123a/8
 ʔ. idüp 016a/6, 045b/16, 058a/16,
 130a/17
 ʔ. olunduḡdanşoñra 056b/12
 ʔ. olunmaḡ 158a/10
 ʔ. olunmuş 133a/7, 133a/15, 156a/9
 ʔ. olunup 116a/17, 123a/6, 129b/8,
 133b/6, 168a/8
 ʔ. olunur 119b/1
 ʔ. 065b/12, 119b/9, 156b/4
 -25-

tābī' [Ar.] Bağlı olan, arkası sıra giden.
 t.+ dir 169b/5
 t. olmağla 107b/7, 169b/4
 t. olup 169b/6
 -4-

ṭabī'at [Ar.] Bir varlığın tabii özelliklerinin
 bütünü; Bir kimsenin davranışlarına
 yön veren yaratılışı, huy, mizaç.
 ṭ.- ı dem-i ḥayzdan 124b/4
 ṭ.- ı fi' line 153a/11
 ṭ.- ı ḥublāya 118a/11
 fi'l-i ṭ.+ a 151b/15
 müddet-i ṭ.+ da 150b/4
 ṭ.+ dan 160b/13
 ṭ.+ ı 055a/10, 072b/15, 089a/14,
 119a/5, 153b/2
 ṭ.+ in 116a/1, 150a/12, 152a/9
 ṭ.+ ları 039a/7, 039a/8, 043b/12,
 060a/12, 060a/15, 115a/6, 119a/2,
 176a/10, 179b/3
 ṭ.+ larında 017a/10, 038b/14
 ṭ.+ larının 028b/3, 101a/14
 ṭ.+ lu 057a/7
 ṭ. 018b/8, 063b/13, 076b/7, 091a/17,
 099b/1, 105a/4, 115b/7, 118b/11,
 124b/15, 153a/14, 155b/4, 175b/16
 ḥilāf-ı muḳteżā-i ṭ. 035a/7
 muḳteżā-yı ṭ. 180b/9
 -42-

ṭabīb [Ar.] Hekim, doktor.
 ṭ.- i envā' 016a/10
 ṭ.- i ḥāzık 045a/7, 116a/3, 157a/14,
 176b/4
 ṭ.- i ḥāzıka 018a/5, 052b/7, 061b/3
 ṭ.- i kāmīle 064b/15
 ṭ.- i lāyık olan 064b/5
 ṭ.- i lebīb 114b/8
 ṭ.- i lebībe 039b/12, 079a/5
 ṭ.- i lebībün 043a/2
 ṭ.- i müselleme 029a/13
 ṭ.+ e 039a/11, 048a/2, 134a/2,

134a/15
 ḥazākat-i ṭ.+ e 046a/17
 rāy-ı ṭ.+ e 121a/6
 ṭ.+ in 017a/13, 066a/8
 ṭ.+ ler 132b/12
 ṭ. 017b/6, 072b/7, 137b/1
 -27-

ṭabīḥ [Ar.] (Hastalık için) ateş yapan.
 ṭ. 168a/5
 -1-

ṭabī'ī [Ar.] Alışılmış olan, normal.
 umūr-ı ṭ.+ den 060b/8
 zemān-ı vilādet-i ṭ.+ den 128b/3
 ṭ.+ dir 175a/14
 ṭ.+ ni 128b/6
 müddet-i vilādet-i ṭ.+ nün 024a/12
 ecel-i ṭ.+ si 017b/13
 hey'et-i ṭ.+ si 181a/11
 ḥurūc-ı ṭ.+ si 132b/2
 müddet-i ṭ.+ si 161b/9
 şekl-i ṭ.+ si 127b/15
 vaż'-ı ṭ.+ si 100a/7
 hey'et-i ṭ.+ sinde 006b/2
 vaḳt-i ṭ.+ sinde 127a/2, 128a/16
 ṭ.+ sinden 104a/5
 i'tidāl-i ṭ.+ sinden 124a/16
 miḳdār-ı ṭ.+ sinden 103b/16, 149b/15
 muḳteżā-yı ṭ.+ sinden 126a/12,
 172a/9
 ḥāl-i ṭ.+ sine 090b/17
 i'tidāl-ı ṭ.+ sine 123b/10
 nemā-yı ṭ.+ sine 104a/1
 şekl-i ṭ.+ sini 127a/16
 ecel-i ṭ.+ ye 017b/12
 mu'tād-ı ṭ.+ ye 060a/10
 müddet-i vilādet-i ṭ.+ ye 125a/12
 şekl-i ṭ.+ ye 138b/3
 ṭ. 054a/8, 124b/11, 150b/7, 175a/12
 'ızam-ı ṭ. 149b/16
 ecel-i ṭ. 011a/9, 026a/13
 emr-i ḡayr-ı ṭ. 123b/4
 ḡayr-ı ṭ. 127b/16

ğayr-i t. 151a/13
 hey'et-i t. 138a/17
 ishāl-i t. 115a/13
 muḳteżā-yı t. 176a/13
 şekl-i t. 127b/16
 -42-

ṭabī' iyye [Ar.] bkz. **ṭabī' i**
 t.+ den 090b/14
 mebdē'-i ḳavī-i t.+ dir 080b/14
 t.+ sinden 177a/17
 ḥurūc-ı t.+ ye 092a/14
 t. 079b/15
 rūḥ-ı t. 094b/4
 -6-

ta' bīr [Ar.] İfade, anlatım.
 t.+ i 053b/9, 125a/9
 t.+ ine 180b/16
 t.+ lerine 040a/12
 t. eylediği 119b/2
 t. eyleyüp 082b/1, 092b/3, 177b/17
 t. iderler 037a/17, 071a/1, 080a/10,
 161a/8, 164b/16, 179a/5
 t. itdikleri 057b/10
 t. itdükleri 055a/12
 t. itmişdir 052b/14
 t. olunan 017b/8, 026a/11, 041b/11,
 057a/3, 058b/8, 066b/12, 070b/10,
 073a/7, 077b/2, 116a/17, 118a/3,
 119b/6, 124a/5, 163a/15, 164b/7,
 179a/3
 t. olunmaz 167b/4
 t. olunup 071b/1
 nuḳre-i-raḥim t. olunup 096b/16
 t. olunur 028a/4, 060a/17, 066a/12,
 115b/10, 181a/6
 t. 022a/2
 -42-

ta' biyet [Ar.] Yerli yerine koyup
 hazırlama; yerleştirme, taktik.
 t. 178a/11
 -1-

ṭablī [Ar.] Kulak zarıyla ilgili.
 t. 063a/3
 istiskā-i t. 063a/2
 -2-

tad- [Tr.] Tatmak.
 t.- ar 111b/15
 -1-

ta' dād [Ar.] Sayma, sayım.
 t.+ dan 018b/2
 t.+ ındansoñra 129a/3
 t. eyleyüp 179a/11
 t. idüp 150b/17
 t. 180a/2
 -5-

ta' dīl [Ar.] Değiştirme, değişiklik; doğru
 hâle getirme, düzeltme.
 t.- i ahlāḳa 169b/15
 t.+ e 056b/17
 t. idemez 053b/2
 t. itmekle 049a/9
 t. 043a/13
 -5-

tafarruḡ [Ar.] Vazgeçme; bir işi
 bitirip ondan kurtulma.
 t. 144a/15
 -1-

tafşīl [Ar.] Bir şeyi bütün ayrıntıları ile
 açıklama.
 t.- i bāb-ı şāminde 166a/16
 t.+ i 062a/12, 072a/12, 095b/8,
 096b/3
 t.+ leriñ 074a/16
 t. eylemek 066a/7
 t. olundu 036b/6, 159a/11, 163b/4,
 164a/5, 176b/13
 t. olundığı 153a/4
 t. olunmuşdı 161b/5
 t. olunmuşdur 144b/17

t. olunur 067b/8 t. 079a/7, 148a/8 -18-	
tafşilen [Ar.] Tafsilatlı olarak, bütün ayrıntıları ile. t. 005b/13, 025b/10, 160a/8 -3-	tağlîz [Ar.] Kaba ve galiz hâle getirme. t. itdükleri 172b/1 t. olunur 057a/17 t. 048b/6, 048b/10, 051b/1 -5-
tağaddî [Ar.] Beslenme. t.- i mevlūd 170b/16 t.+ sine 053b/14 t. 084a/8 -3-	tağyîr [Ar.] bkz. tağayyür t. 135b/2 -1-
tağanni [Ar.] Muhtaç olmama, yetinme. t.- i mü'eşşir 005a/19, 025a/15, 143a/9 t.+ niñ 146a/5 t. 144b/6, 145a/5 -6-	taḥakkukîn [Ar.] Ortaya çıkan, gerçekliği anlaşılan. t. 081b/7 -1-
tağayyür [Ar.] Değişme, başkalaşma. t.- i ḥafî 082a/7 t.- i levn 060b/8 t.+ una 151a/9 t.+ üne 064a/17 t. eyleye 127a/17 t. ider 159b/12 t. 090a/11, 110b/8, 155b/7, 155b/9 -10-	taḥallüf [Ar.] Değişme, sapma. t.+ ünde 088b/2 t. eylemedi 131b/3 t. eylemeyen 062b/3 -3-
tağayyürât [Ar.] Değişimler. t.+ iñ 090b/8 t. 060b/9, 079b/10 -3-	taḥallül [Ar.] Değişme, geri kalma, doğru yoldan sapma. t. iden 028a/9 -1-
tağıl- [Tr.] Dağılmak. t.- mayup 143a/15 -1-	taḥammül [Ar.] Tahammül, sabretme. t.+ leri 180b/10 t.+ ünden 146b/6, 159a/6 -3-
tağî [Ar.] Baş kaldıran, asi, şaki. t.+ leri 140a/3 -1-	taḥayyül [Ar.] Hayal etme. t.+ leri 107a/2 t.+ ünden 034a/13 t. itmek 107b/1 t. itmekle 106b/3 t. olunursa 107a/3 -5-
	taḥayyür [Ar.] Hayrete düşme, şaşma. t. 055a/11 -1-

taḥfīf [Ar.] Hafifletme, kolaylaştırma.
 t.+ leri 137b/9
 t. idüp 048b/5
 t. itmekle 135b/15
 -3-

tāhir [Ar.] Temiz, pak, arı.
 t. 140b/6, 163a/16
 -2-

taḥkīk [Ar.] Araştırma, soruşturma.
 t.- i maḳām 078a/17
 t.- i mezkūra 101a/3
 t.- i mezküre 095b/2
 t.+ i 068b/8, 135b/9, 161a/8
 t.+ leri 062a/6, 087b/4, 089a/11
 t. itmişlerdir 036a/14, 152b/13
 t. 072a/5, 089a/9
 -13-

taḥkīkan [Ar.] Tahkik ederek.
 t. 078a/3
 -1-

taḥkīr [Ar.] Küçük görme, aşağılama;
 hakâret etme.
 t.+ den 142b/10
 -1-

taḥlīl [Ar.] Çözümleme, analiz.
 t.- i riyāḥ iden 048b/10
 t.+ i 034a/14
 t. idenler 048b/6
 t. ider 038a/10, 144b/9, 166b/5
 t. idici 065a/11
 t. idüp 144b/8
 t. itmekle 157b/17, 172b/1
 t. 065b/13, 116b/15, 135b/6, 135b/7
 -14-

taḥliye [Ar.] Boşaltma, boş bırakma.
 t. 133a/1
 -1-

taḥmīr [Ar.] Hamur durumuna getirme.
 t. itdükdensōñra 164b/7
 -1-

taḥrīk [Ar.] Kımıldatma, oynatma,
 harekete getirme.
 t.- i ḥafīf 005a/18, 025a/15, 143a/9
 t.- i laṭīf 144b/5, 144b/8, 161b/4
 t.+ e 155a/14
 t.+ i 064b/9, 161b/5
 t.+ leri 005b/16, 025b/13, 160a/11
 t. eyleyüp 110a/8, 110b/7
 t. ide 160b/5
 t. ideler 145a/1, 152b/3
 t. ider 047b/16, 070a/15, 174b/16
 t. idüp 168a/17
 t. itmekle 079b/15, 111b/8, 160a/6,
 175b/17
 t. itmeye 117a/3
 t. oluna 174b/15
 t. 031b/14, 110b/11, 145a/10
 -29-

taḥrīr [Ar.] Yazma, bir eser kaleme alma.
 silk-i t.- i keşīde 021b/4
 t.+ denşōñra 075b/15
 t.+ e 039b/15, 066a/9
 silk-i t.+ e 020b/5
 t.+ i 049b/10
 t.+ ine 045a/12
 t. eylediği 082b/2
 t. eylemişlerdir 045b/11
 t. eyleyem 020a/5
 t. eyleyen 096a/6
 t. eyleyüp 114b/12, 125a/16, 178b/15
 t. ider 096a/3
 t. itdigi 175a/7
 t. itdikdenşōñra 096a/8
 t. itdikleri 171b/10
 t. itdikleri 049b/5, 069a/5, 077b/12,
 079b/13
 t. itmişler 064a/1
 t. itmişlerdir 054b/16, 071a/8
 t. olunan 104a/13

t. olundı 055b/6, 060b/1, 061b/15, 062a/12, 094a/4	taht-gāh [Far.] Taht yeri, payitaht. pād-şāh-ı t. 140a/9 -1-
t. olundığı 086b/7, 086b/12	
t. olunmak 180a/4	
t. olunmayup 103b/6	tahtı'e [Ar.] Yanlışını çıkarma, hatasını bulup söyleme. t. eylemişdür 073a/12 -1-
t. olunmuştur 090a/16	
t. olunmuştur 043a/11, 108a/15	
t. olunup 041b/5, 045b/8, 172a/10	
t. 018b/10, 019a/7, 019b/1, 036a/14, 044a/7, 050a/13, 054b/7, 057b/12, 074a/15, 079b/1, 101a/2, 123b/17, 139a/16, 170b/7, 170b/13	tahtü'l-lafz [Far.] Kelimenin tam anlamıyla. t. 075b/15 -1-
bā ^c iş-i t. 023a/5	
-57-	
taḥṣīl [Ar.] Toplama, alma; kazanma; öğrenim. t.- i kuvvetlerinde 146a/3 t.- i lezzet 031a/12 t.- i vilâdet 033b/9 t.+ e 045a/11 t.+ i 016b/16, 118a/9, 123b/12, 170b/2 t.+ inde 043b/6, 145b/13, 158b/15 t.+ ine 045a/15, 046b/3, 048a/7 t. ider 160b/13 t. idüp 111b/16, 165b/4 t. itmekle 022b/8, 090a/2, 176a/10 t. olunmağla 017a/11 t. olunmak 112a/9 t. olunmuştur 086a/17 t. 054b/14, 131b/5 -25-	tā'ife [Ar.] Tayfa, bölük, kavim, kabile. t.+ dendir 039a/4 -1-
	taḥaddüm [Ar.] İleri geçme, önce gelme, öne davranma. t. ider 028a/8, 085b/7, 085b/13 t. 028a/9, 146b/17 -5-
	taḥallüb [Ar.] Başka bir şekil alma, değişme. t. 127a/16 -1-
	tāḳat [Ar.] Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet. t. 143a/17 -1-
taḥṣīṣ [Ar.] Mahsus kılma; ayırma. t. eylemege 078b/1 t. 075a/11, 077a/10, 077b/10, 077b/12, 078a/2, 179a/10 -7-	taḳayyüd [Ar.] Dikkatli davranma, özen gösterme. t.- i tāmmları 027a/10 t. eyleyeler 052b/8, 132b/3 t. eyleyüp 137a/14 t. ideler 125a/2, 156b/17 t. oluna 115a/15, 137a/14, 155b/13, 159a/16, 174b/1 t. olunmak 117b/1, 122b/1, 176b/6 t. olunmak 154b/9
taht [Far.] Taht. t.+ ında 099b/17 -1-	

t. olunmanın 005a/1, 132a/11 t. olunmasının 024b/15 t. olunup 055b/2, 142b/15, 178b/3 t. olunur 052b/2, 144a/7, 157b/6, 170a/1 t. 132b/10, 137a/13, 169a/8, 174b/4 -29-	taķi [Ar.] Haramdan, gūnahtan kaçınan, dinine baēlı, perhizkār, ehl-i takva. t. 077b/15 -1-
taķdīd [Ar.] Uzunlamasına yırtma, kesme. t.+ e 022a/12 -1-	taķiyye [Ar.] İnanç veya düşüncesini gizleme. t. 138a/14 -1-
taķdīm [Ar.] Sunma, tanıtmā. t.+ i 084a/12 t.+ ine 082b/8, 082b/16 t.+ ini 082b/10 t. itmişler 178a/2 t. olundu 178a/4, 181a/16 t. olunur 178a/9, 178a/12 t. 016a/12 -10-	taķlīl [Ar.] Azaltma, indirme. t.- i ğidā 057b/9 t. eyleye 159a/14 t. ideler 159a/12 t. ider 155a/15, 159a/15, 159b/2, 160a/5 t. olunup 118a/17 t. 159b/2 -9-
taķdīr [Ar.] Beēenme, güzel bulma. t.- i mezbūreden 074a/11 t.- i miyāha 091b/14 t.+ i 158a/14 t. eylediginde 143b/4 t. eylemişler 029b/3 t. olduēı 032a/12 t. olunduēı 029a/17 t. olunmuştur 084b/6 t. 086a/14 -9-	taķrībēn [Ar.] Yaklaşık olarak, aŗaēı yukarı, tahminen. t. 087a/11 -1-
taķdīrce [Ar.+Tr.] Durum ve şart bildirir; ... hālde, ... durumda. t. 075a/1, 080a/5, 083b/17, 087b/15, 142a/5, 151a/6, 151a/9, 157a/13 -8-	taķrīr [Ar.] Sözle anlatma, ifade ve beyan etme, anlatış. sımt-ı t.- i resīde 021b/4 t.+ e 171a/15 t.+ i 125b/10 t.+ leri 045b/12, 060b/7, 082b/16, 089a/10, 096a/15, 149b/7 t.+ leriniñ 124b/2 t. buyurmışlar 077b/10 t. eylemişlerdir 139a/15 t. eyleyüp 090b/4, 154b/1 t. itdikleri 101a/2 t. itdükleri 079b/1 t. itmişler 102b/7 t. itmişlerdir 165a/9 t. olundu 044a/7, 054b/7, 075b/16, 170b/13 t. 084b/9, 093a/14 -24-
taķfīl [Ar.] Kilitleme veya kilitlenme. t. olundu 050b/13 -1-	

taḫṣim [Ar.] Bölüşürme, pay etme.
t. eyleyüp 177a/7
t. idüp 179a/6
t. olunup 177b/5
t. 150b/17
-4-

taḫṣir [Ar.] Kusurlu davranma.
t. 054b/17, 055a/3, 055a/8
-3-

taḫṭi' [Ar.] Parçalama, ayırma, kesme.
t. itmekle 120a/9
-1-

taḫṭir [Ar.] Damla damla akıtma,
damlatma.
t. 152b/5
-1-

taḫviye [Ar.] Kuvvetlendirme, güçlendirme;
ilave kuvvet, yardımcı güç.
t.- i bāha 042a/17
t.+ sine 122b/1
-2-

taḫviyet [Ar.] bkz. **taḫviye**
t.- i ' uẓv 173b/14
t.- i cimā' 044a/4
t.- i mizāc-ı bedene 144b/12
t.- i mizāc-ı rūḥa 145a/6
t.- i mizāc-ı 144b/4
t.+ i 042a/13
t.+ inde 042b/7
t.+ ine 042a/12
t. 043b/1, 047a/17, 047b/5, 047b/8,
048a/2, 082a/16, 116b/6, 117b/16,
135b/6, 135b/16, 137b/11, 167a/2
-20-

ṭal' [Ar.] Meyvenin ilk hâli.
ṭ. 068b/7
-1-

ṭal [Tr.] Dal, ağaç kolu. bkz. **dal**
ṭ. 070a/4
-1-

ṭal- [Tr.] Kendinden geçmek, kendinden
geçip uyumak.
ṭ.- ar 107a/11
-1-

ṭalak (I) [Tr.] Dalak organı.
ṭ. 008b/5, 008b/11, 008b/12,
008b/14, 008b/15
-5-

ṭalak (II) [Ar.] Doğum sancısı.
bkz. **oğlan burusu**
eyyām-ı ṭ.+ da 130b/10
vilâdet-i veca' -ı ṭ.+ ı 131a/16
ṭ. 130b/14, 131b/1
veca' -ı ṭ. 129b/14, 130a/16, 131b/10
-7-

ṭalâkat [Ar.] Dil açıklığı, düzgün sözlülük.
ṭ.- ı lisân 021b/16
-1-

ṭaleb [Ar.] İsteme, dileme, arzu etme,
istek.
ṭ.+ ine 112a/1
ṭ. buyurup 021a/16
ṭ. ider 060a/13
ṭ. idüp 099a/16
ṭ. itmekle 090a/7
-5-

ṭali' [Ar.] Doğan, tulu eden; baht, talih.
ṭ.+ i 090b/15
ṭ. 091a/2, 091a/6, 091a/11, 091a/15,
091b/4, 091b/9, 091b/13
-8-

ṭalib [Ar.] İsteyen, talep eden; öğrenci.
ṭ.+ i 052b/6, 123b/13

ʔ. ola 035b/11 ʔ. olduğı 128b/1 ʔ. olup 089b/7, 169a/1 ʔ. olur 089b/2, 092a/3, 092a/14 -9-	ʔa‘m [Ar.] Tat, lezzet. ʔ.+ ı 151a/12 ʔ.+ ından 155b/7 ʔ.+ ını 055b/4, 160a/4 -4-
ʔa‘līk [Ar.] Bir şart ile bağlanma, bir hususu diğeri bir hususa bağlı kılma; erteleme, geciktirme. t. buyurılma 016a/9 t. itseler 131b/5 -2-	ʔamar [Tr.] Damar. ʔ.+ a 073a/8 ʔ.+ dan 073a/7 ʔ.+ ın 073a/9, 073a/11, 073b/8 ʔ.+ lar 062b/14, 066a/12, 073b/4, 097a/3, 097a/9, 097a/14, 098a/8 ʔ.+ lara 073a/2 ʔ.+ lardan 055b/12, 097a/4 ʔ.+ ları 032b/8, 050b/11, 051a/4, 073b/2, 074a/7, 132b/14 ʔ.+ ların 037a/11, 050b/15, 053a/5, 071b/5, 073a/17, 129a/5 ʔ. 033a/8, 097a/14 -29-
ʔa‘līl [Ar.] Sebep bulma, bahâne gösterme. t. idüp 052b/13 -1-	ʔamlat- [Tr.] Damla damla akıtmak. ʔ.- a 143b/14 ʔ.- alar 139a/13 -2-
ʔa‘līm [Ar.] Öğretme, belletme, ders; çalışma, araştırma. t.- i hāmisen 069a/4 t.+ inde 170b/3, 170b/4 t.+ inden 177a/1 t. ideler 167b/11 t. 177a/1 -6-	ʔamm [Ar.] Tamam, bütün; eksiksiz. ‘aded-i t.+ dır 093a/10 meyl-i t.+ ları 166a/15 taḳayyüd-i t.+ ları 027a/10 t. 091b/8 ihtimām-ı t. 176b/8 iṣṭiyāk-ı t. 036a/5 nużc-ı t. 024a/4, 033a/16 -8-
ʔa‘līmü’s-sāliṣ [Ar.] Üçüncü ders; İbn Sînâ’nın Kânûn adlı kitabından bir bölüm. t.+ den 027a/12 -1-	ʔālīsfer [Ar.] Hindistan’da yetişen bir ağacın kabuğı, dārķise. ʔ. 044b/5 -1-
ʔaltīf [Ar.] Yumuşatma. t. bula 116b/16 t. eyleye 156b/11 t. ider 156b/2 t. itmekle 156a/10 -4-	ʔāmme [Ar.] bkz. ʔamm mülā‘abe-i t.+ ye 035b/6 -1-
	ʔāmmü’l-a‘zā [Ar.] Organları tamam olan. t. 088a/12 -1-

tāmmū'l-hilka

[Ar.] Yaratılış olarak eksiksiz.

t. 086b/6, 088a/2

-2-

ṭams

[Ar.] Âdet görme; regl, hayz kanı.

dem-i ṭ.+ a 068a/10

dem-i ṭ.+ dan 066b/2, 084a/14

dem-i ṭ.+ ı 110b/12, 150b/2

dem-i ṭ.+ in 146a/12

dem-i ṭ. 081a/5, 081b/3, 097a/4

-9-

ṭamsî

[Ar.] Âdet görme ile ilgili olan.

ṭ.+ den 081a/15

ṭ. 081b/2

-2-

ṭamsiyye[Ar.] bkz. **ṭamsî**

mâdde-i ṭ.+ leri 176a/9

ruṭûbât-ı ṭ.+ yi 175b/17

-2-

ṭa'n

[Ar.] Kınama, ayıplama, yermek.

ṭ. iden 075b/7

âzürde-i ṭ. 020a/10

-2-

tanẓîf

[Ar.] Temizleme, ayıklama.

t.+ in 068a/3

t. eylemişler 068a/2

t. iderler 047b/15

-3-

tanẓîr

[Ar.] Benzetme.

t. olunmuşdur 080a/3

-1-

ṭar

[Tr.] Dar.

ṭ.+ dan 087a/12

ṭ. ola 127a/15

ṭ. olduğu 128a/4

-3-

ṭaraf

[Ar.] Cihet, yön.

ṭ.- ı ' Allāmu'l-guyûbdan 095a/8

ṭ.- ı âherde 108b/7

ṭ.- ı Bâri-i bi-riyâdan 015b/13,

018b/11

ṭ.- ı Kâdir-i lâ-yezâlden 016a/3

ṭ.+ a 052a/10, 053a/2, 055a/1,

080a/16, 080b/13, 108b/7, 124b/7,

152a/17, 174b/16

ṭ.+ da 054b/13, 061b/13, 101a/12,

105b/7

ṭ.+ dadur 055a/3

ṭ.+ dan 035a/17

ṭ.+ ı 030b/6, 050b/5, 074b/12

ṭ.+ in 062a/3

ṭ.+ in 104a/2

ṭ.+ ina 053a/6, 061b/11, 097a/16,

097a/17, 100a/10, 129a/15, 153b/3,

153b/5, 157b/15

ṭ.+ ında 052a/5, 052a/8, 053a/5,

055a/8, 061b/10, 061b/16, 068b/12,

097b/14, 102a/12, 102b/2, 129a/13

ṭ.+ ındadır 054b/17

ṭ.+ ından 035b/2, 036a/2, 068a/1,

075a/17, 097b/17, 098a/1, 106a/2,

106a/3, 126b/6, 161a/10

ṭ.+ larında 163b/8

ṭ.+ larından 102a/11

ṭ. 030b/1, 030b/2, 072a/8, 074a/15,

101a/17

-64-

ṭarafeyn

[Ar.] Her iki taraf.

ṭ.+ de 026a/17

ṭ.+ den 053b/15, 106b/14

ṭ.+ e 155b/4, 160a/7

ṭ.+ in 023a/13, 026b/7, 030b/3,

032a/16, 035b/14, 036a/4, 053b/1,

067b/3, 068b/11, 074a/14, 074b/17,

075a/3, 078b/17, 104b/3, 105a/10,

108b/5

ṭ. 152b/4

-22-

taral- [Tr.] Daralmak.
t.- maḳ 053b/12
-1-

tarāvetyār

[Ar.+Far.] Körpe, taptaze kız.
t. 059a/1
-1-

tard [Ar.] Sürme, uzaklaştırma; kovma.
t. ider 122a/1
-1-

tarī [Tr.] Darı (Panicum miliaceum).
t. 048b/11
-1-

Tārīḳ [öa.] Kur'ân-ı Kerîm'in 86. suresi.
sûre-i kerîm-i T.+ da 024a/6, 075b/5
-2-

tārī [Ar.] Ortaya çıkan, âriz olan; ansızın beliren.
t. olduğu 054b/2
t. olduğına 040a/13
t. olmağla 111a/9
t. olmuş 099b/2, 127a/6
t. olup 089b/15, 155a/4
t. olur 051a/6, 113a/14, 155a/16
t. olursa 155b/7
t. 089b/1
-12-

ta'rif [Ar.] Tanıtma, tanımlama; tanım.
t.+ i 177a/15
t.+ lerinden 177a/14
-2-

tarīḳ [Ar.] Yol; usul; vasıta, vesile, sebep.
t.- i vuşûleri 097a/5
t.+ i 040b/1, 055a/12, 058a/14,
073b/13, 074a/2, 077a/16, 078a/12,
086b/1, 097a/8, 098a/14, 114a/12,

144a/4, 161b/7, 169a/5, 169a/7
t.+ in 056a/5
t.+ ini 091b/16, 155b/5
t. 053b/10, 161a/9
-21-

tarīḳu'n-nedret [Ar.] Az bulunan yol.
t. 171b/6
-1-

tarlık [Tr.] Darlık, dar olma.
t.+ da 051a/9
t.+ dan 089b/6
t.+ ından 089b/12
t. 115a/9, 115b/16
-5-

tarṭīb [Ar.] Islatma, rutubetlendirme,
nemlendirme; tazelik verme.
t.+ e 057a/2
t.+ i 046a/17
t. eyleyüp 167a/4
-3-

tarz [Ar.] Biçim, şekil, suret; üslup.
t.+ ında 053b/10
t. 138b/17
-2-

taşaddī [Ar.] Bir işe girişme, teşebbüs etme.
t. olundu 039b/15, 180a/2
-2-

taşadduk [Ar.] Sadaka olarak verme.
t. eyleyeler 141b/6
t. iderler 141b/5
t. olunmaḳdır 141b/10
-3-

tasalluṭ [Ar.] Sataşma; musallatma olma.
t.+ undan 125a/17
-1-

taşarruf [Ar.] Sahip olduğu şeyi istediği gibi kullanma yetkisi.

t.+ a 040b/8, 136b/7

t.+ ları 145b/8

t.+ larında 041a/1

t.+ una 040b/17

-5-

taşarrufât [Ar.] Tasarruflar.

t.+ a 036a/17

-1-

taşavvuf [Ar.] Tasavvuf.

t.+ undan 116a/1

-1-

taşavvur [Ar.] Zihinde şekillendirme, kurma; tahayyül etme.

t. itdikde 106a/17

t. itmekle 106b/3

t. itmişdim 107b/6

t. 068b/11

mebde'-i t. 068b/17

-5-

taşavvurât [Ar.] Tasavvurlar.

t.- ı vehmiyye 106a/9, 106b/5

t.- ı vehmiyye-i nefsanîyyeniñ 106a/14

-3-

taşdik [Ar.] Gerçek olduğunu söyleme; doğrulama; onaylama.

t. eyleyüp 093a/8

t. iderin 030b/6

t. iderler 078b/15

t. 017a/12

-4-

taşfiye [Ar.] Arıtma, arıtım, saflaştırma.

t.+ denşoñra 065b/12

-1-

taşhîh [Ar.] Düzeltme, iyileştirme.

t.- i mizâc itmiş 090a/1

t. olunmuştur 146a/15

-2-

tâsi' [Ar.] Dokuzuncu (9.) sıradaki.

faşl-ı t. 004b/4, 005b/13, 024b/1, 025b/10, 106a/10, 160a/8

-6-

taşrif [Ar.] Çekip çevirme, çekim.

t.+ ine 022b/10

-1-

taşrih [Ar.] Açık açık anlatma, şüpheye yer bırakmayacak şekilde açıklama, apaçık belirtme.

t.+ den 070b/1

t.+ i 019a/3, 036b/10, 160a/15

t.+ leri 038a/16, 084a/2, 119a/4

t.+ siz 143a/2

t. eyleyüp 061a/9, 088b/14, 093b/3, 102a/17, 162b/15

t. ider 028a/15, 073a/14

t. iderler 033b/2

t. itdiler 064a/9

t. itmiştir 067a/11

t. itmişler 095a/14, 097b/10

t. itmişlerdir 044b/10, 096a/10, 155a/11

t. 029a/9, 068a/3, 094b/10, 139b/5, 152b/13

-28-

taşîr [Ar.] Satır hâline koyma, satır hâlinde yazma.

t. olundu 093a/16

t. olundığı 171b/13

t. olunur 101a/3, 104a/14

-4-

taşvîr [Ar.] Bir şeyi ayrıntıları ile anlatma.

kuvv-e-i muşavvire-i t.+ de 101a/7

t.+ i 079b/7

	mebde ³ -i t.+ i 101a/5, 101a/6 t. olundığı 106b/13 t. olunmasına 095a/1 t. olunur 097a/6, 106b/12 t. 072b/13, 072b/16, 105a/16 kuvve-i t. 068b/11 mebde ³ -i t. 068b/15 -13-		ṭ. 010b/8, 011a/1, 026a/4 -5-
taş	[Tr.] Taş. ṭ.+ ı 064a/7, 064b/2, 064b/3 ṭ.+ ına 064a/8 ṭ.+ ımñ 064a/10 ṭ. 022a/13, 050b/4, 170a/14 -8-	ṭavır	[Ar.] Durum, hâl, davranış. ṭ.- ı evvel 004a/7, 079b/11, 080a/4, 081b/7, 085a/14, 086b/14, 096b/2 ṭ.- ı ḥāmis 085b/17 ṭ.- ı mühimme 020a/10 ṭ.- ı rābi‘ 085b/9 ṭ.- ı sādīs 086a/7 ṭ.- ı sādīsde 081b/15 ṭ.- ı ḡālīs 004a/9, 081a/10, 085b/6, 085b/7 ṭ.- ı ḡānī 081b/7, 085b/1 ṭ.+ a 082a/4 ṭ.+ da 081a/12, 081b/10, 081b/12 ṭ.+ ın 085b/15, 086b/9, 086b/12, 086b/14, 086b/15 ṭ. 004a/6, 004a/8, 004a/10, 004a/11, 004a/13, 024a/10, 024a/11, 079a/10, 081a/1, 084b/2, 165a/9 -38-
taşra	[Tr.] Dışarı. ṭ.+ sı 181a/3 ṭ. 027a/4, 059a/17, 132b/12, 168a/2 -6-	ṭavıl	[Ar.] Uzun. ṭ. olmağla 052b/12 ṭ. 092b/16 nevm-i ṭ. 138b/12 zerāvend-i ṭ. 049b/11, 121a/4 -5-
taṭbīk	[Ar.] Uygulama. t. itmişler 093a/14 t. itmişlerdir 093b/17 -2-	ṭavīle	[Ar.] bkz. ṭavıl mesāfe-i ṭ.+ de 073a/4 müddet-i ṭ.+ sinde 127a/12 ḥummayāt-ı ṭ.+ ye 179b/13 -3-
taṭlı	[Tr.] Tatlı. ṭ. 117b/13, 117b/14, 126b/7, 134b/4, 150a/5, 167a/17 -6-	tavşif	[Ar.] Vasıflarını, niteliklerini sayma. t. 018b/2, 078b/13 -2-
taṭlu	[Tr.] bkz. taṭlı ṭ. 116b/4 -1-	tavşiyeye	[Ar.] Tavsiye, yol gösterme. t. itdiler 049b/17 t. itmişler 143b/17 t. itmişlerdir 107b/2
taṭvıl	[Ar.] Uzatma. t.+ den 047b/1, 075b/1 -2-		
taṭvılāt	[Ar.] Sözüün uzunluğunu, uzatmalar. t.- ı Şeyḥde 068a/3 -1-		
ṭā‘ūn	[Ar.] Veba. ṭ.+ a 010b/10, 010b/14		

t. olunan 017b/5
t. 076a/5
-5-

tavşan [Tr.] Tavşan.
t. 058b/9, 166b/7, 166b/9
-3-

tavuk [Tr.] Tavuk.
t. 012a/21, 045a/1, 115b/8, 116b/3,
118b/5, 129b/16, 130a/14, 155a/1,
165a/11, 166b/7
-10-

tavuk [Tr.] bkz. **tavuk**
t.+ a 049b/4
t. 056a/7, 166b/10
-3-

ṭayāḥic [Ar.] Çil kuşları.
t. 116a/13
-1-

ṭayı [Tr.] Dayı.
t.+ ya 104b/8, 105b/7
-2-

ta'yin [Ar.] Belli etme, belirleme.
t.+ i 016a/5
t. buyurduklarını 076a/3
t. buyurmayup 029a/13
t. buyurmuşlar 029a/16
t. buyurup 029a/7, 042b/17
t. eylemişler 057b/15
t. idenler 029a/14
t. itdiği 136a/14
t. olan 072b/13
t. olunmamışdur 058b/2
t. olunmayup 061a/4
t. olunmuşdur 044b/15, 058a/12
t. 045b/9, 126b/4
zıkr-i edviye-i t. 003b/9, 057b/13
-18-

ṭayyib [Ar.] İyi, güzel, hoş.
t.- i mezkûrdan 151a/12
t. idici 157a/4
t. ola 150a/5
t. olmayan 123a/5
t. olup 152a/1
-5-

ṭayyibe [Ar.] bkz. **ṭayyib**
ṭīb-i t.+ niñ 095b/4
rāyiḥa-i t.+ sini 055b/1
edhān-ı t. 132a/15
erāyiḥ-i t. 132b/1
revāyiḥ-i t. 128b/14, 128b/16, 129a/2
ṭīb-i t. 095a/16
-8-

ṭayyibü'r-rāyiḥa [Ar.] Güzel kokulu.
t. 055a/13, 133b/10
-2-

ṭayyibü't-ṭa'm [Ar.] Güzel lezzet.
t. ola 151a/7
-1-

taẓarru' [Ar.] Yalvarma, yakarma.
t. 022b/12
-1-

taẓayyuk [Ar.] Sıkışma, daralma.
t. itmekle 064b/14
-1-

tāze [Far.] Taze.
t.+ si 167a/11
t.+ sinden 046a/10
t. 046a/3, 058b/16, 059a/1, 065b/9,
120a/14, 133a/9, 151a/15, 158b/12,
162b/7, 167a/8, 175b/2
-14-

tāzelik [Far.+Tr.] Taze olma durumu.
t.+ i 017b/7
t. 026a/12
-2-

ta'zīm [Ar.] Hürmet etme, saygı gösterme.
t. 142b/11
-1-

taẓmīd [Ar.] Merhemli bezi yaraya sarma.
t. itmek 054b/6
-1-

te'ālā [Ar.] *Allah* lafzından sonra kullanılan, "*Şâni yüce olsun*" anlamında söz.
t. 018b/5, 020a/7, 021b/6, 022b/1, 023b/8, 032a/17, 035b/16, 042b/6, 050a/3, 050a/8, 050b/5, 054b/9, 055b/15, 058a/7, 059a/9, 062a/9, 063a/15, 065a/16, 069a/14, 072b/12, 072b/15, 078b/4, 079a/2, 079b/6, 080a/14, 081b/10, 082a/3, 084b/16, 086b/17, 087a/1, 087b/13, 087b/16, 088a/14, 092a/2, 092a/3, 095b/1, 096b/5, 099a/12, 100b/12, 105a/15, 108b/3, 140a/11, 140b/1, 157b/17, 163b/10, 166b/4, 175b/15, 176b/13, 180b/10
-49-

te'ālā şānuhu [Ar.] bkz. **te'ālā**
t. 004b/4, 024b/2, 031a/9, 066a/16, 075b/8, 091b/12, 106a/11, 135a/13, 171a/5
-9-

tebāh [Far.] Yıkılmış, harap olmuş.
der-gāh-ı ferdānī-yi t. 094b/14
-1-

tebaḥḥur [Ar.] Buharlaşma, buhar olma.
t. 074a/2
-1-

tebdīl [Ar.] Değiştirme, başka şekle sokma.
t. olunup 173a/17
t. 053a/16, 053b/4, 056b/16, 142a/11
-5-

tebeddül [Ar.] Başka bir şekle girme, değişme.
t.+ e 055b/10
-1-

teberrüd [Ar.] Soğuma.
t. idüp 169b/1
-1-

tebevvl [Ar.] İşeme, idrarını yapma.
t. eyleyüp 055a/1
t. ider 030b/1, 146b/10
t. iderse 030b/1
t. idüp 055a/7
t. itmekde 059b/12
t. 099a/11
-7-

tebeyyün [Ar.] Belli olma, meydana çıkma, ayan olma.
t. iderler 094b/10, 139b/6
t. olundu 079a/7
t. 095a/14, 146b/15, 151a/1
-6-

tebhīr [Ar.] Buharlaştırma; tütsüleme.
t. itdürmek 134b/6
t. itmek 131a/3
t. oluna 131a/6
t. 055b/6, 056a/13, 126b/2
-6-

teb'īd [Ar.] Uzaklaştırma, kovma.
t.+ e 169a/10
-1-

tebrīd [Ar.] Soğutma.
t. idüp 173a/4
t. 043a/13
-2-

Tebrīz [öa.] İran'ın bir şehri.
T.+ e 018a/12
T. 018a/8
-2-

tebyīn [Ar.] Açık açık anlatma, beyan etme.
t. 093a/15
-1-

tecārib [Ar.] Tecrübeler, denemeler.
t.- i 'adīde 086a/16
t.- i mezkūreye 088a/17
t.- i müstaḳīme 015b/6
-3-

tecāvīf [Ar.] Oyuk yerler, oyuklar.
t.+ inden 180b/1
-1-

tecāvüz [Ar.] Sınırı aşma; hücum etme.
t. eylediği 113a/15
t. eylediginiñ 093b/9
t. eyleyüp 179b/5, 179b/10
t. iden 029a/4, 085a/12
t. idenler 028b/2
t. ider 132b/5, 147a/6
t. idüp 028a/3, 090a/13
t. itdikdenşoñra 162a/14
t. itdürmeyeler 173b/1
t. itmeden 028a/1
t. itmedigi 088a/15
t. itmege 088b/7
t. itmez 085a/10, 088a/8
t. olunmamaḳdur 058a/11
t. 028b/17, 147a/5
-21-

tecbīn [Ar.] Peynirleştirmek.
t. iden 160b/11
-1-

tecdīd [Ar.] Yenileme, yenilenme.
t. eyleyüp 056a/10
t. oluna 122b/9
t. 173a/15
-3-

tecebbün [Ar.] Peynirleşmek, peynir gibi olmak.
t.- i bāridi 173b/5
t.+ e 172a/14, 173b/9
t.+ ünden 174a/2
t. idüp 006a/1, 172a/13, 172b/5, 173b/2
t. 005b/18, 006a/1, 172b/8, 173b/1
-12-

tecebbünü'l-leben
[Ar.] Peynirleşmiş süt.
t. 005b/18
-1-

tecebbünü'l-leben fī'ş-şedy
[Ar.] Memede sütün peynirleşmesi.
t. 172a/12
-1-

tecemmüd [Ar.] Donma.
t. 160b/13
-1-

tecerrüd [Ar.] Uzaklaşma, soyutlanma.
t. 047b/13
-1-

tecessüs [Ar.] Araştırma, tahkik, tetkik.
t. eyleyüp 062b/2
t. 144a/8
-2-

tec̣fif [Ar.] Kurutmak.
 t.- i menī 048b/9
 t. idici 056b/4
 t. 051b/1, 160a/17
 -4-

tec̣mīd [Ar.] Dondurmak.
 t. idenler 048b/10
 t. 048b/6
 -2-

tec̣rībe [Ar.] Tecrübe.
 t.- i ‘adīde 103a/1
 erbāb-ı t.+ den 161b/17
 t.+ ler 055a/8
 t.+ leriñ 054b/15
 t.+ si 152a/15, 152b/1
 t.+ sinde 152b/5
 t.+ yi 055a/11
 t. eyledüm 058a/6
 t. itdim 131b/3
 t. olunmuşdur 103a/4
 t. olunur 061a/11
 t. 018b/13, 049b/4, 052a/16, 054b/14
 aşhāb-ı t. 080a/15
 erbāb-ı t. 084b/7, 109b/14, 158a/12
 min ğayr-i t. 049b/2
 -21-

tec̣vīf [Ar.] Delik, boşluk.
 t.+ inde 099a/4
 -1-

tec̣vīz [Ar.] Yapılmasına razı olma, uygun görme, izin verme.
 t. eylediler 143a/3
 t. eyledükleri 029b/5
 t. eylemişler 164b/17
 t. eyleyüp 088a/14
 t. idüp 108b/14
 t. itmiş 127b/12
 t. itmişler 090a/14, 121a/5
 t. itmişlerdir 114b/13
 t. itmişleridir 113a/17

t. olunup 114b/8
 t. olunur 164a/8
 -12-

tedārīk [Ar.] Edinme, sağlama.
 t.+ i 158b/14
 t. itmege 161a/15
 -2-

tedbīr [Ar.] Çare, önlem.
 t.- i āḥer 008a/7
 t.- i cenīnden 110a/15
 t.- i dil-peḫīrleri 020b/10
 t.- i ḥavāmīl 004b/11, 024b/7, 109b/17
 t.- i laṭīflerindendir 115a/5
 t.- i mevlūd 020a/15, 149b/3
 t.- i mevlūda 161a/12
 t.- i mevlūde 179b/17
 t.- i müteḫaddimīniñ 103a/17
 t.- i sābīḫ 118a/16
 t.- i şavāb-peḫīrleri 146a/10
 t.- i şıbyāna 170b/12
 t.+ de 156a/7
 t.+ dendir 135b/10
 t.+ e 023a/3, 132a/7, 139a/16, 151b/4, 156b/17
 sū³-i t.+ e 149a/14
 t.+ i 057a/12, 114b/9, 116a/3, 118a/4, 139a/14, 161a/11, 161b/5, 166a/13
 t.+ iñ 022a/10
 t.+ inde 120b/7, 136a/13, 146a/4
 t.+ ine 040a/15, 054a/8, 054a/9, 119a/12, 132b/10
 t.+ ini 031b/4
 t.+ ler 120a/7
 t.+ leri 004b/13, 004b/15, 004b/18, 005a/17, 005b/11, 005b/13, 019b/10, 024b/10, 024b/14, 025a/13, 025b/8, 025b/11, 110a/2, 123b/2, 126a/11, 132a/10, 143a/7, 154b/6, 160a/9, 165a/17
 t.+ lerine 125a/1

t.+ leriniñ 169a/5
 t. eylesün 112a/9
 t. eyleyeler 132b/8
 t. ideler 120b/11, 126b/7
 t. oluna 118a/10, 134b/2
 t. olunmağı 119b/7
 t. olunmağ 116a/7, 178a/9
 sū'-i t. olunmağdan 169a/5
 t. olunmağdır 065a/1, 135a/15, 178a/7
 t. olunsa 119b/1
 t. olunur 065a/4, 065a/10, 118a/6
 t. 005a/6, 011a/6, 024b/9, 040b/5, 040b/7, 047b/14, 112a/1, 135a/12, 147a/13, 155b/10, 155b/11, 155b/15
 -93-

Tedbir-i Mevlūd

[ea.] bkz. **Tedbirü'l-Mevlūd**
 T. 023a/9
 -1-

tedbirāt[Ar.] Tedbirler.

t.- ı 'adīde 103b/5
 t.+ dan 137a/16
 t.+ dandır 170a/1
 t.+ ı 020a/3
 t.+ iñ 161b/6
 t.+ ları 024b/16
 t. 004b/17, 005a/4, 024b/13, 126b/16, 135a/11
 -11-

tedbirü'l-emzicetü'l-bāride

[Ar.] Soğuk tabiatlı olanın alacağı tedavi, tedbir.
 t. 012a/32, 046b/2
 -2-

tedbirü'l-emzicetü'l-bārideti'r-raṭbe

[Ar.] Soğuk ve kuru tabiatlı olanın alacağı tedavi, tedbir.
 t. 012a/34, 046b/14
 -2-

tedbirü'l-emzicetü'l-hārre

[Ar.] Sıcak tabiatlı olanın alacağı tedavi, tedbir.
 t. 012a/29, 045b/5
 -2-

tedbirü'l-emzicetü'l-hārre'l-yābise

[Ar.] Sıcak ve kuru tabiatlı olanın alacağı tedavi, tedbir.
 t. 012a/31, 046a/13
 -2-

tedbirü'l-emzicetü'l-bāride

[Ar.] Soğuk tabiatlı olanın alacağı tedavi, tedbir.
 t. 003a/13
 -1-

tedbirü'l-emzicetü'l-bārideti'r-raṭbe

[Ar.] Soğuk ve kuru tabiatlı olanın alacağı tedavi, tedbir.
 t. 003a/14
 -1-

tedbirü'l-emzicetü'l-hārre

[Ar.] Sıcak tabiatlı olanın alacağı tedavi, tedbir.
 t. 003a/11
 -1-

tedbirü'l-emzicetü'l-hārre'l-yābise

[Ar.] Sıcak ve kuru tabiatlı olanın alacağı tedavi, tedbir.
 t. 003a/12
 -1-

Tedbirü'l-Mevlūd

[ea.] Tabip Şa'bân Şifâi Efendi tarafından doğum, çocuk hastalıkları ve çocuk eğitimi alanında kaleme alınmış eser; üzerinde çalışılan eser.
 T. 013b/1, 014b/1, 015a/1
 -3-

te'dhīn [Ar.] Yağ veya güzel kokulu bir madde sürme, sürünme.

t. ideler 132a/15

-1-

te'dīb [Ar.] Terbiye etme, edeplendirme.

t.+ ine 170b/3

t. 011a/3, 026a/8

-3-

tedkīk [Ar.] İnceleme.

t. itmişlerdir 089a/9

-1-

tedrīc [Ar.] Derece derece ilerleme, azar azar, yavaş yavaş hareket etme.

t.+ ile 005b/14, 025b/11, 039a/10, 163a/16

t.+ le 057a/17, 146b/13

t. 115a/4, 132b/11, 160a/9, 162a/9, 162b/11

-11-

tedvīn [Ar.] Kitap durumuna koyma, yazılmış olan şeyleri toplayıp kitap hâline getirme.

t.+ i 018b/10

t. eyleyen 019a/7

t. 177a/1

-3-

te'emmül [Ar.] Etraflıca düşünme.

t. ideler 157a/13

t. olunup 169a/8

-2-

tefahhüş [Ar.] İyice, etraflıca araştırma.

t. idüp 022b/9

t. oluna 042b/10

t. olunup 157b/5

t. 159a/16

-4-

tefaqkud [Ar.] Sorup soruşturma.

t. 144a/8

-1-

tefāvūt [Ar.] Farklılık.

t.- i büldān 027b/11

t.+ leri 086a/12

t. 085a/5, 086a/15, 108b/15, 145b/6, 155b/9

-7-

tefekkr [Ar.] Düşünme.

t.+ i 032a/5

-1-

teferruk-ı ittişāl [Ar.] Farklı sebeplerle dokularda ayrışma (Rüptür).

t. 040a/10, 171a/1, 177b/7, 180a/12

-4-

tefettuh [Ar.] Açılma.

t.+ a 130a/9

-1-

tefe'ül [Ar.] Hayra yorma, uğur sayma.

t. 142a/17

-1-

tefezzu' [Ar.] Korkuyla yerinden sıçramak, belinlemek.

t. 179a/13

-1-

tefrīh [Ar.] Ferahlandırma, iç açma.

t. eyledigi 058a/2

-1-

tefrīk [Ar.] Ayırma, ayrılma; farklı tutma.

t. eylemişlerdir 045b/9

t. eyleye 064b/6

t. eyleyüp 049a/8

t. itmeyüp 136a/9

t. 053a/16

-5-

tefsîr [Ar.] Yorumlama, yorum; açıklamak.
 t.- i şerîfnde 078b/1
 t.+ inde 018b/17, 094b/9
 t. eyleyüp 154a/5
 t. 095a/15, 124b/2
 -6-

Tefsîr-i Kebîr [ea.] Ebû Abdullâh (Ebu'l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b. Hüseyin er-Râzî et-Taberistânî'nin ünlü eserinin adı.
 T.+ inde 075b/13
 -1-

teftîh [Ar.] Açmak; tıkalı kanalları ve gözenekleri açmak.
 t. 058a/2, 136b/16
 -2-

tehlâlûf [Ar.] Birbirine zıt olma, aykırı olma.
 t.+ i 045a/13
 -1-

tehevû [Ar.] Kusma, istifrağ etme.
 t. 008a/18
 -1-

teheyyüc [Ar.] Heyecanlanma, coşma.
 t. ider 044b/10, 047b/13
 t. idüp 061a/5
 t. 123a/13
 -4-

te'hir [Ar.] Erteleme, sonraya bırakma; geciktirme.
 t.+ ini 090a/14
 t. eyleyüp 143a/5
 t. ider 085b/13
 t. itmeyüp 146b/17
 t. olundığı 167b/7
 t. olunsa 114b/3
 -6-

tehniye [Ar.] Kutlama, tebrik etme.
 t. iderler 071a/6
 -1-

tehyîc [Ar.] Heyecanlandırma, coşturma.
 t. itmekle 110b/11
 -1-

tek [Tr.] Bir, biricik, yegane.
 t.+ dir 038b/5
 t. 038b/2, 038b/8
 -3-

tekâdîr [Ar.] Mukadderât, alınyazıları.
 t. 151a/3
 -1-

tekâpû [Far.] Telâş ile koşarak araştırma.
 t. iderler 063a/6
 -1-

tekâsül [Ar.] Üşenme, gevşeklik, kayıtsızlık.
 t. 016b/15
 -1-

teka'ub [Ar.] Ergenlik çağında çıbanda veya memede ağırşak biçiminde bir tümsek veya yumru oluşmak; yumrulaşmak.
 bkz. **agırşaklanmak**.
 t.+ dan 175b/4, 175b/12
 vakt-i t.+ dan 176a/13
 t.+ danşoñra 175b/4
 t. 175b/12
 -5-

tekellüm [Ar.] Söyleme, konuşma.
 t.+ e 091b/8, 167b/9
 t.+ ünde 167b/12
 t.+ üni 167b/11
 t.+ üniñ 168a/16
 t. 168b/1
 'usret-i t. 168a/9
 -7-

tekeşşüf [Ar.] Yoğunlaşma, koyu kıvam alma.

t. 160b/11

-1-

tekevvün [Ar.] Vücut bulma, vücuda gelme, var olma, oluş, oluşum.

t.- i cenîn 084a/16, 089a/12

mâdde-i t.- i cenîne 026b/7

t.- i şûret-i cenîn 106b/4

t.- i veled 078b/8

mâdde-i t.+ de 105b/16

t.+ i 004a/12

t.+ leri 081b/11, 087a/1

t.+ lerinde 087a/3, 087a/4

keyfiyyet-i t.+ lerinde 075b/2

mevzi' -i t.+ lerinde 004a/2, 024a/1, 069b/7

t.+ lerinden 087a/1

hîn-i t.+ ünde 024b/3

t.+ üne 105a/3

t. eyleyüp 103a/3

t. iden 004a/5, 024a/9, 079a/10

t. ider 066b/3, 069a/11, 101b/7

t. itdikleri 127b/9

t. itdiklerine 108a/15

t. itmezler 154a/14

t. 090a/5

-29-

teklîf [Ar.] Teklif, görüş, öneri.

t. olunmak 116b/14

-1-

tekmîl [Ar.] Tamamlama, bitirme.

t.- i cesed-i cenîn 067b/7

t.- i hîlkat 088b/12

t.+ i 086a/8

t. 079b/9

-4-

tekrâr [Ar.] Tekrar, yine.

t. itmekle 130a/2

t. 022b/8, 036a/11, 074a/3, 090a/1, 092a/6, 092a/9, 092a/11, 095a/3, 109a/6, 109a/8, 109a/14, 109b/4, 122b/16, 123b/11, 123b/12, 124b/3, 124b/7, 125b/8, 136b/8, 136b/9, 139a/9, 153a/7, 172b/15

-24-

tekrîm [Ar.] Saygı gösterme, yüceltme.

t. 142b/12, 142b/15

-2-

tekrîr [Ar.] Tekrar etme, tekrarlama.

t.+ i 173a/15

-1-

teksîr [Ar.] Çoğaltma, çoğaltılma.

t.- i leben 158b/8

t.- i lebende 158b/2

t.- i nesl 140a/4

t. idüp 158a/5

t. 057b/3

-5-

telaŧfuz [Ar.] Söyleme, söyleyiş; söz söyleme.

t. olunmak 064a/3

-1-

telâfîf [Ar.] Kıvrımlar, bükümmler.

t. 071b/2

keşret-i t. 071b/6, 072a/1

-3-

telezzüz [Ar.] Lezzet alma, hoşlanma.

t.- i ' azîm 068a/13

t. 068a/11

-2-

telŧîk [Ar.] Bir araya getirip birleştirme.

t. itmişdim 020a/16

-1-

telhîn [Ar.] Nağme, ezgi ile okuma.
t.+ i 145a/10
-1-

te'lîf [Ar.] Eser yazma; yazılmış eser.
sebeb-i t.- i kitâb 018b/3
t.- i laṭîfde 019a/3
t.- i laṭîfîñ 022b/10
t.- i laṭîfinde 094a/13
t.- i şerîfinde 070a/9
t.+ de 090b/3
t.+ inde 045b/10
t.+ leri 019b/10
t. eylediği 029b/14
t. eyleyüp 095b/1
t. olan 047b/6
t. 014b/1
sebeb-i t. 003a/2
-13-

te'lîfât [Ar.] Telifler.
t.- i 'adîde 019a/12
-1-

telmîh [Ar.] Metinde sözü edilmeyen bir
şeye işaret etmek.
t. 162a/5
-1-

Telvîh [ea.] bkz. **Telvîh-i Hucendî**
metn-i T.+ de 093b/1
T. 028a/14
şârih-i T. 093b/3
-3-

Telvîh-i Hucendî [ea.] Muhammed bin
Ebî'n-nasr Hucendî'nin eseri.
T. 086b/5
-1-

telyîn [Ar.] Yumuşatma.
t.+ i 115b/13
t. ideler 115a/13
t. ider 156b/1

t. olunur 178b/2
t. 115a/11
-5-

temâm [Ar.] Tamam, eksiksiz, bütün.
t.- ı ḥadîş-i şerîf 095b/6
'arz-ı t.- ı ḥilkat 086a/11
t.- ı tenkıye 138b/11
t.- ı uyķusu 160b/6
t.+ e 178b/12
t.+ ında 087b/9, 087b/11, 088a/1,
088a/4, 088a/5, 088a/17, 090a/6,
092a/1
t.+ ından 125a/4, 150b/5
t.+ ındañoñra 118a/16, 118b/3
t. itdükde 161b/13
t. olan 087b/17
t. olduğı 083a/5
t. olsa 087b/10
t. olup 087a/16, 088a/6, 088b/9,
090a/3
t. olur 004a/13, 024a/11, 084b/2,
092b/12
t. olursa 087b/8
t. 035b/7, 066b/6, 086a/6, 087b/10,
087b/12, 088a/2, 088b/10, 091b/7,
120a/4, 121b/1, 122b/15, 138b/8,
164b/8
intişâr-ı t. 037a/14
-44-

temâm-peżîr [Ar.+Far.] Tamam olma.
t. olduğı 094b/3
-1-

temâmü's-sâ'atu'l-kıyâm
[Ar.] Maḥşer günü, her kulun
diriltilip ayağa kalkma vaktinin
tamam olacağı zaman.
yevm-i t. 022b/3
-1-

temāyüz [Ar.] Sivrilme, dikkati çekerek öne çıkma, kendini gösterme.
t.+ de 082a/13
t.+ leri 082a/13
-2-

temdīd [Ar.] Uzatma, sürdürme.
t.+ e 118b/2
t. 063b/13
-2-

temeddūd [Ar.] Çekilmek, uzamak.
t.+ den 129a/8
t.+ ündenmi 052b/2
-2-

temeddūdū's-şedy
[Ar.] Memenin gerinmesi, spazm.
t. 006a/1, 173b/1
-2-

temelmül [Ar.] İstiraptan yatakta vücudu oraya buraya hareket ettirmek; döşekte rahat olmamak.
t.+ ünden 127a/16
-1-

temessük [Ar.] Tutunma, güvenerek sarılma, yapışıp sıkı tutma.
t. eyler 074b/2
-1-

temeyyüz [Ar.] Benzerleri içinde sivrilme, kendini gösterme.
t.+ i 082a/12
-1-

temlīh [Ar.] Tuzlama, tuza yatırma.
t. olunmağdır 136a/4
-1-

temr-i Hindī [Ar.] Demirhindi; Hint hurması (Tamarindus Indica).
t.+ ye 043a/1
-1-

temregi [Ar.] Bir çeşit deri hastalığı.
t. 010b/3
-1-

temrī [Ar.] Hurma.
ma'cūn-ı t. 065a/2
-1-

temrīh [Ar.] Bedeni, yağ ve benzerlerini sürerek ovuşturmak.
t.+ den 130a/12
t. oluna 042a/16, 129b/5, 129b/13
-4-

temteme [Ar.] Dilde sesleri "m" ve "t" sesine kaydırarak telaffuz etmek.
t. 167b/14
-1-

temyīz [Ar.] Ayırma, ayrılma, seçme, seçilme; iyiyi kötünden ayırma.
t. idemez 072a/9
-1-

tenāsüb [Ar.] Uygunluk.
t.- i a'zā 171a/17
t. 149a/1
-2-

tenāsül [Ar.] Üreme.
t.+ de 016b/14
ālāt-ı t.+ e 175b/16
t.+ i 100b/13
ālet-i t.+ i 031a/3
ālet-i t.+ iñ 176a/5
t.+ leri 031a/11
ālet-i t.+ leri 030b/17
t.+ lerine 026b/1
t. 031a/13, 032b/1, 052b/6, 053b/5,

123b/13 ālāt-ı t. 176a/1 umūr-ı t. 003a/5, 023a/14, 031a/7 -17-	
tenāvül [Ar.] Yeme içme. t.+ inden 015b/12 t. idüp 047a/6, 047a/12 t. itdüreler 178b/5 -4-	
tenbîh [Ar.] Tembih, emir, buyruk. t.- i ilâhî 094b/16 t.- i şerîf buyurmuşlardır 016a/13 t. eyledi 078a/6, 078a/8 t. eyledikleri 139a/16 t. itmegi 143a/2 t. 117b/15, 159b/14, 163a/9 -9-	
tençere [Ar.] Tencere. t.+ de 065b/12 -1-	
teneffüs [Ar.] Solunum, nefes alma. a ^c zâ-yı t.+ i 178b/3 t.+ lerine 116b/16 t. eyleye 130a/4 t. ider 098b/1 t. itdüre 130a/13 t. 089b/5, 098a/13, 098a/16 şiddet-i t. 130a/13 -9-	
tenezzül [Ar.] Kabul etmek. t. eyleyüp 139a/15 t. itmemiş 019b/12 -2-	
teng [Far.] Dar, sıkıntı. maḥall-i t. 087a/11 -1-	
	tenkâr [Far.] Sodyum borat, borat tuzu. ş. 157b/15 -1-
	tenkiye [Ar.] Temizleme; su vermek suretiyle kalın bağırsağın içini temizleme; bu iş için kullanılan alet. t.- i bedenden 057a/10 t.+ denşoñra 056b/3 t. eylemekdir 057a/11 t. eyleye 136b/12 t. eyleyüp 056a/2 t. idüp 175a/8 t. oluna 115a/4 t. olunmağla 114b/17 t. olunup 121a/11, 168a/10 t. 121a/9 temâm-ı t. 138b/11 -12-
	tennûr [Ar.] Fırın, ocak, tandır. t.+ e 080a/16, 090b/6 -2-
	tenşîf [Ar.] Su vb. nesneyi burundan içe çekmek, neşf etmek. t.+ de 056b/6 t. 172a/17 -2-
	tenvîr [Ar.] Aydınlatma; bilgilendirme. t.- i kâmil-âne 018b/4 -1-
	ter [Tr.] Ter. t. 090a/5, 099a/7 -2-
	terâhî [Ar.] Gayretsizlik, gevşek davranma. t.+ si 108b/15 -1-

terā'ib [Ar.] Göğüs kemikleri, kaburga kemikleri.

t.- i bedeniyyeden 076b/4

t.- i recül 078b/6

t.+ de 077b/8

t.+ den 078b/6, 078b/10

t.+ e 077b/6, 077b/16

t.+ i 077b/17, 078b/1, 078b/3

t.+ iñ 078a/2

t.+ iniñ 078a/1

t. 076b/11, 076b/15, 077a/2, 078a/7, 079a/1

-17-

terākīb [Ar.] Terkipler.

t.+ den 049b/8

t. 049a/2, 122b/3

-3-

terākī [Ar.] İleri gitme, gelişme; yükselme.

t. 164a/7

-1-

terākūm [Ar.] Yığılma, birikme.

t. idüp 006b/5, 032b/13

-2-

tera'ru' [Ar.] Çocuğun büyümeye başlaması.

sinn-i t. 011a/5, 179a/7

-2-

terbiye [Ar.] Terbiye, tedip, eğitim.

t.- i evlāda 027a/10

t.+ leri 011a/3, 011a/6, 011a/7, 026a/8, 026a/9

t.+ sinde 142b/16

t. eyledi 078a/8

t. eylemek 091b/16

t. eyleyüp 168a/3, 170b/1

t. olunmuş 046a/3, 116a/15

t. olunup 156b/4

t. olunur 005a/10, 025a/6, 118a/16, 137b/12

t. 005b/13, 025b/10, 076a/17,

148b/7, 149a/14, 160a/9

-24-

terciḥ [Ar.] Tercih, yeğleme.

t. eyledigini 074b/12

t. eyleyüp 082b/14

t. iderler 018a/13

t. itdükleri 084a/3

t. itmişler 095b/2

t. itmişlerdir 074a/15, 115b/14, 119b/7

t. olunur 084a/12, 098a/2

t. 078a/12, 082b/3

-12-

tercūme [Ar.] Tercüme, çeviri.

t. olundu 045b/12

t. 048b/3

-2-

tere [Far.] Tere bitkisi.

t. 044a/11

-1-

tereddūd [Ar.] Tereddüt, kararsızlık.

t. eylemişler 052b/15

-1-

terekkūb [Ar.] Birleşim.

t. 139b/15

-1-

tereşşuḥ [Ar.] Sızma, sızıntı yapma.

t. eyler 081b/2

-1-

terettūb [Ar.] Ait olma, gerekme, icap etme.

t. ider 155b/2

-1-

tereyağı [Far.+Tr.] Tereyağı.

t. 043b/3, 057a/8

-2-

tereyyüb [Ar.] Toplanmak, birikmek.
t. idüp 063b/14
-1-

terk [Ar.] Bırakma, terk etme, uzaklaşma.
t.- i cimā' dan 032b/12
t.- i istifrāğdan 113b/14
t.- i istifrāğın 114b/3
t.- i riyāzet 065a/13
t.+ i 114a/16, 114b/5, 114b/6
t. eyledik 030a/8
t. ideler 152b/6, 156a/1
t. iderler 107a/9
t. idüp 039a/5
t. itmekdir 033b/7
t. itmeseler 032b/5
t. 007b/14
-15-

terkīb [Ar.] Gerekli malzemelerin, ilaç oluşturmak için bir araya getirilmesi, ilaç.
t.- i āher 003a/15, 012a/33, 012a/35, 046b/9, 047a/7
t.- i ihtikān 003b/7
t.- i muṭayyeb 118a/13
t.- i rāmik 012a/20
t.+ dir 122a/16, 135a/5, 158b/8
t.+ e 045b/13, 065b/6
t.+ i 065a/17, 126b/10, 134b/17
t.+ iniñ 175a/10
t.+ lerinde 119b/8
t. eyleyüp 065b/1
t. olunmuş 116a/4, 121b/11, 122b/4
t. olunmuştur 066a/14
t. 003b/8, 007b/6, 007b/9, 007b/10, 042a/4, 045a/12, 049a/3, 049b/10, 057b/10, 115b/1, 120b/12, 122b/5, 123a/9, 134b/9, 158b/3, 168a/12, 173a/12, 176a/16
-41-

terķīm [Ar.] Yazma.
t. ider 151a/1
-1-

termentīn [<Fr. terebenthin] Sakız ağacının kokulu reçinesi.
t. 126b/4, 135a/6
-2-

ters [Tr.] Gübre; hayvan pisliği.
t.+ i 176b/1
-1-

terşih [Ar.] Süzme, sızdırma.
t. 097a/8
-1-

tertīb [Ar.] Düzenleme, hazırlama.
t.+ e 180a/6
t.+ inden 179b/16
t.+ ine 178b/16
t.+ ini 165a/8
t. eyleyüp 020a/4
t. olunsa 044a/5
-6-

tesehhül [Ar.] Kolaylaştırma; kolay hâle getirme.
t.- i vilādetde 132b/7
-1-

teshīl [Ar.] bkz. **tesehhül**
t.- i vilādet 131a/10, 131a/12
t.- i vilādetde 131a/17, 131b/6, 134b/6
t.+ e 129b/7
t. ider 131a/16
t. 131b/6
-8-

teshīn [Ar.] Isıtma, kızdırma.
t.+ e 160a/17
t.+ leri 137b/10
t. olundukdan 042b/3

t. 135b/6 -4-	tesvīd [Ar.] Karalama, müsvedde yapma. t.- i kitāb 065a/15 -1-
te'šīr [Ar.] Etki. t.- i me'āşir 107a/2 t.+ i 047a/16, 051a/8, 067a/2, 091b/12, 092b/6, 110b/3, 116a/6, 145a/17, 145b/3, 145b/9, 160a/1 t.+ idir 105a/11 t.+ inde 066b/16, 145b/5 t.+ inden 110b/3, 138a/16 t.+ ine 116a/9 t.+ leri 090b/17 t.+ lerinden 072a/2 t. 054a/17, 106a/15, 106b/14 -23-	teşābūh [Ar.] Birbirine benzeme, müşābehet. t.+ lerinden 124a/8 -1-
te'šīrāt [Ar.] Tesirler; etkiler. t.- ı ' acībesini 106b/5 t.- ı mezkūreye 107b/14 -2-	teşbīh [Ar.] Benzetme, benzetilme. t. iderler 090b/9 t. itmişlerdir 080a/17, 113b/2 t. olunmuş 096a/7 -4-
teskīn [Ar.] Yatıştırma, sükûnete erdirmе. t. eyleyüp 162a/16 t. 173a/4 -2-	teşebbūh [Ar.] Zorla benzemeye çalışma, kendini benzetmeye özenme. t. itmişdir 043a/1 t. itmişler 064a/9 -2-
teslīm [Ar.] Verme; gerçekliğini kabul etme. t. ideler 170b/3 t. itmediler 083a/3 t. olunsa 073a/17 t. 077a/16 -4-	teşebbūs [Ar.] Bir işi yapmaya davranma, girişme, girişim. t. 015b/13 -1-
tesmiye [Ar.] Ad koyma, adlandırma. vech-i t.+ leri 175a/2 t. itmişler 062b/10, 122a/2 t. olunan 063b/15, 080a/9, 118a/12 t. olundığı 117b/6 t. olunmuşdur 177b/8 t. olunur 028a/2, 060a/10 -10-	teşekkūl [Ar.] Şekil alma, oluşum. t. 138b/4 -1-
	teşennūc [Ar.] Kasılma, şiddetli kas kasılması spazm. t. 007a/1, 033a/3, 129a/9, 179a/17, 180b/5, 180b/6 -6-
	teşennūcū'r-ribāṭāt [Ar.] Organlar arası bağların kasılması. ' ilāc-ı t. 009a/19 -1-
	teşe'üm [Ar.] Uğursuz sayma, şom görme, uğursuz gözüyle bakma. t.+ i 142a/17

t. eyleyüp 139b/16 t. idüp 140a/15 -3-	
teşeyyuh [Ar.] İhtiyarlık, yaşlılık. t. 134b/8 -2-	te'ümme [Ar.] Ümmet sahibi olan. ümem-i sa'âdet-i t. 142a/2 -1-
teşkil [Ar.] Vücuda getirme, meydana getirme, oluşturma. t.+ e 072b/14 t.+ i 072b/16 -2-	tevakki [Ar.] Çekinme, sakınma, ihtiraz. t. ideler 165a/13 -1-
teşnî [Ar.] Ayıplama, kötü görme, ayıp ve çirkin bulma. t.- i 'aẓīm 067b/17 t. eylemişlerdir 067b/17 -2-	tevālūd [Ar.] Doğma, doğurma. silsile-i t.+ i 026b/1 t.+ üne 100b/13 t. 031a/11, 031a/13, 052b/6 -5-
teşrih [Ar.] Açıklama; derinlemesine inceleme. t.+ de 083b/13 t.+ den 017a/7 t.+ i 172a/7 t.+ inde 171b/5 t. 083b/13, 175b/9 erbāb-ı t. 038a/16, 099a/9, 181a/1 -9-	tevārūs [Ar.] İrsiyet yoluyla miras olarak geçme; miras gibi geçme. t.+ i 036b/8 -1-
teşrihu'l-kađīb [Ar.] Penis yapısını açıklama. t. 003a/8 -1-	tevcih [Ar.] Belli bir yöne çevirme. t.- i mevālīniñ 064b/1 t. idüp 070b/4 t. 064a/12 -3-
teṭavvül [Ar.] Uzama, uzanma. t.+ e 174a/13 t. olunmağdır 173b/3 -2-	tevcih-i vecih [Ar.] Güzel ve iyiye yorma. t. olur 171b/4 -1-
tetebbu [Ar.] Etraflıca inceleme, araştırma. t.+ ı 022b/8 t. olup 084a/15 -2-	teveccüh [Ar.] Beğenme, iltifat. t.- i laṭīfdir 084a/4 -1-
	tevehhümāt [Ar.] Vehimler, kuruntular. t.- ı nefsāniyye 106a/9 t.- ı nefsāniyyeniñ 106b/5 -2-
	tevekkül [Ar.] Allah'a güvenmek, işi Allah'a bırakmak. t.+ e 015b/12 -1-

tevellī [Ar.] Yaklaşma.

t.+ si 092a/1
 t.+ sinden 092a/9
 t.+ sine 092a/6, 092a/11
 t. eyleyüp 090b/16
 t. ider 091a/2, 091a/5, 091a/8,
 091a/13, 091b/2, 091b/7, 091b/11
 t. 090b/17
 -13-

tevellüd [Ar.] Doğma, dünyaya gelme.

t.- i cenīn 088a/17
 t.- i cenīn-i ervāḥ 054a/13
 °illet-i t.- i menī 072a/4
 t.+ i 051a/7, 073a/16, 101b/11,
 109b/10, 153a/9
 keyfiyyet-i t.+ i 075b/2
 t.+ ini 099b/17, 108b/14
 t.+ ünden 103a/15
 t.+ üne 060b/12, 071b/1, 076b/8,
 089b/11
 °adem-i t.+ üne 048a/14
 t.+ ünün 063b/4
 t. eylediği 101b/9, 103a/4
 t. eyledigini 071a/15
 t. eylemek 179b/8
 t. eylemekdir 102b/2
 t. eyleye 076b/9
 t. eyleyen 064a/6
 t. eyleyüp 006b/3, 071a/15
 t. idemeyüp 092a/5
 t. iden 050b/4, 063b/16, 087b/13,
 089a/7
 t. idenler 090a/3
 t. ider 061b/11, 063a/10, 063b/7,
 076b/11, 100a/4, 103a/8, 103a/10,
 103a/13, 174b/17
 t. iderse 092a/3, 092a/8
 t. idüp 087a/11, 088b/17
 t. itdürür 061a/5
 t. itmiş 105b/12
 t. 064a/16, 092a/14
 mādde-i t. 054a/15, 061b/13
 -53-

tev'em [Ar.] İkiz. bkz. **ikiz**

t. 004b/10, 024b/6, 108a/13,
 108a/15, 108b/14, 109b/15, 124a/13,
 127b/9, 127b/11
 -9-

teverrüm [Ar.] Veremli olma, vereme
yakalanma, verem olma.

t.+ e 157b/17, 172b/8
 t. itmez 164a/2
 -3-

tevfīk [Ar.] Allah'ın yardımı; uygun
duruma getirme, uygun olma.

t.- i Rabbānīdir 123b/13
 t.- i Rabbāniye 021a/4
 t. olunmağla 096a/16
 t. olunur 148a/8
 t. 093b/17, 103b/8
 bād-ı t. 022a/12
 -7-

tevlid [Ar.] Doğurma, doğum.

t.- i meniye 039a/7
 t.- i riyāḥ 043b/13
 t.+ e 054b/4
 a° zā-yı t.+ e 050b/6
 t.+ inde 077b/3, 078a/1, 078a/5
 t.+ ine 039a/9, 089b/7, 150a/12,
 176a/11
 t.+ ini 038a/10
 t. olur 033a/17
 t. 031b/2, 032a/17, 052b/5, 053a/16,
 053a/17, 053b/4, 053b/5, 053b/14,
 054a/2, 071a/11
 māni° -i t. 050b/7, 050b/10, 052b/7
 -26-

tevzi° [Ar.] Dağıtma, pay etme.

t. olunup 084a/9
 t. olunur 084a/7
 -2-

teyze [Tr.] Teyze.
t.+ ye 104b/8, 105b/7
-2-

tezahhür [Ar.] Doğum sırasında
alınan sıkıntılı nefes.
t.- ı şedîd 130a/4, 130a/12
-2-

tezâyüd [Ar.] Artma, çoğalma.
t.+ i 041a/12
t. 172b/12
-2-

tezeyyüd [Ar.] Artma, çoğalma.
t.+ i 174a/13
-1-

tezeyyüdü'l-esnân
[Ar.] Dişlerin (gereğinden fazla)
büyümesi.
t. 007b/16
-1-

Tezhetü'l-mübhece
[ea.] Şeyh Dâvud Antakî'nin eseri.
T. 094a/13
-1-

Tezkire [ea.] Tezkire-i Dâvûd; Şeyh
Dâvud'un eseri.
t.+ sinde 135a/5
-1-

tezyîf [Ar.] Aşağılama, küçümseme.
t. idüp 074a/15
-1-

tıbb [Ar.] Tıp.
şinâyi' -i t.- ı ğarâyiz 018b/5
t.+ a 063b/4, 078a/13
'ilm-i t.+ a 019b/8, 029a/9
fenn-i t.+ a 084b/7, 180a/5
kâ'ide-yi muḳannen-i t.+ a 154a/6

kavâ'id-i t.+ a 157a/11
kavânîn-i t.+ a 058a/9
t.+ da 005a/2, 017b/5
fenn-i t.+ da 130b/11
kütüb-i t.+ da 144b/16
kavâ'id-i t.+ dan 109a/3
kavânîn-i t.+ dan 029b/6
şinâ'at-i t.+ ı 019a/1
t.+ in 019a/4, 040a/4
'ilm-i t.+ in 015a/14, 176b/17
şinâ'at-i t.+ in 015b/7
'ilm-i t. 015a/10, 015b/4, 017a/4,
039b/16
fenn-i t. 017b/16
kâ'ide-i fenn-i t. 077a/5
kâ'ide-i t. 155b/10
müteḥazzıkât-ı fenn-i t. 180a/8
-30-

tıbben [Ar.] Tıp bakımından.
t. 004a/15, 055b/15, 059a/5, 084b/4,
089a/9, 089a/10, 108a/15, 112a/12,
120b/11, 125a/15, 152b/14,
152b/15, 158b/13, 161b/10, 170b/4,
177a/5
-16-

tıbbiyye [Ar.] Tıbbî.
umûr-ı t.+ den 019b/4
-1-

tıfl [Ar.] Küçük çocuk; çocuk.
t.- ı za'îf 147b/7
t.- ı za'îfde 147a/13
t.+ a 135b/1, 137b/2, 144a/15,
146a/16, 147a/17, 148a/8, 149a/11,
151a/17, 155a/15, 160a/14, 160b/8,
162a/16, 164b/11, 165a/4, 168b/2
t.+ da 144a/9
t.+ ı 005b/1, 025a/17, 136a/10,
139a/2, 139a/3, 144a/4, 146a/7,
146a/10, 148a/1, 162b/15, 163a/8,
178b/9
t.+ in 005a/7, 006a/7, 007a/8,

125a/14, 127a/14, 127a/16, 127b/1, 128a/17, 129a/14, 135b/13, 136a/9, 137b/11, 138a/16, 138a/17, 139a/6, 143a/15, 143b/6, 144a/7, 144b/4, 146a/11, 146b/11, 148b/3, 155a/17, 155b/17, 160a/16, 161a/1, 161a/2, 161a/15, 162a/8, 162a/11, 163b/11, 164a/14, 164a/16, 165b/9, 166b/2, 167a/5, 167a/9, 174b/2	1. idüp 049a/4, 065b/16 1. itmek 042b/8, 043a/14 1. itmekle 157b/1 1. oluna 065b/14, 123b/1, 134b/13, 173b/9 1. olunup 042a/10 1. 166b/15, 176b/11 -25-
1. + in 159b/16 1. + ını 147b/15 1. + larda 179b/3 1. + larıñ 004b/10, 024b/6, 108a/14 1. 005a/5, 007a/11, 024b/17, 093b/8, 130b/15, 132b/6, 135a/11, 137a/1, 137a/3, 137a/5, 137b/14, 138b/16, 143b/17, 144b/1, 145a/5, 147b/4, 159a/1, 159a/6, 160a/12, 160b/4, 161a/10, 161b/13, 164b/17, 165a/1, 165b/11, 166b/3, 172b/1 -101-	tırâş [Far.] Tıraş. t. idüp 141b/9 t. itmek 047b/13, 047b/17 t. itmeyüp 047b/14 t. 141b/10 -6-
tıfliyye [Ar.] Çocukluk. hâlet-i 1. + de 147b/2 -1-	tırnağ [Tr.] Tırnak. 1. + da 074b/13 1. + ı 128a/11, 152a/16 1. + ınıñ 126b/2 1. + ları 131a/6 1. + larını 136b/12 1. 152a/16 -7-
tıhâl [Ar.] Dalak. evrâm-ı 1. + de 008b/13 1. + e 156b/3 1. 008b/5 -3-	tıb [Ar.] Güzel koku; gül, amber, sandal, ûd, kâfûr gibi güzel koku. 1. - i tayyibe 095a/16 1. - i tayyibeniñ 095b/4 1. olan 056b/9 -3-
tıkan- [Tr.] Tıkanmak. t.- mağ 008b/15 -1-	til [Tr.] Dil. bkz. dil (II) t.+ iñ 093a/5 -1-
tılâ [Ar.] Sürülecek sıvı veya merhem; bez ile vücuda koyu kıvamda olmayan ilaç sürmek. 1. + lar 172b/11 1. + sı 046a/16 1. ideler 043b/6, 133b/10, 137b/9, 164b/4, 173a/4, 173a/7, 173b/11, 174a/10, 174b/4, 174b/9, 174b/12	tin-i Ermeni [Ar.] Ermeni kili (Boluş Armania, bolus rubra). 1. 133b/3 -1-
	tini [Ar.] Killi. t. 010a/8 -1-

tīr [Far.] Ok.
t.- i icābete 022a/3
-1-

tirmis [Ar.] Türmüs, acı bakla. bkz. **türmüs**
t. 065a/9
-1-

tiryāk [Ar.] Panzehir; zehirlenmeye bazı hastalıklara karşı kullanılan macun.
t.- ı ekber 121b/11
t.- ı erba'adan 065a/8
t.+ ın 041b/2
t. 168a/17
-4-

tīz [Far.] Çabuk, seri, tez.
t. 028a/16, 028b/11, 033a/14, 059a/5,
135b/7, 136a/6, 162a/2, 162a/3,
163b/13, 165b/16, 166b/9
-11-

toğ- [Tr.] Doğmak, tevellüt etmek.
t.- an 004a/14, 004b/10, 024a/13,
024b/6, 084b/3, 088a/4, 090a/4,
108a/14, 141b/13
t.- anın 109b/15
t.- ar 024a/12, 088b/5, 100a/13
t.- arlar 004a/14, 084b/2
t.- arsa 089b/16, 090a/8
t.- dıgı 109b/10
t.- dılar 141b/16
t.- duğı 127b/11, 135a/16, 137a/1,
139b/13, 143a/3, 163b/17
t.- duğda 140a/14
t.- duğdan 026b/15
t.- duğdanşoñra 066b/8, 092b/9,
109a/10
t.- duğları 108b/16, 171b/17, 172a/4,
179a/11
t.- mağa 089b/14, 125a/10
t.- mağ 089b/9, 089b/16, 090a/7
t.- ması 109a/10, 109a/11

t.- mayup 108b/16
t.- muş 093b/8
t.- sa 138b/1
t.- up 031a/2, 099b/15
-46-

toğra- [Tr.] Doğramak.
t.- na 065b/11
t.- yalar 122b/12
-2-

toğur- [Tr.] Doğurmak.
t.- acağı 155a/16
t.- an 024b/13, 030b/14, 059a/2,
140a/6
t.- dı 063a/16, 063b/1, 109a/2,
130b/15
t.- dıgı 005b/6, 109b/9, 148b/2,
150a/16
t.- dılar 062b/3
t.- duğı 025b/4
t.- duğını 139b/16
t.- duğda 132b/3, 132b/4
t.- duğdan 030a/9
t.- duğdanşoñra 129a/6, 141a/1
t.- duğları 059b/10
t.- ı 131b/2
t.- mağa 129b/10, 150a/17
t.- mağı 004b/16, 024b/12, 126b/15
t.- mağ 170b/11
t.- mayan 058b/15
t.- muş 088b/6, 093b/6, 105b/11,
150a/8, 150b/4
t.- uncaya 059b/2
t.- up 109a/1, 132a/13
t.- ur 103a/11
t.- urken 048a/13
-40-

toğurı [Tr.] Uygun, gerektiği gibi.
t. 166b/5
-1-

toğurt- [Tr.] Doğurtmak. t.- mak 031a/2 -1-	toldur- [Tr.] Doldurmak. t.- up 108b/2 t.- urlar 147b/6 -2-
tok [Tr.] Tok. t. 033b/13, 033b/16 -2-	tolı [Tr.] bkz. tolu t. 148b/17 -1-
tokluk [Tr.] Tok olma durumu. t.+ dan 144a/14 -1-	tolu [Tr.] Dolu. t. 037b/8 -1-
toksan [Tr.] Doksan (90) sayısı. t.+ da 087b/17 -1-	toprak [Tr.] Toprak. t.+ a 139b/17 t. 055a/6, 060a/14, 065b/12, 095a/12, 118b/14, 119a/6, 120a/10 -8-
tokun- [Tr.] Dokunmak. t.- up 137a/11 -1-	torba [Far.] Er bezi, husye, testis. t.+ ları 070b/13 -1-
tokuz [Tr.] Dokuz (9) sayısı. t.+ a 089b/17 t.+ da 090a/3, 090a/4 t. 029a/6, 085b/5, 085b/10, 086a/5, 086b/9, 086b/14, 086b/15, 086b/16, 088a/2, 088a/8, 090a/13, 093b/7, 113a/4, 150b/5, 151a/5 mizâc-ı t. 040a/5 -20-	toy- [Tr.] Doymak. t.- mak 170a/10 -1-
tokuzuncı [Tr.] Dokuzuncu (9.) sıradaki. t.+ dan 027b/14 t. 067a/9, 075a/12, 092a/10, 109a/2, 130b/12 -6-	tranç [<İt. trancia] Tranç balığı. t. 156a/15 -1-
tol- [Tr.] Dolmak. t.- ar 062b/16 t.- muş 067b/9 t.- up 082a/8 -3-	tūderī [Ar.] Bahçe şebboyu. t.- i aḥmer 046b/5 t.- i ebyaz 046b/11 t.+ ler 043a/3 -3-
	tuffāh [Ar.] Elma. eşnāf-ı t.+ dan 119b/2 şarāb-ı t.+ ı 119b/6 -2-
	tufūliyyet [Ar.] Çocukluk, küçüklük. sinn-i t.+ den 168b/11

	sinn-i t. 144b/14, 179a/6 -3-		
tuhm	[Far.] Tohum. t.+ a 051b/5, 051b/10 t.+ ı 043a/2, 043a/8, 044a/10, 044a/11, 047a/3, 047a/8, 057b/6, 058b/4, 090b/10, 120a/17, 123a/17, 136a/15, 158a/10, 158b/5, 158b/9, 158b/10, 159b/8, 162b/1, 162b/3, 162b/5, 173a/12, 173a/13, 176a/17 t.+ ıdır 041b/14 t.+ ın 043a/5, 043a/6, 110b/14 t.+ ını 173a/9 t.+ lar 044a/8, 044a/13 t.+ lardan 044a/10 t.+ ları 043a/4, 043a/7, 044a/11, 044a/12, 129b/8 t. 090b/9 -45-	tur-	[Tr.] Durmak. t.- a 053b/9 t.- mağa 165b/4 t.- mağ 040b/11, 058b/17, 071b/6 t.- up 073b/4, 165b/14 -7-
		turağ otu	[Tr.] Durak otu, şıbs. t.+ nı 120b/17, 123a/15 -2-
		turı	[Tr.] Duru. t. 051a/4 -1-
		turp	[Far.] Turp (Raphanus sativus). t. 043a/7, 044a/11, 158b/9 bezr-i t. 047a/7 -4-
tuhr	[Ar.] Temizlik; kadının iki hayz arasındaki temizlik devresi. vaqt-i t.+ a 101a/16 -1-	turunç	[Far.] Turunç (Citrus aurantium). t. 104a/4 -1-
tül	[Ar.] Uzunluk, uzun zaman. t.- i 'ömr 017b/8 t.+ ı 103b/11 t. 004b/2, 100b/10, 134a/13 -5-	tüt	[Far.] Dut (Morus). t. 043a/15 -1-
tülâ	[Ar.] Çok (en, pek) uzun. t. 024b/1 yed-i t. 019a/17 -2-	tut-	[Tr.] Tutmak. t.- alar 181b/11 t.- amaz 051b/8 t.- an 111a/11 t.- mağ 121b/7, 131b/7 t.- sa 079b/3 -6-
tülen	[Ar.] Uzunluk bakımından. t. 037a/12 -1-	tutgun (I)	[Tr.] <i>İhtibâs-ı dem-i hayz</i> olarak da anılan, hayz kanının gereken zamanda gelmemesi sorunu. t. 028a/4 -1-
tuman	[Tr.] Duman, sis, pus. t. 061a/17 -1-		

ıtıgün (II)	[Tr.] Sıkışmış. t.051a/4 -1-
ıtuz	[Tr.] Tuz. t.+ a 136a/14, 137b/4 t.+ dan 137b/3 t.+ ı 044b/15, 135b/14, 136a/9 t.+ lı 025a/4 t. 025a/4, 060a/14, 118b/13, 121a/1, 135b/17, 136a/13, 136a/16, 136b/5, 137a/14, 167a/13, 167b/17 -18-
ıtuzla-	[Tr.] Tuzlamak. t.- mağa 135b/13, 136b/8 t.- mağ 136b/1 t.- mayalar 136a/17 t.- yalar 136b/9 t.- yup 156a/16 -6-
ıtuzlu	[Tr.] bkz. ıtuzlu t. 151a/8, 152a/4 -2-
ıtuzlu	[Tr.] Tuzlu. t. 010b/3 -1-
tükür-	[Tr.] Tükürmek. t.- mege 033a/8 -1-
türāb	[Ar.] Toprak. t.+ la 138b/11 -1-
türbūd	[Ar.] Türmüs, tirmis, acı bakla. bkz. türmüs , bkz. tirmis t. 049b/15, 065b/8 -2-

Türkce	[öa.] Türkçe, Türk dili. T.+ si 154b/12, 175a/11 T. 006b/1, 007b/5, 008a/17, 008b/1, 008b/4, 010a/17, 011a/8, 026a/11, 028a/4, 028b/5, 037a/16, 038b/1, 041b/11, 041b/14, 043a/2, 043a/6, 059b/16, 060a/16, 064a/7, 080a/10, 100a/1, 102b/10, 102b/13, 179a/2, 181b/2 -27-
Türki	[öa.] Türk'e mensup, Türkçe. lisân-ı T.+ de 020a/4 -1-
Türkice	[öa.] Türkçe, Türk dili. bkz. Türkce . T. 008b/5, 008b/7, 008b/8, 008b/9, 046a/9 -5-
türmüs	[Ar.] Tirmis, acı bakla. bkz. tirmis , bkz. türbūd t. 110b/15 -1-
tütünt-	[Tr.] Dumanını çıkartmak. t.- mek 131a/8 -1-

U

uç	[Tr.] Uç. u.+ a 151a/4 u.+ ı 055a/14, 146b/1, 151a/4 u.+ ında 160b/12 u.+ ını 146a/17 u.+ ları 060b/6, 061b/17 u.+ larıdır 138a/2 u.+ larında 174b/1 u.+ larındaki 006a/6 -11-

‘ūd [Ar.] Öd ağacı. ‘ū.- ı Hindî 121a/17 ‘ū. 055a/13, 056b/7, 118a/12, 118a/13, 119b/15, 120a/15 akrāş-ı ‘ū. 119b/13 -8-	uḥrevī [Ar.] Ahirete ait, öbür dünya ile ilgili. u. 017a/5 -1-
‘ūd-ı belesān [Ar.] Pelesenk ağacı (Commiphora opobalsamum). ‘ū. 041b/14 -1-	‘uḫalā [Ar.] Akıllı kimseler, akıllılar. ‘u.+ dan 017b/10, 096a/17, 108a/2 ḫaṣā’iş-i ‘u.+ dandır 031b/4 ‘u.+ ya 131a/12 -5-
‘uḏāl [Ar.] Çaresi olmayan, çaresiz. dā’-i ‘u. 026a/4 -1-	‘uḫde [Ar.] Beze, yumru; düğüm, boğum. ‘u. 010a/11, 010a/15 -2-
‘udvān [Ar.] Düşmanlık, haksızlık, zulüm. ‘u. 021a/6 -1-	‘uḫm [Ar.] Kısırlık; verimsizlik. ‘u. 003b/4 -1-
‘ufūnet [Ar.] Çürümüş bir şeyden yayılan pis koku; çıbanda oluşan pis kokulu cerahat, irin; çürüme. ‘u.+ i 152a/2 -1-	‘uḫr [Ar.] Kısırlık, kısır olma; sonuç vermeme. ‘u.+ a 052a/7, 054a/15 sebeb-i ‘u.+ a 052b/9 bā’iş-i ‘u.+ dur 054a/16 sebeb-i ‘u.+ dur 054b/6 ‘u.+ uñ 003b/6, 023b/4, 050a/14, 051b/14, 055b/5, 055b/7, 055b/15, 057a/9, 057a/11 ‘u. 003b/4, 003b/5, 023b/3, 036a/13, 036b/6, 036b/15, 050a/4, 054b/8, 057b/12, 073b/8 sebeb-i ‘u. 053a/8, 056b/2, 056b/15, 057b/4 -29-
uḡra- [Tr.] Uğramak. u.- r 033a/4 -1-	
uḡur [Tr.] Yol. u.+ dan 035b/8, 129b/17, 132b/12 -4-	
uḡrā [Ar.] Başka, diğer, âher. u.+ da 160b/10, 172b/3 rivāyet-i u.+ da 016a/17, 106a/6 zerḫa-yı u.+ da 108b/11 u. 053b/2 -6-	‘uḫren [Ar.] Kısırlıktan dolayı, kısırlıkla alakalı. ‘u.+ dir 054a/12 -1-
	‘uḫūl [Ar.] Akıllar. aṣḫāb-ı ‘u.- i ṣāfiyyeden 018b/13 -1-

ûlâ	[Ar.] Birinci, ilk. selâse-i û.+ da 113a/2 hâlet-i û.+ sına 099b/11 ruṭûbet-i û. 069b/10, 069b/15 -4-	‘u.- ı siyâsiyye 017b/17 ‘u.- i dîniyyede 146a/6 eşref-i ‘u.+ dan 015a/10 ‘u.+ ı 162a/4 ‘u.+ in 015a/12, 015b/4 ‘u. 020b/13 -9-
ulaş-	[Tr.] Ulaşmak, vasıl olmak. u.- dura 138a/8 u.- up 007b/11 u.- ur 038b/3, 038b/4 -4-	‘ ulüvv [Ar.] Ululuk, büyüklük, yücelik. ‘u. 015b/7 -1-
‘Ulemâ	[ka.] Kutbüddîn Mahmûd b. Muslih el-Fârisî eş-Şîrâzî eş-Şâfî; İranlı filozof, astronomi, matematik, tıp ve din âlimi. ‘U. 073a/15 -1-	‘ ulvî [Ar.] Yüce, yüksek. ‘âlem-i ‘u.+ niñ 092b/5 -1-
‘ulemâ	[Ar.] Âlimler, bilginler. ‘u.- i dîn-i mübîn 139b/4 ‘u.+ dan 108a/3 ‘u. 108a/3, 143a/5 -4-	‘ umde [Ar.] İlke; destek, dayanak. ‘u.+ dir 043b/7 ‘u. 150a/6, 151a/14 -3-
‘ulûḳ	[Ar.] Cinsel temas, spermin yumurtayı döllemesi. ‘u.- ı evvelden 109a/7 ‘u.+ da 075a/2, 105a/17 hîn-i ‘u.+ da 117b/9 yevm-i ‘u.+ da 116a/16 ‘u.+ dan 086b/5, 113a/3, 117a/17, 118a/15 ibtidâ’-i ‘u.+ dan 094b/1 yevm-i ‘u.+ dan 080b/14 ‘u.+ ından 080a/11 ‘u. 109a/8, 123b/11 mâni’-i ‘u. 054b/3 müddet-i ‘u. 085b/8 -16-	‘ umûmen [Ar.] Umumi olarak, bütünüyle, cümleten. ‘u. 021a/12 -1-
‘ulûm	[Ar.] İlimler. eşref-i ‘u.- ı ızırâriyye 017b/16 ‘u.- ı riyażiyye 066b/14	‘ umûmî [Ar.] Umuma ait olan, genel. beden-i ‘u. 074b/3 -1-
		umûr [Ar.] İşler. u.- ı ‘azîmeden 038b/12 u.- ı dîniyye-i müstahsen 139b/3 u.- ı dîniyye-i müstahsene 005a/13, 025a/11 u.- ı filâḥat 091b/14 u.- ı ḥâriciyye 169a/1 u.- ı ḥasîseden 019b/11 u.- ı maḥşûşadan olduğundan 176b/11 u.- ı mezbûre 101b/2 u.- ı mezkûre 019a/4, 033b/8, 092a/8, 110a/7, 167a/15, 167b/4 u.- ı mezkûreden 075b/1, 110a/13

u.- 1 mühimm-i bedeniyyeden 170b/17	‘unşulī [Ar.] Ada soğanı. bkz. ‘unşul şifat-ı sikencebīn-i ‘u. 012a/4 -1-
u.- 1 müstaḥsene-i devlet 020b/10	
u.- 1 nefsāniyye 110a/10	
u.- 1 şelāṣe 074b/1	
u.- 1 ṭabī‘īden 060b/8	‘unşur [Ar.] Unsur, öge, eleman. ‘u.- 1 laṭīfde 021b/15 -1-
u.- 1 tenāsül 003a/5, 023a/14, 031a/7	
u.- 1 tıbbiyyeden 019b/4	
u.- 1 yaqīniyye 103a/2	unudul- [Tr.] Unutulmak. u.- muş 019b/14 -1-
u.- 1 yaqīniyyeden 062a/13	
u.+ a 015b/8, 091b/17, 139a/10	
u.+ da 025a/7	
u.+ dan 110a/17	
u.+ dandır 058b/14, 062a/15	‘unuḡ-ı raḥim [Ar.] Uterusun vaginaya açılan daralmış alt bölümü, rahim boynu (Cervix uteri). ‘u.+ e 038b/4 ‘u. 052a/15 -2-
u.+ ı 005a/19, 025a/16, 096a/7, 143a/10	
iḥtirāz-ı u.+ lar 155a/10	
u. 017b/6, 104a/13, 170b/6 -43-	
‘umūr [Ar.] Diş etleri. ‘u. 166b/13 -1-	unut- [Tr.] Unutmak. u.- up 039a/6 -1-
un [Tr.] Un. u.+ dan 120a/3 u.+ ı 173a/1, 174a/10, 174a/11, 174b/9 u. 116b/2, 164b/14 -8-	ur- [Tr.] Vurmak; ilaç, merhem sürmek, yakı yapıştırmak. u.- alar 157b/12, 159b/1, 172b/13, 172b/17, 173a/8, 174a/10 u.- ıla 121b/5 u.- ılır 122b/4 u.- madan 006a/13 u.- maḡdan 006a/3, 038a/1, 173b/12 u.- ulmaḡa 168a/12 u.- ulmaḡ 172b/11 u.- up 164b/2 -15-
un- [Tr.] Yunmak, yıkanmak. u.- maḡ 133b/4 -1-	
‘unf [Ar.] Şiddet, sertlik, kabalık, terslik. ‘u. 145a/1, 157b/12 -2-	‘urḡūb [Ar.] Ökçe siniri; achillis tendonu; Baldırın arka bölümündeki kas grubunu topuk kemiğine bağlayan ve ayaḡın aşağı yukarı hareketini saḡlayan uzun kiriş. ‘u. 137b/8 -1-
‘unşul [Ar.] Ada soğanı. bkz. ‘unşulī ḡall-i ‘u. 168a/14 -1-	

‘urūḳ [Ar.] Damarlar; kökler.

‘u.- ı ‘adīde 070b/16

dem-i ‘u.- ı kebedīden 084a/17

‘u.- ı mülteffe 071a/1

‘u.+ da 071a/1, 081a/3

efvāh-ı ‘u.+ da 070a/4

efvāh-ı ‘u.+ dan 112b/15

‘u.+ ın 071b/15, 175b/11

‘u.+ larından 074a/5

‘u.+ uñ 052b/1

‘u. 070b/10, 071b/4, 071b/8, 074a/7, 077a/1, 077b/2, 080b/5, 085a/17, 097a/2, 097a/11, 097b/11, 097b/13, 097b/15, 098a/3, 098a/4, 170b/15, 171a/3

efvāh-ı ‘u. 124a/5

füvvehāt-ı ‘u. 096b/16

-30-

‘urūḳī [Ar.] Damarlar ile ilgili.

hazm-ı ‘u.+ yi 147a/11

-1-

‘urūḳu’l-veremü’l-ḥārr fī’l-dimāgü’ş-şıbyān

[Ar.] Çocuğun beyin kökünde ağrılı, ateşli verem; şiş.

‘u. 006b/6

-1-

‘urūz [Ar.] Hastalık belirtileri, alametler.

‘u.+ a 129a/9

‘u.+ ı 053a/1, 082a/7, 124b/10,

127a/6, 128b/8

‘u.+ ına 147b/12

‘u.+ ından 112b/9, 128a/4, 167a/15

‘u.+ unda 064b/10

‘u. 041a/16

-12-

Usāme bin Şerīḳ [ka.] Bir sahabe.

U.+ den 016a/14

-1-

‘uşāre [Ar.] Bitki ve meyvenin öz suyu.

‘u.+ den 049a/5

‘u.+ leri 174a/16

‘u.+ si 049a/14, 049b/12, 057a/7, 120b/13, 133b/8, 158b/7, 166b/12

‘u.+ sinde 133a/7

‘u.+ sini 049a/4, 049a/17, 133b/8, 173b/4

-15-

‘usr [Ar.] Güçlük, zor iş; sıkıntı, darlık.

‘u.- ı bevl 134a/12

‘u.- ı vilādetden 133a/12

‘u. olmağile 045a/11

-3-

‘usret [Ar.] Sıkıntı, zahmet, zorluk.

‘u.- i tekellüm 168a/9

‘u.- i vilādete 128b/11, 129a/3

‘u.+ den 128a/1, 168a/15

‘u.+ e 128a/13, 128b/8, 128b/17

‘u.+ i 008b/18

‘u.+ ın 127a/3

‘u.+ inden 039b/5

‘u.+ ine 126b/17

vilādet-i ‘u.+ ine 004b/16, 024b/11, 126b/15

‘u. çekerler 128b/12, 128b/16

‘u. çekilmişdir 157b/14

‘u. 039b/3, 050a/11, 059b/12, 127a/11, 127a/17, 127b/4, 128a/8,

128b/2, 128b/14, 129a/7, 132b/7, 158b/15, 167b/13

sebeb-i ‘u. 127b/1, 128a/2, 128a/16

-35-

‘usru’l-ḥābel [Ar.] bkz. ‘usru’l-ḥāml

‘u. 036a/13

-1-

‘usru’l-ḥāml [Ar.] Gebelikte yaşanan zorluklar, güçlükler.

‘u. 003b/4

-1-

uštura [Far.] bkz. **ustura**
u.+ sından 010a/10
-1-

ustura [Far.] Ustura, tıraş malzemesi.
u.+ nın 047b/15
u. 047b/14
-2-

uṣūl [Ar.] Yol, yöntem, tarz.
u.+ den 086a/8
fūrū^ʿ-ı u.+ den 105a/6
u.+ e 073b/12, 078a/12
u. 044b/5, 081b/15, 156a/10
mā^ʿ-i u. 057b/5
ṣarāb-ı u. 057b/4
-9-

ʿusʿus [Ar.] Kuyruk kemiği (coccyx).
ʿu.+ a 038b/6
ʿu. 038b/1
-2-

ʿUṭārid [öa.] Merkür.
ʿU. 091b/7
-1-

uyan- [Tr.] Uyanmak.
u.- dıkda 160a/13
u.- duğı 160b/5
u.- duğda 061a/2
u.- mağ 100b/3
u.- sa 143b/12
u.- salar 170a/2
-6-

uyanık [Tr.] Uyanmış, uyanık.
u. 040b/11
-1-

uyanıklık [Tr.] Uyanık olma durumu.
u. 100a/16
-1-

uyğu [Tr.] bkz. **uyku**
u.+ sı 008a/12
-1-

uyku [Tr.] Uyku.
u.+ da 144b/13
u.+ dan 034a/5, 034a/6, 034a/11,
061a/1, 100b/3, 143b/12, 144b/15,
160a/12, 160b/4, 170a/2
u.+ danşoñra 034a/6
u.+ sı 006b/12
temām-ı u.+ sı 160b/7
u.+ sina 161b/8
u.+ sını 138b/8
u.+ ya 045b/16
u. 006b/9, 037b/9, 037b/10, 040b/10,
040b/11, 060b/17, 143b/14
-24-

uykusuzluk [Tr.] Uykusuzluk.
u. 006b/10, 033a/9, 034a/16
-3-

uyluk [Tr.] Bacağın kalçadan dize kadar olan kısmı.
u.+ ma 131b/5
-1-

uyu- [Tr.] Uyumak.
u.- duğları 171a/14
u.- mağla 171a/13
u.- mağ 040b/11, 047b/12
u.- mağdır 034a/10
u.- mamağ 179a/12
u.- ması 171a/14
u.- mayup 006b/9
u.- ya 132a/17
-9-

ʿuyūb [Ar.] Ayıplar, kusurlar.
ʿu.+ ina 022b/17
-1-

‘Uyūnu'l-Enbiyā fī Ṭabakātu'l-Eṭibbā

[ea.] İbn Ebû Usaybia kitabı.

‘U. 019a/3

-1-

uyurluk [Tr.] Uyku hâli, uyku olma durumu.

u. 100a/16

-1-

uyuş- [Tr.] Kelime, DLT'de *udhuş-* olarak geçer; uyumakta yarış etmek, katılaşmak, pıhtılaşmak, koyu kıvam almak, mayalanmak.

u.- muş 004a/9, 081a/11

u.- up 092a/7

-3-

uyut- [Tr.] Uyutmak.

u.- an 069a/13

u.- mağa 132a/16, 146b/11, 157a/2

u.- mağ 025a/14

u.- mağdan 144b/7

-6-

uyuz [Tr.] Uyuz hastalığı.

u. 010b/3

-1-

‘uẓm [Ar.] Ululanma, kibirlenme.

‘u.- ı kâdri 015a/13

-1-

‘uẓmā [Ar.] Büyük, çok büyük, çok yüce.

sa‘ âdet-i ‘u.+ ya 017a/12

‘u. olduğu 106a/15

‘u. 004b/2, 100b/10, 102a/3, 103b/11

menfa‘at-i ‘u. 169a/12

-7-

uzun [Tr.] Uzun.

u.+ ca 135a/16

u. 036b/11, 088b/10

-3-

‘uẓv [Ar.] Organ.

‘u.- ı laṭîfdır 170b/16

‘u.- ı maḥşûşa 068b/5

‘u.- ı maḥṭû‘a 135b/6

‘u.- ı nâkışdan 073b/14

‘u.- ı sa‘îd 176a/11

‘u.- ı şerîfleri 171b/15

‘u.- ı vâhîde 009b/1, 177b/10

‘u.+ a 177b/13, 177b/17

‘u.+ da 177b/11

‘u.+ dan 038a/11, 072a/9, 072a/16, 074a/2

‘u.+ ı 030b/7, 104b/14, 138a/3

‘u.+ lar 037b/16, 074b/4

‘u.+ larda 171a/2, 180b/13

‘u.+ lardır 071a/6

‘u.+ ları 004a/5, 024a/9, 074b/8, 079a/10

‘u.+ ların 066a/16

‘u.+ uñ 028b/6, 076b/7

‘u. 041a/17, 047b/15, 072a/16,

073b/12, 073b/14, 077b/9, 083a/16

taḳvîyet-i ‘u. 173b/14

-38-

‘uẓv-ı re’îse [Ar.] Diğer uzuv kuvvetlerinin çıkış yeri olmak ve bu itibarla soyun devamını temin etmekle ana uzuv kabul edilen kalp, beyin, karaciğer ve testisler.

bkz. **a‘zâ-yı re’îse**

‘u.+ niñ 078a/11

-1-

Ü

übheth [Ar.] Büyüklük, ululuk, yücelik.

ü. 148b/6

-1-

üç	[Tr.] Üç (3) sayısı. ü.+ de 125b/1, 125b/2 ü.+ dür 177a/8 ü.+ er 043a/5, 113a/4, 113a/5, 115b/2, 115b/5, 120b/1, 122a/4, 122a/13, 130b/13, 143b/14, 158b/11, 159b/10 ü.+ i 096b/7 ü.+ inden 080b/16 ü. 003b/11, 004b/8, 023b/6, 040a/9, 040a/11, 040b/4, 041a/3, 041b/8, 041b/16, 042a/1, 043a/9, 043b/13, 046b/12, 047a/5, 047a/11, 049a/15, 059a/8, 062a/9, 064b/8, 074b/1, 078a/15, 079b/15, 085b/2, 085b/13, 087a/11, 092b/16, 096b/4, 096b/6, 108a/17, 113a/3, 113a/5, 113a/6, 113a/7, 113a/8, 114a/5, 114a/6, 114a/8, 115a/2, 118a/15, 125a/15, 125a/17, 125b/17, 126a/5, 126a/6, 130b/9, 134b/10, 137b/6, 138b/14, 145b/12, 146b/5, 147a/17, 161a/17, 162a/17, 162b/5, 162b/9, 177a/13, 177b/6 -76-	üdre [Ar.] bkz. üdrēt ü. 033a/6, 035a/12 -2- üdrēt [Ar.] Hidrosel, su fitığı, testisi çevreleyen zarlarda sıvı birikmesiyle oluşan şişlik, kayle-i mîyye. ü. 035a/4 -1- üfür- [Tr.] Üfürmek, üflemek. ü.- eler 181b/12 -1- ülfet [Ar.] Alışma, kaynaşma, ünsiyet, dostluk, muhabbet. māni ^c -i ü. 038b/14 ü. 146a/14 -2- Ülker [öa.] Gökyüzünün kuzey yarım küresindeki Boğa burcunda yer alan ve yedi yıldızdan oluşan bir yıldız takımı, Süreyya. Ü. 163b/16 -1- ümem [Ar.] Ümmetler. ü.- i müteferriqadan 019a/10 ü.- i sa ^c adet-i te ³ ümme 142a/2 ü.- i sālīfe 015b/6 memdūh-ı eşnāf-ı ü. 021b/6 -4- ümīd [Far.] Beklenti, umut, ümit. ü.+ dir 023a/4 -1- ümm [Ar.] Anne. ü.+ üñ 172b/12 -1-
üç buçuk	[Tr.] Üç buçuk (3,5) sayısı. ü. 042a/6, 168b/15 -2-	
üç yüz dört	[Tr.] Üç yüz dört (304) sayısı. ü. 088b/9 -1-	
üçüncü	[Tr.] Üçüncü (3.) sıradaki. ü.+ si 068b/6, 069b/14, 074b/7, 074b/17, 082a/9, 096b/11 ü.+ sinde 082b/1 ü. 027a/13, 040b/10, 041a/9, 086b/14, 092b/10, 108b/8, 114b/12, 117a/17, 117b/2, 124a/3, 125a/6, 179a/8, 180a/17 -20-	

ümmeḥāt [Ar.] Anneler.

ü.+ a 105a/1

ü.+ in 100b/15

ü. 088b/13

-3-

ümmeṭ [Ar.] Bir peygambere iman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tabi olanların meydana getirdiği topluluk, kavim, cemaat, tâife.

‘alilân-ı ü. 016a/15

ğamm-ḥār-ı ü. 140b/12

-2-

ümmeyye [Ar.] Ümmî, anneye ait.

elbân-ı ü. 160b/16

-1-

ümmü's-şıbyân [Ar.] Çocuklarda beyinde su toplaması, hidrocefali, epilepsi.

ü. 006b/17, 140b/10, 147b/11

-3-

ünşā [Ar.] Dişi, kadın.

ü.+ nın 030a/4, 050a/15, 069a/6

ü. 027b/9, 029b/12, 075a/6, 087b/14,

100b/17, 101b/11, 108b/10

ḥāmil-i ü. 060a/1

nuṭfe-yi ü. 101a/5

-12-

ünşeyân [Ar.] Testisler. bkz. **ünşeyeyn**

ü. 070b/13, 071a/4

-2-

ünşeyeyn [Ar.] Testisler. bkz. **ünşeyân**

ü.+ den 072a/11

ü.+ e 070a/11, 070a/13, 070b/11,

070b/15, 073a/8, 073b/17, 074a/5,

074a/6

-9-

ünüşet [Ar.] Dişilik, dişi olma durumu.

bkz. **ünüşiyet**

ü.+ de 102b/8

ü.+ den 101a/3, 101a/13

ü.+ e 102a/6, 102a/7

ü.+ i 004b/1, 024a/17, 100b/9

ü.+ in 101b/5

ü.+ inde 101b/13

ü.+ ine 004b/5, 024b/3, 106a/12

ü. 026a/16, 061b/15, 086a/4, 100b/11

-17-

ünüşî [Ar.] Dişi tabiatlı.

ü. 081b/14

-1-

ünüşiyet [Ar.] Dişilik, dişi olma.

‘alāmet-i ü. 062b/2

-1-

üşbū‘ [Ar.] Hafta.

ü.+ a 092b/14

ü.+ la 092b/17

ü. 092b/13

-3-

üşbū‘iyye [Ar.] Haftalık.

ḳā‘ide-i ü. 089a/11, 168b/13

-2-

üslüb [Ar.] Biçim, tutulan yol, tarz, usul.

ü.+ dan 100a/6

-1-

üss [Ar.] Esas temel, asıl, kök.

ü.+ ünde 004a/18

-1-

üst [Tr.] Üst, yukarı.

ü.+ li 163b/7

ü.+ üne 139a/9

ü. 097a/17

-3-

üstād [Far.] Herhangi bir ilimde bilgi ve söz sahibi olan, üstün bir yeri olan kimse.

ü.+ ı 130b/11

ü.+ ımız 057b/17

ü. 175b/10

-3-

Üstād [ka.] Hayâtîzâde Mustafa Feyzî; Osmanlı tıp âlimi, hekimbaşı; Şa'ban Şifâî'nin hocası.

Ü. 058a/13, 064a/11

-2-

Üstādü'l-eṭibbā

[ka.] Tabiplerin üstadı, Hipokrat.

Ü. 082b/6, 145b/10, 179a/8

-3-

Üstādü'l-küll

[ka.] Herkesin üstadı.

Tedbirü'l-Mevlûd'da Hipokrat için kullanılmıştır.

Ü.+ iñ 179b/15

Ü. 019a/8, 072b/17

-3-

üşne

[Ar.] Yosun.

ü. 135b/11

-1-

üşü-

[Tr.] Üşümek.

ü.- mek 033b/5

-1-

Üveysi-i Şiddîka

[ka.] Hazreti Ebûbekir'in kızı.

Ü. 106a/7

-1-

üzer

[Tr.] Üst, üst taraf.

ü.+ inde 009a/14, 053b/8, 054b/17, 061a/17, 080a/2, 120a/15, 165b/4, 172a/2

ü.+ inden 157b/1

ü.+ ine 020b/7, 025a/3, 025a/8, 030a/5, 035a/8, 035b/4, 042a/2, 042a/15, 042b/8, 046a/3, 046a/12, 047a/6, 047a/12, 047a/15, 047b/11, 047b/15, 055a/6, 055a/7, 066a/8, 076a/1, 092b/4, 095b/5, 100a/4, 107b/11, 115a/7, 119b/10, 122b/3, 122b/8, 122b/17, 131a/3, 132a/17, 133a/2, 133a/8, 134b/15, 135b/4, 135b/5, 135b/12, 136b/3, 137b/8, 138a/3, 138a/14, 138b/1, 139a/2, 139a/8, 142a/1, 152a/16, 152b/2, 152b/6, 153a/1, 154a/5, 156a/3, 156b/10, 157b/13, 158b/12, 159a/17, 160b/4, 162b/1, 165b/2, 165b/11, 165b/13, 170a/11, 171a/12, 171a/13, 172a/1, 172b/11, 172b/15, 174b/3, 175a/8

ü.+ lerine 173a/15

-78-

üzere

[Tr.] Şartıyla; yakında.

ü.+ dir 044b/3, 044b/11, 045a/6, 045b/14, 049a/13, 049b/10, 057a/9, 058b/5, 058b/9, 062a/6, 065b/1, 070a/8, 090b/12, 097b/9, 118b/6, 119a/13, 126b/3, 131a/7, 158a/15
ü. 004a/18, 017b/11, 017b/13, 019a/7, 019b/4, 022a/5, 024a/5, 028b/10, 029a/11, 031a/16, 031b/11, 031b/12, 032a/13, 032a/14, 032b/3, 032b/11, 033a/1, 033a/15, 034a/4, 035a/16, 035b/13, 036a/15, 036b/11, 036b/17, 037a/1, 037b/1, 037b/2, 037b/3, 037b/6, 038a/16, 039a/13, 040b/9, 041a/6, 042a/8, 044b/12, 045b/2, 045b/4, 045b/12, 047a/13, 048a/17, 049b/10, 050a/2, 050b/16, 051a/13, 051a/16, 051b/3, 051b/6, 052b/10, 053a/7, 053a/14, 053b/9, 054a/5, 056b/3, 057b/13, 058a/13, 059a/12, 059b/14, 060b/7, 060b/16, 061a/10, 061b/4, 062a/4, 062a/6, 062b/1, 063b/7, 064a/12, 066b/12,

066b/17, 068a/16, 068b/8, 069a/1, 069a/5, 069a/8, 069b/12, 071a/6, 072b/17, 073a/16, 074a/3, 074a/12, 075b/12, 076b/2, 076b/5, 077a/5, 077a/17, 078a/4, 078a/10, 078a/13, 079a/16, 079b/2, 079b/9, 079b/13, 081a/5, 082a/2, 082a/6, 082b/16, 084a/1, 084a/2, 084b/9, 084b/14, 085b/4, 086a/14, 086b/8, 086b/12, 087b/4, 088a/10, 089a/11, 090a/15, 090b/4, 090b/7, 091a/1, 092a/5, 093a/3, 093a/13, 096a/2, 096a/9, 096b/8, 096b/14, 096b/15, 097a/11, 098a/6, 098a/8, 098a/11, 098b/6, 100a/8, 100a/13, 100b/11, 101b/4, 101b/6, 101b/12, 101b/17, 102b/7, 103b/17, 105b/15, 107a/11, 108a/8, 110a/7, 113b/14, 114a/17, 114b/12, 115a/7, 116b/16, 118a/6, 118a/9, 119a/4, 121a/4, 122a/15, 124b/4, 125b/10, 126a/6, 126b/1, 128b/6, 129b/15, 129b/17, 130b/7, 130b/15, 132b/2, 135a/9, 136a/7, 138a/17, 138b/17, 139a/11, 139a/13, 139a/16, 140a/13, 140b/5, 141b/4, 141b/14, 144a/8, 144b/6, 144b/11, 144b/13, 145b/3, 145b/6, 148a/1, 148a/14, 149b/7, 149b/12, 149b/16, 150a/3, 150b/6, 151a/3, 151a/11, 153a/4, 154a/4, 154a/17, 155b/10, 157b/5, 158a/14, 159a/7, 159a/16, 159b/15, 160a/15, 161a/13, 162b/12, 163a/4, 163a/9, 165a/9, 166b/2, 168b/8, 168b/13, 169b/10, 170a/6, 170b/1, 171b/14, 172b/13, 175b/15, 177a/15, 180a/9
-229-

üzerlik [Tr.] Üzerlik bitkisi (Peganum).
ü. 048b/8, 123a/16
-2-

üzn [Ar.] Kulak.
ḥāsse-i ü.+ üñ 137a/4
-1-

üzüm [Tr.] Üzüm.
ü. 116b/4, 164b/5, 173b/15
-3-

V

vâcib [Ar.] Yapılması gerekli olan, terk edilmesi câiz olmayan husus.
v.+ dir 041a/14, 083a/7, 107b/1, 110a/7, 115a/2, 115b/11, 134a/2, 137b/14, 138b/6, 143b/8, 144b/5, 160b/4, 161a/1, 161a/13
v. ola 116a/12
v. olan 034a/10, 039a/11, 073b/11, 078a/11, 112b/17, 115b/8, 118b/3, 135a/15, 146b/4, 147a/13, 154b/9, 160b/8, 164a/12, 165b/7, 167a/8, 168a/16, 175b/6
v. oldı 083a/14, 083b/11
v. olmaduğı 066a/8
v. olup 112a/14
v. olur 113b/17
v. 073b/10, 141a/4, 143a/4, 170b/5
-41-

vâcibü'l-vücūd

[Ar.] Zâtı yâni kendi kendisiyle var olan, var olması için başka bir varlığa muhtaç bulunmayan, Allah.
v.+ uñ 016b/17
-1-

vâcibü'r-rî'âyet

[Ar.] Gözetilmeleri, sayılmaları gerekli olanlar.
rivâyet-i v.+ ine 142b/15
-1-

vāfī [Ar.] Yeter, kâfi, elverir.
v.+ dūr 017a/6
-1-

vāfir [Ar.] Çok, bol.
v. ola 109a/16
v. 039a/17, 046b/15, 063a/6, 063a/7
kıst-ı v. 081a/15
-6-

vāfire [Ar.] bkz. **vāfir**
v. 150b/1
hişşe-i v. 081a/15, 089a/15
-3-

vaḥadāt [Ar.] Parçalar.
v.+ dan 093a/6
-1-

vaḥam [Ar.] Aşırme. bkz. **aş yirmek**,
bkz. **iftāṭa**, bkz. **viḥām**
v. 060a/9, 117b/6, 118b/9
-3-

vaḥdāniyyet [Ar.] Allah'ın ortağı ve
benzeri bulunmaksızın tek oluşu,
varlığının birliği.
v. 017a/12
-1-

vāhī [Ar.] Boş, manasız, abes.
v. 054b/14
-1-

vāhibu'l-vilādet [Ar.] Nesil ihsan
eden, doğum veren.
v. 140a/17
-1-

vāhibü's-şuver [Ar.] Suretler veren, Allah.
v.+ den 081a/7
-1-

vāhid [Ar.] Tek, bir.
baṭn-ı v.+ de 109b/9, 127b/10
cimā^c-yı v.+ den 109a/12
^cużv-ı v.+ e 009b/1, 177b/10
baṭn-ı v.+ e 108b/10
v. 067a/6
-7-

vāhide [Ar.] bkz. **vāhid**
def^c a-yı v.+ de 146b/6
-1-

vaḥīm [Ar.] Çok tehlikeli, tehlikeli sonuç
doğuracak nitelikte olan.
rūzgār-ı v.+ dir 102b/10
-1-

vāhime [Ar.] Kuruntu veren.
kuvve-i v.+ leri 038b/11
ma^cnī-i kuvvet-i v.+ lerinde 038b/17
v.+ sine 039a/2
kuvve-i v. 038b/9
-4-

vaḥy [Ar.] Vahiy.
v. 016a/7, 018b/12
-2-

vākıf [Ar.] Bilen, haberdar ve âgâh olan.
v.- ı esrār 162a/4
v. oldukları 079a/17
v. 020a/5
-3-

vāki^c [Ar.] Olan, vuku bulan.
v.+ dir 099b/15
v.+ ye 036a/10
v. olan 004b/15, 019a/2, 022b/17,
023b/14, 024b/10, 034b/16, 050b/3,
066a/2, 080b/17, 086b/1, 086b/6,
090b/3, 090b/8, 093b/11, 103a/12,
123b/1, 124b/17, 125b/6, 129a/13,
144b/1, 150b/9
v. oldu 059b/10

v. olduğu 104b/6, 123a/2	
v. olmağla 108b/8	
v. olmayan 063b/11	
v. olmuş 041b/10	
v. olmuşdur 071b/8	
v. olsa 053b/4, 123a/3, 133a/17, 159b/14, 178b/7	
v. olup 032a/15, 053a/16, 064b/13, 080a/12, 104a/7, 123b/8	
v. olur 028b/17, 029b/9, 039b/1, 054a/7, 059b/1, 059b/9, 059b/12, 060b/10, 064b/12, 110a/17, 111a/8, 125b/3, 132b/17, 133a/14, 149a/10, 169b/14	
v. olursa 102a/12, 102a/14, 116b/12	
v. 059a/12, 066a/7, 177a/9, 180b/13	
-64-	
vakit [Ar.] Zaman, devir.	
v.- i cimā ^c da 049a/11	
v.- i ğasılde 139a/1	
v.- i hâcetde 049b/13, 056b/1, 176a/11	
v.- i ħurūcda 100a/13	
v.- i inzâlde 032a/16	
v.- i muvâfıķı 023a/15, 033b/11	
v.- i ṭabī ^c isinde 127a/1, 128a/16	
v.- i teka ^c ubdan 176a/13	
v.- i ṭuħra 101a/16	
v.- i vilâdet 111a/12	
v.+ de 064b/7, 118b/7, 167a/16	
v.+ e 041a/10, 172b/13	
v.+ i 027a/5, 034b/1, 059a/16, 099b/3, 168a/16, 175b/16	
v.+ iñ 090b/15	
v.+ inde 026b/9, 033b/14, 058b/1, 059a/17, 109a/17, 109b/2	
v.+ ine 145b/8	
v.+ lerde 114a/6	
v.+ leriñ 165b/5	
v.+ lerinde 026a/12	
v.+ te 079b/6	
v. eyleyüp 064b/6	
-38-	
vakıtlı vakıtsız [Ar.+Tr.] Uygun zaman gözetmeden, gelişigüzel, rastgele zamanlarda, zamanlı zamansız.	
v. 031b/7, 036b/4, 146b/7	
-3-	
vâlid [Ar.] Baba.	
v.- i ‘âlî-şân-ı Hâzret-i Âdem 018b/15	
v.- i mâcidlerinden 107b/4	
v. 106b/7, 170b/5	
-4-	
vâlide [Ar.] Anne.	
v.+ den 106b/7	
v.+ lerine 105b/8, 170b/5	
v.+ si 005b/1, 025a/17, 025b/5, 107b/4, 140b/17, 146a/7, 146a/10, 148a/2, 148a/8, 148a/9, 148b/3	
v.+ sine 107a/13	
v.+ siniñ 026b/14, 100a/9, 100a/10, 146a/11, 149b/6, 149b/10, 150b/1	
v. 005b/8, 150b/12, 154b/8	
-25-	
vâlideyn [Ar.] Anne baba.	
v.+ den 074b/7	
v.+ e 036b/9, 073b/13, 074b/6	
v.+ iñ 072a/17	
v.+ ine 004b/3, 072b/13, 074b/13, 104a/15, 104b/1, 104b/2, 105a/5	
-12-	
vâlih [Ar.] Şaşırmış, hayret içinde kalmış, şaşakalmış.	
v. 021b/13	
-1-	
v'allâhu'l-muvaffak ve'l-mu'îñ	
[Ar.] Allah başarı veren ve yardım edendir.	
v. 103b/10, 135a/9, 170b/8, 178b/16	
-4-	

var	[Tr.] Var, mevcut. v.+ dır 028b/7, 036a/7, 041a/2, 041a/3, 042b/8, 055b/1, 055b/5, 069b/17, 071b/4, 072a/9, 073b/13, 077a/8, 077b/6, 077b/7, 078a/12, 097b/11, 173a/6 v.+ dur 078a/1 v.+ idi 063a/17 v.+ iken 043b/10 v. olmamak 075a/13 v. 063b/1, 074b/6, 075a/13, 144a/5, 178a/15, 178a/16, 178b/1 -29-	v. 042b/4 -2-
var-	[Tr.] Varmak, ulaşmak, vasıl olmak. v.- inca 036b/12, 058b/5, 097b/12, 147a/1, 164b/8 v.- sa 053a/16 v.- up 098a/8, 098a/10, 153b/10 -9-	vāşıl [Ar.] Ulaşan, erişen, kavuşan. v. ola 116a/10 v. olacakları 070b/16 v. olamadıkları 169a/3 v. olamaz 053b/7 v. olan 051b/4, 074a/6, 089b/3, 098a/15 v. olduğu 090b/10, 153b/4 v. oldukça 176a/3 v. oldukça 074a/7, 089b/16 v. olmadan 084a/8 v. olmanın 021b/8, 178a/14 v. olmağla 017a/14, 053b/14 v. olmak 097b/9 v. olmaya 055a/15 v. olmayup 053a/4 v. olsa 090b/5, 094b/11 v. olsalar 179b/5 v. olup 084a/6, 181b/13 v. olur 006b/8, 053b/13, 070b/12, 073a/4, 073a/9, 074a/5, 074b/14, 098a/12 v. olurlar 097a/9, 097a/13 v. olursa 089b/17, 102a/10, 102a/14 v. 022a/11, 097a/5 -41-
varak	[Ar.] Yaprak, ağaç ve ot yaprağı. v.- ı zeytün 133a/10 -1-	vāsi' [Ar.] Geniş. v. 148b/17 maḥall-i v. 099a/16 -2-
vārid	[Ar.] Gelen, ulaşan, vasıl olan. v. olan 096a/11, 149b/2, 152b/14, 153a/10 v. oldu 016a/5, 016a/7 v. olduğu 015b/16 v. olmuşdur 064a/4, 106a/7 -9-	vāv [Ar.] Osmanlı alfabesinin 29. harfi. v.+ ın 117b/5 -1-
vasat	[Ar.] Orta. v.+ ına 080b/9 -1-	važ' [Ar.] Vaziyet, duruş; ortaya koyma. v.- ı ḥaml idüp 089a/6 v.- ı ḥaml 148a/2 v.- ı ḥamlı 129b/1 v.- ı ṭabī'isi 100a/7
vasatı'l-ḥāl	[Ar.] Orta hâl. v. 154a/3 -1-	
vaşf	[Ar.] Vasıf, hâl, sıfat, nitelik. v. eylemişler 018a/9	

v.+ a 127a/8	012a/36, 015a/11, 015a/12, 015a/13,
v.+ da 100a/11	015b/1, 015b/3, 015b/5, 015b/6,
v.+ ina 090a/11	015b/7, 015b/8, 015b/10, 015b/12,
v.+ ında 171b/7	016a/8, 016a/9, 016a/10, 016a/13,
v.+ la 138b/16	016a/14, 016b/2, 016b/5, 016b/9,
v. idüp 138a/3, 139a/2	016b/10, 016b/11, 016b/12, 016b/16,
v. itdikdenşoñra 138a/9	016b/17, 017a/2, 017a/4, 017a/5,
v. itmeyüp 145b/16	017a/9, 017a/10, 017a/12, 017a/13,
v. itmişler 146a/1	017a/16, 017b/1, 017b/7, 017b/8,
v. itseler 104a/2	017b/14, 017b/15, 017b/17, 018a/1,
v. olunduğı 104a/4	018a/2, 018a/3, 018a/4, 018a/5,
v. 132a/4	018a/6, 018a/9, 018a/11, 018a/12,
-17-	018a/15, 018a/17, 018b/2, 018b/4,
	018b/7, 018b/8, 018b/9, 018b/10,
vāzıh [Ar.] Şüphe bırakmayacak şekilde	018b/12, 018b/13, 019a/6, 019a/7,
açık olan, açık seçik, apaçık.	019a/9, 019a/11, 019a/13, 019a/14,
v.+ dır 064a/15	019a/15, 019a/16, 019a/17, 019b/1,
v. 015b/5	019b/9, 019b/14, 020a/1, 020a/2,
-2-	020a/4, 020a/6, 020a/7, 020a/8,
	020a/9, 020a/10, 020a/12, 020a/13,
ve [Ar.] Ve bağlacı.	020a/14, 020a/15, 020a/16, 020a/17,
v. 003a/4, 003a/16, 003b/4, 004a/2,	020b/5, 020b/8, 020b/9, 020b/10,
004a/5, 004a/6, 004a/11, 004a/13,	020b/11, 020b/12, 020b/13, 020b/14,
004a/17, 004b/1, 004b/2, 004b/3,	020b/15, 020b/17, 021a/2, 021a/6,
004b/5, 004b/6, 004b/13, 004b/16,	021a/7, 021a/8, 021a/9, 021a/11,
004b/17, 005a/9, 005a/10, 005a/13,	021a/14, 021a/17, 021b/2, 021b/4,
005a/14, 005a/16, 005a/17, 005a/18,	021b/5, 021b/7, 021b/8, 021b/9,
005a/19, 005b/2, 005b/5, 005b/6,	021b/10, 021b/11, 021b/12, 021b/13,
005b/7, 005b/8, 005b/9, 005b/10,	021b/14, 021b/15, 021b/16, 021b/17,
005b/11, 005b/12, 005b/13, 005b/14,	022a/1, 022a/2, 022a/5, 022a/6,
005b/15, 005b/17, 006a/15, 006a/18,	022a/7, 022b/1, 022b/2, 022b/3,
006b/4, 006b/8, 006b/9, 006b/19,	022b/5, 022b/7, 022b/8, 022b/9,
007a/1, 007a/3, 007a/16, 007a/17,	022b/10, 022b/12, 022b/14, 022b/15,
007a/19, 007b/1, 007b/4, 007b/12,	022b/16, 023a/2, 023a/5, 023a/7,
007b/13, 007b/14, 007b/16, 007b/17,	023a/8, 023a/11, 023a/13, 023a/15,
007b/18, 008a/9, 008a/13, 008b/16,	023a/17, 023b/2, 023b/4, 023b/8,
008b/18, 009a/7, 009a/8, 009a/18,	023b/14, 024a/1, 024a/4, 024a/7,
009b/6, 009b/7, 009b/11, 009b/16,	024a/8, 024a/9, 024a/10, 024a/11,
009b/17, 009b/18, 010a/1, 010a/3,	024a/12, 024a/14, 024a/15, 024a/17,
010a/9, 010a/11, 010a/13, 010a/15,	024b/1, 024b/2, 024b/3, 024b/4,
010b/1, 010b/2, 010b/3, 010b/4,	024b/9, 024b/12, 024b/16, 025a/2,
010b/5, 010b/8, 010b/10, 010b/13,	025a/3, 025a/6, 025a/7, 025a/10,
010b/18, 011a/1, 011a/3, 011a/5,	025a/11, 025a/13, 025a/14, 025a/15,
011a/6, 011a/8, 011a/9, 011a/10,	025a/17, 025b/1, 025b/3, 025b/4,

025b/5, 025b/6, 025b/7, 025b/9,
 025b/11, 025b/12, 025b/14, 025b/15,
 025b/16, 025b/17, 026a/1, 026a/3,
 026a/4, 026a/5, 026a/6, 026a/8,
 026a/11, 026a/12, 026a/13, 026a/16,
 026b/1, 026b/2, 026b/4, 026b/5,
 026b/10, 026b/13, 027a/2, 027a/3,
 027a/9, 027a/10, 027a/11, 027a/14,
 027b/5, 027b/9, 027b/10, 027b/11,
 027b/17, 028a/10, 028a/12, 028a/13,
 028a/15, 028b/4, 028b/7, 028b/9,
 028b/12, 028b/16, 029a/2, 029a/5,
 029a/10, 029a/11, 029a/12, 029a/14,
 029b/2, 029b/3, 029b/8, 029b/9,
 029b/10, 029b/11, 029b/12, 029b/17,
 030a/2, 030a/4, 030a/8, 030a/11,
 030a/12, 030a/14, 030a/15, 030a/16,
 030a/17, 030b/5, 030b/13, 030b/15,
 031a/1, 031a/2, 031a/9, 031a/11,
 031a/13, 031a/14, 031a/15, 031a/17,
 031b/1, 031b/3, 031b/10, 031b/11,
 031b/13, 031b/14, 032a/3, 032a/4,
 032a/5, 032a/6, 032a/7, 032a/10,
 032a/11, 032a/12, 032a/13, 032a/16,
 032b/1, 032b/3, 032b/6, 032b/7,
 032b/8, 032b/9, 032b/12, 032b/14,
 033a/2, 033a/3, 033a/4, 033a/5,
 033a/6, 033a/7, 033a/8, 033a/9,
 033a/10, 033a/12, 033a/13, 033b/3,
 033b/5, 033b/6, 033b/9, 033b/10,
 033b/11, 033b/12, 033b/14, 033b/16,
 034a/5, 034a/10, 034a/13, 034a/15,
 034a/16, 034a/17, 034b/2, 034b/3,
 034b/5, 034b/6, 034b/7, 034b/8,
 034b/9, 034b/10, 034b/11, 034b/12,
 034b/13, 034b/14, 034b/15, 034b/16,
 035a/2, 035a/4, 035a/6, 035a/11,
 035a/12, 035a/13, 035a/17, 035b/3,
 035b/6, 035b/8, 035b/14, 035b/16,
 035b/17, 036a/3, 036a/6, 036a/13,
 036a/14, 036a/16, 036b/1, 036b/3,
 036b/4, 036b/6, 036b/8, 036b/10,
 037a/1, 037a/2, 037a/3, 037a/5,
 037a/7, 037a/11, 037a/12, 037a/13,

037a/14, 037a/16, 037a/17, 037b/2,
 037b/4, 037b/5, 037b/7, 037b/11,
 037b/16, 038a/1, 038a/2, 038a/4,
 038a/7, 038a/8, 038a/10, 038a/17,
 038b/9, 038b/13, 038b/14, 038b/15,
 039a/11, 039a/14, 039a/15, 039a/16,
 039b/2, 039b/3, 039b/4, 039b/5,
 039b/6, 039b/9, 039b/10, 039b/11,
 039b/17, 040a/1, 040a/2, 040a/5,
 040a/6, 040a/7, 040a/8, 040a/10,
 040a/11, 040a/12, 040a/13, 040a/14,
 040b/3, 040b/5, 040b/6, 040b/7,
 040b/11, 040b/12, 040b/13, 040b/14,
 040b/15, 040b/16, 041a/6, 041a/8,
 041a/12, 041a/15, 041b/1, 041b/2,
 041b/3, 041b/4, 041b/6, 041b/8,
 041b/11, 041b/15, 041b/17, 042a/5,
 042a/6, 042a/9, 042a/10, 042a/11,
 042a/12, 042a/14, 042a/15, 042a/16,
 042a/17, 042b/1, 042b/2, 042b/4,
 042b/5, 042b/7, 042b/8, 042b/10,
 042b/12, 042b/13, 042b/14, 042b/17,
 043a/1, 043a/2, 043a/3, 043a/5,
 043a/6, 043a/7, 043a/8, 043a/10,
 043a/12, 043a/13, 043a/14, 043a/15,
 043a/16, 043a/17, 043b/2, 043b/3,
 043b/4, 043b/5, 043b/8, 043b/10,
 043b/11, 043b/12, 043b/13, 043b/14,
 043b/16, 043b/17, 044a/1, 044a/2,
 044a/4, 044a/5, 044a/7, 044a/8,
 044a/9, 044a/10, 044a/11, 044a/12,
 044a/13, 044a/14, 044a/15, 044a/16,
 044a/17, 044b/1, 044b/2, 044b/4,
 044b/5, 044b/6, 044b/7, 044b/8,
 044b/11, 044b/13, 044b/15, 044b/16,
 044b/17, 045a/1, 045a/3, 045a/4,
 045a/5, 045a/9, 045a/15, 045b/2,
 045b/9, 045b/15, 045b/17, 046a/1,
 046a/5, 046a/9, 046a/12, 046a/13,
 046a/14, 046a/16, 046b/3, 046b/5,
 046b/6, 046b/7, 046b/8, 046b/9,
 046b/10, 046b/11, 046b/12, 046b/14,
 046b/16, 046b/17, 047a/2, 047a/3,
 047a/4, 047a/5, 047a/6, 047a/7,

047a/8, 047a/9, 047a/10, 047a/12,
 047a/13, 047a/15, 047a/17, 047b/2,
 047b/8, 047b/9, 047b/10, 047b/13,
 047b/16, 048a/4, 048a/6, 048a/10,
 048a/12, 048b/2, 048b/3, 048b/4,
 048b/5, 048b/6, 048b/7, 048b/8,
 048b/9, 048b/10, 048b/11, 048b/12,
 048b/14, 048b/15, 048b/16, 048b/17,
 049a/1, 049a/8, 049a/11, 049a/12,
 049a/14, 049a/15, 049b/6, 049b/9,
 049b/11, 049b/12, 049b/13, 049b/14,
 049b/15, 049b/16, 050a/5, 050a/6,
 050a/8, 050a/9, 050a/10, 050a/11,
 050a/12, 050a/13, 050a/15, 050a/17,
 050b/1, 050b/2, 050b/3, 050b/9,
 050b/10, 050b/13, 050b/15, 051a/1,
 051a/3, 051a/4, 051a/9, 051a/12,
 051a/14, 051a/15, 051a/17, 051b/1,
 051b/2, 051b/8, 051b/9, 051b/11,
 051b/15, 051b/16, 051b/17, 052a/3,
 052a/4, 052a/6, 052a/9, 052b/1,
 052b/3, 052b/4, 052b/5, 052b/6,
 052b/8, 052b/12, 052b/16, 053a/3,
 053a/9, 053a/10, 053a/12, 053a/14,
 053a/16, 053b/5, 053b/11, 053b/12,
 053b/13, 053b/14, 054a/2, 054a/6,
 054a/10, 054a/12, 054a/13, 054a/16,
 054b/1, 054b/2, 054b/3, 054b/5,
 054b/7, 054b/10, 054b/12, 054b/14,
 054b/17, 055a/3, 055a/4, 055a/5,
 055a/6, 055a/7, 055a/8, 055a/12,
 055a/16, 055a/17, 055b/4, 055b/5,
 055b/8, 055b/9, 055b/10, 055b/11,
 055b/13, 056a/2, 056a/3, 056a/4,
 056a/6, 056a/7, 056a/8, 056a/9,
 056a/10, 056a/12, 056a/14, 056a/15,
 056a/17, 056b/1, 056b/5, 056b/6,
 056b/7, 056b/9, 056b/11, 056b/12,
 056b/16, 056b/17, 057a/1, 057a/3,
 057a/4, 057a/5, 057a/6, 057a/7,
 057a/8, 057a/9, 057a/11, 057a/14,
 057a/15, 057a/16, 057b/2, 057b/4,
 057b/5, 057b/6, 057b/7, 057b/8,
 057b/9, 057b/10, 057b/12, 058a/2,

058a/12, 058a/14, 058a/17, 058b/3,
 058b/11, 058b/15, 058b/17, 059a/3,
 059a/4, 059a/5, 059a/9, 059a/12,
 059a/13, 059b/1, 059b/4, 059b/5,
 059b/10, 059b/12, 059b/13, 059b/16,
 060a/3, 060a/5, 060a/6, 060a/7,
 060a/8, 060a/9, 060a/14, 060a/16,
 060b/1, 060b/2, 060b/3, 060b/4,
 060b/5, 060b/6, 060b/8, 060b/12,
 061a/5, 061a/11, 061a/12, 061a/14,
 061a/16, 061a/17, 061b/2, 061b/3,
 061b/5, 061b/7, 061b/8, 061b/9,
 061b/10, 061b/15, 061b/16, 061b/17,
 062a/1, 062a/2, 062a/4, 062a/5,
 062a/6, 062a/9, 062a/11, 062a/12,
 062b/2, 062b/5, 062b/6, 062b/8,
 062b/14, 062b/16, 062b/17, 063a/2,
 063a/4, 063a/7, 063a/8, 063a/16,
 063a/17, 063b/6, 063b/14, 063b/15,
 064a/4, 064a/14, 064a/17, 064b/10,
 064b/11, 064b/12, 065a/2, 065a/3,
 065a/4, 065a/5, 065a/8, 065a/9,
 065a/10, 065a/11, 065a/12, 065a/13,
 065a/14, 065b/4, 065b/6, 065b/7,
 065b/8, 065b/9, 065b/11, 065b/12,
 065b/14, 065b/16, 066a/2, 066a/4,
 066a/5, 066a/6, 066a/8, 066a/9,
 066a/11, 066a/12, 066a/13, 066a/14,
 066a/15, 066a/16, 066a/17, 066b/2,
 066b/3, 066b/4, 066b/8, 066b/16,
 067a/3, 067a/4, 067a/6, 067a/8,
 067a/13, 067b/2, 067b/3, 067b/4,
 067b/13, 067b/14, 067b/16, 068a/3,
 068a/8, 068a/9, 068a/12, 068a/15,
 068a/17, 068b/1, 068b/2, 068b/10,
 068b/11, 068b/17, 069a/2, 069a/6,
 069a/8, 069a/10, 069a/14, 069a/15,
 069b/4, 069b/6, 069b/7, 069b/10,
 069b/14, 069b/16, 070a/3, 070b/5,
 070b/8, 070b/10, 070b/13, 070b/15,
 070b/16, 071a/4, 071a/7, 071a/10,
 071a/16, 071a/17, 071b/2, 071b/4,
 071b/7, 071b/8, 071b/9, 071b/11,
 071b/13, 071b/14, 071b/17, 072a/1,

072a/3, 072a/4, 072a/9, 072a/10,
 072b/1, 072b/2, 072b/4, 072b/13,
 072b/15, 072b/16, 073a/4, 073a/12,
 073b/5, 073b/9, 073b/12, 073b/14,
 074a/10, 074a/11, 074a/12, 074a/15,
 074b/10, 074b/14, 075a/6, 075a/8,
 075a/9, 075b/3, 075b/9, 075b/10,
 075b/11, 075b/12, 076a/2, 076a/4,
 076a/5, 076a/6, 076a/7, 076a/8,
 076a/9, 076a/10, 076a/11, 076a/12,
 076a/17, 076b/3, 076b/7, 077a/1,
 077a/7, 077a/9, 077a/12, 077b/1,
 077b/5, 077b/8, 077b/13, 077b/14,
 078a/3, 078a/4, 078a/6, 078a/7,
 078a/11, 078a/15, 078b/7, 078b/17,
 079a/3, 079a/6, 079a/7, 079a/9,
 079a/10, 079b/1, 079b/3, 079b/8,
 079b/9, 079b/10, 079b/15, 079b/17,
 080a/16, 080b/5, 080b/7, 080b/10,
 080b/12, 080b/16, 081a/2, 081a/3,
 081a/6, 081a/7, 081a/14, 081a/15,
 081a/17, 081b/1, 081b/2, 081b/4,
 081b/10, 081b/11, 081b/12, 081b/14,
 081b/15, 081b/16, 082a/1, 082a/5,
 082a/7, 082a/10, 082a/13, 082a/14,
 082a/16, 082a/17, 082b/6, 082b/8,
 082b/9, 082b/13, 082b/15, 083a/2,
 083a/4, 083a/5, 083a/9, 083a/10,
 083a/11, 083a/13, 083a/16, 083b/1,
 083b/2, 083b/4, 083b/6, 083b/10,
 083b/13, 083b/14, 084a/2, 084a/13,
 084a/14, 084a/15, 084a/17, 084b/2,
 084b/8, 084b/9, 084b/11, 084b/13,
 084b/15, 085a/1, 085a/2, 085a/3,
 085a/6, 085a/7, 085a/8, 085a/9,
 085a/10, 085a/13, 085a/17, 085b/2,
 085b/4, 085b/16, 086a/1, 086a/2,
 086a/4, 086a/8, 086a/10, 086a/11,
 086a/13, 086a/14, 086b/14, 086b/17,
 087a/4, 087a/6, 087a/10, 087a/12,
 087a/16, 087b/7, 087b/15, 087b/17,
 088a/8, 088a/11, 088a/12, 088b/10,
 088b/11, 089a/9, 089b/2, 089b/5,
 089b/6, 089b/9, 089b/10, 089b/13,

090a/1, 090a/2, 090a/5, 090a/6,
 090a/11, 090a/14, 090a/16, 090b/1,
 090b/3, 090b/5, 090b/13, 090b/14,
 090b/17, 091a/3, 091a/4, 091a/7,
 091a/9, 091a/12, 091a/14, 091a/17,
 091b/1, 091b/2, 091b/3, 091b/5,
 091b/6, 091b/7, 091b/10, 091b/14,
 091b/15, 091b/16, 091b/17, 092a/2,
 092a/8, 092a/10, 092a/13, 092b/1,
 092b/2, 092b/3, 092b/4, 092b/7,
 092b/8, 092b/9, 092b/10, 092b/11,
 092b/13, 092b/16, 093a/6, 093a/9,
 093a/14, 093a/16, 093b/2, 093b/3,
 093b/6, 093b/7, 093b/14, 093b/17,
 094b/5, 094b/15, 094b/17, 095a/5,
 095a/6, 095a/10, 095a/11, 095a/14,
 095a/17, 095b/4, 095b/5, 095b/6,
 095b/9, 096a/15, 096b/5, 096b/8,
 096b/9, 096b/10, 096b/17, 097a/1,
 097a/2, 097a/3, 097a/4, 097a/5,
 097a/7, 097a/9, 097a/12, 097a/14,
 097b/1, 097b/5, 097b/7, 097b/8,
 097b/11, 097b/14, 097b/15, 097b/17,
 098a/2, 098a/3, 098a/4, 098a/5,
 098a/12, 098a/14, 098a/15, 098b/3,
 098b/7, 098b/8, 098b/10, 098b/11,
 098b/12, 098b/15, 098b/16, 099a/1,
 099a/6, 099a/9, 099a/10, 099a/12,
 099a/13, 099a/14, 099a/15, 099a/16,
 099a/17, 099b/5, 099b/6, 099b/7,
 099b/8, 099b/9, 100a/3, 100a/4,
 100a/6, 100a/8, 100a/10, 100a/14,
 100a/16, 100a/17, 100b/3, 100b/5,
 100b/8, 100b/9, 100b/10, 100b/11,
 100b/16, 100b/17, 101a/2, 101a/3,
 101a/5, 101a/12, 101a/13, 101a/15,
 101a/16, 101b/1, 101b/2, 101b/5,
 101b/6, 101b/7, 101b/11, 101b/13,
 101b/14, 101b/16, 102a/3, 102a/4,
 102a/6, 102a/7, 102a/8, 102a/11,
 102b/1, 102b/4, 102b/6, 102b/8,
 102b/9, 102b/11, 102b/15, 103a/3,
 103a/4, 103a/5, 103a/10, 103b/1,
 103b/5, 103b/8, 103b/9, 103b/11,

103b/12, 103b/13, 103b/14, 103b/15,
 103b/17, 104a/4, 104a/5, 104a/6,
 104a/8, 104a/13, 104a/15, 104b/5,
 104b/7, 104b/8, 104b/16, 104b/17,
 105a/1, 105a/2, 105a/3, 105a/11,
 105b/4, 105b/7, 105b/8, 105b/17,
 106a/2, 106a/3, 106a/9, 106a/11,
 106a/12, 106a/15, 106b/1, 106b/2,
 106b/5, 106b/11, 106b/16, 107a/1,
 107a/3, 107a/7, 107a/8, 107a/11,
 107b/1, 107b/2, 108a/3, 108a/4,
 108a/5, 108a/6, 108a/7, 108a/8,
 108a/10, 108a/11, 108a/12, 108a/17,
 108b/15, 109a/1, 109a/4, 109a/15,
 109a/16, 109b/1, 109b/7, 109b/8,
 109b/10, 109b/11, 109b/12, 109b/13,
 110a/2, 110a/5, 110a/6, 110a/9,
 110a/11, 110a/12, 110a/14, 110a/17,
 110b/4, 110b/5, 110b/8, 110b/9,
 110b/10, 110b/11, 110b/13, 110b/14,
 110b/15, 111a/15, 111a/16, 111b/6,
 111b/9, 111b/10, 111b/13, 111b/14,
 112a/2, 112a/6, 112a/7, 112a/8,
 112a/10, 112a/11, 112a/14, 112b/10,
 112b/11, 112b/13, 113a/2, 113a/5,
 113a/10, 113a/11, 113a/12, 113b/1,
 113b/2, 113b/3, 113b/6, 113b/11,
 113b/12, 114a/2, 114a/3, 114a/8,
 114a/10, 114a/13, 114a/15, 114b/11,
 114b/13, 115a/5, 115a/10, 115a/12,
 115a/13, 115a/15, 115a/16, 115a/17,
 115b/3, 115b/4, 115b/5, 115b/6,
 115b/7, 115b/9, 115b/11, 115b/14,
 115b/15, 116a/8, 116a/11, 116a/12,
 116a/13, 116b/3, 116b/4, 116b/5,
 116b/8, 116b/11, 116b/13, 116b/16,
 116b/17, 117a/1, 117a/3, 117a/4,
 117a/5, 117a/6, 117a/7, 117a/16,
 117a/17, 117b/1, 117b/2, 117b/3,
 117b/5, 117b/6, 117b/10, 117b/12,
 117b/13, 117b/14, 118a/1, 118a/3,
 118a/4, 118a/6, 118a/7, 118a/8,
 118a/9, 118a/10, 118a/11, 118a/12,
 118a/13, 118a/14, 118a/17, 118b/1,

118b/2, 118b/3, 118b/4, 118b/5,
 118b/7, 118b/8, 118b/9, 118b/13,
 118b/14, 118b/16, 119a/3, 119a/6,
 119a/7, 119a/15, 119b/7, 119b/9,
 119b/10, 119b/15, 119b/16, 119b/17,
 120a/2, 120a/3, 120a/4, 120a/5,
 120a/6, 120a/7, 120a/8, 120a/10,
 120a/11, 120a/14, 120a/15, 120a/17,
 120b/2, 120b/6, 120b/8, 120b/11,
 120b/13, 120b/14, 120b/17, 121a/5,
 121a/12, 121a/14, 121a/15, 121b/3,
 121b/4, 121b/5, 121b/6, 121b/8,
 121b/9, 121b/10, 121b/11, 121b/12,
 121b/13, 121b/15, 121b/17, 122a/5,
 122a/8, 122a/9, 122a/13, 122a/17,
 122b/4, 122b/6, 122b/7, 122b/9,
 122b/10, 122b/12, 122b/13, 122b/14,
 123a/4, 123a/7, 123a/8, 123a/9,
 123a/11, 123a/12, 123a/13, 123b/5,
 123b/7, 123b/8, 123b/9, 124a/1,
 124a/5, 124a/7, 124a/9, 124a/10,
 124a/13, 124b/1, 124b/3, 124b/6,
 124b/12, 124b/13, 124b/14, 125a/1,
 125a/4, 125a/6, 125a/7, 125a/8,
 125b/4, 125b/5, 125b/10, 125b/15,
 125b/16, 126a/1, 126a/6, 126a/13,
 126a/16, 126a/17, 126b/3, 126b/4,
 126b/15, 126b/16, 127a/6, 127a/8,
 127a/11, 127a/15, 127a/16, 127b/5,
 127b/6, 127b/16, 128a/7, 128a/11,
 128b/7, 128b/9, 128b/10, 128b/13,
 129a/4, 129a/5, 129a/6, 129a/7,
 129a/8, 129a/11, 129a/14, 129a/15,
 129b/4, 129b/7, 129b/12, 129b/13,
 129b/14, 130a/1, 130a/2, 130a/3,
 130a/7, 130a/11, 130a/12, 130a/13,
 130a/14, 130a/15, 130b/1, 130b/10,
 130b/13, 130b/15, 130b/17, 131a/4,
 131a/5, 131a/6, 131a/10, 131a/12,
 131b/2, 131b/5, 131b/6, 131b/14,
 131b/15, 131b/17, 132a/4, 132a/6,
 132a/8, 132a/9, 132a/14, 132a/15,
 132b/1, 132b/2, 132b/3, 132b/14,
 133a/1, 133a/4, 133a/6, 133a/9,

133a/10, 133a/11, 133a/13, 133a/15,
 133b/4, 133b/6, 133b/7, 133b/9,
 133b/10, 133b/14, 133b/17, 134a/3,
 134a/4, 134a/8, 134a/9, 134a/10,
 134a/11, 134a/12, 134a/13, 134a/16,
 134b/3, 134b/4, 134b/6, 134b/16,
 134b/17, 135a/3, 135a/6, 135a/7,
 135a/8, 135a/10, 135a/13, 135a/17,
 135b/1, 135b/3, 135b/5, 135b/6,
 135b/7, 135b/8, 135b/11, 136a/2,
 136a/5, 136a/9, 136a/12, 136a/15,
 136a/16, 136a/17, 136b/2, 136b/3,
 136b/4, 136b/5, 136b/6, 136b/7,
 136b/10, 136b/11, 136b/13, 136b/15,
 136b/16, 137a/3, 137a/8, 137a/9,
 137a/13, 137b/3, 137b/5, 137b/6,
 137b/10, 137b/11, 137b/12, 137b/13,
 137b/15, 137b/16, 137b/17, 138a/1,
 138a/2, 138a/3, 138a/4, 138a/5,
 138a/6, 138a/7, 138a/8, 138a/9,
 138a/14, 138a/15, 138a/16, 138b/5,
 138b/6, 138b/8, 138b/9, 138b/11,
 138b/16, 138b/17, 139a/3, 139a/5,
 139a/6, 139a/7, 139a/8, 139a/11,
 139a/12, 139a/16, 139b/3, 139b/6,
 139b/8, 139b/11, 139b/13, 139b/15,
 139b/16, 140a/4, 140a/5, 140a/9,
 140a/15, 140a/17, 140b/1, 140b/4,
 140b/6, 140b/7, 140b/12, 140b/15,
 141a/2, 141a/4, 141a/5, 141a/7,
 141a/10, 141a/11, 141b/2, 141b/4,
 141b/8, 141b/14, 141b/15, 142a/2,
 142a/4, 142a/6, 142a/8, 142a/14,
 142a/17, 142b/1, 142b/2, 142b/3,
 142b/5, 142b/6, 142b/10, 142b/11,
 142b/12, 143a/3, 143a/7, 143a/8,
 143a/9, 143a/10, 143a/11, 143a/12,
 143a/14, 143b/2, 143b/7, 143b/9,
 143b/10, 143b/17, 144a/7, 144a/8,
 144a/9, 144a/12, 144a/13, 144a/14,
 144a/15, 144b/2, 144b/4, 144b/6,
 144b/11, 144b/14, 144b/17, 145a/1,
 145a/4, 145a/5, 145a/6, 145a/7,
 145a/8, 145a/9, 145a/10, 145a/11,

145a/16, 145b/2, 145b/3, 145b/11,
 145b/13, 145b/15, 145b/17, 146a/2,
 146a/3, 146a/4, 146a/5, 146a/6,
 146a/8, 146a/14, 146b/4, 146b/6,
 146b/8, 146b/9, 146b/14, 146b/17,
 147a/4, 147b/5, 147b/6, 147b/8,
 147b/9, 147b/10, 147b/11, 147b/13,
 147b/14, 147b/15, 147b/16, 147b/17,
 148a/4, 148a/5, 148a/8, 148a/9,
 148b/1, 148b/2, 148b/3, 148b/4,
 148b/6, 148b/7, 148b/15, 148b/16,
 148b/17, 149a/1, 149a/2, 149a/4,
 149a/5, 149a/7, 149a/9, 149a/10,
 149a/12, 149a/15, 149a/16, 149b/4,
 149b/5, 149b/9, 149b/12, 149b/15,
 149b/17, 150a/1, 150a/4, 150a/5,
 150a/9, 150a/10, 150a/15, 150b/1,
 150b/3, 150b/8, 150b/12, 150b/13,
 150b/14, 150b/16, 150b/17, 151a/1,
 151a/8, 151a/10, 151a/12, 151a/13,
 151a/15, 151b/1, 151b/7, 151b/8,
 151b/13, 152a/2, 152a/3, 152a/4,
 152a/5, 152a/6, 152a/8, 152a/11,
 152a/12, 152a/15, 152a/17, 152b/1,
 152b/7, 152b/8, 152b/10, 152b/12,
 152b/13, 152b/14, 153b/4, 153b/6,
 153b/12, 153b/16, 154a/1, 154a/2,
 154a/12, 154a/14, 154a/15, 154b/6,
 154b/8, 154b/11, 154b/13, 154b/16,
 155a/1, 155a/2, 155a/3, 155a/4,
 155a/5, 155a/6, 155a/7, 155a/8,
 155a/9, 155a/10, 155a/12, 155a/13,
 155a/14, 155a/16, 155b/7, 155b/9,
 155b/13, 155b/16, 156a/6, 156a/8,
 156a/11, 156a/12, 156a/13, 156a/16,
 156b/1, 156b/2, 156b/4, 156b/5,
 156b/6, 156b/8, 156b/10, 156b/12,
 156b/13, 156b/14, 157a/1, 157a/5,
 157a/6, 157a/7, 157a/16, 157b/3,
 157b/4, 157b/6, 157b/7, 157b/8,
 157b/9, 157b/10, 157b/12, 158a/2,
 158a/6, 158a/7, 158a/9, 158a/10,
 158a/12, 158a/15, 158b/2, 158b/5,
 158b/7, 158b/10, 158b/12, 159a/8,

159a/13, 159a/14, 159a/16, 159a/17,
 159b/1, 159b/2, 159b/9, 159b/10,
 159b/12, 160a/2, 160a/4, 160a/6,
 160a/9, 160a/10, 160a/16, 160a/17,
 160b/3, 160b/4, 160b/8, 160b/11,
 160b/13, 160b/14, 160b/16, 161a/1,
 161a/3, 161a/4, 161a/6, 161a/9,
 161a/12, 161a/13, 161a/16, 161b/2,
 161b/3, 161b/4, 161b/5, 161b/8,
 161b/10, 161b/14, 161b/15, 162a/2,
 162a/5, 162a/16, 162b/2, 162b/3,
 162b/4, 162b/5, 162b/9, 162b/10,
 162b/11, 162b/17, 163a/4, 163a/11,
 163a/14, 163b/2, 163b/3, 163b/6,
 163b/7, 163b/8, 163b/9, 163b/13,
 163b/14, 163b/15, 163b/16, 163b/17,
 164a/2, 164a/10, 164a/11, 164a/16,
 164b/1, 164b/2, 164b/4, 164b/5,
 164b/6, 164b/13, 164b/14, 165a/2,
 165a/3, 165a/4, 165a/5, 165a/12,
 165a/13, 165a/15, 165a/16, 165b/3,
 165b/7, 165b/8, 165b/10, 165b/11,
 165b/12, 165b/13, 165b/15, 165b/16,
 166a/3, 166a/6, 166a/7, 166a/9,
 166a/11, 166b/8, 166b/10, 166b/11,
 166b/12, 166b/14, 166b/16, 166b/17,
 167a/1, 167a/7, 167a/8, 167a/10,
 167a/13, 167a/14, 167a/17, 167b/11,
 167b/14, 167b/17, 168a/2, 168a/3,
 168a/5, 168a/6, 168a/7, 168a/8,
 168a/11, 168a/13, 168a/14, 168b/1,
 168b/2, 168b/4, 168b/9, 168b/17,
 169a/2, 169a/3, 169a/6, 169a/8,
 169a/10, 169a/11, 169b/1, 169b/5,
 169b/7, 169b/13, 169b/16, 170a/1,
 170a/2, 170a/11, 170a/14, 170a/15,
 170a/16, 170b/2, 170b/3, 170b/4,
 170b/5, 170b/6, 170b/7, 170b/9,
 170b/10, 170b/11, 170b/12, 170b/13,
 170b/14, 170b/15, 170b/17, 171a/1,
 171a/2, 171a/3, 171a/4, 171a/5,
 171a/10, 171a/11, 171a/12, 171b/6,
 171b/7, 171b/8, 171b/10, 171b/15,
 172a/1, 172a/4, 172a/9, 172a/14,

172b/1, 172b/6, 172b/7, 172b/9,
 172b/11, 172b/12, 172b/16, 172b/17,
 173a/1, 173a/2, 173a/3, 173a/4,
 173a/5, 173a/6, 173a/9, 173a/10,
 173a/11, 173a/13, 173a/15, 173b/4,
 173b/7, 173b/8, 173b/10, 173b/14,
 173b/15, 174a/2, 174a/7, 174a/11,
 174a/12, 174a/13, 174a/14, 174a/15,
 174b/3, 174b/4, 174b/10, 174b/12,
 174b/15, 174b/17, 175a/1, 175a/2,
 175a/6, 175a/13, 175a/14, 175a/16,
 175a/17, 175b/1, 175b/2, 175b/3,
 175b/6, 175b/7, 175b/8, 175b/11,
 176a/3, 176a/5, 176a/9, 176a/14,
 176b/2, 176b/3, 176b/7, 176b/10,
 176b/11, 176b/15, 176b/16, 176b/17,
 177a/1, 177a/2, 177a/3, 177a/4,
 177a/6, 177a/7, 177a/8, 177a/9,
 177a/11, 177a/12, 177a/14, 177a/17,
 177b/2, 177b/4, 177b/6, 177b/7,
 177b/10, 177b/12, 177b/14, 177b/16,
 177b/17, 178a/1, 178a/3, 178a/8,
 178a/13, 178b/1, 178b/4, 178b/16,
 179a/4, 179a/5, 179a/6, 179a/7,
 179a/11, 179a/12, 179a/13, 179a/14,
 179a/16, 179a/17, 179b/1, 179b/2,
 179b/6, 179b/7, 179b/8, 179b/9,
 179b/13, 179b/14, 180a/2, 180a/13,
 180a/14, 180a/16, 180a/17, 180b/2,
 180b/3, 180b/4, 180b/5, 180b/6,
 180b/10, 180b/11, 180b/13, 180b/15,
 180b/16, 181a/1, 181a/4, 181a/5,
 181a/6, 181a/7, 181a/8, 181a/9,
 181a/10, 181a/11, 181a/12, 181a/14,
 181a/15, 181a/16, 181b/3, 181b/9,
 181b/11, 181b/13

-3340-

vebā [Ar.] Fârelerden insanlara geçen ve
 salgın hâlini alan bulaşıcı, ateşli,
 öldürücü hastalık, tâun.
 v. 010b/8, 010b/18

-2-

vebâiyye [Ar.] Vebaî, veba ile ilgili. ḥummā-yı v. 026a/4 -1-	139b/15, 140a/17, 143b/2, 143b/7, 145a/9, 146b/15, 147b/13, 148a/1, 149a/1, 151a/1, 155a/7, 155b/11, 155b/12, 157a/9, 158b/17, 167b/12, 168b/17, 178a/6, 180a/5 v.+ ledir 066a/6 v. 066b/16, 160b/3 şabāḥat-ı v. 021b/16 -59-
veca' [Ar.] Ağrı, acı, sızı. v.- ı kilye 035a/15 v.- ı mefāşıl 033a/4 v.- ı şedīd 064b/13, 146b/3 v.- ı ṭalaḳ 129b/14, 130a/15, 131b/10 vilādet-i v.- ı ṭalaḳı 131a/16 v.- yı fem-i mi' deyi 122b/17 v.- yı şedīd 148a/3 v.+ dan 144a/11, 167a/13 v.+ ı 127a/7, 164a/1, 172b/7 elem-i v.+ ı 163b/13 v.+ in 121b/10 v.+ ını 162a/16, 173a/4 v. 006a/7, 006b/8, 052a/13, 052a/16, 059b/15, 117b/3, 120b/17, 122b/10, 123b/3, 124b/2, 124b/14, 126b/11, 127a/15, 129a/13, 135a/1, 163b/17, 167a/14, 174b/2, 180b/13 -38-	vecīh [Ar.] Güzel, uygun, layık. v. 077b/12, 078a/3 vech-i v. 089a/9 -3-
veca' ü'l-ḥaleme [Ar.] Meme başının ağrısı, sızısı. v. 006a/6, 174b/1 -2-	vedī'a [Ar.] Emanet. v. eylediği 153a/13 v. kılnan 017a/10 -2-
vech [Ar.] Tarz, biçim, yol; sebep, vesile. v.- i tesmiyeleri 175a/2 v.- i vecīh 089a/8 v.+ den 077b/13 v.+ e 074b/16, 077b/12, 078a/2 v.+ i 004a/15, 062b/11, 078a/16, 084b/4, 127b/1 v.+ in 074b/13 v.+ iyle 163a/11 v.+ le 019b/15, 022a/1, 023b/17, 025a/1, 025a/4, 026b/8, 027b/1, 043b/7, 064b/15, 070a/10, 074b/11, 076b/3, 077b/13, 078b/12, 101a/2, 102a/1, 106b/6, 110b/17, 111b/4, 113b/7, 129b/7, 129b/10, 133a/2,	vefā [Ar.] Elvermek, kafi gelmek. v. itmez 166a/9 -1-
	vefāt [Ar.] Ölüm, ölme. v. itdikde 095a/6 v. itdüğü 112b/8 -2-
	vefku'l-murād [Ar.] İsteğe uygunluk. v. 112a/6 -1-
	vefret [Ar.] Bolluk, çokluk. v.+ inden 103b/12 v. 108a/8 -2-
	Vehhāb [öa.] "Çok bağışlayan, çok veren, kullarına çeşitli nimetler bağışlayan" anlamında esmâ-i hüsîndir. V. 140b/2 -1-

vehm [Ar.] Vehim, kuruntu, zan.
v. 034b/10
maḥẓ-ı v. 075b/3, 077a/12
-3-

vehmiyât [Ar.] Vehimler, kuruntular.
v. 096a/15
-1-

vehmiyye [Ar.] Vehmî, vehme mensup.
taşavvurât-ı v.- i nefsâniyyeniñ
106a/14
taşavvurât-ı v. 106a/9, 106b/5
-3-

veled [Ar.] Çocuk.
seyyid-i v.- i âdem 069a/14
seyyid-i v.- i benî âdem 149a/16
v.+ e 074b/6, 074b/8, 076b/8
tekevvün-i v.+ e 078b/8
v.+ i 036b/7, 072b/12, 089a/7,
110a/4, 110a/16
v.+ iñ 005b/6, 025b/4, 036b/9,
067b/2, 105a/5, 106a/2, 107b/1,
148b/2
v.+ in 074b/13
v.+ leri 103b/2
v.+ lerinden 036b/9
v. getürmemek 050a/6
v. 004a/14, 024a/13, 027b/9, 036b/3,
036b/14, 048a/15, 050a/7, 050a/9,
050a/13, 053a/17, 054b/10, 059b/8,
062b/8, 064a/14, 073b/13, 075a/5,
075a/6, 075a/9, 078b/2, 078b/9,
082b/1, 084b/3, 090a/4, 093b/2,
093b/6, 101a/13, 102a/5, 104b/2,
105b/12, 105b/13, 107b/13, 109a/1,
109b/9, 113a/16, 123b/13, 125a/11,
127b/10, 139b/7, 140a/12, 148b/9,
150a/16
-65-

veliü'n-ni' me [Ar.] Velinimet.
v.+ yi 023a/5
-1-

velüd [Ar.] Çok doğuran, doğurgan.
v. 059a/2, 059a/5
-2-

verä' [Ar.] Arka, art, öte.
v.- i perde-i hicrânda 020b/6
-1-

verd [Ar.] Gül.
v.+ i 121a/10
-1-

verel [Ar.] Kelere benzeyen bir kertenkele
türü, varanus.
v. 044b/14
-1-

verem [Ar.] Tüberküloz, şiş; tümör.
v.- i bâride 174a/15
v.- i ḥârr 134a/10
v.- i ḥârre 124b/16, 174a/9
v.- i şulb 006a/8, 174b/6
v.+ de 174b/11
v.+ iñ 174a/13
v.+ ler 180a/13
v. 005b/19, 006a/3, 006a/13,
006a/14, 057a/11, 089b/13, 128a/7,
172a/14, 173b/12, 174b/7, 176a/16
-21-

veremî [Ar.] Verem ile ilgili.
‘ilâc-ı v. 009a/17
-1-

veremü'l-lehât [Ar.] Küçük dilin şişmesi.
v. 008a/3
-1-

veremü's-sürre [Ar.] Göbekte oluşan şişlik.
v. 009a/12
-1-

veremü't-tıhāl [Ar.] Dalakta oluşan şişlik;
dalağın şişmesi.
v. 008b/12
-1-

verīd [Ar.] Damar, toplardamar.
v.+ iñ 098a/15
-1-

vesaḥ [Ar.] Kir, pas.
v. 136b/7, 138b/14
-2-

vesāṭet [Ar.] Araya girme, vasıta olma,
aracılık etme.
v.+ i 178a/13
v.+ iyle 149a/11
-2-

veşāyā [Ar.] Vasiyetler.
bāb-ı v.+ yı 017b/5
-1-

veşbe [Ar.] Bir atlama, bir sıçrayış.
v.+ den 110a/5
-1-

veşīle [Ar.] Sebep, bahane, elverişli
durum.
v.- i hıfz-ı şihhat eyleye 022b/15
-1-

vesvāsī [Ar.] Vesvese veren.
v. 032a/5
-1-

vezn [Ar.] Ağırlık, ölçü, tartma, tartı.
v.+ i 041a/8
-1-

vi'ā [Ar.] Damar, kap, mahfaza.
v.- i menīleri 067b/9
v.- yı āhire 098b/9

v.+ ya 099a/12

-3-

viḥām [Ar.] Aşerme. bkz. **aş yirmek**,
bkz. **iftāṭa**, bkz. **vaḥam**
v. 060a/9, 117b/6, 118b/9
-3-

vilād [Ar.] Doğurma.
v.+ ı 066b/8
-1-

vilādet [Ar.] Dünyaya gelme, doğma,
doğum.
v.- i 'usretine 004b/16, 024b/11,
126b/14
v.- i ceninde 024a/14
zemān-ı v.- i ṭabī'iden 128b/3
müddet-i v.- i ṭabī'inüñ 024a/12
müddet-i v.- i ṭabī'īye 125a/12
v.- i veca'-ı ṭalaḳı 131a/16
v.+ de 132b/5
eşnā-i v.+ de 127b/17
evvel-i v.+ de 138b/3
ḥīn-i v.+ de 027a/2, 100a/12,
109b/15, 128b/12, 128b/15,
137a/17, 175b/14
miḳdār-ı zemān-ı v.+ de 093b/14
sür'at-i v.+ de 130b/7
tesehhül-i v.+ de 132b/7
teshīl-i v.+ de 131a/17, 131b/6,
134b/6
v.+ den 123b/3, 133a/16
'usr-ı v.+ den 133a/12
v.+ densoñra 134a/2, 134b/13
müsehhl-i v.+ dir 131a/4
v.+ e 099b/8, 128a/17, 129a/1
'usret-i v.+ e 128b/11, 129a/3
v.+ i 005a/3, 024b/16, 088b/9,
089a/13, 099a/13, 127b/2, 129a/15,
131a/8, 131b/6, 135a/10, 150a/12
v.+ iñ 093b/12, 126b/17, 127a/1,
128a/16, 141b/7
v.+ inde 127a/11

h̄in-i v.+ inde 100a/3 v.+ inden 005a/14, 100b/4, 141a/2, 150a/7, 162a/11, 163a/6 v.+ indenşoñra 146a/12 v.+ ini 092b/17 v.+ leri 108b/14, 140a/5 v. 026b/13, 059a/3, 129a/12, 134b/7 müddet-i v. 089a/12, 113a/17 müsehhl-i v. 131a/7 taḥṣīl-i v. 033b/9 teshīl-i v. 131a/10, 131a/12 vaḳt-i v. 111a/12 -74-	v.- mege 016a/8, 162a/12, 163a/17, 164a/9, 169a/17 dağdağa v.- mege 036a/16 v.- megi 113b/6 v.- mek 006b/5, 061a/11, 114a/6, 134b/6, 155b/17, 163a/8, 166b/2 ḥalel v.- mek 116a/2 v.- mekden 166b/3 v.- mekle 034a/11, 050a/12, 102b/11, 111a/8, 115b/16, 116b/6, 156a/5 ḥaber v.- mekle 120b/10 ṣalābet v.- mekle 102b/14, 136b/5 v.- mesi 165a/4 mezāḥime v.- mesi 116a/4 v.- meye 115a/9, 160b/5 elem v.- meye 135b/1 elem v.- meyecek 038a/6, 136a/10, 136a/12 eziyyet v.- meyecek 138b/2, 138b/6, 139a/5 v.- meyeler 164b/3 v.- meyüp 120a/14, 146b/7, 163a/9 v.- mez 033b/2, 063a/3, 126b/6, 127b/4, 155b/2 elem v.- mez 164a/1 ḥalel v.- mez 053a/7, 177a/13 zaḥmet v.- mez 163a/17 v.- miş 107a/16 v.- mişler 105b/12 v.- mişlerdir 152b/16, 153a/10 v.- se 152b/17 v.- seler 065b/2 v.- üp 022a/13, 026a/17, 037b/11, 046a/11, 048a/3, 050b/17, 057a/6, 077a/5, 107a/12, 116b/17, 117b/16, 120b/16, 121b/2, 122b/2, 130b/14, 145a/6, 156b/16, 157a/2, 158a/11, 159a/9, 167a/12, 175b/17 ḥalel v.- üp 102b/12 nużc v.- üp 102b/15 za' f v.- üp 033a/14 v.- ür 158b/3 cefāf v.- ür 033a/6 elem v.- ür 064b/14
vilāyet [Ar.] Diyar, ülke, memleket. v.+ iñ 028a/7 -1-	
vir- [Tr.] Vermek. v.- digi 033b/1, 164a/13 mezāḥime v.- digi 111b/5 v.- diginden 115b/17 v.- dikleri 153a/11, 164b/9 v.- diler 078b/13 v.- dim 065a/16 v.- dükleri 075b/14 v.- e 118b/5, 139a/14, 160b/6, 160b/10, 161a/1, 163a/13, 167a/5 dağdağa v.- e 035b/7, 136b/16 v.- ecek 162b/8 v.- eler 041b/4, 111b/16, 115a/17, 115b/5, 116b/5, 120a/12, 120a/15, 121b/3, 123a/4, 126a/15, 126b/10, 130a/14, 130a/15, 130a/17, 130b/2, 130b/11, 134b/4, 146b/7, 157a/7, 159a/13, 164b/14, 165a/10, 167a/10, 167a/11, 170a/5, 170a/6, 170a/7 v.- en 044a/8, 048a/4 eziyyet v.- en 181b/3 ḳuvvet v.- en 023a/17 v.- ici 165a/2 v.- ir 092a/7, 136b/15 elem v.- ir 169a/6 eziyyet v.- ir 098b/16	

	halel v.- ür 088b/1 v.- ürlər 034a/15, 147b/7 -142-		
viril-	[Tr.] Verilmek. v.- e 118b/1, 120a/16 v.- ecek 167a/9 v.- en 116a/11, 160a/14, 178a/12 v.- ir 056b/4 v.- mege 112b/17 v.- mek 065a/3, 130b/6, 133b/13, 133b/16, 157a/4 v.- melik 048a/13 v.- meniñ 161b/7 v.- mesi 121a/6 v.- mişdir 075b/1 v.- se 130b/4 v.- üp 057b/3, 115a/4, 121b/16 v.- ür 056a/13, 065a/11, 113b/11, 120a/1, 121b/11, 141b/6, 155b/12, 162b/10, 163a/16, 164a/7 v.- ürse 109a/6 -32-		
vuķū'	[Ar.] Olma, meydana gelme. v.+ ı 009b/16, 078b/17, 133a/13 v.+ ından 020b/1 v.+ ındanşoñra 086a/17 v.+ ınınñ 112a/4 -6-		
vuķūf	[Ar.] Anlama, bilme, âgâh olma. v. 017a/11, 054b/14, 086a/17 sinn-i v. 179a/4 -4-		
vuşlat	[Ar.] Kavuşma. v. 032a/8 -1-		
vuşta	[Ar.] Orta, ortada bulunan. şelâşe-i v.+ da 113a/1, 113a/6 -2-		
vuşul	[Ar.] Ulaşma, erişme, varma. v.+ ı 171b/13 v.+ ıdır 101b/1 v.+ ını 111b/3 ţariķ-i v.+ leri 097a/5 -4-		
vücūd	Gövde, beden; var olma, bulunma. v.- ı behbūd 022a/5 v.- ı ferişte 021a/13 ‘alâmet-i v.- ı hayât 181a/17 levâzım-ı v.- ı insāniyyeden 100b/12 v.- ı mes‘ūdlarını 022b/1 v.- ı şerif 021b/15 v.+ a geldi 130b/15 v.+ a geldiği 005a/11, 100b/17, 139b/1 v.+ a geldikde 005a/5, 024b/17, 135a/12 v.+ a gelen 125a/11, 125a/13 v.+ a gelinceye 110a/4 v.+ a gelmesi 075a/6 v.+ a gelse 135a/14 v.+ a gelüp 075a/7 v.+ a gelür 099b/8, 107a/7, 131a/14 v.+ a gelürse 089b/8 v.+ a getürdikleri 123b/13 v.+ a getüren 148b/9 v.+ a 019a/12, 027a/2, 048a/15, 089a/16 ‘âlem-i v.+ a 141b/17 v.+ ı 073b/7, 139b/7 v.+ unda 018b/9 fenâ-i v. eylemeye 031b/8 v. 019a/4 -35-		
vücūd-peżir	[Ar.] Varlık bulan, meydana gelen. v. olan 103b/2, 106b/16, 112a/7 v. olduğı 080b/3 v. olduğına 018b/12 v. olur 057a/15, 103b/16 -7-		

vücüh [Ar.] Sebepler, gerekçeler.
 v.- ı ʿadide 045b/7, 067a/12
 v.- ı ʿaşere 075a/16
 v. 017b/15, 101b/8, 115a/14,
 152b/15
 -7-

vüsʿat [Ar.] Genişlik, bolluk.
 v.+ a 089b/2
 v.+ ı 104a/3
 v.+ ından 103b/13
 -3-

Y

yā [Far.] Ya bağlacı.
 y. 008a/9, 031b/16, 037a/17, 038a/4,
 050a/14, 053b/3, 055a/17, 062b/12,
 073a/17, 074b/8, 104a/10, 112b/14,
 121a/5, 127a/1, 127a/2, 127b/7,
 128a/4, 130a/8, 133b/15, 137b/6,
 138a/5, 138b/14, 141b/7, 148b/9,
 151a/2, 151a/4, 151a/5, 151a/6,
 151a/7, 156b/7, 158a/10, 159b/13,
 159b/14, 161a/9, 162b/16, 166b/15,
 172a/15, 172b/3, 172b/15, 174a/3,
 174a/16, 178b/7, 178b/8
 -50-

yabān [Far.] Yaban, dış, dışarı.
 y.+ a 160b/17
 -1-

yabān şöğanı [Far.+Tr.] Yaban soğanı; dağ
 sünbülü, bülbüs.
 y. 043a/9
 -1-

yābis [Ar.] Kuru, rutubetsiz.
 y.- i ğayr-i münbası 053a/10
 y.+ dir 156b/1

y. 037b/2, 037b/4
 devā-i y. 041a/7
 naʿ nāʿ -yı y. 120b/2
 sezāb-ı y. 130b/8, 159b/8
 şıkal-ı y. 128b/6
 -9-

yābisīn [Ar.] bkz. **yābis**
 y. 053b/3
 -1-

yād [Far.] Anma, hatırlama.
 y. eylemişler 062b/4
 y. ideler 023a/5
 y. idüp 075b/17
 y. itmişdim 021a/16
 -4-

yağ [Tr.] Yağ.
 y.+ ı 012a/21, 049a/13, 065b/13,
 123a/14, 126b/11, 129b/4, 129b/5,
 132a/14, 133a/4, 135a/2, 139a/12,
 162b/2, 162b/7, 164b/4, 164b/15,
 166b/10, 166b/12, 166b/15, 167a/17,
 173a/7, 173a/10, 173b/4, 173b/8,
 174a/10, 174a/12, 174b/9, 174b/12,
 176b/3
 y.+ ın 065b/13
 y.+ ına 133a/5, 135b/4
 y.+ ını 130b/13, 166b/7
 y.+ ının 053b/6, 053b/16
 y.+ ıyla 046b/8, 056a/7, 122b/8,
 126a/8, 126a/10, 130a/8
 y.+ lar 042b/1, 043b/6, 057a/14,
 066a/13, 164b/2, 167a/17
 y.+ ları 042b/1, 043a/1, 043b/6,
 129b/13, 135a/8, 166b/12
 y.+ ların 042b/3
 y.+ ların 132a/3
 y.+ larıyla 056a/8
 y. 010b/5, 111b/11, 117a/14,
 136b/15, 156b/3
 -62-

yağla- [Tr.] Yağ sürmek, yağlamak.

y.- nmak 126a/8

y.- yalar 135b/5

y.- yup 132a/3

-3-

yağlı [Tr.] Yağlı.

y. 117b/13, 117b/14, 118b/4, 120a/5,

129b/13, 130b/13

-6-

yağmur [Tr.] Yağmur.

y. 061a/9

mā-i y. 060b/17

-2-

yahtemil [Ar.] İhtimal, olabilirlik.

y.+ dir 159a/6

y. 018a/12, 112b/6

-3-

yāhūd [Far.] Yahut bağlacı.

y. 006a/8, 006a/15, 006b/7, 019b/12,
023b/8, 025a/4, 028b/2, 028b/3,
031b/14, 031b/15, 032a/16, 033b/6,
035b/12, 035b/15, 036a/4, 037a/4,
037a/5, 037a/6, 037a/7, 037a/8,
037a/9, 037b/6, 038a/2, 038a/4,
038a/12, 038b/9, 038b/10, 047b/3,
047b/10, 050a/11, 050a/12, 050a/15,
050a/16, 050b/8, 051b/15, 052a/2,
052a/9, 052b/1, 053a/9, 053a/12,
053b/3, 053b/9, 055a/4, 055b/1,
055b/16, 058b/1, 059a/10, 061b/12,
062a/2, 062b/6, 062b/11, 064a/3,
064b/8, 066a/5, 068b/7, 072b/6,
072b/13, 073b/1, 074b/8, 076a/2,
080a/16, 083b/13, 084b/5, 085a/15,
085b/5, 085b/6, 085b/8, 085b/10,
085b/11, 085b/13, 086a/6, 086a/9,
086a/16, 088a/10, 088b/13, 089b/12,
091a/3, 091a/6, 091a/11, 091a/16,
091b/5, 091b/9, 091b/13, 101b/10,
103b/15, 104a/7, 104a/10, 105a/5,

106b/8, 109b/11, 112b/13, 112b/14,
113b/15, 114a/15, 115a/16, 115b/4,
117b/17, 121a/7, 121a/17, 123a/14,
123a/15, 123a/17, 124a/3, 124b/17,
125a/10, 127a/1, 127a/5, 127a/6,
127a/12, 127a/13, 127a/15, 127b/4,
127b/6, 127b/7, 127b/8, 127b/14,
127b/15, 128a/3, 128a/5, 128a/7,
128a/12, 128b/5, 129b/1, 129b/9,
130a/7, 130a/15, 130b/2, 130b/3,
131b/11, 131b/13, 132b/6, 132b/15,
132b/16, 133a/7, 133b/12, 133b/13,
133b/15, 134a/2, 134a/10, 134b/3,
137b/7, 137b/9, 141b/6, 141b/7,
141b/9, 143a/4, 143a/17, 144a/10,
144a/12, 144a/13, 146b/5, 146b/8,
148b/9, 150a/8, 150a/16, 150b/5,
151a/3, 151a/4, 151b/9, 151b/10,
152a/3, 152a/6, 155b/6, 156a/3,
156b/12, 156b/13, 157b/7, 158a/10,
158a/13, 158a/16, 159b/13, 160b/6,
160b/14, 162b/8, 162b/13, 162b/16,
163a/14, 170b/5, 172a/15, 172a/16,
172b/1, 173a/10, 173a/16, 173b/10,
174a/10, 174a/16, 174b/6, 174b/9,
175b/4, 176b/7, 177a/13, 177a/16,
178a/15, 178b/7, 180a/11, 180a/12,
180a/15

-209-

yak- [Tr.] Yakmak, yanmasını sağlamak.

y.- up 137b/8

-1-

yakaza [Ar.] Uyanıklık.

y.+ ları 005a/17, 025a/13, 143a/7

y.+ mıdır 100a/15

y.+ sı 144a/8

y. 144b/17

-6-

yakın [Tr.] Yakın. bkz. **kurb**

y.+ dır 153a/12

y. olanlarını 082a/12

y. 026b/13, 087a/13, 089a/13, 127a/13, 157b/13, 171b/11, 179a/15 -9-	
yaķinen [Ar.] Şüphesiz bilerek. y. 062a/15 -1-	
yaķiniyye [Ar.] Sağlam, şüphesiz bilgiyle ilgili şey. aḥkām-ı y.+ den 088b/1 umūr-ı y.+ den 062a/13 umūr-ı y. 103a/2 -3-	
yākūt [Ar.] Yakut. y.+ ı 045a/9, 121b/12 -2-	
yalat- [Tr.] Yalatmak. y.- alar 137b/2, 162b/10 y.- up 160a/13 -3-	
yalñız [Tr.] Sadece, tek başına; fakat, ama. y. 036a/9, 037b/1, 041b/3, 044a/13, 044b/14, 053a/15, 055b/16, 056b/15, 063a/7, 063b/13, 067a/15, 070a/7, 070b/3, 072a/11, 073a/13, 073b/9, 074b/4, 075a/4, 085a/16, 096b/15, 101b/5, 111b/5, 116b/2, 131a/14, 156b/7, 157a/14, 157a/15, 161b/15 -28-	
yan [Tr.] Taraf, yön, cihet. y.+ ın 035a/15 y.+ larında 103a/1 y.+ larımı 130a/11 y. 033a/4, 035a/17, 124b/1, 124b/14 -7-	
yanık [Ar.] Yanmış, yanmakta olan. merhem-i y. 012a/22 -1-	
ya‘nī [Ar.] Yani, anlatılmak istenen. y. 003a/7, 003b/10, 004b/10, 005b/4, 005b/19, 006a/6, 006a/9, 006a/11, 006b/6, 006b/15, 009b/7, 009b/16, 010a/4, 010a/5, 010a/8, 010a/10, 010a/11, 010b/1, 010b/14, 011a/6, 016a/5, 019a/1, 023a/16, 023b/3, 023b/15, 024a/2, 024b/6, 024b/13, 025a/13, 025b/17, 026a/2, 026a/11, 027a/4, 028b/5, 029b/8, 030a/4, 030a/14, 031b/2, 032a/8, 032b/2, 032b/5, 033a/1, 033a/9, 033a/15, 034a/8, 034a/16, 035a/16, 036b/8, 036b/16, 037a/5, 037a/10, 037b/1, 037b/4, 037b/9, 040a/2, 040b/6, 041a/15, 042a/14, 043a/4, 048b/8, 050a/16, 051b/10, 053a/1, 053b/1, 054a/5, 054a/15, 058b/10, 059a/7, 059a/16, 061a/1, 061b/17, 063b/16, 064a/1, 064b/13, 066a/3, 066b/2, 066b/9, 066b/11, 067b/10, 069a/7, 070b/9, 071a/7, 071a/8, 071a/12, 071a/17, 072a/17, 073a/3, 073a/10, 074b/4, 074b/5, 075b/2, 076a/13, 076a/15, 076a/17, 076b/16, 077a/7, 077a/8, 077a/9, 077b/8, 078a/5, 079b/16, 079b/17, 080b/9, 080b/13, 080b/16, 081a/3, 081a/9, 081a/13, 081a/15, 081a/17, 081b/8, 081b/16, 082a/8, 082b/9, 086a/12, 087a/9, 088a/5, 088b/17, 089a/9, 089b/3, 089b/12, 090b/6, 091a/8, 091b/15, 092a/9, 092b/4, 092b/10, 095a/6, 097a/3, 097a/16, 097a/17, 097b/17, 098b/17, 100b/7, 101b/11, 103b/14, 104a/9, 104b/15, 107a/3, 108b/15, 109a/10, 109a/13, 110a/5, 110b/1, 110b/14, 111a/7, 111a/10, 113a/3, 117a/9, 119b/8, 121b/7, 125a/5, 125a/7, 127a/14, 130a/13, 137a/6, 137a/7, 138b/1, 140a/12, 142b/12, 143b/11, 146b/1, 150a/4, 151a/7, 152a/8, 152a/12, 153b/15, 153b/17,	

154a/1, 154a/2, 154a/10, 156a/3, 156b/8, 158b/4, 162a/11, 171b/8, 174b/1, 174b/6, 176b/4, 179a/2, 179a/13, 179a/15, 179a/16, 179a/17, 179b/7, 181a/3 -186-	y.- up 175b/6 -4-
yap- [Tr.] Yapmak, etmek, eylemek. y.- ıla 132a/1 y.- maḵ 161a/9 y.- up 065a/16 -3-	yara [Tr.] Yara. y.+ lar 007a/16, 035a/13, 052b/4, 179b/9 y. 167a/14 -5-
yapça yapça [Tr.] Yavaş yavaş, yavaşça. y. 137b/16 -1-	yara vire [Tr.] Yara bere. y. 040b/6 -1-
yapıl- [Tr.] Yapılmak, edilmek. y.- mış 120a/4, 135a/17, 175a/10 -3-	yarala- [Tr.] Yaralamak. y.- ya 132a/5 -1-
yapış- [Tr.] Yapışmak. y.- ıldıkḁa 157b/14 y.- ılıp 174b/15 y.- maḡla 157a/15 -3-	yaramaz [Tr.] Uygunsuz, zararlı, kötü. y.+ dır 037b/5, 100a/6 y. 010b/9, 032a/4, 032a/7, 052b/4 -6-
yapışdır- [Tr.] Yapıştırmak. y.- dıḡları 090b/6 -1-	yarıl- [Tr.] Yarılmak. y.- maḡla 050b/5 y.- maḵ 009a/10 y.- ması 166b/8 y.- masında 166b/16 y.- up 007a/2, 086b/2, 166b/14 -7-
yaprak [Tr.] Yaprak. y.+ ı 065b/9, 118a/14, 133b/5, 137b/5, 174a/12, 175b/2 y.+ ın 049a/15 y.+ ını 121b/7, 136b/11, 175b/2 y.+ ları 173b/15 y. 133b/8 -13-	yarım [Tr.] Yarım, buçuk, nısf. y.+ şar 130b/4, 130b/5 y. 041b/16, 058b/5, 130b/8 -5-
yar- [Tr.] Yarmak, ikiye ayırmak. y.- a 176b/5 y.- maḡa 176b/4 y.- maḵ 175b/9	yaşşı [Tr.] Basık ve yayvan. y. 137b/16, 138b/1 -2-
	yaş (I) [Tr.] Yaş, doğumdan beri geçen zaman. y.+ da 034b/12 y.+ dur 028b/8 y.+ ın 168b/14

y.+ ında 027b/16, 028a/16, 028a/17, 028b/12, 092b/9, 092b/12 y.+ ından 127a/10 y.+ ındansoñra 100b/6 y.+ ını 161b/13 y.+ larına 028b/10, 028b/12 y.+ larında 029a/6, 168b/15 y.+ larından 028a/1, 028b/10 y.+ larını 028a/3 y.+ larının 027b/15 y. 011a/8, 026a/11, 028b/13, 029a/16, 179a/3 -25-	yay- [Tr.] Yaymak, sermek. y.- up 122b/16, 134b/15 -2-
	yaya [Tr.] Yürüyen. y.+ n 117a/1 -1-
	yayka- [Tr.] Yıkamak. y.- dıkları 136a/10 y.- yup 136a/6, 143b/15, 167a/8 -4-
yaş (II) [Tr.] Islak, nemli. y. 065b/11, 173a/4 -2-	yaykan- [Tr.] Yıkanmak. y.- madan 167b/1 -1-
yaşlı [Tr.] Yaş almış, ihtiyar. y. 034b/13 -1-	yaz- [Tr.] Yazmak. y.- dığı 047a/13, 060b/16, 129b/6, 131b/9 y.- dıkları 020a/3, 055a/11 y.- duğı 096a/9, 159a/15 y.- duıkları 062b/1 y.- madılar 155b/5 y.- miş 156a/15 y.- mışdır 100a/3, 161a/11 y.- mışlar 055a/8, 065a/8, 133b/14 y.- mışlardır 030b/9, 044a/5, 047a/17, 049a/2, 054b/14, 060b/15 y.- ulduğı 065b/1 -23-
yaşlık [Tr.] Yaş olma durumu, ıslaklık. y.+ ını 033a/10 y. 179a/14 -2-	
yat- [Tr.] Yatmak. y.- a 129b/17 y.- acağ 045b/16 y.- duğı 143b/7 y.- up 035a/8, 035a/15, 047b/12 -6-	
yatur- [Tr.] Yatırmak. y.- alar 133a/2, 139a/9 y.- miş 145a/2 y.- up 139a/8 -4-	yaz [Tr.] Yaz mevsimi. y.+ ın 163a/3 y. 136a/11, 138b/6, 162b/12, 162b/17, 164a/2 -6-
yavru [Tr.] Yavru. y.+ ları 075a/7 y. 004a/12, 082b/17 -3-	yazdır- [Tr.] Yazdırmak. y.- alar 076a/12 y.- mayalar 076a/11 -2-

yazıl- [Tr.] Yazılmak.
 y.- an 042b/16, 159b/2, 168b/3
 y.- duğı 058a/8
 y.- mamışdır 177b/3
 y.- mışdır 035b/3, 041a/3, 042a/11, 131a/17, 180b/12
 y.- mışdur 019b/6
 y.- mışlardır 045b/2, 103b/5
 -13-

yebrūh [Ar.] Abdüsselam otunun (Mandragora officinalis) kökü; adam otu denen bitki, kan kurutan.
 y. 049a/1
 -1-

yed [Ar.] El; güç, kudret.
 y.- i tūlā 019a/17
 -1-

yedi [Tr.] Yedi (7) sayısı.
 y.+ de 092b/10
 y.+ şer 065b/7, 092b/4
 y. 027b/1, 055a/3, 055a/4, 055a/7, 057b/15, 072b/7, 085a/15, 087b/10, 092b/6, 092b/7, 092b/9, 092b/11, 100b/6, 168b/14
 -19-

yedinci [Tr.] Yedinci (7.) sıradaki.
 y.+ de 090a/7
 y.+ den 141b/10
 y.+ sü 075a/9
 y.+ ye 087a/16
 y. 005a/14, 088a/2, 089a/1, 089a/4, 089a/6, 089a/11, 092b/8, 092b/9, 100b/5, 109a/1, 113b/9, 113b/11, 141a/2, 141b/7, 141b/8, 141b/11, 141b/12, 143a/5, 150b/5, 163b/12
 -24-

yeminen ve yesären

[Ar.] Sağdan ve soldan, sağlı-sollu.
 y. 108b/1
 -1-

yengec (I) [Tr.] Yengeç.
 y. 045a/5
 -1-

yengec (II) [Tr.] Kanser.
 y. 010b/1
 -1-

yesār [Ar.] Sol taraf, sol.
 y. 148b/4
 -1-

yeşil [Tr.] Yeşil.
 y. 060b/3, 143b/1, 151b/9
 -4-

yet- [Tr.] Yetmek, kâfi gelmek.
 y.- mez 172b/4
 -1-

yetmiş [Tr.] Yetmiş (70) sayısı.
 y. 029b/5
 -1-

yetmişinci [Tr.] Yetmişinci (70.) sıradaki.
 y. 087b/9, 094b/3
 -2-

yevm [Ar.] Gün.
 y.- i 'ulūḡda 116a/16
 y.- i 'ulūḡdan 080b/14
 y.- i ḥaṣrda 142a/3
 ḥummā-yı y.- i ḥayevānī 009b/3
 ḥummā-yı y.- i nefṣānī 009b/4
 y.- i temāmū's-sā' atu'l-ḳıyām 022b/3
 -6-

yevm-i tebliğü's-serâir

[Ar.] Sırların açığa çıkacağı gün;
Târik suresinin "*O gün bütün sırlar
ortaya dökülecek; artık insanın ne
bir gücü vardır ne de yardımcısı.*"
mealindeki 9-10. ayetine gönderme.
y.+ de 076a/7
-1-

yevmiyye [Ar.] Yevmî, günlük.

y. 040a/12
ḥummā-yı y. 009b/3
-2-

yıkan- [Tr.] Yıkanmak. bkz. **un-**

y.- miş 166b/15
-1-

yıl [Tr.] Yıl, sene.

y.+ da 029b/9
y. 092b/4
-2-

yılan [Tr.] Yılan.

ibn-i y.+ dan 107a/14
y. 107a/7, 107a/10, 107a/16, 131a/7
-5-

yılan balığı [Tr.] Yılan balığı.

y. 045a/5
-1-

yıldız [Tr.] Yıldız.

y. 091a/11
-1-

yırt- [Tr.] Yırtmak.

y.- ar 099b/4, 128a/12
y.- mağa 128a/11
-3-

yırtıl- [Tr.] Yırtılmak.

y.- mağ 128a/13
y.- mayup 128a/10

y.- ur 099b/14

-3-

yi-

[Tr.] Yeme işi.
y.- digini 106a/17
y.- mege 120a/11
y.- mek 111a/16
y.- nse 043b/8
y.- r 118b/16
y.- se 049b/3
y.- yeler 120a/4
-7-

yidür-

[Tr.] Yedirmek.
y.- dükde 159a/13
y.- e 163a/10, 163a/15
y.- eler 057a/4, 115b/10, 164b/11,
165a/5, 170a/10
y.- megi 164b/17
y.- mek 137b/3, 158a/12, 159b/12
y.- meye 165a/16
y.- sünler 049b/4
-14-

yigirmi [Tr.] Yirmi (20) sayısı.

y.+ şer 046a/7, 158b/6
y. 046a/4, 046a/5, 061a/8, 093b/8,
117a/16, 125b/17, 134b/11
-9-

yigirmi beş [Tr.] Yirmi beş (5) sayısı.

y. 148b/14
-1-

yigirmi bir [Tr.] Yirmi bir (21) sayısı.

y.+ de 092b/10
-1-

yigirmi birinci [Tr.] Yirmi birinci (21.).

y. 036a/13, 079b/12, 097b/10,
114b/10, 141b/8
-5-

yigirmi dört [Tr.] Yirmi dört (24) sayısı.
 y.+ i 087b/5
 y. 028b/11, 029a/15, 056a/10,
 065b/11, 080b/2, 090b/12, 122b/9,
 147a/16, 161a/16, 173a/17
 -11-

yigirmi iki [Tr.] Yirmi iki (22) sayısı.
 y.+ den 085b/16
 y. 085b/16
 -2-

yigirmi sekizinci [Tr.] Yirmi sekizinci (28.).
 y. 092b/12
 -1-

yigirminci [Tr.] Yirminci (20.) sıradaki.
 y. 045b/6, 070a/1, 073b/7
 -3-

yimek [Tr.] Yemek, aş.
 y. 170a/5
 -1-

yimiş [Tr.] Yemiş, meyve.
 y.+ i 041b/16, 054a/4
 y. 054b/11
 -3-

yine [Tr.] Yine, tekrar.
 y. 006b/15, 016a/14, 019b/4, 031b/2,
 035a/17, 042b/3, 047a/13, 049a/16,
 058a/12, 074b/10, 078b/3, 084a/11,
 093a/1, 093a/17, 095b/9, 098b/1,
 099b/11, 103a/15, 105b/7, 107a/11,
 109a/14, 112b/17, 114b/4, 115a/5,
 116a/4, 118a/16, 130a/2, 152b/15,
 154a/5, 160a/1, 163a/13, 170a/5
 -32-

yir [Tr.] Yer, mahal.
 y.+ den 158a/16
 y.+ e 051b/5, 090b/9, 122b/16,
 134b/15

y.+ idir 076b/16
 y.+ iñ 165b/9
 y.+ inde 064a/10, 080b/15
 y.+ inden 089b/14, 090a/10
 y.+ ine 055a/6
 y.+ ler 165b/8
 y.+ lerde 022b/17
 y.+ li 080b/15
 y. 010a/15, 051b/11, 158a/17,
 165b/12
 -19-

yirleş- [Tr.] Yerleşmek.
 y.- mek 034a/1
 -1-

yoğ [Tr.] bkz. **yok**
 y. 171a/16
 -1-

yoğurd [Tr.] bkz. **yoğurt**
 y. 043a/16, 164b/17
 -2-

yoğurt [Tr.] Yoğurt.
 y. 048b/16
 -1-

yoğsa [Tr.] bkz. **yoksa**
 y. 024a/2, 084a/7, 094b/14, 095a/4,
 095a/5, 100a/15, 152b/3, 157b/17,
 161a/10, 180a/2
 -10-

yok [Tr.] Yok, na-mevcut.
 y.+ dur 018a/17, 054b/13, 055b/4,
 067b/16, 071b/7, 073b/17, 078b/2,
 083b/1, 084b/11, 088b/2, 096b/5,
 099a/12, 136b/7, 143b/7, 157a/12
 -15-

yokla- [Tr.] Yoklamak, kontrol etmek.
 y.- na 065b/4
 y.- yup 052a/17
 -2-

yoklan- [Tr.] Yoklanmak, kontrol edilmek.
 y.- mak 079b/5
 y.- sa 059a/14
 -2-

yoksa [Tr.] Aksi takdirde, acaba.
 y. 081b/14, 125a/10, 157a/14
 -3-

yonca [Tr.] Yonca (trifolium).
 y. 158b/5
 bezr-i y. 047a/8
 -2-

yorul- [Tr.] Yorulmak.
 y.- muş 034b/9
 -1-

yön [Tr.] Yön, cihet, taraf.
 y.+ ünden 077b/4
 -1-

yu- [Tr.] Yıkamak.
 y.- yalar 129b/3, 136b/10
 -2-

yufka [Tr.] İnce, çabuk kırılır, dayanıksız.
 y. 132b/14
 -1-

yukarı [Tr.] Yukarı, üst.
 y.+ dan 138a/12
 y. 061b/1, 079b/4, 128b/17, 138a/11, 181a/2
 -6-

yukaru [Tr.] bkz. **yukarı**
 y. 035a/5, 059a/14
 -2-

yumrul- [Tr.] Yumru durumuna gelmek, yumrulanmak.
 y.- ur 059a/13
 -1-

yumşak [Tr.] Yumuşak.
 y. 098b/17, 117a/7, 136b/2, 138a/5, 138a/14, 138b/4, 139a/7, 150a/1, 165b/8, 170b/14, 174b/7
 -11-

yumul- [Tr.] Kısılmak, kapanmak.
 y.- up 079b/4
 -1-

yumurda [Tr.] bkz. **yumurta**
 y.+ da 082b/17
 y.+ dan 061b/13
 y.+ lar 037a/17, 070b/9
 y.+ ların 070b/13
 y.+ larından 035a/5
 y.+ larını 050b/7
 y. 080a/8, 080a/12, 090b/7, 119a/7, 134a/1, 134b/12, 134b/15, 155a/3, 165a/15, 173a/2, 174b/10
 -18-

yumurdla- [Tr.] Yumurtlamak.
 y.- mak 031a/5
 y.- maz 049b/5
 y.- yanların 030b/14
 -3-

yumurta [Tr.] Yumurta. bkz. **yumurda**
 y.+ dan 004a/12
 y. 080a/16
 -2-

yumurta [Tr.] Yumurta. bkz. **yumurta**
 y. 043b/2
 -1-

yumuşat- [Tr.] Yumuşatmak.
 y.- 1c1 057a/16
 -1-

Yūnānī [öa.] Yunan dili, Yunanca, Grekçe.
 lisān-ı Y.+ de 063b/16, 064a/6,

064a/9, 118b/15 -4-		
yut-	[Tr.] Yutmak. y.- maḡ 121b/8 -1-	
yuva	[Tr.] Yuva, barınak. y.+ sını 130b/16 -1-	
yuvarlan-	[Tr.] Yuvarlanmak. y.- dıḡda 165b/13 -1-	
yübüset	[Ar.] Eski tıbbā göre tabiatta bulunan dört esastan biri; kuruluk. y.- i müfriṭe 057a/1 y.+ inden 051b/3 y.+ ine 057a/8 y.+ lerinden 039b/4 y. 034b/2, 037b/3, 046a/14, 051b/1, 102b/4, 103b/17, 128a/3, 178b/1 -12-	
yüksek	[Tr.] Yüksek. y. 143b/8 -1-	
yüksekli alçaḡlı	[Tr.] Düzgün olmayan, dalga dalga. y. 165b/12 -1-	
yümn	[Ar.] Uḡur, bereket. y.- i himem-i mevfurları 021a/5 y. 140a/5 -2	
yüñ	[Tr.] Yün. y.+ den 135a/17 y.+ i 056a/8, 056b/8, 133a/5 -4-	
yürek	[Tr.] Mide, karın, iç. y.+ den 039b/6 y.+ inde 117b/3 y.+ inden 097b/2, 098a/2 y.+ ine 098a/10 y.+ leri sürmek 179b/1 y.+ üne 144a/10 y. bulanma 117b/2 y. bulanması 059b/16 y. burması 009a/1, 009a/3, 009a/4 y. oynaması 060a/7 y. sürmesi 179b/4 y. 037a/5, 084a/15 -16-	
yüri-	[Tr.] Yürümek. y.- meḡe 165b/14, 165b/17, 166a/2, 166a/6 y.- meḡ 117a/1 y.- rler 165b/17 y.- ye 130a/1 y.- yüp 165b/16 -8-	
yürit-	[Tr.] Yürütmek. y.- meḡe 166a/1, 166a/5 -2-	
yüz (I)	[Tr.] Yüz, çehre, sima. y.+ de 010a/9, 010a/13 y.+ i 100a/8, 100a/9, 109b/7 y.+ ünde 010a/3 y.+ üne 043a/13 y. 139a/3 -8-	
yüz (II)	[Tr.] Yüz (100) sayısı. y.+ de 088a/6 y. 168b/7 -2-	
yüz otuz	[Tr.] Yüz otuz (130) sayısı. y. 045b/15, 122a/5, 130b/1 -3-	

yüz seksen

[Tr.] Yüz seksen (180) sayısı.

y. 087a/15

-1-

yüz seksen dört

[Tr.] Yüz seksen dört (184) sayısı.

y. 088b/6

-1-

yüz tüt-

[Tr.] Bir şey, olmak üzere bulunmak; yönelmek.

y.- duğı 021a/7

y.- up 028b/14

-2-

yüz yigirmi

[Tr.] Yüz yirmi (120) sayısı.

y. 011a/10, 017b/8, 026a/13,

058a/15, 094b/1

-5-

ż.- ı şehvet 116b/7

ż.+ a 028b/14, 111b/4

ż.+ da 061b/5

ż.+ ı 008b/9, 037a/2, 054a/13, 058a/10, 076b/14, 077b/5, 089b/16, 103b/15, 145b/2, 157b/7

ż.+ ına 028b/3

ż.+ ında 087a/9

ż.+ ından 016a/3, 113b/3, 157b/11

ż.+ larından 148b/9

ż. virüp 033a/13

ż. 034a/15, 035a/2, 039b/11, 040a/13, 050a/17, 061b/6, 076b/10, 089b/15, 111a/3, 111a/11, 116a/9, 116b/17, 127a/6

-45-

zafer

[Ar.] Maksada ulaşma, başarma.

ż. 019b/17

-1-

zafer-yāb

[Ar.+Far.] Zafer bulan.

ż. olduğum 020a/14

-1-

za' ferān

[Ar.] Safran (Crocus sativus).

z.+ ı 131b/4

z.+ ın 131a/17

z. 041b/8, 041b/17, 042a/6, 056a/6, 056b/7, 126a/2, 135a/7, 156b/13, 164b/5

-11-

za' fu'l-kebed

[Ar.] Karaciğer güçsüzlüğü.

ż. 008b/9

-1-

zāhib

[Ar.] Bir fikir veya zanna uyan.

z. olanlar 078b/10, 083b/7

z. olduğu 059b/14, 084a/1

z. oldukları 075b/8

z. olmuşlar 082b/8, 083a/1, 100b/2, 141a/11

z. olup 018b/12, 072a/15, 078b/4,

Z**zā**

[Ar.] Osmanlı alfabesinin 11. harfi.

żamm-ı z.- i mu' ceme 142a/15

-1-

zabı

[Ar.] İdaresi altına alma, māl etme.

ż. 124a/7

-1-

za' f

[Ar.] Zayıflık, kuvvetsizlik.

ż.- ı ' ızam 033a/13

ż.- ı bāh 023a/16, 045b/7, 061a/10

ż.- ı bāhdan 040a/17

ż.- ı bedenden 043a/17

ż.- ı ebdān 027b/10

ż.- ı hażm 050b/3

ż.- ı hażmdan 147a/4

ż.- ı kuvve 113a/13

ż.- ı külliden 042a/12

083a/4 -13-	zāhirü'l-buṭlān [Ar.] Batıl görünen. z.+ dur 073b/2 -1-
zāhid [Ar.] Züht ve takva sahibi, dindar. z.+ ler 047b/14 -1-	zāhirü'n-nef' [Ar.] Faydası açıkta olan. z.+ dir 168a/12 -1-
zāhir [Ar.] Görünen, açık, belli, meydanda. z.+ de 104b/11 z.+ dir 054b/1, 054b/9, 058b/3, 074b/17, 117a/12, 175a/2 z.+ dür 051b/14 z. olduğu 030b/11, 082a/11, 091a/5 z. olduğunu 030a/9 z. olduğunuñ 153b/5 z. oldukları 091a/10 z. olsa 110a/3, 166b/1, 166b/14 z. olup 081a/2, 132b/10 z. olur 004a/8, 006a/7, 006a/10, 076b/15, 081b/1, 081b/6, 085b/5, 086b/3, 134a/12, 134b/17, 163b/12, 174b/14 z. olursa 006a/9, 061a/12, 172b/8, 174b/2, 174b/6 z. 021b/9, 030a/17, 082a/13, 083a/2, 091a/14, 095b/5, 095b/17, 104b/7, 138b/10, 142b/5, 160b/16 -47-	zāhirü's-sıbyān [Ar.] Çocuk dizanterisi. z. 009a/4 -1-
	zahmet [Ar.] Sıkıntı, eziyet, rahatsızlık. z.+ e 059a/4 z.+ i çekmedin 130b/14 z.+ i çekmiş 131b/1 z.+ i 058b/17 z.+ siz 140a/12 z. çekdim 175a/6 z. çekerler 068a/12 z. virmez 163a/17 z. 021b/11 -9-
	zahr [Ar.] Arka, sırt. z. 042a/17 -1-
zāhīr [Ar.] Arka çıkan, yardımcı. z.+ leri 020b/9 -1-	zā'id [Ar.] Artan, artıran. z. 052a/2 -1-
zāhire [Ar.] bkz. zāhir esbāb-ı z.+ den 124a/3 'alāmāt-ı z.+ si 054b/12 -2-	za'if [Ar.] Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz. tıfl-ı z.+ de 147a/13 z.+ dir 071b/7, 076b/17 z.+ dür 076b/12 zann-ı z.+ e 075b/3, 077a/12 z. ider 033a/9 z. 033b/1, 051b/7, 051b/8, 054a/10, 054a/12, 090a/5, 113a/9, 127b/15, 147b/2, 150a/10, 163b/14, 169a/2, 178a/8 tıfl-ı z. 147b/7 -21-
zāhiren [Ar.] Görünüşte, görünüşe göre. z. 147b/8 -1-	

ẓa'ife [Ar.] bkz. **ẓa'if**
 ž. 037b/15, 054a/14, 151b/1, 176a/9
 -4-

ẓa'ifetü'l-cüşse [Ar.] Zayıf beden.
 ž. olur 027b/9
 -1-

ẓa'ifu'l-beden [Ar.] Zayıf, güçsüz vücut.
 ž. 033b/4
 -1-

ẓa'ifu'l-ervāḥ ve'l-ebdān
 [Ar.] Ruh ve beden güçsüzlüğü.
 ž. 019b/8
 -1-

ẓa'ifu'l-ḥabbe [Ar.] Güçsüz, zayıf cenin.
 ž. 059b/8
 -1-

ẓa'ifu'l-ḥilka [Ar.] Güçsüz, zayıf yaratılan.
 ž. 062a/7
 -1-

ẓa'ifu'l-mizāc [Ar.] Güçsüz, zayıf yaratılış.
 ž. 127a/4, 151a/16
 -2-

ẓa'ifu't-terkīb [Ar.] Zayıf bir
 şekilde meydana gelmiş şey.
 ž. 033a/11, 137b/4
 -2-

ẓā'il [Ar.] Sona eren, devamlı olmayan,
 geçen, geçmiş.
 z. olduğu 177a/3
 z. olunca 065b/13
 z. olur 060b/14
 -3-

Zāḳūn [ka.] Tedbîrü'l-Mevlûd'da
 bahsi geçen Latin hekim.
 Z. 058a/1
 -1-

Zālike taḳḍiru'l-'azizi'l-'alīm
 [Ar.] Kur'ân-ı Kerîm'de Yâsîn suresi
 38. ayette geçen "(bu) mutlak güç
 sahibi, hakkıyla bilen Allah'ın
 tâkdiridir" anlamında söz.
 Z. 031a/6, 109b/14
 -2-

zālike'l-maraz [Ar.] Şu hastalık.
 z. 039a/13
 -1-

zamg [Ar.] Bazı ağaçların kabuklarından
 sızdıktan sonra renksiz veya
 sarımtırak renkte katı bir madde
 hâlini alan camsı yapıştırıcı madde.
 ž.- ı 'Arabî 115a/16
 -1-

zamir [Ar.] İç, derun; kalp, gönül.
 ž.- i münir 018b/3
 -1-

zamm [Ar.] Artırma, katma, ekleme.
 ž.- ı zā-i mu' ceme 142a/14
 ž. eyledik 151a/4
 ž. eyledükdenşoñra 162b/9
 ž. ide 176b/4
 ž. ideler 156b/13, 162b/4, 162b/6
 ž. idüp 134b/12, 157a/5
 ž. oluna 041b/13, 174b/13
 ž. olunan 164b/15
 ž. olunmaḳdır 136a/14
 ž. olunmuş 170a/16
 ž. olunsa 119a/17
 ž. olunur 042b/12, 174a/14
 -17-

zamme [Ar.] Ötre de denen, "o/ö" ya da "u/ü" okutan hareke. z.+ leri 050a/5 -1-	z. 050b/6, 113b/14, 114a/1, 116a/10, 160a/8, 164b/11, 165b/12 -24-
zanbak [Ar.] Zambak (Iris ensata). z. 042b/1 -1-	zarîf [Ar.] Nazik, ince. z. 091b/6 -1-
zann [Ar.] Gerçeğini bilmeden ihtimal üzerine hüküm verme, bu yolda verilen hüküm, sanı. z.- ı gâlib 019b/11, 062a/12, 062a/16, 147a/3 z.- ı gâlibime 062b/8 z.- ı gâliblerine 083b/16 z.- ı za'ife 075b/3, 077a/12 z.+ ımın 062b/3 z. eyleyüp 062b/8 z. iderin 073b/9 z. iderler 132b/13 z. olunur 084b/10 z. 074a/17 -14-	zarr [Ar.] bkz. zarar z. 048a/5 -1-
	zarûr [Ar.] Sıkıntı, çaresizlik. z.+ ı 114b/2, 114b/4, 158b/17 z.+ ına 114b/4 -4-
	zarûret [Ar.] Mecburiyet, zorunluluk. hîn-i z.+ de 114b/13 z. 034a/2, 078b/2 -3-
	zarûrî [Ar.] Mecburi, zorunlu. emr-i z.+ dir 137b/1 emr-i z. olmağla 136a/2 z. 034a/3, 114a/14 emr-i z. 112b/10 -5-
zanniyât [Ar.] Asılsız, şüpheler, tereddütlü sanmalar. z. 096a/14 -1-	zarûriyyât [Ar.] Mecburi, zorunlu işler, ister istemez olacak olan işler. z.- ı hayâtıdan 040b/15 -1-
zar [Tr.] İnce örtü, perde. z.+ a 080a/9, 080a/17 z.+ ı 080a/12, 090b/7 -4-	
zarar [Ar.] Kayıp, kötü sonuç, ziyan. z.- ı 'azîm 112a/12, 155a/16, 155b/2 z.+ a 112a/2, 166a/9 z.+ dır 035a/3 z.+ ı 111b/6, 114a/2, 114a/4 z.+ ından 034a/2, 113b/15 z.+ ların 113b/15 z. ider 033a/3, 033a/5, 033a/13, 111b/1, 163a/4	zât [Ar.] Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse. z.- ı hüceste-şifâtıdan 096a/13 z.- ı hüceste-şifâtdır 021b/6 z.- ı pāk 142a/6 z.+ ı 062a/15 z.+ ında 091a/3, 091a/6, 091a/11 -7-

Zāt-ı Bākī

[öa.] Ebedî, varlığını koruyan, devam eden, devamlı yaratan Allah.

Z. 076a/1

-1-

Zāt-ı Bārī

[öa.] Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratan Allah.

Z.+ ye 142b/2

-1-

zebān [Far.] Dil, lisan.

z.- ı 'azbu'l-beyān 022a/5

-1-

zebān-zed [Far.] Kullanılması yaygın olan söz, dil pelesengi.

z. olduğu 119b/4

-1-

zebediyyet [Ar.] Köpüklü olma.

zemān-ı z.+ dir 085a/14

z.+ iñ 079b/13

z. 004a/7, 079b/11, 081b/8

-5-

zebḥ [Ar.] Boğazlama, kurban kesme.

z.- i qurbān 141b/7

z.+ i 141a/4, 143a/6

z. 141a/16

-4-

zebūnla- [Far.+Tr.] Zayıflamak, güçsüz duruma gelmek.

z.- yup 124a/12

-1-

zecr [Ar.] Zorla, zorlayarak.

z. 140a/4

-1-

zehr [Far.] Zehir, ağı, sem.

z.- i helāhil 110b/3

-1-

zeker [Ar.] Erkek, erkeklik organı, penis.

z.- i qarār 037a/15

z.+ de 035a/11, 037a/15, 052b/17

z.+ e 049a/4, 049a/11

z.+ i 030a/6, 030a/9, 035b/8, 036b/11, 038a/14, 045a/2, 047b/17

z.+ iñ 035a/13, 037a/4, 037a/10, 038a/17, 050b/5, 052a/5, 052b/15, 069a/8, 079b/3, 101a/6

menī-i z.+ iñ 069a/12

z.+ lerinde 050a/14

z. 030a/4, 038a/15, 050a/15,

052b/10, 053a/5, 061b/14, 069a/6, 069a/10, 074b/4, 075a/6, 078a/6, 100b/17, 101b/11

ḥāmil-i z. 060a/2

menī-i z. 063b/14

nuṭfe-yi z. 101a/5

-41-

zelzele [Ar.] Deprem, yer sarsıntısı.

z. 011a/1

-1-

zemān [Ar.] Vakit, zaman, çağ.

z.- ı cāhiliyyede 139b/15

z.- ı evvelde 082a/17

z.- ı fīrūz 021a/9

z.- ı fiṭām 161b/17, 162a/9

z.- ı fiṭāme 066b/9

z.- ı fiṭāmı 162b/14

z.- ı ḥareketiñ 087a/10

z.- ı inhizām 153a/1

z.- ı intihāsına 113b/2

z.- ı isti' mālī 058a/11, 135b/17

z.- ı kuvvet-i şebāb 148b/15

z.- ı mu' tedil 085a/13, 087a/3

z.- ı rağvede 109a/4

z.- ı sa' ādet 093b/10, 142a/9

z.- ı vilādet-i ṭabī' iden 128b/3

mikdār-ı z.- ı vilādetde 093b/14

z.- ı zebediyyetdir 085a/14

z.+ a 179b/2

z.+ da 027a/4, 061b/7, 080b/1, 080b/3, 127a/13, 157a/9 z.+ dır 082a/11, 082a/15, 086a/5 z.+ ı 026b/13, 090b/11, 150a/12 z.+ ıdan 085b/2 z.+ ıdır 085b/10, 086a/8 z.+ ımızda 018a/14 z.+ ına 112b/12, 175b/14 z.+ ında 034b/8 z.+ ının 108b/14 z.+ larında 107a/5, 179b/11 z. 018a/1, 020b/8, 034b/15, 039a/5, 071b/15, 087a/9, 092b/17, 145a/11, 147a/15, 156a/1, 161a/5, 162a/2, 162a/11, 163a/5, 172a/1, 172a/4, 179a/17 inķırāz-ı z. 018a/16 miķdār-ı z. 161b/13 -63-	zerde-ķūb [Far.] Zerdeķal (Curcuma longa). z. 135b/10 -1-
	zereb [Ar.] Mide fesadı, hazımsızlık. z. 034b/6 -1-
	zerķa [Ar.] Meni atma, fişkırtma, fırlatma. z.- yı uķrāda 108b/11 z.+ da 108b/10 z.+ sının 108b/9 -3-
	zerniķ [Far.] Arsenik, zırnık, sıçan otu. z.- i aķmer 056a/14 -1-
	zevāl [Ar.] Yok olma; bozulma. z.+ ine 134a/10 -1-
zemāne [Ar.] Devir, içinde yaşanan zaman. z.+ de 139a/15 z.+ mizde 059b/9, 104a/3, 133a/13 z. 065a/13, 111a/14, 147b/3 -7-	zevc [Ar.] Bir kadının nikahlı eşı, kocası. z.- i āķere 053a/16 z.+ den 093a/8 z.+ iń 053a/15 z.+ inden 093a/4 z.+ ine 110a/9 z. 036a/2, 055b/9 -7-
zencebīl [Ar.] Zencefil (Zingiber officinal). z. 042a/7, 043a/3, 044b/7, 046b/6, 046b/11, 047a/9, 056b/4, 065b/7, 122a/3, 122a/11, 126a/3, 168a/7 -12-	zevce [Ar.] Bir erkeğin nikahlı eşı, karısı. z.+ niń 055b/9 -1-
zerʿ [Ar.] Tohum; meni. z.+ i 101a/13 -1-	zevebān [Ar.] Erime. z.+ a 034a/8 -1-
zerāvend [Far.] Loğusa otu, kara asma, kabakulak otu. z.- i müdahrec 126a/1 z.- i řavīl 049b/11, 121a/4 -3-	zevk [Ar.] Zevk, hoş a gitme. z.+ iń 137a/8 -1-

zeyt [Ar.] Zeytin. z.- i 'azb 167b/2 z.- i hâlişden 136b/13 z.- i mağsûlden 167a/3 ruġan-ı z.+ de 135b/5 z.+ i 135b/8 z. 126a/10, 135b/4, 139a/12, 166b/15, 167a/17, 173b/4 -11-	z. olunmaqdır 175b/3 z. olunur 123a/12, 168a/15, 173b/16, 176b/3 z. 012a/12, 122b/9, 164b/4, 173a/5, 173a/12, 174a/13, 176b/11 -40-
zeyt-i ünfāk [Ar.] Ham zeytinden elde edilen yağ. z. 167b/4 -1-	zīmādāt [Ar.] Yakılar, sargılar, bezler. z.+ iñ 173a/15 z. 012a/13, 065a/11 -3-
zeytu'l-ünfāk [Ar.] bkz. zeyt-i ünfāk z. 136b/14 -1-	zīmādī [Ar.] Yakı ile ilgili olan. z.+ ler 122b/4 -1-
zeytūn [Ar.] Zeytin, zeytin tanesi. z.+ dan 136b/14, 167b/3 varağ-ı z. 133a/11 -4-	zınnet [Ar.] Esirgemek, tutmak, pintilik. z.+ i 153b/4 -1-
zıdd [Ar.] Zıt, ters, karşıt. z.+ ı 048a/17, 062a/5 z.+ ını 118b/12 -3-	zī-kıymet [Ar.] Kıymet sahibi, değerli. z. 045a/10 -1-
zīmād [Ar.] Yakı, merhemle yaraya sarılan sargı, bez. z.- ı kabz 012a/14 z.+ lar 057a/15, 121b/5, 159a/17, 164b/1, 168a/12, 172b/11, 173a/8, 173b/17 z.+ lara 174a/17, 175a/9, 176a/14 z. ideler 122b/8, 122b/17, 156b/15, 159b/2, 164b/8, 172b/16, 173a/1, 173a/3, 173a/11, 173a/15, 174a/12, 174b/10 z. oluna 174a/17 z. olunduğda 173b/6 z. olunmağ 123a/9 z. olunmağda 122b/5	zī-rıfık [Ar.] Yumuşaklık sahibi. z. olan 076a/15 -1-
	zī-rūh [Ar.] Canlı, ruh sahibi. z. 063a/11 -1-
	zıkr [Ar.] Sözüünü etme, anma, bahsetme. z.- i edviye-i ta' yin 003b/9, 057b/13 z.+ i 078a/7, 167b/6 z.+ indedir 003b/1, 023b/2, 048a/2 z. eyledi 074b/9 z. eylediktenşoñra 167a/15 z. eyleyüp 067a/10, 077a/11, 108a/17 z. itmişdir 046a/8 z. itmişler 179b/15 z. oldığı 048a/16 z. olmayup 178b/13

z. olunacak 133a/7

z. olunan 009b/15, 026b/17, 054b/8, 060b/14, 061b/15, 075a/16, 132b/7, 134b/6, 139a/14, 148b/12, 174a/13, 174a/17, 179b/12

z. olundu 036b/10, 045b/5, 049b/9, 052b/10, 054b/9, 057b/13, 077a/17, 077b/10, 080b/4, 087a/2, 106a/10, 117b/12, 150a/11, 150a/15, 152a/15, 155a/13, 155b/3, 161b/3, 161b/12, 167b/8, 172a/12, 174a/11

z. olunduğı 029a/10, 031b/12, 040b/9, 059a/11, 074a/3, 084b/14, 090b/7, 105b/15, 110a/7, 124b/3, 151a/11, 151a/14, 159a/7, 161a/3, 166b/1, 169b/10

z. olundıysa 049b/8

z. olunduğı 035b/13, 036a/15, 037a/1, 056b/3, 061a/10, 071a/6, 074a/12, 076b/2, 078a/10, 079b/1, 081a/5, 085b/3, 092a/4, 096b/13, 098b/6, 113b/13, 139a/13, 150a/2, 163a/4

z. olunduklarında 078a/2

z. olunmuş 096b/3

z. olunmuşdı 127b/11, 127b/16

z. olunmuş 160a/8

z. olunmuşdı 078a/17, 109a/5, 125a/14, 167b/8, 179a/1

z. olunmuşdur 110b/9

z. olunmuşdur 061a/4, 117b/7

z. olunmuşıdi 056a/1

z. olunur 036b/15, 042b/6, 059a/10, 062b/11, 080a/15, 081a/1, 085a/12, 087b/16, 100b/8, 131b/9, 144a/16, 157b/2, 158b/9, 181a/15, 181b/10
-117-

zīnet [Ar.] Ziynet; süs.
mā'īl-i z. 091b/6
-1-

zīr [Far.] Alt, alt taraf.
z.- i memeler 171a/9
-1-

zīrā

[Far.] Çünkü, şundan dolayı.

z. 015a/12, 016b/15, 017a/6, 017a/15, 017b/9, 018a/4, 026b/8, 028a/12, 028b/5, 028b/13, 029a/10, 030a/1, 030b/16, 031b/4, 033a/14, 033b/12, 035b/13, 035b/16, 037a/10, 037b/10, 038a/5, 038a/9, 038a/14, 039a/13, 042a/16, 043b/7, 045a/17, 047b/15, 048a/4, 049a/11, 051a/4, 051a/7, 051a/10, 052a/14, 052b/5, 053a/13, 054a/8, 054a/13, 054a/16, 055a/9, 058a/9, 059a/13, 060a/1, 060b/10, 061b/10, 062a/13, 063b/11, 064a/6, 064a/15, 064b/2, 067a/15, 068a/11, 069a/12, 070b/3, 071a/9, 071b/4, 071b/8, 071b/13, 073a/16, 073b/2, 073b/4, 076b/6, 076b/17, 078a/1, 078a/7, 078a/8, 078a/14, 078b/2, 083a/8, 083a/16, 084a/4, 084b/7, 084b/12, 085b/11, 086b/13, 088a/9, 088a/11, 092a/17, 094a/17, 098b/6, 099a/11, 103b/16, 105a/16, 106b/14, 109a/4, 109a/12, 110a/7, 110b/2, 110b/6, 110b/11, 110b/16, 111b/16, 112a/4, 112a/15, 113a/8, 114a/1, 114b/4, 117b/14, 118b/7, 123a/3, 123b/4, 127a/10, 127b/3, 128b/16, 129a/16, 134a/5, 136a/1, 136a/17, 137a/3, 137a/17, 137b/2, 138b/3, 139b/15, 142a/3, 142a/14, 143a/16, 143b/2, 144b/1, 146a/11, 146b/7, 147b/1, 147b/16, 149a/3, 149a/9, 150a/17, 150b/9, 151a/14, 153a/5, 154a/13, 155a/13, 155a/16, 155b/8, 156a/5, 157b/13, 159b/4, 160a/3, 160b/12, 161b/2, 161b/9, 163a/11, 165a/6, 165b/16, 166a/2, 166a/8, 166b/3, 166b/9, 167b/2, 168b/17, 169a/16, 169b/8, 170a/8, 171b/12, 174a/4, 175b/13, 176b/5, 177a/14, 177b/4, 178a/10, 180b/12, 181a/16, 181b/6
-161-

zirā' at [Ar.] Ekmek, yetiştirmek.
mādde-i z.- ı nesl 026a/17
z. 091b/14
mādde-i z. 023a/12
-3-

zīrbāc [Ar.] Etli nohut yemeği.
z. 157b/9
-1-

ziyāde [Ar.] Fazla, çok; daha çok.
z.+ ce 157a/2
z.+ dir 123b/4
z. idici 132a/6
z. olduğu 019b/9
z. olmak 136a/1
z. olmaya 165b/13
z. olsa 113b/15
z. olunur 157b/8
z. olup 171a/10
z. olur 059b/17, 123b/5, 163b/15
z. 017a/1, 033a/1, 033a/5, 034a/9,
035b/1, 038a/4, 038a/5, 043b/17,
050a/2, 053b/6, 054a/4, 054a/9,
057a/2, 057b/8, 058a/14, 074b/8,
075b/10, 081b/2, 089b/5, 098b/17,
104a/5, 110b/1, 112b/13, 115b/13,
115b/16, 117a/7, 117b/1, 117b/13,
120a/4, 124a/8, 124a/17, 126a/12,
127a/14, 127a/15, 127b/4, 130a/4,
136a/3, 137a/13, 137a/16, 139a/15,
139b/14, 142b/17, 143a/12, 143a/15,
143a/16, 144a/15, 146b/6, 147a/14,
149b/15, 150a/1, 150a/9, 152a/11,
159a/7, 161a/17, 162a/1, 163b/17,
164a/14, 169a/6, 170a/6, 170a/8,
170a/13, 174b/11
-76-

ziyāfet [Ar.] Göze ve gönle hoş gelecek
şeyler sunmak.
z.+ i 089a/16
-1-

zūfā [Ar.] Çördek otu, çördük, zufa otu.
z. 156a/8, 156b/12
şıfat-ı ma' cün-ı z. 012a/2
-3-

zūferā [Ar.] Çördek otu, yaban kerevizi.
z. 126b/3
-1-

Zuḥal [öa.] Satürn.
Z.+ in 092a/9
Z. 091a/1, 092a/6
-3-

zūhūr [Ar.] Meydana çıkma, görünme.
z.+ a geldiği 036b/9, 108a/3
z.+ a gelmek 107b/13
z.+ a gelmiş 087a/16
z.+ a gelüp 047a/16, 063a/9,
082a/16, 100b/6
z.+ a gelür 081a/17, 153a/5, 164a/4,
180b/4
z.+ a 092a/2
z.+ ı 030a/5, 085b/2, 102a/5, 110b/1,
163b/13, 163b/15
z.+ ıdır 082a/8
z.+ ında 166b/16
z.+ ını 082b/17
z.+ una 045b/1
def'-i z.+ unda 034b/7
z. eyledi 062b/4
z. eyledigidür 072b/7
z. eyledükde 040a/15
z. eylese 129b/14
z. eyleye 112a/13
z. eyleyüp 006a/15, 063a/3, 063a/5,
100a/5, 112b/1, 176b/7
z. iden 010a/3, 010a/11, 175b/4,
175b/12
z. ider 006b/13, 010a/2, 010a/6,
010a/9, 010a/12, 010a/14, 029b/8,
030a/7, 032b/6, 032b/10, 052b/3,
124b/2, 135a/3, 153a/3, 163b/11,

- 174a/3
 z. iderse 129a/14, 129a/16, 146b/10
 z. idüp 055b/11, 101a/14, 117b/3, 164a/16, 174b/7
 z. itmek 179a/14
 z. itmekle 089a/4, 148b/11
 z. itmezden 081b/9
 z. 021a/11
 mebdē-i z. 113b/2
 -69-
- zūlm** [Ar.] Eziyet, cevr, cefa.
 z.+ e 018a/16
 -1-
- zūlmet** [Ar.] Karanlık.
 z.- i başār 032b/6
 -1-
- zu‘m** [Ar.] Zan, batıl ve boş inanç.
 z.- ı fāsīdlerince 147b/3
 z.+ ları 078a/4
 z.+ larınca 146a/1
 z. itdiler 083b/11
 -4-
- Zühre** [öa.] Venüs, Çulpan, Çoban yıldızı.
 Z. 091b/1
 -1-
- zūkkām** [Ar.] Nezle.
 z. 007b/1
 -1-
- zūkrān** [Ar.] Erkekler.
 cenīn-i z.+ dan 084b/14
 ālet-i z.+ ı 030b/10
 z.+ ın 026b/3
 z. 023a/11, 084b/11
 -5-
- zūkūr** [Ar.] Erkekler. bkz. **zūkrān**
 z.+ a 085a/13, 103a/15
 ecinne-i z.+ uñ 085a/1
 z. 100b/16, 103a/4, 103a/6, 103a/13
 -7-
- zūkūret** [Ar.] Erkek olma durumu, erkeklik.
 evşāf-ı z.+ i 102a/5
 z. 004b/1, 004b/5, 024a/17, 024b/3, 026a/16, 100b/9, 100b/11, 101a/3, 101a/13, 101b/5, 101b/13, 102a/6, 102b/8, 106a/11
 aqvāl-i z. 061b/14
 havāşş-ı z. 102a/2
 mizāc-ı z. 086a/4
 -18-
- zūkūretiyyet** [Ar.] bkz. **zūkūret**
 kuvve-i muşavvire-yı z.+ de 102b/2
 -1-
- zūkūrī** [Ar.] Erkeklikle alakalı, erkeğe ait.
 mizāc-ı z. 081b/13
 -1-
- zūkūriyyet** [Ar.] bkz. **zūkūret**
 ‘alāmet-i z. 062b/2
 -1-
- zū'l-minen** [Ar.] Minnetli, minnet sahibi.
 z. 140b/2
 -1-
- zümre** [Ar.] Topluluk, grup, tür, cins, sınıf.
 z.- i mezbūreniñ 035a/1
 z. 021a/1
 -2-
- zürünbād** [Far.] Yabani zencefil (Curcuma zedoaria).
 z. 044b/6, 122a/11, 126a/1
 -3-

SONUÇ

18. yüzyıl başında tamamlandığı bilinen Tedbîrû'l-Mevlûd'u Şa'bân Şifâ'î, sebep-i telif bölümünde belirttiği üzere, daha önce yazmaya başlar. Osmanlı Devleti'nin Viyana Seferleri düzenlemesi ve Şifâ'î'nin ordu hekimi olması hasebiyle eseri yazmaya uzun bir süre ara vermek durumunda kalır. Müellif, "evrâk-ı perişân verâ'-i perde-i hicrânda kalmağla üzerine 'anâkib-i nisyân perdeler çekmişti" diyerek perişan hâlde unutulmuş olan eseri tamamlamaya karar verdiğini belirtir. Şifâ'î, savaş sonrasında eseri tamamlar. Tedbîrû'l-Mevlûd'da belirttiği üzere 1701 yılında esere son hâlini verir. Şa'bân Şifâ'î, Tedbîrû'l-Mevlûd'u yazmasının amacını yine *sebeb-i telifte*, çocukların hastalık hâlinde büyüklerden daha mağdur olduklarını ve bu konuda diğer yazarların bu işi kıymetsiz bir iş olarak addettiğini belirtir. Bu alanda müstakil bir eser olmadığı için kendisi bir telif kaleme aldığını ifade eder.

Tedbîrû'l-Mevlûd'un, ilk çocuk hastalıkları kitabı olarak görülmesi, Türk tıp tarihi açısından onu eşsiz kılar. Bilim dilinin Arapça olması, eserde Arapça kelimelerin hâkimiyetine sebeptir. Arapça terimlerden sonra bu terimlerin Türkçe karşılıklarını da vermesi metni anlaşılır kılar.

Tedbîrû'l-Mevlûd'un, "Çalışmada İzlenen Yöntem" başlığı altında belirtilerek incelendiği araştırmadan çıkan sonuçlar *Yazım, Ses ve Şekil Bilgisi ve Söz Varlığı* başlıkları altında şöyle sıralanabilir:

Yazım

1. Tedbîrû'l-Mevlûd'un, yazıldığı 17.-18. yüzyıl özelliklerini yansıttığı görülür. Geçiş dönemi eseri olduğu için metinde aynı kelimelerin ve eklerin yazımında dahi farklılıklar vardır.

şarı (140b/7) / şarusı (119a/7)	yavru (29b/d.) / yavrı (82b/17)
içerü (35b/11) / içeri (50b/15)	olduğı (84b/4) / oldığı (98a/7)

2. Metinde özellikle "*ğ-k*", "*t-t*", "*k-h*" seslerinin birbirinin yerine kullanıldığı görülür.

yumurta (43b/2) / yumurta (80a/16)	yoksa (81b/14) / yoħsa (94b/14)
ustura (47b/14) / uşurasından (10a/10)	ķanğı (101a/12) / ķankı (126a/17)

3. "*ç*" ve "*p*" sesi "*çim* (چ)" ve "*pe* (پ)" harfleri yerine "*cim* (ج)" ve "*be* (ب)" harflerinin kullanıldığı örneklere rastlanır.

çorba (130a/14) جوره	çörek (158a/10) جورك	çiçek (58a/15) جيك
perdeye (129a/12) برديه	yapağı (133b/5) بيرغى	pek (149b/17) بك

4. "+den sonra", "ile", "içün" sözcüklerinin zaman zaman kendinden önceki kelimeyle birleştiği görülür.

düşdükdensöñra (25a/2)	olduğdansaöñra (153a/6)	olmağıle (164a/7)
uyumağla (171a/13)	anıñçün (175a/6)	olduğıçün (29a/12)

Ses ve Şekil Bilgisi

1. Tedbîrû'l-Mevlûd'da ünsüz benzeşmesi yaygın değildir. İkili kullanımlar vardır.

elbette (173a/16)/elbetde (40b/17)	itdükçe (125a/4)/itdükce (20a/1)
müddette (179b/16)/müddetde (82b/1)	Türkçesi (175a/11)/Türkce (41b/14)

2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu açısından düzensizlik vardır. Bu düzensizliğin sebebi, Eski Anadolu Türkçesinde var olan sadece düz ya da yuvarlak ünlülü hâli bulunan eklerin kullanılmaya devam edilmesidir.

tuşlı (152a/4)	tuşlu (116b/4)	gizlü (75b/16)	açılur (57b/1)

3. Kalınlık-incelik uyumu tamdır. Genel dil uyumunu bozan "-ken" eki Tedbîrû'l-Mevlûd'da da bu özelliğiyle yer alır.

kendü (50b/15)	yuşaru (59a/14)	dörder (122a/11)	onıncı (28a/6)
tuğururken (48a/13)	variken (43b/10)		

4. Ünlü ve ünsüz değişimine uğrayan kelimelerin yazımında, kelimelerin uyuma girmeye başlamasından dolayı, ikili kullanımlar görülür.

berü (67a/16) / beri (99a/8)	içüre (161a/6) / içireler (58b/1)
yumurta (43b/2) / yumurdalarını (50b/6)	aş (97b/15) / yumurda aş (134b/15)

5. İyelik kökenli I. teklik şahıs eki, yalnızca geniş zaman yapısında olmak üzere, Eski Anadolu Türkçesine ait "+In" şeklinde kullanılır.

ben zann iderin ki (73b/9)	ben anı az taşdıķ iderin (30b/5)

6. Metinde soru eklerinin ayrı yazılması konusunda standartlaşma yoktur.

muhtelifü'l-eczâ 'mıdur degilmıdır (72a/14)
nuşfe erkekıdır yohsa dişimıdır (95a/4)
bu nuşfe muşallaķa mıdır yohsa degilmıdır (94b/14)
üzñññ aḥvâli sâ'ir ḥavâss mıdır (137a/4)

7. Gereklilik kipinde "*gerek*" ya da "-sA *gerek*" gibi kullanımların yanında -geçiş dönemi etkisiyle- "-mAlI" ekinin kullanıldığı da görülür.

olun**malı**dur (41a/9)

ķ**omalı**dır (144a/5)

olmak **gerek** (119b/4)

olsa **gerek** (153a/8)

8. Tıp metinlerinde genel olarak halka hitap ediliyor olması sebebiyle Tedbîrû'l-Mevlûd'da tüm kip ve kişilere ait örnekler yoktur. Metinde, genellikle III. teklik ve III. çokluk şahıs ekleri kullanılır.

Söz Varlığı

1. Tedbîrû'l-Mevlûd'un 5557 madde başından oluşan dizininde 3989 *Arapça*, 312 *Farsça*, 17 *Yunanca*, 5 *Latince*, 2 *Fransızca*, 2 *İtalyanca*, 1 *Macarca*, 1 *Hintçe*, 15 *Arapça+Türkçe*, 53 *Arapça+Farsça*, 37 *Farsça+Arapça*, 10 *Farsça+Türkçe*, 1 *Türkçe+Arapça*, 1 *Fransızca+Türkçe* ve 917 *Türkçe* sözcük vardır. Ayrıca eserde 80 özel ad, 78 kişi adı, 36 eser adı geçer. Tedbîrû'l-Mevlûd'un bilimsel bir eser olması sebebiyle eserde *Arapça* kelimelerin sayısı *Türkçe* kelimelerin sayısından oldukça fazladır. Buna rağmen Şa'bân Şifâ'î'nin, eserin anlaşılması için çaba gösterdiği görülür. Buna, tıp literatürüne ait kelimeleri detaylıca açıklaması örnek olarak gösterilebilir.
2. Tedbîrû'l-Mevlûd, tıp terimleri açısından zengin bir içeriğe sahiptir. Bitki, hayvan, maden, organ ve ilaç isimleri yönünden zengindir.
3. Tedbîrû'l-Mevlûd'da geçen çoğu yabancı kelimenin *Türkçe* karşılığı, açıklama ya da derkenar notu şeklinde yer alır.
4. Tedbîrû'l-Mevlûd'da, edebî bir eser olmadığı için, konuşma diline ait özelliklere rastlanır.

KAYNAKÇA

- ABDUSSAMET, A. (1997), *Şa'bân Şifâ'î'nin Tedbîrû'l-Mevlûd isimli eserine göre çocuğun doğum öncesi dönemi gelişimi ve çevre şartları*. (Yüksek Lisans Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- ACIDUMAN, A. (2010). Şair ve Tabip Şifâ'î Şa'bân Efendi; Ali Canip Yöntem. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. 53: 244-250.
- _____ (2015). Ayaşlı Şair ve Hekim Şa'bân Şifâ'î'nin Eseri Tedbîrû'l-Mevlûd'da Makrosefali ve Hidrosefali Üzerine. *Türk Nöroşirürji Dergisi*. 25 (1): 9-15.
- _____ (2019). Ayaşlı Şa'bân Şifâ'î ve Ünlü Eseri Tedbîrû'l-Mevlûd-I: Kitabın Yazılma Nedeni ve Önsöz. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 62: 31-48.
- ALTINBİLEK, H. R. (2018). *Lügat-i Remzî I-II*. Haz. Ali Birinci. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- AYVERDİ, İ. (2010). *Misalli Büyük Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- BEDİZEL AYDIN, M. (2018). Osmanlı Tıp Metinlerinde (15-17. Yüzyıl) Hava-Sağlık İlişkisi. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*. 4 (7): 33-55.
- BANGUOĞLU, T. (2007). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.
- BAYAT, A. H. (2003). *Tıp Tarihi*. İzmir: Sade Matbaası.
- _____ (2010). *Tıp Tarihi*. İstanbul: Merkez Efendi Geleneksel Tıp Derneği Yayınları.
- BAYRAKTAR, M. F. (1996). XVIII. yüzyıl Osmalı Âlimlerinden Şabân Şifâ'î'nin Çocuk Eğitimi ile İlgili Görüşleri. *Din Araştırmaları Dergisi*. 6: 133-144.
- BAYTOP, T. (2007). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- DENY, J. (1921). *Türk Dil Bilgisi*. Çev. Ahmet Benzer. İstanbul: Kabalcı Yayınevi
- DEVELLİOĞLU, F. (2012). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- DİNÇER BAHADIR, Ş. (2017). Osmanlı Tıp Yazmalarında Zor ve Kolay Doğum Üzerine Bir Araştırma. *Lokman Hekim Dergisi*. 7 (3): 187-199.
- _____ (2019). *Neticetü'l-Fikriye-Gevrekzâde Hasan Efendi, Çocuk Sağlığı ve Gelişimi*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.

- EDİSKUN, H. (1999). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- EKER, S. (2015). *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- EKİNCİ, R. (2018). *Vekâyi'ul-Fuzalâ- Şeyhî'nin Şakâ'ik Zeyli III. Cilt Şeyhî Ahmed Efendi*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.
- ELİAÇIK, M. (2012). Şa'bân Efendi'nin Şifâ'iyye Risâlesinde İnci Üzerine Açıklamalar. *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*. 5: 189-203.
- ERCİLASUN, A. B. (2000). Türkiye Türkçesinde Yardımcı Ses. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*. 585: 219-225.
- ERGİN, M. (2008). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayın/Tanıtım.
- GÜLSEVİN, G. (2007). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: TDK Yayınları.
- HENGİRMEN, M. (2005). *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- İHSANOĞLU, E., ŞEŞEN, R., BULUT, V., BEKAR, M. S. ve GÜNDÜZ, G. (2008). *Osmanlı Tıbbî Bilimler Literatürü Tarihi (Cilt 1)*. İstanbul: İslâm Tarih Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA).
- KÂHYA, E., ERDEMİR, A. D. (2000). *Osmanlıdan Cumhuriyete Tıp ve Sağlık Kurumları*. Ankara: TDV yayınları.
- Kamus-ı Osmani*. <https://osmani.cagdassozluk.com/>, (2019-2021).
- KANAR, M. (1998). *Büyük Sözlük; Farsça-Türkçe*. İstanbul: Birim Yayıncılık.
- _____ (2005). *Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Derin Yayınları.
- KARAAĞAÇ, G. (2012). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KARAHAN, L. (2018). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KARTALLIOĞLU, Y. (2011). *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. yy.'lar)*. Ankara: TDK Yayınları.
- KAŞGARLI, M. (1985). *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi I-III*. Çev. Besim Atalay. Ankara: TDK Yayınları.
- KÜÇÜKER, P. (2010). Lügât-ı Müşkilât-ı Eczâ'da Türkçe Bitki Adları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 3 (11): 401-416.
- KORKMAZ, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- _____ (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: TDK Yayınları.

- Luggat Osmanlıca-Türkçe Sözlük*. <https://www.luggat.com/>, (2019-2021).
- Lügat-ı Naci*. <https://naci.cagdassozyuk.com/>, (2019-2021).
- Müntehab-ı Lügat-ı Osmaniye*. <https://muntehab.cagdassozyuk.com/>, (2019-2021)
- NAZIMA, A. ve REŞAD, F. (2009). *Mükemmel Osmanlı Lügati*. İstanbul: TDK Yayınları.
- OKUMUŞ, N. (2010). *Türk Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (Cilt 38)*. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Ötüken Türkçe Sözlük*. <http://www.otukensozyuk.com/>, (2019-2021).
- PARLATIR, İ. (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- SÂMÎ, Ş. (2010) *Kâmûs-ı Türkî I-II*. Haz. Şaban Kurt. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- TİMURTAŞ, F. K. (2005). *Osmanlı Türkçesi Grameri III*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
- TOKADÎ, M. E. (2018). *Tahbîzü'l-Mathûn El-Kânûn Fi't-tıbb Tercümesi. Akribâdîn-Sözlük, 6. Cilt*. Hazırlayanlar; Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu.
- TUNCEL, K. (1991). *Şa'bân Şifâ'î'nin Tedbîrî'l-Mevlûd Adlı Eserinde Eğitim Anlayışı*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- UNAT, E. K., İHSANOĞLU, E. ve VURAL, S. (2004). *Osmanlıca Tıp Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ÜNVER, S. (1983). *Tıp Tarihi Yıllığı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları.
- VURAL, H. ve BÖLER, T. (2012). *Ses ve Şekil Bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- YELTEN, M. (2009). *Eski Anadolu Türkçesi ve Örnek Metinler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

